ПАМЯТЬ

ГІСТОРЫКА-ДАКУМЕНТАЛЬНЫЯ ХРОНІКІ ГАРАДОЎ І РАЁНАЎ БЕЛАРУСІ

ШМАТТОМНАЕ ВЫДАННЕ СТВАРАЕЦЦА ПАВОДЛЕ РАШЭННЯ ЎРАДА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

ЛАСІПОВІЦКІ РАЁН

МІНСК
БЕЛТА
2002

УДК 947.6
ББК 63.3 (4 Беи)
П 15

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ:

Г.К.КІСЯЛЁЎ (галоўны рэдактар выдавецкага цэнтра БЕЛТА),
П.С.КАЧАНОВІЧ, Б.В.УЛЬЯНКА, М.П.ХОБАТАЎ, В.У.ХУРСІК, В.У.ШЧЭЦЬКА

РАЁННАЯ КАМІСІЯ ПА СТВАРЭННІ
ГІСТОРЫКА-ДАКУМЕНТАЛЬНАЙ ХРОНІКІ:

В.У.ШЧЭЦЬКА (старшыня райвыканкома — старшыня камісіі),
А.У.ТАМАШЭЎСКІ (намеснік старшыні камісіі), П.С.КАЧАНОВІЧ (сакратар камісіі), У.П.ЗОРЫН,
Ю.В.КЛЕВАНЕЦ, В.А.КУЛАКОЎ, Дз.В.САЎРЫЦКІ, С.А.СЕМЯНЦОЎ, І.А.ТОЎСЦІК, У.І.ШАЎЧЭНКА

АРГАНІЗАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНЫ ЦЭНТР
ПА ВЫДАННІ ГІСТОРЫКА-ДАКУМЕНТАЛЬНЫХ ХРОНІК ПАМЯЦІ
МІНІСТЭРСТВА ІНФАРМАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ:

Б.В.УЛЬЯНКА (кіраўнік цэнтра), У.І.ЛЕМЯШОНАК (галоўны рэдактар),
М.З.БАШЛАКОЎ (галоўны метадыст), Р.А.ЧАРНАГЛАЗАВА (рэдактар)

Укладальнікі:
П.С.КАЧАНОВІЧ, В.У.ХУРСІК

Мастак
Э.Э.ЖАКЕВІЧ

Распрацоўка мастацка-тэхнічнага афармлення серыі В.А.РАГАЛЕВІЧА

ISBN 985-6302-36-6

© БЕЛТА, 2002

Уезд у Асіповічы.

9 — 5-е тысячагоддзі да н.э.	Адбывалася засяленне тэрыторыі раёна чалавекам.
Канец 3 — 2-е тыс. да н.э	У час бронзавага веку на асіповіцкай зямлі жылі плямёны сярэднедняпроўскай культуры.
Не пазней за III стагоддзе да н.э.	На тэрыторыі сучаснай Асіповіччыны ўзніклі першыя ўмацаваныя паселішчы — гарадзішчы.
Канец 1— пачатак 2-га тысячагоддзя.	Цэнтральную Беларусь, у тым ліку тэрыторыю сучаснага Асіповіцкага раёна, пачынаюць засяляць славянскія плямёны.

Чыгуначны вакзал у Асіповічах.

XII — сярэдзіна XIV стагоддзя.	На тэрыторыі Асіповіччыны існавала самастойнае Свіслацкае княства.
Сярэдзіна XIV стагоддзя.	Асіповіччына ўвайшла ў склад Вялікага княства Літоўскага.
1506 г.	Паселішча Свіслач спалена крымскімі татарамі.
2 ліпеня 1655 г.	Свіслацкі замак узяты штурмам і спалены казакамі ў ходзе вайны Расіі з Рэччу Паспалітай.

На цэнтральнай плошчы горада.

1793 г.	Пасля 2-га падзелу Рэчы Паспалітай тэрыторыя Асіповіцкага раёна ўключана ў склад Расійскай імперыі: паўночная частка ў Ігуменскі, паўднёвая — у Бабруйскі паветы Мінскай губерні.
1872 г.	За 2 км ад Асіповіч заснавана чыгуначная станцыя з той жа назвай.
1876 г.	Пушчана ў эксплуатацыю станцыя Асіповічы Лібава-Роменскай чыгункі.
1880-я — 1-я палова 1890-х гадоў.	У Асіповічах пабудаваны 2 лесапільныя заводы, млын, адкрыта паштовае аддзяленне.

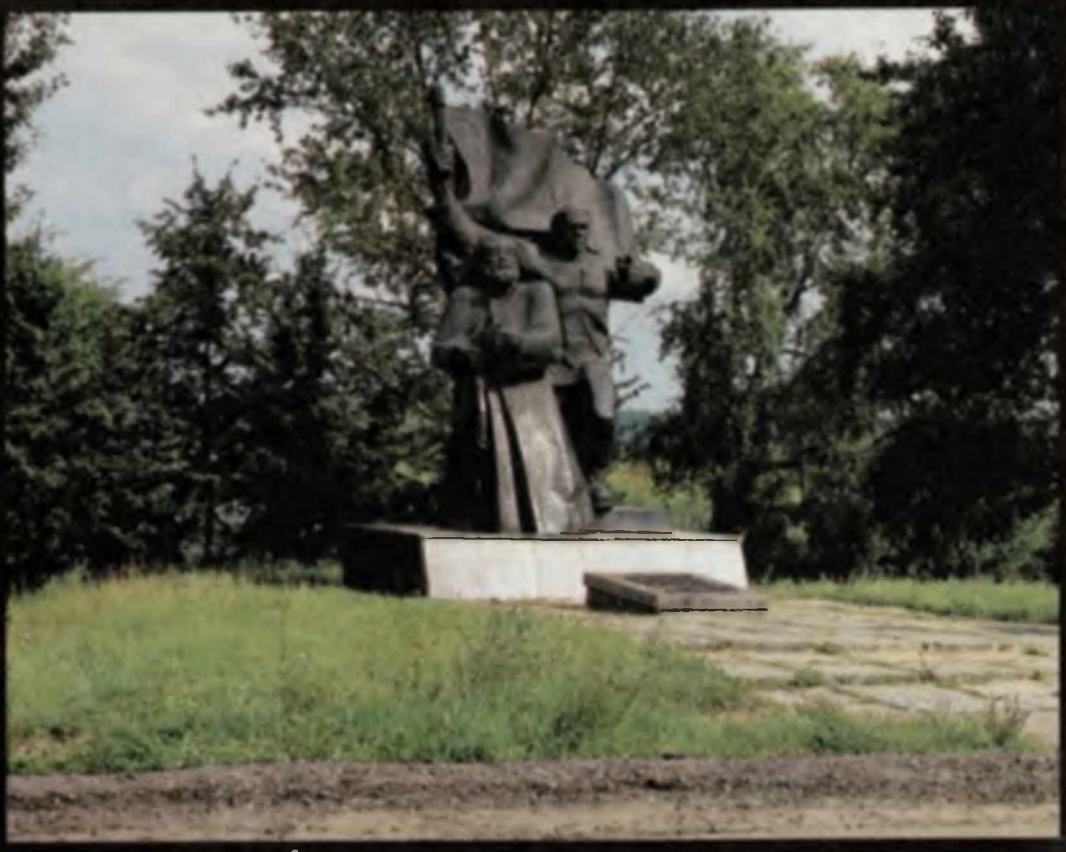

Помнік на брацкай магіле партызан, загінуўшых у барацьбе з польскімі інтэрвентамі ў 1918—1920 гг.

1895 г.	У в. Вяззе ў 3-гадовым узросце некалькі месяцаў жыў разам з маці будучы беларускі паэт М.Багдановіч.
1897 г.	Паводле перапісу на месцы сучаснага горада існавалі 3 паселішчы з назвай Асіповічы: вёска (526 жыхароў), станцыя (каля 100 жыхароў) і пасёлак (каля 200 жыхароў), якія пазней зліліся.
1900 г.	У Асіповічах пабудаваны шпалапрапітны завод.
	Пабудаваны лесапільны завод «Ялізава», вакол якога пачаў складвацца аднайменны пасёлак.

Мемарыяльны комплекс ахвярам фашызму, савецкім воінам і партызанам у в. Брыцалавічы.

1905 г.	Заснаваны лесапільны завод у Градзянцы.
17 сакавіка 1908 г.	Рабочыя шпалапрапітнага завода правялі эканамічную стачку.
1909 г.	Пачаў працаваць тэлеграф.
1912 г.	У Ялізаве пабудаваны шклозавод.
1917 г.	У Асіповічах каля 4,2 тыс. жыхароў.

Помнік на брацкай магіле савецкіх воінаў, партызан і ахвяр фашызму ў г. Асіповічы (вул. Сумчанкі).

Май — лістапад 1918 г.	Тэрыторыя раёна акупіравана германскімі войскамі.
Жнівень 1919 г. — ліпень 1920 г.	Асіповіччына акупіравана польскімі войскамі.
17 ліпеня 1924 г.	Утвораны Асіповіцкі раён.
1930 г.	Арганізаваны Асіповіцкі леспрамгас.

Народны хор ветэранаў вайны і працы Асіповіцкага раённага цэнтра культуры.

1931 г.	Пасля здачы ў эксплуатацыю чыгуначнай лініі Рослаўль — Магілёў — Асіповічы адбылося значнае пашырэнне станцыі і чыгуначнага вузла Асіповічы.
	Пачала выходзіць раённая газета «Калгасная праўда» (пазней называлася «Калгасная праца», з 1965 г. «Запаветы Леніна», з 2001 г. «Асіповіцкі край»).
15 ліпеня 1935 г.	Асіповічы сталі горадам.
30 чэрвеня 1941 г.	Нямецка-фашысцкія захопнікі акупіравалі Асіповічы.

Свята-Увядзенская царква ў Асіповічах.

Ліпень 1941 г. — чэрвень 1944 г.	У г. Асіповічы і раёне дзейнічала патрыятычнае падполле.
Ліпень 1943 г.	Створана Асіповіцкая ваенна-аператыўная група на базе 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады.
28 чэрвеня 1944 г.	Асіповічы вызвалены ад гітлераўцаў войскамі 1-га Беларускага фронту.
20 верасня 1944 г.	Асіповіцкі раён увайшоў у Бабруйскую вобласць.

У Асіповіцкім гарадскім Доме абрадаў.

1951 г.	Усе прадпрыемствы Асіповіч дасягнулі даваеннага ўзроўню па выпуску валавой прадукцыі.
	Пры раённым Доме культуры створаны цымбальны аркестр. У 1965 г. атрымаў званне народнага.
1952 г.	Пабудаваны кінатэатр «Радзіма».
	Адкрылася раённая дзіцячая бібліятэка.
1953 г.	На р. Свіслач пабудаваны Асіповіцкае вадасховішча і Асіповіцкая ГЭС.
	Уступіў у строй хлебазавод.
8 студзеня 1954 г.	Асіповіцкі раён увайшоў у склад Магілёўскай вобласці.

Фрагмент экспазіцыі «Наша мінулае» ў краязнаўчым музеі Дараганаўскай сярэдняй школы.

1956 г.	У Асіповічах адкрыта музычная школа.
1959 г.	У Асіповічах 15,8 тысяч жыхароў.
1961 г.	Дзіцячы дом у Дараганаве пераўтвораны ў школу-інтэрнат.
7 сакавіка 1963 г.	Асіповічы сталі горадам абласнога падпарадкавання.
1967 г.	Пачаўся рух цеплавозаў на асіповіцкім участку чыгункі.
	Завершана электрыфікацыя ўсіх населеных пунктаў раёна.
	Закончаны мантаж аўтаматычнай тэлефоннай станцыі ва ўсіх аддзяленнях сувязі раёна.

Народны
культуры.

Народны фальклорны ансамбль «Вечарынка» Ялізаўскага сельскага Дома культуры.

Пачатак 1970-х гадоў.	У раёне 20 пачатковых, 15 васьмігадовых і 16 сярэдніх школ.
Снежань 1975 г.	Здадзены ў эксплуатацыю доследна-прамысловы комплекс па прасаванні сфагнавага торфу на торфапрадпрыемстве «Татарка» — першае прадпрыемства такога роду ў рэспубліцы.
1983 г.	У Асіповічах адкрыта стаматалагічная паліклініка.
Красавік 1983 г.	У Асіповічах адбыўся першы штогадовы спартыўны марафон, які ў 1995 г. атрымаў статус міжнароднага.

Асіповіцкае вадасховішча і будынак ГЭС.

31 снежня 1986 г.	Уведзены ў эксплуатацыю завод камунальнага машынабудавання.
1987 г.	Асіповіцкі раён стаў адным з пераможцаў па выніках года ў сацыялістычным спаборніцтве абласцей і раенаў за лепшыя паказчыкі сацыяльна-эканамічнай дзейнасці.
1993 г.	У г. Асіповічы адкрыта беларуская гімназія
2001 г.	У Асіповіцкім раёне 57 700 жыхароў, у г. Асіповічы на 1.1.2001 г. — 35,7 тыс. жыхароў.

Да чытача

Асіповіцкі край мае такую ж багатую і старажытную гісторыю, як і іншыя раёны нашай краіны. Тут што ні назва — то адкрыццё, то цэлая эпоха. Як сведчаць дакументы, пераважная большасць гэтых назваў застаецца нязменнай з дня існавання (пяць, шэсць, а то і болей стагоддзяў).

Багаты наш край на таленавітых людзей. Многія прозвішчы праслаўлялі нашу старонку ў старажытнасці, многія — у новай гісторыі. Аўтары імкнуліся не забыць іх.

Па дробных крупінках работнікі дзяржаўных устаноў і аматары-краязнаўцы збіралі звесткі, якія мелі дачыненне да гістарычнай спадчыны Асіповіцкага раёна. Пры напісанні гэтай кнігі былі даследаваны фонды Нацыянальнага гістарычнага архіва Рэспублікі Беларусь, Расійскага дзяржаўнага гістарычнага архіва і іншых архіўных устаноў, фонды буйнейшых беларускіх і расійскіх бібліятэк, выкарыстаны друкаваныя працы краязнаўцаў мінулага і сучасных даследчыкаў краю, а таксама шматлікія публікацыі з рэспубліканскіх газет і часопісаў, абласной газеты «Магілёўская праўда» і раённай — «Асіповіцкі край». Жыхары раёна далі для кнігі не толькі свае ўспаміны, але і унікальныя фотаздымкі. Многія з іх — адзіная і самая дарагая рэліквія, што засталася ў сям'і ад продкаў.

Выкарыстоўваючы самыя розныя крыніцы, аўтарскі калектыў імкнуўся падыходзіць да напісання гісторыка-дакументальнай хронікі непрадузята, з пазіцыі гістарычнай праўды. Стыль і мова многіх дакументаў, звязаных з дарэвалюцыйнай гісторыяй і савецкім часам, захаваныя для таго, каб найбольш дакладна перадаць атмасферу той пары.

Стваральнікі кнігі стараліся даць звесткі пра розныя бакі жыцця Асіповіччыны. Але, магчыма, штосьці не знайшло свайго адлюстравання на старонках кнігі, магчыма, ёсць і недакладнасці. Хронікі пішуцца ўпершыню. Спадзяёмся, што наступныя даследчыкі гісторыі Асіповіцкага раёна дапоўняць нашы звесткі.

Раённая камісія па напісанні гісторыка-дакументальнай хронікі «Памяць. Асіповіцкі раён» выказвае шчырую ўдзячнасць установам, арганізацыям, прыватным асобам, якія прымалі ўдзел у падрыхтоўцы і выданні кнігі.

АСІПОВІЦКІ РАЁН

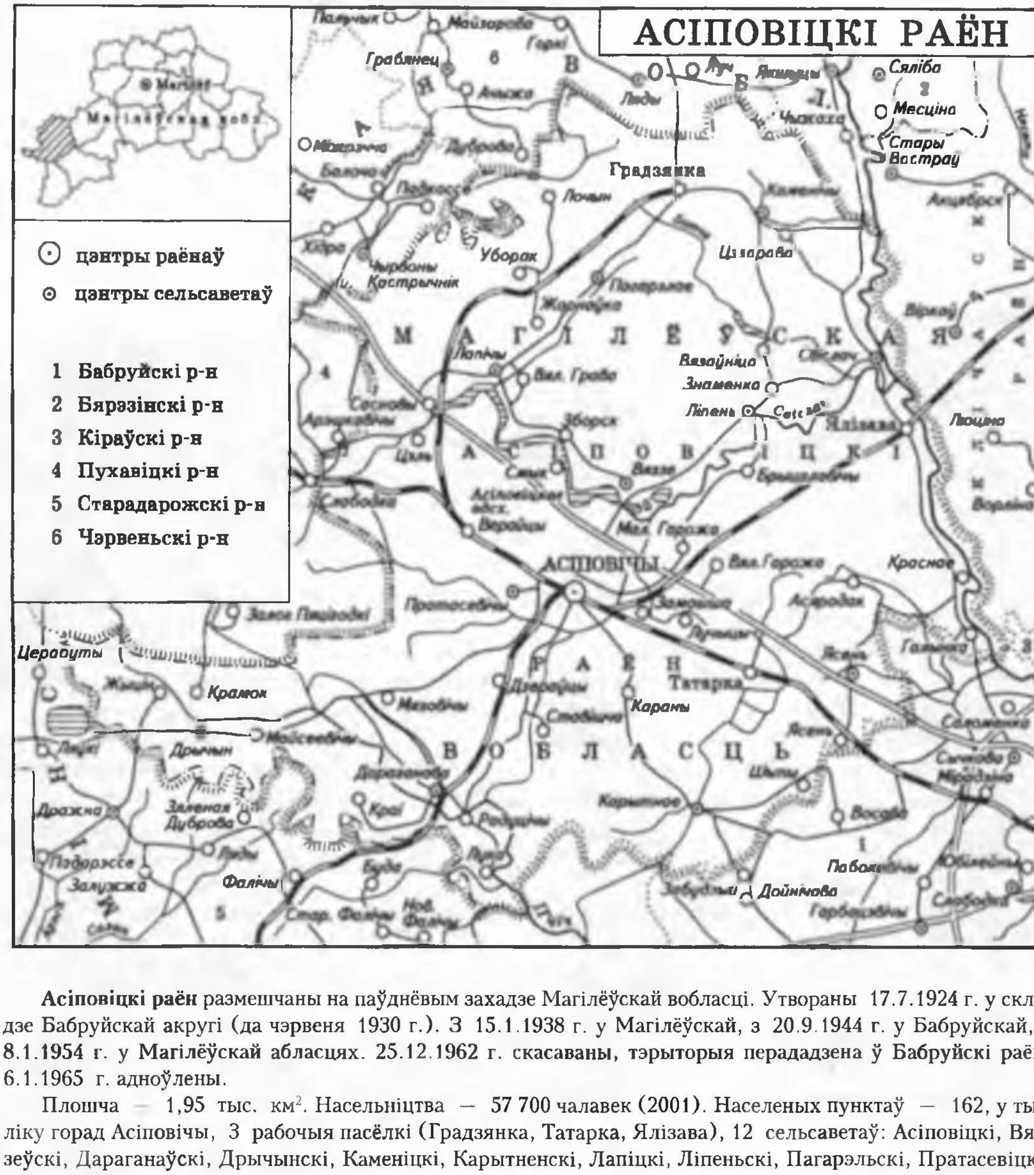

Асіповіцкі раён размешчаны на паўднёвым захадзе Магілёўскай вобласці. Утвораны 17.7.1924 г. у складзе Бабруйскай акругі (да чэрвеня 1930 г.). З 15.1.1938 г. у Магілёўскай, з 20.9.1944 г. у Бабруйскай, з 8.1.1954 г. у Магілёўскай абласцях. 25.12.1962 г. скасаваны, тэрыторыя перададзена ў Бабруйскі раён. 6.1.1965 г. адноўлены.

Плошча — 1,95 тыс. км². Насельніцтва — 57 700 чалавек (2001). Населеных пунктаў — 162, у тым ліку горад Асіповічы, 3 рабочыя пасёлкі (Градзянка, Татарка, Ялізава), 12 сельсаветаў: Асіповіцкі, Вязеўскі, Дараганаўскі, Дрычынскі, Каменіцкі, Карытненскі, Лапіцкі, Ліпеньскі, Пагарэльскі, Пратасевіцкі, Свіслацкі, Ясенскі.

Тэрыторыя раёна знаходзіцца ў межах Цэнтральна-Бярэзінскай раўніны. Паверхня раўнінная, з невялікай узгорыстасцю ў заходняй частцы. Пераважная вышыня 150 – 160 м. Найвышэйшы пункт 206,5 м (за 4 км на З ад в. Пратасевічы). Карысныя выкапні: 4 радовішчы торфу з агульнымі запасамі 0,27 млн. м³, кварцавыя пяскі, гравій, гліна. Сярэдняя тэмпература студзеня -6,7 °С, ліпеня — 18,2 °С. Гадавая колькасць ападкаў 586 мм, вегетацыйны перыяд 194 сут. На тэрыторыі раёна працякаюць рэкі: Бярэзіна з прытокамі Каменка, Ваўчанка; Свіслач з прытокамі Сіняя, Граўка, Ботча, Жыцінка і інш.; Пціч з прытокамі Арыжня, Красная. Найбольшае возера Лочынскае. На рацэ Свіслач створана Асіповіцкае вадасховішча. Глебы сельскагаспадарчых угоддзяў: дзярновыя забалочаныя (49,2%), дзярнова-падзолістыя (21,6%), тарфяна-балотныя (8%), поймавыя (1,9%). Паводле механічнага складу глебы падраздзяляюцца на сугліністыя (2,1%), супясчаныя (68,6%), пясчаныя (14,6%), тарфяныя (14,7%). Размеркаванне зямель: пад лесам 110 250 га,

пад сельгасугоддзямі 61 848 га, ворных зямель 36 799 га, воднай прасторы 3848 га. Меліярацыйны фонд складае 55 500 га, з іх асушаных 23 291 га (42%).

На 1.2.2001 г. у раёне працавала 15 калгасаў, калектыўна-долевая гаспадарка «Ліпень», унітарнае камунальнае сельскагаспадарчае прадпрыемства «Пратасевічы». Прамысловых прадпрыемстваў у г. Асіповічы — 12, у раёне — 6. На рацэ Свіслач дзейнічае Асіповіцкая ГЭС.

На 1.9.2001 г. у г. Асіповічы было 5 сярэдніх школ, гімназія, спецшкола для дзяцей, хворых на поліяміэліт, 13 дашкольных устаноў; у раёне 16 сярэдніх школ, 7 базавых, 1 пачатковая, санаторна-лясная, для дзяцей з захворваннямі органаў дыхання, 20 дашкольных устаноў. Працуюць дзіцяча-юнацкі клуб, спартыўная школа, Цэнтр выхаваўчай работы, шэраг клубаў па інтарэсах.

Установы культуры: у г. Асіповічы — раённы Цэнтр культуры, гарадскі Дом афіцэраў, раённы Цэнтр народных рамёстваў, 3 клубы, кінатэатр, 2 музычныя школы, 5 бібліятэк; у раёне — 19 вясковых дамоў культуры, 13 клубаў, 6 музычных школ, 30 бібліятэк.

У раёне працуе 10 бальніц (2 гарадскія), 3 паліклінікі, 22 фельчарска-акушэрскія пункты, 13 аптэк (4 гарадскія).

Па тэрыторыі раёна праходзяць аўтамабільныя дарогі Мінск — Гомель і Асіповічы — Баранавічы. Асіповічы з'яўляюцца буйным чыгуначным вузлом на лініях Мінск — Гомель і Магілёў — Баранавічы. Працуе чыгуначная лінія мясцовага значэння Асіповічы — Градзянка.

Выдаецца раённая газета «Асіповіцкі край».

Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел Асіповіцкага раёна

Горад Асіповічы

Рабочыя пасёлкі: Градзянка, Татарка, Ялізава.

Асіповіцкі сельсавет: Агула, Асіповічы 2-я, Асіповічы 3-я, Брадзішча, Булгары, Вялікая Гарожа, Дзераўцы, чыгуначная станцыя Дзераўцы, Дубралева, Задняя Града, Замошша, Заручэўе, Засялечча, Кастрычнік, Кляпчаны Мост, Ліцвінава, Лучыцы, Малая Гарожа, Малоціна, Осава (Восава), Прудок, Ставішча, Ягаднае, Ясянец.

Вяззеўскі сельсавет: Вяззе, Вярэйцы, Зборск, Камарына, Леніна, Орча, Паташня, Смык, Цяплухі.

Дараганаўскі сельсавет: Востраў, Дараганава, Камарына, Каўгары, Краі, Крынка, Лука, Мязовічы, Птушычы, Радуцічы, Свіханава, Слопішча, Сялец, Ульянаўка.

Дрычынскі сельсавет: Астроўкі, Вялікі Бор, Дворышча, Дрычын, Жыцін, Заняцечча, Канцы, Крамок, Майсеевічы, Пясчанка.

Каменіцкі сельсавет: Асавок, Казіміра-ва, Каменічы, Прыцерпа, Цэзарава, Яноўка.

Карытненскі сельсавет: Дземенка, Караны, Карытнае, Коханаўка, Краснік, Старое Сяло, Тарасавічы, Убалацце, Шыпы.

Лапіцкі сельсавет: Азярышча, Брадок, Буда, Вялікая Грава, Вярбілава, Гоманаўка, Дуброва, Дубраўка, Жорнаўка, Жукаўка, Зорка, Крычавец, Лапічы, чыгуначная станцыя Лапічы, Лочын, Малая Грава, Палядзёе, Ражышча, Ручай, Сасновы, Слабодка, Троіцкая, Уборак, чыгуначная станцыя Уборак, Ялцоўка, Ямпаль.

Ліпеньскі сельсавет: Бозак, Брыцалавічы, Вязаўніца, Знаменка, Ігнатоўка, Лапковіца, Ліпень, Малінаўка, Няччо, Пасекі, Рафалін, Семіровічы, Усціж, Хімное.

Пагарэльскі сельсавет: Амінавічы, Градзянец, Лазовае, Пагарэлае.

Пратасевіцкі сельсавет: Верхі, Верайцы, Дражня, Дубавое, Забалацце, Пабокавічы, Паплавы, Перарожкі, Пратасевічы, Пратасевічы 2-я, Цэль.

Свіслацкі сельсавет: Баранцы, Буда, Вуглата, Вязычын, Галынка, Копча, Краснае, Навасёлкі, Паліцкае, Свіслач, Слабада, Сталяры, Чучча, Шэйпічы.

Ясенскі сельсавет: Аляксандраўка, Асяродак, Вайнілава, Грынёўка, Журавец, Заельнік, Залессе, Люлева, Матавіла, Ражнетава, Татаркавічы, Ясень, чыгуначная станцыя Ясень, Ясяноўка.

Населеныя пункты Асіповіцкага раёна, якія не існуюць

Асіповіцкі сельсавет: Барок, Дубавое, Зашыбіна, Казарма, Май, Перамога, Паляна.

Вяззеўскі сельсавет: Зялёная Дуброва, Каменка, Лянёўка, Пасёлак гідраэлектрастанцыі, Селішча.

Дараганаўскі сельсавет: Буда, Восы, Каменка, Мяжное, Халькі.

Дрычынскі сельсавет: Юравічы.

Каменіцкі сельсавет: Краснае.

Карытненскі сельсавет: Білоб, Борт нае, Гальчаўка, Гумнішча, пасёлак Карытнае, Смалярня, Сафіеўка, Старонка, Сухлава.

Лапіцкі сельсавет: Амялішча, Бор, Весялова, Віктарова, Восава (Осава), Жалязянка, пасёлак Жорнаўка, Забродцзе, Зарэчча, Курган, Лесазавод № 2, Навіна, Недароддзе, Падброддзе, Падбярэззе, Палянка, Папоўка, Прытыка, Раз'езд 9-ы км, Сёмкіна Слабада, Трактар, Цалянка, Цалянская Слабада, Чырвоная Ніва.

Ліпеньскі сельсавет: Акоп, Барок, Валадарск, Гай, Красналенск, Крынічкі, Новае Жыццё, Стараселле, Тодараў Кут.

Пагарэльскі сельсавет: Буда, Воля, Дуброўскі раз'езд, Колас, Макаўе, Палядкі, Партызан, Чарот.

Пратасевіцкі сельсавет: Рэпішча.

Свіслацкі сельсавет: Заельнік, Карма, Кассё, Максімаўка, Новая Ніва, Падзіра, Перадзіла, Прудзішча, Рыдлё.

Ясенскі сельсавет: Дуброва, Заграддзе, Свабода.

АД ЧАСОЎ ПЕРШАБЫТНЫХ

1917

ЗЯМЛЯ НАШЫХ ПРОДКАЎ

КАМЕННЫ ВЕК

Засяленне тэрыторыі раёна чалавекам адбывалася ў эпоху мезаліту (9—5-е тыс. да н. э.). Пра гэта сведчаць выяўленыя стаянкі, тры з іх вядомы на р. Пціч: пры выездзе з в. Дрычын у бок Крамка (моцна пашкоджана ў час будаўніцтва аўтадарогі), каля вёсак Радуцічы (таксама моцна разбурана) і Слопішча. Усе стаянкі на Пцічы выяўлены ў пачатку 1930-х гадоў беларускім вучоным А.Рынейскім у час археалагічнай экспедыцыі. На стаянках былі знойдзены крамянёвыя пласціны, адшчэпы, скрабкі і праколкі. Стаянка эпохі мезаліту ёсць і на Бярэзіне — паміж вёскамі Краснае і Кассё Свіслацкага сельсавета. Гэты помнік даследаваў У.П.Ксяндзоў. Ім знойдзены крамянёвыя праколкі, разцы і інш.

У часы неаліту ў нашым краі пражывалі плямёны днепра-данецкай культуры. З цягам часу ў цэнтральную Беларусь сталі прасочвацца носьбіты культуры грабеньчата-ямкавай керамікі (так называліся з-за характэрнага арнаменту на гліняным посудзе). Паселішчы эпохі неаліту на тэрыторыі сучаснага Асіповіцкага раёна размяшчаліся таксама ўздоўж рэк. На Свіслачы вядомы 2 помнікі: каля в. Малая Гарожа, ва ўрочышчы Вусце, адкрыта ў 1926 г. М.М.Улашчыкам і С.С.Шутавым; каля в. Ліпень, ва ўрочышчы Старасельле, адкрыта тымі ж даследчыкамі.

Стаянку эпохі неаліту каля Асіповіч выявіў у пачатку 1980-х гадоў настаўнік гісторыі В.П.Шчыглоў.

На ўсіх згаданых помніках знойдзены ножападобныя пласціны, скрабкі, адшчэпы. На стаянцы каля Асіповіч сабраны ўзоры неалітычнай керамікі.

Зуб маманта, знойдзены на тэрыторыі Асіповіцкага раёна ў 1960-я гады.

Каменныя прылады працы з Асіповіцкага раёна.

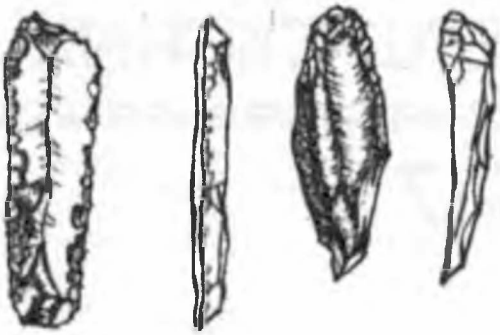

Крамянёвыя нож і пласціна з в. Вяззе.

Абломак каменнай матыкі, знойдзены ў г. Асіповічы.

Паселішчы эпохі неаліту былі і на Пцічы: у Дрычыне, там, дзе знаходзілася стаянка эпохі мезаліту, у Радуцічах (урочышча Сялец), насупраць вёскі Лука, на процілеглым беразе ракі. Усе яны былі адкрыты А.Рынейскім. Сістэматычных навуковых раскопак на тэрыторыі раёна пакуль што не было.

БРОНЗАВЫ ВЕК

У бронзавым веку (канец 3-га – 2-е тыс. да н. э.) на асіповіцкай зямлі распаўсюдзілася сярэднедняпроўская культура. Стаянкі гэтай эпохі выяўлены каля вёсак Галынка, Майсеевічы, Радуцічы, могільнікі каля вёсак Вялікая Гарожа, Буда, Ставішча, сляды паселішча каля в. Усціж. Аб развіцці земляробства ў гэты час сведчаць знаходкі ў Асіповіцкім раёне, як і на ўсёй Беларусі, шматлікіх каменных шліфаваных сякер-кліноў, пры дапамозе якіх ажыццяўлялася масавая высечка лясоў. Паблізу Асіповіч знойдзена каменная матыка (паводле меркаванняў вучоных-археолагаў, яна адносіцца да бронзавага веку) — яшчэ адно сведчанне развіцця земляробства ў гэты час. Варта адзначыць, што прылады працы ў бронзавым веку ў цэлым засталіся каменнымі і драўлянымі, і менавіта тады дасягнулі сваёй даскана-

Курганы каля в. Свіслач.

ласці, але траплялiся вырабы касцяныя, бронзавыя (бронза была вельмі дэфіцытным матэрыялам). Знаходкі каменных прылад бронзавага веку былі ў вёсках Амінавічы, Вялікая Гарожа, Вялікая Грава, Вязаўніца, Вяззе, Дараганава, Дрычын, Краі, Лука, Лапічы, Ліпень, Навасёлкі, Радуцічы, Свіслач, Сялец, Халькі, Усціж, Пагарэлае, Ягаднае, Яноўка, урочышчы Жужлянка.

Акрамя названых вышэй сякерклiноў выраблялiся прасвідраваныя шліфаваныя сякеры. Распаўсюдзіліся каменныя зерняцёркі, выраблялiся крамянёвыя нажы, кінжалы, сярпы, наканечнікі стрэл і коп'яў і інш. Шматлікія знаходкі баявых прасвідраваных сякер на тэрыторыі Асіповіцкага раёна гавораць пра тое, што плямёны індаеўрапейцаў, якія насялялі нашу зямлю ў эпоху бронзы, вялі бясконцыя войны.

Праіснаваўшы каля тысячы гадоў, сярэднедняпроўская культура змянілася культурай сосніцкай, сляды якой знойдзены каля в. Лука, на граніцы з Глускім раёнам.

Ю. В. Клеванец.

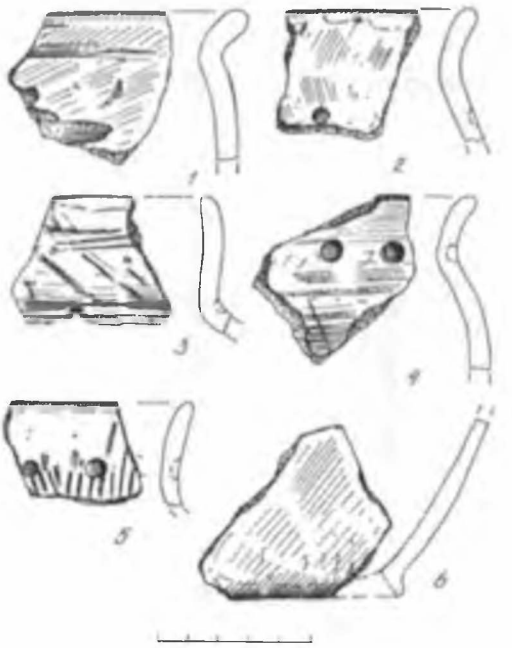

Фрагменты керамікі жалезнага веку з гарадзішча ў в. Зборск.

ЖАЛЕЗНЫ ВЕК

На тэрыторыі Беларусі эпоха жалеза пачынаецца прыкладна ў VII—V ст. да н. э. Яна змяніла бронзавы век. Першапачаткова старажытныя паселішчы жалезнага веку амаль не адрозніваліся ад стаянак папярэдняга часу. Яны ўяўлялі сабой адкрытыя селішчы, якія не мелі абарончых умацаванняў. У Асіповіцкім раёне выяўлены такі тып паселішчаў каля вёсак Цэль і Камарына. На іх знойдзены абломкі глінянага посуду другой паловы 1-га тысячагоддзя да н. э. Першыя ўмацаваныя паселішчы старажытнае насельніцтва пачало будаваць на тэрыторыі сучаснай Асіповіччыны, відаць, не пазней за III ст. да н. э. З'яўленне гарадзішчаў было абумоўлена ростам вытворчых сіл у земляробстве і жывёлагадоўлі. Значную ролю тут сыграла старажытная металургія жалеза. Стварыліся ўмовы для атрымання прыбавачнага прадукту ў выглядзе запасаў збожжа, жывёлы, прадметаў хатняга рамяства. Паміж родамі ўзнікаюць супярэчнасці, і гэта прыводзіць да ваенных сутыкненняў. Ва ўмовах ваеннай пагрозы найлепшым выйсцем было сяліцца на ўмацаваных узвышаных месцах. Спачатку паселішчы агароджвалі толькі драўляным тынам, пазней пачалі насыпаць земляныя валы і выкопваць равы. Так узніклі гарадзішчы.

На тэрыторыі сучаснага Асіповіцкага раёна яшчэ на пачатку XX ст. было вядома каля 20 гарадзішчаў. Яны размяшчаліся каля вёсак Сёмкава Слабада, Ражнетава, Каменічы, Лучыцы, Гарожа, Радуцічы, Лапічы, Цэль, Свіслач, Паліцкае, Смык, Зборск. Да нашага часу захаваліся толькі 4 апошнія. Астатнія разараны, сапсаваны сучаснымі могілкамі ці зусім зніклі з твару зямлі.

Гарадзішча ў в. Зборск Вяззеўскага сельсавета размешчана на мысе, на левым беразе р. Свіслач. Яно мае 2 пля-

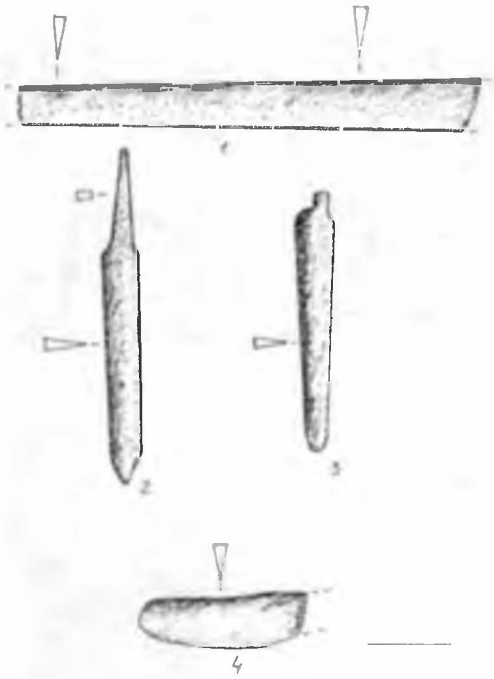

Жалезныя нажы са Свіслацкага гарадзішча.

цоўкі — вялікую і малую, якія падзяляе курганападобны вал вышынёй 2 м і дыяметрам каля 15 м. Вялікая пляцоўка амаль круглая, дыяметрам да 60 м. Умацавана з усходняга, паўднёвага і паўднёва-заходняга бакоў валам вышынёй да 1,5 м і шырынёй да 20 м. Вышыня гэтай пляцоўкі над узроўнем ракі дасягае 5,25 м. Малая пляцоўка выцягнута з поўдня на поўнач і мае памеры па доўгай восі 26 м, а па кароткай 17 м. Яна ўзвышаецца над узроўнем вады на 3,8 м.

Гарадзішча вядома як помнік старажытнай гісторыі яшчэ з канца XIX ст., калі яго апісаў Ян Завіша. У XX ст. гэта паселішча абследавалі А.Г.Немцаў (1925), Л.Д.Побаль (1965), А.Р.Мітрафанаў (1978). У 1999 г. на помніку праведзены раскопкі А.У.Ільюцік з дапамогай вучняў з розных школ раёна, якія знаходзіліся ў лагеры працы і адпачынку. Раскоп плошчай 56 м² быў закладзены на малой пляцоўцы. Магутнасць культурнага пласта дасягала 0,6 м. Знойдзена шмат фрагментаў ляпнога посуду, які адносіцца да апошняй чвэрці 1-га тысячагоддзя да н. э. Асноўная маса абломкаў была ад посуду грубаляпнога гладкасценнага, частка штрыхаванага. Гэтым жа часам датуюцца гліняныя прасліцы, жалезныя нажы і рыбалоўны кручок, тыгель для плаўкі бронзы, абломак глінянага грузіка з насечкамі па краі.

Амаль насупраць, на правым беразе ракі Свіслач, у месцы ўпадзення ў яе невялікай рачулкі Жужлянкі, за 2 км на паўночны захад ад в. Смык Вяззеўскага сельсавета знаходзіцца другое гарадзішча. Яно вядома ў навуковай літаратуры пад назвай Жужлянка. Паселішча размешчана таксама на мысе, які ўзвышаецца над ракой на 9 м. Мае пляцоўку трохвугольнай формы памерам 100х130 м, з боку поля ўмацавана валамі і двума равамі. Помнік абследавалі ў 1925 г. А.Г.Немцаў, у 1926 г. С.С.Шутаў і М.М.Улашчык, у 1958 г. і 1965 г. Л.Д.Побаль. У 1963 г. і 1964 г. на гарадзішчы праведзены раскопкі пад кіраўніцтвам Ю.І.Драгуна. Ускрыта 140 м² культурнага слоя пры магутнасці яго ад 0,2—0,3 м (у цэнтры) да 0,8 м (каля вала). Знойдзены абломкі ляпных гладкасценных і штрыхаваных пасудзін і гліняныя прасліцы ранняга жалезнага веку. Былі часткова вывучаны ўмацаванні гарадзішча, якія складаюцца з 2 валоў і равоў. На адным з валоў стаяў яшчэ і драўляны тын. Даследчык аднёс раннія слаі гарадзішча да часу бытавання культуры штрыхаванай керамікі.

Два іншыя буйныя помнікі знаходзяцца на рацэ Бярэзіне. Свіслацкае гарадзішча пабудавана на высокім мысе, у месцы ўпадзення р. Свіслач у р. Бярэзіну, у вёсцы Свіслач. Амаль трохвугольная пляцоўка мае памеры 70х70 м. З 2 бакоў меліся прыродныя ўмацаванні — стромкія схілы вышынёй каля 10 м ад падэшвы. З боку поля насыпаны вал вышынёй да 1,5 м і выкапаны глыбокі і шырокі роў.

Помнік вядомы з канца XIX ст. У 1923 г. у час разведак па Бабруйскім павеце гарадзішча наведаў А.Рынейскі. У 1926 г. абследавалі С.С.Шутаў і М.М.Улашчык. Раскопкі праводзіў у 1962 г., 1969 — 1971 гг. Э.М.Загарульскі. Ім даследавана каля 700 м² плошчы пры магутнасці слоя да 2 м. У 2000 г. невялікую плошчу (36 м²) раскапала А.У.Ільюцік. У ніжніх пластах выяўлены матэрыялы культуры штрыхаванай керамікі: жалезная посахападобная шпілька, гліняныя прасліцы, нажы, шлакі, каменная зерняцёрка, фрагменты ляпнога гладкасценнага, штрыхаванага і глянцаванага посуду. У верхніх слаях змяшчаюцца рэчы XI — XIV ст. і больш позняга часу.

Апошняе, пакуль яшчэ часткова захаванае, умацаванае паселішча размешчана за 1,5 км на ўсход ад в. Паліцкае Свіслацкага сельсавета, на правым высокім беразе р. Бярэзіны, ва ўрочышчы Гарадок. Да 1995 г. у навуковай літаратуры гарадзішча было вядома як Навасёлкаўскае (па назве вёскі Навасёлкі, размешчанай за 4 км на паўночны захад ад яго). Помнік адкрылі ў 1926 г. С.С.Шутаў і М.М.Улашчык. У 1963 г. яго абследаваў Л.Д.Побаль. У 1970 г. тут былі праведзены раскопкі Э.М.Загарульскім і Л.В.Жыхаравай. Ускрыта 48 м². У 1978 г. паселішча наведаў А.Р.Мітрафанаў. У час першых абследаванняў гарадзішча мела 4 пляцоўкі. Памеры іх адпаведна 32х30 м, 55х27 м, 42х32 м і 50х45 м. Пляцоўкі аддзяляліся адна ад адной валамі і равамі. З цягам часу рака падмывала бераг, і помнік разбураўся. Калі ў 1926 г. шырыня гарадзішча дасягала 46 м, у 1963 г. — 27 м, у 1970 г. — 22 м, то да нашых дзён захавалася толькі некалькі метраў культурнага слоя. У 1995 — 1997 гг. ратавальныя раскопкі правёў М.І.Лашанкоў. Ён ускрыў 200 м². Магутнасць культурнага пласта дасягала 0,4 — 0,6 м. Знойдзены абломкі ляпнога гладкасценнага, штрыхаванага і глянцаванага посуду, косці жывёл, шлакі і кавалкі жалеза, камяні ад зерняцёрак, гліняныя прасліцы, бронзавыя бранзалеты і шпількі. Даследчык аднёс паселішча да апошняй чвэрці 1-га тысячагоддзя да н.э. — I ст. н.э. і лічыць, што яго засялялі плямёны культуры штрыхаванай керамікі.

У выніку шматгадовага археалагічнага вывучэння помнікаў ранняга жалезнага веку ў Асіповіцкім раёне сабраны багаты рэчавы матэрыял, які дае магчымасць зрабіць вывад аб тым, што берагі Свіслачы і сярэдняга цячэння Бярэзіны засялялі плямёны культуры штрыхаванай керамікі. У той час насельніцтва займалася земляробствам, жывёлагадоўляй, паляваннем, рыбалоўствам, збіральніцтвам. Былі развіты металургія жалеза і бронзы, ганчарства, апрацоўка дрэва і косці, прадзенне, ткацтва і пляценне.

Земляробства ў лясной паласе Усходняй Еўропы, у тым ліку і на тэрыторыі Беларусі, на ўсім працягу жалезнага веку было лядным. Вырошчвалі гарох, палявы боб, віку, проса, пшаніцу. На Паліцкім гарадзішчы знойдзены абломкі посуду з адбіткамі зярняткаў проса і пшаніцы. Ураджай здымалі жалезнымі сярпамі. Абломкі сярпоў, напрыклад, знойдзены на паселішчы Жужлянка. Перамолвалі зерне на каменных зерняцёрках, якія выяўлены ў Свіслачы і Паліцкім.

Аб заняцці жывёлагадоўляй гаворыць астэалагічны матэрыял. У час раскопак на гарадзішчах Паліцкае і Зборск знойдзены косці коней, кароў, свіней, авечак і коз. Хатнія жывёлы давалі не толькі ежу, але і воўну, выкарыстоўваліся ў якасці цяглавай сілы і сродка перамяшчэння.

Нягледзячы на новы дадатковы спосаб здабывання ежы, па-ранейшаму вялікую ролю адыгрывала паляванне, рыбалоўства і збіральніцтва. Палявалі на лася, аленя, дзіка, мядзведзя. Здабывалі і пушнога звера. На гарадзішчы Зборск знойдзены косці бабра. Аб рыбалоўстве сведчаць жалезны кручок са

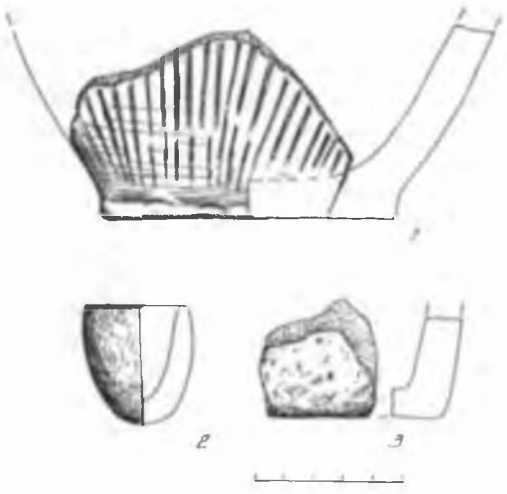

Тыгель для плаўкі бронзы з гарадзішча ў в Зборск.

Зборска і гліняныя грузілы для рыбалоўных сетак. Косці рыб у пясчанай глебе на помніках жалезнага веку ў Асіповіцкім раёне не захаваліся. Знойдзены косці і луска рыбы толькі ў культурным слоі Свіслацкага замка. Але вызначыць, якая частка з іх адносіцца да жалезнага веку, а якая да сярэднявечча, немагчыма. Можна меркаваць, што асетр, шчупак, сом, лешч, жэрах, карась, галавень, язь, лінь, акунь, судак вадзіліся як у пачатку 2-га тысячагоддзя, так і ў раннім жалезным веку.

Прыкладна ў VII—V ст. да н. э. на тэрыторыі Беларусі людзі авалодалі спосабам атрымання жалеза з жалезнай руды, якую збіралі ў балоце і на паплавах. «Варылі» руду ў печах-домніцах. Печ рабілі з гліны і мелу. Яна была паўсферычнай формы. Унізе знаходзілася адтуліна, у якую ўстаўлялі гліняныя трубкі-соплы. У домніцу засыпалі пластамі драўняны вугаль, вапну і раздробленую руду. Вугаль падпальвалі, а праз соплы ў печ пампавалі паветра. Тэмпература ў печы дасягала прыкладна 1200°, і з руды выдзяляліся часцінкі жалеза, якое ў выглядзе крыцы асядала на дно печы. Пасля заканчэння працэсу печ разбівалі, крыцу даставалі, награвалі, апрацоўвалі молатам і атрымлівалі жалеза. На гарадзішчах Асіповіцкага раёна знойдзены кавалкі шлаку, крыцы, жалезныя загатоўкі і рэчы: нажы (Зборск, Паліцкае, Свіслач), сярпы (Жужлянка), посахападобныя шпількі (Свіслач).

Плямёны жалезнага веку былі добра знаёмыя з бронзаліцейнай вытворчасцю. Бронзу на Беларусь прывозілі, тут з яе рабілі рэчы. Плавілі бронзу на вогнішчах у маленькіх таўстасценных гліняных пасудзінках-тыглях. На гарадзішчы Зборск знойдзены такі маленькі тыгель. Вышыня яго 4 см, сценкі таўшчынёй 8—9 мм, дыяметр зверху 3,5 см. З бронзы рабілі ўпрыгажэнні. На Паліцкім гарадзішчы знойдзены 2 бронзавыя шпількі і бранзалет. У Зборску — абломак бронзавага дроту, які мог быць загатоўкай ці абламанай шпількай.

На кожным помніку жалезнага веку заўсёды шмат абломкаў глінянага посуду. Увесь ён леплены ўручную і абпалены на вогнішчы. У гліну дабаўлялі тоўчаны камень, буйназярністы пясок і зрэдку шамот. Дзякуючы гэтым дамешкам сценкі вырабаў атрымліваліся больш шчыльныя, трывалыя і вогнеўстойлівыя. На паселішчах Асіповіцкага раёна знойдзены абломкі гладкасценных, штрыхаваных і глянцаваных гаршкоў. Некаторую частку фрагментаў удалося склеіць і графічна аднавіць знешні выгляд посуду таго часу. Ганчары ляпілі ў асноўным начынне вялікіх (дыяметр па краі венчыка са Свіслачы 42 см, з Паліцкага — 30 см) і сярэдніх (дыяметр венчыка са Свіслачы 12 см, з Паліцкага — 15, 19, 22 см; дыяметр днішча са Зборска 10 см) памераў. Сустракаліся і маленькія пасудзінкі. Вялікія прадметы выкарыстоўваліся ў якасці тары для захоўвання гаспадарчых запасаў. У гаршках сярэдніх памераў гатавалі ежу. Сталовую кераміку рабілі больш якасную. У гліну дабаўлялі дробназярністы пясок

ці дробную жарству і вельмі старанна вымешвалі. Сценкі загладжвалі амаль да бляску. Памеры гэтага посуду па верхнім краі не перавышалі 10 см.

На гарадзішчах Асіповіцкага раёна пераважалі гаршкі круглабокія з адагнутымі вонкі ці вертыкальна пастаўленымі шыйкай і венчыкам. У калекцыі прысутнічае невялікая колькасць посуду рабрыстай формы. Майстры ўпрыгожвалі свае вырабы. Выкарыстоўвалі такія арнаментальныя прыёмы, як ямкі па шыйцы і плечуку, насечкі ці пальцавыя ўціскванні па краі венчыка. Штрыхоўка таксама магла быць сваеасаблівым аздабленнем.

Пра заняткі старажытнага насельніцтва прадзеннем і ткацтвам гавораць знойдзеныя на ўсіх гарадзішчах прасліцы і грузікі. Прасліцы ўяўляюць сабой пляскатыя кружочкі дыяметрам ад 3 да 4 см і таўшчынёй 0,8—2 см. Яны маюць у цэнтры адтуліну дыяметрам 5—9 мм. Іх надзявалі на верацяно, каб яно добра круцілася і не білася з боку ў бок. З атрыманых нітак выраблялі тканіну, хутчэй за ўсё на вертыкальных ткацкіх станках, ніткі на якіх нацягвалі з дапамогай гліняных грузіл. Адбіткі тканіны можна бачыць на некаторых донцах пасудзін. З тканін шылі адзенне жалезнымі іголкамі, якія знаходзяць даволі часта на паселішчах жалезнага веку.

У выніку раскопак шэрагу ўмацаваных паселішчаў культуры штрыхаванай керамікі стала магчымым высветліць іх планіроўку і забудову. Жылыя і гаспадарчыя пабудовы размяшчаліся галоўным чынам уздоўж краю пляцоўкі. Цэнтральная частка заставалася незабудаванай. Яна выкарыстоўвалася для грамадскіх спраў. На гарадзішчах Асіповіцкага раёна пакуль не знойдзены рэшткі жылля. Але на іншых помніках насельніцтва будавала вялікія доўгія наземныя дамы слупавой канструкцыі, падзеленыя на асобныя жылыя памяшканні плошчай 20—25 м². Сустракаліся і невялікія аднапакаёвыя дамы квадратнай ці прамавугольнай формы, трохі заглыбленыя ў зямлю. Ацяпляліся яны вогнішчамі.

Побач з дамамі размяшчаліся гаспадарчыя пабудовы, рэшткі якіх у выглядзе ям знойдзены на гарадзішчы Зборск Асіповіцкага раёна.

Плямёны культуры штрыхаванай керамікі жылі ва ўмовах першабытнаабшчыннага ладу, на стадыі развітога патрыярхату. Асноўнай і самай дробнай гаспадарчай адзінкай грамадства была патрыярхальная сямейная абшчына.

Аб этнічнай прыналежнасці плямён культуры штрыхаванай керамікі няма адзінай думкі. Адны вучоныя звязваюць іх з балтамі. Іншыя лічаць, што носьбіты культуры штрыхаванай керамікі маюць прамыя адносіны да славянскага этнагенезу.

На тэрыторыі Асіповіцкага раёна гарадзішчы культуры штрыхаванай керамікі спынілі сваё існаванне ў I—II ст. н. э. Па якой прычыне замірае жыццё на помніках — невядома. Магчыма, людзі сталі перасяляцца на селішчы. Селішчы, якія датуюцца прыкладна сярэдзінай — 2-й паловай 1-га тысячагоддзя н. э., у Асіповіцкім раёне вядомы каля вёсак Ліпень, Цяплухі, Чучча, Усціж, Зарэчча. На жаль, раскопкі на іх не праводзіліся. Гэтыя помнікі толькі абследаваліся. На іх пабывалі ў 1926 г. С.С.Шутаў і М.М.Улашчык, у 1965 г. Л.Д.Побаль, у 1978 г. А.Р.Мітрафанаў. Даследчыкі збіралі кавалкі керамікі, якую знаходзілі на разараным полі. Па гэтым матэрыяле яны і змаглі прыкладна датаваць селішчы.

У V—VIII ст. у цэнтральнай Беларусі (у тым ліку і ў Асіповіцкім раёне) пражывалі плямёны, аднесеныя вучонымі да культуры тыпу верхняга слоя Банцараўшчыны. Этнічны склад гэтага насельніцтва канчаткова не вызначаны. Большасць даследчыкаў лічыць, што банцараўская культура належала балтам.

ЭПОХА СЯРЭДНЯВЕЧЧА

У канцы 1 — пачатку 2-га тысячагоддзя тэрыторыю сярэдняй Беларусі пачынаюць засяляць славяне. У Асіповіцкім раёне сляды славянскіх паселішчаў знойдзены археолагамі каля вёсак Смык (Жужлянка), Свіслач, Зборск, Паліцкае, Лапічы, Ліпень, Чучча, Усціж, Цэль, Гарожа, Казімірава, Краснае. Акрамя ўмацаваных і неўмацаваных паселішчаў захавалася шмат пахавальных помнікаў. Курганы ёсць на тэрыторыі Дараганаўскага сельсавета (вёскі Дараганава, Каўгары, Крынка, Лука, Радуцічы), Вяззеўскага сельсавета (Камарына, Орча, Селішча). 5 курганных могільнікаў знаходзіцца вакол в. Каменічы, шмат іх каля вёсак Брыцалавічы, Няччо, Усціж, Хімное Ліпеньскага сельсавета і ў іншых месцах раёна.

Значны ўклад у вывучэнне гісторыі Асіповіцкага раёна гэтага часу зрабіў У.З.Завітневіч. У 1892 г. ён раскапаў 73 курганы каля вёсак Гарожа, Ясень, Брыцалавічы, Усціж і абследаваў курганны могільнік каля в. Камарына. Ва ўсіх раскапаных курганах былі пахаванні па абраду трупапалажэння на падэшве або ў яме. У асноўным было па адным пахаванні і толькі зрэдку па 2 пад адным насыпам. Як правіла, нябожчыка клалі галавой на захад, і толькі ў 2 курганах — на ўсход. У некалькіх курганах захаваліся сляды драўляных церамкоў, або збудаванняў у выглядзе хаткі, якія рабіліся над магілай перад насыпаннем кургана. Гэта з'ява асабліва характэрная для курганоў дрыгавічоў у басейне сярэдняга цячэння Бярэзіны.

У некаторых курганах Асіповіцкага раёна фіксуецца звычай, калі на расчышчаную паверхню клалі нябожчыка і вакол абстаўлялі дошкамі — 2 падоўжнымі і 2 папярочнымі. Каб яны трымаліся, убівалі калочкі. Зверху пахаванне накрывалі дошкамі і часта паверх іх яшчэ бярозавай карой.

У час раскопак курганоў У.З.Завітневічам было знойдзена шмат упрыгожанняў: цыліндрычныя ажурныя металічныя пацеркі, 2 якарападобныя падвескі, падвеска ў выглядзе пласціністага коніка, маленькія шарападобныя гузікі, шкляныя пацеркі рознага колеру, у тым ліку пазалочаныя, сердалікавыя і з горнага крышталю, металічныя драцяныя скроневыя кольцы, драцяныя пярсцёнкі і бранзалет. На некаторых скроневых кольцах былі нанізаны па 3 металічныя зярнёныя пацеркі. У некаторых пахаваннях знаходзілі глінянае начынне і жалезныя абручы ад драўлянага вядзерца. У гліняным посудзе звычайна неслі на магілу вуголле з хатняга агнішча. У вядзерцах нябожчыку ставілі мядовы напой. Сярод знаходак ёсць жалезныя нажніцы, серп, сякеры, спражкі, шыферныя прасліцы. Паводле абраду пахавання і рэчаў раскапаныя курганы датуюцца XI — XII ст., яны належалі дрыгавічам.

Доўгі час пахавальныя помнікі Асіповіцкага раёна не раскопваліся. Археалагічныя даследаванні ўзнавіліся ў 2-й палове XX ст. У 1960 г. Л.Д.Побаль раскапаў адзін курган каля в. Азярышча, а ў 1963 г. — каля в. Чучча. Слядоў пахавання не выяўлена. Зафіксаваны толькі вугальныя праслойкі. У 1991 г. 2 курганы каля в. Азярышча даследаваны Ю.А.Зайцам. Знойдзены пахаванні з абрадам трупаспалення. На гэтым жа могільніку ў 1999 г. Л.У.Дучыц даследавала 2 насыпы, у якіх выяўлены сляды трупаспалення. Рэчаў не было.

У гэты ж час пачалося археалагічнае вывучэнне славянскіх паселішчаў на тэрыторыі раёна. У 1963 — 1964 гг. Ю.І.Драгун праводзіў раскопкі гарадзішча каля в. Смык. У выніку было высветлена, што на месцы гарадзішча жалезнага веку ў канцы 1 — пачатку 2-га тысячагоддзя існавала славянскае паселішча. Ад гэтага часу засталіся рэшткі ганчарнага посуду, шкляныя пацеркі, наканечнік дзіды. Побач з гарадзішчам знаходзяцца 2 селішчы. На адным была сабрана кераміка X — XI ст.

На другім Ю.І.Драгун раскапаў 244 м². Выяўлены 2 гарызонты. У ніжнім знойдзены гліняныя прасліцы і фрагменты раннеславянскіх гаршкоў VI — VII ст., у верхнім — шкляныя пацеркі, бісер, ганчарная кераміка эпохі Кіеўскай Русі.

У 1962, 1969 — 1971 гг. экспедыцыя Беларускага дзяржаўнага універсітэта пад кіраўніцтвам Э.М.Загарульскага праводзіла раскопкі на гарадзішчы ў в. Свіслач. Пачаткам 2-га тысячагоддзя датуюцца рэшткі наземных драўляных пабудоў з дашчатай падлогай. Сярод рэчаў побыту жалезныя сякеры, нажы, нажніцы, замкі, ключы, іголкі, дужкі ад драўляных вядзёр, касцяныя грабеньчыкі, жалезныя крэсівы для высякання агню і інш. Аб занятках земляробствам сведчаць жалезныя сашнікі, матыка, каса-гарбуша, абломкі каменных жорнаў і жалезная порхліца (устаўка) для іх. Знойдзены разнастайныя прылады для рыбнай лоўлі (кручкі, восці, гарпуны, гліняныя грузілы, іголкі для пляцення сетак). Шматлікія знаходкі зброі, рыштунку каня і вершніка (наканечнікі дзідаў і стрэлаў, цуглі з псаліямі, фрагменты шпор, рэшткі пласціністых даспехаў і інш.) сведчаць, што ў тагачасным Свіслацкім замку быў ваенны гарнізон, які кантраляваў водныя вароты ў раку Свіслач. Аб занятках прадзеннем і ткацтвам сведчаць знойдзеныя на помніку шыферныя прасліцы і гліняныя грузікі. Насельніцтва замка займалася апрацоўкай косці і рога. Знойдзены наверша, арнаментаванае дзяржанне нажа, шахматная фігурка.

У замку знойдзена вялікая колькасць жаночых упрыгажэнняў з бронзы (бранзалеты, пярсцёнкі, падвескі) і шкла (бранзалеты, пацеркі, пярсцёнкі). Асабліва шмат абломкаў шкляных бранзалетаў. Яны бытавалі ў асноўным ад сярэдзіны XII ст. да сярэдзіны XIII ст. Археолаг Т.С.Скрыпчанка, якая вывучала свіслацкія шкляныя бранзалеты, лічыць, што яны паступалі сюды

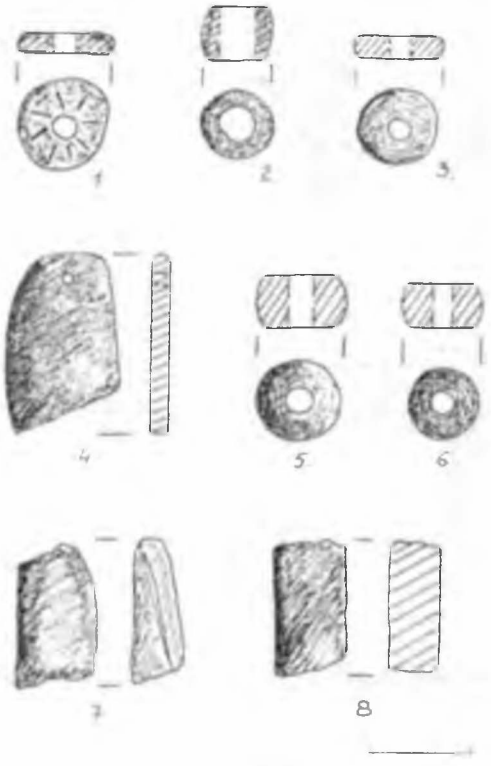

Шыферныя прасліцы і каменныя асялкі са Свіслацкага гарадзішча.

з Кіева і нават з Канстанцінопаля. У XIII ст. пасля разгрому Кіева манголататарамі вытворчасць бранзалетаў была наладжана ў самой Свіслачы.

Аб гандлёвых сувязях жыхароў Свіслачы з Прычарнамор'ем сведчаць таксама знаходкі кавалкаў амфар, у якіх прывозілася віно.

Жыхары замка ў той час былі ўжо хрысціянамі. Аб гэтым гавораць знойдзеныя ў час раскопак крыжы-складні (адзін цэлы і абломкі ад другога).

У 2000 г. на гарадзішчы ў в. Свіслач правяла невялікія раскопкі А.У.Ільюцік. Работа была арганізавана аддзелам народнай асветы Асіповіцкага раёна. Быў створаны лагер працы і адпачынку, у які ўвайшлі вучні з розных школ раёна. З іх дапамогай знойдзены разнастайныя рэчы з жалеза (нажы,

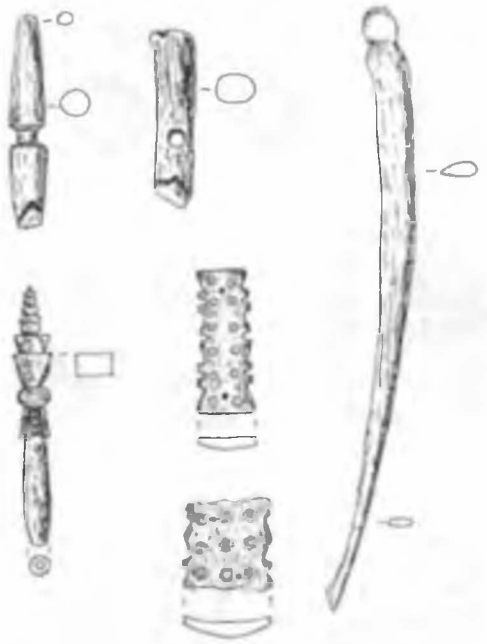

Касцяныя вырабы (гузікі, наверша, накладкі, праколка) са Свіслацкага гарадзішча.

Абломкі бранзалетаў, знойдзеныя на тэрыторыі Свіслацкага замка

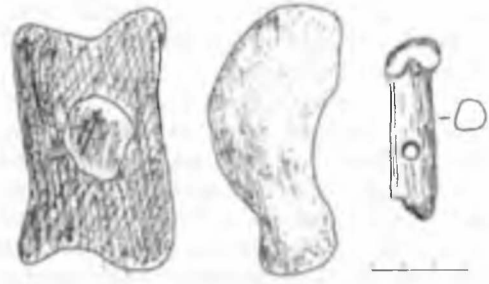

«Бабка» — цацка для гульні са Свіслацкага гарадзішча.

дужкі ад вядзёр, замкі, ключы, рыбалоўны кручок, наканечнікі стрэл, спражкі, падковы, шпоры), косці (наверша, арнаментаваныя накладкі, гузікі, праколкі ці качадык для пляцення рыбалоўных сетак, «бабка» з адтулінай у цэнтры, залітай нейкім металам, якая выкарыстоўвалася ў якасці цацкі і для гульні на грошы), шкла (бранзалеты розных колераў, пацеркі, абломкі пасудзінкі XII –1-й паловы XIII ст.), каменю (сердалікавая пацерка, асялкі, шыферныя прасліцы).

У пачатку 2-га тысячагоддзя н. э. у Асіповіцкім раёне існаваў яшчэ адзін даволі значны ўмацаваны пункт, размешчаны на р. Свіслач у в. Зборск. На гэтым помніку, як ужо адзначалася вышэй, таксама былі праведзены археалагічныя даследаванні. З таго часу да нас дайшлі кавалкі глінянага посуду, шыферныя прасліцы, жалезныя нажы і адзін музычны інструмент — варган. Гэта вельмі рэдкая знаходка. На тэрыторыі Беларусі падобны варган знойдзены толькі ў г. Друцк. Там ён датуецца XII ст.

Да эпохі Старажытнай Русі адносіцца і частка матэрыялаў з гарадзішча Гарадок, размешчанага каля в. Паліцкае. Тут былі знойдзены фрагменты ганчарных гаршкоў, жалезныя падкова і шпора, бронзавая бразготка. Шпора датуецца XII — 1-й паловай XIII ст. Даследчык гэтага паселішча М.І.Лашанкоў выказаў меркаванне, што ў пачатку 2-га тысячагоддзя тут знаходзіўся вартавы пост ад Свіслацкага замка, які быў заселены адным з плямён дрыгавічоў.

У Асіповіцкім раёне вядомы яшчэ і такія віды помнікаў, як культавыя камяні і каменныя крыжы. Напрыклад, каля в. Крынка пры дарозе з Жыціна ў Асіповічы ляжыць вялікі камень пад назвай Валы. Шмат камянёў да нашых дзён не захавалася, але звесткі пра іх былое месцазнаходжанне да нас дайшлі. Так, нейкі цудоўны камень знаходзіўся яшчэ ў пачатку XX ст.

каля пас. Каменка (зараз Леніна). Ад гэтага каменя і паходзіць быццам бы назва вёскі. Каля в. Мязовічы былі невялікія камяні Гусь і Баран. Камяні-следавікі былі каля вёсак Журавец, Малая Гарожа, станцыі Гай.

У пачатку XX ст. у раёне каменныя крыжы стаялі каля вёсак Пабокавічы, Цяплухі, Лучыцы, пры дарозе ў в. Мязовічы і ў ваколіцах Забалацця. Цяпер лёс гэтых помнікаў даўніны не вядомы.

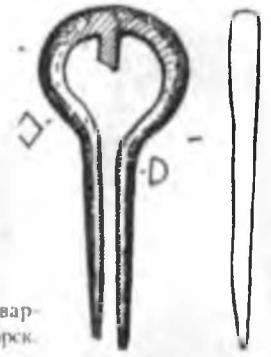

Музычны інструмент варган з гарадзішча ў в. Жорск.

ЛІТАРАТУРА:

Археалогія і нумізматыка Беларусі: Энцыклапедыя. Мн., 1993. С. 559 – 560.

Драгун Ю.И. Раннеславянское поселение в нижнем течении р. Свислочь Белорусские древности. Мн., 1967. С. 422 – 431.

Завитневич В.З. Археологические изыскания в бассейне реки Березины Отчет Императорской археологической комиссии за 1892 г. СПб., 1894. С. 124 – 153.

Збор помнікаў гісторыі і культуры Беларусі. Магілёўская вобласць. Мн., 1986.

Лошенков М.И. Городище Палицкое Is baltų kulturos istorijos Vilnius, 2000. С. 125 – 140.

Лысенко П.Ф. Дреговичи. Мн., 1991.

Поболь Л.Д. Славянские древности Белоруссии. Мн., 1974. С. 265 – 273.

Скрыпчанка Т.С. Свіслацкія шкляныя бранзалеты XII – XIV стст. Весці АН БССР. Серыя грамадскіх навук. 1980. № 3.

Штыхов Г.В. Археологическая карта Белоруссии. Вып. 2. Мн., 1971. С. 228 – 231.

А.У.Ільюцік.

Нямыя сведкі мінуўшчыны

Аб пражыванні старажытнага чалавека на тэрыторыі Асіповіцкага раёна сведчаць шматлікія знаходкі каменных прылад працы. І знайшлі іх часта не навукоўцы, а мясцовыя жыхары розных сельсаветаў раёна. Знаходкі — больш за 40 старажытных прадметаў, большасць з якіх сякеры. Зберагаюцца яны часам у школьных музеях, іншыя — у прыватных калекцыях, некаторыя перададзены даследчыкам-археолагам.

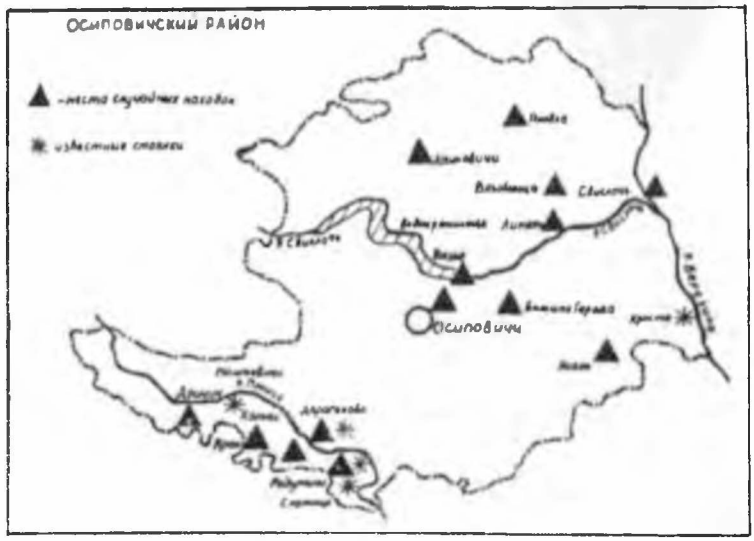

Карта распаўсюджання каменных сякер на тэрыторыі Асіповіцкага раёна. Складзена Ю.В.Клеванцом.

Каменная сякера-клін з в. Вялікая Гарожа.

Свідраваная сякера, знойдзеная ў в. Дараганава.

Свідраваная сякера, знойдзеная ў в. Ліпень.

У музеі калгаса «Авангард» (в. Вяззе) захоўваюцца свідраваныя сякеры і сякера-клін з чорнага каменя.

У няпоўнай сярэдняй школе ў в. Вязаўніца настаўнікамі гісторыі сабраны свідраваныя сякеры і сякеры-кліны.

Знаходкі, якія зберагаюцца ў школьным музеі в. Дараганава, зроблены ў 1980—90-я гады. Сабрала іх З.Р.Верашчака.

Экспанаты, якія захоўваюцца ў музеі Ліпеньскай сярэдняй школы, сабраны М.К.Хількевічам.

Знаходкі для школьнага музея ў в. Пагарэлае сабраў М.А.Булавацкі ў в. Амінавічы.

У школьным музеі в. Свіслач захоўваюцца экспанаты, здабытыя ў час раскопак на замчышчы, якія праводзіліся ў пачатку 1970-х гадоў. Тут было выяўлена гарадзішча культуры штрыхаванай керамікі, пазней, у XI—XII ст. узнікла паселішча замкавага тыпу. Ёсць на ім і магутныя напластаванні XIII—XVIII ст. Раскопкі праводзілі Э.М.Загарульскі, А.У.Ільюцік. Экспанаты для школьнага музея сабрала І.І.Цімошчанка.

Экспанаты для школьнага музея в. Ясень сабраў Э.М.Васільчанка на месцы не існуючай зараз в. Дуброва-Ясенская, каля в. Журавец.

У прыватнай калекцыі Дж.А.Курчэўскага зберагаюцца экспанаты, знойдзеныя паміж лініяй чыгункі Асіповічы — Магілёў і прасёлачнай дарогай Малая Гарожа — Вялікая Гарожа. У раёне апошняй, паводле меркавання археолага У.Ф.Ісаенкі, знаходзіўся могільнік сяроднедняпроўскай культуры.

В.П.Шчыглоў збіраў знаходкі на тэрыторыі раёна на працягу 1970—1990-х гадоў. У яго прыватнай калекцыі цэлы шэраг сякер, нажоў, пласцін і іншых каменных прылад.

На тэрыторыі раёна вядома 5 старажытных стаянак. 2 з іх адкрыў К.М.Палікарповіч у 1927 г. каля в. Дараганава і ў 1929 г. каля в. Радуцічы Дараганаўскага сельсавета. У 1930 г. яшчэ 2 адкрыў А.Рынейскі паблізу населеных пунктаў Майсеевічы Дрычынскага сельсавета і Слопішча Дараганаўскага сельсавета. Гэтыя помнікі даследаваў у 1978 г. В.Ф.Капыщін, які па выяўленым матэрыяле аднёс іх да бронзавага веку. Адна стаянка адкрыта недалёка ад вёскі Краснае Ясенскага сельсавета ў 1982 г. В.П.Ксяндзовым, які ўстанавіў яе прыналежнасць да каменнага веку.

Такая значная калекцыя старажытных прадметаў, выпадкова знойдзеных на тэрыторыі сучаснага Асіповіцкага раёна, сведчыць аб даволі інтэнсіўным жыцці ў нашым краі ў часы каменнага і бронзавага вякоў.

Ю.В.Клеванец.

Городище Палицкое

Полевыми исследованиями 1995—1997 годов завершены спасательные раскопки на городище Палицкое, что в Свислочском сельсовете Осиповичского района Могилевской области. Это укрепленное поселение находится в урочище Городок, в 1,5 км восточнее деревни Палицкое, в пойме правого берега Березины на высоком останце. Памятник открыт в 1926 году экспедицией, которая проводила разведки в бассейне нижнего течения реки Свислочь. С.С.Шутов и Н.Н.Улащик описали его форму, размеры, укрепления, сняли план. Городище они привязали к деревне Новоселки (Шутаў, Улашчык, 1930, с. 115—116). В 1963 году его обследовал Л.Д.Поболь. Он заложил шурф на площадке, в обрывах зачистил валы и снял их профили, описал выявленные материалы (Поболь, 1974, с. 269—272). В 1970 году небольшие раскопки на нем провела экспедиция Белгосуниверситета. В северо-западной четверти городища разработан раскоп площадью 12х4 м. Результаты раскопок Э.М.Загорульского и Л.В.Жихаревой опубликованы весьма кратко (Жихарева, 1971, с. 45—48). Также это поселение обследовали в 1978 году А.Г.Митрофанов, в 1985 году О.В.Иов, а в 1994 году — автор (Лашанкоў, 1997а, с. 30).

Изучаемое городище было в плане неправильной прямоугольной формы с закругленными углами. Оно располагалось на западном краю останца. Длина его с востока на запад 61 м, ширина с севера на юг 46 м. С северо-востока и востока оно отделялось рвом от остальной части послеледниковой возвышенности. Раскопом 1997 года исследовалась северо-восточная окраина памятника с прилегающим к нему рвом. Установлено, что площадка городища с напольной стороны была ограничена рвом шириной 4 м и глубиной 1,3—1,4 м от материкового горизонта. Стенки у рва пологие, дно чашеобразное. Отсутствие ям от столбов и кольев в материке по краю площадки говорит о том, что поселение изначально не имело деревянных ограждений. В процессе жизни склоны останца эскарпировались, по-видимому, не один раз, а земля набрасывалась на край площадки. Данное обстоятельство привело к тому, что края городища стали более возвышенными по сравнению с его центральной частью. К середине 90-х годов от городища сохранилась лишь северная окраина шириной 2—4 м. Примерно лет 50 тому назад река Березина начала постепенно менять свое русло, подмывая правый берег. Процесс естественного разрушения памятника осуществлялся по всей его длине. Если в 1926 году ширина городища составляла 46 м, то в 1963 году — 27 м, в 1970 году — 22 м, а в 1994 году — от 2 до 4 м. Автор ставил своей задачей доисследовать оставшуюся часть памятника.

За три полевых сезона вскрыто 200 кв. м. Раскапывать пришлось, по существу, северный край городища. Суммарная коллекция материалов из раскопов составила 4926 единиц. Культурный слой состоял из супеси серого и черного цветов. Два верхних раскопочных пласта имели серую окраску, а все остальные до материка — черную. Исходя из нивелировочных данных, толщина культурного слоя была от 0,72 до 1,65 м. Дневная поверхность и материк в раскопах имели уклон на запад. В западной части сохранившегося памятника дневная поверхность возвышалась над уровнем воды в Березине на 6,63 м (в середине июня 1995 года). Органику слой рассматриваемого поселения сохраняет плохо, поэтому кости животных встречались в полуистлевшем состоянии. Единичными находками в слое были кусок глиняной обмазки и кальцинированная косточка, два кусочка железа и три кремневых отщепа. Коллекция индивидуальных находок небольшая — 20 экземпляров. Массовые материалы, такие как керамика, кости и шлаки, составляют 99,5% от всей коллекции. Отметим, что результаты раскопок за 1995 год уже опубликованы, как и некоторая информация по керамике за 1995—1996 годы (Лашанкоў, 1997а, с. 30—38; Ильютик, 1998, с. 25—39).

На Палицком городище керамика самый выразительный и большой по количеству материал. Вся она четко делится на две неравные в количественном и хронологическом отношении группы. Меньшую ее часть составляют обломки гончарных сосудов (28 экз.), о чем будет сказано ниже. На памятнике доминирует лепная керамика железного века — 3760 фрагмен-

Кераміка з паселішча Паліцкае.

тов, среди них 82 днища от плоскодонных сосудов, 271 венчик и 3407 стенок. Рассматривая керамику, заметим, что подавляющее большинство посуды представлено в виде мелких обломков. Толщина стенок варьируется в пределах 0,4—0,8 см и изредка достигает 1 см, а днищ — от 0,5 до 1 см. Снаружи цвет их бурый, черный, светло-коричневый, а внутренняя поверхность — темно-бурая и черная.

О технологии изготовления посуды мастерами-керамистами необходимо сказать следующее. В процессе подготовки глины к лепке в тесто специально подсыпались искусственные отощители, такие как дресва, шамот и, по-видимому, болотная руда. Включения шамота видны на внешней поверхности крайне редко. Для этих целей мастер использовал не только керамический бой, но и обожженную глину. Комочки последней заметны иногда на поверхности как окатанные. Дресва, в отличие от шамота, хорошо видна как в изломах, так и на поверхностях фрагментов. Ее зерна с угловатыми гранями имеют величину 0,05—0,5 см. В формовочной массе искусственные добавки вымешивались неравномерно, поэтому в отдельных обломках дресвы очень много. Но есть и такие фрагменты, на которых она почти незаметна. В лощеной керамике ее нет. Отметим, что разная степень измельченности дресвы соответствует определенной толщине стенок лепных сосудов: мелкие зерна присутствуют у тонкостенных, а крупные — у толстостенных.

Формовка сосудов начиналась с изготовления дна и придонной части. Фрагменты придонных частей и днищ позволяют отметить три варианта соединения плоского дна и стенки. В одних случаях низ стенки прикреплялся к плоскому дну сверху, и тогда наружная поверхность стенки заглаживала торец диска дна. В других — края торца днища заворачивались вверх, а стенка снаружи присоединялась к горизонтальному низу и заглаживалась под дно. В третьих — днище и стенка присоединялись друг к другу под тупым углом, как два острых угла. Разломы нижних частей сосудов позволяют говорить о том, что мастера поселка лепили посуду, используя не только донный, но и донно-емкостный начин. Образцы донного начина уже рассмотрены. Вариант донно-емкостного сводился к тому, что из кома глиняного теста формировалось не только плоское дно, но одновременно конструировались придонные части стенок тулова. Судя по наблюдениям, этот способ начала лепки был свойственен профилированным горшкам милоградного облика. У одного сосуда, изготовленного рассмотренным способом, высота придонной стенки от дна снаружи составляла 2,5 см, а с внутренней стороны — 1,5 см. Стенки тулова сосудов, как и их верхняя часть, наращивались путем ленточно-кольцевого налепа. Нельзя не отметить, что способы обработки поверхностей у готовых изделий были разные. В коллекции обломков посуды нами выделены следующие разновидности фактур: груболепная, штрихованная, гладкостенная и лощеная. Шершавая внешняя поверхность с выступающими зернами дресвы и бугристыми неровностями — свидетельство ее плохого заглаживания. В то же время внутренние поверхности стенок у груболепных горшков заглажены немного лучше. Следы внутреннего заглаживания позволяют говорить о горизонтальных движениях руки мастера по

тулову. Штриховка изредка покрывала всю поверхность горшков. Чаще она начиналась от плечика и продолжалась до дна либо придонной части. Венчик с шейкой были незаштрихованными. В обиходе у жителей городища была не только грубая, но и хорошо обработанная посуда — гладкостенная и лощеная. У гладкостенных сосудов поверхность тщательно заглажена и зерна дресвы с шамотом почти незаметны. Внешние и внутренние поверхности у них ровные, гладкие. Цвет преобладает коричневый. Лощеная посуда была черного и бурого цвета. Весьма показательно соотношение выделенных фактур посуды на изучаемом памятнике. Подсчеты показали, что на первом месте в количественном отношении была посуда с грубой фактурой (51,7%), на втором — штрихованная (44,2%), на третьем — гладкостенная (3,5%) и на четвертом — лощеная (0,6%). В расчет не принимались только днища. Отмеченные способы обработки поверхностей посуды наибольшее распространение имели у жителей городища, как видим из стратиграфических наблюдений, в третьем — пятом раскопочных пластах, которые соответствуют горизонту супеси черной окраски.

Весьма важной для нас является форма сосудов, которыми пользовались обитатели поселка. Выявить в культурном слое развалы горшков не удалось, несмотря на скопления керамики в некоторых местах. Материалы коллекции не позволили склеить хотя бы один горшок. Реконструкции частей сосудов по крупным фрагментам показывают, что отдельные горшки имели диаметр по краю венчика 21,3, 22,5, 24, 26, 28 и 42 см. У самых малых диаметр равен 14 и 9 см. Верхние части горшков имели отогнутый наружу край венчика. Венчики были следующих разновидностей: с горизонтальным срезом края, с закругленным верхом и утончающиеся к краю. Один из небольших сосудов имел расширение округлобокого тулова до 10 см в средней части высоты. Небольшое количество крупных обломков сохранилось с плечиками и верхними частями расширения тулова. Данное обстоятельство позволило зафиксировать размеры максимального расширения тулова у горшков конической формы. У маленьких эти данные равны 11—16 см, у сосудов средней величины — 22—24 см, тогда как у больших они достигают 30—43 см. Заметим, что в коллекции рельефные плечики двух видов: с закругленным ребристым выступом и с биконическим ребром. Горшки с биконическим ребром были редкостью на поселении, о чем свидетельствуют единицы обломков (20 шт.). Среди фрагментов есть одна стенка, которая на внешней поверхности имеет оттянутое ребро в виде рельефного биконуса. В большем количестве в пользовании у жителей городища находились горшки с ребристым плечиком закругленной формы. Один из крупных фрагментов штрихованного горшка имеет цепочку горизонтальных защипов через равные промежутки. Они нанесены по закругленному ребру плечика. Горизонтальные защипы по плечику — редкий орнамент на штрихованных сосудах. А.В.Ильютик отмечает такие факты на городищах Лабенщина и Збаровичи (Ильютик, 1995, с. 67; Она же, 1998, с. 27). Исходя из материалов керамического комплекса, на данном памятнике можно выделить две разновидности горшков: профилированные S-образной формы и ребристые.

Профилированные сосуды имеют отогнутый наружу венчик, суженную шейку, плавно переходящую в округлобокое тулово. В придонной части тулово сужалось и переходило в уплощенное дно небольшого диаметра. У рассматриваемых горшков шейки были как плавно вогнутые, так и с резким изгибом под тупым углом. Большинство венчиков сломано по изгибу шейки. Верхние половины профилированных горшков имеют некоторое подобие с сосудами милоградской культуры, за что их следует называть милогроидными. Шейки у профилированных сосудов украшались иногда ямочными вдавлениями в один ряд через определенные промежутки. Ямочки выполнены круглой в сечении палочкой, которая ставилась перпендикулярно поверхности сырого изделия. Фактура у них груболепная и штрихованная.

Горшки ребристой формы имели плоское дно. Стенки тулова расширялись прямо от дна к плечикам. Плечики у них в виде рельефного выступа, который постепенно переходит в вогнутую шейку. Верхние части у рассматриваемых сосудов были трех разновидностей: у одних венчик был наклонен внутрь, образуя тупой

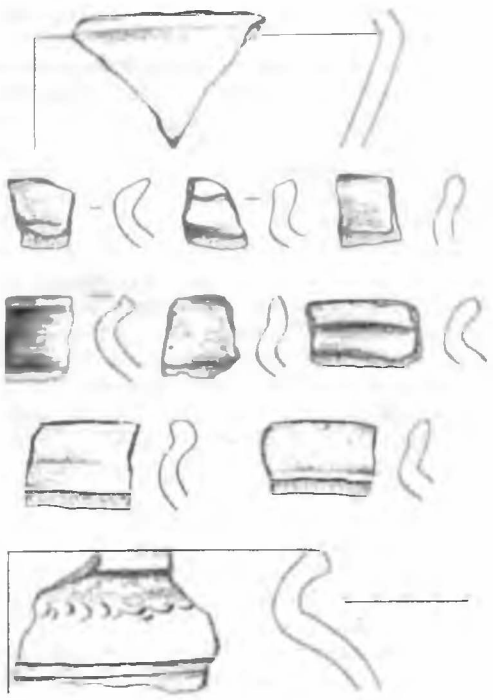

Глянцаваная і ганчарная кераміка з Паліцкага гарадзішча.

угол с туловом; у других плавным изгибом шейки он отгибался наружу, у третьих от плечика венчик наклонялся внутрь, но верхний край его затем отгибался наружу. Степень отогнутости венчиков была разной — от 10 до 30°. На Палицком городище у ребристых горшков преобладали венчики третьей разновидности.

Керамический комплекс позволяет констатировать лишь такие формы посуды, как горшки профилированных и ребристых форм. Сосуды же баночной формы у населения данного поселка в употреблении не имелись. Посуда баночных форм редко встречалась и на других поселениях «штриховиков» в бассейне Березины, о чем свидетельствует ее низкий удельный вес по сравнению с охарактеризованными выше формами (Ильютик, 1998, с. 26–28, табл. 3,4).

Ассортимент посуды у жителей изучаемого поселения не ограничивался горшками профилированных и ребристых форм, которые имели грубую и штрихованную поверхности. Обломки стенок гладкостенных сосудов толщиной 0,4 см могут свидетельствовать о небольших размерах столовой посуды. Обломки мисок не имеют нагара. А лощеная посуда на городище Палицкое — явление редкое. Горшки и миски были небольших размеров. Крупный обломок лощеной миски имеет диаметр по ребру максимального расширения 24 см. Использование лощеной посуды было ограниченным. Ее употребляли, по-видимому, для хранения жидкостей либо в ритуальных целях.

На всю керамическую коллекцию приходится две стенки, плечико и шейка от сосудов со сквозными отверстиями. Такое явление некоторые московские археологи рассматривают как «следы починки сосудов» (Розенфельдг, 1974, с. 117). Гладкостенная, лощеная и штрихованная посуда на поселении не орнаментировалась.

Визуальный осмотр фрагментов керамики позволил отобрать стенки, днища и венчики с отпечатками зерен растений. В коллекции 1995 года было 8 обломков с 9 отпечатками (на одном два). А в материалах 1996 года у 10 фрагментов имелось по одному отпечатку. Интересно, что у найденных в 1995 году преобладали оттиски пшеницы, а в 1996 году – проса. Среди всех 19 оттисков 10 — от проса, 7 — от пшеницы и 2 — от других злаковых культур. Идентификацию их выполнил кандидат биологических наук Д.И.Третьяков в лаборатории систематизации растений Института экспериментальной ботаники НАН Беларуси. Несмотря на малое количество фактов искусственных добавок зерен растений в формовочную массу, они все же нуждаются в объяснениях. Рассматриваемое явление имело место у жителей городища, хотя и носило, видимо, весьма ограниченный характер. Нам представляется, что вряд ли оно было обусловлено технологической необходимостью. Если бы это было так, то отпечатки зерен растений обнаруживались бы почти на каждом обломке посуды, как это наблюдается с другими примесями. Единичность же подобных случаев, с нашей точки зрения, следует рассматривать как результат каких-то ритуальных действий. Такие действия — обрядность, которую можно связывать с аграрной магией. При каких обстоятельствах она осуществлялась, неизвестно. Вполне возможно, что такое символическое действие, как осыпание зерном, выполнялось в первый день весенней

пахоты либо же в начале или по окончании уборки нового урожая. Думается, нельзя исключать и обожествления самого процесса изготовления посуды местным мастером (Лошенков, 1994б, с. 95; Лашанкоў, 1997а, с. 32). Возможно, зерном осыпали начало работы ученика, своеобразно приобщая его к будущему ремеслу, или таким действием переводили молодого умельца в профессионального мастера. Зерна растений мастер мог подсыпать в глиняное тесто для лепки специальной ритуальной посуды. Рассматриваемый факт не единственный на памятниках раннего железа лесной полосы Беларуси. Автором уже отмечались подобные немногочисленные случаи на городищах Эсьмоны в Белыничском, Петровичи в Бобруйском районах и поселении Сорочи в Любанском районе (Лашанкоў, 1994а, с. 30; Он же, 1997а, с. 32). Ранее отпечатки зерен на древней керамике отмечались исследователями у населения милоградской и зарубинецкой культур (Мельниковская, 1967, с. 97; Пачкова, 1974, с. 11—30, табл. 1).

Коллекция фаунистических материалов из раскопов небольшая, всего 205 экземпляров (4,2% от всех материалов), в числе которых 28 зубов и 177 костей. В культурном слое поселения они встречались планиграфически и стратиграфически неравномерно. Зубы и кости животных фиксировались в отдельных местах преимущественно в четвертом, пятом и шестом раскопочных пластах. Единичными экземплярами фоссилии находились во втором, третьем, седьмом и восьмом пластах и ямах. В первом пласте они не выявлены. Целых костей и зубов почти не сохранилось, большинство их выявлено в разломанном и полуистлевшем виде. Среди них много обломков от разбитых трубчатых костей, что говорит о преднамеренном их расщеплении для употребления костного мозга. П.Ф.Калиновскому удалось определить 21,5% всех материалов. Среди 44 определимых костей и зубов остатки только домашних животных. Крупный рогатый скот — 32 фоссилии принадлежат 8 особям. На втором месте по количеству особей находится свинья. От трех голов животных есть четыре экземпляра костей с зубами. Останков лошади мало — 7 костей от двух особей. Исходя из материалов, последнее место в домашнем стаде занимал мелкий рогатый скот: козы, овцы. Они представлены минимальным количеством костей. Выполненная П.Ф.Калиновским работа позволила определить не только видовую принадлежность животных, но и, что очень важно, установить количество особей — 14. Учитывая то, что 78,5% остеологической коллекции оказалось непригодной для определения видов, можно полагать, что среди них были остатки и диких животных. Трудно себе представить, что, проживая в лесной местности, обитатели изучаемого городища не занимались охотой. На памятниках населения этой же культуры Кимия, Лабенщина, Новоселки, которые находятся в 150 км северо-западнее Палицкого, кости диких животных есть в культурном слое (Митрофанов, 1978, с. 44, 46—47, табл. 11).

Часть коллекции массовых материалов на поселении составляют отходы черной металлургии — шлаки. Их собрано 906 кусков, что составляет 18,4% всех находок. В толще культурного слоя куски шлаков встречались неравномерно. Они фиксировались с первого по шестой раскопочные пласты включительно. Подсчеты показывают, что наиболее насыщенными являлись второй (98 шт.), третий (116 шт.), четвертый (219 шт.) и пятый (118 шт.) пласты. Попадались шлаки и в материковых ямах, где их выявлено 261 единица. Так, в одной яме на склоне останца их имелось 250 штук. Довольно часто шлаки фиксировались по одному куску на квадрат, а в некоторых квадратах вовсе отсутствовали. Вместе с тем в отдельных местах раскопов они встречались концентрированно. В подавляющем большинстве шлаки металлургии железа были небольших размеров. Куски большой величины — явление редкое. В коллекции шлаки густотекучие, пористые и со стекловидной коркой. Визуальный просмотр показал, что отдельные куски содержат отпечатки древесины либо древесного угля.

Помимо статистических подсчетов, стратиграфических и планиграфических наблюдений, визуальных просмотров, они проверялись еще на взаимодействие с магнитом. Из всей коллекции шлаков 75 реагируют на магнит. Одни слабо притягиваются, другие — удерживают себя в «подвешенном» состоянии, а третьи — очень сильно «держатся» за магнит. Благодаря последнему обстоятельству

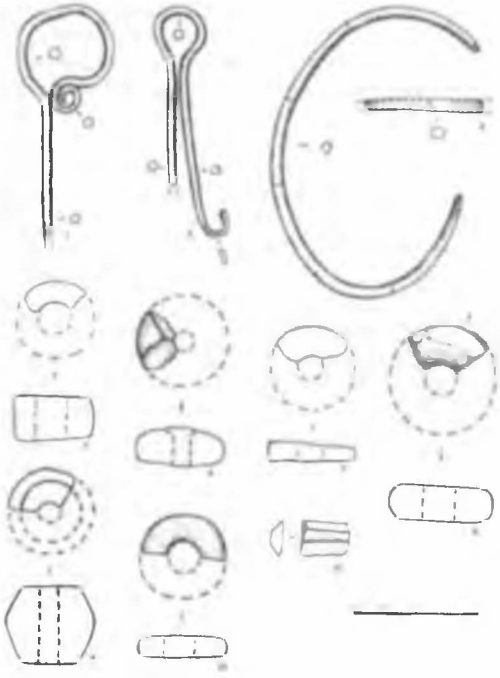

Знаходкі з бронзы (1—4), гліны (5—10) і крэменю (11) з Паліцкага гарадзішча.

М.Ф.Гуриным обнаружены два небольших кусочка железа. Исследование отходов металлургии магнитом показало, во-первых, что вместе с кусками шлаков иногда выбрасывались и кусочки железа, а во-вторых, небольшое количество железа (доли процента) оставалось в шлаках, о чем свидетельствует их слабая реакция на магнит. Несмотря на то, что получена большая коллекция отходов металлургии железа, найти объекты его производства — развалы печей-домниц на исследованном памятнике не удалось. Не обнаружены в слое поселения и железные изделия кузнецов, относящиеся к последним векам до н. э. — началу I тысячелетия н. э. Это можно объяснить только тем, что на раскопанной окраине городища железных предметов просто не было. А те изделия, которыми пользовались обитатели поселка, уже навсегда поглощены рекой.

Небольшая коллекция индивидуальных предметов в зависимости от материалов изготовления делится на изделия из камня, бронзы и глины.

Среди каменных орудий труда есть два сделанные из кремня. Одно из них — сечение пластинки с заломами по краям, согласно определению В.П.Ксензова. Оно продолговатой формы и трапециевидное в сечении. Пластинка, несомненно, являлась вставкой какого-то комбинированного орудия. Другое — по определению И.Н.Езепенко — скобель. Он сделан из обломанной пластины и оформлен крутой ретушью по одному краю. Размеры кремня: длина 2,5 см, ширина 1,5 см, толщина от 0,45 до 1 см. На одном участке пластины есть меловая корка.

Значительно большую часть каменных предметов составляют находки зернотерок. В культурном слое памятника их обнаружено семь единиц. В числе выявленных четыре нижних камня, включая обломки. Для нижних камней зернотерок жители поселка использовали валунный камень серого цвета, по-видимому, гранит. О размерах рассматриваемых орудий можно судить по наиболее сохранившемуся экземпляру, который состоит из пяти кусков. Размеры камня: длина 16 см, ширина — 13,5 см, толщина — 10 см. У данной зернотерки есть три рабочие плоскости. Самая большая из них — прямоугольной формы с закругленными углами. Две другие, треугольной и овальной формы, — меньших размеров. Они находятся на боковых поверхностях. Все рабочие поверхности у нижних зернотерок шершавые с неглубокими ямочками-насечками. Верхние камни зернотерок — терочники — также найдены на поселении. Их три. Они имеют естественную округлую форму и по одной рабочей стороне. Размеры их разные, от 4х6 см и более. Они удобны для удержания в одной руке. Таким образом, судя по материалам раскопок, жители Палицкого городища для размалывания зерна в муку пользовались одноручными зернотерками, вероятно, небольших размеров.

Металлических изделий обнаружено примерно на половину меньше, чем каменных. Важно подчеркнуть, что все они бронзовые: две булавки, браслет и стержень. Булавки разных видов. Они сделаны из круглой в сечении проволоки толщиной 0,3 см. У них обломаны нижние концы стержней, поэтому длина изделий неизве-

стна. Одна из булавок посоховидная. Она имеет навершие округлой формы большого размера (2,6х3,1 см). S-видный завиток в виде маленького колечка, конец которого раздвоен. Другая булавка — зажим. Ее конструкция вполне соответствует такой функции. Верхняя часть ее — небольшое кольцо-пружина, от которой отходят параллельно два стержня. Один, прямой и более длинный, к концу утончается. Второй тоже длинный (до 5,5 см), но короче первого. Его конец расклепан в пластинку и загнут в колечко наружу. Булавки-зажимы — новый тип. Они встречаются пока только на памятниках бассейна Березины. Кроме Палицкого, они найдены еще на городищах Чижаха, Щатково и селище Красная Зорька. Всего известно пять булавок данного типа.

Браслет найден в деформированном виде и разломанным на четыре части. Форма его овальная, концы разомкнуты. Он сделан из граненой проволоки сечением 0,4х0,45 см. Внутренняя поверхность браслета линзовидно выгнутая, внешняя — биконическая, бока закруглены. Максимальная толщина стержня — в средней части изделия, а концы у него утончаются. В слое поселения найден еще один бронзовый предмет — граненый стержень с нарезным орнаментом. Длина его 3,8 см, толщина 0,3х0,43 см.

Глиняных изделий из раскопов происходит немного. Пряслиц всего шесть. Целых среди них нет. Обломки позволили сделать реконструкцию их форм. По способу изготовления они разные: четыре лепные и одно точеное из стенки чернолощеного сосуда. Размеры пряслиц такие: диаметры от 2,6 до 3,4 см, толщина 0,5—2,5 см, отверстия 0,5—1,1 см. Лепные пряслицы, как и посуда, с примесями дресвы. Цвет их коричневый. Еще две пряслицы найдены Л.В.Жихаревой и Л.Д.Поболем (Жихарева, 1971, с. 46; Поболь, 1974, рис. 94: 9).

Материалы раскопок городища Палицкое убедительно показывают принадлежность его населения культуре штрихованной керамики. С нашей точки зрения, их нельзя отождествлять с племенами милоградской и зарубинецкой культур, как это делалось ранее (Лашанкоў, 1997а, с. 32—33). Ярким подтверждением сказанному является рассмотренный нами керамический комплекс. Тем не менее не существует единого мнения о рассматриваемых древностях. Так, А.А.Егорейченко активно отстаивает милоградскую и зарубинецкую атрибуцию подобных материалов (Егорейченко, 1996, с. 66, 68—69; Он же, 1997, с. 75; Егарэйчанка, 1999а, с. 117—118; Он же 1999б, с. 223). Охарактеризованные индивидуальные находки с Палицкого городища не имеют узких датировок. Население изучаемого памятника являлось частью общего массива племен «штриховиков», проживавших в бассейне Березины во II в. до н.э. — I в. н.э. (Лошенков, 1996, с. 51—53; Лашанкоў, 1997б, с. 147—155; Ильютик, 1998, с. 25—39).

В начале 60-х годов рядом с городищем Палицкое найден случайно фрагмент железного наконечника копья (Поболь, 1974, с. 272, рис. 94: 11). Длина сохранившегося экземпляра 13,6 см. Перо у него обломано. Оно ромбовидное в сечении. Его длина до излома около 9 см, а ширина — 2,6 см. Перо плавно переходит в черенок, прямоугольный в сечении (0,8х0,3 см). Утончающийся конец черенка обломан. Форма сохранившегося экземпляра позволяет найти ему аналоги. По классификации наконечников копий балтского населения В.Казакявичюса, он относится ко 2 группе VIII типа, черешковых, лавролистообразной формы (Казакявичюс, 1988, с. 22, 57—60). Подобные наконечники датируются VII—VIII в.в. н.э. Они были характерны для легто литовских и угро-финских племен в указанное время, а в начале IX в. н.э. выходят из употребления.

На рассматриваемом памятнике выявлены в небольшом количестве материалы начала II тысячелетия. В процессе раскопок в первом и втором раскопочных пластах обнаружена керамика от посуды, изготовленной на гончарном круге. Среди 28 обломков — 12 венчиков и 16 стенок. Формы венчиков разные. На этом поселении гончарную керамику в небольшом количестве находили Э.М.Загорульский и Л.Д.Поболь (Лашанкоў, 1997а, с. 33), встречалась она и в пойме около городища (Шутаў, Улашчык, 1930, с. 116). Кроме керамики эпохи Киевской Руси, из слоя поселения происходят еще бронзовый бубенчик и железная шпора. Бубенчик находился во втором пласте на глубине 0,35 м от поверхности. Он шарообразный с одной продольной прорезью внизу, в средней его

части есть три неглубоких ровика. Диаметр шара около 2,3 см. Украшение найдено в деформированном состоянии. Подобные вещи датируются XI—XIII в.в. н.э. (Дучыц, 1991, с. 52). Железная шпора была в первом пласте, рядом с остатками сгоревшего столба, на глубине около 0,2 м. Дуга шпоры V-образной формы. Одна из ее боковых сторон слегка деформирована. По форме дужки она близка к группе «угловых» шпор III типа по классификации А.Н.Кирпичникова (Кирпичников, 1973, с. 65—66). На краях дужки — пластинчатые петли прямоугольной формы с двумя узкими прорезями для крепления кожаными ремнями. Шип соединен с дужкой под прямым углом и опущен вниз, он простой формы. Такие шпоры по аналогиям датируются XII—первой половиной XIII в. (Кирпичников, 1973, с. 65—66).

Вышеотмеченные материалы начала II тысячелетия н.э. оставлены, несомненно, населением летописных племен дреговичей. Отметим, что заметного горизонта культурного слоя славян-дреговичей на Палицком городище не зафиксировано. Следы же их непродолжительного пребывания на городище раннего железа есть. В каких целях использовалось укрепленное поселение «штриховиков» славянским населением, сказать трудно. Присутствие славян зафиксировано не только около городища в пойме, но и еще в нескольких местах. В 0,6 км западнее данного памятника, в лесу, есть одиночный курган. В 1 км далее на запад, на левом берегу речушки Кровавой, протекающей между деревнями Новоселки и Палицкое, напротив бывшего поселка Ямного имелась курганная группа из шести насыпей. В 0,8 км северо-западнее городища, в лесу — одиночный курган по дороге в деревню Притерпа. Эти факты свидетельствуют о проживании в данной местности немногочисленного сельского населения дреговичей.

В результате раскопок городища Палицкое удалось установить следующее. Это укрепленное поселение было основано балтскими племенами культуры штрихованной керамики примерно во II в. до н. э. Жизнь на нем продолжалась около трех веков. К концу I в. н.э. поселок прекращает функционировать. Подобное явление наблюдается и на близлежащих памятниках: Чижаха, Щатково, Петровичи. Примерно через тысячу лет в окрестностях Палицкого городища появляются славяне-дреговичи. Сельское население дреговичей, по-видимому, немногочисленное, оставило следы своего пребывания не только на городище «штриховиков», но и на сопредельной с ним территории.

Друкуецца паводле: Лошенков М.И. Городище Палицкое// Is baltų kulturos istorijos. Vilnius, 2000.

Свіслацкае княства

Прыкладна з апошняй трэці 1-га тысячагоддзя нашай эры пачынаецца пранікненне на тэрыторыю Беларусі славянскіх плямён і фарміраванне дзяржаўных адносін у іх асяроддзі. На жаль, немагчыма падрабязна прасачыць храналогію падзей тых даўніх гадоў, але ўсё ж археалагічныя помнікі, старажытныя летапісы, даныя тапанімікі і этнаграфіі даюць магчымасць уявіць карціну гэтай эпохі.

Першыя славянскія плямёны, якія з'явіліся з сярэдзіны VI ст. н.э. да VIII ст. н.э. на тэрыторыі цэнтральнай Беларусі, былі, верагодней за ўсё, дулебы, але замацавацца на новых землях ім не ўдалося — літаральна праз некалькі дзесяцігоддзяў яны былі часткова знішчаны, а часткова адціснуты на левабярэжжа Бярэзіны больш дужымі і ваяўнічымі дрыгавічамі.

Цікава, што нягледзячы на адносна кароткі перыяд існавання, аб дулебах засталіся ў народнай памяці добрыя ўспаміны. Шэраг населеных пунктаў на левым беразе Бярэзіны носіць назву Дулебы, Дулебія і г.д., а ў адной з кніг Г.Х.Татур прыводзіць легенду, запісаную ім у Ігуменскім павеце (паўночна-заходняя частка сучаснага Асіповіцкага раёна некалі ўваходзіла ў Ігуменскі павет). «Некалі ўсю мясцовасць... займаў народ Дулы, які вызначаўся вельмі ціхмяным і добразычлівым норавам. Аднойчы правадыр яго, Кумар, выйшаў са свайго жытла і са здзіўленнем і занепакоенасцю ўбачыў на зямлі «тор» ад калёс...» (Татур Г.Х. Очерк археологических памятников на пространстве Минской губернии и ее археологическое значение. Мн., 1889. С. 241.) Гэта быў, як

лічыць Г.Х.Татур, след перадавога атрада чужынскай разведкі). Сапраўды, праз некаторы час невядомае племя ўварвалася на зямлю дулаў. Правадыр захопнікаў Гуд выклікаў Кумара на адзінаборства і адсек яму галаву.

У 2-й палове IX ст. дрыгавічы займалі вялікую плошчу паміж Прыпяццю і лініяй Навагрудак — Мінск — Барысаў.

Тагачаснае асваенне новай тэрыторыі мела своеасаблівы характар — людзі сяліліся толькі там, дзе ўжо існавалі прыдатныя для жыцця і вядзення гаспадаркі ўмовы. Колькасць такіх мясцін была абмежаваная, і здаралася, што на адным месцы паслядоўна жылі роды і плямёны розных эпох і культур. У цэнтры размяшчалася гарадзішча вядучага роду, а ў наваколлі сяліліся роды-сатэліты.

Л.В.Аляксееў, вывучаючы асаблівасці рассялення славян у IX — X ст., вызначыў, што ўсе іх паселішчы групаваліся вакол пэўных цэнтраў, своеасаблівых племянных сталіц. У цэнтральнай частцы Беларусі сярод такіх цэнтраў, на месцы якіх зараз існуюць гарады Мінск, Клецк, Слуцк, і было гарадзішча Жужлянка, згінуўшае ў віры бязлітаснага часу. Рэшткі яго знаходзяцца на тэрыторыі сучаснага Асіповіцкага раёна. Фарміраванне дзяржаўных адносін у цэнтральнай Беларусі ў канцы IX ст. спрыяла развіццю гандлю паміж яе рознымі часткамі. Адзінымі надзейнымі шляхамі зносін у той час былі рэкі, і тэрыторыя Жужлянскай воласці, па якой працякалі Свіслач, Бярэзіна, Пціч і вялікая колькасць іх прытокаў, стала ажыўленым гандлёвым перакрыжаваннем: па Пцічы адкрываўся шлях у Прыпяць да Пінска і Турава — дрыгавіцкіх цэнтраў, па ёй жа ішла дарога на Валынь і ў польскія землі (на гарадзішчах Асіповіцкага раёна былі знойдзены шыферныя прасліцы — тыповы валынскі экспарт IX — X ст.). Рухаючыся па Пцічы ўверх, можна было дайсці да Балтыйскага мора (цераз волак каля Мінска і далей па Нёмане), а па Свіслачы і Бярэзіне ішоў галоўны гандлёвы шлях з Беларусі ў Ноўгарад — на поўнач і ў Кіеў — на поўдзень. На тэрыторыі Жужлянскай воласці Свіслач і Пціч сыходзіліся вельмі блізка, а некаторыя іх прытокі пачынаюцца літаральна з адной крыніцы. Гэта асаблівасць гідраграфічнай сеткі была добра вядома нашым продкам, якія злучылі цераз прытокі Свіслач і Пціч, адкрыўшы такім чынам яшчэ адзін гандлёвы шлях — з Оршы і Друцка на Валынь, Польшчу і Прусію. Галоўны шлях са Свіслачы ў Пціч пачынаўся ва ўрочышчы Вусце — там ладдзі з таварам пераходзілі ў рэчку Сінька, падымаліся па ёй уверх да вусця ракі Карчанка і па ёй ішлі да вялікага балота-возера, што знаходзілася ў раёне сучаснай в. Караны. Цераз балота ладдзі перавалаквaліся у Чырвоную рэчку — левы прыток Пцічы. На думку аўгара, старажытны Глуск, зараз в. Гарадзішча Глускага раёна, размяшчаўся каля месца ўпадзення Чырвонай рэчкі ў Пціч.

Верагодна, паміж Свіслаччу і Пціччу існаваў яшчэ адзін волак — па рэках Талька і Суцінка.

Акрамя рачных гандлёвых шляхоў у IX — X ст. пачала развівацца сетка сухапутных дарог, адна з якіх, верагодна, так званая дарога Вітаўта — шлях з Кіева ў Ноўгарад, прайшла праз Жужлянскую воласць.

Дарога гэта ў адрозненне ад большасці сухапутных шляхоў Усходне-Еўрапейскай раўніны, якія выдзяляліся на мясцовасці толькі каменнымі бабамі (слупамі-арыенцірамі), курганамі ды раскіданымі дзенідзе касцямі, была добра наезджана, ва ўсялякім разе на жужлянскай зямлі. Справа ў тым, што яна ішла па вузкім прыбярэжным вале высокага правага берага Бярэзіны, за якім адразу пачыналіся вялікія балотныя масівы, і тагачасны вандроўнік проста не мог выбраць іншы напрамак і быў вымушаны рухацца па ўжо пракладзенай каляіне. Характэрна, што дарога гэта была да таго зручная, што праіснавала амаль да сярэдзіны XIX ст. (на карце маёнтка Незабытоўскіх добра бачна сцежка, якая пятляе ўздоўж берага Бярэзіны, заварочвае да старажытных паселішчаў Чучча, Вуглата, Свіслач і заходзіць на добра бачныя гарадзішчы Вуглата і Ялізава. (Нацыянальны гістарычны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 120. Воп. 2. Спр. 81.) Крыху пазней з'явіліся яшчэ 2 сухапутныя шляхі Слуцк — Свіслач — Друцк і Глуск — Свіслач. Той, хто кантраляваў шляхі зносін, меў з гэтага пэўны прыбытак. Развіццё гандлю спрыяла ўсебаковаму ўздыму Жужлянскай воласці. Ужо ў пачатку X ст. у ёй склалася дастаткова развітая земля-

робчая культура. Пачалі выкарыстоўвацца больш эфектыўныя прылады працы: барана-смык, двух- і трохзубыя сохі з жалезнымі сашнікамі, каса-гарбуша, сярпы вялікіх памераў. Новы інвентар дазволіў узняць прадукцыйнасць сельскай гаспадаркі, што забяспечыла базу для развіцця грамадскіх адносін, і ў гістарычна кароткія тэрміны радавая абшчына змянілася суседскай, якая ў сваю чаргу пачала ператварацца ў класавае грамадства. У X ст. сярод жыхароў усходніх славянскіх плямён з'явіліся элементы сацыяльнага раздзялення.

У IX—X ст. паводле свайго сацыяльна-эканамічнага стану, узроўню ўмацаванасці і інш. паселішчы дзяліліся на сёлы, весі і гарады, а таксама існавалі і іншыя ўмацаванні — пагосты. У мірны час яны былі цэнтрамі рэлігійнага жыцця, а ў ваенны за іх трывалымі сценамі хаваліся жыхары навакольных паселішчаў. Жужлянка ў апошні перыяд свайго існавання (X—XI ст.) таксама ператварылася ў пагост.

Дрыгавічы ўвайшлі ў склад Кіеўскай Русі ў 2-й палове IX ст. Уплыў Кіева на землі паўднёвай і цэнтральнай частак Беларусі праяўляўся ў асноўным «эканамічна». Тагачасныя візантыйскія хронікі адзначаюць, што «...па ўсіх Дняпроўскіх прытоках жывуць даннікі кіеўскага князя... у якасці даніны прыганяюць у Кіеў лодкі, зробленыя ў вярхоўях рэк». (Рыбаков Б.А. Киевская Русь и русские княжества XII—XIII вв. М., 1982. С. 68—73.)

Пашырэнне сферы ўплыву Кіева ў бок Полацкага княства не абыходзілася без прымянення сілы, што, безумоўна, адбівалася на жыцці Жужлянскай воласці. Так, ужо ў IX ст. кіеўскія князі Аскольд і Дзір спрабавалі захапіць Полацк. Іх войска ішло ўздоўж Бярэзіны і, значыць, не магло абмінуць Жужлянку.

Прыкладна праз 100 гадоў пасля паходу Аскольда і Дзіра пачалася міжусобная барацьба паміж дзецьмі кіеўскага князя Святаслава Ігаравіча. Па нашай зямлі ў той час прайшла на поўдзень наўгародская дружына Уладзіміра Святаславіча, які намагаўся выгнаць з Кіева свайго старэйшага брата Яраполка.

«Па дарозе» наўгародцы разбурылі Полацк і падпарадкавалі Полацкую зямлю «старэйшым» рускім гарадам.

Пасля смерці Уладзіміра Святаславіча пачаўся новы этап барацьбы ў родзе кіеўскіх князёў. Дзеці Уладзіміра настолькі ўцягнуліся ў бойку паміж сабой, што князь полацкі Брачыслаў Ізяславіч (унук Уладзіміра і Рагнеды) адважыўся на захоп паўднёвых беларускіх зямель.

Аднак спроба пашырэння Полацкага княства вылілася ў шматгадовую вайну, якую з пераменным поспехам давялося весці не толькі Брачыславу, але нават і яго сыну Усяславу Чарадзею. Гэта міжусобная вайна цяжка адбілася на жыцці Жужлянскай воласці. Ю.І.Драгун лічыць, што Жужлянка была ў гэты час разбурана і спалена, верагодна, полацкім войскам. (Драгун Ю.И. Раннеславянские поселения в нижнем течении р. Свислочь // Белорусские древности. Мн., 1967. С. 422—431.) Значная частка насельніцтва воласці, каб пазбегнуць наступстваў ваенных дзеянняў, перасялілася на поўдзень, у раён сучасных вёсак Усціж, Брыцалавічы, Гарожа, Ясень. Прыкладна па гэтых мясцінах у канцы XI ст. устанавілася мяжа паміж Полацкім княствам і землямі, падуладнымі Кіеву. Палачане, верагодна, у 1-й палове XI ст. пабудавалі Свіслацкі замак — абарончы і гандлёвы фарпост на сваёй новай паўднёвай мяжы і пачалі каланізацыю захопленых дрыгавіцкіх зямель. Аб гэтым сведчаць археалагічныя знаходкі — рэчы ў выглядзе каня (конь — радавы знак крывічоў-палачан), а таксама тапанімічная спадчына — шэраг населеных пунктаў мае назвы, аналагічныя тыповым крывіцкім, напрыклад, Вязаўніца, Вяззе, Вязычын (ёсць у Мінскай і Смаленскай абласцях). Назва вёскі Цэль, відавочна, дадзена новымі гаспадарамі, бо для іх гэта было новае месца — цаліна.

Экспансія палачан адрэзала Глуск ад раней адзінай воласці, але новаму цэнтру — Свіслачы — падпарадкаваліся землі дулебаў на левым беразе Бярэзіны (сучасны Клічаўскі раён). З умацаваннем Свіслачы зноў аджылі старажытныя гарадзішчы — Навасёлкі, Вуглата, Цэль, што, безумоўна, гаворыць аб грамадска-эканамічным уздыме, які перажывала воласць у канцы XI ст.

Але ўздым гэты не меў пад сабой трывалага грунту — хваля драбнення Рускай дзяржавы і бязлітасныя міжусобныя войны мелі для свіслацкай зямлі самыя трагічныя вынікі.

У самым пачатку XII ст. ад Полацкай зямлі аддзялілася Мінскае княства, да якога перайшла тагачасная Свіслацкая воласць. У выніку міжусобнай вайны паміж мінскім князем Глебам і кіеўскім князем Уладзімірам Манамахам паўднёвая частка Мінскага княства перайшла да Кіева.

Пасля смерці Манамаха полацкія князі ў 1125 г. і 1128 г. спрабавалі вярнуць свае ўладанні, але беспаспяхова — спустошаныя вайной землі цэнтральнай Беларусі неаднаразова пераходзілі з рук у рукі, і ўсё ж засталіся за кіеўскімі і чарнігаўскімі князямі. Слуцк і, па ўсёй верагоднасці, Свіслацкая воласць увайшлі ў склад Чарнігаўскага княства. Аднак пасля смерці чарнігаўскага князя Святаслава ў 1164 г. яго нашчадкі пачалі міжусобную вайну, у час якой далёкая беларуская ўскраіна княства засталася фактычна нічыёй. І з гэтага часу, верагодна, пачаўся адлік самастойнага існавання Свіслацкага княства.

У тагачасных летапісах новаму маленькаму княству, зразумела ж, удзялялася няшмат увагі, таму звесткі пра першы перыяд яго існавання вельмі фрагментарныя. Тым не менш дакументы (у асноўным больш позняга часу — XVI ст.) дазваляюць, зразумела, з пэўнымі агаворкамі, лічыць, што ўдзельнае Свіслацкае княства займала тэрыторыю сучасных Асіповіцкага, Бабруйскага, Клічаўскага раёнаў і значную частку Чэрвеньскага, Бярэзінскага, Кіраўскага, Светлагорскага, Акцябрскага, Старадарожскага і Пухавіцкага раёнаў. Насельніцтва княства складала прыкладна каля 10 тысяч чалавек, не менш, чым 90%, былі сяляне. Уздоўж Бярэзіны размяшчаўся шэраг гарадкоў-замкаў, якія ахоўвалі падыходы да сталіцы княства. Сярод гэтых умацаваных паселішчаў трэба адзначыць бліжэйшыя — Навасёлкі, Вуглата, Ялізава, Чучча, Бабруйск. Што ўяўляла сабой у той час Свіслач, была яна замкам ці горадам — дакладна невядома.

Станаўленне Свіслацкага княства прыпала на вельмі складаны гістарычны перыяд, калі да ўжо звыклых княжацкіх міжусобіц дадаліся заняпад сельскай гаспадаркі, шэраг прыродных катаклізмаў, іншаземныя нашэсці.

Аналізуючы звесткі, сабраныя вучоным Я.Р.Рыерам, можна зрабіць вывад, што ў канцы XII ст. у міжрэччы Свіслачы і Бярэзіны пачаўся адчувальны недахоп ворных зямель: на абодвух берагах Свіслачы, пачынаючы ад в. Цэль і да самага вусця, лес быў цалкам зведзены. (Риер Я.Г. Древние леса, один из способов реконструкции. Наука и жизнь. 1985. № 8.) Ад Вяззя і Гарожы высечкі працягваліся на некалькі кіламетраў у бакі, даходзячы да Ясеня на правым беразе і да лініі Ігнатоўка – Бозак на левым, змыкаючыся там з ачышчанай ад лесу прасторай уздоўж Бярэзіны. Высечаны лес быў таксама і ўздоўж Пцічы ад Жыціна да Лукі, прычым на левабярэжжы высечка падымалася да Пратасевіч і Цяплух.

На ачышчаных ад лесу мясцінах былі размешчаны палі. Аднак урадлівасць зямель была вельмі нізкая, і пры існуючым узроўні земляробчай культуры пашырэнне плошчы сельгасугоддзяў было немагчыма. Насельніцтва ж павялічвалася, што вяло да драблення надзелаў і канцэнтрацыі паселішчаў уздоўж рэк, каб карыстацца больш урадлівымі поймавымі землямі.

Пачатак XIII ст. адзначыўся шэрагам неўрадлівых гадоў: то засухі і пажары, то потым пайшлі зімы з лютымі маразамі. У Свіслацкім княстве пачаўся голад. Зразумела, неўраджаі здараліся і раней, але вынікі іх не былі такія цяжкія — недахоп збожжа звычайна пакрываўся экспартам з кіеўскіх зямель. На гэты раз дапамогі чакаць не было адкуль — неўраджай ахапіў амаль усю Старажытную Русь.

Страшэнны ўдар татара-мангольскіх заваёўнікаў давяршыў шэраг няшчасцяў рускіх княстваў. На землі Свіслацкага княства іх полчышчы, верагодна, не прайшлі, але наступствы нашэсця і гібелі магутнейшых рускіх княстваў для нашых продкаў былі адчувальныя: былое гаспадарчае жыццё было парушана, заняпаў гандаль, частка ўмацаваных гарадкоў (Навасёлкі, Вуглата) і некаторыя іншыя паселішчы (Зборск і Чучча) былі пакінуты жыхарамі.

Менавіта на гэты смутны час прыходзіцца першае ўпамінанне Свіслацкага княства ў Галіцка-Валынскім і Іпацьеўскім летапісах.

«...В лето 6764 (1256 г.) поиде Данило на Ятвизе с братом и сыном Львом и Шеварном, младу сущу ему и посла по Романа в Новгородок. И приде к нему Роман со всеми говгородци и с отцем

Глебом и со Изяславом со Вислочьским. И была рать велика, яко же наполнити болота ятвяжская полком». (Полное собрание русских летописей (ПСРЛ). Т. 2. М., 1962. Стб. 831.)

Прыведзены ўрывак з летапісу апісвае вельмі цікавы гістарычны эпізод — спробу Данііла, князя Чырвонай Русі (Валыні), знайсці саюзнікаў і васалаў для працягу барацьбы з татарамі. Важнай часткай яго планаў была перамога над літоўскімі і яцвяжскімі дружынамі і далучэнне да Валыні беларускіх зямель.

Імкненне Данііла знаходзіла ў душы ўдзельных князёў цэнтральнай Беларусі добры водгук, бо пасля разгрому паўднёвых рускіх княстваў яны апынуліся ў вельмі складанай палітычнай сітуацыі.

Для Ізяслава Свіслацкага, папярэднікі якога традыцыйна арыентаваліся на поўдзень, выбару ў гэтай сітуацыі наогул не было.

Але ж надзеі беларускіх князёў на Данііла не спраўдзіліся. Татары, якія пільна сачылі за дзейнасцю гэтага няўрымслівага князя, хутка ўбачылі ў ёй пагрозу і адправілі ў Галіцкае княства свайго лепшага палкаводца Бурундая з вялікім войскам.

Данііл, не бачачы магчымасці супраціўляцца, скарыўся, папярэдне падгаварыўшы Бурундая пайсці на Літву, і, хутчэй за ўсё, да гэтага часу трэба аднесці разбурэнне беларускіх гарадоў — Клецка, Слуцка і Свіслачы.

Татары ў цэнтральнай Беларусі не затрымаліся, так што з 2-й паловы XIII ст. тэрыторыя паміж Полацкам, Смаленскам, Гомелем і Мінскам засталася апошняй непадуладнай татарам тэрыторыяй былой Кіеўскай Русі.

Аднак праявы крызісу, з-за якога загінула некалі магутная Кіеўская Русь, працягваліся і на апошніх незалежных рускіх землях. Не спыніўся падзел зямлі — напрыклад, у свіслацкіх уладаннях у пачатку XIV ст. выдзяляюцца ўмацаваныя двары Глуск, Любашаны, горад Бабруйск. Прыпыніўся гандаль: вывозіць футра, мёд і іншыя мясцовыя тавары пасля заняпаду Кіева, асноўнага спажыўца, не было куды; да таго ж, зусім зніклі з абароту грошы. Заўважаўся прыкметны спад у развіцці сельскай гаспадаркі — асновы тагачаснага эканамічнага жыцця.

У суседняй Літве ў гэты час скончыўся перыяд міжусобіц, і літоўскія князі, карыстаючыся слабасцю Белай Русі, пачалі захоп зямель.

Ужо ў канцы 1-й трэці XIV ст. усходняя мяжа Літвы праходзіла якраз паміж Свіслацкім і Мінскім княствамі, а ў сярэдзіне XIV ст. Свіслач прызнала свой васалітэт у адносінах да вялікага князя Альгерда.

КРЫНІЦЫ:

1. Алексеев Л.В. Полоцкая земля. М., 1966 г.

2. Завитневич В.З. Археологические изыскания в бассейне реки Березины Отчет Императорской археологической комиссии за 1892 год. СПб., 1894.

3. Коробушкина Т.Н. Земледелие на территории Белорусии в 10 13 вв. Мн., 1979.

4. Лысенко П.Ф. Дреговичи. Мн., 1991.

Ю.В.Клеванец.

Свіслацкі замак

Узнікненне замка каля вусця р. Свіслач адносіцца да XI ст., калі ў выніку міжусобных войнаў паміж нашчадкамі кіеўскага князя Уладзіміра Святаславіча Полацкае княства здолела захапіць частку сучаснай цэнтральнай Беларусі і пачало ўмацоўваць новую мяжу.

Археалагічныя даныя сведчаць, што будаўнічыя работы вяліся ў Свіслачы з вялікім размахам: вал старажытнага гарадзішча культуры штрыхаванай керамікі быў ссыпаны ў роў з мэтай павелічэння плошчы пляцоўкі. Сам роў значна пашыраны, уздоўж яго насыпаны новы вал. Перыметр новай пляцоўкі ў выніку меў памеры 70х70 м (для параўнання: замак Уладзіміра Манамаха — Любеч, у якім праводзіліся княжацкія з'езды, меў памеры 60х30 м)[1]. Будаўніцтва гэтага абарончага фарпосту сведчыла аб вялікай увазе полацкіх князёў да абароны сваёй новай паўднёвай мяжы і гандлёвых шляхоў, якія тут праходзілі.

У час раскопак 1962—1971 гг. на месцы Свіслацкага замка знойдзена вялікая колькасць рэчаў XI ст., яўна прывезеных з-за мяжы. У першую чаргу гэта прадметы раскошы — шкляныя жаночыя бранзалеты і пацеркі, асколкі келіхаў, амфар і флаконаў.

Першасную ацэнку і класіфікацыю шкляных прадметаў зрабіла Н.Гаўрылюк[2]. Яна адзначыла, што знойдзеныя прадметы вельмі разнастайныя як па форме (напрыклад, сярод бранзалетаў вылучаюцца кручаныя, перавітыя, трохкутныя, рыфленыя і інш.), так і па колеры.

Аналіз якасці і тэхналогіі апрацоўкі матэрыялу дазваляе ўявіць характар і прыярытэтныя напрамкі гандлёвых зносін цэнтральнай Беларусі ў XI ст. Так, большая частка шкляных рэчаў (да 70%) зроблена ў Кіеве, сярод астатніх шмат прывезеных з-за мяжы старажытнарускай дзяржавы — з Закаўказзя, Карынфа, Херсанеса, Сірыі і інш.

Размяшчэнне на гандлёвым перакрыжаванні спрыяла росту дабрабыту жыхароў Свіслачы, што красамоўна пацвярджаюць археалагічныя знаходкі. Так, ва ўсіх 4 дамах, размешчаных унутры замка, былі драўляныя падлогі (сапраўдная раскоша для XI ст.), да таго ж знойдзена шмат прадметаў, якія распавядаюць аб укладзе жыцця ў замку. Гэта нажніцы, замкі, ключы, дужкі ад вядзёр, шыферныя прасліцы, жорны, разнастайныя рыбалоўныя прылады і інструменты для іх вырабу, сякеры (у тым ліку баявыя), зброя (наканечнікі стрэл і коп'яў, кісцяні), рэшткі даспехаў і конскай збруі, шахматная фігурка, бронзавыя крыжы-энкалпіёны, бронзавыя ўпрыгажэнні, мегалічны посуд і інш.[3] Мяркуючы па знаходках, можна

Абломкі грэчаскай амфары са Свіслацкага замка.

сцвярджаць, што жыхары Свіслачы займаліся паляваннем, рамесніцтвам, рыбалоўствам (вядома, што яшчэ ў XIX ст. у Бярэзіне лавілі асятровых рыб), але галоўным іх заняткам была тады вайна і баявая падрыхтоўка.

У перыяд існавання незалежнага Свіслацкага княства замак, як найбольш магутнае абарончае збудаванне, стаў рэзідэнцыяй князя.

На жаль, аб Свіслацкім княстве вядома пакуль мала. Шмат «белых плям» і ў гісторыі Свіслацкага замка і яго гаспадароў. Напрыклад, невядома, у які час умацаваны двор-замак пераўтварыўся ў горад.

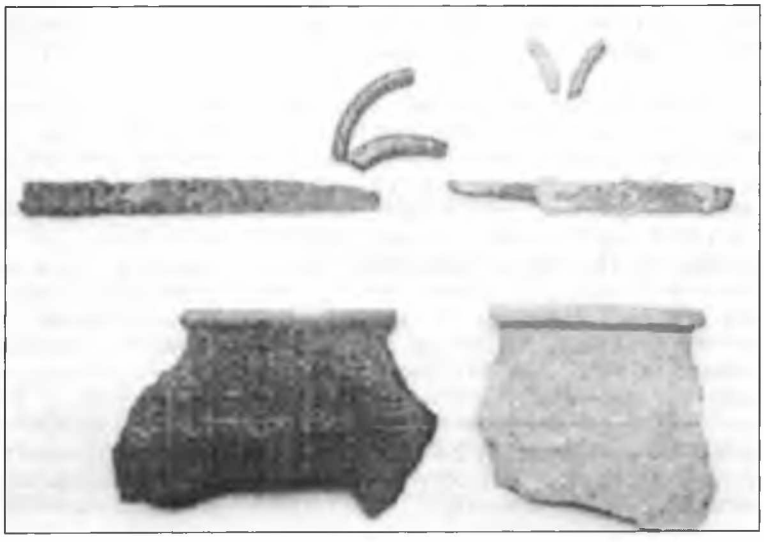

Знаходкі з раскопак Свіслацкага замка.

Т.С.Скрыпчанка, якая даследавала з дапамогай спектральнага аналізу шкляныя бранзалеты, знойдзеныя ў Свіслачы, здолела вызначыць месца вытворчасці большай іх часткі. Але групу зялёных бранзалетаў, якія мелі своеасаблівы, непадобны на іншыя спектр, ідэнтыфікаваць па месцы вытворчасці не ўдалося. Апрача таго, зялёныя бранзалеты маюць своеасаблівае размеркаванне па археалагічных слаях (стагоддзях). Калі для ўсіх іншых бранзалетаў даследчыца вызначыла моцны спад у слаях, адпавядаюць сярэдзіне XIII ст., што прыкладна супадае з пачаткам татарскага нашэсця і прыпыненнем гандлёвых зносін з Кіевам, то зялёныя бранзалеты размеркаваны раўнамерна[3].

Вынік гэтага даследавання не перашкаджае выказаць думку аб мясцовай вытворчасці зялёнага шкла і прадметаў з яго. Але калі ў Свіслачы былі рамеснікі, то яна магла быць горадам ужо ў XIII ст.

Яшчэ адным ускосным аргументам на карысць гэтай гіпотэзы з'яўляецца і сама колькасць знойдзеных у замку жаночых упрыгажэнняў — некалькі соцень. Верагодна, у замку жылі адчайныя модніцы! Але калі гэта было толькі феадальнае ўмацаванне, акружанае сёламі, калі да бліжэйшых «сапраўдных» гарадоў — Мінска, Слуцка, Друцка было не менш як сотня кіламетраў, то перад кім жа тады яны «моднічалі»?

Але археалагічных доказаў пакуль няма, а самы старажытны культурны слой, выяўлены археолагам Ю.А.Зайцам пры выбарачным даследаванні часткі прылеглай да замка тэрыторыі, датуецца XIV ст.

Найбольш старажытны дакумент, змест якога дазваляе зрабіць вывад аб існаванні ў Свіслачы царквы, датуецца 1518 г. Гэта запіс судовай справы над свіслацкім паповічам Васечкай (так у арыгінале), які паступіў на службу да пана Якуба Кунцовіча. Пан Якуб скардзіцца: «Я яго безпечне допустил до коморы своей, а он, там ходячы, крадывал со скрыни моей пенязи...»[4]. Калі паповіч да 1518 г. быў здольны па ўзросце несці службу, якая патрабавала пэўнай падрыхтоўкі, і нават паспеў стаць злодзеем, то поп, зразумела, жыў раней. Інакш кажучы, у 2-й палове XV ст. царква (абавязковы атрыбут сярэдневяковага горада) ужо існавала.

Якая з гэтых версій бліжэй да ісціны, без грунтоўных палявых даследаванняў вызначыць немагчыма.

Не менш цікавае пытанне аб тым, ці заваявалі Свіслацкае княства татары. Археалагічных знаходак безумоўна татарскага паходжання вакол замка пакуль не знойдзена, але ўскосныя аргументы на карысць станоўчага адказу на гэта пытанне ёсць. Так, добра вядома, што ў сярэдзіне XIII ст. Свіслацкі замак быў разбураны. В.Л.Насевіч лічыць, што прыкладна ў гэты ж час татары знішчылі Клецк і Слуцк[5]. Верагодна, Слуцк, Клецк і Свіслач разбураны ў час адной ваеннай кампаніі. Такім чынам, узнікае пытанне: хто, калі не татары, мелі дастаткова часу і сілы, каб узяць штурмам і знішчыць Свіслацкі замак?

Апрача таго, з дакументаў вядома, што ў XV ст. Свіслач плаціла ардыншчыну — даніну ў Арду, якую звычайна плацілі землі, што былі ў падпарадкаванні татар.

І, бадай што, самае інтрыгуючае пытанне, на якое, відаць, адказ ніколі не будзе знойдзены — хто і калі быў уладаром замка на працягу амаль двухсотгадовага існавання Свіслацкага княства? Па вельмі абрывачных летапісных звестках устаноўлены асобы толькі 2 свіслацкіх князёў. Адзін — Ізяслаў Свіслацкі — паплечнік ці васал Данілы Галіцкага ў паходзе на яцвягаў у 1256 г.[6] Да самага апошняга часу аўтары гістарычных работ «сялілі» гэтага князя ў розныя мясціны: акрамя асіповіцкай Свіслачы рэзідэнцыяй Ізяслава называлі аднайменныя паселішчы ў Гродзенскай і Мінскай абласцях. Аднак, паводле даных археалагічных даследаванняў, ні ў Свіслацкім раёне Гродзенскай, ні ў Пухавіцкім раёне Мінскай вобласці няма доказаў існавання аналагаў Свіслацкага замка. Другі свіслацкі князь, імя якога вядома, Сямён, пры якім незалежнае дагэтуль княства ўвайшло ў склад Літвы. Вядома, што, служачы новаму гаспадару — вялікаму князю літоўскаму, Сямён удзельнічаў у дыпламатычных зносінах з Залатой Ардой, але няўдала. Летапіс паведамляў: «В лето 6857 (1348—1349) ... того же лета князь великий Литовский Ольгерд послал в Орду к царю Чжанибеку брата своего Корияда просить себе помощи на великого князя Семена. Слышав же то великий князь Семен и посла своих киличеев (послов. — *Ю.К.*) ко царю жаловать-

ся на Олгерда. Слышав же царь от послов великого князя, яко Олгерд с братиею улус его отчину князя великого испустошил и выдает царь послом великого князя братию Ольгердову, князей литовских Кориада да Михаила, Семена Свислочскаго да Айшка и дружину их, приведени быти на Москву, послом царевым Тотуем»[7]. І далей: «В лето 6858 Великий князь Ольгерд присла на Москву послы своя... прося мира и живота братьи своей князем литовским ... и всей дружины их, князь же Семён дары его прият... а братью его, князей литовских отпусти».

Асоба Сямёна Свіслацкага, як, дарэчы, і Ізяслава, парадзіла вялікую колькасць здагадак. Некагорыя крыніцы прытрымліваюцца меркавання, што гэта быў Сямён Яўнутавіч, унук вялікага літоўскага князя Гедзіміна. Складальнікі 27-га тома «Збору рускіх летапісаў» назвалі гэтага князя Сямёнам Гедзімінавічам. Аднак сярод шматлікіх дзяцей Гедзіміна Сямёна не было, затое былі 2 унукі — Сямён Яўнутавіч і Сямён Любартавіч. Але першы ў 1348 г. знаходзіўся, хутчэй за ўсё, у Маскве разам са сваім бацькам, які ўцёк пад заступніцтва Сямёна Маскоўскага ад празмерна няўрымслівых малодшых братоў, а Сямён Любартавіч у гэты час быў яшчэ зусім малы, бо дата нараджэння яго бацькі 1320 (?) г.

Такім чынам, застаецца адна гіпотэза, яшчэ ў XIX ст. створаная М.К.Любаўскім: Сямён Свіслацкі — наследны князь рускай (Рурыкавіцкай) лініі, магчыма, нашчадак Ізяслава Свіслацкага[8].

Сямён, на жаль, з'яўляецца апошнім свіслацкім князем. Пасля яго смерці ў 1350-я гады (хутчэй за ўсё ад чумы, эпідэмія якой лютавала па ўсёй Еўропе) не засталося нашчадкаў, і княства перайшло да вялікага князя літоўскага. Прыкладна ў 1358 г. яно было падзелена на часткі, і ў выніку Свіслач стала цэнтрам аднайменнай дзяржаўнай воласці.

У XIV ст. Свіслач была дастаткова вядомым паселішчам і таму ўнесена ў знакаміты «Спіс рускіх гарадоў далёкіх і блізкіх»[9].

Як дзяржаўная маёмасць Свіслацкая воласць кіравалася намеснікам вялікага князя (першае ўпамінанне гэтай акалічнасці датуецца 1410)[10]. Яны карысталіся замкам у якасці рэзідэнцыі. Зразумела, сярод іншых спраў намеснікі павінны былі клапаціцца і аб падтрымцы яго абараназдольнасці. Вядома, рамонтныя работы ў замку праводзіліся рэгулярна, прыкладна адзін раз у 3 гады.

У пачатку XVI ст. крымскія татары пашырылі зону сваіх набегаў далёка на поўнач, у глыб тэрыторыі Вялікага княства Літоўскага. Ужо ў 1506 г. яны дайшлі да Свіслачы і спалілі яе. У 1508 (?) г. у час вайны з Маскоўскай дзяржавай рускі атрад прарваўся да Свіслачы і зноў спаліў яе. Сітуацыя паўтарылася ў 1534—1535 гг., калі рускія войскі на «...городы Речицу, Свислачь, Горваль, Петров Городок, Мозырь, Случеск, Рогачев, Бобруеск... посады жгли и волости и села воевали...». Не адступалі і татары, якія таксама спалілі Свіслач. Верагодна, у XVI ст. Свіслацкі замак як абарончы фарпост ужо састарэў і не адпавядаў патрабаванням ваенных дзеянняў з шырокім выкарыстаннем артылерыі.

У сярэдзіне XVI ст. у ВКЛ была праведзена валочная памера, свайго роду інвентарызацыя дзяржаўнай маёмасці. Дакументы, якія захаваліся, даюць падрабязнае апісанне тагачаснага аблічча і стану Свіслацкага замка, які стаяў «на гары высокай над ракою Свіслач, на адно стрэльбішча з лука ад вусця тае ракі»[11]. Высокая гара на самай справе — пясчаны ўзгорак вышынёй каля 10 м, абмежаваны штучным ровам — «перакопам» ад асноўнага ўзвышша, на якім быў размешчаны пасад. Пад стрэльбішчам разумелася максімальная адлегласць палёту стралы (300—400 м). Абарончы роў істотна пашыраўся з боку адзінай дарогі, што вяла да замка. Прайсці ў замак магчыма было толькі па пад'ёмным мосце.

Акрамя рова замак па перыметры быў умацаваны валам, прычым з боку вусця Свіслачы яго, верагодна, не было. Над валам узвышаліся пяць драўляных вежаў, якія мелі па 4 баявыя ярусы. У адной вежы былі зроблены вароты. Паміж вежамі стаялі гародні — зрубныя сцены. Бліжэйшая да ракі вежа ў час правядзення валочнай памеры была пераўтворана адным з намеснікаў-дзяржаўцаў у царкву, што істотна зменшыла каштоўнасць замка як абарончага ўмацавання: «... тую вежу князь Ковельский за держанья своего скинул и на том месцу церковь поставил, ко-

торая обороной быти не может, потреба знов вежу ставити».

Унутры замка знаходзіўся драўляны дом, у якім было два пакоі-святліцы, злучаныя сенцамі. Побач стаяў такі ж па канструкцыі і памерах дом, але стары і пакрыўлены, як жыллём ім не карысталіся. Яшчэ на замкавай пляцоўцы знаходзіліся 3 хлявы (клеці) і 2 склепы (піўніцы). Астатняя тэрыторыя не забудоўвалася — гэта перашкаджала б абараназдольнасці замка.

Арсенал замка быў не вельмі багаты: усяго адна жалезная гармата, 22 «гакаўніцы» (цяжкія доўгія крапасныя стрэльбы, весці агонь з якіх можна было толькі з дапамогай дадатковай апоры), 7 аркебуз — цяжкіх караткаствольных стрэльбаў, і 3 «ручніцы» — стрэльбы ў сучасным разуменні. Пораху было паўтара пуда.

За зброяй сачыў наёмнік - пушкар, немец па нацыянальнасці. «Повинен тот пушкар на том замку службу господарскую служити и стрелбу доглядати и што бы невеликого слесарской работы належа чого, запсовало, поправовати. А пад то в каждый год по 60 фунтов пороху з свое селитры мает на замок давати»[12].

Ахову замка ў мірны час неслі 11 вартаўнікоў, 10 з іх кожны тыдзень выстаўляла ўся воласць, а 1 — мястэчка Свіслач.

Рамонтныя работы ў замку таксама ўваходзілі ў павіннасці валашчан. За кожнай вёскай былі замацаваны канкрэтныя гарады, вежы і г. д.

У канцы XVI ст. Свіслацкая воласць і адпаведна замак перайшлі ў валоданне былога тутэйшага дзяржаўцы пана Міхайлы Гарабурды. Прыкладна з 1630-х гадоў прасочваецца сумеснае валоданне Свіслаччу родаў Гарабурдаў і Радзівілаў.

Пад кіраўніцтвам Багуслава Радзівіла былі ў гэты час праведзены рэканструкцыя замка і ўмацаванне пасада. Захаваліся ўласнаручныя малюнкі-эскізы князя Багуслава — планы нерабудовы замка[13].

Паводле гэтых планаў, замест сцен, складзеных са зрубаў — «гародзен» —будаваўся «астрог» – частакол. Вежы пры гэтым захоўваліся, толькі замест той, што стаяла ў баку вусця р. Свіслач, князь Багуслаў пажадаў пабудаваць двухпавярховае параднае памяшканне - «сталовую». Да яе планавалася прыбудаваць 2 перпендыкулярныя крылы ў выглядзе баракаў з галерэямі — памяшканнямі для замкавага гарнізона. Планы князя, хутчэй за ўсё, не былі ажыццёўлены.

Такім чынам, падобна большасці замкаў Вялікага княства Літоўскага, Свіслач у XVII ст. ператварылася з выключна ваеннага аб'екта ў феадальны двор, больш утульны, але слаба прыстасаваны для абароны, што і пацвердзіла чарговая вайна з Расіяй.

13 чэрвеня 1655 г. казацкі атаман Залатарэнка атрымаў загад цара Аляксея

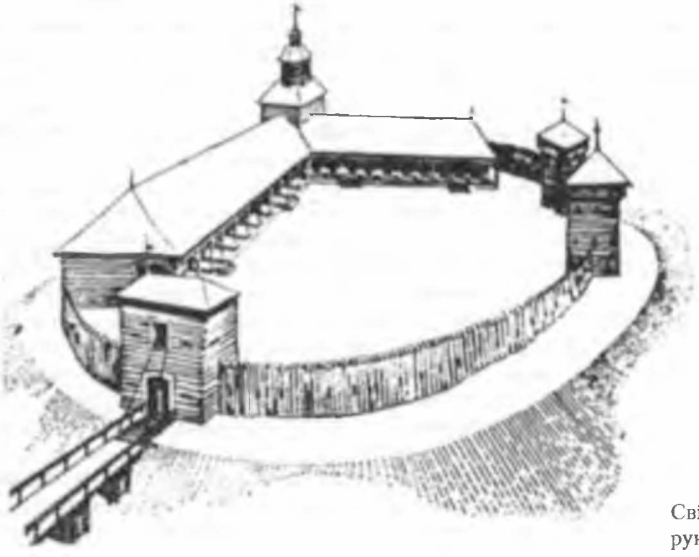

Свіслацкі замак у XVII ст. Рэканструкцыя А.Сергачова.

Міхайлавіча «укрепя осаду под Старым Быховом, итти из-под Быхова всем войском на Свислочь и к Минску...»[14].

Загад гэты быў для Свіслачы фатальны — 2 ліпеня раніцай Свіслач была ўзята штурмам атрадам палкоўніка Івана Паповіча, а замак разбураны і спалены. Стольнік Міхаіл Дзмігрыеў, які знаходзіўся ў казацкім войску, у сваім рапарце цару адзначыў: «... город Свислочь взяли, острог и город и посад выжгли...»

Казакі стаялі ў знішчанай Свіслачы прыкладна да верасня 1655 г.

Гэтым сумным фактам заканчваецца гісторыя Свіслацкага замка. Як фартыфікацыйнае ўмацаванне ён ужо не аднаўляўся.

Зараз ад уласна замка засталіся толькі рэшткі земляных валоў і рова. Руіны мураванага будынка, які ўспрымаецца як частка замкавай забудовы, на самай справе датуецца XIX ст. і з'яўляецца рэшткамі гаспадарчай пабудовы, якая належала памешчыкам Незабытоўскім.

КРЫНІЦЫ:

1. Дайчык Г. Топография и оборонительные сооружения Свислочского замка 12 века Тезисы третьей региональной студенческой археолого-этнографической конференции вузов северо-запада СССР Рига, 1971. С. 42—45.

2. Гаврилюк Н. Стеклянные изделия Свислочского замка (по материалам раскопок 1969—70 гг.) Тезисы третьей региональной студенческой археолого-этнографической конференции вузов северо-запада СССР. Рига, 1971. С. 40—42.

3. Скрыпчанка Т.С. Свіслацкія шкляныя бранзалеты 12—14 стагоддзяў Весці АН БССР, серыя «Грамадскія навукі». 1980. № 3. С. 66—71

4. Русская историческая библиотека (РИБ). СПб., 1903. Т. 20. Кн. 3. Док. 59.

5. Насевіч В. Пачаткі Вялікага княства Літоўскага. Мн., 1993. С. 47.

6. Полное собрание русских летописей (ПСРЛ). М., 1962. Т. 2. С. 831.

7. Тамсама. Т. 7. С. 215, 856.

8. Любавский М.К. Областное деление и местное управление Литовско-русского государства. М., 1892. С. 12.

9. Новгородские летописи. М., 1950. С. 476.

10. Акты, собранные и изданные Виленской археографической комиссией (АВАК). Вильно, 1880. Т. 11. С. 5.

11. Даўгяла З. Свіслацкі замак у 1560 годзе Наш край. 1927. № 11.

12. Даўгяла З. Свіслацкая замкавая воласць у 1560 годзе Наш край. 1927. № 12.

13. Сергачев С.А. Деревянный замок середины 17 века в Свислочи Архитектурное наследие. 1982. № 3.

14. Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России. СПб., 1889. Т. 14. С. 406.

Ю.В.Клеванец.

У СКЛАДЗЕ ВЯЛІКАГА КНЯСТВА ЛІТОЎСКАГА І РЭЧЫ ПАСПАЛІТАЙ

У XIV ст. тэрыторыя Асіповіцкага раёна ўвайшла ў склад Вялікага княства Літоўскага.

На пачатку 1350-х гадоў па ўсім свеце пракацілася эпідэмія чумы, якая значна скараціла і без таго нешматлікае насельніцтва. Не прамінула гэта ліха і Свіслацкае княства. Верагодна, ад чумы памёр і князь Сямён Свіслацкі, не пакінуўшы пасля сябе нашчадкаў. Свіслацкае княства засталося без гаспадара і перайшло ў дзяржаўную маёмасць. Прыкладна ў 1358 г. княства было падзелена на воласці — Любашанскую, Свіслацкую, Бабруйскую і Глускую. Паселішчы Ясень, Карытнае, Мяжное-Мязовічы, Жыцін, Радуцічы пры падзеле адышлі да Глускай воласці, а астатняя частка сучаснага Асіповіцкага раёна засталася ў падпарадкаванні Свіслачы.

Даніна з гэтых валасцей дзялілася паміж літоўскімі князямі Альгердам і Кейстутам.

Пасля смерці Альгерда паміж яго нашчадкамі пачалася барацьба за велікакняжацкі трон, у міжусобнай вайне верх узяў князь Ягайла Альгердавіч, які з дапамогай малодшага брата Скіргайлы здолеў уціхамірыць іншых прэтэндэнтаў — сваіх старэйшых братоў Андрэя і Дзмітрыя.

Новы вялікі князь высока ацэньваў адданасць Скіргайлы і ў 1387 г. шчодра ўзнагародзіў яго за сумленную службу: «Владислав, божье милостью король полски, литовски, руски и иных земель...

Бог дал нам всего много, а ныне...со братом Скиргайлом оумыслили есми и принимаем божий дар честно по божью

изволению и его пречистое матери девици богородици Марье...

А брата ми своего не оутаити, сказати ми ему и лихо и добро. А держати ми его выше оусее нашее братье и слушати ми его более оусех своих приятели и братьи...»

Скіргайла атрымаў у валоданне Полацк «...а тако же на руской стороне город Менеск... так же волость Свислочь и с данью и с землею и с людми и со всем доходом... тако же Бобруеск...».

Валадар Свіслачы — Скіргайла — памёр у 1395 г., і новы вялікі князь — Вітаўт — забраў сабе маёмасць свайго канкурэнта, галоўнага паплечніка Ягайлы.

Свіслацкая воласць, такім чынам, стала дзяржаўнай маёмасцю і непасрэдна падпарадкоўвалася велікакняжацкім намеснікам. Першыя звесткі аб наяўнасці ў Свіслацкай воласці намесніка датуюцца 1410 г.

Статут Вялікага княства Літоўскага 1588 г.

У 1396 г. Глускую воласць Вітаўт перадаў ва ўласнасць Івану Альгімантавічу Гальшанскаму за верную службу. Такім чынам, заходняя частка Асіповіцкага раёна на паўтара стагоддзя стала маёмасцю роду Гальшанскіх.

Глуская воласць у 1457 г. была падзелена паміж праўнукамі Івана Гальшанскага. Старажытны Глуск (зараз — вёска Гарадзішча Глускага раёна) перайшоў да Сямёна, верагодна, старэйшага брата. Іван, сярэдні брат, пабудаваў новы горад — Глуск Дубровіцкі (сучасны гарадскі пасёлак Глуск). Гэты горад-замак кантраляваў старажытны гандлёвы шлях са Свіслачы і Бабруйска ў Пінск. Аляксандр, малодшы брат, атрымаў Жыцін.

У выніку гэтага падзелу маленькая Глуская воласць пераўтварылася ў тры зусім маленькія. Мяжа паміж Жыцінскай воласцю і землямі Глуска Пагарэлага (так пасля падзелу стаў называцца старажытны Глуск) пралягала па лініі існаваўшага яшчэ ў час Кіеўскай Русі волака па рэчках Сіняя — Карчанка — Красная. Вёскі Карытнае, Караны, Ясень адышлі да Глуска Пагарэлага, а Радуцічы і ўсе іншыя паселішчы ўверх па цячэнні Пцічы — да Жыціна.

Ганна, сястра братоў Гальшанскіх, атрымала ў надзел асобныя сёлы ў кожнай з новых валасцей, у тым ліку існуючыя да нашага часу Ясень і Мязовічы. Ганна выйшла замуж за Гаштольда, знатнага літоўскага баярына, і перадала яму атрыманыя сёлы ў якасці шлюбнага пасагу.

У 70-я гады XV ст. пачаліся сістэматычныя набегі крымскіх татар на паўднёвыя землі ВКЛ (сучасную Украіну), што патрабавала пастаянна трымаць войска напагатове. Грошай жа ў казне хранічна не хапала, і таму вялікі князь Казімір Ягелончык быў вымушаны раздаваць дзяржаўныя землі (назаўсёды ці на пэўны тэрмін) у якасці натуральнай аплаты за паслугі шляхты. Трэба адзначыць, што практыка аплаты паслуг дзяржаўнымі землямі стала ў ВКЛ звыклай, паколькі «все преемники Витовта на великокняжеском престоле находились в стесненных денежных обстоятельствах».

Частка свіслацкіх зямель у перыяд з 1473 г. да 1480 г. (больш дакладнае датаванне немагчыма — архіўны дакумент не да-

таваны) таксама перайшла ў прыватныя рукі — княгіня Марыя Гальшанская, удава Сямёна Гальшанскага, атрымала ў часовае карыстанне сяло Пратасевічы, якое ў XV ст. называлася «Прудошевичы». А.Немцаў адзначае, што яшчэ на пачатку XX ст. мясцовыя жыхары называлі сваё сяло «Прадашэвічы». Пан Андрэй Саковіч стаў гаспадаром часткі сяла Пагарэлае, якое назаўсёды выходзіць з дзяржаўнай Свіслацкай воласці і становіцца прыватным уладаннем.

Пераход дзяржаўных маёнткаў у прыватныя рукі, безумоўна, азначаў павелічэнне эксплуатацыі ўсяго залежнага насельніцтва, і гэта выклікала з яго боку пэўны пратэст. Дакументы сведчаць, што Свіслацкая воласць спрабавала змагацца за свае правы з баярамі Катовічамі, якія атрымалі частку Свіслацкай воласці ў сучасных Бярэзінскім і Клічаўскім раёнах, праз каралеўскі суд. З першага акта 1497 г. бачна, што свіслачане, не жадаючы бачыць на сваёй зямлі баяр, упарта спрабуюць адсудзіць іх уладанні, пры гэтым свіслацкі і бабруйскі намеснікі выступаюць за інтарэсы жыхароў воласці (намеснікі не былі зацікаўлены ў змяншэнні памераў падатковых ім тэрыторый), тым не менш суд у выніку пацвердзіў усе правы Катовічаў.

Аднак, прайграўшы першую справу (а за вядзенне судовай справы трэба было заплаціць), свіслачане не скарыліся і зноў звярнуліся «за праўдай» у суд. На гэты раз сэнс скаргі значна змяніўся: прызнаючы правы Катовічаў на новых землях, жыхары воласці звяртаюць увагу вялікага князя на тое, што сяляне, аддадзеныя Катовічам, не выконваюць дзяржаўныя павіннасці. Такім чынам не толькі гаспадарскія намеснікі, але нават вялікі князь станавіліся саюзнікамі свіслачан у барацьбе супраць Катовічаў. Гэта зацікаўленасць, напэўна, і паўплывала на рашэнне суда — рашэнне нелагічнае і несправядлівае з пункту гледжання феадальнага права: сяляне Катовічаў павінны былі не толькі забяспечваць і абслугоўваць сваіх гаспадароў, але і выплачваць дзяржаўныя падаткі, выконваць дзяржаўныя павіннасці. Падобныя судовыя казусы былі магчымы толькі ў перыяд фарміравання феадальнага права і з пашырэннем правоў шляхты болей не паўтараліся.

Тым не менш свіслачане маглі лічыць гэта судовае рашэнне сваёй перамогай. Кругавая парука, пры якой юрыдычнай ці фізічнай асобай (у нашым разуменні) з'яўлялася ўся абшчына ці нават воласць, дазваляла вялікаму князю, раздаючы маёнткі, не змяншаць агульную павіннасць воласці, што механічна павялічвала асабістыя павіннасці кожнага жыхара воласці.

Падаткі з абшчыны былі істотнай часткай дзяржаўных даходаў, таму дзяржава старалася ўсяляк іх павялічыць, звычайна спасылаючыся на недахоп сродкаў для вядзення вайны. Так, напрыклад, у 1500 г. у Свіслацкай воласці ў сувязі з вайной з Масковіяй праводзіўся збор нядоімак з працэнтамі — за адзін рубель запазычанасці трэба было аддаць 1 р. 20 капеек, за недахоп скур ці мёду таксама бралі грошы. Такія зборы падаткаў, якія больш нагадвалі рабаўніцтва, праводзіліся і ў 1511 г. і пазней, фактычна пад час кожнай вайны.

Даходам ад дзяржаўных валасцей, што ўжо адзначалася, карыстаўся вялікі князь. Гэта дазваляла яму разлічвацца з уласнымі даўгамі і запазычанасцю сваіх папярэднікаў. З пачатку XVI ст. сталі здавацца ў арэнду даходныя месцы ў валасцях. Так, напрыклад, вялікі князь Жыгімонт, расплачваючыся за даўгі, зробленыя яго братам, у 1508 г. аддаў у часовае карыстанне корчмы ў Свіслацкай воласці.

Дзяржаўныя землі, як зазначалася раней, у ВКЛ кіраваліся велікакняжацкімі намеснікамі. Намесніцтва як з'ява ўзнікла яшчэ ў Кіеўскай Русі, у сувязі з пашырэннем сферы дзейнасці дзяржавы і патрэбай замацавання цэнтральнай улады на перыферыі.

Намеснік у межах сваёй воласці быў самым галоўным начальнікам — ваенным, адміністрацыйным, судова-паліцэйскім. Пасада гэта каралём і вялікім князем не аплачвалася, воласць павінна была забяспечваць намесніка ўсім неабходным, што давала магчымасць мець з гэтай пасады добры прыбытак.

Каб намеснікі ў сваіх апетытах не заходзілі надта далёка, тэрмін знаходжання на гэтай пасадзе абмяжоўваўся, не перавышаў звычайна трох гадоў. Аднак за пэўныя паслугі перад «гаспадаром» гэты тэрмін мог быць і павялічаны. Намесніка, які кіраваў воласцю больш за тры гады, часцей за ўсё называлі дзяржаўцам.

Існаванне інстытута дзяржаўства згубным чынам адбівалася на дзяржаўнай гаспадарцы — дзяржаўцы клапаціліся ў пер-

шую чаргу пра ўласны прыбытак, таму дзейнасць іх мела драпежніцкі характар і павялічвала ступень эксплуатацыі жыхароў воласці.

Першым свіслацкім дзяржаўцам, імя якога захавалася, быў Рыгор Ісаевіч Грамыка. Упершыню ён упамінаецца ў дакументах 1512 г. Ён, напэўна, нічым не адрозніваўся ад сваіх калег у жаданні ўласнага ўзбагачэння, і таму час ад часу абураныя жыхары воласці шукалі ўправу на свайго дзяржаўцу праз каралеўскі суд. Юрыдычна жыхары дзяржаўных валасцей былі паўнацэннымі грамадзянамі, яны ведалі свае правы і ўмелі за іх змагацца. Так, у 1513 г. суд прызнаў Грамыку вінаватым у незаконных грашовых паборах і прымусіў яго вярнуць значную частку нарабаванага.

У 1516 г. (?) дзяржаўства Грамыкі скончылася, але ўжо праз год ён зноў атрымаў гэту пасаду ў Свіслачы, а ў наступным 1518 г., пазычыўшы каралю 600 коп грошаў (360 рублёў) у заклад за маёмасць — усё тую ж Свіслацкую воласць, стаў у ёй сапраўдным гаспадаром. Праўда, трэба адзначыць, што кароль істотна абмежаваў магчымасці ўласнага ўзбагачэння часовага гаспадара воласці: у дамове аб умовах закладу кароль падрабязна пералічвае ўсё, што Грамыка можа браць сабе, асобна падкрэслівае, што калі нехта дасць каралю большую суму, то Грамыка атрымлівае свае грошы назад, а воласць пераходзіць у новыя рукі.

Свіслацкія жыхары, зразумела, не маглі аспрэчыць гэту дамову, але Грамыка ім настолькі не падабаўся, што яны нават выдумалі прычыну, з якой зноў звярнуліся ў суд. На гэты раз пан Грамыка і яго слугі абвінавачваліся не толькі ў празмерных паборах, але нават у забойстве аднаго з жыхароў Свіслачы. Суд апраўдаў Грамыку. І ўсё ж ён заставаўся ўладаром Свіслачы нядоўга, усяго паўгода, бо ў 1520 г., заплаціўшы ў казну 1000 коп грошаў, дзяржаўцам у Свіслачы стаў Войцех Навасілоўскі (ці Насілоўскі). Праз 2 гады яго ў сваю чаргу змяніў Андрэй Неміровіч, які кіраваў воласцю з 1523 г. па 1536 г. Аб дзейнасці пана Андрэя на гэтай пасадзе сведчыць дакумент 1534 г. — скарга на яго свіслачан, змест якой паказвае, з якім уражваючым размахам спрабаваў абіраць жыхароў новы дзяржаўца: да звычайных грашовых паборaў ён дадаў сапраўдную паншчыну — па 2—3, а здаралася і па 6 чалавек ад сяла на розныя работы на тыдзень, увёў манаполію на гандаль мясам і жывёлай — адзін з найбольш прыбытковых тавараў у сярэднявеччы.

Зразумела, кароль не мог пакінуць без увагі гэткае нахабнае беззаконне, тым болей, што ад празмерных паборaў людзі разбягаліся, і такім чынам «...в том дань и плат господарски вменьшал».

Гаспадарыў у сваёй воласці дзяржаўца не адзін — у дакументе пералічваюцца яго намеснікі, ябеднікі, весаўшчыкі (вашчыя), гараднічы. Верагодна, гэты штат чыноўнікаў застаўся з часоў незалежнага Свіслацкага княства — гэтыя пасады існавалі яшчэ ў час Кіеўскай Русі. Дарэчы, значная колькасць чыноўнікаў з'яўляецца ўскосным доказам таго, што Свіслач была даволі вялікім мястэчкам. Нельга, аднак, сказаць, што жыхары Свіслацкай воласці былі цалкам аддадзены на самавольства дзяржаўцаў. Захаваўся вельмі цікавы дакумент, датаваны 1540 г. — «Статут Свіслацкай воласці», у якім падрабязна пералічваюцца ўсе правы і абавязкі яе жыхароў.

Гэты статут, па сутнасці, быў «маленькай канстытуцыяй» воласці. Так, жыхары самых буйных населеных пунктаў — горада Свіслач і вёскі Орліна (зараз у Клічаўскім раёне) — карысталіся льготамі па падаткаабкладанні. Жыхары воласці маглі самастойна весці маёмасныя спрэчкі і караць злодзеяў мёду, але абвінавачаны павінен быў акрамя пакарання ад абшчыны заплаціць пэўны штраф у казну (звычайна на замак 10 грошаў, за суд 3 грошы). Калі нейкі жыхар воласці нанёс іншаму чалавеку шкоду («выкинулся») на 10 рублёў, то павінен быў заплаціць у замак 1 рубель штрафу (гэта акрамя пакарання ад абшчыны).

Спадчына памерлага цалкам перадавалася яго дзецям і іншым сваякам (гэты пункт з'явіўся, відаць, таму, што дзяржаўца і яго чыноўнікі мелі звычай забіраць сабе маёмасць памерлых).

Калі дзяўчына са Свіслачы выходзіла замуж у іншую воласць, то трэба было заплаціць куніцу ці 6 грошай, але калі жаніх быў свой, то плаціць не трэба.

Кожны, хто прыехаў у Свіслач, павінен быў паведаміць намесніку — даць «грош обестный». Зразумела, «маленькая канстытуцыя» Свіслацкай воласці зусім не пада-

балася яе дзяржаўцам, і таму жыхарам увесь час даводзілася змагацца за свае правы і прывілеі. Дарэчы, нават калі вярхоўная ўлада спрабавала павялічыць павіннасці жыхароў Свіслачы, яны ўпарта супраціўляліся. Характэрны эпізод: у 1542 г. свіслацкія цесляры ў чарговы раз адправіліся рамантаваць Кіеўскі замак. Але з 60 чалавек, якіх запатрабаваў вялікі князь, да месца прызначэння прыбылі толькі 45, ды і то без коней і будаўнічага лесу. Свіслачане, якія заўсёды пасылалі ў Кіеў 30—40 чалавек, палічылі патрабаванне вялікага князя парушэннем сваіх правоў і фактычна адмовіліся яго выконваць. Дарэчы, прыбыўшыя ў Кіеў цесляры хутка збеглі з будоўлі.

За такое свавольства кароль наклаў на воласць штраф у 60 коп грошаў (36 рублёў) і катэгарычна загадаў свіслацкаму намесніку Кузьму Іванавічу Заслаўскаму выслаць у Кіеў яшчэ 60 чалавек, каб яны завяршылі пачатую справу, пагражаючы такім пакараннем, якога «они яко жывы, над собою не мели».

Але паміж радкоў гэтага грознага ўказа легка чытаецца няўпэўненасць у тым, што і на гэты раз загад будзе выкананы.

У адрозненне ад жыхароў валасцей, якія былі дзяржаўнай маёмасцю, прыгонныя сяляне не мелі ніякай магчымасці абараняць свае чалавечыя правы, маёмасць, а здаралася і жыццё ад шляхецкага самавольства, якое раз-пораз пераходзіла ўсе межы. Так, напрыклад, у Літоўскай метрыцы ад 1536 г. захаваўся запіс судовай справы паміж панам ачыжскім і балоцкім Іванам Васільевічам Лядскім і пані Марынай Касцевіч, уладаркай маёнтка Турын. Пан Лядскі, атрымаўшы ад караля вёскі Ачыжу і Балоча, якія раней уваходзілі ў Свіслацкую воласць, скардзіўся на тое, што пані Касцевіч «у моих подданных земли захватила, бортные деревья порубила, в реке Волме бобров переловила на гонах...» і г. д. Пані Марына ў сваю чаргу апраўдвалася: маўляў, пан Лядскі сам добры злодзей — калі ішоў на вайну з маскалямі да Старадуба, дык завітаў разам са сваім атрадам на яе, пані Марыны, уладанне: «...людей наших збили и поранили, с которого ж бою иншые померли, жоны и дочки погвалтовали...». Пан Лядскі, відавочна, такімі дзеяннямі жадаў узняць баявы дух уласнага воінства і не чакаў, што ў пані Марыны ўзнікне думка разлічыцца гэткім жа чынам.

Але ў абодвух выпадках пакутавалі бязвінныя сяляне.

Прыгонным, дарэчы, даводзілася цярпець не толькі ад сваіх паноў. Свіслачане, здаралася, таксама рабілі ім шкоду. Так, напрыклад, яшчэ ў 1517 г. жыхары вёскі Пратасевічы, якая пасля смерці Марыі Гальшанскай зноў увайшла ў Свіслацкую воласць, зрабілі напад на землі вёскі Мязовічы, якая належала ў той час Альбрэхту Гаштольду. У сваю чаргу пан Альбрэхт падаў скаргу ў суд.

Эканамічны стан Свіслацкай воласці ў XVI ст., як і іншых валасцей Падняпроўя, быў даволі дрэнны. Паводле дакументаў бачна, што ўжо з пачатку стагоддзя гэта тэрыторыя не мела магчымасці выплачваць устаноўленыя для яе падаткі. Спробы дзяржаўнай улады ўпарадкаваць збор падаткаў увядзеннем штату спецыяльных чыноўнікаў нічога не далі — гаспадарскія пісары не столькі збіралі даніну, колькі рабавалі насельніцтва.

Пастаянны недахоп грашовых сродкаў вымусіў урад ВКЛ шукаць шляхі для павелічэння прыбытковасці дзяржаўных маёнткаў і валасцей. Да сярэдзіны XVI ст., пасля шэрагу больш-менш удалых спроб, была распрацавана сістэма так званай валочнай памеры, якая з'явілася сапраўднай эканамічнай рэформай. Сэнс яе зводзіўся да больш рашучага адмаўлення ад састарэлых спосабаў гаспадарання, што засталіся ў спадчыну ад больш старажытных эпох. Зараз, напэўна, немагчыма нават уявіць, як заблытвала тагачасную эканоміку адсутнасць адзінага падаткаабкладання, уніфікаванай сістэмы мер, вагі, адзінага спосабу рахункаводства.

Рашэнне, прынятае каралём і вялікім князем літоўскім Жыгімонтам II Аўгустам, было адносна нескладаным: належала абмераць усе ворныя і іншыя дзяржаўныя землі, падзяліць іх потым на роўныя ці прапарцыянальныя долі — валокі і паўвалокі (адна валока = 30 маргоў = 21,36 га), размеркаваць іх сярод дзяржаўнага сялянства і тым самым зрабіць больш прыдатнымі для ўліку і кантролю збор падаткаў і размеркаванне павіннасцей. Тым не менш для выканання гэтага плана патрабавалася некалькі гадоў напружанай работы ўсяго дзяржаўнага механізма.

У Свіслацкай воласці валочная памера пачалася ў 1557 г. з наступнага каралеўскага загаду: «Девятогонадцать дня мая почнутся личбы... з Свислочи... а доконаються личбы остатнего дня того же месяца мая». Да нашага часу захаваліся дакументы з вынікамі рэвізіі і абмеру, па якіх можна рэканструяваць шматлікія старонкі жыцця горада Свіслач і Свіслацкай воласці ў сярэдзіне XVI ст.

Акрамя Свіслачы ў воласць уваходзілі яшчэ 19 вёсак: Бацэвічы, Багушэвічы, Брыцалавічы, Ворча, Востраў, Вяззе, Вярэйцы, Гарадзец, Гарожа, Грава, Задобрычы, Зборск, Каменічы, Колбча, Лапічы, Орліна, Цэль, Цяплухі, Шэйпічы. Рэвізоры мелі загад удакладніць межы вёсак, якія ў той час праводзіліся па прыродных аб'ектах. Некаторыя «межавыя знакі» захаваліся і да нашых дзён — балоты Міркава, Лукомскае (Лукорскія) і Нясівель, рэкі Жыцінка, Краня (Раняя), Цэленка, Гарожка, Таль, Прыцерпа (Каменка).

Захаваліся вельмі цікавыя інвентарныя спісы мястэчка Свіслач і іншых населеных пунктаў воласці. Так, Свіслач злучалася з замкам перакідным мостам, перад якім ляжала гандлёвая плошча, справа (калі глядзець ад замка) на ёй стаяла карчма, а насупраць яе — там, дзе зараз пошта, — царква Святога Мікалая. Вуліца, якая ішла на поўнач ад плошчы, называлася Мінскай, тая ж, што паварочвала налева, да моста цераз Свіслач, мела назву Бабруйскай. Па краі пясчанага ўзвышша, на якім размяшчалася места Свіслач, ішла агароджа — паркан, за якім пачыналіся агароды. Там, дзе да паркана падыходзілі дарогі, былі зроблены вароты. Усяго ў Свіслачы налічвалася 78 двароў і пражывала каля 500 чалавек — «места» было зусім невялікае. За ракой Бярэзінай, насупраць замка, размяшчаўся «дворец» — былая летняя рэзідэнцыя свіслацкіх князёў.

Свіслацкая воласць займала пад час памеры прыкладна палову сучаснага Асіповіцкага раёна — усю тэрыторыю на ўсход ад ракі Сіняй і на поўнач ад вёскі Асяродак, акрамя зямель паміж рэчышчамі Орчы, Жыцінкі і Гравы, а таксама далей — да возера Лочын, большую частку сучасных Клічаўскага і паўднёвую частку Бярэзінскага раёнаў. З поўдня і ўсходу воласць межавала з дзяржаўнымі землямі Бабруйскай воласці, з іншых бакоў была акружана прыватнымі і царкоўнымі ўладаннямі.

На чале воласці стаяў старац, які распараджаўся ўсімі сялянскімі справамі і падпарадкоўваўся намесніку. На момант рэвізіі на гэтай пасадзе знаходзіўся жыхар вёскі Грава Сапон Апанасавіч. Яму падпарадкоўваліся «заказнікі», якія жылі ў вёсках. Усяго ў воласці мелася 510 дымоў (двароў), а насельніцтва не перавышала 2500—3000 чалавек.

У выніку падзелу зямель на кожны дым прыпала прыкладна 1/3 частка валокі (каля 6 га). Асноўнай цяглавой сілай у гаспадарках былі валы і толькі 5% дымоў мелі коней болей, чым валоў. З даных рэвізіі вынікае, што забеспячэнне жывёлы кармамі было недастатковым (відаць, не ўсе лугі і сенажаці трапілі пад абмеры рэвізораў).

Жыхары воласці плацілі грашовы падатак — чынш: па 60 грошаў са службы з тых вёсак, што мелі добрую зямлю, і па 50 грошаў са службы з вёсак, надзелы якіх былі бяднейшыя. За кожны воз сена трэба было заплаціць па 4 пенязі (1 пенязь = 0,4 гроша, 1 грош = 1 рускай капейцы). Абкладаліся падаткам і промыслы: за лоўлю баброў 105 рублёў, за іншыя ловы 93 рублі з воласці.

Палюддзе плацілася па 1,5 гроша са службы. Жыхары воласці выконвалі таксама шэраг натуральных павіннасцей і адпрацовак.

Пад час правядзення ў Свіслацкай воласці валочнай памеры пачалася Лівонская вайна (1558—1583), у якой Вялікае княства Літоўскае прыняло самы актыўны ўдзел.

Ваенныя дзеянні патрабавалі вялікіх выдаткаў, і таму, пачынаючы з 1561 г., дзяржаўныя воласці ВКЛ (у тым ліку і Свіслацкая) абкладаліся грашовымі падаткамі і павіннасцямі. Да таго ж казна больш жорстка стала адносіцца да тых, хто меў перад ёй запазычанасць.

Так, у сакавіку 1561 г. дваранін Васіль Сямашка павінен быў сабраць у Свіслацкай воласці нядоімкі за 1559 г. і 1560 г. пад пагрозай поўнай канфіскацыі маёмасці.

У верасні таго ж года прайшоў новы збор падаткаў. Вялікі князь, тлумачачы патрэбу ў яго правядзенні, пісаў: «для найма войска... выдана великая сума со

скарбу нашого», таму неабходна было сабраць для яе пакрыцця з валокі па 15 грошаў, з паўвалокі — па 4, ад агарода — 3 грошы і 7,5 пенязі і г. д.

Яшчэ праз паўгода, у сакавіку 1562 г., вялікі князь паслаў загад свіслацкаму дзяржаўцу Станіславу Давойне, у якім патрабаваў ад апошняга дадаткова сабраць з жыхароў пэўную суму грошай на камплектаванне і забеспячэнне ўсім неабходным коннага і збройнага атрада, які павінен быў размяшчацца ў Свіслацкім замку і чакаць далейшых загадаў. Цікава, што кароль зазначае, што Давойна не мае права блытаць гэты Свіслацкі «почт»[1] з тым, што выстаўляўся ад уласных маёнткаў пана Станіслава: з уласных зямель ён наймае вершнікаў толькі на свае грошы. Не павінен таксама дзяржаўца хавацца за спіны свіслацкага баярства, якое мабілізуецца само па сабе. Гэты дакумент, дарэчы, змяшчае цікавыя дадатковыя звесткі аб сацыяльным складзе насельніцтва Свіслачы — акрамя мяшчан і сялян у воласці мелася і ваеннаслужылае баярства, якое, верагодна, з'яўлялася нашчадкамі баяр часоў існавання Свіслацкага княства.

Удзел у Лівонскай вайне цяжкім грузам ляжаў на гаспадарцы Вялікага княства Літоўскага і ў першую чаргу на дзяржаўных землях. Не была выключэннем і Свіслацкая воласць. Так, у ліпені 1562 г. жыхары вымушаны былі плаціць чарговы надзвычайны грашовы падатак, а ў верасні здаваць жывёлу — «яловицы и вепри». Да таго ж воласць зноў павінна была адправіць на рамонт Кіеўскага замка цесляроў, коней і будаўнічы лес.

У сакавіку 1563 г. Свіслач павінна была зноў адправіць у Кіеў 1800 бярвёнаў і пэўную колькасць дранак (дошак), а пазней заплаціць яшчэ адзін надзвычайны падатак.

Ход вайны складваўся для ВКЛ няўдала — да 1563 г. рускія войскі кантралявалі амаль усё правабярэжжа Заходняй Дзвіны і захапілі Полацк.

Шляхта з паўночна-ўсходніх зямель эвакуіравалася ў цэнтральную частку ВКЛ, дзе атрымлівала ў часовае карыстанне (да вызвалення акупіраванай тэрыторыі) маёнткі на дзяржаўнай зямлі. Вось выпіска з «Инвентаря имений, розданных полочанам» ад жніўня 1561 г.: «Войтеху Стабровскому у волости Свислоцкой село Колбчо — служб осьм... Ивану а Властному Свольненским з двема братами стрыечными... у Свислочу село Городец — служоб шесть». Кароль і вялікі князь літоўскі Жыгімонт II Аўгуст клапаціўся не толькі пра бежанцаў, але і пра тую шляхту, што заставалася недалёка ад раёнаў баявых дзеянняў. Так, напрыклад, для сямей мсціслаўскай шляхты быў выдадзены прывілей, паводле якога яны маглі перасяляцца ў Свіслач.

Пераход дзяржаўных сялян ва ўладанне шляхты, няхай і часовае, азначаў для іх павышэнне ступені эксплуатацыі, і таму ўспрымаўся сялянскай масай з непрыкрытай незадаволенасцю, якая раз-пораз выбухала сапраўднымі бунтамі, як гэта мела месца ў Свіслацкай воласці.

Адным са шляхцічаў, што атрымалі ў гаспадарскай Свіслацкай воласці маёнтак, быў пан Войцех Руткоўскі. Яму дасталася вёска Багушэвічы, дзе пан Войцех паспрабаваў весці гаспадарку па ўласным разуменні, але сяляне, не жадаючы станавіцца фактычна прыгоннымі, адмовіліся яму падпарадкоўвацца. Руткоўскі ўзяўся наводзіць парадак з дапамогай гвалту: «...косы, уши и губы обрезывал», а некага нават павесіў. У адказ на гэта катаванне частка сялян збегла ў суседнюю вёску Задобрычы і павяла супраць пана Войцеха сапраўдную партызанскую вайну — знішчала маёмасць, рабавала яго памагатых і г.д. Барацьба сялян з ненавісным панам не спынялася некалькі гадоў, прычым бунтаўшчыкам дапамагалі не толькі жыхары Багушэвіч. Жыхары воласці, якія засталіся дзяржаўнымі, былі таксама на іх баку. Нават свіслацкі поп Фёдар Аляксеевіч і ўраднік Сямён Глушанін праходзяць у судовай справе як абвінавачаныя ў саўдзельніцтве з сялянамі, якія ўзбунтаваліся.

А свіслацкія казакі Яшка Галавачонак, Васька і Выпанковіч прабраліся ў Мінскі замак, дзе хаваўся паранены ўласнымі сялянамі пан Войцех, і спрабавалі яго там забіць, праўда, няўдала — перашкодзіла варта.

---

[1] Почтам у ВКЛ называўся воінскі атрад

Свіслацкія дзяржаўцы — Баркулаб Корсак, Андрэй Курбскі (той самы знакаміты князь, што збег ад Івана Грознага), Міхайла Гарабурда ў адносінах да сялянскага бунту прытрымліваліся нейтралітэту, а фактычна былі на баку сялян, бо на шматлікія скаргі і просьбы пана Руткоўскага аб дапамозе не звярталі ўвагі. Пазіцыя дзяржаўцаў увогуле дастаткова зразумелая — наплыў беззямельных паноў памяншаў іх даходы, і таму адносіны іх да шляхетных бежанцаў з гэтай нагоды ніяк не маглі быць добрымі. Да таго ж, дзяржаўцы былі вяльможамі і князямі, а Руткоўскі — дробны шляхціц, быў з іх пункту гледжання нахабным выскачкам. Застаўшыся ў адзіноце супраць цэлай воласці, пан Руткоўскі пачаў шукаць заступніцтва ў караля, які нарэшце ў 1569 г. вырашыў умяшацца і паслаў у воласць карны атрад з загадам: завадатараў бунту пакараць смерцю, астатніх багушэвіцкіх сялян аддаць у палон да пана Руткоўскага, памагатых бунтаўшчыкоў — сялян і мяшчан гаспадарскіх — аштрафаваць на карысць пацярпелага пана. Але Міхайла Гарабурда жыхароў воласці ў крыўду не даў: штрафаў не накладаў і абмежаваўся адпіскамі.

Лівонская вайна зацягвалася, абодва бакі напружвалі апошнія сілы ў спробах нанесці праціўніку рашучае паражэнне ці хоць бы прыстойна выйсці з вайны. У 1566 г. ад караля і вялікага князя літоўскага да цара маскоўскага Івана Грознага адправілася пасольства з мэтай дамовіцца аб перамір'і. «Того же дни пришли к царю и великому князю из Литвы от Жигимонта-Августа... послы Юрий Александрович Хоткевич... да писарь и державца Свислочский Михайло Харабурда...» — так распавядае аб гэтай падзеі Ніканаўскі летапіс.

Перамовы былі няўдалыя, але паслоў за гэта, відаць, не лічылі адказнымі, бо ў 1568 г. Міхайла Гарабурда за заслугі перад каралём і дзяржавай атрымаў у спадчыннае валоданне рэшткі Свіслацкай воласці разам з мястэчкам Свіслач.

Як чалавек разумны і прадбачлівы, новы гаспадар адразу не дзейнічаў так, як небарака Руткоўскі. Ён, наадварот, жадаў быць для сваіх прыгонных «добрым пастырам». Свае сапраўдныя намеры пан Гарабурда пачаў выказваць толькі праз некалькі гадоў. Адчуўшы ўзмацненне прыгнёту, свіслачане па старой звычцы сталі скардзіцца каралю. Аднак новы кароль, Стафан Баторый, загадаў знайсці дакументы, падпісаныя яго папярэднікам — Жыгімонтам II Аўгустам, які памёр у 1572 г., і ў 1578 г. пацвердзіў поўнае права пана Гарабурды на валоданне Свіслацкай воласцю і кіраванне яе насельніцтвам.

Для спрэчак, здаецца, месца не засталося — дзяржаўная Свіслацкая воласць канчаткова ператварылася ў прыватны маёнтак. І ўсё ж у дакументах канца XVI ст. адзначаюцца масавыя ўцёкі жыхароў Свіслачы ў Бабруйск, які заставаўся дзяржаўным. Там нават з'явілася цэлая вуліца, заселеная былымі свіслачанамі. Такі вось апошні аргумент у абарону ўласнай свабоды...

На працягу ўсяго XVI ст. розныя часткі Глускай воласці пераходзілі ад аднаго ўладара да іншага, перасякаліся магутныя роды Гаштольдаў і Гальшанскіх, іх землі перайшлі часткова да дзяржавы (Жыцінская воласць), часткова — да княжацкіх родаў Чартарыйскіх і Заслаўскіх (Жаслаўскіх). Жыцін быў падараваны каралём за ўдзел у вядзенні мірных перамоў з Масковіяй вяльможнаму пану Яну Хаткевічу, які хутка прадаў гэты маёнтак князю Юрыю Алелькавічу Слуцкаму. Такім чынам, да князёў Слуцкіх адышла ўся паўночна-заходняя частка сучаснага Асіповіцкага раёна, акрамя Цэлі, якая належала пану Яну Цадроўскаму. Мяжа валоданняў Гарабурды і Алелькавічаў праходзіла прыкладна па ўсходняй ускраіне сучасных Асіповіч. Захаваліся два дакументы, у якіх адлюстроўваюцца справы Глускай і Жыцінскай валасцей XVI ст.

Першы дакумент — дамова 1571 г. паміж князем Заслаўскім і яго цёткай Чартарыйскай аб падзеле маёмасці — горада Глуска з усім яго насельніцтвам і тых вёсак, што засталіся ў спадчыну ад Гальшанскіх, у тым ліку Ясеня, Карытнага, Замошша.

Другі дакумент — тлумачальная запіска вознага (судовага выканаўцы) Мінскага гарадскога суда аб тым, як ён ездзіў з «пазовам» на суд ад пана Цадроўскага, уладара вёскі Цэль, на княгіню Слуцкую, якая загадала жыхарам вёскі Пратасевічы і сваім слугам пераносіць межавыя знакі, псаваць борці, жаць збожжа і наносіць іншую шкоду маёмасці пана Цадроўскага і яго сялян.

Вознага ў двор маёнтка Слуцкіх не пусцілі, а ён жа, добра памятаючы, што некаторы час назад Слуцкія збілі іншага вознага Мінскага павета, вырашыў не рызыкаваць – уваткнуў «пазоў» у вароты і ўцёк.

Веска Цэль яшчэ раз упамінаецца ў дакументах 1599 г., у гэты час яна знаходзілася ў дзяржаўстве ў князя Горскага.

У 2-й палове XV ст. у сярэдзіне Свіслацкай воласці, як ужо адзначалася, выдзелілася прыватнае ўладанне — сяло Пагарэлае было аддадзена пану Андрэю Саковічу. У XVI ст. гэта прыватнае ўладанне раздзялілася спачатку на 2 часткі — выдзеліўся двор Жыцін, які стаяў на рацэ Жыцінка (зараз там знаходзіцца вёска Ігнатаўка). Першым уладаром Жыціна быў былы свіслацкі дзяржаўца пан Навасілоўскі. Пазней гэты маёнтак падзяліўся на 3 уладанні (да гэтага часу вёска Ігнатаўка складаецца нібыта з трох частак). Потым, калі сталі дарослымі ўнукі і праўнукі Навасілоўскага, маёнтак Жыцін падзяліўся яшчэ на некалькі частак, якімі валодалі Осцікі, Нарушэвічы, Ваўчкі, Навасілоўскія, Макаровічы, Зенавевічы. У 1582 г. частка ўладанняў пана Яраша Ваўчка — некалькі сядзіб вёскі Пагарэлае, што належалі да Жыцінскага двара, была перададзена пану Станіславу Рудзінскаму ў якасці шлюбнага пасагу.

Астатнія часткі жыцінска-пагарэльскіх зямель належалі ў канцы XVI ст. панам Мікалаю Зенавевічу, Рыгору Макаровічу і Мікалаю Нарушэвічу.

Між іншым, пан Макаровіч быў вельмі неспакойным чалавекам. Пан Зенавевіч і пан Нарушэвіч у 1590 г. скардзіліся на свайго суседа: слуга пана Макаровіча — Сямён Хлудзень — па загадзе свайго пана рабаваў і збіваў падданых Зенавевіча і Нарушэвіча.

Дакументы сведчаць, што ў канцы XVI ст. шляхта ў нашых краях актыўна развівала ўласную гаспадарку, займалася не толькі працоўкай зямлі, але і наладжвала прамысловасць. Так, напрыклад, у Жыцінскай воласці была створана вытворчасць драўнянага вугалю, які карыстаўся вялікім попытам не толькі ў ВКЛ, але і за мяжой.

На пачатку XVII ст. спыніў сваё існаванне знакаміты род князёў Алелькавічаў-Слуцкіх. Апошняя князёўна Соф'я Алельковна ў 1600 г. выйшла замуж за Януша Радзівіла, а ў 1612 г. памерла, пакінуўшы мужу ўсю сваю маёмасць, у тым ліку і землі на тэрыторыі сучаснага Асіповіцкага раёна.

Да 1616 г. памерлі ўсе старэйшыя нашчадкі Міхаіла Гарабурды, унукі ж яго, відаць, былі яшчэ зусім малыя, таму з 1630-х гадоў прасочваецца сумеснае валоданне Свіслаччу родаў Гарабурдаў і Радзівілаў.

Мір і спакой, якія ўстанавіліся ў Вялікім княстве Літоўскім у канцы XVI ст. пасля заканчэння Лівонскай вайны, дасталіся вельмі дорага і праіснавалі нядоўга.

Праблемы, з якімі пастаянна сутыкалася грамадства ВКЛ, яшчэ больш абвастрыліся, бо для вырашэння іх у Рэчы Паспалітай — новай польска-літоўскай дзяржаве — у шляхецкай дэмакратыі не было сіл і магчымасцей. Павелічэнне прыгнёту сялянства, антыправаслаўная ўнутраная палітыка прывялі да росту незадаволенасці і сепаратысцкіх настрояў, перш за ўсё на тэрыторыі сучаснай Украіны, што скончылася Пераяслаўскай радай, вынікам якой была прапанова гетмана Правабярэжнай Украіны Багдана Хмяльніцкага ўвайсці ў склад Расіі.

У 1653 г. рускі цар Аляксей Міхайлавіч прыняў рашэнне далучыць Украіну да сваёй дзяржавы. Гэта з'явілася аўтаматычным абвяшчэннем вайны з Рэччу Паспалітай, і вясной 1654 г. рускае войска першым пачало ваенныя дзеянні.

Рэч Паспалітая змагла арганізаваць адпор толькі ў 2-й палове таго ж года. Вось данясенне цару магілёўскага шляхціца Паклонскага: «Имею в том подлинную ведомость, что ляхи, собравшися на сее сторону реки Березины переправляются и крестьян православныя веры в дву местах, в Бобруйску и Свислочи по той стороне высекли, для чего надо о том прежде времени промышляти, чтобы ляхи не распространялися. Писан в Могилеве лета 1654 месяца сентября 25 дня...»

Польска-літоўскае зімовае контрнаступленне было няўдалым, і з наступнага 1655 г. маскоўскае войска пачало хутка займаць тэрыторыю сучаснай Беларусі. Цар Аляксей загадаў казацкаму атаману Залатарэнку: «...укрепя осаду под Старым Быховом итти из-под Быхова со всем войском на Свислочь и к Минску» (13 чэрвеня 1655 г.).

16 чэрвеня 1655 г. Залатарэнка адказаў цару: «...а ныне наперед себя посылаем дву братов своих, Василья Никифоровича, полковника нежинского и Тимоша Аникеенка, полковника стародубского с частью войска, обозом и нарядом к Свислочи». У адказ ад цара зноў прыйшоў загад дзейнічаць хутчэй. 24 чэрвеня ганец павёз цару шматслоўны даклад Залатарэнкі пра тое, што яго войскі пачалі пераправу цераз Бярэзіну. «А войска неприятельские поблизу войск наших пребывают в нескольких местах, в Борисове, в Свислочи, в Менску».

2 ліпеня Свіслач была ўзята штурмам. З гэтай весткай да цара паскакалі 2 ганцы ад Залатарэнкі. Першы — з рапартам ад Залатарэнкі, поўны пахвальбы і праслаўлення да цара. Другі ганец вёз данясенне царскага стольніка пры запарожскім войску Міхаіла Дзмітрыева. У ім пісалася: «...Наказной гетман Иван Золотаренко посылал черниговского полковника Ивана Поповича с ратными людьми к городу к Свислочи... город Свислочь взяли, острог и город и посады выжгли, и которые были польские и литовские люди в городе Свислоче, и тех всех людей мечу предали, и привели языки к наказному гетману Золоторенку...»

Да восені 1655 г. у спаленай і разрабаванай Свіслачы стаялі казакі.

Пабачыўшы слабасць Польшчы, у вайну ўступіла Швецыя, і хутка вайна ператварылася ў жудасную бойку ўсіх супраць усіх. 14 гадоў бесперапыннага кровапраліцця знішчылі амаль палову насельніцтва былога Вялікага княства Літоўскага.

Ю.В.Клеванец.

КРЫНІЦЫ:

Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России. СПб., 1889. Т. 14. Стб. 406, 705, 709—712, 717, 718, 725, 743—746, 747—748, 889.

Дакументы сведчаць

АДКАЗ КАРАЛЯ ЖЫГІМОНТА І НА СКАРГУ ЖЫХАРОЎ СВІСЛАЦКАЙ ВОЛАСЦІ АБ АДМОВЕ СЯЛЯН ПАМЕШЧЫКАЎ ВІШНЕЎСКІХ І КАТОВІЧАЎ АД РАБОТ У СВІСЛАЧЫ І КІЕВЕ

1528 г.

Жикгимонт.

Смотрели есьмо того дела с паны радами нашими. Стояли перед нами очевисто. Жаловали нам мещане и люди наши вси волости Свислоцкое на потужников своих, людей князей Вишневских и дворан наших панов Котовичов на имя на Оран а на Бродчан, а на Максимовичов о том, иж они не хотят поспол з ними городов нашых робити, Свислоча и Киева и иных городов, где мы их робити посылаем, и мостов мостити, подле давного обычая. И князи ... положыли перед нами на тых людей прывилей наш ино в том прывили их выписаны иж есьмо тым людем их отпустили старыи пошлины — дубасчину, воловщину, сенничое, што тые люди их хоживали к Рудомине сена косити и к томуж отпустили есьмо им доходы вси наместников Свислоцких, а от городовых роботи от мощения мостов тых людей их есьмо не вызволили.

А так мы угледивши того прывилья их и бачачы, иж в земском прывильи жадных подданых нашых от робот городовых не вызволено, росказали есьмо тым людем князей Вишневских и панов Котовичов Огораном а Бродчаном и Максимовичом городы нашы Свислоч и Киев и иные, которых будет потреб, поспол с иншыми людми Свислочаны робити и мосты мостити по тому, как перед тым бывало. А што нашы люди Свислочане минулых годов тыи городы Свислоч и Киев сами одны робили и мосты мостили, а тые люди князей Вишневских и Котовичов, их потужники, в том им не помогали, и для того они за них не мало себе шкодуют; ино, на што наши люди довод слушный учинять, то мают тые Огоране и Бродчане и Максимовичы нашым людем Свислочаном заплатити.

И на то есьмо тым нашым людем Свислоцким дали сесь наш лист судовый за нашою печатью.

Писан у Вильни месяца июня 10 дня индикт 1.

Малиновский И. Сборник материалов к истории панов-рады Великого княжества Литовского. Томск, 1901. С. 323.

ГРАМАТА КАРАЛЯ ЖЫГІМОНТА II АЎГУСТА СТАНІСЛАВУ ДАВОЙНЕ НА ВАЛОДАННЕ СВІСЛАЦКІМ МАЁНТКАМ З АПІСАННЕМ АБАВЯЗКАЎ ДЗЯРЖАЎЦЫ

2 сакавіка 1562 г.

Жикгимонт Август, Божью милостью король польский, великий князь литовский, руский, прускій, жомойтский, мазовецкий, инфлянтский, и иных. Ознаймуем сим листом нашым, иж умысливши порадок и постановенье слушное при замках и волостях наших руских вчинити и всякие незбожности выкоренити, для того есмо певные, а врочистые платы постановили через посланцов наших до скарбу нашого и на вряд наш подданым нашим давати. И вжо тую уставу и повинность подданых также яким обычаем и вряд наш ку подданым нашим заховатися мает, то от посланцов наших при кождом замку з волею и ведомостью нашою на писме зоставлено якож и в замку Свислоцком постановенье вчинено. В которую же справу угленувши и хотячи, абы тым способней пан Станислав Станиславович Довойна нам, господару служил, а ку подданым без обтежливости заховался, даем и поступуем его милости з платов наших, которые на нас, господара, з места и з волости того замку приходити мают, в кождый год двесте коп грошей, а ку тому доход весь пенежный и теж жито водлуг новое уставы постановеное на державцу тамошнего. И тот доход почнет он брати от свята прошлого светого Мартина в нинешнем же року шестьдесят первом, также и потом на кождый год, поколе его милость тот замок от нас держати будет, мает тую суму с платов наших господарских на себя брати, а обецне служебников своих на тамошнем замку тридцать коней мети мает, абы завжды при нем самом и без бытности его милости тот почот конно збройно на том замку был. А естли быхмо где его милость с тым всим почтом ехати, або пак часть которую почту того послати казали, он повинен будет сам там ехати, або почот слати, где его милость листом ознаймено будет. Ведь же он за тые пенези не мает ховати за слуг своих бояр, ани слуг тамошних, звлаща хто повинен сам за себе службу служити. А што ся дотычет почту, который он з ыменей своих ку службе земской ставити повинен, ино часу посполитого рушенья естли бы есмо не казали его милости того почту слати, тогды и он тот почот свой з именей весь сполна, конно, збройно, як службу земскую служити повинен, на том же замку нашом мети мает до науки нашое. Теж хочем мети, абы того з пильностью стерег, яко бы подданым нашим над уставу никакого обтяженья, он сам, врадник и слуги его милости нечинили, але абы людей осаживали и пожитков наших примножали подле набольшого баченья своего, уставы нашое не отступаючи. А где бы ся то показало, жебы чим подданых обтяженье не ведле уставы заховался и чим з уставы и с постановенья нашого он сам або врадник его милости выступовал, а он бы того не дозрел, тогда за таковым выступ мает зложон быти з того вряду, а хотя бы лист на доживотье мел, таковый лист и право ку помочи ему быти не мает, кгды не для обътеженья, але для обороны а вспокоенья подданых и для дозренья пожитков наших врады даем и именья наши врадником злецаем. А на тыи вси речи дали есмо его милости сесь наш лист, до которого на твердость того и печать нашу приложити казали. Писан у Вилни, лета Божего нарожденья тысяча пятьсот шестьдесят второго, месяца марца, девятого дня. Подпись руки господарское. Остафей Волович.

Друкуецца па кн.: Довнар-Запольский М.К. Очерки по организации западно-русского крестьянства. Киев, 1905.

З ЗАПІСУ Ў МІНСКАЙ ГРОДСКАЙ КНІЗЕ АБ АБРАБАВАННІ ПАНАМІ КАСМОЎСКІМІ ШЛЯХЦІЦА ЯНА МЯДЗВЕДСКАГА, ЯКІ СЛУЖЫЎ У ІХ

Люты 1590 г.

На враде кгородском в замку гдрском Менском передо мною, Яном Петрашковичом, подстаростим Менским, жаловал и оповедал шляхетны пан Ян Медведски на его милость пна Яна Якубовича Космовского, секретара его королевской млсти и на малжонку его млсти, ее млсть пни Ядвигу Юревну Носиловского, воеводянку витебскую, о том, што ж дей служачы мне помененому пану Яну Космовскому, от которого дей есми добре а цнотливе, тат яко на учстивого пристоин, пожекгнавши их млсть, яко панов своих, отстал в сем же року, афч (1590, далее числа даются только арабскими цифрами. — *Ю.К.*), мсца февраля, осмого, в четверг, и отставши от их млсти того ж дня, в четверг, мсца февраля осмого дня, заехал был есми до села их млсти Жорновки, именя их млсти Свислоцкого, у повете Менском лежачого, до дому подданого их млсти Тишка для покормения коня, то пак дей его млсть пан Ян Космов-

ский и малжонка его помененая, не маючы в то до мене никоторое потребы, тогож дня вышей помененого, у четверг, сами особами своими и з слугами своими, приехавши до того дому подданого своего, мене, чоловека учстивого, словы неучстливые лаял и соромотил. А на том мало, маючы, маетность мою, которую пры собе мел, его млсть пан Космовский и малжонка его млсти отобрали и безправне пограбили, а меновите дей то есть: на первей взяли шкатулку, в которой было грошей готовых монеты литовское коп петдесят, тлумок скураный, у которым было напервей то ест: кобеняк фалюндушовый, пырваный, китайскою жолтою подшитый, коштовал (7) коп грошей литовских... шапка чорная, кунами подшитая, коштовала (5) злотых полских, другая чорная, горлами лисьими подшитая, коштовала (4) золотых польских, сукна фалюндрышового бурнатного локот, куплен по тры таляры, боты сафьяновые жолтые новые двои, коштовали полторы копы грошей литовских, бачмаки сафьяновые жолтые новые, коштовали полкопы грошей литовских, кошул коленских осм, вышываных едвабем, кождая по 15 грошей литовских коштовала, куниц шесть, каждая по пол копы грошей литовских коштовала, поес едвабный, коштовал грошей сорок пят литовских, нож, серебром оправный, коштовал сорок осм грошей литовских, шабля, серебром оправная, позлотистая, которая коштовала (50) золотых полских, ручниц коротких тры, кождая коштовала по пети золотых полских. И просил, абы тое оповеданье его до книг кгородских менских записано было, што ест записано.

Акты Виленской археографической комиссии. Вильно, 1912. Т. 36. С. 387—388.

ЗАПІС АБ ПЕРАДАЧЫ ЯНАМ РЫГОРАВІЧАМ ОСЦІКАМ МАЁНТКА ЖЫЦІН МІКАЛАЮ НАРУШЭВІЧУ

1593 г.

Я, Ян Григорьевич Остик, дворянин е. кор. мил., чиню ведомо и объявляю тем моим листом добровольным и вечным ограничоным записом, что в року теперешним, 1593 мсца июля 20 дня передал на вечность имение мое, названное Житин, а иным названием Свислочь, в воеводстве Минском лежащее, его милости пану Миколаю Нарушевичу, кастеляну Жмудскому, старосте Ушпольскому, Пенянскому и Куписскому, в известных границах и обсягах лежащее, а заводим и показуем е. м. пану Жмудскому все границы и грунты маетности Житинской, которая включает в себя следующее.

Найпершая пошла граница названного имения Свислочь Житинского, которая начинается от устья озера Нечавщики в Свислочь, оставивши кругом все грунты Чудча по левой руке, а по правой — грунты имения Свислочь Житинского, оттуда, от устья озера Нечья в реку Свислочь, аж до устья речки Орчи в реку Свислочь, с реки Свислочь речкою Орчею вверх речки Орчи напротив ручья Душина, тем ручьем Душиным вниз до речки Житинки, речкою Житинкою от устья ручья Душина вверх до болота Лукомского, с Лукомского болота до Козлового болота, с Козлового болота логом сеножатями на середину болота Колодки, с Колодки болота логом суходолом мимо бора, названного Хромцы, с бора Хромцы рубежами впоперек луга Хромицкого, с того луга рубежами между пущей Гравской и мимо поля Оминовичского, названного Заплечье, до урочища Пелричова на речке Граве, речкою Гравою вниз до Пушего вира, от того вира, от речки Гравки вправо через болото логом в Заручевье, с Заручевья в курганы, с курганов в Тынково болото, с Тынкова болота суходолом рубежами в болото Милевское, с Милевского в конец Сташицкого болота у дуба Рубежника, от дуба Рубежника, что стоит через ложок, суходолом... в Ростоки, где кончается граница грунта Лапичского — а начинается граница грунта Болоцкого: с Росток в речку Игуменку, с речки Игуменки вверх речки Игуменки в Каменье, с Каменья в Кишево болото, с Кишева болота в речку Струг, речкою Стругой вверх в озеро Лочин и через озеро Лочин в Проруи, с Проруев Галым болотом в Кубезище и в Продухи, которые от Кубезищ уходят, тым жа болотом в Дзяки, где кончается эта граница пущи Очизской, — а починается граница села Горецкого; от тых Дзялок в липу Виселицу, от липы Виселицы рубежами в дубах и липах в Всепетыще, от Всепетыщ в Осинов рог, в Липу, от той липы с Осинова рога в дубы Близцы, от Близцов в липу между Куницовой Новиной и садом селища Кабуцевичского, от той липы рубеж идет к Медунову логу в липу, от той липы на Медунов лог также в липу от той липы влево логом через поле в дуб граничный, где ся граница грунту Горецкого окончилась, а починается граница грунтов пущи села Задобрицкого. От того дуба пошла в Переспу, с Переспы логом рубежами межи Дубровы лядненской в сосновщину, за дубровой лугом через

поле Волха за курган в старый копец, от копца в болото Ступку, со Ступки лужком в копец, от копца, где граница около Хорожка впоперек луга, там же граница задобрицкая кончается; а починается граница Якшицкая; с того луга идет граница суходолом рубежами до граничного дуба, у того дуба кончается граница Якшицкая, а починается граница села Каменичского: от того дуба идет граница в реку Притерпу, тою речкою вниз аж до реки Березины, с реки Березины вверх до озера Мечова, с Мечова озера до речки Хочени, а Хоченью вверх до болота, названного Мошники, с того болота до кургана, который граничит с Боратычами, от того кургана до болота Сычова, с болота лугом до речки Несяты, с Несяты суходолом до Прозани болота, с Прозани до великого луга, лугом до Стаи, от Стаи до ... моста, от моста до луга Музыц, с луга до рога Бацевичского, от Бацевичского рога суходолом до речки Хмельны, с Хмельны до Горки, от Горки лугом до реки Березины против Осташковой луки, долиной у вербы в Космач дуб, что там же поспол себе стоит. Оттуда вверх дуба Космача просто через Березину до устья озера Лочина в реку Березину, с озера Лочина ручьем Лочем вверх до Бодчи речки, той Бодчей вниз до реки Свислочи, Свислочью вверх аж до устья озера Нечья в реку Свислочь, откуда граница почала.

Которые те границы того всего имения и маетности Житина Свислочь я, Ян Остик, завел е. м. пану Жмудскому, все названия и урочища той границы описавши, этим листом моим вечным утверждаю. И на том дал тот мой ограничоны лист с печатью моею и подписью руки моей, а для подтверждения этого листа моего просил о приложении печатей и подписании людей знатных е. м. Якуба Прошицкого, е. м. Адама Бересневича, а пана Юрия Богдановича и они то по просьбе моей учинили: печати свои притиснувши, руками своими подписали.

Писано в Житине, в рок нарождения панского 1593, мсца августа 3 дня.

Пераклад з польскай мовы Ю.В.Клеванца.

Нацыянальны гістарычны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 694. Воп. 5. Спр. 9. Л. 10.

ВЫПІСКА З ГРОДСКІХ КНІГ АБ РАСПАРАДЖЭННІ ГЕНЕРАЛА В.С.ТРЫЗНЫ ПРАВЕСЦІ РАЗМЕЖАВАННЕ ЗЯМЕЛЬ, ЯКІЯ НАЛЕЖАЛІ ПАМЕШЧЫКАМ СУЛЯТЫЦКІМ, ГАРАБУРДАМ, ВАЛОВІЧАМ

25 красавіка 1634 г.

Лета от нарождения сына божого тисеча шестсот трыдцат четвертого, мсца апреля двадцат пятого дня.

На враде кгородском в замку грском (сокращение от «господарском». — *Ю.К.*) передо мною, Юрем Шпенкгавским, подстаростем менским, ставши очевисто генерал повету Ошменского Василей Семенович Трызна, квит свой, тыми словы писаный:

Я, Василей Семенович, енерал повету Ошменского, сознаваю сим моим квитом, иж в року теперешним, тисеча шестсот трыдцать четвертом, мсца апреля двадцат второго дня при стороне, шляхте, пану Яну Войтеховичу а пну Юрю Миколаевичу, листы тры одтвороные обещоные от земян грских повету Ошменского, его млсти пна Петра Сулятыцкого и малжонки его млсти, ей млсти пней Констанцыи Юдыцкой Сулятыцкое, под печатми и с подписы рук их млсти положыл есми один лист на йменю и дворе земенина грского, воеводства Минского, его млсти пна Юрыя Гарабурда, названом Свислочы, другий лист найменю и дворе земенина грского воеводства Минского, его млсти пна Марцыяна Воловича, названом Жарновце, а третий лист найменю и дворе земенина грского, его млсти пана Григоря Сулятыцкого, названого Вязовницы, у воеводстве Минском лежачых, и у ворота тых дворов великие въездные тые листы увоткнувшы, сторожом и челеди дворной отказалом, иж... писаные тые листы до их млсти, особ вышей менованых, со справы его млсти, пна Петра Сулятыцкого, и малжонки его млсти, ознаймуючы о том, абы кождый с их млстей на часе назначоном од положения тых листов в чотырох неделях часу, ограничения имения его млсти пна Яна Рдултовского и малжонки его, названом Жытина Холуи, у воеводстве Минском лежачого, з ымен своих вышмененых на границы свои выехали с тым именем Жытина Холуи у воеводстве Минском лежачого будучые поновенья границ выслали, о чом шырей самареч на тых листех есть описана и долажона. И на то я, енерал, даю сие квиты мои одинакие под печатью и с подписом руки моей и под печатми стороны, шляхты, пры мне будучой. Писан року, мсца и дня звышписаного, у того квиту печатей притисненых тры, а подпис руки енеральское тыми словы: Василей Семенович, енерал, рукою своею, которое очевистое сознанье енеральское до книг гродских Минских есть

записано, а по записанью и сей видымус с книг под печатью моею его млсти пну Марцыяну Воловичу ест выдан.

Писан у Минску.

Нацыянальны гістарычны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 694. Воп. 5. Спр. 9. Л. 28.

ГРАМАТА КАРАЛЯ РЭЧЫ ПАСПАЛІТАЙ УЛАДЗІСЛАВА IV МАРЦІНУ ВАЛОВІЧУ З ПАЦВЯРДЖЭННЕМ ПРАВА ВАЛОДАННЯ МАЁНТКАМ ЖОРНАЎКА

1647 г.

Владислав четвёртый, з ласки божой корол полски и великий княз литовский, руский, пруский, жомойский, мазовецкий, лифлянский, смоленский, северский, черниговский, шведский, кгородский данцыгски дедич и корол.

Всим вобец и кождому зособно всякого достоинства и враду и так людем духовным и свецким обывателем панств нашых ознаймуем маем того ведомост з декрету и листу отосланья до нас от рожоного Крыштофа Завышы на Бакштах писара великого княства Литовского, старосты Минского иж перед тым судом в року прошлом тысеча шестсот сорок шостом, мсца мая девятого дня на роках маевых у Минску сужона была справа урожоного Марцыяна Воловича, писара земского виленского, дворанина нашого з возным минским Яном Филиповичом у прызнанье релящыи фалшывое в речы николи не былой, через него, Филиповича, якобы в року прошлом тысеча шестсот трыдцать четвертом, мсца августа, первого дня на рочки сентебровые по небожчыков урожоных Александра, Петра, Яана и Рыгоря и Юря Сулятыцких по урожоного Воловича, писара и малжонку его на маетности Жарновских, якобы выпроваженье поданых Фабияна Жидовича через небожчыка Александра Сулятыцкого сталое, которого Жыдовича позвы положыти мел в которой справе по учыненом на афектацыю того Филиповича откладе...

Мы, король, на квитанцыю урожоного Воловича, писара земского Виленского, выконываючы далшы поступок срокгости права посполитого над пречоным Яном Филиповичем, возным, велели есмо его зо всих земель и панств нашых выволати, яко сим листом нашым баницыйным выволанцом оного чыним успольне и з умоцованья людей учтивыых выймуем и вылучаем... Абы то всем к ведомости прышло врадом земским. Кгородским и иншым, судовым всяким прыказуем, иж бы сей лист наш везде за поданьем его до них прымован, актыкован, публикован и обволан был конечно. Писан в канцелярыи нашой дня двадцать семого мсца мая року тисеча шестсот сорок семого, панованья в кролевствах нашых Польского петнадцатого, а шведского шестнадцатого.

За справою дана вельможного Льва Казимира Сапеги, подканцлера Великого княжества Литовского, Слонимского, Волненского и Любошанского старосты.

Нацыянальны гістарычны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 694. Воп. 4. Спр. 1012. Л. 195.

Падрыхтаваў Ю.В.Клеванец.

З ЗАПІСУ ДАГАВОРА АБ ПРОДАЖЫ ЛЕСУ, ЯКІ НАЛЕЖАЎ ЕРАНІМУ СОЛТАНУ

22 кастрычніка 1654 г.

Лист контрактный от меня, Иеронима Владислава Солтана, дворянина покоевого (камергера. — *Ю.К.*) короля, его милости, данный пану Самуэлю Верзбицкому, слуге и фактору его мил. пана Марцияна Воловича, писаря земского виленского на то, чтобы его милость пан произвел торг специальный на ванчосы мои в пуще моей Осовской, Дуриничской и Татарковичской в разные годы заготовленные. А каждую сотню по торгу считая по злотых семьдесят семь и шестнадцать грошей польских. А в каждой сотне ванчосов будет сто двадцать, а сотен всего будет четыре копы, со всего огулом взят задаток от пана Верзбицкого злотых польских тысяча пятьсот тридцать один и грошей двадцать польских, а тот пан должен вывезти те ванчосы из пущ названных подводами и подданными моими, а вывозить ванчосы из лесу пан Верзбицкий должен коштом своим до пристани и с ведомости пристава моего как свои собственные и никому в продажу не обещанные. А после вывоза и расчетов с его милостью на основании реестров как моего, так и пана Верзбицкого и пристава моего, что получится свыше той суммы вывозу, то будет выдано пану Верзбицкому на основании калькуляции, от меня данной и подробного договора, между нами составленного.

Пераклад з польскай мовы Ю.В.Клеванца.

Нацыянальны гістарычны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 694. Воп. 4. Спр. 815. Л. 2 адв.

У СКЛАДЗЕ РАСІЙСКАЙ ІМПЕРЫІ

Асіповіцкі край. Новы час

Пасля трох падзелаў Рэчы Паспалітай і далучэння беларускіх зямель да Расіі ўсялякія вольнасці на вялікалітоўскіх землях скончыліся. Даваў аб сабе знаць рэпрэсіўны апарат, які распраўляўся з непаслухмянымі з асаблівай жорсткасцю. І хоць сяляне Асіповіччыны ўвогуле лаяльна аднесліся да новай улады, хутка і яны пачалі ад яе цярпець: паліліся слёзы нявестаў і жонак рэкрутаў, якіх пачалі пастаўляць у расійскае войска тутэйшыя маёнткі. Страціла сваё сацыяльнае становішча і ўплыў на прыняцце агульнадзяржаўных рашэнняў шляхта, у складзе якой у гэты час у асноўным знаходзіліся дробныя апалячаныя беларускія землеўладальнікі і арандатары (а не служылыя ваяўнічыя шляхціцы мінулых стагоддзяў). У 1830—1831 гг. у далучаных заходніх губернях былой Рэчы Паспалітай успыхнула паўстанне. Спачувала паўстанню і падтрымлівала яго і шляхта Ігуменскага павета. Падтрымлівала з энтузіязмам, нягледзячы на добрае разуменне свайго паражэння.

На задушэнне паўстання былі кінуты войскі, і яно захлынулася ў крыві. Значная частка паўстанцаў палічыла за лепшае здацца ў палон саюзнай з Расіяй Аўстрыі. У адносінах да тых, хто застаўся жывым, пачаліся рэпрэсіі. Тэрмінова было прынята рашэнне аб перарэгістрацыі дваран (дваранскае паходжанне трэба было пацвердзіць дакументамі). Шляхціцаў, якія не здолелі даказаць радавую нрыналежнасць, перавялі ў аднадворцы (па сутнасці прыраўняўшы ў правах з вольнымі хлебаробамі), таму сярод асіповіцкага сялянства з'явілася многа прозвішчаў польскага паходжання. Удзельнікаў паўстання і тых, хто спачуваў ім, адпраўлялі этапам у Сібір. Найбольшыя страты панеслі землеўладальнікі. Іх маёнткі і прыпісаныя вёскі апісваліся і паступалі ў казну. У Асіповіцкім краі за спачуванне паўстанцам была часткова апісана маёмасць уладальніка Лочына барона фон Офенберга.

На вызваленыя землі (у Мінскай губерні іх аказалася 21 061 дзесяціна) урадам Расіі было прапанавана засяліць рускіх. У Асіповіцкім краі з'явіліся рускія прозвішчы і паселішчы, якія існуюць і сёння.

Той, хто быў лаяльны да Расіі ці данёс на ўдзельнікаў паўстання, захаваў свае ўладанні і мог разлічваць на паблажлівасць, асабліва ў выплаце падаткаў. Інвентары — асноўны дакумент для вызначэння падаткаў — пасля далучэння зямель былога ВКЛ да Расіі сталі для мясцовых паноў непатрэбнай рэччу. Некаторыя ўвогуле перасталі іх складаць; іншыя ж пачалі ўносіць у іх самавольныя праўкі з мэтай большага прыгнёту сялян і каб адабраць раней падараваныя землі. Такое самавольства і бяздушнасць у адносінах да лёсу мясцовых сялян працягвалася да 2-й паловы XIX ст., пакуль урад Расійскай імперыі не ўмяшаўся ў справу і не аднавіў значэнне інвентароў.

Цар Мікалай I Палажэннем ад 15 красавіка 1844 г. зацвердзіў губернскія камісіі для разгляду і складання інвентароў панскіх маёнткаў заходніх губерняў, у т. л. размешчаных на тэрыторыі сучаснага Асіповіцкага раёна. Менавіта пачынаючы з гэта года звесткі аб жыхарах края можна лічыць больш-менш дакладнымі, бо ў абавязковым парадку ў інвентарах указваліся: плошча, якую займаюць землі дадзенага памешчыка, склад маёнтка з фальваркаў і прыпісаных да іх вёсак, насельніцтва фальваркаў і вёсак па разрадах і полу з указаннем агульнай колькасці і асобна рабочых душ, надзелы сялян, ураджай, наяўная маёмасць сялян.

На падставе інструкцыі Міністэрства (быў улічаны вопыт працы камісій за год) 17 лютага 1845 г. мінскі губернатар А.В.Сямёнаў давёў да ведама інвентарных камісій правілы, якіх належала трымацца пры складанні інвентароў. Яны цікавыя з пункту гледжання свабод і абмежаванняў асіповіцкіх сялян, а таксама іх праў на зямлю ў перыяд прыгоннага права.

Землі Асіповіцкага края неаднолькавыя па якасці і высокай урадлівасцю ніколі не вызначаліся. Ураджайнасць тут была адна з ніжэйшых па губерні. Ускосна аб гэтым сведчаць закупачныя цэны на жыта, вызначаныя ўрадам. Калі ў Слуцкім і Навагрудскім паветах яны складалі 2,25

рубля за чвэрць, у паўднёвых і некаторых іншых паветах 2 рублі, то на тэрыторыі цяперашняга Асіповіцкага раёна — 2 рублі 50 капеек.

Што датычыцца дабрабыту асіповіцкіх сялян, то неабходна адзначыць, што, згодна з правіламі 1845 г., уся іх праца на памешчыка атрымала грашовы эквівалент. Акрамя закупачных цэн на збожжа была вызначана закупачная цана на сена: добрага — 7½ капейкі, пасрэднага — 6 і балотнага — 3 капейкі серабром за пуд. На падставе цэн на збожжа і сена быў для кожнага ўчастка выведзены сукупны даход, палова з якога належала памешчыку. Рабочы дзень, паводле існуючых у губернях цэн і кошту жыта, у краі ацэньваўся: пешы — 10, упражны — 15 капеек серабром, што ж датычыцца прыгоннай адработкі на пана, то яна была неаднолькавая для розных частак края. Так, прыгон, пешы ці упражны, па жаданні пана сяляне Жыцінскай і Замошскай валасцей (у якую ўваходзіла в. Асіповічы) павінны былі адпрацаваць з рабочай душы кожнага полу 1—3 дні на тыдні і ўдзельнічаць у згонных работах не меней як 3—12 дзён у год, у той жа час у Пагарэльскай і Новадарожскай валасцях прыгон вызначаўся выключна велічынёй надзелу і быў роўны на тыдзень 1—3 пешыя і столькі ж упражных дзён, а згон быў роўны 4—12 дням з абавязкам у некаторых маёнтках адпрацаваць на упражным згоне не менш як 2—6 дзён.

Мінскі губернскі камітэт дазволіў памешчыкам браць парабкаў з сямейных сялян без шкоды для іх гаспадаркі на поўны харч і плату 1,2—1,5 рубля ў месяц (рабочы ў горадзе ў той час зарабляў 15—20 рублёў у месяц). Малалетнія дзеці парабка пры гэтым павінны былі атрымліваць утрыманне і адзенне ад памешчыкаў. Акрамя таго, памешчыкі бралі на сябе абавязкі па выплаце іх падаткаў і інш.

Як бачым, сапраўднае становішча парабка-батрака дарэвалюцыйнага часу значна адрознівалася ад таго, якім яго звычайна паказвалі пасля рэвалюцыі 1917 г. Батрак быў поўнасцю матэрыяльна забяспечаны. У той час, як лёс селяніна-ўласніка поўнасцю залежаў ад надвор'я, зямлі і ўраджаю, парабак, які знаходзіўся на панскіх харчах, не турбаваўся, як апрануць і накарміць дзяцей. З адкладзеных грошай, зароблены у пана, ён з часам мог купіць зямлю. Іншая справа, што ў прававых адносінах ён быў на ўзроўні раба, што вельмі прыгнятала свядомасць чалавек аддаваў лепшыя гады жыцця землеўладальніку.

Парадак, аб якім ідзе гаворка, быў зацверджаны інвентарнымі правіламі, прычым забаранялася як адбіраць, так і мяняць сялянскія надзелы за выключэннем важкіх на тое прычын. Паводле гістарычных крыніц, на самай справе інвентары ў многіх выпадках не адлюстроўвалі рэчаіснасці.

В.У.Хурсік.

* * *

З узнікненнем і развіццём новых вытворчых адносін у сувязі з рэформай 1861 г. пачала расці колькасць насельніцтва. Калі ў пачатку XIX ст. шчыльнасць насельніцтва ў раёне складала 7—8 чалавек на км², то да канца стагоддзя яна павялічылася ў 3—4 разы.

Сплаў лесу па Свіслачы, Пцічы, Бярэзіне ў 2-й палове XIX ст. узрос у сувязі з тым, што на Украіне пачаліся распрацоўкі вугалю і жалеза, і вялікая колькасць драўніны ішла на крапежныя стойкі для шахтаў.

Памешчыкі імкнуліся заняць належнае месца ў новых рыначных адносінах. На былым замчышчы ў Свіслачы Незабытоўскім быў пабудаваны гаспадарчы двор з дзвюма вялікімі мураванымі пабудовамі (руіны адной з іх захаваліся да цяперашняга часу). Быў пабудаваны бровар у в. Вязаўніца (зараз там клуб).

У пачатку 1870-х гадоў адбылася падзея, якая карэнным чынам змяніла жыццё на Асіповіччыне: была пабудавана і адкрыта Лібава-Роменская чыгунка. Яна адразу ж стала новым цэнтрам прыцягнення. Пайшлі ў рост пасёлкі пры раз'ездах (станцыях) Ясень, Татарка, Верайцы, у той жа час прыходзілі ва ўпадак былыя мястэчкі: Жыцін, Лапічы, Халуй, Свіслач.

На пачатак будаўніцтва чыгункі ў вёсцы Асіповічы было ўсяго 4 двары (у канцы XVIII ст. у Асіповічах налічвалася больш за 40 двароў). Памяншэнне колькасці насельніцтва тлумачыцца даволі прымітыўнай тэхнікай земляробства, якая паволі збядняла глебу. Таму вёскі ў нашым

краі аж да пачатку XX ст. перакачоўвалі з месца на месца, асвойваючы новыя землі.

Вёска Асіповічы ўзнікла больш за 200 гадоў таму на тым месцы сучаснага горада, якое завецца «трохвугольнікам». Там да сённяшняга часу захаваліся старыя вясковыя могілкі. У старой вёсцы на адзінай зручнай пераправе цераз раку Сіньку (якая тады звалася Сіняй) сыходзіліся 2 старажытныя дарогі — з Пратасевіч у Глуск (цяпер гэта вуліца Кастрычніцкая) і са Свіслачы ў Глуск (цяпер вуліца Гармашава). З паўночнага боку вёску падпірала вялікае балота, усю астатнюю прастору займалі лясы. Сяляне Асіповіч акрамя земляробства лавілі рыбу і баброў у рэчцы і вазілі ў Бабруйск на продаж, зараблялі на дарозе рамізніцтвам і сплаўлялі лес. Пасля адмены прыгоннага права асіпаўчане выкупілі ў растэрміноўку ў Вітгенштэйнаў участак зямлі ва ўрочышчах Вілы, Зарэчча, Укольская Града паміж руслам ракі Сініца (прытока Сінькі) і Пратасевіцкай дарогай. Аднак здаволіцца ў поўнай меры вясковай ідыліяй ім так і не ўдалося: за некалькі соцень метраў ад сялянскіх хат, захапіўшы край сенакосаў, пралягла чыгунка. Будаўніцтва ўскалыхнула былы лясны кут. Ужо праз 10 гадоў у Асіповічах налічвалася 18 двароў. Да пачатку XX ст. в. Асіповічы прасціралася на паўтара кіламетра.

У 3-й чвэрці XIX ст. адбываліся і іншыя змены. У 1856 г. з'явілася школа ў Лапічах (там вучыліся 29 хлопчыкаў). У Свіслачы ў 1868 г. у дапаўненне да панскай школы, у якой на 1860 г. было 5 настаўнікаў і 20 вучняў, далучылася і царкоўная, у ёй вучыліся 29 хлопчыкаў і 3 дзяўчынкі, дзейнічала школа і пры сінагозе. У 1863 г. аднакласныя школы для 20 хлопчыкаў адкрыліся ў Зборску і ў Пагарэлым. З 1869 г. пачала працаваць школа ў мястэчку Халуй, у ёй у 1887 г. вучыліся 25 хлопчыкаў і 3 дзяўчынкі.

У апошняй чвэрці XIX ст. у жыцці нашага краю, з аднаго боку, адзначаўся ўздым у развіцці гаспадаркі, выкліканы рэформай

Вуліца Доўгая ў Асіповічах. Пачатак XX ст.

Вакзальная вуліца ў Асіповічах. Пачатак XX ст.

1861 г. і пракладкай чыгункі, а з другога — больш прыкметнымі становяцца супярэчнасці, якія наспелі ў працэсе развіцця. Працягваецца высечка лесу, маштабы яе з пракладкай чыгункі растуць. Калі ў сярэдзіне XIX ст. паведамленні аб нарыхтоўках і вывазцы драўніны былі аптымістычнымі, то ўжо праз 3 – 4 дзесяткі гадоў даследчыкі прама казалі, што лясы нішчацца па-драпежніцку. Правядзенне меліярацыйных работ (у прыватнасці, спрамленне рэчышча ракі Сіняя) таксама дало свае негатыўныя вынікі. Пачалося павольнае змяненне клімату: зімы сталі цяплейшыя і карацейшыя. Нягледзячы на развіццё прамысловасці, сельская гаспадар-

Базарная вуліца ў Асіповічах. Пачатак XX ст.

Галоўная вуліца ў Асіповічах. Пачатак XX ст.

Шпалапрапітны завод у Асіповічах.

ка па-ранейшаму займала вядучую ролю ў развіцці эканомікі краю. Аднак і тут адзначаліся крызісныя з'явы. Рост колькасці насельніцтва адбываўся ва ўмовах захавання ранейшых зямельных плошчаў. Адбывалася драбленне сялянскіх гаспадарак і надзелаў. Усё большая колькасць сялян станавілася беззямельнай. Мястэчкі папаўняліся беспрацоўнымі, сяляне выязджалі на жыхарства ў Сібір, на Каўказ, на Далёкі Усход і нават у Амерыку. Аднак агульныя змены ў грамадстве мянялі лад жыцця на вёсцы. Цяпер ужо не трэба было прымушаць сялян будаваць цагляныя коміны ў печах — гэта стала нормай, як і будаўніцтва хаты з сенцамі. У асабліва заможных з'явіліся дамы-пяцісценкі (з пакоем). Вяскоўцы імкнуліся набыць пакупное адзенне, абутак, посуд і сапраўдную мэблю. Абудзілася цяга да ведаў і пісьменства.

У «Паказальніку фабрык і заводаў» за 1887 г. адзначаецца, што ў Пятра Львовіча Вітгенштэйна ў Горкаўскай, Забалацкай, Новадарожскай, Замошскай, Жыцінскай і Восаўскай валасцях Бабруйскага павета працавалі 10 заводаў, на якіх было выраблена 9700 пудоў дзёгцю, 13 тыс. пудоў смалы, 7 тыс. пудоў шкіпінару. Не адставалі ад яго і іншыя памешчыкі. К.Незабытоўскі, напрыклад, толькі ў Свіслачы меў 4 карчмы і 3 млыны. Бровары, млыны, цагельні прыносілі прыбытак і іншым землеўладальнікам Асіповіччыны. У апошняй чвэрці XIX ст. усё больш значным становіцца развіццё рамеснай вытворчасці. У 1889 г. адзін дзягцяр з Крынкі дабываў дзёгцю на 1500 рублёў у год. У Жыціне, Крамку, Майсеевічах, Крынцы, Свіслачы працавалі кавалі, якія выраблялі тавару на 100 рублёў у год, кавалі з Вуглаты і Чуччы — на 15 рублёў у год. Кушнер са Свіслачы выпрабляў скур на 40 рублёў у год. Жыхары Халуя абдзіралі ліпы ў ваколіцах мястэчка і рабілі рагожы, а мястачковыя яўрэі гандлявалі гэтым таварам. Вырабам рагож, дуг і палазоў для саней займаліся жыхары Лапіч. У мястэчку Свіслач пражывала каля 1,5 тысячы чалавек, у ім было 40 крам. У мястэчку Халуй і ў Лапічах было ўсяго па 3 крамы. У Лапічах і Зборску збіраліся кірмашы — у Лапічах 26 кастрычніка, у Зборску — 2 ліпеня і 1 лістапада.

Канец XIX ст. быў адзначаны развіццём адукацыі насельніцтва. З 1865 г. працавала царкоўна-прыходская школа ў Замошшы. 2 яўрэйскія школы працавалі ў Халуі. У 1884 г. адкрылася земская школа ў Жыціне, у тым жа годзе — царкоўная школа ў Галынцы, земскія школы адкрыліся ў Жорнаўках, Лазовым, Гоманаўцы, Карытным, Вязаўніцы, Орчы, Базку. У 1885 г. пачалося навучанне дзяцей у царкоўна-прыходскай школе ў Ясені, школах граматы ў Вяззі і Хімным.

Мемарыяльная дошка на чыгуначным клубе ў Асіповічах у памяць аб забастоўцы рабочых у сакавіку 1908 г.

У Свіслачы і Асіповічах у 1895 г. пачалі працаваць паштовыя аддзяленні, у Свіслачы, Лапічах і Халуі дзейнічалі мяшчанскія ўправы. Старшынёй управы ў Свіслачы быў Сцяпан Варфаламеевіч Жукоўскі, у Лапічах — Берка Івоселевіч Гоўфман, у Халуі — Гірш Хаймавіч Норкін.

У першыя гады XX ст. жыццё ў нашым краі яшчэ больш паскорылася, адначасова сталі больш выразнымі яго супярэчнасці. Паселішча вакол станцыі Асіповічы атрымала статус мястэчка. Гэта прыцягнула да сябе яўрэйскае насельніцтва. Адпаведна стала разрастацца паўднёвая так званая яўрэйская палавіна горада. У 1904 г. у Асіповічах дзейнічаў шпалапрапітны завод з 3 рабочымі, 13 рамесных майстэрань з 47 рабочымі, лясны склад, бойня жывёлы, на якой забівалася каля 500 галоў жывёлы ў год, былі адкрыты рынак з гандлёвым днём у нядзелю і мноства крамак. У пасёлку (акрамя в. Асіповічы, у якой пражывалі 526 чалавек) налічвалася 1178 жыхароў, у ім была мяшчанская ўправа на чале са старшынёй Ошарам Гіршманам, амбулаторыя,

пошта, тэлеграф і нават 100 метраў тратуара. Паліцэйскі нагляд ажыццяўляў памочнік прыстава. Тэлеграф пачаў дзейнічаць у Свіслачы, там жа адкрылася аптэка Зімеля Маца. 24 ліпеня і 26 лістапада ў гэтым мястэчку адбываліся кірмашы. На пачатку XX ст. у Свіслачы налічвалася 1178 жыхароў, з якіх амаль 2/3 складалі яўрэі. У гэты ж час у мястэчку Лапічы жылі 750 чалавек, у вёсцы з той жа назвай — 654 чалавекі, у мястэчку Халуй — 532 чалавекі, аднак найбольшыя сёлы знаходзіліся ўздоўж рэк: колькасць жыхароў Жыціна складала 1043 чалавекі, Крамка — 663, Крынкі — 667, Касся — 540 і г.д. Адначасова ў сувязі з распадам сямейных абшчын назіраўся працэс драблення вёсак, разрастанне хутароў. 1905 г. быў адзначаны ў Асіповічах палітычнымі хваляваннямі на станцыі і сярод рабочых прыватных прадпрыемстваў. Аднак у цэлым палітычных хваляванняў, выкліканых першай рускай рэвалюцыяй, зафіксавана не было. Асноўная частка злачынстваў была крымінальнага характару. Аднак улады паспяхова спраўляліся з сітуацыяй.

Ю.В.Клеванец

Дакументы сведчаць

З ІНВЕНТАРА МАЁНТКА РАДУЦІЧЫ ПАМЕШЧЫКА БАГУСЛАВА БОКШЫ

1843 г.

Имение Радутичи по документу 1586 года Слуцкого князя Олельковича досталось Степану Бокше до пресечения мужеска пола, которое перейдя с рук в руки по дележному документу 1822 года во владение одна половина в мость Богуслава, а другая — Аполлона и Матвея Бокшей. Межа сего имения присоединяется к меже поиезуитского имения Замоша, вотчинного Корытна и княжества Слуцкого фольварков Протасевич и Радутичи, занимая обширности на 300 уволок, а в черезполосности с фольварком Радутичи княжества Слуцкого на 2 уволок, о чем своим порядком идет тяжба. Грунты посредственные, а в части - мизерные. На мою часть по 9 народной переписи состоит 19 мужеска, 11 женска душ, а теперь на лицо находится 19 мужеска, 16 женска душ. Крестьяне имеют грунту под огородами и строением 5 десятин, и пахотной 10 десятин вместе с сенокосами, сея на оных разного рода мизерные, которые приносят довольно значительный урожай, притом дозволяется им приискивать дохода из лесного изобилья собиранием ягод и грибов, лык и прочего, равно как заводить пчеловодство, а для того не занимаются никакими заработками; недостатка же нималейшего не терпят — барщины отбывают в неделю всякая рабочая душа по 2 дня... с рабочей души по 6 дней сгону или гвалту в год, шарварку на починку дорог употребляется из года в год по 10 дней, более же никакой работы не исполняют, дани ж из дома дают 1 раз в год по 60 грибов, 10 яиц

Від на паўднёвую частку мястэчка Свіслач у пачатку XX ст. З малюнка мясцовага мастака.

и 1 гарцу ягод сушеных черниц, работы же производят с упряжью на 1 морг два дня орать, 1 день бороновать, на сажень двор 3 дня вывозить, косить луга на 1 морг 2 дня, сено же собирать на 1 морг 1 день, прочие же работы отбывают под присмотром.

Нацыянальны гістарычны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 142. Воп. 1. Спр. 130.

З ІНВЕНТАРА МАЁНТКА МАЙСЕЕВІЧЫ КНЯЗЯ Л.П.ВІТГЕНШТЭЙНА

1845 г.

Минская губерня
Бабруйский уезд
Имение Моисеевичи Князя Льва Петровича Витгенштейна принадлежащей помещицы Елены Барановичевой
Фальварок Моисеевичи расположен:
Минска — 112 верст
Бобруйска — 70 верст
Слуцка — 70 верст
Глуска — 50 верст
Паричев — 112 верст
Почтовой дороги в Якшицы — 35 верст
Сплавной речки Березины — 56 верст
имеется постоялый двор в деревне при дороге...
Земли
Усадебной –
Пашенной — 1930 десятин
Сенокосной — 114 десятин
Под лесами — 11008 десятин
Обрабатывается в пользу помещика
Пашенной — 1149 десятин
Сенокосной — 104 десятины
На постройку домов, починку хозяйственных заводей и отопку отпускается нужное количество лесу, дозволяется брать лык на лапти. Звериная и рыбная ловля воспрещена крестьянам.
Числится крестьян
мужских душ — 181
женских душ — 183
способных работать — 147
огородников бобылей — 4
лошадей — 14
волов — 7
коров — 76
овец — 104
свиней — 78
пчел — 64 ульев
Крестьянин обязан в течение года отдать господскому двору одну курицу, прядильно собственного лыка два мотка, дранки для покрытия крыши две почки, фрукты.
Выплачивает оброк ежегодно с каждого двора от 95 коп до 1 руб. 95 коп. серебряных.
Расчет
Дворов тягомных — 57
Огородных бобылей — 4
Доход за рожь — 25 руб.
Яровой хлеб — 25 руб.
Огороды — 17 руб.
За село — 12 руб.
Итого: 79 руб.
За пахотные и огородные земли — 22 руб. 22 коп
За луговые — 6 руб. 40 коп.

Итого: 28 руб. 62 коп.
Повинность крестьян — 26 руб. 25 коп.
Добавочные — 3 руб. 16 коп.
Итого: 29 руб. 41 коп.

Нацыянальны гістарычны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 142. Воп. 1. Спр. 92.

Падрыхтаваў Ю.В.Клеванец.

ГРАМАДСКІ ПРЫГАВОР СЯЛЯН КАЗЁННАГА МАЁНТКА ЛАПІЧЫ, АДРАСАВАНЫ КІРАЎНІКУ МІНСКАЙ ПАЛАТЫ ДЗЯРЖМАЁМАСЦІ

22 лістапада 1852 г.

«1852 года лістапада 22 дня мы, ніжэй азначаныя сяляне Ігуменскага павета казённага маёнтка Лапічы, будучы абранымі ў круг грамадства, меркавалі, па якой прычыне некаторыя сяляне нашага таварыства знаходзяцца ў бедным стане і не могуць справіць свайго побыту, хаця і вызвалены Міласцівым Гасударам ад цягат памешчыка, і палічылі сапраўднай прычынай, што павераны піцейнага водкупу яўрэй Пейсах Лейзеравіч Бушэйкін са сваімі служыцелямі з пачатку заняткаў у маёнтку Лапічах ашукваюць і крыўдзяць моцна сялян, г. зн. восенню раздаюць па ўсіх шынках вельмі вялікія гарцы, якімі забіраюць ад нас збожжа, а вясною прадаюць нам гарцамі малымі. Для закупу мёду і іншых тавараў маюць вялікія бязмены, што паказваюць замест паўтара пуда — адзін, а хлеб вясною прадаюць на малы бязмен. Ад пачатку да канца часу малацьбы ездзіць ноччу па гумнах з гарэлкай і бярэ за даўгі, набраныя гарэлкаю, збожжам абавязкова, кожнага гаспадара ўпрошвае, каб выпіў гарэлкі, а за гэта даў яму восенню ўсялякага роду збожжа. Хто ж ад гэтага адмаўляецца, то болей не можа ўжо заходзіць у карчму, бо вельмі моцна лаецца. Па млынах павысілі цану супраць мінулай, ды акрамя гэтага ашукваюць, бо збожжа, якое прывозіцца для памолу, вымяраюць мераю звычайнай, а мерку бяруць вялікім гарцам. А таксама ў млынах трымаюць гарэлку і па шынках прадаюць гарэлку на зерне вялікім гарнцам. Часта бывала, што ўзятыя грошы наперад за гарэлку замарнуюць і патрабуюць платы паўторна, за што некаторыя нават наносілі пабоі і акрамя гэтых выпадкаў часта арганізуюць бойку праз іх злы і неспакойны характар, а пасля прычынення крыўды скардзяцца яшчэ нашаму Старшыні [і той] не зважаючы на нашы тлумачэнні без віны з нас спаганяе. Калі ж былі з нашага маёнтка ў яго нанятымі мінулага лета на байдак*, прыгнечваў работай надзвычайна, так, што ледзь маглі прыйсці дамоў і засталіся хворымі праз некалькі тыдняў, а некаторыя і зараз яшчэ не атрымалі ранейшага здароўя, што атрымалася з прычыны абцяжэння грузам байдака і дрэннага харчу. Праз што ўсё вышэй напісанае некаторых сялян даводзіць да крайняй беднасці, аб чым неаднойчы скардзіліся нашаму Старшыні, але ён, не звяртаючы на тое ні малейшай увагі, ніколі і ні ў чым нам не зрабіў задавальнення. А таму прыгаварылі: паколькі гэтай прычынай могуць прывесці наша таварыства да крайнасці, то прасіць Яго Высакароддзе пана кіраўніка Мінскай палаты дзяржмаёмасці міласэрнасці і пачатковага распараджэння аб прымусе водкупшчыка Лапіцкага піцейнага водкупу ў замене названага паверанага Пейсаха Бушэйкіна, а на яго месца прызначыць паверанага справядлівага чалавека з добрымі паводзінамі, а Пейсаха Бушэйкіна прымусіць з намі разлічыцца за крыўды, намі атрыманыя. У тым дадзены наш дагавор подпісамі нашымі па непісьменнасці цераз упрошанага зацвярджаем: Ануфрый Канонік, Астап Сугака, Яўмен Усніч, Якаў Бычанок, Марцін Раманоўскі, Антон Сянькевіч, Яўсей Бычанок, Сцяпан Канонік, Янка Канонік, Лявон Усніч, Міхал Гоман, Зміцер Гоман, Ілля Толкач, Янка Канонік, Арцём Выдрыч, Сямён Ждановіч, Якуб Бычанок, Якім Шкутко, Гаўрыла Заяц, Мацвей Шкутко, Ігнат Барадаўка, Андрэй Пятрэнька, Ігнат Сугака, Патап Друпа, Сава Бычанок, Патап Толкач, Мікалай Косы, Захар Сугака, Архіп Пуціла, Мацвей Сугака, Кандрат Ламан, Яфім Курчэўскі, Аляксей Гоман, Кір'ян Пуціла, Лаўрэн Шкутко, Лук'ян Аліфяровіч, Янка Бернат, Савасцей Раманоўскі, Лявон Герасімчык, Сідар Раманоўскі і Карп Раманоўскі.

За ўсіх распісаўся Ігнат Вержбаловіч»

Пераклад з рускай мовы В.У.Хурсіка.

Нацыянальны гістарычны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 27. Воп. 1. Спр. 325. Л. 111—112.

[1] Байдак — невялікае судна з мачтай. Тут, відаць, ідзе гаворка пра адбыванне павіннасцей бурлацкай працай на Свіслачы (а можа і на Бярэзіне).

АБ ПАЧАТКУ ГІСТОРЫІ ПАСЁЛКАЎ ЯСЕНЬ, ДЗЕРАЎЦЫ, ДАРАГАНАВА ПАВОДЛЕ АРХІЎНЫХ МАТЭРЫЯЛАЎ

13 лютага 1908 г.

Его Превосходительству Господину Минскому Губернатору Бобруйского уездного исправника

Рапорт

Во исполнение циркуляра от 5 минувшего января за N 78 имею честь представить при сем Вашему Превосходительству сведения о поселках, образовавшихся около железнодорожных станций в пределах Бобруйского уезда.

А. По линии Либаво-Роменской железной дороги Минск – Жлобин.

1. При станции Ясень Замошской волости образовался поселок в 1879 году, возникновение которого объясняется проведением линии железной дороги. 2. Поселок существует на земле владельца имения Корытное Войниловича и отчасти на земле, принадлежащей крестьянам деревень: Ясени, Гриневки и Ясеневки, состоящей в арендном содержании у лиц, возводящих на ней постройки по домашним письменным и словесным договорам с владельцами земель. Арендная плата находится в зависимости от соглашения сторон, однако не превышает 1 и 1/3 копейки за квадратную сажень. Кроме аренды никаких сборов в пользу владельцев поселенцы не уплачивают. Сроки аренды не определены. 3. Общее количество земли, занятое поселением, достигает до 42 десятин (45–46 га. — *Ю.К.*), поселок имеет 4 правильные улицы, образовавшиеся при соблюдении поселенцами, насколько это представляется возможным, устава строительного при постройке зданий, общего выгона не имеется. 4. В поселке Ясень в настоящее время насчитывается 560 жителей обоего пола, из них: дворян 22, мещан 348, крестьян 172; по вероисповеданию они распределяются так: православных 173, католиков 51, лютеран 3, старообрядцев 51, евреев 282. 5. Средний прирост населения в год 12 душ, и за 3 последние года 35 душ. 6. Жители поселка занимаются черными работами на железнодорожной станции, мелочной торговлей, нагрузкой леса и отправлением его по железной дороге. 7. Построек в поселении имеется 90, все они деревянные, постройка которых производится без разрешения, по собственному усмотрению арендатора земли. 8. В поселке имеется 10 мелочных лавок, одна паровая мельница и три кузницы. Торгово-промышленный оборот населения составляет в год до 15 тысяч рублей, а за три последние года 45 тысяч рублей. 9. Правительственных и общественных заведений в поселении не имеется. 10. Административно-хозяйственного устройства в поселении не имеется, полицейский же надзор осуществляется местным Становым Приставом (4 стан) и Полицейским Урядником Замошской волости. 11. Рост поселка от времени его возникновения и до настоящего времени шел медленно. 12. В экономическом отношении поселок служит для окружающей его местности сбытом местных сельскохозяйственных продуктов путем продажи таковых при железной дороге. В виду близкого расстояния поселка Ясень от гор. Бобруйска, топографического положения и удобства сообщения с городом, а также ежегодной лесной торговли, рост населения должен в недалеком будущем значительно увеличиться, а потому желательно переименовать его в местечко, с учреждением Мещанского Управления и назначить на казенный счет особого урядника, обязав жителей поселка избирать ежегодно из своей среды двух десятских.

Б. По той же ветке от станции Осиповичи – Старые Дороги – Верхутин – Уречье Либаво-Роменской железной дороги.

1. При разъезде Деревцы Житинской волости образовался поселок 15 лет назад; возникновение его вызвано проведением железнодорожной ветки. 2. Поселок находится на земле, принадлежащей инженер-технологу Шоманскому, постройки принадлежат промышленнику, купившему лес у Шоманского, а земли под ними принадлежат Шоманскому, владелец построек пользуется ею бесплатно. 3. Поселок занимает площадь 5 десятин. Площадей, улиц, переулков и общего выгона не имеется. Строения разбросаны по всей территории. 4. Населения в Деревцах до 200 человек, из коих 10% евреи, остальные — крестьяне. 5. Средний прирост населения достигает 10% в год. 6. Занятия жителей чернорабочие при железной дороге и отчасти — мелочная торговля. 7. Строения деревянные, коих имеется до 30 построек, возводятся без всякого разрешения. 8. В поселке имеется 2 мелочные лавки, торгово-промышленные обороты, главным образом, лесные, довольно значительны. 9. Школ, церквей, почты и т.д. не имеется. 10. Административно-хозяйственного устройства не имеется. 11.

Рост поселка со времени его возникновения был незначителен. 12. Существование этого поселка дает местному населению заработки по эксплуатации леса.

2. При станции Дараганово Новодорожской волости.

1. Поселок образовался 15 лет назад также вследствие проведения железнодорожной линии. 2. Земля под поселком принадлежит вдове Статского Советника Е.Ф.Дараган и частью Действительному Статскому Советнику Иосифу Федоровичу Дарагану. Поселенцы владеют землей на арендном праве, причем плата находится в зависимости от пространства и местоположения плацов. Никаких сборов, кроме аренды, не имеется в пользу владельцев земли. 3. Поселок занимает пространство до 30 десятин, имеются площадь, улицы и проулки, земля под которые предоставлена владельцами бесплатно, общего выгона нет. 4. Населения в Дараганове насчитывается до 1000 человек обоего пола, в том числе 60% евреев, 30% православных и 10% католиков. 5. Средний прирост населения за последние 3 года 10%. 6. Главные занятия поселенцев — фабричная производительность по выработке лесных материалов, торговля и чернорабочие на станции железной дороги. 7. Все строения деревянные, коих имеется 200, постройка коих производится без всяких разрешений, за исключением действующих паром. 8. В Дараганове имеется казенная винная лавка, 10 бакалейных лавок, лесопильный завод, паровая мельница. Общий торгово-промышленный оборот достиг за последние 3 года 400 тысяч рублей. 9. Школ, церквей, почты не имеется. 10. Административно-хозяйственного устройства не имеется, наздор осуществляется приставом 5 стана. 11. Рост населения шел с момента образования поселка быстро. 12. В экономическом отношении поселок Дараганово имеет большое значение в смысле предоставления крестьянскому населению хороших заработков.

Уездной исправник Д.Бурак

Нацыянальны гістарычны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 299. Воп. 2. Спр. 13616.

СПРАВАЗДАЧА НАЧАЛЬНІКА СЛУЖБЫ ПУЦІ Ў САВЕТ УПРАЎЛЕННЯ ЛІБАВА-РОМЕНСКАЙ ЧЫГУНКІ

27 сакавіка 1913 г.

С постройкой новых школ, разрешенных расценочными ведомостями дополнительность работ 1911, 1912 и 1913 гг. на ст. Либава и Ромны, наиболее назревшим вопросом улучшения школьнаго быта и правильной постановки дела обучения детей служащих Либаво-Роменской жел. дор. является необходимость в постройке следующих зданий:

... Б. На ст. Осиповичи здание общежития железнодорожнаго училища в учебном отношении обслуживает район по главной линии от Тальки до Ясеня и ветви — Верейцовскую и Осиповичскую — всего 150 верст с 15 станциями. Приезд учеников в школы и обратно домой пассажирскими поездами как по главной линии, так и по ветвям не возможен, вследствие несовпадения времени прихода и отхода пассажирских поездов с началом и концом учебных занятий, что видно из прилагаемого при сем графика прибытия и отправления пассажирских п. (ночное или вечернее время см. приложение № 2). Ученики, живущие на станциях и на перегонах главной линии, ездят товарными поездами, которые, однако, по естественным причинам, ходят с большими опозданиями, не говоря о медленности хода, почему ученики затрачивают массу времени не на учебныя занятия и необходимый отдых, а на проезд в школу и обратно без горячей пищи, нужнаго после занятий отдыха и необходимаго надзора в условиях совершенно не отвечающих требованиям правильной жизни детей и воспитания их. Ученики, живущие на станциях ветвей Осиповичской и Верейцовской, пользоваться товарными поездами для поездки в школу на ст. Осиповичи вовсе не могут, так как на ветвях этих товарное движение очень слабо и товарные и сборные поезда не имеют определенных расписаний.

Таким образом железнодорожные служащие, живущие на станциях вышеуказанных ветвей, лишены всякой возможности дать своим детям первоначальное обучение, так как пользоваться своей школой на ст. Осиповичи, в виду вышеуказанных причин, не могут; обучать же детей в сельских школах в район своего жительства, расположеннаго в Полесьи с его болотами, бездорожьем и дебрями, — не имеют возможности.

Для возможности дать образование детям некоторые железнодорожные служащие, и то лишь более состоятельные, отдают своих детей на частныя квартиры у поселка станции Осиповичи. В поселке этом (обыкновенное бедное селение Полесья с небольшими густо на-

селенными домиками) нанять ученическую квартиру с мало-мальски сносными условиями жизни и по ценам не излишне отягощающем скромный бюджет низших служащих для большинства из них является вопросом не разрешимым, и они, вследствие данных условий, принуждены отказаться от образования своих детей до перевода на участок дороги с более благоприятными условиями жизни, в смысле обучения детей. Конечно, это стремление – как можно скорее перевестись с даннаго участка — не может не отразиться на самой службе родителей, почему и для дороги является существенно важным помочь служащим в деле образования их детей, путем постройки общежития для учеников, обучающихся в Осиповичской школе, которая только при наличии этого общежития будет соответствовать своему назначению. Количество учеников в общежитии надо считать 50 человек (хотя число заявивших желание жить в общежитии и достигает до 65 чел., но надо учесть некоторое количество более состоятельных родителей, которые могут так или иначе устроить своих детей вне общежития), для чего требуется построить здание площадью по следующему расчету:

1) спальня 50х1,1 — 55 кв.с.
2) столовая 50 кв.с.х0,3 — 15 кв.с.
3) кухня 50 кв.с.х0,12 — 6 кв.с.
4) шинельная — 4 кв.с.
5) дежурная надзирателя — 6 кв.с.
6) уборная 3 кв.с.х2 — 6 кв.с.
7) квартира сторожу — 4 кв.с.
8) корридоры, сени, лестничныя клетки около 20% — 19 кв.с.

Итого 115 кв.с.

Стоимость двухэтажнаго здания определится 115 кв.с.х200 р. + 1500 р. (службы) = 24500 руб.

Докладывая о вышеизложенном, честь имеем покорнейше просить Совет Управления дороги одобрить внесение даннаго вопроса о постройке здания... и общежития в Осиповичах и кредита на эти работы в указанной данным докладом сумм в Комитет Управления жел. дорог, согласно циркулярнаго распоряжения Управления жел. дорог от 1-го ноября 1912 г за № 30277 (14094)168 Подписали: Председатель Комитета по завед. образ. учреждениями Коротков и зам. Начальника Службы Пути Карпов.

Верно:

Делопроизводитель:

Расійскі дзяржаўны гістарычны архіў. Ф. 273. Воп. 2. Спр. 720. Л. 6—8.

Падрыхтаваў В.У.Хурсік.

ДАГАВОР АБ АРЭНДЗЕ ЎЧАСТКА ЗЯМЛІ Ў АСІПОВІЧАХ ПАМІЖ ЗЕМЛЕЎЛАДАЛЬНІКАМ І.Ф.ДАРАГАНАМ І СЕЛЯНІНАМ Г.Я.МАЗОЎКАМ*

29 красавіка 1913 г.

1913 года апреля 15 дня. Мы, нижеподписавшиеся, поверенный Тайного Советника Ивана Федоровича Дорогана Залман Лейвикович Айзикович и крестьянин Гаврил Ефимович Мазовка заключили настоящий договор о нижеследующем:

1) Я, Дороган, отдаю ему Мазовке в арендное содержание принадлежащий к имению моему Смык-Слобода Бобруйского уезда плац земли, находящийся близь станции Осиповичи Либаво-Роменской железной дороги, в городе Осиповичи, в VIII квартале под № 41 по улице Станционной, имеющий протяжением по ул. 22,6 сажень и вглубь плаца 15,00 сажень, пространством 339 квадратных сажень.

2) Срок аренды двенадцатилетний, начиная с 15 апреля 1913 по 15 апреля 1925 года.

3) Арендатор абязан платить мне Дорогану по шестнадцати рублей девяносто пять копеек в год по полугодно вперед каждого 27 июля и 2 января по восми рублей 47 с половиной копеек начиная таковую плату с 2 июля 1913 года.

4) Арендатор обязан возводить строения на свой счет с покупкою лесного материала и с соблюдением строительного устава.

*Дакумент узяты з сямейнага архіва Шыфраноўскай, дачкі Г.Я.Мазоўкі.

5) Арендатор имеет право производить торговлю по своему усмотрению с выборкою установленных свидетельств на свой счет.

6) Все государственные и земские сборы и повинности, относящиеся к арендному плацу и на постройки, на нем находящиеся, ныне существующие и на впредь будущие быть установленными правительством арендатор обязан исполнять на свой счет.

7) Передача контрактных обязанностей и прав по сему договору другому лицу без передачи права собственности на постройки и без подписи на копии договора находящейся у арендатора, учиненной владельцем г. Дороганом или его поверенным о принятии нового приобретателя в качестве арендатора вместо Мазовки, недействительна и в случае передачи контрактных прав и обязанностей без ведома г. Дорогана договор сей уничтожается и плац вместе с постройками переходит в его г. Дорогана владенье. Иметь квартирантов и суб-арендаторов с сохранением за собой контрактных обязанностей арендатору дозволяется.

8) По истечении двадцатилетнего срока арендная плата может быть увеличена на десять процентов и если арендатор согласен продолжить на сем условии аренду, то должен будет заключить новый двенадцатилетний арендный договор; если на сие возвышение арендной платы не согласится и откажется от заключения нового договора на тех же условиях с упомянутым увеличением платы, то обязан в двухмесячный срок, со дня истечения срока сему договору снести свои постройки и передать плац в мое Дорогана владение; в случае если постройки в упомянутый срок не будут снесены, то они остаются в собственности Дорогана без всякой, со стороны Мазовки претензий.

9) В случае просрочки во внесении арендной платы Мазовки платить штраф по... копеек за каждый просроченный день, а в случае если просрочка продолжится более одного месяца и арендные деньги вместе со штрафом не будут внесены до истечения этого льготного месяца, то договор уничтожается, плац немедленно возвращается во владение г. Дорогана и постройки переходят в его г. Дорогана собственность.

10) Растущие на плацу деревья составляют г. Дорогана собственность и если таковые будут мешать владению Мазовки, то г. Дороган обязуется срубить их и убрать с плаца.

11) Копать глину и вообще ископаемые арендатор не имеет права. Но он имеет право копать колодцы и канавы и вырытую глину употреблять в свою пользу на месте.

12) Подлинный договор должен находиться у г. Дорогана, а копия договора у арендатора.

13) Расходы по заключению договора относятся на счет арендатора.

14) В случае желания арендатора выкупить арендуемый им участок земли, я, Дороган, обязуюсь выдать ему Мазовке купчую крепость по уплате мне по одному рублю 25 коп. за кв. сажень. Расходы по совершению купчей крепости идут на счет покупателя. Комиссионные словом «девяносто пять коп.» и «земские». Вручил по доверенности Ивана Федоровича Дорогана, регистрированной у Бобруйского нотариуса Мацкевича 12 ноября 1912 года по реестру № 5200.

Поверенный З.Л.Айзикович

Получил Гаврило Ефимович Мазовка

29 4 1913 года три гербовых марки 1 рубль

Старая Свіслач. Новы час

Рэч Паспалітая павольна вярталася да жыцця пасля вайны 1654—1667 гг. Калі Польшча яшчэ неяк здолела аднавіць гаспадарку, то чым далей на ўсход, тым больш быў бачны агульны заняпад.

Свіслач на той час уяўляла сабой прыватнаўласніцкае мястэчка, а не ўмацаваны гарадок. У Нацыянальным гістарычным архіве Рэспублікі Беларусь захоўваецца дагавор ад 1661 г. паміж князем Радзівілам і Лейкам Ізраілевым аб арэндзе мястэчка і воласці з усімі корчмамі, млынамі і інш. З гэтага дакумента бачна, што ў 2-й палове XVII ст. Свіслацкая воласць займала тэрыторыю меншую за ранейшую: з яе вылучылася Бацэвіцкая воласць, у якую ўвайшла большая частка зямель Свіслацкай воласці на левым беразе Бярэзіны. У час складання дагавора вайна яшчэ ішла, і таму бакі падрабязна абумовілі ўсе выпадкі і абставіны, якія маглі б нанесці ім страты. У Нацыянальным гістарычным архіве Рэспублікі Беларусь захоўваецца ліст і другога арандата-

ра за подпісам «Арон Левкович, жид Койдановский»[1].

Калі ў 2-й палове XVII ст. у Свіслачы з'яўляюцца толькі асобныя яўрэі-арандатары, то ўжо ў пачатку наступнага стагоддзя іх быў цэлы кагал, які ў 1717 г. выплаціў 200 злотых спецыяльнага «пагалоўнага» падатку ў казну.

У гэты ж час працягвалася сумеснае валоданне Свіслаччу і рэшткамі Свіслацкай воласці панамі Гарабурдамі і князямі Радзівіламі.

Вайна з Расіяй скончылася, але гэта не прынесла мір спустошанай краіне. Гетман усходняй Украіны Хмяльніцкі перайшоў са сваімі войскамі і землямі ў падданства да Рускай дзяржавы, а гетман заходняй Украіны Дарашэнка вырашыў стаць васалам турэцкага султана. А паколькі землі па правым беразе Дняпра належалі Рэчы Паспалітай, заставалася чакаць новай вайны з яшчэ больш шматлікім праціўнікам. У 1672 г. турэцкія войскі перайшлі цераз Дунай і на працягу дзесяцігоддзяў не спынялі спроб захопу зямель як на заходнім, так і на ўсходнім берагах Дняпра. Былыя праціўнікі — Рэч Паспалітая і Расія — сталі ў новых умовах саюзнікамі.

У 1689 г. праз Свіслач на вайну з туркамі прайшла татарска-літоўская харугва ротмістра Вацлава Цянёнкі. Войскі абабралі і мястэчка, і воласць — аб гэтым сведчыць «Реестр шкод починенных», які кіраўнік воласці паслаў у свой час у якасці справаздачы ў рэзідэнцыю Радзівілаў — Нясвіж[2].

У Свіслачы салдаты нарабавалі 1199 злотых і 15 грошаў, 32 чвэрці аўса, 5 бараноў, 25 гусей, 24 курыцы. З в. Шэйпічы было ўзята 120 злотых, 2 чвэрці аўса і 20 курэй, з в. Татаркавічы — 300 злотых, 2 бараны, 42 гусі, 6 курэй і 3 чвэрці ячменю, з в. Каменічы — 225 грошаў. Прыкладна гэтак жа абабралі кавалерысты і Бацэвіцкую воласць. А для таго, каб перавозіць здабытае дабро, салдаты ўзялі з сабой некалькі мяшчан і сялян: са Свіслачы — Грышкаву ўдаву, Яўсея Сідаравіча, Рамана Плытніка, Мацвея Перавозніка, Андрэя Буцко, Лаўрына Ермака, Ваську Прынчука, Карпа Хадаровіча, Івана Вадап'яна, Кашку, Ермака Сімонавіча, Акулу Шкодку, Трышку Почнара; з Каменіч — Сямёна Рудага, Фёдара Цішку, Івана Коваля. У в. Брыцалавічы салдаты адлупцавалі трох вяскоўцаў і з тым пайшлі.

У гэты ж час выступленні супраць туркаў былі і з маскоўскага боку — князь Галіцын спрабаваў захапіць умацаванні Перакопа.

Праз некалькі гадоў пасля апісаных падзей Свіслацкая воласць атрымала новага гаспадара — ім стаў пан Незабытоўскі, былы «служебник» Багуслава і Людвігі Радзівілаў, які выкупіў у сваіх гаспадароў частку іх маёнткаў. Самі ж Радзівілы працягвалі валодаць заходняй часткай Асіповічыны. Ім належалі вёскі Дражня, Майсеевічы, Крынка, Пратасевічы, Забалацце, Асіповічы, Смык-Слабада, Мязовічы, Пабокавічы, Радуцічы (гэта было валасное сяло), Слопішча, Сялец, Птушычы, Краі. Усе гэтыя населеныя пункты сустракаюцца ў дакументах Нясвіжскага архіва Радзівілаў[3]. У адным з іх, датаваным 1768 г., упамінаецца в. Асіповічы. Зыходзячы з раскладу грашовых павіннасцей, у Асіповічах у тым жа годзе жылі: Марцін Санкевіч, Клім Бабыль (стражнік), Паўлюк Дарашонак, Пархім Андрэеў, Антон Санкевіч (патужнік, або саўладальнік), Дзям'ян Санкевіч, Цімох Астапаў, Майсей Астапаў, Прохара Астапава ўдава, Сцяпан Астапаў, удава Гаўрыліха, Грышка Астапаў, Цімох Дарашонак. Зразумела, што тут пералічана не ўсё насельніцтва, а толькі «старэйшыя», гаспада сямей. Такім чынам, у в. Асіповічы ў 1768 г. было 14 двароў. У гэтым жа раскладзе чыншу ёсць і іншыя вёскі цяперашняга Асіповіцкага раёна. Мы можам даведацца, што ў в. Смык-Слабада Траянская жылі выключна адны Налівайкі, у Пратасевічах жылі Доўгалі, Пратасічы і Жукі, у Забалацці — Грышчукі, Еўдакімовічы і інш. Усе вёскі, пералічаныя ў дакуменце, невялікія — не больш за 15 двароў.

Там жа знаходзіцца яшчэ адзін цікавы дакумент — «Претензии волощан фальварка Протасевичи», у якім жыхары некалькіх валасцей скардзяцца ў Нясвіж «до Альбы» на арандатара пана Плацкавіцкага, які меў чын падлоўчага.

«...Претензии веси Мойсеевичи

Стражник, в той веси живущий, а с Дражни другой по наказу упомянутого пана Плацковицкого ходили до фольварка его Пташковичи названного, за 17 миль на косьбу, за которую работу им только 45 грошей заплатили, а работали они 3 недели, а при уходе им добавили 3 злотых... Дней всего отработа-

но восемнадцать за вычетом праздничных, считая, что за каждый (день) положено заплатить по 1 злоту, претендуют на доплату в 15 злот...

Той же веси за вступление в лес за два года пан подловчий вымогал овса 2 корца, злотых 6, грошей 12, да еще злотых 12, грошей 24. Поскольку такое вымогательство незаконно («не слушне»), пан должен вернуть веси 12 злотых, 24 гроша...

В той же веси от каждого господара в году предыдущем под предлогом недостачи выбрал овса по полосьмины, которого с 46 дворов («дымов») собрано 23 осьмины.

Претензии веси Крынки

Петрок Минчук жалуется и плачет, что Павлюк Логвин, десятник в Мойсеевичах, будучи с другими стражниками по шкодливому для подданства приказу пана подловчего пограбили несколько коп жыта на поле, издавна разработанном... (за тое, каб вярнуць сабе збожжа, давялося даваць пану падлоўчаму грошы. — *Ю.К.*)[4].

З весі Асіповічы прыйшоў па даручэнні ўсіх сялян Цімох Астаповіч і скардзіўся, што пан падлоўчы патрабаваў ад яго землякоў «паклону» ў выглядзе злотага і 15 грошаў.

З жыхароў Смык-Слабады злосны пан патрабаваў «...рубль и семъ злотых, меду гарнец, овса 1, 2 корца под угрозой кары вязенней» (турмы) за тое, што мужыкі вывозілі з лесу бярвенне для будаўніцтва царквы.

З дакументаў бачна, што пан Плацкавіцкі — не ўладальнік сялян у пералічаных вёсках, а ўсяго толькі служачы ў Радзівілаў. Тыя работы, якія для Радзівілаў сяляне рабілі бясплатна, падлоўчы павінен быў аплачваць, паколькі для яго сяляне — наёмныя работнікі. Аднак гэты адміністратар (як і большасць да яго падобных) выкарыстоўваў любую магчымасць для асабістага абагачэння: альбо за кошт сваіх гаспадароў, альбо за кошт сялян, кіраваць якімі ён быў пастаўлены. Такая сітуацыя была тыповай для ўсіх прыватнаўласніцкіх маёнткаў Рэчы Паспалітай.

У 1786 г. у Свіслачы адбылася знамянальная падзея на грошы Барбары Незабытоўскай, народжанай Завіша, быў пабудаваны касцёл Хрыста Раскрыжаванага. Праз 10 гадоў гэты касцёл перайшоў у падпарадкаванне манаскага ордэна езуітаў.

Трохі пазней намаганнямі той жа Барбары Незабытоўскай была пабудавана новая царква Святога Мікалая. Адначасова з гэтай царквой была ўзведзена царква Успення.

У 1815 г. Асіповічыну наведаў падарожнік, вучоны-батанік А.К.Башняк, праязджаючы з Пецярбурга на Украіну. У сваім дзённіку ён пакінуў запіс аб тым, што бачыў у Свіслачы 3 касцёлы. Верагодна, абедзве праваслаўныя царквы былі пабудаваны на заходні манер — з вежамі замест купалоў, таму пецярбургскі госць і прыняў іх за касцёлы.

Магчыма таксама, што і Мікалаеўская і Успенская цэрквы ў канцы XVIII -пачатку XIX ст. былі уніяцкімі, як царква ў Зборску (А.Г.Немцаў зазначаў, што царкоўныя кнігі там вяліся спачатку на польскай мове).

Захаваўся краявід свіслацкага замчышча, зроблены ўдзельнікам школьнай краязнаўчай экспедыцыі ў 1928 г. На малюнку за руінамі замкавых збудаванняў узвышаецца купал Мікалаеўскай царквы. Магчыма, царква набыла «руска-праваслаўныя» рысы ў час рамонту ў 1860—1870-я гады — у той час у архітэктуры з'явіўся псеўдарускі стыль.

Паводле рэштак, што засталіся ад касцёла, а таксама інвентарнага апісання можна сказаць, што архітэктура гэтага храма тыповая для падобных пабудоў. Свіслацкі касцёл быў драўляны, меў двухсхільны дах і 2 вежкі пры ўваходзе. Да спісу клерыкальных збудаванняў Свіслачы, вядома ж, трэба дадаць яўрэйскі малельны дом і абавязковую школу пры ім. Кагал, які абасноўваўся ў Свіслачы, ніяк не мог абысціся без гэтых абавязковых для яго атрыбутаў. Аднак звесткі аб яўрэйскіх культавых збудаваннях, якія дайшлі да нас, настолькі нязначныя, што не даюць магчымасць меркаваць ні аб іх вонкавым выглядзе, ні аб месцазнаходжанні.

У 1786 г. пры перадачы ад Радзівілаў у маёмасць брацтву езуітаў фальварка Замошша быў складзены інвентар, які змяшчаў пералік жыхароў і іх павіннасцей[5]. У 13 дварах фальварка пражывалі са сваімі сем'ямі Яська Дзёмка, Максім Пінчук, Марко, Грышко, Вайсевіч, Пятрусь Дзёмка, Васіль Мокіч, Цімошка Мокіч, Мішка Дзёмка, Сымон Яўсеіч, Кіршко Кудлін, Хвёдар Дзёмка, Максім.

У Замошшы быў панскі двор, у якім жылі: Сцяпан Белы з жонкай, Арцём Дзёмка, Сямён Аўсееў з сынам і дочкамі, Атрахім Амяльянчык, Аўгусціна і Катрына Дзямковы.

Акрамя грашовых выплат (чыншу) сяляне павінны былі адпрацоўваць ад 1 валокі зямлі па 2 мужчынскія і па 2 жаночыя дні, з чым двор укажа, з паўвалокі — па 1 мужчынскім і па 1 жаночым дні. Гвалт штогодні таксама, з чым двор укажа. Службу яны павінны адбываць ад усходу да захаду сонца.

У 1793 г. адбыўся другі падзел Рэчы Паспалітай. Паводле ўказу ад 8.12.1792 г. рускім генералам на новых землях прадпісвалася: скласці тапаграфічныя карты, правесці перапіс усіх жыхароў, сабраць звесткі аб усім, што датычыцца вытворчасці спіртных напояў і г.д.

23.4.1793 г. імператрыцай быў падпісаны ўказ аб неабходнасці ўтварэння Мінскай губерні. У маі таго ж года выйшаў яшчэ адзін указ — аб утварэнні на тэрыторыі будучай губерні акруг, у т. л. Бабруйскай і Ігуменскай, і аб прызнанні цэнтраў акруг павятовымі гарадамі, аб перапісе сялян і аб складанні дваранскіх радаслоўных кніг, падобных да расійскіх.

У 1795 г. распараджэннем мінскага генерал-губернатара ў Мінскай губерні ўводзіліся асобныя суды для татар і яўрэяў. А ўказам імператрыцы ад 6.9.1795 г. прадпісвалася арганізаваць у новых губернях паштовую сувязь. Паводле гэтага ўказу пачалося будаўніцтва дарог, у прыватнасці дарогі Мінск — Чарнігаў з паштовымі станцыямі ў м. Свіслач і в. Галынка. На гэтых станцыях пастаянна дзяжурылі па 6 пашгальёнаў пры 12 конях. На добраўпарадкаванне дарог на працягу 3 гадоў у губерні патрэбна было сабраць 69 тыс. рублёў. Дарогі павінны быць падсыпаны пяском і абсаджаны бярозамі ў 2 рады. Пасадка дрэў — гэта натуральная павіннасць сялян пад наглядам паліцыі, а самі дрэвы трэба было дастаўляць з памешчыцкіх і казённых лясоў. Вось такім чынам на карце раёна з'явілася Кацярынінская шаша, якая праходзіла прамой лініяй па правым беразе Бярэзіны (там, дзе калісьці праходзіў шлях з Кіева ў Ноўгарад).

У тым жа годзе да 22 верасня былі складзены спісы дваран, праведзены выбары дваранскіх прадвадзіцеляў і, нарэшце, у Мінску пры гарматнай стральбе, прынародна была абвешчана Мінская губерня.

24 чэрвеня 1812 г. французскія войскі перайшлі граніцу Расійскай імперыі, пачалася вайна. 10 ліпеня перадавыя раз'езды французаў з'явіліся ў Свіслачы, апярэдзіўшы рускія часці, якія адступалі праз Бабруйск да Масквы.

У Бабруйску да гэтага часу была пабудавана магутная па еўрапейскіх мерках крэпасць. Адступаўшыя рускія войскі пакінулі ў крэпасці параненых, папоўнілі запасы і рушылі далей на ўсход. Крэпасць засталася на тэрыторыі, захопленай французамі. Для штурму Бабруйска спатрэбілася б цэлая армія, але нават самы паспяховы штурм не апраўдаў бы затрачаных на яго сіл і часу. Паколькі асноўнай задачай Напалеона было ўзяцце сталіцы і знішчэнне рускіх войскаў да наступлення халадоў, то асаду Бабруйска ён перанёс на больш позні час. Напалеон даў загад польскай дывізіі генерала Дамброўскага кантраляваць, каб не прарваліся часці гарнізона. Дамброўскі са сваім штабам размясціўся ў Свіслачы. Менавіта да гэтага часу адносяцца расказы старажылаў, запісаныя ў 2-й палове XIX ст. аб тым, што на замчышчы ў Свіслачы размяшчалася батарэя, трымаючы пад абстрэлам дарогу на Бабруйск. На месцы пераправы цераз Бярэзіну (там, куды вядзе брукаваная дарога, якая захавалася да нашых дзён) было пабудавана перад мостам умацаванне.

Французы нядоўга затрымаліся ў Свіслачы: 12 кастрычніка дывізія Дамброўскага рушыла да Мінска на злучэнне з арміяй Напалеона, якая адступала з Масквы.

Пасля заканчэння вайны 1812 г. імператар Аляксандр абвясціў сваім маніфестам «Прощение и забвение» усім жыхарам былога Вялікага княства Літоўскага, якія паспелі выказаць лаяльнасць французам. Але ж такіх аказалася вельмі многа, і царскі ўрад вырашыў пачаць некаторыя рэпрэсіі. Пад апалу трапіў і манаскі ордэн езуітаў. У 1820 г. манахі гэтага ордэна абвяшчаліся «неблагодарными» і «неблагонадежными» і належалі высылцы ў Аўстрыю, а маёмасць іх канфіскоўвалася. У 1823 г. езуіты канчаткова спынілі дзейнасць на тэрыторыі Беларусі. У 1831 г. такі ж лёс спасціг ордэны бернардзінцаў і дамініканцаў. Землі ордэнаў перайшлі да новых гаспадароў. З 1827 г. пачынаецца наступленне на уніятаў з мэтай падпарадкавання гэтай канфесіі праваслаўнаму Свяшчэннаму Сіноду. Вя-

дома, што Зборская царква зноў стала праваслаўнай у 1836 г. Да гэтага ж часу трэба аднесці «пераход у праваслаўе» цэркваў у Свіслачы і Халуі.

Паўстанне 1830 г. выклікала новыя рэпрэсіўныя меры. У 1831 г. выйшаў указ аб адмене пасад і званняў, якія захаваліся з часу ВКЛ, а таксама Літоўскага трыбунала, гродскіх і падкаморскіх судоў. Потым было распараджэнне аб новай інвентарызацыі маёнткаў (ужо па расійскіх правілах), аб пераводзе ўсёй дзелавой перапіскі на рускую мову і, урэшце, у 1840 г. на тэрыторыі Мінскай губерні была скасавана дзейнасць Статута ВКЛ.

У гэты ж час працягвалася картаграфаванне мясцовасці, вызначэнне меж паветаў, вывучэнне водных шляхоў. Прыкладам гэтай дзейнасці з'яўляюцца карты меж Ігуменскага і Бабруйскага паветаў. У той жа час пачынаецца складанне планаў асобных маёнткаў.

У выніку распараджэнняў аб інвентарызацыі ўладанняў з'явілася мноства актаў. У 1820—1830-я гады паменшыліся ўладанні Незабытоўскіх. Так, частка Лапічаў, Зборска і Халуя перайшла ва ўласнасць казны, а частка да Завішаў.

Паводле вопісу, складзенага ў час правядзення інвентарызацыі, і карты, дастасаванай да гэтага вопісу, бачна, што Незабытоўскія валодалі на Асіповіччыне землямі на правым беразе Свіслачы і на правым беразе Бярэзіны — ад Гарожы да Кася і Матавілы. Да 1842 г. ва ўласнасці гэтых памешчыкаў знаходзілася 3385 душ абодвух полаў. У актах рэвізій прыводзіцца доўгі спіс сялян Незабытоўскіх, праўда, не ўсе яны мелі прозвішчы. Абсалютная большасць падданых называецца толькі па бацькавым імені. Тыя ж прозвішчы, што сустракаюцца ў дакуменце, і па сённяшні дзень распаўсюджаны ў Асіповіцкім раёне. Гэта Дайнэкі, Каганы, Зяновічы, Рудыя, Шэўчыкі, Белахвосты, Дрэні і інш.

Павіннасці сялян у Незабытоўскіх такія, як і ў маёнтках іншых уладальнікаў. Гэта паншчына, аброк жытам, ячменем, аўсом, яйкамі, грыбамі, мёдам, хмелем, ягадамі, арэхамі, сенам, дровамі, грашамі. Паколькі Свіслач знаходзілася на вялікай дарозе, шмат прыгонных Незабытоўскіх былі пераведзены сваімі гаспадарамі ў рамізнікі і зараблялі на сябе і сваіх паноў перавозкай грузаў і людзей.

Пасля рэвізіі 1842—1844 гг. частка сялян Незабытоўскіх (463 мужчыны і 476 жанчын, ці ўся в. Брыцалавічы і яшчэ вёскі ў Бацэвіцкай воласці) былі перададзены ў казну, гэта значыць сталі дзяржаўнымі. Дзяржаўнай была і вёска Цэль, да яе далучылася м. Лапічы і інш. У XIX ст. — асноўная маса зямель у раёне належала буйным уладальнікам (Радзівілам, Вітгенштэйнам). Затым ішлі ўладанні сярэдніх (Незабытоўскія) і дробных (шляхецкі род Бокшаў і інш.) памешчыкаў. Аднадворцамі былі населены засценкі і ваколіцы — Углата, Ясянец, Прудок, Рэпішча, Мяжное, Жужлянка, Раны і інш. Калі аднадворцы сяліліся на зямлі памешчыкаў, то яны плацілі чынш, такі ж, як і сяляне. Такіх была большасць.

На становішчы дробнай шляхты жылі татары — нашчадкі тых, што пасяліліся ў нашых краях яшчэ ў даўнейшыя часы. У межах Асіповіччыны на пачатку XIX ст. татары ўжо амаль поўнасцю забылі сваю мову і звычаі, зліўшыся з масай малазямельнай і беззямельнай шляхты.

У мястэчках большую палову насельніцтва складалі яўрэі. Жыцін, што на Пцічы, таксама зваўся мястэчкам, аднак, па сведчанні аўтараў XIX ст., статус мястэчка ён меў хутчэй за ўсё дзякуючы сваёй гісторыі і вялікаму жаданню яго ўладальнікаў. Ні памерамі, ні заняткамі яго жыхароў Жыцін не вылучаўся з рамак сялянскага паселішча.

Яўрэйскае насельніцтва мястэчак зарабляла на жыццё ліхвярствам і пасрэдніцтвам паміж шляхтай, прадстаўнікамі ўлады і сялянамі (так званыя фактары), аптовай скупкай тавараў і развозкай па вёсках (такія гандляры звaліся прасоламі). Акрамя таго яўрэі трымалі корчмы, займаліся дробным рамесніцтвам (яўрэйскіх рамеснікаў звалі партачамі). Некаторыя яўрэі дасягнулі за кошт такой дзейнасці вялікага багацця, асноўная ж маса жыла ў нядолі і нават у галечы.

Паны, мяшчане (у тым ліку і яўрэі), аднадворцы, свяшчэннікі, чыноўнікі — усе разам узятыя — ніколі не складалі на гэтай тэрыторыі больш за 30% насельніцтва. Асноўная маса жыхароў была прыгоннымі і дзяржаўнымі сялянамі. Асновай гаспадаркі ў іх было земляробства з перавагай шматпольна-папранай сістэмы, аднак захавалася і больш старажытная падсеч-

на-агнявая (лядная). Трохполле ўжывалася толькі самымі заможнымі сялянамі і шляхтай, паколькі такая сістэма патрабуе ўгнаення глебы, а жывёлагадоўля ў нашым краі была развіта слаба.

А.К.Башняк зрабіў займальныя запісы аб жыцці тагачаснай Беларусі, аб неймавернай галечы сялян. Упамінаецца в. Прыцерпа, праўда, яна названа «При Церкви». Падарожнік апісвае таксама «небольшое местечко Свислочь, лежащее на берегах реки Свислочи, через которую построен деревянный длинный мост. На дороге к Свислочи — курганы, что остались памятниками происходивших здесь сражений. От Свислочи до Галынки и далее дорога идет бором»[6] (гэта значыць, мясцовасць тады выглядала зусім не так, як цяпер).

Сяляне выкарыстоўвалі прылады працы, якія яны атрымалі ў спадчыну з часу Кіеўскай Русі. Хаты, як і раней, былі з аднаго пакоя з печчу без коміна. Печы выкладваліся ў куце не на асобным падмурку, а на бэльках, якія ўмацоўваліся ў сцяне. З-за гэтага ўся хата з часам перакошвалася, завальваючыся на адзін бок. Хаты не мелі ні падмурка, ні падлогі, мэбля, у сучасным разуменні, складалася толькі са стала і лавак. Посуд, як і стагоддзе таму, заставаўся гліняным і драўляным.

У мяшчан і больш багатых сялян да хат прыбудоўваліся сенцы, а ў некаторых — яшчэ і клець без печкі, такім чынам атрымлівалася двух- і трохкамернае жыллё.

Дзяржаўныя чыноўнікі прымушалі сялян, якія жылі на казённых землях, рабіць коміны ў печах, бо ў курнай хаце зімой лёгка было прастудзіцца або ўчадзець. Сяляне супраціўляліся новаўвядзенням, адказваючы на ўсе ўгаворы: «Нашы бацькі так жылі». На самай жа справе яны такім шляхам эканомілі на цэгле, якая была дарагая. Але затое сяляне не эканомілі на гарэлцы. Статыстычныя справаздачы паказваюць, што па вёсках прапіваліся сумы, якія былі роўныя па велічыні ўсім чыншам і падаткам.

З далучэннем да Расіі Крыма пачаў будавацца Чарнаморскі флот, на патрэбы якога ішло шмат драўніны. У нашых краях усё больш станавілася лесарубаў і плытагонаў. З'явіліся новыя прафесіі: адны ацэньвалі дрэва, іншыя секлі, чысцілі ад сучча і кары (пры гэтым выкарыстоўваліся своеасаблівыя сякеры — склюды). Па рацэ бурлакі цягнулі баржы, «дубы», «камягі», «байдакі» з соллю, збожжам (Свіслач у XIX ст. стала хлебнай прыстанню). Буйныя бурлацкія ватагі не раз парушалі спакой у прыбярэжных мястэчках.

У гэты час існавалі і промыслы: выпальванне драўнянага вугалю, атрыманне паташу, вываранне дзёгцю, шкіпінару і вытворчасць гарэлкі. На месцы сучаснага пасёлка Ялізава ўжо ў той час працавала гута.

КРЫНІЦЫ:

1. Нацыянальны гістарычны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 694. Воп. 2. Спр. 8208.

2. Тамсама.

3. Тамсама. Спр. 2455. Л. 87—89.

4. Тамсама. Л. 9—29.

5. Тамсама. Ф. 1727. Воп. 1. Спр. 25. Л. 293—294.

6. Дневные записки путешествия А.Бошняка в разные области Западной и Полуденной России в 1815 г. Ч. 1—2. М., 1820—21.

Ю.В.Клеванец.

Уздым і заняпад Жорнавак

На вокладцы тоўстай папкі дакументаў, што захоўваецца ў Нацыянальным гістарычным архіве Рэспублікі Беларусь, выведзена: «Жорнаўкі. 1508—1923». Першы дакумент гэтай справы датаваны 1552 г. Гэта выпіс з кніг судовых «Яго Міласці пана Рыгора Айгарэвіча Осціка».

«Лета Божаго нарожения 1552 месяца мая 9-га. Оповядал и жаловал пред Его милосцю Паном дворенин Его Королевской Милосци Пан Миколай Нарушевич юж дзесь тых часов недавно минулыго понеделок месяца апреля 25-го старец его милосци князя Павла бискупа Виленского игуменски на имя Андрей Хлудзович з волости Юревицкой и з игуменцы нашедшы моцно гвалтом на владную землю Его Заямницкую. Людей Его, которые на он час на тэй земли Заямницкой лада пратали й пры них урадника Его Лаврына Яновича и сторону людей добрых, которые пры них были побили, поранили и вельмкое мордерство над ними вчынили, а одного з них на имя Олисея Братишкевича до смерци забили и нет ведома где оного подели. Которое гвалтовное нагложение на той земли его Заямницкой о побитте и взранение урадника и подданых своих оное дзесь

урадник его Лаврын враду замка Господарского Свислоцкому оповедал и жаловал и в книги то записати дал, нашто и выпис з книг под печатию оного урадника Свислоцкого на то у себя мел. Пры котором же оповеданию и ожалованию своим пан Миколай Нарушевич просил его милосци пана Виленского абы сий лист до отца бискупа Виленского послал з им дворенина Господарского пры котором бы как тот жал збыття и шкоды з подданых своих его Милосци оповядавшы, зложения року навчынения справедливосци тым старцом игуменским и з иншыми паддаными Его Милосци игуменцы просил. Яко ж Его Милосци дал ему на то дворенина Господарского Пана Семёна Коптя пред которым князь Бискуп Виленски затым обжалованию Пана Миколаева поведал юж дзесь околе вчынения справедливости з старцом и поддаными своими игуменскими з Юревцы. Року з аднаго непокладаю бо дзесь ешчо околе того достаточные уведомшты ад урадника своего не маю але на он час когды з почты ведомости околе того од врадника своего Свислоцкого мети буду Пану Миколаю тым старцем игуменским и з иншыми поддаными своими игуменскими справедливосци учынитти дложу. Его Милосци Пан Виленски тое оповедание Пана Миколая Нарушевича и отказ Его Милосци князя Бискупа Виленского до книг своих записал и на то выпис з книг Пану Миколаю под печатию своею дал.

Писан в Вильни»*.

Як бачна са зместу, надзвычайныя здарэнні таго часу нават не расследаваліся. Дастаткова было засведчыць факт крыўды ў адміністрацыі, да якой належалі крыўдзіцелі, і пасля перадаць заяву ў суд. Суд даводзіў аб здарэнні адпаведнаму землеўладальніку, і ўжо той прымаў рашэнне аб пакаранні сваіх падданых. Можна не сумнявацца, што гэта рашэнне звычайна было суровым, часцей са смяротным прыгаворам: беларускія дваране былі зацікаўлены ў захаванні агульнага спакою ў дзяржаве і разбою не дапускалі.

За старабеларускім арыгіналам 1552 г. у пашцы захоўваецца больш позняя копія на лацініцы. Гэта сведчанне таго, што дакументу надавалася асаблівае значэнне. Заключалася яно, відавочна, у тым, што тут упершыню згадваецца Заямніцкая зямля, размешчаная дзесьці непадалёку ад Свіслацкага замка, і яе ўладальнік — Мікалай Нарушэвіч. Відаць, для захавальнікаў дакумента гэтыя вехі былі вызначальнымі. Можна меркаваць, што зямля Заямніцкая так ці інакш мела потым дачыненне да Жорнавак (паколькі дакумент на працягу вякоў захоўваўся ў пашцы гэтага маёнтка), а прозвішча яе ўладальніка нейкім чынам звязана з больш познімі іх гаспадарамі.

Першыя пісьмовыя звесткі аб гаспадарах Жорнавак адносяцца да канца XV ст., калі мінскі мешчанін Харытановіч прадаў памешчыку Андрэю Іванавічу Маслянку за 50 коп грошаў літоўскіх значныя землі ўздоўж ракі Свіслач.

Жорнаўкі былі ў цане, і нездарма. Яны размяшчаліся на стратэгічным шляху з поўдня ў сталіцу. Войскі і звычайны гандлёвы транспарт з Гомеля накіроўваліся на Бабруйск, праз Свіслач, Вязаўніцу, Лапічы і далей — на Пухавічы, Мінск, Вільню. Дастаткова паглядзець на старыя карты, каб пераканацца ў тым, што іншых значных дарог на Мінск тады не існавала. Калі ж улічыць, што да маёнтка спрадвек былі прыпісаны Лазовае, Пагарэлае, Амінавічы і іншыя вёскі ўздоўж дарогі, то стане зразумелым, што ўладар Жорнавак трымаў у руках не толькі зямлю, а і шлях зносін з поўднем і быў знаны ў дзяржаве. Мінскі бурмістр Маслянка не быў выключэннем. Разбагацеўшы на сваёй пасадзе (ён зарабляў, дарэчы, шаснаццаць коп грошаў у год) і завалодаўшы Жорнаўкамі, ён перайшоў у разрад найбольш уплывовых сямействаў княства.

Пасля Маслянкі Жорнаўкі перайшлі Самуілу Карэйве, а ад яго Мікалаю Нарушэвічу. Хутчэй за ўсё гэта адбылося ў XV ст., таму што ўжо ў 1552 г. Жорнаўкі звязаны з яго імем. Дакументы сведчаць аб тым, што ў 1612 г. Нарушэвіч здаваў Амінавічы і Жорнаўкі ў арэнду Буткевічу і распараджаўся імі на працягу далейшых гадоў.

У 1837 г. згодна з царскім указам у Мінскі губернскі дваранскі сход звярнуўся памешчык Пётр Нарушэвіч. Ён хацеў пацвердзіць сваё дваранскае паходжанне. Паколькі прамых дакументаў, якія б сведчылі радавод, у яго не было, то ён прадставіў паказанні дзевяці сведкаў — чыноўнікаў і дваран губерні, якія гарантавалі яго прыналежнасць да шля-

* Нацыянальны гістарычны архіў Рэспублікі Беларусь (далей па тэксце НГАРБ). Ф. 694. Спр. 1012. Л. 1 — 1 адв.

хецкага саслоўя, а таксама паперу, датаваную 1688 г. — закладны грашовы запіс на валоку зямлі і фальварак Невяроўшчына для забеспячэння сумы ў 30 коп грошаў літоўскіх ад лоўчага Ражанскай зямлі Грабкоўскага зямяніну Яго Каралеўскай Міласці Ашмянскага павета Мікалаю Нарушэвічу. Менавіта гэтага Мікалая і паказаў Пётр Нарушэвіч як свайго родапачынальніка.

Цалкам верагодна, што далейшая перадача Жорнавак ад Нарушэвічаў Валовічам адбылася ў выніку шлюбу нашчадкаў ці продажу маёнтка.

Кацярына Нарушэвічава — дачка падканцлера Вялікага княства Літоўскага — выйшла замуж за абознага ВКЛ Яна Валовіча. Зазірнём у той час і адзначым, што гэты шлюб аб'яднаў два даволі ўплывовыя беларускія роды.

Род Валовічаў спрадвечна карыстаўся гербам «Багорыя» (выява дзвюх зламаных стрэл на чырвоным полі). Гэты герб прыняў сабе і нашчадкам у 1413 г. на Гродзенскім сейме Станіслаў Высіжэн (што азначае: які ўсіх ахоўвае).

Род Валовічаў даў Беларусі выдатных дзяржаўных дзеячаў, пісараў, ваяроў.

Ён радніўся з Радзівіламі (Тэкля Валовіч была жонкай стольніка літоўскага, маршалка надворнага, ваяводы полацкага Аляксандра Людвіка Радзівіла — аднаго з родапачынальнікаў асіповіцкай галіны гэтага роду.

У 1552 г. — годзе крымінальнага здарэння на Асіповіччыне «ў зямлі Заямніцкай», калі інтарэсы двараніна яго каралеўскай міласці Мікалая Нарушэвіча пацярпелі ад нахабства падданых Віленскага біскупа князя Паўла, адзін з самых вядомых прадстаўнікоў роду Валовічаў Астафі пачынаў свой узыход да першай службовай прыступкі — пасады каралеўскага пісара ў Вялікім княстве Літоўскім. Канешне ж, ён ведаў сваю радню, іншых Валовічаў, у тым ліку і па лініі свайго дзядзькі Марака. Яго стрыечны брат - вядомы ў краіне дзяржаўны дзеяч, мсцібаўскі староста і маршалак надворны Рыгор (Грыгоры) Валовіч — хутчэй за ўсё і вырашаў з Нарушэвічамі лёс асіповіцкіх зямель у 1-й палове XVI ст.

Дакументы XVII—XVIII ст. захавалі факты аб тым, што Валовічы былі дбайнымі і чулымі гаспадарамі, і хоць жылі ў Вільні, далёка ад Жорнавак, але ведалі пра ход тутэйшых спраў і не дазвалялі крыўды ў адносінах да сябе і сваіх падданых. Гэта чалавечнасць была вядома далёка за межамі іх уладанняў.

Напрыклад, калі ў 1662 г. палкоўнік Колкштэйн са сваімі палкамі разрабаваў Жорнаўкі, сын Вінцэнта Валовіча Дамінік, канонік віленскі, староста обальскі запатрабаваў аднаўлення страт і пакарання вінаватых. Паратунку ў Валовічаў шукалі прыгонныя іншых землеўладальнікаў, даведзеныя да адчаю самадурствам сваіх гаспадароў.

У радаводах тых часоў злучаліся прозвішчы, вядомыя калі не ўсёй дзяржаве, то бліжэйшаму наваколлю абавязкова. Марцыян Валовіч, у якога было тры сыны і дзве дачкі, ухваліў пачуцці свайго сына Яна, калі той паведаміў, што Кацярына Нарушэвіч кранула яго сэрца. Яшчэ б: парадніцца з падканцлерам дзяржавы! Аб гэтым можна толькі марыць. Зрэшты, Ян быў відным хлопцам, вызначаўся не толькі знешнасцю, выпраўкай, але і розумам. Згодна з прыжыццёвым бацькоўскім завяшчаннем 1670 г. яму належалі Вязаўніца, Ерамонічы, Навасёлкі, Янаўская Слабада, Каменічы, маёнтак і мястэчка Халуй. Калі дадаць жончын пасаг, то можна было і не хвалявацца за будучыню.

Маладыя жылі шчасліва. Ян хутка ішоў па службовай лесвіцы і дасягнуў пасады абознага дзяржавы. Кацярына ўсё жыццё кахала яго, нарадзіла дзвюх дачок: Ганну і Фядору. Службовыя справы не адпускалі Яна з Вільні і не дазвалялі часта наведваць Мінск і вотчынныя землі, але ўсё ж аднойчы ён з сям'ёй адправіўся ў Халуй. Дзеці былі рады падарожжу, іх кранула прыгажосць наваколля і тое, што тут усё было іхняе: прыгажуня Свіслач, кваціcты дыван уздоўж дарогі і гэтыя дзіўныя, як лялькі, людзі, якія нізка кланяліся ў бок карэты, што пралятала з пылам па шляху...

Здавалася, што дружным паміж сабой дзяўчынкам лёс аднолькава адмерае шчасця. Аднак жыццё распарадзілася па-свойму. Ганна двойчы пабывала ў шлюбе, але так і засталася бяздзетнай. Спачатку яе выдалі замуж за генерала Фелікса Урбановіча, а пасля яго смерці ёй прапанаваў руку і сэрца трокскі падкаморы Укольскі. Даволі ганарлівыя Урбановічы другі шлюб Ганны прынялі як абразу (род

Укольскіх стаяў ніжэй у дваранскай іерархіі) і, паколькі атрыманыя Ганнай у пасаг багацці пасля другога шлюбу перайшлі ў рукі новага мужа, доўгі час даймалі яе матэрыяльнымі прэтэнзіямі.

Сястра Фядора як магла дапамагала ёй. Урэшце менавіта Фядора атрымала ў спадчыну ад свайго бяздзетнага дзядзькі Вінцэнта маёнтак Жорнаўкі з аднайменнай вёскай, Амінавічы, Пагарэлае, Лазовае, Ляды, Бозак, Малыя Жорнаўкі, Граўку, Казубавічы, Сёмкаву Слабаду, Снусцік і менавіта яна, захаваўшы лепшыя якасці свайго дзеда па матчынай лініі — Мікалая Нарушэвіча, — паклала пачатак радавой лініі Завішаў, якая без змены прозвішча жыла і валодала прасторамі ад Беразіны да Лапіч аж 2 стагоддзі да самай Кастрычніцкай рэвалюцыі.

Сярод імён беларускага сярэднявечча Завішы адны з многіх, аднак для гісторыі Асіповіцкага раёна значэнне іх роду вызначальнае. Менавіта Завішы на працягу некалькіх стагоддзяў валодалі тут зямлёю, як маглі развівалі гэты край, пабудаваўшы не толькі фальваркі, заводы і школы, але ў рэшце рэшт і чыгунку ад Верайцоў да фальварка Градзянец і да Халуя.

Прадстаўнікі роду Завішаў мелі герб «Лебедзь». Спачатку карысталіся гербам «Ружа», менавіта яго выкарыстоўвала асіповіцкая галіна, якая ў сваім радаводзе мела вядомых і яскравых прадстаўнікоў.

Спрадвечным радавым гняздом Завішаў быў маёнтак Кухцічы (зараз Уздзенскі раён). Да маёнтка ў Ігуменскім павеце (у розных яго частках) былі прыпісаны шматлікія вёскі, засценкі і фальваркі. Непасрэдна ў Кухцічах размяшчаўся цагляны палац — рэзідэнцыя Завішаў — і хоць ён уступаў у раскошы Нясвіжскаму палацу князёў Радзівілаў, але і тут былі багата аздобленыя залы і жылыя пакоі, захоўваліся мастацкія каштоўнасці і кнігі. Тут было месца музе і бесклапотнаму вяселлю. Завішы любілі прымаць гасцей і радніліся са старажытным, вядомым на ўсю краіну як багаццямі, так і культурай, родам Радзівілаў. Завішы былі не толькі вялікімі землеўладальнікамі, але і добрымі ваярамі. Яны ведалі, што трэба абараняць, за што змагацца, і выступалі за ўмацаванне дзяржаўнасці. Каралі іх ведалі асабіста і ў гонар іх вайсковых заслуг неаднойчы ўзнагароджвалі ордэнамі і прывілеямі.

Крыштоф Завіша на Бакштах быў адным з найбольш вядомых прадстаўнікоў роду ў часы Вялікага княства Літоўскага. Унук Крыштофа Завішы Ян Ежы пабраўся шлюбам з Фядорай Валовіч, гаспадыняй Жорнавак. Дзе і як першы раз Ян сустрэў сваю каханую — невядома. Не выключана, што першую сустрэчу падрыхтаваў яе стары бацька. Нам ніколі ўжо не спазнаць тайну сардэчнага яднання Фядоры Валовічавай і Яна Ежы Завішы. Застаецца толькі сведчыць факт: яны аднойчы сустрэліся, каб не толькі назаўсёды стаць мужам і жонкай, але і пакінуць нам праз тры стагоддзі ўзор сямейных узаемаадносін і адданасці. Іх каханне было чыстым і ўзнёслым, а шлюб аб'яднаў у адно два магутнейшыя і старэйшыя роды. І калі стары Завіша радаваўся на вяселлі пашырэнню зямельных уладанняў сына (за Фядорай былі аддадзены землі па левым беразе Свіслачы ад Лапіч амаль да Свіслацкага замка), то Ян Валовіч разам з зяцем набываў надзею на працяг роду і перадачу ўнукам сваёй багатай спадчыны.

Маладая сям'я жыла ў Кухцічах і мела шмат сяброў у розных кутках: у Мсціславе, Браславе, Смаленску і Мінску, дзе даволі часта сустракалася з сям'ёй мінскага ваяводы Крыштофа Завішы — стрыечнага брата Яна Ежы. Не без яго ўдзелу Ян імкліва ішоў па службовай лесвіцы, стаў палкоўнікам, атрымаў пасаду мінскага харунжага. У іх з Фядорай нарадзіліся двое хлапчукоў. Удала ў маладой сям'і ладзіліся справы, кожны год прыбаўляў дабрабыту, пашыраў кола сяброў. Не раз прыслуга ў Жорнаўках мітусілася, чакаючы прыезду з Кухціч шумнай кампаніі. Бывала, вясной, пасля Вялікадня ў парку непадалёк ад рачулкі Граўкі (на тым месцы зараз захаваліся векавыя дубы і ліпы) рассцілаўся вялікі абрус, лілося віно, гучалі жарты і смех. На такія сняданні запрашаліся войты завішаўскіх маёнткаў. Ішла гаворка аб выкананні павіннасцей сялянамі, выказваліся меркаванні аб будучым ураджаі. Гэта былі не сухія даклады, а зацікаўленае абмеркаванне спраў. А чалавечыя адносіны таго часу мала чым адрозніваліся ад сучасных. У архівах знаходзіцца безліч дакументаў, якія сведчаць аб моцных пачуццях і роспачы ад

ашуканства, гаспадарчых здольнасцях і звычайных крадзяжах. Усё гэта было ўласціва і сям'і Завішаў. У сямейнай перапісцы, гандлёвых дакументах, шматлікіх задакументаваных спрэчках з-за зямельных пытанняў яны паўстаюць звычайнымі людзьмі. Бадай, адзінае адрозненне паміж імі і нашымі сучаснікамі ў тым, што яны значна больш шанавалі бацькоўскі дом, радавое гняздо. Дзе б ні жылі і працавалі тыя Завішы — у Браславе, Вільні, Мінску ці Віцебску — яны ведалі, што варта апынуцца ў Кухцічах, як пытанне чый ты і адкуль знікне само сабой.

Пераехаўшы на пастаяннае месца жыхарства да мужа ў Кухцічы, Фядора змагла раскрыцца тут не толькі як ветлівая гаспадыня, але і як сапраўдная ўладарка. Не парываючы сувязі з бацькоўскай спадчынай — Жорнаўкамі, яна кіравала імі з вялікай любоўю і карысцю не толькі для свайго дома, але і для асіповіцкіх сялян. Яе подпіс стаіць пад шматлікімі купчымі, распіскамі, іншымі гаспадарчымі дакументамі гэтага маёнтка, у тым ліку і пад лістом вызначэння павіннасцей за 1724 г. Сярод жыхароў вёскі таго часу значацца Савасцей Стэльмах, Міна Мухаморын, Марцін Хадуй, Паўлюк Маскаленка, Паўлюк Акулін, Ян Тальчэўскі, Карп Калюшаў, Грышко Вергеен...

Клопат Фядоры аб спадчыне быў блізкім мужу. Знаходзячыся на дзяржаўнай службе, ён выдзяляў час і дапамагаў жонцы вырашаць шматлікія маёмасныя пытанні па Жорнаўках у ваяводскіх установах Мінска, сачыў за своечасовым выкананнем абавязацельстваў арандатарамі і спраўнай работай млыноў, падтрымліваў устойлівую духоўную сувязь жонкі з касцёлам бернардзінцаў у Мінску. Ён любіў дзяцей, быў чулым, уважлівым мужам. Фядора і Ян жылі душа ў душу, ва ўзаемнай павазе і любові, што было шырока вядома навакольным. Да нас жа водгукі іх замілавання і ласкі данёс Фядорын духоўны запавет-тастамент. Дакумент гэты вялікага эмацыянальнага запалу і духоўнай сілы быў прадыктаваны ёю пры жыцці ў 1715 г. У ім адлюстраваны не толькі духоўны запавет і прызнанне ў каханні, але і сувязі вядомых беларускіх родаў. Разам з магутнай любоўю да жыцця, да сваіх блізкіх выказана ў ім пяшчота да свайго мілага адзінага мужа: «...з якім праз чысціню пачуццяў нашых, калі б узаемнае двухбаковае каханне працягнулася яшчэ гады, заўжды нязменна яго кахала б сама спазнаючы пяшчоту і ўзаемнасць як адзінай у маім жыцці радасці салодаснага кахання сэрцам. Усё жыццё яму хацела служыць, заўжды — аж да апошняй рысы. У гэтай боскай тваёй пяшчоце сведчанне кахання твайго ў жыцці нашым, асляпляючага кахання — пачуцця, за якое з глыбіні майго сэрца зыходзіць удзячнасць на век і аб ім зараз праўдзівы нашу доказ кахання майго і такім яго захавала...» (НГАРБ. Ф. 694. Воп. 5. Спр. 177.)

Аб'яднаная спадчына, якая акрамя Кухціч упершыню ўключала і Жорнаўкі, пасля смерці бацькоў спачатку перайшла сынам Фядоры Крыштофу Тэабольду і Феліцыяну, а потым (паколькі Феліцыян не меў дзяцей) дзецям Крыштофа.

Фядорыным унукам давялося жыць у цяжкі і складаны час. Дзяржава распадалася на вачах. Пасля трох падзелаў Рэчы Паспалітай у 1795 г. Беларусь поўнасцю была ўключана ў склад Расійскай імперыі. Жорнаўкі апынуліся на яе тэрыторыі...

Двое з чатырох сыноў Крыштофа Завішы — Ян і Казімір — аказаліся ў гэты час найбольш блізка да палітычных падзей. Ян, які наследаваў асіповіцкую спадчыну і які ў 1785 г. атрымаў ад караля Станіслава Аўгуста патэнт на пасаду камергера польскага двара, усю будучыню звязваў толькі з Каронай. І шлюб з Тэрэзай Свентаржыцкай, і нараджэнне сына Івана Тадэвуша (Фадзея), і ўзнагарода — ордэн Святога Станіслава былі для яго шчасцем, якое збылося дзякуючы каралю. Ён падтрымаў рашэнні вальнага сойму з-за таго, каб набыць большую значнасць у мясцовай ігуменскай шляхты, і сына хрысціў, прыехаўшы ў Жорнаўкі (у касцёле ў Блоні), каб лішні раз падкрэсліць — былі Завішы для вас гаспадарамі і будуць! Усе чуткі і размовы аб надыходзячым канцы дзяржавы ён абвяргаў. Нават тады, калі рускія вершнікі несліся па шляху ад Каменіч да Гравы, палкоўнік войскаў літоўскіх Ян Карал Завіша верыў у сілу і вечнасць Польшчы.

Яго брат Казімір Аляксандр быў большым рэалістам. Ён таксама прысвяціў сябе вайсковай службе, меў чын капітана войс-

ка. Да службы адносіўся сумленна, быў патрабавальным камандзірам. За высокае прафесійнае майстэрства і мужнасць атрымаў два ордэны: Святога Станіслава і Белага Арла і сустрэў анексію Вялікага Княства ў чыне палкоўніка. Тое, што адбылося, Казімір перажываў як асабістую трагедыю.

Улічваючы тое, што шляхта Рэчы Паспалітай не вельмі змагалася за сваю незалежнасць, Кацярына II даволі лаяльна аднеслася да яе лёсу. Практычна ўсім вядомым родам былі захаваны прывілеі. Некаторыя прадстаўнікі іх увайшлі ў новыя органы мясцовай улады.

Улічваючы погляды і вопыт Казіміра Завішы, начальства Гродзенскай губерні хадайнічала перад імператарам аб прадастаўленні яму вайсковай пасады. Казіміру было прысвоена званне генерал-маёра расійскіх войскаў, і ён пачаў новую службу.

Ян Карал з Тэрэзай і маленькім Фадзеем працягваў жыць у Варшаве. Ён адышоў ад палітыкі і поўнасцю аддаўся выхаванню сына і паляпшэнню спраў маёнтка, хоць сам у Жорнаўках па-ранейшаму бываў даволі рэдка. Падчас кампаніі 1812 г. ён не супрацоўнічаў з Напалеонам, дзякуючы чаму не толькі захаваў свае ўладанні, але і жыццё сваіх сялян.

Ён меў у Жорнаўках амаль 30 тысяч дзесяцін зямлі і заставаўся адным з самых буйных землеўладальнікаў Ігуменскага павета, саступаючы мабыць толькі князю Вітгенштэйну і Радзівілам. Акрамя прыпісаных да маёнтка Жорнаўкі фальваркаў Новая Ніва, Пагарэлае, Трэцын, Вязаўніца, Навасёлкі, Завішын, Паташня, Заграддзе, Вяззе, мястэчка Халуй, засценкаў Стайцы, Сценкі, Крычавец, Блыхава, Буда, Амінавічы, Градзянец (Градзянка), Бозак, Лісіца, Прыцерпа, Баравуха, Ямнае і іншых Завішу належалі таксама прыпісаныя да маёнтка каля сотні дваровых людзей, 3 млыны, 3 карчмы і дзягцярны завод. Фадзей Іванавіч быў добрым гаспадаром. Ён разумеў, што займацца земляробствам на нізкародных землях — справа малапрыбытковая і бесперспектыўная. Куды больш надзейна займацца лесам, тым больш што прырода адарыла жорнаўскае наваколле унікальнымі ўмовамі для росту карабельных бароў, зараснікаў дубу і іншых каштоўных парод дрэў. Паступова яго лясная дача стала не толькі буйнейшай, але і самай дагледжанай. Яна спаборнічала па якасці лесу з дзяржаўнымі, размешчанымі ў Цэлі, Лапічах і іншых месцах раёна. Лесасекі, якія былі пры ім закладзены, падлягалі высечцы ў пачатку, а то і ў сярэдзіне XX ст.

Менавіта ў гэты край прыехаў у свой час упаўнаважаны Расійскага флоту. Добры знаўца матэрыялаў для караблебудавання аб'ехаў за сваё жыццё не адну лясную вярсту. Ужо не адзін месяц ён ездзіў і па заходніх губернях. На жаль, для патрэб флоту тут нічога вартага не сустракалася. У дзяржаўных лясных дачах пераважалі ліставыя пароды, а калі і траплялася хвоя, дык такой якасці, што толькі ў печы паліць. Тое, што ён убачыў у Лапіцкай лясной дачы, было ашаламляльным: векавая хвоя расла борам. Стромкая, па даўжыні больш за сто сажняў яна, як потым высветлілася, мела неабходную колькасць смалы і з поспехам магла быць выкарыстана для пабудовы караблёў.

У памяшканні лясніцтва, схіліўшыся над планам дачы, стары карабел уздыхнуў з палёгкай: камандзіроўка ў Паўночна-Заходні край атрымалася не марнай.

— А чый лес мы бачылі ля Жукаўкі? — запытаў ён у начальніка лясной варты.

— Мясцовага памешчыка Завішы, ваша высакароддзе.

— Завішы? Бачу, бачу... Цудоўны лес. Шкада, што не дзяржаўны. Аднак, пазначу, што яго можна набыць для патрэб флоту...

Фадзей Завіша імкнуўся падтрымліваць добрыя адносіны з усімі прадстаўнікамі роду і дапамагаў усім, хто да яго звяртаўся. Калі яго пляменнік Ігнат захацеў паступіць на службу афіцэрам Лубенскага гусарскага палка, дзядзька гарантаваў яго фінансаванне. Ён цаніў адукацыю, хоць добра разумеў: яна не забяспечыць дабрабыту. Каталіку ў Расіі было шмат што забаронена ў той час.

Калі Фадзею Завішу было 32 гады, у яго нарадзіўся сын. Ні сам Фадзей, ні яго жонка не ведалі тады, што іх Іван стане апошнім мужчынам роду. У тостах, якія пасля прыезду з Уздзенскага касцёла гучалі на хрэсьбінах у гонар нашчадка, было адно — працяг роду яшчэ на незлічоную колькасць гадоў. Аднак гэтыя заклікі не былі пачуты богам...

Іван пэўны час выхоўваўся дома, атрымаў пачатковую адукацыю, а потым прадоў-

жыў вучобу ў Курляндскай гімназіі. Пасля заканчэння вярнуўся ў Мінск, дзе, дзякуючы клопату бацькі і з дазволу імператара, быў прызначаны на службу ў Мінскі дваранскі дэпутацкі сход, дзе і працаваў больш за 10 гадоў.

Позні шлюб мужчыны ў той час быў заканамерны, аднак Фадзею хацелася яшчэ пры жыцці паглядзець на нявестку. Урэшце сын паведаміў аб намеры скончыць халасцяцкае жыццё. І Фадзей Завіша, і сам Іван, які доўга прыглядаўся да дзяўчат, засталіся задаволены выбарам — маладая прыгажуня была каталічкай, акрамя прыемнай знешнасці мела графскі тытул і дом у Варшаве, дзе, зрэшты, у 1855 г. і адбылося вяселле Івана Завішы з фрэйлінай двара Яго Імператарскай Высокасці, дзявіцай, графіняй Марыяй Кванецкай. Маладая пара пасялілася ў Варшаве.

Зразумела, што Івану, які з правінцыяльнага Мінска аб'ехаў з жонкай паў-Еўропы і трапіў у сталіцу царства Польскага, было не да Жорнавак. Усё даглядаў у маёнтку стары Фадзей. Ён прыязджаў у Варшаву на наступны год пасля шлюбу сына, расказваў аб справах, імкнуўся адрадзіць яго цікаўнасць да вотчыны, аднак сын не спяшаўся назад. Тым больш, што неўзабаве маладая і прыгожая жонка нарадзіла яму дзвюх дачок, і стала зразумелым, што дзеля іх дабрабыту лепей назаўсёды застацца ў Варшаве. Іван звярнуўся да імператара з просьбай дазволіць змяніць краіну пражывання і неўзабаве стаў грамадзянінам Польшчы.

Гэты факт не мог не адбіцца на стане мясцовых спраў. Некаторыя тутэйшыя адміністратары шукалі спосаб скампраметаваць Івана Фадзеевіча, які не вельмі любіў наведвацца ў вотчыну. У 1867 г. уздзенскі валасны старшыня Кандрат Герасімовіч «даводзіў да ведама» губернскага начальства, што Завіша высяляе з сваіх уладанняў асоб праваслаўнай веры, а на іх месцы селіць католікаў.

Безумоўна, тыя, каму прапаноўвалі пераехаць на новае месца жыхарства, не дзякавалі памешчыку. І гэта зразумела: сям'я траціла мястэчка, пэўныя выгоды і сувязі. Аднак права асабістай уласнасці, якімі б горкімі не былі часам яго бакі, непарушнае. Завіша ўсё рабіў законна, зыходзячы не з царкоўных ці палітычных перакананняў, а з права сваёй уласнасці на зямлю.

Пасля смерці бацькі ў 1866 г. адносіны Івана да спадчыны змяніліся, да Жорнавак ён пачаў адносіцца з большай цеплынёй і павагай. Паказаў маёнтак сваёй жонцы, аднойчы яны прыязджалі на лецішча ў Халуй разам з малалетнімі Марыяй і Магдалінай.

Пасля адкрыцця чыгункі даязджалі цягніком да Мінска, дзе сустракаліся з кіраўніком маёнткаў, слухалі даклад, удзельнічалі ў невялікім застоллі, куды звычайна запрашаліся шматлікія знаёмыя, а потым — да Асіповіч, дзе іх сустракала цэлая світа мясцовых служкаў. Калі ж картэж накіроўваўся ў Халуй, многія з мясцовых прыгажуноў сарамліва касіліся на Завішынскіх дзяўчат: варшаўскае выхаванне, пэўная раскаванасць, а галоўнае — прыгажосць пакаралі юначыя сэрцы.

Сам Іван любіў аб'ехаць усе вёскі маёнткаў. Галоўная сустрэча і першы прыпынак — у Жорнаўках. Супастаўленне пісьмовых дакладаў з рэчаіснасцю, сустрэчы з ляснічымі. Варшава — Варшавай, а галоўнай крыніцай даходу ўсё ж такі заставаўся далёкі ад яе жорнаўскі лес. Іван Фадзеевіч пераняў бацькоўскі падыход і займаўся лесам на навуковай аснове, шмат сродкаў аддаваў на папаўненне фонду. У 1880 г. у Жорнаўскай лясной дачы па яго ўказанні былі закладзены буйныя плантацыі хвоі і дубу, вырабы з якога і раней карысталіся павышаным попытам на знешнім рынку.

У Расійскай імперыі пільна сачылі за лесакарыстаннем. Незалежна ад прыналежнасці лясоў разліковая лесасека ўзгаднялася з дзяржаўнымі органамі, новыя культурныя пасадкі заахвочваліся: да 30 гадоў з плошчы такіх пасадак памешчык не плаціў падаткі. Ён быў зацікаўлены ў тым, каб пасля гэтага тэрміну маладзенькія бары нагадвалі абрысы карабельнага бору, бо разам з падаткамі прыблізіцца і час іх скарыстання. Нягледзячы на абцяжаранасць сервітутам, разбіты на кварталы прасекамі лес Завішы добра ахоўваўся і прарэджваўся, крадзяжы і пажары ў ім былі з'яваю вельмі рэдкай.

Мерапрыемствы па лесаразвядзенні патрабавалі немалых капіталаўкладанняў, і Іван Фадзеевіч ішоў на іх, хоць ведаў, што сам скарыстаць багацці ўжо не зможа (ча-

лавечы век, на жаль, карацейшы, чым век дуба). Яго клопат павінен быў даць плён і даход унукам і праўнукам, якія, як меркаваў ён, будуць жыць у далёкім ад яго шчаслівым дваццатым стагоддзі... Не ведаў ён, што гэты век стане векам выпрабаванняў для яго сям'і і ўжо на яго пачатку будуць беззваротна страчаны багацце і слава Завішаў.

Магдаліна ўвайшла ў валоданне маёнткамі Завішаў 3 студзеня 1889 г., праз год пасля смерці бацькі, і ў маі таго ж года даверыла кіраванне Жорнаўкамі Антону Асоўскаму. Спадчына ёй дасталася значная. На пачатку XX ст. яна была, бадай, самай багатай памешчыцай Ігуменскага павета. Ёй належала 41 тысяча дзесяцін зямлі! Падатковай інспекцыяй маёнтак Жорнаўкі разам з усімі прыпісанымі да яго вёскамі і іншым скарбам у 1910 г. быў ацэнены ў астранамічную па тым часе суму 2 765 775 рублёў 86 капеек. Ёй належаў таксама багацейшы радавы маёнтак Завішаў у Кухцічах. Акрамя таго Магдаліна Завіша была самым буйным уладальнікам лясных угоддзяў Асіповіччыны. Яе лясная дача ад Лапіч да Градзянкі налічвала 27 тысяч дзесяцін.

Першы раз яна выйшла замуж у 20 гадоў за чалавека, які быў значна старэйшы за яе. У 34 гады яна стала ўдавой. Пасля смерці граф Людвік Красінскі пакінуў ёй добры ўспамін аб сабе, спадчыну і прозвішча. Вядома, такая багатая жанчына была на вачах, мела шмат паклоннікаў, аднак яна не спяшалася з выбарам. Неяк у час падарожжа па Еўропе яна выпадкова пазнаёмілася з маладым Мікалаем Радзівілам — пляменнікам нясвіжскага ардыната Антона Радзівіла. Малады чалавек спазнаў у адносінах да Магдаліны вялікае каханне.

Мікалай нарадзіўся ў Прусіі ў сям'і вайскоўца. Яму было 8 гадоў, калі бацька змяніў грамадзянства і, атрымаўшы тытул камер-юнкера «высочайшего двора», перасяліўся з Берліна ў Санкт-Пецярбург. Там і прайшло дзяцінства Мікалая. Атрымаўшы універсітэцкую адукацыю, маючы шмат сяброў, ён вырас упэўненым прыгажуном, здольным на смелыя ўчынкі. Шлюб з жанчынай, якая старэйшая на 19 гадоў, быў для яго зусім натуральным. Вяселле згулялі ў Берліне, жылі ў Варшаве. Пакрысе Мікалай уваходзіў у курс спраў. Ён бачыў, што кіраванне агромністымі ўладаннямі патрабуе абсалютнага даверу да выканаўцаў і сучасных падыходаў да выкарыстання рэсурсаў. З дазволу жонкі (якая цалкам давярала яму) ён запрасіў да кіравання маёнткамі свайго знаёмага і сябра, інжынера, спецыяліста па выкарыстанні лесу корпуса ляснічых надворнага саветніка Роберта Брутана. З'яўленне гэтага чалавека ў Жорнаўках паклала канец рабаванню спадчыны Магдаліны. Менавіта Брутан разам з іншымі даверанымі асобамі гаспадыні на працягу 9 гадоў вёў цяжбу за засценак Бозак. Справа была ў тым, што невялікі гэты засценак у 20 дзесяцін зямлі быў прыпісаны да маёнтка Жорнаўкі і належаў спрадвеку Завішам. Апошнія паўвека Бозак арандавалі дваране Піятровічы: Іван, потым яго сын Вікенцій, і ўрэшце сын Вікенція Антон. Калі ў 1903 г. выйшаў закон, які даваў сталым арандатарам права першаснага выкупу зямлі, то сын і бацька Піятровічы не зрабілі адпаведных захадаў (ці то «праспалі», ці то проста ў іх не было грошай) і не падалі на працягу года (тэрмін, устаноўлены законам) заяву на выкуп засценка. Праз 3 гады 28-гадовы Антон «ачухаўся», але афарміў дакументы з парушэннямі. Справа цягнулася да 1912 г. і, нягледзячы на пратэсты памешчыцы, закончылася тым, што Антон Піятровіч атрымаў усё ж такі права на выкуп засценка... У засценку Таўстуха Кухціцкага маёнтка патрабаваў зямлю Серафім Юрэвіч, хацелася зямлі і іншым арандатарам, якія не мелі грошай. Судовыя справы, якія Брутан перадаваў у воласць, разглядаліся марудна, не паслядоўна. Яму даводзілася шмат ездзіць па вёсках, каб і бягучыя справы не ўпусціць, і да суда паспець.

Для гісторыі барацьба за невялікі кавалак зямлі побач з вёскай (у самой вёсцы Бозак, якая існуе і сёння, у той час жыло больш за 4 сотні жыхароў) уяўляецца не такой ужо і важнай, аднак яна пралівае святло на ўзаемаадносіны ў асіповіцкіх вёсках на пачатку XX ст. Лаянкі і папрокі арандатараў, абыякавасць чыноўнікаў і адкрытае парушэнне імі законаў стваралі вакол памешчыкаў атмасферу нецярпімасці. Усё большую моц адчувалі дробныя землеўласнікі, арандатары і нават батракі.

Менавіта Брутан падтрымаў і ўхваліў ідэю аб будаўніцтве чыгуначнай веткі для

асваення лясных багацця́ў, а пазней выступіў у ролі адказнага за яе будаўніцтва. Вось што сведчыць дакумент:

«В ноябре 1907 года князь Николай Вильгельмович Радзивилл через своего поверенного тайн. сов. В.В.Максимова, обратился в министерства Путей Сообщения и Финансов с ходатайством о разрешении ему сооружения железнодорожной ветви общего пользования, нормальной колеи, от станции Верейцы, Либаво-Роменской жел. дороги, до фольварка Гродзенки, с ответвлением от означенной ветви к местечку Холуй, общим протяжением около 53 верст и стоимостью, по исчислению предпринимателя, без рельс и скреплений, в 804 340 руб.

Сооружение Верейцовской ветви, которая пересечет лесную часть Игуменского уезда Минской губернии, предпринимается кн. Радзивиллом в целях сделать возможным вывоз лесных материалов из примыкающих к проектируемой ветви обширных лесных дач как частновладельческих, так и казенных, площадью около 60000 десятин, из коих около 27000 десятин составляют собственность княгини Радзивилл... Срок строительства — двухлетний...» (Расійскі дзяржаўны гістарычны архіў. Ф. 1276. Воп. 4. Спр. 360. Л. 5.)

1 мая 1908 г. міністэрствы фінансаў і шляхоў зносін Расійскай імперыі прынялі сумесную пастанову аб задавальненні хадайніцтва князя, якую падпісалі міністр шляхоў зносін інжынер генерал-лейтэнант Шаўфус і міністр фінансаў статс-сакратар Какоўцаў. На наступны дзень гэты дакумент ляжаў на стале прэм'ер-міністра Мікалая фон Плеве і праз пэўны час быў зацверджаны Кабінетам Міністраў і ўхвалены імператарам Мікалаем II. Тэрмін акупнасці веткі быў вызначаны ў 4 гады.

Прашэнне міністру шляхоў зносін аб пабудове пад'язнога пуці да ст. Асіповічы. 16 лістапада 1895 г.

Ад Лапічаў да фальваркаў Градзянец і Завішын належала не толькі зрабіць прасекі ў векавым лесе, але і «фарсіраваць» водныя перашкоды, сярод якіх найбольшай была Свіслач. Будаўніцтва пачалося ў пачатку 1909 г. З навакольных вёсак люд пацягнуўся на заробкі. Кіраўніцтва будоўлі ставілася да найму вельмі адказна: дзяржава абавязала забяспечыць працуючых працоўнымі кніжкамі, медыцынскай дапамогай. На Радзівіла ўскладвалася персанальная адказнасць за захаванне тэхнікі бяспекі на будоўлі. За ходам работ пастаянна назіралі прадстаўнікі Упраўлення Лібава-Роменскай чыгункі. Работы ішлі спорна. Забастовак не назіралася. Будаўнікам хацелася грошай, а сялянам навакольных вёсак хацелася на свае вочы ўбачыць той цуд, што зваўся чыгункай.

У кастрычніку 1911 г. па ветцы быў адкрыты рэгулярны рух. Згодна з раскладам, на Градзянец і Завішын цераз вузлавую станцыю Уборак (якая спачатку называлася Жорнаўкамі) з Верайцоў штодня адпраўлялася па адным груза-пасажырскім цягніку. Яны пачалі перавозіць пасажыраў і багаж, а таксама вывозіць лес з усіх чарговых лесасек, якія былі прададзены Магдалінай Радзівіл купцу Мярэцкаму на 8 гадоў з разліку высечкі 350 дзесяцін у год па цане 205 рублёў за дзесяціну. Сяляне навакольных вёсак атрымалі магчымасць пастаяннага заробку. На станцыях узніклі пасёлкі, запрацаваў тэлефон, а неўзабаве адкрыліся і паштовыя аддзяленні.

Выдача заробку будаўнікам чыгуначнай веткі Верайцы — Градзянка. Маёнтак Жорнаўкі, 1909 г.

Чыгуначная станцыя Завішын. 1913 г.

Першымі начальнікамі чыгуначных станцый былі: у Лапічах — Яўген Пятровіч Златавярхоўнікаў, ва Уборку — Уладзімір Радзівонавіч Музычэнка-Цыбульскі, у Завішыне — Мікалай Якаўлевіч Дзмітрыеў, у Градзянцы — Уладзімір Дзмітрыевіч Цітоў.

Чыгуначная ветка на Градзянку дала магчымасць жыхарам навакольля далучыцца да даброт цывілізацыі і засталася вечным помнікам, які пакінуў малады Мікалай Радзівіл.

На вялікі жаль, іх агульная радасць ад будаўніцтва была нядоўгай. З пагаршэннем адносін Расіі з Германіяй адносіны да землеўладальнікаў каталіцкай веры таксама пагаршаліся. Асабліва неспакойна паводзілі сябе шматлікія даносчыкі і «добразычліўцы» з Кухціч і Узды. Многія з іх захавалі злосць яшчэ на бацьку Магдаліны — Івана Завішу. Каб пазбегнуць непатрэбнага напружання, параіўшыся з Магдалінай, Мікалай Радзівіл выкупіў на сваё імя маёнтак пад агульнай назвай Кухцічы з фальваркамі, якія належалі да іх, вёскамі, засценкамі і ўрочышчамі. 10 жніўня 1912 г. купчая на суму 1 200 000 рублёў была зацверджана.

Добра разумеючы змяненне палітычнай сітуацыі ў горшы бок, развітаўся з Радзівіламі і Роберт Брутан. Ён выехаў з сям'ёю спачатку ў Курляндыю, а потым перабраўся ў Германію.

З пачаткам вайны Мікалай Радзівіл пайшоў на фронт. Ён загінуў па-геройску 30 лістапада 1914 г. ва Усходняй Прусіі. Магдаліна глыбока смуткавала. Акрамя асабістага гора, яна бачыла, як Расія спаўзае ў бездань, як узрастае бунт. Яна была яшчэ ў жалобе, як ва Уздзе адбыўся самавольны захоп зямлі яе мужа. 11 красавіка 1915 г. гэта зрабіў мясцовы жыхар Даніла Булынка...

Апошняя жорнаўская гаспадыня заўсёды лічыла сябе беларускай, а дакладней — вялікалітоўкай. Нягледзячы на ўсе выпрабаванні, яна захоўвала любоў да сваёй Бацькаўшчыны. Відаць, яна добра ведала свой радавод, прыналежнасць продкаў да эліты Вялікага Княства. Свой агромністы духоўны патэнцыял і грошы яна скарыстоўвала то на падтрымку першых беларускіх палітычных плыняў, то на падтрымку беларускай адукацыі (адчыніла беларускія школы ў Кухцічах, Каменцы і Уздзе), то на падтрымку першых перыядычных беларускіх выданняў. Яна апекавала выдавецтва «Загляне сонца і ў наша аконца» ў Пецярбургу, Беларускае выдавецкае таварыства ў Вільні, газету «Наша ніва», каталіцкі часопіс «Belarus» і іншыя выданні. З яе фінансавым удзелам былі надрукаваны першыя кнігі Максіма Багдановіча, Канстанцыі Буйло і інш.

Князь Мікалай Радзівіл.

Усё тое добрае, што здзейсніла на нашай зямлі гэта жанчына, цяжка пералічыць. Яе дабрачынная дзейнасць не перапынялася ні на хвіліну. У 1918 г. яна выехала ў Варшаву, адкуль праз год паспрабавала вярнуцца на радзіму, аднак атрымала адмову. У 1922 г. Магдаліна перабралася ў Літву, у Коўна, дзе неўзабаве Літоўскі ўрад за фундатарства ўзнагародзіў яе ордэнам «Вялікі крыж Гедзіміна». Праз 10 гадоў, у сталым узросце, яна перабралася праз ахопленую фашысцкім рухам Германію ў Швейцарыю і пайшла ў манастыр, але і

Магдаліна Радзівіл з дачкой Людвікай. Партрэт невядомага мастака. Канец 1880 — пачатак 1890-х гадоў.

адтуль працягвала сваю дабрачынную дзейнасць. Сэрца шчырай беларускі перастала біцца 6 студзеня 1945 г. на восемдзесят чацвёртым годзе жыцця.

У тапаніміцы раёна няма населеных пунктаў, названых у гонар Валовічаў, Завішаў, Радзівілаў. Разам са знікненнем веткі ад Уборка на Завішын неўзабаве знік з карты і сам Завішын, няма і населенага пункта пад назваю Двор, дзе некалі размяшчаліся будынкі старажытнага Жорнаўскага маёнтка, нават з мясцовых старажылаў не ўсе скажуць, дзе некалі размяшчаўся засценак Блыхава княгіні Магдаліны Радзівіл. Аднак сама асіповіцкая зямля, вядома, помніць падзеі і імёны тых, хто некалі на ёй шчыраваў і праслаўляў яе.

В.У.Хурсік.

Бароны Асіповіччыны

Род памешчыкаў Офенбергаў знік з айчыннай гісторыі напярэдадні Кастрычніцкай рэвалюцыі 1917 г. Ніводны даведнік не змяшчае звестак пра яго. Між тым даследаванні паказваюць, што асобныя яго прадстаўнікі імкнуліся аказаць уплыў на палітычнае і культурнае жыццё Беларусі ў перыяд знаходжання яе ў складзе Расійскай імперыі.

Офенберг (Offenberg) у перакладзе з нямецкай — адкрытая гара. І сапраўды, на чырвоным полі радавога герба дзве голыя гары, якія маюць унізе адтуліны[1]. Горы на гербе з'явіліся, відаць, невыпадкова і ўказваюць на геаграфію паходжання роду. Хутчэй за ўсё гэта нейкая мясцовасць у Германіі ці ў Чэхіі. Аднак у дакументах на пацвярджэнне дваранства сваёй радзімай Офенбергі паказвалі Курляндыю, дзе старажытны дваранскі род быў унесены ў Палажэнне рыцарскага Судзілішча 20 ліпеня 1634 г. і карыстаўся ўсімі правамі, перавагамі і вольнасцямі, дараванымі 9-м параграфам граматы караля Жыгімонта II Аўгуста 1561 г.[2] Род паходзіў ад Фрэдэрыка Ежы Офенберга і меў 2 галіны[3]. Прадстаўнікі адной з іх пастаянна жылі ў Курляндыі (дваранскае паходжанне гэтай галіны пазней было зацверджана пастановай расійскай Герольдыі 3 красавіка 1862 г. за нумарам 2823 [4].

Іван Эбергард Фрыдрых Юрый фон Офенберг паклаў пачатак другой, беларускай, галіне роду. Ён таксама паходзіў з Курляндыі, але валодаў зямлёй на Беларусі, меў маёнтак Дайневічы ў Браслаўскім павеце. Пасля яго смерці па завяшчанні 1729 г. гэта вотчына перайшла яго сынам Дамініку і Сцяпану[5].

Можна меркаваць, што на Міншчыне Офенбергі з'явіліся ў перыяд знаходжання на пасадзе мінскага ваяводы Крыштофа Завішы, род якога таксама меў заходнія карані і з дапамогай якога, відаць, Сцяпан Офенберг атрымаў пасаду рэчыцкага скарбніка (Рэчыцкі павет уваходзіў у склад Мінскага ваяводства).

Сяброўскія сувязі родаў перадаліся і далей. Калі ўнук Сцяпана межавы суддзя Ігуменскага павета Якаў Офенберг пасля дзяржаўнай службы і жаніцьбы вырашыў, урэшце, асесці на зямлі і набыць ціхі куток, ён звярнуўся да Ігнася Есьмана, зяця маршалка таго ж павета Фадзея (Тадэвуша) Завішы. Есьман і яго жонка Антаніна з Завішаў прапанавалі лясны фальварак Лочын са свайго маёнтка Жорнаўкі, які і быў куплены Якавам Офенбергам у 1820 г. разам з вёскай Сёмкава Слабодка за 7500 руб. серабром.

Размешчаны за 10 вёрст ад Жорнавак Лочын быў у Завішаў аддаленым лясным фальваркам. Гаспадары сюды наведваліся вельмі рэдка, часцей за ўсё на паляванне, і таму быў ён не надта дагледжаны, патанаў у атачэнні векавечных бароў і дуброў з невялікай колькасцю гаспадарскіх пабудоў і ворнай зямлі. Амаль у самым лесе, на пясочку тулілася некалькі крытых саломай хацінак прыгонных сялян.

Янам Офенбергам фальварак быў ператвораны ў прыгожы маёнтак. Тут былі закладзеныя касцёл, парк, сад і нават водаправод з фантанамі (рэшткі ўсяго гэтага можна знайсці на былой сядзібе і зараз). Паводле ўспамінаў жыхаркі в. Лочын Вольгі Кедзіч, тут было зроблена добраўпарадкаванне спуску Лочынскага возера, амаль да самай яго гладзі працягнулася алея з каштоўных парод дрэў. Асноўныя лясныя дарогі — да Пагарэлага і Жорнавак дзякуючы новым гаспадарам былі выдатна дагледжаны, па іх можна было ехаць у любы час да сядзібы Завішаў і

далей аж да Мінска і Вільні. Праз год фальварак ператварыўся ў сапраўдны квітнеючы маёнтак. Сюды, у толькі што пабудаваны двухпавярховы будынак, бацькі прывезлі сваіх пяцярых малалетніх сыноў. А яшчэ праз 5 гадоў — у 1826 г., калі Якаву Офенбергу ішоў 68-ы год, у яго нарадзіўся апошні з іх — Нікадзім.

Жыццёвая ідылія ў Лочыне працягвалася амаль 2 дзесяцігоддзі. За гэты час Якаў і яго жонка Феліцыяна з Жыманскіх здолелі даць сынам адукацыю, пакінулі ім добрыя прыяцельскія сувязі з многімі памешчыкамі краю. Ладзіліся і гаспадарчыя справы: зямля і лес давалі неблагі прыбытак.

Усё змянілася пасля смерці гаспадара ў 1839 г. Паводле яго тэстаменту, маёнтак, ацэнены ў 2000 руб., быў адпісаны жонцы. Вотчынныя землі ў роўных частках дасталіся адпаведна старэйшым сынам Віктару і Ігнату. Цэзару, Вільгельму і Нікадзіму бацька завяшчаў выплаціць з даходаў маёнтка (да паўналецця і пакуль жывая маці) па 500 чырвонцаў.

На сямейным савеце было вырашана, што за капітал, які застаўся пасля бацькі, сям'я будзе арандаваць зямлю ў навакольных памешчыкаў.

Аднак справы пайшлі не так, як меркавалася. Стаўшы ўладальніцай маёнтка, Феліцыяна не здолела распарадзіцца сродкамі як належала, яна мала што кеміла ў сельскай гаспадарцы і крэдытах, што вяло да прамых страт. Да таго ж некалькі гадоў запар летам стаяла сухое надвор'е, што выклікала небывалую засуху — мерла не толькі скаціна, а і прыгонныя. Эканамічны стан маёнтка апынуўся на мяжы краху. Каб выправіць сітуацыю, Феліцыяна ў снежні 1845 г. перадала маёнтак старэйшаму сыну Віктару, а на пачатку студзеня наступнага года прадаў яму сваю частку вотчыны за 3860 руб. срэбрам і брат Ігнат, які з гэтага часу ўжо стаў сталым арандатарам фальварка Геленберг Мінскага губернскага прадвадзіцеля дваранства графа Льва Оштарпа.

Віктар, юрыст па адукацыі, зрабіў рашучыя захады па выпраўленні становішча. Паколькі малодшым братам таксама прыспела вызначыцца ў жыцці, то ён, выконваючы запаветы бацькі, прадаў 70 валок зямлі яўрэям. Продаж быў настолькі значны, што адразу разлічыцца за набытак не ўсе з іх змаглі. Рубін Гольнік, Янкель Марон, Захар Кацнельсон, Іцка Гельфанд і Арон Голуб засталіся вінны Офенбергам па закладной у банку 480 руб. Права на атрыманне гэтай сумы, па ўзаемнай згодзе, запісалі за Нікадзімам.

Атрымаўшы свае 500 руб., Вільгельм далучыўся да Ігната ў арэндзе Геленберга, а Цэзар, разам з сябрам Яфімам Луцкевічам, прадаўжаў арэнду Клічава ў графа Патоцкага. Паколькі Нікадзім у гэты час вучыўся ва універсітэце, то, улічыўшы плату за навучанне, па ўзаемнай згодзе вырашылі пакінуць за ім закладную суму, што былі вінны яўрэі. Зрэшты, сам Нікадзім ніколі не заікаўся пра бацькаву спадчыну. Яго ніхто ніколі не пазбаўляў бацькоўскага дома, і нават калі ён падрос і апынуўся ва універсітэце, то заўсёды прыязджаў у Лочын дамоў, а не ў госці. Родным яму тут было ўсё: сам маёнтак, прыгожы і дагледжаны, возера, якое вабіла прахалодай, сябры.

Кола знаёмых яго дзяцінства было даволі шырокім. Гэта былі дарослыя і дзеці радавітых дваранскіх сямей Ігуменшчыны. Сярод іх старэйшы на чатыры гады за Нікадзіма Ян Завіша, што часта гасціваў у вотчыннай Жорнаўцы, сябра братоў Крыштоф Незабытоўскі, да якога апошнія любілі праехацца ў старажытную Свіслач, дзеці памешчыкаў Асоўскага і Татура, Есьманаў, Быкоўскіх, графа Забелы і іншых, а таксама службовых асоб з Ігумена, да якіх часта ездзілі яны сям'ёй на розныя балі і святы. Такія сустрэчы былі насычаны абмеркаваннем важных палітычных падзей таго часу: апошні падзел Рэчы Паспалітай, паход Напалеона, паўстанне Касцюшкі, кватараванне расійскіх войскаў, засяленне Асіповіччыны стараверамі, знішчэнне уніяцкай веры, набор рэкрутаў і г.д. Дзеці бачылі настроі дарослых, прымалі іх як узор адносін да рэчаіснасці і з імі ішлі ў далейшае жыццё.

У Нікадзіма адмоўныя адносіны да царызму і расійскай прысутнасці ўмацаваліся ва універсітэце. Тут ён пазнаёміўся з творамі заходніх свабодалюбцаў, з думкамі расійскіх дэмакратаў і землякамі, якія рабілі практычныя крокі для ўзброенай барацьбы за свабоду Рэчы Паспалітай. Менавіта ў аднаўленні былой беларускай дзяржавы мроілася ім тады адраджэнне.

Каб быў жывы бацька, то можа лёс Нікадзіма і не склаўся б так трагічна: усё ж стары ведаў, да чаго здатныя хлопцы ў такім узросце, мог бы параіць нешта разумнае, менш небяспечнае. А так Нікадзім апынуўся сярод тых, хто меў непасрэднае дачыненне да дзейнасці віленскага «Саюза вольных братоў». Гэта арганізацыя змагалася за правядзенне рэформаў і надання волі сялянам і меркавала выступіць са зброяй у руках за свабоду Рэчы Паспалітай. Адам Міцкевіч, які ў 1848 г. у Італіі арганізаваў з гэтай мэтай узброены легіён з суайчыннікаў, быў для юнакоў прыкладам служэння народу. Ні маці, ні браты не ведалі, што, перад тым як завітаць у Лочын, Нікадзім наведваў Мінск і сяброў па «Саюзе».

Гром у сям'і Офенбергаў грымнуў у 1849 г., калі гэта падпольная арганізацыя была разгромлена.

З дакумента:

«Губернское Правление слушали следующее:

По произведенному в Вильне Особою военно-судною комиссией делу над двадцатью лицами виновными в соучастии в открытом там мятежническом заговоре против Правительства и заключению Полевого аудиториата армии, конфирмациею Его Светлости господина генерал-фельдмаршала между прочим определено: имущество приговоренных к ссылке в Сибирь в каторжную работу, родовое и благоприобретенное... конфисковать в казну, а на то, которое могло бы достаться по наследству, наложить запрещение. К числу таковых лиц, осужденных к ссылке в каторжную работу, принадлежат уроженцы Минской губернии:

Константин Яковлев Добкевич, 20 лет, из вольных хлебопашцев Новогрудского уезда,

Цезарь Францев Мокржецкий, 21 год, из дворян Минской губернии,

Франц Яковлев Цивинский, 22 лет, из дворян той же губернии,

Михайло Иванов Бокио, 27 лет, из однодворцев той же губернии,

Павел Антонов Вейшторд, 20 лет, из обер-офицерских детей,

Никодем Яковлев Оффенберг, 24 лет, из дворян Игуменского уезда...»

Далей у дакуменце, датаваным 23 снежня 1850 г., прапанавалася правесці пошук маёмасці «дзяржаўных злачынцаў» і рэквізаваць яе ў казну «...на точном основании Высочайше утвержденных 17 июля 1831 г. правил о секвестре и конфискации имений мятежников»[6].

Узрост барацьбітоў за лепшую будучыню для народа быў даволі малады, а сацыяльны стан іх — разнастайны. Гэта сведчыць аб тым, што яднанне членаў «Саюза вольных братоў» вялося не на аснове маёмаснага стану ці грамадскага стану бацькоў, а выключна на адданасці ідэі.

Вестка аб арышце Нікадзіма была ўдарам для сям'і. 25 лістапада 1849 г. Цэзар, Ігнась і Вільгельм тэрмінова выехалі ў Мінск з надзеяй неяк уладкаваць справу[7]. Былі выкарыстаны ўсе магчымасці, задзейнічаны ўсе сувязі, аднак ніякія захады па вызваленні яго з-пад варты вынікаў не далі. Неўзабаве разам з іншымі змоўшчыкамі этапам ён быў адпраўлены на катаргу.

Упраўленне ўнутраных спраў губерні прыняло дзейсныя меры па пошуку маёмасці палітычных «злачынцаў». Высветлілася, аднак, што большасць з іх маёнткаў не мае.

І толькі Нікадзім Офенберг праходзіў па спісе як чалавек, надзелены нерухомасцю.

«Лочын — весь і маёнтак у павеце Ігуменскім у гміне Пагарэльскай над пекным рыбным возерам маючым абшару да 200 моргаў; весь мае асад влочных 11; маёнтак, дзедзіцтва польскай родзіны Офенбергаў, каля 112 валок у грунтох лёгкіх; лугоў і лясоў даволі»[8] — так пісаў аб Лочыне вядомы беларускі краязнавец і этнограф А.К.Ельскі. У гэтым апісанні ўсё правільна, акрамя дзвюх акалічнасцей: Офенбергі не былі палякамі, Лочын быў набытым маёнткам і да Якава спадчынным не з'яўляўся. Гэта, на жаль, нічога не мяняла ў мясцовай драме. Бяда была ў тым, што да арышту Нікадзім ніякай часткі ў маёмасці маёнтка не паспеў атрымаць. Секвестр біў па брату Віктару, які ўжо працаваў суддзёй і быў на Лочыне аднаасобным гаспадаром. Пасля таго як у 1842 г. Віктар атрымаў пацвярджэнне баронскага тытулу, ён ужо збіраўся браць шлюб, і раптам неспадзявана яму належала выдзеліць са сваёй гаспадаркі Нікадзімаву долю і аддаць яе ў казну. Гэта была сапраўдная трагедыя, таму Віктар зрабіў спробу юрыдычна аспрэчыць акалічнасці секвестра, аднак пісьмом ад 12 сакавіка 1852 г. Віленская губернская ліквідацыйная камісія яшчэ раз пацвердзіла, што брат яго належыць да той катэгорыі злачынцаў, чыя маёмасць падлягае безумоўнай канфіскацыі. Гэта змусіла Офенбергаў шукаць іншыя шляхі для выратавання маёмасці. У ліквідацыйную

камісію былі прадстаўлены 2 распіскі, напісаныя ў 1847 г. Адна з іх сведчыла аб тым, што Нікадзім атрымаў ад брата Вільгельма 1580 руб. срэбрам як сваю поўную долю ў маёмасці Лочына. Калі б камісія прызнала гэтую распіску, то з загаворшчыка не было б чаго спаганяць: Нікадзім уласнікам маёнтка, нават у частцы, не значыўся б і Лочын застаўся некранутым. Таму разам з адмовай прызнання згаданых распісак (на падставе іх натарыяльнай незасведчанасці) у маёнтак была накіравана камісія ў складзе чыноўніка па асобых даручэннях Змайлы і штатнага землямера Мілеўскага. Прадстаўнікамі ўлады быў складзены дакладны рэестр маёмасці і ацэнены яе кошт. У прыватнасці, зямельнае карыстанне склала 120 валок (палова з іх была пад лесам). Офенбергам належалі адна вёска ў 10 двароў, пустка, карчма, дваровыя пабудовы: жылы панскі дом, дом для прыслугі, клець, збожжавы хлеў, гумно, пуня, двор для быдла, валовы млын, лазня, лядоўня, склеп. Будынкі былі ацэнены ў 207 руб. 50 кап., карчма ў 36 руб., сялянскія пабудовы ў 362 руб. У Лочыне пражывалі 62 душы прыгонных мужчынскага полу і 56 жаночага. Гадавы даход па маёнтку склаў 292 руб. срэбрам. Рухомая маёмасць была ацэнена ў 400 руб., з якой, як высветлілася, раней Нікадзіму ўжо было законным чынам выплачана 80 руб.

Прыезд камісіі ўзрушыў Офенбергаў. Браты аднесліся да прадстаўнікоў улады без ласкі і нават не паказалі ім бацькава завяшчанне, сказаўшы, што яно страчана. Гэта выклікала гнеў мінскага начальства, і таму Нікадзімаву долю ў маёмасці вызначылі ў суму, азначаную ім некалі ў распісцы — 1580 руб. Улічыўшы ўсе абставіны па атрыманых ім раней сумах, гэта лічба была зменшана да 1100 руб., але ўсё роўна гэта быў амаль што кошт існуючага маёнтка!

Існаванне радовай спадчыны было на мяжы краху, і таму прадпрымаліся ўсе меры, каб захаваць яе. Для гэтага ў Офенбергаў былі адпаведныя сувязі і сябры. Можна меркаваць, што ў першую чаргу Віктар правёў кансультацыі з графам Оштарпам, у якога арандаваўся Геленберг. Апошні ведаў сям'ю Офенбергаў, і, відаць, не без яго падтрымкі справа з Мінскай палаты дзяржмаёмасцей трапіла ў Ігуменскі павятовы суд, дзе працаваў Віктар. Там многія непасрэдна ведалі былога межавага суддзю Якава Офенберга і імкнуліся дапамагчы яго сыну. Пасля савета было вырашана замарудзіць справу. Феліцыяна напісала скаргу ў Сенат, у якой ставілася пад сумненне аб'ектыўнасць праведзенай ацэнкі кошту маёнтка. Як і меркавалася, папера пайшла па крузе і не без вынікаў. У Пецярбургу пагадзіліся з тым, што ацэначны ліст меў хібы, і вярнулі справу на даследаванне. Ігуменцы ж не спяшаліся даследаваць, цягнулі час, рабілі розныя бюракратычныя запыты, аж пакуль сама Віленская ліквідацыйная камісія не была ў 1861 г. ліквідавана. Урэшце справа па секвестры апынулася ў Мінскай палаце грамадзянскага суда, потым зноў у Ігумене, адкуль пазней і была спісана ў архіў.

Нікадзім пасля катаргі не аб'явіўся ў родных мясцінах. Імя гэтага пакутніка за волю Беларусі аказалася на доўгія гады выкрасленым з народнай памяці.

Як толькі ўсё ўляглося, Віктар узяў шлюб з дачкой арандатара недалёкай ад Лочына Вязаўніцы — Антанінай Іванаўнай Раўкевіч. У 1861 г. у іх нарадзіўся адзіны сын Часлаў, якога неўзабаве ахрысцілі ў Свіслацкім касцёле, і Лочын пачаў жыць новымі спадзяваннямі. Але нядоўга. Подых паўстання 1863—1864 гг. даляцеў і ў гэты край. Былі арыштаваны і сасланы ў Тобольскую губерню Канстанцін і Іван Раўкевічы[9]. Пацярпелі многія знаёмыя і сябры. Усё гэта ўзмацніла адмоўнае стаўленне Офенбергаў да расійскага панавання. Адкрыта супраць улады яны не выступалі, але ў дзецях выхоўвалі патрыятызм і супрацьстаянне царызму.

Пакуль у Лочыне Часлаў рабіў першыя крокі, у Клічаве ў яго дзядзькі Цэзара, у якога ўжо быў першынец Антон Цэзар (1860), нарадзіліся яшчэ двое сыноў: Стафан Аўгусцін (1864) і Ян Якаў (1867). Разам з гэтымі малымі і жонкай Леанільдай з Луцкевічаў Цэзар не раз наведваў вотчыну. Для дзяцей тут было раздолле: вабіў дагледжаны парк, ціха журчэлі фантаны, але асаблівае задавальненне прыносіла катанне на лодках па возеры. Пазней, калі дзеці падраслі, мужчыны бралі іх на паляванне. Качак і дзічыны вадзілася тут незлічона.

Аднойчы Цэзар узяў дзяцей у Асіповічы, каб паказаць чыгунку. Убачанае іх уразіла. Асабліва ўзрушаным быў Ста-

фан. Ён выказаў дзіцячую мару прысвяціць сваё жыццё транспарту. Пазней, у 1891 г. ён скончыў Інстытут шляхоў зносін, і з яго сапраўды атрымаўся бліскучы інжынер. У пачатку стагоддзя ў якасці інжынера VI класа быў накіраваны працаваць начальнікам Усурыйскага аддзялення службы пуці Кітайска-Усходняй чыгункі. А ў 1914 г., на пяцідзесяцігадовым юбілеі, у асобе Стафана Офенберга сябры віталі стацкага саветніка, кавалера ордэнаў Святога Уладзіміра IV ступені, Святой Анны II і III ступеняў, Святога Станіслава II і III ступеняў, кавалера асаблівага ганаровага знака Чырвонага Крыжа, апекуна Хабараўскага чыгуначнага вучылішча. Пазней рэвалюцыя вярнула яго на радзіму. Апошнія гады ён дажываў у Варшаве.

Багатымі на падзеі быў лёс і яго брата Яна. Трагедыя дзядзькі Нікадзіма яшчэ ў дзяцінстве была ўспрынята ім як злачынства, і ён вырашыў змагацца з уладай. У 1882 г. падчас навучання ў Мінскай 8-класнай гімназіі ён разам з братам Стафанам заснаваў тайны гурток, які, змяняючы назвы, як тайная арганізацыя праіснаваў да 1920 г. Пасля заканчэння гімназіі ў 1885 г. Ян паступіў на медыцынскі факультэт Варшаўскага універсітэта, дзе працягваў актыўна цікавіцца палітыкай. Зусім невыпадкова ён аказаўся ў групе студэнтаў, што вітала прыезд з Швейцарыі Зыгмунта Баліцкага і яго праект палітычнай арганізацыі «Zet». У 1889—1890 гг. Ян Офенберг стаў не толькі актыўным членам гэтай арганізацыі, а і адным з кіраўнікоў яе варшаўскай групы. Ён быў таксама членам іншых тайных арганізацый.

У 1890 г. пасля заканчэння Варшаўскага універсітэта Ян Офенберг атрымаў кваліфікацыю лекара, вярнуўся на радзіму, наведаў Клічаў, заглянуў у Лочын, пабываў у Жорнаўках — вотчыне Завішаў. Сям'ю археолага Яна Завішы ён ведаў з дзяцінства, быў знаёмы з яго дочкамі. Асабліва прыхільна ставіўся да Магдаліны, з якой не раз сустракаўся падчас навучання ў Варшаве. Магдаліна, старэйшая за яго на шэсць гадоў, была замужам за вядомым польскім магнатам Людвікам Красінскім, мела дачку, але заўсёды была рада сустрэцца і пагутарыць з земляком.

Ян пачаў працаваць лекарам у Радашковічах, пазнаёміўся з местачковай інтэлігенцыяй. У вольную часіну любіў бываць на прыродзе. Памочнік радашковіцкага аптэкара ўспамінаў: «...Доктар Оффэнбэрг прызнаў гэту ваколіцу зусім прыдатнаю для лячэння хворых на грудзі, і ўжо не адны дачнікі тут пабывалі»[10].

Урачом ён быў апантаным. Вось што піша аб гэтым літаратурны даследчык Уладзімір Содаль: «Ён браў у рукі сваю доктарскую валізку і ехаў ці ішоў туды, дзе патрэбна была дапамога, дзе яго чакалі. Аднаго разу, згадваюць, па яго прыехалі... на карове. Была восень, сляката, гразь, цемра. Ян Офенберг, ні слова не кажучы, сеў на воз і паціху паехаў на такім экіпажы ў далёкую, за дваццаць з лішнім вёрстаў ад мястэчка вёску. Ягонымі пацыентамі былі багатыя і бедныя, радашкоўскія месцічы і сяляне навакольных вёсак. Ян Офенберг цікавіўся духоўным жыццём народа, сярод якога жыў. Яму быў блізкі і зразумелы побыт беларусаў... Гэта быў адзін з тых радашковіцкіх энтузіястаў, з якімі Ядвігін Ш. яшчэ пры канцы мінулага стагоддзя зрабіў першую спробу паставіць спектакль паводле сваёй п'есы «Злодзей»... Ванда Лявіцкая (жонка Ядвігіна Ш. — *В.Х.*) згадвала, што калі праз нейкі час слыннага доктара паклікалі з Радашковічаў на працу ў Мінск, местачкоўцы і ягоныя пацыенты наладзілі развітальную вячэру. На гэтую вячэру прыйшоў і Ядвігін Ш. Сваё развітальнае слова славутаму доктару ён сказаў вершам:

Чую прамовы я прашчальныя
З усіх старон і ўсё ад паноў.
А я ад сэрца пажагнаю —
Ад сэрца бедных мужыкоў.
Прашчай жа!
Зычу жыцця 100 гадоў,
Грошы сто мяшкоў.
Пекну жонку і то скора,
Потым дзетачак шасцёра»[11].

Яшчэ ў Радашковічах адначасова з лекарскай практыкай ён працягваў спасцігаць навуку, вучыўся на інтэрнатуры універсітэта ў такіх тагачасных свяціл медыцыны, як Тэадор Дунін і Эдмунд Нейсер. У 1898 г. пасля заканчэння інтэрнатуры Ян Офенберг пераехаў у Мінск. Спрыяла пераезду графіня Магдаліна Завішына (Красінская). Пасля смерці мужа ў 1895 г. яна вярнулася з Варшавы на радзіму, жыла то ў радавых Кухцічах, то ў Жорнаўках, то ў Мінску. Статная прыгожая жанчына, якая валодала велізарнымі багаццямі, была філантропкай

і шмат ахвяравала на патрэбы беларускай адукацыі, царквы і медыцыны.

У 1902 г. пасля смерці галоўнага ўрача Мінскага таварыства дабрачыннасці Тамаша Віткоўскага Яну Офенбергу было прапанавана заняць яго пасаду, пасля чаго Магдаліна разам з сястрой Марыяй Евай і іншымі мецэнатамі выступілі ініцыятарамі будаўніцтва новага шпіталя гэтага таварыства. Ян, як ніхто іншы, падыходзіў на пасаду кіраўніка гэтай справы. Не толькі чулыя адносіны да хворых і простага люду, а і выдатныя арганізатарскія здольнасці здабылі яму добрую славу на Міншчыне.

Спачатку меркавалася толькі пашырыць існуючы шпіталь, аднак калі падлічылі, то аказалася, што новае будаўніцтва будзе танейшым. Будаваць разлічвалі на сродкі мецэнатаў. Так і атрымалася.

Дзверы новага прасторнага будынка шпіталя былі адчынены ў 1906 г. То было сапраўднае свята. Шматлікія абяздоленыя і бедныя людзі з усёй Беларусі атрымалі надзею на бясплатнае высокакваліфікаванае лячэнне.

Адносіны паміж удавой-графіняй і Янам, якія былі да таго часу даволі прыязнымі, прынялі больш афіцыйную афарбоўку якраз у гэтым годзе: Магдаліна выйшла замуж за маладога князя Радзівіла, а Ян пабраўся шлюбам з Аляксандрай Іосіфаўнай Жылінскай — дачкой вядомага ў краі генерала-гідратэхніка. Гэта, аднак, не паўплывала на працяг сяброўства лекара і княгіні. Пад уплывам апошняй Ян выйшаў з складу польскай нацыяналістычнай Ligi Narodowej і да пачатку 1-й сусветнай вайны займаўся выключна ўрачэбнай практыкай на пасадзе галоўнага ўрача шпіталя Чырвонага Крыжа Мінскага таварыства дабрачыннасці. Аўтарытэт яго ў гэты час быў настолькі высокім, што газета, паведамляючы аб справаздачы лячэбніцы Мінскай абшчыны сясцёр міласэрнасці Чырвонага Крыжа, падкрэсліла; «У кансультацыях у лячэбніцы прыняў удзел Офенберг»[12].

Высокаадукаваны спецыяліст, інтэлігент, ён жыў у гэты час багатым духоўным жыццём, наведваў тэатр, сустракаўся са святарамі, беларускімі пісьменнікамі і паэтамі. Ёсць звесткі, што Ядвігін Ш. пазнаёміў Офенберга і з маладым Купалам. Хоць, хутчэй за ўсё, Ян пазнаёміўся з Купалам праз братоў Луцкевічаў, якім даводзіўся дзядзькам па лініі маці Леанільды Луцкевіч. Адбывалася гэта сустрэча, верагодней за ўсё, у 1904 г.[13] Урач упэўніваў будучага народнага паэта, што толькі на шляху беларускасці той можа знайсці сваё месца.

Рост рэвалюцыйных настрояў і нацыянальнай самасвядомасці вымушалі адукаваную частку насельніцтва Беларусі шукаць сваё месца ў падзеях, што выспявалі. Ян, атрымаўшы адукацыю ў Польшчы, больш схіляўся да палякаў, у якіх былі грошы і адчувалася большая згуртаванасць. Спачатку яго імя можна адшукаць сярод членаў розных непалітычных польскіх арганізацый, што дзейнічалі ў той час у Мінску. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі Ян Офенберг апынуўся сярод тых беларусаў, што спадзяваліся на станаўленне беларускай дзяржаўнасці без Расіі, у рамках былой старажытнай саюзнай дзяржавы — Рэчы Паспалітай. З 1918 г. Ян Офенберг прымаў актыўны ўдзел у палітычным жыцці Беларусі і Мінска, быў сярод кіруючага складу некалькіх палітычных і грамадскіх арганізацый. Ён не пакінуў горад ні ў час нямецкай акупацыі, ні ў час прыходу ўлады бальшавікоў. У перыяд польскай акупацыі Ян Офенберг з'яўляўся паўнамоцным прадстаўніком Польскага Чырвонага Крыжа, арганізаваў у Мінску шпіталь і быў кіраўніком гарадскога аддзела гэтай арганізацыі.

21 сакавіка 1920 г. ён, як прадстаўнік ад лекарскага таварыства, прыняў удзел у «акруговым сойме» — з'ездзе прадстаўнікоў паветаў і грамадскіх арганізацый Міншчыны, што існавалі ў час польскай акупацыі. Меркавалася, што гэты з'езд пакладзе пачатак арганізацыі, якая будзе выказваць польскаму ўраду жаданні народа ў арганізацыі свайго жыцця.

Аднак ні гэтае мерапрыемства, ні іншыя захады беларускіх землеўладальнікаў вярнуць уплывовасць пры паляках поспеху не мелі. У хуткім часе яны вымушаны былі назаўсёды развітацца з радзімай і большасць з іх эмігрыравалі на захад.

Ян, які ўсё жыццё аддаваў справе захавання здароўя беларусаў, не збіраўся жыць за мяжой, не звязваў з гэтым сваіх планаў і надзей. Аднак і ён пад пагрозай бальшавіцкай расправы вымушаны быў пакінуць родны кут і перабрацца ў Польшчу. У Варшаве ён год працаваў на

пасадзе ардынатара Макатоўскага шпіталя. Пазней перайшоў на іншае месца працы, але дзе б ні працаваў Ян Офенберг, ён нязменна заставаўся Урачом. Нават падчас фашысцкай акупацыі былы радашковіцкі лекар не здрадзіў прафесіі. Ён знаходзіўся ў Варшаве, удзельнічаў у Варшаўскім паўстанні 1944 г.

За сваё жыццё Ян Офенберг напісаў і выдаў каля 20 прац па медыцыне, якія друкаваліся ў медыцынскіх часопісах, некалькі брашур з успамінамі і інш.

Наш зямляк быў узнагароджаны высокімі польскімі ўрадавымі ўзнагародамі.

Ян Цэзаравіч Офенберг пражыў доўгае жыццё. Ён памёр у 1953 г., у Варшаве ва ўзросце 86 гадоў. Шлюб яго з Аляксандрай Жылінскай не даў нашчадкаў. Пахаваны ён у Варшаве на могілках Павонзкі.

* * *

Перад рэвалюцыяй Лочын квітнеў. У 1913 г. землі маёнтка складалі больш за паўтары тысячы дзесяцін і ацэньваліся амаль у 20 тыс. руб. Узлёту яго садзейнічала чыгунка Магдаліны Радзівіл, пабудаваная яе мужам у 1911 г. за 6 вёрст ад маёнтка. У Лочыне працавала паравая лесапілка, прадукцыя якой грузілася на станцыі Уборак. Дзякуючы Офенбергам рацыянальна вялося лесакарыстанне, ажыццяўлялася меліярацыя, непадалёку ў лесе былі заснаваны новыя паселішчы: засценак Барсукі і засценак Блыхава, які пазней у гонар бацькі Часлаў назваў Віктаровам (зараз гэта нічым не прыкметныя кавалкі ворнай зямлі непадалёку ад Лочына па дарозе на станцыю Уборак). У Часлава Офенберга і яго жонкі Марыі з Каншэўскіх было 2 дзяцей — сыны Віктар (1888) і Юрый (1893). Яны абодва нарадзіліся ў Лочыне і былі хрышчоныя ў Свіслацкім касцёле. 18.6.1914 г. было пацверджана іх права на баронскі тытул[14].

Перад Кастрычнікам 1917 г. парадку ў вотчыне заставалася ўсё менш і менш. Большасць сялян даўно сталі свабоднымі і распараджаліся зямлёй па сваіх меркаваннях: адны з'язджалі з Лочына, іншыя прыязджалі. 18 жніўня 1914 г. прадаў зямлю Рыгор Лапатка[15], 18 лютага 1915 г. Павел Кедзіч. Аднак самі Офенбергі, нягледзячы на гэта, заставаліся ў Лочыне даволі доўга. Аб гэтым сведчаць дакументы: просьба Марыі Канстанцінаўны фон Офенберг, якая па даверанасці мужа прасіла аб'яднаць у адзін абкладны ліст шэраг вёсак, датаваная 25 лістападам 1917 г.[16] і датаванае 20 верасня 1918 г. паведамленне Ігуменскай земскай управы аб далучэнні да маёнтка Лочын 2 фальваркаў і ўрочышчаў Макаўя, Язвінкі, Кучышча, Расохі і іх залічэнні асобным артыкулам за дваранінам Чаславам Віктаравічам фон Офенбергам. На апошнім дакументе ёсць надпіс старшага міліцыянера аб тым, што Часлаў Віктаравіч і Марыя Канстанцінаўна Офенберг выбылі ў Мінск 3 красавіка 1919 г. і рэзалюцыя аб тым, што перапіску па гэтым пытанні належыць перанравіць у Мінскую рабоча-сялянскую міліцыю. Ёсць яшчэ даведка аб тым, што Марыя Канстанцінаўна фон Офенберг жыве ў Мінску па вуліцы Богаяўленскай у доме Нусбейке, кватэра 25, датаваная пачаткам 1919 г.

Дзе апынуліся Часлаў і Марыя Офенбергі пазней, як склаўся лёс іх дзяцей — невядома. Несумненна адно — гэты род праславіў не толькі Асіповіччыну, а і ўсю Беларусь сваёй нецярпімасцю да нацыянальнага прыгнёту, імкненнем захаваць лепшыя традыцыі свабодалюбства, выхаваныя ў Вялікім Княстве.

КРЫНІЦЫ:

1 S. Olgenbranda Encyklopedija Powszechna. Warszawa, 1901. T. 11. C. 39.

2 Нацыянальны гістарычны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 319. Воп. 2. Спр. 2401. Л. 41.

3 Тамсама. Л. 3.

4 Тамсама. Л. 70.

5 Тамсама. Л. 37.

6 Нацыянальны гістарычны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 27. Воп. 1. Спр. 350.

7 Минские губернские ведомости. 1849, 25 ліст. Неафіцыйная частка.

8 Slownik geograficzny. Warszawa, 1884. T. 5. C. 675.

9 Нацыянальны гістарычны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 27. Воп. 1. Спр. 789.

10 Ядвігін Ш. Думкі кутніка Полымя. N 9. 2000.

11 Содаль У. Карпілаўка. Мн., Пейто. 2001. С. 34.

12 Минское слово. 1912, 17 сак.

13 Сідарэвіч А. Луцкевічы і Луцэвіч Крыніца. 1999. N 4—5.

14 Нацыянальны гістарычны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 319. Воп. 2. Спр. 2401.

15 Тамсама. Ф. 327. Воп. 1. Спр. 874.

16 Тамсама. Ф. 327. Воп. 1. Спр. 1373.

В.У.Хурсік.

Радзівілы, Вітгенштэйны і Дараганы на асіповіцкай зямлі

Пасля смерці ў 1813 г. аднаго з уладальнікаў асіповіцкіх зямель Дамініка Радзівіла за яго малалетняй дачкой Стэфаніяй засталіся Радуціцкі, Жыцінскі і Пратасевіцкі маёнткі з прыпісанымі да іх вёскамі. Потым Стэфанія выйшла замуж за Льва Вітгенштэйна, сына вядомага рускага палкаводца генерал-фельдмаршала П.Х.Вітгенштэйна.

Пасля смерці Стэфаніі Радзівіл Леў Вітгенштэйн ажаніўся другі раз з княгіняй Баратынскай і, атрымаўшы з ашчаднай казны пад залог маёнткаў больш за 7 мільёнаў рублёў, выехаў на пражыванне за мяжу. Па даравальным запісе ад 25 лютага 1854 г ён пакінуў свайму сыну ад першага шлюбу — князю Пятру Львовічу Вітгенштэйну на Асіповіччыне наступныя вёскі з азначаным памерам зямлі пры іх: Жыцін — 6149 дзесяцін, Каўгары — 4049, Крынка — 1179, Майсеевічы — 10 993, Пратасевічы — 7946, Радуцічы — 12 301, Смык-Слабада — 170 дзесяцін.

Каб зразумець стан асіповіцкіх вёсак у азначаны час, трэба мець на ўвазе, што Пётр Вітгенштэйн наўрад ці калі асабіста бываў у іх. Жыў ён у асноўным за мяжой, а калі і прыязджаў у Беларусь, то спыняўся ў Вільні, Мінску ці Вярках — радавым маёнтку.

Цікавае апісанне стану спраў у гэтых землях пакінуў памочнік галоўнага адміністратара маёнткаў па эканамічнай і юрыдычнай частках Кірыла Місевіч. Перш чым прыйсці на службу да князя ў 1874 г., ён дваццаць гадоў служыў у вышэйшых губернскіх урадавых установах, дзе добра спазнаў законы і, безумоўна, быў самым адукаваным чалавекам у адміністрацыі. Запісы Місевіча раскрываюць механізм гаспадарання на землях Вітгенштэйнаў і лішні раз падкрэсліваюць, што не можа ісці гаворка пра любоў да сваіх уладанняў і людзей, якія там жывуць, калі чалавек не нарадзіўся на той зямлі, якой уладарыць.

Місевіч пасля смерці Пятра Вітгенштэйна, які не меў дзяцей і які перадаў спадчыну сваёй сястры Марыі (яна выйшла замуж за іншаземца і насіла ўжо ў гэты час прозвішча Гогенлоэ), у красавіку 1889 г. звярнуўся да сваёй новай гаспадыні з пісьмом-пасланнем. У ім, у прыватнасці, акрамя сваіх заслуг (магчыма дзесьці спрэчных) ён адзначыў вельмі гаротны стан маёнткаў Вітгенштэйнаў. У першую чаргу ён растлумачыў гэта дрэннымі чалавечымі і гаспадарчымі якасцямі галоўнага адміністратара Дзмішэвіча. Атрымаўшы ад князя поўны дазвол на кіраванне маёнткамі, Дзмішэвіч мала турбаваўся аб памнажэнні дабрабыту гаспадара, кіраваў па сваім разуменні і выгадзе, не прыслухоўваючыся да іншых меркаванняў. У выніку многія справы былі выкананы ім з прамымі стратамі для гаспадаркі. Князь Пётр у гэты час клапаціўся аб тым, каб неяк закрыць свае шматлікія пазыкі і адначасова рабіў за мяжой усё новыя і новыя даўгі. Часткова іх (як і старыя даўгі яго бацькі Льва Вітгенштэйна) удалося ліквідаваць за кошт продажу зямель па рэформе 1861 г., аднак змяншэнне прыбытку з-за адмены прыгону не дазваляла карэнным чынам выправіць сітуацыю. У выніку разам са спадчынай у 842 875 дзесяцін Марыя ад бацькі і брата атрымала даўгі ў памеры 7 548 622 рублі і абавязацельствы па выплаце працэнтаў. Адзін толькі доўг брата ў заклад амаль усіх маёнткаў Рускаму знешнегандлёваму банку складаў больш за 5 мільёнаў рублёў. Аналіз стану гаспадаркі паказваў, што нават пры добрым вядзенні спраў маёнткі будуць стратныя, а гадавыя страты складуць 116 793 рублі. Вядома, калі б Марыя жыла ў Беларусі ці хоць бы была рускай падданай, то неяк можа і паўплывала б на сітуацыю, але яна стала нямецкай грамадзянкай, жыла за мяжой і таму валодала інфармацыяй слаба. Справа ўскладнялася яшчэ тым, што паводле закону ад 10 снежня 1865 г. забаранялася купляць маёнткі асобам польскага паходжання, католікам, іншаземцам і яўрэям. Закон ад 14 сакавіка 1886 г. забараняў іншаземцам купляць нерухомасць. Іншаземны падданы, атрымаўшы спадчыну, быў абавязаны на працягу 3 гадоў з моманту законнага пераходу да яго маёнткаў прадаць іх. Калі ж ён гэтага не рабіў, то ўрад пускаў маёнткі з малатка і вяртаў грошы ад продажу былому ўладальніку. Гэта акалічнасць рабіла маёмасць значна таннейшай. Аб гэтым было добра вядома мясцовым памешчыкам, вольным людзям, сялянам. Кожны прыкідваў, як адхапіць ад пірага

Вітгенштэйнаў большы кавалак. У такіх умовах Марыя Гогенлоэ рабіла спробы захаваць за сабой спадчыну. Яе муж звяртаўся да рускага імператара з просьбай адтэрмінаваць продаж зямель, аднак той быў няўмольны. Продаж пачаўся са спазненнем і праходзіў вельмі неарганізавана.

Нешта, магчыма, прадавалася, нешта здавалася ў арэнду. Адсутнасць дысцыпліны, нядобрасумленнасць адміністрацыі ўсё больш зацягвалі ўладанні Вітгенштэйнаў у даўгі і спрэчкі. Сітуацыя значна пагоршылася пасля смерці Марыі Львоўны. Кіраваць з Германіі землямі ў Віленскай і Мінскай губернях стала проста немагчымым, ды і нашчадкі Марыі, якія належалі да нямецкай кіруючай эліты, не вельмі хацелі праяўляць любоў да сваіх беларускіх каранёў і ўнікаць у стан сельскіх спраў. Ішоў новы век з тэлефонам і фота, веласіпедамі і аўто, мяняўся светапогляд, усё большай павагай карысталася тэхніка, а не зямля...

13 лютага 1900 г. у Берліне было заключана пагадненне паміж «наследниками Ея Светлости княгини Марии Гогенлоэ-Шилингфюрст...» з аднаго боку і дваранінам Паўлам Карлавічам Кнорэ з другога. Наследнікі даручылі Кнорэ ліквідацыю нерухомасці Марыі Львоўны ў беларускіх губернях на ўмовах, якія ён палічыць прымальнымі. Яму пакідалася выручка ад продажу зямель і поўная свабода дзеянняў. Узамен на гэтыя шчодрасці Кнорэ перадаў нашчадкам 175 тыс. рублёў і запэўніў, што выканае даручэнне па звальненні ўсіх служачых існаваўшых ліквідацыйных кантор у Вільні, Мінску, Слуцку і іншых месцах і па жаданні наследнікаў пакіне персанал у маёнтку Вяркі — радавым гняздзе Вітгенштэйнаў. Ён таксама абавязаўся спагнаць даўгі па вэксалях і нядоімках на суму больш як 50 тыс. рублёў, з якіх палову дазвалялася яму пакінуць сабе. Кнорэ быў папярэджаны, што з 1 мая 1900 г. ён будзе звольнены з пастаяннай пасады, аднак яму надалей будзе даверана поўнае права па распрадажы маёнтка Вяркі.

Цяжка сказаць, наколькі добрасумленным быў Кнорэ і наколькі дбайна гаспадарыў у спадчынных землях Вітгенштэйнаў. Кіраваў ён у асноўным са свайго маёнтка Няклюдаўка ў Пензенскай губерні. Гісторыя сведчыць, што яшчэ за тыдзень да падпісання азначанага пагадненне, 7 лютага 1900 г. ён сустрэўся з дваранінам Аляксандрам Сігізмундавічам Скродзскім і купцом Хаімам Нафтэлевічам Крэйнусам, каб абмеркаваць план сумесных дзеянняў па атрыманні барышоў з запланаванай распрадажы зямель. Было дамоўлена, што Крэйнус і Скродзскі будуць непасрэдна займацца продажам і накіроўваць грошы на адрас, указаны Кнорэ, а апошні будзе змяшчаць грошы ў Віленскі Арлоўскі банк. Як вынікае з дамовы, неабходная сума на перадачу нашчадкам у 175 тыс. рублёў была сабрана загадзя. 20 тыс. даў Крэйнус, 135 тыс. — Кнорэ, а рэшту ў 20 тыс. узялі (укралі) з таго, што ўжо належала Вітгенштэйнам ад продажу часткі іх зямель.

Дакументы сведчаць, што сам продаж былых зямель Радзівілаў — Вітгенштэйнаў суправаджаўся рознага роду махінацыямі. Нягледзячы на існаваўшы ўжо ў той час закон аб перавазе, якая аддавалася пры продажы нерухомасці пакупнікам, што доўгі час працавалі і жылі ў азначанай мясцовасці, Крэйнус і Скродзскі шукалі тых, хто мог болей заплаціць. Пакрыўджаныя сяляне-чыншавікі пачалі скардзіцца на тое, што цана за землі, вызначаная акладам, пачала расці, і іх мары набыць яе рухнулі на вачах.

...У асіповіцкіх вёсак новыя гаспадары з'явіліся яшчэ пры жыцці Марыі. У Майсеевічах гэта былі браты Цвіркі, Іван Максімавіч Бугор пачаў гаспадарыць у Пратасевічах, у маёнтку Жыцінская дача купіў зямлю Васіль Уладзіміравіч Максімаў, у Жыціне на 20 тыс. дзесяцінах пачала гаспадарыць Лізавета Фёдараўна Дараган. Непадалёку аселі яе браты: у Крынцы — Іосіф Фёдаравіч, у Смык-Слабадзе — Іван Фёдаравіч. Дараганы купілі Радуцічы і аказаліся новымі ўладальнікамі большасці зямель Марыі Гогенлоэ-Шылінгфюрст у асіповіцкім краі.

Дараганы — нашчадкі дваранiна Палтаўскай губерні, камандзіра Суздальскага пяхотнага палка палкоўніка Фёдара Дарагана. З трох сыноў і чатырох дачок палтаўскага палкоўніка на Асіповіччыне аб'явіліся сыны Іван, Іосіф (Восіп) і дачка Лізавета, а таксама Мацвей Якаўлевіч Дараган. Іх з'яўленне наўрад ці было выпадковым. Багатым людзям купляць зям-

лю, нават за бясцэнак, уздоўж Пцічы ад Слопішча да Жыціна — марна патраціць грошы. Глеба тут — пясок ці балота, надзеі на ўраджай малыя. Праўда, ёсць лес, аднак паспрабуй яго распрацаваць і прадаць. Толькі вар'яты ці вельмі дальнабачныя прадпрымальнікі маглі рызыкнуць на такую куплю. Хутчэй за ўсё Дараганы адносіліся да іншай катэгорыі. З іх паводзін вынікае, што з'явіліся яны на асіповіцкіх землях не для таго, каб усур'ёз заняцца земляробствам. Яшчэ да куплі зямлі яны прыкінулі план будаўніцтва чыгункі. Ва ўсялякім разе, як толькі ў 1894 г. была зацверджана купчая аб набыцці ў Марыі Гогенлоэ Восіпам, Іванам і Мацвеем маёнткаў Радуцічы, Крынка, Пратасевічы і Майсеевічы з 17 798 дзесяцінамі, адразу ж пайшоў ва ўрад зварот-хадайніцтва аб атрыманні дазволу на будаўніцтва чыгункі для вывазу лесу. Такі паварот справы выглядае лагічным, асабліва калі ўлічыць, што сапраўды стацкі саветнік Восіп Дараган з'яўляўся інжынерам шляхоў зносін. Дараганы прыклалі ўсе намаганні для таго, каб чыгуначная ветка пралягла да іх маёнтка — у Радуцічы і далей да Старых Дарог. Іх аднадумцам выступаў уладальнік Дзераўцоў інжынер Антон Шоманскі.

Пабудаваць чыгуначную ветку па тым часе было справай даволі няпростай. Не толькі па фінансавых прычынах. Расійскі ўрад патрабаваў дакладных фінансавых разлікаў, што нельга прызнаць самадурствам, бо пасля пабудовы за кошт прыватнага капіталу чыгунку прымалі ў казну з абавязковым абгрунтаваннем яе прыбытковасці на працягу агляднага часу. Відавочна, што сувязі Восіпа Дарагана ў Міністэрстве шляхоў зносін (ён праз пэўны час узначаліў Рыга-Арлоўскую чыгунку) і капітал братоў дазвалялі абысціся і без прыцягнення дадатковых удзельнікаў будаўніцтва, аднак па нейкіх прычынах першапачатковую заяву ў 1894 г. акрамя іх падпісала жонка палкоўніка Волыа Васільеўна Васільева, а таксама браты Сахаравы: інжынер шляхоў зносін Уладзімір Васільевіч, кандыдат матэматычнага факультэта Аляксандр Васільевіч і падпаручык Усевалад Васільевіч. Менавіта яны разам з Дараганамі звярнуліся афіцыйна ў Міністэрства шляхоў зносін і Міністэрства фінансаў Расійскай імперыі з прапановай пракласці за свой кошт 39 вёрстаў чыгуначнага палатна ад станцыі Асіповічы Лібава-Роменскай дарогі да станцыі Старыя Дарогі Маскоўска-Брэсцкай шашы. Прасіцелі

Сям'я Дараганаў. Сядзіць у цэнтры Восіп Фёдаравіч Дараган, злева ад яго жонка Юстына Мікалаеўна і сын Дзмітрый, справа — Восіп Восіпавіч Дараган. Імёны астатніх невядомы.

атрымалі дазвол. Аднак справа ад гэтага не зрушылася, і пытанне аб будаўніцтве было адкладзена яшчэ на год. Дараганы, не маючы вопыту ў будаўніцтве і ўвогуле ўдзелу ў такіх праектах, на першым этапе выкарысталі веды інжынера-чыгуначніка Уладзіміра і матэматыка Аляксандра Сахаравых па складанні каштарысу будаўніцтва і па правядзенні неабходных разлікаў. Сам факт атрымання дазволу сведчыць на карысць таго, што папярэдняя работа была выканана бліскуча (урад не знайшоў у разліках вялікіх хібаў). Без Сахаравых нельга было прыступаць да справы і таму, што генеральшы Сахаравай належаў у той час маёнтак Дарогі, да якога трэба было весці ветку. Пасля таго, як стала зразумела, колькі каштуе будаўніцтва, як яно будзе весціся і як будзе фінансавацца, Дараганы вырашылі звузіць кола ўдзельнікаў і тым самым павялічыць свае будучыя барышы. У «Высочайше утвержденном 19 января 1896 года Положении Соединенного Присутствия Комитета Министров и Департамента Государственной Экономии Государственного Совета», якое абавязвала паўнамоцных дзяржаўных прадстаўнікоў заключыць дагавор з ініцыятарамі будаўніцтва чыгункі, прозвішчы Васілеўскай і Сахаравых ужо не значыліся, а ў 1904 г. дарогамі ўжо валодала Лізавета Дараган. На падставе згаданага дакумента 27 сакавіка 1896 г. Упраўленне Лібава-Роменскай чыгункі ў асобе яе начальніка сапраўднага стацкага саветніка інжынера шляхоў зносін П.А.Ласкіна разгледзела з удзелам Мацвея Дарагана праект дагавора. Праект гэты не задаволіў прадпрымальніка, і ён зрабіў да яго нейкія свае заўвагі. Тычыліся яны хутчэй за ўсё кабальных умоў пабудовы веткі, навязаных Упраўленнем чыгункі. Да заўваг чыгуначнікі аднесліся без належнай увагі. Атрымаўшы «Высочайше утвержденное положение» ад 19 студзеня 1896 г., яны палічылі, што пабудове адкрыта зялёнае святло і, не чакаючы канчатковага зацвярджэння дагавора, ужо ў лютым аддалі неабходныя распараджэнні. Дараганы ж, палічыўшы, што іх заўвагі прыняты да ведама і маюць законную сілу, пачалі фінансаванне па абумоўленай у дагаворы схеме; яны не ведалі, што дагавор пайшоў «наверх» і, як гэта прынята было ва ўсе часы ў Расіі, заблукаў у бюракратычных калідорах. Будаўніцтва ішло хуткімі тэмпамі. У рабочай сіле недахопу не было. Добра ведаючы аб заробках, якія колісь былі на будаўніцтве Лібава-Роменскай чыгункі, мясцовыя сяляне з навакольля стаялі ў чарзе з вазамі, прапануючы свае паслугі. Будаўніцтву спрыяла добрае надвор'е і тое, што паводле праекта лінія чыгуначнай веткі ішла па старажытнай грунтавой дарозе з Радуціч на Пратасевічы з аднаго боку і з Радуціч на Каўгары, Халькі і далей на Старыя Дарогі з другога. Праўда, само чыгуначнае палатно не супадала з воссю дарогі, але часам падыходзіла да яго вельмі блізка, што дазваляла аператыўна ажыццяўляць пракладку прасекі, падвозку шпал і іншых будаўнічых матэрыялаў.

Сядзіба Дараганаў у в. Крынка. Здымак 1930-х гадоў.

(З пабудовай чыгункі гэта дарога страціла сваё значэнне, але і зараз, пры жаданні, можна прайсці па лесе з Дараганава да Дзераўцоў, адзначыўшы яе існаванне, зрэшты, як і існаванне кар'ераў па здабычы пяску.) Следам за адсыпкай палатна ішла ўкладка шпал і рэек, па якіх неўзабаве пачынаў рухацца паравоз. Рэха разносіла па лесе яго гудкі і пыхценне. Людскі гоман, ляскат металу, пах машыннага масла будзілі наваколле, бы магнітам прыцягвалі навакольных жыхароў. І цуд нараджаўся на вачах.

Па першапачатковых прыкідках галоўную станцыю — Радуцічы — меркавалася размясціць на правым (Каўгарскім) беразе Пцічы, якраз на палове шляху ад ракі да дарогі з Каўгароў на Радуцічы (яна не перасякае ракі і закінутая існуе і зараз). Відаць, у гэтым праекце Дараганаў вабіла тое, што станцыя размяшчалася б на аднолькавай адлегласці ад гэтых населеных пунктаў, якія ў той час ужо былі куплены ў Марыі Гогенлоэ-Шылінгфюрст і з'яўляліся іх уласнасцю. У далейшым, калі ажыццяўленне праекта набыло рэальныя абрысы, станцыю і станцыйны пасёлак вырашана было будаваць паміж Пціччу і яе прытокам — ракой Дзеземля (зараз невялікая безымянная рачулка-ручай у ваколіцах Смалярні). Такое рашэнне было больш правільнае, асабліва, калі ўлічыць, што ветка будавалася для вывазу драўніны. Пасёлак з двух бакоў ахоплівалі ўжо існаваўшыя ў той час дарогі: адна з Радуціч праз Пціч на Каўгары і другая з Радуціч на Птушычы (недалёка ад Дзеземлі), што давала магчымасць без дадатковых страт ажыццяўляць падвоз лесу да станцыі. На месцы ж самога запраектаванага станцыйнага пасёлка (сучаснага Дараганава) тады раслі хвоі. Акрамя станцый Радуцічы і Старыя Дарогі на ветцы меркавалася пабудаваць 2 раз'езды: Дзераўцы і Буда (апошні сёння вядомы пад назвай Фалічы). Тэмпы будаўніцтва былі такімі высокімі, што ўжо 18 лістапада 1896 г. асобая камісія, прызначаная міністрам шляхоў зносін Расіі, пад старшынствам інспектара інжынера Грачова правяла агляд веткі, а 28 снежня 1896 г. напярэдадні Новага года пасля прыёмкі яе ў казну з Асіповіч да Старых Дарог быў адкрыты пасажырскі і таварны рух. 39 вёрстаў палатна разам з мастамі (у тым ліку цераз Пціч), іншымі інжынернымі збудаваннямі і станцыямі (у тым ліку мураваным будынкам самой станцыі Радуцічы) былі пабудаваны практычна за 9 месяцаў.

Між тым заключэнне дагавора з Дараганамі не было завершана. Канчаткова Міністэрства шляхоў зносін здолела яго ўзгадніць з Дзяржкантролем толькі 19 снежня 1896 г., і толькі ў канцы лютага наступнага года начальніку Лібава-Роменскай чыгункі прадпісаннем за № 9004 было прапанавана заключыць дагавор з Дараганамі. Калі прадпрымальнікаў пачалі прымушаць да падпісання дагавора без уліку іх заўваг, яны катэгарычна адмовіліся гэта зрабіць. Па-першае яны спаслаліся на тое, што яшчэ ў верасні, калі завяршалася будаўніцтва і начальнік Лібава-Роменскай чыгункі прыгразіў ім спыненнем дастаўкі грузаў, яны згадзіліся і падпісалі толькі тыя артыкулы дагавора, у якіх выкладзены спосаб выплаты ім, Дараганам, страт па будаўніцтве. Па-другое, няма сэнсу падпісвацца пад тымі пунктамі, ажыццяўленне якіх ужо завершана.

Валакіта з падпісаннем дагавора цягнулася яшчэ амаль год, Дараганаў перыядычна палохалі спыненнем перавозак, пакуль 11 снежня 1897 г. не з'явіўся на свет даклад тэхнічнага ўпраўлення казённых чыгунак Расіі, у якім канчаткова былі расстаўлены ўсе кропкі над «і», які прызнаў праўду за прадпрымальнікамі і спыніў на іх ганенні.

Будаўніцтва чыгуначнай веткі мела выключнае значэнне для развіцця заходняй часткі Асіповіцкага раёна. Станцыя Радуцічы (пазней па просьбе Дараганаў названа Дараганавам) вельмі хутка ператварылася ў рабочы пасёлак. Тут запрацаваў лесапільны завод, па чыгунцы ў абодва бакі пацёк паток багажу, камерцыйных грузаў і пасажыраў. Па афіцыйных даных за 1905 г., па ветцы было перапраўлена толькі лесу 4 913 000 пудоў. Спрыяла ўздыму чыгункі і гандлёва-прамысловая дарога даўжынёй 16 вёрстаў ад станцыі Дараганава праз в. Старыя Фалічы да Новых Дарог. Вопыт эксплуатацыі асіповіцкай веткі атрымаў шырокі водгук сярод чыгуначнікаў, ён быў абагульнены і паслужыў адпраўной кропкай пры праектаванні і будаўніцтве чыгуначнай веткі Верайцы — Градзянка. Адначасова з будаўніцтвам

чыгункі Мацвей Дараган пусціў паравы лесапільны завод у сваім маёнтку Радуцічы.

Характарызуючы значны ўплыў Дараганаў на дарэвалюцыйнае развіццё прыпцічанскай часткі раёна, нельга не адзначыць наступнае. Людзі гэтыя з'явіліся на Беларусі, дзякуючы пэўным палітыка-эканамічным абставінам. Хутка зразумеўшы, што пасля паражэння паўстання 1863 г. адносіны да карэннага насельніцтва Беларусі неправаслаўнага веравызнання з боку цэнтральнай улады яшчэ больш пагоршыліся, яны, адчуваючы сваю перавагу, скупілі за бясцэнак спрадвечныя беларускія землі, на якіх пачалі хутка багацець. Дастаткова сказаць, што Лізавета Фёдараўна Дараган толькі ў Жыціне мела каля 20 тыс. дзесяцін зямлі, а яе ўладанні ў 1911 г. прасціраліся да Старых Дарог. Мацвей Дараган, карыстаючыся інфармацыяй Восіпа Дарагана, скупліваў вакол Асіповіч тыя надзелы, на якіх павінна была развівацца чыгунка, ашукваючы, па сутнасці, мясцовых землеўладальнікаў. Напрыклад, ён загадзя танна купіў надзел, на якім неўзабаве быў пабудаваны шпалапрапітны завод. Пакупка была настолькі ўдала спланаванай, што Мацвей Дараган акрамя выкупной цаны атрымаў за ўчастак заахвочванне ад урада: за «разуменне» дзяржаўных патрэб...

Мацвей уважліва сачыў за настроямі ў вёсцы, жорстка праводзячы лінію па недапушчэнні вальнадумства, строга прытрымліваючыся ўказанняў царскага ўрада. Асабліва выразна гэта праяўлялася ў адносінах да куплі-продажу зямлі. Спрэчкі і крыўды па гэтым пытанні ва ўладаннях Дараганаў былі звычайнай справай. Скажам, калі ў 1904 г. згодна з законам ад 19.1.1893 г. надышла пара выкупу зямлі ў в. Старыя Фалічы, Ігнату Кернажыцкаму, Фёдару Капцэвічу, Сільвестру Казлоўскаму, Антону Адамовічу і Фадзею Нічыпаровічу ўдалося выкупіць свае надзелы без асаблівых перашкод. А вось іх аднавяскоўцу і старэйшаму арандатару Восіпу Казлоўскаму — ніяк. Нават праз суд, бо быў ён католікам і не хацеў цурацца сваёй веры.

Падзел карэннага насельніцтва па веравызнанні і нацыянальнасці поўнасцю адпавядаў тэзісу «падзяляй і ўладар», і Дараганы карысталіся ім у поўнай меры. За 10 гадоў жыцця на Беларусі яны здолелі сфарміраваць вакол сябе кола адданых служак з прадстаўнікоў мясцовай улады, якія ахоўвалі інтарэсы гэтых памешчыкаў. Прабіцца «наверх» са скаргай было амаль немагчыма.

Грошы сям'і Дараганаў сапраўды пераўтварылі прыпцічанскую частку раёна. Чыгунка дала штуршок развіццю вытворчых сіл, гандлю. Вопыт будаўніцтва і эксплуатацыі веткі атрымаў водгук па ўсёй імперыі. Аднак, пілуючы радзівілаўскія пушчы, Дараганы не дбалі аб іх аднаўленні. Яны не пабудавалі на гэтай зямлі ні школы, ні царквы. Але іх прозвішча і да сённяшняга дня ўвекавечана ў назве станцыі і населенага пункта.

Прозвішчаў Радзівілаў і Вітгенштэйнаў ніколі не было ў раённай тапаніміцы.

В.У.Хурсік.

1917

1941

НА КРУТЫМ ПАВАРОЦЕ ГІСТОРЫІ

Вестка аб перамозе Кастрычніцкай рэвалюцыі прыйшла на тэлеграф чыгуначнай станцыі Асіповічы 25 кастрычніка (7 лістапада) 1917 г. Тэлеграму прыняў загадчык тэлеграфа Яфім Іосіфавіч Лагацкі і паведаміў аб гэтым усім службам чыгуначнага вузла. У гэты ж дзень аб пераходзе ўлады ў рукі Саветаў даведаліся жыхары Асіповіч і ўсёй Замошскай воласці, у якую яны тады ўваходзілі. У лакаматыўным дэпо, на станцыі і ў цэнтры воласці — в. Замошша — былі праведзены мітынгі.

Рабочыя і служачыя, актывісты чыгуначнага вузла стварылі рэвалюцыйны камітэт, у які выбралі Лагацкага, Гарбузава, Бляцко і іншых. Рэўком узначаліў гаспадарча-палітычную работу не толькі на чыгуначным вузле, але і ў рабочым пас. Асіповічы, аказваў практычную дапамогу Савету рабочых, салдацкіх і сялянскіх дэпутатаў Замошскай воласці ў арганізацыі кіраўніцтва, нацыяналізацыі зямлі і канфіскацыі маёмасці памешчыкаў.

У гэты ж час на станцыі Асіповічы была арганізавана партыйная ячэйка. Лагацкі быў прыняты ў члены партыі і абраны яе сакратаром. Застаючыся на пасадзе загадчыка тэлеграфа станцыі, ён падтрымліваў сувязь з кіруючымі партыйнымі органамі чыгункі ў Мінску і з Бабруйскім рэўкомам. Партыйная ячэйка сумесна з рэвалюцыйным камітэтам назначылі камісараў: чыгуначнай станцыі — Г.Скварцова, паравознага дэпо — Д.А.Дзям'янава.

Пасля перамогі Кастрычніцкай рэвалюцыі контррэвалюцыйныя сілы пачалі сцягвацца ў Магілёў, дзе размяшчалася Стаўка Вярхоўнага галоўнакамандуючага на чале з генералам М.М.Духоніным. На барацьбу з савецкай уладай у Магілёў прыбылі — Арэнбургскі і 60-ы Сібірскі казачы палкі, 1-ы ўдарны полк і іншыя часці. На фронце для адпраўкі ў Магілёў было падрыхтавана 40 ударных батальёнаў.

З мэтай разгрому Стаўкі Рэўваенсаветам былі высланы войскі пад камандаваннем М.В.Крыленкі. З Петраграда ў Магілёў накіраваны атрады салдат Маскоўскага палка, матросаў Балтыйскага флоту і чырвонагвардзейцаў. Адначасова Паўночна-Заходнім камітэтам бальшавікоў быў утвораны рэвалюцыйны зводны атрад пад камандаваннем Р.І.Берзіна і Я.Лысякова, які складаўся з 2 эшалонаў. Адзін эшалон (пяхота з бронемашынамі на чале з Р.І.Берзіным) атрымаў заданне рухацца на Магілёў. Другі эшалон (пяхота і браняпоезд на чале з В.І.Пралыгіным) павінен быў наступаць на Стаўку з поўдня, з боку

Жлобіна. 11 лістапада 1917 г. гэты эшалон прыпыніўся ў Асіповічах і пасля праведзенай разведкі пайшоў на Жлобін. У ноч на 19 лістапада савецкія войскі пад камандаваннем М.В.Крыленкі ліквідавалі Стаўку Вярхоўнага галоўнакамандуючага.

Першым паспрабаваў перашкодзіць развіццю рэвалюцыйных падзей на Беларусі 1-ы польскі корпус легіянераў генерала І.Р.Доўбар-Мусніцкага. Корпус размяшчаўся ў раёне Рагачова, Жлобіна і Бабруйска.

У снежні 1917 г. галоўнакамандуючы Заходнім фронтам А.Ф.Мяснікоў загадаў Доўбар-Мусніцкаму поўнасцю падпарадкавацца рэвалюцыйнаму камандаванню. Але генерал, якога падтрымлівалі памешчыкі Польшчы і Мінскай губерні, адхіліў гэты загад. У гэты час у Брэст-Літоўску пачаліся перамовы аб заключэнні мірнага дагавора з Германіяй.

На пачатку 1918 г. становішча вакол Асіповіч рэзка абвастрылася ў сувязі з контррэвалюцыйным выступленнем генерала І.Р.Доўбар-Мусніцкага, легіянеры якога пачалі рухацца на захад. На досвітку 12 студзеня яны пачалі наступленне на Жлобін, але былі адкінуты чырвонагвардзейцамі і адышлі да Бабруйска. На 2-і дзень мяцежнікі зноў перайшлі ў наступленне, занялі Бабруйск, Рагачоў і Оршу, рушылі на Магілёў і Мінск. Атрады Чырвонай гвардыі, што абаранялі Бабруйск, адышлі ў заходнім напрамку і далучыліся да атрадаў, якія дзейнічалі на Рагачоўскім і Асіповіцкім участках. Пад в. Ясень паміж легіянерамі і чырвонагвардзейцамі завязаўся бой. Супраць 1,5 тысячы легіянераў выступіў атрад Чырвонай гвардыі ў 500 байцоў. Чырвонагвардзейцы падбілі 2 гарматы і прымусілі кавалерыю палякаў адступіць. У гэтым баі страты ворага склалі каля 600 салдат, рабочыя атрады страцілі 100 чалавек забітымі і параненымі.

Асіповіцкі рэўком і бальшавіцкая ячэйка, выконваючы загады Ваенна-рэвалюцыйнага камітэта Заходняга фронту, пачалі работу па фарміраванні атрадаў Чырвонай гвардыі. На станцыі Асіповічы пры дапамозе Замошскага і Восаўскага валвыканкомаў быў сфарміраваны атрад колькасцю больш за 1000 чалавек. Многія жыхары Асіповіч увайшлі ва ўнутраныя войскі пад камандаваннем намесніка загадчыка і члена калегіі Усерасійскай надзвычайнай камісіі (ВЧК) В.В.Каменшчыкава. Яны рыхтаваліся абараняць чыгуначную станцыю і пас. Асіповічы. Акрамя таго, супраць войскаў Доўбар-Мусніцкага быў накіраваны рэвалюцыйны атрад у колькасці 2500 чырвонагвардзейцаў 1-й Мінскай рэвалюцыйнай арміі. Агульная колькасць савецкіх войскаў на Асіповіцкім напрамку складала 4000 чалавек. Перад імі была пастаўлена задача: разграміць мяцежнікаў і не дапусціць іх у Мінск. Адначасова для ўмацавання сіл Чырвонай гвардыі была разгорнута работа ў валасцях Бабруйскага павета па фарміраванні новых атрадаў: у Глускай воласці ўступіла ў атрад 300, Калачах — 200 і Балашэвічах — 150 чалавек. Адным з арганізатараў гвардзейскіх атрадаў быў старшыня Глускага рэўкома С.Л.Вілюга.

18 студзеня 1918 г. легіянеры пад камандаваннем капітана Юркевіча падышлі да Асіповіч. Перад наступленнем у пасёлак былі накіраваны разведчыкі, пераапранутыя ў форму чырвонагвардзейцаў. Ім удалося ўзарваць чыгуначны мост на Слуцкім напрамку. У ноч на 19 студзеня легіянеры адкрылі па Асіповічах моцны артылерыйскі і кулямётны агонь. У гэты час групы лазутчыкаў атакавалі з тылу. Атрад унутраных войскаў і чырвонаармейцаў пад націскам перавышаючых сіл працаўніка з фронту і тылу быў вымушаны з баямі адысці ў бок Мінска. Члены Асіповіцкага рэўкома, камуністы партыйнай ячэйкі,

прадстаўнікі Замошскага валвыканкома, выконваючы дырэктыву вышэйстаячых партыйных органаў і камандавання, пайшлі ў бліжэйшыя лясы і вёскі, каб партызанскімі метадамі працягваць барацьбу.

Заняўшы Асіповічы і разагнаўшы ўстановы савецкай улады ў пасёлку, Замошскай воласці і ўвогуле па раёне, легіянеры размясцілі на станцыі сваю камендатуру. Пачаліся рабаванні, гвалтаванні, масавыя забойствы мірных жыхароў. Акупацыя працягвалася 3 тыдні, але і за такі тэрмін легіянеры прычынілі насельніцтву значныя страты.

З лютага пачалося агульнае наступленне атрадаў Чырвонай гвардыі. Рэшткі 1, 2 і 3-й польскіх дывізій сканцэнтраваліся ў раёне Бабруйска і спрабавалі аказаць ім супраціўленне. Але сіламі Магілёўскага атрада, які рухаўся з боку Рагачова, 1-га Мінскага атрада — з боку Жлобіна, і Асіповіцкага атрада — з боку Асіповіч, легіянерам быў нанесены ўдар. 26.2.1918 г. у Бабруйску заключана пагадненне аб падпарадкаванні 1-га польскага корпуса немцам.

Міжнароднае становішча Беларусі заставалася складаным. 16 лютага германскае камандаванне паведаміла савецкай дэлегацыі аб тым, што 18 лютага заканчваецца тэрмін перамір'я і аднаўляецца вайна. Германія парушыла ўмовы перамір'я і зноў пачала ваенныя дзеянні. Кайзераўскія войскі перайшлі ў наступленне па ўсім фронце ад Балтыйскага мора да Карпат.

У напрамку Бабруйска і Гомеля рушыў 21-ы рэзервовы корпус нямецкай арміі, які ў першы ж дзень наступлення заняў Асіповічы. Захопнікі аднавілі прыватную ўласнасць, шырока выкарыстоўвалі дзеля сваіх патрэб чыгунку, прамысловыя прадпрыемствы рабочага пасёлка, вывозілі ў Германію лесаматэрыялы і харчаванне. На захопленай тэрыторыі ўлада цалкам перайшла ў рукі германскіх акупацыйных войскаў.

В.В.Каменшчыкаў.

Загадам нямецкіх камендатур забаранялася жыхарам у начны час хадзіць з вёскі ў вёску, а ў дзень толькі з пропускам каменданта (коштам 1 рубель і 10 рублёў закладу), абсалютна забаранялася ездзіць чыгуначным транспартам.

Рэўком і бальшавікі Замошскай воласці Я.І.Лагацкі, Г.І.Скварцоў, Д.А.Дзям'янаў і іншыя пад кіраўніцтвам старшыні Замошскага рэўкома Гарбузава пайшлі ў брыцалавіцкія лясы і адтуль праз Дзмітрыя Малаковіча (Малаховіча), які кіраваў Крынкаўскай групай падпольшчыкаў з 33 чалавек, устанавілі сувязь з Бабруйскім падпольным камітэтам РКП(б). Пазней кіраўніцтва гэтай групай было перададзена прадстаўнікам Глускай падпольнай партыйнай ячэйкі М.А.Ляўкову і Л.Я.Адзінцову. Гэта група праводзіла актыўныя баявыя дзеянні супраць акупантаў. Рашуча змагалася з акупантамі таксама група Трубачова (прыбыў з Заходняй Беларусі). Камісарам у ёй быў ураджэнец в. Крынка Дзяніс Харытонавіч Пінчук. Партызаны выводзілі са строю сувязь паміж Асіповічамі і Старымі Дарогамі, разбіралі рэйкі, падпальвалі вагоны і склады з ваеннай маёмасцю.

З пачатку нямецкай акупацыі Бабруйскі падпольны камітэт РКП(б) пад кіраўніцтвам П.Ф.Равінскага і П.М.Серабракова стварыў у валасцях падпольныя рэвалюцыйныя камітэты і

партыйныя ячэйкі, перад якімі ставілася мэта праводзіць арганізацыйную і палітычную работу сярод насельніцтва, а пры наступленні Чырвонай арміі ўзяць уладу ў свае рукі. Старшынёй Замошскага падпольнага рэўкома быў абраны бальшавік, матрос Балтыйскага флоту Фёдар Антонавіч Бугроў, яго намеснікам — М.Ф.Трыбушэўскі і членам рэўкома — А.Ф.Юркавец. Пражываючы і працуючы на акупіраванай тэрыторыі ў цяжкіх умовах, Ф.А.Бугроў і А.Ф.Юркавец захварэлі на тыф і, не маючы магчымасці атрымаць медыцынскую дапамогу, у хуткім часе памерлі.

1 сакавіка 1918 г. у Брэст-Літоўску аднавілася мірная канферэнцыя. ЗША, краіны Антанты, белагвардзейскія генералы рабілі ўсё магчымае для таго, каб сарваць заключэнне мірнага дагавора з Германіяй, аднак 3 сакавіка бакі падпісалі яго з умовай ратыфікацыі праз 2 тыдні.

IV Надзвычайным Усерасійскім з'ездам Саветаў (14 — 16 сакавіка 1918) гэты дагавор быў ратыфікаваны, але ўжо 15 сакавіка Антанта прыняла рашэнне не прызнаваць яго і распачаць дзеянні па звяржэнні ў Расіі савецкай улады. Мірныя прапановы Савецкай Расіі не сустрэлі разумення і ў польскага ўрада.

У тыле нямецкіх інтэрвентаў у гэты час актыўную работу праводзіў Бабруйскі падпольны камітэт РКП(б). Члены камітэта П.Дз.Малаковіч, І.А.Вейнер, Шумілін, Пятроў па ініцыятыве П.Ф.Равінскага пачалі наладжваць сувязь з камуністамі, якія пражывалі на тэрыторыі Бабруйскага павета і вырашылі аднавіць партыйныя арганізацыі ў павеце, актывізаваць вусную і друкаваную агітацыю сярод насельніцтва, наладзіць сувязь з абкомам у Смаленску і дастаўку літаратуры. У партыйную ячэйку пас. Свіслач быў накіраваны для работы Авяр'янаў.

У ліпені 1918 г. Бабруйскі партыйны камітэт быў рэфармаваны ў раённы камітэт РКП(б), які праводзіў работу пад кіраўніцтвам Паўночна-Заходняга абласнога камітэта. Адным з галоўных пытанняў, з якім сутыкнулася партыйная арганізацыя у той перыяд, быў клопат аб забеспячэнні насельніцтва хлебам.

Нямецкія вайсковыя часці, захапіўшы Беларусь і Прыбалтыку, да восені 1918 г. апынуліся перад фактам непазбежнага разгрому і выгнання з беларускай зямлі.

На пасяджэнні савецка-германскай камісіі, якое праводзілася ў Оршы 21 кастрычніка 1918 г., абмяркоўваліся пытанні аб выхадзе немцаў з тэрыторыі, што знаходзілася на ўсход ад ракі Бярэзіны. Прадстаўнікі нямецкага камандавання самі прапанавалі на месяц раней, чым сказана ў дагаворы, вызваліць гэту тэрыторыю. Было відавочна, што немцы спяшаюцца. І нездарма: у пачатку лістапада 1918 г. грымнула рэвалюцыя ў Германіі.

13 лістапада УЦВК прыняў пастанову скасаваць Брэсцкі мірны дагавор. Усе ўключаныя ў яго абавязацельствы былі аб'яўлены несапраўднымі. 28 лістапада 151-ы і 152-і стралковыя палкі 17-й дывізіі Чырвонай арміі вызвалілі Бабруйск, а 4 снежня атрад чырвонаармейцаў пад камандаваннем Майсеенкі вызваліў Асіповічы. 6 снежня 1918 г. чыгуначнікі паслалі ў адрас УЦВК і СНК тэлеграму, у якой віталі савецкую ўладу, паведамлялі, што яны не далі немцам адправіць са станцыі 23 паравозы і шмат іншай маёмасці.

Асіповіцкія бальшавікі, якія выйшлі з падполля, яшчэ да прыходу Чырвонай арміі ўтварылі чыгуначны рэвалюцыйны камітэт, у які увайшлі Зыкаў, Чорны, Цітоў, Мымрыкаў і іншыя, і сфарміравалі ўзброены атрад. Рэвалюцыйны камітэт узяў у свае рукі кіраўніцтва станцыяй і Асіповічамі, пачаў прыцягваць жыхароў да працы па аднаўленні станцыйнай і пуцявой гаспадаркі.

У пачатку студзеня 1919 г. быў утвораны Замошскі і іншыя валасныя

Саветы. Асіповіцкі чыгуначны рэўком аказваў усебаковую практычную дапамогу Замошскаму валвыканкому.

Са жніўня 1919 г. пачаў работу Бабруйскі падпольны камітэт. Дзеля правядзення партыйнай работы ў вёсках быў створаны парабкоўскі цэнтр, а таксама было арганізавана 15 падпольных партыйных ячэек і раённы партыйны камітэт у в. Ясень. Для правядзення партыйна-палітычнай работы і арганізацыі партызанскай барацьбы з акупантамі ў Бабруйскім павеце ЦК КП(б) Літвы і Беларусі накіраваў Максіма Архіпавіча Ляўкова — аднаго з актыўных удзельнікаў Рудабельскага падполля і партызанскага руху ў барацьбе з палякамі і немцамі ў 1917—1918 гг.

Польскія войскі, якія разгарнулі наступленне і 8 жніўня захапілі Мінск, 20 жніўня былі ў Асіповічах.

Акупанты размясцілі штаб вайсковай часці ў маёнтку памешчыка І.Ф.Дарагана ў в. Смык-Слабада, контрразведку (дэфензіву) — у будынку, які зараз займае леспрамгас, камендатуру і войскі — у паўночнай частцы Асіповіч. З дапамогай ксяндза, праваслаўнага святара і равіна акупанты стварылі магістрат. У хуткім часе захопнікі дэманціравалі шпалапрапітны завод і вывезлі яго абсталяванне ў Польшчу.

Камуністы Замошскай воласці дзейнічалі ў падполлі. Непадалёку ад Асіповіч, у Крынкаўскім і Дараганаўскім лясах, аднавіў дзейнасць партызанскі атрад. Яго байцы арганізоўвалі дыверсіі на ўчастках чыгункі Асіповічы—Старыя Дарогі, разбіралі пуць, падарвалі чыгуначны мост цераз раку Пціч.

У пачатку чэрвеня 1920 г. крынкаўскія партызаны ажыццявілі напад на станцыю Дараганава і разграмілі гарнізон палякаў. На другі дзень польскім акупантам пры дапамозе здрадніка — сельскага старасты, удалося арыштаваць групу партызан, у тым ліку: Захарыя Іванавіча Сашчэку, Рыгора Кузьміча Кузьміча, Цімафея Іванавіча Кузьміча, Івана Майсеевіча Пінчука, Савелія Іванавіча Пінчука і Васіля Іларыёнавіча Ярашэвіча. Пасля допытаў партызаны былі расстраляны камандай каменданта Верыка ў кар'еры на ўсходняй ускраіне Асіповіч.

У першыя дні ліпеня 1920 г. партызаны напалі на чыгуначную станцыю Асіповічы з мэтай захопу браняпоезда, які рыхтаваўся адправіцца на Мінск, і разам з разведчыкамі Чырвонай арміі і чыгуначнікамі захапілі яго. Палякі ў Мінску атрымалі звесткі аб захопе браняпоезда і паслалі яму на дапамогу другі — з Мінска. Каб не дапусціць яго падыходу, партызанскі атрад А.Каралька і байцы 14-га стралковага палка Чырвонай арміі разабралі пуць на станцыі Верайцы, і браняпоезд да Асіповіч не дайшоў.

4 ліпеня 1920 г. войскі Заходняга фронту перайшлі ў наступленне. Разам з часцямі Чырвонай арміі змагаліся

Помнік партызанам грамадзянскай вайны ў г. Асіповічы.

І.І.Ляховіч.

асіповіцкія партызаны. Яны падрывалі і палілі вайсковыя склады, разбіралі чыгуначныя пуці, парушалі сувязь. Рух цягнікоў на ўчастку Жлобін — Асіповічы — Мінск быў практычна паралізаваны.

Палякі адступілі на захад. Пры гэтым яны спалілі ў Асіповічах лесапільныя заводы, пакгаўз, канторы паравознага дэпо і кандуктарскага рэзерву, падарвалі чыгуначны мост цераз раку Сінюю. Спроба спаліць будынак вакзала была папярэджана. 10 ліпеня 1920 г. часці Чырвонай арміі вызвалілі Асіповічы.

Вярнуўшыся з партызанскіх атрадаў, камуністы выбралі рэвалюцыйны камітэт на чале з Леанідам Шымковічам і сакратаром Васілём Гуськовым. У камітэт таксама ўвайшлі Я.І.Лагацкі, прыбыўшы пасля вызвалення са ссылкі І.І.Ляховіч і іншыя. Рэўком стварыў 2 аддзелы (1-ы для кіраўніцтва пасёлкам, 2-і для арганізацыі работы чыгуначнага вузла) і пачаў прымаць меры па аднаўленні гаспадаркі ў Асіповічах.

16 ліпеня 1920 г. рэўком тэлеграфаваў наркому шляхоў зносін і загадчыку чыгункі ў Гомель: «...Приступили к ремонту дорожных путей в сторону Минска, Бобруйска и Слуцка, взяли под охрану государственное имущество и восстановили связь с Бобруйском; пригнали на ремонт в Осиповичи паровозы со станции Пуховичи; вернули имущество паровозного депо; составили рабочий поезд и отправили в распоряжение Главдарма; восстановили мост на верейцовской ветке. Ведутся работы по восстановлению моста через реку Синюю».

У канцы 1920 г. асіповіцкія камуністы для паляпшэння забеспячэння насельніцтва харчовымі і прамысловымі таварамі арганізавалі спажывецкую кааперацыю. Першы кааператыў аб'яднаў 638 пайшчыкаў.

Партыйная ячэйка Замошскага валаснога цэнтра і Асіповіч да 1 верасня 1920 г. стварыла Асіповіцкую партыйную арганізацыю. Была намечана праграма палітычнай і культурнай работы сярод насельніцтва. Па

Уваход Чырвонай арміі ў Свіслач у час савецка-польскай вайны 1920 г.

ініцыятыве А.Я.Сташкевіча на чыгуначным вузле арганізавалася ячэйка Камуністычнага Саюза Моладзі Беларусі (КСМБ) з 20 чалавек.

Ворагі савецкай улады не хацелі змірыцца са сваім паражэннем. Барацьба з імі працягвалася да канца 1920 г. У раёне Асіповіч і Старых Дарог дзейнічалі контррэвалюцыйныя атрады Пташынскага і Цвіркі, дробныя групы марадзёраў і дэзерціраў. Лютавала такая група і ў раёне чыгуначнай станцыі Градзянка.

Бабруйскі павятовы камітэт кампартыі ў спецыяльным звароце заклікаў быць гатовымі для бязлітаснай барацьбы і знішчэння злачынных бандаў. У сувязі з гэтым указаннем Замошскі Савет і валасны партыйны камітэт увялі ваеннае навучанне для ўсіх членаў партыі, кандыдатаў у члены партыі і савецкага актыву. Усе былі залічаны ў часці асобага прызначэння (ЧАП). Камандзірамі атрадаў прызначаліся

А.Я.Сташкевіч.

камуністы, якія мелі баявы вопыт. На станцыі Асіповічы былі сфарміраваны дзве роты ЧАП і рота міліцыі.

У канцы 1920 г. часці Чырвонай арміі, атрады Усерасійскай надзвычайнай камісіі, апіраючыся на дапамогу мясцовых камуністаў і камсамольцаў, перамаглі атрады Булак-Балаховіча і іншыя групы. Рэшткі іх яшчэ некаторы час хаваліся ў лесе, але дні іх былі злічаны.

В.У.Зорын.

Змагаліся за ўладу Саветаў

ЗАГІНУЛІ АД РУК БАНДЫТАЎ

ПАЛАНЕЙЧЫК Апанас Кузьміч. Удзельнік партызанскага руху ў Беларусі ў грамадзянскую вайну. Нарадзіўся ў 1900 г. у в. Радуцічы Асіповіцкага р-на. З 1919 г. на падпольнай рабоце ў Слуцкім і Бабруйскім паветах. Вясной 1920 г. у раёне Старых Дарог арганізаваў некалькі партызанскіх атрадаў, якія на чале з Паланейчыкам разбурылі чыгуначную ст. Дараганава, мост цераз Пціч, пусцілі пад адхон варожы эшалон, перадавалі камандаванню Чырвонай арміі звесткі разведкі, вялі агітацыйную работу сярод сялян. У чэрвені 1920 г. партызанскі атрад Паланейчыка разам з Чырвонай арміяй удзельнічаў у фарсіраванні Бярэзіны каля мястэчка Ялізава і вызваленні Асіповіч. З ліпеня 1920 г. на партыйнай рабоце. Забіты бандытамі. Пахаваны на радзіме.

СТАШКЕВІЧ Аляксандр Якаўлевіч. Нарадзіўся ў 1898 г. у Асіповічах. У 1920 г. арганізаваў на чыгуначным вузле камсамольскую ячэйку з 20 чалавек, добраахвотна ўступіў у атрад асобага прызначэння, які вёў барацьбу з сабатажам і бандытызмам на чыгуначным вузле. 27 кастрычніка 1920 г. на чыгуначнай станцыі Градзянка быў цяжка паранены і захоплены бандытамі ў палон. Пасля катаванняў расстраляны 28 кастрычніка 1920 г. У 1969 г. на магіле пастаўлены абеліск. Яго імем названа вуліца ў Асіповічах.

ЧУМАКОЎ Акім Мацвеевіч. Машыніст паравоза Асіповіцкага чыгуначнага вузла. 27 жніўня 1922 г. яму было даручана даставіць з Слуцка ў Асіповічы эшалон, у якім адзін вагон быў з каштоўнасцямі. У гэты час у раёне паміж Асіповічамі і Старымі Дарогамі дзейнічалі разбойныя групы Пташынскага і Цвіркі, якія рабавалі насельніцтва. Банда дазналася аб вагоне з каштоўным грузам. На раз'ездзе Пасекі бандыты вывелі са строю чыгуначную сувязь, разабралі стыкі рэек і, прывязаўшы да рэйкі вяроўку, каб яе сарваць з месца, заляглі ў чаканні цягніка. Чумакоў здалёк заўважыў пашкоджаныя пуці і збавіў рух

цягніка. Бандытам не ўдалося сарваць з месца рэйку, бо яна ўрэзалася ў шпалу, і цягнік прайшоў перашкоду. Але адзін з бандытаў паспеў ускочыць на прыступку паравоза і запатрабаваў спыніць цягнік. У адказ машыніст толькі павысіў хуткасць. Тады бандыт выстраліў у яго 2 разы. Цяжка паранены, сыходзячы крывёю Чумакоў працягваў весці састаў, пакуль не вывеў яго ў бяспечнае месца. Выратаваць жыццё адважнага машыніста не ўдалося. 29 жніўня 1922 г. жыхары Асіповіч правялі А.М.Чумакова ў апошні шлях. Вялікай сям'і Чумакова, якая засталася без кармільца, па рашэнні беларускага ўрада бязвыплатна быў перададзены дом на вул. Серпухаўскай (пазней была перайменавана ў вуліцу А.М.Чумакова). Да 50-й гадавіны савецкай улады імем Чумакова быў названы цеплавоз станцыі Асіповічы, а на лакаматыўным дэпо адкрыта мемарыяльная дошка.

* * *

АКТЫЎНЫЯ ЎДЗЕЛЬНІКІ ГРАМАДЗЯНСКАЙ ВАЙНЫ

АЗАРОНАК Міхаіл Іванавіч, н. у 1893 у в. Кассё Свіслацкай воласці, удзельнік 1-й сусветнай і грамадзянскай войнаў, рэвалюцыі 1917, служыў на Балтыйскім флоце, удзельнік паходу з Гельсінгфорса ў Кранштат, качагар эсмінца «Аўтраіл» у 1918. З усім экіпажам «Аўтраіла» трапіў ў палон да англічан 27.12.1918, калі ў баі каля Таліна эсмінец быў пашкоджаны і захоплены караблямі інтэрвентаў.

Увечары 26.12.1918 г. з Кранштата выйшаў у мора эсмінец «Аўтраіл» з задачай: сумесна з эсмінцам «Спартак», які выйшаў у мора раніцай, адшукаць праціўніка на Рэвельскім (Талінскім) рэйдзе, абстраляць берагавыя аб'екты, а потым адысці пад прыкрыццё лінкора «Андрэй Першазванны» і крэйсера «Алег». Каля 14 гадзін 27 снежня «Спартак» сеў на банку (каменная падводная града) Курадзімуна (Дзебельсей), калі з боем адыходзіў ад 2 англійскіх крэйсераў і эсмінца, дзе і быў захоплены англічанамі.

Эсмінец «Аўтраіл» каля 11 гадзін на мерыдыяне вострава Рамусор заўважыў некалькі англійскіх караблёў і стаў адыходзіць. У 12 гадзін 25 мінут у раёне вострава Мохні (Эхкольм) «Аўтраіл» быў абстраляны крэйсерам і 2 эсмінцамі, якія ішлі з усходу. Атрымаўшы пашкоджанні, «Аўтраіл» праз паўгадзіны быў захоплены праціўнікам.

Нашы лінкор і крэйсер, не маючы радыёсувязі з эсмінцамі, вярнуліся ў Кранштат. Захопленыя эсмінцы англічане перадалі Эстоніі, такім чынам 251 марак апынуўся ў палоне. З студзеня і 4 лютага 1919 г. 36 маракоў-камуністаў былі расстраляны на востраве Нойсаар (Нарген), многія памерлі ад голаду ці замерзлі. У 1919 – 1920 гг. з палону ўцяклі 94 маракі. Лёс паланёнага М.І.Азаронка высветліць пакуль не ўдалося. (Расійскі дзяржаўны архіў Ваенна-марскога флоту. Ф. 402. Воп. 1. Спр. 373. Л. 1 – 8.)

АЛЬХАВЕЦ Сямён Міронавіч, н. у 1895, з мая 1918 па снежань 1921 служыў у Чырвонай арміі. Прымаў актыўны ўдзел у фарміраванні 25-й стралковай Чапаеўскай дывізіі, у яе складзе на пасадзе камандзіра эскадрона 1-га коннага палка актыўна ўдзельнічаў у барацьбе супраць войскаў Калчака. У пачатку Вялікай Айчыннай вайны пайшоў у партызаны і на пасадзе камандзіра, а потым камісара партызанскага атрада імя Кірава актыўна ваяваў супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Узнагароджаны ордэнамі Чырвонага Сцяга, Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» I і II ступеней, «За перамогу над Германіяй», «За доблесную працу ў Айчыннай вайне 1941 – 1945 гг.».

АЛЯХНОВІЧ Рыгор Ісідаравіч, н. у 1894 у в. Вязычын. Праходзіў службу памочнікам выкладчыка класа электрыкаў Балтыйскага флоту ў Кранштаце. Удзельнічаў у 1919 у абароне Петраграда ад войскаў генерала Юдзеніча. Унтэр-афіцэр.

АНДРОСІК Піліп Іванавіч, н. у 1897. З 1917 чырвонаармеец 611-га Кунгурскага палка 36-й дывізіі. Ваяваў супраць белагвардзейцаў. Быў паранены ў баях на р. Пціч. Лячыўся ў шпіталі ў Кіеве, потым у Арле. Пасля выздараўлення з 1918 па 1919 у складзе 25-й стралковай Чапаеўскай дывізіі ўдзельнічаў у баях пад Аляксандравым-Гаем, радавы, быў паранены паўторна і знаходзіўся на лячэнні ў г. Самара. З 1920 па 1921 ваяваў на Заходнім фронце радавым асобнага батальёна 8-й дывізіі. Узнагароджаны медалём «За адвагу».

АНДРЫЕВІЧ Пётр Дзмітрыевіч, н. у 1896. Праходзіў службу з 1918 па 1922 у кавалерыйскім палку. Пражываў у в. Вяззе.

АРЦЁМ'ЕЎ Іосіф Акімавіч, н. у 1901. З сакавіка 1920 па 1922 служыў у арміі чырвонаармейцам 13-га стралковага палка 5-й Віцебскай дывізіі. Актыўна ўдзельнічаў у ліквідацыі банд. У час Вялікай Айчыннай вайны з 1943 у дзеючай арміі. Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

БАРАЗНА Сцяпан Паўлавіч, н. у 1898. У 1917 быў выбраны старшынёй палкавога рэвалюцыйнага Савета 736-га кавалерыйскага палка. У складзе палка ўдзельнічаў у баях на Паўднёвым фронце пад камандаваннем К.Я.Варашылава. У 1929 г. 736-ы полк быў аб'яднаны з 1-й Коннай арміяй, у складзе якой удзельнічаў у ліквідацыі белапалякаў.

БАРЫСЕВІЧ Іван Апанасавіч, н. у 1901. Праходзіў службу ў Чырвонай арміі з 1922 па 1924. Пражываў у г. Асіповічы.

БАРЫСЕВІЧ Міхаіл Іосіфавіч, н. у 1900. Праходзіў службу ў Чырвонай арміі з 1919 па 1925. Пражываў у г. Асіповічы.

БЕЛЫ Павел Іосіпавіч, н. у 1900 у в. Ясень. Праходзіў службу з 1917 па 1922. Прымаў удзел у барацьбе супраць белапалякаў.

БЛІЗНЕЦ Іван Сямёнавіч, н. у 1894. Будучы радавым 36-га палка 1-га грэнадзёрскага корпуса, у лістападзе 1917 перайшоў на бок Чырвонай арміі. У 1918 у складзе 1-й Коннай арміі ваяваў супраць белапалякаў. У 1922 быў дэмабілізаваны. Прымаў удзел у Вялікай Айчыннай вайне. Узнагароджаны медалём «За перамогу над Германіяй».

БОНДАР Сцяпан Максімавіч, н. у 1896. З лістапада 1917 служыў у Чырвонай арміі радавым. Прымаў удзел у ваенных аперацыях супраць белагвардзейцаў пад Пінскам. З ліпеня 1944 служыў у 563-м двойчы Чырванасцяжным Смаленскім стралковым палку снайперам. Пасля ранення ў ліпені 1945 быў дэмабілізаваны. Узнагароджаны медалём «За баявыя заслугі».

ВАДАХОДАЎ Савелій Сцяпанавіч, н. у 1895. Праходзіў службу з 1918 па 1921. Жыў у г. Асіповічы.

ВАСІЛЬЕЎ Майсей Васільевіч, н. у 1899. Праходзіў службу ў Чырвонай арміі з 1919 па 1922. Жыў у г. Асіповічы.

ВЯЧАСЛАВАЎ Аляксандр Ільіч, н. у 1896 у Гатчынскім р-не Ленінградскай вобл. Праходзіў службу з 1919 па 1920. Служыў на браняпоездзе № 21, які дзейнічаў у раёне Мурманска супраць англійскіх інтэрвентаў. На пасадзе камандзіра ўзвода ваяваў пад Нарвай супраць Юдзеніча. З 1920 па 1921 браняпоезд знаходзіўся ў Петраградзе. З 1941 па 1945 ваяваў на франтах Айчыннай вайны. Узнагароджаны медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй», «За перамогу над Японіяй».

ГАДЛЕЎСКІ Сямён Піліпавіч, н. у 1892. Удзельнік грамадзянскай вайны. Жыў у г. Асіповічы.

ГАРЭЙНАЎ Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1895. Праходзіў службу з 1917 па 1922. Жыў у г. Асіповічы.

ГАЦМАН Фёдар Лявонавіч, н. у 1897. Удзельнічаў у грамадзянскай вайне з 1920 па 1921. Жыў у в. Убалацце.

ДАВІДОВІЧ Іван Майсеевіч, н. у 1895. З верасня 1921 па снежань 1922 служыў чырвонаармейцам 58-га стралковага палка. Прымаў удзел у баях за вызваленне Украіны, у ліквідацыі банд. У гады Вялікай Айчыннай вайны партызан атрада «За Савецкую Беларусь». Узнагароджаны медалямі «За адвагу», «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

ДЗІВАК Сямён Уласавіч, н. у 1899. З 1918 па 1923 служыў у асобнай Каўказскай Рабоча-Сялянскай арміі 28-й дывізіі чырвонаармейцам. Актыўна ваяваў супраць войскаў Дзянікіна, Урангеля. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Узнагароджаны медалямі «За адвагу» (двойчы), «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй», Граматай Рэўваенсавета.

ДЗМІТРЫЕВА Софія Андрэеўна, н. у 1902. Праходзіла службу з 1918 па 1920 у 156-м стралковым палку. Жыла ў р.п. Градзянка.

ДЗЯГЦЯР Іван Рыгоравіч, н. у 1898. З 1 верасня 1917 па красавік 1921 служыў чырвонаармейцам 28-га стралковага палка 1-й стралковай дывізіі. У 1919 ваяваў супраць арміі Калчака, затым да 1921 — супраць арміі Урангеля. У 1921 дэмабілізаваны па стане здароўя.

ДОЎГАЛЬ Уладзімір Іосіфавіч, н. у 1901. Праходзіў службу з 1922 па 1923. Жыў у г. Асіповічы.

ДОЎГІ Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1898. Удзельнічаў у баявых дзеяннях з

1919 па 1920 у г. Асіповічы супраць белапалякаў. Жыў у в. Тарасавічы.

ДОЎГІ Андрэй Барысавіч, н. у 1899. Удзельнічаў у грамадзянскай вайне з 1920 па 1921. Жыў у в. Тарасавічы.

ДОЎГІ Максім Кузьміч, н. у 1897. Праходзіў службу з 1916 па 1919 у 124-м Варонежскім пяхотным палку, потым у 80-м стралковым палку. Жыў у г. Асіповічы.

ДУБОВІК Антон Васільевіч, н. у 1901. Удзельнічаў у 1920 у баях з Польшчай. Жыў у в. Карытнае.

ДУРЭЦ Зэлік Іоселевіч, н. у 1897. Са снежня 1917 па май 1922 служыў у Чырвонай арміі, спачатку радавым чырвонагвардзейскага атрада Дыбенкі, затым чырвонаармейцам 367-га палка 13-й арміі. Удзельнічаў у баях супраць сіл контррэвалюцыі, у ліквідацыі банд. Узнагароджаны медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ЕРЛІК Рыгор Іванавіч, н. у 1897. З 1916 па 1919 служыў у арміі ў 123-м пяхотным палку сувязістам. У лістападзе 1917 перайшоў на бок рэвалюцыі. У складзе палка прымаў удзел у разгроме арміі Юдзеніча, у разгроме белагвардзейскіх банд Ананьеўскай воласці на Тамбоўшчыне. З кастрычніка 1942 па чэрвень 1944 — радавы партызан атрада імя Катоўскага партызанскага атрада імя Шашуры. Узнагароджаны медалём «За баявыя заслугі».

ЖАЛЕЗНЯКОЎ Павел Іванавіч, н. у 1896. Са жніўня 1919 па жнівень 1920 служыў у Чырвонай арміі памочнікам камандзіра ўзвода 56-га стралковага палка 20-й стралковай дывізіі. У жніўні 1924 быў накіраваны на курсы малодшага камсастава. У складзе курсантаў удзельнічаў у задушэнні Кранштацкага мяцяжу. Узнагароджаны ордэнамі Леніна, Чырвонага Сцяга, медалём «За перамогу над Германіяй».

ЖУК Яфім Сцяпанавіч, н. у 1895. Удзельнік грамадзянскай вайны з 1918 па 1922. Жыў у в. Камарына.

ЗАСУЛЬКА Андрэй Нічыпаравіч, н. у 1903. У маі 1918 добраахвотна пайшоў у Чырвоную армію. Служыў радавым у 153-м стралковым палку 17-й стралковай дывізіі. У складзе палка прымаў удзел у баявых аперацыях супраць нямецкіх акупантаў, у разгроме банды Пятлюры, супраць белапалякаў. Удзельнічаў у барацьбе з бандытызмам у раёне г. Мазыр.

ЗАЦЯПЛІНСКІ Леанід Мікалаевіч, палкоўнік царскай арміі. У Чырвонай арміі з 1918. У 1919 камандзір 9-га пагранічнага палка. Ваяваў супраць белапалякаў пад Пінскам, Ляхавічамі, Сіняўкай, Баранавічамі, арганізоўваў дапамогу мясцовым партызанам. Жыў у г. Асіповічы.

ЗІНАВЕНКА Мікалай Ануфрыевіч, н. у 1898. У час грамадзянскай вайны праходзіў службу ў 128-м артылерыйскім палку. Жыў у р.п. Градзянка.

ЗІНАВЕНКА Пётр Дзмітрыевіч, н. у 1897. У 1918 добраахвотна пайшоў на службу ў Чырвоную армію. У ліпені 1919 удзельнічаў у баях супраць белапалякаў, затым на пасадзе камандзіра ўзвода накіраваўся на нарыхтоўку харчавання і фуражу для арміі. У 1920 быў прызначаны камандзірам 6-й роты 2-га батальёна 16-й арміі, займаўся нарыхтоўкай харчавання для арміі. У канцы 1920 быў накіраваны на станцыю Дно для работы ў органах чыгуначнай міліцыі.

ІЖЭЎСКІ Часлаў Антонавіч, н. у 1893. Праходзіў службу з 1918 па 1920, удзельнічаў у баях супраць інтэрвентаў у 1-м кавалерыйскім палку Латышскай дывізіі. Жыў у в. Малая Грава.

КАБАНАЎ Антон Іосіфавіч, н. у 1892. У лютым 1919 уступіў у рады Чырвонай арміі. Пасля заканчэння курсаў кулямётчыкаў з мая 1919 па студзень 1920 прымаў удзел у баях у складзе кулямётнага эскадрона 21-га кавалерыйскага палка 4-й кавалерыйскай дывізіі. У баях супраць войскаў Дзянікіна пад г. Батайск быў паранены і з лютага па красавік 1920 знаходзіўся на лячэнні ў г. Пенза. Пасля выздараўлення праходзіў службу ў 65-м стралковым палку 8-й стралковай дывізіі, ваяваў супраць белапалякаў. У 1921 удзельнічаў у задушэнні Кранштацкага мяцяжу, затым у барацьбе з бандытызмам на тэрыторыі Мазырскага павета. У час Вялікай Айчыннай вайны ўдзельнічаў у партызанскім руху ў складзе атрада «Слава». Узнагароджаны медалямі «За баявыя заслугі», «Партызану Айчыннай вайны» I ступені, «За перамогу над Германіяй».

КАВАЛЬСКІ Рыгор Сямёнавіч, н. у 1895. У 1918 паступіў працаваць рабочым на завод у г. Бежыца Бранскай вобл. па будаўніцтве бронепаяздоў. З лютага 1920 на браняпоездзе № 91 артылерыстам прымаў удзел у разгроме войскаў Дзянікіна на

Украіне ў г. Праскураў, Жмерынцы, Пяціхатках, затым з чэрвеня па снежань 1920 артылерыстам браняпоезда № 38 «Данецкі камуніст» змагаўся з белапалякамі. Узнагароджаны медалём «За баявыя заслугі».

КАЗЛОЎСКІ Дзмітрый Антонавіч, н. у 1891. З красавіка 1918 па снежань 1921 працаваў загадчыкам радыёстанцыі, спачатку ў г. Растоў Яраслаўскай губерні, затым са снежня 1918 у г. Магілёў, з лістапада 1919 — у г. Шадрын Екацярынбургскай губерні. Са снежня 1921 па май 1926 працаваў кіраўніком спраў і радыстам павятовага камітэта РКП(б) у г. Слуцк. Узнагароджаны медалямі «За працоўную доблесць», «За доблесную працу ў Вялікай Айчыннай вайне 1941 — 1945 гг.».

З успамінаў Дз.А.Казлоўскага

...У 1913 г. быў прызваны ў царскую армію. З Бабруйска, адкуль пачыналася служба, быў пераведзены ў Кранштат, на флот...

У 1915 г. атрымаў накіраванне ў школу радыётэлеграфістаў, па заканчэнні ў званні унтэр-афіцэра апынуўся на мінаносцы «Вершнік».

Наш карабель прымаў удзел у розных аперацыях Балтыйскага флоту, але найбольш запомнілася адна — паляванне за нямецкім крэйсерам.

У тым баі «Вершнік» атрымаў некалькі пападанняў буйнакаліберных снарадаў. Германскімі «гасцінцамі» эсмінец быў пашкоджаны, экіпаж панёс страты забітымі і параненымі. Не пашанцавала і мне — з раненнем давялося паляжаць у шпіталі.

Пасля выздараўлення мяне чакала новае месца службы — лінейны карабель «Гангут». Экіпаж лінкора лічыўся ў камандавання флоту небяспечным: яшчэ ў 1915 г. матросы ўзнялі паўстанне, але яно было знішчана вернымі прысязе войскамі.

У перыяд Кастрычніцкай рэвалюцыі амаль увесь экіпаж карабля перайшоў на бок бальшавікоў. З таго вірлівага часу запомніліся сустрэча з У.І.Леніным, яго зварот да салдат і матросаў і першае заданне новага рэвалюцыйнага ўрада: мне было загадана ўзначаліць групу па ахове партыі электрарухавікоў, што перапраўляліся з Фінляндыі ў Петраград.

Жыццё ў той час было хуткім і непрадказальным: у 1918 г. я працаваў радыётэлеграфістам у г. Растоў-Яраслаўскі, праз год узначаліў кантрольна-шыфравальную станцыю ў Магілёве. Пасада была вельмі адказная: станцыя забяспечвала сувязь Масквы з усёй Еўропай.

У кастрычніку 1919 г. удзельнічаў ва ўзнаўленні радыёсувязі па тэрыторыях, што вызваляліся Чырвонай арміяй. Давялося пад час гэтай работы і паваяваць з калчакаўскімі войскамі...

КАЗЮЧЫЦ Іван Рыгоравіч, н. у 1900. Са жніўня 1920 па май 1921 служыў чырвонаармейцам штаба 5-й дывізіі, удзельнічаў у баях супраць сіл контррэвалюцыі пад Харкавам. Затым праходзіў службу ў чыгуначных войсках у гарадах Жлобін і Бабруйск.

КАМАРОЎСКІ Антон Міхайлавіч, н. у 1894. Праходзіў службу ў Чырвонай арміі з 1917 па 1924. Жыў у г. Асіповічы.

КАНДРАЦЕНКА Іван Іванавіч, н. у 1898. Служыў з мая 1917 старшым унтэрафіцэрам 1-й Сібірскай стралковай брыгады. Затым стралок рэвалюцыйнага партызанскага атрада, са студзеня 1918 начальнік сувязі 92-га артдывізіёна 32-й Туркестанскай стралковай дывізіі. Акгыўна ўдзельнічаў у баях супраць белапалякаў, у ліквідацыі банд басмачоў. З сакавіка па май 1920 начальнік сувязі атрада чырвоных партызан, які дзейнічаў у Бабруйскім павеце. З мая 1920 па люты 1921 камандзір эскадрона тэхнічнай сувязі асобнай Башкірскай кавалерыйскай брыгады Заходняга фронту. Узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй», «За перамогу над Японіяй».

КАНДРАЦЬЕЎ Яўген Піліпавіч, н. у 1901. Праходзіў службу ў Чырвонай арміі з 1919 па 1922. Жыў у г. Асіповічы.

КАРАЛЬКЕВІЧ Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1900. Са жніўня па снежань 1923 служыў у Чырвонай арміі радавым 16-га стралковага палка 8-й стралковай дывізіі. Прымаў удзел у разгроме контррэвалюцыйных мяцяжоў і ліквідацыі банд. У перыяд Вялікай Айчыннай вайны працаваў у г. Чэлябінск начальнікам цэха в/ч 54779 па вырабе лыжаў, а з мая 1942 па жнівень 1945 — парторгам 70-й батарэі зенітнага батальёна 3-й Паветранай арміі. Узнагароджаны двума медалямі «За баявыя заслугі», медалём «За перамогу над Германіяй».

КАРНУШЭНКА Емяльян Кузьміч, н. у 1901. У 1918 яшчэ да прызыву ў армію ў складзе партызанскага атрада пад кіраўніцтвам Батракова змагаўся з белапалякамі. У 1920 быў прызваны ў Чырвоную армію. Служыў у кавалерыйскім палку ў Мінску да 1924. Пасля дэмабілізацыі служыў у міліцыі, прымаў удзел у ліквідацыі банд.

КОЙПІШ Захар Савельевіч, н. у 1893. З 1917 працаваў старшынёй выканкома 50-га артдывізіёна 10-й арміі. З 1918 па 1919 служыў у Чырвонай арміі на пасадзе камандзіра граматы 1-й Арлоўскай батарэі Звенігародскага палка. У складзе палка ўдзельнічаў у баях супраць Калчака і Урангеля. З 1919 па 1922 служыў старшыной каманды кіравання дывізіёна.

КОШАЛЬ Фёдар Іосіфавіч, н. у 1900. З 1918 да канца 1922 служыў у Чырвонай арміі радавым 1-й Коннай арміі, затым разведчыкам 78-га браняпоезда. Прымаў удзел у барацьбе з белапалякамі ў раёне г. Маладзечна, у ліквідацыі банд. Узнагароджаны медалём «За баявыя заслугі».

КУРС Андрэй Мацвеевіч, н. у 1897. З 1918 па 1920 служыў чырвонаармейцам 1-га Ржэўскага савецкага атрада, у складзе якога ваяваў супраць арміі Калчака. У 1920 накіраваны ў школу каманднага саставу 34-й стралковай дывізіі ў г. Омск. У 1923 быў дэмабілізаваны. Узнагароджаны медалём «За баявыя заслугі».

КУРС Гаўрыіл Піліпавіч, н. у 1898. Удзельнічаў у баях з інтэрвентамі з 1918 па 1919. Жыў у в. Канцы.

КУРЫЛЬЧЫК Мікалай Пятровіч, н. у 1904. З 1919 добраахвотна ўступіў у рады Чырвонай арміі. Змагаўся радавым у складзе 1-й кулямётнай каманды 95-га палка 32-й брыгады 15-й арміі на Заходнім фронце супраць белапалякаў, з баямі прайшоў да Варшавы. Па заканчэнні баявых дзеянняў з белапалякамі ў складзе свайго палка быў накіраваны ў Царскае Сяло. У сакавіку 1921 удзельнічаў у задушэнні Кранштацкага мяцяжу. За баявыя заслугі быў узнагароджаны ордэнам Чырвонага Сцяга. У баі быў паранены і знаходзіўся на лячэнні ў шпіталі ў г. Кранштат. Узнагароджаны ордэнам Чырвонага Сцяга, двума медалямі «За баявыя заслугі», медалямі «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй», «За перамогу над Японіяй».

ЛАЦІННІК Якаў Васільевіч, н. у 1898. Удзельнічаў у баях з інтэрвентамі ў 1920. Жыў у в. Жыцін.

ЛЕЙЧЫК Мітрафан Якаўлевіч, н. у 1900. У 1918 добраахвотна пайшоў у Чырвоную армію і служыў у 20-й Самарскай пяхотнай дывізіі, у складзе якой ваяваў пад Уфой супраць арміі Калчака. У 1919 быў пераведзены ў 4-ю пяхотную дывізію, якая была накіравана ў Беларусь для барацьбы з белапалякамі. Пасля выгнання белапалякаў удзельнічаў у ліквідацыі банд. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Узнагароджаны медалямі «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

ЛУКІЕНКА Якаў Фядотавіч, н. у 1905. З лістапада 1919 па люты 1921 служыў радавым атрада часцей асобага прызначэння, прымаў удзел у ліквідацыі контррэвалюцыйных мяцяжоў у Паўночна-Казахстанскай вобласці ў раёне Какчэтава. У перыяд Вялікай Айчыннай вайны ваяваў на Заходнім, Сталінградскім, Украінскіх, Беларускіх франтах. Узнагароджаны двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За абарону Масквы», «За абарону Сталінграда», «За перамогу над Германіяй».

МАЗАЛЕЎСКІ Антон Віктаравіч, н. у 1903 у Пухавіцкім р-не Мінскай вобл. У 1921 праходзіў службу ў 24-м артылерыйскім дывізіёне 8-й дывізіі, удзельнічаў у ліквідацыі банды Булак-Балаховіча.

МАЛАХАЎ Іван Якаўлевіч, н. у 1899. Праходзіў службу з 1919 па 1922. Жыў у г. Асіповічы.

МАЛЯРЭВІЧ Аляксандр Пахомавіч, н. у 1897. Удзельнічаў у баявых дзеяннях у складзе 14-га стралковага палка 2-й стралковай дывізіі. Жыў у р.п. Градзянка.

МАМСІКАЎ Еўдакім Рыгоравіч, н. у 1892. З ліпеня 1919 па лістапад 1920 служыў у Чырвонай арміі на пасадзе камандзіра ўзвода 301-га стралковага палка Самарскай ваеннай акругі. Прымаў актыўны ўдзел у разгроме белагвардзейскіх войскаў Урангеля. Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны», медалямі «За абарону Ленінграда», «За перамогу над Германіяй».

МІХНАВЕЦ Іван Яфімавіч, н. у 1903. З чэрвеня 1920 па сакавік 1921 чырвонаармеец-добраахвотнік 74-га кавалерыйскага палка. У складзе палка прымаў актыўны ўдзел у ліквідацыі банды Шышкіна ў Сяміпалацінскай вобласці, у задушэнні паў-

стання басмачоў. Узнагароджаны медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Сталінграда», «За перамогу над Германіяй».

НОВІК Барыс Якаўлевіч, н. у 1893. У 1918 уступіў у партызанскі атрад, якім камандаваў Дз.Х.Пінчук. Вялі барацьбу з нямецкімі акупантамі. У жніўні 1919 быў прызваны ў Чырвоную армію. Служыў у 1-й Коннай арміі. Ваяваў з белапалякамі. У 1920 пад Кіевам быў паранены. Пасля лячэння служыў пры штабе 12-й арміі. У 1921 быў дэмабілізаваны.

ПАНЧАНКА Сяргей Несцеравіч, н. у 1899. Удзельнічаў у баявых дзеяннях з 1919 па 1921 у складзе 1-га Сібірскага стралковага палка, вызваляў г. Царыцын. Жыў у в. Ясянец.

ПАПОЎ Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1901. З 1918 па снежань 1926 служыў у Чырвонай арміі, удзельнічаў у задушэнні эсэраўскага мяцяжу ў Курскай вобл., ліквідацыі банд у Арлоўскай вобл. Удзельнічаў у баях на Паўднёвым фронце, у ліквідацыі банд басмачоў. Узнагароджаны ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ПАПОЎ Сяргей Сцяпанавіч, н. у 1900. У верасні 1919 быў прызваны ў Чырвоную армію. Служыў у 72-м стралковым палку 8-й дывізіі да кастрычніка 1922. У 1919 прымаў удзел у вызваленні Беларусі ад белапалякаў. Узнагароджаны двума медалямі «За баявыя заслугі».

ПАРШЫН Дзмітрый Антонавіч, н. у 1902. Са студзеня 1919 працаваў інспектарам у Дзернавіцкім валасным рэўкоме. У жніўні 1919 добраахвотна пайшоў у Чырвоную армію. Спачатку служыў у батальёне асобага прызначэння пры Гомельскім губЧК. З кастрычніка 1919 па красавік 1920 служыў у 2-м Гомельскім крапасным палку. З красавіка 1920 па сакавік 1921 служыў у 404 м стралковым палку. У складзе гэтых ваенных часцей удзельнічаў у баях супраць польскіх легіянераў Доўбар-Мусніцкага на участку Бабруйск—Жлобін, супраць Дзянікіна, Урангеля і белапалякаў. З верасня 1921 памочнік упаўнаважанага па барацьбе з бандытызмам. Узнагароджаны медалямі «За працоўную доблесць», «За доблесную працу ў Вялікай Айчыннай вайне 1941—1945 гг.».

ПАТАШЕЙКА Андрэй Міронавіч, н. у 1899. Са жніўня 1919 па май 1922 служыў

Ф.М.Паўлюц.

у Чырвонай арміі ў 8-м стралковым пагранічным палку. У складзе палка прымаў удзел у разгроме арміі Юдзеніча пад Петраградам, а са снежня 1921 па май 1922 ваяваў супраць белапалякаў. Узнагароджаны ордэнамі Чырвонай Зоркі, «Знак Пашаны», медалямі «За адвагу», «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

ПАТОЦКІ Іван Кандратавіч, н. у 1878. З верасня 1917 па красавік 1919 служыў чырвонаармейцам 60-га Маскоўскага чырвонагвардзейскага зборнага атрада, затым да студзеня 1924 камісарам у г. Бахмач. Актыўна ўдзельнічаў у задушэнні контррэвалюцыйнага мяцяжу, у ліквідацыі банд. Узнагароджаны ордэнамі Чырвонага Сцяга, Айчыннай вайны I ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» I ступені, «За перамогу над Германіяй».

ПАЎЛОВІЧ Якаў Георгіевіч, н. у 1897. У сакавіку 1918 добраахвотна пайшоў у Чырвоную армію ў першы Самарскі сялянскі полк 52-й стралковай дывізіі, у складзе якога прымаў удзел у барацьбе супраць інтэрвентаў. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Узнагароджаны медалямі «За ўзяцце Кёнігсберга», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ПАЎЛЮЦ Франц Міхайлавіч, н. у 1887. Марак Балтыйскага флоту, удзельнічаў у абароне Петраграда. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Жыў у г. Асіповічы.

ПЕРУНОЎСКІ Мікалай Антонавіч, н. у 1896. З ліпеня 1918 па студзень 1920 наводчык гарматы 1-га кавалерыйскага палка 1-й Коннай арміі, у складзе якога ўдзельнічаў у баях на Заходнім фронце. Узнагароджаны медалямі «За працоўную доблесць», «За перамогу над Германіяй».

ПІЛЕЦКІ Іосіф Васільевіч, н. у 1898. Удзельнічаў у баявых дзеяннях з 1920 па 1922 у складзе 1-й Коннай арміі.

ПІНЧУК Марк Кандратавіч, н. у 1900. З 1918 па 1920 знаходзіўся ў партызанскім атрадзе, які дзейнічаў на тэрыторыі Дараганаўскага сельсавета. У складзе атрада вёў актыўную барацьбу супраць польскай жандармерыі, удзельнічаў у зрыве карабельных аперацый польскіх акупантаў. Узнагароджаны медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

З успамінаў М.К.Пінчука

... У лютым 1918 г. тэрыторыя сучаснага Дараганаўскага сельсавета была захоплена нямецкімі войскамі. Акупанты ўстанавілі рэжым жорсткага прыгнёту мясцовых жыхароў, я ў гэты час працаваў батраком у памешчыцы Дараган...

Для барацьбы з германцамі была створана падпольная група, у якую ўваходзілі: Барыс Якаўлевіч Новік з в. Мязовічы, Цярэнцій Дзям'янавіч Пінчук і Павел Прохаравіч Кузьміч з в. Крынка, Антон Фёдаравіч Пінчук з в. Камарына і я. Кіраваў нашай групай Дзям'ян Харытонавіч Пінчук. Ён меў сувязь з Бабруйскім падпольным цэнтрам, які ўзначальваў П.Дз.Малаковіч.

Такія ж падпольныя групы былі ўтвораны ў вёсках Жыцін, Майсеевічы, Краі, Птушычы, Радуцічы.

Падпольшчыкі актыўна змагаліся з акупантамі: праводзілі дыверсіі, знішчалі прадуктовыя абозы.

Пасля капітуляцыі Германіі ў 1919 г. на нашу зямлю прыйшла польская армія. Пры новых акупантах становішча мясцовага насельніцтва амаль не змянілася: новая ўлада нічым не адрознівалася ад папярэдняй.

Падпольную арганізацыю ў гэты час узначальваў Трубачоў (імя, на жаль, не памятаю), а памочнікам у яго быў Васіль Іларыёнавіч Яршэвіч. (Пад час Вялікай Айчыннай вайны былы падпольшчык быў забіты ў Бабруйскім лагеры ваеннапалонных.) Наша група падпарадкоўвалася мінскаму цэнтру і вяла актыўную барацьбу супраць польскай жандармерыі, праводзіла дыверсіі на шляхах зносін і лініях сувязі, што праходзілі паблізу, зрывала карныя экспедыцыі акупацыйнай адміністрацыі.

Пасля выгнання белапалякаў я да 1923 г. служыў у чыгуначнай міліцыі, прымаў удзел у ліквідацыі антысавецкага супраціўлення, што пэўны час існавала на тэрыторыі Асіповіцкага раёна.

ПРЫШЫВАЛКА Канстанцін Пятровіч, н. у 1899. З 1919 па 1921 служыў у Чырвонай арміі ў 398-м стралковым палку 145-й пяхотнай дывізіі, у складзе якой прымаў удзел у баях супраць белапалякаў на Варшаўскім напрамку.

Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Узнагароджаны медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

ПЯНЬКОЎСКІ Фёдар Андрэевіч, н. у 1899. З верасня 1917 па 1922 служыў у Чырвонай арміі у 2-м Петраградскім палку. Прымаў удзел у баях супраць арміі Юдзеніча, у задушэнні Кранштацкага мяцяжу. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Узнагароджаны медалямі «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

РУБІНШТЭЙН Ліпа Аронавіч, н. у 1891. Са студзеня 1918 па сакавік 1921 служыў у Чырвонай арміі радавым 17-га асобнага артылерыйскага палка ў Мінску. Прымаў удзел у баях супраць белапалякаў пад Барысавам і Радашковічамі. Узнагароджаны медалямі «За баявыя заслугі».

САСІНОЎСКІ Уладзімір Мікалаевіч, н. у в. Люлева Замошскай воласці. Матрос Балтыйскага флоту. У 1919 на эсмінцы «Звераў» у якасці інжынера-механіка ўдзельнічаў у абароне Петраграда.

СВІРЫД Клім Кузьміч, н. у 1897. З мая 1919 служыў у Чырвонай арміі ў 2-м артдывізіёне 18-й стралковай дывізіі заражаючым. Прымаў удзел у баях супраць інтэрвентаў пад Архангельскам, супраць белапалякаў на Варшаўскім напрамку, супраць дашнакоў у Арменіі.

У перыяд Вялікай Айчыннай вайны ваяваў на 1-м Беларускім фронце ў 20-й танкавай брыгадзе 11-га танкавага корпуса аўтаматчыкам. Узнагароджаны медалямі «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

СІКІЛІНДА Андрэй Гаўрылавіч, н. у 1901. 25 кастрычніка 1919 быў прызваны ў Чырвоную армію. Ваяваў у складзе 133-га стралковага палка 12-й арміі супраць войскаў Дзянікіна, удзельнічаў у ліквідацыі банд на Украіне. Потым змагаў-

ся супраць белапалякаў, бандытаў. Дэмабілізаваны ў 1924.

СТЭЛЬМАХ Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1891. У перыяд 1-й сусветнай вайны ўдзельнічаў у баях з немцамі, быў узнагароджаны Георгіеўскім крыжам і медалём. З 1917 па 1921 служыў у Чырвонай арміі радавым, камандзірам узвода. Прымаў актыўны ўдзел у Кастрычніцкай рэвалюцыі ў Петраградзе. Удзельнічаў у разгроме войскаў Юдзеніча. У 1921 у складзе 237-й стралковай роты ўдзельнічаў у задушэнні Кранштацкага мяцяжу. За актыўны ўдзел быў узнагароджаны 2 ордэнамі Чырвонага Сцяга, ордэнам Чырвонай Зоркі.

СТЭЛЬМАХ Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1898. З 1920 ваяваў супраць белапалякаў на Заходнім фронце. З кастрычніка 1920 служыў у чыгуначнай ахове на ст. Асіповічы да 1921. У лістападзе 1921 быў дэмабілізаваны. У сакавіку 1933 быў мабілізаваны ваенаай акругай і праслужыў у арміі да жніўня 1953 на розных пасадах. Узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі і медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

СТЭЛЬМАХ Надзея Пятроўна, н. у 1903. У 1920 прымала актыўны ўдзел у арганізацыі Пагарэльскага рэўкома, затым працавала сакратаром Пагарэльскага, Градзянскага сельскіх Саветаў. З 1938 да пачатку вайны працавала народным суддзёй. Узнагароджана медалём «За працоўную доблесць».

СУГАКА Антон Ільіч, н. у 1900. Удзельнічаў у баявых дзеяннях з 1918 па 1922 у складзе 105-га стралковага палка. Жыў у в. Дуброўка.

СУГАКА Лукаш Цімафеевіч, н. у 1893. Праходзіў службу з 1918 па 1920 у 79-м Сібірскім стралковым палку.

СЯНЮК Васіль Паўлавіч, н. у 1900. Удзельнік грамадзянскай вайны з 1920 па 1923. Жыў у г. Асіповічы.

СЯЦІНСКІ Аляксандр Антонавіч, н. у 1901. Удзельнік грамадзянскай вайны з 1918 па 1923. Жыў у г. Асіповічы.

ФІЛАТАЎ Пётр Сямёнавіч, н. у 1898. З лістапада 1917 да снежня 1922 — чырвонаармеец, спачатку 72-га стралковага палка, з ліпеня 1919 — харчаддзела. Удзельнічаў у баях супраць арміі Калчака. Узнагароджаны медалём «За баявыя заслугі».

А.М.Стэльмах.

ХОМІЧ Максім Фёдаравіч, н. у 1889. Удзельнічаў у баявых дзеяннях з 1918 па 1922 у складзе 5-га артылерыйскага корпуса. Жыў у в. Вязаўніца.

ЦЫГАНОК Афанасій Сямёнавіч, н. у 1899. З сакавіка 1918 па верасень 1919 служыў у Чырвонай гвардыі, з верасня 1919 па кастрычнік 1922 — у Чырвонай арміі ў 7-м чыгуначным стралковым батальёне радавым байцом. Удзельнік Айчыннай вайны. Узнагароджаны медалём «За перамогу над Германіяй».

ЧАБАТАРОЎ Мікалай Афанасьевіч, н. у 1891. Са студзеня 1918 па снежань 1921 служыў у Чырвонай арміі чырвонаармейцам 5-й кавалерыйскай дывізіі. У складзе дывізіі актыўна ўдзельнічаў у баях супраць арміі Калчака і белагвардзейцаў. Са студзеня 1922 па верасень 1926 служыў у акружным аддзяленні міліцыі Бабруйска. Актыўна ўдзельнічаў у барацьбе з контррэвалюцыяй. У органах НКУС служыў да 1947 г. Узнагароджаны ордэнамі Леніна, Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За доблесную працу ў Вялікай Айчыннай вайне 1941—1945 гг.», «За перамогу над Германіяй».

ЧАРОПКА Мікіта Іосіфавіч, н. у 1896. З лістапада 1919 па сакавік 1923 служыў чырвонаармейцам штаба Заходняга фронту. Удзельнічаў у баях супраць белапалякаў, у ліквідацыі банд. Узнагароджаны медалямі «За баявыя заслугі», «За доблесную працу ў Вялікай Айчыннай вайне 1941—1945 гг.».

ЧАРОПКА Пётр Васільевіч, н. у 1880 у в. Замошша Асіповіцкага р-на. Марак Балтыйскага флоту, машыніст лінкора «Севастопаль». У 1921 удзельнічаў у абароне Кранштата.

ШАВЯЛЁНАК Карл Гаўрылавіч, н. у 1898. З 1921 удзельнічаў у баях супраць арміі Калчака ў складзе Аршанскага палка. Жыў у в. Верайцы.

ШАРАМЕТ Фёдар Андрэевіч, н. у 1894. Служыў у радах Чырвонай арміі з 1918 па 1923 спачатку радавым 84-га стралковага палка, затым радавым у батальёне чыгуначнай аховы Заходняй чыгункі. Прымаў удзел у баях супраць белапалякаў, у барацьбе з бандытызмам. Узнагароджаны медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ШКЛЯНІК Якаў Міхайлавіч, н. у 1888. З лютага 1917 па красавік 1918 узначальваў бальшавіцкую ячэйку ў Ляхавіцкім р-не, з красавіка 1918 па верасень 1918 працаваў старшынёй рэўкома Ляхавіцкага р-на. Праводзіў вялікую работу па арганізацыі аддзелаў рэўкома, падборы кадраў, па барацьбе з ворагамі савецкай улады і аказанні дапамогі Чырвонай арміі харчаваннем, зброяй і мабілізацыяй добраахвотнікаў. Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны», медалём «За перамогу над Германіяй».

ШМІГЕЛЬСКІ Іван Міхайлавіч, н. у 1892 у в. Дубавое Асіповіцкага р-на. З 1920 удзельнічаў у баях супраць белапалякаў, будучы камандзірам кананерскай лодкі «Магутны» Дняпроўскай ваеннай флатыліі.

ШНАЙ Рыгор Іванавіч, н. у 1880 у в. Свіслач. У 1920 — буфетчык вучылішча камсаставу (цяпер ВМВ імя Фрунзе ў Санкт-Пецярбургу). 26.11.1920 памёр ад туберкулёзу лёгкіх, пахаваны на Смаленскіх могілках у Петраградзе.

ШЫШАЕЎ Віктар Васільевіч, н. у 1903. З мая 1918 па кастрычнік 1918 служыў у Волжскай ваеннай флатыліі на параходзе «Адважны». Удзельнічаў у баях супраць арміі Калчака. Актыўна ўдзельнічаў у барацьбе з контррэвалюцыяй, бандытызмам у р-не г. Царыцына. З мая 1922 па 1948 працаваў у органах дзяржбяспекі. Узнагароджаны ордэнамі Леніна, Чырвонага Сцяга, Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За абарону Сталінграда», «За перамогу над Германіяй».

ЯШЫНСКІ Віктар Уладзіміравіч, н. у 1898. У 1921 удзельнічаў у баявых дзеяннях у складзе 8-га стралковага палка.

Пры складанні спіса выкарыстаны звесткі раённай камісіі па падрыхтоўцы кнігі «Памяць», а таксама матэрыялы Расійскага дзяржаўнага архіва Ваенна-марскога флоту, падрыхтаваныя І.Я.Краўцовым.

Першая школа

З успамінаў Іны (Міхаліны) Буйло, роднай сястры беларускай паэтэсы Канстанцыі Буйло

«У Мінск прыехаў Керэнскі, па вуліцах ішлі дэманстранты. Керэнскі ехаў на грузавой машыне з апушчанымі бартамі і трымаў прамову... На вуліцах было шмат народу і ўсе слухалі яго...

Праз некалькі дзён у Мінск увайшлі немцы. Яны ішлі з аркестрам, што складаўся з якіхсьці свісцюлек. Народу на вуліцах было шмат, у тым ліку і я са Стасяй (сястрой. — *В.Х.*). З іх прыходам для нас насталі чорныя дні. Без працы і грошай... Сталі хадзіць па Мінску ў пошуку любой работы. Аднак дарэмна. Усе ўстановы зачыніліся, была безрабоціца... Вось тут Стася і ўспомніла пра княгіню Радзівіл. Учапілася за яе, як за якар выратавання. Пачалі думаць, як мы да яе пойдзем, што будзем казаць. Канешне, напомнім пра Костачку*, але галоўнае, што нас хвалявала, ці ў Мінску яна. Аднойчы мы падышлі да яе дома, убачылі старога ў ліўрэі, запыталі, ці тут княгіня. Адказаў, што тут. Назаўтра вырашылі пайсці да яе абедзве. Апрануліся ва ўсё лепшае, што ў нас было, і пайшлі з апошняй надзеяй, з жахам думаючы, што калі яна нам не дапаможа, мы загінулі!

Мы ўвайшлі ў пярэдні пакой. Пакаёўка сустрэла нас не вельмі прыязна, але пайшла далажыць. Мы сказалі, што сёстры беларускай паэтэсы Буйло. Нас паклікалі ў пакой да княгіні. Мы ўбачылі сівую, худзенькую, маленькую старую, сціпла адзетую, якая трымала на каленях сабачку. На яе пытанне, чаго нам патрэбна, мы выклалі нашу прапанову і папрасілі дапамагчы нам. Яна спытала, ці закончылі мы гімназію...

* Так ласкава сёстры звалі Канстанцыю Буйло.

Мы не задумаўшыся сказалі: «6 класаў». Чаму «6», не ведаю... Мы ж нават у калідоры гімназіі не былі. Спрацаваў інстынкт самазахавання. Яна нам паверыла і адказала: «Заўтра пойдзе мая падвода ў Кухцічы» (гэта непадалёк ад станцыі Негарэлае). І дадала, што Стасю яна адправіць туды навучаць дзяцей батракоў. Навучаць трэба па-беларуску, а галоўнае катэхізісу.

Мы пайшлі ад княгіні, не верачы свайму шчасцю. Мне паабяцала, што праз тыдзень адправіць у іншы маёнтак, і я павінна зайсці даведацца пра вынік...

Праз тыдзень я пайшла да княгіні і яна мне сказала, што заўтра едзе карэта ў Кухцічы, і яна пакуль адправіць мяне туды. Мяне пасадзілі ў карэту, запрэжаную чацвёркай цудоўных коней. Я села на сядзенне, а фурман у ліўрэі на козлы. Я ехала адна, і мяне ўразіла, што ў вёсках сяляне здымалі шапкі і кланяліся, думаючы, што ў карэце сядзіць вяльможа. А гэта я... убогая дзяўчынка, бяздомная. Так я дабралася да Кухцічаў. Гэта прыгожы маёнтак. Вялікі дом з калонамі... У доме было вельмі многа пакояў, усе пустыя, без мэблі. У другім канцы жыў стары лёкай з дачкой, мілай дзяўчынай гадоў 20... Ежу нам прыносілі з кухні, праўда, адзін абед на дваіх, прытым вельмі мізэрны. Але мы былі радыя таму, што ёсць работа і дах над галавой.

Я некалькі месяцаў пажыла ў Стасі без справы, чакала распараджэння княгіні. Тут таксама былі немцы. Але паводзілі сябе карэктна. Часта мы гулялі са Стасяй у парку, сустракалі нямецкіх афіцэраў, якія ветліва кланяліся...

Але вось у адзін цудоўны дзень мяне таксама па аказіі павезлі ў карэце ў маёнтак Жорнаўка Бабруйскага павета*. Жорнаўка — гэта вялікі аднапавярховы дом, ужо стары і не такі прыгожы, як у Кухцічах. Там мяне сустрэла «ахмістрыня», г.зн. ключніца. Далажыла, хто я, і яна мяне змясціла ў камфартабельны пакой з поўнай абстаноўкай, цудоўнай пасцеллю і бялізнай. У адным калідоры жыла я і яна. У другім канцы калідора жыла разведзеная графіня з двума хлопчыкамі і няней, з якой гэта самадурка страшэнна здзеквалася...

Мне адвялі пад школу асабняк, размешчаны за паўкіламетра ад сядзібы. Там былі чатыры цудоўныя асабнякі ў выглядзе лецішчаў, побач лес, і жыў ляснічы, немец Шталь з жонкай. Яна пазнаёмілася са мною, і я бывала ў іх у гасцях.

У школу прывезлі вялікія сталы і лаўкі, і я пайшла па парабках у пошуку вучняў, набралася чалавек трыццаць. Усе яны, на шчасце, былі ці зусім няграматныя, ці ледзь-ледзь чыталі і пісалі, у адваротным выпадку мне было б цяжка з «6-і класнай адукацыяй». Я вучыла дзяцей пісаць палкі, лічбы і крыху катэхізісу па загаду княгіні. Пасля ўрокаў я хадзіла з дзецьмі ў лес гуляць. Яны былі вельмі добрыя, паслухмяныя, ніякага свавольства, забітыя і сарамлівыя. Мяне ніхто не кантраляваў, ніхто не правяраў. Я была прадастаўлена самой сабе...

Калі я прыехала ў Жорнаўку, там стаялі немцы, яны займалі частку дома. Я з імі таксама пазнаёмілася, часта сустракалася ў парку, але размаўляць было цяжка.

Неяк ранкам... за мною прыехалі з Кухціч (там цяжка захварэла Стася. — *В.Х.*). Калі я вярнулася ў Жорнаўку, там ужо немцаў не было, прыйшлі польскія ўланы. Іх кіраўнік, нехта барон фон Ранке, прыпыніўшыся ў нашым доме, харчаваўся разам з намі. За стол садзіліся ён, юрыст (хутчэй за ўсё гэта быў Рыгор Царык. — *В.Х.*), пані Марыя, электрык і я. Харчаванне было тут вельмі добрае, не параўнаць, як у Кухцічах... Так прайшоў год. Лета і зіму я займалася з дзецьмі. Барон нават заляцаўся да мяне, ён быў цікавым...

К восені пачалі пагаворваць, што наступаюць чырвоныя. Газеты пісалі пра страшэнныя зверствы чырвоных у Расіі: шыбеніцы, забойствы, насілле, пажары і г.д. І вось у адзін цудоўны дзень спешна ад'язджаюць польскія войскі, у тым ліку Ранке. Да ганку дома сталі пад'язджаць карэты, фурманкі, і амаль у адзін дзень усе паехалі. Угаворвалі ехаць і мяне, але я вырашыла застацца з пані Марыяй (ключніцай. — *В.Х.*). Я баялася, што мяне чакае тое ж, што і ў Мінску. Тут таксама было страшна заставацца, калі верыць газетам...

Застаўшыся адны з пані Марыяй, мы вырашылі перабрацца з вялікага дому ў маленькі флігель ля дарогі з адным пакоем і кухняй. Школу сваю я таксама перабазіравала на сядзібу, туды, дзе жылі батракі, у адну свабодную кватэру. Пасля бегства ўсёй

* Аўтарка памыляецца. Жорнаўка адносілася да Ігуменскага павета.

знаці наступіла поўнае зацішша, як быццам усе гаварылі шэптам, поўнае безуладдзе працягвалася некалькі дзён. Я хадзіла ў школу, займалася з дзецьмі, а пані Марыя вяла нашу няхітрую гаспадарку... Адной-чы, калі я была ў школе з дзецьмі, прыйшла жанчына-парабэчка і сказала, што ідуць чырвоныя. Я вельмі спужалася...»

Голас Радзімы. 1997. 1, 8 мая.

Гады аднаўлення і сацыялістычных надзей

Пасля заканчэння грамадзянскай вайны Замошскі валасны камітэт партыі бальшавікоў, выканком валаснога Савета рабочых і сялянскіх дэпутатаў, партыйныя ячэйкі Асіповіцкага чыгуначнага вузла накіравалі свае намаганні на аднаўленне чыгункі і станцыі. Выконваючы гэту работу, яны кіраваліся пастановай ЦК РКП(б) ад 7 верасня 1921 г. і загадам народнага камісара шляхоў зносін Ф.Э.Дзяржынскага, якімі чыгуначны транспарт быў пастаўлены пад кантроль партыйных і савецкіх органаў. У сувязі з гэтым былі заснаваны пасады камісараў чыгуначных раёнаў і вузлоў.

Камісарам Асіповіцкага чыгуначнага вузла быў прызначаны камуніст Чыкаў. Дзейнічаў асіповіцкі аператыўны пост управлення транспартнай надзвычайнай камісіі (УТНК) па барацьбе з контррэвалюцыйнымі праяўленнямі, сабатажам і спекуляцыяй. Выконвалі гэту работу старыя камуністы — начальнік поста І.С.Істомін, аператыўны ўпаўнаважаны І.К.Патоцкі. Начальнікам узброенай варты вузла працаваў М.Л.Мысін.

Пры актыўным удзеле рабочых-чыгуначнікаў за кароткі час былі адноўлены механічныя майстэрні і паравознае дэпо. Камуністы Я.Лагацкі, Л.Шымковіч, В.Гуськоў і іншыя арганізавалі суботнікі па ўпарадкаванні станцыі, нарыхтоўцы і адгрузцы дроў вялікім гарадам.

Па ініцыятыве Рымшы, пры ўдзеле Рубінчыка і Цярэнцьева ў воданапорнай вежы абсталявалі электрастанцыю. З яе пускам каля чвэрці дамоў пасёлка і станцыі было электрыфікавана. (Упершыню электрычнае асвятленне ў Асіповічах з'явілася ў 1917 г., калі прадпрымальнік Нямцоў пабудаваў маленькую электрастанцыю. Яе электраэнергіяй былі асветлены некалькі прыватных дамоў і ўстаноў. У час польскай акупацыі ў 1920 г. яна была зруйнавана.)

1921 год быў багаты на важнейшыя для воласці падзеі. 1-га ліпеня адбыліся першыя выбары ў Замошскі валасны Савет рабочых і сялянскіх дэпутатаў, якому ў адміністрацыйных адносінах падпарадкоўваліся Асіповічы. Адчынілася паштовае аддзяленне (з адным тэлефонам «Эрыксан»), праз які падтрымлівалі сувязь з Бабруйскам, а ў кастрычніку запрацаваў тэлеграф. Арганізавалася пасялковая камсамольская ячэйка. Яе арганізатар і першы сакратар Віктар Воінаў прыцягнуў камсамольцаў у атрад часцей асобага прызначэння (ЧАП), арганізаваў ахову Асіповіч. Адначасова камсамольцы стварылі драматычны гурток, ставілі спектаклі, давалі самадзейныя канцэрты і вялі антырэлігійную прапаганду, удзельнічалі ў выкананні харчразвёрсткі.

Увосень 1921 г. аднавіліся заняткі ў чыгуначнай школе-сямігодцы, была адчынена сямігодка для дзяцей прыстанцыйнага рабочага пасёлка і бліжэйшых вёсак. У ёй пачало навучацца 60 чалавек (у 1922 яе наведвалі 224, а ў 1927 — 373 навучэнцы). У гэтым жа годзе пачалі стварацца культурна-асветныя ўстановы. У памяшканні майстэрань кватэрнай часткі чыгуначнага вузла быў адчынены клуб «Чырвоны Кастрычнік», пры якім арганізавалі драматычны гурток, духавы аркестр і бібліятэку-чытальню.

1 студзеня 1922 г. цэнтр Замошскай воласці быў перанесены ў Асіповічы і воласць пачала называцца Асіповіцкай. Затым яе перайменавалі ў Чычэрынскую. Але хутка гэта назва была адменена. 14 студзеня быў абраны новы склад Асіповіцкага валаснога камітэта КП(б)Б у складзе 9 чалавек: Родзіна, Я.І.Лагацкага, Л.Ф.Блюдава, М.Л.Мысіна, Ш.Л.Кацмана, Целя-Цеслянка, Пятровічава, Шэймана і Міхадзюка. Старшынёй Асіповіцкага валвыканкома быў выбраны камуніст Гарбузаў.

У склад Асіповіцкага валкома партыі ўваходзілі не толькі члены партыі бальшавікоў, але і члены яўрэйскага рабочага саюза (Бунд). У кіраўніцтве воласцю, а пазней і раёнам утварылася двухпартыйнасць, якая існавала да 1924 г.

У сувязі з ад'ездам сакратара валкома Родзіна на вучобу ў партыйную школу быў давыбраны склад валкома, у які ўвайшлі: Я.І.Лагацкі — адказны сакратар, Д.Абакшонак — намеснік адказнага сакратара і адказны за кіраўніцтва камсамольскай арганізацыяй, Ш.Л.Кацман — адказны сакратар яўрэйскай секцыі валкома, членамі валкома начальнік атрада ЧАП Ляўкоў і Калігаеў.

У карыстанне валвыканкома быў перададзены адноўлены пасля пажару ў 1920 г. лесапільны завод, які раней належаў купцу Янкелю Рыўкіну. На ім дзейнічалі рухавік у 65 конскіх сіл, 2 піларамы, цыркулярная піла. Пры заводзе меліся млын-крупадзёрка і сукнавальны цэх. На заводзе распілоўвалася ў год 5574 м³ драўніны, размолвалася 1106 т збожжа і выраблялася 1728 м сукна. На яго вытворчасці было занята 37 рабочых. Прадукцыя, вырабляемая гэтым і іншымі прадпрыемствамі, спажывалася не толькі ў воласці, але вывозілася за яе межы.

У гэтым жа годзе пасялковая камсамольская ячэйка ператворана ў Асіповіцкую валасную камсамольскую арганізацыю на чале з сакратаром Віктарам Воінавым, якога хутка змяніў Аляксандр Шпак.

У Асіповіцкі камітэт КП(б)Б пачалі паступаць звесткі аб дзейнасці падпольнай сіянісцкай арганізацыі. 25 жніўня 1922 г. на пасяджэнні камітэта партыі па гэтым пытанні быў заслуханы даклад адказнага сакратара яўрэйскай секцыі Ш.Л.Кацмана. У працэсе абмеркавання высветлілася, што ў Асіповічах падпольна працуе яўрэйская сіянісцкая арганізацыя, яе прыкрыццём з'яўляецца яўрэйскі драматычны гурток, які рэгулярна ставіць платныя спектаклі ў клубе і іншых месцах, а атрыманыя грошы накіроўвае ў Мінск, у яўрэйскі нацыянальны фонд, адтуль жа атрымлівае ўказанні і літаратуру, аб чым ведаюць у Асіповічах.

Пастановай валаснога камітэта КП(б)Б было даручана І.К.Патоцкаму і Л.М.Мысіну ліквідаваць яўрэйскі драмгурток і папярэдзіць аб роспуску сіянісцкай арганізацыі. Хутка пасля гэтай падзеі Ш.Л.Кацман, Н.Шуб і некаторыя іншыя яўрэі выйшлі з Бунда і ўступілі ў члены КП(б)Б.

Да канца 1922 г. актывізавалася дзейнасць ячэйкі прафсаюза работнікаў чыгуначнага транспарту, якую ўзначалілі Д.Абакшонак, Я.Н.Удзельнік, Э.Кацман, Ф.Капцееў, І.А.Сямашка, В.Вараб'ёў. На чыгуначным вузле ў гэты час налічвалася 370 членаў прафсаюза. Яны праводзілі работу па паляпшэнні ўмоў працы, рабочага забеспячэння і быту. Паток грузаперавозак праз Асіповічы да гэтага часу значна павялічыўся. Толькі за жнівень 1922 г. было адпраўлена грузаў малой хуткасцю 30 922 пуды, багажу 470, прынята грузаў малой хуткасцю 178 200 і багажу 534 пуды. За паўгода

Кіруючы партыйна-савецкі актыў раёна 1920-х гадоў

было адрамантавана 660 вагонаў і 58 паравозаў.

1923 г. стаў пераломным у тэхнічным абсталяванні Асіповіцкага чыгуначнага вузла і арганізацыі яго работы. Старыя паравозы былі заменены новымі чатырохвосевымі, што дало магчымасць павялічыць вагу паяздоў. Палепшылася рамонтная база: у паравозным дэпо былі змацірованы новыя станкі, абсталяваны майстэрні, дыстанцыі пуці. У рабочым пасёлку дзейнічаў шэраг лесанарыхтоўчых дзяржаўных арганізацый, працавала таксама некалькі прыватных прадпрыемстваў і майстэрань.

Паступова наладжваўся гандаль. У 1-й палове 1923 г. у Асіповічах мелася 58 магазінаў і крам. З магазінаў усяго 1 быў дзяржаўны і 2 кааператыўнага гандлю, астатнія — прыватныя.

Адначасова з вырашэннем гаспадарчых задач кіраўніцтва воласці надавала ўвагу барацьбе з неадукаванасцю, развіццю культурнай работы. У 1923 г. у Асіповічах дзейнічалі 3 школы. Была адкрыта бібліятэка. У клубе чыгуначнікаў «Чырвоны Кастрычнік» пачалася дэманстрацыя кінафільмаў. Узнікла піянерская арганізацыя.

У 1924 г. у БССР была праведзена перабудова адміністрацыйнага падзелу. Замест паветаў былі ўтвораны акругі і раёны, у тым ліку Бабруйская акруга з шэрагам раёнаў. 17.7.1924 г. шляхам аб'яднання Асіповіцкай воласці, частак Гарадоцкай, Гарбацэвіцкай і Жыцінскай валасцей Бабруйскага павета,

Група асіповіцкіх актывістаў 1922—1923 гг. Злева направа: старшыня спажыўкааперацыі Карпенка, сакратар камсамольскай ячэйкі Шпак, сакратар партыйнай арганізацыі Станкевіч, начальнік оперпункта Істомін.

Камсамольская арганізацыя Асіповіч. 1920-я гады.

Кнорынскай і Пагарэльскай валасцей Ігуменскага павета быў утвораны Асіповіцкі раён з цэнтрам у Асіповічах, якім быў нададзены статус мястэчка. Раён увайшоў у склад Бабруйскай акругі.

Райцэнтр стаў хутка развівацца. У вагавым цэху шпалапрапітнага завода, дэманціраванага палякамі, і ў паравозным дэпо былі абсталяваны электрастанцыі з дызельнымі рухавікамі. Гэта дазволіла забяспечыць электраэнергіяй чыгуначны вузел, асвятліць установы, кватэры рабочых і служачых. У Асіповічах было арганізавана крэдытна-прамысловае таварыства, якое садзейнічала стварэнню саматужных прамысловых арцеляў і аказвала дапамогу саматужнікам-адзіночкам. Былі створаны 4 арцелі: «Чырвоны хімік», «Перадавік», «Звязда» і «Прагрэс», а таксама шэраг саматужна-рамесных майстэрань, якія выраблялі кавальскія, шорныя, бандарныя і іншыя прадметы і прылады гаспадарчага прызначэння.

У пачатку 1920-х гадоў Асіповіцкі раён быў падзелены на 8 сельскіх Саветаў: Верайцоўскі, Дзераўцоўскі, Замошскі, Зборскі, Лапіцкі, Ліпеньскі, Асіповіцкі, Ясенскі, якія аб'ядналі 201 населены пункт і 2 мястэчкі – Асіповічы (2433 жыхары) і Лапічы (680 жыхароў). У раёне дзейнічала 7 прадпрыемстваў, працавалі на іх больш за 40 рабочых. Трыма прадпрыемствамі валодалі арцелі прамкааперацыі, а 4 знаходзіліся ў руках прыватных прадпрымальнікаў. Вытворчасць уяўлялі сабой млыны з крупадзёркамі. У кожным прадпрыемстве былі цыркулярныя пілы для пілавання драўніны і сукнавальныя цэхі. Дзейнічалі 2 смалакурні прамкааперацыі з нізкай прадукцыйнасцю. У гэты ж перыяд у раёне працавалі 236 саматужнікаў і рамеснікаў, з якіх займаліся пашывам абутку 62, кавальскім рамяством — 62, цяслярным — 23, кушнерскім — 11, вобадна-колавым — 6, шорным — 4, пашывам шапак — 5 чалавек. 83 чалавекі займаліся іншымі промысламі.

Асноўнай сыравіннай базай мясцовай прамысловасці і прамкааперацыі быў лес. Асіповіцкі леспрамгас меў 7 лесанарыхтоўчых пунктаў, якія выпрацоўвалі вялікі асартымент лесапрадукцыі, напрыклад сыравіну для клеенай і струганай фанеры і вытворчасці запалак, розных піламатэрыялаў, спецыяльныя калоды для самалёта- і суднабудавання, вырабу лыж, музычных інструментаў, тэлефонных слупоў і вялікую колькасць руднічных стоек. Заданні леспрамгаса па лесавывазе дасягалі 500 тыс. кубаметраў у год.

У пачатку 1920-х гадоў з агульных 95 тыс. дзесяцін зямельных угоддзяў раёна ў сельскай гаспадарцы выкарыстоўвалася 32 тыс., пад лясамі знаходзілася 46 тыс., пад балотамі і няўдобіцамі — 17 тыс. дзесяцін. Лепшыя глебы па раёне цягнуліся паласою па левым беразе р. Свіслач (Лапіцкі і Зборскі сельсаветы), захопліваючы таксама частку тэрыторый Карытненскага і Ясенскага сельсаветаў.

Асноўнай сістэмай землекарыстання ў той час было трохполле. Іншы раз яно змянялася двухполлем (беспарныя палеткі і зяблевае ворыва). Апрацоўка зямлі вяла-

Дом на вуліцы Чумакова, у якім размяшчаўся першы Асіповіцкі райваенкамат.

ся простымі прыладамі працы: коннымі плугамі, сохамі і баронамі. З сельскагаспадарчых культур пераважалі азімае жыта, бульба, ячмень, авёс, грэчка, лён, азімая пшаніца, яравыя жыта і пшаніца, проса і каноплі.

У сярэдзіне 1920-х гадоў лепшая ўраджайнасць была на палях Лапіцкага, Зборскага, Карытненскага і Ясенскага сельсаветаў. У сярэднім дзесяціна бульбы давала 96—112 ц, жыта 6,4—8, аўса 8—9,6 ц. Пачалі часцей ужывацца дасягненні агранамічнай навукі, пашырыліся пасевы палявых траў.

Жывёлагадоўля развівалася слаба. Буйной рагатай жывёлы змешаных малапрадукцыйных парод налічвалася 10 832 галавы. Толькі некаторыя гаспадаркі мелі кароў элітных парод.

Свінагадоўляй займалася кожная сялянская гаспадарка, але свінні былі беспародныя і гадаваліся толькі для прыватных патрэб. Амаль кожная гаспадарка мела авечак. Мелася каля 5 тыс. коней, таму і прыватныя гаспадаркі сялян, і калгасы былі поўнасцю забяспечаны цяглавой сілай.

У 1925 г. пашырылася сетка медыцынскіх устаноў. У мястэчку адкрыліся бальніца на 15 ложкаў, амбулаторыя і стаматалагічны кабінет, дзе працавалі 2 урачы, 3 фельчары, 2 акушэркі. Чыгуначны вузел меў сваю амбулаторыю, прыём хворых у якой вялі 2 урачы і 3 фельчары.

Да канца 1926 г. з мясцовай прамысловасці быў канчаткова выцеснены прыватнік. Смалакурны завод Айзіковіча адышоў да арцелі прамкааперацыі «Чырвоны хімік». Шырока разгарнуліся лесанарыхтоўчыя работы леспрамгаса, сельскагаспадарчага інстытута і Палесзапалкапрама. У мястэчку ў гэты час працавалі больш за 70 кааператыўных саматужнікаў, дзейнічала вялікая вобадная майстэрня. Пануючае становішча заняла кааперацыя ў гандлі, на яе прыпадала 68% усяго тавараабароту. У прамысловай кааперацыі і гандлі ўкаранялася метрычная сістэма мер і вагі, практыкавалася ўцэнка нехадавых вырабаў, продаж тавараў па заяўках пакупнікоў і ў крэдыт. Аўтарытэт дзяржаўнага і кааператыўнага гандлю падымаўся ўсімі шляхамі.

У адпаведнасці з пастановай ЦВК БССР аб увядзенні ўсеагульнага абавязковага навучання, Асіповіцкая сямігадовая школа была пераўтворана ў сярэднюю і пераведзена ў больш прасторныя дамы, рэквізаваныя ў купца Рыўкіна.

На пачатак 1926 г. у Асіповічах акрамя 2 агульнаадукацыйных школ, якія тут меліся, пачалі працаваць 2-я яўрэйская і польская школы, школа рабочай моладзі, у якой навучаліся 85 рабочых. Быў праведзены ўлік неадукаванага насельніцтва ва ўзросце ад 16 да 50 гадоў і арганізавана таварыства «Прэч непісьменнасць». У гэты ж час утварылася раённае таварыства краязнаўства, якое ўзначальваў завуч чыгуначнай школы А.Г.Немцаў. Члены таварыства вывучалі прыроду, адшуквалі археалагічныя помнікі і даследавалі іх,

Заняткі фотагуртка ў 11-й чыгуначнай школе. 1920-я гады.

збіралі мясцовы фальклор. Члены таварыства рабілі даклады перад насельніцтвам і праводзілі асветную работу. У 1928 г. Цэнтральнае бюро краязнаўства Інстытута беларускай культуры выдала працу «Асіповіцкі раён», падрыхтаваную А.Немцавым і М.Азбукіным. Таварыства праіснавала да 1938 г. У час масавых палітычных рэпрэсій у краіне А.Г.Немцаў быў рэпрэсіраваны, дзейнасць таварыства спынілася.

Першы Народны дом мясціўся ў прыстасаваным для работы пажарным хляве. Аднак за правядзенне ў ім антырэлігійнай прапаганды жыхары яго спалілі. Раённы і местачковы Саветы ўзбудзілі хадайніцтва перад Бабруйскім акрвыканкомам аб выдзяленні сродкаў на будаўніцтва новага Народнага дома. Неабходныя сродкі былі выдзелены, і Народны дом быў пабудаваны. У 1927 г. клуб чыгуначнікаў «Чырвоны Кастрычнік» атрымаў пераабсталяваны для яго будынак былога шпалапрапітнага завода з залай на 300 месцаў. Штат клуба быў павялічаны на 5 чалавек. У новым будынку разгарнулі працу гурткі, у якіх займаліся каля 80 чалавек.

У 1929 г. у Асіповіцкім раёне было 14 сельскіх і адзін пасялковы Савет, якія аб'ядноўвалі 52 060 чалавек. Паводле нацыянальнага складу ў раёне пражывалі: беларусаў 42 552, рускіх 1247, яўрэяў 4655, палякаў 2875, іншых нацыянальнасцей 731 чалавек. Паводле сацыяльнага стану: рабо-

Асіповіцкі піянерскі лагер. 1927 г.

Выпуск Асіповіцкай чыгуначнай школы 1924 г.

чых 2770, калгаснікаў 14 944, саматужнікаў 634, служачых 1234, беднякоў 2745, серадняком 21 149, кулакоў і заможных 2232, іншых 6349 чалавек.

У савецкай краіне ў гэты час праводзілася калектывізацыя. У раёне было аб'яднана 2830 бядняцкіх і серадняцкіх сялянскіх гаспадарак у 116 калгасаў (ці 44,2% ад агуль-

Духавы аркестр клуба чыгуначнікаў «Чырвоны Кастрычнік». 1926 г.

Настаўнікі Асіповіцкай чыгуначнай школы. Злева направа ў 1-м радзе: Сава Тарасавіч, М.А.Шымкевіч, П.Г.Пятроў, М.Г.Цяцерская, Ю.Г.Яроменка, А.Г.Немцаў, Гламбоцкі; 2-і рад: З.М.Яроменка, М.І.Падгурская, М.А.Цяцерскі, В.С.Баговіч, В.А.Немцава, М.Дз.Кутарга, М.Р.Кутарга; 3-і рад: В.Р.Кутарга, Беразоўскі, К.І.Вараб'ёва, Пагоскі, Лісун, М.А.Гамановіч, Дунаеўскі.

най колькасці сялянскіх гаспадарак раёна). Меўся 1 саўгас. Былі заснаваны 2 машынна-конныя станцыі для аказання дапамогі калгасам па апрацоўцы зямлі. На пачатак 1940 г. было праведзена ўзбуйненне калгасаў. Вясковае насельніцтва павялічылася і склала — 53 470 жыхароў, а гарадское (мястэчка Асіповічы, шклозавод «Кастрычнік», торфапрадпрыемствы «Татарка» і «Свабода») 18 135 чалавек. Гады 1-й пяцігодкі адзначыліся значным пашырэннем станцыі Асіповічы і чыгуначнага вузла ў сувязі з будаўніцтвам чыгункі Рослаўль — Магілёў — Асіповічы. Яе будаўніцтва пачалося ў 1928 г. і было скончана ў 1931 г. Было распачата будаўніцтва 2-га пуці на Слуцк, пабудаваны матэрыяльныя склады, дом кандуктарскіх брыгад і іншыя службовыя памяшканні, уведзены мураваныя двухпавярховыя, трохпавярховыя жылыя дамы і лазня. Для забеспячэння вадой паравозаў на р. Свіслач была пабудавана вадакачка і вадавод да станцыі працягласцю 6 км. Аддзелам рабочага забеспячэння чыгункі былі адкрыты 2 сталовыя для харчавання рабочых і служачых чыгуначнага вузла.

Прамысловасць мястэчка папоўнілася ўступіўшым у строй прамкамбінатам. Значна пашырыў сваю вытворчасць леспрамгас.

У 1931 г. у Асіповічах пачала выходзіць раённая газета «Калгасная праца». Першы яе нумар пабачыў свет 10 ліпеня.

У 1935 г. станцыя Асіповічы і паравознае дэпо перавыканалі план па перавозцы грузаў. Ударнікі і наватары прамысловасці, паслядоўнікі крыванасаўскага руху,

Група ўдзельнікаў самадзейнасці «Беларускай хаткі» пры клубе чыгуначнікаў. 1927 г.

Першы калгасны сход у мястэчку Свіслач. Пачатак 1930-х гадоў.

асвоіўшы новую тэхніку, перавыканалі норму рамонту рухомага саставу. За высокія паказчыкі былі ўзнагароджаны ордэнам Леніна машыніст Лявонцій Фоціевіч Байкачоў, знакам «Ганаровы чыгуначнік» Аляксей Карпавіч Курчэўскі, Міхаіл Андрэевіч Немагай і інш.

Развіваліся сродкі сувязі мястэчка. Пачалася пракладка кабельных тэлефонных ліній. У новым памяшканні быў змантіраваны радыёвузел, пашырылася сетка трансляцыйных кропак.

15.7.1935 г., у сувязі з ростам мястэчка, развіццём чыгуначнага вузла, ростам насельніцтва, Асіповічы атрымалі статус горада раённага падпарадкавання.

Будаваліся аўтамабільныя дарогі. У 1935 г. у Асіповічах быў утвораны

Абмер калгаснай зямлі ў мястэчку Свіслач. Пачатак 1930-х гадоў.

4-ы клас Ліпеньскай няпоўнай сярэдняй школы. 1936 37 навучальны год.

будаўнічы эксплуатацыйны ўчастак, які пачаў будаўніцтва шашы Асіповічы — Бабоўня працягласцю 90 км. Умацоўвалася матэрыяльна-тэхнічная база прамысловых прадпрыемстваў. Леспрамгас у 1934 г. для тэхнічнага абсталявання вытворчасці атрымаў першыя аўтамашыны-самазвалы, пачаў ужываць механізаваную пагрузку драўніны. На лесаўчастках пачалі будавацца невялікія лесапільныя заводы. Леспрамгас быў асноўным пастаўшчыком паліва для Мінска. У 2-й пяцігодцы ў Асіповічах былі пабудаваны 2 сярэднія школы. На вуліцы Ленінскай адкрыўся дзіцячы садок для дзяцей чыгуначнікаў. У 1937 г. пачалося будаўніцтва раённай бальніцы на 75 ложкаў. Былі пабудаваны гарадская лазня на 60 месцаў на вуліцы Кастрычніцкай і крыты рынак.

2-я палова 1930-х гадоў у гісторыі савецкай краіны азнаменавана не толькі ростам працоўнай і творчай актыўнасці мас і дасягненнямі першых пяцігодак. На вялікі жаль, гэта быў час, азмрочаны развіццём культу асобы Сталіна, які прывёў да разгулу самавольства і беззаконня. Шпіёнаманія, усеагульная падазронасць у «шкодніцтве» і ў арганізацыі контррэвалюцыйнай дзейнасці, якія прыкрываліся ўзмацненнем «палітычнай пільнасці» і «выкарчоўваннем ворагаў народу», ахапілі і раён. У Асіповічах многія былі арыштаваны. Начальнік Асіповіцкага РА НКУС Кісялёў і оперупаўнаважаны Галіноўскі пры ўдзеле начальніка 3-га аддзела НКУС БССР Генштэйна дапускалі фальсіфікацыю крымінальных спраў, інкрымінавалі некаторым арыштаваным прыналежнасць да польскай арганізацыі вайсковай «ПАВ», якой у Беларусі не існавала. (Генштэйн, Кісялёў і Галіноўскі за свае злачынствы пазней былі асуджаны.)

Пасля развенчвання культу асобы Сталіна справы на асуджаных да расстрэлу і зняволеных на розны час былі перагледжаны транспартнай калегіяй Вярхоўнага суда СССР, Ваенным трыбуналам Беларускай ваеннай акругі, судовай калегіяй па крымінальных справах Вярхоўнага суда БССР, а некаторыя судом Магілёўскай вобласці.

На канец 1939 г. была скончана ўкладка 2-й каляі чыгункі Асіповічы — Бабруйск, а таксама скончана будаўніцтва шашы Асіповічы — Бабоўня. Як і ў мінулыя пяцігодкі, лідэрамі ў выкананні вытворчых заданняў былі чыгуначнікі. Яны на працягу 1939—1940 гг. поўнасцю забяспечвалі перавозку ўзросшай колькасці народнагаспадарчых грузаў. За ўдарную працу машыніст Аляксей Аляксандравіч Райкевіч і слесар-брыгадзір па рамонце паравозаў Уладзімір Еўдакімавіч Валько ў гэтыя гады былі ўзнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, медалём «За працоўную адзнаку» машыніст Іван Герасімавіч Селіванаў, знакам «Ганаровы чыгуначнік» машыністы

Танцавальны гурток у чыгуначнай школе № 36 (цяпер СШ № 2 г. Асіповічы). 1939 г.

Пётр Кірэевіч Гайсенка, Дзям'ян Сцяпанавіч Кучын, шматлікія пуцейцы, вагоннікі і рабочыя.

На пачатак 1941 г. у Асіповічах працавала 12 прадпрыемстваў, у тым ліку паравознае дэпо, вагонарамонтны пункт, машынна-трактарная майстэрня, леспрамгас і прамкамбінат, арцель «Чырвоны хімік», майстэрня па рамонце сродкаў сувязі і рамонце тэлефонаў і сродкаў кіравання чыгункі, абутковая арцель «Звязда», кравецкая «Прагрэс», завод маслапрама, харчовая арцель «Перадавік». На ўсіх гэтых прадпрыемствах было занята каля 2000 рабочых і служачых.

Рост эканомікі райцэнтра і раёна дазволіў выдзеліць значныя сродкі на развіццё культуры і ахову здароўя. У 1939 г. па вуліцы Заводскай (цяпер вул. Сумчанкі) быў пабудаваны новы двухпавярховы будынак сярэдняй школы на 600 месцаў (пасля вайны школа № 1 імя Героя Савецкага Саюза Б.М.Дзмітрыева). У 1940 г. скончылася ўзвядзенне будынка раённай бальніцы, пры ёй быў створаны пункт хуткай дапамогі. У сярэдзіне 1941 г. працавалі паліклініка, дзіцячая кансультацыя, радзільны дом, чыгуначная амбулаторыя, процітуберкулёзны дыспансер. Пашырылася гандлёвая сетка. Асіповіцкі райспажыўсаюз і філіял Бабруйскага харчпрамгандлю на канец 1940 г. мелі ў горадзе 51 гандлёвую кропку і 1 сталовую. Акрамя гэтага, працаваў шэраг магазінаў і 3 сталовыя іншых гандлёвых арганізацый.

На пачатак 1941 г. у Асіповічах жылі каля 13 тыс. чалавек. З 1918 г. па 1941 г. у горадзе быў пабудаваны 961 будынак агульнай плошчай 59 тыс. м², у тым ліку жылой — 31 тыс. м².

Інтэнсіўна праводзіліся работы па добраўпарадкаванні горада: брукаванне праезнай часткі вуліц, будаўніцтва тратуараў, азеляненне.

Поспехі прыносілі радасць жыхарам Асіповіч і раёна, надавалі сілы на новыя працоўныя дасягненні.

У.П.Зорын.

Наш край у гады першых пяцігодак

РАНІЦА ВЁСКІ

Дробная, разрозненая сялянская гаспадарка страчвала свае магчымасці далейшага ўздыму. Вёска тармазіла развіццё сацыялістычнага будаўніцтва. Партыя заклікала сялянства да стварэння калгасаў і саўгасаў на добраахвотных пачатках. Падрыхтоўчая работа да калектывізацыі вялася і на Асіповіччыне. 25 сакавіка 1928 г. адбылася раённая нарада прадстаўнікоў беднаты. 56 дэлегатаў прынялі ў ёй удзел. Па сваім жаданні прыехалі на нараду Аляксандр Адамавіч Ерка з в. Смык-Слабада, Вера Ягораўна Шпак з в. Ворча, Аляксей Іванавіч Сабела з в. Зборск, Аляксандр Міхайлавіч Раковіч з в. Таўсцец, Мікіта Данілавіч Чыгілейчык з в. Вярэйцы Зборскага сельсавета.

Нарада разгледзела некаторыя пытанні далейшай работы ў вёсцы, якія выцякалі з рашэнняў партыйнага з'езда, задачы пасяўной кампаніі.

Аднак утварэнне калектыўных гаспадарак пачыналася з восені. Раённая партканферэнцыя, якая адбылася 16 лістапада 1928 г., адзначала, што ў в. Вялікая Грава на зямлі працоўнага карыстання арганізавана сельскагаспадарчая арцель з 6 прыватных гаспадарак. Праведзена падрыхтоўчая работа да арганізацыі яшчэ дзвюх арцелей: у в. Вяззе на зямлі працоўнага карыстання і ў в. Бярозавая Града. Створаны два машынныя таварыствы ў п. Кляпчаны Мост і в. Бортнае.

Праз год з'явілася яшчэ 10 сельскагаспадарчых арцелей, якія аб'ядналі 145 сялянскіх гаспадарак. Прыбавілася 1500 гектараў зямлі, якую сталі апрацоўваць калектыўна.

Людзі бачылі перавагу калгасных гаспадарак. Утвараліся новыя сельгасарцелі. Да вясны 1933 г. іх было ўжо 105. 1600 сялянскіх гаспадарак сталі жыць па-новаму. У сярэднім на двор калгаснікаў прыпадала 8 га зямлі, а ўласніка-аднаасобніка — па 3,5 га.

Дзяржава аказвала дапамогу створаным калектыўным гаспадаркам. Ім адпусцілі 900 тыс. руб. на набыццё жывёлы, інвентару, насення.

9 сакавіка 1933 г. калгаснікаў-ударнікаў вітаў раённы злёт. Скупыя радкі колішніх характарыстык даюць уяўленне аб першапраходцах, піянерах калгаснага ладу. Сярод

іх — Надзея Герасімчык з калгаса «Авангард» Зборскага сельсавета. Да ўступлення ў калгас была бяднячкай. З першых дзён калектыўнага жыцця праявіла сябе як лепшая працаўніца, стала ўдарніцай.

Па-ўдарнаму працаваў камсамолец Аляксей Дземідовіч у калгасе «Трактар» Градзянскага сельсавета. Першым уступіў у калектыўную гаспадарку.

У ліку 128 дэлегатаў злёту былі старшыні калгаса «Новы шлях» Дзераўцоўскага сельсавета Клаўдзія Кароўчанка, калгаснік калгаса «Чырвоная слабада» Верайцоўскага сельсавета Іван Малахаў, старшыня калгаса «Слава» Пагарэльскага сельсавета, сакратар партячэйкі Аляксей Паляшчук.

Потым яны былі абраны на Усебеларускі злёт калгаснікаў-ударнікаў.

Раніца вёскі наступіла. Калектыўнае жыццё наладжвалася. У створаныя калгасы ўлівалася ўсё большая і большая колькасць сялян. Дробныя арцелі аб'ядноўваліся. У 1935 г. зліліся ў адзін калгасы «Ударнік» і «Селькор» Зборскага сельсавета, імя Калініна і імя Галадзеда Дзераўцоўскага, імя Варашылава і імя Ільіча Ліпеньскага, «16-годдзя Кастрычніка» і «Перамога» Замошскага, «Чырвоны колас» і імя Дзяржынскага Карытненскага сельсавета і г. д. У ліку буйнейшых сельгасарцелей былі: «Новая ніва», у якой працавалі 166 чалавек і мелася 417 га зямлі, «Усход» — 133 чалавекі і 590 га зямлі, «Камунар» — 102 чалавекі і 595 га зямлі.

У красавіку 1938 г. з 7128 сялянскіх гаспадарак у калгасы аб'ядналася 6077. 99 калгасаў мелі 25 075 га ворнай зямлі і 14 779 га сенажацей, 82 малочнатаварныя, 64 — свінагадоўчыя, 63 — авечкагадоўчыя фермы. Пагалоўе буйной рагатай жывёлы выросла да 8913 галоў, свіней — 3915, авечак — 2344, коней — 4289 галоў. На машына-трактарных станцыях раёна працавала 47 трактароў.

СТАХАНАЎЦЫ

Краіна будавалася. Драўніну асіповіцкіх лясоў чакалі на многіх новабудоўлях. Рыхтаваць яе трэба было болей і болей. Ранейшыя метады лесараспрацоўкі не давалі магчымасць спраўляцца з выкананнем заданняў. Трэба было шукаць больш эфектыўныя. Дапамог вопыт знатнага лесаруба краіны з Архангельска тав. Гузіенкі. Першым яго на практыцы выкарыстаў стаханавец Дуброўскага лесапункта Васіль Антонавіч Гоцін. Калі да гэтага часу не было падзялення вытворчых аперацый па нарыхтоўцы драўніны, то звяно Гоціна, у склад якога ўвайшлі лесарубы Іосіф Антонавіч Вярыга, Ігнат Данілавіч Хамянок, Іван Фаміч Барысік, Пётр Мікалаевіч Лісаковіч і Леанід Паўлавіч Шкутко, прымяніла яго. Размеркаваўшы паміж сабой абавязкі, яны рэзка павялічылі прадукцыйнасць працы. 18 студзеня 1938 г. у першы дзень работы стаханаўскае звяно за 8 гадзін нарыхтавала 232 кубаметры драўніны. Дзённую норму калектыў выканаў на 483 працэнты.

Прыклад В.А.Гоціна распаўсюджваўся сярод лесанарыхтоўшчыкаў раёна з небывалай хуткасцю. З кожным днём павялічвалася колькасць звенняў і брыгад, якія працавалі па яго метадзе. Звяно Васіля Грышаковіча з Градзянскай аўтабазы па нарыхтоўцы асіны для запалак, вольхі і бярозы для вырабу фанеры, абадовага і піловачнага ясеня дзённую норму выканала на 650 працэнтаў. Звяно Зіновія Сугакі з Цэльскага лесапункта заданне выканала на 601 працэнт. Здабыткі новай арганізацыі працы былі захапляючымі. Асобныя звенні лесарубаў выконвалі за дзень па 10 і больш зменных нормаў.

Сіла стаханаўскага руху была ў яго масавасці. Для пашырэння метаду работы звяна В.А.Гоціна нарком лясной прамысловасці БССР тав. Гайсін прыняў рашэнне абагульніць вопыт і на базе Асіповіцкага леспрамгаса правесці Усебеларускі злёт стаханаўцаў-лесарубаў і майстроў лесанарыхтоўчай прамысловасці. 23 студзеня 1938 г. у Асіповічах адбыўся гэты злёт.

За праяўлены працоўны энтузіязм загадам наркома лясной прамысловасці БССР звяно В.А.Гоціна было адзначана прэміяй у 3000 руб. Гоцін прадстаўлены да ўзнагароды знакам «Ганароваму работніку лесапрамысловасці».

РАДЗІМА СЛАВІЛА РУПЛІВЫХ

У 1937—1939 гг. працаўнікі калгасаў спаборнічалі за права ўдзелу ва Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўцы. У 1940 г. яна адбылася. Хочацца нагадаць стаханаўцаў таго часу, першапраходцаў калгаснага

руху. Аб іх сумленнай працы забываць нельга. Іх дасягненні — яркая старонка слаўнага летапісу калектыўнага ўкладу ў грамадскае жыццё.

Ганаровая кніга Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўкі 1940 г. дае права расказаць аб руплівых майстрах палёў і фермаў.

Сярод 178 прозвішчаў асіпаўчан, якія навечна занесены ў Ганаровую кнігу галоўнай выстаўкі краіны, назавём асобныя.

Марфа Пятроўна Адынец, звеннявая калгаса «III Інтэрнацыянал», у сярэднім за 1938—1939 гг. дабілася ўраджаю бульбы па 314 цэнтнераў з плошчы 2 га.

Праскоўя Сцяпанаўна Астаповіч, загадчыца хаты-лабараторыі калгаса «Чырвоная слабада», у 1938 г. правяла 8 доследаў, арганізавала 4 звяны, узорна паставіла работу хаты-лабараторыі; у 1939 г. атрымала ўраджай: азімага жыта па 35,3 ц з гектара з плошчы 1,5 га, бульбы — па 293 ц з гектара. У сярэднім за 1938—1939 гг. ва ўсім калгасе павысіўся ўраджай збожжавых у два разы.

Марыя Адамаўна Бяляўская, даярка калгаса «Чырвоны сцяг», дабілася надою малака па 1961 кг ад кожнай каровы мясцовай пароды.

Павел Ільевіч Баразна, старшыня калгаса «Новая Ніва». Да 1 студзеня 1940 г. калгас укамплектаваў тры жывёлагадоўчыя фермы: малочную з пагалоўем 55 кароў, авечкагадоўчую — 55 аўцаматак, свінагадоўчую — 11 свінаматак.

Сцяпан Міхайлавіч Булавацкі, даглядчык авечак калгаса «Камунар», дабіўся па атары авечак выхаду 132 ягнят у разліку на 100 матак і ярак; настрыгу воўны — 2,8 кг з авечкі.

Фаня Несцераўна Бычанок, загадчыца хаты-лабараторыі калгаса «Чырвоны барэц», дабілася ўраджаю грэчкі па 15,7 цэнтнера з плошчы 5 га.

Рыгор Максімавіч Вайцянкоў, сакратар РК КП(б)Б. У сярэднім за 1938—1939 гг. калгасы раёна атрымалі ўраджай: сена канюшыны па 26,6 ц з гектара, бульбы — па 118 ц.

Вікенцій Іванавіч Гайдучэня, брыгадзір калгаса «За ўраджай», дабіўся ўраджаю буракоў, бручкі і морквы па 483,5 ц з гектара, пладоў — 108 ц, захаваў дрэўцы маладога саду на 96 працэнтаў.

Міхаіл Рыгоравіч Гацман, даглядчык авечак калгаса «Перамога», дабіўся па атары авечак па 152 ягняці на 100 аўцаматак і ярак; настрыг воўны склаў 3,06 кг ад авечкі.

Ілья Сямёнавіч Гацура, звеннявы калгаса «Чырвоныя ўсходы», дабіўся ўраджаю бульбы па 312 ц з плошчы 2 га.

Зося Іванаўна Гінтава, член калгаса «Чырвоны сцяг», у 1938 г. перавыканала норму выпрацоўкі на 165 працэнтаў, у 1939 г. атрымала ўраджай аўса па 24,8 ц з плошчы 5 гектараў.

Дзмітрый Мікалаевіч Ясько, звеннявы калгаса «Усход», у сярэднім за 1938—1939 гг. атрымаў ураджай ячменю 26,9 ц з гектара.

Ганна Васільеўна Заблоцкая, цялятніца калгаса «Усход», дабілася сярэднясутачнай прывагі цялят мясцовай пароды да 6-месячнага ўзросту па 650 г пры поўным захаванні маладняку.

Анатолія Трафімаўна Задоля, свінарка калгаса «1 Мая», у сярэднім за 1938—1939 гг. вырасціла па 16,2 парасяці ў разліку ад свінаматкі.

Марфа Сямёнаўна Заяц, звеннявая калгаса «III Інтэрнацыянал», дабілася ўраджаю бульбы па 314 ц з гектара з плошчы 9,5 га.

Ганна Ігнатаўна Ліпская, свінарка калгаса «III Інтэрнацыянал», у 1938—1939 гг. вырасціла па 18 парасят ад кожнай свінаматкі.

Ганна Іванаўна Рудая, член калгаса «Усход», дабілася ў сярэднім па 22,2 ц з гектара з плошчы 2,2 га.

Цярэнцій Карнеевіч Сядун, член калгаса «Сноп», атрымаў ураджай сена канюшыны па 65,5 ц з гектара.

Ганна Апанасаўна Сідаровіч, загадчыца фермаў калгаса імя Сталіна. Да 1 студзеня 1940 г. калгас укамплектаваў 3 жывёлагадоўчыя фермы: малочную — 101 карова, авечкагадоўчую — 81 аўцаматка, свінагадоўчую — 18 свінаматак.

Павел Васільевіч Трацэўскі, адказны рэдактар раённай газеты «Калгасная праца». У 1938 г. газета апублікавала 68 артыкулаў па сельскай гаспадарцы і 37 артыкулаў спецыялістаў, у 1939 г. 35 артыкулаў па сельскай гаспадарцы, 40 артыкулаў спецыялістаў, 72 выступленні стаханаўцаў сельскагаспадарчай вытворчасці.

Фёдар Рыгоравіч Хамянок, брыгадзір калгаса «Чырвоны маяк», дабіўся ўраджаю сена на балоце па 44 ц з 10 га.

Іван Міхайлавіч Чаропка, адказны за вырошчванне лёну калгаса «Чырвоны сцяг», дабіўся ўраджаю льновалакна па 6,5 ц, насення — па 7,5 ц з гектара з плошчы 5 га.

Іван Казіміравіч Шыманскі, звеннявы калгаса «Чырвоны сцяг», у 1938 г. выпрацаваў 443 працадні; у 1939 г. атрымаў з 5 га па 24,8 ц аўса.

Сцяпан Кузьміч Яноўскі, звеннявы калгаса «Усход», дабіўся ўраджаю сена канюшыны па 57 ц з гектара на 24 га.

У Ганаровую кнігу Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўкі 1940 г. занесены Асіповіцкі раён. Сельскія працаўнікі яго ў сярэднім за 1937—1939 гг. атрымалі ўраджай бульбы па 118 ц з гектара, сена канюшыны па 27,3 ц.

По выніках работы за 1937—1939 гг. многія калгасы і калектывы фермаў сталі ўдзельнікамі Усесаюзнай выстаўкі.

Запаветы Леніна. 1967. 6,12,25,30 кастр., 2 ліст.

Газеты паведамлялі...

На старонках бабруйскай акруговай газеты «Коммунист» за 1924 г.

№ 131

Деревенские болячки. Учебные занятия начинаются в Татарковичской школе поздней осенью и заканчиваются самой ранней весной. Учитель Савенко живет у жены в 7—8 верстах от школы, на уроки является поздно и рано их оканчивает. Бывает так, что школа не открывается несколько дней подряд. Учащиеся соберутся у запертой двери и, не дождавшись учителя-отлучника, расходятся по домам. Бывают и такие дни, что учитель Савенко явится в школу, а учеников нет, последние не знают ни дня ни часа, когда явится учитель. На рождественские каникулы учитель Савенко оставил школу за 5 дней до роспуска и после каникул начал работать несвоевременно. В бытность Савенко у нас учителем наши дети забыли и то, что приобрели при его предшественниках. Наша школа обижена учителем и ждет труженика-просветителя.

Я откровенно скажу, что наш учитель к своей службе не имеет призвания и слабо к ней подготовлен. УОНО, обрати внимание на Татарковскую школу и дай нам работника, ибо мы, татарковцы, бездельников гоним от себя прочь.

Осередовец.

№ 137

СУД НАД ЗНАХАРСТВОМ

В субботу, 26 июня в переполненном гражданами клубе (ст. Ясень) был инсценирован суд над знахарем-гадальщиком. Вопрос этот имеет большое общественное и практическое значение, несмотря на наличие в поселке фельдшерского пункта, многие по некоторым видам болезней обращаются к темным элементам деревни, которые хитростью дурачат темных и невежественных пациентов.

Инициаторы инсценировки имели в виду бороться с этой темной стороной деревенской жизни, нередко связанной с жертвами. После допроса обвиняемого зачитывается тот материал, при помощи которого он излечивал больных. Медицинский эксперт объясняет причины болезней... Суд, найдя в действиях подсудимого обман с целью возбуждения суеверия в массах населения, а также с целью извлечь таким путем выгоду, приговорил его к трем годам лишения свободы, но, принимая во внимание старческий возраст, считать приговор условным.

Очевидец.

№ 141

БЕЗ ЗЕМЛЕМЕРОВ ТОЛКУ МАЛО

На земле бывшего имения Корытное Корытнянского сельсовета в прошлом году образовано много поселков. Землемером были указаны границы, и поселковцы были предоставлены сами себе. Поселковцы не знают, как лучше разделить землю. Образовалась та же чересполосица, что и в деревне. Из-за каждого кусочка лучшей, унавоженной раньше земли происходят драки. Почти целыми неделями ходят поселковцы кучей и делят сенокосы. Сколько ни бьется агрономия, но к правильному севообороту не переходят крестьяне. Необходимо при создании поселков ставить непременное условие переход к правильному севообороту... Нужно при

слать землемера и только после правильной разбивки будет возможна широкая агрономическая работа.

П.Н.Сергейчик.

№ 166

БУДЕТ ЭЛЕКТРИЧЕСТВО

Общее собрание родителей и учащихся Осиповичской семилетки, заслушав доклад зав. школой тов. Ясюнаса о необходимости замены освещения керосином электричеством, так как керосиновое освещение обходится гораздо дороже электричества, постановило ввести в школу электричество.

Деньги в сумме 180 р., которые потребуются для этого, решено собрать путем самообложения. На каждого ученика, кроме освобожденных от взноса платообучения, их около 50 чел., приходится по 90 коп. Работу по проводке уже начали, с 15-го числа 2-я смена и кружки будут работать и учиться при электрическом свете.

Рубинчик.

№ 185

В деревнях Протасевичи и Дражня Верейцовского сельсовета кулачество свило себе прочные гнезда. Там, где сильно кулачество, почему-то не может не процветать и кустарное производство самогона в самых широких размерах...

Падрыхтаваў Ю.В.Клеванец.

Аб чым пісала газета «Камуніст» у 1929 г.*

4 студзеня

УСЕ НА ВЫБАРЧЫЯ СХОДЫ!
КАГО ВЫСТАЎЛЯЮЦЬ КАНДЫДАТАМІ ЖЫЦІНСКІЯ КУЛАКІ

Кулакі вёсак Жыціна і Крамка рыхтуюцца для перавыбараў, вылучыўшы сваіх кандыдатаў у саветы. Хто яны, кулацкія кандыдаты?

Мошчын Мацьвей — быўшы валасны старшыня, заможнік, чужды партыі і ўладзе элемент.

Шляхцін Пракоп — быўшы бандыт.

Перапыка Паўла — кулак, абкладзены ў індывідуальным парадку.

Кутынка Кірыла — быўшы валасны судзьзя, які прабыў судзьзей 12 год да Кастрычнікавай рэвалюцыі.

Капейка Іван — унтэр-афіцэр царскай арміі, мае добры аўтарытэт сярод кулачча.

Беднаta і серадняцтва павінны даць рашучы адпор кулаччу і іх кандыдатам, якія хочуць раскласьці працу саветаў.

Яршоў.

НЯ ЛАЗЬНЯ, А ГРАЗЬНЯ

У вёсцы Вубалацьці Асіповіцкага раёну прыблізна на 10 двароў прыходзіцца адна лазьня. Здаецца і добра. Але ж ня зусім. Лазьні бяз сянец, дзіравыя, брудныя, без цёплае вады. Памыўшыся ў іх выйдзеш, як той чорт з пекла, да таго ж брудны і паскудны.

Звычайна мы находзім грошы і на папоў, і на дзякоў, а вось каб за добрыя лазьні ўзяцца, дык гэтага ў нас і нямашака.

Брудны.

6 студзеня

ПЕРАМАГАЮЧЫ СУПРАЦІЎЛЕНЬНЕ КУЛАКА, ПРАВОДЗІМ САМААБКЛАДАНЬНЕ

На сходзе вёскі Карытнае (Асіповіцкі раён) кулакі імкнуліся сарваць самаабкладаньне, але яны праваліліся. Добра арганізаваныя беднякі і середнякі далі ім адпор і прынялі самаабкладаньне на пашырэньне школы і набыцьце школьнага інвентару.

А.Сяўрук.

КВАДРАТОВЫ САЖАНЬ ЗЯМЛІ ДАЎ ПУД КАРНЯПЛОДАЎ

Шчыра дзякую рэдакцыю газэты «Камуніст» за насеньне морквы і буракоў, якое яна мне прыслала вясной мінулага году... Усё лета мае карняплоды расьлі добра, я толькі стараўся прапалваць і праражваць. Увосень я са ўсяго куска накапаў 100 пудоў карняплодаў. Асобныя буракі важылі па 10 ф., а морква па 5 ф.

Цяпер карняплоды пачаў даваць карове. Карова адразу пачала прыбаўляць малака. Я на лета засею большую плошчу пад карняплоды і раю ўсім сялянам сеяць карняплоды ў сябе.

Сіротка. Сухлава, Асіповіцкі раён.

*Захаваны тагачасны стыль і арфаграфія

11 студзеня

ЖАНЧЫН — У САВЕТЫ

Трэба адзначыць арганізаванасьць жанчын на выбарах у Зборскім сельсавеце. Наведаваньне імі сходаў дасягае 50 проц. У вёсцы Смык-Слабада ў савет абрана 1 жанчына, у рэўкамісію — таксама 1 жанчына, у вёсцы Цяплуха — таксама 1 жанчына. Трэба спадзявацца, што процант жанчын у сельсавеце будзе даведзены да 25.

В'юркоў.

16 студзеня

З ВЫБАРЧЫХ ВУЧАСТКАЎ

Праваліліся кулакі ў вёсцы Кассё (Сьвіслацкі раён). Намецілі яны ўжо і склад савета, але амаль на 100 процантаў прайшлі кандыдаты партыйнай ячэйкі і беднаты. Бедната была добра арганізавана.

У перавыбарах значна дапамаглі рабочыя шклозавода «Акцябр», якія правялі вялікую растлумачальную работу і арганізавалі канцэрт пасьля сходу. Работніцы завода арганізавалі на час выбараў дзіцячы пакой.

А. Крацар.

6 лютага

РАЕШНІК

Як у Ясеньскім савеце
Бацюшкі!
Сакратар гарэлку хлешча
Матушкі!
Па гарэлку па па пьяную
Бацюшкі!
Гатоў ісці вярсту-другую
Матушкі!
Носам счуе ён то зельле
Бацюшкі!
Кожны дзень у яго пахмельле
Матушкі!
Яго сьвіньні цалавалі
Бацюшкі!
Ледзь вушэй не абарвалі
Матушкі!

Дзед Няфёд.

15 лютага

ЦЯГА Ў ПАРТЫЮ. ЦІ НЯМА АДВОДАЎ?

Кандыдаты.

Кісялеў Мітрафан Васілеў, Марушкевіч Міхась Савельлеў — стрэлачнікі станцыі Асіповічы.

Панкратовіч Сергей — памочнік машыніста ст. Асіповічы.

Пугачоў Міхась Федараў, Маслоўскі Станіслаў Рыгораў, Зіньковіч Іван Сцяпанаў — рабочыя шклозаводу «Кастрычнік»

Міхалькевіч Фэлікс Андрэянаў, Ібрагімаў Гарай Гараеў, Кудракоў Цімох Янкаў — грузчыкі ст. Градзянка.

Шаціла Нікола Міхасёў — рабочы шклозавода «Кастрычнік».

Родаў Арон Гіршаў — сябра арцелі ў Ясені.

Шаціла Антон Антонаў — грузчык ст. Градзянка.

17 красавіка

НАША ДАПАМОГА СЕЛЯНІНУ

Калі пачалася падрыхтоўка да веснавой сяўбы, то вучні Сьвіслацкай сямігодкі пачалі таксама рыхтавацца. Перш за ўсё на сходзе вучняў быў заслухан даклад аб веснавой сяўбе, дзе і было парашона: кожнаму вучню 2-га канцэнтру ў абавязковым парадку ўнесьці «сельска-гасп. пятачок» для закупкі сельска-гаспадарчай літаратуры, каб гэтую літаратуру раздаць па вёсках сялянам. Апроч таго, вучні разбіліся на групы па 15 чалавек. Кожная група павінна выйсці у вёскі бліжэйшых саветаў, там праводзіць сходы сумесна з другімі арганізацыямі, рабіць пастаноўкі і іншае. Таксама кожны вучань вядзе агітацыю аб ачыстцы і сартыроўцы насеньня...

Селькор.

3 красавіка

АРГАНІЗУЕМ КАМСАМОЛЬСКАЕ МАШЫННАЕ ТАВАРЫСТВА

Нарада сэкратароў камсамольскіх ячэек Асіповіцкага раёну пасьля абгаварэньня пытаньня аб удзелу камсамольскай арганізацыі ў пасяўной кампаніі парашыла арганізаваць у адной з вёсак машыннае таварыства з камсамольцаў пад назваю «Асіповіцкі камсамолец».

Сэкратары ячэек на гэту справу парашылі ўнесьці па два рублі і выклікаюць пайсці па іх прыкладу камсамольцаў.

12 красавіка

Паважаны т. рэдактар

Не адкажыце зьмясьціць у вашай газэце наступнае: за апошні час зьявіліся чуткі,

што я быў у арганізацыі яўрэйскай моладзі «Кадымо». Запраўды, з 1921 года мяне акружаў такі асяродак. Магчымасьць жа наступлення на чыгунку у 1922 годзе і штодзенная работа на чыгунцы ў якасьці рабочага на фактах даказала мне, што толькі савецкая ўлада пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі правільна вырашае нацыянальнае нытаньне, і ў 1923 годзе, зразумеўшы буржуазную падаплёку «Кадымо», я канчаткова парваў сувязі з гэтым асяродкам і з 1924 года я зьяўляюся сябрам ЛКСМ і актыўна ў ім працую.

Электраманцёр Рубінчык Давід Ісакавіч, ст. Асіповічы.

1 мая

БУДЗЕМ СЕЯЦЬ ЧЫСТЫМ ЗЯРНОМ

У вёску Каменічы Сьвіслацкага раёну прыбыў доўгачаканы зернаачысціцельны абоз. Камсамольская група арганізавала ачыстку збожжа ўдовам, беднякам і інвалідам, за 10 днёў работы ачышчана на вёсцы 1822 пуды насення. Такім чынам, насенне для пасеву аказалася поўнасьцю ачышчаным.

Камяніцкі.

22 мая

БАНДЫЦКІ ДРУГ — АБ'ЕЗДЧЫК

У Градзянскім лясніцтве працуе аб'ездчыкам Трэпашко. Тут дадзім маленькую характэрыстыку гэтага «савецкага працаўніка».

У 1920 годзе пры белапаляках Трэпашко быў начальнікам павятовай міліцыі ў Чэрвені. Праводзіў ён агітацыю супраць камуністаў разам з камісарам Жылінскім, які трымаў сувязь з бандытамі. Пасьля выкрыцьця бандытскага друга Жылінскага яго кампаньён Трэпашко пралез у Жорнаўскую лясную школу, якую скончыў і быў прызначан аб'ездчыкам. Вось і ўсё. Астатняе слова, спадзяемся, скажа камісія па чыстцы савецкага апарату.

Селянін.

24 мая

У Лапіцкай сямігодцы (Асіповіцкі раён) у апошні час разьвіўся антысемітызм. На лекцыі ў час выпытаў вучаніца 6 класы, дачка папа Залезінская Надзя пракрычала: «праклятыя жыдзеняты». Кулакі і дэклясіраваны элемент школы разьвівае антысемітызм, б'е дзяцей саматужнікаў і рабочых...

3 ліпеня

СЬПЯЦЬ ЦЭЛЫ ГОД

У вёсцы Татаркавічы, Касянскага сельсавету, ячэйка Асаавіяхіму за цэлы год не правяла ніводнага сходу. Сябры ня ведаюць, каму плаціць адлікі, сэкратар ячэйкі Усаў Янка сьпіць у шапку.

Лёгкая кавалерыя.

СПАБОРНІЦТВЫ ПА ВАЕНІЗАЦЫІ НАСЕЛЬНІЦТВА

Асіповіцкі райсавет Асаавіяхіму выклікае на сацыялістычнае спаборніцтва Стара-Дароскі райсавет.

Умовы спаборніцтва наступныя: лік сяброў давесці да 2500, з іх жанчын — 300. Канчаткова арганізацыйна аформіць ячэйкі, у кожным сельсавеце мець апорную ячэйку. Ліквідаваць запазычанасць па сяброўскіх адліках. Пачаць працу з начскладам запасу. Разгарнуць летнюю вайскавую вучобу ў полі, ахапіць ей 50 процантаў сяброў, восенню падагуліць вынікі зімовай і летняй вучобы на стрэчных манэўрах, да зімовай вучобы набыць усе неабходныя падручнікі, мець пры кожнай ячэйцы куток, бібліятэчку. У кожнай моцнай ячэйцы мець дробна-каліберную стрэльбу, для вясковых ячэек мець у райсавеце перасоўку з двох стрэльб. Пашырыць падпіску на часопісы «Осоавиахим», «Авиация и химия», у кожнай ячэйцы мець іх. Распаусюдзіць 300 значкоў. Вынікі спаборніцтва падагульняюцца пасьля сканчэньня летняга перыяду працы — у кастрычніку.

Асіповіцкі райсавет.

5 ліпеня

ЯК БУДУЮЦЬ У АСІПОВІЧАХ

З будаўнічых работ, якія сёлета праводзіць Асіповіцкі камгас, зварачае на сябе ўвагу пабудова вэтэрынарнай лячэбніцы. На яе адпушчана звыш 14 тысяч рублёў, за якія сёлета будуюцца тры будынкі: лячэбніца, заразнае аддзяленьне, дом для кватэр пэрсаналу. Будаўніцтва аддана Замоскаму агнятрываламу таварыству «Бэтон». Гэта яго першая буйная праца, дагэтуль яно вырабляла толькі трубы і чэрапіцу...

Камгас прыклаў усе стараньні да пацяненьня будаўніцтва: вялікая эканомія маецца на закупцы матэр'ялаў, скарыстоўваецца цэгла ад разабраных будынкаў. Першы обжыг вапны з Сталшчанскіх пакладаў, што саматужна распрацоўвае «Бэтон» да пуску ў ход вапнянага заводу, які тут ужо будуецца — пайшоў на пабудову лячэбніцы. Але ўсё ж у каштарыс на 30 процантаў не ўкладуцца. Акруга склала яго нерэальна, не ўлічыла шмат чаго. Зварачвае на сябе ўвагу адсутнасьць цэманту, яго няма дзе дастаць і ўся пабудова ідзе на вашне.

Вельмі дзіўная і недарэчная гісторыя атрымалася з бальніцай, якую летась прыстасавалі з былога будынку РВК, зрабіўшы вялікую прыбудову. Гэтую таксама буйную і знячную пабудову ніяк нельга скончыць. Камгас для сканчэньня працы па перабудове для абсталяваньня ваннай, прыбіральні, пастаноўкі пячэй, накатцы столі, афарбоўцы падлог, жасцянай страхі і інш. — патрабуе 8 тысяч рублёў; паслаў у Акрздраў каштарысы, пайшоў нават на даволі рызыкоўную штуку: набыў за лік сродкаў вэтэрынарнай лячэбніцы шмат матэр'ялаў, якія знайшоў па таннай цане і якія цяпер нідзе не адшукаеш, а Акрздраў лічыць каштарыс «дутым», свайго ня шле, на мейсца для праверкі патрэб нікога з спецыялістаў не пасылае. Урэшце на сканчэньне бальніцы надзеі няма — сэзон пройдзе.

Тое ж і з нардомам: будуецца ён ужо два гады, укладзена 20 тысяч рублеў (каштарыс ізноў нерэальны — 17 тысяч), а зроблена далёка ня ўсё... Будынак жа скарыстоўваць для працы нельга.

Трэба на такое становішча з Асіповіцкімі пабудовамі, якое мае і шмат іншых недахопаў, ...зьвярнуць сваю ўвагу Рабоча-сялянскай інспэкцыі. Падштурхнуць тут трэба, і як мага хутчэй.

РЭЛ.

21 ліпеня

НЕ ДАДЗІМ БЕДНАТУ Ў ЭКСПЛЕАТАЦЫЮ

У вёсцы Ясень Асіповіцкага раёну ёсць больш дзясятку бядняцкіх гаспадарак. Шмат тут ёсць і ўдоў. Раней гэтая бедната прымушана была ў час касавіцы ісці да кулака, прасіць дапамагчы прыбраць сенажаць з тым, каб потым у жніво адпрацаваць кулаку. Бязьлітасна эксплуатавалі кулакі вясковую беднату.

Але ў гэтым годзе ўжо няма такога становішча. Вясковая камсамольская ячэйка выявіла ўсе бядняцкія гаспадаркі і прынялася за дапамогу беднаце. Частка беднаты ўжо абслужана дружынаю.

М.Рамашка.

26 ліпеня

АСІПОВІЧЫ БУДУЮЦЦА

Такі невялікі параўнаўча пункт Асіповічы. А будаўніцтва ў ім штогодна пашыраецца. Сёлета на новае будаўніцтва будзе патрачана каля 1.178 тысяч рублёў, з іх 211.916 рублёў на пабудову 24-кватэрнага трохпавярховага дому.

Пабудова гэтага дому мае для нас велізарнае значэньне, прымаючы на ўвагу маючыйся кватэрны крызіс. Гэты дом — каштоўны ўклад у паляпшэньне рабочага быту.

Пабудова трохпавярховага дому, нягледзячы на некаторыя недахопы, хутка пасоўваецца наперад. Першы і другі паверх ужо выведзены. Цяпер працуюць над трэцім паверхам.

Акрамя пабудовы дома ідзе праца па паляпшэньню чыгуначных шляхоў у сувязі з ростам нашага тавараабароту...

А.С.

21 жніўня

ПАБУДУЕМ ТАНК ІМЯ ГАЗЭТЫ «КАМУНІСТ»

...Унашу адзін рубель і выклікаю Дорняка Е., Дзеркрса В., Сідаровіча А., Камарніка, Яцко, Валенчыца А., Пінчука В., Сяліцкага В., Чаропка, Боева, Ганчарова А., Юркаўца А. і Бугорфскага (Ясень).

Трыбушэўскі.

4 верасня

ДАДЗІМ СРОДКІ НА ПАБУДОВУ ТАНКА

31 жнівеня асьветаўцы Асіповіцкага раёну на сваёй канферэнцыі аднагалосна парашылі адлічыць аднадзённы заробак з верасьнёўскай пэнсіі на пабудову танка імя газэты «Камуніст». Асіповіцкія асьветаўцы выклікаюць асьветаўцаў Сьвіслацкага раёну правесьці таксама збор сродкаў на пабудову танка.

22 верасня

АДДАЮСЯ АБАРОНЕ СССР

У сувязі з апошнімі падзеямі на Кітайска-Усходняй чыгунцы аддаюся абароне айчыны пралетарыяту — СССР і прашу Рэвалюцыйны Вайсковы Савет паслаць мяне ў шэрагі Далёка-Усходняй арміі.

П.Войнаў, в. Вязаўніца.

Падрыхтаваў Ю.В.Клеванец.

Па старонках асіповіцкай раённай газеты «Калгасная праўда»

1936 г.

21 жніўня

ТРАЦКІСТ, ДВУРУШНІК СНЕЖЫН ВЫКЛЮЧАН З ПАРТЫІ

«Ніштo так не варожа партыі большэвікоў і працоўным масам, як двурушніцтва» («Правда»).

Больш двух год працаваў рэдактарам раённай газеты «Калгасная Праўда» «член партыі» Снежын М. Увесь час прабывання ў партыі Снежын скрываў аб сваёй сувязі з трацкістамі. Будучы студэнтам Маскоўскай Акадэміі комуністычнага выхавання імя Крупскай, з 1927 па 1930 гг., ён атрымаў цесную сувязь з ад'яўленымі трацкістамі Грынчанка і яго жонкай Яблонскай Руняй — сястрой жонкі Снежына — Яблонскай Іды. Да Грынчанкі Снежын хадзіў на кватэру, меў гутаркі з імі і др. Пасля XV з'езда партыі за актыўную трацкісцкую дзейнасць Грынчанка быў судзім і выслан, а праз некаторы час ён звярнуўся. І пасля гэтага Снежын працягвае трымаць цесную сувязь з Грынчанка, якога, як неразброіўшагася трацкіста — ворага партыі судзяць і высылаюць у другі раз. Снежын пасля гэтага не толькі не парывае сувязь з жонкай Грынчанкі-Яблонскай Руняй, выключанай у 1933 годзе з партыі за трацкісцкую контррэволюцыйную дзейнасць, а наадварот аказвае ёй матэрыяльную дапамогу. У 1934 годзе трацкістка Яблонская Руня прыязджае к Снежыну і пакідае ў яго на некаторы час сваё дзіця.

У ліпені 1936 года да Снежына з Кіева прыязджае яго швагерка (жонка брата Яблонскай Іды). Ад яе ён даведваецца, што Яблонская Руня за контррэвалюцыйную трацкісцкую дзейнасць выслана. Снежын адразу ж не заявіў аб гэтым ні райкому, ні сваёй партарганізацыі, ні партарганізацыі, дзе працуе яго жонка Яблонская Іда. І толькі 2 жніўня ён заяўляе аб гэтым факце і ні слова аб сваёй сувязі з трацкісцказіноўеўскім контррэвалюцыйным ахвосцем.

Аб сваёй сувязі з трацкістамі Снежын не гаварыў ні ў час праверкі, ні пры абмене партдакументаў. Варта адзначыць, што нават тады, калі ў яго ў час праверкі затрымлівалі партбілет, двурушнік ні слова аб сваёй сувязі з трацкістамі. Яго дадаткова правяраюць камісіі, прымаўшыя партарганізацыю. І на гэты раз ён утайвае ад партыі аб сваёй сувязі з контррэвалюцыйнымі трацкістамі.

17 жніўня Бюро РК КП(б)Б разглядала справу аб сувязі Снежына з трацкістамі Грынчанка і яго жонкай Яблонскай Руняй. Ён усяк адхіляўся ад прамога адказу на пастаўленыя яму пытанні, двурушнічаў, імкнуўся і на гэты раз абмануць партыю, утайваў сваю сувязь з трацкістамі — праклятымі ворагамі нашай радзімы. Але гэта яму не ўдалося. Сувязь Снежына з трацкістамі ўстаноўлена. Двурушнік не здаецца. Ён імкнецца па-абывацельскі апраўдваць сваю сувязь з трацкістамі тым, што моў яму непрыемна было ненаведваць радных. Для Снежына, бачыце, галоўнае не пакрыўдзіць радню, а што гэта радня з'яўляецца заклятымі ворагамі партыі і Савецкай улады — для яго ўсё роўна.

Усё гэта адбівалася і на практычнай рабоце рэдакцыі і друкарні газеты. Хіба-ж не факт, што Снежыным, без папярэдняй праверкі, прымаліся работнікі, як у рэдакцыю, так і ў друкарню. У выніку чаго ў друкарні быў прынят наборшчык Трахтэнберг, раней судзімы і высланы за друкаванне контррэвалюцыйнага трацкісцкага матэрыяла. Быў прынят таксама Ляховіч, звольнены з работы Гомельскай друкарні Палесдруку. У штат работнікаў рэдакцыі быў прынят нехта Гурэвіч, які будучы ў калгасе імя Чарвякова выступіў з контррэвалюцыйнай прамовай аб немагчымасці пабудовы комунізма ў нашай краіне. Не было большэвіцкай барацьбы наладжванне партыйнага аддзела ў газеце і работы селькорамі.

За абман партыі аб сваёй сувязі з контррэволюцыйнымі трацкістамі Грынчанка і Яблонскай Руняй, за ўкрыццё іх контррэволюцыйнай дзейнасці, за прамое пасобнічэство гэтым трацкістам, за акружэнне сябе неправеранымі, а па сутнасці

класава-варожымі элементамі ў друкарні і рэдакцыі Снежын знят з пасады рэдактара і выключан з партыі.

23 жніўня

НАШ ПРЫГАВАР — РАСТРАЛЯЦЬ!

21 жніўня адбыўся пленум Верайцоўскага сельсовета. Удзельнікі пленума, азнаёміўшыся з абвінаваўчым заключэннем Ваеннай калегіі Вярхоўнага суда па справе контррэвалюцыйнай трацкісцка-зіноўеўскай банды, з абурэннем выказвалі свой гнеў і нянавісць да бандытаў фашысцкага тэрора, забіўшых лепшага сталінца — Сяргея Міронавіча Кірава, і рыхтаваўшых тэрор на любімага Сталіна і др. кіраўнікоў партыі і Совецкай дзяржавы.

Брыгадзір калгаса «Кастрычнік» тав. Нелепка і члены сельсовета т. т. Ласіцкі, Грышановіч і іншыя патрабавалі ад суда бязлітаснай кары адраднікам працоўнага народу. Яны заклікалі ўвесь актыў сельсовета яшчэ больш узмацніць класавую пільнасць, яшчэ лепш працаваць па выкананню важнейшых мерапрыемстваў партыі і ўрада.

Пленум абавязаўся за час стаханаўскага дэкадніка ў асноўным закончыць усе гаспадарчыя работы і выканаць план дарожнага будаўніцтва і лесавывазак.

Лук'яновіч.

КАРАЦЬ СМЕРЦЮ ВОРАГАЎ НАРОДА

У рэдакцыю працягваюць паступаць матэрыялы ад рабочых, калгаснікаў і служачых раёна, прасякнутыя гневам і нянавісцю да подлых ворагаў працоўных, да прадажных сабак міжнароднага фашызму — трацкісцка-зіноўеўскага ахвосця, імкнуўшыхся адабраць у працоўных іх любімых правадыроў.

Рабочы-машыніст Асіповіцкай электрастанцыі тав. Ласіцкі гаворыць:

— Гэтыя гады ўвесь час вялі шкодную работу ў нашай краіне, і калі яны ўбачылі, што з гэтага нічога не выйдзе, што краіна пераможна будуе соцыялізм, — гэтыя выродкі чалавецтва сталі на шлях забойства кіраўнікоў партыі і ўрада з-за вугла. Жыццё нашага роднага, любімага Сталіна мы будзем берагчы і ахоўваць, як зяніцу вока.

Т.т. Чэчэня, Красны, Івінскі, Закржэўскі, Науменка і інш. рабочыя дэпо заяўляюць аб сваёй бязмежнай любві і адданасці да любімага тав. Сталіна. Яны патрабавалі караць смерцю ворагаў народа.

* * *

— Няможа быць месца ў нашай краіне гадам фашысцкага тэрору, — заяўляюць члены калгаса імя Будзённага, Ліпеньскага сельсовета.

Выступаючы на сходзе членаў калгаса, тав. Чыгілейчык сказаў:

— Раней у мяне не хапала хлеба, жыў я вельмі бедна. Зараз, дзякуючы любімаму Сталіну, жыву заможна і культурна. І гэтага, што даў нам тав. Сталін, мы не аддамо нікому, і будзем стальной сцяною ахраняць нашага роднага бацьку тав. Сталіна.

Падрыхтаваў В.У.Хурсік.

Вернутыя імёны

Складанымі і супярэчлівымі ў гісторыі савецкай улады былі перадваенныя дзесяцігоддзі. Гэта быў час не толькі вялікіх сацыяльных і палітычных пераўтварэнняў, але і час небывалых па працягласці і маштабах неабгрунтаваных масавых палітычных рэпрэсій, якія сталінскі рэжым разгарнуў супраць свайго народа.

Атмасфера падазронасці і страху, даносы, паклёпы, сфальсіфікаваныя суровыя справы і іншыя праявы беззаконня і парушэння элементарных правоў чалавека сталі характэрнай асаблівасцю савецкай рэчаіснасці, асабліва ў канцы 1920 — 1930-х гадоў.

Кіраўнікоў усіх рангаў арыентавалі на пошук ворагаў народа і шкоднікаў, якія перашкаджаюць сацыялістычным пераўтварэнням і асабліва калгаснаму будаўніцтву. Рэпрэсіўны аппарат таталітарызму працаваў і пасля вайны.

Людзі розных узростаў і прафесій, розных нацыянальнасцей, поглядаў і веравызнанняў, людзі, поўныя сіл і жадання працаваць, гадаваць дзяцей, поўныя надзей на лепшую будучыню, траплялі раптам у шэрагі «ворагаў народа», былі асуджаны да высылкі ці доўгіх тэрмінаў зняволення ў папраўча-працоўных лагерах, а хто і да рас-

стрэлу. Хто толькі ні трапіў пад бязжаласныя колы рэпрэсіўнай машыны. Ёсць у гэтым сумным спісе і прадстаўнікі інтэлігенцыі, і ваеннаслужачыя, і чыгуначнікі, і сяляне. Якіх толькі абвінавачванняў не навешвалі на іх тагачасныя апрычнікі. Прыгаворы стракацелі штампаванымі фармулюроўкамі: «за антысавецкую прапаганду», «за захоўванне контррэвалюцыйнай літаратуры», «за шпіёнскую дзейнасць у калгасе», «за сувязь з замежнымі разведорганамі», «за шпіянаж на карысць Польшчы», «за членства ў контррэвалюцыйнай тэрарыстычнай шпіёнскай арганізацыі» і інш.

У 1950—1960-я гады, калі адбылося развянчанне культу асобы Сталіна, многа нявінных ахвяр рэпрэсій было рэабілітавана. Рэабілітацыя астатніх адбылася ў апошнія дзесяцігоддзі XX ст., калі на дзяржаўным узроўні пачалася планамерная работа па пераглядзе сфабрыкаваных спраў і рэабілітацыі ахвяр палітычных рэпрэсій.

Ніжэй прыводзіцца спіс жыхароў Асіповіцкага раёна, якія сталі ахвярамі рэпрэсій і былі рэабілітаваны на момант стварэння нашай кнігі. Але работа па вяртанні людзям іх чэсных імёнаў працягваецца.

Ураджэнцы і жыхары г. Асіповічы і Асіповіцкага раёна, якія падверглісяся беспадстаўным палітычным рэпрэсіям і пазней былі рэабілітаваны

АБРАМОВІЧ Гвідон Аляксандравіч, н. у 1880 на хутары Прудзішча Бярэзінскага р-на. Жыў у в. Пасекі Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 23.1.1933. Рэабілітаваны 15.8.1958.

АБРАМОВІЧ Іосіф (Есіп) Аляксандравіч, н. у 1880 на хутары Грыкіца Бярэзінскага р-на. Земляроб. Жыў у в. Пасекі. Рэпрэсіраваны 23.1.1933. Рэабілітаваны 15.8.1958.

АБРАМОВІЧ Казімір Станіслававіч, н. у 1914 у в. Прудок Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў, малатабоец паравозната дэпо ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 28.7.1938. Рэабілітаваны 3.3.1939.

АБРАМОВІЧ Міхаіл Браніслававіч, н. у 1912 у в. Прудок, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса «17 партз'езд». Рэпрэсіраваны 28.7.1938. Рэабілітаваны 3.3.1939.

АБРАМОВІЧ Міхаіл Іосіфавіч, н. у 1907 у в. Іванаўка Клічаўскага р-на. Калгаснік калгаса імя Варашылава. Пражываў у Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіраваны 17.9.1937. Рэабілітаваны 10.2.1958.

АБРАМОВІЧ Фларыян Ігнатавіч, н. у 1876 у в. Прудок, дзе і пражываў. Вартаўнік 115-га кавалерыйскага палка. Арыштаваны 3.7.1938, адбываў пакаранне ў Мінскай турме. Расстраляны 29.10.1938. Рэабілітаваны 27.11.1989.

АГЕЕНКА Фёдар Максімавіч, н. у 1904 у в. Ляхавічы Чашніцкага р-на. Бухгалтар станцыі Асіповічы Беларускай чыгункі. Пражываў на ст. Асіповічы. Арыштаваны 20.2.1938. Расстраляны 24.5.1938. Рэабілітаваны.

АДАМОВІЧ Іван Яўменавіч, н. у 1884 у в. Сіманаўка Жлобінскага р-на. Пражываў у в. Свіслач Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 14.2.1937. Рэабілітаваны 28.2.1968.

АДАМОВІЧ Іван Яўменавіч, н. у 1887 у в. Селівонаўка Рагачоўскага р-на. Пражываў у в. Свіслач Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 20.11.1932. Рэабілітаваны 12.12.1967.

АДЫНЕЦ Павел Лукіч, н. у 1897 у в. Жорнаўка. Служыў у 70-й арміі. Рэпрэсіраваны 4.5.1943. Рэабілітаваны 1.6.1943.

АЖГІРЭЙ Фёдар Якаўлевіч, н. у 1886 у в. Машчанава Пухавіцкага р-на. Калгаснік калгаса «Чырвоны сцяг». Пражываў у в. Семіровічы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.9.1937. Рэабілітаваны 5.8.1939.

АЗАРОНАК Мікалай Паўлавіч, н. у 1898 у в. Кассё, дзе і пражываў. Прыёмшчык Бабруйскага мясакамбіната. Арыштаваны 21.12.1937. Расстраляны 8.3.1938. Рэабілітаваны 27.11.1989.

АЗОЛЬ Вольга Паўлаўна, н. у 1896 у в. Каменічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражывала. Калгасніца калгаса «Новы шлях». Рэпрэсіравана 23.1.1933. Рэабілітавана.

АКУЛЁНАК Андрэй Кандратавіч, н. у 1871, **АКУЛЁНАК Соф'я Мікалаеўна**, н. у 1890, іх дзеці **АКУЛЁНАК Васіль Андрэевіч**, н. у 1909, **АКУЛЁНАК Мікалай Андрэевіч**, н. у 1922, **АКУЛЁНАК Міхаіл Андрэевіч**, н. у 1917, **АКУЛЁНАК Уладзімір Андрэевіч**, н. у 1916 пражывалі ў в. Селянка Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1930. Пакаранне адбывалі ў г. Таўда Свярдлоўскай вобл. Рэабілітаваны 7.7.1993.

АКУЛЁНАК Марыя Андрэеўна, н. у 1911 у в. Заручэўе Асіповіцкага р-на, дзе і пражывала. Рэпрэсіравана 2.6.1930 за пабег з месца пасялення. Рэабілітавана 23.10.1989.

АКУЛІЧ Аляксандр Мікітавіч, н. у 1898 у в. Пабокавічы. Слесар 13-й дыстанцыі ст. Асіповічы. Пражываў на ст. Асіповічы. Арыштаваны 14.4.1938. Расстраляны 4.6.1938. Рэабілітаваны 18.10.1957.

АЛЕКСАНДРОВІЧ Вікенцій Адамавіч, н. у 1887 у в. Кум Вілейскай губерні. Стрэлачнік дэпо ст.

Асіповічы. Пражываў у в. Асіповічы. Арыштаваны 21.10.1937. Расстраляны 17.11.1937. Рэабілітаваны 16.1.1989.

АЛЕКСАНДРОВІЧ Канстанцін Вікенцьевіч, н. у 1892 у в. Старыя Дарогі Чэрвеньскага р-на. Лесаруб лясгаса. Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 18.7.1937. Расстраляны 9.9.1937. Рэабілітаваны 16.3.1959.

АЛЕКСАНДРОВІЧ Канстанцін Сцяпанавіч, н. у 1915 у в. Старыя Дарогі Чэрвеньскага р-на. Сталяр. Пражываў у в. Лапічы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 22.3.1957.

АЛЬХОВІК Лявон Рыгоравіч, н. у 1893 у в. Чучча Асіповіцкага р-на. Калгаснік. Пражываў у в. Чучча. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны 25.2.1938. Рэабілітаваны 24.12.1958.

АЛЬХОВІК Макар Адамавіч, н. у 1894 у в. Брыцалавічы Асіповіцкага р-на. Загадчык АРС лясгаса. Пражываў у Асіповічах. Рэпрэсіраваны 1.1.1945. Рэабілітаваны 25.11.1961.

АЛЬХОВІК Фядос Паўлавіч, н. у 1894 у в. Усціж Асіповіцкага р-на. Брыгадзір калгаса. Пражываў у в. Усціж. Рэпрэсіраваны 31.1.1945. Рэабілітаваны 14.8.1945.

АЛЬШЭЎСКІ Андрэй Васільевіч, н. у 1909 у в. Стаялава Клічаўскага р-на. Выдзімальшчык шкла шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіраваны 10.12.1944. Рэабілітаваны 5.2.1955.

АЛЬШЭЎСКІ Гаўрыла Міхайлавіч, н. у 1888 у в. Падгародна былой Валынскай губ. Галоўны кандуктар Асіповіцкага кандуктарскага рэзерву. Рэпрэсіраваны 3.12.1937. Рэабілітаваны 31.12.1957.

АЛЬШЭЎСКІ Дзмітрый Іосіфавіч, н. у 1905 у г. Клічаў. Майстар па выдзіманні шкла шклозавода «Кастрычнік» Асіповіцкага р-на. Пражываў у Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіраваны 24.8.1937. Рэабілітаваны 7.5.1958.

АЛЬШЭЎСКІ Мікалай Іванавіч, н. у 1906 у в. Радзівілішкі, Літва. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 26.7.1938. Расстраляны 19.10.1938. Рэабілітаваны 11.5.1989.

АЛЯКСАНДРАЎ Антон Рыгоравіч, н. у 1903 у в. Аляксандраўка Старадарожскага р-на. Працаваў у Ліпеньскай школе. Пражываў у в. Вярбілава Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 22.2.1990.

АЛЯКСАНДРАЎ Вячаслаў Міхайлавіч, н. у 1912 у в. Вярэйцы Асіповіцкага р-на. Стрэлачнік. Пражываў у в. Вярэйцы. Арыштаваны 6.7.1938. Расстраляны ў Мінску 19.10.1938. Рэабілітаваны 6.6.1989.

АЛЯХНОВІЧ Аляксей Ісідаравіч, н. у 1900 у в. Каменічы Асіповіцкага р-на. Селянін-аднаасобнік. Пражываў у в. Каменічы. Рэпрэсіраваны 25.3.1930. Рэабілітаваны 13.7.1989.

АЛЯХНОВІЧ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1906 у в. Вязычын Асіповіцкага р-на. Стрэлачнік. Пражываў на ст. Свіслач Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 30.9.1940. Рэабілітаваны 29.9.1965.

АЛЯХНОВІЧ Рыгор Сідаравіч, н. у 1893 у в. Вязычын Асіповіцкага р-на. Калгаснік калгаса «Камунар». Пражываў у в. Прудзішча Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 20.8.1938. Рэабілітаваны 14.12.1938.

АЛЯШКЕВІЧ Аляксей Васільевіч, н. у 1889 у в. Каменічы Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Каменічы. Рэпрэсіраваны 24.9.1936. Рэабілітаваны 15.7.1959.

АЛЯШКЕВІЧ Антон Іосіфавіч, н. у 1905 у в. Уголец Асіповіцкага р-на. Рабочы ваенна-будаўнічага участка ваенна-будаўнічых работ № 76. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 13.8.1937. Рэабілітаваны 14.7.1960.

АЛЯШКЕВІЧ Васіль Раманавіч, н. у 1906 у в. Каменічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны ў 1929. Пакаранне адбываў у Зейскім р-не Амурскай вобл. Рэабілітаваны 22.1.1993.

АЛЯШКЕВІЧ Вікенцій Людвігавіч, н. у 1878 у в. Жукава былога Ігуменскага павета. Пражываў у в. Зашыбіна Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 13.1.1933. Рэабілітаваны 20.11.1964.

АЛЯШКЕВІЧ Іван Акімавіч, н. у 1897 у в. Бычына Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Селянін-аднаасобнік. Рэпрэсіраваны 2.1.1930. Вызвалены 16.6.1930.

АЛЯШКЕВІЧ Міхаіл Кузьміч, н. у 1901 у в. Каменічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Селянін-аднаасобнік. Рэпрэсіраваны 26.3.1930. Рэабілітаваны 13.7.1989.

АЛЯШКЕВІЧ Павел Іосіфавіч, н. у 1904 у в. Вярэйцы Асіповіцкага р-на. Рабочы ўчастка ваенна-будаўнічых работ № 76. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 14.7.1960.

АЛЯШКЕВІЧ Раман Агеевіч, н. у 1892 у в. Каменічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 24.9.1936. Рэабілітаваны 27.5.1959.

АЛЯШКЕВІЧ Рыгор Сцяпанавіч, н. у 1909 у в. Каменічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Арыштаваны 20.1.1938. Расстраляны 19.4.1938. Рэабілітаваны 20.10.1956.

АМЕР Антон Іванавіч, н. у 1908 у Бабруйскім р-не. Рабочы-шкловыдзімальшчык шклозавода «Кастрычнік» Асіповіцкага р-на. Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 15.11.1937. Расстраляны 6.12.1937. Рэабілітаваны 26.3.1959.

АНДРУСОВІЧ Павел Пятровіч, н. у 1890 у Лагойскім р-не. Грузчык леспрамгаса. Пражываў на ст. Лапічы Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 6.8.1937. Расстраляны 15.10.1937. Рэабілітаваны 12.5.1958.

АНДРЫЕЎСКІ Канстанцін Іванавіч, н. у 1904 у в. Хвесеўка Чарнігаўскай вобл. Чорнарабочы Дуброўскага лесапункта. Пражываў у в. Вялікая Грава Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 5.7.1958.

АНДРЭЙЧЫКАЎ Кузьма Фёдаравіч, н. у 1918 у в. Купелы Магілёўскага р-на. Электраманцёр элек-

трастанцыі. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 6.8.1938. Рэабілітаваны 17.11.1938.

АНІСІМЧУК Аляксей Адамавіч, н. у 1913 у в. Рэчкі Чэрвеньскага р-на. Пражываў на ст. Градзянка. Рабочы завода «Спартак». Рэпрэсіраваны ў сакавіку 1931. Рэабілітаваны 9.3.1931.

АНТАНЕНКА Андрэй Ільіч, н. у 1910 на хутары Гай былой Канатопскай акругі. Рабочы. Пражываў на ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 1.2.1933. Рэабілітаваны 30.8.1989.

АРБУЗ Іван Сямёнавіч, н. у 1899 у в. Кассё Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Копча Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 27.3.1930. Рэабілітаваны 13.7.1989.

АРЛОЎ Сямён Ільіч, н. у 1896 у в. Наваазёраўка былой Віленскай губ. Шавец. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 17.3.1933. Рэабілітаваны 20.11.1964.

АСВЯЦІНСКІ Антон Іосіфавіч, н. у 1911 у в. Старэва Слуцкага р-на. Майстар шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіраваны 25.7.1938. Рэабілітаваны 22.3.1939.

АСВЯЦІНСКІ Іван Іосіфавіч, н. у 1908 у в. Старэва Слуцкага р-на. Майстар шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіраваны 24.7.1938. Рэабілітаваны 22.3.1939.

АСІЕЎСКІ Міхаіл Іосіфавіч, н. у 1899 у в. Зборск Асіповіцкага р-на. Галоўны кандуктар ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 18.7.1944. Рэабілітаваны 8.12.1964.

АСІПОВІЧ Фёдар Аляксандравіч, н. у 1898 у в. Крычкі былога Заслаўскага р-на. Інспектар Дзяржстраху. Пражываў у в. Новая Дражня Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 3.6.1938. Расстраляны 10.10.1938. Рэабілітаваны 24.12.1958.

АСТАПЕНЯ Мікалай Іосіфавіч, н. у 1923 у в. Дудзічы Мінскай вобл. Машыніст друкарні. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 24.6.1944. Рэабілітаваны 13.1.1947.

АСТАПОВІЧ Аляксандр Астапавіч, н. у 1897 у в. Асіповічы. Качагар на чыгунцы. Пражываў у в. Камарын Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 16.11.1937. Пакаранне адбываў у Волжскім ППЛ. Рэабілітаваны 7.3.1960.

АСТАПОВІЧ Канстанцін Іванавіч, н. у 1897 у в. Асіповічы, дзе і пражываў. Стрэлачнік ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 11.3.1933. Рэабілітаваны 18.7.1960.

АСТРАШЭЎСКІ Піліп Ларывонавіч, н. у 1894 у в. Угалец Пухавіцкага р-на. Пражываў у в. Рэпішча Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 17.3.1933. Рэабілітаваны 22.5.1959.

АСТАШЭВІЧ Аляксандр Іосіфавіч, н. у 1883 у в. Латушкі Дзяржынскага р-на. Дэзінфікатар райздраўаддзела. Пражываў у в. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 19.9.1939. Рэабілітаваны 26.11.1939.

АСТРЭЙКА Аляксандр Захаравіч, н. у 1908 у в. Коханаўка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 5.4.1953. Рэабілітаваны 23.10.1989.

АЎДЗЕЕЎ Пётр Андрэевіч, н. у 1903 на ст. Бранск. Начальнік вагонарамонтнага пункта. Пражываў на ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 2.12.1937. Рэабілітаваны 16.1.1989.

АЎДЗЕЙЧЫК Тарас Цімафеевіч, пражываў у в. Крынка Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1931. Рэабілітаваны 21.10.1993.

АЎРАМЕНКА Зоя Дзмітрыеўна, н. у 1925 у в. Ясянок Мозырскага р-на. Тэлефаністка тэлефоннай станцыі ШЧ-4. Пражывала ў г. Асіповічы. Рэпрэсіравана 2.1.1945. Рэабілітавана 10.8.1973.

АЎСЯННІКАЎ Віктар Ігнацьевіч, н. у 1878 у в. Малая Грава Асіповіцкага р-на. Селянін-аднаасобнік. Пражываў у в. Малая Грава. Рэпрэсіраваны 26.2.1932. Рэабілітаваны 16.6.1932.

АХРАМОВІЧ Людвіг Аляксандравіч, н. у 1898 у в. Закуцце Клічаўскага р-на. Калгаснік калгаса імя Дзяржынскага. Пражываў на хутары Лісічкі Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.8.1937. Рэабілітаваны 5.5.1958.

АШЧАРБОВІЧ Кацярына Данілаўна і яе дзеці: **АШЧАРБОВІЧ Аляксандр Паўлавіч**, н. у 1910, **АШЧАРБОВІЧ Вольга Паўлаўна**, н. у 1921, **АШЧАРБОВІЧ Ганна Паўлаўна**, н. у 1921, **АШЧАРБОВІЧ Марыя Паўлаўна**, н. у 1914, **АШЧАРБОВІЧ Мікалай Паўлавіч**, н. у 1917, **АШЧАРБОВІЧ Міхаіл Паўлавіч**, н. у 1918, **АШЧАРБОВІЧ Надзея Паўлаўна**, н. у 1905, **АШЧАРБОВІЧ Ніна Паўлаўна**, н. у 1924, **АШЧАРБОВІЧ Соф'я Паўлаўна**, н. у 1916 — пражывалі ў в. Мурашкі Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1930. Пакаранне адбывалі ў Якуцкай АССР. Рэабілітаваны 6.4.1992.

БАБАРЫКА Герасім Васільевіч, н. у 1904 у в. Кабылянка Клічаўскага р-на. Дзесятнік леспрамгаса. Пражываў на ст. Градзянка Свіслацкага р-на. Рэпрэсіраваны 4.3.1931. Рэабілітаваны 10.6.1937.

БАБІНА Васіль Савельевіч, н. у 1913 у в. Пратасевічы Асіповіцкага р-на. Каменшчык 7-й пляцоўкі г. Асіповічы. Пражываў у в. Пратасевічы. Рэпрэсіраваны 18.9.1937. Рэабілітаваны 19.5.1962.

БАБІЧ Фама Савельевіч, н. у 1909 у в. Ляды Чэрвеньскага р-на. Грузчык Градзянскага лесаўчастка. Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 8.7.1965.

БАБРОЎНІК Аляксандр Васільевіч, н. у 1893 у в. Міхалевічы Пухавіцкага р-на. Грузчык Градзянскага лесапункта. Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 31.7.1937. Рэабілітаваны 29.6.1963.

БАБРЫЦКІ Юліян Іосіфавіч, н. у 1897 у в. Новая Рожанка былой Віленскай губ. Прараб пагрузачна-разгрузачных работ на ст. Уборак. Пражываў на ст. Уборак. Арыштаваны 26.12.1937. Расстраляны 24.5.1938. Рэабілітаваны 5.7.1961.

БАГДАНОВІЧ Казімір Емяльянавіч, н. у 1898 у с. Узьляны Пухавіцкага р-на. Возчык Градзянскага лесапункта. Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіц-

кага р-на. Рэпрэсіраваны 23.8.1937. Адбываў пакаранне ў бабруйскай турме. Расстраляны 15.10.1937. Рэабілітаваны 29.6.1963.

БАГДАНОВІЧ Сіла Канстанцінавіч, н. у 1897 у в. Сталяры Асіповіцкага р-на. Пражываў у р.п. Татарка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 25.4.1933. Рэабілітаваны 23.10.1989.

БАГДАНОВІЧ Уладзімір Канстанцінавіч, н. у 1894 у р.п. Татарка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 25.4.1933. Рэабілітаваны 27.10.1989.

БАГДАНОВІЧ Уладзімір Людвігавіч, н. у 1882 у Навагрудскім павеце. Калгаснік калгаса імя Молатава. Пражываў у в. Новыя Тарасавічы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 2.6.1938. Рэабілітаваны 25.6.1939.

БАГІНСКІ Станіслаў Іосіфавіч, н. у 1909 у в. Быкаўка, Украіна. Майстар шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіраваны 16.12.1937. Расстраляны 20.2.1938. Рэабілітаваны 22.12.1958.

БАГУЦКІ Эдуард Адольфавіч, н. у 1872 у в. Забродзе Чэрвеньскага р-на. Калгаснік. Пражываў у в. Засялечча Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 24.2.1933. Расстраляны 26.3.1933. Рэабілітаваны 13.7.1989.

БАГУШЭВІЧ Аляксандр Арцёмавіч, н. у 1901 у в. Паршчага Глускага р-на. Пражываў у в. Бортнае Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.11.1937. Рэабілітаваны 20.9.1989.

БАЛДАКОВА Вольга Эдуардаўна, н. у 1932. Жыла ў в. Ігнатоўка. Рэпрэсіравана ў 1948. Вызвалена ў 1956. Рэабілітавана 17.3.1992.

БАМБУРАЎ Андрэй Паўлавіч, н. у 1898 у в. Зарыно Куйбышаўскай вобл. Старшыня вучэбнага камітэта чыгуначнай станцыі Асіповічы. Жыў на ст. Міхайлавічы. Рэпрэсіраваны 3.11.1937. Рэабілітаваны 29.6.1957.

БАНЬКОЎСКІ Станіслаў Палікарпавіч, н. у 1902 у в. Доўнары Дзяржынскага р-на. Рабочы лесаўчастка. Пражываў у п. Лядзецкае Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 20.1.1938. Расстраляны 19.4.1938. Рэабілітаваны 20.10.1956.

БАРАДАЎКА Іларыён Іванавіч, н. у 1889 у в. Вялікая Грава Асіповіцкага р-на. Пражываў на хутары Максімаўскія Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.3.1933. Рэабілітаваны 20.2.1960.

БАРАЗНА Іван Нікіфаравіч, н. у 1905 у в. Брыцалавічы Асіповіцкага р-на. Камандзір батарэі Чырвонай арміі. Пражываў у Мінску. Арыштаваны 5.8.1937. Расстраляны ў Мінску 1.2.1938. Рэабілітаваны 10.11.1967.

БАРАЙ Мікалай Лявонцьевіч, н. у 1898 у г. Старобін Салігорскага р-на. Рабочы канторы «Заготскот». Пражываў у в. Асіповічы. Арыштаваны 29.3.1938. Расстраляны 5.10.1938. Рэабілітаваны 21.11.1989.

БАРАЙ Сямён Дзмітрыевіч, н. у 1900 у г. Старобін Салігорскага р-на. Рамонтны рабочы ст. Асіповічы. Пражываў на хутары Замошша Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 15.6.1938. Расстраляны 5.10.1938. Рэабілітаваны 17.8.1959.

БАРАЙ Сямён Фёдаравіч, н. у 1899 у г. Старобін Салігорскага р-на. Рабочы ваенспецбуда. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны 31.7.1937. Рэабілітаваны 16.1.1989.

БАРАНАЎ Леанід Дзмітрыевіч, н. у 1903 на хутары Буда былога Заслаўскага р-на. Рабочы шклозавода «Кастрычнік» Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 20.7.1937. Рэабілітаваны 8.2.1958.

БАРАНОЎСКІ Адам Іванавіч, н. у 1884 у в. Багаслаўка Бабруйскага р-на. Калгаснік калгаса «Чырвоны араты». Пражываў у в. Дубралева Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 1.10.1937. Рэабілітаваны 4.3.1939.

БАРАНОЎСКІ Аляксандр Іванавіч, н. у 1900 у в. Камень Салігорскага р-на. Земляроб. Пражываў у в. Пабокавічы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 28.10.1938. Рэабілітаваны 9.3.1939.

БАРАНОЎСКІ Іосіф Сямёнавіч, н. у 1896 у в. Багаслаўка Бабруйскага р-на. Вартаўнік калгаса «Новы шлях». Пражываў у в. Дзераўцы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 20.2.1960.

БАРАНОЎСКІ Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1912 у в. Хатынь Лагойскага р-на. Рабочы шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у пасёлку шклозавода «Кастрычнік» Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.8.1937. Адбываў пакаранне ў Комі АССР, г. Угліч і іншых месцах. Рэабілітаваны 20.6.1961.

БАРДЗІЧАВЕЦ Майсей Іванавіч, н. у 1895 у Тураўскім р-не. Рабочы шклозавода «Кастрычнік» Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 19.11.1937. Расстраляны 13.1.1938 у Бабруйску. Рэабілітаваны 16.1.1989.

БАРКОЎСКІ Адам Антонавіч, н. у 1905 у в. Нова-Вілейск, Літва. Машыніст ст. Асіповічы. Пражываў на ст. Асіповічы. Арыштаваны 12.12.1937. Расстраляны 2.2.1938. Рэабілітаваны 31.10.1958.

БАРКОЎСКІ Дзмітрый Дзянісавіч, н. у 1897 у в. Кабылянка Клічаўскага р-на. Святар Кабылянскай царквы. Пражываў у в. Карытнае Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 28.2.1930. Рэабілітаваны 30.10.1989.

БАРКОЎСКІ Іван Аляксандравіч, н. у 1900 у в. Татуры Капыльскага р-на. Рабочы шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіраваны 18.7.1937. Рэабілітаваны 11.5.1989.

БАРКУН Сцяпан Еўдакімавіч, н. у 1899 у с. Лешніцы Чэрвеньскага р-на. Начальнік кандуктарскага рэзерву ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 5.1.1938. Расстраляны 31.3.1938. Рэабілітаваны 14.11.1957.

БАРОДЗІЧ Іван Іванавіч, н. у 1908 у в. Віктараўка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Камандзір батальёна 2-й Беларускай стралковай дывізіі. Рэпрэсіраваны 26.7.1932. Рэабілітаваны 16.1.1989.

БАРОДЗІЧ Іван Іосіфавіч, н. у 1873 у в. Лочын Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Віктараўка. Рэпрэсіраваны 23.2.1931. Рэабілітаваны 20.5.1960.

БАРЧЫНСКІ Іосіф Уладзіміравіч, н. у 1904 у г. Тбілісі. Начальнік штаба МПВА Асіповіцкага аддзялення Беларускай чыгункі. Пражываў на ст. Асіповічы. Арыштаваны 21.11.1937. Расстраляны 14.1.1938. Рэабілітаваны 17.12.1957.

БАРЫСАВА Людміла Іванаўна, н. у 1924 у г. Асіповічы, дзе і пражывала. Рэпрэсіравана 28.9.1944. Рэабілітавана 5.5.1961.

БАРЫСЕВІЧ Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1912 у Слуцкім р-не. Каваль калгаса «Перадавік» Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 8.5.1937. Рэабілітаваны 8.5.1958.

БАРЫСЁНАК Павел Васільевіч, н. у 1899 у в. Лапіца Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса імя Варашылава. Арыштаваны 12.1.1933. Расстраляны. Рэабілітаваны 20.12.1958.

БАРЫСЁНАК Пётр Ануфрыевіч. Пражываў у в. Татаркавічы Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1931. Рэабілітаваны 5.1.1993.

БАРЫСЁНАК Трафім Дзямідавіч, н. у 1875 у в. Забалацце Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Свіслач Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 12.1.1933. Рэабілітаваны 10.10.1959.

БАТУР Пётр Антонавіч, н. у 1882 у в. Ясень Асіповіцкага р-на. Вартаўнік-конюх будучастка. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 25.11.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны.

БАТУРЫН Мікалай Міхайлавіч, н. у 1907 у г. Жлобін. Дыспетчар ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 29.11.1937. Рэабілітаваны 28.3.1938.

БАТУС Іосіф Аляксандравіч, н. у 1908 у г. Пінск. Прараб. Пражываў на ст. Асіповічы. Арыштаваны 21.11.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 18.7.1957.

БАХМАТОВІЧ Пётр Іосіфавіч, н. у 1904 у в. Зарэчча Мінскага р-на. Рабочы лесаўчастка леспрамгаса. Пражываў у Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіраваны 18.7.1937. Рэабілітаваны 9.8.1968.

БАЯШКА Вікенцій Якімавіч (Яфімавіч), н. у 1887 у в. Цэль Асіповіцкага р-на. Калгаснік калгаса «Кастрычнік». Пражываў у в. Цэль. Рэпрэсіраваны 29.4.1937. Рэабілітаваны 17.11.1958.

БЕЛАНОВІЧ Мікалай Аляксандравіч, н. у 1883 у в. Быстча Барысаўскага р-на. Паштовы работнік. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 18.9.1929. Вызвалены 17.3.1939. Рэабілітаваны.

БЕЛАХВОСТ Аляксандра Міхайлаўна, н. у 1908 у в. Вязычын Асіповіцкага р-на. Настаўніца Свіслацкай СШ. Пражывала ў в. Свіслач Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіравана 1.1.1945. Рэабілітавана 12.3.1945.

БЕЛАХВОСТ (БЕЛАХВОСТАЎ) Павел Рыгоравіч, н. у 1880 у в. Хімное Асіповіцкага р-на. Вартаўнік Градзянскага лесапункта. Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 7.12.1937. Расстраляны 15.3.1938. Рэабілітаваны 8.2.1958.

БЕЛАЯ Ганна Васільеўна, н. у 1918 у в. Ясень Асіповіцкага р-на.

БЕЛАЯ Ксенія Канстанцінаўна, н. у 1882.

БЕЛАЯ Любоў Васільеўна, н. у 1922 у в. Ясень Асіповіцкага р-на.

БЕЛКІН Залман Барысавіч, н. у 1906 у г. Дуброўна Віцебскай вобл. Начальнік забеспячэння шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіраваны 11.12.1937. Рэабілітаваны 19.4.1939.

БЕЛЫ Васіль Андрэевіч, н. у 1885 у в. Ясень Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 4.1.1933. Рэабілітаваны 8.6.1989.

БЕЛЫ Васіль Самуілавіч, н. у 1875 у в. Ясень Асіповіцкага р-на, **БЕЛЫ Мікалай Васільевіч**, н. у 1928 у в. Ясень Асіповіцкага р-на, **БЕЛЫ Цімафей Васільевіч**, н. у 1904 у в. Ясень Асіповіцкага р-на — пражывалі ў в. Ясень. Раскулачаны ў 1930. Пакаранне адбывалі ў Свярдлоўскай вобл. Рэабілітаваны 19.3.1993.

БЕЛЫ Іван Андрэевіч, н. у 1884 у в. Ясень Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 4.1.1933. Рэабілітаваны 8.6.1989.

БЕЛЫ Іван Рыгоравіч, н. у 1912 у в. Старыя Рэчкі Чэрвеньскага р-на. Шафёр. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 15.5.1948. Рэабілітаваны 26.7.1961.

БЕЛЫ Мікалай Сяргеевіч, н. у 1906 у в. Старыя Тарасавічы Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Смалярня Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.3.1933. Рэабілітаваны 20.11.1964.

БЕЛЫ Сяргей Васільевіч, н. у 1870 у в. Старыя Тарасавічы Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Смалярня Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 1.9.1963.

БЕЛЬЧЫН Кузьма Мінавіч, н. у 1909 у в. Падарэссе Старадарожскага р-на. Чорнарабочы шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 23.10.1937. Расстраляны ў г. Бабруйск 13.1.1938. Рэабілітаваны 4.6.1958.

БЕРАЗІНСКІ Баляслаў Вікенцьевіч, н. у 1880 у г. Асіповічы. Рабочы жывёлабойні. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 17.2.1938. Расстраляны 26.9.1938 у г. Мінск. Рэабілітаваны 16.2.1989.

БЕРАЗОЎСКІ Баляслаў Адамавіч, н. у 1907 у в. Сталяры Чэрвеньскага р-на. Калгаснік калгаса імя Валадарскага. Пражываў у в. Казіміра Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 10.1.1938. Расстраляны 31.7.1938. Рэабілітаваны 29.10.1958.

БЕРАЗОЎСКІ Іосіф Адамавіч, н. у 1887 у в. Старыя Дарогі Чэрвеньскага р-на. Калгаснік калгаса імя Валадарскага. Пражываў у в. Казіміраўка Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 11.1.1938. Расстраляны 31.7.1938. Рэабілітаваны 29.10.1958.

БЕРАЗОЎСКІ Фёдар Іосіфавіч, н. у 1900 у в. Забалоцце Старадарожскага р-на. Рабочы Асіповіцкага леспрамгаса. Пражываў у в. Прыцерпа Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.7.1937. Рэабілітаваны 16.1.1989.

БЕРАСНЕВІЧ Эдмунд Людвігавіч, н. у 1901 у в. Чарналессе Асіповіцкага р-на. Аднаасобнік. Пражываў у в. Чарналессе. Рэпрэсіраваны 25.3.1930. Рэабілітаваны 13.7.1989.

БЕРНАТ Іван Паўлавіч, н. у 1912 у в. Старая Дражня Асіповіцкага р-на. Кладаўшчык вагонарамонтнага пункта ст. Асіповічы. Пражываў у в. Новая Дражня Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 2.12.1937. Рэабілітаваны 7.3.1938.

БЕСМАН Сцяпан Іосіфавіч, н. у 1888 у в. Лочын Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 23.2.1931. Рэабілітаваны 20.5.1960.

БЕСМАН Сцяпан Іосіфавіч, н. у 1888 у в. Весялова Асіповіцкага р-на. Калгаснік. Пражываў у в. Лочын Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 13.1.1933. Рэабілітаваны 26.9.1989.

БЕСПРАЗВАННЫ (БЕЗПРАЗВАННЫ) Дзмітрый Дзмітрыевіч, н. у 1892 у г. Мінск. Сталяр МТС. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 8.1.1938. Расстраляны 31.3.1938. Рэабілітаваны 12.11.1982.

БЖЭСКІ Іосіф Іосіфавіч, н. у 1905 у в. Калкуны былой Ковенскай губ. Прараб-будаўнік рамканторы ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 25.1.1938. Рэабілітаваны 12.1.1957.

БІТУС Сяргей Раманавіч, н. у 1906 у в. Туркі Бабруйскага р-на. Рабочы чыгункі ст. Ясень. Пражываў на ст. Ясень Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 30.12.1944. Рэабілітаваны 16.6.1945.

БЛІЗНЕЦ Мікалай Макаравіч, н. у 1904 у в. Таўсцец Асіповіцкага р-на. Брыгадзір калгаса імя Кірава. Пражываў у в. Таўсцец Ясенскага сельсавета. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 18.5.1957.

БЛІЗНЕЦ Фама Восіпавіч, н. у 1864 у в. Амінавічы Асіповіцкага р-на. Калгаснік калгаса імя Кірава. Пражываў у в. Залессе Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 9.9.1961.

БЛІЗНЕЦ Цярэнцій Якаўлевіч, н. у 1897 у в. Пагарэлае Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Аднаасобнік. Рэпрэсіраваны 12.1.1933. Адбываў пакаранне на Поўначы. Рэабілітаваны 5.6.1962.

БЛІЗНЕЦ Цярэнцій Якаўлевіч, н. у 1887 у в. Пагарэлае Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Аднаасобнік. Рэпрэсіраваны 28.2.1931. Рэабілітаваны 20.5.1960.

БОБРЫК Васіль Арцёмавіч, н. у 1883 у в. Ясень Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 5.12.1933. Рэабілітаваны 12.9.1989.

БОБРЫК Фама Арцёмавіч, н. у 1882 у в. Ясень Асіповіцкага р-на, **БОБРЫК Фёкла Іосіфаўна**, н. у 1883 у в. Ясень Асіповіцкага р-на, іх дзеці **БОБРЫК Аляксандра Фамінічна**, н. у 1924 у в. Ясень Асіповіцкага р-на, **БОБРЫК Ганна Фамінічна**, н. у 1923 у в. Ясень Асіповіцкага р-на, **БОБРЫК Марыя Фамінічна**, н. у в. Ясень Асіповіцкага р-на, **БОБРЫК Соф'я Фамінічна**, н. у 1921 у в. Ясень Асіповіцкага р-на — пражывалі ў в. Ясень. Раскулачаны ў 1930. Рэабілітаваны 21.2.1994.

БОКШЫЦ Апанас Сідаравіч, н. у 1910 у в. Таль Любанскага р-на. Рабочы кар'ера «Татарка» Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 26.5.1989.

БОНДАР Аляксей Іванавіч, н. у 1900 у в. Шэйпічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 14.4.1937. Рэабілітаваны 28.2.1968.

БОНДАР Іван Лук'янавіч, н. у 1862 у в. Шэйпічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 20.11.1932. Рэабілітаваны 12.12.1967.

БОНДАР Клаўдзія Васільеўна, н. у 1914 у в. Свіслач Асіповіцкага р-на. Працавала ў Свіслацкай арцелі «Уперад». Рэпрэсіравана 1.1.1945. Рэабілітавана 5.4.1945.

БОЧКА Аляксандр Іванавіч, н. у 1908 у в. Лапацічы Слуцкага р-на. Сталяр 4-га вагоннага ўчастка Беларускай чыгункі. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 1.12.1937. Расстраляны 14.1.1938. Рэабілітаваны 29.9.1958.

БРАНАВІЦКІ Віктар Мартынавіч, н. у 1862 у в. Уборак Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Пабокавічы Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 18.7.1937. Расстраляны 16.10.1937 у Магілёве. Рэабілітаваны 16.1.1989.

БРОЦКІ Мікалай Антонавіч, н. у 1877 у в. Ясень Асіповіцкага р-на. Вартаўнік ст. Асіповічы. Пражываў на ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 4.8.1938. Рэабілітаваны 14.5.1939.

БРЫЛЕЎСКІ Адам Вікенцьевіч, н. у 1878 у в. Яноўка Асіповіцкага р-на. Кладаўшчык калгаса «Камінтэрн». Пражываў у в. Яноўка. Рэпрэсіраваны 23.1.1933. Рэабілітаваны 15.8.1958.

БУГАР Ігнат Максімавіч, н. у 1876 у в. Цяплухі Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 21.1.1933. Адбываў пакаранне на Поўначы. Рэабілітаваны 21.11.1989.

БУДНЕР Антон Мацвеевіч, н. у 1883 у в. Каралёўка Уладаўскага пав., Польшча. Сталяр калгаса. Пражываў у в. Казіміраўка Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 24.8.1937. Расстраляны 13.1.1938. Рэабілітаваны 6.9.1989.

БУДНІК Мікалай Васільевіч, н. у 1884 у г. Ліда. Тэлефаніст. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 8.7.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 15.8.1958.

БУЗАНОЎСКІ Пётр Іванавіч, н. у 1883 у в. Уборак Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 25.1.1935. Рэабілітаваны 27.11.1989.

БУЗАНОЎСКІ Уладзімір Станіслававіч, н. у 1864 у в. Уборак Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 29.5.1929. Рэабілітаваны 17.11.1989.

БУЙНІКАВА Марыя Аляксандраўна, н. у 1888 у г. Адэса. Пражывала ў в. Азярышча Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіравана ў 1937. Рэабілітавана 29.5.1959.

БУЙНІКАЎ Рыгор Васільевіч, н. у 1886 у г.п. Тураў Жыткавіцкага р-на. Лесаруб Асіповіцкага леспрамгаса. Пражываў у в. Азярышча Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 18.7.1937. Расстраляны 9.9.1937 у Бабруйску. Рэабілітаваны.

БУЙНІЦКІ Іван Іванавіч, н. у 1868 у в. Зітрыкі, Польшча. Рамонтны рабочы чыгункі г. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 27.1.1938. Расстраляны 4.6.1938. Рэабілітаваны 27.11.1989.

БУКОЎСКАЯ Станіслава Вітольдаўна, н. у 1912 у в. Уборак Асівіцкага р-на, дзе і пражывала. Рэпрэсіравана 10.6.1929. Рэабілітавана 17.11.1989.

БУЛАТ Ігнат Зянонавіч, н. у 1876 у в. Булатнікі Капыльскага р-на. Дворнік ст. Асіповічы Беларускай чыгункі. Пражываў у в. Прудок Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 26.6.1938. Расстраляны 19.10.1938 у Мінску. Рэабілітаваны 16.1.1989.

БУЛАТ Ігнат Зянонавіч, н. у 1876 у в. Булатнікі Капыльскага р-на. Рабочы Гомельскага будучастка на ст. Асіповічы. Пражываў у в. Прудок Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 21.10.1937. Рэабілітаваны 21.11.1937.

БУЛГАК-БУГЛАК Вікенцій Ігнатавіч, н. у 1902 у в. Пабокавічы Асіповіцкага р-на. Статыстык дэпо ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 3.1.1933. Рэабілітаваны 18.6.1965.

БУЛГАК Феліцыян Ігнатавіч, н. у 1883 на ст. Ясень Асіповіцкага р-на. Майстар ст. Дараганава Заходняй чыгункі. Пражываў на ст. Дараганава. Рэпрэсіраваны 31.3.1929. Рэабілітаваны 4.8.1958.

БУЛЫНКА Сцяпан Іосіфавіч, н. у 1893 у в. Плоская Дзяржынскага р-на. Цясляр пляцоўкі пры ст. Лапічы. Пражываў у в. Дзяржыншчына Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 17.7.1937. Рэабілітаваны 26.5.1989.

БУРАК Міхаіл Фаміч, н. у 1894 у в. Шэйпічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рабочы шклозавода «Кастрычнік». Рэпрэсіраваны 27.9.1937. Рэабілітаваны 28.5.1960.

БУРДЗІН Уладзімір Кір'янавіч, н. у 1890 у Мінску. Бухгалтар аддзялення сувязі. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 30.9.1938. Рэабілітаваны 9.3.1939.

БУРЧЭЎСКІ Лука Фаміч, н. у 1901 у в. Кошкі Гродзенскай вобл. Машыніст электрастанцыі. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 30.9.1938. Рэабілітаваны 9.3.1939.

БУРЧЭЎСКІ Мікалай Фаміч, н. у 1912 у в. Кошкі Гродзенскай вобл. Машыніст электрастанцыі. Пражываў на ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 30.9.1938. Рэабілітаваны 11.2.1940.

БУШУЕЎ Уладзімір Рыгоравіч, н. у 1904. Сцэпшчык ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 12.10.1937. Расстраляны 15.1.1938. Рэабілітаваны 5.11.1957.

БЫКОЎСКАЯ Бацлава Уладзіславаўна, н. у 1912 у в. Уборак Асіповіцкага р-на, дзе і пражывала. Рэпрэсіравана 10.6.1929. Рэабілітавана 17.11.1989.

БЫКОЎСКАЯ Марыя Венядзіктаўна, н. у 1874 у в. Уборак Асіповіцкага р-на, дзе і пражывала. Рэпрэсіравана 10.6.1929. Рэабілітавана 17.11.1989.

БЫКОЎСКАЯ Эмілія Цэзараўна, н. у 1884 у в. Семіровічы. Пражывала ў в. Уборак. Рэпрэсіравана 10.6.1929. Рэабілітавана 17.11.1989.

БЫКОЎСКІ Вітольд Гектаравіч, н. у 1869 у в. Уборак Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 29.5.1929. Рэабілітаваны 17.11.1989.

БЫКОЎСКІ Уладзіслаў Станіслававіч, н. у 1870 у в. Уборак Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 20.5.1929. Рэабілітаваны 17.11.1989.

БЫЛІНА Франц Вікенцьевіч, н. у 1876 у в. Пагарэлае Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 28.2.1931. Рэабілітаваны 20.5.1960.

БЫСТРОЎ Ілья Сцяпанавіч, н. у 1908 у в. Сакроўшчына Цвярской вобл. Паязны вагонны майстар ст. Асіповічы Беларускай чыгункі. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 25.9.1946. Рэабілітаваны 31.8.1990.

БЫЧАНОК Іван Іванавіч, н. у 1907 у в. Лапічы Бабруйскага р-на. Пражываў у в. Перарожкі Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 14.4.1932. Рэабілітаваны 16.1.1989.

БЯЗРУЧКА Фёдар Паўлавіч, н. у 1872 у в. Пагарэлае Асіповіцкага р-на. Баншчык ст. Верайцы Беларускай чыгункі. Пражываў у в. Вярэйцы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 27.7.1938. Рэабілітаваны 4.8.1938.

БЯЛЯК Сцяпан Іванавіч, н. у 1890 у в. Аляксандраўка Асіповіцкага р-на. Калгаснік. Пражываў у в. Аляксандраўка. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 9.9.1961.

БЯРЭЗІНСКІ Апалінар Вікенцьевіч, н. у 1877 у в. Казлы Клічаўскага р-на. Пячнік-ацяпляшчык Асіповіцкага вузла. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 19.2.1937. Рэабілітаваны 14.7.1939.

БЯРЭЗІНСКІ Баляслаў Вікенцьевіч, н. у 1881 у в. Застар'е Бярэзінскага р-на. Рабочы бойні г. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 17.2.1938. Расстраляны 28.9.1938. Рэабілітаваны 27.11.1989.

БЫЦ Сідар Максімавіч, н. у 1899 у Люблінскім ваяводстве, Польшча. Дзесятнік лесаўчастка. Пражываў у в. Азярышча Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 16.4.1937. Рэабілітаваны 29.11.1958.

БЯЛЯЕЎ Генадзь Уладзіміравіч, н. у 1904 у г. Магілёў. Старшы бухгалтар пагрузканторы ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 17.8.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 25.2.1958.

ВАДАЕВІЧ Харытон Данілавіч, н. у 1869 у в. Кавалі былога Бабруйскага павета. Галоўны кандуктар ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 13.2.1933. Рэабілітаваны 27.3.1933.

ВАЙНІЛОВІЧ Браніслаў Якаўлевіч, н. у 1907 у в. Дземенка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 28.3.1930. Рэабілітаваны 15.4.1950.

ВАЙНІЛОВІЧ Ігнат Іванавіч, н. у 1903 у в. Дземенка Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Мяжное Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 14.3.1959.

ВАЙНІЦКІ Эдуард Мечыслававіч, н. у 1905 у Мінску. Рабочы гаркамгаспадаркі. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 26.7.1938. Расстраляны 19.10.1938. Рэабілітаваны 31.7.1989.

ВАЙЦАХОЎСКІ Міхаіл Францавіч, н. у 1911 на Украіне. Выдзімальшчык шкла шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 15.11.1937. Расстраляны 6.12.1937. Рэабілітаваны 15.9.1958.

ВАЙЦЯНКОЎ Ігнат Канстанцінавіч, н. у 1896 у в. Вішанькі Рагачоўскага р-на. Пуцявы абходчык 13-й дыстанцыі пуці. Пражываў у в. Дзераўцы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 13.7.1938. Рэабілітаваны 16.7.1958.

ВАЛАХАНОВІЧ Вікенцій Мікалаевіч, н. у 1902 у в. Панкі Дзяржынскага р-на. Пражываў у в. Паляны Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 6.11.1937. Расстраляны 30.12.1937. Рэабілітаваны 17.8.1959.

ВАЛЕНЧЫЦ Фёдар Іванавіч, н. у 1902 у в. Пралетарскія Татаркавічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса імя Варашылава. Рэпрэсіраваны 27.2.1933. Рэабілітаваны 20.12.1958.

ВАЛНІСТЫ Яфім Якаўлевіч, н. у 1881 у в. Блеўчыцы Капыльскага р-на. Лесаруб лесаўчастка. Пражываў у в. Новая Дражня Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.6.1937. Рэабілітаваны 29.11.1958.

ВАЛОДЗЬКА Канстанцін Іванавіч, н. у 1905 у в. Троіцкая Слабада Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Земляроб калгаса «Гікала». Рэпрэсіраваны 18.9.1937. Рэабілітаваны 27.11.1939.

ВАЛОДЗЬКА Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1892 у в. Беліва Чэрвеньскага р-на. Рабочы Асіповіцкага лясгаса. Пражываў у в. Троіцкая Слабада Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 22.11.1944. Рэабілітаваны 15.9.1962.

ВАЛОДЗЬКА Рыгор Ануфрыевіч, н. у 1888 у в. Беліва Чэрвеньскага р-на. Калгаснік. Пражываў у в. Троіцкая Слабада Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 22.11.1944. Рэабілітаваны 15.9.1962.

ВАНЦЛА-ВАНЦЛАЎ Павел Іосіфавіч, н. у 1902 у г. Асіповічы, дзе і пражываў. Слесар паравознага дэпо ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 31.12.1944. Рэабілітаваны 21.4.1961.

ВАРАБЕЙ Ілья Васільевіч, пражываў у в. Хімное. Раскулачаны ў 1930. Рэабілітаваны 18.3.1992.

ВАРАКСА Павел Васільевіч, н. у 1874 у в. Брыцалавічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 12.10.1989.

ВАРАНЕЦ Карп Нікіфаравіч, н. у 1896 у г. Любань Мінскай вобл. Шлакаўнік дэпо ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ВАРЫГА Мікалай Якаўлевіч, н. у 1870 у в. Пагост Салігорскага р-на. Служыцель рэлігійнага культу. Рэпрэсіраваны 18.9.1937. Рэабілітаваны 1.9.1963.

ВАСАРАЎДЗЕ Казімір Ксавер'евіч, н. у 1908 на ст. Калкуны, Латвія. Галоўны кандуктар. Пражываў на ст. Асіповічы. Арыштаваны 21.11.1937. Расстраляны 28.2.1938. Рэабілітаваны 24.8.1959.

ВАСІЛЕЎСКІ Аляксандр Васільевіч, н. у 1897 у в. Карытнае Асіповіцкага р-на. Тэхнарук. Пражываў у в. Гарадзішча Урыцкага р-на Арлоўскай вобл. Рэпрэсіраваны 25.10.1937. Рэабілітаваны 15.4.1939.

ВАСІЛЕЎСКІ Мікалай Іванавіч, н. у 1903 у в. Дражня Асіповіцкага р-на. Дзяжурны тэхнік канторы сувязі. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 11.6.1938. Рэабілітаваны 9.3.1939.

ВАСКОВІЧ Мікалай Васільевіч, н. у 1897 у в. Асяродак Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Селянін-аднаасобнік. Арыштаваны 7.2.1938. Расстраляны. Рэабілітаваны 27.9.1958.

ВАСЬКОЎ Мікалай Пятровіч, н. у 1913 у в. Стахаўшчына Быхаўскага р-на. Шавец арцелі «Сацыялістычная праца». Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 23.3.1948. Рэабілітаваны 7.2.1955.

ВЕЙС Пётр Іванавіч, н. у 1895 у в. Казіміраў Бераг Мінскай вобл. Чыгуначны майстар ст. Асіповічы. Пражываў на ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 31.3.1929. Рэабілітаваны 4.8.1958.

ВЕРАСКОЎСКАЯ Любоў Фёдараўна, н. у 1900, **ВЕРАСКОЎСКАЯ Ніна Мяленцьеўна**, н. у 1927 у в. Троіцкая Слабада Асіновіцкага р-на, **ВЕРАСКОЎСКІ Аляксандр Рыгоравіч**, н. у 1908 у в. Троіцкая Слабада Асіповіцкага р-на — раскулачаны ў 1929. Рэабілітаваны 14.3.1994.

ВЕРАСКОЎСКІ Мяленцій Рыгоравіч, н. у 1895, **ВЕРАСКОЎСКІ Фадзей Рыгоравіч**, н. у 1903, **ВЕРАСКОЎСКІ Яўген Мяленцьевіч**, н. у 1929 у в. Троіцкая Слабада Асіповіцкага р-на — пражывалі ў в. Троіцкая Слабада Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1929. Рэабілітаваны 14.3.1994.

ВЕРАСКОЎСКІ Уладзімір Васільевіч, н. у 1909 у в. Троіцкая Слабада Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса імя Молатава. Рэпрэсіраваны 22.11.1944. Рэабілітаваны 15.9.1962.

ВЕРАСКОЎСКІ Уладзімір Рыгоравіч, н. у 1894 у в. Балогі Пухавіцкага р-на. Калгаснік калгаса імя Молатава. Пражываў у в. Троіцкая Слабада Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 31.12.1944. Рэабілітаваны 15.9.1962.

ВЕРАШЧАГІН Мікалай Данілавіч, н. у 1909 у в. Гарбацэвічы Бабруйскага р-на. Слесар ст. Асіповічы. Пражываў у в. Заручэўе Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 8.7.1938. Рэабілітаваны 25.12.1938.

ВЕРНІКОЎСКІ Адам Вікенцьевіч, н. у 1888 у в. Блыхава Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса імя Кірава. Рэпрэсіраваны 16.11.1935. Рэабілітаваны 4.11.1936.

ВЕРНІКОЎСКІ Антон Іванавіч, н. у 1905 у в. Сценкі Асіповіцкага р-на. Аграном калгаса імя Калініна Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 5.9.1938. Рэабілітаваны 22.8.1939.

ВЕРНІКОЎСКІ Антон Ігнатавіч, н. у 1890 у в. Тапільск Чэрвеньскага р-на. Пражываў на хутары Максімаўскія Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны

12.1.1933 і 18.7.1937. Рэабілітаваны 9.4.1960 і 20.11.1964.

ВЕРНІКОЎСКІ Войцах Іванавіч, н. у 1907 у в. Уборак Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 29.5.1929. Рэабілітаваны 17.11.1989.

ВЕРНІКОЎСКІ Генрых Ігнацьевіч. н. у 1907 у в. Яноўка Чэрвеньскага р-на. Пражываў на хутары Максімаўскія Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 27.3.1930. Рэабілітаваны 27.2.1960.

ВЕРНІКОЎСКІ Міхаіл Вікенцьевіч, н. у 1872 у в. Блыхава Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Арыштаваны 6.8.1937. Расстраляны 15.10.1937. Рэабілітаваны 12.3.1960.

ВЕРНІКОЎСКІ Станіслаў Іосіфавіч, н. у 1915 у в. Новая Дражня Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Дзяржінспектар па Зборскім сельсавеце. Арыштаваны ў ліпені 1938. Расстраляны 10.10.1938. Рэабілітаваны 24.12.1958.

ВЕРНІКОЎСКІ Станіслаў Карлавіч, н. у 1909 у в. Уборак Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік. Арыштаваны 12.4.1938. Расстраляны 18.11.1939. Рэабілітаваны 7.5.1989.

ВЕРНІКОЎСКІ Станіслаў Карлавіч, н. у 1909 у в. Уборак Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік. Арыштаваны 13.4.1938. Расстраляны 18.11.1938. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ВЕРНІКОЎСКІ Фларыян Вікенцьевіч, н. у 1873 у в. Снусцік Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік. Рэпрэсіраваны 14.1.1933. Рэабілітаваны 26.9.1989.

ВЕРНІКОЎСКІ Эдуард Карлавіч, н. у 1897 у в. Уборак Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Падкоства Мінскай вобл. Рэпрэсіраваны 29.5.1929. Рэабілітаваны 17.11.1989.

ВЕЧАР Сцяпан Уладзіміравіч, н. у 1895 у в. Бусловічы Слуцкага р-на. Чорнарабочы шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 24.10.1937. Расстраляны 13.1.1938. Рэабілітаваны 9.7.1958.

ВІНЧУК Іосіф Францавіч, н. у 1900 у г. Слуцк. Майстар-шкловыдзімальшчык шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 23.1.1928. Расстраляны. Рэабілітаваны 4.6.1958.

ВОЙНІЧ Станіслаў Браніслававіч, н. у 1905 у в. Масевічы Капыльскага р-на. Грузчык ст. Асіповічы. Пражываў на ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 28.1.1940. Рэабілітаваны 14.3.1940.

ВОЙНІЧ Сямён Лук'янавіч, н. у 1898 у г. Маладзечна. Машыніст паравознага дэпо ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 15.6.1938. Рэабілітаваны 20.10.1956.

ВОЙНІЧ Фелікс Іванавіч, н. у 1904 у в. Баравіца Асіповіцкага р-на. Рахункавод калгаса імя 16-годдзя Кастрычніка. Пражываў у в. Ваколіца Бабруйскага р-на. Рэпрэсіраваны 29.8.1938. Пакаранне адбываў у Хабараўскім краі. Рэабілітаваны 28.3.1956.

ВОЛЧАК Ціхан Антонавіч, н. у 1890 у в. Цясова Салігорскага р-на. Сталяр ст. Асіповічы. Пражываў у в. Барок (ст. Асіповічы). Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 20.12.1958.

ВОЛЬВІН Леанід Карлавіч, н. у 1876 у в. Мыш Брэсцкай вобл. Бондар арцелі «Пралетарый». Пражываў у в. Азярышча Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 15.9.1938.

ВЫШЫНСКІ Рыгор Міхеевіч, н. у 1903 у г. Асіповічы, дзе і пражываў. Старшы бухгалтар ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 13.12.1932. Рэабілітаваны 31.8.1989.

ВЯНГЛІНСКАЯ Станіслава Браніславаўна, н. у 1909, **ВЯНГЛІНСКІ Браніслаў Іпалітавіч,** н. у 1867, **ВЯНГЛІНСКІ Ішаліт Браніслававіч,** н. у 1920 — пражывалі ў в. Сяміравічы Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1930. Рэабілітаваны 10.3.1992.

ВАРАКСА Эдуард Вікенцьевіч, н. у 1907 у г. Фаніпаль Дзяржынскага р-на. Слесар ст. Пухавічы Беларускай чыгункі. Пражываў на Верайцоўскай ветцы чыгункі ў Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 28.1.1938. Расстраляны. Рэабілітаваны 31.3.1958.

ВЯРБІЦКІ Іван Антонавіч, н. у 1901 у в. Асінаўка Дзяржынскага р-на. Пражываў у в. Замалоціна Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 28.6.1938. Расстраляны 5.10.1938. Рэабілітаваны 14.8.1958.

ВЯРЫГА Мікалай Якаўлевіч, н. у 1870 у м. Пагост Мінскай вобл. Святар. Жыў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 18.9.1937. Рэабілітаваны 1.9.1963.

ВЯСЁЛЫ Адам Ігнатавіч, н. у 1905 у г. Асіповічы. Рамшчык шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у пасёлку шклозавода. Рэпрэсіраваны 27.8.1946. Рэабілітаваны 18.10.1963.

ВЯЧЭРА Андрэй Паўлавіч, н. у 1902 у в. Панарніца Чарнігаўскай вобл. Загадчык майстэрань чыг. станцыі Асіповічы. Пражываў на ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 5.11.1937. Рэабілітаваны 29.6.1957.

ВЯЧЭРА Арцём Клімавіч, н. у 1895 на ст. Шарны Народзіцкага р-на Жытомірскай вобл. Грабар ст. Асіповічы. Жыў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 30.1.1933. Рэабілітаваны 31.8.1989.

ГАВАРОЎСКАЯ Алена Станіславаўна, н. у 1908, **ГАВАРОЎСКАЯ Анастасія Васільеўна**, н. у 1882, **ГАВАРОЎСКАЯ Сцефаніда Мікалаеўна**, н. у 1921, **ГАВАРОЎСКІ Аляксандр Мікалаевіч**, н. у 1910, **ГАВАРОЎСКІ Іван Мікалаевіч**, н. у 1907, **ГАВАРОЎСКІ Іосіф Мікалаевіч**, н. у 1915, **ГАВАРОЎСКІ Мікалай Мікалаевіч**, н. у 1877, **ГАВАРОЎСКІ Яўген Мікалаевіч**, н. у 1918 — пражывалі ў в. Дубралёва Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1930. Пакаранне адбывалі ў Таўдзінскім р-не Свярдлоўскай вобл. Вызвалены ў 1946. Рэабілітаваны 28.9.1993.

ГАЛАВАЧ Адам Іванавіч, н. у 1889 у в. Каўгары Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Пабокавічы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 12.1.1933. Рэабілітаваны 18.6.1965.

ГАЛАВАЧ Андрэй Севасцьянавіч, н. у 1892 у в. Галынка Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Копча Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 13.1.1933. Рэабілітаваны 10.9.1965.

ГАЛАВАЧ Станіслаў Міхайлавіч, н. у 1901 у в. Пабокавічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Арыштаваны 18.9.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 6.6.1959.

ГАЛЕНДУХІНА Вольга Васільеўна. Пражывала ў в. Каменічы Асіповіцкага р-на. Раскулачана ў 1930. Рэабілітавана 25.1.1993.

ГАЛІЕЎСКІ Адам Ігнатавіч, н. у 1896 у в. Селішча Асіповіцкага р-на. Вартаўнік чыгуначнай станцыі. Пражываў у Бабруйску. Рэпрэсіраваны 14.7.1938. Адбываў пакаранне ў Казахстане. Рэабілітаваны 2.9.1989.

ГАЛІЕЎСКІ Мікалай Ігнатавіч, н. у 1899 у в. Красны Бор Пухавіцкага р-на. Грузчык леспрамгаса. Пражываў на ст. Лапічы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 12.5.1958.

ГАЛІНОЎСКІ Павел Андрэевіч, н. у 1896 у в. Слабада-Залессе Быхаўскага р-на. Лейтэнант дзяржбяспекі. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 5.7.1939. Расстраляны. Рэабілітаваны.

ГАЛІЦКІ Франц Антонавіч, н. у 1881 у в. Барок Пухавіцкага р-на. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 14.6.1938. Расстраляны. Рэабілітаваны 8.1.1957.

ГАЛОЎЧЫЦ Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1902 у в. Бортнае Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Мяжное Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 6.8.1937. Расстраляны 15.10.1937. Рэабілітаваны 14.3.1959.

ГАЛУБОВІЧ Антон Фёдаравіч, н. у 1893 у в. Крывасёлкі Капыльскага р-на. Цясляр ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 16.1.1938. Расстраляны. Рэабілітаваны 14.8.1964.

ГАЛУБОВІЧ Рыгор Іванавіч, н. у 1894 у в. Крывасёлкі Капыльскага р-на. Каваль калгаса «Рассвет» Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Лучыцы Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 20.4.1937. Расстраляны 20.10.1937 Рэабілітаваны 16.1.1989.

ГАЛЬВАС Вільгельм Вільгельмавіч, н. у 1897 у Пухавіцкім р-не. Старшыня райспажыўсаюза. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 10.1.1938. Рэабілітаваны 17.3.1939.

ГАЛЯС Рыгор Сцянанавіч, н. у 1881. Рабочы Вязскага лесаўчастка. Пражываў у в. Вяззе Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 23.8.1937. Рэабілітаваны 21.3.1960.

ГАНС Фаня Рыгораўна, н. у 1905 у м. Міжрэчча, Польшча. Настаўніца школы № 3 г. Асіповічы. Пражывала ў г. Асіповічы. Рэпрэсіравана 12.3.1938. Рэабілітавана 26.2.1939.

ГАНСЕЦКІ Іван Антонавіч, н. у 1905 у в. Шчэдрын Гомельскай вобл. Начальнік Лапіцкага лесаўчастка. Пражываў у в. Лапічы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 4.8.1938. Рэабілітаваны 10.4.1939.

ГАНЧАРОНАК Дзям'ян Фадзеевіч, н. у 1896 у в. Шыпы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 19.11.1937. Рэабілітаваны 16.3.1959.

ГАНЧАРОНАК Фёдар Сямёнавіч, н. у 1875 у в. Вяззе Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 10.11.1958.

ГАНЧАРОЎ Фёдар Іванавіч, н. у 1870 у в. Лысая Гара Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Грынёўка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 4.1.1933. Рэабілітаваны 8.6.1989.

ГАНЧАРЫК Мікіта Сямёнавіч, н. у 1882 у в. Садовічы Салігорскага р-на. Калгаснік калгаса «Новы шлях». Пражываў у в. Дзераўцы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 24.4.1945. Рэабілітаваны 31.12.1945.

ГАПАНОВІЧ Мікалай Якімавіч, н. у 1897 у в. Старчыцы Салігорскага р-на. Калгаснік калгаса імя Дзяржынскага. Пражываў у в. Лапічы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.7.1937. Рэабілітаваны 20.8.1958.

ГАРАДЗЕЦКІ Аляксандр Адамавіч, н. у 1916 у в. Перавоз Асіповіцкага р-на. Рабочы лясгаса. Пражываў у в. Лісічкі Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 12.9.1989.

ГАРАДЗЕЦКІ Антон Юльянавіч, н. у 1894 у в. Уборак Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 9.6.1929. Рэабілітаваны 17.11.1989.

ГАРАДЗЕЦКІ Аўгусцін Іосіфавіч, н. у 1892 у в. Слабада Бабруйскага р-на. Пражываў у в. Бортнае Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.11.1937. Рэабілітаваны 20.9.1989.

ГАРАДЗЕЦКІ Філіцыян Ігнатавіч, н. у в. Уборак Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 9.6.1929. Рэабілітаваны 17.11.1989.

ГАРДЗІЕВІЧ Іван Пятровіч, н. у 1906 у в. Шастакі Капыльскага р-на. Рахункавод-касір канторы «Нарыхтзерне» г. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 19.9.1937. Адбываў пакаранне ў Бабруйску. Расстраляны 13.1.1938. Рэабілітаваны 2.11.1960.

ГАРЭЦКІ Іосіф Іванавіч, н. у 1901 у в. Сёмкіна Слабада Асіповіцкага р-на. Калгаснік калгаса імя Дзяржынскага. Пражываў у в. Будзішча Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 6.8.1937. Пакаранне адбываў у Бабруйску. Расстраляны 15.10.1937. Рэабілітаваны 17.3.1960.

ГАРЭЦКІ Фабіян Іванавіч, н. у 1899 у в. Сёмкіна Слабада Асіповіцкага р-на. Лесаруб Лапіцкага леспрамгаса. Пражываў у в. Будзішча Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 6.8.1937. Пакаранне адбываў у Бабруйску. Расстраляны 15.10.1937. Рэабілітаваны 17.3.1960.

ГАЎРУКОВІЧ Ігнацій Іосіфавіч, н. у 1895 у в. Іўнікі Чэрвеньскага р-на. Пражываў у калгасе «Слава» былога Свіслацкага р-на. Рэпрэсіраваны 28.2.1931. Рэабілітаваны 20.5.1960.

ГАЎРУКОВІЧ Іосіф Іосіфавіч, н. у 1902 у в. Іўнікі (Новыя Ляды) Чэрвеньскага р-на. Пражываў

у калгасе «Слава» былога Свіслацкага р-на. Рэпрэсіраваны 28.2.1931. Рэабілітаваны 20.5.1960.

ГАЦУЛІН Міхаіл Іванавіч, н. у 1900 у г. Эліста, Калмыкія. Пуцявы рабочы 13-й дыстанцыі пуці Беларускай чыгункі. Пражываў на ст. Асіповічы. Арыштаваны 9.6.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 13.6.1957.

ГАЦУРА Ігнацій Сямёнавіч, н. у 1891 у в. Круглоніва Бабруйскага р-на. Калгаснік. Пражываў у в. Осава Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 2.10.1937. Рэабілітаваны 25.8.1958.

ГАЦУРА Сцяпан Сямёнавіч, н. у 1895 у в. Круглоніва Бабруйскага р-на. Пражываў у в. Осава Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 27.9.1937. Рэабілітаваны 3.7.1965.

ГЕРАСІМЧЫК Дзмітрый Андрэевіч, н. у 1911 у в. Караны Асіповіцкага р-на. Пражываў на хутары Каранскія. Рэпрэсіраваны 1.10.1937. Рэабілітаваны 28.4.1939.

ГЕРАСІМЧЫК Іван Логвінавіч, н. у 1885 у в. Дзераўцы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік. Рэпрэсіраваны 23.2.1933. Пакаранне адбываў у Казахстане. Рэабілітаваны 9.4.1960.

ГЕРАСІМЧЫК Майсей Дзмітрыевіч, н. у 1888 у в. Вяззе Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Лесавод. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 10.11.1958.

ГЕРМАН Мацвей Іванавіч, н. у 1918 у в. Драчава Асіповіцкага р-на. Артыст, вучыўся на 2-м курсе кансерваторыі. Пражываў у в. Драчава. Рэпрэсіраваны 28.8.1945. Рэабілітаваны 5.9.1989.

ГЕРЦАВІЧ Юда Залманавіч, н. у 1906 у в. Сяліба-Жолін Бярэзінскага р-на. Кравец. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 1.11.1950. Рэабілітаваны 2.11.1959.

ГЕРЧЫК Павел Мікітавіч, н. у 1894 у в. Убалацце Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 26.1.1933. Рэабілітаваны 20.2.1960.

ГЕРЫЛОВІЧ Іван Фадзеевіч, н. у 1879 у в. Гарошкава Рэчыцкага р-на. Інспектар-дэзінфектар ст. Асіповічы Беларускай чыгункі. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 27.8.1938. Адбываў пакаранне ў Мінску. Расстраляны 19.10.1938. Рэабілітаваны 10.2.1962.

ГЕРЫНГ Карл Паўлавіч, н. у 1878 у Польшчы. Рабочы шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 15.11.1937. Расстраляны 13.1.1938. Рэабілітаваны 8.5.1959.

ГЛАДКАЯ Праскоўя Іванаўна, н. у 1905. Пражывала ў в. Паплавы Асіповіцкага р-на. Раскулачана ў 1935. Рэабілітавана 6.4.1993.

ГЛАДКІ Сцяпан Васільевіч, н. у 1889 у в. Какаеўшчына Мінскага р-на. Кіраўнік «Нарыхтзерня». Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 12.3.1938. Рэабілітаваны 4.2.1940.

ГЛАДКІ Яфім Васільевіч, н. у 1901 у в. Баравічы Пухавіцкага р-на. Пражываў у в. Рэпішча Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 17.3.1933. Рэабілітаваны 22.5.1959.

ГЛУШАНКОЎ Мікалай Фёдаравіч, н. у 1875 у в. Салдацкая Томла Ульянаўскай вобл. Табельшчык дэпо ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 10.5.1931. Рэабілітаваны 10.1.1989.

ГОЛУБ Арсеній Кузьміч, н. у 1915 у в. Драчава Асіповіцкага р-на. Артыст, вучыўся на 2-м курсе кансерваторыі. Пражываў у в. Драчава. Рэпрэсіраваны 7.8.1944. Рэабілітаваны 28.5.1955.

ГОМАН Пётр Мікалаевіч, н. у 1906 у в. Лапічы Асіповіцкага р-на. Тынкоўшчык шклозавода «Кастрычнік» Асіповіцкага р-на. Пражываў у г.п. Свіслач. Рэпрэсіраваны 18.7.1937. Рэабілітаваны 9.3.1940.

ГОРНЫ Фёдар Іларыёнавіч, н. у 1911 у г. Таганрог. Шафёр пажарнай аховы г. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 21.3.1945. Рэабілітаваны.

ГОЦІН Іосіф Нікіфаравіч, н. у 1891 у в. Ігнатоўка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 14.1.1933. Рэабілітаваны 2.6.1989.

ГРАБОЎСКІ Бярнард Іосіфавіч, н. у 1902 у в. Пагарэлае Асіповіцкага р-на. Рахункавод Асіповіцкага леспрамгаса. Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 23.1.1933. Рэабілітаваны 15.8.1958.

ГРАБЯНЕВІЧ Уладзімір Канстанцінавіч, н. у 1874 у в. Антонаўка Бабруйскага р-на. Вартаўнік склада «Ваенведа». Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 24.8.1938. Расстраляны 19.10.1938. Рэабілітаваны 6.4.1959.

ГРУЗДОЎ Іван Міхайлавіч, н. у 1910 у Буда-Кашалёўскім р-не. Майстар шклозавода «Кастрычнік» Асіповіцкага р-на. Пражываў у п. Кастрычнік Асіповіцкага р-на. Арыштаваны ў снежні 1937. Расстраляны 20.2.1938. Рэабілітаваны 8.8.1989.

ГРЫБ Аляксей Фаміч, н. у 1901 у в. Доўгі Лог Віленскай губ. Рабочы Градзянскага лесапункта. Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 23.8.1937. Расстраляны 6.12.1937. Рэабілітаваны 3.11.1958.

ГРЫГАРЭЎСКІ Павел Іосіфавіч, н. у 1892 у г.п. Камянец Брэсцкай вобл. Земляроб калгаса імя Варашылава. Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 11.1.1938. Рэабілітаваны 19.3.1939.

ГРЫГАРЭЎСКІ Пётр Іосіфавіч, н. у 1876 у г.п. Камянец Брэсцкай вобл. Земляроб. Пражываў у р.п. Градзянка. Рэпрэсіраваны 17.1.1938. Рэабілітаваны 19.3.1939.

ГРЫНКЕВІЧ Браніслаў Іосіфавіч, н. у 1894 у г. Панявежыс, Літва. Слесар шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 15.11.1937. Расстраляны 6.12.1938. Рэабілітаваны 22.12.1958.

ГРЫНКЕВІЧ Віктар Якаўлевіч, н. у 1891 на ст. Ясень Асіповіцкага р-на. Пражываў на ст. Асіпові-

чы. Рэпрэсіраваны 24.3.1929. Рэабілітаваны 4.8.1958.

ГРЫНКЕВІЧ Сігізмунд Якаўлевіч, н. у 1883 на ст. Верайцы Асіповіцкага р-на. Пражываў на 364-м км чыгункі. Наглядчык 127-й дыстанцыі. Арыштаваны 15.1.1938. Расстраляны 28.2.1938. Рэабілітаваны 4.11.1957.

ГРЫНЬКО Захар Дзянісавіч, н. у 1870 у в. Амінавічы Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Воля Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 12.3.1960.

ГРЫНЬКО Пётр Захаравіч, н. у 1917 у в. Амінавічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рахункавод калгаса «Камунар». Рэпрэсіраваны 4.1.1945. Рэабілітаваны 3.1.1946.

ГРЫПІЧ Даніла Канстанцінавіч, н. у 1881 у в. Шыловічы Гродзенскай вобл. Калгаснік калгаса «Бальшавік». Пражываў у в. Новая Дражня Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 24.8.1938. Расстраляны 10.10.1938. Рэабілітаваны 24.12.1958.

ГРЫШАЛЬ Пётр Рыгоравіч, н. у 1883 у в. Туркаўшчына Мінскага р-на. Тэлефаніст ст. Верайцы. Пражываў у Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіраваны 19.7.1930. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ГРЫШАНОВІЧ Аляксандр Андрэевіч, н. у 1901 у в. Ігнатоўка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Старшыня калгаса. Рэпрэсіраваны 3.1.1945. Рэабілітаваны 7.1.1947.

ГРЫШАНОВІЧ Аляксандр Патапавіч, н. у 1880 у в. Ігнатоўка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса імя Валадарскага. Рэпрэсіраваны 18.9.1937. Рэабілітаваны 19.6.1959.

ГРЫШАНОВІЧ Аляксандр Патапавіч, н. у 1882 у в. Ігнатоўка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 14.1.1933. Адбываў пакаранне ў Казахстане. Рэабілітаваны 2.7.1989.

ГРЫШАНОВІЧ Антонія Данілаўна, н. у 1889 у в. Орча Асіповіцкага р-на, дзе і пражывала. Калгасніца. Рэпрэсіравана 7.1.1945. Рэабілітавана 5.8.1945.

ГРЫШАНОВІЧ Емяльян Якаўлевіч, н. у 1887 у в. Ігнатоўка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік. Рэпрэсіраваны 7.1.1945. Рэабілітаваны 5.8.1945.

ГРЫШАНОВІЧ Іван Васільевіч, н. у 1918 у в. Цяплухі Асіповіцкага р-на. Працаваў у кватэрна-эксплуатацыйнай службе. Пражываў у в. Цяплухі. Рэпрэсіраваны 16.1.1938. Рэабілітаваны 11.2.1939.

ГРЫШАНОВІЧ Іван Маркавіч, н. у 1901 у в. Ігнатоўка Асіповіцкага р-на. Старшыня калгаса імя Валадарскага. Пражываў у в. Ігнатоўка. Арыштаваны 7.11.1937. Расстраляны 13.1.1938. Рэабілітаваны 20.8.1957.

ГРЫШАНОВІЧ Мікалай Фёдаравіч, н. у 1909 у в. Ігнатоўка Асіповіцкага р-на. Рабочы ст. Завішына Ліпеньскага сельсавета. Пражываў у в. Ігнатоўка. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 21.11.1989.

ГРЫШАНОВІЧ Пелагея Емяльянаўна, н. у 1923 у в. Орча Асіповіцкага р-на. Справавод канторы вагоннага ўчастка ст. Асіповічы. Пражывала ў г. Асіповічы. Рэпрэсіравана 7.1.1945. Рэабілітавана 5.8.1945.

ГРЫШАНОВІЧ Пётр Мацвеевіч, н. у 1907 у в. Хімное Асіповіцкага р-на. Калгаснік калгаса імя Леніна. Пражываў у в. Хімное. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 19.6.1959.

ГРЫШАНОВІЧ Сцяпан Данілавіч, н. у 1899 у в. Ігнатоўка Асіповіцкага р-на. Рабочы ст. Завішына Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Ігнатоўка. Рэпрэсіраваны 18.9.1937. Рэабілітаваны 19.6.1959.

ГРЫШЧАНКА Пётр Прохаравіч, н. у 1873 у с. Ваганічы Гараднянскага р-на Чарнігаўскай вобл. Стрэлачнік ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 13.2.1933. Адбываў пакаранне ў «Сіблагу» ў г. Навасібірск. Рэабілітаваны 22.5.1962.

ГРЭЧАН Мацвей Андрэевіч, н. у 1908 у в. Ямпаль Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса імя Кірава. Рэпрэсіраваны 18.9.1937. Рэабілітаваны 9.5.1961.

ГУБАРЭВІЧ Франц Людвігавіч, н. у 1913 у Талачынскім р-не. Настаўнік Яноўскай пачатковай школы. Пражываў у в. Яноўка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 23.1.1933. Рэабілітаваны 15.8.1958.

ГУДКОЎСКІ Іван Лявонавіч, н. у 1899 у в. Гарохаўка Слуцкага р-на. Пражываў у Лапіцкім сельсавеце Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 15.9.1958.

ГУЗОЎСКІ Ігнат Мацвеевіч, н. у 1880 у в. Боркі Слуцкага р-на. Чыгуначнік. Пражываў на ст. Свіслач. Рэпрэсіраваны 10.5.1931. Рэабілітаваны 17.9.1933.

ГУЛІК Васіль Малахавіч, н. у 1896 у в. Пратасевічы Асіповіцкага р-на. Цясляр калгаса. Пражываў у в. Пратасевічы. Арыштаваны 6.8.1937. Пакаранне адбываў у Бабруйску. Расстраляны 15.10.1937. Рэабілітаваны 3.6.1960.

ГУРЛО Мікалай Адамавіч, н. у 1884 у в. Заполле Клічаўскага р-на. Пражываў у в. Свіслач Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 17.7.1937. Рэабілітаваны 22.9.1989.

ГУРНІЦКІ Станіслаў Ігнатавіч, н. у 1892 у в. Жукава Варшаўскага ваяв., Польшча. Камендант шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 23.8.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 10.4.1964.

ГУРСКІ Сяргей Цімафеевіч, н. у 1910 у в. Замосце Уздзенскага р-на. Рабочы ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 31.8.1940. Рэабілітаваны 15.10.1940.

ГУРЫНОВІЧ Браніслаў Юльянавіч, н. у 1874 у в. Ражнетава Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса імя Кірава. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 9.9.1961.

ГУРЫНОВІЧ Іван Якаўлевіч, н. у 1895 у в. Залужжа Старадарожскага р-на. Брыгадзір калгаса «Новы шлях». Пражываў у в. Дзераўцы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 21.2.1945. Рэабілітаваны 17.9.1945.

ГУРЫНОВІЧ Фёдар Фёдаравіч, н. у 1895 у в. Старчыцы Салігорскага р-на. Возчык леспрамгаса. Пражываў на Дуброўскім раз'ездзе Беларускай чыгункі ў Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 21.11.1989.

ГУРЫНОВІЧ Франц Іосіфавіч, н. у 1914 у в. Ражнетава Асіповіцкага р-на. Вагаўшчык ст. Асіповічы Беларускай чыгункі. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 2.10.1937. Рэабілітаваны 20.9.1958.

ГУРЭЦКІ Эдуард Францавіч, н. у 1903 у в. Прудок Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса «17 год Кастрычніка». Рэпрэсіраваны 24.6.1938. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ГУТОЎСКІ Аляксандр Валяр'янавіч, н. у 1869 у г. Ашмяны. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 10.3.1933. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ГУТОЎСКІ (ГУТКОЎСКІ) Аляксандр Валяр'янавіч, н. у 1869 у г. Ашмяны. Вартаўнік ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 24.8.1937. Расстраляны 5.12.1937. Рэабілітаваны 24.12.1957.

ГУТОЎСКІ Уладзіслаў Аляксандравіч, н. у 1902 у г. Асіповічы. Слесар арцелі «Чырвоны хімік». Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 24.8.1937. Расстраляны 13.1.1938. Рэабілітаваны 4.5.1959.

ГУЧЭК Карл Іосіфавіч, н. у 1891 у в. Сінела Мінскага р-на. Цясляр Цэльскага лесаўчастка. Пражываў у в. Фрунзе Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 6.8.1937. Расстраляны 15.10.1937. Рэабілітаваны 12.5.1958.

ГУШЧА Аляксандр Паўлавіч, н. у 1897 у в. Забродцзе Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Аднаасобнік. Рэпрэсіраваны 29.3.1930. Рэабілітаваны 13.7.1989.

ГУШЧА Андрэй Юльянавіч, н. у 1869.

ГУШЧА Антон Андрэевіч, н. у 1914 у в. Барсучына Асіповіцкага р-на, **ГУШЧА Марыя Люцыянаўна,** н. у 1871, **ГУШЧА Мікалай Андрэевіч,** н. у 1918 у в. Барсучына Асіповіцкага р-на — пражывалі ў в. Барсучына. Раскулачаны ў 1929. Рэабілітаваны 3.8.1993.

ДАБРАВОЛЬСКІ Пётр Іванавіч, н. у 1891 у м. Цаперка Клецкага р-на. Пражываў у в. Коханаўка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 24.3.1933. Рэабілітаваны 25.10.1989.

ДАБРЫЦКІ Фадзей Людвігавіч, н. у 1897 у в. Уборак Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 3.6.1929. Рэабілітаваны 17.11.1989.

ДАВІДОВІЧ Аляксей Касьянавіч, н. у в. Хімное Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса імя Леніна. Арыштаваны 19.9.1937. Расстраляны 23.10.1937. Рэабілітаваны 19.6.1959.

ДАВЫДОВІЧ Вольга Лукінічна, н. у 1896 у в. Цяплухі Асіповіцкага р-на. Пражывала на хутары Наваліцкі Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіравана 19.9.1937. Рэабілітавана 19.9.1959.

ДАВЫДОВІЧ Фёдар Данілавіч, н. у 1880 у в. Ігнатоўка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Вартаўнік саду. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 21.11.1989.

ДАВЫДОВІЧ Фёдар Данілавіч, н. у 1881 у в. Ігнатоўка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Селянін. Рэпрэсіраваны 6.4.1933. Рэабілітаваны 2.6.1989.

ДАЛІДОВІЧ Аляксандр Нікіфаравіч, н. у 1903 у в. Ямнае Слуцкага р-на. Грузчык Асіповіцкага леспрамгаса. Пражываў у п. Кастрычнік Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.7.1937. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ДАМАРАД Сцяпан Дзянісавіч, н. у 1898 у в. Пратасевічы Асіповіцкага р-на. Рамонтны рабочы ст. Асіповічы. Пражываў у в. Пратасевічы. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 19.5.1962.

ДАНОЎСКІ Іван Антонавіч, н. у 1909 у п. Кастрычнік Асіповіцкага р-на. Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 15.11.1937. Расстраляны 15.1.1938. Рэабілітаваны 28.11.1959.

ДАНОЎСКІ Міхаіл Антонавіч, н. у 1892 у в. Буда Чэрвеньскага р-на. Цясляр калгаса імя Кірава. Пражываў у в. Лючына Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 16.11.1935. Рэабілітаваны 10.2.1936.

ДАРАФЕЙЧЫК Фёдар Мікітавіч, н. у 1865 у в. Пагарэлае Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Селянін-аднаасобнік. Рэпрэсіраваны 18.9.1937. Рэабілітаваны 14.1.1961.

ДАРАШКЕВІЧ Міхаіл Францавіч, н. у 1914 на хутары Юзэфін Бабруйскага р-на. Электраманцёр электрастанцыі. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 18.7.1938. Рэабілітаваны 7.5.1958.

ДАРАШЭВІЧ Іосіф Баляслававіч, н. у 1876 у Клічаўскім р-не. Пражываў у в. Прыцерпа Асіповіцкага р-на. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ДАЎГАЛЕВЕЦ Емяльян Рыгоравіч, н. у 1889 у в. Завішын Салігорскага р-на. Асенізатар ст. Асіповічы. Пражываў на ст. Асіповічы. Арыштаваны 19.12.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ДВАРЭЦКІ Сцяпан Мікалаевіч, н. у 1899 у в. Кучкі былой Віленскай губ. Стрэлачнік ст. Верайцы. Пражываў у в. Верайцы Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 21.1.1938. Расстраляны 28.2.1938. Рэабілітаваны 30.12.1958.

ДЗЕГЦЯРОЎ Антон Міхайлавіч, н. у 1881 у в. Хаімонаўка былога Мінскага павета. Лесавод лесаўчастка. Пражываў у в. Новая Дражня Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.6.1937. Рэабілітаваны 29.11.1958.

ДЗЕРВАЕД Гілярый Антонавіч, н. у 1885 у в. Высокая Гара (хутар Ручышча) Чэрвеньскага р-на. Пражываў у в. Ручышча Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 23.2.1931. Рэабілітаваны 20.5.1960.

ДЗІВАК Аляксей Раманавіч, н. у 1903 у в. Бозак Асіповіцкага р-на. Чырвонаармеец в/ч 111. Пражываў у г. Омск. Рэпрэсіраваны 5.2.1943. Рэабілітаваны 31.7.1964.

ДЗІВАК Герасім Аляксеевіч, н. у 1900 у в. Вязаўніца Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 19.3.1937. Рэабілітаваны 31.10.1989.

ДЗІВАК Раман Міронавіч, н. у 1900 у в. Яноўка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Цясляр калгаса «Камінтэрн». Арыштаваны 23.1.1933. Расстраляны. Рэабілітаваны 15.8.1958.

ДЗМІТРЫЕВА Ніна Васільеўна. Пражывала ў в. Каменічы Асіповіцкага р-на. Раскулачана ў 1930. Рэабілітавана 25.1.1993.

ДЗМІТРЫЕЎ Максім Андрэевіч, н. у 1879 у г. Мінск. Кантралёр цягнікоў ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 8.5.1932. Рэабілітаваны 16.7.1938.

ДЗЮБА Уладзіслаў Андрэевіч, н. у 1881 у м. Закшыве Люблінскага пав., Польшча. Вартаўнік шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіраваны 17.9.1937. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ДЗЯРГАЎС Іосіф Міхайлавіч, н. у 1904 у в. Рачэль Любанскага р-на. Тарфянік торфазавода «Татарка». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіраваны 17.7.1937. Рэабілітаваны 15.12.1937.

ДЗЯРГАЧ Сцяпан Андрэевіч, н. у 1887 у в. Вязычын Асіповіцкага р-на. Каваль дэпо ст. Асіповічы. Пражываў у в. Асіповічы-1 Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 4.6.1938. Рэабілітаваны 25.8.1954.

ДЗЯЦЕЛ Яфім Нікіфаравіч, н. у 1878 у в. Слопішча Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1936. Рэабілітаваны 14.7.1993.

ДОЎГАЛЬ Алена Аляксееўна, н. у в. Пратасевічы Асіповіцкага р-на.

ДОЎГАЛЬ Васіль Акулавіч, н. у 1887 у в. Пратасевічы Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Жукаўка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Пакаранне адбываў у Амурскай вобласці, лагер НКУС. Рэабілітаваны 27.11.1939.

ДОЎГАЛЬ Васіль Афанасьевіч, н. у 1887 у в. Пратасевічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 30.3.1930. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ДОЎГАЛЬ Дзям'ян Мацвеевіч, н. у 1894 у в. Асіповічы Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Кроткі. Рэпрэсіраваны 11.3.1933. Рэабілітаваны 18.7.1960.

ДОЎГАЛЬ Іван Ермалаевіч, н. у 1881 у в. Пратасевічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Селянін. Рэпрэсіраваны 18.7.1937. Рэабілітаваны 29.4.1960.

ДОЎГАЛЬ Іван Міхайлавіч, н. у в. Пратасевічы Асіповіцкага р-на.

ДОЎГАЛЬ Кузьма Ермалаевіч, н. у 1903 у в. Пратасевічы Асіповіцкага р-на. Цясляр 14-й дыстанцыі чыгункі. Пражываў у в. Верайцы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.9.1937. Рэабілітаваны 6.2.1965.

ДОЎГАЛЬ Кузьма Міхайлавіч, н. у 1916 у в. Пратасевічы Асіповіцкага р-на. Рабочы паравознага дэпо ст. Асіповічы. Пражываў на хутары Гарохаўка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Пакаранне адбываў у Амурлагу. Рэабілітаваны 5.6.1959.

ДОЎГАЛЬ Мікалай Міхайлавіч, ДОЎГАЛЬ Міхаіл Радзівонавіч, ДОЎГАЛЬ Пётр Міхайлавіч — нарадзіліся і пражывалі ў в. Пратасевічы Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1930. Рэабілітаваны 18.1.1994.

ДОЎГАЛЬ Радзівон Міхайлавіч, н. у 1902 у в. Пратасевічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Цясляр. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 8.5.1958.

ДОЎГАЛЬ Якаў Логвінавіч, н. у 1891 у в. Пратасевічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Манцёр участка дарогі ў г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 15.1.1945. Пакаранне адбываў у Кустанайскай вобл. Рэабілітаваны 17.2.1961.

ДОЎГІ Сяргей Аляксандравіч, н. у 1894 у в. Старыя Тарасавічы Асіповіцкага р-на. Крамнік. Пражываў у в. Смалярня Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 30.7.1938. Рэабілітаваны 21.3.1939.

ДОЎНАР Аляксандр Францавіч. Пражываў у в. Зашыбіна. Раскулачаны ў 1931. Рэабілітаваны 30.1.1992.

ДОЎНАР Антон Ігнатавіч, н. у 1886 у в. Боркі Асіповіцкага р-на. Рабочы. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 6.8.1937. Расстраляны 13.1.1938 у в. Барсучына. Рэабілітаваны 27.1.1989.

ДОЎНАР Гвідон Людвігавіч, н. у 1873 у в. Амінавічы Асіповіцкага р-на. Пражываў на хутары Лазовае Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.6.1929. Рэабілітаваны 17.11.1989.

ДОЎНАР Канстанцін Ігнатавіч, н. у 1900 у в. Пратасевічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 20.9.1937. Рэабілітаваны 24.2.1962.

ДОЎНАР Сігізмунд Іванавіч, н. у 1866 у г. Чэрвень Мінскай вобласці. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 6.6.1929. Рэабілітаваны 17.11.1989.

ДОЎНАР Сігізмунд Іванавіч, н. у 1870 у г. Чэрвень. Рабочы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 30.4.1938. Рэабілітаваны 19.6.1939.

ДОЎНАР Франц Антонавіч, н. у 1907 у в. Суцін Пухавіцкага р-на. Возчык леспрамгаса. Пражываў у в. Вялікая Грава Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 19.9.1937. Расстраляны 23.10.1937. Рэабілітаваны 5.7.1958.

ДОЎНАР Франц Іванавіч, н. у 1895 у в. Пратасевічы-2 Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рамонтнік участка чыгункі. Рэпрэсіраваны 4.9.1937. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ДОЎНАР Франц Ігнатавіч, н. у 1895 у в. Пратасевічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Чыгуначны рабочы. Арыштаваны 4.9.1937. Расстраляны 13.1.1938. Рэабілітаваны 24.11.1989.

ДРАБУШЭВІЧ Пётр Сцяпанавіч, н. у 1912 у в. Доўгае Салігорскага р-на. Качагар паравознага дэпо. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 12.11.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 21.1.1960.

ДРОБУШ Антон Андрэевіч, н. у 1895 у в. Выніісцы Слуцкага р-на. Рабочы лесазавода. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 5.6.1962.

ДРЫВІЦКІ Браніслаў Антонавіч, н. у 1899 у Чэрвеньскім р-не. Грузчык на чыгунцы. Пражываў

у в. Лісічкі Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.9.1937. Рэабілітаваны 5.8.1939.

ДУБІНЧЫК Арсеній Піліпавіч, н. у 1888 у в. Убалацце Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 1.1.1933. Рэабілітаваны 20.2.1960.

ДУБІНЧЫК Арцём Паўлавіч, н. у 1888. Пражываў у в. Убалацце Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1928. Рэабілітаваны 25.5.1993.

ДУБІНЧЫК Іван Захаравіч, н. у 1905 у в. Карытнае Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса «Шлях Леніна». Рэпрэсіраваны 31.8.1948. Адбываў пакаранне ў Мінску. Рэабілітаваны 2.2.1955.

ДУБІНЧЫК Каленік Сяргеевіч, ДУБІНЧЫК Фёдар Каленікавіч, пражывалі ў в. Карытнае. Раскулачаны ў 1930. Рэабілітаваны 28.5.1992.

ДУБІНЧЫК Ульяна Рыгораўна, н. у 1893 у в. Асіповічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражывала. Рассыльная тэлеграфа ст. Асіповічы. Рэпрэсіравана 11.3.1931. Рэабілітавана 18.7.1960.

ДУБІНЧЫК Якаў Рыгоравіч, н. у 1896 у в. Асіповічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 27.3.1933. Рэабілітаваны 18.7.1960.

ДУБІЦКІ Міхаіл Адамавіч, н. у 1896 у Мінску. Рабочы лесазавода. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 17.10.1989.

ДУБОВІК Антон Аляксандравіч, н. у 1898 у в. Мехаўка Чэрвеньскага р-на. Возчык Градзянскага лесапункта. Пражываў у р.п. Градзянка. Рэпрэсіраваны 31.7.1937. Рэабілітаваны 29.6.1963.

ДУБОВІК Васілій Паўлавіч, н. у 1903 у в. Дубрава Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 12.1.1933. Рэабілітаваны 8.6.1989.

ДУБОВІК Іван Паўлавіч, н. у 1902 у в. Малоціна Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 27.3.1930. Рэабілітаваны 15.4.1930.

ДУБОВІК Лука Рыгоравіч, н. у 1882. Учотчык ст. Асіповічы. Арыштаваны 21.8.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 9.3.1957.

ДУБОВІК Севасцьян Паўлавіч, н. у 1893 у в. Якшыцы Бярэзінскага р-на. Хлебароб калгаса «Перамога». Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 23.1.1933. Расстраляны. Рэабілітаваны 15.8.1958.

ДУБОЎСКІ Іван Іванавіч, н. у 1909 у в. Кастаўшчына Бярэзінскага р-на. Калгаснік калгаса «Трактар» Асіповіцкага р-на. Пражываў у Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 31.8.1956.

ДУБОЎСКІ Іван Эдуардавіч, н. у 1879 у в. Ласіна Бярэзінскага р-на, дзе і пражываў. Земляроб калгаса «Трактар» Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 31.8.1956.

ДУБОЎСКІ Іосіф Іванавіч, н. у 1910 у в. Мар'ямполь Чэрвеньскага р-на. Слесар Градзянскага лесапункта. Пражываў у в. Асавок Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.6.1937. Рэабілітаваны 31.8.1956.

ДУДАРЧЫК Сямён Адамавіч, н. у 1878 у в. Падверб'е Бабруйскага р-на. Пражываў у в. Дубралева Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 27.3.1930. Рэабілітаваны 27.2.1960.

ДУЛЬ Іван Рыгоравіч, н. у 1900 у в. Чорна-Вялікая Гродзенскай вобл. Лесаруб Лапіцкага ўчастка леспрамгаса. Пражываў у в. Лапічы Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 16.12.1937. Расстраляны 25.3.1938. Рэабілітаваны 30.9.1989.

ДУНАЕЎСКІ Лук'ян Уладзіміравіч, н. у 1882 у Слуцку. Сталяр-цясляр 1-й чыгуначнай школы. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 21.8.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 9.3.1957.

ДЫЛЕВІЧ Іван Адамавіч, н. у 1892 у в. Ракаў Мінскай вобл. Выдзімальшчык шкла шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіраваны 24.8.1937. Расстраляны 5.11.1937. Рэабілітаваны.

ЕЛЬНІЦКІ Канстанцін Рыгоравіч, н. у 1899 у в. Рыжыца Бабруйскага р-на. Начальнік ст. Татарка Заходняй чыгункі. Рэпрэсіраваны 21.5.1933. Рэабілітаваны 21.9.1933.

ЕМЕЛЬЯНОВІЧ Аляксандр Васільевіч, н. у 1904 у в. Ліпашы Капыльскага р-на. Шавец арцелі «Звязда». Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 1.9.1963.

ЕРМАЛКЕВІЧ Карл Адамавіч, н. у 1897 у в. Пабокавічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Меднік-бляхар дэпо ст. Асіповічы. Арыштаваны 5.8.1938. Расстраляны. Рэабілітаваны 9.5.1964.

ЕЎДАКІМОВІЧ Аляксандр Андрэевіч, н. у 1880 у в. Забалацце Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Раскулачаны ў 1935. Рэабілітаваны 3.12.1993.

ЕЎДАКІМОВІЧ Васіль Акулавіч, н. у 1901 у в. Пратасевічы Асіповіцкага р-на. Саставіцель паяздоў на ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 21.11.1937. Расстраляны 28.12.1937. Рэабілітаваны 25.3.1960.

ЕЎДАКІМОВІЧ Гаўрыла Андрэевіч, н. у 1878 у в. Забалацце Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Паплавы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 22.4.1960.

ЕЎДАКІМОВІЧ Іван Лявонцьевіч, н. у 1902 у в. Пратасевічы Асіповіцкага р-на. Стрэлачнік ст. Верайцы. Пражываў у п. Верайцы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 2.8.1938. Рэабілітаваны 8.8.1989.

ЕЎДАКІМОВІЧ Нічыпар Іванавіч, н. у в. Пратасевічы Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1930. Рэабілітаваны 16.4.1992.

ЖАЙКОЎСКІ Яўген Іосіфавіч, н. у 1909 у в. Лапатка Суражскага р-на Бранскай вобл. Майстар шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 8.12.1937. Расстраляны 15.1.1938. Рэабілітаваны 20.10.1958.

ЖАРАЎ Андрэй Абрамавіч, н. у 1871 у в. Вяззе Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 10.11.1958.

ЖАЎНЕРЧЫК Сцяпан Іосіфавіч, н. у 1879 у Пухавіцкім р-не. Калгаснік. Пражываў у в. Літвінава Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 27.2.1933. Рэабілітаваны 24.9.1960.

ЖАЎРЫД Антон Антонавіч, н. у 1893 у Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіраваны 6.3.1933. Рэабілітаваны 4.1.1960.

ЖАЎРЫД Павел Пятровіч, н. у 1898 у в. Цешкава Пухавіцкага р-на. Бухгалтар лясгаса. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 19.11.1937. Рэабілітаваны 4.4.1958.

ЖДАНОВІЧ Аляксандр Пятровіч, н. у 1899 у Асіповіцкім р-не. Аглядчык вагонаў ст. Асіповічы. Пражываў на ст. Верайцы Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 28.3.1938. Расстраляны 4.6.1938. Рэабілітаваны 2.10.1958.

ЖДАНОВІЧ Вера Пятроўна, н. у 1913 у г. Ліепая, Латвія. Пражывала ў г. Асіповічы. Рэпрэсіравана 7.2.1949. Рэабілітавана 17.3.1956.

ЖДАНОВІЧ Вікторыя Мікалаеўна, н. у 1906 у г. Ліда. Прыбіральшчыца. Пражывала ў г. Асіповічы. Рэпрэсіравана 31.10.1935. Рэабілітавана 25.11.1935.

ЖДАНОВІЧ Дзям'ян Антонавіч, н. у 1887 у в. Кухцічы Мядзельскага р-на. Каваль. Пражываў у в. Пабокавічы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 1.4.1935. Рэабілітаваны 13.7.1960.

ЖДАНОВІЧ Іван Сідаравіч, н. у 1904 у в. Уборак Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 22.9.1989.

ЖДАНОВІЧ Іосіф Сідаравіч, н. у 1901 у в. Сёмкіна Слабада Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Лесаруб леспрамгаса. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 17.3.1960.

ЖДАНОВІЧ Павел Пятровіч, н. у 1904 у г. Бранск. Дзяжурны ст. Верайцы Беларускай чыгункі. Пражываў на ст. Верайцы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 10.12.1937. Рэабілітаваны 10.12.1959.

ЖДАНОВІЧ Пётр Вікенцьевіч, н. у 1878 у в. Першаі Валожынскага р-на. Сталяр 13-й дыстанцыі пуці ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 3.6.1938. Расстраляны 10.10.1938. Рэабілітаваны 19.6.1958.

ЖДАНОВІЧ Франц Францавіч, н. у 1896 на х. Пчольнік Старадарожскага р-на. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 23.7.1938. Рэабілітаваны 11.6.1939.

ЖЛОБІЧ Мікалай Давыдавіч, н. у 1876 у в. Блужа Пухавіцкага р-на. Рабочы леспрамгаса. Пражываў у в. Цэль Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 31.10.1989.

ЖУК Іван Данілавіч, н. у 1905 у в. Урэчча Слуцкага р-на. Цясляр. Пражываў у в. Новая Дражня Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 19.5.1962.

ЖУК Іван Паўлавіч, н. у 1911 на хутары Чарналессе Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рахункавод. Рэпрэсіраваны 27.12.1933. Рэабілітаваны 15.8.1958.

ЖУК Канстанцін Кірылавіч, н. у 1898 у в. Цяплухі Асіповіцкага р-на. Хлебароб калгаса імя Чкалава. Пражываў у в. Жукаўка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Пакаранне адбываў у Амурлагу НКУС. Рэабілітаваны 27.11.1939.

ЖУК Кліменцій Прохаравіч, н. у 1887 у в. Навасёлкі Асіповіцкага р-на. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 17.7.1944. Рэабілітаваны 7.9.1990.

ЖУК Максім Васільевіч, н. у 1899 у в. Паўстынь Слуцкага р-на. Цясляр Асіповіцкага гарсавета. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 6.8.1937. Расстраляны 23.10.1937. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ЖУК Павел Фёдаравіч, н. у 1887 у в. Загор'е Навагрудскага р-на. Грузчык ст. Лапічы. Пражываў на ст. Лапічы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 15.9.1958.

ЖУКАВЕЦ Іван Самуілавіч, н. у 1908 у в. Радуцічы Старадарожскага р-на. Калгаснік калгаса «Новы шлях». Пражываў у в. Дзераўцы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 17.3.1937. Пакаранне адбываў на Калыме. Рэабілітаваны 24.2.1962.

ЖУКОЎСКІ Іван Аляксандравіч, н. у 1900 у в. Астравок Гродзенскай вобл. Грузчык шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 23.10.1937. Расстраляны 13.1.1938. Рэабілітаваны 9.6.1958.

ЖУКАВЕЦ Іван Самуйлавіч, н. у 1908 у в. Радуцічы Старадарожскага р-на. Работнік калгаса «Новы шлях». Пражываў у в. Дзераўцы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 17.3.1937. Пакаранне адбываў на Калыме. Рэабілітаваны 24.2.1962.

ЖУРАЎЛЕВІЧ Віталь Аляксандравіч, н. у 1904 на ст. Татарка Асіповіцкага р-на. Намеснік начальніка 4-й дыстанцыі сігналізацыі і сувязі. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 19.11.1937. Рэабілітаваны 15.9.1956.

ЖУРЫК Ганна Макараўна, н. у 1914 у в. Замошша Асіповіцкага р-на, дзе і пражывала. Прыбіральшчыца. Рэпрэсіравана 5.1.1945. Рэабілітавана 2.8.1945.

ЖЫВАЛОВІЧ Сяргей Сцяпанавіч, н. у 1898 у г.п. Целяханы Івацэвіцкага р-на. Настаўнік Градзянскай няпоўнай школы. Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 31.8.1937. Пакаранне адбываў у Бабруйску. Расстраляны 5.12.1937. Рэабілітаваны 17.12.1957.

ЖЫВІЦА Ігнат Міхайлавіч, н. у 1878 у в. Каменічы Асіповіцкага р-на. Калгаснік калгаса «Трактар». Пражываў на х. Асавок Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 23.1.1933. Расстраляны. Рэабілітаваны 15.8.1958.

ЖЫВІЦА Іосіф Іванавіч, н. у 1906 у в. Крэмень Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Паштовы агент. Арыштаваны 23.1.1933. Расстраляны. Рэабілітаваны 15.8.1958.

ЖЫВІЦА Станіслава Станіславаўна, н. у 1914 у в. Старое Сяло Мінскага р-на. Пражывала ў г. Асіповічы. Рэпрэсіравана 3.8.1944. Рэабілітавана 5.5.1961.

ЖЫВІЦА Станіслаў Казіміравіч, н. у 1884 у в. Старое Сяло Мінскага р-на. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 3.8.1944. Рэабілітаваны 24.10.1960.

ЖЫВІЦА Франц Сцяпанавіч, н. у 1895 у в. Казіміравічы Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Зара Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 10.1.1938. Расстраляны 28.9.1938. Рэабілітаваны 16.9.1989.

ЖЫГАЛКОЎСКІ Міхаіл Васільевіч, н. у 1892 у Асіповіцкім р-не. Пуцявы рабочы 8-га ўчастка 14-й дыстанцыі пуці. Пражываў на ст. Градзянка Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 25.8.1938. Расстраляны 19.10.1938. Рэабілітаваны 9.10.1958.

ЖЫГАЛКОЎСКІ Уладзімір Васільевіч, н. у 1885 у в. Крычавец Асіповіцкага р-на. Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 19.8.1938. Расстраляны. Рэабілітаваны 15.1.1959.

ЖЫЗНЕЎСКІ Адольф Антонавіч, н. у 1893 у в. Жызнова, Польшча. Майстар шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 16.11.1937. Пакаранне адбываў у Бабруйску. Расстраляны 13.1.1938. Рэабілітаваны 4.6.1958.

ЗАБАРОНАК Вікенцій Мікалаевіч, н. у 1882 у в. Малевіцы былой Віленскай губ. Майстар шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 2.10.1937. Расстраляны 5.12.1937. Рэабілітаваны 2.10.1958.

ЗАБАРОНАК Іван Вікенцьевіч, н. у 1908 у г. Клічаў Магілёўскай вобл. Майстар шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 1.10.1937. Расстраляны 15.11.1937. Рэабілітаваны 9.6.1958.

ЗАБАЎСКІ Аляксандр Васільевіч, н. у 1892 у в. Усціж Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік. Рэпрэсіраваны 21.12.1950. Рэабілітаваны 14.6.1955.

ЗАГАРОЎСКІ Барыс Сямёнавіч, н. у 1894 у в. Ліпніца Асіповіцкага р-на. Калгаснік калгаса імя Варашылава. Пражываў у в. Ліпніца. Арыштаваны 27.2.1933. Расстраляны. Рэабілітаваны 20.12.1958.

ЗАЗЕРЦАЎ Сцяпан Міхайлавіч, н. у 1917 у в. Нарычня Невельскага р-на Пскоўскай вобл. Калгаснік. Пражываў у в. Каменічы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 3.2.1940.

ЗАЙЦАЎ Васіль Леанідавіч, н. у 1892 у в. Палаткі Смаленскай вобл. Інжынер-чыгуначнік жылрамканторы ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 23.8.1938. Рэабілітаваны 29.12.1938.

ЗАКРЖЭЎСКІ Іосіф Фадзеевіч, н. у 1905 у в. Цэрцэж Жлобінскага р-на. Машыніст. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 3.12.1937. Расстраляны 14.1.1938. Рэабілітаваны 30.9.1957.

ЗАЛЕЎСКІ Франц Рыгоравіч, н. у 1860 у в. Севернева Мінскага р-на. Калгаснік калгаса імя М.Горкага. Пражываў на хутары Мяжное Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.7.1937. Рэабілітаваны 21.3.1960.

ЗАЛЕЎСКІ Франц Рыгоравіч, н. у 1866 у м. Свіранава, Польшча. Пражываў у в. Мяжное Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 22.7.1931. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ЗАМБРАЖЫЦКАЯ Міхаліна Восіпаўна, н. у 1890, **ЗАМБРАЖЫЦКІ Платон Сцяпанавіч**, н. у 1885, іх дзеці **ЗАМБРАЖЫЦКАЯ Алена Платонаўна**, н. у 1926, **ЗАМБРАЖЫЦКАЯ Ганна Платонаўна**, н. у 1921, **ЗАМБРАЖЫЦКАЯ Валянціна Платонаўна**, н. у 1928 у в. Віктарова Асіповіцкага р-на, **ЗАМБРАЖЫЦКАЯ Станіслава Пятроўна**, н. у 1930 — пражывалі ў в. Віктарова. Раскулачаны ў 1930. Пакаранне адбывалі ў Чардынскім р-не Пермскай вобласці. Рэабілітаваны 16.4.1993.

ЗАМБРАЖЫЦКІ Платон Сцяпанавіч, н. у 1885 у в. Віктарова Асіповіцкага р-на. Калгаснік калгаса «Слава». Рэпрэсіраваны 25.2.1931. Рэабілітаваны 20.5.1960.

ЗАМЖЫЦКАЯ Аляксандра Іванаўна, н. у 1875, **ЗАМЖЫЦКІ Антон Ігнатавіч**, н. у 1872, іх дзеці **ЗАМЖЫЦКАЯ Ганна Антонаўна**, н. у 1911, **ЗАМЖЫЦКАЯ Вольга Антонаўна**, н. у 1924, **ЗАМЖЫЦКАЯ Еўдакія Антонаўна**, н. у 1927, **ЗАМЖЫЦКАЯ Марыя Антонаўна**, н. у 1920, **ЗАМЖЫЦКІ Іван Антонавіч**, н. у 1922, **ЗАМЖЫЦКІ Мікалай Антонавіч**, н. у 1916 – пражывалі ў в. Ясень. Раскулачаны ў 1930. Пакаранне адбывалі ў г. Таўда Свярдлоўскай вобл. Рэабілітаваны 7.7.1993.

ЗАПОЛЬСКІ Айзік Яўсеевіч, н. у 1898 на Украіне. Грабар ст. Асіповічы. Пражываў у Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіраваны 30.1.1933. Рэабілітаваны 31.8.1989.

ЗАПОЛЬСКІ Васіль Іванавіч, н. у 1898 у в. Левіха Пічужынскага сельсавета. Цясляр, інспектар лінейнага аддзела міліцыі. Пражываў на ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 25.12.1937. Рэабілітаваны 2.3.1939.

ЗАПОЛЬСКІ Калман Яўсеевіч, н. у 1905 на Украіне. Грабар ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 15.1.1933. Рэабілітаваны 31.8.1989.

ЗАРАНКА Майсей Раманавіч, н. у 1887 у в. Пагарэлае Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 28.2.1931. Рэабілітаваны 20.5.1960.

ЗАЎСЦІНСКІ Мікалай Лявонцьевіч, н. у 1857 у в. Даўгінава Уздзенскага р-на. Служка рэлігійнага культу. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 17.9.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 7.9.1963.

ЗАХАРАНКА Давыд Уласавіч, н. у 1884 у в. Шмоліна Смаленскай вобл. Рабочы лясгаса. Пражываў у в. Цэльская Слабада Асіповіцкага р-на. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны. Рэабілітаваны 30.12.1958.

ЗАХАРАЎ Герасім Фёдаравіч, н. у 1890 у в. Руднецкі Лес Рагачоўскага р-на. Дзесятнік ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 18.1.1933. Рэабілітаваны 31.8.1989.

ЗАХАРОНАК Аляксандр Сямёнавіч, н. у 1911 у в. Троіцкая Слабада Асіповіцкага р-на. Чырвонаармеец артпалка асобай кавалерыйскай дывізіі імя Сталіна. Рэпрэсіраваны ў 1937. Рэабілітаваны 24.2.1960.

ЗВАДЗІНСКІ Станіслаў Францавіч, н. у 1891 у в. Руда Люблінскага ваяв., Польшча. Выдзімальшчык шкла шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 24.8.1937. Расстраляны 15.11.1937. Рэабілітаваны 9.6.1958.

ЗДЗЕШЧЫЦ Фадзей Сямёнавіч, н. у 1880 у в. Цяплухі Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік. Рэпрэсіраваны 30.4.1932. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ЗДЗЕШЧЫЦ Фёдар Фадзеевіч, н. у 1913 у в. Цяплухі Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Матарыст кацельнай 115-га кавалерыйскага палка 29-й кавалерыйскай дывізіі. Рэпрэсіраваны 15.1.1938. Рэабілітаваны 20.6.1938.

ЗЕЙФЕРТ Мікалай Аляксандравіч, н. у 1887 у в. Залессе былой Віленскай губ. Шклавар шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 23.10.1937. Расстраляны 15.11.1937. Рэабілітаваны 9.6.1958.

ЗІНАВЕНКА Усцін Васільевіч, н. у 1889 у в. Пагарэлае Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Аднаасобнік. Рэпрэсіраваны 14.1.1933. Рэабілітаваны 5.6.1962.

ЗІНАВЕНКА Якаў Навумавіч, н. у 1884 у в. Пагарэлае Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Селянін-аднаасобнік. Рэпрэсіраваны 18.9.1937. Рэабілітаваны 14.1.1961.

ЗІНКЕВІЧ Іосіф Андрэевіч, н. у 1892 на хутары Зялёны Лес Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Дубралева Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 6.8.1937. Расстраляны 15.10.1937. Рэабілітаваны 20.12.1958.

ЗІНЬКЕВІЧ Кацярына Францаўна, н. у 1887 у г. Асіповічы. Швачка. Рэпрэсіравана 8.5.1929. Рэабілітавана 17.11.1989.

ЗЛОБІЧ Даніла Давыдавіч, н. у 1885 у в. Цэль Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса «Кастрычнік». Рэпрэсіраваны 17.4.1937. Рэабілітаваны 17.11.1958.

ЗЛОБІЧ Іван Васільевіч, н. у 1913 у в. Новая Дражня Асіповіцкага р-на. Фінагент па Верайцоўскім сельсавеце. Пражываў у в. Новая Дражня. Арыштаваны 17.6.1938. Расстраляны 10.10.1938. Рэабілітаваны 24.12.1958.

ЗЛОБІЧ Іван Іосіфавіч, н. у 1866 у в. Цэль Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 31.10.1989.

ЗЛОБІЧ Мікалай Іванавіч, н. у 1896 у в. Цэль Асіповіцкага р-на. Цясляр леспрамгаса. Пражываў у п. Хвоя Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 6.5.1937. Расстраляны 14.11.1937. Рэабілітаваны 29.11.1958.

ЗЛОБІЧ (ШУНЬКО) Піліп Іванавіч, н. у 1894 у в. Дражня Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Раскулачаны ў 1930. Рэабілітаваны 15.12.1993.

ЗЛОБІЧ Тарас Мікітавіч, н. у 1894 у в. Цэль Асіповіцкага р-на. Пражываў на хутары Азерцы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 23.9.1937. Рэабілітаваны 27.10.1958.

ЗМАЧЫНСКІ Апалінар Антонавіч, н. у 1898 у в. Уборак Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Зялёная Дуброва Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 12.1.1933. Рэабілітаваны 15.4.1960.

ЗМАЧЫНСКІ Іван Антонавіч, н. у 1901 у в. Уборак Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Зялёная Дуброва Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 25.1.1933. Рэабілітаваны 15.4.1960.

ЗМАЧЫНСКІ Станіслаў Іосіфавіч, н. у 1896 у в. Лочын Асіповіцкага р-на. Калгаснік калгаса імя Кірава. Пражываў у в. Віктарова Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 16.11.1935. Рэабілітаваны 10.2.1936.

ЗМІТРЫЕЎСКІ Пётр Станіслававіч, н. у 1882 у в. Ясянец Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Селянін-аднаасобнік. Рэпрэсіраваны 26.3.1930. Рэабілітаваны 12.9.1989.

ЗМІТРЫЕЎСКІ Іван Доўнаравіч, н. у 1883 у в. Ясянец Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Селянін. Рэпрэсіраваны 26.3.1930. Рэабілітаваны 12.9.1989.

ЗНАСКЕВІЧ Віктар Казіміравіч, н. у 1901 у в. Майзерава Чэрвеньскага р-на. Загадчык крамы. Жыў на ст. Мілае. Арыштаваны 17.11.1937. Расстраляны 5.1.1938. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ЗЯЛЕНСКІ Сямён Васільевіч, н. у 1878 у в. Рудабелка Акцябрскага р-на. Служыцель рэлігійнага культу. Пражываў у в. Лочын Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 1.9.1963.

ІВАНОЎ Сямён Андрэевіч, н. у 1902 у в. Залатухіна Курскай вобл. Тэхнік 4-й дыстанцыі пуці. Пражываў на ст. Асіповічы. Арыштаваны 19.11.1937. Расстраляны 14.1.1938. Рэабілітаваны 15.9.1956.

ІВІНСКІ Андрэй Іванавіч, н. у 1883 у былым Заслаўскім р-не. Рабочы ст. Лапічы. Пражываў у в. Фрунзе Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 6.8.1937. Расстраляны 15.10.1938. Рэабілітаваны 12.5.1958.

ІВІНСКІ Якаў Іванавіч, н. у 1890 у былым Заслаўскім р-не. Інструктар дэпо ст. Асіповічы. Арыштаваны 22.8.1937. Расстраляны 5.11.1937. Рэабілітаваны 9.3.1957.

ІГНАТОВІЧ Павел Іванавіч, н. у 1909 у в. Радкаў Асіповіцкага р-на. Пражываў на торфазаводзе «Свабода» Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 16.12.1937. Рэабілітаваны 25.10.1989.

ІГНАЦЕНКА Мікалай Іванавіч, н. у 1919. Ацяплялышчык пасажырскіх вагонаў. Пражываў у в. Пратасевічы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 24.1.1938. Рэабілітаваны 13.5.1938.

ІГНАЦЕНКА Цярэнцій Іванавіч, н. у 1882 у в. Круцькі, Украіна. Калгаснік калгаса «Камінтэрн». Пражываў у в. Яноўка Асіповіцкага р-на. Арышта-

ваны 6.8.1937. Пакаранне адбываў у г. Бабруйск. Расстраляны 2.10.1937. Рэабілітаваны 19.5.1962.

ІГНАЦЮК Фёдар Лук'янавіч, н. у 1886 у Гродзенскай вобл. Ветурач Свіслацкага ўчастка. Пражываў у г.п. Свіслач Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 26.8.1937. Рэабілітаваны 13.5.1939.

ІЛЬЮКЕВІЧ (ІЛЮКЕВІЧ) Мікіта Якімавіч, н. у 1888 у в. Міхейкі Слуцкага р-на. Настаўнік. Пражываў у в. Вязычын Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 23.8.1937. Расстраляны 5.12.1937. Рэабілітаваны 9.2.1959.

ІМБРА Антон Антонавіч, н. у 1912. Электрамеханік сувязі ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 5.11.1937. Рэабілітаваны 5.8.1958.

ІСАЙ Андрэй Паўлавіч, н. у 1889 у в. Убалацце Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса «Перамога». Арыштаваны 27.11.1932. Расстраляны. Рэабілітаваны.

ІСАЙ Рыгор Сцяпанавіч, н. у 1890 у в. Карытнае Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 29.7.1938. Рэабілітаваны 17.3.1939.

КАБЫЛЯНЕЦ Васіль Іванавіч, н. у 1886 у г.п. Свіслач Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 12.1.1933. Рэабілітаваны 10.10.1959.

КАБЫЛЯНЕЦ Лука Якаўлевіч, н. у 1909 у в. Малая Гарожа Асіповіцкага р-на. Слесар ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 19.10.1937. Рэабілітаваны 16.1.1989.

КАБЫЛЯНЕЦ Марыя Мікалаеўна, н. у 1913 у г.п. Свіслач Асіповіцкага р-на. Нарыхтоўшчыца арцелі «Свабода». Рэпрэсіравана 23.12.1944. Рэабілітавана 1.8.1961.

КАВАЛЕНКА Ігнат Рыгоравіч, н. у 1895 у в. Замасцьян былой Віленскай губ. Старшы кандуктар Асіповіцкага рэзерву Беларускай чыгункі. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 26.3.1938. Расстраляны 4.6.1938. Рэабілітаваны 16.1.1989.

КАВАЛЕЎСКАЯ Надзея Нікіфараўна, н. у 1882, **КАВАЛЕЎСКАЯ Соф'я Андрэеўна,** н. у 1882 — пражывалі ў в. Вайнілава. Раскулачаны ў 1930. Рэабілітаваны 16.12.1993.

КАВАЛЕЎСКІ Васіль Іванавіч. Пражываў у в. Кассё Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1935. Рэабілітаваны 4.8.1993.

КАВАЛЕЎСКІ Мартын Нікіфаравіч, н. у 1925 у в. Вайнілава Асіповіцкага р-на, **КАВАЛЕЎСКІ Нікіфар Мартынавіч,** н. у 1878 у в. Вайнілава – пражывалі ў в. Вайнілава. Раскулачаны ў 1930. Рэабілітаваны 16.12.1993.

КАВАЛЬЧУК Міхаіл Ігнатавіч, н. у 1896 у г. Мінск. Змазчык Асіповіцкага рэзерву Заходняй чыгункі. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 1.4.1929. Рэабілітаваны 4.8.1958.

КАДЗЕТ Сцяпан Іванавіч, н. у 1900 у в. Юравічы Старадарожскага р-на. Калгаснік калгаса «За ўраджай» Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 17.3.1960.

КАЗАК Аляксей Іванавіч, н. у 1902 у в. Града Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Арыштаваны 6.2.1938. Расстраляны 26.3.1938. Рэабілітаваны 5.10.1957.

КАЗАК Іван Васільевіч, н. у 1874 у в. Броды Уздзенскага р-на. Пражываў у в. Задняя Града Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 21.3.1960.

КАЗАК Міхаіл Мартынавіч, н. у 1897 у в. Загралдзе Слуцкага р-на. Пражываў у в. Новая Дражня Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 8.5.1958.

КАЗАКЕВІЧ Арыядна Іванаўна, н. у 1905 на ст. Лунінец Брэсцкай вобл. Агент вышуку ст. Асіповічы. Жыла ў г. Асіповічы. Рэпрэсіравана 10.8.1938. Рэабілітавана 24.7.1956.

КАЗАКЕВІЧ Іван Фабіянавіч, н. у 1898 у м. Ляхавічы Слуцкага р-на. Начальнік ст. Асіповічы. Пражываў на ст. Асіповічы. Арыштаваны 2.8.1937. Расстраляны 1.7.1938. Рэабілітаваны 15.6.1957.

КАЗАЧОНАК Майсей Рыгоравіч, н. у 1880 у в. Закоркі Клічаўскага р-на. Пражываў у в. Ставішча Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 19.9.1959.

КАЗЛОВА-КАЛАСОЎСКАЯ Ганна Антонаўна, н. у 1906 у г. Асіповічы. Пражывала ў г. Асіповічы. Рэпрэсіравана 4.8.1938. Рэабілітавана 15.12.1938.

КАЗЛОЎ Аляксандр Захаравіч, н. у 1905 у г. Барысаў. Калгаснік калгаса «Перамога». Пражываў у в. Убалацце Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 27.11.1932. Рэабілітаваны 25.3.1965.

КАЗЛОЎ Павел Стэфанавіч, н. у 1923 у в. Забродзе Жлобінскага р-на. Пражываў у в. Ясень Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 31.12.1944. Рэабілітаваны 22.9.1945.

КАЗЛОЎСКІ Аляксандр Парфёнавіч, н. у 1892 у в. Кольск Салігорскага р-на. Цясляр. Пражываў у в. Вяззе Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 20.11.1937. Расстраляны 15.1.1938. Рэабілітаваны 22.8.1989.

КАЗЛОЎСКІ Віктар Данілавіч, н. у 1895 у в. Пясчанка Асіповіцкага р-на. Стрэлачнік ст. Татарка. Пражываў на ст. Татарка Заходняй чыгункі. Рэпрэсіраваны 22.5.1933. Рэабілітаваны 21.9.1933.

КАЗЛОЎСКІ Мікалай Аляксандравіч, н. у 1895 у в. Дзерабуш Дарагабужскага р-на Смаленскай вобл. Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 15.11.1937. Расстраляны ў 1937. Рэабілітаваны 9.6.1958.

КАЗЛОЎСКІ Пётр Канстанцінавіч, н. у 1888 у в. Гарожа Асіповіцкага р-на. Кандуктар ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 4.7.1938. Расстраляны 19.10.1938. Рэабілітаваны 3.2.1940.

КАЗЛОЎСКІ Франц Мікалаевіч, н. у 1888 у в. Камарына Асіповіцкага р-на. Цясляр. Пражываў у в. Пабокавічы Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 18.9.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 6.6.1959.

КАЛЕНДА Іван Ігнатавіч, КАЛЕНДА Ігнат Сямёнавіч, КАЛЕНДА Сцепаніда Ігнатаўна, КАЛЕНДА Якуб Ігнатавіч, КАЛЕНДА Яся Ігнатаўна — пражывалі ў в. Сёмкава Слабада. Раскулачаны ў 1930. Пакаранне адбывалі ў Свярдлоўскай вобласці. Рэабілітаваны 13.4.1992.

КАЛЕНДА Канстанцін Сцяпанавіч, н. у 1893 у Польшчы. Настаўнік у м. Лапічы. Пражываў у Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіраваны 2.2.1930. Рэабілітаваны 16.1.1939.

КАЛЕНІК Іван Пятровіч, н. у 1905 у в. Убалацце Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 26.1.1933. Рэабілітаваны 20.2.1960.

КАЛІНОЎСКІ Вячаслаў Антонавіч, н. у 1913 на хутары Варацін Парыцкага р-на. Лесатэхнік 13-й дыстанцыі пуці. Пражываў на ст. Асіповічы. Арыштаваны 22.8.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 13.6.1957.

КАЛІНОЎСКІ Мікалай Рыгоравіч, н. у 1902 у г. Асіповічы. Дырэктар вяндлярнага завода. Пражываў у г. Новакузнецк. Рэпрэсіраваны 20.2.1937. Рэабілітаваны 1.3.1938.

КАЛЯДА Арсень Васільевіч, н. у 1894 у в. Залессе Уздзенскага р-на. Настаўнік СШ № 36 г. Асіповічы. Пражываў у в. Осава Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 20.8.1938. Рэабілітаваны 22.4.1940.

КАЛЯДА Іван Аксёнавіч, н. у 1902 у в. Белы Бор Слуцкага р-на. Пражываў у в. Осава Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 27.9.1937. Рэабілітаваны.

КАЛЯДКА Майсей Венядзіктавіч, н. у 1884 у в. Лесуны Слуцкага р-на. Бухгалтар Асіповіцкага леспрамгаса. Пражываў у в. Верайцы Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 2.3.1938. Расстраляны 24.5.1938. Рэабілітаваны 13.6.1960.

КАМЗЮК Севасцьян Тарасавіч, н. у 1892 у с. Дольск, Польшча. Пуцявы рабочы 14-й дыстанцыі пуці Беларускай чыгункі. Пражываў у в. Фрунзе Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 10.8.1938. Расстраляны 19.10.1938. Рэабілітаваны 27.11.1989.

КАМІНСКІ Вікенцій Адамавіч, н. у 1879 у Слуцкім р-не. Калгаснік калгаса «Рэкорд» Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Пагарэлае Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.7.1937. Рэабілітаваны 11.7.1959.

КАМІНСКІ Рыгор Іванавіч, н. у 1902 у в. Старое Сяло Асіповіцкага р-на. Каваль шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 5.11.1937. Расстраляны 5.12.1937. Рэабілітаваны 30.10.1958.

КАМІНСКІ Франц Адамавіч, н. у 1888 у в. Палядкі Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса «Чырвоныя Палядкі». Рэпрэсіраваны 21.1.1933. Рэабілітаваны 16.1.1989.

КАНАВАЛАЎ Леў Пахомавіч, н. у 1904 у г. Рыга. Пражываў у в. Ясень Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 23.11.1933. Рэабілітаваны 8.1.1934.

КАНДРАЦЬЕЎ Ігнат Дзям'янавіч, н. у 1902 у в. Казімірава Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Загадчык фермы калгаса «Кастрычнік». Арыштаваны 23.1.1933. Расстраляны. Рэабілітаваны 15.8.1958.

КАНДЫБА Мікалай Іванавіч, н. у 1896 у в. Канькі Навагрудскага р-на. Шклавар шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у пас. Кастрычнік Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 23.10.1937. Пакаранне адбываў у г. Бабруйск. Расстраляны 5.12.1937. Рэабілітаваны 4.6.1958.

КАНОЙКА Уладзімір Якаўлевіч, н. у 1899 у в. Заполле Клічаўскага р-на. Цясляр шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіраваны 12.7.1938. Рэабілітаваны 25.4.1939.

КАНСТАНЦІНОВІЧ Апалінар Зянонавіч, н. у 1881. Пражываў у в. Весялова. Раскулачаны ў 1930. Пакаранне адбываў у Свярдлоўскай вобл. Рэабілітаваны 28.1.1992.

КАНСТАНЦІНОВІЧ Міхаіл Клімавіч, н. у 1894 у в. Снусцік Ігуменскага павета. Пражываў у в. Ясенеўка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 5.5.1933. Рэабілітаваны 20.2.1960.

КАНСТАНЦІНОВІЧ Уладзімір Паўлавіч. Пражываў у в. Дражня Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1930. Рэабілітаваны 12.11.1993.

КАНТАРОВІЧ Іосіф Абдэлевіч, н. у 1905 у в. Лапічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 29.4.1928. Рэабілітаваны 6.7.1928.

КАНЯВЕГА Сямён Васільевіч, н. у 1897 у в. Волька Гродзенскай вобл. Рамонтны рабочы 2-га ўчастка 13-й дыстанцыі пуці. Пражываў у в. Забалацце Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 23.10.1936. Рэабілітаваны 14.1.1937. Працаваў грузчыкам. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 14.1.1938. Расстраляны 28.2.1938. Рэабілітаваны 16.1.1989.

КАПАНЕЦ Нікіфар Іванавіч, н. у 1897 у в. Гоманаўка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 18.11.1937. Рэабілітаваны 14.11.1989.

КАПІЦКІ Рыгор Сцяпанавіч, н. у 1897 у в. Дабраўляны Гродзенскай вобл. Пуцявы абходчык 13-й дыстанцыі пуці. Пражываў на ст. Асіповічы. Арыштаваны 12.4.1938. Расстраляны 22.7.1938. Рэабілітаваны 16.1.1989.

КАПЦЭВІЧ Венядзікт Паўлавіч, н. у 1883 у в. Масцішча Глускага р-на. Пражываў у в. Осава Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 27.9.1937. Рэабілітаваны 3.7.1965.

КАПЧАН Васіль Сямёнавіч, н. у 1887 у в. Грынеўка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Земляроб. Рэпрэсіраваны 26.12.1928. Рэабілітаваны 4.1.1929.

КАРАБАН Мікалай Ільіч, н. у 1885 у в. Валожыны былога Ашмянскага пав. Машыніст Асіповіцкага паравознага дэпо. Рэпрэсіраваны. Рэабілітаваны 18.8.1931.

КАРАЛЬЧУК Барыс Уладзіміравіч, н. у 1901 у с. Галоба Валынскай вобл., Украіна. Грузавы дыспетчар Асіповіцкага аддзялення чыгункі. Пражываў

на ст. Слуцк. Рэпрэсіраваны 25.3.1938. Рэабілітаваны 30.10.1938.

КАРАНЕВІЧ-ЯЦКО Ксенія Мікалаеўна, н. у 1904 у в. Колбча Клічаўскага р-на. Тэхнік лесазавода. Пражывала ў г. Асіповічы Рэпрэсіравана 31.12.1944. Рэабілітавана 18.11.1960.

КАРЖАНЕЎСКІ Даніла Аляксандравіч, н. у 1873 у в. Урынок Крынічанскай вол., Польшча. Служыцель рэлігійнага культу. Пражываў у в. Тарасевічы Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 17.9.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 1.9.1963.

КАРЛОВІЧ Іван Іванавіч, н. у 1890 у в. Векша былога Заслаўскага р-на. Цясляр-сталяр УВСР. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 13.7.1937. Расстраляны 13.1.1938. Рэабілітаваны 16.1.1989.

КАРНАЦКАЯ Алена Мацвееўна, н. у 1912 у в. Буда Бярэзінскага р-на. Загадчыца сталовай дэпо ст. Асіповічы. Пражывала ў г. Асіповічы. Рэпрэсіравана 20.6.1944. Рэабілітавана 22.9.1958.

КАРНАЦКІ Аляксей Дзмітрыевіч, н. у 1906 у в. Каменны Барок Бярэзінскага р-на. Каваль ст. Асіповічы. Арыштаваны 19.7.1938. Расстраляны 19.10.1938. Рэабілітаваны 21.11.1957

КАРОПІН Аляксей Ануфрыевіч, н. у 1888. Рабочы шклозавода «Кастрычнік» Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 16.11.1937. Расстраляны 6.12.1937. Рэабілітаваны 5.3.1959.

КАРПЕНЯ Максім Міхайлавіч, н. у 1881 у в. Дзяніскавічы, Польшча. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 25.10.1937. Расстраляны 28.12.1937. Рэабілітаваны 30.12.1958.

КАРПЕЙЧЫК Васіль Сямёнавіч, н. у 1880 у в. Сухарава Мінскай вобл. Стрэлачнік ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 13.2.1933. Пакаранне адбываў у с. Суслава Томскай чыгункі. Рэабілітаваны 22.5.1962.

КАРПОВІЧ Іван Фёдаравіч, н. у 1886 у в. Яноўка Асіповіцкага р-на. Хлебароб калгаса «Камінтэрн». Пражываў на хутары Асавок Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 23.1.1933. Расстраляны. Рэабілітаваны 15.8.1958.

КАРПОВІЧ Іосіф Фёдаравіч, н. у 1878 у в. Яноўка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса «Камінтэрн». Рэпрэсіраваны 1.10.1937. Рэабілітаваны 16.1.1989.

КАРПЮК Рыгор Сцяпанавіч, н. у 1893 у в. Чыжыкі былой Гродзенскай губ. Тэлеграфіст ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 13.2.1933. Рэабілітаваны 22.8.1989.

КАРЧЭЎСКІ Апалінарый Іосіфавіч, н. у 1899 у в. Прыцерпа Асіповіцкага р-на. Цясляр калгаса імя Сталіна. Пражываў у в. Прыцерпа. Арыштаваны 23.1.1933. Расстраляны. Рэабілітаваны 15.8.1958.

КАРЭЎКА Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1883 у в. Броды Уздзенскага р-на. Пражываў у в. Задняя Града Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 7.2.1938. Расстраляны 26.3.1938. Рэабілітаваны 5.10.1957.

КАСПЕРЫК Эдуард Мацвеевіч, н. у 1881 у в. Каменка Белгародскага р-на, Расія. Пражываў у в. Асіповічы-1 Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 19.9.1939. Рэабілітаваны 26.11.1939.

КАСПЯРОВІЧ Аляксандр Вікенцьевіч, н. у 1892 у в. Слабада Бабруйскага р-на. Пражываў у в. Бортнае Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 14.3.1959.

КАСПЯРОВІЧ Антон Іванавіч, н. у 1888 у в. Казімірава Асіповіцкага р-на. Калгаснік. Пражываў у в. Вароцішча Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 23.1.1933. Расстраляны. Рэабілітаваны 15.8.1958.

КАСПЯРОВІЧ Віктар Ігнатавіч, н. у 1912 у в. Буда-Добрая Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Кладаўшчык калгаса імя Кірава. Рэпрэсіраваны 27.8.1949. Рэабілітаваны 17.3.1960.

КАСПЯРОВІЧ Іван Іванавіч, н. у 1876 у в. Вароцішча Асіповіцкага р-на. Селянін-аднаасобнік. Пражываў у в. Казімірава Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 23.1.1933. Расстраляны. Рэабілітаваны 15.8.1958.

КАСПЯРОВІЧ Іосіф Іосіфавіч, н. у 1908 у г. Асіповічы. Водаправодчык на чыгунцы. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 16.12.1937. Расстраляны 24.5.1938. Рэабілітаваны 4.10.1957.

КАСПЯРОВІЧ Пётр Антонавіч, н. у 1911 у в. Асіповічы. Машыніст дэпо ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 12.7.1944. Рэабілітаваны 3.10.1944.

КАСПЯРОВІЧ Станіслаў Іванавіч, н. у 1919 у в. Пабокавічы Асіповіцкага р-на. Чырвонаармеец. Рэпрэсіраваны 23.3.1942. Рэабілітаваны 8.2.1943.

КАСПЯРОВІЧ Франц Вікенцьевіч, н. у 1889 у в. Камарына Асіповіцкага р-на. Калгаснік. Пражываў у в. Старое Сяло Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 2.7.1938. Рэабілітаваны 20.5.1989.

КАСТКО Ігнат Сцяпанавіч, н. у 1870 у в. Глубінавічы Бабруйскага р-на. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 28.5.1929. Рэабілітаваны 17.10.1989.

КАСТКО Юлія Васільеўна, н. у 1893 у в. Багаслоўка Бабруйскага р-на. Пражывала ў г. Асіповічы. Рэпрэсіравана 20.6.1929. Рэабілітавана 17.11.1989.

КАСТУСІК Сцяпан Адамавіч, н. у 1897 у в. Халоп'е Слонімскага р-на. Старшыня Лапіцкага сельсавета. Пражываў у м. Лапічы Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 19.11.1937. Расстраляны 15.1.1938. Рэабілітаваны 4.3.1958.

КАСЦЕЙКІН Іван Карэевіч, н. у 1912 у в. Лукі Жлобінскага р-на. Электрамеханік 4-й дыстанцыі сувязі. Пражываў на ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 7.11.1937. Рэабілітаваны 15.8.1958.

КАТКОЎ Ілья Мацвеевіч, н. у 1907 у в. Шаўры Мінскай вобл. Кравец. Пражываў у в. Новая Дражня Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 17.10.1937. Расстраляны 14.11.1937. Рэабілітаваны 6.2.1965.

КАХНО Іван Міхайлавіч, н. у 1887 у г. Бабруйск. Начальнік ст. Асіповічы. Пражываў на ст. Асіповічы-2. Арыштаваны 26.10.1937. Расстраляны 28.12.1937. Рэабілітаваны 30.11.1989.

КАШКАН Іван Лявонцьевіч, н. у 1895 у в. Зелянькі Чэрвеньскага р-на. Дарожны майстар ст. Асіповічы. Пражываў на 378-м км Беларускай чыгункі. Арыштаваны 6.11.1937. Расстраляны 29.11.1937. Рэабілітаваны 29.6.1957.

КЕДЗІЧ Канстанцін Паўлавіч, н. у 1899 у в. Лочын Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 16.11.1935. Рэабілітаваны 4.11.1936.

КЕМБРОЎСКАЯ Аляксандра Рыгораўна, н. у 1899 у р.п. Ялізава Асіповіцкага р-на, дзе і пражывала. Рэпрэсіравана 25.8.1920. Рэабілітавана 7.9.1920.

КЕМБРОЎСКІ Аляксандр Пятровіч, н. у 1886 у г. Астрова, Польшча. Пячнік шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у р.п. Ялізава Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 15.11.1937. Расстраляны 6.12.1937. Рэабілітаваны 9.1.1960.

КЕМБРОЎСКІ Пётр Аляксандравіч, н. у 1909 у пас. Кастрычнік Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Выдзімальшчык шкла шклозавода «Кастрычнік». Арыштаваны 23.10.1937. Расстраляны 5.12.1937. Рэабілітаваны 9.6.1958.

КІРЫЛАЎ Васіль Пятровіч, н. у 1893. Слесар 115-га кавалерыйскага палка. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 3.12.1937. Расстраляны 28.9.1938. Рэабілітаваны 24.8.1959.

КІРЭЕЎ Сцяпан Якаўлевіч, н. у 1888 у в. Якуніна Смаленскай вобл. Рабочы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 16.1.1938. Рэабілітаваны 3.8.1989.

КІСЕЛЬ (КІСЯЛЁЎ) Васіль Рыгоравіч, н. у 1899 у в. Старыя Тарасавічы Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Смалярня Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 28.3.1933. Рэабілітаваны 20.11.1964.

КІСЯЛЁЎ Аляксандр Лук'янавіч, н. у 1881 у в. Старыя Крукі былой Віленскай губ. Грузчык. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 5.8.1938. Расстраляны. Рэабілітаваны 29.10.1957.

КІЦЕНКА Аляксандр Васільевіч, н. у 1887 у г. Сураж Бранскай вобл. Рахункавод. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 2.11.1930. Рэабілітаваны 16.1.1989.

КІЧАРАЎ Мікалай Фядотавіч, н. у 1910 у ст. Шчучынская, Казахстан. Тэхнік 10-га ўчастка Галоўдарбуда БССР. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 12.2.1932. Рэабілітаваны 31.8.1989.

КЛАССЕН Іван Абрамавіч, н. у 1906 у в. Шыкаўка Херсонскай вобл. Цясляр шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у в. Слабада Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 12.7.1938. Рэабілітаваны 23.4.1965.

КЛІМ Лаўрэн Міхайлавіч, н. у 1886 у в. Вязаўніца Асіповіцкага р-на. Лесаруб Гродзенскага прамгаса. Пражываў у в. Чарот Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 21.11.1989.

КЛІМКО Іосіф Георгіевіч, н. у 1901 у в. Кабылянка Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Вяззе Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 14.11.1937. Расстраляны 15.1.1938. Рэабілітаваны 3.8.1989.

КЛІМОВІЧ Вітольд Францавіч, н. у 1899 у в. Іванаўка Чэрвеньскага р-на. Рабочы леспрамгаса. Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 23.1.1933. Расстраляны. Рэабілітаваны 15.8.1958.

КЛІМОВІЧ Карней Цітавіч. Пражываў у в. Заельнік Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1933. Рэабілітаваны 27.5.1993.

КЛЮЙКО Віктар Сцяпанавіч, н. у 1900 у Мінску. Дыспетчар ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 20.3.1938. Расстраляны 9.8.1938. Рэабілітаваны 14.4.1958.

КЛЮЙНА Іван Паўлавіч, н. у 1890 у в. Дзераўцы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік. Рэпрэсіраваны 21.2.1933. Рэабілітаваны 9.4.1960.

КОБАК Уладзімір Іванавіч, н. у 1890 у в. Падлессе Гродзенскай вобл. Прыёмшчык шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 1.10.1937. Расстраляны 5.12.1937. Рэабілітаваны 27.11.1989.

КОЗЕЛ Сідар Міхайлавіч, н. у 1887 у в. Пагарэлае Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Аднаасобнік. Рэпрэсіраваны 14.1.1933. Рэабілітаваны 5.6.1962.

КОЗЕЛА Сідар Міхайлавіч, н. у 1887 у в. Рэпішча Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Аднаасобнік. Рэпрэсіраваны 14.1.1933. Рэабілітаваны 28.8.1945.

КОЗІЧ Міхаіл Макаравіч, н. у 1884 у в. Журавінка Уздзенскага р-на. Чорнарабочы. Пражываў у пас. Воля Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 7.9.1957.

КОЛПАК Юрый Іванавіч, н. у 1885 у в. Слабодка, Украіна. Пражываў на Дуброўскім раз'ездзе Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 1.4.1929. Рэабілітаваны 4.8.1958.

КОМЛІК Уладзімір Емяльянавіч. Пражываў у в. Лука Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1932. Рэабілітаваны 15.12.1993.

КОРБУТ Андрэй Сцяпанавіч, н. у 1893 у в. Таль Любанскага р-на. Цясляр леспрамгаса. Пражываў у в. Валока Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 6.8.1937. Расстраляны 15.10.1937. Рэабілітаваны 12.5.1958.

КОРБУТ Іван Палікарпавіч, н. у 1880 у Слуцкім р-не. Пражываў у м. Лапічы Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 4.5.1937. Расстраляны 17.8.1937. Рэабілітаваны 22.11.1989.

КОРБУТ Іван Уладзіміравіч, н. у 1904 у в. Грабава былога Пінскага павета. Нарыхтоўшчык жывёлы ў г. Чэрвень. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 30.9.1938. Рэабілітаваны 14.2.1940.

КОРБУТ Марыя Іванаўна, н. у 1896 у в. Бярозаўка Салігорскага р-на. Рабочая ст. Асіповічы. Пра-

жывала ў г. Асіповічы. Рэпрэсіравана 30.9.1938. Рэабілітавана 11.2.1940.

КОРБУТ Міхаіл Палікарпавіч, н. у 1878 у Слуцкім р-не. Пражываў у м. Лапічы Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 9.5.1937. Расстраляны 14.8.1937. Рэабілітаваны 22.11.1989.

КОРБУТ Сямён Фёдаравіч, н. у 1877 у в. Ужа Грэскага р-на. Пражываў у м. Лапічы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 13.6.1937. Рэабілітаваны 22.11.1989.

КОРЗУН Вячаслаў Аляксандравіч, н. у 1904 у в. Крупа Бярэзінскага р-на. Калгаснік калгаса імя Кірава. Пражываў у в. Лочын Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 16.11.1935. Рэабілітаваны 10.2.1936.

КОРШУН Васіль Ігнатавіч, н. у 1902 у в. Забалацце Уздзенскага р-на. Рабочы торфазавода «Татарка». Пражываў у в. Бродзішча Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 26.5.1989.

КОСАЎ Несцер Васільевіч, н. у 1881 у в. Вялікая Грава Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса імя Яжова. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 5.7.1958.

КОТ Пётр Мікалаевіч, н. у 1884 у в. Касілавічы Дзяржынскага р-на. Земляроб. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 6.8.1937. Расстраляны 15.10.1937. Рэабілітаваны 17.11.1989.

КОТ Севасцьян Аляксандравіч, н. у 1901 у в. Талы былога Навагрудскага павета. Памочнік праба рамжылканторы. Пражываў на ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 8.2.1938. Рэабілітаваны 15.12.1938.

КОШАЛЬ Мікалай Мікалаевіч, н. у 1904 у г. Асіповічы, дзе і пражываў. Прараб харчпрома. Рэпрэсіраваны 11.12.1939. Рэабілітаваны 18.10.1989.

КОШАЛЬ Мікалай Мікалаевіч, н. у 1904 у г. Асіповічы. Тэхнік Пячорлага. Рэпрэсіраваны 18.4.1951. Рэабілітаваны 15.11.1989.

КРАСІЛЬНІКАВА Галіна Аляксееўна, н. у 1946 у Пермскай вобл. Сям'я жыла ў в. Падкамень Асіповіцкага р-на і была раскулачана ў 1930. Вызвалена ў 1947. Рэабілітавана 20.5.1992.

КРАСІНСКІ Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1891 у в. Станькава Дзяржынскага р-на. Тэхнік вузла сувязі. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 19.10.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 4.8.1958.

КРАСНАПІР Давыд Сяргеевіч, н. у 1894 у в. Гоманаўка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік. Рэпрэсіраваны 19.11.1937. Рэабілітаваны 14.11.1989.

КРАЎЧАНКА Іван Астапавіч, н. у 1893 у в. Пагарэлае Асіповіцкага р-на. Калгаснік калгаса «Рэкорд». Пражываў у в. Пагарэлае. Рэпрэсіраваны 18.7.1937. Рэабілітаваны 11.7.1959.

КРОТ Цярэнцій Захаравіч, н. у 1907 у в. Альшаны Канатопскага р-на, Украіна. Цясляр ДКХ-18 ст. Асіповічы. Пражываў на ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 1.2.1933. Рэабілітаваны 30.8.1989.

КРУК Васіль Пятровіч, н. у 1899 у в. Забалацце Чэрвеньскага р-на. Парторг ст. Асіповічы. Пражываў на ст. Асіповічы. Арыштаваны 6.11.1937. Расстраляны 10.12.1937. Рэабілітаваны 14.9.1955.

КРЫВАШЭЁЎ Мікалай Фёдаравіч, н. у 1897 у г. Чэрыкаў. Начальнік цэха шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у пас. Кастрычнік Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 23.10.1937. Пакаранне адбываў у г. Бабруйск. Расстраляны 5.12.1937. Рэабілітаваны 9.6.1958.

КРЫВАШЭЙ Іван Максімавіч, н. у 1884 у в. Жукаўка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 27.11.1939.

КРЫВІЦКІ Іван Антонавіч, н. у 1879 у в. Пекары Ашмянскага р-на. Бухгалтар ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 23.8.1937. Расстраляны 28.12.1937. Рэабілітаваны 28.6.1958.

КРЫЛЬ Трафім Фёдаравіч, н. у 1910 у в. Нямічынцы Вінніцкай вобл., Украіна. Пражываў у в. Ліпень Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 29.1.1960.

КРЫСКОВІЧ Рыгор Якаўлевіч, н. у 1895 у в. Вязычын Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Прудзішча Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.8.1938. Рэабілітаваны 14.12.1938.

КРЭЙЗЕР Віктар Андрэевіч, н. у 1884 у в. Уборак Асіповіцкага р-на. Шавец арцелі «Звязда». Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 13.7.1938. Рэабілітаваны 10.9.1938.

КРЭЙЗЕР Канстанцін Андрэевіч, н. у 1899 у в. Уборак Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 1.10.1937. Рэабілітаваны 16.1.1989.

КРЭМЕЗ Тарас Фёдаравіч, н. у 1902 у в. Амінавічы Асіповіцкага р-на. Лесавед Градзянскага лесаўчастка. Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 20.3.1938. Рэабілітаваны 20.3.1939.

КРЭПСКІ Іван Нікадзімавіч, н. у 1876 у в. Пасечкі Чэрвеньскага р-на. Пражываў у в. Перарожкі Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.3.1933. Рэабілітаваны 4.1.1960.

КРЭПСКІ Казімір Нікадзімавіч, н. у 1876 у в. Пасечкі Чэрвеньскага р-на. Пражываў у в. Дзераўцы Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 19.9.1937. Расстраляны 14.11.1937. Рэабілітаваны 20.2.1960.

КУДЗЕЛЬКА Сяргей Фёдаравіч, н. у 1891 у в. Праснякі Грэскага р-на. Цясляр. Пражываў у в. Елцока Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.7.1937. Рэабілітаваны 1.9.1989.

КУЖЭЛЬКА Аляксандр Юльянавіч, н. у 1896 у в. Ліцвяны Уздзенскага р-на. Шавец. Пражываў у в. Буда Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 19.9.1937. Расстраляны 14.11.1937. Рэабілітаваны 8.12.1958.

КУЗЬМІЧ (КУЗЬМІН) Захар Карпавіч. Пражываў у в. Паплавы Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1930. Рэабілітаваны 10.5.1993.

КУЗЬМІЧ Іван Якаўлевіч, н. у 1867 у в. Паплавы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Аднаасобнік. Арыштаваны 19.9.1937. Расстраляны 14.11.1937. Рэабілітаваны 27.5.1960.

КУКУЛА Вікенцій Адамавіч, н. у 1890 у в. Рымашы Капыльскага р-на. Калгаснік. Пражываў у в. Осава Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 1.10.1937. Расстраляны 13.1.1938. Рэабілітаваны 3.8.1989.

КУЛІЦКІ Леанід Іосіфавіч, н. у 1907 у г. Ліба-ва, Латвія. Ружэйны тэхнік 33-га каз. палка. Пражываў у ваенным гарадку м. Лапічы Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 20.6.1938. Расстраляны 10.10.1938. Рэабілітаваны 9.11.1960.

КУЛЬВАНОЎСКІ Іосіф Вікенцьевіч, н. у 1879 у Літве. Шкляр шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 2.10.1937. Расстраляны 6.12.1937. Рэабілітаваны 11.8.1958.

КУЛЬЧЫКІН Дзяніс Ільіч, н. у 1895 у с. Інуйскі Майдан, Мардовія. Пуцявы абходчык 1-га участка 14-й дыстанцыі Беларускай чыгункі. Пражываў на ст. Верайцы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 3.4.1938. Рэабілітаваны 25.6.1938.

КУЛЮТКІН Мікалай Аляксандравіч, н. у 1900 у в. Голубцава Іванаўскай вобл. Ваеннаслужачы 30-й танкавай брыгады 18-й стралковай дывізіі. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 8.8.1940. Пакаранне адбываў у Комі АССР. Рэабілітаваны 9.6.1956.

КУНЦЭВІЧ Іван Парфір'евіч, н. у 1906 у в. Весялова Асіповіцкага р-на. Рабочы Градзянскага леспрамгаса. Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 13.1.1933. Рэабілітаваны 26.9.1989.

КУНЦЭВІЧ Павел Сцяпанавіч, н. у 1908 у в. Смольгаў Любанскага р-на. Рабочы лесасплаву. Пражываў у в. Чучча Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 24.8.1937. Рэабілітаваны 19.9.1958.

КУНЦЭВІЧ Парфірый Рыгоравіч, н. у 1873 у в. Весялова Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 23.2.1931. Рэабілітаваны 20.5.1960.

КУНЦЭВІЧ Сафрон Іванавіч, н. у 1886 у в. Бярозаўка Салігорскага р-на. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 30.9.1938. Рэабілітаваны 11.2.1940.

КУПРЭЕЎ Сцяпан Якаўлевіч, н. у 1901 у в. Ігнатоўка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 14.1.1933. Рэабілітаваны 2.6.1989.

КУПРЭЕЎ Сцяпан Якаўлевіч, н. у 1901 у в. Ігнатоўка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Арыштаваны 7.9.1937. Расстраляны 13.1.1938. Рэабілітаваны 20.8.1957.

КУПРЭЙЧЫК Іван Антонавіч, н. у 1883 у в. Кабылянка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 28.3.1933. Рэабілітаваны 23.8.1989.

КУПЧЫК Антон Ісакавіч, н. у 1904 на ст. Калінкавічы Беларускай чыгункі. Дарожны майстар 13-й дыстанцыі пуці ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 27.1.1938. Рэабілітаваны 22.2.1956.

КУПША Іван Карлавіч, н. у 1890 у г. Слонім. Майстар па выдзіманні шкла шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 17.4.1938. Расстраляны. Рэабілітаваны 24.12.1958.

КУРАЎСКАЯ-ГРЫНКЕВІЧ Ядвіга Аляксандраўна, н. у 1900 у г. Асіповічы. Пражывала ў г. Асіповічы. Рэпрэсіравана 10.3.1938. Рэабілітавана 16.1.1989.

КУРС Рыгор Андрэевіч, н. у в. Канцы Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1931. Рэабілітаваны 19.5.1993.

КУРЫЛЬЧЫК Адам Якаўлевіч, н. у 1882 у в. Старынкі Бабруйскага р-на. Пражываў у в. Ясень Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 19.9.1937. Расстраляны 14.11.1937. Рэабілітаваны.

КУРЫЛЬЧЫК Антон Рыгоравіч, н. у 1905 у в. Старынкі Бабруйскага р-на. Пражываў у в. Ставішча Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 12 1.1933. Рэабілітаваны 16.10.1959.

КУТОРГА Мікалай Рыгоравіч, н. у 1894 у г. Копыль. Настаўнік чыгуначнай школы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 25.6.1938. Рэабілітаваны 22.4.1940.

КУЧЭРА Іосіф Францавіч, н. у 1890 у г. Радома, Польшча. Выдзімальшчык шкла шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіраваны 24.8.1937. Рэабілітаваны 9.6.1958.

ЛАБАДА Васіль Антонавіч, н. у 1893 у в. Навасе-лкі Пухавіцкага р-на. Пражываў у в. Жукаўка Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 17.7.1937. Расстраляны 16.10.1937. Рэабілітаваны 9.5.1959.

ЛАБАНОК Павел Іванавіч, н. у 1902 у в. Лядцо Пухавіцкага р-на. Майстар чыгуначнай станцыі Асіповічы. Пражываў на ст. Асіповічы. Арыштаваны 3.11.1937. Расстраляны 29.11.1937. Рэабілітаваны 29.6.1957.

ЛАБКО Дзям'ян Юльянавіч, н. у 1900 у в. Круглыя Ніўкі Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Малоціна Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 24.9.1929. Рэабілітаваны 17.11.1989.

ЛАГУЦКІ Эдуард Віктаравіч, н. у 1879 у в. Ранняя Рэчка Асіповіцкага р-на. Рабочы лесаўчастка. Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 6.8.1937. Расстраляны 2.10.1937. Рэабілітаваны 18.10.1958.

ЛАПАТКА Васіль Рыгоравіч, н. у 1879 у в. Лочын Асіповіцкага р-на. Галоўны кандуктар ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 12.2.1933. Рэабілітаваны 31.8.1989.

ЛАПАТКА Цярэнцій Васільевіч, н. у 1887 у в. Лочын Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 13.1.1933. Рэабілітаваны 26.9.1989.

ЛАПКО Іван Яфімавіч, н. у 1883 у в. Свіслач Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Баранцы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 12.1.1933. Рэабілітаваны 10.10.1959.

ЛАПШЫНСКІ Іосіф Ігнатавіч, н. у 1886 у г. Асіповічы, дзе і пражываў. Арыштаваны 3.1.1938. Расстраляны 29.10.1938. Рэабілітаваны 14.7.1958.

ЛАСІЦКІ Адам Сцяпанавіч, н. у 1891 у в. Высокая Старына Чэрвеньскага р-на. Грузчык леспрам-

гаса. Пражываў у в. Цагельня. Рэпрэсіраваны 29.4.1935. Рэабілітаваны 26.5.1935.

ЛАСІЦКІ Браніслаў Францавіч, н. у 1902 у в. Новая Дуброва Чэрвеньскага р-на. Лесаруб Асіповіцкага леспрамгаса. Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.9.1937. Рэабілітаваны 22.9.1989.

ЛАСІЦКІ Іван Францавіч, н. у 1877 у в. Віктарова Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 23.2.1931. Рэабілітаваны 20.5.1960.

ЛАСІЦКІ Станіслаў Сцяпанавіч, н. у 1903 у в. Высокая Старына Чэрвеньскага р-на. Грузчык леспрамгаса. Пражываў у в. Цагельня Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 29.4.1935. Рэабілітаваны 26.5.1935.

ЛАСІЦКІ Фларыян Антонавіч, н. у 1891 у в. Скрабёнка Чэрвеньскага р-на. Аднаасобнік. Пражываў у в. Цэзарава Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 29.3.1930. Рэабілітаваны 13.7.1989.

ЛАСКАВЕЦ Антон Фёдаравіч, н. у 1889 ва ўрочышчы Жорнаўка. Калгаснік калгаса «Інтэрнацыянал». Пражываў у Лапіцкім сельсавеце Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 2.9.1937. Пакаранне адбываў у г. Бабруйск. Расстраляны 15.10.1937. Рэабілітаваны 9.4.1960.

ЛАЎРУУС Франц Ігнатавіч, н. у 1903 у в. Слуць, Літва. Загадчык фермы калгаса імя Калініна. Пражываў у Лапіцкім сельсавеце Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 5.4.1938. Расстраляны 4.6.1938. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ЛАЎРЫНОВІЧ Іван Іванавіч, н. у 1900 у в. Жыдавічы Мінскай вобл. Пупявы абходчык. Пражываў у в. Верайцы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 21.7.1930. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ЛАЎРЫНОВІЧ Іван Феліксавіч, н. у 1867 у в. Жыдавічы Мінскай вобл. Цясляр-кандуктар ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 21.8.1938. Расстраляны 19.10.1938. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ЛАЎРЫНОВІЧ Іван Феліксавіч, н. у 1873 у в. Жыдавічы Мінскай вобл. Кандуктар. Пражываў у г Асіповічы. Рэпрэсіраваны 2.11.1930. Рэабілітаваны 20.6.1989.

ЛАЎРЫНОВІЧ Пётр Антонавіч, н. у 1900 у в. Тодараў Кут Асіповіцкага р-на. Стрэлачнік ст. Завішын Беларускай чыгункі. Арыштаваны 23.12.1937. Расстраляны 28.12.1937. Рэабілітаваны 11.12.1959.

ЛАЎРЭЦКІ Пётр Міхайлавіч, н. у 1900 у Латвіі. Калгаснік калгаса «Кастрычнік». Пражываў у в. Цэль Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 14.7.1938. Рэабілітаваны 22.3.1940.

ЛАЎЦЮС Франц Юр'евіч, н. у 1875 у Польшчы. Рабочы канвойнага абозу. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 21.3.1938. Расстраляны 24.5.1938. Рэабілітаваны 30.9.1958.

ЛАЎЦЮС Юрый Францавіч, н. у 1909 у г. Асіповічы, дзе і пражываў. Загадчык цеплавой прамыўкі паравознага дэпо г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 31.12.1944. Рэабілітаваны 21.4.1961.

ЛАЦІННІК Міхаіл Гаўрылавіч, н. у 1882, **ЛАЦІННІК Праскоўя Іванаўна**, н. у 1882, а таксама іх дзеці **ЛАЦІННІК Агаф'я Міхайлаўна**, н. у 1905, **ЛАЦІННІК Ганна Міхайлаўна**, н. у 1903, **ЛАЦІННІК Матрона Міхайлаўна**, н. у 1906, **ЛАЦІННІК Наталля Міхайлаўна**, н. у 1913 — нарадзіліся і пражывалі ў в. Вялікі Бор Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1932. Рэабілітаваны 3.1.1994.

ЛЕВАНОВІЧ Антон Канстанцінавіч, н. у 1904 у в. Яжымасць Асіповіцкага р-на. Майстар 13-й дыстанцыі пуці. Пражываў у р.п. Татарка Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 26.11.1937. Расстраляны 14.1.1938. Рэабілітаваны 12.9.1958.

ЛЕВІН Арон Сімхавіч, н. у 1908 у в. Лапічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 29.4.1928. Рэабілітаваны 21.5.1928.

ЛЕЛІН Васіль Мікітавіч, н. у 1890 у в. Ясень. Пражываў у в. Ставішча Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 12.1.1933. Рэабілітаваны 16.10.1959.

ЛЕЛЯ Мікалай Сямёнавіч, н. у 1906 у в. Ясень Асіповіцкага р-на. Качагар гарадской бальніцы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 31.12.1944. Рэабілітаваны 27.5.1960.

ЛЕЎЧАНКА Зіновій Антонавіч, н. у 1874 у в. Каменічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Вартаўнік калгаса імя Кагановіча. Арыштаваны 20.1.1938. Расстраляны 13.10.1938. Рэабілітаваны 20.10.1956.

ЛЕЎЧАНКА Іван Зіноўевіч, н. у 1914 у в. Каменічы Асіповіцкага р-на. Інспектар камітэта нарыхтовак. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 20.1.1938. Рэабілітаваны 20.10.1956.

ЛЕЎЧАНКА Уладзімір Пятровіч, н. у 1897 у в. Каменічы Асіповіцкага р-на. Рабочы мехпункта. Пражываў у р.п. Градзянка. Рэпрэсіраваны 18.7.1937. Рэабілітаваны 9.11.1989.

ЛЕЎЧЫК Васіль Пракопавіч, н. у 1890 у в. Дрычын Пухавіцкага р-на. Вартаўнік. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 30.4.1938. Рэабілітаваны 13.10.1956.

ЛЕШАЎ Васіль Якаўлевіч, н. у 1899 у в. Трыазёры, Татарыя. Брыгадзір 13-й дыстанцыі пуці. Пражываў на ст. Асіповічы. Арыштаваны 5.11.1937. Расстраляны 5.11.1937. Рэабілітаваны 13.6.1957.

ЛІННІК Мікалай Сямёнавіч, н. у 1886 у в. Берліш Пухавіцкага р-на. Калгаснік. Пражываў у в. Заручэўе Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 21.2.1933. Пакаранне адбываў у Казахстане. Рэабілітаваны 9.4.1960.

ЛІННІК Рыгор Макаравіч, н. у 1893 у в. Бабы Пухавіцкага р-на. Грузчык леспрамгаса. Пражываў на ст. Лапічы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 12.5.1958.

ЛІПАЙ Рыгор Мікітавіч, н. у 1899 у в. Паплавы Асіповіцкага р-на. Старшыня мясцкома ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 22.2.1933. Рэабілітаваны 22.5.1962.

ЛІПЕНЬ Франц Антонавіч, н. у 1891 у в. Бортнае Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік. Арыштаваны 19.11.1937. Расстраляны 13.1.1938. Рэабілітаваны 27.11.1989.

ЛІПКОВІЧ Гесель Рыгоравіч, н. у 1903 у г. Вільнюс. Настаўнік Ясенскай НСШ. Пражываў у в. Ясень. Арыштаваны 13.3.1938. Расстраляны. Рэабілітаваны 27.5.1957.

ЛІПНІЦКІ Бярнард Феліксавіч, н. у 1914 у в. Барок Асіповіцкага р-на. Старшыня Верайцоўскага сельсавета. Пражываў у в. Пратасевічы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 23.7.1938. Рэабілітаваны 17.4.1956.

ЛІПНІЦКІ Ігнат Феліксавіч, н. у 1897 у в. Зашыбін Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 12.1.1933. Рэабілітаваны 20.10.1964.

ЛІПЯНКОЎ Фёдар Піліпавіч, н. у 1891 у в. Рэкта Гомельскай вобл. Возчык на ст. Асіповічы Беларускай чыгункі. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 5.1.1945. Рэабілітаваны 8.6.1945.

ЛІТОЎЦАВА Сцепаніда Францаўна, н. у 1909 у в. Датнае, Літва. Правадніца дэпо ст. Асіповічы. Пражывала ў м. Асіповічы. Рэпрэсіравана 8.2.1933. Рэабілітавана 16.1.1989.

ЛІХАДЗІЕЎСКІ Аляксей Аляксеевіч, н. у 1890 у в. Пасекі Пухавіцкага р-на. Грузчык. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 18.7.1937. Рэабілітаваны 27.6.1960.

ЛІЦАВА Сафія Міхайлаўна, н. у 1895 у в. Канданы, Літва. Пражывала ў г. Асіповічы. Рэпрэсіравана 18.6.1938. Рэабілітавана 2.4.1939.

ЛОЙКА Міхаіл Фларыянавіч, н. у 1883 на ст. Калкуны, Літва. Тэлеграфіст-рэвізор ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 3.6.1938. Расстраляны 19.10.1938. Рэабілітаваны 26.5.1958.

ЛОНТАС Дзям'ян Фадзеевіч, н. у 1906 у п. Вылазка Клічаўскага р-на. Чорнарабочы шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіраваны 20.7.1937. Рэабілітаваны 8.2.1958.

ЛУКАШЭВІЧ Антон Сігізмундавіч, н. у 1895 у в. Самадураўшчына Дзяржынскага р-на. Сталяр арцелі «Святло». Пражываў у в. Ясень Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 21.11.1937. Расстраляны 13.1.1938. Рэабілітаваны 27.11.1989.

ЛУКАШЭВІЧ Канстанцін Аляксандравіч, н. у в. Барок Пухавіцкага р-на. Старшыня Вярэйцаўскага сельсавета. Жыў у в. Вярэйцы Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 7.12.1937. Расстраляны 15.1.1938. Рэабілітаваны 21.3.1960.

ЛУХВЕРЧЫК Прохар Мікалаевіч, н. у 1909 у Асіповіцкім р-не. Інжынер шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 15.9.1937. Пакаранне адбываў у Бабруйску. Расстраляны 13.1.1938. Рэабілітаваны 9.6.1958.

ЛУКШЫЦ Аляксандр Філіцыянавіч, н. у 1891 у г. Мінск. Кравец. Пражываў на ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 19.9.1939. Рэабілітаваны 1.12.1993.

ЛУК'ЯНЕНКА Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1909 у в. Вязаўе Канатопскага р-на, Украіна. Старшы дыспетчар ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 26.11.1937. Рэабілітаваны 5.2.1939.

ЛУЦЭВІЧ Людвіг Людвігавіч, н. у 1885 у в. Дубнікі Мінскай вобл. Кандуктар Асіповіцкага рэзерву Заходняй чыгункі. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны ў лютым 1933. Рэабілітаваны 14.11.1989.

ЛЫСКО Віктар Дзям'янавіч, н. у 1892 у в. Сямба Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Земляроб. Рэпрэсіраваны 26.3.1930. Рэабілітаваны 13.7.1989.

ЛЫШКЕВІЧ Агаф'я Фёдараўна, ЛЫШКЕВІЧ Антон Фёдаравіч, ЛЫШКЕВІЧ Надзея Фёдараўна, ЛЫШКЕВІЧ Настасся Феафілаўна, ЛЫШКЕВІЧ Сямён Фёдаравіч, ЛЫШКЕВІЧ Уладзімір Фёдаравіч – нарадзіліся і пражывалі ў в. Язвінскі Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1930. Рэабілітаваны 22.1.1993.

ЛЮБЕЦКІ Іван Андрэевіч, н. у 1857 у в. Ляшчае Капыльскага р-на. Чорнарабочы ст. Асіповічы. Арыштаваны 17.9.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 1.9.1963.

ЛЮКАКІН Якаў Міхайлавіч, н. у 1914 у с. Біркасава Валгаградскай вобл. Памочнік майстра цэха арцелі «Прагрэс» ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 1.1.1945. Рэабілітаваны 21.4.1961.

ЛЯБЕЛЬ Ота Карлавіч, н. у 1890 у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Лесавод Градзянскага лесаўчастка. Арыштаваны 23.1.1933. Расстраляны. Рэабілітаваны 15.8.1958.

ЛЯЙКОЎСКІ Іван Рыгоравіч, н. у 1888 у в. Ізбішча Пухавіцкага р-на. Рабочы буфета ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 3.1.1938. Расстраляны 31.3.1938. Рэабілітаваны 4.7.1957.

ЛЯНЦЭВІЧ Іван Эдуардавіч, н. у 1908 у г. Гомель. Начальнік водазабеспячэння ўчастка ст. Асіповічы. Пражываў на ст. Асіповічы. Арыштаваны 23.11.1937. Расстраляны 28.12.1937. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ЛЯСКОЎСКІ Васіль Сільвестравіч, н. у 1894 у в. Пабокавічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 1.4.1935. Рэабілітаваны 13.7.1960.

ЛЯСКОЎСКІ Іван Сільвестравіч, н. у 1896 у в. Пабокавічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Селянін. Рэпрэсіраваны 1.4.1935. Рэабілітаваны 13.7.1960.

ЛЯЎКОВІЧ Аляксандра Іванаўна, н. у 1918 у в. Ясень Асіповіцкага р-на. Прэпаратар Бабруйскай гарадской бальніцы. Пражывала ў г. Бабруйск. Рэпрэсіравана 30.11.1944. Адбывала пакаранне ў г. Магадан. Рэабілітавана 12.1.1955.

ЛЯХОВІЧ Якаў Іванавіч, н. у 1903 у в. Грабава Лунінецкага р-на. Калгаснік. Пражываў у в. Пабокавічы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 11.8.1938. Рэабілітаваны 1.7.1939.

ЛЯШКОВІЧ Пётр Іванавіч, н. у 1880 у в. Доўгіна былой Віленскай губ. Выдзімальшчык шкла шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 15.11.1937. Расстраляны 6.12.1937. Рэабілітаваны 5.11.1957.

ЛЯШЧУК Іван Андрэевіч, н. у 1900 у в. Цяплухі Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Возчык Асіповіцкага азбеставага завода. Рэпрэсіраваны 14.1.1933. Рэабілітаваны 21.11.1989.

ЛЯШЧЫНСКІ Рыгор Клімавіч, н. у 1878 у в. Бацэвічы Бабруйскага р-на. Сталяр. Пражываў у в. Дубралева Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 29.9.1989.

МАГЕР Любоў Іванаўна, н. у 1913 у в. Орча Асіповіцкага р-на. Пражывала ў г. Асіповічы. Рэпрэсіравана 21.4.1949. Рэабілітавана 17.8.1955.

МАЕЎСКІ Іван Самсонавіч, н. у 1867 у с. Стар, Украіна. Грабар 3-й дыстанцыі Заходняй чыгункі. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 30.1.1933. Рэабілітаваны 31.8.1989.

МАЕЎСКІ Франц Іосіфавіч, н. у 1895 у в. Наталін, Польшча. Шкловыдзімальшчык шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 16.11.1937. Расстраляны 6.12.1937. Рэабілітаваны 9.6.1958.

МАЗАЛЕЎСКІ Іван Аляксандравіч, н. у 1888 у в. Лочын Асіповіцкага р-на. Садоўнік калгаса імя Кірава. Пражываў у в. Віктараўка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 16.11.1935. Рэабілітаваны 19.12.1935.

МАЙСАК Пётр Васільевіч, н. у 1907 у г. Бахмач, Украіна. Машыніст вадакачкі. Пражываў на ст. Уборак Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 31.8.1938. Рэабілітаваны 22.8.1939.

МАЙХРОВІЧ Казімір Францавіч, н. у 1881. Майстар па выдзіманні шкла шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 16.11.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 5.3.1959.

МАЙХРОВІЧ Пётр Аляксандравіч, н. у 1901 у Кобрынскім р-не. Шкляр шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 16.11.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 5.3.1959.

МАЙХРОВІЧ Пётр Казіміравіч, н. у 1909 у Слуцкім р-не. Майстар шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 16.11.1937. Пакаранне адбываў у г. Бабруйск. Расстраляны 6.12.1937. Рэабілітаваны 9.6.1958.

МАКАРАЧКІНА Галіна Канстанцінаўна, пражывала ў в. Сёмкава Слабада. Раскулачана ў 1929. Пакаранне адбывала ў Свярдлоўскай вобл. Рэабілітавана 8.4.1992.

МАКАРЭВІЧ Максім Сільвестравіч, н. у 1876 у в. Едліна Чэрвеньскага р-на. Працаваў на тэлеграфе ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 10.5.1931. Рэабілітаваны 16.1.1989.

МАКАРЭВІЧ Павел Іванавіч, н. у 1895 у в. Клепачы Гродзенскай вобл. Начальнік ОРСа торфазавода «Свабода». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіраваны 12.3.1938. Рэабілітаваны 16.7.1957.

МАКЕЕЎ Іван Адамавіч, н. у 1910 у в. Ліпнякі Горацкага р-на. Пражываў у Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 23.5.1989.

МАКРЫЦКІ Уладзімір Васільевіч, н. у 1904 у Мінску. Рабочы 13-й дыстанцыі пуці Беларускай чыгункі. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 23.8.1937. Расстраляны 28.12.1937. Рэабілітаваны 26.8.1957.

МАКУХА Павел Карнеевіч, н. у 1902 у в. Альшаны Мінскага р-на. Пражываў на ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 1.2.1933. Рэабілітаваны 30.8.1989.

МАЛАХАЎ Мікалай Максімавіч, н. у 1908 у в. Ліпень Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 4.9.1935. Рэабілітаваны 27.7.1990.

МАЛЕВІЧ Антаніна Мацвееўна, н. у 1887 у в. Уборак Асіповіцкага р-на, дзе і пражывала. Рэпрэсіравана 12.1.1933. Рэабілітавана 22.8.1989.

МАЛЕВІЧ Дамінік Францавіч, н. у 1874 у в. Высокая Гара Бярэзінскага р-на. Пражываў на хутары Максімаўскія Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 16.12.1937. Рэабілітаваны 20.2.1965.

МАЛЕВІЧ Дамінік Францавіч, н. у 1879 у в. Высокая Гара. Пражываў на хутары Максімаўскія Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 5.5.1933. Рэабілітаваны 20.11.1964.

МАЛЕВІЧ Мельхіёр Адамавіч, н. у 1889 у в. Блыхава былога Свіслацкага р-на, дзе і пражываў. Селянін-аднаасобнік. Рэпрэсіраваны 26.3.1930. Рэабілітаваны 13.7.1989.

МАЛЕВІЧ Мечыслаў Цэзаравіч, н. у 1882 у в. Цэльская Буда Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Качагар в/ч 6379. Арыштаваны 5.8.1938. Расстраляны 28.11.1938. Рэабілітаваны 16.9.1989.

МАЛЕЙКА Антон Міхайлавіч, н. у 1898 у былой Ковенскай губ. Пуцявы абходчык 13-й дыстанцыі пуці. Пражываў у в. Забалацце Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 13.4.1938. Расстраляны 9.8.1938. Рэабілітаваны 20.7.1960.

МАЛІНОЎСКІ Іван Уладзіміравіч, н. у 1889 у мяст. Бяла, Польшча. Старшы бухгалтар разліковага аддзела Кастрычніцкага мехпункта. Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 21.7.1938. Расстраляны 19.11.1938 Рэабілітаваны 25.9.1989.

МАЛІНОЎСКІ Мацвей Мацвеевіч, н. у 1879 у в. Чучча Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Арыштаваны 6.2.1938. Пакаранне адбываў у Мінску. Расстраляны 31.3.1938. Рэабілітаваны 18.10.1958.

МАЛІНОЎСКІ Нікіфар Майсеевіч, н. у 1890 у в. Ванілевічы Капыльскага р-на. Рахункавод будучастка. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 25.7.1938. Рэабілітаваны 4.5.1939.

МАЛІШЭЎСКІ Адольф Сцяпанавіч, н. у 1882 у в. Асавок Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Арыштаваны 23.1.1933. Расстраляны. Рэабілітаваны 15.8.1958.

МАЛІШЭЎСКІ Антон Сцяпанавіч, н. у 1886 на хутары Перуноў Мост Чэрвеньскага р-на. Конюх Градзянскага лесапункта. Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 31.7.1937. Рэабілітаваны 29.6.1963.

МАЛІШЭЎСКІ Франц Антонавіч, н. у 1905 у в. Бозак Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Зара Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 22.9.1989.

МАМАЦЮК Іосіф Віктаравіч, н. у 1889 у Гродзенскай вобл. Грузчык леспрамгаса Градзянскага лесаўчастка. Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 15.11.1937. Расстраляны 6.12.1937. Рэабілітаваны 28.11.1957.

МАНКЕВІЧ Аляксандр Сцяпанавіч, н. у 1887 у в. Пухавічы. Машыніст дэпо ст. Асіповічы. Арыштаваны 21.8.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 9.3.1957.

МАНЬКО Арсень Арсеньевіч, н. у 1904 у в. Убалацце Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса «Перамога». Рэпрэсіраваны 22.1.1933. Рэабілітаваны 25.3.1965.

МАРОЗ Варвара Іванаўна, н. у 1912. Настаўніца Лапіцкай школы. Пражывала ў в. В. Грава Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіравана 4.1.1945. Рэабілітавана 15.7.1945.

МАРТЫНОВІЧ Вікенцій Рыгоравіч, н. у 1892 у в. Старое Сяло Мінскага р-на. Шклавар шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 23.8.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 9.6.1958.

МАРТЫНОВІЧ Сяргей Прохаравіч, н. у 1904 у в. Ярцаўка Барысаўскага р-на. Начальнік участка Дубровенскага лесапункта. Пражываў у в. Вяззе Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.11.1937. Рэабілітаваны 22.3.1939.

МАРЦІНЯК Пётр Іосіфавіч, н. у 1914 у г.п. Сосніца Чарнігаўскай вобл. Машыніст паравозонага дэпо ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 29.8.1944. Рэабілітаваны 21.4.1961.

МАРЧАНКА Андрэй Нікіфаравіч, н. у 1884 у в. Лугінкі Валынскай вобл. Счэпшчык вагонаў. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 3.6.1938. Рэабілітаваны 16.1.1939.

МАРШАК Нохім Шлёмавіч, н. у 1895 у в. Лапічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 18.9.1937. Рэабілітаваны 22.9.1989.

МАРЫНІЧ Павел Іванавіч, н. у 1902 у в. Карочышча Мазырскага р-на. Цясляр леспрамгаса. Пражываў у в. Шэйпічы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 24.7.1938. Рэабілітаваны 16.6.1939.

МАСЛОЎСКІ Вікенцій Рыгоравіч, н. у 1892 у в. Старое Сяло Мінскага р-на Шклавар шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не Арыштаваны 23.8.1937. Расстраляны 15.11.1937. Рэабілітаваны 9.6.1958.

МАТУСЕВІЧ Алена Фёдараўна, н. у 1883 у в. Лісічкі Асіповіцкага р-на. Калгасніца калгаса «Чырвоныя Палядкі». Пражывала ў в. Палядкі Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіравана 3.3.1933. Рэабілітавана 16.1.1989.

МАТУСЕВІЧ Анатоль Іосіфавіч, н. у 1917 у в. Лісічкі Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса імя Дзяржынскага. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 9.6.1958.

МАТУСЕВІЧ Антаніна Сцяпанаўна, н. у 1903, **МАТУСЕВІЧ Васіль Іванавіч, МАТУСЕВІЧ Ксенія Васільеўна** — н. у 1930 у в. Лісічкі Асіповіцкага р-на, дзе і пражывалі. Раскулачаны ў 1931. Вызвалены у 1947. Рэабілітаваны 19.7.1993.

МАТУСЕВІЧ Марыя Гвідонаўна, н. у 1869 у в. Уборак Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіравана 10.6.1929. Рэабілітавана 17.11.1989.

МАТУСЕВІЧ Станіслаў Гіляравіч, н. у 1901 у в. Уборак Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 31.5.1929. Рэабілітаваны 17.11.1989.

МАТУСЕВІЧ Сцяпан Рыгоравіч, н. у 1881 у в. Караны Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 26.3.1930. Рэабілітаваны 27.2.1960.

МАТУСЕВІЧ Эдмунд Гіляравіч, н. у в. Уборак Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 24.5.1929. Рэабілітаваны 17.11.1989.

МАТЭЙХОЎСКІ Пётр Вікенцьевіч, н. у 1908 у мяст. Лайдарава былой Віленскай губ. Майстар шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 16.11.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 10.4.1959.

МАХУН Ганна Пятроўна, н. у 1914 у в. Леніна Слуцкага р-на. Загадчыца ўрачэбнага ўчастка шклозавода «Кастрычнік». Пражывала ў пас. шклозавода «Кастрычнік» Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіравана 16.1.1945. Рэабілітавана 9.7.1946.

МАЦКЕВІЧ Мікалай Канстанцінавіч, н. у 1903 у в. Пагарэлае Чэрвеньскага р-на. Брыгадзір чыгункі. Пражываў у в. Верайцы Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 6.1.1938. Рэабілітаваны 28.2.1938.

МАЦЯС Мікалай Пятровіч, н. у 1892 у в. Дабучына былой Гродзенскай губ. Вартаўнік банка ў г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 8.3.1938. Рэабілітаваны 16.1.1989.

МАЦЯСКА Іван Міхайлавіч, н. у 1899 у г. Лунінец. Касір ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 3.8.1938. Рэабілітаваны 22.3.1939.

МЕЛЬНІК Атрахім Сямёнавіч. Пражываў у в. Краі Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1936. Рэабілітаваны 30.8.1993.

МЕЛЯШКЕВІЧ Іосіф Францавіч, н. у 1903 у в. Турчылоў Клічаўскага р-на. Працаваў на шклозаводзе «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 10.8.1938. Расстраляны 20.11.1938. Рэабілітаваны 16.7 1959.

МЕНІХОЎСКІ Аляксандр Пятровіч, н. у 1881 у в. Кайданы былой Ковенскай губ. Вартаўнік ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 1.4.1929. Рэабілітаваны 4.8.1958.

МЕРЛІНСКАЯ Еўдакія Усцінаўна, н. у 1911 у в. Вязычын Асіповіцкага р-на. Настаўніца. Пражывала ў в. Свіслач Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіравана 5.1.1945. Рэабілітавана 15.11.1946.

МЕТНЕР Карл Вільгельмавіч, н. у 1896 у в. Аляксандраўка Мазырскага р-на. Начальнік участка леспрамгаса. Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 10.1.1938. Расстраляны 25.3.1939. Рэабілітаваны 21.1.1958.

МЕТНЕР Соф'я Цімафееўна, н. у 1907, **МЕТНЕР Эдуард Вільмавіч,** н. у 1909, іх дзеці **МЕТНЕР Лідзія Эдуардаўна,** н. у 1932, **МЕТНЕР Ніна Эдуардаўна,** н. у 1945, **МЕТНЕР Тамара Эдуардаўна,** н. у 1946, **МЕТНЕР Эма Эдуардаўна,** н. у 1936 — пражывалі ў в. Ігнатоўка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны ў 1948 у адміністрацыйным парадку. Вызвалены ў 1956. Рэабілітаваны 17.3.1992.

МІЛАШЭВІЧ Андрэй Сямёнавіч, н. у 1899 у в. Кніжаводцы Гродзенскай вобл. Дзесятнік. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 5.8.1938. Расстраляны. Рэабілітаваны 5.6.1958.

МІЛАШЭЎСКІ Аляксандр Іванавіч, н. у 1901 у в. Уютнішча Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Паплавы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 8.3.1933. Рэабілітаваны 22.5.1959.

МІЛАШЭЎСКІ Антон Францавіч, н. у 1880 на х. Камарына Асіповіцкага р-на. Пастух калгаса «Перамога». Арыштаваны 18.9.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 6.6.1959.

МІЛАШЭЎСКІ Віктар Францавіч, н. у 1888 у в. Камарына Асіповіцкага р-на. Цясляр. Жыў у в. Пабокавічы Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 18.9.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 6.6.1959.

МІЛАШЭЎСКІ Казімір Францавіч, н. у 1882 у в. Камарына Асіповіцкага р-на. Садавод-кветкавод. Пражываў у в. Ясень. Рэпрэсіраваны 20.7.1937. Рэабілітаваны 26.7.1965.

МІЛЬДЭНБЕРГЕР Іосіф Якаўлевіч, н. у 1900 у в. Келер былой АССР Немцаў Паволжа. Цясляр. Пражываў у в. Лапічы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 17.2.1938. Рэабілітаваны 18.11.1939.

МІЛЯШКЕВІЧ Станіслаў Антонавіч, н. у 1894 у в. Бортнае Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 14.3.1959.

МІНІЧ Васіль Ягоравіч. Пражываў у в. Каменічы Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1930. Рэабілітаваны 25.1.1993.

МІНІЧ Фёдар Апанасавіч, н. у 1893 у в. Цэль Асіповіцкага р-на. Калгаснік калгаса «Кастрычнік». Пражываў у в. Здароўе Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.2.1938. Рэабілітаваны 30.7.1938.

МІНЬКЕВІЧ Генадзь Мікалаевіч, н. у 1911 у Мінску. Машыніст дэпо ст. Асіповічы. Пражываў на ст. Асіповічы. Арыштаваны 28.11.1937. Расстраляны 14.1.1938. Рэабілітаваны 9.3.1957.

МІРАНОВІЧ Антон Сцяпанавіч, н. у 1898 на х. Глыбава былога Свіслацкага р-на. Пражываў у в. Грынёўка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 15.8.1930. Рэабілітаваны 18.10.1989.

МІРАНОВІЧ Еўдакія Аляксандраўна. Пражывала ў в. Глыбава Асіповіцкага р-на. Раскулачана ў 1930. Рэабілітавана 5.8.1993.

МІРАНОВІЧ Іван Баніфацьевіч, н. у 1881 у в. Уборак Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 9.6.1939. Рэабілітаваны 17.11.1989.

МІРАНОВІЧ Уладзімір Сцяпанавіч, н. у 1902 у в. Пралетарскія Татаркавічы Асіповіцкага р-на. Калгаснік калгаса імя Калініна. Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 24.12.1937. Расстраляны 16.3.1938. Рэабілітаваны 16.1.1989.

МІРАНОВІЧ Уладзімір Фядосавіч, н. у 1894 у в. Пралетарскія Татаркавічы Асіповіцкага р-на. Вартаўнік 10-й дыстанцыі чыгункі. Пражываў у в. Асіповічы-2. Арыштаваны 28.7.1938. Расстраляны 10.11.1938. Рэабілітаваны 26.8.1989.

МІРАНОВІЧ Франц Антонавіч, н. у 1910 у в. Яноўка Асіповіцкага р-на. Калгаснік калгаса «Камінтэрн». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіраваны 23.1.1933. Рэабілітаваны 15.8.1958.

МІРАНОВІЧ Франц Баніфацьевіч, н. у 1897 у в. Уборак Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 9.6.1929. Рэабілітаваны 17.11.1989.

МІРАНОВІЧ Эмілія Міхайлаўна, н. у 1904 у в. Уборак Асіповіцкага р-на, дзе і пражывала. Рэпрэсіравана 10.6.1929. Рэабілітавана 17.11.1989.

МІСНІК Іоф Кірэевіч, н. у 1876 у в. Чыжоўка Слуцкага р-на. Чорнарабочы ст. Асіповічы. Пражываў на ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 16.1.1989.

МІСЯК Міхаіл Фядотавіч, н. у 1899 у в. Асіповічы. Тэлеграфіст. Пражываў у Аткарскім р-не Саратаўскай вобл. Арыштаваны 4.5.1938. Расстраляны 19.10.1938. Рэабілітаваны 26.5.1958.

МІТКЕВІЧ-ЖАЎТОК Яўген Мікалаевіч, н. у 1911 у в. Марусенка Жлобінскага р-на. Галоўны бухгалтар вагонарамонтнага пункта Беларускай чыгункі. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 7.8.1937. Расстраляны 5.12.1937. Рэабілітаваны 4.9.1958.

МІХАЙЛАЎ Іван Міхайлавіч, н. у 1913 у в. Міхайлава Курскай вобл. Начальнік чыгуначнай ст. Свіслач. Пражываў на ст. Свіслач Беларускай чыгункі. Рэпрэсіраваны 11.11.1937. Рэабілітаваны 31.7.1939.

МІХАЙЛАЎ Стафан Іванавіч, н. у 1893 у в. Ціхінічы Гомельскай вобл. Дарожны майстар ст. Асіповічы. Арыштаваны 6.11.1937. Расстраляны 29.11.1937. Рэабілітаваны 29.6.1957.

МІХАЙЛОЎСКІ Сігізмунд Людвігавіч, н. у 1880 у в. Боркі Асіповіцкага р-на. Стрэлачнік ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 12.4.1938. Расстраляны. Рэабілітаваны 27.10.1958.

МІХАЛЁНАК Фёдар Іванавіч, н. у 1896 у г. Маладзечна. Гал. кандуктар ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 22.8.1937. Расстраляны 5.11.1937. Рэабілітаваны 17.12.1957.

МІХЕЕНКА Піліп Еўдакімавіч, н. у 1900 у м. Масценка Чарнігаўскай вобл. Намеснік начальніка 13-й дыстанцыі пуці. Пражываў на ст. Асіповічы. Арыштаваны 26.10.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 13.6.1957.

МІЦЬКО Лявон Пракопавіч, н. у 1883 у в. Маркава былога Вілейскага павета. Старшы дзесятнік лесаўчастка. Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 27.2.1937. Расстраляны 18.11.1937. Рэабілітаваны 23.11.1959.

МОЎЧАН Мікалай Сцяпанавіч, н. у 1905 у в Рыбцы Мінскай вобл. Рабочы будаўнічага участка ст Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 16.6.1989.

МУЛЯРТ Франц Уладзіміравіч, н. у 1905 у г.п. Целяханы Брэсцкай вобл. Начальнік пажарнай аховы шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 23.10.1937. Расстраляны 5.12.1937. Рэабілітаваны 22.10.1957.

МУЛЯРТ Юльян Уладзіміравіч, н. у 1908 у г.п. Целяханы Брэсцкай вобл. Начальнік змены шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 18.4.1938. Расстраляны 29.10.1938. Рэабілітаваны 4.6.1958.

МУНДЗЯЛА Баляслаў Іванавіч, н. у 1903 у в. Бортнае Асіповіцкага р-на. Калгаснік калгаса імя Варашылава. Пражываў у в. Старынкі Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 25.8.1938. Расстраляны 19 11 1938. Рэабілітаваны 16.1.1989.

МУНДЗЯЛА Вікенцій Іванавіч, н. у 1901 у в. Бортнае Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса імя Варашылава. Арыштаваны 7.1.1938. Расстраляны 5.2.1938. Рэабілітаваны 16.1.1989.

МЯДЗВЕЦКІ Іван Адольфавіч, н. у 1907. Шкловыдзімальшчык шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіраваны 18.7 1937. Рэабілітаваны 29.7.1937.

МЯДЗВЕЦКІ Іван Раманавіч, н. у 1894 у в. Петкуны былой Віленскай губ. Рабочы 14-й дыстанцыі Беларускай чыгункі. Пражываў на ст. Лапічы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 13.5.1949. Рэабілітаваны 19.8.1949.

МЯЦЕЛЬСКАЯ Зінаіда Рыгораўна, н у 1926 у Мінскай вобл. Тэлефаністка на ст. Асіповічы. Пражывала ў г. Асіповічы. Рэпрэсіравана 24.6.1945. Рэабілітавана 27.12.1945.

МЯШКОЎ Рыгор Захаравіч, н. у 1910 у в. Пруднікі Віцебскага р-на. Ветурач. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 30.7.1937. Рэабілітаваны 13.5.1939.

МЯШКОЎСКІ Павел Аляксандравіч, н. у 1910 у в. Шылавічы Гомельскай вобл. Зубны ўрач. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 27.9.1944. Рэабілітаваны.

НАВУМЕНКА Валянціна Васільеўна. Пражывала ў в. Каменічы. Раскулачана ў 1930. Рэабілітавана 25.1.1993.

НАЗАРАНКА Сямён Іванавіч, н. у 1894 у в. Кавалеўшчына Роменскага р-на Сумскай вобл., Украіна. Рабочы будучастка ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 9.12.1937. Рэабілітаваны 14.11.1989.

НАЗАРОВІЧ Іван Якаўлевіч. Пражываў у в. Заеліца Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1930. Рэабілітаваны 8.7.1993.

НАЗАРОВІЧ Павел Майсеевіч, н. у 1878 у в. Асяродак Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 21.1.1932. Рэабілітаваны 6.7.1960.

НАЗАРЧУК Іван Іванавіч, н. у 1902 у в. Сляціна, Польшча. Пуцеец 13-й дыстанцыі пуці. Пражываў на ст. Асіповічы. Арыштаваны 18.9.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 6.6.1959.

НАЛІВАЙКА Барыс Фёдаравіч, н. у 1903 у в. Смык Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Слесар вагоннага ўчастка ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 30.12.1948. Рэабілітаваны 26.1.1990.

НАЛІВАЙКА Яфрэм Данілавіч, н. у 1893 у г. Асіповічы, дзе і пражываў. Старшы стрэлачнік ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 13.2.1933. Рэабілітаваны 22.5.1962.

НАСЕНКА Ціхан Паўлавіч, н. у 1902 у Палтаўскай вобл., Украіна. Старшы кандуктар ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 13.2.1933. Рэабілітаваны 7.6.1933.

НАСТАЙ Барыс Іванавіч, н. у 1913 у г. Гомель. Шафёр ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 19.2.1946. Рэабілітаваны 30.6.1960.

НАЦЫЕЎСКІ Дамінік Іванавіч, н. у 1888 у в. Прыцерпа Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Хлебароб калгаса імя Сталіна. Арыштаваны 23.1.1933. Расстраляны. Рэабілітаваны 15.8.1958.

НЕВЯРОЎСКІ Казімір Антонавіч, н. у 1903 у в. Вароцішча Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Арыштаваны 23.1.1933. Расстраляны. Рэабілітаваны 15.8.1958.

НЕВЯРОЎСКІ Міхаіл Серафімавіч, н. у 1886 на х. Лядзецкая Асіповіцкага р-на. Конюх калгаса імя Варашылава. Пражываў у в. Пасекі Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.2.1938. Рэабілітаваны 21.7.1939.

НЕКРАШЭВІЧ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1901 у в. Кульшы Салігорскага р-на. Плотнік. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 18.7.1937. Рэабілітаваны 26.9.1989.

НЕКРАШЭВІЧ Рыгор Сцяпанавіч, н. у 1896 у в. Сялец Глускага р-на. Рабочы лесаўчастка Асіповіцкага леспрамгаса. Пражываў у в. Фрунзе Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 29.4.1938. Расстраляны 28.9.1938. Рэабілітаваны 11.2.1960.

НЕМЦАЎ (НЯМЦОЎ) Аляксандр Гаўрылавіч, н. у 1898 у г. Гомель. Настаўнік школы № 36. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 28.3.1938. Расстраляны 4.6.1938. Рэабілітаваны 9.3.1957.

НЕСЦЯРУК Даніла Канстанцінавіч, н. у 1898 у Польшчы. Пражываў у в Троіцкая Слабада Асі-

повіцкага р-на. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны 15.3.1938. Рэабілітаваны 27.11.1989.

НЕЧЫПЯРОВІЧ Франц Міхайлавіч, н. у 1896 у в. Пратасаўшчына Пухавіцкага р-на. Пражываў у в. Паляддзе Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 6.8.1937. Расстраляны 15.10.1937. Рэабілітаваны 20.2.1960.

НІКАЛАЙЧЫК Іван Мікалаевіч, н. у 1884 у в. Кабылянка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 13.1.1933. Рэабілітаваны 25.8.1989.

НІКАНОВІЧ Сцяпан Васільевіч, н. у 1890 у в. Дубралева. Рэпрэсіраваны 27.2.1930. Рэабілітаваны 27.2.1960.

НІКІЦЁНАК Пётр Дзмітрыевіч, н. у 1911 у г. Бабруйск. Рабочы завода «Спартак». Пражываў на ст. Градзянка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 10.2.1931. Рэабілітаваны 30.9.1989.

НІЦІЕЎСКАЯ Вікторыя Іосіфаўна, н. у 1891 у в. Іванаўка Мінскай вобл. Пражывала ў в. Зашыбіна Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіравана 18.11.1937. Рэабілітавана 31.8.1989.

НІЦІЕЎСКІ Станіслаў Пятровіч, н. у 1881 у Мінскай вобл. Селянін-аднаасобнік. Пражываў у в. Агула Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 26.3.1930. Рэабілітаваны 30.8.1989.

НІЦКІ Віктар Ігнатавіч, н. у 1884 у в. Осава Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Малоціна Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 24.9.1929. Рэабілітаваны 17.11.1989.

НІЦКІ Кандрат Купрыянавіч, н. у 1883 у в. Жукавец Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 5.11.1933. Рэабілітаваны 12.9.1989.

НІШТ Соф'я Фёдараўна, н. у 1922 у в. Шэйпічы Асіповіцкага р-на. Медсястра ў мяст. Свіслач. Пражывала ў мяст. Свіслач. Рэпрэсіравана 15.1.1945. Рэабілітавана 9.7.1946.

НОВАШ Іван Пятровіч, н. у 1908 у в. Воціниты былой Віленскай губ. Ляснік гаспадарчага ўзвода в/ч 6388. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 13.8.1938. Рэабілітаваны 23.3.1939.

НОРКА Сцяпан Паўлавіч, н. у 1878 у в. Пагарэлае Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Арыштаваны 18.7.1937. Расстраляны 9.9.1937. Рэабілітаваны 16.1.1989.

НОРКА Сцяпан Паўлавіч, н. у 1879 у в. Пагарэлае Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 23.2.1931. Рэабілітаваны 20.5.1960.

НОСЕВІЧ Антон Карлавіч, н. у 1902 у в. Курганы Лагойскага р-на. Возчык лесапункта. Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 17.7.1937. Пакаранне адбываў ва Усольлагу. Рэабілітаваны 29.6.1963.

НЯХАЙ Антон Барысавіч, н. у 1913 у р.п. Ялізава Асіповіцкага р-на. Сакратар Яноўскага сельсавета. Пражываў у в. Цэзарава Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 27.12.1932. Рэабілітаваны 15.8.1958.

ОКАЛАЎ Аляксандр Казіміравіч, н. у 1882 у п. Верайцы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 12.5.1931. Рэабілітаваны 8.7.1961.

ОКАЛАЎ Фадзей Казіміравіч, н. у 1889 на ст. Верайцы Асіповіцкага р-на. Загадчык гаспадаркі Асіповіцкага райпрамкамбіната. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 8.7.1938. Расстраляны 19.10.1938. Рэабілітаваны 4.6.1989.

ОКРУТ Пётр Сцяпанавіч, н. у 1886 у в. Сімановічы Глускага р-на. Пражываў у в. Драчава Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 27.2.1930. Рэабілітаваны 27.2.1960.

ПАГОСКІ Аляксандр Францавіч, н. у 1887 у Мінску. Слесар-інструктар чыг. школы ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 21.8.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 9.3.1957.

ПАДБЯРОЗКІН Пётр Станіслававіч, н. у 1897 у м. Радзівілішкі былой Ковенскай губ. Меднік паравознага дэпо ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 13.4.1938. Рэабілітаваны 20.8.1957.

ПАДВОЙСКІ Мірон Фёдаравіч, н. у 1880 у в. Малая Гарожа Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 6.4.1933. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ПАДГАЙСКІ Павел Андрэевіч, н. у 1868 у в. Апанасаўка Харкаўскай вобл. Святар. Пражываў у в. Колас Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 15.11.1937. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ПАДНЕВІЧ Іван Фёдаравіч, н. у 1881 у в. Бычаціна Салігорскага р-на. Чорнарабочы будучастка № 1. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 15.1.1938. Расстраляны 28.2.1938. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ПАДЧЭРНЕЙ (ПАЧЭРНЕЙ) Кірыла Акімавіч, н. у 1895 у с. Мільча, Польшча. Возчык леспрамгаса. Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 6.8.1937. Расстраляны 5.12.1937. Рэабілітаваны 18.6.1959.

ПАЗНЯК Уладзімір Рыгоравіч, н. у 1896 у в. Асінаўка Дзяржынскага р-на. Калгаснік калгаса «Араты». Пражываў у в. Дубралева Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 29.9.1937. Расстраляны 5.12.1937. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ПАЛАНЕВІЧ Людзвіг Васільевіч, н. у 1870 у Мінску. Вартаўнік матэрыяльнага склада ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 3.1.1938. Расстраляны 29.4.1938. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ПАЛАНЕВІЧ Фама Іосіфавіч, н. у 1893 у в. Пагарэлае Чэрвеньскага р-на. Рахункавод калгаса «Інтэрнацыянал». Пражываў у в. Жорнаўка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 17.6.1938. Рэабілітаваны 10.2.1956.

ПАЛАНЕВІЧ Эдуард Людвігавіч, н. у 1907 у г. Асіповічы, дзе і пражываў. Інструктар фізкультуры. Рэпрэсіраваны 17.6.1938. Рэабілітаваны 10.2.1956.

ПАЛЕЙ Гершан Вульфавіч, н. у 1894 у в. Майсеевічы Старадарожскага р-на. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 22.5.1938. Рэабілітаваны 2.2.1957.

ПАЛЕЎСКІ Андрэй Мацвеевіч, н. у 1872 у в. Пабокавічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 18.7.1937. Рэабілітаваны 7.10.1964.

ПАЛЯКЕВІЧ Аляксандр Аляксеевіч, н. у 1872 у в. Шчэрбіна Мінскай вобл. Працаваў на ст. Асіповічы. Арыштаваны 16.1.1938. Расстраляны 14.4.1938. Рэабілітаваны 12.10.1989.

ПАЛЯКОЎ-ЯКІМАЎ Гаўрыла Лазаравіч, н. у 1877 у в. Янаполь былой Ковенскай губ. Жывёлавод калгаса «Перадавік» Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 22.9.1937. Рэабілітаваны 19.5.1962.

ПАЛЯШЧУК Цімафей Сяргеевіч, н. у 1902 у Капыльскім р-не. Настаўнік чыг. школы ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 16.7.1938. Рэабілітаваны 22.4.1940.

ПАНАЕЎСКІ Віктар Іванавіч, н. у 1877 у в. Барок былога Ігуменскага павета. Мельнік. Жыў на х. Асавок Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 23.1.1933. Расстраляны. Рэабілітаваны 15.8.1958.

ПАНКРАТОВІЧ Іван Іосіфавіч, н. у 1897 у в. Пагарэлае Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Селянін-аднаасобнік. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 14.1.1961.

ПАНКРАТОВІЧ Сяргей Георгіевіч, н. у 1900 у Мінску. Паравозны машыніст дэпо ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 3.11.1937. Расстраляны 10.12.1937. Рэабілітаваны 9.3.1957.

ПАРАМОНАЎ Мікалай Дзмітрыевіч, н. у 1901 у Іркуцку. Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 28.9.1939. Рэабілітаваны 23.11.1989.

ПАРФЯНОВІЧ Вінцэсій Антонавіч, н. у 1906. Пражываў у в. Селішча. Раскулачаны ў 1930. Пакаранне адбываў у Свярдлоўскай вобл. Рэабілітаваны 14.5.1992.

ПАРХІМОВІЧ Анатоль Палікарпавіч, н. у 1900 у в. Свінка Капыльскага р-на. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 6.8.1937. Расстраляны 13.1.1938. Рэабілітаваны 24.7.1964.

ПАРХОМЧЫК Аляксей Паўлавіч, н. у 1890 у в. Залессе Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса імя Кірава. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 9.9.1964.

ПАРХОМЧЫК Парфен Паўлавіч, н. у 1895 у в. Залессе Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса імя Кірава. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 9.9.1961.

ПАСЕЧНІК Архіп Сяргеевіч, н. у 1877. Працаваў на будучастку. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 30.1.1933. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ПАСТУХОВА Лізавета Мікалаеўна, н. у 1905 у с. Лебедкі Табольскай вобл. Загадчыца ваенсанаторыя. Пражывала ў в. Прытыка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіравана 17.1.1938. Пакаранне адбывала ў Мардовіі. Рэабілітавана 14.5.1957.

ПАТАПЕЙКА Андрэй Паўлавіч, н. у 1905 у в. Гарожа Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рабочы ДЭУ-720. Арыштаваны 22.12.1937. Расстраляны 4.3.1938. Рэабілітаваны 2.10.1958.

ПАТАПЕЙКА Васіль Кандратавіч, н. у 1901 у в. Вялікая Гарожа Асіповіцкага р-на. Бондар на ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 31.12.1944. Рэабілітаваны 27.5.1960.

ПАТАПЕЙКА Дзмітрый Васільевіч, н. у 1874 у в. Гарожа Асіповіцкага р-на. Лесатэхнік. Пражываў у в. Чучча Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 24.8.1937. Рэабілітаваны 26.5.1956.

ПАТАПЕЙКА Павел Клімавіч, н. у 1896 у в. Гарожа Асіповіцкага р-на. Пуцявы абходчык 13-й дыстанцыі пуці. Пражываў на х. Жаркі Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 19.3.1938. Расстраляны 24.5.1938. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ПАТАПЕЙКА Сцяпан Захаравіч, н. у 1908 у в. Малая Гарожа Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 6.4.1933. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ПАЎЛАВЕЦ Ціхан Іванавіч, н. у 1893 у в. Месціна Бярэзінскага р-на. Пражываў у в. Каменічы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 24.9.1936. Рэабілітаваны 15.6.1959.

ПАЎЛОВІЧ Аляксандр Фёдаравіч, н. у 1900 у в. Грабянец Чэрвеньскага р-на. Калгаснік калгаса «Пераможац». Пражываў у в. Драчава Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 20.6.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 10.9.1958.

ПАЎЛОВІЧ Ігнат Міхайлавіч, н. у 1885 у в. Берліш Пухавіцкага р-на. Пражываў у в. Ставішча Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 12.1.1933. Рэабілітаваны 16.10.1959.

ПАЎЛОВІЧ Канстанцін Міронавіч, н. у 1902 у в. Антонава Пухавіцкага р-на, дзе і пражываў. Сталяр мехпункта «Кастрычнік» Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 2.9.1989.

ПАЎЛОВІЧ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1904 у в. Ставішча Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 12.1.1933. Рэабілітаваны 16.10.1959.

ПАЎЛОВІЧ Сцяпан Іванавіч, н. у 1895 у в. Урочышча Пухавіцкага р-на. Рабочы мехпункта. Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.7.1937. Рэабілітаваны 31.10.1989.

ПАЎЛОВІЧ Франц Вікенцьевіч, н. у 1909 у в. Малінаўка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Цясляр калгаса «Камунар». Рэпрэсіраваны 9.8.1937. Рэабілітаваны 31.5.1989.

ПАЎЛОВІЧ Якаў Георгіевіч, н. у 1897 у в. Сычы Кобрынскага р-на. Кантралёр ашчаднай касы. Пражываў у в. Лапічы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 3.7.1938. Рэабілітаваны 20.8.1939.

ПАЎЛОЎСКІ Іван Іванавіч, н. у 1907 у в. Рэчкі Чэрвеньскага р-на. Грузчык Градзянскага лясгаса. Пражываў на ст. Градзянка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 20.3.1938. Рэабілітаваны 10.10.1938.

ПАЎЛОЎСКІ Мікалай Іванавіч, н. у 1909 у в. Рэчкі Чэрвеньскага р-на. Чорнарабочы Градзянскага лесапункта. Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 10.1.1938. Рэабілітаваны 19.3.1939.

ПАЎЛОЎСКІ Станіслаў Іванавіч, н. у 1902 у Польшчы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 5.2.1940. Рэабілітаваны 10.10.1989.

ПАЎЛЮКЕВІЧ Рыгор Іванавіч, н. у 1904 у в. Бандары Слуцкага р-на. Рабочы воданасоснай станцыі. Пражываў у в. Цэль Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 31.10.1989.

ПАЦКЕВІЧ Аляксандр Мікітавіч, н. у 1883 у в. Караны Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Цясляр. Рэпрэсіраваны 20.9.1937. Рэабілітаваны 2.6.1958.

ПАЦКЕВІЧ Анастасія Пятроўна Пражывала ў в. Караны Асіповіцкага р-на. Раскулачана ў 1930. Рэабілітавана 17.5.1993.

ПАЦКЕВІЧ Андрэй Барысавіч, н. у 1878 у в. Караны Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Арыштаваны 1.10.1937. Расстраляны 14.11.1937. Рэабілітаваны 2.6.1958.

ПАЦКЕВІЧ Андрэй Пятровіч, н. у 1877 у в. Караны Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 2.6.1958.

ПАЦКЕВІЧ Андрэй Сцяпанавіч, н. у 1912 у в. Караны Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Цясляр будучастка ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 9.12.1937. Рэабілітаваны 14.11.1989.

ПАЦКЕВІЧ Ануфрый Васільевіч, н. у 1900 у в. Караны Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 25.4.1933. Рэабілітаваны 20.11.1964.

ПАЦКЕВІЧ Гаўрыла Іванавіч, н. у 1914 на х. Каранскія Боркі Асіповіцкага р-на. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 7.4.1933. Рэабілітаваны 20.11.1964.

ПАЦКЕВІЧ Герасім Кірылавіч, н. у 1899 у в. Караны Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 6.8.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 15.6.1959.

ПАЦКЕВІЧ Дзмітрый Яфімавіч, н. у 1896 на х. Каранскія Боркі Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Каваль калгаса імя Калініна. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 15.6.1959.

ПАЦКЕВІЧ Дзмітрый Яфімавіч, н. у 1896 у в. Караны Асіповіцкага р-на. Пражываў на х. Каранскія Боркі Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 14.1.1933. Рэабілітаваны 20.2.1960.

ПАЦКЕВІЧ Еўдакія Андрэеўна, н. у 1896 у в. Караны Асіповіцкага р-на.

ПАЦКЕВІЧ Іван Раманавіч, н. у 1921 у в. Караны Асіповіцкага р-на.

ПАЦКЕВІЧ Ігнат Іванавіч, н. у 1885 у в. Караны Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 2.6.1958.

ПАЦКЕВІЧ Канстанцін Андрэевіч, н. у 1898. Пражываў у в. Караны. Раскулачаны ў 1934. Рэабілітаваны 2.3.1992.

ПАЦКЕВІЧ Матруна Раманаўна, н. у 1916, **ПАЦКЕВІЧ Надзея Раманаўна**, н. у 1924 — пражывалі ў в. Караны Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1930. Рэабілітаваны 9.2.1994.

ПАЦКЕВІЧ Павел Іванавіч, н. у 1874 у в. Караны Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Арыштаваны 20.9.1937. Расстраляны 14.11.1937. Рэабілітаваны 2.6.1958.

ПАЦКЕВІЧ Павел Цімафеевіч, н. у 1886 у в. Караны Асіповіцкага р-на. Рабочы прыгараднай гаспадаркі 115-га кавалерыйскага палка. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 17.7.1937. Рэабілітаваны 19.12.1964.

ПАЦКЕВІЧ Павел Цімафеевіч, н. у 1886 на х. Боркі Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 14.1.1933. Рэабілітаваны 20.11.1964.

ПАЦКЕВІЧ Пётр Максімавіч, н. у 1887 у в. Караны Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Конюх калгаса імя Калініна. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 15.6.1959.

ПАЦКЕВІЧ Раман Цімафеевіч, н. у 1896 у в. Караны Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 27.3.1930. Рэабілітаваны 27.2.1960.

ПАЦКЕВІЧ Рыгор Васільевіч, н. у 1898 у в. Замошша Асіповіцкага р-на. Тэлефаніст. Рэпрэсіраваны 14.6.1938. Рэабілітаваны 17.4.1939.

ПАЦКЕВІЧ Сцяпан Аляксандравіч, н. у 1910 у в. Караны Асіповіцкага р-на. Сталяр. Пражываў у в. Рэпшча Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 2.6.1958.

ПАЦКЕВІЧ Сяргей Сцяпанавіч, н. у 1904 у в. Караны Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 5.5.1933. Рэабілітаваны 20.2.1960.

ПАЦКЕВІЧ Трафім Кірылавіч, н. у 1902 на х. Караны Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 1.4.1933. Рэабілітаваны 20.11.1964.

ПАЦКЕВІЧ Улас Яфімавіч, н. у 1912 у в. Караны Асіповіцкага р-на. Грузчык ст. Асіповічы. Пражываў у в. Каранскія Боркі Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 2.6.1958.

ПАЦКЕВІЧ Фёдар Сцяпанавіч, н. у 1898 у в. Караны Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Каранскія Боркі Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 1.10.1937. Рэабілітаваны 2.6 1958.

ПАЦКЕВІЧ Філімон Сцяпанавіч, н. у 1896 у в. Караны Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса імя Калініна. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 15.6.1959.

ПЕНЕР Алена Давыдаўна, н. у 1911 у в. Аляксандраўка Омскай вобл. Чорнарабочая шклозавода «Кастрычнік». Пражывала ў в. Слабада Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіравана 12.7.1938. Рэабілітавана 27.12.1938.

ПЕНЕР Давыд Якаўлевіч, н. у 1879 у Днепрапятроўскай вобл. Пражываў у в. Слабада Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.7.1938. Рэабілітаваны 23.4.1965.

ПЕНЕР Якаў Пятровіч, н. у 1913 у в. Таццянаўка Омскай вобл. Сталяр шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіраваны 5.7.1938. Рэабілітаваны 23.4.1965.

ПЕРАГУДА Арсень Міхайлавіч, н. у 1914 у в. Ставішча Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 14.1.1933. Рэабілітаваны 16.10.1959.

ПЕРАГУДА Міхаіл Маркавіч, н. у 1891 у в. Ставішча Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 12.1.1933. Рэабілітаваны 16.10.1959.

ПЕСЕНЬКА Марыя Міхайлаўна, н. у 1921 у в. Дзераўцы Асіповіцкага р-на. Машыністка канторы сувязі. Пражывала ў г. Асіповічы. Рэпрэсіравана 28.9.1944. Рэабілітавана 5.5.1961.

ПЕТРУШКЕВІЧ Браніслаў Іосіфавіч, н. у 1887. Начальнік змены шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 16.11.1937. Расстраляны 6.12.1937. Рэабілітаваны 4.12.1957.

ПЕТЭРСОН Фелікс Антонавіч, н. у 1917 у в. Прыцерпа Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса імя Сталіна. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 13.9.1957.

ПЕЧАНЬ Рыгор Васільевіч, н. у 1889 у в. Баравіца Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Буда Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны. Рэабілітаваны 6.2.1952.

ПЕШКАЎ Афанасій Савельевіч, н. у 1897 у г. Столін Брэсцкай вобл. Ляснік Асіповіцкага лясгаса. Пражываў у в. Цэль Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 19.2.1938. Рэабілітаваны 19.1.1989.

ПЕШКАЎ (ПЯШКО) Мікалай Пятровіч, н у 1886 у в. Пралетарскія Татаркавічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса імя Варашылава. Арыштаваны 12.1.1933. Расстраляны. Рэабілітаваны 20.12.1958.

ПІЛЕЦКАЯ Марыя Францаўна, н. у 1902 у г. Каўнас, Літва. Пражывала ў г. Асіповічы. Рэпрэсіравана 18.6.1938. Рэабілітавана 2.4.1939.

ПІЛЕЦКІ Уладзімір Лявонцьевіч, н. у 1896 на ст. Чырвоны Бераг Жлобінскага р-на. Аператар інкубатарскай станцыі. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 21.6.1938. Рэабілітаваны 15.9.1939.

ПІПК Васіль Дзянісавіч, н. у 1901 у в. Вяззе Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Каморнік леспрамгаса. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 10.11.1958.

ПІНЧУК Герасім Харытонавіч, н. у 1873 у в. Паплавы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Аднаасобнік. Арыштаваны 19.9.1937. Расстраляны 14.11.1937. Рэабілітаваны 27.5.1960.

ПІНЧУК Мікалай Мікітавіч, н. у 1905 у в. Дуброва Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 7.2.1932. Рэабілітаваны 6.7.1960.

ПІНЧУК Пётр Міхайлавіч, н. у 1912 у в. Дуброва Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 29.1.1932. Рэабілітаваны 6.7.1960.

ПІНЧУК Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1912 у в. Дуброва Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 28.1.1932. Рэабілітаваны 6.7.1960.

ПІТКЕВІЧ Мікалай Ігнацьевіч, н. у 1907 у г. Жлобін. Тэхнік 13-й дыстанцыі пуці Беларускай чыгункі. Арыштаваны 6.11.1937. Расстраляны 29.11.1937. Рэабілітаваны 29.6.1957.

ПІТЭРСОН Аляксандр Антонавіч, н. у 1902 у в. Прыцерпа Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Земляроб. Арыштаваны 6.8.1937. Расстраляны 2.10.1937. Рэабілітаваны 13.9.1957.

ПІТЭРСОН Антон Антонавіч, н. у 1905 у в. Прыцерпа Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса імя Сталіна. Арыштаваны 6.8.1937. Расстраляны 2.10.1937. Рэабілітаваны 13.9.1957.

ПІТЭРСОН Іосіф Фларыянавіч, н. у 1912 у в. Прыцерпа Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Земляроб калгаса імя Сталіна. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 13.9.1957.

ПІЯТРКОЎСКАЯ Ганна Аляксееўна, н. у 1925, **ПІЯТРКОЎСКАЯ Ксенія Васільеўна, ПІЯТРКОЎСКАЯ Лідзія Генадзьеўна,** н. у 1917, **ПІЯТРКОЎСКАЯ Фёкла Іосіфаўна,** н. у 1903, **ПІЯТРКОЎСКІ Аляксей Эдмундавіч,** н. у 1902 — пражывалі ў в. Каменічы Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1930. Рэабілітаваны 6.4.1994.

ПІЯТРКОЎСКІ Мікалай Аляксеевіч, н. у 1943.

ПЛІЦІН Міхаіл Іванавіч, н. у 1914 у с. Курмыш Горкаўскай вобл. Тэхнік сплаўнага ўчастка ў в. Свіслач Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Свіслач. Рэпрэсіраваны 29.8.1944. Вызвалены 18.4.1945. Рэабілітаваны.

ПЛОТНІКАЎ Мікалай Васільевіч, н. у 1896 у г. Загорск. Рабочы 14-й дыстанцыі пуці. Пражываў на ст. Верайцы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 17.6.1938. Рэабілітаваны 7.5.1959.

ПЛЫГУН Фёдар Лук'янавіч, н. у 1877. Пражываў у в. Крынка Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1931. Рэабілітаваны 15.5.1992.

ПЛЮЦІНСКІ Іван Васільевіч, н. у 1897 у г. Юхнова Калужскай вобл. Шкловыдзімальшчык шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіраваны 7.12.1937. Пакаранне адбываў у Мінску. Расстраляны 25.2.1938. Рэабілітаваны 29.10.1957.

ПЛЯСКАЧ Пётр Іванавіч, н. у 1900 у в. Быкавічы Мінскай вобл. Галоўны бухгалтар 10-га ўчастка Галоўдартранса. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 12.2.1933. Рэабілітаваны 31.8.1989.

ПРАКАПОВІЧ Адам Іванавіч, н. у в. Каменічы Асіповіцкага р-на.

ПРАКАПОВІЧ Антон Антонавіч, н. у 1926 у в. Прыцерпа Асіповіцкага р-на. Радавы 251-га зсп 503-й сд. Рэпрэсіраваны 4.9.1945. Рэабілітаваны 22.11.1945.

ПРАКАПОВІЧ Барыс Адамавіч, ПРАКАПОВІЧ Васіль Адамавіч, ПРАКАПОВІЧ Галіна Адамаўна, ПРАКАПОВІЧ Іван Адамавіч — нарадзіліся ў в. Каменічы Асіповіцкага р-на.

ПРАКАПОВІЧ Ігнат Адамавіч, н. у 1903 у в. Прыцерпа Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Земля-

роб калгаса імя Сталіна. Рэпрэсіраваны 18.7.1937. Рэабілітаваны 13.9.1957.

ПРАКАПОВІЧ Іосіф Пятровіч, н. у 1903 у в. Малыя Каменічы Асіповіцкага р-на. Селянін-аднаасобнік. Пражываў у в. Сяміравічы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 24.2.1931. Рэабілітаваны 24.11.1989.

ПРАКАПОВІЧ Марыя Ігнатаўна, ПРАКАПОВІЧ Франя Адамаўна, ПРАКАПОВІЧ Ядвіга Адамаўна — нарадзіліся і пражывалі ў в. Каменічы Асіповіцкага р-на.

ПРАТАЗЮК Алесь Станіслававіч, н. у 1887 у в. Каплань, Польшча. Калгаснік калгаса імя Молатава. Пражываў у в. Новыя Тарасавічы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 30.7.1938. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ПРАТАСЕВІЧ Стафан Тафелевіч, н. у 1902 у в. Роспы Капыльскага р-на. Пастух. Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 17.7.1937. Рэабілітаваны 29.6.1963.

ПРАТАСІЧ Міхаіл Іванавіч, н. у 1897 у в. Пратасевічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса «Перадавік». Рэпрэсіраваны 7.10.1937. Рэабілітаваны 6.2.1965.

ПРАХАРЭВІЧ Уладзімір Пятровіч, н. у 1901 у в. Уюнец Асіповіцкага р-на. Памочнік машыніста на ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 13.2.1933. Рэабілітаваны 22.5.1962.

ПРАШЛЯКОЎ Мікалай Васільевіч, н. у 1862 у г. Мічурынск Тамбоўскай вобл. Пражываў у в. Свіслач Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 19.11.1937. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ПРОХАРАЎ Павел Парфёнавіч, н. у 1905 у г. Крычаў Магілёўскай вобл. Шкловыдзімальшчык шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 17.12.1937. Пакаранне адбываў у Мінску. Расстраляны 25.2.1938. Рэабілітаваны 29.10.1957.

ПРОХАРАЎ Раман Парфёнавіч, н. у 1872 у в. Дрычын Пухавіцкага р-на. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 1.9.1964.

ПРЫБЫЛЬСКІ Антон Антонавіч, н. у 1887 у в. Камарына Асіповіцкага р-на. Вартаўнік пакгауза ст. Асіповічы. Пражываў у в. Прудок Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 24.6.1938. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ПРЫМАЧОНАК Аркадзь Яўсеевіч, н. у 1898 у в. Брадзец Бярэзінскага р-на. Загадчык «Нарыхтзерня». Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 3.6.1938. Расстраляны 10.10.1938. Рэабілітаваны 25.9.1958.

ПРЫХОДЗЬКА Мікалай Якаўлевіч, н. у 1916. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 30.1.1933. Рэабілітаваны 31.8.1989.

ПРЫШЧЭПА Іван Рыгоравіч, н. у 1903 у в. Бранчыцы Салігорскага р-на. Пражываў у в. Гай Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 23.2.1931. Рэабілітаваны 17.11.1989.

ПУЗІК Афанасій Яфрэмавіч, н. у 1881 у в. Мязовічы Бабруйскага р-на. Старшы кандуктар ст. Асіповічы. Пражываў у в. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 27.6.1931. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ПУЗІК Васіль Аксёнавіч, н. у 1883 у в. Мязовічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Раскулачаны ў 1936. Рэабілітаваны 14.7.1993.

ПУЛЯК Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1877 у в. Сярэднія Макраны Салігорскага р-на. Качагар ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 14.12.1937. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ПУСТАВОЙТ Фёдар Аляксеевіч, н. у 1908 у г. Гомель. Тэхнік 10-га ўчастка Галоўдартранса БССР. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 12.2.1933. Рэабілітаваны 31.8.1989.

ПУШ Сігізмунд Аўгуставіч, н. у 1906 у Асіповіцкім р-не, дзе і пражываў. Слесар шклозавода «Кастрычнік». Арыштаваны 15.11.1937. Пакаранне адбываў у г. Бабруйск. Расстраляны 6.12.1937. Рэабілітаваны 9.6.1958.

ПШЫБЫЛІНСКІ Фелікс Вікенцьевіч, н. у 1907 у в. Бярозаўка былой Віленскай губ. Рабочы шклозавода. Пражываў у пас. Кастрычнік Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 23.8.1937. Расстраляны 6.12.1937. Рэабілітаваны 30.9.1989.

ПЫЖ Іосіф Фёдаравіч, н. у 1885 у в. Саломінкі Бабруйскага р-на. Бухгалтар райпрамкамбіната. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 2.7.1938. Рэабілітаваны 11.4.1940.

ПЫШНЫ Герасім Аляксеевіч, н. у 1903 у в. Заручэўе Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса «Новы шлях». Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Пакаранне адбываў у Хабараўскім краі. Рэабілітаваны 20.2.1960.

ПЫШНЫ Нічыпар Мартынавіч, н. у 1873 у в. Паплавы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Аднаасобнік. Арыштаваны 19.9.1937. Расстраляны 14.11.1937. Рэабілітаваны 27.5.1960.

ПЫШНЫ Сцяпан Яфімавіч, н. у 1898 у в. Юравічы Старадарожскага р-на. Калгаснік калгаса «Гікала». Пражываў у в. Троіцкая Слабада Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.9.1937. Рэабілітаваны 27.11.1939.

ПЯТРОВІЧ Антон Вікенцьевіч, н. у 1878 у в. Бозак Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 13.1.1933. Рэабілітаваны 22.9.1989.

ПЯТРОВІЧ Міхаіл Васільевіч, н. у 1882 у в. Вараковічы Слуцкага р-на. Святар. Жыў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 6.7.1937. Рэабілітаваны 1.9.1963.

ПЯТРОЎСКІ Іван Іванавіч, н. у 1877 у в. Астравок былой Мінскай губ. Галоўны кандуктар ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 12.2.1933. Рэабілітаваны 31.8.1989.

ПЯТРОЎСКІ Іосіф Рыгоравіч, н. у 1886 у в. Міхалёўцы былога Грэскага р-на. Сталяр райспажыўсаюза. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 19.9.1938. Расстраляны 5.10.1938. Рэабілітаваны 6.7.1959.

ПЯШКО Эміль Рудольфавіч, н. у 1903 у в. Мілашковічы Мазырскага р-на. Пражываў у г. Асі-

повічы. Арыштаваны 20.1.1938. Расстраляны 25.2.1938. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ПЯШКОЎ Афанасій Савельевіч, н. у 1897 у былым Пінскім павеце. Ляснік Асіповіцкага лясгаса. Пражываў у в. Цэль Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 19.2.1938. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ПЯШКОЎ Міхаіл Афанасьевіч, н. у 1916 у Мінску. Пражываў на 103-м км лініі Асіповічы – Мінск. Рэпрэсіраваны 29.1.1940. Рэабілітаваны 25.10.1989.

РАБАЎ Віктар Аляксандравіч, н. у 1893 у в. Бычына Свіслацкага р-на, дзе і пражываў. Селянін-аднаасобнік. Рэпрэсіраваны 2.1.1930. Вызвалены 16.6.1930. Рэабілітаваны.

РАБАЎ Міхаіл Канстанцінавіч, н. у 1911 у в. Бярозаўка Асіповіцкага р-на. Слесар леспрамгаса р.п. Градзянка. Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 19.10.1937. Рэабілітаваны 16.1.1989.

РАБОВІЧ Рыгор Сямёнавіч, н. у 1887 у г. Ноўгарад-Северскі. Рахункавод ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 29.6.1931. Рэабілітаваны 31.8.1989.

РАБЦЭВІЧ Іван Адамавіч, н. у 1877 у г. Асіповічы. Кантралёр ашчаднай касы на ст. Асіповічы. Пражываў на ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны ў 1931. Рэабілітаваны 23.8.1931.

РАВІНСКІ Іосіф Канстанцінавіч, н. у 1900 у в. Пашкоўцы Ляхавіцкага р-на. Калгаснік. Пражываў у в. Яноўка Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 24.7.1938. Расстраляны 28.11.1938. Рэабілітаваны 27.11.1989.

РАДЗЮК Кіпрыян Цімафеевіч, н. у 1877 у в. Мацэвічы Пухавіцкага р-на. Пражываў у в. Амялішча Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 19.9.1959.

РАДКЕВІЧ Франц Антонавіч, н. у 1912 у в. Чорнагубава Капыльскага р-на. Інструментальшчык ст. Асіповічы. Пражываў на ст. Асіповічы. Арыштаваны 8.2.1938. Расстраляны 24.5.1938. Рэабілітаваны 7.3.1962.

РАДЧАНКА Панфіл Фёдаравіч, н. у 1909 у в. Цугасаўка Рагачоўскага р-на. Дзяжурны ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 27.10.1944. Рэабілітаваны 27.5.1960.

РАЕЎСКІ Ігнацій Кліменцьевіч, н. у 1873 у в. Дурынічы Бабруйскага р-на. Пражываў у в. Осава Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.2.1930. Рэабілітаваны 16.1.1989.

РАЖКО Пётр Цімафеевіч, н. у 1886 у в. Вяляцічы Мінскай вобл. Рабочы ст. Градзянка Асіповіцкага р-на. Пражываў на ст. Градзянка. Арыштаваны 18.7.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 11.7.1959.

РАЗНОЎСКІ Антон Андрэевіч, н. у 1894 у в. Рожышча Асіповіцкага р-на. Калгаснік калгаса імя Варашылава. Пражываў у в. Асавок Пухавіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 12.12.1937. Рэабілітаваны 21.7.1961.

РАЗНОЎСКІ Мікалай Андрэевіч, н. у 1896 у в. Рожышча Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Каралін Лідскага р-на. Рэпрэсіраваны 23.4.1948. Вызвалены 12.5.1956. Рэабілітаваны.

РАКАВА Вера Паўлаўна, н. у 1900 у г. Калінкавічы. Пражывала ў г. Асіповічы. Рэпрэсіравана 11.8.1938. Рэабілітавана 16.1.1989.

РАКОВІЧ Кірыла Аляксеевіч, н. у 1899 у в. Жараўка Чэрвеньскага р-на. Лесавод лясгаса. Пражываў у Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіраваны 29.4.1938. Рэабілітаваны 26.3.1939.

РАКОВІЧ Уладзімір Іосіфавіч, н. у 1897 у Чэрвеньскім р-не. Калгаснік калгаса «Чырвоны сцяг». Пражываў у в. Рафалін Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 23.1.1933. Расстраляны. Рэабілітаваны 15.8.1958.

РАЛЬКО Піліп Фёдаравіч, н. у 1891 у в. Мак рашы Салігорскага р-на. Пражываў у в. Гарожа Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 5.3.1938. Рэабілітаваны 16.1.1989.

РАМАНОВІЧ Аляксандр Карлавіч, н. у 1881 у Мінску. Тэлеграфіст Асіповіцкага гэлеграфа. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 17.6 1938. Расстраляны 19.10.1938. Рэабілітаваны 16.1.1989.

РАМАНОЎСКІ (РАМАНЧУК) Антон Іванавіч, н. у 1888 у в. Баяры Гродзенскай вобл. Загадчык Лапіцкага млына. Пражываў у м. Лапічы Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 19.11.1937. Расстраляны 13.1.1938. Рэабілітаваны 29.10.1957.

РАМАНОЎСКІ Дзям'ян Іосіфавіч, н. у 1879 у в. Малаграўка Бабруйскага р-на. Пражываў у в. Перарожкі Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 14.4.1932. Рэабілітаваны 16.1.1989.

РАМАНОЎСКІ Ігнат Дзям'янавіч, н. у 1910 у в. Перарожкі Асіповіцкага р-на. Шафёр 37-й мехбрыгады. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 31.12.1944. Рэабілітаваны 30.12.1958.

РАМАНОЎСКІ Ілья Сяргеевіч, н. у 1905 у в. Засялечча Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Селянін-аднаасобнік. Рэпрэсіраваны 27.3.1930. Рэабілітаваны 2.9.1961.

РАМАНОЎСКІ Пётр Іванавіч, н. у 1899 у в. Засялечча Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Старшыня калгаса «Энергія». Рэпрэсіраваны 13.7.1933. Рэабілітаваны 13.7.1989.

РАНДАМАНСКІ Аляксандр Іванавіч, н. у 1894 у в. Вілька, Полыпча. Цыркуляршчык Лапіцкага лесазавода. Пражываў у м. Лапічы Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 16.11.1943. Пакаранне адбываў у г. Мазыр. Расстраляны 13.1.1938. Рэабілітаваны 29.4.1958.

РАСЛЕЎСКІ Станіслаў Вікенцьевіч, н. у 1887 у м. Кейданы былой Ковенскай губ. Касір ст. Асіповічы. Арыштаваны 25.10.1937. Расстраляны 17.11.1937. Рэабілітаваны 16.1.1989.

РАСОЛЬКА Рыгор Пятровіч, н. у 1895 у в. Боркі Чэрвеньскага р-на. Пражываў у в. Пагарэлае Асіпо-

віцкага р-на. Арыштаваны 18.7.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 17.7.1959.

РАССОХА Мікалай Якаўлевіч, н. у 1887 у в. Улочына Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Мельнік калгаса імя Кірава. Рэпрэсіраваны 18.9.1937. Рэабілітаваны 9.5.1961.

РОДЗІН Андрэй Іванавіч, н. у 1903 у в. Сетнае Чарнігаўскай вобл. Дзяжурны ст. Дараганава. Пражываў на ст. Дараганава Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 22.11.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 19.1.1959.

РУБЕЖ Кацярына Іванаўна, н. у 1918 у в. Асіповічы. Працавала поварам у Чырвонай арміі. Пражывала на ст. Джамбул. Рэпрэсіравана 22.11.1941. Рэабілітавана 17.7.1942.

РУДЗІТ Жан Отавіч, н. у 1912 у г. Рыга. Ваеннаслужачы в/ч 4829. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 30.6.1938. Рэабілітаваны 5.6.1956.

РУДЗЬКО Лаўрэнцій Сільвестравіч, н. у 1902 у в. Вязаўніца Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Вартаўнік Ліпеньскага лесаўчастка. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 31.10.1989.

РУДЗЯК Сцяпан Міхайлавіч, н. у 1896 у в. Загруддзе Гродзенскай вобл. Брыгадзір 14-й дыстанцыі пуці Беларускай чыгункі. Арыштаваны 8.2.1938. Расстраляны 19.10.1938. Рэабілітаваны 16.1.1989.

РУДЗЯНКОЎ Рыгор Васільевіч, н. у 1889 на ст. Касцюкоўка Беларускай чыгункі. Брыгадзір 13-й дыстанцыі пуці. Пражываў на ст. Асіповічы. Арыштаваны 5.11.1937. Расстраляны 29.11.1937. Рэабілітаваны 29.6.1957.

РУДКОЎСКІ Сямён Ануфрыевіч, н. у 1902 у в. Чырвоны Бераг Жлобінскага р-на. Пуцявы рабочы 13-й дыстанцыі пуці. Пражываў на ст. Асіповічы. Арыштаваны 9.6.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 13.6.1957.

РУДЫ Прохар Аляксеевіч, н. у 1870 у в. Свіслач Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Заручэўе Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 20.2.1960.

РУСАКОВІЧ Аляксандр Малахавіч, н. у 1901 у в. Пратасевічы Асіповіцкага р-на. Памочнік машыніста дэпо ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 13.2.1933. Рэабілітаваны 22.5.1962.

РУСАКОВІЧ Андрэй Іванавіч, н. у 1901 у в. Караны Асіповіцкага р-на. Пражываў на х. Боркі Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 15.1.1933. Рэабілітаваны 20.11.1964.

РУСАКОВІЧ Іван Малахавіч, н. у 1895 у в. Пратасевічы Асіповіцкага р-на. Загадчык паравознай брыгады дэпо ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 13.2.1933. Рэабілітаваны 22.5.1962.

РУСАКОВІЧ Малах Піліпавіч, н. у 1871 у в. Пратасевічы Асіповіцкага р-на. Стрэлачнік ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 13.2.1933. Адбываў пакаранне ў Сіблагу (г. Навасібірск). Рэабілітаваны 22.5.1962.

РУСАКОВІЧ Цімафей Іванавіч, н. у 1900 на х. Караны Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 12.1.1933. Рэабілітаваны 20.11.1964.

РУСАКОВІЧ Цімафей Іванавіч, н. у 1900 у в. Караны Асіповіцкага р-на. Брыгадзір калгаса імя Чапаева. Пражываў у в. Дубовае Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 15.6.1959.

РУСАКОВІЧ Ціхан Іванавіч, н. у 1896 у в. Караны Асіповіцкага р-на. Пражываў на х. Каранскія Боркі Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 6.8.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 15.6.1959.

РУСМАН Давыд Рубінавіч, н. у 1891 у г. Брэст. Галоўны бухгалтар шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 24.8.1937. Расстраляны 6.12.1937. Рэабілітаваны 20.1.1989.

РЫБАКОЎ Харытон Іванавіч, н. у 1878 у м. Мусешкі былой Віленскай губ. Муляр. Пражываў на ст. Лапічы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 12.5.1958.

РЫДЗЕЎСКІ Браніслаў Адамавіч, н. у 1897 у в. Мірадзіна Бабруйскага р-на. Галоўны бухгалтар чыгуначнага вузла. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 17.8.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 25.2.1958.

РЫЛЬЦАЎ Іван Іванавіч, н. у 1912 у г. Асіповічы, дзе і пражываў. Дыспетчар ст. Асіповічы. Арыштаваны 25.3.1938. Расстраляны 10.10.1938. Рэабілітаваны 23.4.1957.

РЫМАШЭЎСКАЯ Леанціна Вікенцьеўна, н. у 1918 у Асіповіцкім р-не, **РЫМАШЭЎСКАЯ Юзэфа Фляр'янаўна, РЫМАШЭЎСКАЯ Ядвіга Вікенцьеўна,** нарадзіліся ў 1914 у в. Паташня Асіповіцкага р-на, дзе і пражывалі. Раскулачаны ў 1930. Рэабілітаваны 27.12.1993.

РЫМАШЭЎСКІ Аляксандр Якаўлевіч, н. у 1905 у в. Новая Дражня Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Загадчык магазіна на ст. Асіповічы. Арыштаваны 25.7.1938. Расстраляны ў 1938. Рэабілітаваны 24.12.1958.

РЫМАШЭЎСКІ Баляслаў Вікенцьевіч, н. у 1910 у в. Паташня Асіповіцкага р-на.

РЫМАШЭЎСКІ Віктар Вікенцьевіч, н. у 1912 у в. Паташня Асіповіцкага р-на.

РЫМАШЭЎСКІ Вікенцій Юр'евіч.

РЫМАШЭЎСКІ Вітольд Фаміч, н. у 1879 у в. Усахі Пухавіцкага р-на. Пражываў у м. Ліпень Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 26.8.1938. Расстраляны 19.10.1938. Рэабілітаваны 9.10.1958.

РЫМАШЭЎСКІ Іван Вікенцьевіч, н. у 1920 у в. Паташня Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны. Рэабілітаваны 27.12.1993.

РЫМАШЭЎСКІ Іван Феліцыянавіч, н. у 1877 у в. Блонь Пухавіцкага р-на. Калгаснік калгаса «Пралетарый». Пражываў у в. Язвінка Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 2.7.1938. Расстраляны 28.11.1938. Рэабілітаваны 4.8.1958.

РЭМЕНЬ Апанас Іудавіч, н. у 1896 у в. Караны Асіповіцкага р-на. Пражываў на х. Максімаўскія Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 12.1.1933. Рэабілітаваны 20.11.1964.

РЭМЕНЬ Апанас Іудавіч, н. у 1896 у в. Караны Асіповіцкага р-на. Калгаснік калгаса імя Калініна. Пражываў на х. Каранскія Боркі Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 17.7.1937. Рэабілітаваны 21.3.1960.

РЭМЕНЬ Ігнат Іудавіч, н. у 1900 на х. Караны Асіповіцкага р-на. Пражываў на х. Максімаўскія Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 5.5.1933. Рэабілітаваны 20.11.1964.

РЭМЕНЬ Мікалай Іудавіч, н. у 1893 на х. Караны Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса «Савецкая Беларусь». Рэпрэсіраваны 5.5.1933. Рэабілітаваны 20.11.1964.

РЭМЕНЬ Трафім Іудавіч, н. у 1903 на х. Караны Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 5.5.1933. Рэабілітаваны 20.2.1960.

РЭМЕНЬ Цімафей Іудавіч, н. у 1906 на х. Караны Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса «Савецкая Беларусь». Рэпрэсіраваны 5.5.1933. Рэабілітаваны 20.11.1964.

РЭУТ Кузьма Васільевіч, н. у 1890 у в. Кутнева Салігорскага р-на. Статыст Асіповіцкага лясгаса. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 14.8.1989.

САБЕЛА Анісім Купрыянавіч. Пражываў у в. Зборск Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1930. Рэабілітаваны 4.8.1993.

САБЕЛА Іван Васільевіч, н. у 1880 у в. Зборск Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Амінавічы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 7.9.1957.

САВАЙТАН Андрэй Фёдаравіч, н. у 1897 у в. Перарожкі Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 6.3.1933. Рэабілітаваны 4.1.1960.

САВІН Даніла Іванавіч, н. у 1903 у в. Асяродак Асіповіцкага р-на. Брыгадзір калгаса імя Леніна. Рэпрэсіраваны 15.2.1938. Рэабілітаваны 20.3.1938.

САВІН Міхаіл Іванавіч, н. у 1914 у в. Асяродак Асіповіцкага р-на. Настаўнік Галынскай школы. Пражываў у в. Галынка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 8.2.1938. Рэабілітаваны 20.3.1938.

САВІНСКІ Ігнат Адамавіч, н. у 1891 у м. Яшуны былой Віленскай губ. Майстар па выдзіманні шкла шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 2.10.1937. Расстраляны 15.11.1937. Рэабілітаваны 17.12.1959.

САВІЦКАЯ Анэля Іосіфаўна, н. у 1875 у г. Лагойск Мінскай вобл. Пражывала ў п. Ясень Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіравана 28.3.1938. Рэабілітавана 7.1.1939.

САВІЦКІ Іосіф Адамавіч, н. у 1874 у в. Старынкі Бабруйскага р-на. Пражываў на ст. Ясень Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 10.6.1938. Рэабілітаваны 26.3.1939.

САВІЦКІ Павел Фаміч, н. у 1891 у в. Якшыцы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Селянін-аднаасобнік. Рэпрэсіраваны 1.1.1930. Рэабілітаваны 24.11.1989.

САДОЎСКІ Браніслаў Іосіфавіч, н. у 1900 на х. Коханаўка Асіповіцкага р-на. Грузчык ст. Уборак. Арыштаваны 14.12.1937. Расстраляны 24.5.1938. Рэабілітаваны 8.5.1959.

САДОЎСКІ Вітольд Іванавіч, н. у 1901 у в. Уборак Асіповіцкага р-на. Пражываў у Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіраваны 10.3.1930. Рэабілітаваны 21.11.1989.

САДОЎСКІ Іван Іосіфавіч, н. у 1905 на х. Коханаўка Асіповіцкага р-на. Дарожны майстар 14-й дыстанцыі пуці. Пражываў на ст. Уборак Беларускай чыгункі. Рэпрэсіраваны 2.9.1938. Рэабілітаваны 22.8.1939.

САДОЎСКІ Уладзімір Дзмітрыевіч, н. у 1903 у былой Віленскай губ. Дырэктар лесазавода. Пражываў у в. Дуброва Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 16.5.1961.

САКАЛОЎ Мікалай Фёдаравіч, н. у 1918 у в. Замошша Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Брыгадзір качагараў. Рэпрэсіраваны 17.1.1938. Рэабілітаваны 18.2.1958.

САКАЛОЎСКАЯ Ірына Ігнатаўна, н. у 1930, **САКАЛОЎСКАЯ Канстанцыя Іосіфаўна,** н. у 1898 — пражывалі ў в. Бозак Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1930. Пакаранне адбывалі ў Свярдлоўскай вобл. Рэабілітаваны 4.2.1992.

САКАЛОЎСКІ Браніслаў Гіляравіч, н. у 1876 у в. Прыцерпа Асіповіцкага р-на. Пражываў у м. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 10.3.1933. Рэабілітаваны 16.1.1989.

САКАЛОЎСКІ Ігнат Венядзіктавіч, н. у 1884 у в. Бозак Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Раскулачаны ў 1930. Рэабілітаваны 4.2.1992.

САКАЛОЎСКІ Казімір Браніслававіч, н. у 1910 у г. Асіповічы, дзе і пражываў. Памочнік машыніста ст. Асіповічы. Арыштаваны 20.8.1937. Расстраляны 5.11.1937. Рэабілітаваны 8.10.1957.

САКАЛОЎСКІ Эдуард Браніслававіч, н. у 1903 у в. Толіца былой Гродзенскай губ. Дзяжурны ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 21.8.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 9.3.1957.

САКОВІЧ Міхаіл Захаравіч, н. у 1887 у в. Узляны Асіповіцкага р-на. Калгаснік калгаса імя Молатава. Пражываў у в. Троіцкая Слабада Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 3.1.1945. Рэабілітаваны 15.9.1962.

САКОЛЬНІЦКІ Міхаіл Раманавіч, н. у 1901 у в. Мядзведаўка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік. Рэпрэсіраваны 24.2.1932. Рэабілітаваны 17.10.1989.

САЛАЎЁЎ Іван Мікітавіч, н. у 1889 у в. Кассё Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Цясляр. Рэпрэсіраваны 8.6.1935. Рэабілітаваны 30.7.1990.

САЛАЎЁЎ Міхаіл Іванавіч, н. у 1914 у в. Кассё Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік. Рэпрэсіраваны 20.11.1935. Рэабілітаваны 30.7.1990.

САМАЛЬ Мікалай Фаміч, н. у 1897 у г. Санкт-Пецярбург. Машыніст дэпо ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 29.4.1938. Рэабілітаваны 25.9.1958.

САМАХВАЛАЎ Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1898 у в. Наваселле Мінскага р-на. Бухгалтар Градзянскага лесапункта. Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 23.8.1937. Рэабілітаваны 1.3.1968.

САМКОВІЧ Сцяпан Мяфодзьевіч, н. у 1899 у в. Асіповічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Шпалаўшчык дэпо ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 11.3.1933. Рэабілітаваны 18.7.1960.

САМКОВІЧ Юрый Анісімавіч, н. у 1896 у в. Асіповічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 11.3.1933. Рэабілітаваны 18.7.1960.

САМУЙЛАЎ Канстанцін Міхайлавіч, н. у 1903 у в. Тычына. Памочнік начальніка ст. Татарка. Пражываў на ст. Татарка Беларускай чыгункі. Рэпрэсіраваны 22.5.1933. Рэабілітаваны 21.9.1933.

САМУЙЛОВІЧ Мікіта Кандратавіч, н. у 1882 у в. Роскаш Навагрудскага р-на. Цясляр калгаса «Молат». Пражываў у в. Новыя Тарасавічы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 24.7.1938. Рэабілітаваны 26.2.1939.

САНКОВІЧ Кірыла Юр'евіч, н. у 1900 у в. Асіповічы. Пражываў у в. Асіповічы-2. Рэпрэсіраваны 6.4.1933. Рэабілітаваны 16.1.1989.

САНКОВІЧ Мікалай Васільевіч, н. у 1902 у в. Асіповічы. Памочнік машыніста ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 18.9.1937. Рэабілітаваны 12.10.1937.

САНКОВІЧ-МІХЕЙЧЫК Вольга Фёдараўна, н. у 1915 у в. Вяззе Асіповіцкага р-на. Загадчыца дзіцячага дома № 3 г. Гродна. Пражывала ў г. Гродна. Рэпрэсіравана 22.4.1945. Рэабілітавана 22.4.1955.

САНКОВІЧ Сямён Сцяпанавіч, н. у 1887 у в. Асіповічы, дзе і пражываў. Стрэлачнік ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 20.7.1938. Рэабілітаваны 4.6.1957.

САНКОВІЧ Уладзімір Пятровіч, н. у 1906 у в. Каралёў Стан Смалявіцкага р-на. Пражываў у в. Цэль Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 31.10.1989.

САНОЦКАЯ Соф'я Зіноўеўна, САНОЦКІ Канстанцін Казіміравіч — пражывалі ў в. Сёмкава Слабада. Раскулачаны ў 1929. Пакаранне адбывалі ў Свярдлоўскай вобл. Рэабілітаваны 8.4.1992.

САПЕНКА Павел Іосіфавіч, н. у 1907 у в. Шастакі Капыльскага р-на. Рабочы торфазавода «Свабода». Пражываў у в. Сухлава Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 6.8 1937. Расстраляны 13.1.1938. Рэабілітаваны 20.1.1989.

САСІМ Рыгор Сцяпанавіч, н. у 1907 у в. Ясень Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Ставішча Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 21.11.1937. Расстраляны 28.12.1937. Рэабілітаваны 25.3.1960.

САСІМ-САСІМ Ніканор Лявонцьевіч, н. у 1868 у в. Ясень Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Ставішча Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.7.1937. Рэабілітаваны 12.10.1989.

САЎЧАНКА Адам Аляксандравіч, н. у 1893 на х. Глыбаў Асіповіцкага р-на. Калгаснік калгаса імя Леніна. Пражываў у в. Канцы Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 3.9.1936. Пакаранне адбываў у Казахстане. Рэабілітаваны 22.9.1958.

СВІДЗІНСКІ Аляксандр Пятровіч, н. у 1896 у в. Пухавічы Пухавіцкага р-на. Возчык леспрамгаса. Пражываў у п. Дзяржынскага Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 6.8.1937. Расстраляны 15.10.1937. Рэабілітаваны 12.5.1958.

СВІНКІН Арон Пятровіч, н. у 1894 у в. Дзюцькі Віцебскай вобл. Рабочы шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у в. Свіслач Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 14.11.1937. Расстраляны 6.12.1937. Рэабілітаваны 3.8.1989.

СВІРЫДОВІЧ Павел Фядосавіч, н. у 1893 у в. Пухавічы Мінскай вобл. Цясляр. Пражываў у в. Цэль Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 22.7.1937. Рэабілітаваны 8.8.1959.

СВІЧЭЎСКІ Сцяпан Аляксандравіч, н. у 1880 у былой Ковенскай губ. Машыніст рухавіка пры інкубатары. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 27.3.1938. Расстраляны 4.6.1938. Рэабілітаваны 16.1.1989.

СЕМЯРЫЧ Дзіамід Міхайлавіч, н. у 1891 у г. Гародня Чарнігаўскай вобл. Землямер Асіповіцкага РайЗА. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 2.1.1945. Рэабілітаваны 30.8.1946.

СІДАРОВІЧ Міхаіл Арцёмавіч, н. у 1898 у в. Ясень Асіповіцкага р-на. Пячнік. Пражываў у в. Ставішча Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 19.9.1937. Расстраляны 14.11.1937. Рэабілітаваны 19.9.1959.

СІДАРОВІЧ Павел Адамавіч, н. у 1899 у в. Ясень Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Загадчык хлебапякарні. Рэпрэсіраваны 12.3.1938. Рэабілітаваны 21.3.1939.

СІДАРОВІЧ Павел Аляксандравіч, н. у 1896 у в. Ясень Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 28.2.1933. Рэабілітаваны 8.6.1989.

СІДАРОВІЧ Павел Цімафеевіч, н. у 1912 у в. Ясень Асіповіцкага р-на. Манцёр паштовага аддзялення. Пражываў у в. Свіслач Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 2.2.1938. Расстраляны 13.3.1938. Рэабілітаваны 26.5.1989.

СІДАРЭНКА Васіль Рыгоравіч, н. у 1914 у Стаўрапольскім краі. Фельчар Свіслацкай бальніцы. Пражываў у в. Свіслач Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 7.7.1948. Рэабілітаваны 26.5.1965.

СІКІРЖЫЦКАЯ Ядвіга Міхайлаўна, н. у 1890.

СІКІРЖЫЦКІ Аляксандр Іванавіч, н. у 1876.

СІКІРЖЫЦКІ Іван Аляксандравіч, н. у 1927.

СІКІРЖЫЦКІ Юзаф Іванавіч, СІКІРЖЫЦКІ Яраслаў Іванавіч — пражывалі ў в. Старое Сяло. Раскулачаны ў 1930. Пакаранне адбывалі ў Свярдлоўскай вобл. Рэабілітаваны 3.1.1992.

СІМАНОВІЧ Сяргей Афанасьевіч, н. у 1897. Слесар-машыніст калгаса «Трактар». Пражываў на х. Асавок Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 23.1.1933. Расстраляны. Рэабілітаваны 15.8.1958.

СІНІЦКІ Аляксандр Фёдаравіч, н. у 1891 на ст. Ясень Беларускай чыгункі, дзе і пражываў. Сігналіст. Арыштаваны 4.7.1938. Расстраляны 19.10.1938. Рэабілітаваны 11.12.1956.

СІНЯЎСКІ Ігнат Іванавіч, н. у 1899 у в. Семіровічы Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Засялечча Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 25.2.1933. Рэабілітаваны 13.7.1989.

СКАРАБЕЦ Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1888 у в. Казіміраўка Рэчыцкага р-на. Служыцель рэлігійнага культу. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 6.7.1937. Рэабілітаваны 1.9.1963.

СЛАВІНСКАЯ Марыя Іосіфаўна, н. у 1917 у г. Асіповічы, дзе і пражывала. Майстар хлебавыпечкі хлебазавода. Рэпрэсіравана 29.9.1944. Рэабілітавана 5.5.1961.

СЛЕПІЦА Сямён Аляксеевіч, н. у 1898 у в. Даўгінічы Уздзенскага р-на. Возчык лесу Асіповіцкага леспрамгаса. Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 18.11.1937. Расстраляны 23.11.1938. Рэабілітаваны 2.11.1960.

СЛЕПІЦА Сямён Аляксеевіч, н. у 1898 у в. Даўгінічы Уздзенскага р-на. Пражываў на Дубровенскім раз'ездзе. Рэпрэсіраваны 6.4.1936. Рэабілітаваны 2.6.1936.

СЛУХОЎСКІ Павел Андрэевіч, н. у 1899 у в. Навасёлкі Чэрвеньскага р-на. Калгаснік. Пражываў у в. Папоўка Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 4.7.1938. Расстраляны 5.10.1938. Рэабілітаваны 21.11.1989.

СНЕЖЫН Майсей Шамавіч, н. у 1896. Рэдактар газеты «Калгасная праўда». Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 7.1.1937. Рэабілітаваны 17.11.1989.

СОКАЛАЎ Фёдар Лук'янавіч, н. у 1884 у в. Стафанішкі былой Віленскай губ. Качагар лесапільнага завода. Пражываў у в. Замошша Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 12.10.1937. Расстраляны 15.3.1938. Рэабілітаваны 30.12.1958.

СОНДАК Вольга Яфімаўна, н. у 1903 у в. Заўркі Бабруйскага р-на. Шкловыдзімальшчыца шклозавода «Кастрычнік». Пражывала ў Асіповіцкім р-не. Арыштавана 17.12.1937. Пакаранне адбывала ў Мінску. Расстраляна 25.2.1938. Рэабілітавана 29.10.1957.

СОРКІН Адольф Бенцыянавіч, н. у 1909 у г. Асіповічы, дзе і пражываў. Цырульнік Асіповіцкага Чырвонага Крыжа. Рэпрэсіраваны 14.7.1938. Рэабілітаваны 14.1.1939.

СПЛІНДАР (СПЛЕНДАР) Піліп Герасімавіч, н. у 1897 у в. Старчыцы Салігорскага р-на. Пражываў у в. Ліпень Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 16.1.1989.

СТАЛЬМАШОНАК Фама Васільевіч, н. у 1883 у в. Хімное Асіповіцкага р-на. Вартаўнік лесасклада. Пражываў у в. Ліпень Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 17.11.1989.

СТАМІЛЕЎСКІ (СТАМПЛЕЎСКІ) Канстанцін Канстанцінавіч, н. у 1909 у п. Глуша Бабруйскага р-на. Шкловыдзімальшчык шклозавода «Кастрычнік» Асіповіцкага р-на. Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 15.11.1937 Расстраляны 13.1.1938. Рэабілітаваны 19.6.1958.

СТАМПЛЕЎСКІ Канстанцін Іванавіч, н. у 1870 у в. Плотніца былога Пінскага павета. Бандчык шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 15.11.1937. Расстраляны 6.12.1937. Рэабілітаваны 21.9.1959.

СТАНІЛЕВІЧ Іван Сцяпанавіч, н. у 1909 у в. Паляны Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны ў 1929. Рэабілітаваны.

СТАНІЛЕВІЧ Іосіф Міхайлавіч, н. у 1908 на х. Пярэдзіла Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Бухгалтар Ясенскага сельпо. Рэпрэсіраваны 30.7.1938. Рэабілітаваны 15.5.1939.

СТАНІЛЕВІЧ Сцяпан Фларыянавіч, н. у 1880 у в. Ясень Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Паляны Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 13.9.1929. Рэабілітаваны 20.11.1989.

СТАНІЛЕВІЧ Юзэфа Станіславаўна, н. у 1889 у в. Паляны Асіповіцкага р-на, дзе і пражывала. Рэпрэсіравана ў 1929. Рэабілітавана 20.11.1989.

СТАНІШЭЎСКАЯ Алена Віктараўна, н. у 1919, **СТАНІШЭЎСКАЯ Алімпіяда Віктараўна,** н. у 1918, **СТАНІШЭЎСКАЯ Аляксандра Барысаўна,** н. у 1880, **СТАНІШЭЎСКАЯ Станіслава Віктараўна,** н. у 1908 — пражывалі ў в. Сёмкава Слабада Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1930. Пакаранне адбывалі ў Таўдзінскім р-не Свярдлоўскай вобл. Рэабілітаваны 16.5.1992.

СТАНІШЭЎСКІ Аляксандр Антонавіч, н. у 1875 у в. Сёмкава Слабада Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 18.2.1930. Рэабілітаваны 12.9.1989.

СТАНІШЭЎСКІ Антон Нікадзімавіч, н. у 1894 у в. Семіровічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Селянін-аднаасобнік. Рэпрэсіраваны 2.3.1931. Рэабілітаваны 24.11.1989.

СТАНІШЭЎСКІ Вікенцій Віктаравіч, н. у 1916. Пражываў у в. Сёмкава Слабада Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1930. Пакаранне адбываў у Таўдзінскім р-не. Рэабілітаваны 16.5.1992.

СТАНКОВІЧ Ульян Максімавіч, н. у 1910 у в. Асіповічы. Сталяр жылбудканторы. Пражываў на ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 11.6.1948. Рэабілітаваны 27.3.1956.

СТАРПОВІЧ Аляксандр Апалінаравіч, н. у 1912 у в. Яноўка Асіповіцкага р-на. Электраманцёр ст.

Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 18.7.1937. Рэабілітаваны 16.3.1962.

СТАСЬКЕВІЧ Іван Іосіфавіч, н. у 1897 у в. Жорнаўка Асіповіцкага р-на. Калгаснік калгаса «Інтэрнацыянал». Пражываў у Лапіцкім сельсавеце Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 1.9.1937. Пакаранне адбываў у г. Бабруйск. Расстраляны. Рэабілітаваны 9.4.1960.

СТАСЬКЕВІЧ Мікалай Іосіфавіч, н. у 1904 у в. Жорнаўка Асіповіцкага р-на. Пражываў у Лапіцкім сельсавеце Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 2.9.1937. Пакаранне адбываў у г. Бабруйск. Расстраляны. Рэабілітаваны 9.4.1960.

СТАТКЕВІЧ Аляксандр Андрэевіч, н. у 1876 у в. Адамава Слуцкага р-на. Працаваў на ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 4.8.1938. Расстраляны 6.11.1938. Рэабілітаваны 29.5.1989.

СТАХОВІЧ Сцяпан Іванавіч, н. у 1898 у в. Пагост былой Віленскай губ. Дырэктар нафтабазы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 24.8.1937. Рэабілітаваны 29.5.1958.

СТАХОЎСКІ Фёдар Трафімавіч, н. у 1908 у в. Хільчыцы Жыткавіцкага р-на. Рабочы ст. Асіповічы. Пражываў на ст. Асіповічы-1. Рэпрэсіраваны 31.8.1940. Рэабілітаваны 29.11.1940.

СТАЦКЕВІЧ Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1899 у г. Асіповічы, дзе і пражываў. Машыніст дэпо. Рэпрэсіраваны 13.2.1933. Пакаранне адбываў у Бамлагу. Рэабілітаваны 22.5.1962.

СТАЯНОЎСКАЯ-КІМ Алена Вільгельмаўна, н. у 1898 у Германіі. Пражывала ў в. Цэль Асіповіцкага р-на. Арыштавана 31.3.1938. Расстраляна 28.9.1938. Рэабілітавана 27.11.1989.

СТРЫНКЕВІЧ Ермалай Ніканоравіч, н. у 1898 у в. Баламутавічы Чэрвеньскага р-на. Цясляр. Пражываў у в. Лапічы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 31.5.1989.

СТУПІС Іван Іванавіч, н. у 1910 у г. Лібава, Польшча. Брыгадзір паравознага дэпо ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 14.4.1938. Пакаранне адбываў у Томскай вобл. Рэабілітаваны 9.6.1958.

СТЭЛЬМАХ Мікалай Маркавіч, н. у 1898 у в. Пагарэлае Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рабочы 14-й дыстанцыі пуці. Рэпрэсіраваны 23.6.1938. Рэабілітаваны 31.10.1958.

СТЭЛЬМАХ Сцяпан Фёдаравіч, н. у 1889 у в. Вязаншчыцы Асіповіцкага р-на. Настаўнік. Пражываў у в. Орча Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 20.6.1931. Рэабілітаваны.

СТЭСЬ Антон Антонавіч, н. у 1893 у г. Радом, Польшча. Грузчык ст. Асіповічы. Пражываў на ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 31.8.1940. Рэабілітаваны 18.3.1941.

СУГАКА Аляксандр Цімафеевіч, н. у 1899 у в. Вялікая Грава Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Убалацце Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 24.3.1933. Рэабілітаваны 23.10.1989.

СУГАКА Васіль Васільевіч, н. у 1893 у в. Засялечча Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік. Рэпрэсіраваны 25.2.1933. Рэабілітаваны 13.7.1989.

СУГАКА Віктар Антонавіч, н. у 1884 у в. Грава Асіповіцкага р-на. Земляроб. Пражываў у в. Перарожкі Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 11.9.1932. Рэабілітаваны 22.9.1989.

СУГАКА-РУДЗЬКО Марыя Сцяпанаўна, н. у 1876 у в. Вайнілава Асіповіцкага р-на. Пражывала ў в. Ставішча Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіравана 19.9.1937. Рэабілітавана 19.9.1959.

СУГАКА Сцяпан Кірылавіч, н. у 1884 у в. Вялікая Грава Асіповіцкага р-на. Калгаснік калгаса «Кастрычнік». Пражываў у в. Цэль Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 17.4.1937. Рэабілітаваны 17.11.1958.

СУГАКА Сцяпан Сяргеевіч, н. у 1911 у Асіповіцкім р-не. Чырвонаармеец. Рэпрэсіраваны 26.11.1942. Рэабілітаваны 25.3.1943.

СУГАКА Сцяпан Фёдаравіч, н. у 1882 у в. Гоманаўка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік. Рэпрэсіраваны 18.11.1937. Рэабілітаваны 14.11.1989.

СУГАКА Сцяпан Цімафеевіч, н. у 1903 у Асіповіцкім р-не. Пражываў у в. Коханаўка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 16.4.1933. Рэабілітаваны 23.10.1989.

СУГАКА Фёдар Сафронавіч, н. у 1894 у в. Ставішча Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 5.5.1933. Рэабілітаваны 20.11.1964.

СУГАКА Фёдар Сідаравіч, н. у 1904 у в. Перарожкі Асіповіцкага р-на. Вартаўнік гаража ў в. Верайцы. Рэпрэсіраваны 30.12.1944. Рэабілітаваны 9.7.1946.

СУГАКА Юстын Яфімавіч, н. у 1904 у в. Малая Грава Асіповіцкага р-на. Калгаснік. Пражываў у в. Троіцкая Слабада Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.11.1930. Рэабілітаваны 24.11.1989.

СУДНІК Антон Адамавіч, н. у 1903 на х. Краснае Глускага р-на. Настаўнік. Пражываў у в. Пасекі Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 23.1.1933. Расстраляны. Рэабілітаваны 15.8.1958.

СУЕТА Аўрам Цярэнцьевіч, н. у 1895 у былым Ковенскім павеце. Нарадчык ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 12.2.1933. Рэабілітаваны 31.8.1989.

СУЕТА Рыгор Цярэнцьевіч, н. у 1899 у былой Ковенскай губ. Брыгадзір паравознага дэпо. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 1.1.1945. Рэабілітаваны 21.4.1961.

СУК Іван Лявонцьевіч, н. у 1893 у в. Юравічы Старадарожскага р-на. Калгаснік. Пражываў у в. Вярхі Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.3.1945. Рэабілітаваны 25.9.1945.

СУРАВЕЦ Анастасія Іванаўна, н. у 1914, **СУРАВЕЦ Ганна Афанасьеўна**, **СУРАВЕЦ Еўдакія Ігнатаўна**, **СУРАВЕЦ Іван Паўлавіч**, н. у 1908, **СУРАВЕЦ Іван Сцяпанавіч**, **СУРАВЕЦ Канстанцін Іванавіч**, н. у 1922, **СУРАВЕЦ Канстанцін Паўлавіч**

н. у 1915, **СУРАВЕЦ Мікалай Паўлавіч**, н. у 1913, **СУРАВЕЦ Міхаіл Паўлавіч**, н. у 1912, **СУРАВЕЦ Ніна Паўлаўна**, н. у 1921, **СУРАВЕЦ Павел Захаравіч**, **СУРАВЕЦ Павел Іванавіч**, н. у 1912, **СУРАВЕЦ Павел Паўлавіч**, н. у 1924, **СУРАВЕЦ Таццяна Іванаўна**, н. у 1915, **СУРАВЕЦ Уладзімір Іванавіч**, н. у 1902 — пражывалі ў в. Галынка Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1929. Пакаранне адбывалі ў Свярдлоўскай вобл. Рэабілітаваны 30.3.1992.

СУРГАНСКІ Леў Якаўлевіч, н. у 1907 у Асцёрскім р-не Чарнігаўскай вобл. Начальнік Градзянскага футравага пункта. Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 29.4.1938. Рэабілітаваны 17.3.1939.

СУХАН Максім Аляксандравіч, н. у 1899 у г. Любань Мінскай вобл. Пражываў у м. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 13.2.1933. Рэабілітаваны 28.3.1933.

СУХОЦКІ Аркадзь Браніслававіч, н. у 1906 у в. Асавок Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Селянін-аднаасобнік. Рэпрэсіраваны 24.2.1931. Рэабілітаваны 24.11.1989.

СУХОЦКІ Браніслаў Рафаілавіч, н. у 1856 у в. Асавок Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Селянін-аднаасобнік. Рэпрэсіраваны 24.2.1931. Рэабілітаваны 24.11.1989.

СУХОЦКІ Іосіф Міхайлавіч, н. у 1903 у в. Казіміра Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Селянін-аднаасобнік. Рэпрэсіраваны 25.3.1930. Рэабілітаваны 13.7.1989.

СУХОЦКІ Пётр Антонавіч, н. у 1879 у в. Казіміра Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Арыштаваны 23.1.1933. Расстраляны. Рэабілітаваны 15.8.1958.

СУХОЦКІ Пётр Антонавіч, н. у 1892 у в. Чырвонае Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Каваль. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 13.9.1957.

СУЧКОЎСКІ Міхаіл Іосіфавіч, н. у 1880 у в. Забулле Гродзенскай вобл. Пражываў на ст. Ясень Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 9.10.1933. Рэабілітаваны 12.9.1989.

СУШКО Аляксандр Іосіфавіч, н. у 1883 у в. Ліпень Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Свіслач. Рэпрэсіраваны 19.11.1937. Рэабілітаваны 16.1.1989.

СУШКО Анастасія Сцяпанаўна, н. у 1911, **СУШКО Навум Андрэевіч**, **СУШКО Андрэй Навумавіч**, н. у 1924, **СУШКО Даніла Навумавіч**, н. у 1911, **СУШКО Зінаіда Навумаўна**, н. у 1926, **СУШКО Іван Навумавіч**, н. у 1914, **СУШКО Марыя Навумаўна**, н. у 1917, **СУШКО Надзея Навумаўна**, н. у 1920, пражывалі ў в. Шыпы. Раскулачаны ў 1930. Рэабілітаваны 5.3.1992.

СУШЧЭВІЧ Раман Есіпавіч, н. у 1885 у в. Завалочыцы Глускага р-на. Пражываў у в. Смалярня Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 31.6.1938. Рэабілітаваны 11.3.1939.

СЦЯЖКО Пракоп Андрэевіч, н. у 1895 у в. Гоманаўка Асіповіцкага р-на. Грузчык ст. Асіповічы. Пражываў у в. Верайцы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 13.4.1938. Рэабілітаваны 2.10.1958.

СЦЯЖКО-СЦЯШКО Мікалай Раманавіч, н. у 1880 у в. Хімное Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 13.1.1933. Рэабілітаваны 22.9.1989.

СЦЯПАНАЎ Кроніт Міхайлавіч, н. у 1891 у в. Нагадак, Расія. Шкляр. Пражываў у в. Вялікая Грава Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 15.10.1937. Расстраляны 13.1.1938. Рэабілітаваны 25.9.1989.

СЦЯПУРА Аляксандр Сцяпанавіч, н. у 1895 у Слуцкім р-не. Пражываў у в. Лапічы Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 27.9.1937. Расстраляны 14.11.1937. Рэабілітаваны 8.12.1958.

СЦЯПУРА Васіль Львовіч, н. у 1872 у в. Вятлікі былога Навагрудскага пав. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 6.7.1937. Рэабілітаваны 1.9.1963.

СЦЯПУРА Міхаіл Пятровіч, н. у 1900 у в. Браткава Капыльскага р-на. Цясляр «Заготзерня». Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 18.7.1937. Рэабілітаваны 27.6.1960.

СЦЯШКО Трафім Навумавіч, н. у 1901 у в. Гоманаўка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 19.11.1937. Рэабілітаваны 14.11.1989.

СЦЯШКО Якаў Сямёнавіч, н. у 1989 у в. Гоманаўка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рабочы лясгаса. Арыштаваны 19.11.1937. Расстраляны 13.1.1938. Рэабілітаваны 24.9.1959.

СЫРАКВАШКА Міхаіл Іванавіч, н. у 1892 у в. Сяліба Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Аднаасобнік. Рэпрэсіраваны 26.3.1930. Рэабілітаваны 13.7.1989.

СЫЧОВА Ганна Тарасаўна, н. у в. Баранцы-2 Асіповіцкага р-на. Медсястра Свіслацкай бальніцы. Пражывала ў в. Свіслач Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіравана 16.1.1945. Рэабілітавана 9.7.1946.

СЯЛІЦКІ Пётр Рыгоравіч, н. у 1908 у г. Вілейка. Машыніст дэпо ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 3.7.1938. Рэабілітаваны 22.2.1939.

СЯЛІЦКІ Рыгор Лаўрэнцьевіч, н. у 1881 у Мінску. Чорнарабочы. Пражываў у в. Лапічы Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 21.11.1937. Расстраляны 28.12.1937. Рэабілітаваны 8.12.1958.

СЯМАК Уладзімір Іванавіч, н. у 1899 у в. Цясова Салігорскага р-на. Жыў у пасёлку шклозавода «Кастрычнік» Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 22.9.1989.

СЯМКО Даніла Георгіевіч, н. у 1888 у в. Лочын Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 23.2.1931. Рэабілітаваны 20.5.1960.

СЯМКО Фёдар Георгіевіч, н. у 1881 у в. Лочын Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 25.2.1931. Рэабілітаваны 20.5.1960.

СЯМКО Фёдар Юр'евіч, н. у 1878 у в. Лочын Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 12.3.1960.

СЯРГЕЙЧЫК Міхаіл Іванавіч, н. у 1906 у в. Ігнатоўка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Арыш-

таваны 7.11.1937. Расстраляны 13.1.1938. Рэабілітаваны 20.8.1957.

ТАЛАКА Арсень Аляксеевіч, н. у 1900. Пражываў у в. Галынка Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1930. Рэабілітаваны 17.2.1992.

ТАЛКАЧОЎ Якаў Уладзіміравіч, н. у 1896 у в. Лапічы Асіповіцкага р-на. Фельчар. Пражываў у в. Яноўка Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 24.8.1937. Расстраляны 13.1.1938. Рэабілітаваны 11.8.1958.

ТАЛЬМА Іосіф Станіслававіч, н. у 1905 у Валынскай вобл., Украіна. Майстар шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 2.10.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 4.6.1958.

ТАЛЬМА Станіслаў Эдуардавіч, н. у 1894 у пас. Фарлей Люблінскага ваяв., Польшча. Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 2.10.1937. Расстраляны 15.11.1937. Рэабілітаваны 9.6.1958.

ТАМАШЭВІЧ Міхаіл Іванавіч, н. у 1884 у Галіцыі. Пражываў на ст. Свіслач. Арыштаваны 31.8.1937. Расстраляны 5.1.1938. Рэабілітаваны 23.8.1989.

ТАМІЛІН Яфрэм Іванавіч, н. у 1898 у в. Лістападавічы Салігорскага р-на. Калгаснік калгаса «Чырвоны Усход». Пражываў у в. Осава Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 6.8.1937. Расстраляны 15.11.1937 у Бабруйску. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ТАПУНОВА Людміла Аляксееўна, н. у 1906 на ст. Тошчыца Жлобінскага р-на. Пражывала на ст. Верайцы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіравана 2.12.1937. Рэабілітавана 21.4.1938.

ТАРАНДУШКА-ШЫДЛОЎСКАЯ Аляксандра Рыгораўна, н. у 1899 у в. Мязовічы Старадарожскага р-на. Пражывала ў г. Асіповічы. Рэпрэсіравана 5.1.1945. Рэабілітавана 5.2.1946.

ТАРАСЕВІЧ Іван Цярэнцьевіч, н. у 1883 у в. Зялёная Воля Жлобінскага р-на. Дарожны майстар 13-й дыстанцыі пуці. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 5.9.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 13.6.1957.

ТАРАСЕНКА Раман Барысавіч, н. у 1881 у в. Міхалёва Бабруйскага р-на. Калгаснік. Пражываў у в. Замошша Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 27.2.1933. Рэабілітаваны 24.9.1960.

ТАРАСЁНАК Даніла Сцяпанавіч, н. у 1891 у в. Якшыцы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Селянін-аднаасобнік. Рэпрэсіраваны 2.1.1930. Вызвалены 16.6.1930. Рэабілітаваны.

ТАРАХОВІЧ Васіль Антонавіч, н. у 1896 у Глускім р-не. Пражываў у в. Буда Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 16.2.1937. Пакаранне адбываў у Казахстане. Рэабілітаваны 22.9.1958.

ТАРАХОВІЧ Іван Антонавіч, н. у 1901 у Глускім р-не. Рабочы торфзавода «Татарка». Пражываў у в. Буда Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 4.9.1936. Пакаранне адбываў у Казахстане. Рэабілітаваны 22.9.1958.

ТАРЦАН Лук'ян Фёдаравіч, н. у 1893 у в. Грабава Лунінецкага р-на. Калгаснік калгаса «Чырвоная Слабада». Пражываў у в. Забалацце Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 11.8.1938. Рэабілітаваны 1.7.1939.

ТАТУР Ігнат Антонавіч, н. у 1890 у в. Ясень Асіповіцкага р-на. Рабочы на ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 28.3.1938. Расстраляны 24.5.1938. Рэабілітаваны 30.11.1959.

ТКАЧ Пётр Ануфрыевіч, н. у 1910 у г. Катоўск. Малдавія. Майстар паравознага дэпо. Пражываў на ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 25.7.1944. Рэабілітаваны 21.4.1961.

ТКАЧЭНКА Іван Аляксеевіч, н. у 1887 на ст. Ромны Лібава-Роменскай чыгункі. Загадчык пуцей ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 12.2.1933. Пакаранне адбываў у Бамлагу. Рэабілітаваны 22.5.1962.

ТОЛАК-АНТАНОВІЧ Яўген Юльянавіч, н. у 1883 у в. Галынка Асіповіцкага р-на. Рахункавод у школе ФЗН г. Гомель. Пражываў у Гомелі. Рэпрэсіраваны 16.2.1930. Рэабілітаваны 30.8.1989.

ТОЛАК Арцём Мікітавіч, н. у 1870 у в. Дурынічы Асіповіцкага р-на. Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 2.10.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 4.6.1958.

ТОЛКАЧ Васіль Мікалаевіч, н. у 1893 у в. Засялечча Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік. Рэпрэсіраваны 27.2.1933. Рэабілітаваны 13.7.1989.

ТОЛКАЧ Іосіф Мікалаевіч, н. у 1892 у в. Засялечча Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік. Рэпрэсіраваны 12.1.1933. Рэабілітаваны 13.7.1989.

ТОЛКАЧ Сідар Пятровіч, н. у 1883 у в. Азярышча Бабруйскага р-на. Пражываў у в. Перарожкі Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 14.4.1932. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ТОЛКАЧ Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1878 у в Засялечча Асіповіцкага р-на. Лесаруб Лапіцкага лесаўчастка. Пражываў у в. Лапічы Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 27.9.1937. Расстраляны 14.11.1937. Рэабілітаваны 8.12.1958.

ТОМЧЫК Максім Дзмітрыевіч, н. у 1904 у в Карытнае Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рахункавод дзіцячага дома. Рэпрэсіраваны 18.8.1938. Рэабілітаваны 25.2.1939.

ТОЎСТЫ Міхаіл Адамавіч, н. у 1888 у в. Зяньковічы Асіповіцкага р-на. Майстар цаглянага завода на Дуброўскім раз'ездзе. Пражываў у в. Воля Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 7.9.1957.

ТРАЎЛОКА Лазар Арцёмавіч, н. у 1873 у в. Дальнава Пухавіцкага р-на. Стрэлачнік ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 10.2.1933. Рэабілітаваны 18.7.1960.

ТРАФІМЧУК Міхаіл Емяльянавіч, н. у 1898 у в. Амеліна Брэсцкага р-на. Рабочы Градзянскага лесаўчастка. Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 2.10.1937. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ТРАЦЦЯКОВА Лідзія Фёдараўна, н. у 1913 у в. Рэкта Магілёўскай вобл. Пражывала ў г. Асіповічы. Рэпрэсіравана 10.7.1944. Рэабілітавана 17.7.1959.

ТРУБСКІ Аляксей Ільіч, н. у 1890 у в. Якшыцы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Селянін-аднаасобнік. Рэпрэсіраваны 2.1.1930. Вызвалены 16.6.1930.

ТРУБСКІ Міхаіл Міронавіч, н. у 1901 у в. Якшыцы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Селянін-аднаасобнік. Рэпрэсіраваны 2.1.1930. Вызвалены 16.6.1930.

ТРУХАН Яфім Васільевіч, н. у 1895 у в. Цясова Салігорскага р-на. Брыгадзір будучастка. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 15.12.1937. Расстраляны 28.2.1938. Рэабілітаваны 24.11.1989.

ТРЫБУШЭЎСКІ Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1908 у в. Вяззе Асіповіцкага р-на. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 4.9.1936. Пакаранне адбываў у Казахстане. Рэабілітаваны 22.9.1958.

ТРЫЗНА Мікалай Аляксандравіч, н. у 1896 у в. Парычы Светлагорскага р-на. Старшыня райвыканкома. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 25.8.1937. Рэабілітаваны 28.3.1939.

ТУЛЬ-ЛАЗОЎСКАЯ Надзея Іванаўна, н. у 1901 у Польшчы. Рабочая на ст. Лапічы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіравана 19.9.1939. Рэабілітавана 27.11.1989.

ТУМАШЫК Віктар Міхайлавіч, н. у 1905 у в. Трохгранны Дуб Чэрвеньскага р-на. Пражываў у в. Лочын Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 28.2.1931. Рэабілітаваны 20.5.1960.

ТУМАШЫК Рыгор Фёдаравіч, н. у 1878 у в. Крупкі Пухавіцкага р-на. Калгаснік калгаса імя Кірава. Пражываў у в. Ямпаль Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.9.1937. Рэабілітаваны 9.5.1961.

ТУМАШЫК Рыгор Фёдаравіч, н. у 1879 у в. Ямпаль Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 28.2.1931. Рэабілітаваны 20.5.1960.

ТУПІЦЫН Сямён Багуслававіч, н. у 1876 у в. Дзямідавічы Гродзенскай вобл. Кандуктар ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 12.3.1933. Рэабілітаваны 31.8.1989.

ТЫФКО Альберт Фрыдрыхавіч, н. у 1883 у Германіі. Майстар па выдзіманні шкла шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у р.п. Ялізава Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 2.7.1938. Расстраляны. Рэабілітаваны 4.5.1959.

ТЫЧЫНСКІ Вікенцій Антонавіч, н. у 1891 у г. Слонім Гродзенскай вобл. Рамонтны рабочы ст. Асіповічы. Пражываў на ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 13.9.1938. Рэабілітаваны 5.2.1939.

УЛАШЧЫК Яўген Юльянавіч, н. у 1904 у в. Востраў Мінскага р-на. Брыгадзір «Нарыхтзерня». Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 18.7.1937. Рэабілітаваны 10.2.1962.

УМЕЦКІ Адам Сільвестравіч, н. у 1910 у м. Беразіно Бярэзінскага р-на. Рабочы завода «Спартак». Пражываў на ст. Градзянка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 10.2.1931. Рэабілітаваны 30.9.1989.

УМЕЦКІ Іван Ігнатавіч, н. у 1906 у в. Ліпень Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Працаваў у арцелі «Свяцкі вобад». Арыштаваны 19.11.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 17.11.1989.

УМЕЦКІ Іван Цэзаравіч, н. у 1911 у в. Глядкі Клічаўскага р-на. Шкловыдзімальшчык шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 5.1.1938. Расстраляны 25.2.1938. Рэабілітаваны 26.3.1959.

УМЕЦКІ Ігнат Антонавіч, н. у 1871 у в. Ліпень Асіповіцкага р-на. Калгаснік калгаса «Чырвоны Усход». Пражываў у п. Стараселле Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 19.9.1937. Расстраляны 23.10.1937. Рэабілітаваны 17 11.1989.

УМЕЦКІ Станіслаў Браніслававіч, н. у 1905 у Чэрвеньскім р-не. Старшыня Яноўскага сельсавета. Пражываў у в. Яноўка Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 27.12.1932. Расстраляны. Рэабілітаваны 15.8.1958.

УМІНСКІ Ігнат Кляменцьевіч, н. у 1877 у в. Суціна Пухавіцкага р-на. Пражываў у в. Ясяноўка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 12.1.1933. Рэабілітаваны 20.11 1964.

УСАКОВІЧ Ціхан Іванавіч, н. у 1896 на х. Боркі Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны. Рэабілітаваны 20.11.1969.

УСЕВІЧ Іван Іванавіч, н. у 1906 у в. Рудоўка Гродзенскай вобл. Старшы электрамеханік дыстанцыі сувязі Беларускай чыгункі. Пражываў на ст. Асіповічы. Арыштаваны 14 9.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 16.1.1957.

УСНІЧ Сяргей Яфімавіч, н. у 1896 у в. Дуброўка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 4.5.1937. Рэабілітаваны 22.11.1989.

УСНІЧ Сяргей Яфімавіч, н. у 1896 у в. Лапічы Асіповіцкага р-на. Конюх калгаса. Пражываў у в. Буда-Цэлянская Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 4.8.1949. Рэабілітаваны 17.11.1989.

УСНІЧ Уладзімір Радзівонавіч, н. у 1901 у м. Беразіно Мінскай вобл. Сталяр шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 23.10.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 20.9.1957.

УСЦІНОВІЧ Фёдар Андрэевіч, н. у 1887 на х. Белеў Кармянскага р-на. Рахункавод 13-й дыстанцыі пуці ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 17.12.1932. Рэабілітаваны 31.8.1989.

УТЛІК Іосіф Іванавіч, н. у 1892 у в. Якімавічы Слонімскага р-на. Цясляр Лапіцкага лясніцтва. Пражываў у в. Лапічы Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 15.11.1937. Расстраляны 6.12.1937. Рэабілітаваны 10.9.1957.

УШАКЕВІЧ Сцепаніда Канстанцінаўна, н. у 1902 у в. Лапічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражывала. Рабочая чыгуначнага транспарту. Рэпрэсіравана 29.1.1949. Рэабілітавана 30.12.1955.

ФАЛЬКІН Станіслаў Фрыдрыхавіч, н. у 1908 у п. Старава Старадарожскага р-на. Шкловыдзімаль-

шчык шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 24.10.1937. Расстраляны 5.12.1937. Рэабілітаваны 22.10.1957.

ФАЛЬКОЎСКІ Мікалай Мацвеевіч, н. у 1908 у в. Баравіца Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 3.6.1936. Пакаранне адбываў у Паўднёвым Казахстане. Рэабілітаваны 22.9.1958.

ФАСТ Іван Вільгельмавіч, н. у 1900. Возчык торфу на шклозаводзе «Кастрычнік». Пражываў у в. Слабада Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.7.1938. Рэабілітаваны 23.4.1965.

ФАСТ Якаў Вільгельмавіч, н. у 1902. Рабочы шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіраваны 5.7.1938. Рэабілітаваны 23.4.1965.

ФЕДАРОВІЧ Аляксандр Емяльянавіч, н. у 1912 у в. Рафалін Асіповіцкага р-на. Шафёр-электрык. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 8.7.1938. Рэабілітаваны 14.12.1938.

ФЕДАРОВІЧ Аляксей Іванавіч, н. у 1881 у в. Лучнікі Слуцкага р-на. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ФЕДАРОВІЧ Віктар Сямёнавіч, н. у 1878 у в. Заложжа Чавускага р-на. Майстар дыстанцыі пуці. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 20.11.1937. Расстраляны 28.12.1937. Рэабілітаваны 19.6.1959.

ФЕДАРЭНЧЫК Аляксандр Сямёнавіч, н. у 1889 у в. Круйка Пухавіцкага р-на. Тэлеграфіст. Пражываў на ст. Верайцы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 9.7.1938. Рэабілітаваны 20.11.1958.

ФЕЛЬДМАН Давід Ехілевіч, н. у 1880 у в. Пратасевічы Асіповіцкага р-на. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 27.3.1930. Рэабілітаваны 27.2.1960.

ФІЛІППОВІЧ Марк Гаўрылавіч, н. у 1888 у в. Карпілаўка Лагойскага р-на. Пражываў у в. Новая Дражня Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 8.5.1958.

ФІЛІППОВІЧ Павел Філіцыянавіч, н. у 1883 у в. Фёдараўск Чэрвеньскага р-на. Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 16.12.1937. Рэабілітаваны 2.12.1957.

ФІНК Казімір Верфянкавіч, н. у 1914 у г. Нясвіж. Памочнік майстра шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 2.10.1937. Расстраляны ў г. Бабруйск. Рэабілітаваны 9.6.1958.

ХАДАСЕВІЧ Іван Рыгоравіч, н. у 1878 у в. Галынка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Вартаўнік смалакурнай арцелі. Арыштаваны 1.5.1938. Расстраляны 19.11.1938. Рэабілітаваны.

ХАДАСЕВІЧ Уладзімір Пятровіч, н. у 1905 у в. Галынка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 4.12.1959.

ХАЛАДОК Яфім Максімавіч, н. у 1878 у в. Птушычы Асіповіцкага р-на. Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 21.6.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 10.9.1958.

ХАЛАДОК Яфім Максімавіч, н. у 1882 у в. Драчава Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 6.7.1931. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ХАЛМОЎСКІ Пётр Іванавіч, н. у 1883 у былым Свянцянскім пав., Польшча. Настаўнік. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 15.4.1938. Расстраляны. Рэабілітаваны 18.2.1958.

ХАМІЦЭВІЧ-БУНАС Самуіл Іосіфавіч, н. у 1912 у в. Сковішы Салігорскага р-на. Грузчык Градзянскага лесапункта. Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 31.7.1937. Пакаранне адбываў у Аneглагу. Рэабілітаваны 29.6.1963.

ХАЎСТОВІЧ Іван Васільевіч, н. у 1910 у в. Горадчына Бабруйскага р-на. Камандзір в/ч 6403. Пражываў у в. Лапічы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 11.10.1937. Рэабілітаваны 23.3.1939.

ХАХЛОЎ Барыс Аляксеевіч, н. у 1877 у в. Кассё Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Аднаасобнік. Рэпрэсіраваны 6.1.1945. Рэабілітаваны 8.1.1946.

ХАХЛОЎ Васіль Андрэевіч, н. у 1880 у в. Кассё Асіповіцкага р-на. Загартоўшчык шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у в. Сталяры Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 30.4.1938. Рэабілітаваны 27.9.1938.

ХАХЛОЎ Іван Банетавіч, н. у 1899 у в. Кассё Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 27.4.1933. Рэабілітаваны 19.7.1933.

ХАХЛОЎ Іван Пятровіч, н. у 1894 у в. Кассё Асіповіцкага р-на. Дзесятнік сплаўучастка. Пражываў у в. Рыдлё Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 10.12.1937. Пакаранне адбываў у г. Бабруйск. Расстраляны 15.1.1938. Рэабілітаваны 21.3.1960.

ХАЦЯНОЎСКІ Сцяпан Фёдаравіч, н. у 1889 у в. Дуброва Любанскага р-на. Конюх леспрамгаса. Пражываў у в. Вяззе Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.7.1937. Рэабілітаваны 31.5.1989.

ХІЧЭЎСКІ Аляксандр Іванавіч, н. у 1895 у в. Пражаніткі, Польшча. Каваль паравознага дэпо. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 14.7.1938. Рэабілітаваны 3.12.1957.

ХЛАМАЎ Мікалай Аляксандравіч, н. у 1898 у м. Генбаны былой Віленскай губ. Нарадчык паравозных брыгад. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 28.6.1937. Рэабілітаваны.

ХЛЕБУС Андрэй Іванавіч, н. у 1871 у в. Разанаў, Польшча. Пражываў у в. Бортнае Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.11.1937. Рэабілітаваны 20.9.1989.

ХЛУС Браніслава Іванаўна, н. у 1900 у в. Пераціль, Польшча. Калгасніца калгаса «Чырвоны Усход». Пражывала ў в. Кабылянка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіравана 20.7.1938. Рэабілітавана 5.3.1939.

ХМАРА Аляксандр Іосіфавіч, н. у 1903 у в. Шчыты Глускага р-на. Рабочы лесакамбіната. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 21.11.1937. Расстраляны 28.12.1937. Рэабілітаваны 29.10.1957.

ХМАРА Аляксандр Фадзеевіч, н. у 1877 у г. Капыль. Вартаўнік ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асі-

повічы. Рэпрэсіраваны 13.2.1933. Рэабілітаваны 31.8.1989.

ХМАРА Антон Іосіфавіч, н. у 1902 у в. Карлюцы Глускага р-на. Памочнік машыніста паравознага дэпо ст. Асіповічы. Арыштаваны ў жніўні 1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 9.3.1957.

ХОМІЧ Васіль Трафімавіч, н. у 1893 у в. Смолічы Салігорскага р-на. Рабочы арцелі «Чырвоны хімік». Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 18.7.1937. Расстраляны 9.9.1937. Рэабілітаваны 11.5.1989.

ХОМІЧ Іван Дзмітрыевіч, н. у 1896 у в. Бугаціна Слуцкага р-на. Прыёмшчык чыгуначнага склада. Пражываў на Дуброўскім раз'ездзе Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 21.11.1989.

ХОМІЧ Савелій Сямёнавіч, н. у 1907 у в. Рафалін Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Селянін-аднаасобнік. Рэпрэсіраваны 24.2.1931. Рэабілітаваны 15.6.1963.

ХОМКА Кліменцій Фёдаравіч, н. у 1894 у в. Балотца Навагрудскага р-на. Рабочы ваенбудпляцоўкі. Пражываў на ст. Лапічы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны ў кастрычніку 1937. Рэабілітаваны 27.6.1962.

ЦАРКОЎ Павел Рыгоравіч, н. у 1913 у Буда-Кашалёўскім р-не. Слесар шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 16.12.1937. Расстраляны ў Мінску 20.2.1938. Рэабілітаваны 19.6.1958

ЦВІРКА Дзмітрый Канстанцінавіч, н. у 1908 у в. Сухава Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Бухгалтар торфзавода «Свабода». Рэпрэсіраваны 18.7.1937. Рэабілітаваны 11.7.1961.

ЦВІРКО Андрэй Фёдаравіч, н. у 1892 у в. Бортнае Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Мяжное Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 14.3.1959.

ЦВЫРКО Ігнат Андрэевіч, н. у 1873 у в. Бродзец Бярэзінскага р-на. Пражываў у в. Пасекі Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.2.1938. Рэабілітаваны 21.7.1939.

ЦВЫРКО Сцяпан Рыгоравіч, н. у 1896 у в. Аляксандраўка Чэрвеньскага р-на. Пражываў у в. Рафалін Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 20.2.1962.

ЦВЫРКО Яфім Рыгоравіч, н. у 1901 у в. Бортнае Асіповіцкага р-на. Калгаснік калгаса імя Варашылава. Пражываў у в. Старонка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.3.1933. Рэабілітаваны 20.11.1964.

ЦВЫРКО Яфім Рыгоравіч, н. у 1901 у в. Бортнае Асіповіцкага р-на. Калгаснік калгаса імя Варашылава. Пражываў у в. Старонка Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 6.8.1937. Расстраляны ў Бабруйску 15.10.1937. Рэабілітаваны 19.12.1964.

ЦЗАН Тэ Сін, н. у 1904 у правінцыі Шайдунь, Кітай. Рабочы Асіповіцкага гарсавета. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 15.6.1938. Рэабілітаваны 27.8.1938.

ЦІЛЕР Уладзімір Якаўлевіч. Пражываў у в. Брыцалавічы, Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1930. Рэабілітаваны 28.5.1992.

ЦІХАНОВІЧ Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1900 у в. Загор'е былога Навагрудскага пав. Працаваў у Асіповіцкай канторы «Нарыхтзерне». Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 24.8.1937. Расстраляны 5.12.1937 у Бабруйску. Рэабілітаваны 20.1.1989.

ЦІХАНОВІЧ Іосіф Аўксенцьевіч, н. у 1877 у в. Хаціначы Мінскай вобл. Служыцель рэлігійнага культу. Пражываў у в. Верайцы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 1.9.1963.

ЦІХАНОВІЧ Іосіф Ігнатавіч, н. у 1891 у в. Навасёлкі Дзяржынскага р-на. Прыёмшчык шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіраваны 11.6.1938. Рэабілітаваны 20.6.1939.

ЦІХОН Іван Станіслававіч, н. у 1895 на ст. Буда-Кашалёва. Грузчык лесасклада ст. Верайцы. Пражываў на ст. Верайцы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 17.7.1937. Рэабілітаваны 7.6.1958.

ЦІХОН Іван Станіслававіч, н. у 1895 у в. Кошалева Гомельскай вобл. Тэлеграфіст ст. Верайцы. Пражываў на ст. Верайцы Беларускай чыгункі. Рэпрэсіраваны 9.5.1932. Рэабілітаваны 22.9.1989.

ЦУЦКОЎ Андрэй Дзмітрыевіч, н. у 1900 у м. Ціхінічы Рагачоўскага р-на. Загадчык гандлёвага аддзела Асіповіцкага харчгандлю. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 21.1.1945. Рэабілітаваны 4.4.1945.

ЦЫБУЛЬСКІ Дзяніс Цімафеевіч, н. у 1891 у в. Паплавы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса імя Крупскай. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 27.5.1960.

ЦЫВІНСКІ Якаў Іванавіч, н. у 1890 у в. Кіршы Мінскага р-на. Машыніст паравознага дэпо ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 21.8.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 9.3.1957.

ЦЯРЭШКА Павел Рыгоравіч, н. у в. Браслаўка Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Дубралева Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 26.3.1930. Рэабілітаваны 27.2.1960.

ЦЯСЛЁНАК Васіль Іванавіч, н. у 1885 у в. Кабылянка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 13.1.1933. Рэабілітаваны 23.8.1989.

ЦЯСЛЁНАК Іван Канстанцінавіч, н. у 1910 у в. Лазовае Асіповіцкага р-на. Брыгадзір 13-й дыстанцыі пуці. Пражываў на х. Грабаўка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 25.7.1938. Рэабілітаваны 3.2.1958.

ЧАРНУХА Аляксей Гардзеевіч, н. у 1876 у в. Турэльскі Канатопскага р-на, Украіна. Цясляр. Пражываў на ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 1.2.1933. Рэабілітаваны 30.8.1989.

ЧАРНУХА Мікалай Аляксеевіч, н. у 1904 у в. Турэльскі Канатопскага р-на, Украіна. Пражываў на ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 1.2.1933. Рэабілітаваны 30.8.1989.

ЧАРНУШЭВІЧ Міхаіл Антонавіч, н. у 1883 у в. Пукава Слуцкага р-на. Пражываў у в. Паплавы Асі-

повіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 17.3.1933. Рэабілітаваны 22.5.1959.

ЧАРНЯЎСКІ Васіль Іванавіч, н. у 1901 у в. Гоманаўка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік. Рэпрэсіраваны 18.11.1937. Рэабілітаваны 14.11.1989.

ЧАРНЯЎСКІ Мікалай Аляксеевіч, н. у 1892 у в. Ясень Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Сігналіст ст. Ясень Беларускай чыгункі. Рэпрэсіраваны 12.4.1938. Рэабілітаваны 18.2.1958.

ЧАРОПКА Васіль Цімафеевіч, н. у 1902 на х. Ліпнікі Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік. Рэпрэсіраваны 12.1.1933. Рэабілітаваны 24.9.1960.

ЧАРОПКА Іван Мікалаевіч, н. у в. Лучыцы Асіповіцкага р-на. Машыніст дэпо ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы Арыштаваны 20.8.1937. Расстраляны. Рэабілітаваны 9.3.1957.

ЧАРОПКА Іван Міхайлавіч, н. у 1873 у в. Лучыцы Асіповіцкага р-на. Калгаснік. Пражываў у в. Ліцвінава Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 27.2.1933. Рэабілітаваны 24.9.1960.

ЧАРОПКА Іван Пятровіч, н. у 1900 у в. Булгары Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Селянін-аднаасобнік. Рэпрэсіраваны 26.3.1930. Рэабілітаваны 12.9.1989.

ЧАРОПКА Канстанцін Аляксеевіч, н. у 1887 у в. Лучыцы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 24.7.1938. Рэабілітаваны 21.5.1939.

ЧАРОПКА Кацярына Георгіеўна, н. у 1878 у г. Санкт-Пецярбург. Пражывала ў г. Асіповічы. Рэпрэсіравана 19.9.1937. Рэабілітавана 1.9.1963.

ЧАРОПКА Ніна Максімаўна, н. у 1919 у в. Прудок Асіповіцкага р-на, дзе і пражывала. Аператар ст. Асіповічы. Рэпрэсіравана 29.9.1944. Рэабілітавана 5.5.1961.

ЧАРОПКА Павел Рыгоравіч, н. у 1889 у в. Замошша Асіповіцкага р-на. Касір ваенгандлю. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 27.12.1951. Рэабілітаваны 22.1.1955.

ЧАРОПКА Платон Ігнатавіч, н. у 1901 у в. Булгары Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Аднаасобнік. Рэпрэсіраваны 26.3.1930. Рэабілітаваны 15.4.1930.

ЧАРОПКА Сідар Іванавіч, н. у 1867 у в. Замошша Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Ранняя Рэчка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 1.9.1963.

ЧАРОПКА Сцяпан Адамавіч, н. у 1906 у в. Уборак Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 22.9.1989.

ЧАРОПКА Фёдар Цімафеевіч, н. у 1900 у в. Замошша Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік. Рэпрэсіраваны 12.1.1933. Рэабілітаваны 24.9.1960.

ЧАРОПКА Цярэнцій Майсеевіч, н. у 1895 у в. Замошша Асіповіцкага р-на. Тэхнік 13-й дыстанцыі пуці Беларускай чыгункі. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 6.11.1937. Расстраляны 29.11.1937. Рэабілітаваны 29.6.1957.

ЧАРОПКА Якаў Іванавіч, н. у 1880 у в. Лучыцы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 3.9.1930. Рэабілітаваны 30.8.1989.

ЧАРОПКА Якаў Платонавіч, н. у 1897 у в. Лучыцы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 12.9.1930. Рэабілітаваны 30.8.1989.

ЧАХОВІЧ-ЧЭХОВІЧ Антон Вікенцьевіч, н. у 1877 у в. Кушляны Смаргонскага р-на. Пражываў у в. Ясень Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 15.2.1937. Расстраляны 28.2.1938. Рэабілітаваны 12.3.1959.

ЧАХОЎСКІ Іван Барысавіч, н. у 1907 у в. Зазелле Пухавіцкага р-на. Стрэлачнік ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 16.1.1938. Рэабілітаваны 22.1.1959.

ЧОРНЫ Іван Сцяпанавіч, н. у 1884 у п. Новая Ніва Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 2.12.1930. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ЧУПРАКОВА Ганна Макараўна, н. у 1921 у г. Асіповічы, дзе і пражывала. Настаўніца чыг. школы. Рэпрэсіравана 27.10.1944. Рэабілітавана 25.5.1945.

ЧЫГІЛЕЙЧЫК Іван Лявонцьевіч, н. у 1899 у в. Зборск Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса «Сноп». Рэпрэсіраваны 15.11.1937. Рэабілітаваны 15.1.1940.

ЧЫГІЛЕЙЧЫК Карп Васільевіч, н. у 1877 у в Верайцы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 12.1.1933. Рэабілітаваны 22.8.1989.

ЧЫГІЛЕЙЧЫК Міхаіл Іванавіч, н. у 1884 у в. Верайцы Асіповіцкага р-на. Кандуктар Асіповіцкага рэзерву. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 23.11.1937. Рэабілітаваны 15.12.1937.

ЧЫГІЛЕЙЧЫК Міхаіл Паўлавіч, н. у 1876 у в. Зборск Асіповіцкага р-на. Кандуктар ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 28.3.1933. Рэабілітаваны 21.10.1934.

ЧЫГІЛЕЙЧЫК Пётр Анісімавіч, н. у 1902 у в. Зборск Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса «Сноп». Рэпрэсіраваны 19.11.1937. Рэабілітаваны 15.1.1940.

ШАБЛОК Рыгор Палікарпавіч, н. у 1879 у в. Брадзішча Асіповіцкага р-на. Бондар. Пражываў на ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 28.1.1933. Рэабілітаваны 30.8.1989.

ШАБЛЫКА Сяргей Сямёнавіч, н. у 1886 у в. Невалаж Любанскага р-на. Калгаснік калгаса «Чырвоны Усход». Пражываў у в. Осава Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 6.8.1937. Пакаранне адбываў у Бабруйску. Расстраляны 5.12.1937. Рэабілітаваны 13.11.1962.

ШАБУНЕВІЧ Вітольд Вітольдавіч, н. у 1913 у в. Папоўка Асіповіцкага р-на. Дыспетчар аддзела службы руху ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 31.12.1944. Рэабілітаваны 4.11.1957.

ШАБУНЕВІЧ Ленчын Уладзіміравіч, н. у 1912 у г. Рыга. Тэхнарук лесаўчастка. Пражываў у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 8.7.1938. Рэабілітаваны 17.3.1939.

ШАБУНЯ Іосіф Вікенцьевіч, н. у 1898 у в. Пад'ясенка Бабруйскага р-на. Пажарнік пажарнай ахо-

вы г. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 19.7.1938. Рэабілітаваны 21.7.1957.

ШАБУНЯ Уладзімір Баляслававіч, н. у 1912 у в. Яноўка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік. Рэпрэсіраваны 6.2.1938. Рэабілітаваны 21.7.1939.

ШАЙКО Ілья Сцяпанавіч, н. у 1900 у в. Кучына Талачынскага р-на. Начальнік ст. Свіслач. Пражываў на ст. Свіслач Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 23.8.1944. Рэабілітаваны 13.4.1965.

ШАКЕЛЬ Леанід Міхайлавіч, н. у 1922 у г. Асіповічы. Знаходзіўся на лячэнні ў Астраханскім шпіталі № 5471. Рэпрэсіраваны 24.5.1945. Рэабілітаваны 16.10.1945.

ШАЛЯГІН Емяльян Іванавіч, н. у 1887 у в. Старашукі былой Віленскай губ. Дзесятнік Градзянскага лесапункта. Пражываў у в. Пасекі Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 5.3.1938. Рэабілітаваны 26.6.1990.

ШАМАК Антон Кліменцьевіч, н. у 1906 у в. Каменка Пухавіцкага р-на. Калгаснік. Пражываў у в. Заручэўе Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 4.7.1938. Расстраляны 5.10.1938 у Мінску. Рэабілітаваны 27.11.1989.

ШАРАЙ Сямён Іонавіч, н. у 1912 у с. Кавалі Кіеўскай вобл. Рабочы ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 31.8.1940. Рэабілітаваны 15.10.1940.

ШАРАМЕТ Аляксандр Васільевіч, н. у 1915 на ст. Верайцы Асіповіцкага р-на. Радыст 18-га кавалерыйскага палка. Пражываў у г. Іркуцк. Рэпрэсіраваны 24.6.1938. Пакаранне адбываў ва Улан-Удэ, Унжлаг. Рэабілітаваны 29.1.1958.

ШАРАМЕТ Іван Андрэевіч. Пражываў у в. Пратасевічы Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1933. Рэабілітаваны 13.4.1993.

ШАРАМЕТ Іван Ігнатавіч, н. у 1867 у в. Пратасевічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Арыштаваны 18.9.1937. Расстраляны 14.11.1937. Рэабілітаваны 19.5.1962.

ШАРАМЕТ Канстанцін Іванавіч, н. у 1907 у в. Пратасевічы Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Ставішча Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.9.1937. Рэабілітаваны 13.5.1960.

ШАРАМЕТ Мікіта Макаравіч, н. у 1894 у в. Пратасевічы Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Цясляр. Рэпрэсіраваны 18.12.1937. Рэабілітаваны 23.4.1960.

ШАРАМЕТ Фёдар Акулавіч, н. у 1903 у в. Пратасевічы Асіповіцкага р-на. Лесаруб Бабруйскай арцелі. Пражываў у в. Верайцы Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 7.10.1937. Рэабілітаваны 7.6.1958.

ШАРАНОЎСКІ Мацвей Мацвеевіч, н. у 1901 у былой Мінскай губ. Стрэлачнік ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 2.11.1930. Рэабілітаваны 25.11.1930.

ШАРЖАНОВІЧ Гвідон Мацвеевіч, н. у 1898 у в. Буда. Старшыня калгаса «Новы мір». Пражываў у в. Дзяржынск Асіповіцкага р-на. Расстраляны 5.10.1938. Рэабілітаваны 25.10.1961.

ШАРЖАНОВІЧ Ігнат Іванавіч, н. у 1903 у в. Зашыбіна Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 19.3.1933. Рэабілітаваны 20.11.1964.

ШАРЛЕГА Фёдар Антонавіч, н. у 1895 у в. Заполле Глускага р-на. Загадчык паштовага аддзялення пры шклозаводзе «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 30.4.1938. Расстраляны 29.10.1938. Рэабілітаваны 9.6.1958.

ШАЎЛОВІЧ Вікенцій Антонавіч, н. у 1881 у в. Караваева Чэрвеньскага р-на. Рабочы Асіповіцкага леспрамгаса. Пражываў у п. Ямное Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 29.12.1961.

ШАЎЧЭНКА Лідзія Дзянісаўна, н. у 1910 у Заходняй Беларусі. Бухгалтар разліковага аддзела торфазавода. Пражывала ў Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіравана 31.12.1944. Рэабілітавана 18.6.1945.

ШАЎЧЭНКА Яфім Уладзіміравіч, н. у 1899 у в. Бурыкай Сумской вобл., Украіна. Цясляр. Пражываў на ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 1.2.1933. Рэабілітаваны 30.8.1989.

ШАФРАНОЎСКІ Пётр Васільевіч, н. у 1876 у в. Азяраны Рагачоўскага р-на. Святар. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 3.6.1938. Рэабілітаваны 26.5.1958.

ШВАРЦ Ігнат Іосіфавіч, н. у 1904 у в. Старое Сяло Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Гальчэўка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.8.1938. Рэабілітаваны 14.12.1938.

ШВЕД Іван Сямёнавіч, н. у 1891 у в. Убалацце Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса «Перамога». Арыштаваны 27.11.1932. Расстраляны. Рэабілітаваны 25.3.1965.

ШВЕД Сцяпан Рыгоравіч, н. у 1908 у в. Убалацце Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса «Перамога». Арыштаваны 22.1.1933. Расстраляны. Рэабілітаваны 25.3.1965.

ШВОРАНЬ Рыгор Давыдавіч, н. у 1902 у в. М. Помашчка Кіраваградскай вобл. Машыніст паравознага дэпо. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 31.12.1944. Рэабілітаваны 21.4.1961.

ШКЕЛЬ Раман Іванавіч, н. у 1891 у в. Бельзюкі Дзяржынскага р-на. Калгаснік калгаса імя Кірава. Пражываў у в. Блыхава Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.9.1937. Рэабілітаваны 9.5.1961.

ШКУРЫН Сяргей Паўлавіч, н. у 1893 у в. Каменічы Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Ясянец. Арыштаваны 20.1.1938. Расстраляны. Рэабілітаваны 20.10.1956.

ШКУТКО Раман Васільевіч, н. у 1898 у в. Харошае Бабруйскага р-на. Чорнарабочы клёпачнай арцелі. Пражываў у в. Осава Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.7.1937. Рэабілітаваны 13.11.1962.

ШКУТКО Рыгор Васільевіч, н. у 1893 у в. Харошае Бабруйскага р-на. Калгаснік калгаса «Чырвоны Усход». Пражываў у в. Осава Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 1.10.1937. Пакаранне адбываў у Баб-

руйску. Расстраляны 5.12.1937. Рэабілітаваны 13.11.1962.

ШКУТКО Яфім Васільевіч, н. у 1886 у в. Пагарэлае Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Аднаасобнік. Рэпрэсіраваны 12.1.1933. Пакаранне адбываў у Казахстане. Рэабілітаваны 5.6.1962.

ШЛЯХЦІН Іван Міхайлавіч, н. у 1918, **ШЛЯХЦІН Іван Пракопавіч**, н. у 1923, **ШЛЯХЦІН Мікалай Яфімавіч**, н. у 1892, пражывалі ў в. Жыціна. Раскулачаны ў 1930. Рэабілітаваны 14.4.1994.

ШЛЯХЦІН Пракоп Іванавіч, н. у 1897, **ШЛЯХЦІНА Алена Пракопаўна**, н. у 1929, **ШЛЯХЦІНА Анастасія Малахаўна**, н. у 1902 — пражывалі ў в. Дворышча Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1930. Рэабілітаваны 30.9.1993.

ШЛЯХЦІНА Усціння Савельеўна, н. у 1895.

ШМІЦЕЛЬСКІ Канстанцін Стафанавіч, н. у 1903 у в. Навасяленне Чэрвеньскага р-на. Рэпрэсіраваны 14.8.1930. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ШНЭЙДЭРМАН Хема Шоламавіч, н. у 1912 у в. Свіслач Асіповіцкага р-на. Начальнік цэха шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 5.11.1937. Расстраляны 5.12.1937. Рэабілітаваны 30.10.1958.

ШПАК Антон Сямёнавіч, н. у 1885 у в. Ляўкі Старадарожскага р-на. Возчык Верайцоўскага завода «Хімік». Пражываў у в. Вярхі Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.7.1937. Рэабілітаваны 13.11.1989.

ШПАКОЎСКІ Вікенцій Вікенцьевіч, н. у 1897 у в. Прыцерпа Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Шавец. Арыштаваны 6.8.1937. Расстраляны 2.10.1937 у Бабруйску. Рэабілітаваны 13.9.1957.

ШПАКОЎСКІ Зыгма Вікенцьевіч, н. у 1889 у в. Прыцерпа Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Земляроб калгаса імя Сталіна. Арыштаваны 6.8.1937. Расстраляны 2.10.1937 у г. Бабруйск. Рэабілітаваны 13.9.1957.

ШПАКОЎСКІ Іосіф Вікенцьевіч, н. у 1882 у в. Прыцерпа Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рыбалоў арцелі «Прасвет». Рэпрэсіраваны 24.9.1937. Рэабілітаваны 10.2.1958.

ШПІЛЕЎСКАЯ Ванда Антонаўна, н. у 1926, **ШПІЛЕЎСКІ Антон Гіляравіч**, н. у 1892, **ШПІЛЕЎСКІ Іван Антонавіч**, н. у 1928, пражывалі ў в. Краснае. Раскулачаны ў 1932. Рэабілітаваны 28.2.1992.

ШПІЛЕЎСКІ Іван Цэзаравіч, н. у 1877 у в. Краснае Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.9.1937. Рэабілітаваны 9.6.1958.

ШПІЛЕЎСКІ Ігнат Гіляравіч, н. у 1875 у в. Лісічкі Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Краснае Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 7.2.1933. Расстраляны. Рэабілітаваны 15.8.1958.

ШПІЛЕЎСКІ Іосіф Антонавіч, н. у 1892 у в. Казімірава Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса «Гай». Арыштаваны 23.1.1933. Расстраляны. Рэабілітаваны 15.8.1958.

ШПІЛЕЎСКІ Леанід Ігнатавіч, н. у 1908 у в. Краснае Асіповіцкага р-на. Калгаснік калгаса імя Дзяржынскага. Пражываў у в. Лісічкі Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 9.6.1958.

ШПІЛЕЎСКІ Лявон Гіляравіч, н. у 1887 у в. Краснае Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 19.9.1937. Рэабілітаваны 9.6.1958.

ШПІЛЕЎСКІ Юльян Гіляравіч, н. у 1890 у в. Лісічкі Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Арыштаваны 23.1.1933. Расстраляны. Рэабілітаваны 15.8.1958.

ШТАБНАЯ Кацярына Фёдараўна, н. у 1910 у г. Магілёў. Настаўніца школы № 2 г. Асіповічы. Рэпрэсіравана 17.1.1945. Рэабілітавана 29.5.1965.

ШТАБНЫ Ціхан Якаўлевіч, н. у 1902 у в. Зяленкавічы Касцюковіцкага р-на. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 20.10.1937. Расстраляны 31.1.1938. Рэабілітаваны 7.10.1957.

ШТАЛЬБЕРТ Казімір Юльянавіч, н. у 1911 у Мінску. Майстар шклозавода. Пражываў у пас. Кастрычнік Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 8.1.1938. Пакаранне адбываў у Мінску. Расстраляны 25.2.1938. Рэабілітаваны 30.10.1958.

ШУМЕЙКА Іван Ігнатавіч, н. у 1894 у в. Круты Бераг Навагрудскага р-на. Пражываў у в. Ясень Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 21.6.1938. Рэабілітаваны 19.5.1939.

ШУМЕЙКА Таіса Канстанцінаўна, н. у 1905 у г. Днепрапятроўск. Настаўніца Ясенскай НСШ. Пражывала ў в. Ясень Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіравана 19.5.1939. Рэабілітавана.

ШУНЬКО Каленік Ермалаевіч, н. у 1887 у в. Цэль Асіповіцкага р-на. Загадчык ашчаднай касы. Пражываў у м. Лапічы Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 19.11.1937. Расстраляны 15.1.1938. Рэабілітаваны 29.5.1958.

ШУРАБЕЙКА Мікалай Аляксандравіч, н. у 1898 у в. Быч былой Гродзенскай губ. Рабочы райспажыўсаюза. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 1.10.1937. Расстраляны 5.12.1937 у Бабруйску. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ШЫДЛОЎСКІ Мікалай Давыдавіч, н. у 1892 у в. Старое Курганне Клічаўскага р-на. Настаўнік. Пражываў у в. Свіслач Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 4.3.1938. Рэабілітаваны 16.8.1939.

ШЫДЛОЎСКІ Фёдар Рыгоравіч, н. у 1887 у с. Варонкі Чарнігаўскай вобл. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 12.7.1938. Рэабілітаваны 9.6.1939.

ШЫКАЛЬЧЫК Мікалай Андрэевіч, н. у 1876 у в. Падгай Мінскага р-на. Рабочы ст. Уборак. Арыштаваны 26.8.1938. Расстраляны 16.1.1938. Рэабілітаваны 16.1.1989.

ШЫКУН Іосіф Андрэевіч, н. у 1885 у Пухавіцкім р-не. Дворнік мясцовага Савета. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 1.2.1933. Рэабілітаваны 30.8.1989.

ШЫМАНСКАЯ Юзэфа Іосіфаўна, н. у 1901 у в. Ясянец Асіповіцкага р-на. Швачка арцелі «Прагрэс». Пражывала ў г. Асіповічы. Рэпрэсіравана 27.9.1944. Рэабілітавана 5.5.1961.

ШЫМАНСКІ Антон Гіляравіч, н. у 1898 у в. Ясянец Асіповіцкага р-на. Слесар дэпо ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 6.11.1937. Расстраляны 29.11.1937. Рэабілітаваны 23.11.1959.

ШЫМАНСКІ Вітольд Гіляравіч, н. у 1899 у в. Ясянец Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 10.5.1931. Рэабілітаваны 8.8.1931.

ШЫМАНСКІ Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1913 у в. Парэчча Мінскай вобл. Слесар паравознага дэпо. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 30.6.1945. Рэабілітаваны 18.7.1960.

ШЫМКЕВІЧ-ЯРОМЕНКА Марыя Аляксандраўна, н. у 1890 у г. Ліепая, Латвія. Настаўніца чыг. школы. Пражывала ў г. Асіповічы. Арыштавана 10.3.1938. Расстраляна 1.10.1938. Рэабілітавана 2.8.1961.

ШЫТКАВЕЦ Баляслаў Сідаравіч, н. у 1882 у в. Прыцерпа Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Пастух калгаса імя Сталіна. Рэпрэсіраваны 18.9.1937. Рэабілітаваны 10.2.1958.

ШЫЧКО Мацвей Аляксандравіч, н. у 1893. Пражываў у в. Залессе Асіповіцкага р-на. Раскулачаны ў 1933. Рэабілітаваны 16.4.1992.

ШЫШКАВЕЦ Віктар Андрэевіч, н. у 1875 у в. Амінавічы Асіповіцкага р-на. Пражываў на ст. Уборак Беларускай чыгункі. Рэпрэсіраваны 13.9.1938. Рэабілітаваны 22.8.1939.

ШЫШКАВЕЦ Іван Адольфавіч, н. у 1859 у в. Прыцерпа Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 18.9.1937. Рэабілітаваны 10.2.1958.

ШЫШКАВЕЦ Уладзімір Сідаравіч, н. у 1893 у в. Прыцерпа Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Сплаўшчык Свіслацкага лесасплаўучастка. Рэпрэсіраваны 18.9.1937. Рэабілітаваны 10.2.1958.

ШЭМЕНКА Рыгор Лявонавіч, н. у 1899 у Чарнігаўскай вобл., Украіна. Грузчык ст. Завішань Беларускай чыгункі. Пражываў у м. Ліпень Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 20.12.1937. Рэабілітаваны 24.11.1958.

ШЭЎЧЫК Мікалай Іванавіч, н. у 1872 у в. Свіслач Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 11.7.1938. Рэабілітаваны 13.4.1939.

ЭЙСМАНТ Браніслаў Міхайлавіч, н. у 1910 у в. Рачыборак Бярэзінскага р-на. Рабочы завода «Спартак». Пражываў на ст. Градзянка Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 10.2.1931. Рэабілітаваны 30.9.1989.

ЭЙСМАНТ Іван Міхайлавіч, н. у 1907 у в. Рачыборак Бярэзінскага р-на. Рабочы завода «Спартак». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Рэпрэсіраваны 2.3.1931. Рэабілітаваны 9.3.1931.

ЮНЕВІЧ Іосіф Адольфавіч, н. у 1906 у в. Міхаліна Бераставіцкага р-на. Шкловыдзімальшчык шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 2.10.1937. Пакаранне адбываў у г. Бабруйск. Расстраляны 13.1.1938. Рэабілітаваны 4.6.1958.

ЮРКЕВІЧ Станіслаў Іванавіч, н. у 1902 у в. Чалны Асіповіцкага р-на. Электразваршчык вагоннага дэпо. Пражываў у г. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 2.3.1945. Рэабілітаваны 21.4.1961.

ЮРКЕВІЧ Франц Іванавіч, н. у 1897 у в. Казлы Бярэзінскага р-на. Пуцявы абходчык ст. Асіповічы. Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 3.6.1938. Расстраляны 19.10.1938. Рэабілітаваны 20.8.1957.

ЮШКЕВІЧ Вікенцій Якаўлевіч, н. у 1901 у в. Дубовы Лог Бярэзінскага р-на. Калгаснік калгаса імя Калініна. Пражываў у в. Сценкі Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 5.9.1938. Рэабілітаваны 22.8.1939.

ЮШКЕВІЧ Эдмунд Якаўлевіч, н. у 1874 у в. Ракаў Валожынскага р-на. Рабочы шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 24.7.1938. Расстраляны 19.11.1938. Рэабілітаваны 31.3.1965.

ЯБЛОНСКІ Вікенцій Ігнатавіч, н. у 1895 у г. Чэрвень Мінскай вобл. Цясляр калгаса «Чырвоны сцяг». Пражываў у в. Заграддзе Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.7.1937. Рэабілітаваны 31.5.1989.

ЯГМІН Іосіф Якаўлевіч (Якубавіч), н. у 1888 у в. Буды былой Ковенскай губ., Літва. Калгаснік калгаса «Шлях Леніна». Пражываў у в. Карытнае Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 2.7.1939. Рэабілітаваны.

ЯЖГУНОВІЧ Фёдар Фядосавіч, н. у 1888 у в. Бабровічы Пінскага р-на. Свяшчэннік. Пражываў у в. Пагарэлае Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 25.2.1931. Рэабілітаваны 20.5.1960.

ЯЗВІНСКІ Баляслаў Іванавіч, н. у 1884 на х. Зады Уздзенскага р-на. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 6.8.1937. Пакаранне адбываў у Бабруйску. Расстраляны 2.10.1937. Рэабілітаваны 16.4.1960.

ЯЗВІНСКІ Фелікс Антонавіч, н. у 1892 на х. Гамхуніха Асіповіцкага р-на. Пуцявы абходчык ст. Асіповічы. Пражываў у г. Асіповічы. Арыштаваны 3.5.1938. Расстраляны 19.10.1938 у Мінску. Рэабілітаваны 20.8.1957.

ЯКАЙЦІС Леанід Іосіфавіч, н. у 1904 у г. Асіповічы, дзе і пражываў. Сакратар Асіповіцкага райаддзела НКУС. Рэпрэсіраваны 10.5.1938. Рэабілітаваны 22.2.1939.

ЯКАЎЛЕЎ Аляксей Якаўлевіч, н. у 1899 у в. Ноздрынка Смаленскай вобл. Рабочы шклозавода. Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 16.2.1937. Расстраляны 25.2.1938. Рэабілітаваны 4.3.1958.

ЯКІМЧЫК Пётр Емяльянавіч, н. у 1886 у в. Клінок Чэрвеньскага р-на. Шавец. Пражываў у в. Цэль Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 6.6.1959.

ЯКУБОЎСКІ Адам Францавіч, н. у 1876 у в. Яноўка Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Пастух калгаса «Камінтэрн». Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 19.5.1962.

ЯКУБОЎСКІ Уладзіслаў Баляслававіч, н. у 1896 у Чэрвеньскім р-не. Рабочы ст. Асіповічы. Пражываў на ст. Асіповічы. Рэпрэсіраваны 1.4.1929. Рэабілітаваны 4.8.1958.

ЯЛОВІК Адам Сцяпанавіч, н. у 1880 у в. Пагарэлае Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Аднаасобнік. Рэпрэсіраваны 6.2.1933. Адбываў пакаранне ў Казахстане. Рэабілітаваны 5.6.1962.

ЯЛОВІК Мікалай Сцяпанавіч, н. у 1882 у в. Пагарэлае Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Селянін-аднаасобнік. Рэпрэсіраваны 12.1.1933. Адбываў пакаранне ў Казахстане. Рэабілітаваны 5.6.1962.

ЯЛОВІК Мікалай Сцяпанавіч, н. у 1882 у в. Пагарэлае Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Калгаснік калгаса «Рэкорд». Рэпрэсіраваны 18.9.1937. Рэабілітаваны 9.4.1960.

ЯМРОЎСКІ Аляксандр Адольфавіч, н. у 1887 у Жытомірскім р-не, Украіна. Працаваў на шклозаводзе «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 16.12.1937. Пакаранне адбываў у Мінску. Расстраляны 25.2.1938. Рэабілітаваны 29.10.1957.

ЯНДУЛЬСКІ Іосіф Лук'янавіч, н. у 1888 у Валынскай вобл. Старшыня калгаса імя Леніна. Пражываў у в. Галынка Асіповіцкага р-на. Арыштаваны 6.11.1937. Расстраляны 5.12.1937. Рэабілітаваны 22.10.1957.

ЯНДУЛЬСКІ Іосіф Лявонцьевіч, н. у 1897. Рабочы шклозавода «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 18.4.1938. Расстраляны 1.10.1938. Рэабілітаваны 10.9.1957.

ЯНОЎСКІ Павел Рыгоравіч, н. у 1889 у в. Свіслач Асіповіцкага р-на, дзе і пражываў. Рэпрэсіраваны 12.1.1933. Рэабілітаваны 10.10.1959.

ЯНУШЭЎСКІ Браніслаў Іванавіч, н. у 1887 у Вільнюсе. Дзяжурны па ст. Свіслач. Пражываў на ст. Свіслач. Арыштаваны 31.8.1937. Расстраляны 5.1.1938. Рэабілітаваны 5.2.1959.

ЯНУШЭЎСКІ Іван Антонавіч, н. у 1890 у г. Асіповічы, дзе і пражываў. Старшы рахункавод 13-й дыстанцыі пуці. Арыштаваны 23.8.1937. Расстраляны 28 12.1937. Рэабілітаваны 1.10.1957.

ЯРАШЭНКА Клара Фёдараўна, н. у 1925 у Мінску. Пражывала ў г. Асіповічы. Рэпрэсіравана 18.7.1944. Рэабілітавана 1.11.1944.

ЯРОМЕНКА Юрый Георгіевіч, н. у 1888 у с. Ніканаўка Серабранскага р-на, Украіна. Дырэктар сярэдняй школы г. Асіповічы. Арыштаваны 25.11.1937. Расстраляны 14.1.1938. Рэабілітаваны 1.11.1961.

ЯЎМЕНАЎ Фёдар Іванавіч, н. у 1909 у Рослаўльскім р-не, Расія. Працаваў на шклозаводзе «Кастрычнік». Пражываў у Асіповіцкім р-не. Арыштаваны 5.11.1937. Расстраляны 5.12.1937. Рэабілітаваны 30.10.1958.

ЯЎСТАФ'ЕЎ Іван Кандратавіч, н. у 1888 у в. Спорнае Смаленскай вобл. Дарожны майстар. Пражываў на ст. Асіповічы-2. Рэпрэсіраваны 15.1.1931. Рэабілітаваны 19.9.1989.

ЯЦКО Вера Сцяпанаўна, н. у 1906 у в. Свіслач Асіповіцкага р-на. Пражывала ў Мінску. Рэпрэсіравана 29.5.1948. Рэабілітавана 11.6.1955.

ЯЦКО Марыя Сцяпанаўна, н. у 1900 у в. Свіслач Асіповіцкага р-на. Начальнік аддзела Белкаапсаюза. Пражывала ў Мінску. Рэпрэсіравана 29.5.1948. Рэабілітавана 11.6.1955.

ЯЦЫНА Іосіф Ігнатавіч, н. у 1903 у в. Жорнаўка Асіповіцкага р-на. Каваль. Пражываў у п. Партызан Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 18.9.1937. Рэабілітаваны 14.1.1961.

ЯЦЭВІЧ Аляксандр Іванавіч, н. у 1885 у в. Верхняе былой Гродзенскай губ. Грузчык ст. Лапічы Асіповіцкага р-на. Пражываў у в. Новая Ніва Асіповіцкага р-на. Рэпрэсіраваны 6.8.1937. Рэабілітаваны 8.2.1958.

Падрыхтаваў П.С.Качановіч.

Жыхары Асіповіцкага раёна, якія загінулі ў час савецка-фінляндскай вайны 1939—1940 гг.

ГРЫБАЎ Пётр Іосіфавіч, г. Асіповічы, радавы, загінуў 28.12.1939.

ІГНАТОВІЧ Міхаіл Максімавіч, в. Матавіла Ясенскага сельсавета.

КАЛОЛА Еўдакім Мікалаевіч, радавы, прапаў без вестак у лютым 1940.

МАСЛОК Рыгор Сцяпанавіч, в. Пясчанка Дрычынскага сельсавета.

ШУХАЎ Пётр Сцяпанавіч, в. Пясчанка Дрычынскага сельсавета.

1941

1945

ІШЛА ВАЙНА НАРОДНАЯ

У першыя дні

Вайна, якую вераломна пачала 22 чэрвеня 1941 г. фашысцкая Германія супраць Савецкага Саюза, стала суровым выпрабаваннем для нашага народа, у тым ліку і для жыхароў Асіповіцкага раёна.

Жыхары раёна даведаліся пра пачатак вайны ў 12 гадзін з выступлення па радыё намесніка старшыні СНК СССР, наркома замежных спраў В.М.Молатава.

Жыццё горада і раёна рэзка змянілася. На прадпрыемствах і ва ўсіх сельсаветах былі праведзены мітынгі і сходы, на якіх працоўныя выказвалі гнеў і абурэнне фашысцкімі захопнікамі, упэўненасць у хуткім разгроме агрэсараў на іх жа тэрыторыі.

Тады, у першыя дні вайны, ніхто яшчэ не ведаў, нават не мог і прадбачыць, якія цяжкія пакуты, выпрабаванні, ахвяры чакаюць наперадзе.

У Асіповічах і раёне былі зроблены тэрміновыя захады па пераводзе ўсяго жыцця на ваенны лад, і перш за ўсё чыгуначнага вузла, па аказанні ўсебаковай дапамогі Чырвонай арміі. 23—25 чэрвеня райваенкамат арганізавана правёў мабілізацыю ваеннаабавязаных. Але завяршыць мерапрыемствы па пераводзе ўсяго жыцця на ваенны лад з-за хуткага прасоўвання варожых войскаў не ўдалося.

Першыя ўдары па Асіповіцкім чыгуначным вузле і ваенным гарадку нямецкая авіяцыя нанесла ў ноч з 22 на 23 чэрвеня.

На тэрыторыі Беларусі, галоўным напрамку ўдару фашысцкіх войскаў, наступала буйнейшая нямецкая група армій «Цэнтр» у складзе 4-й і 9-й палявых армій, 2-й і 3-й танкавых груп, усяго 50 дывізій, у тым ліку 15 танкавых і матарызаваных, і двух матарызаваных брыгад. Яе падтрымліваў 2-і паветраны флот — звыш 1700 баявых самалётаў. Групе армій «Цэнтр» было перададзена больш за трэць усіх інжынерных і дарожна-будаўнічых войскаў і каля паловы асобных артылерыйскіх, зенітных і процітанкавых дывізіёнаў і батарэй рэзерву сухапутных сіл Германіі.

Пачатак ваенных дзеянняў на тэрыторыі Беларусі для войскаў Заходняй Асобай ваеннай акругі (з 22 чэрвеня 1941 г. — Заходняга фронту) быў трагічны. За першы дзень баёў нямецкія перадавыя часці прасунуліся па беларускай тэрыторыі на 35, а месцамі да 50 кіламетраў, адкрыўшы прастор для вядзення баявых дзеянняў асноўным сілам групы армій «Цэнтр».

У прыгранічных баях войскі 3, 4 і 10-й армій Заходняга фронту панеслі

вялікія страты ў жывой сіле і тэхніцы і пад націскам значна большых сіл праціўніка (на асноўных напрамках гітлераўцы стварылі трайную, а ў некаторых месцах пяцікратную перавагу) вымушаны былі адыходзіць на ўсход. Абарона насіла ачаговы характар. Часці прыкрыцця ўступалі ў бой разрознена і неарганізавана. Паблізу накірункаў галоўных удараў ворага не было моцных рэзерваў. Адсутнасць суцэльнага фронту давала магчымасць танкавым і матарызаваным злучэнням гітлераўцаў, пры поўным панаванні ў паветры, абыходзіць вузлы супраціўлення нашых войскаў і наносіць ім удары ў флангі і з тылу. У выніку гэтага часці і злучэнні Чырвонай арміі ў шэрагу выпадкаў вымушаны былі змагацца ў акружэнні ці адыходзіць на ўсход, несучы вялікія страты ў жывой сіле і тэхніцы.

За Асіповічы вялікіх баёў не было, таму што злучэнні 2-й танкавай групы Гудэрыяна абышлі горад і раён з поўдня і поўначы і імкліва рушылі на Бабруйск і Магілёў. Раніцай 28 чэрвеня яны ўвайшлі ў Бабруйск, а ў Асіповічах яшчэ працягвала існаваць савецкая ўлада. Горад гітлераўцы занялі 30 чэрвеня, а да 2 ліпеня быў акупіраваны ўвесь раён.

Але яшчэ ў ліпені і нават у жніўні на тэрыторыі раёна вяліся баявыя дзеянні ў тыле варожых войскаў. Гэта змагаліся байцы 214-й паветрана-дэсантнай брыгады. Яны рабілі засады на дарогах, падрывалі масты, аўтамашыны, а ў пачатку ліпеня нанеслі артылерыйскі ўдар па размяшчэнні ворага ў ваенным гарадку ў Асіповічах. На знішчэнне дэсантнікаў немцы кінулі некалькі палкоў. 14 ліпеня ў раёне рабочага пасёлка Татарка пасля цяжкага бою брыгада, панёсшы страты, прарвалася на поўдзень і працягвала свой ге-

Байцы 214-й паветрана-дэсантнай брыгады, якая прымала ўдзел у баях на тэрыторыі Асіповіцкага раёна ў чэрвені 1941 г.: камандзір брыгады А.Ф.Левашоў (уверсе злева), М.І.Сівец (уверсе справа) і група парашутыстаў-дэсантнікаў 2-га ўзвода 1-й роты (камандзір старшы лейтэнант Р.Якаўлеў).

раічны рэйд да злучэння з часцямі Чырвонай арміі на Украіне. Больш трагічна склаўся лёс кавалерыйскай групы, якая прайшлася рэйдам па тылах ворага (гл. артыкул «Трагедыя ў лесе Ліпнікі»).

У.І.Лемяшонак.

Трагедыя ў лесе Ліпнікі

Горад Асіповічы легам 1941 г. аказаўся крыху ў баку ад напрамку галоўнага ўдару нямецкіх войскаў. Немцы занялі Асіповічы толькі 30 чэрвеня (тады як Бабруйск — 28 чэрвеня) і паставілі тут гарнізон ужо пасля таго, як горад апынуўся ў глыбокім тыле, а ў лясах навокал горада пачалі сканцэнтроўвацца савецкія часці як адышоўшыя з захаду, так і выйшаўшыя для дзеянняў па фашысцкіх тылах з поўдня.

На чыгуначным участку Гомель — Калінкавічы выгрузіліся тры кавалерыйскія дывізіі, якія прыбылі ў Беларусь з паўднёвых раёнаў краіны. Адна з іх (32-я) — з Крыма — была кадравай, дзве іншыя (43-я і 47-я) былі толькі што сфарміраваны ў скарочаных штатах на Паўночным Каўказе. Усе тры дывізіі звялі ў конную групу, на чале якой быў пастаўлены палкоўнік А.І.Бацкалевіч (родам з-пад Баранавіч), начальнікам штаба стаў бабруйчанін палкоўнік М.І.Глінскі.

Дывізіі коннай групы атрымалі задачу дзейнічаць у тыле нямецкай групы армій «Цэнтр» у агульным напрамку на Глуск, Асіповічы, Оршу — парушаць камунікацыі і граміць фашысцкія тылы, чым ускладніць наступленне ворага на смаленскім напрамку.

Выйшаўшы без асаблівых ускладненняў у рэйд, 32-я кавалерыйская дывізія авалодала Глускам і неўзабаве перарэзала шашу Бабруйск — Слуцк, па якой немцы ўзмоцнена перакідвалі рэзервы. У архіўных апісаннях тых падзей, зробленых у дывізіі цераз тры гады, прыведзены гераічныя подзвігі часцей, падраздзяленняў і асобных воінаў. І, здаецца, нішто не азмрочвала дзеянняў коннікаў, хіба што недахоп боепрыпасаў да канца рэйду. Мяне ж насцярожыў адзін малапрыкметны факт: у аператыўных зводках кавалерыйскай групы пасля рэйду ўпаміналася толькі пра два палкі, а да рэйду іх было ў дывізіі чатыры. Куды ж дзеліся яшчэ два? На гэтае пытанне не маглі адказаць нямногія, што засталіся жывымі, воіны дывізіі — відавочцы тых далёкіх падзей.

У 1989 г. мне пашанцавала сустрэцца з былым начальнікам штаба коннай групы генерал-лейтэнантам у адстаўцы М.І.Глінскім. Вось што ён расказаў:

«Пасля моцнага бою за шашу Бабруйск — Слуцк тры палкі дывізіі ад Сіманавіч цераз Радуцічы пайшлі ў лясы пад Асіповічы. Яны атрымалі задачу перарэзаць чыгуначную магістраль Мінск — Бабруйск. 153-і кавалерыйскі полк, якім камандаваў П.В.Кузьмін, павінен быў атакаваць станцыю Татарка, а 65-ы пад камандаваннем маёра А.В.Казарэза — наступаць на станцыю Ясень. 86-ы кавалерыйскі полк палкоўніка Н.Д.Шаўчэнкі быў у рэзерве.

Штаб дывізіі з 121-м кавалерыйскім палком застаўся ля шашы Слуцк — Бабруйск, бо іншыя дывізіі спазняліся, уцягнуўшыся ў бой з насядаючым з захаду праціўнікам. Хутка немцы падцягнулі рэзервы і перакрылі ўсе шляхі, якія вялі цераз Бабруйск — Слуцк на поўнач. Сувязь з пайшоўшымі наперад палкамі спынілася. Маламагутныя радыёстанцыі не маглі яе забяспечыць. Камандзіры сувязі, якія высылаліся, перахоплівaліся немцамі. Абстаноўка на поўдзень ад Асіповіч працягвала заставацца незразумелай. Па кароткіх даных было вядома, што нашы палкі выканалі задачу — рух паяздоў на чыгункі Асіповічы — Бабруйск перарваўся».

З ваеннага дзённіка Ф.Гальдэра — размова з фельдмаршалам фон Бокам 28.6.1941 г.:

«Руская кавалерыя (якая дзейнічала ў тыле групы армій «Цэнтр». — *М.Д.*) відавочна нават вывела са строю чыгунку, якая ідзе на Бабруйск...»

«Выкананне задачы (па ліквідацыі рускіх. — *М.Д.*) ускладзена на войскі апе-

ратыўнага тылу... Прыцягнуты часці тылавых дывізій. Яны будуць спрабаваць акружыць праціўніка. Выкарыстоўваецца авіяцыя...»

З успамінаў удзельніка баёў 32-й кавалерыйскай дывізіі Е.Г.Марткоўскага (г. Бабруйск):

«Пры выхадзе ў рэйд нам далі па дзве банкі тушонкі, крыху махоркі і хлеба. Гэтага, канечне, не хапіла на ўвесь рэйд. Таму камандзіры атрымалі грошы, каб купляць прадукты ў насельніцтва. Але ніхто з жыхароў грошай не браў, яны кармілі нас бясплатна, выносілі нам усё, што ў іх было. У цяжкае становішча мы траплялі толькі тады, калі працяглы час знаходзіліся ў лясах, не маючы сувязі з насельніцтвам».

З успамінаў Ю.Ф.Бабіны (г. Асіповічы):

«Да 3 жніўня многа кавалерыстаў сканцэнтравалася ў лесе Ліпнікі на паўднёвы ўсход ад Асіповіч. Часткова яны былі таксама ў лесе Вялікі Бор. Месцы гэтыя мелі многа балоцістых участкаў і вельмі мала дарог. Тут кавалерысты аказаліся ў пастцы. У гэты дзень немцы акружылі іх у трохвугольніку Асіповічы — Карытнае — Татарка. На дарозе з Асіповіч на Карытнае на ўсіх перакрыжаваннях выставілі пасты з кулямётамі, а ў Каранах паставілі на прамую наводку нават артылерыю. На высотцы Магілёўскага парка ў Асіповічах разгарнулі артылерыю і падцягнулі бронецягнік, другі бронецягнік паставілі ў Татарцы. Уся чыгунка на гэтым участку аказалася пад абстрэлам.

У 14 гадзін, падняўшы ў паветра карэкціровачную авіяцыю, немцы пачалі абстрэл лесу Ліпнікі з бронецягнікоў і гармат. Агонь вёўся прыцэльна, па самых шчыльных скапленнях савецкіх казакоў. Ад разрываў снарадаў шарахаліся з конавязей коні, запрэжаныя ў кулямётныя тачанкі і гарматныя перадкі, ламаліся дрэвы, ірвалася збруя. Калечыліся коні. Гінулі людзі.

Коннікі спрабавалі прабіцца на ўсход да чыгункі цераз тарфянікі. Многія з іх гінулі ў залітых вадой старых ямах торфараспрацовак. Тыя, хто дабраўся да чыгункі, гінулі ад агню бронецягнікоў».

З успамінаў былога жыхара в. Караны В.Пацкевіча (г. Асіповічы):

«З наступленнем цемры нашы байцы пачалі моцную атаку на Караны і далей на Максімаўку, каб прарвацца да рэчкі Пціч. Трасы куль веерамі разляталіся ў начным небе над вёскай. Хутка загарэліся вясковыя хаты. Немцы амаль бесперапынна вялі агонь з кулямётаў і гармат. Раптам нашы коннікі з лесу пайшлі ў атаку. Немцы давялі свой агонь да максімуму. Сотні коннікаў атакавалі вёску. Многія з іх загінулі пад згубным фашысцкім агнём. Толькі нямногім удалося прарвацца, але наперадзе былі новыя засады.

У гэтую ж ноч другая група рабіла прарыў у напрамку Ставішча, Зашыбіна. І там засталося мноства трупаў».

З успамінаў Е.Г.Марткоўскага:

«Хацелася б сказаць пра байцоў дывізіі. Я доўга яшчэ ваяваў у іншых часцях, магу параўнаць. Маральны дух і патрыятызм у тых кадравых кавалерыстаў быў вельмі высокі. Я больш не сустракаў такіх герояў».

З успамінаў А.С.Санковіча (г. Асіповічы):

«Раніцой 4 жніўня коннікі зрабілі, напэўна, апошнюю спробу вырвацца з акружэння. Яны павялі атаку цераз вёску Прудок і мост на рэчцы на паўднёвую ўскраіну горада. Па дарозе неслася каля сотні коннікаў. Ля першых дамоў горада камандзір чамусьці спыніўся. Магчыма, яму трэба было зарыентавацца. У гэты час з аднаго дома выскачылі немцы і адкрылі агонь. Камандзір упаў на зямлю. Коннікі памчаліся ўздоўж гарадка ў бок Осава. Камандзіра ж (гэта быў старшы лейтэнант) немцы доўга не дазвалялі пахаваць. Конь не адыходзіў ад свайго гаспадара...»

З успамінаў Ю.Ф.Бабіны:

«Больш спроб прарыву кавалерыстаў з лесу не было. Безгаспадарныя коні пасвіліся на палянах ля дарогі. Немцы яшчэ некалькі дзён не здымалі засаду. У Асіповічах ля бамбасховішчаў і ваенкамата ў дашчатай павеці арганізавалі лагер ваеннапалонных. Але палонных кавалерыстаў там аказалася мала — усяго каля сотні. У адносінах да іх фашысты асабліва лютавалі.

Казакі яшчэ доўга хаваліся ў лесе. Галодныя, заросшыя і абарваныя, яны выпаўзалі з канапель да крайніх хат Асіповіч і прасілі есці».

З успамінаў Е.Ф.Жоўнер (г. Асіповічы) і Г.К.Жука (загінуў у партызанскім атрадзе № 221):

«Для пахавання казакоў у лесе Ліпнікі немцы сабралі многа жыхароў з горада і пяці бліжэйшых вёсак. Хавалі іх каля тыдня. Адзінай брацкай магілы не рабілі. Хавалі па аднаму ці групамі там, дзе былі забіты. Побач закопвалі коней. На магілах воінаў ляжалі каскі — па колькасці загінуўшых. Асабліва многа было пахавана нашых воінаў у лесе ля дарогі Прудок—Караны, а таксама ў глыбіні лесу, дзе вёўся абстрэл. Ля Прудка ў лесе пахавалі палкоўніка, пры ім былі шашка, палявая сумка і наган».

З гутаркі з Ю.Ф.Бабінам:

«Я быў неўзабаве на месцы гэтага пабоішча. Страшны малюнак уяўляў лес: сотні свежых магіл, разбітыя брычкі, ваенная тэхніка, безгаспадарныя коні, зламаныя і паваленыя дрэвы. У лесе валялася больш дзесятка скаверканых гармат, многа кулямётаў, вінтовак».

З пісьма Марозава (даследчыка з Краснадарскага краю) ад 13.10.1988 г.:

«65-ы і 153-і кавалерыйскія палкі панеслі небывалыя страты, калі не лічыць эскадрон Д.М.Дарафеева, якому ўдалося вырвацца цераз Бярэзіну на ўсход».

З гутаркі з М.І.Глінскім:

«Так, сапраўды два палкі 32-й кавалерыйскай дывізіі з рэйду не выйшлі. А трэці быў значна абяскроўлены і практычна небаяздольны. Палкоўнік Н.Д.Шаўчэнка і маёр А.В.Казарэз, напэўна, загінулі».

Па некаторых, пакуль неправераных, даных маёр А.В.Казарэз быў цяжка паранены і пакінуты аднапалчанамі на лячэнне ў Старадарожскім раёне. Нямногім удалося вырвацца з лесу Ліпнікі. Акрамя эскадрона Дарафеева, некалькі груп прарвалася на захад да рэчкі Пціч і на поўдзень да Глушы. Некаторыя кавалерысты, згубіўшы таварышаў, да халадоў хаваліся ў лясах. Жыхар в. Карытнае Сугака расказаў, што восенню многа казакоў жыло ў вёсках у прымах. Затым немцы іх пачалі выклікаць у Асіповічы, быццам для пастаноўкі на ўлік. Першыя, хто з'явіліся на ўлік, аказаліся ў лагеры ваеннапалонных. Тады ўсе астатнія пайшлі ў лес партызанамі.

Лес Ліпнікі быў не адзіным месцам у раёне, дзе адбылася масавая гібель кавалерыстаў. Былы жыхар в. Радуцічы Мікалай Мірончык расказаў, што ў балоце ў раёне вёсак Радуцічы, Слопішча, Лука ў пачатку жніўня 1941 г. завязла кавалерыя. Там было многа ваеннага інвентару, зброі, загінуўшых коней. Жыхары выцягнулі з балота да 200 жывых коней. У лесе тады хавалася многа чырвонаармейцаў-коннікаў. Фашысты вылавілі іх, многіх расстралялі ў в. Радуцічы. Гэта былі воіны 32-й кавалерыйскай дывізіі.

Калі ў кожным кавалерыйскім палку было каля тысячы шабляў, то са сказанага раней можна зрабіць вывад, што толькі ў лесе Ліпнікі 3—4 жніўня 1941 г. фашысты акружылі і знішчылі да двух палкоў, г. зн. каля паўтары тысячы воінаў.

На жаль, ніякага помніка каля лесу Ліпнікі і ў самім лесе няма. А памяць людская нявечная, і сёння мала хто ведае пра тую трагедыю.

Падрыхтаваў М.Данілаў.

Акупацыйны рэжым

Акупацыйны рэжым, што быў устаноўлены гітлераўцамі на часова захопленай імі тэрыторыі нашай Радзімы, распрацоўваўся загадзя, яшчэ да нападу на Савецкі Саюз. Галоўныя яго накірункі былі выкладзены Гімлерам у сакрэтным мемарандуме «Некаторыя думкі пра абыходжанне з насельніцтвам на Усходзе» ад 25 мая 1940 г. У ім указвалася, што захопленыя ўсходнія тэрыторыі належыць разглядаць як аб'ект каланізацыі і германізацыі. Акупацыйная палітыка, гаварылася ў гэтым мемарандуме, павінна быць накіравана на тое, каб ператварыць актыўную масу «іншароднага насельніцтва» ў напаўпісьменных рабоў.

З мясцовым насельніцтвам увогуле ніякіх праблем нацысты не прадбачылі: бязлітаснае насілле зробіць яго паслухмяным і згаворлівым.

Тэрор на акупіраванай тэрыторыі СССР, у тым ліку і Беларусі, планаваўся загадзя. Так, у «Кіруючых указаннях аб паводзінах войскаў у Расіі», распрацаваных штабам вярхоўнага галоўнакамандавання ўзброеных сіл Германіі ў якасці дадатку да асобага распараджэння № 1 ад 19 мая 1941 г. па рэалізацыі дырэктывы Гітлера № 21, прама ўказвалася на неабходнасць бязлітасных і рашучых дзеянняў супраць «бальшавіцкіх падбухторшчыкаў, партызан, сабатажнікаў, яўрэяў і поўнага падаўлення любой спробы актыўнага або пасіўнага супраціўлення»[1]. 13 мая 1941 г. начальнік штаба В.Кейтэль падпісаў «Распараджэнне Гітлера аб ваеннай падсуднасці ў раёне «Барбароса» і асобных паўнамоцтвах войскаў». Гэта распараджэнне з'явілася тым самым афіцыйным дакументам, які здымаў з салдат і афіцэраў вермахта юрыдычную і маральную адказнасць за забойствы грамадзянскага насельніцтва на тэрыторыі нашай краіны[2].

У адпаведнасці з гэтым і іншымі распараджэннямі і загадамі любы чыноўнік акупацыйнага апарата, паліцэйскі, афіцэр і салдат вермахта мог па асабістым бачанні распараджацца жыццём савецкіх грамадзян, не кажучы ўжо аб іх маёмасці.

Акупацыйная палітыка фашысцкай Германіі на нашай зямлі ўяўляла сабой адзіны комплекс ваенных, палітычных, эканамічных і ідэалагічных мерапрыемстваў, а па сваіх мэтах і сутнасці насіла адкрыта варварскі, рабаўнічы характар. Планы па яе ажыццяўленні распрацоўваліся ў ведамстве Г.Гімлера, які ўзначальваў СС. З красавіка 1941 г. такім планаваннем занялося «бюро па цэнтралізаваным рашэнні праблем усходнееўрапейскай прасторы» на чале з Розенбергам, да яго падключыліся і розныя аддзелы штаба вярхоўнага галоўнакамандавання ўзброеных сіл Германіі. У эсэсаўскіх установах рыхтаваліся праекты планаў каланізацыі ўсходніх зямель. У далейшым абагульненыя праекты і прапановы атрымалі назву «Генеральны план «Ост», прычым ён пастаянна дапаўняўся і ўдакладняўся. Хоць канчатковага варыянта плана гісторыкам знайсці не ўдалося, але тое, што захавалася, дае магчымасць скласці даволі поўнае ўяўленне аб ім.

План «Ост» — асноўны, але і не адзіны, дакумент, які раскрываў сапраўдныя мэты гітлераўцаў. Менавіта ў ім ярчэй за ўсё ўвасобіліся ідэі генацыду, каланізацыі захопленых тэрыторый, германізацыі: высялення і знішчэння народаў Усходняй Еўропы, у тым ліку і Беларусі.

Ажыццяўленне каланіяльных планаў акупанты пачалі з першых дзён уварвання перакройкай граніц рэспублік Савецкага Саюза і стварэннем адміністрацыйнага кіравання.

Адміністрацыйна-палітычнае ўладкаванне акупіраваных тэрыторый выраша лася ў адпаведнасці з поглядамі Гітлера, якія абгрунтоўваліся яго перакананнем у спецыфічна яўрэйскай прыродзе бальшавізму і яго глыбокай нянавісцю да ўсіх славянскіх нацый. Спрадвечны, на думку фюрэра, канфлікт са славянскім мірам рабіў Расію, незалежна ад яе палітычнага строю, пастаяннай крыніцай пагрозы для немцаў. Урэшце, яго перакананасць у непаўнацэннасці славянскай расы служыла яшчэ адным доказам, каб беззваротна знішчыць у Расіі любыя формы палітычнай арганізацыі, таму што рабам дзяржава не патрэбна.

Зацверджанае летам 1941 г. упраўленне акупіраваных тэрыторый з'явілася адлюстраваннем таго, што Гітлер не ўспрымаў ніякіх іншых рашэнняў, акрамя «поўнай каланізацыі» захопленых тэрыторый СССР.

У адпаведнасці з гэтым на практыцы пачалі рэалізоўвацца тры формы адміністрацыйнай арганізацыі. Першая — гэта далучэнне захопленых рэгіёнаў да іншых дзяржаў; другая ўключала раён ваенных дзеянняў — прастору ад лініі фронту да тылавых граніц груп армій. Уся ўлада тут была сканцэнтравана ў руках ваенных інстанцый. Ім падпарадкоўваліся начальнікі тылавых раёнаў з палявымі і гарнізоннымі (мясцовымі) камендатурамі, ахоўныя дывізіі і іншыя войскі спецыяльнага прызначэння. У гэтай вялізнай пры-

[1] Преступные цели гитлеровской Германии в войне против Советского Союза: Документы и материалы. М., 1987. С. 70.

[2] Тамсама. С. 67 — 70.

франтавой зоне да кіравання ў нязначнай ступені прыцягваліся мясцовыя органы ўлады, але толькі ў населеных пунктах. І трэцяя форма — тэрыторыі, якія знаходзіліся за межамі тэатра ваенных дзеянняў. Яны былі аддадзены нямецкай грамадзянскай адміністрацыі і падпарадкоўваліся «ўсходняму міністэрству», якое з 17 ліпеня 1941 г. узначальваў тэарэтык «усходняй палітыкі» Розенберг.

План расчлянення СССР прадугледжваў стварэнне на яго акупіраваных тэрыторыях чатырох рэйхскамісарыятаў: «Остланд», «Украіна», «Каўказ», «Расія« (ці «Масковія»).

У адпаведнасці з гэтым планам быў здзейснены і падзел Беларусі, які ў асноўным быў завершаны восенню 1941 г. Яе тэрыторыю захопнікі гвалтоўна парэзалі на часткі, груба парушыўшы пры гэтым гістарычна склаўшуюся супольнасць тэрыторыі, мовы, культуры беларускага народа. Тэрыторыю рэспублікі па лініі Полацк — Барысаў на ўсходзе, Старыя Дарогі — возера Чырвонае на поўдні, па р. Зальвянка і ўсходняй ускраіне Белавежскай пушчы на захадзе вылучылі ў генеральную акругу, якая атрымала назву «Беларутэнія». Плошча акругі склала толькі чвэрць тэрыторыі Беларусі з насельніцтвам 3 138 256 чалавек (па стане на 4 снежня 1941 г.). Паўднёвыя раёны Гомельскай, Палескай і Пінскай абласцей, частка Брэсцкай вобласці былі ўключаны ў рэйхскамісарыят «Украіна». Беластоцкая вобласць, паўночныя раёны Брэсцкай і частка Баранавіцкай абласцей адышлі да акругі «Беласток», якая далучалася да Усходняй Прусіі. Частку Ашмянскага, Свірскага, Відзаўскага, Астравецкага, Смаргонскага і Пастаўскага раёнаў далучылі да генеральнай акругі «Літва». Віцебскую і Магілёўскую вобласці, усходнія раёны Мінскай, у т.л. і Асіповіцкі раён, а таксама большую частку Гомельскай абласцей аднеслі ў зону армейскага тылу групы армій «Цэнтр».

Для ажыццяўлення сваёй злачыннай палітыкі ў раён прыбылі айнзатцкаманды, зондэркаманды, тайная палявая паліцыя (ГФП), паліцыя бяспекі і СД, фельдкамендатуры, ортскамендатуры, жандармерыя і іншыя карныя органы. Усе яны дзейнічалі самастойна, альбо разам з часцямі вермахта. Уся неабмежаваная ўлада належала нямецкім ваенным палявым і мясцовым камендантам.

Для больш эфектыўнага правядзення сваёй злачыннай палітыкі акупанты жадалі заручыцца падтрымкай мясцовага насельніцтва. Для надання бачнасці мясцовага самакіравання яны стварылі марыянетачную так званую мясцовую ўладу — раённую ўправу на чале з бургамістрам, на тэрыторыях былых сельсаветаў былі створаны валасныя ўправы, якія ўзначальвалі бургамістры, у кожную вёску прызначылі старост. Самастойнасці, вядома, гэтая «мясцовая ўлада» не мела. Яна выконвала ўказанні нямецкага каменданта, сутнасць якіх — высмоктваць матэрыяльныя і людскія рэсурсы раёна.

Для падтрымання свайго «парадку» і барацьбы супраць партызан і падпольшчыкаў гітлераўцы стварылі з мясцовых жыхароў, якія перайшлі да іх на службу, так званую дапаможную паліцыю парадку. Гарнізоны з такой паліцыі былі ўстаноўлены амаль ва ўсіх буйных вёсках раёна. Разам і пад кіраўніцтвам акупацыйных

Распараджэнне акупацыйных улад.

улад яны пачалі наводзіць «новы парадак». У раёне пачаліся масавыя вобыскі, арышты, расстрэлы.

Каб надаць найбольш арганізаваны характар катаванням і знішчэнню савецкіх людзей, на тэрыторыі Беларусі была створана сістэма канцлагераў. Дзесяткі тысяч мірных грамадзян адпраўляліся ў гэтыя лагеры разам са сваімі сем'ямі без суда і ўсялякага вызначэння тэрмінаў зняволення. Умовы зняволення ў лагерах былі свядома разлічаны на тое, каб давесці вязняў да пакутнай смерці.

Нябачаныя зверствы і гвалт над мірным насельніцтвам Беларусі гітлераўцы здзяйснялі ў час правядзення карных экспедыцый. Пад выглядам барацьбы з партызанамі карнікі ператваралі ў зоны пустэчы цэлыя раёны. Тысячы вёсак змяталіся з твару зямлі, жыхары іх знішчаліся, вывозіліся ў канцлагеры ці ў фашысцкае рабства ў Германію.

Карныя экспедыцыі ажыццяўляліся войскамі вермахта, атрадамі паліцыі бяспекі і СД, паліцэйскімі, жандарскімі падраздзяленнямі. У Асіповіцкім раёне фашыстамі было расстраляна, павешана, закатавана 3829 мірных жыхароў, спалена 50 вёсак, у тым ліку 12 цалкам разам з усімі жыхарамі (Бозак, Вялікая Гарожа, Бортнае, Брыцалавічы, Весялова, Лочын, Май, Макаўе, Палядкі, Ражышча, Рэпішча, Старонка).

Гітлераўскія верхаводы яшчэ задоўга да нападу на нашу краіну падрыхтавалі праграму рабавання і раскрадання багацця ў нашага народа, якая складала неразрыўную частку агульнага плана агрэсіі супраць Савецкага Саюза.

У гэтай праграме захопнікі вельмі актыўна ўлічвалі матэрыяльныя рэсурсы і людскія рэзервы Беларусі, імкнучыся паставіць іх на службу сваёй агрэсіўнай вайне. «Мы прыбылі ў краіну, — заявіў гітлераўскі намеснік у Беларусі гаўляйтэр В.Кубэ, — з агульнай дырэктывай кіраваць гэтай краінай і паставіць эканоміку гэтай краіны на службу вайне, якую Германія вядзе на Усходзе, атрымаць з краіны ўсё, што толькі можна здабыць з яе эканамічнай магутнасці».

Метад адкрытага бязлітаснага рабавання і раскрадання народнага набытку ў захопленых раёнах Беларусі, як і ў іншых раёнах былога Савецкага Саюза, з'яўляўся адным з галоўных у фашысцкім арсенале сродкаў, з дапамогай якіх акупанты «атрымлівалі» багацці Беларусі і «ставілі» яе эканоміку на службу агрэсіі.

За два дні да нападу на Савецкі Саюз Розенберг звярнуўся з прамовай да нацысцкіх дзеячаў, якім належала ажыццяўляць кіраўніцтва эканамічным рабаваннем нашай краіны. «У пераліку задач Германіі на Усходзе, — сказаў ён, — першае месца займае пытанне забеспячэння харчаваннем нямецкага народа... Мы не бачым ніякіх асноў для абавязацельстваў з нашага боку карміць таксама рускі народ прадуктамі гэтай празмернай тэрыторыі. Мы ведаем, што гэта суровая неабходнасць, пазбаўленая якіх-небудзь пачуццяў»[1].

Планы нацысцкага кіраўніцтва ў адносінах да савецкай прамысловасці былі выкладзены ў «Дырэктывах па кіраўніцтве эканомікай у новых захопленых усходніх раёнах». Збрашураваныя ў кнігу з зялёным пераплётам, яны так і сталі называцца — «Зялёная папка». У адпаведнасці з гэтымі планамі на акупіраванай тэрыторыі нашай краіны прадугледжвалася арганізаваць здабычу і вываз у Германію тых відаў сыравіны, якія мелі жыццёва важнае значэнне для далейшых дзеянняў вермахта і функцыянавання нямецкай ваеннай эканомікі. Захаванне, аднаўленне ці арганізацыя якой-небудзь прамысловай вытворчасці дапускалася толькі ў выпадку, калі таго патрабавала германская ваенная прамысловасць.

У аграрнай палітыцы гітлераўцы кіраваліся непрыкрытым рабаваннем сялян. Яны былі пазбаўлены права на зямлю. На базе калгасаў ствараліся абшчынныя гаспадаркі, дзе панавалі парадкі часоў прыгону. Падаткі, паборы, прымусовыя пастаўкі ляжалі на сялянах непасільным цяжарам.

У доўгім спісе злачынстваў нямецка-фашысцкіх захопнікаў на беларускай зямлі, у тым ліку і на Асіповіччыне, асаблівае месца займае прымусовы вываз мірных жыхароў на фашысцкую катаргу ў Германію. Для правядзення ў жыццё злачыннай рабаўладальніцкай праграмы быў створаны вялікі спецыяльны апарат на чале з

[1] От «Барбароссы» до «Терминала»: Взгляд с запада. М., 1988. С. 377.

прызначаным Гітлерам «галоўным упаўнаважаным па выкарыстанні рабочай сілы» Заўкелем[1]. Агенты Заўкеля, шастаючы па гарадах і вёсках Беларусі, стваралі «вярбовачныя» пункты, бралі на ўлік працаздольных людзей і прапаноўвалі ім «добраахвотна» паехаць на працу ў Германію. Але добраахвотнікаў амаль не аказвалася. Тады нямецкія ўлады пачалі рабіць развёрстку па гарадах і сельскіх раёнах, рассылаць загады аб абавязковай адпраўцы рабочай сілы ў Германію.

Каб ажыццявіць злачынныя планы масавага вывазу савецкіх людзей на катаржныя работы ў Германію, нямецкія захопнікі станавіліся на шлях падману, пагроз, правакацый, праводзілі паліцэйскія аблавы і карныя аперацыі. Гаспадарчай інспекцыі групы армій «Цэнтр» і генеральнай акрузе Беларусі прадпісвалася кожны дзень па-

сылаць у рэйх 500–1000 рабочых. Пачалося ў літаральным сэнсе паляванне на людзей. У гарадах людзей хапалі на вуліцах, базарах і ў іншых грамадскіх месцах.

На асобным уліку ў фашысцкіх захопнікаў былі жыхары, якія жылі ў партызанскіх зонах. Яны аб'яўляліся «бандытамі» ці «саўдзельнікамі бандытаў», ставіліся «па-за законам» і падлягалі знішчэнню ці пагалоўнаму вывазу ў рабства.

Гітлераўцам удалося захапіць і вывезці ў Германію з акупіраваных раёнаў Беларусі звыш 380 тыс. грамадзян, у тым ліку з г. Асіповічы і раёна 3884 чалавекі. Але ніякі тэрор, ніякія рэпрэсіі не прымусілі жыхароў Асіповіцкага раёна пакарыцца ворагу, стаць на калені. Яны змагаліся.

У.І.Лемяшонак.

З АДМІНІСТРАЦЫЙНАГА РАСПАРАДЖЭННЯ № 1 КАМАНДУЮЧАГА ТЫЛАМ ГРУПЫ АРМІЙ «ЦЭНТР» ГЕНЕРАЛА ПЯХОТЫ ФОН ШЭНКЕНДОРФА

7.7.1941 г.

I. О НАЗНАЧЕНИИ БУРГОМИСТРОВ В ВОЛОСТЯХ

1. На должности бургомистров в первую очередь должны быть назначены политически надежные и квалифицированные лица по возможности из числа белорусов.

2. Бургомистр является представителем волости.

3. Он является служебным начальником над всеми лицами, работающими в волости. Он принимает их и увольняет с работы.

4. Бургомистр несет ответственность за финансовые дела волости.

5. Все жители, проживающие в волости по состоянию на 21.6.1941 г., должны быть заново учтены и переписаны бургомистром.

6. Бургомистры немедленно должны позаботиться о том, чтобы все жители были обеспечены соответствующими документами, удостоверяющими их личность: фамилия и имя, время и место рождения, местожительство, состав семьи, профессия, пребывание и род занятий, социальное происхождение, вероисповедание, национальность, подданство.

7. Бургомистры привлекаются к ответственности за совершенные акты саботажа в вверенной им волости. Он должен всеми средствами предотвращать акты саботажа. В его обязанность входит охрана предприятий, расположенных на территории волости, особенно жизненно важных.

8. Бургомистров и их заместителей в населенных пунктах, насчитывающих до 20 000 жителей, назначает комендант полевой комендатуры.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 4683. Воп. 3. Спр. 952. Л. 1.

II. О ЗАПРЕЩЕНИИ ОСТАВЛЕНИЯ КВАРТИР В НОЧНОЕ ВРЕМЯ

1. В период с 21-00 до 5-00 утра населению запрещается покидать квартиры.

2. Исключения допускаются по письменному разрешению местного коменданта для лиц, работающих в ночное время на жизненно важных предприятиях, врачами, акушерками, на машинах скорой помощи.

---

[1] На Нюрнбергскім працэсе над галоўнымі нямецкімі ваеннымі злачынцамі Заўкель быў асуджаны да пакарання смерцю і павешаны.

3. Нарушители будут строжайшим образом наказываться местными комендантами. Как вспомогательными мерами наказания могут быть временный арест с ограниченным питанием, насильственное задержание и привлечение к работам.

III. ОТЛИЧИТЕЛЬНЫЕ ЗНАКИ ДЛЯ ЕВРЕЕВ И ЕВРЕЕК

1. Все евреи и еврейки, находящиеся на занятой русской территории и достигшие 10-летнего возраста, немедленно обязаны носить на правом рукаве верхней одежды и платья белую полосу шириной в 10 см с нарисованной на ней сионистской звездой или же желтую повязку шириной в 10 см.

2. Такими повязками обеспечивают себя сами евреи и еврейки.

3. Евреям категорически запрещается здороваться. Нарушители будут строжайше наказываться местным комендантом по месту жительства.

VIII. СОЗДАНИЕ ВСПОМОГАТЕЛЬНОЙ ПОЛИЦИИ

1. Для проведения полицейских мер безопасности бургомистрам поручается привлечь во вспомогательную полицию надежных «фольксдойче», белорусов, а если таковых не имеется, то поляков, и использовать эту полицию по согласованию с начальниками команд полиции безопасности.

2. Служащие вспомогательной полиции, которые работают в тесном контакте с местными айнзатцкомандами полиции безопасности и СД, могут поддерживать связь только с местными начальниками полиции безопасности и СД или назначенными ими органами.

3. Служащие вспомогательной полиции носят белую нарукавную повязку с надписью «Вспомогательная полиция».

4. Местные комендатуры до 20-го числа каждого месяца, а впервые к 20.7.1941 года, сообщают о численности и вооружении вспомогательной полиции.

Командующий тылом группы армий «Центр» фон Шенкендорф, генерал пехоты

Пераклад з нямецкай мовы.
Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 4683. Воп. 3. Спр. 952. Л. 1 – 5.

Падрыхтаваў У.І.Лемяшонак.

Асіповіцкае гета

З успамінаў Аляксандры (Сары) Рыгораўны Уцеўскай, былога вязня гета

Яўрэйскае гета ў Асіповічах было створана акупантамі ў пачатку ліпеня 1941 г. Для гэтага быў адведзены раён у паўднёвай частцы горада — ад вуліцы Р.Люксембург да вуліцы В.Харужай. Жыхары яўрэйскай нацыянальнасці, якія жылі ў паўночнай частцы і іншых месцах горада, былі пераселены ў гэты раён на вуліцы Акцябрскую і Прамысловую (цяпер Голанта). У дамах на гэтых вуліцах былі пабудаваны двух'ярусныя нары, на якіх у вялікай цясноце спалі людзі.

У акупіраваным горадзе жыхароў яўрэйскай нацыянальнасці заставалася прыкладна чалавек 430 – 450. Пры гета быў арганізаваны «юдэнрат» (яўрэйскі савет). Гэты савет складаўся з трох чалавек. Адным з іх быў Афроім Хаўкін, які да вайны працаваў галоўным бухгалтарам ваенгандлю, а потым райзага, астатніх не помню. Яны былі прызначаны нямецкай камендатурай па рэкамендацыі бургамістра горада Гараніна, які да вайны працаваў тэхнікам-будаўніком Упраўлення ваенна-будаўнічых работ № 76 у г. Асіповічы. У чым заключалася работа «юдэнрата», я не ведала, але помню, што яго члены па заданні нямецкага начальніка гета праводзілі рэгістрацыю яўрэяў.

Начальнікам паліцыі быў Французенка, які да вайны працаваў начальнікам пашпартнага стала ў райаддзеле міліцыі.

У раён гета ўваходзілі вуліцы Камуністычная, Чумакова, Акцябрская, Горкага, Рабоча-сялянская, Сядых (былая Палявая), Калініна і Сярова ад вуліцы Р.Люксембург да вуліцы В.Харужай і поўнасцю вуліцы К.Лібкнехта, Абросімава (былая Чырвонаармейская), Сацыялістычная, Рэвалюцыйная, К. Маркса, Голанта, Касмічная.

Жыхары іншых нацыянальнасцей з гэтага раёна не былі пераселены. Гэта дапамагала яўрэям не памерці з голаду, таму

што яны мелі магчымасць выменьваць рэчы на харчаванне. У горадзе была ўведзена картачная сістэма, па картках выдавалі на дзень па 100 г хлеба.

Яўрэі абавязаны былі насіць на левым баку грудзей і спіны жоўтыя латы круглай формы дыяметрам 8—10 см, ім было забаронена наведваць грамадскія месцы: базары, кіно, навучаць дзяцей у школе і г.д. Забаронена было вітацца і весці размовы з беларускім насельніцтвам, хадзіць па тратуарах, выходзіць за межы граніц гета, на вуліцах збірацца больш чым па тры чалавекі. За невыкананне ўсіх гэтых і іншых забарон пакаранне было адно — расстрэл.

Кожную раніцу працаздольнае насельніцтва з гета накіроўвалі на цяжкую фізічную працу па разборцы разбураных казарм, дамоў, на чыгуначную станцыю і іншыя аб'екты.

11 кастрычніка 1941 г. пад выглядам адпраўкі на работы ўсё дарослае працаздольнае насельніцтва гета было загнана ў паўднёвы ваенны гарадок і там расстраляна. Ямы былі выкапаны загадзя. На пакуты, голад і холад былі астаўлены старыя і жанчыны з малымі дзецьмі, якія былі расстраляны 5 лютага 1942 г., усяго прыкладна 420—440 чалавек. Такім чынам, пасля 5 лютага 1942 г. яўрэйскае гета было ліквідавана і «яўрэйскае пытанне» ў Асіповічах было вырашана канчаткова.

Расстрэл у Лапіцкім лесе

З успамінаў Івана Пятровіча Сугакі, жыхара в. Лапічы

Было гэта ў ліпені сорак першага года. Перад вайной я ў членах сельсавета дзевяць гадоў хадзіў. Дык у Лапічах 225 яўрэйскіх дамоў стаяла. Гандлёвыя лаўкі ўсюды. У Мінску таго не купіш, што тут. Дык вось сабралі немцы ў той дзень маладых мужыкоў і рослых хлопцаў — хто для іх, мабыць, асаблівую небяспеку ўяўляў. Чалавек 20—30 бежанцаў сюды трапіла. А ўсяго 75 чалавек. У тым ліку дзве жанчыны — адна яўрэйка і руская. Кашыцкая. Яе муж дырэктарам школы быў. Сагналі на вуглу, дзе цяпер магазін. Білі бярозавымі палкамі. І пагналі далей. У лесе дарожка была на прыстань. Там яма глыбокая — пясок на дарогу бралі. Там і расстралялі. А ўсё кругом немцамі ачэплена было.

Увогуле, яўрэяў забівалі, нягледзячы ні на ўзрост, ні на пол. Многія з іх у праваслаў'е перахрысціліся, іконы на дамах павесілі, але і гэта не ратавала.

Забівалі. Цераз зіму, вясной, усіх павезлі ў гарадок, расстралялі. У кожную хату заходзілі. Адагне вось так вуха, паглядзіць, не ведаю што там убачыць, і крычыць: «Юдэ!».

Запаветы Леніна. 1992. 11 ліст.

Паляванне на людзей

З успамінаў былога жыхара в. Дараганава У.Кісялёва

Без асаблівых прыгод увайшлі дараганаўцы ў вайну. Зацішша працягвалася каля паўтара месяца. У гэты час былі перацягнуты рэйкі чыгункі на нямецкую вузкую каляіну, пачаўся чыгуначны рух.

У пачатку жніўня 1941 года мы прачнуліся, разбуджаныя кулямётнай чаргой пад нашымі вокнамі. Маці першая выглянула ў вакно і з жахам прашаптала: «Немца забілі!» Па вуліцы хадзілі ўзброеныя нямецкія салдаты. Калі мы лепш агледзеліся, то аказалася, што на вуліцы насупраць сушылкі ляжаў чалавек у чырвонаармейскім адзенні.

Пазней даведаліся, што нямецкія жандары са Старых Дарог разам з паліцэйскімі робяць аблаву на жыхароў Дараганава. У першую чаргу яны акружылі і праверылі дзіцячы дом. Там, на іх думку, прадаўжала заставацца прасавецкае асяроддзе.

І сапраўды, да дзетдомаўцаў прыбіўся пры адступленні нейкі баец Чырвонай арміі. Ён выбег у час трывогі з дзіцячага дома і падаўся ў бок мястэчка. Казалі, што прабягаючы ля сажалкі, ён выкінуў у яе наган. Аднак ля вышкі ўжо залёг нямецкі кулямётчык, які і забіў гэтага чырвонаар-

мейца. Ля дзетдома немцы злавілі мясцовага хлопца, які спрабаваў схавацца на лузе разам з вінтоўкай. Арыштавалі яшчэ армяніна-выхавацеля, як нетутэйшага, ды яшчэ некага. Калі групу вялі ля нас у школу, то гэты армянін усё даказваў, што ён не яўрэй. У хуткім часе загрукалі і ў нашы дзверы. Немец з паліцэйскім забралі бацьку і маці. Такім чынам было сагнана ў школу ўсё дарослае насельніцтва. Маці даволі хутка вярнулася. Значна пазней прыклыпаў дамоў бацька. Яго, стрыжанага, памылкова залічылі ў камуністы. Аднак хутка выпусцілі.

У той дзень былі затрыманы ўсе яўрэі-мужчыны, арыштаваныя ў дзіцячым доме, і, верагодна, яшчэ нехта. Праз кароткі час непадалёк раздалася доўгая кулямётная чарга. Гэта былі пастраляны ўсе затрыманыя. Яма ля гасблока сухотнага санаторыя была запоўнена забітымі даверху. Паліцэйскія засыпалі забітых. Колькі іх было тады, сказаць не магу. Ведаю, што многа — чалавек дваццаць трыццаць, а можа і болей.

Здзейсніўшы сваю чорную справу, атрад ад'ехаў у Старыя Дарогі. У канцы дня быў пахаваны і невядомы баец ля дарогі на пераезд з правага боку. Яго ціха, з горкім спачуваннем аб салдацкай долі пакрылі ў магіле без труны простай беларускай посцілкай...

Неўзабаве адбыўся яшчэ адзін старадарожскі наезд, дату яго засведчыць не бяруся. Немцы і паліцэйскія размясціліся на гэты раз у дзіцячым доме. Ішло фарміраванне мясцовай улады, органаў мясцовага «самакіравання». Быў назначаны з мясцовых бургамістр (прозвішча яго не ведаю), скамплектаваны з завярбованых паліцэйскі атрад. У той час паліцэйскім не выдавалі яшчэ зброі і формы. Яны вылучаліся толькі нарукаўнай павязкай. Іх функцыі на першым часе не выходзілі за межы самааховы.

Па заканчэнні справы нямецкі афіцэр паслаў аднаго са сваіх салдат на веласіпедзе, а з ім і бургамістра, на першае «заданне»: сабраць для прыбыўшых што-небудзь перакусіць. Калі яны знаходзіліся ў пошуках яек за сельсаветам ля могілак, з кустоў раздаўся стрэл, і нямецкі салдат быў забіты. У роспачы, дрыжачы як асінавы ліст, наваяўлены бургамістр дабег да афіцэра і далажыў яму пра бяду.

Неадкладна было адабрана дзесяць маладых здаровых хлопцаў з цэнтральнай часткі мястэчка, якіх зараз жа расстралялі.

Вось такім чынам усталёўваўся ў тым далёкім 1941-м у Дараганаве «Neue Ordnung».

Тое, што ўсе загубленыя ад пачатку акупацыі былі зусім невінаватыя, усяліла ў адных местачкоўцаў пачуццё бязвыхаднасці, у другіх — асэнсаванне неабходнасці прымаць адпаведныя дзеянні ў адказ. Адбылася нейкая дыферэнцыяцыя сярод людзей. Усе адчулі ворага і вызначыліся ў адносінах да яго.

Недзе з восені, калі пачала працаваць чыгунка, у будынку новай школы быў размешчаны нямецкі гарнізон на правах камендатуры. Школа была ўмацавана, абнесена брустверам да ўзроўню першага паверха. Гэта былі два рады жэрдак і аполкаў, састаўленых вертыкальна ў два рады з прамежкам недзе каля аднаго метра, у якім быў засыпаны пясок. Па вуглах былі абсталяваны кулямётныя гнёзды. Пазней навокал быў спілены лес. Прастора пачала праглядвацца і прастрэльвацца.

Ля чыгуначнага моста, з боку лесу, быў узведзены бліндаж з кулямётнай кропкай. Пазней падыходы да яго былі замініраваны.

Змяніліся і функцыі паліцыі ў бок пашырэння іх статуса. Паліцэйскія атрымлівалі зброю і абмундзіраванне, якое было пакуль самае рознакалібернае: хадзілі і ў зялёным нямецкім, і ў чорным паліцэйскім, і проста ў цывільным. Іх паступова пераводзілі на казарменнае становішча. Начальнікам паліцыі стаў Казак.

Хоць і фармальна, але пачалі праводзіць нейкую дзейнасць і мясцовыя органы ўлады, у тым ліку і лясніцтва. Яго новыя штаты складалі 12 чалавек — запоўнены былі напалову. Лясніцтва функцыянавала з лістапада 1941 г. па ліпень 1944 г.

У сакавіку 1944 г. дзейнічалі наступныя валасныя ўстановы і падраздзяленні: млын (загадчык Багдановіч С.А.), ветэрынарны пункт (загадчык Авілаў П.), малаказавод (загадчыца жонка Авілава), школа (дырэктар Ліннік А.), валасное праўленне (сакратар Ус І.), аграном воласці Мялешка, ссыпны пункт (загадчык Клыга І.) і інш. Бургамістрам у гэты час быў Новік Іван.

З боку нямецкіх улад працягвалася палітыка жорсткіх рэпрэсій. Аднойчы, можа, у другой палове 1943 г., нямецкія жандары ці войскі СС перастралялі сваё дараганаўскае начальства. У прыватнасці, быў расстраляны першы бургамістр Андрыянаў, дырэктар малаказавода Герліванаў і іншыя. Іх забілі без усякіх тлумачэнняў на ўскраіне мястэчка выстралам у патыліцу.

Аднойчы ў час нейкай карнай экспедыцыі ў другой палове 1943 г. партызаны разграмілі паліцэйскі атрад і забілі пры гэтым брата начальніка паліцыі. У адказ паліцэйскія пазбіралі з суседніх вёсак усіх старых (маладыя ды здаровыя былі ці ў паліцыі — у меншай колькасці, — ці ў партызанах), прывезлі ў Дараганава і пасля здзекаў прывялі пад леснічоўку да ляснога пітомніка і загадалі капаць сабе магілу. Калі адзін з іх адказаўся падчыніцца, то паліцэйскі выцяў яго рыдлёўкай па галаве і той ляжаў да пачатку экзекуцыі. Потым усё ішло па выверанай завядзёнцы. Узмах хустачкай нямецкага афіцэра — і ашалелая пальба з аўтаматаў...

Існаваў тады такі «парадак»: забітых і пахаваных нельга было забіраць з могілак самым блізкім без адпаведнага на тое дазволу расстрэльшчыкаў. Каб «задобрыць» іх і атрымаць такі дазвол, сваякі неслі «гасцінцы» і «выкупы». На такіх умовах забралі і блізкія сваіх сялян і павезлі іх на драбінах у тых ірваных кажушках на сялянскія родавыя могілкі.

Адзін з прыдуркаватых паліцэйскіх хадзіў у поўнай нямецкай амуніцыі з нямецкай вінтоўкай і лічыўся першакласным служакам і трапным стралком. Аднойчы да яго з вёскі завітала яго дваюрадная сястра. На вуліцы яны за нешта паспрачаліся. Яна ў гарачцы развярнулася і пайшла. На вокрыкі «Стой! Страляць буду!» не адазвалася, не спынілася... і паліцэйскі забіў яе выстралам у галаву.

Нямецкія ўлады «пакаралі» яго: адправілі ў складзе фарміруемай «беларускай арміі» на фронт. Аднак не прайшло і двух месяцаў, як забойца зноў свабодна разгульваў па мястэчку.

Перыядычна паліцэйскія адыходзілі на «аперацыі» ў вёскі. Адтуль у якасці трафеяў цягнулі за плячыма клункі з нарабаваным сялянскім скарбам.

Паліцэйскія ўсё болей пачыналі ўцягвацца ў ваенныя дзеянні, у карныя справы. Адпаведна яны ўсё больш дэградзіравалі. Хоць перспектывы для іх не было, начальнік паліцыі ўсё больш далдоніў пра нейкае чакаючае бальшавікоў «возмездие».

У прыватнасці, яны прыцягваліся для ранішняй праверкі чыгуначных пуцей (чыгунка ўначы не дзейнічала). Партызаны іх папярэджвалі надпісамі крэйдай на рэйках: «Паліцэйскія-бобікі, рыхтуйце сабе гробікі!». А затым няўхільна выконвалі сваю пагрозу. Ляснік Кавалеўскі перайшоў адным з першых на службу ў паліцыю і быў забіты ў час чарговага абходу чыгункі.

Ён аднойчы дапытваўся ў майго бацькі, кім мог быць забіты нямецкім афіцэрам нейкі лысы партызан пры падыходзе яго да лодкі на рацэ Пціч. Бацька ўсё аднекваўся, але па ўсіх прыкметах здагадваўся аб загінуўшым. Калі паліцэйскі выйшаў, ён з горыччу пра сябе вымавіў: «Цыганка, сволачы, забілі!» (Цыганок быў лесніком перад вайной).

Партызаны забілі і старэйшага брата Кавалеўскага, таксама паліцая. Той ехаў аднойчы п'яны з Асіповіч праз лес на кані. Увесь час крычаў і страляў. Вось гаспадары лесу і вырашылі праверыць, хто ўчыняе такі гам і шум...

На пераломе вайны не згубіўшыя гонару паліцэйскія сталі ўсё часцей падавацца ў партызаны. Гэта рабіць было даволі небяспечна. Рэпрэсіі абрушваліся на блізкіх. Практыкаваліся па гэтай прычыне нават «прафілактычныя» расстрэлы паліцэйскіх.

Ці не апошняй «баявой» заслугай паліцэйскіх было выяўленне ў адной настаўніцы двух хлапчукоў-блізнят ад бацькі-яўрэя. Яны іх адшукалі, адабралі ў маці і забілі. Тая ад гэтага кранулася розумам.

Жыццё ў гады акупацыі нічога не каштавала. Пачуўшы недзе стрэл, звычайна гаварылі: «Яшчэ адной душы няма!».

Увогуле ўсе мы тады хадзілі па лязе. Як ацалелі — аднаму Богу вядома.

Тое ж датычыла і жывёл. Асабліва старанна і заўзята знішчалі буслоў. К завяршэнню вайны яны амаль што вывеліся. Такі ж лёс спасціг каршуноў, сабак і нават курэй.

Увесь час акупацыі ішло паляванне на людзей. Асабліва яно абвастрылася ў

1943—1944 гг. Так, у гэты час забралі на работы ў Германію майстра леспрамгаса Івана Міхадзюка. Наколькі мне вядома, з чужыншчыны ён так і не вярнуўся.

У студзені паліцэйскія разам з жандарамі арыштавалі ў канторы лясніцтва і на ўчастку аб'ездчыка А.С.Паланейчыка, лесніка А.У.Лубу, загадчыка смалакурнага завода Ф.Альфяровіча. Усе, за выключэннем А.У.Лубы, лёс якога мне невядомы, вярнуліся.

Немцы спрабавалі праз сваіх паслугачоў абалваніць, прыцягнуць на свой бок вясковую і местачковую моладзь, каб вывезці яе потым у Германію на работы. У прыватнасці, праз Саюз беларускай моладзі вясной 1944 г. вялася актыўная прапагандысцкая работа з мэтай прыцягнуць юнакоў да вучобы ваеннымі авіятарамі. Яна нават мела нейкі заклік у юнацкім асяроддзі. Але дзе падзяваліся тыя даверлівыя дараганаўскія хлапчукі, што далі згоду ехаць у «Вялікую Германію»? Яны бясследна зніклі альбо ў жарале вайны, альбо ў нямецкіх каменяломнях.

Падрыхтаваў В.У.Хурсік.

З успамінаў Марыі Міхайлаўны Дрозд, жыхаркі вёскі Каўгары Асіповіцкага раёна

У 1941 г., калі немцы так раптоўна аказаліся на нашай тэрыторыі, у лесе арганізаваўся партызанскі атрад 161-й брыгады імя Р.І.Катоўскага. Туды пайшоў і дырэктар мясцовага спіртзавода Зеньчык Клім Пятровіч, а Мурга Пётр Барысавіч аказваў дапамогу партызанам прадуктамі. Пётр Барысавіч працаваў на прадпрыемстве механікам.

За сувязь з партызанамі фашысты арыштавалі гэтага чалавека. Яго пыталі, білі, а потым сагналі ўсіх жыхароў вёскі Каўгары ў кучу, далі ў рукі Пятру Барысавічу кувалду і загадалі разбіць помнік У.І.Леніну, які стаяў у дварэ спіртзавода. Мурга адмовіўся зрабіць гэта. Тады немцы прыўзнялі яго штыкамі і, падштурхоўваючы, пагналі да помніка. Толькі ён усё вытрымаў, нічога не сказаў карнікам. Побач якраз ехала фурманка, дык акупанты спынілі яе, знялі з каня лейцы, зрабілі з іх пятлю і пачалі прыладжваць лейцы да дуба, рыхтаваць шыбеніцу. Толькі пятля аказалася большай. І тады Пётр Барысавіч сам, уласнымі рукамі выправіў яе памер, пасля чаго фашыст выбіў скрыню з-пад ног гэтага чалавека: лейцы былі доўгімі, так што ногі павешанага дастаўвалі да травы...

Жыхарам Каўгароў здымаць труп нябожчыка забаранялі цэлы тыдзень і прыгразілі, што так будзе з кожным, хто асмеліцца дапамагаць партызанам.

На другі дзень забралі жонку Пятра Барысавіча — Сцепаніду Іванаўну і сына Жэню, які тады якраз скончыў 10 класаў, а таксама Кантаровіча Сямёна Якаўлевіча. Вялі іх за пераезд па вуліцы, і Жэня, развітваючыся з дзяўчатамі і хлопцамі, сказаў: «Сябры, прабачце мяне, калі каго пакрыўдзіў, больш я да вас не вярнуся». Ён ведаў, куды іх вядуць...

Напачатку іх усіх прымусілі рыць сабе магілу, потым паставілі маці і сына і прашылі іх чаргой з аўтамата. Жэню куля трапіла ў нагу. Ён паваліўся побач з маці і сцішыўся. Потым паставілі Сямёна Якаўлевіча Кантаровіча. Ён быў сутулаватым. Калі паваліўся, то кашуля надулася ветрам. Немцы адышлі, паглядзелі, а сарочка трапечацца і бачна аголеная спіна. Акупанты вярнуліся і яшчэ раз прастрачылі з аўтаматаў. Адышлі, зноў ім падалося, што ён жывы, і ў трэці раз стрэлілі ва ўпор. І гэтай трэцяй аўтаматнай чаргой забілі Жэню: ён прыўзняўся і ўпаў. Усё гэта бачыў жыхар вёскі Халькі Бельчын, якога немцы схапілі на дарозе і прымусілі засыпаць яму.

Тры дні вісеў Пётр Барысавіч. Жанчыны пайшлі па хатах, збіралі яйкі. Занеслі іх каменданту з просьбай пахаваць чалавека. Усе тры дні не адыходзіў ад гаспадара яго сабака. Збегае да хаты, пасядзіць на ганку — няма нікога. Пабяжыць да дуба, цягне за штаны гаспадара, кліча яго дамоў...

Пятра Барысавіча пахавалі з жонкай і сынам у в. Халькі, на могілках. А на тым месцы, дзе забілі Сцепаніду Іванаўну, Жэню, Кантаровіча, людзі пасадзілі ружу, якая і цвіце кожны год, нагадваючы аб жахах вайны.

Расказвае аб гэтым Марыя Міхайлаўна, а ў самой поўныя вочы слёз: цяжка даюцца такія ўспаміны...

Двух дочак Мургі — Ніну і Тамару — немцы адправілі ў Германію, у рабства. Вярнуліся дамоў яны ў 1945 г.

Запісаў П.С.Качановіч.

Трагедыя вёскі Брыцалавічы

Вёска Брыцалавічы размяшчаецца сярод лясоў за 20 кіламетраў на паўднёвы захад ад Асіповіч. У гады нямецка-фашысцкай акупацыі яе жыхары аказвалі ўсебаковую падтрымку партызанам.

Партызанскі атрад № 211 імя К.К.Ракасоўскага пад камандаваннем жыхара гэтай вёскі Р.Н.Баразны размяшчаўся ў сумежных з вёскай лясах і ў сваім складзе меў многіх з яе жыхароў.

Гітлераўцы вырашылі разграміць атрад і знішчыць в. Брыцалавічы як яго апорны пункт. За некалькі дзён да прыходу карнікаў у вёсцы быў размешчаны невялікі гарнізон акупантаў. Каб усыпіць пільнасць жыхароў, нямецкія прапагандысты вялі гутаркі з імі, пераконвалі адмовіцца ад падтрымкі партызан, а апошніх заклікалі скласці зброю і пераходзіць на бок нямецкіх улад, абяцаўшы ўсім работу і мірнае жыццё.

Але ў студзені 1943 г. да занесенай снегам вёскі непрыкметна падышоў вялікі атрад эсэсаўцаў і паліцаяў. Яны сабралі мужчын, сем'і партызан і расстралялі іх у адным з хлявоў. На другі дзень карнікі здзейснілі няўдалы налёт на партызанскі атрад, пасля вярнуліся ў вёску і працягвалі свае злачынныя дзеянні. Усіх жыхароў, уключаючы старых і дзяцей, яны сагналі ў адзін хлеў і падпалілі яго. Усяго было расстраляна і спалена жывымі 667 чалавек. Карнікі забралі ўсю жывёлу, а саму вёску спалілі поўнасцю. Толькі адзінкам удалося выратавацца ад пакутнай смерці.

У пасляваенны час Брыцалавічы аднавіліся. Яе жыхары свята захоўваюць памяць аб сваіх загінуўшых аднавяскоўцах.

П.С.Качановіч.

Трагедыя вёскі Лочын

З успамінаў ураджэнца вёскі Юрыя Канстанцінавіча Кедзіча

Я памятую Лочын як вялікае паселішча. У ім дзве вуліцы: адна доўгая, з добрымі дамамі, другая карацейшая, ішла да яе ад дарогі пад прамым вуглом. Дамы на ёй стаялі не горшыя, новенькія, пабудаваныя для жыхароў былых хутароў. Была і трэцяя вуліца. Яе звалі «плянтоўка», яна знаходзілася асобна ад першых дзвюх і прытыкалася да так званага «двара» — былой панскай сядзібы. На «двары» ў доўгім каменным доме, празваным «панскім» (пазней я даведаўся, што гэта было сапраўды так), размяшчалася сярэдняя школа, у якой я да вайны паспеў скончыць адзін клас. Побач са школай размяшчаўся стары парк з ліпавымі алеямі і знаходзіўся калгасны двор з кароўнікамі, кузняй, клецямі і высокай сіласнай вежай. Непадалёк, на вуглу калгаснага саду, высіўся велічны мураваны будынак касцёла. Ён быў пераабсталяваны пад клуб, і мы, малыя, з задавальненнем глядзелі ў ім кінафільмы. Вакол вёскі (а размешчана яна ў лесе) дзецям таксама было прывольна. Тут удосталь расло ягад: журавін, чарніц, маліны, парэчак. Летам і па восені разам з дарослымі любілі мы збіраць грыбы. Аднаго нашы бацькі баяліся — каб не хадзілі на возера. Было яно побач за хмызняком і было каварным не толькі з-за вады, а і з-за тарфяністых берагоў і дна (супрацьлеглы ад вёскі яго бераг на доўгія кіламетры пераходзіў у багністае балота).

Але бяда прыйшла не з боку возера, а з чорнай талеркі рэпрадуктара, адкуль 22 чэрвеня 1941 г. упершыню для нас прагучала слова «вайна». Праўда, вайна гэта была дзесьці там, далёка, на захадзе, і нам здавалася, што да нас яна ніколі не дойдзе і прывычны ход нашага дзіцячага жыцця не будзе парушаны. Але ўсё адбылося так, як ніхто і меркаваць не мог.

Добра памятаю сонечны ліпеньскі дзень, калі я ўпершыню ўбачыў акупантаў. Невялікае нямецкае танкавае падраздзяленне завярнула ў вёску і прынесла прадчуванне немінучай бяды. Яна не прымусіла сябе чакаць. Вясковая жанчына кінулася з вёскі бегчы ў лес і была забіта аўтаматнай чаргой. Гэта была першая ахвяра вайны, якую я бачыў на свае вочы.

Немцы пабылі ў вёсцы нядоўга, гарнізона не пакінулі, і пазней я бачыў фашыстаў толькі ў час налётаў і блакад.

Ужо ў сярэдзіне жніўня 1941 г. у ваколіцах Лочына з'явіліся першыя партыза-

ны. У вёску раз за разам наведваліся то «каралёўцы», то «ціхаміраўцы», то байцы з атрада Лівенцава. Паколькі паліцаяў у вёсцы не было, партызаны трымаліся даволі ўпэўнена, і гэта неўзабаве стала нейкім чынам вядома фашыстам.

7 студзеня 1942 г. навечна засталося ў маёй памяці як «крывавая каляда». Раніцай гэтага дня на ўсходнюю ўскраіну вёскі (новы пасёлак і двор) наляцелі карнікі. Яны ішлі па вуліцах, урываліся ў дамы і забівалі ўсіх жыхароў запар. Потым паехалі ў вёску за возерам — Весялова, дзе таксама ўчынілі крывавую расправу. Вяртаючыся праз Лочын, яны падпалілі дамы, у якіх перад тым стралялі людзей. Наша вуліца тады чамусьці ўцалела.

Шукаючы паратунку, вясной 1942 г. наша сям'я, як і некаторыя іншыя з Лочына, пасялілася ў зямлянцы на балотным востраве Грудок у лясным масіве паміж Лочынам і вёскай Снусцік. Нам, малым, у лагеры падабалася. Тут усё было, бадай, як дома: пасвіліся каровы, кудахталі куры, але лепш за ўсё было ў зямлянках, дзе былі сапраўдныя печкі, на якіх выпякаўся смачны хлеб і нават булачкі.

Лясное жыццё працягвалася да восені 1942 г., пакуль на нашу лясную схову не напалі фашысты. Дзякуючы дазорам, што ахоўвалі лагер на ўскрайку лесу, яго жыхарам удалося ўцячы, але карнікі спалілі лясное жытло датла. Доўга холадам у лесе заставацца было небяспечна, і жанчыны з дзецьмі вярнуліся ва ўцалелыя хаты ў Лочыне, а мужчыны працягвалі жыць у шалашах.

Чарговы налёт на вёску адбыўся вясной 43-га. Памятаю, ужо пачаў раставаць снег. Ранкам маці разбудзіла нас: «Немцы страляюць! Бяжым у лес!» Але зрабіць гэта было ўжо немагчыма. Вёска была акружана, па ёй вёўся шчыльны агонь не толькі з ручной зброі, а і з мінамётаў. Магчыма, нехта давёў немцам аб тым, што ў вёсцы знаходзяцца партызаны.

На гэты раз жыхароў сагналі ў канец вёскі і пастроілі ў шарэнгу. Афіцэр з чорнай павязкай на воку ішоў уздоўж яе і пальцам выклікаў наперад то адну, то другую жанчыну. Адабраную групу, у якой апынулася і мая маці, пастроілі ў калону па двое і пад аховай пагналі ў вёску Снусцік, дзе быў нямецкі гарнізон (болей мы маці не бачылі). Пасля таго, як мы асірацелі, бацька зноў забраў нас у лясны лагер. Ён знаходзіўся ля балотнага канала, што звaўся Стрэлкай.

Дзень 7 мая 1944 г. выдаўся сонечным, цёплым. Лясны лагер жыў сваім жыццём. Нішто не прадказвала бяды. Раптам на ўскрайку лесу пачулася страляніна: немцы! Дарослыя разгубіліся і ўсхваляваліся, пачалася мітусня, усе кінуліся ў бок, адваротны стрэлам. Я з малодшым брацікам таксама пабег. Сэрца разрывалася ад страху. Мы беглі ў бок Выжараў (так называецца унікальнае ўрочышча, дзе пасярод балотнай расліннасці размешчаны вялікія азярыны вады). Аўтаматныя чэргі раздаваліся ўсё бліжэй і бліжэй. Рызыкуючы патануць у багне, мы кінуліся ў глыб урочышча, выбіліся з сіл, апусціліся па горла ў ваду і прытаіліся за лазовым кустом. Скрозь дрэвы было бачна, што немцы ідуць у наш бок. Адзін з іх у гумавых ботах ужо дайшоў да першай азярыны і раптам правалiўся ў яе. Другі падаў яму руку і выцягнуў на сушу. Відаць, перспектыва загінуць у багне не вельмі радавала карнікаў. Яны рушылі ў абход Выжараў і гэта нас выратавала. Як толькі стрэлы пачалі аддаляцца, мы прыйшлі да высновы, што ланцуг накіраваўся ў бок вёскі.

Холад прымусіў нас вылезці з вады. Зуб на зуб не пападаў. Адзенне было вільготным, цяжкім. Вырашылі ісці ў бок шалашоў на Стрэлку. Па дарозе сустрэлі старога па прозвішчы Вярхавень. Ён схаваўся ў балотны мох і дзякуючы гэтаму ўцалеў. Стары параіў нам адціснуць вопратку, што мы і зрабілі. Мо ад гэтага, а мо ад шпаркай хады нам пацяплела. Неўзабаве мы апынуліся ля шалашоў, дзе ўжо былі і дарослыя мужчыны. З боку вёскі чуліся стрэлы. Мяне падсадзілі на высокую хвою, каб я залез на вершаліну і паглядзеў, што там робіцца. Усё, што бачыў, я перадаваў уніз.

Да вёскі было кіламетры паўтара-два. Праз галінкі я бачыў, як ля аднаго з дамоў сабраўся вялікі натоўп людзей. Неўзабаве ён раздзяліўся на дзве часткі. Адна з іх рушыла па дарозе на вёску Пагарэлае, а другая засталася ля дома. Людзі, што засталіся ў вёсцы, пачалі знікаць з вуліцы. Пачуліся стрэлы, і вёска пачала гарэць. Паступова чорныя фігуры і машыны карнікаў пачалі адход у бок Пагарэлага і чыгуначнай станцыі Уборак. Усё адбылося настолькі хутка, што ніхто з нас у лесе не

мог уразумець, што ж адбылося на самай справе.

Прайшло дзве-тры гадзіны ў меркаваннях і цяжкіх прадчуваннях. Дарослыя вырашылі асцярожна прабрацца ў вёску. Надвячоркам яны вярнуліся і расказалі, што ў вёсцы не засталося ні жытла, ні жыхароў. У двух дамах, якія да таго часу згарэлі, былі знойдзены чалавечыя астанкі.

Крыху пазней ад людзей, якім удалося збегчы з калоны, што гналі ў Пагарэлае, стала вядома наступнае. Блакіраваўшы вёску, карнікі сагналі ўсіх жыхароў у цэнтр і прапанавалі старым і дзецям адысці ў бок, маўляў, для таго, каб адвезці іх у гарнізон на машынах. Астатнім было прапанавана ісці пешшу. Як толькі гэта калона рушыла ў бок Пагарэлага, старым і дзецям было загадана зайсці ў дамы. Першыя ішлі добравольна, астатніх заганялі. Потым зачынілі дзверы і падпалілі. Дзядулі і бабулі гарэлі разам з любімымі ўнукамі...

Калона дарослых гэтага не бачыла. У гэты час яна адышла ад вёскі мо з паўкіламетра. У лесе, ля могілак, яе супынілі і развярнулі ў шарэнгу насупраць кулямётаў. Відаць, немцы чакалі, пакуль вернецца частка карнікаў, што паліла Лочын, вяскоўцы ж вырашылі, што надышла апошняя хвіліна, нервовае напружанне дасягнула вышэйшай кропкі. Тым часам усе маўчалі і толькі нямецкі афіцэр з галінкай у руцэ прагульваўся ўздоўж строю. Раптам адбылося тое, што ніхто не чакаў. Як толькі афіцэр параўняўся з вяскоўцам Барышавым, апошні схапіў з зямлі камень і з размаху стукнуў карніка па галаве. Барышава тут жа застрэлілі, а афіцэра падхапілі пад рукі, і калона рушыла далей. Праз пару дзён вяскоўцы вырашылі пахаваць героя, аднак камень з яго рукі дастаць не ўдалося. Так і пахавалі з камнем у руцэ...

Успамін аб тым трагічным дні пастаянна ідзе са мною па жыцці. Дзіцячая памяць назаўсёды захавала пах едкага дыму папялішчаў, дзе загінулі ні ў чым не вінаватыя мае аднавяскоўцы.

Спаленне Бозака

Да вайны вёска Бозак мела 120 двароў. Стаіць яна амаль у самым лесе, далёка ад навакольных вёсак. Прыгожа тут улетку. Луг квяцістай стужкай акаймляе агароды калгаснікаў, нешта ціхенька шэпча каля лесу рэчка...

У 1930 годзе аб'ядналіся бозкаўцы ў калгас і назвалі яго імем легендарнага камандзіра Першай Коннай — Сямёна Міхайлавіча Будзённага. Хутка справы калгаснага калектыву пайшлі на лад. Разам сеялі, разам збіралі хлеб. Калі здаралася бяда — нядоўга выправіць яе грамадой. Кожны год вынікі калектыўнай працы гаварылі аб адзіна верным шляху, які выбралі сяляне. Кожны дбаў аб павелічэнні калгасных прыбыткаў, разам з тым рос і дабрабыт саміх людзей.

Толькі аднойчы жахнула маланкай чутка — вайна. Не маглі адразу паверыць. Але ўжо бамбілі Мінск, Асіповічы. 26 чэрвеня нямецкі дэсант высадзіўся ў мястэчку Ялізава. Толькі паспелі правесці жанчыны ў Чырвоную армію сваіх мужоў, нявесты — сваіх каханых, як фашысты з'явіліся ў вёсцы. Пацягнуліся страшэнныя дні акупацыі. Разам з паліцаямі гітлераўцы часта наляталі крумкачамі на вёску, каб нарабаваць паболей дабра, паздзекавацца з яе жыхароў. Аднак вяскоўцы верылі ў хуткае вызваленне, з надзеяй прыслухоўваліся да вестак аб Чырвонай арміі.

Хутка ўсё больш і больш сталі падаваць свой голас партызаны. Пачалася народная вайна. Хто мог насіць зброю — сталі ўдзельнікамі партызанскага руху і бозкаўцы. Гэта былі Раман Фёдаравіч Рудзько, Іван Цярэнцьевіч Кажанец, многія другія былі сувязнымі партызанскіх атрадаў. Вёска жыла і змагалася. Жыхары хавалі хлеб, жывёлу ад гітлераўскіх захопнікаў, а потым перадавалі народным мсціўцам. Усе чакалі дня вызвалення...

Май 1944 года. Пад магутнымі ўдарамі Чырвонай арміі, несучы вялікія страты, коціцца вораг з беларускай зямлі. Вось-вось зацягнецца пятля на яго шыі. Але фашысцкія каты яшчэ наводзяць жах на людзей сваімі расправамі і здзекамі, робяць аблавы, лясныя блакіроўкі. Вось і гэта, апошняя...

Расцягнуўшыся ланцугом ад Ліпеня да Градзянкі, карнікі прачэсваюць лес, спадзеючыся напасці на след партызан. Але ўсё дарэмна. Атрады брыгады Мікалая Піліпавіча Каралёва даўно ўжо пакінулі яго.

Толькі адзін узвод партызан з атрада Рыгора Нікіфаравіча Баразны даў бой фашыстам недалёка ад вёскі і, прарваўшы акружэнне, знік у невядомым напрамку. Тады гітлераўскія звяры вырашылі адпомсціць мірным жыхарам. Усіх, каго затрымлівалі ў лесе, каты зганялі ў адзін натоўп і гналі перад сабой да вёскі. Некаторыя бозкаўцы хаваліся ў лесе. Сярод аднавяскоўцаў быў і Ціт Пракопавіч Гоцін са сваёй жонкай і траімі дзецьмі. Восем чалавек сядзелі пад выварaтнем вялізнага паваленага дрэва. Час ад часу Ціт Пракопавіч узлазіў на вялікую хвою, што стаяла побач, і назіраў за вёскай. Там было ўсё спакойна. Хтосьці з жанчын падаў голас: «Казалі, што ў вёсцы чапаць не будуць, можа пойдзем туды? Тут зловяць, адразу расстраляюць».

Стаяла маўклівая цішыня. Толькі дрэвы, не ведаючы людскога жаху, ва ўвесь голас гаманілі аб чымсьці паміж сабой. Ды яшчэ кукавала зязюля, некаму мерна адлічваючы гады доўгага жыцця.

Думалі, разважалі людзі. Тут застацца — амаль верная смерць, а ў вёсцы жанчын, дзяцей няўжо крануць? І цяпер, расказваючы аб тым часе, Ціт Пракопавіч перапыняецца, не можа гаварыць. Блішчаць слёзы на вачах, штосьці сціскае горла:

— Усё ж адправіў жонку з дзецьмі ў вёску. Думаў, калі згіну, дык адзін. А выйшла вось зусім наадварот.

Махнатыя лапы яліны надзейна схавалі яго ад фашыстаў, калі тыя праходзілі ланцугом.

9 мая. Як зграя галодных ваўкоў, накінуліся гітлераўскія звяры на вёску. Акружылі. Сталі выганяць з хат старых, жанчын, дзяцей. З лесу карнікі выводзілі ўсё новыя і новыя групы людзей. Тут былі не толькі бозкаўцы, а таксама і жыхары з навакольных вёсак Лазовага, Палядак, Лапіч, Вязычына. Хутка вялізны хлеў на ўскрайку лесу, дзе раней быў загон для калгасных авечак, каты запоўнілі людзьмі. Праз некаторы час галаварэзы ў чорнай форме са свастыкай на рукавах вывелі адтуль некалькіх хлапчукоў, пасадзілі іх на коней і загадалі весці разам з паліцаямі нарабаваных коней у Лапічы.

Былі сярод тых хлапчукоў сын Ціта Пракопавіча Гоціна Дзмітрый і яго таварыш Сцяпан Чыпілейчык. Так цудам яны засталіся жыць.

Астатнім сказалі, што пасадзяць на машыны і адправяць у Асіповічы. Але вылюдкам веры ўжо не было. Адчуўшы нядобрае, загаласілі жанчыны. Наступіла жудасная ноч. П'яныя карнікі гарланілі песні.

Яшчэ адзін чалавек стаў сведкам страшэннай трагедыі, якая разыгралася ў вёсцы. Гэта Мікалай Захаравіч Купрэйчык — партызанскі сувязны. Рана, на досвітку, калі яшчэ вёска спала, заехаў да бацькі — Захара Фёдаравіча. Мусіць, старэчае сэрца чула бяду ў той час, таму адразу праводзіў сына з сяла. А калі ўжо вярнуўся Мікалай Захаравіч...

Назаўтра пачаўся дзень расправы. Немы крык стаяў над сялом. У адзін бок адводзілі старых, у другі — жанчын і дзяцей. Недалёка ад дарогі стаяла будоўля Сяргея Іванавіча Кажанца. Па 12—18 чалавек заводзілі ў дом і загадвалі класціся на падлогу, затым стралялі з аўтаматаў. 578 чалавек было. Трэба, каб усім было месца... Каты кідалі паверх забітых і раненых пралёты плоту, дошкі і зноў і зноў заганялі людзей...

Захар Фёдаравіч паспеў крыкнуць:

— Звяры! Не было вас на нашай зямлі і не будзе ніколі!

Аўтаматная чарга абарвала яго. Побач у хлеў завялі жанчын з дзецьмі. Забілі дзверы, будынак аблілі бензінам, будоўля ўспыхнула, як сушняк у гарачае лета...Ад'язджаючы, запалілі крайнія хаты...

Дзесьці побач кукавала зязюля. Яе кукаванне было зусім непадобнае да таго, што прарочыла гады даўгалецця. Яна, здавалася, плакала. І гэты жалобны плач звонкім рэхам разносіўся па лесе, расказваючы ўсім аб страшэнным злачынстве фашысцкіх выродкаў.

Ад чорнага дыму скручваліся маладыя клейкія лісточкі бярозы, толькі пачынаўшай сваё жыццё.

Як толькі апошнія карнікі выехалі за сяло, Мікалай Захаравіч прыбег да месца трагедыі. Наўкол маўклівая цішыня... Толькі агонь, патрэскваючы, у дзікай плясцы скакаў па сценах будоўляў. Выламаў дзверы... Там абгарэлыя людзі... Зайшлося сэрца. Абхапіў рукамі галаву, дзіка закрычаў:

— Хто жывы? Адгукніся!

Ні стогна ў адказ. Пазнаў сына, бацьку...

Раптам пачулася стралянінa. То вярталіся паліцаі. Схамянуўшыся, Купрэйчык пакрочыў па завулку ў лес.

Крыху пазней прыйшоў сюды Ціт Пракопавіч Гоцін з таварышамі Логвінам Логвінавічам Кажанцом і Піліпам Фёдаравічам Кажанцом, пахавалі ахвяр у брацкай магіле.

С. Багдановіч.
Запаветы Леніна. 1980. 3 ліп.

Вогненная памяць, вогненныя сны...

Пра сны свае, ваенныя, пасляваенныя расказваюць многія жыхары. Бо ў іх, снах тых — працяг іхніх пакут. Зноў і зноў, як самую рэальнасць, перажываюць людзі. Усё гэта — разам з загінуўшымі і як бы за іх ужо. Нават «калектыўныя» бывалі сны ў людзей — пасля таго агульнага жаху. І такія, што людзі ў лесе пагаварыўшы, перагаварыўшыся раніцай, раптам беглі на свае папялішчы — настолькі рэальным загадам былі для іх начныя, у сне, уяўленні пра пакуты родных і блізкіх...

З успамінаў жыхаркі вёскі Лазовае Грышановіч Вольгі Рыгораўны

«...Мы былі ў лесе, — гаворыць Вольга Рыгораўна Грышановіч, — ну і прыйшлі з лесу, калі нашых спалілі. Паглядзелі, сабралі попел: дзеці ляжаць, здаецца, жывое. Возьмеш папялок, рассыпаецца. У адной хаце мы сабралі ўсіх. Дзевяць цаброў — адны беленькія костачкі. А ў другой — там ужо была гара. І кроў відна была, іх, мусіць, білі. Таму што яны ў кучы, і кроў была. Па куточках былі, пад печам. Цераз год адзін дзед... яму прыснілася жонка: «Чаму ты мяне не пахаваеш? — кажа яна ў сне. — Я ж пад печам, у мухаморы».

Ну ён нікому не сказаў, дождж ідзе, ён ціхонька гэту печ раскідае. Прыходзім, кажам:

— Дзядуля, што ты робіш?

— А мне, кажа, Алеся прыснілася: «Што ты мяне не пахаваеш, я ўжо цэлы год ляжу пад гэтым печам, а ты мяне не пахаваеш».

Праўда, ён раскідаў гэту печ, а там костачкі, галёнкі, толькі костачкі асталіся. Гэтага дзеда прозвішча Пракаповіч Віктар, а яго жонку звалі Алесяй.

Ну, мы пазбіралі гэтыя костачкі і зноў закапалі... А так, як гэтых хавалі, прыйдзем у лес, нагалосімся ў лесе, зноў на папялішча прыбяжым — прыснілася нам: «Што вы нас не пахавалі?» Станем гэтую цэглу разломваць... Колькі раз прыбягалі. Раскапаем, нойдзем, апяць гэту магілку прыкопваем. Зноў пойдзем у лес, ляжам: які там сон! Але зноў сняцца: «Вы нас...» Што ўсіх не пахавалі. Зноў прыйдзем і станем гэтую цэглу разломваць, шукаць... Ну, так і асталіся, а як палілі — ніхто не знае. Ні адной душы ў нас не ўцякло. Вот ужо ў суседняй дзярэўне, у Лазку, там у Германію адбіралі. А ў нас такія былі жанчыны маладыя — ні адной душы не пакінулі. Там, дык з дзецьмі каторыя, тых палілі, а маладых — у Германію.

Калі палілі, мы хаваліся ў балоце. Трое сутак сядзелі. Узлезлі на сасну, глядзім: ніхто ні печы не паліць, ні вады не цягаюць. Ну, мы рашылі, што забралі, можа і пагналі ў гарнізон. Тады сонейка заходзіла — мы гаворым:

— Давай пабяжым, паглядзім, што робіцца... Які быў жах, калі пабачылі.

— Сто пяцьдзесят чалавек нашых толькі загінула, а тут, кажуць, прыгналі з Лочына трыццаць чалавек. І тых, што ў лесе лавілі, тожа ў агонь кідалі.

Ну, што ж, асталося на сягонняшні дзень. З усёй вёскі засталося: вот нас трох, яна са сваімі дзецьмі і яшчэ адна жанчына з дзецьмі асталася — тры сядзі сям'і...»

Успаміны жыхаркі вёскі Вялікая Гарожа Патапейка Марыі Змітраўны

«...Раненька я ў печы палю, бліны пяку, ну, а хлапчук быў у нас, сын, дык ён пабег на вуліцу — ужо гуляці к суседзям. Ужо бег ён туды, ой — нешта на вуліцы страляюць, пулі свішчуць!...

Ну дык мы закрычалі на яго:

— Вот табе нада бегчы, сядзі ціхенька!

Ну, ідуць па сяле, ідуць немцы, бачым, што немцы!.. Тут калодзеж быў, яны паставілі кулямёт. І каровы з таго канца гоняць, гоняць, гоняць.

Мой на мяне:

— Падаі.

Трэба б ісці пацвіркаць, дык баюся.

Ён:

— А чаго баяцца! Ідзі, бо во забяруць карову.

Ну, я пайшла, даю. Страляюць. Страляюць па дварах, страляюць. К суседу вот сюды падышлі ўжо, страляюць. Я кінула даіць і іду, вот тут стрэлася — бягуць! На двор бягуць, бягуць немцы. І пытаюцца, каровы ці е, гусі і коні, авечкі, усё. Ну, больш нічога ў нас не было, толькі карова яшчэ была, куры яшчэ былі... Конь быў, дык мы схавалі, схованы быў у лесе.

Ну я кажу:

— Карова е, куры е, больш нічога.

Вярнулі мяне, каб я карову выгнала. Я выгнала ім карову. Тады іду, а яны бягуць за мной у хату, бягуць. Ну, убеглі і нас на двор гоняць, ага, да каменданта. Ну, а мы дзяцей ужо кінулі, кажам:

— Дзеткі, пабудзьце ў хаце, а мы, можа, адны сходзім.

Ну, мы пайшлі, а немцы пабеглі і павыганялі дзяцей з хаты, і яны зноў к нам прыйшлі. Мы ідзём па вуліцы, і ідзе немец. Адзін, ды два яшчэ... Ідуць, халаты ў крыві — і... Стрэлі нас, пытаюцца:

— Партызаны ці былі?

Ну, мы кажам:

— Былі. Што ж, былі.

— Колькі?

— Чатыры было падводы.

— А што бралі?

— Усё бралі, што ім нада. І хлеб, і картошку, і мяса.

Тады камендант адсюль, з естага канца падышоў і на яго: «Гер-гер-гер». І сказаў каровы ўжо гнаць, ужо каровы ў Асіповічы гнаць.

Пайшоў мужык мой. І дачка. Але яна бачыць, што я не іду, дык і яна вярнулася.

Кажу:

— Чаму ты вярнулася, чаму не бегла з бацькам? Ён там недзе схаваецца, і ты б схавалася. А пойдзем туды, дык там папаляць, паб'юць нас.

Яны і праўда пастроілі дзяўчат і нас асобна. Дзяўчат каровы гнаць. І спрашваюць:

— Партызаны былі?

Першага спрасілі, ён кажа:

— Не, не было, не бачыў.

Як ён не бачыў, дык немец яго за карак. Ён дзіцятка на руках трымаў. За карак і — пад хлеў, у снег, у туру, і забіў.

— Ну і дзіця там з ім забіў. Потым жонка з дзіцяткам большым за ручку і: «Э-э-э!..» — загаласіла, загаласіла. Ён і яе туды і забіў. А хлопчык ля мяне стаяў — такі вось хлопчык... Ён тожа рваўся бегчы к ім. А я за яго і кажу:

— Не бяжы, стой, стой!

Ён, праўда, стаў, стаіць. І цяпер жыве недзе ў горадзе, Бог яго знае. Патапейка яго фамілія. А зваць як — забыла...»

Успаміны жыхара вёскі Вялікая Гарожа Патапейкі Кастуся Карпавіча

«...Гэта Новы год быў, калі па старому стылю, у сорак трэцім годзе. Раненька прыехалі якія-та і цягнуць кулямёт — вот тут калодзеж быў — усе ў белых халатах.

Мы сядзім у хаце. Печка жалезная, жацяначка. Чацвёра дзяцей у мяне, малых — самая большая дзяўчынка хадзіла ў шосты клас. А то ўсе малыя былі. Ага. І чуем, страляюць з таго канца. Каровы бегаюць па вуліцы... Ага, а потым вось тут на вугле мой дзядзька жыў родны, бацькаў брат. І вось гэты дзядзька выгнаў карову сюды на вуліцу. Ён — раз, застрэліў!

— Ну, у акно мы бачым. Ага... жонка дзядзькава гвалту нарабіла, і жонку застрэліў тут. Потым дзве дзеўкі. І дзевак абедзвюх застрэліў. Тут жа ў варотах. Я іду і гавару, што гэта людзей б'юць. Ага. А потым яны ў другую хату. Толькі зайшлі, у хаце страляюць. Ну, а мы сядзім так. Потым і ў трэцюю зайшлі, тожа страляюць... Ну, усё! А потым — раз — прыехала легкавая машына. Вылазіць адзін, ужо без халата. Ну, афіцэр, камендант яны называлі яго. Ну, тут яны ўсе прыбеглі ўжо, сабраліся, дык ён ім скамандаваў, каб не біць ужо, значыць, астатніх людзей. А сагнаць з месца. Яны прыбеглі да мяне і гавораць:

— Ідзеце да каменданта.

— А што — з дзецьмі, браць мне дзяцей?

Дык ён махнуў рукой: як хочаш, хочаш — бяры, хочаш — не. Яны знаюць, што ўсё раўно гэта... Ну, мы сабраліся з бабай:

— Вы, дзеткі, сядзіце, грэйцеся ля печкі, мы прыдом, тады забяром вас...

— Дык немец мне, — расказвае дзед, — загадаў гнаць каровы ў той канец вёскі.

— А там, — кажа немец, — мы яшчэ людзей набяром і пагонім усе каровы ў Асіповічы, таму што тут партызанскі лагер, вы снабжаеце партызан. А дзярэўню мы вашу ўнічтожым.

Так вот сказаў і пагнаў гэтыя каровы. А там мая сястра жыла — забег у хату да сястры. Забег: пабітыя ўсе датла!.. Свякру-

ха, яна, мужык і дзіцёнак — чалавекі чатыры душы. Яны прыходзяць, гады, і камандуюць: «Лажыся!» І тады вось так у галаву кожнаму страляюць, вот паб'юць, паб'юць, усё...

А хто дык і асталіся. Вот у Невяровіча напроціў — хлопец быў на пячы, пасцілкай накрыўся, убілі сястру, убілі матку і бацьку, а ён застаўся і цяпер жывы. Ён у Бабруйску работае. Таксама ў тым канцы гэта было...»

Успаміны жыхаркі вёскі Вялікая Гарожа Марыі Міхайлік

«...Было цёмна. Яны акружылі сяло і давай страляць. Мама кажа:

— Дачушка, страляюць, уставай!

Я кажу:

— А што, партызаны?

Яна адказвае:

— Партызаны.

Пазіраем мы ў акно. Ідуць у белых халатах. Маці кажа:

— Пагубляліся, а цяпер страляюць.

Бо ноччу ж яны былі ў нас, партызаны. Думаем, што шукаюць адзін аднаго. Мама кажа:

— Схадзі вады.

Я іду вады ў калодзеж, а яны вярнуліся назад:

— Ком дахаты!

Я вярнулася.

— Мама, яны не пусцілі вады. Ідзіце вы.

Маму таксама вярнулі. А пачалі яны біць з естага во канца.

Я кажу:

— Мама, дык там жа нешта гарыць ужо.

— Ну што ж, — кажа яна — гарыць. Ідзі карову падой, бо каровы бяруць, курэй б'юць.

Ну, я пайшла, падаіла карову. Тады мама кажа:

— Курэй б'юць. Памані ў хату куры.

Ну, і сядзім у хаце. Прыйшоў пляменнік мой. Пытаецца:

— Былі ў вас партызаны?

Мама кажа:

— Былі, дала ім павячэраць, хлеба, малака дала, і пайшлі.

Расказваем. А тады яна кажа:

— Дзеткі мае, глядзіце, Прахора ж у нас б'юць!..

Гэта па-суседску, праз акно мама пазірае. Яшчэ сястра мая з дачкою была ў нас.

Мама гаворыць:

— Глядзіце!..

А там тры выстралы, і дзяўчаткі на стопку палезлі.

Ну, і тут жа к нам прыйшлі. Мы стаім усе каля печкі. Вось так — ручачкі пасціскалі, а печачка гарыць. Ну, прыйшлі... Высокі-высокі прыйшоў, у акулярах. Вось, кажацца, я і цяпер яго бачу, пазнала б. Як прыйшоў, так хату і часціняе. За мяне:

— Ідзі карову выпушчаці!

А брата — на вуліцу.

Пайшла я карову выпушчаць. А яна ж не ідзе. Так сама баіцца, карова, аж на сцену лезе. Я на двор з хлява выйшла, а ён мяне як варсане, дык я і паляцела. Ручкаю з аўтамата варсануў. Два разы. Першы раз я не паляцела, дык ён другі раз.

Мама з хаты выйшла. Мама як выйшла, маму ён і шахнуў — усё во тут шыю прадзіравіў, і ўсё во гэта адвалілася. І маці мая тут жа і лягла.

Ён і пайшоў. Яшчэ мне во так нагою даў, і нас на вуліцу — карову гнаць. Я гэту карову на вуліцу выперла. А там стары адзін — ён памёр ужо — стаяў... Карова стаяла, а ён так во карову абняў... А яго так білі, так білі!..

А я на свайго брата:

— Мой братка, — кажу, — мой братка, усе паскрывіліся, а мы, кажу, вот і пападомся...

А тут каровы ідуць, коні ржуць — сумна, страшна было... Кажу:

— Не схаваемся, і ўсё наша і прапала, браточка. Пагібнем мы.

Ну, і стаім, куды ж ісці, стаім сярод вуліцы. Няма нідзе нікога — ну ні душы! Усіх ужо выбілі.

Падходзім во тут, пад край, на краю стаім. А тут немцы ляжаць з гэтымі кулямётамі. Нам няма куды. І ідуць яны к нам.

— Ну, кажу, братка, пагібнем мы. Давай уцякаць, каб уцякаючы нас, чым так...

Яны прыйшлі і гавораць:

— Не ўцякайце, а то паб'ем. Пагоніце каровы і паедзеце ў Германію.

І другі падышоў, таксама па-нашаму разгаварваў:

— Колькі вам лет?

Я кажу, што васемнаццаць, а брату — чатырнаццаць...

А я выйшла, праўду вам сказаць, толькі галошы на мне былі, так во на босую нагу, і так во голая. Нічога на мне не было.

Я кажу на свайго брата:

— Ну, давай убягаць, Іван!..

А ў хаце, што насупраць, у іх там дзетак было, як сем ці восмера. Дык там крыку! Так крычаць, так крычаць — слышна!..

Ну, усё, бяжыма! Ну, і пабеглі ў лес цераз шашу, па балоце. А снег во так, да пояса. У балота ўлезла, ужо на нагах у мяне нічога нет. А яны па нас так даюць, так даюць, вы паверыце... Але пуля ў нас ні разачку не папала!

Мы ляглі ў гэты снег, паляжалі, потым усталі і сядзелі ў лесе да вечара, пакуль не прымеркла.

Нашлі месца партызанскае, там яны, мабыць, начавалі, бо жарочак быў, яшчэ віселі вяровачкі. Ён тыя вяровачкі ўзяў, што партызаны пакінулі, а ў яго лапці былі і анучы, дык ён і мае абкруціў ногі. А за ноч у мяне ногі во такія былі, абмарозілася. Вось паглядзіце — і сёння пальцаў няма... Мы так пабылі, пераначавалі.

Я ўжо ісці не магу... Брат мне дзве палкі выламаў...»

А ў вёсцы гэтай забілі ў той снежны дзень 297 чалавек.

Успаміны партызана Паўловіча Антона з былой вёскі Макаўе

«...Гэта ў самыя маразы было, у сорак трэцім годзе, — расказвае ён, — раніцай ацапілі вёску. Я з лесу бег дадому. Тут па мне страляюць, а я кінуўся ў снег, удраў. Я хацеў сям'ю забраць у лес. У мяне двое дзетак было. Ну, па мне сталі страляць, і я ў лесе і круціўся, значыць, па лесе... Стаялі яны тры дні. Тут нельга было ніяк ткнуцца, паткнуўся — ракетай засвяцілі, пачалі страляць па мне.

Нас ужо некалькі чалавек сабралася было.

Прыйшлі — усё тут пагарана... Мы на трэці дзень падбіралі іх, харанілі... Да вайны тут сорак чатыры двары было.

Цяпер вялікая паляна, якая была калісьці вёскаю. З такой простай, дамавітай назвай — Макаўе. Ляжаць чатыры валуны, на якіх колісь стаяў на гэтым фундаменце зруб, якому выпала стаць брацкай дамавінай для макаўян. На просценькім абеліску, аброслым кустамі бэзу, напісана, што вёску Макаўе фашысты спалілі 8 студзеня 1943 года, забілі больш за 270 яе жыхароў, а таксама людзей з іншых вёсак».

Успаміны жыхаркі вёскі Брыцалавічы Ганны Патапейка

«...Я толькі як увайшла ў гэты сарай, немцы крыкнулі:

— Кіндэр брасай!

І тыя дзеці ішлі, пабраўшыся за плацце. І чужыя, і мае. Чацвёра не маіх, а тое несла на руках. Як увайшла, так яны і застрачылі...

Стралялі, стралялі... Пастралялі, а тады ўжо рагочуць:

— Рус свіння капут!

І яшчэ пастраляюць, нагамі варсаюць. Ну, я і ляжу так. Як паляцела, так во і ляжу. А кроў жа: паразрывала ж усё...

Потым пайшлі яны ў другі сарай, рагочуць, страляюць, усе там, гергечуць. Ідуць сюды! Што тут рабіць? Падымуся!.. Як падымуся, дык кроў цюрыць адусюль... Ну, і зноў лягу туды. Ляжу. Ну, яны так прыйшлі, яшчэ хто стогне — павялі вочарадзь цераз нас і пайшлі. Хляпхляп — вароты пазачынялі і пайшлі ў школу...

А пачалося гэта з таго, што фашысты пайшлі лавіць партызан. Зайшлі ў зямлянку — іх узарвала. Чалавек мо дзесяць... Ну, як узарвала іх на тых мінах, дык яны вярнуліся ды акружылі наша сяло... Ужо не глядзелі ні дзяцей, ні старых, — усіх, усіх сагналі нас. Вот сюды, дзе гэты памятнік, у сарай нас сагналі. Калгасны быў сарай, вялікі... Загналі нас, а мароз быў і снег быў бальшы. Уцякаць — дык вельмі ж трудна ўцячы. Прама снег такі, як увойдзеш, дык і ног не зменіш.

Сядзім, сядзім, назаўтра ўжо. Віднее...

— Ну, што, — гавораць, — ну, што будзе?

Нешта ж не пушчаюць нас. Ну, — гавораць, — гэта будуць выганяць кароў ды ўсё сабе забіраць: куры, каровы, а тых ужо будуць гнаць, маладзёж, дык нас не выпушчаюць, што б не плакалі маткі, ды ўсе там.

Гэта мы так рашаем.

Ну і сядзім, пазіраем у вокны... Ну, так часоў у два ідуць, ідуць, ну слава Богу, будуць нас выпушчаць! Ідуць, іх многа ідзе, і начальства ўжо, бачым, ідзе. Ну, пушчаць будуць. Э-э-э, як толькі адчынілі сарай — «Ідом, ідом на вуліцу!..» Выйшлі на вуліцу. Яны нас завярнулі туды на шлях. Ну, як завярнулі на шлях, ужо мы панялі: што-та ўжо зробяць нешта. Ужо сталі бабы плакаць, крычаць ужо...

Загналі туды, дык ужо бачылі: і шапці ляжаць і сумкі тыя — нашых мужчын... Тады ўжо мы панялі, што будуць і нас... Што-та зробяць: запаляць ці расстраляюць. Ужо ў вокны паўстаўлялі кулямёты, у кожнае акно.

...Сталі яны ў акно стукацца:

— Дайце нам чалавека.

Яны ўжо так парасстралялі, што хазяйка была, варыла ім есці, дык і тую. І немашака каму варыць ім есці. Жанчына там з намі была, па-нямецку гаварыла. Выйшла з дзіцём, дык яны за рабёнка — выкінулі, а яе павялі.

І тады сталі вадзіць. Чалавек па дваццаць — страляць...»

Успаміны былой жыхаркі вёскі Брыцалавічы Уліты Кандратаўны Альховік

«...Во тут куча людзей ляжала... Во — поўны двор жа ш, уся ш дзярэўня ляжала. І на дварэ, і ў сараі. І апусціўся вот еты месяц — нізенька, нізенька. І стаіць на месяцы чалавек. У халаце белым... Не то што нехта мне так казаў — я сама з сарая відзела гэта. Праз шчэлку. І рамянём падпаразаны, шапка зімовая і ў ботах. На етым месяцы стаіць. Над бітымі...

Я тады вельмі расцерана была. Не ведала, дзе мне дзецца. Дзве дачкі расстралялі, а два хлопчыкі — не ведаю, дзе яны...

На месячыку стаяў... На самым месячыку. А нізенька вельмі круг апусціўся... А ён на месяцы стаіць!.. Вот проста так, абыкнавенны чалавек, рамянём падпяразаны, белы халат на ём і штанэ чорныя, у ботах і шапка зімовая...

Я трое сутак сядзела ў сараі з бітымі. Ну, усё роўна што бітых людзей сцерагла. На кожным вугле страж стаяў. Абойдзе во так кругом сарая і во так вуха прыкладае ды гэта слухае, ці дышуць людзі... А там мо хто і жывы быў, дык ужо дайшоў. Я каб яшчэ адны суткі пасядзела, дык ад воздуху зайшлася б. Ужо так асмягла, піць трое сутак не піўшы...

А яны з дзярэўні ўсё вывозілі на машынах. Я праз шчэлку ўсё бачыла. І бруднае бяллё, і чыстае, дзе што аставалася ў хатах... Ну, а тады ўжо яны, бачу я, збіраюцца ехаць — ужо аблеялі сарай бензінам, запалілі. І тады неяк прачыніліся вароты... Дык я думаю: «Як ужо мне кіпець у гэтым агні, дык я выйду на двор, няхай у плечы страляюць». Яны туды-сюды па дварэ, а я так во — цераз агарод, і пайшла! Я тады ўздумала, што кажуць: «Калі цябе спасцігне такое няшчасце — ідзі і не аглядвайся!.. » Дык... я во так, спіной да іх, так во, у лес дайшла, не аглядвалася. А яны на дварэ яшчэ сюды-туды бегаюць.

Ну, там ужо прыйшла я ў лес. Рука паранена, дык скамячыла палец гэты, пацягну — не адрываецца... А там партызаны ўжо. Доктар зрабіла мне перавязку...».

Друкуецца паводле кн.: Адамовіч А., Брыль Я., Калеснік У. Я з вогненнай вёскі... Мн., 1983. С. 371, 374—375.

Ім тут не быць

Я видел, как одна женщина плакала на пепелище своей хаты. От всей деревни тут и там остались лишь груды обгорелого кирпича и несколько уцелевших заборов. Полгода назад здесь была большая деревня Маковье. Большую часть населения немцы сожгли в сарае, облив бензином, а остальные разбрелись по соседним деревням. Женщина перестала рыдать, не замечая, что один из ее валенок попал в первую весеннюю лужу, хотя слезы не прекращали катиться по ее рано состарившимся щекам. На мой немой вопрос она обернулась ко мне и безутешная в своем горе сказала:

— Всех... всех убили, сыночек... Как мне жить дальше? Неужели все так и сойдет им?..

Не помню, что я ответил этой сгорбленной страданиями белорусской женщине, но почему-то вспомнилась своя мать, и стало обидно и грустно.

Он ответит, враг, за твои страдания. Враг понесет кару за пролитые слезы. Этой карой будет его гибель!

Никогда не забыть мне труп мужчины лет 56 из деревни Брицаловичи, на который мы наткнулись весною. Кругом зеленела трава, а он лежал на земле в валенках и зимней шапке-ушанке с темными пятнами на лице и почерневшим носом. Скрюченные пальцы рук, поднятых над головой, тоже черные от начавшегося разложения и неестественно вздувшиеся, еще сжимали пучок табаку. Его застрелили немцы, бро-

сив труп. Прошло много месяцев, но его было некому похоронить. Когда-то зимой и летом хорошо наезженная дорога стала совсем пустынной, поросла первой молодой травой. Немцы сожгли деревню и уничтожили около 400 человек жителей. Теперь по ней некому ездить.

Солнце закроет черная хмарь, и пойдет дождь, если перечислить все варварства немецких иродов. Но кровь не стынет в жилах от творимых врагом ужасов. Она пульсирует с удвоенной энергией. Мускулы сжимаются, кулаки становятся твердыми, как камень. Сердце порождает гнев, а не ужас перед немецкими злодеяниями, гнев призывает к мщению.

В деревне Ляды Червеньского района Минской области немцы схватили 95-летнего старика и, жестоко избивая, потащили его к колодцу, в котором уже лежало много трупов расстрелянных и замученных жителей. Дряхлый старик не мог сопротивляться здоровенным фрицам. Когда он увидел, что ведут к месту казни, по его щекам потекли слезы. Старческая рука размазала их по лицу, и неожиданно дед запел слова песни о Родине, которая этому старому человеку делала возможность счастливо пожить:

— Молодым везде у нас дорога,
Старикам везде у нас почет...

Палачи настолько были изумлены, что даже остановились, а он продолжал петь. Только новый град побоев заглушил песню и заставил старика замолчать.

Немец — это твоя смерть! Фашист твой враг, и если ты будешь воевать плохо и не убьешь немца — сам станешь его жертвой. Убей врага, чтобы спасти свою жизнь! Горе тому малодушному русскому, сердце которого не кипит гневом, видя злодеяния фашиста. Он сам копает себе могилу, не подозревая этого.

Сила мести и гнева русского народа к врагам всегда побеждала. В решающей битве за счастливую будущность победа будет за нами. Огонь будущей победы горит впереди путеводной звездой. Яркая, рубиновая, никогда немеркнущая пятиконечная звезда. Кто ласкает в сердце ее лучи, его дорога всегда будет правильной. У всех людей, идущих под этой звездой, один путь — путь мщения!

Тебя Родина назвала мстителем, и ты должен отомстить за страдания своего народа! Иначе быть не может. Гнев призывает к мщению!

Май 1943 г.

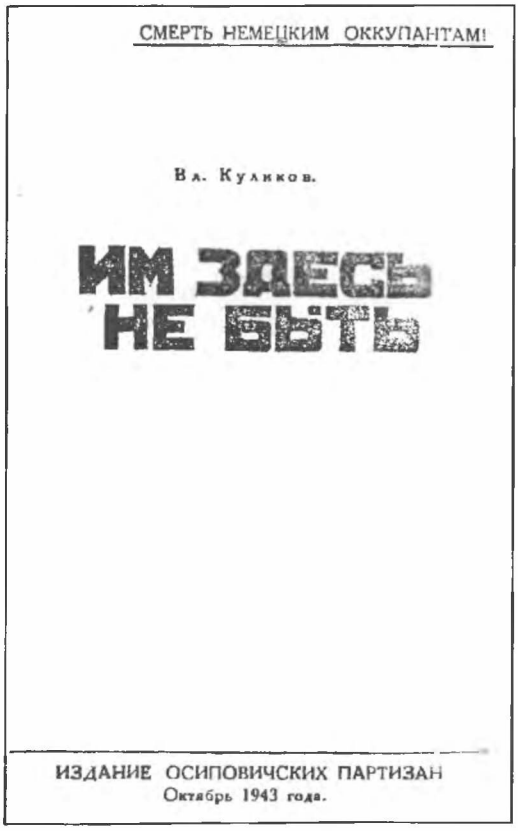
СМЕРТЬ НЕМЕЦКИМ ОККУПАНТАМ!

Вл. Куликов.

ИМ ЗДЕСЬ НЕ БЫТЬ

ИЗДАНИЕ ОСИПОВИЧСКИХ ПАРТИЗАН
Октябрь 1943 года.

Брашура У.Кулікова «Им здесь не быть», выдадзеная партызанамі.

О Т О М С Т И!

Мсти за муки и за стоны,
Что фашист принес,
С рельс спуская эшелоны
Вражьи под откос.
Мсти за спаленные хаты
Городов и сел,
Пусть немецкие солдаты
Мин взрывают тол.
Мсти за вытоптанные нивы,
Разоренный край,
Чтоб считал фашист паршивый
Ад небес за рай.
Мсти за смерть любимых братьев,
За погибших кровь.
Ты огонь своих проклятий
Немцу приготовь!

Юный мститель, за страданья
Только крепко мсти,
Чтоб в последний час квитанья
Враг не мог уйти.
Будь в священной мести грозен
И жесток в бою,
Отомсти в стократной дозе
Скорбь души твою.

За поруганную землю,
Родины простор,
Голос мести я подъемлю —
Гнева приговор.
Враг ответ за наши слезы
Должен понести!
За погибших вдоль Березы —
Немцу отомсти!

Июнь 1943 г.

Друкуецца паводле брашуры: Кулікоў У. Им здесь не быть. 1943.

Дакументы сведчаць

З ДАКЛАДНОЙ ЗАПІСКІ КАМАНДЗІРА ПАРТЫЗАНСКАГА АТРАДА № 210 М.П.КАРАЛЁВА Ў ЦК КП(б)Б

Не пазней ліпеня 1942 г. (устаноўлена па тэксце дакумента)

На территории Осиповичского р-на в центре р-на имеется райуправа, горуправа, полицейское управление 37 чел., гестапо 10 чел., полевая жандармерия 40 чел., военная комендатура 30 чел., самооборона из числа военнопленных и добровольцев 70 чел., в Северном городке имеется один батальон немцев, в Южном городке обучаются 300 чел. немцев молодежи. Ожидается прибытие 15 тыс. украинцев по обеспечению уборки урожая. Завезено 2 эшелона комбайнов. Складов вооружения, боеприпасов, вещевых и продовольственных в Осиповичах нет. На нефтебазе имеется большое количество горючего (бензина), который завозился эшелонами.

На территории р-на сельуправление в Свислочском с/с, там же имеется полиция 52 чел. и немцы 40 чел., Елизовский пос. совет — сельуправа, полиции 34 чел., немцев, охраняющих мост через реку Березину, 70 чел. В Касьянском с/с — сельуправление и полиции 25 чел., Ясеньский с/с — сельуправление и полиции 12 чел., немцев 25 чел. Липеньский с/с — сельуправление, полиции... 4 чел. (дакумент пашкоджаны і першая цыфра невядома), немецкая комендатура 15 чел. и полевая комендатура. Верейцовский с/с — сельуправление и полицейское управ. 12 чел. Лапичский с/с — сельуправление, полиция 17 чел., немецкая комендатура 15 чел. и полевая комендатура. Деревцовский с/с — сельуправление, полицейское управление 18 чел. В остальных с/советах полицейские управления разбиты, сельуправления Замошское и Карытнянское находятся в г.Осиповичи.

В связи с уборкой урожая немецкие местные и военные организации бешено готовятся к уборке урожая. Гестапо посылает агентуру из числа военнопленных и местных жителей по выявлению партизан, изучают настроения и намерения жителей, их отношение к уборке зерновых и заготовке с/хозпродуктов. Готовятся провести уборку и обмолотить комбайнами и вывозить хлеб на склады автомашинами в сопровождении карателей. Большое количество населения стало недовольно наделенной им землей, жалеют разрушенный гитлеровцами колхозный строй...

Для лучшего укрепления нашего партизанского отряда и проведения политмассовой и агитационной работы среди населения прошу установить воздушную связь, посадочную площадку мы подготовим и обеспечим ее безопасность... Также прошу выслать для нашего отряда рацию с радистом, а если можно и приемник и питание для радиоприемника. Для проведения политмассовой работы просьба выслать литературу, листовки, текст договора, заключенного с Великобританией, утвержденного сессией Верховного Совета СССР 18 июня, все приказы, которые печатались брошюрами для общего пользования, Наркома обороны тов. Сталина, постановления ЦК ВКП(б) и КП(б)Б о задачах партизанских отрядов и о постановке партийной, комсомольской работы в партизанских отрядах, газеты «Советская Белоруссия», центральные «Правда», «Известия» и журналы, спутник партизана и др.

Основной целью и задачей в своей работе партизанский отряд ставит проведение диверсионной работы по взрыву эшелонов, идущих на фронт и с фронта. В связи с тем, что гитлеровцы установили сплошную охрану жел. дор. полотна (через каждые 25—30 метров стоит охранник), производить диверсии путем развинчивания ж.д. ключом и лапой очень трудно, а поэтому прошу выслать толу, капсюлей-детонаторов, бикфордов шнур, жел. дор.

конфеты, машинки ПМ № 2 и др. взрыввещества, противотанковых гранат и если можно противотанковое ружье. Если есть возможность, прошу выслать автоматическое оружие ППШ, пулеметов Дегтярева и квадрант-угломеров к ротным минометам, а также прошу выслать медикаменты и перевязочные материалы согласно указанному в приложении.

Командир-комиссар партизанского отряда 210
Старший политрук Королев

СА ЗВЕСТАК КАМАНДЗІРА 210-га ПАРТЫЗАНСКАГА АТРАДА М.П.КАРАЛЁВА Ў БШПР

На территории Осиповичского района из предприятий действует один стеклозавод «Октябрь» (старый), новый завод в феврале 1942 г. сожжен партизанами. Работающий стеклозавод вырабатывает стекла ламповые и оконное стекло.

Дубровский лесозавод, находящийся на Дуб. разъезде, вырабатывает из сырья крестьян-колхозников гонт и доски.

Работает торфзавод «Татарка», торфзавод «Свобода» был разбит партизанами.

Работает смолокуренный завод в г. Осиповичи, мебельная артель «Свет» в Ясени, которая вырабатывает гонт; работают мельница и лесокомбинат в г.Осиповичи.

В г. Бобруйске работают лесокомбинат, гидролизный завод, конфетная фабрика, фанерный завод и др. предприятия.

Ст. Осиповичи действует полностью, за исключением одной ветки Осиповичи — Могилев, на ст. Осиповичи действует депо, вагоноремонтный пункт, водокачка, блок-пост и другие сооружения. Действуют станции Пуховичи, Талька, Верейцы, Осиповичи, Татарка, Ясень. Мирадино, Бобруйск и Березино. Ветки: Гридзянка и Зависин не действуют.

Немецкая администрация.

Начальник района некто Смольский Николай, присланный Кубе из гор. Минска. До него был Горянин, который до войны проживал в г. Осиповичи, работник техничкома строителей Нач. Райзо работает Миневич, бывший зоотехник, до него работал Курганов, бывш. ст. агроном РайЗо.

Начальником районной полиции работает Французенко — бывш. работник милиции: бургомистром города — бывший рабочий леспромхоза Липеньского участка (фамилию не помню), до него работал Язвинский, бывш. ст.агроном Липеньской МТС.

Бургомистрами сельхозуправлений работают:

1. Липеньского — Воробьев, сам из Западной Белоруссии; начальником полиции Лютер, бывший работник Дубровского лесозавода (немец).
2. Свислочского — Бондарь, житель м. Свислочь.
3. Ясеньского — Ершалинский, бывш. пред. Ясеньского с/с.
4. Карытнянское с/управление не работает.
5. Деревцовское — сведений не имеет.
6. Веребцовского — бургомистр Довгель, бывш. пред. Веребцовского с/совета (полиция разгромлена).
7. Лапичского — бургомистр Муроч, бывш. пред. Лапичского с/с, начальник полиции Кунцевич, местный житель, бывший кулак.
8. Погорельское с/управление не работает, разгромлено.
9. Гродзянское с/управление не работает, разгромлено.
10. Яновское с/управление не работает, разгромлено.
11. Збарское с/управление не работает, разгромлено.
12. Касьяновское с/управление — бургомистр Суровец, местный.
13. Замошское с/управление — бургомистр бывш. пред. с/сов. Семашко, кандидат в члены ВКП(б). Полиция разгромлена.

Бывшие руководители района Горянин и Курганов посажены за связь с партизанами.

Из председателей с/советов, которые работают бургомистрами, связаны с партизанскими отрядами и работают на пользу партизан:

бывш. пред. Лапичского с/с Мурач, член ВКП(б),
бывш. пред. Ясеньского с/с Ермалицкий, член ВКП(б),
Верейцовского с/с — Довгаль, б/п,
Замошского с/с — Семашко, канд. в члены ВКП(б).

Беседу проводил Сыромятников

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 3500. Воп. 4. Спр. 99. Л. 2, 46.

З ДАКЛАДНОЙ ЗАПІСКІ САКРАТАРА АСІПОВІЦКАГА ПАДПОЛЬНАГА РАЙКОМА КП(б)Б Р.Х.ГОЛАНТА ЎПАЎНАВАЖАНАМУ ЦК КП(б)Б ПА МАГІЛЁЎСКАЙ ВОБЛАСЦІ І.М.КАРДОВІЧУ АБ РАЗМЯШЧЭННІ НЯМЕЦКІХ ГАРНІЗОНАЎ У РАЁНЕ

4 сакавіка 1943 г.

12

Осиповичский подпольный РК КП(б)Б сообщает, что на территории Осиповичского района расположено 8 немецких гарнизонов в следующих пунктах:

В городе Осиповичи имеется постоянный гарнизон в количестве 700 человек. Из них часть немцев, финнов и изменников, а также 100 человек карателей, именующих себя черно-рубашечниками.

В местечке Лапичи (бывший военный городок) — 100 человек, именующихся ... (штрафники).

В местечке Липень — 10 человек немцев и 30 человек полиции.

В местечке Свислочь — 12 человек немцев и 125 человек полиции.

В стеклозаводе «Октябрь» — 15 человек немцев, охрана жел. дор. моста по магистрали Осиповичи—Могилев через реку Березина.

Станция Татарка — 10 человек немцев, 40 человек полиции, охрана жел. дор. магистрали Осиповичи—Бобруйск.

Станция Ясень — 10 человек немцев, 50 человек полиции, а также охрана жел. дор. магистрали Осиповичи—Бобруйск.

Станция Верейцы — 15 человек немцев, 20 человек полиции, охрана жел. дор. магистрали Осиповичи—Минск. Кроме того, имеется на вышеуказанных станциях некоторое количество изменников, которые несут охрану железной дороги. Количество не установлено.

В городе Осиповичи, а также и в остальных гарнизонах имеются некоторые укрепления для защиты от нападения партизан.

Секретарь Осиповичского подпольного РК КП(б)Б /Голант/

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1350. Воп. 1. Спр. 156. Л. 9.

ЗАГАД ОРТСКАМЕНДАНТА г. АСІПОВІЧЫ ВАЛАСНЫМ СТАРШЫНАМ АБ ВЯРБОЎЦЫ ЖЫХАРОЎ ДЛЯ АДПРАЎКІ НА РАБОТЫ Ў ГЕРМАНІЮ

1 чэрвеня 1943 г.

Местная комендатура
г. Осиповичи

Волостному старшине м. Лапичи

13

Согласно приказу Верховного командования германской армии от 10.5.42 года о вербовке русских рабочих для отправки в Германию, все районные начальники и волостные старшины обязаны способствовать всеми силами исполнению этого приказа и успешному проведению всех связанных с ними мероприятий.

Вербовка проводится путем корпоративного трудового обязательства известного числа рабочих сил от каждой волости. Число рабочих мужского и женского пола, намеченных для отправки в Германию, сообщается районным начальникам согласно приложенному списку каждой волости в отдельности.

Волостным старшинам посылаются через районного начальника соответствующее число бланковых извещений о трудовом обязательстве для их заполнения в двух экземплярах, причем один экземпляр вручается завербованному лицу, а другой экземпляр возвращается в бюро труда.

Районные начальники и волостные старшины лично ответственны за правильное проведение вербовки, а главное, они ответственны за то, что записанные рабочие действительно трудоспособны и годны для отправки в Германию, они должны подбирать рабочих по следующим соображениям: завербовать можно только неквалифицированных рабочих мужского и женского пола, нельзя завербовать следующих лиц: специалистов по металлу — слесарей, механиков и т.д., квалифицированных железнодорожников мужского и женского пола, ближайших родственников, родителей и братьев русских добровольцев и полицейских, одиночных рабочих моложе 15 лет, лиц, имеющих на своем иждивении детей моложе 15 лет и больных и дряхлых родственников, которых нельзя передать в чужие руки, явно больных,

слабых и хилых, воздерживаться от вербовки лиц из семейств, из которых уже кто-либо работает в Германии, поскольку они не едут добровольно.

В первую очередь нужно завербовать холостых, начиная с 15-летнего до 25-летнего возраста. Во вторую очередь семейных без детей, завербовать можно в последнюю очередь и целыми семьями, если в семье нет детей моложе 10 лет и если все члены семьи здоровы.

Уезжающие в Германию должны взять с собой личные документы — паспорт, метрику и другие, как можно больше одежды, особенно зимней, и обувь.

Населению следует объяснить, что отправка рабочих в Германию является мероприятием чрезвычайно важным и необходимым для успешного окончания войны с большевизмом и что едущие в Германию будут работать и имеют возможность научиться в Германии ремеслу.

Посланный материал пропаганды следует развесить на видном месте. Еженедельная квота для волости Лапичи 4 мужчины и 8 женщин.

Местный комендант.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1350. Воп. 1. Спр. 156. Л. 29.

З ПРАТАКОЛА № 32 ПАСЯДЖЭННЯ БЮРО АСІПОВІЦКАГА ПАДПОЛЬНАГА РАЙКОМА КП(б)Б

31 кастрычніка 1943 г.

СЛУШАЛИ:

О проведении учета всех зверств немецко-фашистских захватчиков в деревнях Осиповичского района (доклад т.Войтенков).

ПОСТАНОВИЛИ: Обязать командиров и комиссаров партизанских отрядов мобилизовать подготовленных товарищей-партизан для проведения учета всех зверств немецких палачей в Осиповичском районе, представив все данные в РК КП(б)Б к 15 ноября 1943 г.

Секретарь Осиповичского подпольного РК КП(б)Б Войтенков

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1350. Воп. 1. Спр. 151. Л. 12.

З ПРАТАКОЛА № 33 ПАСЯДЖЭННЯ АСІПОВІЦКАГА ПАДПОЛЬНАГА РАЙКОМА КП(б)Б

16 лістапада 1943 г.

СЛУШАЛИ: Об утверждении председателя суда 215-го партизанского отряда (доклад т.Войтенков, присутств. тов.Татаркин).

ПОСТАНОВИЛИ: Утвердить председателем суда 215 партизанского отряда тов.Татаркина Николая Марковича, 1910 года рождения, русский, образование 7 классов, кандидат ВКП(б) с 1938 года.

Секретарь Осиповичского подпольного РК КП(б)Б Войтенков

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1350. Воп. 1. Спр. 151. Л. 16.

З ПАРТЫЗАНСКІХ АКТАЎ, ЯКІЯ БЫЛІ СКЛАДЗЕНЫ ПРЫ РАССЛЕДАВАННІ ЗЛАЧЫНСТВАЎ НЯМЕЦКА-ФАШЫСЦКІХ ЗАХОПНІКАЎ У АСІПОВІЦКІМ РАЁНЕ

9 мая 1944 г.

Мы, нижеподписавшиеся, комиссар партизанского отряда им.Ленина Баранов Н.В., начальник особого отдела п/о им. Ленина Татаркин Н.М. и партизан Шишковец С. сего числа составили настоящий акт о произведенных зверствах фашистскими злодеями по д.Полядки Погорельского с/с Осиповичского р-на.

9 мая с.г. предпринятая фашистами экспедиция по борьбе с партизанами превратилась в наглое уничтожение мирных граждан, грабеж и разорение. Находясь в д. Полядки фашисты согнали находившихся там жителей в количестве 74 человек в два жилых дома. Продержав до позднего вечера, зажгли данные с людьми постройки и подвергли обстрелу пытавшихся вырваться из огня граждан. В результате было уничтожено 26 женщин и 48 детей. О чем и составили данный акт.

Комиссар отряда Баранов

Нач. ОО Татаркин

Партизан Шишковец

* * *

Мы, нижеподписавшиеся, комиссар п/о им. Ленина Баранов Н.В., партизаны Шишковец С. и Стельмах М. сего числа составили настоящий акт о произведенных зверствах фашистскими злодеями по д. Погорелое Погорельского с/с Осиповичского р-на.

9 мая с.г. предпринятая немцами экспедиция по борьбе с партизанами нагло уничтожила и угнала на каторгу в Германию мирных граждан. Убито по д. Погорелое 4 мужчин, угнано в неизвестном направлении 142 женщин и детей.

О чем и составили настоящий акт.

Комиссар п/о Ленино Баранов

Партизаны Шишковец, Стельмах

* * *

Мы, нижеподписавшиеся, комиссар п/о им. Ленина Баранов Н.В., начальник штаба п/о им. Ленина Головченко М. и партизан Стельмах М. (из д. Лозовое) сего числа составили настоящий акт о произведенных зверствах фашистскими разбойниками по д. Лозовая Гродянского с/с Осиповичского р-на.

9.V.44 г. фашистская экспедиция, предпринятая против партизан, находясь в д. Лозовая и отдельных гражданских лагерях этой же деревни, зверски уничтожила мирных ни в чем не повинных граждан. В результате зверств уничтожено и угнано:

мужчин 9, женщин 17 и детей 14 чел.

Таким образом фашисты уничтожили 40 человек мирных жителей д. Лозовое. Остальная часть уцелевших от бандитского уничтожения скрывается в лесах.

О чем и составили настоящий акт.

Комиссар п/о им. Ленина — Баранов

Нач. штаба — Головченко

Партизан д.Лозовое из отряда им. Ленина — Стельмах

13 мая 1944 г.

Мы, нижеподписавшиеся, политрук роты отряда им. Сталина Прошко Яким Андреевич, партизаны: Лещук Николай Петрович и Патуремский Федор Григорьевич. Жители дер. Лочин Погорельского с/с Осиповичского р-на гр-не Мозалуский Виктор Алекс. и Верниковский Адам Антонович.

Составили настоящий акт о зверствах, учиненных 7 мая с.г. немецко-фашистскими захватчиками в дер. Лочин:

7 мая 1944 г. немецко-фашистские захватчики оцепили деревню, согнали всех жителей дер. в 4 дома и в бани, избивали их, а после чего забили наглухо окна и двери и зажгли дома с живыми жителями. Стон и крик был слышен за 5 км. Здесь погибло и варварски замучено 232 чел. в деревне. Из них стариков от 50 до 70 лет 31 человек. Детей от 1 до 6 лет 11 человек. Детей от 6 до 14 лет 32 человека. Так варварски замучил и сжег немецкий фашизм ни в чем не повинное мирное население дер. Лочин Погорельского с/с.

Все имущество и продовольствие населения фашисты увезли с собой. Всего в деревне сожжено 48 домов.

Для чего был и составлен настоящий акт. Акт подписали:

Политрук роты отряда им. тов. Сталина

Партизаны:

Жители дер. Лочин

* * *

Мы, нижеподписавшиеся, политрук роты отряда имени тов. Сталина Трошко Яким Андреевич, партизаны: Лещук Николай Петрович и Патуремский Федор Григорьевич. Житель, оставшийся в дер. Викторово Погорельского с/с Осиповичского р/на гр-н Ласицкий Анатолий Зенонов(ич).

Составили настоящий акт о зверствах, учиненных 5 мая с.г. немецко-фашистскими захватчиками в дер. Викторово.

5 мая 1944 г. немецко-фашистские захватчики оцепили деревню, согнали весь народ босый и голый в одно место, больных стариков и старух расстреляли на месте, а остальных трудоспособных угнали на каторгу в Германию, а детей и нетрудоспособных угнали в ла-

геря смерти. Всего угнано и убито 98 человек. Со всей деревни осталось в живых всего лишь 2 человека. Всего в деревне сожжено 19 домов, т.е. деревня сожжена полностью вся.

Все имущество и продовольствие населения фашисты увезли с собой.

Для чего и был составлен настоящий акт.

Акт подписали:

Политрук роты отряда им.тов.Сталина (подпись)

Партизаны: (подписи)

Житель дер.Викторово (подпись)

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1350. Воп. 1. Спр. 161. Л. 66—68.

Падрыхтаваў У.І.Лемяшонак.

Асіповіччына змагаецца

Вайна ўварвалася ў жыццё жыхароў Асіповіцкага раёна, як і ўсяго насельніцтва Беларусі, неймавернымі пакутамі, тысячамі загубленых чалавечых жыццяў, разбурэннямі, пажарамі. У ноч з 22 на 23 чэрвеня 1941 г. нямецкія самалёты бамбілі чыгуначны вузел Асіповічы і ваенны гарадок. Нямецка-фашысцкія войскі хутка прасоўваліся на ўсход.

Для правядзення эвакуацыі і барацьбы з варожымі парашутыстамі ў Асіповічах быў створаны штаб абароны горада і раёна, які ўзначаліў старшыня райвыканкома М.П.Каралёў. Штаб ажыццяўляў эвакуацыю людзей, матэрыяльных каштоўнасцей, дакументаў. Райваенкамат праводзіў мабілізацыю ваеннаабавязаных. Аднак ажыццявіць усе мерапрыемствы па пераходзе ўсяго жыцця на ваенны лад і дапамозе Чырвонай арміі не ўдалося. Варожыя танкі абышлі Асіповічы і перарэзалі шлях на Магілёў і Бабруйск. Апошні эшалон пайшоў з Асіповіч на ўсход 25 чэрвеня.

29 чэрвеня 1941 г. нямецка-фашысцкія войскі занялі г. Асіповічы, а да 2 ліпеня ўвесь раён быў акупіраваны гітлераўцамі.

У сувязі са склаўшыміся абставінамі было дамоўлена, што раённы актыў павінен быў сабрацца на зборны пункт у навакольлі в. Градзянка. 23 чэрвеня 1941 г. сакратары райкома Р.Х.Голант, А.В.Шыёнак і старшыня райвыканкома М.П.Каралёў выехалі на месца збору. Там было прынята рашэнне выйсці ў Клічаў, дзе дзейнічала яшчэ тэлефонная сувязь з Магілёвам, для ўстанаўлення сувязі з абкомам і ЦК КП(б)Б і атрымання ўказанняў для далейшых дзеянняў ва ўмовах акупацыі.

У Клічаўскім райвыканкоме адбылася тэлефонная размова з сакратаром абкома, які перадаў указанне ЦК КП(б)Б вярнуцца ў свой раён для арганізацыі і разгортвання там падпольнай работы і партызанскага руху.

У сваёй першай справаздачы М.П.Каралёў пісаў: «2 ліпеня 1941 г. у Клічаўскім раёне сустрэліся з групай работнікаў НКУС і работнікамі дзяржаўнай бяспекі, якія былі пасланы ў Асіповіцкі раён для барацьбы з нямецкімі дэсантамі, а ў выпадку заняцця немцамі раёна павінны былі застацца ў тыле ворага і праводзіць дыверсійную работу. Мы аб'ядналіся з імі ў адну групу, якая налічвала 9 чалавек — Р.Х.Голант, А.В.Шыёнак, М.П.Каралёў, начальнік Асіповіцкага і Клічаўскага міжрайаддзела НКУС С.А.Мазур, старшы оперупаўнаважаны таго ж аддзела І.І.Лебедзеў, оперупаўнаважаны І.М.Барбакоў, начальнік аддзела Баранавіцкага ўпраўлення НКДБ К.А.Рубінаў, начальнік Слонімскага гарадскога аддзела НКДБ С.С.Сумчанка і начальнік таго ж аддзела І.М.Стэльмах.

3 ліпеня 1941 г. уся група накіравалася назад у Асіповіцкі раён. Прабіраючыся на працягу чатырох дзён па Асіповіцкім раёне да намечанага пункта дыслакацыі, група наладжвала адначасова сувязі з актывам, давала адчуць, што савецкая ўлада існуе, а яе прадстаўнікі засталіся ў раёне для кіраўніцтва барацьбой супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў. 9 ліпеня ўся група ў складзе 9 чалавек прыбыла на месца пастаяннай дыслакацыі ва ўрочышча Расоха. З гэтага часу Асіповіцкі падпольны райком КП(б)Б стаў баявым штабам па арганізацыі і кіраўніцтве падполлем і баявымі дзеяннямі партызан у раёне.

Пад кіраўніцтвам падпольнага райкома толькі за ліпень—верасень 1941 г. было

створана ў раёне 6 дыверсійна-разведвальных груп. Апрача таго, у пачатку жніўня райком устанавіў сувязь з групай партызан-чырвонаармейцаў у колькасці 15 чалавек, якія засталіся ў акружэнні, пад камандаваннем Дз.Б.Шрэйна, а ў пачатку верасня — з дэсантнай групай у колькасці 17 чалавек пад камандаваннем Пыжова, якая была перакінута ў тыл ворага камандаваннем Заходняга фронту.

Уся арганізацыйная і палітычная работа Асіповіцкага падпольнага райкома і яго групы ў першыя месяцы фашысцкай акупацыі раёна была накіравана галоўным чынам на стварэнне дыверсійна-разведвальных груп і партызанскіх рэзерваў, на збіранне ўзбраення і боепрыпасаў, на выкрыццё хлуслівай гітлераўскай прапаганды.

Асталяваўшыся ва ўрочышчы Расоха, гэта невялікая група патрыётаў пачала работу па ўцягванні ў барацьбу жыхароў раёна: у вёсках, пасёлках і горадзе Асіповічы падбіралі сувязных, устанаўлівалі явачныя кватэры, займаліся зборам боепрыпасаў і зброі, прыступілі да фарміравання партызанскага атрада.

Хутка група вырасла ў моцны партызанскі атрад, які спачатку дзейнічаў самастойна пад назвай атрад «Караля» (мянушка М.П.Каралёва). У ліпені 1942 г. ён быў уключаны ў склад Клічаўскага аператыўнага цэнтра як атрад № 210. 20 студзеня 1943 г. ён увайшоў галоўным атрадам у 1-ю Асіповіцкую брыгаду, а ў ліпені 1943 г. — асобным атрадам у Асіповіцкую ваенна-аператыўную групу. 30 мая 1944 г. 210-му атраду прысвоена імя І.В.Сталіна.

Створаныя дыверсійна-разведвальныя групы ўжо летам 1941 г. разгарнулі баявую дзейнасць. Так, 28 ліпеня партызанскія групы пад камандаваннем І.М.Стэльмаха і С.С.Сумчанкі ўварваліся на Градзянскую нафтабазу і знішчылі бакі з бензінам. 10 верасня сіламі дзвюх партызанскіх груп пад камандаваннем М.П.Каралёва і С.А.Мазура быў разгромлены градзянскі паліцэйскі ўчастак, забіта 8 паліцэйскіх разам з начальнікам гарнізона; пры гэтым партызаны захапілі ручны кулямёт, 8 вінтовак, 4 пісталеты і шмат боепрыпасаў. Узгодненымі дзеяннямі грох партызанскіх груп пад камандаваннем М.П.Каралёва ў ноч на 5 кастрычніка 1941 г. было замініравана палатно чыгункі каля станцыі Талька, у выніку чаго варожы эшалон паляцеў пад адхон, былі разбіты паравоз і 17 вагонаў. Адначасова з гэтым група С.С.Сумчанкі падарвала і запаліла мост цераз р. Свіслач каля Лапіцкага ваеннага гарадка, а група С.А.Мазура ўзарвала мост на гэтай жа рацэ каля в. Арэшкавічы. У выніку гэтых баявых аперацый рух па чыгунцы і шашы Мінск — Бабруйск быў спынены на некалькі дзён.

Значную ролю ў арганізацыі і разгортванні партызанскага руху ў раёне ў 1941 г. адыгралі падпольныя патрыятычныя групы. Выконваючы ўказанні падпольнага райкома партыі, яны арганізоўвалі партызанскія рэзервы, праводзілі дыверсіі, дастаўлялі на партызанскія базы зброю, боепрыпасы і цёплае адзенне, вялі разведку ў гарнізонах ворага. Дыверсійная група рабочых дэпо станцыі Асіповічы за жнівень — лістапад 1941 г. вывела са строю 12 паравозаў. Калгаснік Валасевіч, член дыверсійнай групы пас. Воля, даставіў на партызанскую базу 6 вазоў патронаў, мін і іншых боепрыпасаў з Пагарэльскага раз'езда. У хляве ў Валасевіча быў устаноўлены радыёпрыёмнік, па якім ён прымаў перадачы з Масквы, запісваў паведамленні Саўінфармбюро і перадаваў іх для размнажэння ў падпольны райком КП(б)Б.

Кіраўніцтва партыйнай і палітычнай работай сярод партызан і мясцовых жыхароў ажыццяўляў, фактычна існаваўшы хоць і не ў поўным складзе, Асіповіцкі райком КП(б)Б. Ва ўсёй сваёй дзейнасці ён кіраваўся ўказаннямі і рашэннямі Бабруйскага падпольнага міжрайкома КП(б)Б, які быў створаны па рашэнні ЦК КП(б)Б у жніўні 1942 г. і ажыццяўляў кіраўніцтва падполлем і партызанскім рухам на тэрыторыі Бабруйскага, Асіповіцкага, Бярэзінскага, Клічаўскага і Кіраўскага раёнаў*. Сакратаром міжрайкома быў назначаны І.М.Кардовіч.

---

* Фактычна Бабруйскі міжрайком КП(б)Б да лістапада 1942 г. ажыццяўляў функцыі Магілёўскага падпольнага абкома партыі. З лістапада 1942 г. І.М.Кардовіч быў зацверджаны ўпаўнаважаным ЦК КП(б)Б па Магілёўскай вобласці і працягваў работу па арганізацыі падпольных партыйных органаў у межах усёй вобласці да стварэння 2 красавіка 1943 г. Магілёўскага падпольнага абкома КП(б)Б.

22 верасня 1942 г. рашэннем Бабруйскага падпольнага міжрайкома Асіповіцкі падпольны райком КП(б)Б быў папоўнены. У склад яго ўвайшлі М.П.Каралёў (сакратар), Р.Х.Голант, І.М.Стэльмах, М.Р.Гарэлік і П.В.Трацэўскі.

У кастрычніку 1942 г. у сувязі з тым, што М.П.Каралёў вылецеў на самалёце ў Маскву, Бабруйскі міжрайком сваім рашэннем ад 6 кастрычніка 1942 г. зацвердзіў сакратаром Асіповіцкага падпольнага райкома Р.Х.Голанта.

10 кастрычніка 1942 г. падпольны райком партыі зацвердзіў Асіповіцкі падпольны райком ЛКСМБ у складзе І.Б.Гнядзько (сакратар), В.А.Сёміна і Л.І.Ахпаша.

Да восені 1942 г. на тэрыторыі Асіповіцкага раёна дзейнічалі партызанскія атрады пад камандаваннем М.П.Каралёва і Р.Н.Баразны, а таксама некалькі невялікіх партызанскіх груп па 6—10 чалавек пад камандаваннем Казачэнкі, Шагойкі, Пачтарова, Патапава, М.В.Баранава і інш. Зразумела, што гэтыя дробныя групы не маглі наносіць сур'ёзных удараў па ворагу. Акрамя таго, яны часта займаліся марадзёрствам і незаконнымі расстрэламі мірных жыхароў, што вызывала незадаволеннасць ў мясцовага насельніцтва.

Улічваючы ўсё гэта, падпольны райком КП(б)Б сваёй пастановай ад 13 кастрычніка 1942 г. абавязаў выконваючага абавязкі камандзіра атрада № 210 С.С.Сумчанку аб'яднаць усе існаваўшыя невялікія партызанскія групы ў атрад і накіраваць іх сілы на актыўную баявую дзейнасць супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Гэтыя захады падпольнага райкома КП(б)Б станоўча адбіліся на пашырэнні партызанскага руху ў раёне і наладжванні правільных адносін з мясцовымі жыхарамі.

Праводзячы вялікую работу па арганізацыі падполля на тэрыторыі раёна, падпольны райком КП(б)Б стварыў пярвічныя партыйныя і камсамольскія арганізацыі не толькі ў партызанскіх атрадах, але і ў населеных пунктах, у якіх размяшчаліся варожыя гарнізоны. У прыватнасці, сваім рашэннем ад 10 кастрычніка 1942 г. райком зацвердзіў падпольную арганізацыю на чыгуначным вузле станцыі Асіповічы, сакратаром якой быў прызначаны Уладзімір Мікалаевіч Бандарэнка, да вайны працаваў намеснікам начальніка чыгуначнай станцыі Асіповічы, 6 ліпеня 1943 г. — падпольную арганізацыю ў г. Асіповічы, сакратаром якой стаў Фёдар Усцінавіч Верхаводка.

Гэтыя падпольныя арганізацыі правялі вялікую работу ў горадзе і асабліва на чыгуначнай станцыі Асіповічы. Яны не толькі займаліся дэзарганізацыяй работы чыгуначнага вузла, але і пытаннямі арганізацыі вываду савецкіх людзей з горада ў партызанскія атрады, распаўсюджваннем газет і лістовак сярод жыхароў горада, інфармавалі партызан аб выніках дыверсій, якія здзяйснялі народныя мсціўцы на чыгункі і іншых аб'ектах ворага.

Дыверсійныя дзеянні асіповіцкіх падпольшчыкаў пашыраліся, узрастала іх эфектыўнасць. Гэтаму ў значнай ступені садзейнічала выкарыстанне ў рабоце малагабарытных магнітных мін, вельмі зручных у прымяненні, якія партызаны атрымлівалі з савецкага тылу. Дзве такія міны атрымаў ад дыверсійнай групы партызанскага атрада «Храбрацы» сакратар Магілёўскага падпольнага абкома ЛКСМБ П.Ф.Валожын для перадачы іх падпольнай групе Фёдара Крыловіча, якая дзейнічала на чыгуначнай станцыі Асіповічы. Ф.А.Крыловічу ў ноч з 29 на 30 ліпеня 1943 г. удалося прымацаваць міны да цыстэрнаў эшалана з палівам, каля якога стаялі яшчэ тры воінскія эшалоны. Каля 2 гадзін ночы 30 ліпеня міны ўзарваліся. Пажарам знішчаны эшалон з палівам, 2 эшалоны з боепрыпасамі, у т.л. з авіябомбамі, і адзін з тэхнікай, сярод якой былі бронемашыны і танкі «тыгр». Асіповіцкія падпольшчыкі правялі і шмат іншых дыверсій.

Акрамя Асіповіцкага гарадскога падполля падпольныя групы ўзнікалі і ў вёсках раёна. Ужо ў жніўні 1941 г. пачала дзейнічаць падпольная група ў в. Брыцалавічы. Яе арганізатарам і кіраўніком з'яўляўся Р.Н.Баразна, які да вайны працаваў у зямельным аддзеле Асіповіцкага райвыканкома. Пасля ён пайшоў у партызанскі атрад, групу ўзначаліў ляснік В.І.Сташэўскі. У яе ўваходзілі таксама І.І.Патапейка,

Ф.Ф.Патапейка, камсамолкі Зінаіда Сушко, Вольга Альховік, ваеннаслужачы А.І.Патапейка і інш.

У снежні 1941 г. падпольшчыкі групы ўзарвалі 2 чыгуначныя масты каля паўстанка Вялікая Гарожа, спалілі 4 драўляныя масты на шашы Асіповічы — Бабруйск, у ноч на 10 мая 1942 г. знішчылі драўляны мост цераз р. Свіслач каля в. Вяззе. На базе групы Р.Н.Баразны ў студзені 1943 г. быў сфарміраваны партызанскі атрад № 211, якому ў сакавіку 1944 г. было прысвоена імя К.К.Ракасоўскага. Яго камандзірам стаў Р.Н.Баразна.

У в. Гарадзянка з канца 1941 г. па верасень 1943 г. актыўна дзейнічала падпольная група, якую ўзначальваў В.І.Іваноў. У групу ўваходзіла 6 чалавек.

У в. Ліпень дзейнічала падпольная група ў складзе 5 чалавек. Яе ўзначальваў М.У.Кунько, пасля яго адыходу ў партызанскі атрад — М.П.Гоцін. Група дзейнічала са жніўня 1941 г. па ліпень 1943 г.

Восенню 1941 г. камсамолец Андрэй Барысік арганізаваў падпольную групу ў в. Зборск. У яе ўваходзілі студэнты Мінскага педтэхнікума Анатоль Бялько і Рагачоўскага педінстытута Іван Купрэеў. Падпольшчыкі вялі агітацыю сярод жыхароў, арганізоўвалі дыверсіі на шашэйных дарогах. Гітлераўцам удалося схапіць Івана Купрэева і Анатоля Бялько, паранены Андрэй Барысік змог уцячы. Арыштаваныя патрыёты пасля страшных катаванняў былі расстраляны ў красавіку 1942 г.

За сувязь з партызанамі і захоўванне палкавога сцяга на рынкавай плошчы Асіповіч была павешана падпольшчыца Пелагея Тарасаўна Казлоўская.

Восенню1942 г. гітлераўцам удалося напасці на след створанай у Асіповічах камсамольска-маладзёжнай групы, якую ўзначальвала Іларыя Радзівілава. У лістападзе 1942 г. І.Радзівілава, Зінаіда Астаповіч, Дзмітрый Кірпічэнка і Ніна Санковіч былі схоплены і расстраляны.

Калі пачалася вайна, Ніне Мяжэннай і Венеры Гурынай было ўсяго па 15 гадоў. Яны толькі што закончылі па 7 класаў Градзянскай сярэдняй школы. З першых дзён акупацыі гэтыя дзяўчынкі-школьніцы сталі выконваць даручэнні партызан па разведцы ў Мінску, Бабруйску, Чэрвені і Пухавічах. Восенню 1942 г. фашысты схапілі патрыётак. Аднак ні жахлівыя катаванні, ні каварныя хітрыкі ворага не прымусілі Ніну і Венеру выдаць сваіх таварышаў. Яны загінулі як героі. Іх імёны высечаны на мемарыяльнай пліце помніка ахвярам фашызму, які ўстаноўлены ў в. Цяплухі. [Літвін А. Акупацыя Беларусі (1941 — 1944). Пытанні супраціву і калабарацыі. Мн., 2000. С. 91 — 92.]

Нягледзячы на масавыя рэпрэсіі і жорсткія расправы, барацьба мужных патрыётаў не спынялася, яна мацнела і пашыралася. У горадзе і раёне актыўна змагаліся супраць акупантаў 13 падпольных груп, якія налічвалі звыш 100 чалавек.

Радзіма высока ацаніла самаадданую барацьбу асіповіцкіх падпольшчыкаў. Ф.А.Крыловіч быў удастоены ордэна Леніна, многія ўдзельнікі падполля ўзнагароджаны ордэнамі і медалямі. Імёнамі падпольшчыкаў Ф.А.Крыловіча, П.Т.Казлоўскай і Р.У.Кунько названы вуліцы ў Асіповічах. На будынку чыгуначнага вакзала ўстаноўлена мемарыяльная дошка, якая сведчыць аб тым, што ў горадзе пад час нямецка-фашысцкай акупацыі дзейнічала партыйна-камсамольскае падполле.

Актыўным памочнікам падпольнага райкома партыі і партызан у барацьбе супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў быў падпольны друк. 27 лістапада 1942 г. Асіповіцкі РК КП(б)Б вынес рашэнне аб выданні раённай падпольнай газеты «За Советскую Родину», рэдактарам якой прызначылі Паўла Васільевіча Трацэўскага. Аднак выпуск газеты пачаўся крыху пазней. Перашкодзіла гэтаму буйная карная аперацыя гітлераўцаў супраць партызан раёна, якая сарвала падрыхтоўчыя работы па арганізацыі падпольнай друкарні. Пастаянна газета стала выходзіць з лістапада 1943 г. Да гэтага былі выпушчаны 2 нумары газеты і некалькі лістовак, якія былі надрукаваны ў падпольнай друкарні Бабруйскага падпольнага райкома КП(б)Б.

Газеты і лістоўкі адыгралі значную ролю ў разгортванні партызанскага руху ў раёне, у наладжванні і ўмацаванні сувязей народных мсціўцаў з мясцовымі жыхарамі і пашырэнні баявой дзейнасці

партызанскіх атрадаў. Падпольны друк адыграў вялікую выхаваўчую ролю не толькі сярод партызан, але і мірных жыхароў раёна. Колькасць радоў партызан пастаянна расла, а іх удары мацнелі і станавіліся больш значнымі.

Да пачатку 1943 г. у асобных атрадах Асіповіцкага раёна існаваў няправільны, шкодны погляд на роль жанчын у партызанскім руху. Асобныя камандзіры і камісары атрадаў ухіляліся ад прыёму ў партызаны жанчын, а тых, хто быў прыняты, выкарыстоўвалі на гаспадарчых работах, не прыцягвалі іх да актыўнай узброенай барацьбы з фашыстамі. Акрамя таго, сярод асобных партызан, у тым ліку і камандзіраў, меліся выпадкі амаральных паводзін.

Абмеркаваўшы гэта пытанне, Асіповіцкі падпольны райком КП(б)Б 9 лютага 1943 г. вынес пастанову, у якой рэзка асуджаліся такія погляды на ролю жанчын у партызанскім руху. Райком абавязаў камандзіраў, камісараў, палітрукоў і сакратароў партыйных арганізацый атрадаў правесці спецыяльныя сходы, на якіх абмеркаваць пытанне аб ролі жанчын у партызанскім руху, абавязаў арганізаваць вывучэнне жанчынамі ваеннай і санітарнай справы, папярэдзіў усіх камандзіраў і камісараў аб іх адказнасці за дапушчэнне амаральных з'яў у атрадах.

Гэта пастанова дапамагла наладзіць дысцыпліну ў партызанскіх атрадах, садзейнічала накіраванню ўсіх сіл і сродкаў на ўзмацненне ўдараў па ворагу.

У кастрычніку 1943 г. ЦК КП(б)Б звярнуўся да ўсіх партызанскіх атрадаў і брыгад Беларусі з радыёграмай «Аб задачах партызанскага руху на дадзеным этапе», у якой гаварылася аб тым, што цяпер, калі ідзе масавае выгнанне нямецка-фашысцкіх захопнікаў з савецкай зямлі, у тым ліку і роднай Беларусі, задачы, якія стаяць перад партызанскім рухам, найбольш адказныя і складаныя. Яны ў асноўным зводзяцца да наступнага: ратаваць савецкіх людзей ад знішчэння і вывазу ў нямецкае рабства, не даць магчымасці адступаючаму ворагу рабаваць і спальваць нашы гарады і вёскі, не выпускаць жывымі з нашай зямлі гітлераўскіх разбойнікаў, знішчаць іх усімі сродкамі і спосабамі.

Абмеркаваўшы гэту радыёграму, Асіповіцкі падпольны райком КП(б)Б у кастрычніку 1943 г. прыняў пастанову, у якой гаварылася: «Прыняць усе меры да таго, каб раён дзейнасці кожнага атрада зрабіць непраходным для адступаючай нямецкай арміі. Вывучыўшы ўсе дарогі і магістралі, усеяць іх засадамі, знішчаць усімі сродкамі адступаючыя калоны праціўніка, сустракаць іх раптоўнымі ўдарамі, праследаваць на кожным кроку...»

Гэтыя пастановы ЦК КП(б)Б і Асіповіцкага падпольнага райкома партыі партызаны раёна выканалі з гонарам. Яны працяглы час трымалі пад сваім кантролем вялікую тэрыторыю ў тыле нямецкіх войскаў дыяметрам да 40 кіламетраў, поўнасцю вывелі са строю шашэйныя дарогі Бабруйск — Мінск, Бярэзіна — Чэрвень, чыгунку Асіповічы — Магілёў на ўчастку Асіповічы — Свіслач і чыгуначныя веткі Лапічы — Ліпень і Лапічы — Градзянка, у тым ліку вузлавую станцыю Убарок, а таксама ўсе грунтавыя дарогі. Наносілі сістэматычныя ўдары па чыгуначных магістралях Мінск — Бабруйск, Мінск — Барысаў, чыгункі Асіповічы — Слуцк, знішчалі жывую сілу і тэхніку ворага, абаранялі мірных жыхароў раёна ад знішчэння і вывазу на катаржныя работы ў Германію.

Натхнёныя паспяховымі гераічнымі дзеяннямі Чырвонай арміі па разгроме нямецкай групы армій «Цэнтр» і вызваленні тэрыторыі Беларусі партызаны Асіповіцкага раёна, як і ўсёй рэспублікі, ўзмацнілі ўдары па дэзарганізацыі тылу праціўніка, наладжванню засад на шашэйных, грунтавых дарогах, захопе важных у тактычных адносінах рубяжоў, населеных пунктаў, а ў шэрагу выпадкаў пераходзілі ў рашучае наступленне супраць адыходзячых у паніцы пад ударамі Чырвонай арміі варожых войскаў. Разам з савецкімі воінамі яны ўдзельнічалі ў вызваленні ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў г. Асіповічы, в. Свіслач, шэрагу вёсак, у ліквідацыі нямецкай групоўкі, часткі сіл якой удалося вырвацца з бабруйскага «катла».

Усяго ў баях ва ўзаемадзеянні з часцямі Чырвонай арміі партызаны Асіповіцкага злучэння знішчылі 1322 і ўзялі ў палон 2412 нямецкіх салдат і афіцэраў. Усе палонныя былі перададзены тылавым часцям Чырвонай арміі.

У.І.Лемяшонак.

Змагаліся ў тыле ворага

ОСИПОВИЧСКИЙ ПОДПОЛЬНЫЙ РАЙКОМ КП(б)Б (7.1941—2.7.1944)

С июля 1941 года райком КП(б)Б возглавляли секретари райкома Р.Х.Голанд[1], А.В.Шиенок и член райкома партии председатель райисполкома Н.Ф.Королев.

22 сентября 1942 года Бобруйский межрайонный подпольный комитет КП(б)Б утвердил Осиповичский подпольный райком во главе с секретарем райкома КП(б)Б Р.Х.Голандом.

2 апреля 1943 года ЦК КП(б)Б утвердил первым секретарем Осиповичского подпольного райкома КП(б)Б Г.М.Войтенкова, а Р.Х.Голанда — вторым секретарем райкома партии.

Подпольный райком базировался в Осиповичском партизанском соединении (командир Н.Ф.Королев, с марта 1944 года И.Б.Гнедько, с мая В.В.Глотов).

СОСТАВ ПОДПОЛЬНОГО РАЙКОМА КП(б)Б

Секретари: Голанд Рувим Хаимович (7.1941—2.4.1943 — секретарь, 2.4.1943—2.7.1944 — второй секретарь), Шиенок Александр Васильевич (7.1941—2.4.1943), Войтенков Григорий Максимович (2.4.1943—2.7.1944 — первый секретарь).

Члены райкома: Королев Николай Филиппович (7.1941—8.3.1944), Горелик Мота Рафаилович (22.9.1942 — 2.7.1944), Стельмах Иван Макарович (22.9.1942—2.7.1944), Трацевский Павел Васильевич (22.9.1942—2.7.1944).

Печатный орган подпольного райкома КП(б)Б — газета «За Советскую Родину».

Редактор — Трацевский Павел Васильевич.

Подпольные партийные органы Компартии Белоруссии в годы Великой Отечественной войны (1941—1944): Краткие сведения об организации, структуре и составе. Мн., 1975. С. 200—201.

Р.Х.Голант.

Р.М.Вайцянкоў.

І.М.Стэльмах.

П.В.Трацэўскі.

Э.Ф.Паўлюц.

ОСИПОВИЧСКИЙ ПОДПОЛЬНЫЙ РАЙКОМ ЛКСМБ (14.10.1942—2.7.1944)

До создания подпольного райкома комсомольской работой в районе руководил Осиповичский подпольный райком партии. Комсомольскими организаторами в это время работали коммунисты И.Б.Гнедько, М.М.Бородулин, В.А.Семин, Л.И.Ахпаш и другие, а в городе Осиповичи — комсомолец Ф.А.Крилович.

Подпольный райком комсомола приступил к работе 14 октября 1942 года. Его основная база находилась в соединении осиповичских партизанских отрядов (командиры С.С.Сумченко, Н.Ф.Королев,

[1] Правільна — Голант.

И.Б.Гнедько, В.В.Глотов, комиссар Г.М.Войтенков) в Осиповичском районе.

СОСТАВ ПОДПОЛЬНОГО РАЙКОМА ЛКСМБ

Секретари: Гнедько Иван Борисович (14.10.1942—20.8.1943), Павлюц Эдуард Францевич (20.8.1943—2.7.1944), Куликов Владимир Иванович — секретарь по пропаганде (11.1942—2.7.1944).

Члены райкома: Ахпаш Лазарь Иванович (14.10.1942—2.7.1944), Голанд Рувим Хаимович (14.10.1942—2.7.1944), Семин Василий Акимович (14.10.1942—2.7.1944), Павлюц Эдуард Францевич (10.12.1942 — 20.8.1943), Бородулин Михаил Матвеевич (1.3.1943—2.7.1944), Дашкевич Иван Адамович (20.8.1943 — 2.7.1944), Крилович Федор Андреевич (20.8.1943—2.7.1944), Важник Сергей Фомич (20.8.1943—2.7.1944), Пармон Елена Константиновна (20.8.1943—2.7.1944), Глебова Зинаида Ивановна (2.4.1944—2.7.1944), Гончаренок Алексей Федорович (2.4.1944—2.7.1944).

Подпольные комсомольские органы Белоруссии в годы Великой Отечественной войны (1941—1944): Краткие сведения об организации, структуре и составе. Мн., 1975. С. 242—244.

Дакументы сведчаць

ПРАТАКОЛ № 1 ПАСЯДЖЭННЯ ПАДПОЛЬНАГА КАМІТЭТА АСІПОВІЦКАГА РАЙКОМА КП(б)Б

10 кастрычніка 1942 г.

СЛУШАЛИ: Об утверждении членов подпольного комитета Осиповичского райкома комсомола. (Докладывает Голант.)

ПОСТАНОВИЛИ: Утвердить членами подпольного комитета тт.

Гнедько Ивана Борисовича, 1905 года рождения, члена партии с 1931 года. До начала войны работал заведующим отделом Осиповичского райкома партии.

Семина Василия Антоновича — 1919 года рождения, члена ВЛКСМ, русский. До войны служил в РККА.

Ахпаша Лазаря Івановича — 1915 года рождения, члена ВЛКСМ, греко-татарин. До войны служил в РККА старшиной.

Секретарем подпольного комитета утвердить тов. Гнедько Ивана Борисовича.

СЛУШАЛИ: Об утверждении подпольной организации на железнодорожном узле станции Осиповичи. (Докладывает Голант.)

ПОСТАНОВИЛИ: Утвердить подпольную парторганизацию. Секретарем подпольной парторганизации утвердить тов. Бондаренко Владимира Николаевича, 1906 года рождения, члена партии с 1940 года, белоруса. До начала войны работал заместителем начальника станции Осиповичи.

СЛУШАЛИ: Об утверждении связного для связи с Бобруйским межрайонным комитетом партии.

ПОСТАНОВИЛИ: Рекомендовать связным тов. Гелюса Петра Степановича, 1918 года рождения, члена партии с 1940 года, русский. До войны работал старшим писарем дивизии.

Секретарь подпольного комитета Осиповичского
райкома партии Голант

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь Ф. 1350. Воп. 1. Спр. 150. Л. 1.

ДАКЛАДНАЯ ЗАПІСКА АСІПОВІЦКАГА ПАДПОЛЬНАГА РАЙКОМА КП(б)Б САКРАТАРУ БАБРУЙСКАГА ПАДПОЛЬНАГА МІЖРАЙКОМА КП(б)Б І.М.КАРДОВІЧУ

28 кастрычніка 1942 г.

По Осиповичскому району всего имеется населения 59 тыс. человек, еврейского населения нет. На территории района работают следующие предприятия: стеклозавод «Октябрь» — вырабатывает оконное стекло, быв. райпромкомбинат — производит размол зерна и частичное пиление досок. В районе имеется 2 торфозавода Татарка и Свобода, которые работают с перебоями. На заводе Свобода все машины выведены со строя партизанами, добыча торфа производится ручным способом. В районе имеется 6 немецких гарнизонов, которые

расположены в следующих пунктах: в гор. Осиповичи имеется изменников 400 чел., немцев 300 чел., в в/городке Лапичи — немцев 50 чел., СС; в м. Липень немцев 7 чел., в м. Свислочь 25 немцев; на заводе «Октябрь» немцев 50 чел., которые охраняют ж.-д. мост через реку Березина по ж.-д. магистрали Осиповичи—Могилев; на ст. Татарки 30 немцев — охрана ж.д.; ст. Ясень 25 немцев, также охрана ж.д. Начальником районного управления работает некто Смольский, кем работал до войны неизвестно, поскольку последний недавно прислан в район, начальником районной полиции работает Французенко, который до 1940 г. работал нач. паспортного стола при Осиповичском РОМ НКВД, в 1940 г. был судим на 2 года. Политическое настроение города и деревни с каждым днем растет, население с нетерпением ждет тот момент, чтобы быстрее встретить свою родную Красную Армию. Рабочие и служащие города голодают, источником питания является обмен своих последних вещей. Несмотря на обращение гитлеровцев к населению и его зверские расправы, о том, чтобы население не оказывало бы помощи партизанам, все это остается впустую, наоборот, связь и симпатии со стороны населения к партизанам с каждым днем растут и укрепляются, которые оказывают партизанам материальную и другую помощь.

На территории района пока работает только 7 школ, из них 3 в городе, остальные на периферии с охватом детей 1100 чел. Сеть медицинских учреждений характеризуется следующим: в г. Осиповичи работает больница и амбулатория, за каждый амбулаторный прием больной оплачивает 3—3 р. 50 к., за стационарное лечение 8 р. за койко-день. Имеется также несколько медпунктов на районе с той же оплатой, работа мед. учреждений района поставлена плохо, имеется ряд инфекционных заболеваний, как тиф, дизентерия, чесотка и др. болезни.

Система начисления налогов следующая: зерно и картофель начисляется на деревню в общем количестве, немецкие власти предлагают старшинам общин распределить каждому двору индивидуально, в среднем попадает на каждый двор зерна 30—35 пудов, картофеля от 60 до 80 пудов, но это количество не является окончательным. Молоко — поставки 250 литров от коровы, яичек 150 шт. и др. виды заготовок. Мясо — поставки выполняются следующим образом: к примеру д. Яновка, насчитывающая 50 хозяйств, взят весь скот, Погорельское сельхозправление имеет всего 4 населенных пункта, приказано сдать 150 коров, такое положение и во всем районе. Вот какую систему начисления проводят гитлеровцы.

Денежный налог начисляется подушно, начиная от 16 лет 200 руб., также облагаются денежным налогом и собаки, за цепную собаку 150 руб., за остальных по 200 руб.

По имеющимся у нас данным, взыскание денежного налога временно приостановлено, по неизвестным нам причинам. Система ведения сельского хозяйства общинная, обработка индивидуальная. Планы озимого сева не доведены, посев крестьяне производят произвольно.

За последнее время наши самолеты не прилетали бомбить соответствующие объекты.

В настоящее время в г. Осиповичи работают в немецких учреждениях отдельные члены партии: Карпович — член ВКП(б), работает в настоящее время в заготзерно, до войны работал также в заготзерно, зав. сбытом Верховодка — работает в заготзерно, до войны работал качественником, Карпинский работает в заготзерно, до войны зав. складами фондовыми, Чегилейчик работает на почте, до войны работал нач. почтового вагона, Голубович работает на почте, до войны работал нач. рации.

И.о. секретаря Осиповичского подпольного комитета Голант

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1350. Воп. 1. Спр. 149. Л. 37—38.

ПАСТАНОВА АСІПОВІЦКАГА ПАДПОЛЬНАГА РАЙКОМА КП(б)Б АБ ФАКТАХ НЯПРАВІЛЬНЫХ АДНОСІН АСОБНЫХ ПАРТЫЗАНСКІХ АТРАДАЎ І ГРУП З МЯСЦОВЫМ НАСЕЛЬНІЦТВАМ

3 лістапада 1942 г.

О ФАКТАХ НЕПРАВИЛЬНОГО ПРОВЕДЕНИЯ ОБЫСКОВ И ФАКТАХ МАРОДЕРСТВА, А ТАКЖЕ НЕПРАВИЛЬНОГО РАССТРЕЛА ОТДЕЛЬНЫХ ГРАЖДАН.

Подпольный комитет Осиповичского РК КП(б)Б отмечает, что за последнее время участились случаи неправильного проведения обысков у мирного населения и изъятие отдельных вещей. Так, например, будучи на задании группа из 210 Красного партизанского отряда под руководством политрука 2 роты Глотова провела незаконный обыск у гражданина Ивашкевича Иосифа, при обыске были изъяты 3 теплых платка, простыней 2, свитер и др. вещи, в

то время как гражданин Ивашкевич является вполне советским человеком. Незаконные обыски проводит десантная группа под командованием т. Шарова, который занимается взломом замков, выжиганием порохом пчел. На пос. Гродянка прибыли партизаны из группы Шарова к гражданину Сорокину, взяли кабана у него и за то, что последний не давал взять кабана, был расстрелян, что является незаконным. За десантной группой наблюдается систематическое пьянство, собираемый хлеб в деревне частью расходуется на водку.

Подпольный комитет Осиповичского РК КП(б)Б ПОСТАНОВЛЯЕТ:

1. Запретить всякое незаконное проведение обысков у граждан.

2. Обязать всех командиров и комиссаров отрядов принять все меры к тому, чтобы в дальнейшем ни в коем случае не допускалось проведение незаконных обысков и мародерство.

3. Принять к сведению заявление командира 210 Красного партизанского отряда т. Сумченко о том, что виновные в незаконном проведении обысков, мародерстве привлечены к ответственности и что по этому вопросу издан специальный приказ.

4. Вопрос о командире десантной группы Шарове поставить перед уполномоченным ЦК КП(б)Б о привлечении его к самой строжайшей ответственности, т.к. Шаров неоднократно предупреждался по этому вопросу.

5. Довести до сведения уполномоченного ЦК КП(б)Б о том, что также незаконно расстрелян агент 210 Красного партизанского отряда Бродский начальником разведки т. Бах из десантной группы под командованием т. Овод, а также незаконно расстреляны граждане из деревни Калеина группой т. Сахарова из 208 Красного партизанского отряда, как то граждане Жук Викентий, Жук Александр Викентьевич, Кароль Василий и Трус Константин Павлович.

Просить межрайонный комитет КП(б)Б утвердить настоящее решение.

Секретарь Осиповичского подпольного РК КП(б)Б Голант

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1350. Воп. 1. Спр. 150. Л. 6—7.

Падрыхтаваў У.І.Лемяшонак.

ПАСТАНОВА ЦК КП(б)Б АБ АСІПОВІЦКАЙ ПАДПОЛЬНАЙ РАЁННАЙ ГАЗЕЦЕ

1 снежня 1942 г.

Слушали: Об Осиповичской подпольной районной газете.

Постановили: Разрешить Осиповичскому подпольному райкому КП(б)Б выпуск подпольной районной газеты «За Советскую родину».

Установить формат газеты 20х30 см. Тираж 5000 экз., выход 2 раза в неделю на 2-х полосах.

Поручить т. Горбунову выделить в распоряжение Оиповичского подпольного райкома КП(б)Б партативную типографскую машину и бумагу.

Калинин

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 4. Воп. 3. Спр. 1234. Л. 265.

РАШЭННЕ ЎПАЎНАВАЖАНАГА ЦК КП(б)Б ПА МАГІЛЁЎСКАЙ ВОБЛАСЦІ І.М.КАРДОВІЧА Ў СУВЯЗІ З ФАКТАМІ НЕЗАКОННЫХ РАССТРЭЛАЎ ПАРТЫЗАНАМІ ГРАМАДЗЯН У АСІПОВІЦКІМ РАЁНЕ

8 лютага 1943 г.

Установлен ряд случаев, когда отдельные лица, в порядке сведения личных счетов, сообщают партизанским отрядам о том, что тот или иной гражданин является немецким шпионом. Отряды и их особоуполномоченные, вместо детальной проверки фактов и объективного разбора подобных заявлений, зачастую допросят самого заявителя и еще одного-двух свидетелей, по указанию заявителя, и это считают достаточным материалом для привлечения к ответственности — расстрелу.

Вследствие такого подхода Н-ский партизанский отряд в январе м-це 1943 года расстрелял родственников одного из командиров партизанского отряда, которые работали на пользу партизан, а не немцев.

Более того, установлены случаи, когда отдельные партизанские отряды ловят лиц, посланных в учреждения и организации противника партийными организациями по их заданию для работы в пользу партизан, считая их немецкими шпионами, и последних расстреливают.

Подобная практика может быть выгодна больше для немецкого фашизма и его гестапо. В целях изжития указанных и других серьезных недостатков, установления соответственного централизованного надзора в этом деле

Решаю:

1. Предложить подпольному Осиповичскому РК КП(б)Б в течение одного-двух дней утвердить кандидатуру на должность начальника районного отделения НКВД.

2. Установить, что в обязанности начальника РО НКВД входит:

а) Выдача санкций на привлечение к уголовной ответственности по закону военного времени, тем особоуполномоченным партизанских отрядов, которые расположены на территории Осиповичского района.

б) Начальник РО НКВД несет персональную ответственность перед РК КП(б)Б и вышестоящими партийными органами за правильность привлечения лиц к уголовной ответственности по закону военного времени.

3. Запретить всем командирам и комиссарам партизанских отрядов и бригад, находящихся на территории Осиповичского р-на, производить расстрелы граждан Осиповичского района без санкции нач. РО НКВД Осиповичского р-на. Предупреждаю командиров и комиссаров бригад и отрядов, находящихся на территории Осиповичского р-на, что они несут персональную ответственность за расстрелы лиц гражданского населения без санкции нач. РО НКВД.

4. Предлагаю начальнику РО НКВД представлять мне ежемесячно спецдонесение по этому вопросу.

Уполномоченный ЦК КП(б)Б Белоруссии по Могилевской области Кардович

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1350. Воп. 1. Спр. 150. Л. 34.

Падрыхтаваў У.І.Лемяшонак.

ДАКЛАД НА 1-й ПАДПОЛЬНАЙ ПАРТЫЙНАЙ КАНФЕРЭНЦЫІ АСІПОВІЦКАГА РАЁНА

20 красавіка 1943 г.

О РОЛИ И ЗАДАЧАХ ПАРТОРГАНИЗАЦИИ В ПАРТИЗАНСКОЙ БОРЬБЕ

Товарищи! Собравшись на нашу первую подпольную конференцию районной парторганизации, мы должны обсудить важнейший вопрос, стоящий перед нашей парторганизацией. Это вопрос о роли и задачах парторганизаций в партизанской борьбе...

...Наша конференция, собравшаяся в условиях подполья и жесткого фашистского террора над населением, должна со всей серьезностью, присущей большевикам, подойти к обсуждению поставленного вопроса с тем, чтобы указания товарища Сталина, в его приказе, и намеченные ЦК КП(б) Белоруссии на 5 Пленуме пути и методы для успешной борьбы с ненавистными фашистскими захватчиками, были бы полностью применены и осуществлены нашими партизанскими отрядами и парторганизациями в борьбе с ненавистным врагом.

Для того же чтобы более реально подойти к обсуждению этого вопроса, необходимо проанализировать положение в наших партизанских отрядах и сделать большевистские выводы из действительного положения, наметить необходимые мероприятия для устранения недочетов, для дальнейшей успешной работы в борьбе с фашистскими извергами и их пособниками-предателями разного рода.

§ 1. СОСТОЯНИЕ ПАРТИЗАНСКОГО ДВИЖЕНИЯ

Великое партизанское движение с каждым днем растет и укрепляется, несмотря ни на какие зверства фашистов, Наоборот — зверства фашистских извергов не уменьшают, а еще больше увеличивают ряды народных мстителей в оккупированных областях и районах, в том числе и нашем районе.

Ярким примером этого является то, что только за последние 9 месяцев отряды нашего района выросли на 690 чел., в том числе за 1943 год на 163 чел. Основная масса пришедших к нам в отряды местное население. Эти люди пришли к нам в отряды горя жгучей ненавистью к фашистским людоедам и готовые мстить гитлеровцам за поруганную честь и свободу, за свою любимую Родину, за грабеж, за издевательство над детьми, женами, братьями и сестрами. Но одной ненависти к врагу и готовности отдать все в борьбе с ним — еще недостаточно, чтобы успешно вести борьбу.

Для этого требуется еще и знание военного дела, соблюдение воинской дисциплины, организованность и порядок. Этого же как раз у большинства прибывающих в отряды и не хватает.

Слабое знание военного дела основной массы прибывающих в отряды и личные интересы, из-за которых некоторая часть пришла в отряды, не могли не отразиться на ослаблении дисциплины и организованности в отрядах.

Говоря о состоянии партизанского движения, необходимо отметить то, что за последнее время наблюдается переход к партизанам целых групп полицейских и изменников. Случаи перехода полицейских и изменников имеются и в нашем отряде. Но таких случаев еще мало. Это говорит за то, что мы еще мало вели работы по разложению гарнизонов полицейских и изменников и обязывает нас усилить работу в этих гарнизонах.

Наши партизанские отряды одновременно со своим ростом вели и боевые действия с врагом, воспитывая этим самым в духе непримиримой борьбы пришедшее к нам пополнение.

Боевыми действиями наших отрядов нанесены чувствительные потери против них. Враг испытал на своей спине силу удара партизанских отрядов всей оккупированной территории, в том числе и в нашем районе. Потери фашистов, нанесенные нашими отрядами, следующие:

№ п/о	Убито и ранено фашистов	Взорвано мостов	Спущено эшелонов	Сожжено разных складов	Разбито автомашин	Уничтожено полиции и изменников
210	11142/70	31/6	48/2	18/	16/	-
211	1444/9	27/4	11/3	3/	5/1	/11
212	8/	4/3	-	-	/1	/8
213	-	-	-	5/	-	-
309						
	12594/37	62/13	59/5	26/-	21/2	/19

Из указанных цифр видно, что наши отряды не сидели сложа руки, они действовали и наносили удары по врагу, несмотря на все предпринимаемые врагом противодействия.

Но надо прямо сказать, что нашим отрядам можно было сделать значительно больше. Проведенные отрядами боевые действия недостаточны.

Таково в общих чертах состояние в партизанских отрядах нашего района. Это состояние требует от всей парторганизации в целом и от каждого коммуниста в отдельности большой работы по улучшению существующего положения, по принятию мер для того, чтобы все наши отряды были вполне боеспособными.

Для этого необходимо, чтобы наши парторганизации каждодневно занимались внутри воспитательной и массовой работой в отрядах, вели бы неуклонную борьбу за быстрое и точное проведение в жизнь приказов и распоряжений командования. В этом основная задача парторганизаций отрядов.

§ 2. СОСТОЯНИЕ ПАРТОРГАНИЗАЦИЙ ОТРЯДОВ

Партийные организации отрядов нашего района росли вместе с ростом партизанских отрядов. Рост парторганизаций шел за счет лучших партизан, оправдавших себя в борьбе с немецкими оккупантами, являющихся примером в выполнении боевых заданий и укреплении боевой дисциплины.

Наши парторганизации выросли за второе полугодие 1942 года на 28 членов и 53 кандидата партии и за три месяца 1943 года на 13 членов и 27 кандидатов партии. За это же время в ряды партии принято 16 человек комсомольцев, из общего числа комсомольцев в отрядах в количестве 338 чел. Комсомольские организации занимают видное место в отрядах и находятся на неплохом счету по выполнению боевых заданий. Но несмотря на этот рост, наши парторганизации за счет комсомольцев все же недостаточны.

Комсомол — резерв нашей партии. Поэтому в своей работе парторганизации обязаны уделить больше внимания работе с комсомолом с тем, чтобы комсомольские организации наших отрядов давали для партии достаточное пополнение из своих рядов.

По отрядам этот рост шел следующим образом:

№ п/о	Рост за 2-е полуг. 1942 г.		За 3 месяца 1943 г.		Всего в отрядах	
	членов	кандидатов	членов	кандидатов	членов	кандидатов
210	16	23	3	14	42	43
211	5	3	8	6	14	9
212	-	4	-	2	1	7
213	3	-	2	2	5	3
309	4	3	-	3	4	6
	28	33	13	27	66	68

Из общего прироста коммунистов в количестве 41 член и 60 кандидатов парторганизациями отрядов принято членов — 8, кандидатов — 37, остальные 33 члена и 23 кандидата пришли в отряды вместе с общим пополнением отрядов, представляя различные группы населения.

Поэтому этим коммунистам парторганизации должны уделять наибольшее внимание. Характерным для нашей парторганизации является такой факт, что из общего числа коммунистов — 66 членов; 68 кандидатов, местных только 17 членов и 7 кандидатов, остальные из других областей и районов Союза.

Национальный состав парторганизации следующий:

Белорусов ..... 65 Поляков 2
Русских ..... 45 Армян 2
Украинцев ..... 13 Татар 1
Евреев ..... 5 Марийцев 1

Показанные данные о состоянии парторганизации говорят за то, что наша парторганизация, несмотря на малочисленность, имеет все возможности для того, чтобы полностью справиться с задачами сегодняшнего дня, связанными с борьбой против немецких оккупантов.

Доказательством этого является то, что коммунисты нашей парторганизации в своей основной массе показывают пример в выполнении боевых заданий, в борьбе за укрепление дисциплины отрядов, в работе среди партизан и населения. Такими товарищами, дающими пример в работе и борьбе, являются: Семкин, Стельмах, И.М.Свердликов, Орлов, Лашкевич, Прохоров, Добродумов, Бурмистров, Сатовский, Маркарьян и многие другие, показывающие своим примером, как должен вести себя коммунист.

Одновременно необходимо отметить и то, что в нашей парторганизации имеется еще немало коммунистов, не оправдывающих великого звания члена или кандидата Великой Партии Ленина – Сталина. Такие коммунисты часто не выполняют даваемых им боевых заданий, нарушают военную дисциплину, не заботятся о повышении знаний воинского дела. К числу таких коммунистов можно отнести т.т.Иванова Я., Солодовникова, Соловьева, Сельчук и др.

Для укрепления своих рядов, для улучшения боеспособности всех коммунистов парторганизациями проводится большая внутривоспитательная работа.

Путем постановки на партийных собраниях вопросов о повышении боевых качеств коммунистов, о поднятии идейно-политического уровня членов и кандидатов партии, показывая хорошие и плохие стороны членов и кандидатов партии, наши парторганизации этим самым воспитывают своих коммунистов в духе непримиримой борьбы с фашизмом, в духе горячей любви и преданности своей Родине, своему народу.

§3. ВЫПОЛНЕНИЕ ПРИКАЗА тов. СТАЛИНА от 23/11/43 г. В ОТРЯДАХ НАШЕГО РАЙОНА

В своем приказе тов. Сталин указывает на необходимость — «Неустанно совершенствовать боевую выучку и укреплять дисциплину, порядок и организованность во всей Красной Армии и Военно-Морском Флоте».

Указание тов. Сталина о неустанном совершенствовании боевой выучки и укреплении дисциплины, порядка и организованности, относится не в меньшей степени и к партизанским отрядам, чем к Красной Армии и Военно-Морскому Флоту. Более того, парторганизациям именно на это надо обратить особое внимание.

Далее в приказе тов. Сталина говорится о том, чтобы «Шире раздуть пламя партизанской борьбы в тылу врага, разрушать коммуникации врага, взрывать ж.-д. мосты, срывать переброску неприятельских войск, подвоз оружия и боеприпасов, взрывать и поджигать военные склады, нападать на неприятельские гарнизоны, не давать отступающему врагу сжи-

гать наши села и города, помогать всеми силами, всеми средствами наступающей Красной Армии. В этом залог победы».

Таковы конкретные задачи, поставленные тов. Сталиным перед нами. Выполнение этих задач требует активных боевых действий отрядов по всем указанным в приказе тов. Сталина направлениям.

Но боевые действия наших отрядов, особенно за 1943 год, активными назвать никак нельзя. Приказ тов. Сталина нашими отрядами выполняется крайне неудовлетворительно. Показателем этого являются проведенные боевые операции.

За 1943 год отрядами проведены следующие операции:

№№ п/о	спущ. эшел.	взорв. мост.	уничт. склад.	разб. а/м	убито фаш.	№№ п/о	спущ. эшел.	взорв. мост.	уничт. склад.	разб. а/м	убито фаш.
210	2	6	-	-	72	213	-	-	-	-	-
211	3	4	-	1	28	309	-	-	-	-	-
212	-	3	-	-	8	-	-	-	-	-	-

Из указанных данных видно, что наши отряды для выполнения приказа тов.Сталина сделали очень мало. Некоторые товарищи неудовлетворительное выполнение приказов тов. Сталина пытались оправдать тем, что в этот период нужно было благоустраиваться отрядам, пополнять отряды вооружением и т.д.

В действительности же причины невыполнения приказа тов.Сталина объясняются тем, что, во-первых, для выполнения приказа не было проявлено должной инициативы и настойчивости ни со стороны парторганизаций, ни со стороны своего командования. Показателем этого является не доведение плана боевых действий до подразделений отрядов. Во-вторых, отсутствовала проверка выполнения даваемых заданий тем или иным подразделениям. Например, на жел. дорогу высылалось 18 групп для взрыва пути — выполнили задание только 2. Кандидат партии Солодовников посылался 5 раз на задания и не разу не выполнил их. 3-го марта сего года 170 человек из отряда 210 вышли в засаду на полицию, которая должна была продвигаться по дороге Липень—Осиповичи. Данные о силах полиции были в пользу группы отряда, так как явный перевес сил их был на стороне партизан. Несмотря на это, группа просидела на поселке Воля, не решившись выступить против полицейских. В лагерь вернулись безрезультатно.

Вот факты безответственного отношения к выполнению даваемых заданий, к выполнению приказов командования. Между тем на такие безобразные факты не было должного реагирования ни со стороны парторганизации, ни со стороны командования. В-третьих, не было должного контакта между отрядами и внутри отрядов при подготовке к разрешению тех или иных боевых операций. В результате этого несогласованность действий, стремление захватить более удобные места для проведения операций, помеха друг другу в действиях, излишнее скопление людей в отдельных местах, приводящее к разоблачению в выполнении поставленных задач и к срыву полученного задания.

Все эти недостатки, снижающие боеспособность наших отрядов и подразделений в отрядах. На изжитие этих недостатков, мешающих выполнению приказа товарища Сталина, и должно быть обращено особое внимание наших парторганизаций и командования.

§ 4. ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ ДЛЯ УКРЕПЛЕНИЯ ПАРТИЗАНСКОГО ДВИЖЕНИЯ

Из сказанного ранее видно, что имеющие место недостатки в партизанских отрядах, объясняются главным образом тем, что часто не выполнялись условия, на которых основано партизанское движение. Этими условиями, как известно, являются:

а) правильное взаимоотношение с населением и улучшение работы с нашим активом;

б) укрепление боевой дисциплины и боевой выучки в отрядах;

в) активизация боевых действий отрядов.

Вот те условия, на которых основано существование партизанских отрядов. Возьмем первое положение о правильном взаимоотношении с населением и улучшении работы с нашим активом. Ведь само существование, рост и даже вооружение отрядов возможно только благодаря непосредственной помощи населения. Снабжение наших отрядов продуктами питания, обувью и одеждой проходит также за счет населения. Рост отрядов, снабжение их вооружением проходит также при непосредственном участии населения.

Информационно-разведывательные данные о противнике и предателях мы в основном получаем также через население.

Все это показатель того, что партизанское движение искренне поддерживается народом, так как оно направлено на борьбу и уничтожение ненавистного врага человечества — германского фашизма. Каждодневная искренняя помощь населения партизанским отрядам, как своим защитникам от фашистского зверья и их слуг — предателей разного рода, свидетельствуют о том, что партизанское движение является не из вне принесенное, как об этом твердят фашистские брехуны, а истинно народное движение, тесно связанное всеми нитями с народом.

К сожалению, не редки случаи, когда некоторые наши партизаны в отношении населения допускают факты грубого отношения, мародерства и даже применения физического воздействия и расстрела. Например, партизаны из отряда 211 — Климович М.И. и Суровец К.Ф. в конце марта 1943 года, будучи в дер. Заельник, захотели меду. Для этого они сами полезли за медом, подожгли ульи. От подожженных ульев загорелась изба, а от нее еще 4 двора.

В этой же деревне эти «партизаны» девушку Миронович Надежду Ивановну убили только за то, что ее брат служит в полиции. За все это они были «наказаны» командованием отряда на 5 суток ареста. Такие действия отдельных партизан нарушают взаимоотношения с населением, подрывают авторитет партизанского движения как движения народного. Поэтому парторганизации и командование обязаны к людям, допускающим такие факты, применять самые суровые меры наказания.

Работа с активом имеет для нас очень важное значение. При правильной работе с активом мы получаем возможность выполнять свои задания непосредственно в объектах, находящихся в руках врага. При помощи наших активистов мы налаживаем связи с нужными нам людьми и проводим в жизнь необходимые нам мероприятия.

Но эта важнейшая работа во многих случаях многими нашими товарищами проводится без надлежащей серьезности. Часто в общениях с активистами не соблюдается в таких случаях осторожность и конспиративность. О встрече и связях с активистами знают обычно широкие круги партизанских отрядов. В результате чего бывают случаи, когда наши активисты становятся жертвой такой неосторожности и попадают в лапы гестапо.

Для пользы дела партизанского движения для улучшения работы с активом необходимо эту работу улучшить. Взяться за это должны в первую очередь наши партийные организации, принимая соответствующие меры к людям не ценящим эту работу и не умеющим соблюдать надлежащую конспиративность. Необходимо работу с активом поручить узкому кругу наиболее опытных людей, которые пользовались бы доверием нашего актива.

Базируясь на правильных взаимоотношениях с населением, для еще большего улучшения этих отношений и для укрепления своих рядов партизанским отрядам необходимо укрепление боевой дисциплины и боевой выучки в отрядах.

Но это не нашло еще должного внимания в наших отрядах. За это дело не взялись еще как следует ни командование отрядов, ни парторганизации. Это привело к тому, что имеется много случаев нарушения дисциплины, нарушения правил боевой службы, небрежного отношения к оружию и т.д.

Парторганизации и командный состав отрядов, не ведя надлежащей борьбы с этими недостатками, фактически попустительствовали этому. Такому отношению к укреплению дисциплины и повышению боевой выучки надо положить конец. Парторганизациям и каждому коммунисту в отдельности надо стать во главе борьбы за поднятие дисциплины и боевой учебы. Командование же обязано принимать решительные и быстрые меры к нарушающим дисциплину и уклоняющимся от боевой учебы.

Без правильных взаимоотношений с населением, без укрепления боевой дисциплины и повышения боевой учебы нельзя активизировать и боевые действия партизанских отрядов.

Поэтому нельзя отрывать постановку вопроса об активизации боевых действий партизанских отрядов от вопросов улучшения взаимоотношений с населением и укрепления боевой дисциплины. Если мы посмотрим на проведение отрядами боевых действий, то придем к выводу, что для всех отрядов надо пожелать много большего в деле их боевых действий. Всем отрядам нашего района надо значительно активизировать свои боевые действия.

Чем можно объяснить почти безнаказанные действия полицейских и изменников в районе, сжигающих деревни и уничтожающих население — как не слабостью боевых действий партизанских отрядов.

Только преувеличением сил врага на охране железной дороги и недостаточной решительностью в деле выполнения боевых заданий можно объяснить то, что эшелоны противника беспрепятственно передвигаются к фронту и от фронта. Парторганизации и командование отрядов должны обратить серьезное внимание на то, чтобы боевые задания тщательно подготавливались, на выполнение заданий необходимо посылать людей, способных выполнить задание, поставить дело так, чтобы коммунисты и комсомольцы были всегда застрельщиками в деле выполнения поставленных задач, проверять выполнение даваемых заданий и надлежащим образом реагировать в отношении не выполнивших боевые задания.

Таково в основных чертах положение в отрядах нашего района. Положение это требует большой напряженной работы со стороны парторганизаций отрядов с тем, чтобы на основе улучшения взаимоотношений с населением, укрепления боевой дисциплины и боевой выучки отрядов, на основе активизации боевых действий отрядов улучшить всю работу в отрядах и среди населения, этим самым приблизить дело освобождения нашей Родины от ненавистных фашистских захватчиков.

§ 5. ЗАДАЧИ И РОЛЬ ПАРТОРГАНИЗАЦИЙ

Перед парторганизациями партизанских отрядов нашего района, представляющими парторганизации всего района, стоят большие задачи.

Нашей партийной организации в лице парторганизаций отрядов необходимо в дальнейшей работе обратить главное внимание на воспитание коммунистов исходя из задач, поставленных товарищем Сталиным перед парторганизациями в тылу противника.

В своей повседневной работе парторганизации, посредством политмассовой работы, через стенные газеты и боевые листки, проведением групповых бесед с партизанами, личным примером коммунистов должны воспитывать каждого бойца отряда в духе беззаветной любви к своей Родине и непримиримой ненависти и лютой мести к фашистским захватчикам, предателям и изменникам советского народа.

Несмотря на то, что наши парторганизации являются парторганизациями отрядными, необходимо особое внимание обратить на усиление работы с населением, с тем, чтобы еще шире развернуть партизанское движение, еще больше разжечь ненависть к кровавому фашизму.

Ведя работу с населением, парторганизациям необходимо применять все меры для устранения недостатков во взаимоотношениях с населением. Для улучшения взаимоотношений с населением необходимо главным образом изжить моменты грубостей, мародерства и не чутких отношений к населению. Парторганизации должны стать во главе борьбы с этими недостатками.

Основным вопросом в повседневной работе наших парторганизаций должно быть наилучшее претворение в жизнь приказа товарища Сталина и вытекающих отсюда распоряжений командования отрядов, принимая строжайшие меры партийного взыскания к коммунистам, допускающим нарушение и невыполнение распоряжений командования, нарушающих воинскую дисциплину в подразделениях.

Для лучшего выполнения боевых заданий необходимо парторганизациям отрядов по примеру парторганизации первой роты 210 партизанского отряда развернуть предмайское соревнование между отдельными подразделениями и отрядами.

Парторганизациям отрядов для улучшения своей работы среди населения необходимо обратить серьезное внимание на работу с активом, выделив для этого наиболее опытных людей, способных завоевать доверие наших активистов. В работе с активом основным требованием должны быть дача конкретных заданий активистам и требование от каждого активиста точного выполнения даваемых поручений.

Таковы в основном задачи, стоящие перед нашей парторганизацией. Основная цель этих задач — увеличение боеспособности наших отрядов, лучшее выполнение боевых задач, вытекающих из приказа товарища Сталина и стоящих перед нами, усиление работы с населением, привлечение населения на активную борьбу с заклятым врагом нашего народа и всего человечества — гитлеровским фашизмом.

Задачи эти велики и почетны. Выполнение их требует от всей парторганизации в целом и от каждого коммуниста в отдельности большого напряжения сил и энергии, больших жертв. Выполнение этих задач будет проходить в еще более усложняющихся условиях глубокого тыла противника, и само собой понятно: трудности работы будут увеличиваться. Но мы — большевики, и никакие трудности нас страшить не должны. Чем больше трудностей, тем больше напористости и стремления быстрее их преодолеть.

Наша парторганизация по своему составу морально крепкая организация. Члены и кандидаты организации на своем счету имеют не мало боевых дел, справлялись со всякими трудностями. Поэтому задачи, стоящие перед нами и на данном этапе, мы с честью выполним. Эти задачи будут выполнены потому, что этого требует наш советский народ, изнемогающий под игом кровавого фашизма, этого требует от нас большевистская партия и наш вождь и учитель любимый Сталин.

Секретарь Осиповичского подпольного РК КП(б)Б Войтенков

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1350. Воп. 1. Спр. 153. Л. 8—14.

ПАСТАНОВА АСІПОВІЦКАГА ПАДПОЛЬНАГА РАЙКОМА КП(б)Б АБ ФАКТАХ НЕНАРМАЛЬНЫХ УЗАЕМААДНОСІН ПАРТЫЗАН З МІРНЫМІ ЖЫХАРАМІ

6 жніўня 1943 г.

Главной основой партизанского движения является правильное взаимоотношение с населением. Об этом указывалось в решениях ЦК КП(б)Б, обкома партии и неоднократно разъяснялось райкомом партии.

Несмотря на все эти указания об улучшении взаимоотношений с населением, многие и даже командиры допускают по отношению к населению всевозможные грубости, мародерства, самовольные обыски и изъятия. Не редки случаи когда у крестьян берут коров, лошадей не учитывая ни хозяйственного, ни семейного положения крестьянина, без учета политической благонадежности того или иного крестьянина. Означенные выше безобразия чаще всего допускают группы, посылаемые из отрядов на выполнение различных боевых и хозяйственных заданий. Пользуясь положением самостоятельности, во время данное им для выполнения задания, а также отсутствием контроля со стороны командования, эти группы во многих случаях допускают по отношению к населению всевозможные безобразия.

Недопустимо безобразно в некоторых отрядах подходят к вопросу роста отрядов. Вместо политико-воспитательной, кропотливой разъяснительной работы с каждым вступающим в отряд с тем, чтобы он был действительным патриотом нашей Родины, готовым на всякие жертвы и трудности партизанской жизни, стремящимся беспощадно мстить ненавистным фашистам, многие командиры и политработники партизанских отрядов санкционируют поголовный набор в партизанские отряды, не считаясь ни с желанием, ни с семейным положением, ни с физическим состоянием забираемого в отряд гражданина.

Санкционирование командирами и политработниками поголовного набора в партизанские отряды свидетельствует о непонимании ими указаний тов. Сталина и ЦК партии о развертывании партизанского движения как движения высоко патриотического, действительно народного.

В результате этого в некоторых партизанских отрядах вместо политически здорового роста наблюдается рост за счет людей совершенно недостаточно проверенных и неблагонадежных. В силу чего многих вновь прибывающих приходится в лучшем случае отпускать из отряда по многосемейности или по физическим недостаткам (210, 211 п/о), а в худшем случае часть из нового пополнения сами удирают из отрядов и идут уже не домой, а в полицию или в комендатуру, как это получилось в отрядах 210 — 3 чел., 211 — 2 чел., 215 — один чел. Уйдя из отряда, эти люди выдают месторасположение и состояние лагерей отрядов, физически ставят отряды в серьезную опасность.

Наличие фактов мародерства, пьянства, самовольных обысков и изъятий, поголовной «мобилизации» населения в отряды - являются серьезной угрозой нормальным взаимоотношениям партизан с населением, создают вражду против партизан со стороны населения, создают почву для наших врагов характеризовать партизанское движение как враждебное народу.

Исходя из вышеизложенного РК КП(б)Б постановляет:

1. Обязать командиров и комиссаров партизанских отрядов, партийные и комсомольские организации заняться безотлагательно расследованием актов, подрывающих правильное взаимоотношение партизан с населением. Виновных в нарушении взаимоотношений с населением привлечь к строжайшей ответственности.

2. Парторганизациям, командирам и комиссарам отрядов обратить особое внимание на расширение и улучшение воспитательной работы среди партизан и местного населения, ликвидируя этим недостатки во взаимоотношениях с населением, создавая лучшие возможности для роста партизанских отрядов.

3. Обязать командование отрядов строго придерживаться при проведении заготовок указанных им зон действия. Заготовку основных продуктов — хлеб, картофель, овощи, мясо - производить главным образом за счет полицейских и немецких хозяйств.

4. Разъяснить командованию отрядов, что заготовка продуктов должна проводиться каждым отрядом только в закрепленной за ним зоне населенных пунктов. Заготовка продуктов соседним партизанским отрядом в районе другого отряда может проводиться только с согласия командования последнего.

5. Обязать командиров и комиссаров партизанских отрядов обеспечивать высылаемые на задания группы продуктами первой необходимости. В случае невозможности этого сделать, снабжать эти группы соответствующими документами для согласования вопроса обеспечения их продуктами на месте выполнения группой данного ей командованием задания.

Командирам отрядов, при обнаружении в своих зонах партизан других отрядов, производивших заготовку продуктов без особого на то разрешения, или тем более занимающихся мародерством и незаконным изъятием имущества у населения, полностью применять приказ Военно-оперативной группы РК КП(б)Б по этому вопросу, т.е. разоружать лиц, допускающих безобразия, и направлять в Военно-оперативную группу на предмет принятия к виновным соответствующих мер взыскания.

6. Предупредить командиров и комиссаров партизанских отрядов, что они лично отвечают за допущение фактов мародерства, незаконного изъятия имущества и других безобразий по отношению к населению.

7. Воспретить поголовный набор в партизанские отряды людей не только не благонадежных, но также и не желающих по разным причинам идти в п/о. Считать метод поголовного набора в п/о политически вредным, противоречащим указанию партии о развертывании партизанского движения.

8. Предложить командирам и комиссарам отрядов, партийным и комсомольским организациям всю работу по росту партизанских отрядов строить исходя из указаний тов. Сталина и ЦК КП(б)Б о развертывании партизанского движения. Усиливая разъяснительно-воспитательную работу среди населения, привлекать его к партизанской жизни путем строго добровольным, организовывая группы самозащиты в населенных пунктах из местного населения, путем вовлечения населения в активную помощь партизанским отрядам в хозяйственных и боевых делах отрядов.

9. Обязать парторганизации и командование п/о при ведении воспитательной работы и в повседневной жизни личного состава отрядов особое внимание уделять вновь прибывшим в отряд.

10. Предупредить всех командиров и комиссаров п/о о недопустимости поголовного набора населения в отряды. Факт поголовного набора в отряды расценивать как политически вредный, антипартийный поступок и к допускающим такие факты применять самые суровые меры партийного и административного взыскания.

11. Военно-оперативной группе установить степень виновности командиров и комиссаров отрядов, допустивших случаи поголовного набора в отряды и принять соответствующие меры взыскания.

Секретарь Осиповичского подпольного РК КП(б)Б Войтенков

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1350. Воп. 1. Спр. 150. С. 94, 94 адв.

Падрыхтаваў У.І.Лемяшонак.

Падполле дзейнічае

У першыя дні вайны асіпаўчане працавалі, не лічачыся з часам. Усе гарэлі жаданнем спыніць і разбіць ворага. У райваенкамат стаяла чарга добраахвотнікаў, пачалося фарміраванне баявых груп па барацьбе з варожымі дэсантнікамі і дыверсантамі.

У Асіповічах быў заснаваны штаб абароны горада і раёна, кіраўніком якога стаў старшыня выканкома раённага Савета Мікалай Піліпавіч Каралёў. Штаб пачаў эвакуацыю з горада дзяцей, сем'яў рабочых і служачых, каштоўнасцей, гаспадарчага і вытворчага абсталявання і важных архіўных дакументаў.

У канцы дня 23 чэрвеня кіраўнік аддзялення Дзяржбанка Самуіл Каплан, пагрузіўшы каштоўнасці на грузавую машы-

ну, разам з касірам і ахоўнікам паехалі ў Бабруйск.

Назаўтра работнікі аддзялення Дзяржбанка прыйшлі на працу. Васіль Малевіч, Галіеўскі, Софія Махалівер, Галіна Іонус сышліся разам і задумаліся, што рабіць? Ні грошай, ні аховы аддзялення ўжо не было, але з магазінаў пачала паступаць выручка, прыходзілі касіры за грашыма на выплату зарплаты. Каб вырашыць, як паступіць з работай аддзялення, Малевіч адправіўся ў штаб абароны раёна, які размяшчаўся на рагу вуліц Чумакова і Чырвонаармейскай у хутка пабудаваным бліндажы. Калі Малевіч увайшоў у бліндаж, там знаходзіўся начальнік штаба абароны раёна М.П.Каралёў, другі і трэці сакратары райкома партыі і начальнік міліцыі Дзяменцьеў. Малевіч звярнуўся да дзяжурнага загадчыка райфа Старавойтава з пытаннем, як паступіць з работай аддзялення Дзяржбанка? Размову пачуў Каралёў і распарадзіўся:

— Працягвайце працаваць, прымайце і выдавайце грошы, наколькі гэта будзе магчыма!

Дзяменцьеў выдзеліў людзей для аховы аддзялення Дзяржбанка. Так яны працягвалі працаваць да 29 чэрвеня. Грошай у банку не засталося, так як выдача перавышала прыём. Вечарамі служачыя, баючыся бамбёжак, ішлі за горад, начавалі дзе прыдзецца. Раніцай 29 чэрвеня даведаліся, што Бабруйск ужо захапілі немцы. Штаб абароны раёна выбыў з горада. Малевіч з Галіеўскім сабралі ў аддзяленні карткі ўзору подпісаў, іншыя дакументы, спалілі іх, а затым адправіліся на вакзал з надзеяй выехаць у Магілёў. У гэты час з Брэста прыбыў браняпоезд. Чыгуначнікі дэпо па патрабаванні камандзіра далі пад яго паравоз і прычапілі тры пустыя платформы. Малевічу і Галіеўскаму ўдалося на платформе паехаць на Магілёў. Каля в. Гарожа гітлераўцы з гармат разбілі паравоз і пачалі расстрэльваць людзей на платформах. Тут Малевіч і Галіеўскі згубілі адзін аднаго. Малевіч дайшоў да в. Максімаўка, там сустрэўся з бацькам Казімірам Францавічам (які збег з Асіповіч), маці Антанінай Гіляраўнай, сястрой Софіяй і братам Барысам. У ліпені бацькі і сястра пайшлі ў Асіповічы, а Васіль з брагам засталіся ў Максімаўцы касіць сена і ўбіраць жыта.

М.С.Шведаў.

22 чэрвеня 1941 г. Марк Шведаў вёў пасажырскі цягнік да станцыі Цімкавічы — апошняй станцыі на старой граніцы СССР. Уязджаючы на станцыю Слуцк, Шведаў убачыў, як на пероне вакзала тоўпіліся занепакоеныя людзі з маёмасцю і дзецьмі на руках. Гэта былі першыя бежанцы.

Ад чыгуначнікаў машыніст даведаўся, што фашысцкая Германія напала на Савецкі Саюз. Вайна! Пасажыры, якія нрыехалі ў Слуцк, хутка пакідалі цягнік і беглі па дамах. Людзі, якія павінны былі ехаць да Цімкавіч, разгубіліся, не ведаючы, што ім рабіць: ехаць далей ці вярнуцца назад. Выконваючы графік, Шведаў са сваімі памочнікамі Софіяй Самец і Арсеніем Няхаем давялі цягнік да Цімкавіч і вярнуліся ў Асіповічы. Цягнік быў перагружаны эвакуіраванымі. У Асіповічах на пероне таксама тоўпілася шмат народу: пачалася эвакуацыя сем'яў рабочых і служачых гарадка і чыгуначнага вузла.

Праз двое сутак Шведаў, яго памочнік А.Няхай і практыкант У.Макарэвіч прынялі паравоз, прычапілі яго да саставу, гружанага хлебам, і адправіліся на Магілёў. Дарога была забіта саставамі. На станцыі Свіслач стварылася пробка: на чыгуначным мосце цераз Бярэзіну гітлераўцы абстралялі састаў і пашкодзілі паравоз. Шведаў і яго напарнікі вымушаны былі пакінуць лакаматыў і пешшу па пуцях ісці назад. Каля разбітага вагона са зброяй яны ўзброіліся пісталетамі «ТТ». На станцыі Брыцалавічы Шведаў даведаўся, што яго сям'я з Асіповіч пайшла ў в. Смык. Вырашылі ісці туды, а Арсенія Няхая паслалі ў Асіповічы ў разведку. У в.Смык да Шведава і Макарэвіча далучыўся электразваршчык паравознага дэпо Павел Антонавіч Гірыловіч. У размове з вяскоўцамі Шведаў

У.М.Макарэвіч.

А.Ф.Чайкоўскі.

У.М.Бандарэнка.

П.А.Гірыловіч.

даведаўся, што ў лесе, каля станцыі Дзераўцы, стаіць вайсковая часць Чырвонай арміі. Вырашылі ісці туды, для сувязі з ваеннымі паслалі мясцовую настаўніцу Марыю Філімонаўну Сянюк. Ноччу яна вярнулася ў суправаджэнні трох камандзіраў. Камандаванню палка тэрмінова патрабаваліся звесткі аб абстаноўцы ў Асіповічах і ваколіцах. Вайскоўцы папрасілі Шведава дапамагчы. Дамовіліся і аб спосабах сувязі. Выконваючы даручэнне, Шведаў пайшоў у Асіповічы на разведку. Вуліцы горада былі бязлюднымі. Толькі ў раёне клуба чыгуначнікаў на 2 грузавых аўтамашынах чырвонаармейцы вялі бой з уварваўшымся ў горад нямецкім танкам, якога ўдалося падбіць. У той жа дзень Шведаў вярнуўся ў Дзераўцы, а праз двое сутак са сваёй сям'ёй, Уладзімірам Макарэвічам і Паўлам Гірыловічам вярнуўся ў Асіповічы, дзе ўжо гаспадарылі акупанты.

Шведаў і намеснік начальніка станцыі Уладзімір Мікалаевіч Бандарэнка пачалі фарміраваць падпольную групу, у якую ўвайшлі Марыя Побыль, Фёдар Крыловіч, Міхаіл Няверка. У паравозным дэпо Шведаў сустрэўся з Арсеніем Няхаем і Аляксандрам Фёдаравічам Чайкоўскім. Дамовіліся дзейнічаць сумесна. Пачалі разбіраць станкі, хаваць дэталі, разносіць па дамах інструмент. (Пазней частка яго была перададзена ў партызанскую майстэрню.)

Бандарэнку перад самым прыходам акупантаў удалося па тэлефоне звязацца ў Гомелі з начальнікам Беларускай чыгункі Краснабаевым, які даў указанне разбурыць апаратуру цэнтральнага ўпраўлення вузла. Заданне паспяхова выканалі: дыспетчар Андрэй Андрэевіч Пазняк, стрэлачнікі Марыя Побаль, Аляксей Мікалаевіч Бандарэнка, дзяжурны па станцыі Міхаіл Мацвеевіч Няверка, яго жонка Серафіма Іванаўна, рабочыя Іван Дзмітрыевіч Лаўроў, Міхаіл Дзянісавіч Зінкевіч, вагаўшчык гандлёвай канторы Кірыл Фёдаравіч Брытвіч, хатняя гаспадыня Софія Андрэеўна Бандарэнка, рабочы вагоннага дэпо Аляксандр Фёдаравіч Купцоў. 29 ліпеня 1941 г. член падпольнай групы Марыя Побаль перад прыбыццём з Мінска дрызіны з гітлераўцамі перавяла стрэлкі ў тупік, у выніку чаго былі параненыя салдаты і афіцэры, якія ў ёй знаходзіліся. Восенню 1941 г. фашысты дазналіся, хто зрабіў гэту дыверсію, Марыя Побаль была арыштавана і расстраляна.

Стрэлачнік Міхаіл Няверка ў пачатку жніўня 1941 г. на пуцях Магілёўскага парка Асіповіч расшыў рэйкі і зрабіў крушэнне паравоза і 8 вагонаў.

Машыніст Аляксандр Сцяпанавіч Крот, калі фашысты пачалі бамбіць Мінск, вёў цягнік з боепрыпасамі на станцыю Калодзішчы. На станцыі Калядзічы састаў спынілі (Мінск цягнікоў не прымаў з-за бамбёжак). Пасля адбою паветранай трывогі састаў праследаваў на таварную станцыю. Яго паравоз прычапілі да эшалона з бежанцамі і адправілі ў Асіповічы. У Асіповічах Крот ужо не застаў кіраўніцтва станцыі, дэпо і іншых службаў вузла — яны эвакуіраваліся. Пасля невялікага адпачынку брыгаду Аляксандра Крата адправілі далей на Магілёў. Перасякаючы шашу Мінск — Бабруйск, паравозная брыгада ўбачыла на ёй нямецкія танкі. На станцыі Брыцалавічы даведаліся, што чыгунка на Магілёў ужо перарэзана акупантамі.

Каля станцыі Свіслач цягнік Крата быў абстраляны нямецкімі танкамі. Яны вярнуліся ў Брыцалавічы, дзе папалі пад бамбёжку, пакінулі там цягнік і пайшлі ў в. Малая Гарожа, а раніцай вярнуліся ў Асіповічы.

У Асіповічах ужо гаспадарылі акупанты. Жадання працаваць на чыгунцы людзі не праяўлялі і іх прымушалі гэта рабіць. Выклікалі ў камендатуру і машыністаў Крата, Чайкоўскага, начальніка аднаўленчага поезда Мікалая Шкатава, начальніка паштовага аддзялення Пазнякова. Папярэдзілі аб неабходнасці прыступіць да працы, у адваротным выпадку — расстрэл.

У ліпені 1941 г. у Асіповічах дзейнічалі ўжо дзве падпольныя групы.

Група ў паравозным дэпо пад кіраўніцтвам М.С.Шведава (машыністы Казімір Іосіфавіч Гіліцкі, Уладзімір Максімавіч Макарэвіч, Мікалай Іванавіч Патоцкі, электразваршчык дэпо Павел Антонавіч Гірыловіч, рабочы Пётр Фёдаравіч Дабрынеўскі, рэдактар раённай газеты «Калгасная праца» Яфім Цімафеевіч Свердлікаў, дастаўшчыца тэлеграм службы сувязі вузла Яўгенія Мікалаеўна Буднік, дырэктар сярэдняй школы Васіль Паўлавіч Сянюк, сакратар нямецкай гарадской управы Васіль Паўлавіч Ждановіч, жонка М.С.Шведава — Ніна Максімаўна Шведава, яго цесць пенсіянер Максім Сільвестравіч Макарэвіч, яго жонка хатняя гаспадыня Марфа Платонаўна, усяго 13 чалавек).

Група сярод рамонтнікаў паравознага дэпо пад кіраўніцтвам Аляксандра Фёдаравіча Чайкоўскага з 6 чалавек (Аляксандр Сцяпанавіч Крот, малады рабочы Мікалай Міхайлавіч Астаповіч, Аляксандр Віктаравіч Русаковіч, бацька А.Ф.Чайкоўскага — Фёдар Навумавіч Чайкоўскі, яго жонка хатняя гаспадыня Софія Васільеўна).

Дом № 4 на вуліцы Кароткай, дзе жылі Макарэвічы і Шведавы, стаў яўкай для сувязных падпольных груп і партызанскіх атрадаў. Сам Шведаў, працуючы машыністам, кіраваў падпольнымі групамі і асабіста здзяйсняў дыверсіі. За першыя месяцы акупацыі ён вывеў са строю 9 паравозаў.

На першых парах знаходжання на акупіраванай тэрыторыі ў падпольшчыкаў не было неабходнага вопыту. У многіх выпадках дыверсіі праводзіліся без папярэдняй падрыхтоўкі, без захоўвання канспірацыі.

М.М.Няверка.

А.С.Крот.

Я.М.Буднік.

В.П.Сянюк.

М.П.Макарэвіч.

М.С.Макарэвіч.

У канцы жніўня 1941 г. у Асіповічы да дырэктара сярэдняй школы № 1 Васіля Паўлавіча Сенюка прыйшла настаўніца Марыя Філімонаўна Сянюк, яго аднавяскоўка. У гутарцы яна паведаміла, што ў лесе каля Градзянкі размясцілася група савецкіх дэсантнікаў, а з імі партыйныя і савецкія работнікі раёна. У гэты ж дзень пазней да Сенюка завітаў дырэктар Градзянскай школы Васіль Іванавіч Іваноў і папрасіў Васіля Паўлавіча пазнаёміць з

В.І.Іваноў.

А.М.Іванова-Сакалова.

надзейным чыгуначнікам. Марыя Сянюк прысутнічала пры сустрэчы і прапанавала кандыдатуру машыніста Маркa Шведава. Неўзабаве Іваноў і Марыя Сянюк прыйшлі да Шведава на кватэру. Васіль Іванавіч паведаміў, што прыйшоў па даручэнні камандзіра дэсантнай групы Г.В.Пыжова. Яму патрэбны звесткі аб выніках дыверсіі (крушэнне поезда), учыненай іх групай у раёне станцыі Рудзенск. Шведаў згадзіўся дапамагчы і выканаў гэта заданне.

Аднойчы Шведаў сустрэўся з электрамеханікам службы сувязі вузла Пятром Куліковым, які паведаміў, што мае радыёпрыёмнік. Гэта паведамленне парадавала Шведава. Было вырашана выкарыстаць гэта для атрымання інфармацыі пра становішча на франтах і інфармавання насельніцтва.

У хуткім часе да Шведава прыйшла з Градзянкі жонка Васіля Іванова Аляксандра Мікалаеўна Іванова-Сакалова і перадала просьбу Пыжова прыйсці да яго на сустрэчу. Шведаў узяў з сабой Паўла Гірыловіча, Уладзіміра Макарэвіча і Аляксандра Крата і на фурманцы, у суправаджэнні Івановай-Сакаловай, паехаў на сустрэчу.

Падпольшчыкаў сустрэлі камандзір Асіповіцкай партызанскай групы старшыня райвыканкома Мікалай Піліпавіч Каралёў, камандзір дыверсійна-разведвальнай групы Пыжоў, другі сакратар Асіповіцкага РК КП(б)Б Рувім Голант, трэці сакратар Аляксей Шыёнак, начальнік Асіповіцкага міжрайаддзела НКДБ Мазур і начальнік Слонімскага гараддзела НКДБ Баранавіцкай вобласці Сцяпан Сумчанка. Шведаў паведаміў ім аб становішчы ў горадзе і аб тым, што ім арганізаваны дзве падпольныя групы: у паравозным дэпо і сярод рамонтнікаў.

На гэтай першай сустрэчы падпольшчыкі атрымалі падрабязны інструктаж і заданні, былі абмеркаваны спосабы, месцы і час сувязі. Павел Гірыловіч перайшоў у партызанскую групу, яго ваяўнічая нястрыманасць была несумяшчальна з падпольнай работай.

Васіль Паўлавіч Сянюк адзін з першых устанавіў сувязь з партызанамі, уліўся ў падпольную групу Марка Шведава і стаў яго намеснікам. Яго кватэра, што размяшчалася ў будынку школы, стала явачнай для партызанскіх сувязных. Сянюк падбіраў сярод навучэнцаў старшых класаў найбольш здольных, стойкіх і жадаючых дапамагаць у падпольнай рабоце. З ліку такіх быў Сяргей Важнік, які сабраў у насельніцтва грошай і аблігацый на суму 17 тыс. руб. Гэта праз 210-ы партызанскі атрад было перададзена ў фонд абароны СССР. Школьнікі ў ваколіцах горада збіралі і хавалі зброю і боепрыпасы.

У ліпені 1941 г. былы шафёр райвыканкома Махнач прывёз з Пухавіч Сенюку тол, складзены ў яшчыкі з-пад цвікоў. За толам прыехаў Васіль Іваноў. Узрыўчатку пагрузілі на фурманку, накрылі сенам і посцілкай, і Іваноў адвёз яе ў Градзянку.

У пачатку жніўня 1941 г. стварылася трэцяя падпольная група пад кіраўніцтвам Уладзіміра Бандарэнкі і яго намесніка Андрэя Андрэевіча Пазняка. У яе ўваходзілі 11 чалавек: стрэлачніца Марыя Іванаўна Побаль, дзяжурны па пуцях Міхаіл Мацвеевіч Няверка, яго жонка Серафіма Іванаўна, рабочы Іван Дзмітрыевіч Лаўроў, рабочы Міхаіл Дзянісавіч Зінкевіч, рабочы вагоннага дэпо Аляксандр Фёдаравіч Купцоў, стрэлачнік Аляксандр Мікалаевіч Бандарэнка (брат Уладзіміра), хатняя гаспадыня Софія Андрэеўна Бандарэнка і Кірыл Фёдаравіч Брытвіч.

У Асіповічах было створана кіруючае ядро падполля, у якое ўвайшлі М.Шведаў, В.Бандарэнка, А.Крот, А.Чайкоўскі, М.Няверка, А.Крыловіч.

Ядро было звязана з партызанскімі атрадамі, якія дзейнічалі не толькі ў Асіповіцкім, але і ў Чэрвеньскім, Бярэзінскім, Пухавіцкім і Старадарожскім раёнах Мінскай вобласці.

Падтрымліваць сувязь з партызанскімі атрадамі была справа цяжкая і

небяспечная. Ад кожнага сувязнога патрабаваліся не толькі смеласць, але і вынаходлівасць. Амаль кожны сувязны знаходзіўся на працы, яго адсутнасць маскіравалі, стваралі алібі. Сувязны Аляксандр Крот перад сустрэчай з партызанамі націраў руку едкім люцікам — атрымліваўся пухір, а падпольшчык урач П.С.Козак выдаваў вызваленне ад працы — гэта не выклікала падазрэння ў немцаў. Сувязныя забяспечваліся пасведчаннямі (аўсвайсамі), даведкамі.

У канцы 1941 г. тайная палявая паліцыя (ГФП) зрабіла вобыск на кватэры ў электрамеханіка чыгуначнага вузла сувязі Пятра Кулікова. Шукалі радыёпрыёмнік, але не знайшлі. Пасля гэтага вырашылі перанесці прыёмнік да Фёдара Крыловіча. Слухаць радыёперадачы па чарзе хадзілі толькі Марк Шведаў і Аляксандр Чайкоўскі. Па выніках перадач рыхтавалі лістоўкі, якія распаўсюджвалі сярод насельніцтва.

У 1942 г. барацьба падпольшчыкаў узмацнілася. У іх рады ўліліся новыя сілы чыгуначнікаў, медыцынскіх работнікаў, служачых лясной гаспадаркі, нямецкіх устаноў. Была арганізавана камсамольска-маладзёжная група пад кіраўніцтвам Фёдара Крыловіча, у якую ўвайшлі Сяргей Фаміч Важнік, Леанід Тарасавіч Верашчагін, Уладзімір Іванавіч Крукоўскі, Станіслаў Сямёнавіч Міхайлаўскі і Генадзь Баляслававіч Сакалоўскі (з канца ліпеня 1943 г. кіраўнік гэтай групы).

У раённай бальніцы стварылася група пад кіраўніцтвам урача Еўдакіі Піліпаўны Шамко і медсястры Веры Андрэеўны Гацко. У групу ўваходзілі таксама медсястра Ніна Яраславаўна Вельяоц, тэлефаністка канторы сувязі Зінаіда Францаўна Жданава і ўрач-стаматолаг Павел Аляксандравіч Мышкоўскі.

У чыгуначнай бальніцы спачатку дзейнічала падпольная група пад кіраўніцтвам урача Піліпа Сяргеевіча Козака, у яе ўвайшлі ўрачы Уладзімір Іванавіч Кіржыманаў, Марыя Пятроўна Свірыдава, фельчар Алена Фёдараўна Козак, медсястра Сусана Лукінічна Дубовік, хатнія гаспадыні Кацярына Мінаўна Арлова, Надзея Мікалаеўна Качкоўская.

У горадзе дзейнічала таксама падпольная група пад кіраўніцтвам Ганны Іванаўны Коваль, у якую ўваходзілі Іван Іванавіч Коваль, Сямён Лаўрэнцьевіч Чэхальскі, а таксама група пад кіраўніцтвам Іларыі Кліменцьеўны Радзівілавай, у якую ўвайшлі Зінаіда Міхайлаўна Астаповіч, Дзмітрый Якаўлевіч Кіпрычэнка, Ніна Мікалаеўна Санковіч.

У Асіповіцкім раёне стварыліся тры падпольныя дыверсійныя групы. У в. Градзянка пад кіраўніцтвам дырэктара сярэдняй школы сувязнога партызанскага атрада Васіля Іванавіча Іванова дзейнічала група, у якую ўвайшлі шэсць чалавек: ляснічы Пётр Назаравіч Гацко, інжынер Асіповіцкага ДЭУ-720 Аляксандр Назаравіч Гацко, хатняя гаспадыня Аляксандра Іванаўна Іванова-Сакалова, навучэнцы Венера Віктараўна Гурына, Ніна Піменаўна Мяжэнная.

Падпольная група ў в. Брыцалавічы складалася з 11 чалавек. У яе ўваходзілі ветфельчар Рыгор Нікіфаравіч Баразна, кіраўнік Іван Іванавіч Патапейка, брыгадзір калгаса «Чырвоная ніва» Арцём Іванавіч Патапейка, загадчык магазіна сельпо Фёдар Фаміч Патапейка, навучэнцы Зінаіда Пятроўна Сушко-Баразна, Марыя Вікенцьеўна Сташэўская-Крукава, Уладзімір Дзмітрыевіч Блінкоў, ляснік Вікенцій Іосіфавіч Сташэўскі, хатнія гаспадыні Сабіна Адамаўна Сташэўская, Ядвіга Іосіфаўна Сарока, служачы торфапрадпрыемства «Татарка» Андрэй Навумавіч Якавіцкі.

У в. Ліпень у падпольную дыверсійную групу з пяці чалавек пад кіраўніцтвам Марка Уладзіміравіча Кунько ўваходзілі Мікалай Паўлавіч Гоцін, землямер Аляксей Фёдаравіч Ганчаронак, ляснік Сцяпан Ільіч Хаткевіч і навучэнец Мікалай Дарафеевіч Ганчаронак.

Вясковыя падпольшчыкі вялі барацьбу з акупантамі да верасня 1943 г. Гітлераўцы напалі на след падпольшчыкаў, пачаліся пагромы і масавыя арышты. Былі расстраляны Венера Віктараўна Гурына, Ніна Піменаўна Мяжэнная, Уладзімір Дзмітрыевіч Блінкоў, Вікенцій Іосіфавіч Сташэўскі, Сабіна Адамаўна Сташэўская, Андрэй Навумавіч Якавіцкі. Быў павешаны Сцяпан Ільіч Хаткевіч. Астатнія падпольшчыкі ў складзе 15 чалавек пайшлі ў партызанскія атрады.

Да канца жніўня 1941 г. у раёне дзейнічала 10 самастойных партызанскіх груп. Іх баявая дзейнасць супраць нямецка-фа-

М.Ф.Лемеш.

шысцкіх акупантаў актывізавала прыток новых людзей.

Камандзір партызанскай групы М.П.Каралёў (атрады яшчэ не былі створаны) даручыў кіраўніку Асіповіцкага падполля Марку Шведаву звязацца з Міхаілам Фёдаравічам Лемешам, які працаваў у акупантаў загадчыкам аддзела Цэнтральнага гандлёвага таварыства (ЦГТ). У яго распараджэнні быў харчовы склад, якім кіраваў былы загадчык склада райспажыўсаюза Міхаіл Акімавіч Доўгаль.

У пачатку вайны Каралёў запрасіў да сябе Лемеша і прапанаваў яму падумаць аб супрацоўніцтве з партызанамі ва ўмовах акупацыі. Лемеш згадзіўся. Пасля строгага загаду акупантаў гараджанам вярнуцца і пачаць працаваць Міхаіл прыйшоў у Асіповічы і з дапамогай бургамістра Гараніна ўладкаваўся на працу загадчыкам рускага аддзела забеспячэння Цэнтральнага гандлёвага таварыства. Не паспеў Лемеш пазнаёміцца з людзьмі, як у жніўні 1941 г. быў арыштаваны тайнай палявой паліцыяй. Яго пасадзілі ў Бабруйскую крэпасць па падазрэнні ў прыналежнасці да каманднага складу Чырвонай арміі.

Пры дапамозе бургамістра Гараніна Лемешу ўдалося вырвацца з-пад арышту. Пасля вяртання дадому і аднаўлення на працы Лемеш пачаў весці падрыхтоўку па стварэнні падпольнай групы сярод работнікаў ЦГТ і харчовых складоў.

Фёдар Усцінавіч Верхаводка ў пачатку 1941 г. працаваў намеснікам дырэктара Збожжанарыхтоўкі. Пасля бамбёжак і пажараў у горадзе ён пакінуў сям'ю ў Асіповічах і падаўся на ўсход да лініі фронту. 25 чэрвеня 1941 г. Фёдар Усцінавіч і дырэктар Збожжанарыхтоўкі Канстанцін Максімавіч Вайцянкоў, брат першага сакратара Асіповіцкага РК КП(б)Б, вырашылі праз Градзянку і Бярэзінскі раён дабрацца да Магілёва. У Градзянцы яны сустрэлі другога сакратара Асіповіцкага райкома партыі Голанта і старшыню райвыканкома Каралёва.

Каралёў прапанаваў: «Па ўсёй верагоднасці, рабіць трэба так: Вайцянкоў застанецца з намі, а табе, Фёдар Усцінавіч, ехаць у Магілёў не трэба. Свой чалавек у горадзе нам вельмі неабходны. Вяртайся ў Асіповічы да сям'і. Уладкоўвайся на працу. За дапамогай у гэтай справе прапаную звярнуцца да Лемеша. Ён павінен дапамагчы табе ўладкавацца на працу».

Верхаводка вярнуўся ў Асіповічы. Трохі агледзеўшыся на жыццё ў новых умовах, праз некалькі дзён сустрэўся з Лемешам і расказаў яму аб сустрэчы з Кавалёвым і Голантам. Лемеш паведаміў, што загадчыкам рускага аддзела нарыхтовак ЦГТ, арганізаванага акупантамі, працуе Канстанцін Пармон, былы намеснік дырэктара леспрамгаса. Ён свой чалавек.

З дапамогай Пармона Ф.У.Верхаводка быў уладкаваны на пасаду загадчыка склада аддзела нарыхтовак. Так быў пакладзены пачатак арганізацыйнаму афармленню падпольнай групы Лемеша і Верхаводкі.

У цеснай сувязі з гэтай групай дзейнічалі і некаторыя іншыя патрыёты, у прыватнасці В.К.Малевіч, які да вайны працаваў крэдытным інспектарам Асіповіцкага аддзялення Дзяржбанка. Ён увайшоў у кантакт з партызанамі, і з іх дапамогай заняў пасаду загадчыка прыёмнага пункта па нарыхтоўцы збожжа і агародніны ў Градзянцы.

14 кастрычніка 1941 г. да Малевіча прыехаў старшыня калгаса з в. Палядкі Баранцэвіч і запрасіў у госці на Пакровы.

Малевіч прыняў запрашэнне і разам з Баранцэвічам на кані прыехаў у Палядкі, калі ўжо сцямнела. У пакоі знаходзілася 6—8 чалавек. Баранцэвіч пасадзіў Малевіча за стол, наліў стакан гарэлкі, а сам выйшаў з хаты. У хуткім часе ён вярнуўся, з ім быў старшыня райвыканкома Мікалай Піліпавіч Каралёў. Прысутныя ўсталі і павіталі госця. Ён падышоў да Малевіча, падаў яму руку і назваўся. Спачатку гутарка была стрыманай, не клеілася.

Каралёў пацікавіўся навінамі. Малевіч падрабязна расказаў аб тым, якія ўстано-

вы ў Асіповічах арганізаваны акупантамі, ахарактарызаваў асобных людзей, якія працавалі ў нямецкіх установах, паліцыі, аб праследаваннях савецкіх актывістаў, патрыятычна настроеных людзях. Адначасова спытаў: «Як можна пайсці ў партызаны, калі жыць тут стане немагчыма?» — «Зараз ісці ў партызаны заўчасна і марна. Працуючы ў акупантаў, можаш прынесці больш карысці».

Ю.І.Брытвіч да вайны працаваў фізруком сярэдняй школы, з пачаткам акупацыі — рахункаводам Градзянскай сельрады. Малевіч і Брытвіч добра ведалі адзін аднаго. Малевіч расказаў аб сустрэчы і размове з Каралёвым.

11 снежня 1941 г. Васіль Іваноў запрасіў Малевіча да сябе на кватэру, перадаў яму зводкі Саўінфармбюро, у якіх гаварылася аб разгроме немцаў пад Масквой, папрасіў размножыць і распаўсюдзіць сярод насельніцтва.

Па службовых справах Малевіч час ад часу ездзіў у Асіповічы, наведваў сваю сям'ю, знаёміўся з гарадскімі навінамі, а зводкі Саўінфармбюро, якія атрымліваў ад партызан, перадаваў К.Пармону, кіраўніку нямецкага банка Пятру Жуку, загадчыку склада аддзела нарыхтовак ЦГТ Фёдару Верхаводку і яго работніку Васілю Злобічу. Зводкі яны размнажалі, расклейвалі на платах, падкладвалі ў кішэні і паштовыя скрынкі.

У Градзянцы партызанамі былі разгромлены нафтабаза і паліцэйскі гарнізон. Для Малевіча аставацца ў Градзянцы стала небяспечна. Стрыечны брат Юльян Брытвіч пайшоў у партызаны і быў забіты ў баі. Яго жонку фашысты расстралялі. У маі прыёмны пункт у Градзянцы скасавалі. У гэты час да Малевіча прыйшоў былы старшыня калгаса з в. Асавок Астаповіч і перадаў партызанскае заданне: звязацца ў Асіповічах з загадчыкам склада былой Збожжанарыхтоўкі Верхаводкам і раздабыць соль для партызан.

У маі 1942 г. Малевіч з Градзянкі перабраўся жыць у Асіповічы. Пры дапамозе Верхаводкі і Злобіча, за хабар нямецкаму начальству, яго ўладкавалі на працу намеснікам загадчыка аддзела забеспячэння раённай управы, а ў ліпені перавялі на склад да Верхаводкі, на пасаду намесніка загадчыка рускага аддзела нарыхтовак.

Н.М.Шведава.

Соль для партызан даставалі праз рабочага-грузчыка Прахава. У прызначаны дзень цесць Шведава Максім Макарэвіч на сваім кані прыехаў на склад да Прахава, атрымаў ліпавыя дакументы, пагрузіў соль і адвёз яе па прызначэнні. Максім Сільвестравіч Макарэвіч, сталы чалавек, пенсіянер. Ён аказваў падпольшчыкам значную дапамогу, карыстаючыся сваім жыццёвым вопытам, даваў парады і рэкамендацыі аб спосабах дабычы інфармацыі ваеннага значэння і захоўвання канспірацыі. Жонка Максіма Сільвестравіча Марфа Платонаўна, была яго незаменнай памочніцай.

У чэрвені 1942 г., выконваючы даручэнне Каралёва аб сустрэчы з Лемешам, Шведаў паслаў да яго сваю жонку Ніну Максімаўну. Лемеш папрасіў перадаць Шведаву пра час і месца сустрэчы. Яна адбылася ў аддзеле забеспячэння ЦГТ. Лемеш і Шведаў дамовіліся карэкціраваць работу падпольных груп не толькі па справах вывазу прадуктаў, але і па пытаннях падрыўной работы. У хуткім часе пасля гэтай сустрэчы яны абодва былі на перамовах з Каралёвым. Пасля іх на інструкцыйнай гутарцы ў Каралёва пабываў і Васіль Малевіч.

За час, са жніўня 1941 г. па студзень 1943 г., на складах аддзелаў нарыхтовак, забеспячэння рускага аддзела ЦГТ арганізавалася падпольная група ў складзе 10 чалавек: Міхаіла Фёдаравіча Лемеша (кіраўнік), Фёдара Усцінавіча Верхаводкі, Міхаіла Акімавіча Доўгаля, Васіля Данілавіча Злобіча, Міхаіла Васільевіча Прахава, Васіля Казіміравіча Малевіча, Адама Ігнатавіча Каўрковіча, хатняй гаспадыні

І.Дз.Санковіч.

І.К.Патоцкі.

М.І.Патоцкі.

Софіі Фабіянаўны Шамінай, шафёра Фёдара Іларыёнавіча Горнага, Васіля Міхайлавіча Белаліпецкага.

У 1942 г. уключыўся ў барацьбу з ворагам дыспетчар паравознага дэпо Вітольд Вітольдавіч Шабуневіч, які меў доступ да нямецкіх дакументаў і забяспечваў падпольшчыкаў бланкамі пашпартоў, пропускаў, пасведчанняў (аўсвайсаў). Настаўнік нямецкай мовы Канстанцін Хрыстафоравіч Бабарыкін на атрыманых ад Шабуневіча бланках афармляў дакументы на нямецкай мове. Яны выкарыстоўваліся партызанскімі разведчыкамі для паездак у Мінск, Пухавічы, Бабруйск і перамяшчэння па раёне.

Уключыліся ў дыверсійную работу машыністы паравознага дэпо Іосіф Баніфацыевіч Ясевіч, Дзмітрый Мікалаевіч Сугака, Дзмітрый Піліпавіч Раманоўскі, касір станцыі Верайцы Марыя Севасцьянаўна Міхаіленка-Тарасік, рабочыя пякарні Алена Ігнатаўна Вайцянкова і Мікалай Данілавіч Бугор. Яны ўвайшлі ў групу паравознага дэпо пад кіраўніцтвам Шведава.

У гэты ж перыяд утварылася падпольная група ў банку пад кіраўніцтвам Пятра Жука. У яе ўвайшлі Сцяпан Станіслававіч Бабіцкі, Васіль Аляксандравіч Санковіч і нарыхтоўшчык з в. Лапічы Сяргей Віктаравіч Ломан. Пазней гэта група ўлілася ў склад групы ЦГТ пад кіраўніцтвам Лемеша, паколькі правядзенне фіктыўных аперацый па зняцці з рахункаў банка грошай без удзелу забеспячэнцаў было вельмі цяжкім, а часам немагчымым.

З ліку ўжо дзейнічаючых падпольшчыкаў былі ўтвораны падпольныя групы на вугальным складзе чыгункі пад кіраўніцтвам П.М.Насенкі і школьная пад кіраўніцтвам С.Ф.Важніка.

Адначасова ў горадзе дзейнічалі самастойна разведвальная група (рэзідэнтура) 1-га Беларускага фронту пад кіраўніцтвам памочніка ляснічага Івана Дзям'янавіча Санковіча, падпольная дыверсійная група Алены Вікенцьеўны Ліхадзіеўскай, якая выконвала заданні дэсантных спецгруп і партызанскіх атрадаў, што дзейнічалі ў паўднёвай частцы раёна.

Ядро кіраўніцтва Асіповіцкага падполля, што ўзначаліў Шведаў, кіруючыся загадамі камандавання 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады [пазней названай Ваенна-аператыўнай групай (ВАГ)] дапамагала ў баявой дзейнасці 161-й брыгадзе імя Р.І.Катоўскага Старадарожскага раёна, партызанскаму атраду «Полымя» Пухавіцкага раёна, спецгрупе НКУС СССР «Храбрацы» пад кіраўніцтвам А.М.Рабцэвіча, 752-му партызанскаму атраду пад камандаваннем В.І.Лівенцава. У канцы 1942 г., выконваючы ўказанне Каралёва, Шведаў у в. Камарына сустрэўся з камісарам 752-га атрада Дзмітрыем Аляксандравічам Ляпёшкіным і накіраваў яму для падтрымання пастаяннай сувязі з Асіповічамі Івана Кандратавіча Патоцкага і яго сына Мікалая. У 1943 г. пры пераходзе атрада Лівенцава ў Акцябрскі раён бацька з сынам пайшлі з атрадам Лівенцава. За мужнасць і адвагу, праяўленыя ў барацьбе з гітлераўцамі, Іван Кандратавіч Патоцкі быў удастоены ордэнаў Чырвонага Сцяга і Айчыннай вайны І ступені. Яго сын Мікалай Іванавіч у адным з баёў з акупантамі быў паранены, трапіў у палон і загінуў у Бабруйскім канцлагеры.

У пачатку 1942 г. на вуліцы А.Крот сустрэў сакратара раённай управы Васіля Ждановіча. Крот і Ждановіч добра ведалі адзін аднаго. Працуючы сакратаром раённай управы, Ждановіч устанавіў сувязь з некаторымі супрацоўнікамі карных і адміністрацыйных органаў і перадаваў падпольшчыкам і партызанам інфармацыю аб іх дзейнасці.

У ліпені 1942 г. у дом № 4, на вуліцы Кароткай, да Шведавых і Макарэвічаў зянацку наляцелі жандары і паліцыя. У доме знаходзіліся Шведаў, Макарэвіч, Крот і Чайкоўскі. Іх арыштавалі і даставілі ў паліцыю.

Пратрымалі іх у камерах да раніцы. Па чарзе выклікалі на допыт, але, не маючы канкрэтных абвінавачанняў, урэшце адпусцілі. Выпадак з арыштам прымусіў падпольшчыкаў быць вельмі асцярожнымі і захоўваць канспірацыю.

Ад стрэлачнікаў Бандарэнкі і Няверкі Аляксандр Крот атрымліваў звесткі аб руху праз станцыю варожых эшалонаў, іх грузах, а таксама здзейсненых падпольшчыкамі ўзрывах, крушэннях, выведзеных са строю паравозах, вагонах і стрэлках і перадаваў іх у 210-ы партызанскі атрад, дзе яны ішлі ў Беларускі штаб партызанскага руху (БШПР). Ён жа перадаў партызанам план профілю чыгуначнага палатна на ўчастках Асіповічы — Мінск, Асіповічы — Слуцк, а таксама сабраныя машыністамі (у тым ліку Дзмітрыем Мікалаевічам Сугакам) звесткі аб размяшчэнні на гэтых участках дарогі нямецкіх дотаў і дзотаў.

М.Няверка ў жніўні 1941 г. ажыццявіў крушэнне ў Магілёўскім чыгуначным парку Асіповіч, вывеў са строю 8 вагонаў і паравоз, падарваў тры вагоны з гаручым. Па пяцьятыве і ўдзеле камсамольца М.Патоцкага была ўзарвана вышка механізаванай блакіроўкі, такім чынам надоўга быў паралізаваны рух паяздоў праз станцыю. Ён жа ўзарваў паравы кацёл і станкі ў вагонным дэпо. Стрэлачнік В.Бандарэнка 4 вагоны з нарабаванай гітлераўцамі маёмасцю накіраваў у тупік на вялікай хуткасці і разбіў іх. У студзені 1942 г. ён залажыў у крыжавіну стрэлкі чаравік, і 2 паравозы выйшлі са строю. Яго брат Аляксандр Бандарэнка паміж станцыямі Татарка і Ясень спаліў састаў з гаручым, які ішоў на фронт.

А.В.Ліхадзіеўская.

У канцы 1942 г. 210-м партызанскім атрадам пад камандаваннем Каралёва пры ўдзеле асіповіцкіх падпольшчыкаў на ўчастку чыгункі Пухавічы — Бабруйск было падарвана і пашкоджана звыш сотні вагонаў, выведзена са строю значная колькасць паравозаў.

Сяргей Важнік, працуючы па заданні падполля паліцэйскім, узарваў гармату на двары нямецкай камендатуры. У.Макарэвіч узарваў водаправод, які ішоў ад вадакачкі на рэчцы Свіслач да станцыі Асіповічы, чым на доўгі час паралізаваў запраўку паравозаў вадой.

Ф.Крыловіч прымаў зводкі Саўінфармбюро і перадаваў іх падпольшчыкам для распаўсюджвання. За час работы ў падполлі ён адправіў у партызанскі атрад больш за пяцьдзесят чалавек. Актыўнае распаўсюджванне лістовак праводзілі маладзёжныя групы падпольшчыкаў Іларыі Радзівілавай, Ганны Коваль, Фёдара Крыловіча, Мікалая Патоцкага, Сяргея Важніка і інш. Яны расклейвалі лістоўкі на сценах, платах, засылалі ў нямецкія ўстановы і закладвалі ў пісьмовыя сталы, падкладвалі ў кішэні гітлераўскім начальнікам і іх пасобнікам.

Барацьба падпольшчыкаў з акупантамі не праходзіла без страт. Першы ўдар па падполлі быў нанесены палявой паліцыяй і службай бяспекі (СД). У ліпені 1942 г. была арыштавана і расстраляна Ганна Коваль. Яе маладзёжная група распалася. У жніўні быў арыштаваны і расстраляны падпольшчык Кірыл Фёдаравіч Брытвіч з групы Бандарэнкі. У лістападзе арыштаваны і расстраляны Мікалай Міхайлавіч Астаповіч з групы Чайкоўскага, ліквідавана маладзёжная група Іларыі Радзівілавай. Яе члены Зінаіда Міхайлаўна Астаповіч,

Дзмітрый Якаўлевіч Кірпічэнка, Ніна Мікалаеўна Санковіч і сама Радзівілава былі арыштаваны і расстраляны.

Падпольная група Лемеша працягвала дзейнічаць. Харчы са складоў вывозілі толькі Прахаў з Макарэвічам. Фіктыўныя накладныя выпісвалі Лемеш і Малевіч. Па накладных тавары адпускаліся для крамаў ЦГТ у вёсках Зборск, Ліпень і інш. Падпольная група Лемеша падтрымлівала сувязь з партызанамі не толькі праз Максіма Макарэвіча. Адной з актыўных сувязных была Марыя Іванаўна Гацура з в. Восава. У 1941 г. пасля бою ў в. Восава яна дапамагала параненым чырвонаармейцам, хавала іх у хляве, разводзіла па дамах, перавязвала і лячыла як магла. Яна разам з сынам Косцем збірала і перадавала партызанам зброю.

Падпольная група Лемеша і Верхаводкі не замыкалася ў дапамозе толькі аднаму партызанскаму атраду. Яны мелі сувязь з 752-м партызанскім атрадам В.І.Лівенцава, 2-й Мінскай брыгадай «Полымя» Я.Ф.Філіпскіх, 161-й брыгадай імя Катоўскага.

Пастаяннымі сувязнымі падпольнай групы Лемеша і Верхаводкі з 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгадай і 216-м атрадам, размешчаным у паўднёвай частцы Асіповіцкага раёна, акрамя Максіма Макарэвіча былі жыхары в. Цэль Васіль Рыгоравіч Злобіч, Іван Піліпавіч Злобіч, ляснік з в. Смык Сцяпан Ільіч Хаткевіч, жыхар в. Забалоцце Міхаіл Бабін і калгасніца з в. Свіханава Марыя Войцехаўна Кулікова.

У пачатку чэрвеня 1943 г., калі нямецкія войскі рыхтавалі наступленне на ўсходнім фронце, асіповіцкія падпольныя кіруючыя органы звярнуліся да моладзі чыгуначнага вузла актывізаваць падрыўную работу. Маладзёжныя групы – радыёвузла Леаніда Верашчагіна, гарадская Мікалая Патоцкага, школьная Сяргея Важніка, вугальнага склада Яфіма Свердлікава, паравознага дэпо Пятра Насенкі — актыўна распаўсюджвалі зводкі аб паспяховых дзеяннях Чырвонай арміі, прымалі ўдзел у вывадзе са строю варожых паравозаў, рухомага саставу і парушэнні сувязі.

Частыя дыверсіі ў Асіповічах вельмі турбавалі гітлераўцаў. У верасні 1943 г. карныя органы нанеслі ўдар па Асіповіцкім падполлі. Былі арыштаваны і расстраляны ўдзельнікі дыверсій з 29 па 30 ліпеня машыніст Казімір Іосіфавіч Гіліцкі, загадчык магазіна в. Лапічы Васіль Адамавіч Гоман, урач Уладзімір Іванавіч Кіржыманаў.

Тэрор акупантаў паставіў перад кіраўніцтвам падполля пытанне аб неабходнасці эвакуацыі з горада падпольшчыкаў. У атрад імя І.В.Сталіна пайшлі з сем'ямі М.Шведаў, М.Макарэвіч, М.Няверка, М.Прахаў, А.Бандарэнка. Асобна пайшлі П.Ф.Дабрынеўскі, Дз.М.Сугака,

Ф.Крыловіч з баявымі сябрамі (першы злева).

М.Дз.Зінкевіч, А.С.Крот, Н.Я.Вельяоц, В.А.Працко, Е.Ф.Шамко. У партызанскі атрад імя К.К.Ракасоўскага ў той жа час пайшлі С.І.Дубовік і А.І.Арлова. Пакінулі горад і ўліліся ў партызанскі атрад імя П.К.Панамарэнкі Я.Ц.Свердлікаў, Ф.І.Горны, М.А.Доўгаль. Усяго пакінулі горад 25 чалавек. Для падрыўной работы ў Асіповічах засталіся з групы Шведава — В.П.Сянюк, Д.П.Раманоўскі, І.Б.Ясевіч, В.В.Шабуневіч, К.Х.Бабарыкін, М.С.Міхаленка-Тарасік, С.В.Ломан; Бандарэнкі — А.Ф.Купцоў, А.А.Пазняк; Лемеша — Ф.У.Верхаводка, В.М.Белаліпецкі, А.І.Каўрковіч, П.К.Жук, В.Д.Злобіч, В.А.Санковіч, С.Б.Бабіцкі; Крыловіча — В.І.Крукоўскі, С.С.Міхайлаўскі, Г.Б.Сакалоўскі; Шамко — П.А.Мышкоўскі; Козака — Ф.С.Козак, Е.Ф.Козак, М.П.Свірыдава і група рамонтнікаў на чале з А.Ф.Чайкоўскім у складзе А.В.Русаковіча, Ф.Н.Чайкоўскага, С.В.Чайкоўскага. Усяго 27 чалавек.

Гітлераўскай контрразведцы і карным органам удалося навесці значны ўдар і дэзарганізаваць у Асіповічах падпольную барацьбу супраць акупантаў, але знішчыць яе зусім яны не змаглі.

У далейшым пад кіраўніцтвам Васіля Паўлавіча Сенюка Асіповіцкае падполле працягвала барацьбу. На працягу кастрычніка — лістапада 1943 г. у паравозным дэпо пры ўдзеле С.Важніка было выведзена са строю 3 паравозы, у ноч на 24 лістапада ў горадзе ўзарваны паравы млын. Пасля гэтай дыверсіі Важнік пайшоў да партызан.

Падпольшчыкі з групы Лемеша Ф.Верхаводка, В.Злобіч, В.Белаліпецкі і М.Клімовіч працягвалі аказваць матэрыяльную дапамогу партызанам.

У лютым 1944 г. зноў былі нанесены ўдары па Асіповіцкім падполлі. Карным атрадам Бішлера быў арыштаваны кіраўнік рускага акупацыйннага банка Пётр Жук. Падпольшчыкам Васілю Аляксандравічу Санковічу, Сцяпану Браніслававічу Бабіцкаму, Канстанціну Сцяпанавічу Пармону і яго сыну ўдалося пайсці ў партызанскі атрад (бацька і сын у адным з баёў з гітлераўцамі загінулі).

Асіповіцкія патрыёты, нягледзячы на панесеныя страты і цяжкія ўмовы дзейнасці ў тыле ворага, аказалі вялікую дапамогу партызанскім атрадам у барацьбе з ворагам, нанеслі значны матэрыяльны ўрон акупантам на станцыі Асіповічы, наблізілі перамогу савецкага народа над фашызмам.

У барацьбе з гітлераўскімі захопнікамі праявілі патрыятызм, выключную стойкасць і ненавісць да ворага падпольшчыкі В.М.Белаліпецкі, У.М.Бандарэнка, С.Ф.Важнік, Ф.У.Верхаводка, К.І.Гіліцкі, Ф.І.Горны, М.А.Доўгаль, Г.І.Коваль, А.С-.Крот, Ф.А.Крыловіч, У.І.Крукоўскі, П.Т.Казлоўская, М.Ф.Лемеш, А.В.Ліхадзіеўская, В.К.Малевіч, М.М.Няверка, М.І.Патоцкі, І.К.Радзівілава, М.С.Шведаў і інш.

Многія падпольшчыкі загінулі ў барацьбе з акупантамі. Іх імёны назаўсёды застануцца ў памяці ўдзячных нашчадкаў.

У.П.Зорын.

ЗВЕСТКІ АСІПОВІЦКАГА ПАДПОЛЬНАГА РАЙКОМА ЛКСМБ АБ ПАДПОЛЬНЫХ ТЭРЫТАРЫЯЛЬНЫХ КАМСАМОЛЬСКІХ АРГАНІЗАЦЫЯХ РАЁНА ПА СТАНЕ НА 15 СНЕЖНЯ 1943 г.

№ п/п	Место нахождения подпольной организации	К-во организаций, охвачено членов	Фамилия, имя, отчество секретаря организации	С какого времени работает организация	Кол-во подпольщиков-одиночек	Если организация прекратила работу, то по каким причинам
1	2	3	4	5	6	7
1	гор. Осиповичи	3 /12	Важников Сергей			
2	д. Каменичи	1 /2	Новик Мария	с ноября 42 г.		
3	д. Трактор	1 /6	Казаченок Николай	ноябрь 42 г.	1	С янв. 1943 г., часть членов погибла, часть ушла в партизаны

1	2	3	4	5	6	7
4.	д. Лочин	1 /3	Лапатка Елизавета Александровна	декабрь 42	—	Один член погиб
5.	д. Погорелое	1 /3	Кравченко Софья Ивановна	ноябрь 42	—	Ушли в партизаны в январе 1943 г.
6	д. Лозовое	1 /3	Кубарь Екатерина Ефремовна	февраль 43	—	Ушли в партизаны в мае — апреле 1943 г.
7.	д. Орча	2 /8	Гончаренок Алексей Федорович; Готин Николай Павлович	декабрь 42 май 43	-	Ушли в партизаны в мае и июле 1943 г.
8.	д. Химное	1 /2	Пилецкий Семен	декабрь 42	—	Ушли в партизаны
9.	м. Липень	1 /3	Пилецкая Зина	июнь 43	—	Ушли в партизаны в сентябре— октябре 1943 г.
10.	д. Татарковичи	1 /3	Пикула Константин Календович	январь 43	—	Ушли в партизаны в мае — июне 1943 г.
11.	пос. Лапицкого воен. городка	1 /3	Лукашевич Галина Иосифовна	август 43	1	
12.	д. Уборок	—	Чепулянец Мария Антоновна	ноябрь 43	1	
13.	д. Кобылянка	1 /4				

Секретарь Осиповичского подпольного РК ЛКСМБ В.Куликов

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 4210. Воп. 1. Спр. 6. Л. 65.

Падрыхтаваў У.І.Лемяшонак.

Ясень змагаецца

З успамінаў І.А.Кавецкага, былога падпольшчыка в. Ясень

У жніўні 1941 г. нямецкая пяхота пры падтрымцы артылерыі пачала наступленне на вёскі Асяродак і Заельнік, дзе абарону трымалі кавалерысты дывізіі, якая рэйдавала па тылах ворага. Ішлі крова-пралітныя баі. Савецкія воіны мелі вялікую патрэбу ў харчаванні. Загадчык жывёлагадоўчай фермы нашага калгаса Канстанцін Антонавіч Станішэўскі забіў некалькі кабаноў, наліў бакі малака, і ўсё гэта камсамолец Лёва Сямашка даставіў чырвонаармейцам. Гэты смелы ўчынак юнага патрыёта быў яго першым баявым хрышчэннем.

Восенню 1941 г. я разам з радыстам Мікалаем Чарняўскім і Лёвам Сямашкам устанавілі радыёпрыёмнік «Піянер» і прымалі зводкі Саўінфармбюро, якія перапісвалі і распаўсюджвалі сярод жыхароў нашай і навакольных вёсках.

У лясах каля в. Ясень засталося шмат зброі і боепрыпасаў, якія былі пакінуты Чырвонай арміяй. Камсамольцы Л.К.Сямашка, І.І.Сідаровіч, У.А.Сідаровіч, У.В.Сідаровіч, Альшанік, А.Р.Карчэўскі, А.І.Ждановіч хадзілі па лесе і балоце і збіралі зброю і боепрыпасы. Потым усё схавалі на гарышчы школы пад мохам і пяском. Аўтаматныя і рэвальверныя патроны мы ссыпалі ў шкляныя бутэлькі і закапалі ў школьным хляве.

Міхаіл Луцкі перадаў мне дзесяць вінтовак і адну самазарадную, а А.А.Чарняўскі — кулямёт. Зброю і боепрыпасы мы выдавалі тым, хто ішоў у партызаны. Дарэчы, у партызаны прымалі толькі тых, хто прыходзіў са сваёй зброяй.

У 1941г. і 1942 г. шмат савецкіх воінаў выходзілі з акружэння і ўцякалі з фашысцкага палону. Жыхары в. Ясень давалі ім харчаванне, адзенне, начлег. У гэтай справе

асабліва вызначыліся сем'і П.Курыльчыка, К.А.Станішэўскага, І.А.Кавецкага, А.Р.Сідаровіча, С.Р.Сідаровіча, М.А.Сідаровіча, І.А.Курыльчыка, І.С.Альшаніка, І.Сідаровіча і інш. Гэтыя сем'і з'явіліся касцяком Ясенскага падполля.

У в. Ясень стварыліся добрыя ўмовы для падпольнай работы. Жыхары вёскі цалкам падтрымлівалі партызан і дапамагалі ім. У 1941 г. на калгасным полі быў добры ўраджай, які сабралі сумесна. Усей работай па ўборцы ўраджаю кіраваў Мікалай Сідаровіч. Ён зрабіў усё магчымае, каб хлеб і жывёла не дасталіся немцам.

У верасні 1941 г. Павел Сяліцкі праз Зелянеўскага перадаў мне газету «Правда», у якой была надрукавана пастанова ЦК ВКП(б) «Аб арганізацыі барацьбы ў тыле германскіх войскаў». Гэта пастанова натхніла падпольшчыкаў в. Ясень. Яны ўзяліся больш энергічна за справу развіцця барацьбы супраць фашысцкіх захопнікаў.

Летам 1942 г. у нашу вёску прыйшла група партызан з атрада В.І.Лівенцава пад камандаваннем баявога і рашучага Васіля Пяткова. Лёва Сямашка прывёў іх у школу, дзе я тады жыў. У складзе групы былі М.І.Семісалаў, сакратар Бабруйскага падпольнага райкома камсамола, ён хутка завяваў давер і павагу моладзі в. Ясень, Крысаў і І.Караленка. Семісалаў параіў мне падабраць групу моладзі для падпольнай работы і даў парады па яе правядзенні. Я паказаў яму спіс праверaных маладых патрыётаў з поўнай іх характарыстыкай у складзе: Лёва Сямашка, Кацярына Альшанік, Уладзімір Альшанік, Ганна Белая, Іван Сідаровіч, Зоя Станішэўская, Андрэй Ждановіч, Ганна Ждановіч (в. Ясень); Мікалай Давыдоўскі, Шышкевіч, Прыгоцкі, Уладзімір Васільевіч Сідаровіч, Міла Сідаровіч, Уладзімір Аляксандравіч Сідаровіч (саўгас імя Леніна); Валянціна Мірошнікава (г. Бабруйск).

Восенню 1942 г. у в. Ясень да Лізаветы Пракопаўны Станішэўскай прыбыў сакратар Бабруйскага падпольнага райкома КП(б)Б Д.М.Лемяшонак з мэтай арганізацыі камуністаў для барацьбы супраць захопнікаў. Л.П.Станішэўскай было даручана стварыць і кіраваць падпольнай групай у в. Ясень, а мне кіраваць работай сярод моладзі. У хуткім часе Станішэўскай была створана такая група, у склад якой увайшлі: Станішэўская, І.А.Кавецкі, М.Н.Кавецкая, П.Курыльчык, А.Сідаровіч, К.А.Станішэўскі.

Л.К.Сямашка.

Аляксандру Сідаровічу даручылі арганізаваць падпольную групу ў г. Бабруйск. У яе ўвайшлі Сяргей Шальпякоў, Матрона Шальпякова, П.Кладаў і Магамедава. Гэта група перадавала партызанам зброю, медыкаменты, перапраўляла людзей у партызанскія атрады, распаўсюджвала лістоўкі і падпольную літаратуру.

Л.П.Станішэўская стварыла ў г. Бабруйск яшчэ адну падпольную групу, куды ўвайшлі: Антаніна Баркоўская, Барыс Пятровіч Баркоўскі, Марыя Іванаўна Леановіч, Маліноўская. Разведданыя, якія атрымлівалі ад гэтай групы, перадаваліся праз Л.П.Станішэўскую Д.М.Лемяшонку ці М.І.Семісалаву.

Восенню 1942 г. мы адправілі ў партызанскі атрад добра ўзброеную групу моладзі ў складзе А.І.Ждановіча, Ніны Ждановіч, Івана Сідаровіча, Арсена Лёлі. Гэта былі першыя партызаны з в. Ясень. На жаль, Андрэй Ждановіч загінуў у 1943 г. пры мініраванні шашэйнай дарогі, а Ніна Ждановіч загінула ў час бою пры разгроме гарнізона ў в. Кассё.

Андрэй Ждановіч захаваў дакументы і пячатку Ясенскага сельсавета, якімі мы карысталіся з пачатку вайны для афармлення сваіх дакументаў. Потым пячатка была схавана і маці Андрэя перадала яе пасля вызвалення раёна ад акупантаў у сельсавет.

Зімой 1942 г. навісла пагроза над сем'ямі Івана Сідаровіча і Арсена Лёлі, і яны былі вывезены ў партызанскую зону. Пазней у час фашысцкай блакады былі забіты гітлераўцамі.

Добра працавалі групы нашых падпольшчыкаў на чыгунцы, у якую ўваходзілі У.І.Альшанік, Я.Альшанік, Н.М.Белая, П.Курыльчык; у саўгасе імя Леніна —

Шышкевіч, І.П.Давыдоўскі, М.В.Сідаровіч. Пад уплывам яе агітацыі дзве вялікія групы ўласаўцаў перайшлі са сваёй зброяй на бок партызан.

Мне ўдалося пазнаёміцца з настаўнікам літаратуры Ясенскай НСШ В.Д.Грышановічам і прыцягнуць яго да падпольнай работы. Грышановіч аказваў вялікую дапамогу групе моладзі на чале з Лёвам Сямашкам. Ён дастаўляў са склада станцыі Ясень соль для партызан, перадаваў разведданыя, распаўсюджваў лістоўкі і літаратуру.

Былі ў нас і правалы. У выніку здрадніцтва двух уласаўцаў, якія па дарозе ў партызаны збеглі, былі арыштаваны Шышкевіч і Прыгоцкі. Яны мужна перанеслі ўсе катаванні і не выдалі ніводнага з падпольшчыкаў. Зімой 1943 г. Шышкевіча расстралялі ў бабруйскай турме. Гэта быў першы правал у нашай арганізацыі. Ён шмат чаму нас навучыў, мы сталі больш асцярожнымі.

Летам 1942 г. у нашу вёску прыйшла група падрыўнікоў на чале з П.Кажушкам з партызанскага атрада Лівенцава. На чыгунку іх павёў наш падпольшчык К.А.Станішэўскі. Мы з нецярпеннем чакалі вынікаў. Вялікі выбух, які прагучаў нарэшце, абвясціў аб баявых дзеяннях партызан і падпольшчыкаў у ваколіцах в. Ясень. Эшалон гітлераўцаў паляцеў пад адхон. Падрыўныя групы партызан вадзілі на чыгунку акрамя К.А.Станішэўскага таксама А.Сідаровіч, П.Курыльчык, У.Альшанік. На чыгунцы каля в. Люлева 43 варожыя эшалоны былі скінуты пад адхон рознымі групамі партызан.

Вясной 1943 г. пры дастаўцы партызанам зброі, бінокляў, медыкаментаў, якія былі прывезены з Бабруйска на кватэру Мілы Сідаровіч, У.В.Сідаровіч і А.Р.Сідаровіч натрапілі на варожую засаду і былі схоплены гітлераўцамі. На допытах у бабруйскай турме У.В.Сідаровіч усю віну ўзяў на сябе і гэтым выратаваў ад смерці сваіх таварышаў. Ён і З.Шамаметава пасля катаванняў былі расстраляны. У З.Шамаметавай засталося трое малых дзяцей, якіх узялі да сябе і выхавалі сем'і падпольшчыкаў.

Гэта быў другі правал у нашай арганізацыі. Вельмі шкада Валодзю Сідаровіча, гэтага вельмі здольнага важака моладзі, бясстрашнага падпольшчыка. Пасмяротна ён быў узнагароджаны медалём «За адвагу».

Намі было вырашана адправіць у партызанскі атрад Лівенцава нашых падпольшчыкаў Лёву Сямашку і Аркадзія Карчэўскага, якіх мы добра ўзброілі з нашых запасаў. Да вясны 1943 г. у Ясені засталася невялікая па колькасці, але маналітная падпольная група.

Трагедыя в. Ясень разыгралася тады, калі партызаны кавалерыйскага атрада Флегантава разгромілі ахоўны пункт немцаў на чыгунцы. Разам з партызанамі ў гэтай акцыі ўдзельнічалі і жыхары вёскі. Было забіта некалькі салдат, але двум удалося ўцячы. Яны і нарабілі бяды. Назаўтра прыехалі ў вёску гітлераўцы, сагналі ўсіх жыхароў у клуб. 45 мужчын і працаздольных жанчын адправілі ў Бабруйскі лагер. На станцыі Ясень расстралялі У.Сідаровіча і С.Альшаніка. У фашысцкі лагер трапілі таксама нашы падпольшчыкі В.Н.Альшанік і К.А.Станішэўскі. Праз тры дні прыбыў карны атрад. Ім каля калгаснай пуні былі расстраляны жыхары в. Ясень С.Р.Сідаровіч, М.А.Краўчанка, Іван Хроп, Міхаіл Чарняўскі, арыштавалі К.Сёмку, Вольгу Сёмка і Марыю Чарняўскую.

У Сёмкаў было двое дзяцей. Гітлераўцы выкінулі іх на вуліцу. Дзяцей забралі і выхавалі мясцовыя жыхары Альшанік і Краўчанка.

К.Сёмка, В.Сёмка і Сасім былі павешаны гітлераўцамі ў Татарцы. Астатнія жыхары в. Ясень разбегліся хто ў лес, хто па іншых вёсках. Паліцэйскія са станцыі Ясень пачалі рабаваць маёмасць. Ноччу пад аховай партызан жыхары вывозілі ў партызанскую зону ўсё, што засталося ад рабавання. Вёску Ясень гітлераўцы знішчылі, засталіся цэлымі толькі бальніца і некалькі дамоў. Немцы вырашылі бальніцу абсталяваць пад свой шпіталь. Яны зрабілі рамонт, пачалі завозіць мэблю і абсталяванне. Аб гэтым мы паведамілі партызан, і ў адну з начэй яны яе спалілі.

1-я Бабруйская партызанская брыгада да таго часу з Асіповіцкага раёна перадыслацыравалася ў Акцябрскі. Я прыйшоў да сакратара Бабруйскага падпольнага райкома партыі Д.М.Лемяшонка і

папрасіў узяць мяне ў партызанскі атрад. Але ён даў мне ўказанне працягваць працаваць легальна і трымаць сувязь з 1-й Бабруйскай брыгадай разам з Л.П.Станішэўскай праз падпольшчыкаў Бабруйска. У гэты час П.А.Курыльчык прапанаваў усёй нашай групе перайсці ў спецатрад № 309, якім камандаваў прысланы з-за лініі фронту былы старшыня нашага калгаса М.П.Самсонік, што і было намі зроблена.

З успамінаў Лізаветы Пракопаўны Станішэўскай, жыхаркі в. Ясень, былой партызанскай сувязной

Добра жылі жыхары в. Ясень перад вайной. Калгас упэўнена ішоў наперад. Летам 1941 г. меўся быць добры ўраджай. 21 чэрвеня адбыўся спецыяльны калгасны сход па пытанні ўборкі збожжа. Пасля даклада старшыні калгаса М.П.Самсоніка настрой быў прыўзняты, яго ўпэўненасць перадалася вяскоўцам, і яны разышліся па хатах у добрым настроі, кожны ўяўляў сваё месца ў бітве за ўраджай, прыкідваў, як лепей арганізаваць пад час уборачнай свае хатнія справы.

Ніхто з нас і не меркаваў тады, што ўжо назаўтра пытанне аб бітве паўстане не ў пераносным, а ў прамым сэнсе...

Надышлі чорныя дні акупацыі, але з першага дня нас ні на хвіліну не пакідала вера ў перамогу савецкага народа над праклятым ворагам. У чэрвені калгаснікі Ясеня чым маглі аказвалі дапамогу адступаўшым воінам Чырвонай арміі і акружэнцам, што прабіваліся да лініі фронту.

У трывозе прайшла зіма 1942 г. Вясной дзеянні партызан актывізаваліся, варожыя эшалоны паляцелі пад адхон. Каб зрабіць рух больш бяспечным, акупанты пачалі зганяць мірнае насельніцтва (у т.л. і 13-гадовых дзяцей) на ахову чыгункі. На 2—3 метры палатна ставілі па 1 мясцоваму жыхару, а на кожны кіламетр — па 1—2 сваіх салдат. Той, хто заўважаў партызан, павінен быў падняць трывогу і папярэдзіць фашысцкіх ахоўнікаў. Канешне ж, гэта было камічна, бо, заўважыўшы партызан, ніхто іх не «здаваў», а, наадварот, забяспечваў народных мсціўцаў неабходнай інфармацыяй. Так пачалася сувязь калгаснікаў з партызанамі.

Л.П.Станішэўская.

Да нас у дом першыя партызаны прыйшлі ў кастрычніку 1942 г. Натуральна, што гэта былі бабруйчане, паколькі да Бабруйска рукой падаць. Кіраўніцтва дыверсійнай групы 1-й Бабруйскай брыгады (узначальваў П.Кажушка) прапанавалі майму мужу, Канстанціну Антонавічу Станішэўскаму, стаць правадніком дыверсійнай групы, а мне — сувязной, і з гэтага моманту пачаўся для нас новы адлік часу.

Зрэшты, уся вёска жыла ў гэты час двайкім жыццём. Днём, калі прыязджалі гітлераўцы ці паліцаі, насельніцтва хавалася па дамах і жыццё замірала, але ноччу, калі вёску займалі партызаны, пачыналася поўнае небяспекі і барацьбы: праводзіліся сходы, чыткі савецкіх газет і лістовак, партызанам перадаваліся звесткі аб размяшчэнні акупантаў.

У студзені 1943 г. да нас прыехалі сакратар Бабруйскага падпольнага райкома партыі Д.М.Лемяшонак і член райкома М.І.Семісалаў. Яны прапанавалі ўдзельнічаць у пашырэнні падпольнай сеткі ў Бабруйску. Заданне было выканана, і ў горадзе з'явіліся дзве новыя явачныя кватэры. Удзельнічалі ясеньцы зімой і ў іншых партызанскіх акцыях. Вось адзін эпізод.

Штодня некалькі чалавек з вёскі ішлі на работу на чыгунку да будкі каля в. Люлева. Гітлераўцы, што былі на гэтым участку, многіх з іх ведалі ў твар. Партызаны вырашылі гэта выкарыстаць. У сярэдзіне лютага байцы з кавалерыйскай групы брыгады Флегантава далучыліся да вяскоўцаў і спакойна дайшлі да будкі, дзе разам з жыхарамі вёскі П.І.Белым,

В.Я.Сёмкам, І.Ф.Сідаровічам і У.А.Сідаровічам сякерамі засеклі 17 фашыстаў.

Гітлераўцы паднялі трывогу, калі ў будцы ўсё было скончана. Пачалася пагоня і перастрэлка, у якой І.Сідаровіч загінуў, а астатнія ўдзельнікі акцыі, захапіўшы зброю, уцяклі. У.Сідаровічу і С.Альшаніку было даручана папярэдзіць вяскоўцаў. На вялікі жаль, зрабіць гэтага яны не паспелі. Гітлераўцы акружылі Ясень і захапілі ўсіх мужчын, нават тых, хто працаваў у лесе і нічога аб здарэнні не ведаў. Усяго набралася 40 чалавек. Іх адвялі на чыгуначную станцыю Ясень. Тут жа пасля катаванняў Альшанік і Сідаровіч былі расстраляны. Астатніх адправілі ў Асіповічы, а потым у Бабруйскі лагер.

Праз некалькі дзён вёску зноў акружылі карнікі. Я паспела схавацца ў яме ў хляве. Усе схопленыя мужчыны былі тут жа расстраляны на калгасным двары, а жанчынам было прапанавана выдаць сем'і ўдзельнікаў забойства ў чыгуначнай будцы. Натоўп маўчаў. Тады карнікі прыгразілі забіць усіх. Жонкі В.Я.Сёмкі і І.Ф.Сідаровіча з малымі дзецьмі мужна назвалі самі сябе. Іх вывелі, пасадзілі на машыну, адвезлі на торфазавод «Татарка», дзе павесілі, астатнім жа прапанавалі бегчы ў бок балота даўшы над галовамі чаргу з кулямёта.

Пасля гэтага выпадку я з сям'ёй пасялілася на падсобнай гаспадарцы ў нашага сувязнога Уладзіміра Сідаровіча. 5 сакавіка 1943 г. да нас наведаўся Д.М.Лемяшонак. Ён даў указанні па далейшай рабоце і прапанаваў Валодзю з'ездзіць у Бабруйск па медыкаменты, куды той неўзабаве і адправіўся. У гэты час гітлераўцы ўчынілі арышты ўсіх падазроных у сувязях з партызанамі. 8 сакавіка я знаходзілася ў Сычкаве, дзе займалася пошукам солі для атрада, як у Ясень зноў наляцелі карнікі. Яны схапілі маю маці, дачку і сястру Валодзі ў якасці заложнікаў да той пары, пакуль ён не вернецца. Папярэджаны Валодзя прыехаў надвячоркам. Здавалася, усё павінна было скончыцца добра, бо разам з сувязнымі А.Сідаровічам і П.Курыльчыкам ён тут жа вырашыў ісці ў атрад. Хлопцы рушылі з вёскі, аднак па дарозе, непадалёку ад дома, напароліся на карнікаў. Курыльчыку ўдалося збегчы, а абоіх Сідаровічаў схапілі. Валодзя ўзяў ўсю віну на сябе — арыштаваных адпусцілі, але яго самога пасля катаванняў расстралялі ў турме.

У чэрвені 1943 г. мяне выклікаў для перагавораў былы старшыня калгаса камандзір спецгрупы М.П.Самсонік. Ён прыбыў з-за лініі фронту для арганізацыі разведкі ў тыле ворага. Я ведала яго як выдатнага арганізатара і патрыёта і таму згадзілася стаць разведчыцай. Не раз я бывала ў Бабруйску, назірала за рухам на чыгунцы, па яго заданні падрыхтавала кватэру ў Бабруйску для размяшчэння рацыі, а ў канцы таго ж года дапамагла радыстцы перайсці на захад рэспублікі...

Успамінаючы гады змагання, магу сказаць, што мае землякі — ясеньцы — не засталіся ў баку ад барацьбы з акупантамі. Некаторым, праўда, актыўна змагацца не дазвалялі здароў'е, узрост, іншыя важкія абставіны, аднак тыя, хто мог, актыўна процістаялі фашысцкай навале. Многія ў барацьбе загінулі, і лепшым помнікам ім будзе наша ўдзячная людская памяць.

Удзельнік бельгійскага Супраціўлення

Канстанцін Антонавіч Станішэўскі нарадзіўся ў 1888 г. З 1941 г. па 1943 г. удзельнік патрыятычнага падполля в. Ясень, сувязны 1-й Бабруйскай партызанскай брыгады. У сакавіку 1943 г. быў схоплены гітлераўцамі і пасаджаны ў Бабруйскі лагер, потым вывезены на катаржныя работы ў Францыю, адтуль збег у Бельгію, дзе прыняў удзел у бельгійскім руху Супраціўлення. Знаходзіўся ў брыгадзе рускіх партызан пры Бельгійскай партызанскай арміі ў Паўночнай Францыі. Пра гэта сведчыць і даведка, выдадзеная ў кастрычніку 1944 г. (захоўваецца ў Бабруйскім краязнаўчым музеі). У жніўні 1945 г. вярнуўся на Радзіму. Узнагароджаны медалём «За адвагу». Памёр у 1970 г.

Разведчыца Аня

«Сярод беларускіх партызан было шмат дзяўчат і жанчын, якія, падобна Ціне Слёзінай і Ані Коваль, не шкадавалі сябе дзеля разгрому ворага і вызвалення свайго народа ад фашысцкага іга, ішлі на верную смерць, здзяйснялі бессмяротныя подзвігі». Гэтыя радкі ўзяты з кнігі «На акупіраванай зямлі» былога камандзіра 99-й партызанскай брыгады імя Гуляева У.К.Якавенкі.

Яскравым прыкладам самаадданай мужнасці ў суровыя дні нямецка-фашысцкай акупацыі можа служыць дзейнасць асіповіцкай падпольшчыцы і партызанскай разведчыцы Ганны Іванаўны Коваль.

Нарадзілася Ганна Іванаўна ў 1924 г. у Кіеве ў сям'і рабочага. У 1933 г. разам з бацькамі пераехала ў г. Асіповічы. Вучылася ў чыгуначнай школе № 36, перад вайной закончыла 9 класаў.

З жахам і гневам глядзела Аня на спалены горад, на дэспатызм фашысцкіх улад, якія насаджалі нечалавечы так званы «новы парадак». Яна часта хадзіла ў в. Кабылянка Градзянскага сельсавета, дзе ўжо ў 1941 г. дзейнічала невялікая партызанская група. Пачынаючы са жніўня ў кошыку з ягадамі і грыбамі яна дастаўляла зводкі Саўінфармбюро, лістоўкі.

Да канца 1941 г. з надзейных сяброў і родзічаў стварылася камсамольска-маладзёжная група, у якую ўваходзілі Аня Коваль, Іван Коваль, Лёня Урбановіч, урач Уладзімір Кіржаманаў, Іван Наркевіч, Ігар Чарэпка, лейтэнант Гоўсей і інш.

Падпольшчыкі сабралі радыёпрыёмнік і па вечарах слухалі паведамленні з Масквы, запісвалі іх, а раніцай у выглядзе лістовак распаўсюджвалі па горадзе, пераказвалі вусна сябрам і знаёмым, разам са сваімі сябрамі-падпольшчыкамі дапамагалі ваеннапалонным уцякаць з лагера, даставалі пропускі, збіралі медыкаменты, боепрыпасы.

К.А.Станішэўскі.

Г.І.Коваль.

У чэрвені 1942 г. Аня сустрэлася з партызанамі групы Аляксея Кудашова і стала разведчыцай — сувязной атрада. Дзякуючы ёй і яе таварышам у партызанскі атрад уступілі радыётэхнік Саша Батурлін (Батарын), Іван Коваль, Саша Колас, Георгій Цыганкоў і інш. Аня дастаўляла ў партызанскі атрад медыкаменты, якія перадаваў ёй урач У.І.Кіржаманаў, зброю, боепрыпасы, соль, разведданыя аб дыслакацыі нямецкіх войскаў у Асіповічах і ваколіцах горада, звесткі аб праходзячых праз горад эшалонах і г.д. З атрада дастаўляла ў Асіповічы зводкі Саўінфармбюро, лістоўкі і газеты.

Аня пасябравала з настаўніцай з в. Паршчыха Цінай Слёзінай, якая была развед-

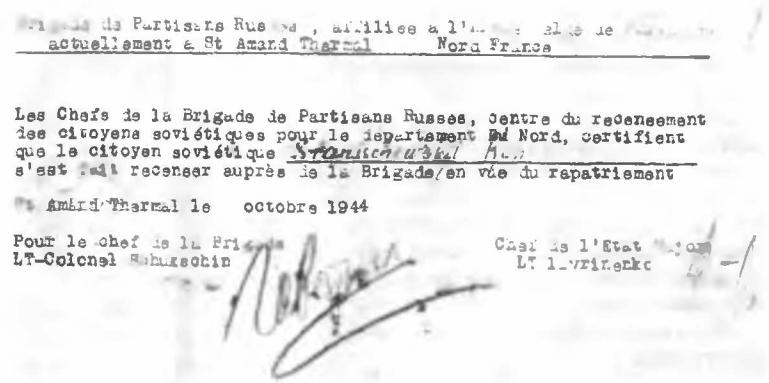

Brigade de Partisans Russes, affiliee a l'[illegible] de [illegible]
actuellement a St Amand Thermal Nord France

Les Chefs de la Brigade de Partisans Russes, centre du recensement des citoyens soviétiques pour le departement du Nord, certifient que le citoyen soviétique Станишевский [illegible] s'est fait recenser auprès de la Brigade/en vue du repatriement

St Amand Thermal le octobre 1944

Pour le chef de la Brigade
LT-Colonel Schuschin

Chef de l'Etat Major
LT Lavrinenko

Копія даведкі, выдадзенай К.А.Станішэўскаму.

чыцай партызанскага атрада імя Варашылава.

У канцы ліпеня 1942 г. Аня і Ціна вырашылі вывезці з Асіповіч партызанам сабраныя падпольшчыкамі горада станковы кулямёт, гранаты, боепрыпасы, радыёпрыёмнік, медыкаменты. Усё гэта яны пагрузілі на падводу і пад вечар паехалі ў бок в. Карытнае. Пры выездзе з горада іх падводу спынілі немцы. Аня і Ціна аказалі супраціўленне, але сілы былі няроўныя, іх схапілі і перадалі тайнай палявой паліцыі.

Камандаваннем партызанскага атрада былі зроблены захады для выратавання Ані і Ціны. У г. Асіповічы быў пасланы на разведку партызан Васіль Гарачых. Аднак гітлераўцам праз свайго агента ўдалося даведацца пра намер партызан. Яны спрабавалі ўзяць Васіля Гарачых жывым, але мужны патрыёт аказаў супраціўленне, пры гэтым ён забіў чатырох фашыстаў і ўзарваў сябе і акружыўшых яго немцаў гранатай.

Два тыдні днём і ноччу вёўся допыт Ані і Ціны ў засценках тайнай палявой паліцыі. Гітлераўскія каты пускалі ў ход самыя вытанчаныя катаванні. Але мужныя патрыёткі вытрымалі ўсё і не выдалі сваіх сяброў. Не атрымаўшы ад Ані і Ціны ніякіх звестак, 13 жніўня 1942 г. іх расстралялі.

Не суджана было дажыць да перамогі і брату Ані Івану Ковалю. Разам з партызанамі групы разведкі пад камандаваннем С.С.Сумчанкі зімой 1944 г. ён быў акружаны гітлераўцамі ў леснічоўцы Сташэўскага і ў няроўным баі загінуў смерцю героя. Хутка памёр і бацька Ані, і толькі яе маці дажыла да дня перамогі.

У студзені 1943 г. гітлераўскія карнікі спалілі в. Паршчыха разам з усімі яе жыхарамі, дзе загінула і 5-гадовая дачка У.Слёзінай Надзея.

С.Л.Чахольскі.

Партызанскі фронт

Ідучы з усакінскіх лясоў у Асіповіцкі раён, група Каралёва 6 ліпеня 1941 г. на левым беразе Бярэзіны сустрэлася з камандаваннем 122-й стралковай дывізіі на чале з генерал-маёрам Нікіціным, дапамагла чырвонаармейцам папоўніць харчовыя запасы і рушыла ў свой Асіповіцкі раён.

У в. Гарожа зазірнулі да ляснічага, падсілкаваліся і скіраваліся да пасёлка Воля. Па дарозе, у Асаўку, сустрэлі Фёдара Казачэнку, прапанавалі яму стаць партызанскім сувязным. Да гэтай работы прыцягнулі і старшыню калгаса Антося Габрыельчыка з Пагарэлага, іншых патрыётаў. Адначасова арганізавалі збор зброі і боепрыпасаў, што засталіся пры адступленні часцей Чырвонай арміі.

Базу вырашылі размясціць у лесе паміж Дуброўскім раз'ездам і Яноўкай (пазней базу атрада перанеслі ва ўрочышча Расоха). У хуткім часе да групы далучыўся загадчык ваеннага аддзела Асіповіцкага РК КП(б)Б І.Б.Гнядзько, дырэктар шклозавода «Нёман» І.В.Крэнь, старшыня Ліпеньскага сельсавета Р.Ф.Рудзько. Пачалася работа па арганізацыі баяздольнага партызанскага атрада.

У жніўні пры дапамозе сувязнога Габрыельчыка ўстанавілі сувязь з групай з 17 чырвонаармейцаў пад камандаваннем Дзмітрыя Барысавіча Шрэйна, якая імкнулася перайсці лінію фронту. Дамовіліся, што байцы будуць самастойнай групай партызан, размешчанай у Пагарэльскім лесе, але падпарадкаванай Каралёву. Потым звязаліся з добра падрыхтаванай і ўзброенай дэсантнай групай капітана Р.В.Пыжова, закінутай у тыл ворага камандаваннем Заходняга фронту. Гэта група абрала месцам сваёй стаянкі ўрочышча Чорная града, акружанае балотамі, недалёка ад в. Макаўе.

Першая баявая аперацыя партызан была праведзена на чыгунцы. На перагоне Талька — Верайцы ўзарвалі пуць, цягнік сышоў з рэек. Затым трыма групамі пад кіраўніцтвам Сумчанкі, Мазура і Пыжова ўзарвалі мост цераз р. Свіслач.

Вырашылі наведаць Градзянку, дзе ўзначальваў паліцыю актыўны нямецкі служка Кубіц. Разведку ў пасёлку правялі Каралёў, Гнядзько і Шыёнак. Яны прайшлі каля казармы, зафіксавалі пасты і агнявыя кропкі, і толькі пры выхадзе з Градзянкі іх апазналі, але пагоня за партызанамі не ўдалася. Раніцай, калі выганялі скаціну на пашу, партызаны, прыкрытыя хмарай пылу, незаўважанымі падышлі да паліцэйскай казармы, знялі вартавога, узялі станковы

кулямёт, піраміду са зброяй, знішчылі абяззброены гарнізон, а потым вылілі газу на Градзянскай нафтабазе.

На пачатак 1942 г. у раёне дзейнічалі 10 партызанскіх груп. Узброеную барацьбу з ворагам вялі групы начальніка Гушасдора НКДБ БССР М.В.Баранава, Асіповіцкага райза Р.Н.Баразны (16 чалавек), калгасніка сельгасарцелі «Трактар» Казачэнкі, калгасніка А.С.Анісімчыка (17 чалавек), старшыні калгаса «Пралетарый» І.І.Воўчака (8 чалавек), землямера Бярэзінскага райза Шагойкі (17 чалавек), ваеннаслужачага Пачтарова (37 чалавек) і інш.

У лясах, размешчаных на поўдні раёна, дзейнічалі партызанскія групы Анісімава, Альхаўца, Крылова (Некрылова), якія перараслі ў атрады імя Кірава і імя Пархоменкі.

Прыйшла зіма 1941 — 1942 гг. Партызаны ўпарадкоўвалі зямлянкі, клапаціліся аб нарыхтоўцы прадуктаў. Адначасова былі створаны рэйдавыя групы, якія па раёне праводзілі разведку размяшчэння воінскіх часцей, паліцэйскіх гарнізонаў, падбіралі і вербавалі сувязных і разведчыкаў. У гэты ж час устанавілі пастаянную сувязь з клічаўскімі партызанамі.

У канцы 1941 г. прыйшлося партызанам зведаць першае нападзенне гітлераўцаў на лагер, які размяшчаўся на Чорнай градзе. Партызаны пад камандаваннем Галакціёнава з боем выйшлі праз балота. У перастрэлцы загінуў Марк Поўзнер — былы студэнт інстытута гісторыі. Немцы ж, баючыся акружэння, перасталі праследаваць. Галакціёнаў размясціў байцоў у летнім лагеры Дзмітрыя Шрэйна, дзе, на жаль, лёгкія збудаванні не ўкрывалі людзей ад марозу.

Зіма прывяла за сабой і іншыя цяжкасці. Сляды на снезе дакладна правяраліся гітлераўцамі. Насельніцтву строга забаранялася хадзіць у лес. Стала дрэнным забеспячэнне. Сувязныя з вялікай рызыкай, цаной жыцця падтрымлівалі кантакт з партызанамі.

У лік падазроных у сувязях з партызанамі трапіў жыхар Пагарэлага партызанскі сувязны Антось Паўлавіч Габрыельчык. Фашысты яго арыштавалі і пасля здзекаў утапілі ў палонцы на р. Свіслач.

Зімой 1941 — 1942 гг., каб больш паспяхова весці барацьбу з партызанамі, у в. Яноўка, па суседству з партызанскім лагерам, акупанты размясцілі гарнізон. Камандаванне партызан вырашыла яго ліквідаваць. Чакалі моманту. Урэшце сувязны паведаміў, што ўвесь гарнізон выехаў рабаваць насельніцтва. Партызаны на чале з Каралёвым і Сумчанкам на дарозе, па якой павінны былі вяртацца гітлераўцы, зрабілі засаду. Але нечанака ім паведамілі, што гарнізон вярнуўся ў Яноўку па іншай дарозе. Трэба было хутка мяняць тактыку. У гэты час на дарозе з'явіўся невялікі сялянскі абоз. На санях ляжалі мяхі з грузам, прызначаныя гітлераўцам. Каралёў смела выйшаў на дарогу і павітаўся з мужыкамі. Яны пазналі былога старшыню райвыканкома. Астатнія партызаны таксама выйшлі на дарогу. Схаваўшы зброю, яны расселіся па падводах і паехалі.

Гітлераўцы ў Яноўцы размясціліся ў доме сельсавета і старасты і ў гэты час пайшлі п'янстваваць, а варту даручылі вясковым падлеткам. Па сігнале С.Сумчанкі, партызаны напалі на хаты, дзе размясціліся гітлераўцы, і ў кароткі час разгромілі гарнізон.

29 сакавіка 1942 г. на базе груп Каралёва, Шрэйна і Пыжова быў афармлены 210-ы партызанскі атрад імя І.В.Сталіна. Камандзірам яго стаў Каралёў, начальнікам штаба Сумчанка, камісарам Мазур. Пазней у сувязі з выклікам Мазура ў Клічаўскі раён камісарам быў прызначаны Шыёнак. Атрад першапачаткова налічваў 48 партызан, у хуткім часе вырас да 176 чалавек.

Партызаны працягвалі весці актыўную барацьбу не толькі з рэгулярнымі нямецкімі часцямі, паліцэйскімі гарнізонамі, але з асобнымі пасобнікамі акупантаў і здраднікамі. Вось адзін прыклад.

Да вайны ў мястэчку Ліпень жыў немец Лютэр. У перыяд акупацыі ён узначальваў вялікі гарнізон, здзекаваўся над людзьмі, стараўся заслужыць хвалу акупантаў. Партызаны празвалі яго «Старой лісой» і вырашылі ліквідаваць. План аперацыі распрацаваў Сумчанка.

10 красавіка 1942 г. на ўскраіне Ліпеня з'явіліся конныя партызанскія разведчыкі і адкрылі беспарадкавую стральбу. Лютэр падняў гарнізон па трывозе, умацаваў яго гітлераўцамі з пагарэльскага гарнізона, пусціўся ў пагоню і натрапіў на засаду. У

час бою немцы і паліцаі панеслі вельмі вялікія страты, але Лютэра ў ліку забітых партызаны не знайшлі, яму ўдалося ўцячы.

Пасля вяртання ў лагер зноў пачалі думаць, як знішчыць здрадніка. Начальнік разведкі І.Стэльмах прапанаваў свой план. Заданне павінны былі выканаць Марк Кунько і Уладзімір Галакціёнаў. На досвітку, у лесе, далёка ад партызанскага лагера, Кунько і Галакціёнаў пераапранулiся ў жаночую вопратку, узялі кашы з прадуктамі і адправіліся ў Ліпень. Да вечара яны прабылі на базары, затым прайшліся каля камендатуры і падышлі да дома Лютэра. Толькі каля поўначы ў доме запалілі святло. Галакціёнаў кінуў у акно гранату. Паднялася трывога, але партызанам удалося знікнуць.

Праз некалькі дзён Зіна Сушко, якая працавала ва ўправе сувязной, паведаміла, што Лютэр цяжка паранены і адпраўлены ў шпіталь.

Пасля гэтага ў Ліпені была праведзена яшчэ адна дыверсія. У суправаджэнні Зіны Сушко Марк Кунько пранік у казарму і залажыў міну. Выбух прагрымеў вечарам, загінула больш як дваццаць фашыстаў, а Марк Кунько і Зіна Сушко захапілі ва ўправе неабходныя дакументы і грошы і прыйшлі ў атрад.

Пасля гэтага выбуху гітлераўцы ўчынілі ў мястэчку масавы расстрэл мясцовых жыхароў, у тым ліку яўрэйскай нацыянальнасці. Кіраўніцтва партызан вырашыла адпомсціць акупантам. У мястэчка Ліпень паслалі партызана Блінова з заданнем: уступіць у паліцэйскі атрад гарнізона і «сумленнай» службай заваяваць давер. Бліноў паспяхова спраўляўся з заданнем, перадаваў партызанам паведамленні аб намерах ворагаў.

У шасці кіламетрах ад Ліпеня, у густым лесе, размясцілася в. Бозак, у якую часта заходзілі партызаны на адпачынак. У пачатку ліпеня 1942 г. сюды завітаў С.Сумчанка з групай партызан. Бабулю, якая пачаставала яго абедам, ён папрасіў дапамагчы: «Раніцай пойдзеш у Ліпень на базар і будзеш расказваць, што шасцёра п'яных партызан спяць у тваім хляве». Жанчына не пагаджалася: «Баюся. Даведаюцца аб гэтым паліцэйскія і заб'юць вас». Сумчанка пераканаў, і яна пайшла. Навіна хутка трапіла да немцаў.

У хуткім часе калона паліцэйскіх і немцаў рушыла ў Бозак. Сумчанка да гэтага часу ўжо размясціў засаду. Як толькі калона перайшла мост, партызаны ўдарылі па ёй. Гітлераўцы разгубіліся і, не паспеўшы арганізаваць абарону, кінуліся бегчы, аднак уцячы ўдалося нямногім. У гэтым баі быў паранены і Бліноў. Яму давялося вярнуўся з партызанамі ў атрад.

Актыўнасць партызан не давала пакою акупантам. На досвітку яны акружылі партызанскі лагер. Часавыя перадавых пастоў завязалі з імі перастрэлку. Аднак М.Каралёў вырашыў лагер не здаваць, а заняць кругавую абарону, і фашысты, працягваючы наступаць, сустрэлі арганізаванае супраціўленне. Панёсшы вялікія страты, яны вярнуліся ў Асіповічы.

Але ненадоўга. У жніўні 1942 г. для барацьбы з партызанамі была кінута стралковая дывізія, якая накіроўвалася на фронт. У Градзянцы размясціўся штаб. Партызаны ўлічылі гэту акалічнасць, і калі праз тры дні праціўнік уварваўся ў партызанскі лагер, там былі толькі пустыя шалашы: народныя мсціўцы змянілі месца дыслакацыі. Раз'юшаныя фашысты ўзарвалі лагер, а на дошцы каля штаба ў Градзянцы напісалі брахлівае паведамленне: «Забіта 900 бандытаў і 300 захоплена ў палон». У час правядзення гэтай карнай аперацыі фашысты затрымалі ў лесе, а пасля павесілі некалькі нявінных калгаснікаў.

З ліпеня 1942 г. сумесна з 210-м атрадам імя І.В.Сталіна пачалі дзейнічаць у раёне партызанскія атрады В.А.Ціхаміра-ва і В.І.Лівенцава. Атрады з красавіка па жнівень пусцілі пад адхон 18 эшалонаў, ліквідавалі каля трох тысяч гітлераўскіх салдат і паліцэйскіх.

У ваенным гарадку Лапічы спынілася нямецкая вайсковая часць. Яна пастаянна арганізоўвала паборы, здзекавалася над мясцовым насельніцтвам. У гэтым дапамагаў ёй і паліцэйскі гарнізон. Партызаны вырашылі расквітацца з немцамі. У ноч на 10 жніўня 1942 г. яны пачалі наступленне на ваенны гарадок Лапічы. Першая група на чале з Каралёвым падходзіла з боку в. Азярышча па дарозе Асіповічы — Лапічы. Другая, якая ўключала атрад Ціхаміра-ва, наступала на Жорнаўку, і была абавязана ў абумоўлены час

адкрыць артылерыйскі агонь па мястэчку, адцягваючы ўвагу праціўніка. Група Сумчанкі заходзіла з боку ваеннага гарадка. Яна павінна была перарэзаць дарогу з мястэчка да ваеннага гарадка і ліквідаваць ахову чыгуначнага моста цераз р. Свіслач. Але задуманая аперацыя не ўдалася па той прычыне, што перамяшчэнне партызан было заўважана немцамі. Групы Каралёва і Сумчанкі патрацілі шмат часу, робячы абходны манеўр, і спазніліся на зыходныя пазіцыі. Ціхаміраў жа адкрыў артылерыйскі агонь па ваенным гарадку ў прызначаны час. Калі партызаны пайшлі па мястэчку Лапічы, каб падтрымаць Ціхамірава, лапіцкія паліцэйскія пачалі адступаць да гарадка, а адрэзаць ім шлях адступлення, як прадугледжвалася, Сумчанка не паспеў. Пры наступленні партызан на ваенны гарадок, гітлераўцы адкрылі па іх артылерыйскі агонь і адначасова кінулі сілы на мост. Адступаючы, партызаны знішчылі больш за дзесяць паліцейскіх, склад боепрыпасаў і дакументы лапіцкай управы.

У верасні 1942 г. па заданні ЦК КП(б)Б у размяшчэнне асіповіцкіх партызан прыбыла конная група А.К.Флегантава, якая аказала вялікую дапамогу 210-му атраду.

22 верасня 1942 г. быў зацверджаны Бабруйскім міжрайкомам Асіповіцкі падпольны РК КП(б)Б на чале з сакратаром Рувімам Хаімавічам Голантам і некалькі пазней Асіповіцкі падпольны РК ЛКСМБ, сакратаром якога выбралі Івана Гнядзько.

На канец 1942 г. 210-ы партызанскі атрад імя І.В.Сталіна пры ўдзеле асіповіцкіх падпольшчыкаў нанёс адчувальны ўрон гітлераўцам на ўчастку чыгункі Пухавічы — Бабруйск. Партызанамі былі знішчаны і пашкоджаны сотні вагонаў, выведзены са строю звыш дзесятка паравозаў.

На час знаходжання Каралёва ў Маскве абавязкі камандзіра партызанскага атрада, а потым брыгады выконваў Сцяпан Сумчанка. У сярэдзіне снежня 1942 г. народныя мсціўцы пачалі атрымліваць звесткі аб маючай адбыцца аблаве гітлераўцаў на партызан. У лясах пачалася падрыхтоўка да баёў.

6 студзеня 1943 г. з в. Каменічы ў атрад прыбыў пасыльны і паведаміў, што батальён гітлераўцаў з артылерыяй і буйнакалібернымі кулямётамі ўварваўся ў вёску. Сумчанка адразу ж звязаўся з партызанскімі атрадамі Ціхамірава і Лівенцава і папрасіў іх дапамогі ў разгроме немцаў. Ноччу партызаны акружылі вёску і напалі на карнікаў. Распачаўся бой, у выніку якога немцы пакінулі вёску.

Пасля бою стала вядома, што ўсе лясы Асіповіцкага раёна блакіраваны буйнымі часцямі праціўніка. Патрэбна было хутка выходзіць з акружэння. Сумчанку непакоіў лёс групы Р.Баразны, якая размяшчалася далёка ад асноўных сіл атрада — у брыцалавіцкіх лясах. У хуткім часе адтуль прыбыў сувязны і расказаў, што гітлераўцы ўварваліся ў в. Брыцалавічы, загналі ўсіх жыхароў у хлеў і спалілі. Група Баразны засталася за межамі блакады.

Становішча ў партызанскай зоне ўскладнялася. Расла напружанасць не толькі сярод партызан, але і насельніцтва. Атрадам не ўдалося адстаяць Каменічы, а ў хуткім часе карнікі занялі і в. Макаўе — бліжэйшы населены пункт да партызанскага лагера. Частка мужчын гэтай вёскі пайшла ў лес. Старых, жанчын і дзяцей фашысты закрылі ў амбары і падпалілі. Такі ж трагічны лёс напаткаў і іншыя вёскі.

Кальцо акружэння лагера з кожным днём сціскалася. Партызанскія заставы вялі ўпартыя баі. У баях загінулі Анатоль Хамякоў, Пётр Ксенафонтаў. Партызаны рызыкнулі пайсці на прарыў. У той час, калі атрады Ціхамірава і Лівенцава з засады наносілі моцныя ўдары па гітлераўцах, ноччу калона асіповіцкіх партызан без бою дасягнула в. Каменічы, але трапіла ў засаду і была абстраляна. Дзве трэці калоны на чале з Сумчанкам і Шыёнкам праскочылі, а астатнія партызаны пад камандаваннем Івана Макаравіча Стэльмаха звярнулі ў лес. Мароз, як на зло, мацнеў. Партызаны з часткай мясцовых жыхароў вырашылі перасячы Лядзянскае ўрочышча, якое знаходзілася за Градзянкай, і выйсці ў клічаўскія лясы. Рухаліся ноччу. Выйшаўшы на паляну, убачылі вогнішчы, вакол якіх грэліся людзі. Стэльмах вырашыў даведацца, адкуль яны. Пайшоў да вогнішчаў і Дзмітрый Шрэйн. Пры падыходзе партызаны ўбачылі захутаных у коўдры і хусткі гітлераўцаў. Двое кіну-

ліся на Стэльмаха, але ён звалiў іх у снег. Шасцёра хацелі захапіць Шрэйна, але той выхапіў пісталет і застрэліў чатырох карнікаў. Астатнія збеглі.

Партызанская група пад камандаваннем Баразны пакінула лагер апошняй. Падрыўнік Барыс Дзмітрыеў замініраваў яго, і атрад пайшоў у грабаўскія лясы. У замініраваным партызанскім лагеры гітлераўцы панеслі страты.

У студзені 1943 г., калі блакада скончылася, асіповіцкія партызаны вярнуліся на свае стаянкі, прыняўшы ў свае рады новых байцоў з мясцовых жыхароў.

За час блакады і зімовых баёў партызаны расходавалі боепрыпасы і ўзрыўчатку. Правядзенне далейшых баявых аперацый стрымлівалася. Сумчанка і яго памочнік І.В.Крэнь арганізавалі разведку і ў Буда-Кашалёўскім раёне Гомельскай вобласці і знайшлі разбураныя склады боепрыпасаў праціўніка. У хуткім часе калона з 270 падвод рушыла лясамі да «знаходкі». Групу ўзначаліў В.В.Глотаў. Шлях быў далёкі, цяжкі і небяспечны. Партызаны па дарозе грамілі невялікія гарнізоны. У гэтых баявых аперацыях праявіў сябе Лазар Асланаў. Вярнуліся партызаны без страт, заданне было выканана, боепрыпасы дастаўлены.

Партызанскі рух у раёне працягваў пашырацца. Камандаванне 210-га партызанскага атрада ў студзені 1943 г. на базе групы Баразны (70 чалавек) арганізацыйна аформіла і ўзяло пад сваё кіраўніцтва 211-ы партызанскі атрад імя К.К.Ракасоўскага (камандзір Р.Н.Баразна, камісар А.В.Шыёнак, начальнік штаба І.І.Патапейка), а на базе ініцыятыўнай групы В.М.Сёмкіна — атрад 212-ы (у далейшым імя С.С.Сумчанкі, камандзір П.А.Маркоўскі, камісар Р.Ф.Сатоўскі, начальнік штаба М.М.Барадулін), на базе групы Ф.У.Карунчыкава, Т.М.Дзівака і К.Л.Прохарава — 213-ы атрад «За Савецкую Беларусь» [камандзір Ф.К.Шычко (Падлесны), камісар Э.Ф.Паўлюц, начальнік штаба У.М.Волкаў].

Гэта група атрадаў у лютым 1943 г. на аснове распараджэння ўпаўнаважанага ЦК КП(б)Б па Магілёўскай вобласці была названа 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгадай. З красавіка 1943 г. яна дзейнічала ў складзе ваенна-аператыўнай групы (ВАГ) пры Магілёўскім падпольным абкоме КП(б)Б.

У лютым быў наладжаны выпуск падпольнай шматтыражнай газеты «За Советскую Родину». Першы яе нумар выйшаў 20 лютага 1943 г. Першым рэдактарам стаў П.В.Трацэўскі. Газета выкрывала хлусню гітлераўскай прапаганды, давала народу веру ў перамогу над ворагам, заклікала да актыўнай барацьбы з акупантамі.

У пачатку ліпеня 1943 г. 1-я Асіповіцкая партызанская брыгада (540 чалавек) была пераўтворана ў Асіповіцкую ваенна-аператыўную групу (ВАГ) пад камандаваннем М.Каралёва. У гэтым жа месяцы камандаваннем ВАГ на базе групы І.П.Новаша, вылучанай з 211-га атрада, арганізаваны 214-ы атрад (камандзір Дз.А.Падгайны, камісар М.С.Пінчук), затым 215-ы атрад імя Леніна (камандзір Р.В.Пыжоў, камісар М.В.Баранаў, начальнік штаба М.К.Галаўчэнка) і ў жніўні быў утвораны 216-ы атрад імя П.К.Панамарэнкі (камандзір М.Ц.Свердлікаў, камісар С.М.Альхавец, затым Ф.М.Дубінчык, начальнік штаба В.В.Грыбкоў), якія дзейнічалі ў паўднёвай частцы раёна.

Асіповіцкая ВАГ, аб'яднаўшы 7 атрадаў колькасцю каля паўтары тысячы чалавек, поўнасцю кантралявала чыгунку, ліквідавала ўсе паліцэйскія гарнізоны, за выключэннем гарнізонаў у вёсках Кассё і Чучча. У першыя дні ліпеня 1943 г. быў распрацаваны план ліквідацыі і гэтых гарнізонаў. Правядзенне аперацыі было даручана: у Кассі — 210-му атраду пад кіраўніцтвам Сумчанкі, у Чуччы — атрадам Баразны і Падгайнага. Аперацыяй кіраваў М.Каралёў.

Увечары атрады падышлі да в. Чучча. Ноччу, калі паліцэйскія спалі, наперад былі высланы штурмавыя групы. Яны закідалі гранатамі дзоты і падабраліся да будынка школы, дзе размяшчаліся здраднікі. Ціха зняўшы з вышкі вартавога, Сямён Пінчук даў каманду на штурм, але тут жа ўпаў, скошаны куляй. Паляцелі гранаты. Партызаны ўварваліся ў будынак і ў хуткім часе ўвесь гарнізон быў знішчаны. У гэты ж час 210-ы атрад імя

І.В.Сталіна пад камандаваннем Сумчанкі наступаў на гарнізон у в. Кассё. Паліцэйскія і немцы размясціліся ў будынку школы. Каб падавіць агнявыя кропкі ў дзотах і бліндажах, партызаны расходавалі ўсе гранаты, і казарму штурмаваць не было чым (аб падыходзе партызан гарнізон быў кімсьці папярэджаны). Раптоўнае нападзенне не атрымалася. Сумчанка вырашыў, што штурмаваць без гранат безнадзейна і даў загад аб адыходзе. У гэтым баі партызаны панеслі значныя страты.

У сярэдзіне 1943 г. пачалося наступленне Чырвонай арміі на Бранскім, Цэнтральным, Сцяпным і Паўднёва-Заходнім франтах. Ішлі ўпартыя баі за вызваленне Арла, Белгарада і на Курскай дузе.

Ажывіўся і партызанскі рух, у атрады прыходзіла папаўненне. Асіповіцкая ВАГ пачала рыхтавацца да «рэйкавай вайны». На партызанскі аэрадром прыбывалі самалёты з узрыўчаткай.

16 верасня 1943 г. пастанаўленнем Савецкага ўрада за арганізатарскія здольнасці, паспяховае правядзенне баявых аперацый у тыле ворага Мікалаю Піліпавічу Каралёву было прысвоена воінскае званне генерал-маёра.

Камандаванне тылу 9-й нямецкай арміі, контрразведвальныя і карныя органы, якія дзейнічалі ў размяшчэнні гэтай арміі, пачалі прымаць меры для ліквідацыі партызанскіх фарміраванняў і ўнясення дэзарганізацыі ў іх дзейнасць.

Нямецкая разведка і контрразведка (аддзяленне «абвера», штаб «Валі» і «Зондэр-штаб Р») пачалі засылаць сваю агентуру ў Асіповічы, у вёскі, размешчаныя недалёка ад баз партызанскіх атрадаў, і атрады.

У вёсках Лапічы, Ліпень і Градзянка размясціліся рэзервовыя часці 9-й нямецкай арміі. Адначасова гітлераўцы з ліку здраднікаў, уцякаючых з вызваленых абласцей, фарміравалі групы і атрады для барацьбы з партызанамі і падпольшчыкамі. У раёне з'явіўся атрад Бішлера, на які нямецка-фашысцкія захопнікі ўскладалі вельмі вялікія надзеі. Бішлер размясціў сваіх галаварэзаў у в. Вяззе, папрасіўшы дапамагчы яму танкамі і артылерыяй. Бішлераўцы ў барацьбе з партызанамі прымянялі хітрасці: пераапранаўшыся ў цывільнае адзенне, заводзілі знаёмствы з мясцовым насельніцтвам, пад выглядам бежанцаў хадзілі па вёсках, пранікалі ў глыбіню партызанскай зоны і вялі разведку размяшчэння атрадаў.

Першы бой з імі завязаўся пад Градзянкай. Устаноўленыя партызанамі на лясных і прасёлачных дарогах засады нанеслі бандзе вялікія страты. Бішлер адступіў ад Градзянкі і спыніўся ў в. Палядкі, дзе помсціў за няўдачу, бясчынстваваў, здзекаваўся над мірным насельніцтвам і грабіў вёскі.

Камандны склад Асіповіцкай ваенна-аператыўнай групы. Сядзяць злева направа: Р.Н.Бараз-на, В.В.Глотаў, М.П.Каралёў, Ф.Дз.Лашкевіч, Дз.Б.Шрэйн; стаяць злева направа: Ф.К.Шычко, П.А.Маркоўскі, М.Ц.Свердлікаў, Дз.А.Падгайны, Р.В.Пыжоў, начальнік асобага аддзела В.І.Крэнь, начальнік санслужбы А.Е.Брыкальскі.

Ноччу партызаны падцягнулі да Палядак атрады, узялі вёску ў акружэнне і пачалі штурм. Нямногім галаварэзам удалося выратавацца ў тым баі.

1 студзеня 1944 г. Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР за выключныя заслугі ў развіцці партызанскага руху ў раёне, асабісты гераізм і адвагу ў баявых аперацыях «рэйкавай вайны» Мікалай Піліпавіч Каралёў быў удастоены звання Героя Савецкага Саюза з уручэннем яму ордэна Леніна і медаля «Залатая Зорка».

Аднак гэтая радасная падзея ў партызанскім злучэнні ў хуткім часе змянілася смуткам. 6 студзеня 1944 г. у выніку здрады ў няроўным баі загінуў намеснік камандзіра злучэння па разведцы С.С.Сумчанка. Гібель Сцяпана Сяргеевіча глыбока перажывалі ўсе партызаны. Яго імем быў названы 212-ы партызанскі аград пад камандаваннем П.А.Маркоўскага. Партызаны паклялiся адпомсціць за смерць баявога таварыша.

Дзякуючы смеласці і адвазе асіповіцкіх партызан-падрыўнікоў толькі за люты 1944 г. было пушчана пад адхон 46 воінскіх эшалонаў праціўніка, з процітанкавых ружжаў падбіта 18 паравозаў, 31 аўтамашына, 2 танкеткі і 1 цягач.

Мініраваннем дарог, агнём з засад ліквідаваны 42 аўтамашыны, 1 бронемашына і 2 падводы. За час праведзеных крушэнняў паяздоў, у баях з засад забіта 266 гітлераўцаў, паранена і ўзята ў палон 77. Спалена бензіна 66 т, ліквідавана 10 мастоў на шашы і грунтавых дарогах, пашкоджана 8,5 км тэлефонна-тэлеграфных ліній.

У лютым 1944 г. нямецка-фашысцкія акупанты акружылі вёскі Дубавое, Верхі, Вярэйцы, Пратасевічы, Пабокавічы і Паплавы і ўсіх мужчын адправілі на перадавую, а жанчын вывезлі на катаржныя работы ў Германію.

23 лютага 1944 г. у дзень святкавання чарговай гадавіны Чырвонай арміі буйная часць эсэсаўскіх войскаў напала на партызанскую заставу, размешчаную ў в. Каменічы. Невялікая група партызан, якая ахоўвала вёску, заўважыўшы варожы ланцуг, паслала за дапамогай у штаб злучэння, а сама адбівала атакі, несучы вялікія страты. Калі ў баі загінуў палітрук Трубіцын, падрыўнік Барыс Дзмітрыеў узначаліў абарону. Але ён таксама геройскі загінуў у няроўнай схватцы. Пазней Дзмітрыеў быў удастоены звання Героя Савецкага Саюза (пасмяротна).

Вясной 1944 г. брыгаднай разведцы ўдалося атрымаць звесткі аб тым, што ў в. Пухавічы сканцэнтраваны 3 пяхотныя дывізіі і танкавая брыгада, гатовыя нанесці удар па партызанах Асіповіцкага раёна. Асіповіцкі падпольны райком партыі прыняў рашэнне вывесці атрады з-пад удару. Партызанская разведка ўважліва назірала за рухам войскаў праціўніка і рэгулярна паведамляла камандаванню злучэння аб перамяшчэнні войскаў праследавацеля. Гітлераўцы захапілі стаянку лагера, яны зруйнавалі яе з зямлёй, але дабіцца жаданых вынікаў так і не змаглі. Партызанам удалося без вялікіх страт выйсці з акружэння.

У сакавіку 1944 г. Каралёва адазвалі з брыгады ў Беларускі штаб партызанскага руху. Камандаванне злучэннем (1854 партызаны) прыняў І.Б.Гнядзько, а ў маі яго ўзначаліў В.В.Глотаў. У канцы чэрвеня асіповіцкія партызаны зліліся з часцямі наступаючай Чырвонай арміі, упісаўшы яркую старонку ў гісторыю барацьбы беларускага народа з нямецка-фашысцкімі захопнікамі.

У.П.Зорын.

Партызанскія фарміраванні, якія дзейнічалі на тэрыторыі Асіповіцкага раёна

ОСИПОВИЧСКАЯ ВОЕННО-ОПЕРАТИВНАЯ ГРУППА

Сформирована в июле 1943 г. в соответствии с постановлением Могилевского подпольного обкома КП(б)Б и приказом Могилевской (областной) военно-оперативной группы на базе отрядов 1-й Осиповичской бригады. При создании ВОГ управление 1-й Осиповичской бригады упразднено, а ее отряды 210, 211, 212 и 213-й включены в ВОГ отдельными боевыми единицами. Одновременно в составе ВОГ

организованы 214-й, 215-й отряды, в августе создан 216-й отряд, в ноябре 1943 г. включен отдельный 309-й отряд. Позднее отрядам присвоены имена: 210-му — им. В.И.Сталина, 211-му — им. К.К.Рокоссовского, 212-му — им. С.С.Сумченко, 213-му — «За Советскую Белоруссию», 214-му — им. М.И.Калинина, 215-му — им. В.И.Ленина, 216-му — им. П.К.Пономаренко, 309-му — им. С.М.Кирова.

Командир ВОГ генерал-майор Н.Ф.Королев удостоен звания Героя Советского Союза.

ВОГ действовала в Осиповичском и Бобруйском районах Могилевской, Червенском и Пуховичском — Минской областей.

Соединялась с частями Красной Армии поотрядно с 28 июня по 3 июля 1944 г. Численный состав на день соединения — 1854 партизана.

Руководящий состав ВОГ:

Секретарь подпольного райкома КП(б)Б — Войтенков Григорий Максимович (июль 1943 — июль 1944).

Командиры ВОГ: Королев Николай Филиппович (июль 1943 — март 1944), Гнедько Иван Борисович (март 1944 — май 1944, и.о.), Глотов Василий Васильевич (май 1944 — июль 1944).

Начальники штаба: Нехай Адам Алексеевич (июль 1943 — январь 1944), Лашкевич Федор Дмитриевич (январь 1944 — июль 1944).

1-я ОСИПОВИЧСКАЯ БРИГАДА

В январе 1943 г. командование 210-го отряда организационно оформило и подчинило своему руководству отряды 211, 212 и 213-й. В феврале 1943 г. на основании решения уполномоченного ЦК КП(б)Б по Могилевской области приказом Кличевского оперативного центра эта группировка отрядов определена 1-й Осиповичской бригадой.

Бригада действовала в Осиповичском районе Могилевской, Червенском и Пуховичском районах Минской областей вначале в составе Кличевского оперативного центра, с апреля 1943 г. — Могилевской (областной) ВОГ. В июле 1943 г. в связи с созданием Осиповичской ВОГ расформирована.

Численный состав на день расформирования — 540 партизан.

В.В.Глотаў.

Командиры бригады: Королев Николай Филиппович (январь 1943 — июль 1943), Сумченко Степан Сергеевич (январь 1943 — апрель 1943, и.о.).

Комиссары: Шиенок Александр Васильевич (январь 1943 — март 1943, и.о.), Глотов Василий Васильевич (март 1943 — июль 1943).

Начальники штаба: Лукашенко Александр Игнатьевич (январь 1943 — февраль 1943, и.о.), Глотов Василий Васильевич (февраль 1943 — март 1943), Марковский Филипп Александрович (март 1943 — июль 1943).

210-й отдельный отряд им. И.В.Сталина

Организован 29 марта 1942 г. в Осиповичском районе на базе группы Н.Ф.Королева, которая прибыла в тыл противника по заданию ЦК КП(б)Б в июле 1941 г., группы военнослужащих во главе с Д.Б.Шрейном, организованной в августе 1941 г., разведывательно-диверсионной группы Г.В.Пыжова, присланной в Осиповичский район штабом Западного фронта в сентябре 1941 г., и группы С.А.Мазура, действовавшей с июля 1941 г. Летом и осенью 1942 г. распоряжением Кличевского оперативного центра в отряд влиты отдельные партизанские группы Белохвоста, Ф.К.Шичко, Н.В.Баранова и прибывшие из советского тыла по заданию ЦК КП(б)Б диверсионные группы Потапова, Казаченка, Шагойко, Ф.М.Дубинчика. Вначале отряд действовал самостоятельно под названием «Короля» (кличка Н.Ф.Королева), в июле 1942 г. включен в состав Кличевского оперативного центра 210-м отрядом. 30 марта 1944 г. ему присвоено имя И.В.Сталина. 20 января 1943 г. он вошел головным

Партызаны 210-га атрада

М.С.Адакімчык.

В.Ф.Бабіна.

С.М.Багамазаў (намеснік кіраўніка асобага аддзела).

В.І.Ганчаронак.

П.Н.Гацко.

А.М.Глотава.

Б.В.Дабрадумаў (намеснік начальніка штаба партызанскага злучэння).

Ф.С.Ільеў.

С.Я.Касперская.

А.А.Касперскі.

Л.А.Кірыновіч.

С.І.Краўчанка.

отрядом в 1-ю Осиповичскую бригаду, в июле 1943 г. — отдельным отрядом в Осиповичскую ВОГ.

Отряд действовал в Осиповичском районе Могилевской, Пуховичском и Червенском районах Минской областей.

На день соединения с частями Красной Армии, 2 июля 1944 г., насчитывал 588 партизан.

Командиры отряда: Королев Николай Филиппович (март 1942 — июнь 1943), Сумченко Степан Сергеевич (сентябрь 1942 — май 1943, и.о.), Глотов Василий Васильевич (июль 1943 — май 1944), Шрейн Дмитрий Борисович (май 1944 — июль 1944).

Комиссары: Шиенок Александр Васильевич (июль 1942 — март 1943), Глотов

М.У.Кунько (камандзір узвода).

В.Н.Лапатка.

І.І.Маркаран (старшыня падпольнай групы).

П.Я.Мігуцкі (урач).

Н.П.Нікончык.

А.Ф.Няхай.

І.П.Палуянаў.

М.В.Прахаў.

І.С.Пятроў (камандзір узвода).

Ф.М.Распуцін.

Н.Саладоўнікаў (камандзір узвода).

А.Ф.Стэльмах.

Василий Васильевич (март 1943 — июль 1943), Голант Рувим Хаимович (июль 1943 — июль 1944).

Начальники штаба: Сумченко Степан Сергеевич (март 1942 — сентябрь 1942), Лукашенко Александр Игнатьевич (сентябрь 1942 — февраль 1943; сентябрь 1943 — июль 1944, погиб), Глотов Василий Васильевич (февраль 1943 — март 1943), Марковский Филипп Александрович (март 1943 — август 1943), Бородулин Михаил Матвеевич (август 1943 — сентябрь 1943, и.о.).

211-й отдельный отряд им. К.К.Рокоссовского

Образован в январе 1943 г. на базе диверсионной группы Г.Н.Борозны —

К.У.Сухоцкі (камандзір роты).

А.М.Тумашык.

С.В.Чайкоўская.

Дз.Б.Шрэйн.

В.Я.Шрэйн (Санько, радыстка).

Партызаны 211-га атрада

Р.Н.Баразна (камандзір атрада).

С.А.Грышановіч (разведчык).

И.И.Потапейко, которая действовала с июля 1942 г. в Осиповичском районе. С января 1943 г. отряд находился в составе 1-й Осиповичской бригады, в июле передан Осиповичской ВОГ. В марте 1944 г. ему присвоено имя К.К.Рокоссовского.

Отряд действовал в Осиповичском районе.

На день соединения с частями Красной Армии, 30 июня 1944 г., насчитывал 372 партизана.

Командиры отряда: Борозна Григорий Никифорович (январь 1943 — июнь 1944), Черепко Григорий Яковлевич (сентябрь 1943 — ноябрь 1943, и.о.).

Комиссары: Черепко Григорий Яковлевич (январь 1943 — апрель 1943), Шиенок Александр Васильевич (апрель 1943 — июнь 1944).

Начальник штаба — Потапейко Иван Иванович (январь 1943 — июнь 1944).

212-й отдельный отряд им. С.С.Сумченко

Создан в январе 1943 г. около деревень Гродзянка и Каменичи Осиповичского района на базе инициативной группы В.Н.Семкина — Г.Ф.Сатовского, выделенной в декабре 1942 г. 210-м партизанским отрядом. В январе — июле 1943 г. входил в состав 1-й Осиповичской бригады, затем передан Осиповичской ВОГ. В марте 1944 г. отряду присвоено имя Степана Сергеевича Сумченко — заместителя командира соединения по разведке, погибшего 8 января 1944 г.

Отряд действовал в Осиповичском районе.

На день соединения с частями Красной Армии, 28 июня 1944 г., насчитывал 225 партизан.

Командиры отряда: Семкин Вячеслав Никитич (январь 1943 — август 1943), Гнедько Иван Борисович (август 1943 — январь 1944), Марковский Филипп Александрович (январь 1944 — июнь 1944).

Комиссар — Сатовский Григорий Федорович (январь 1943 — июнь 1944).

Р.І.Іваноў (камандзір роты).

Е.А.Лапатка.

А.Н.Літвінка.

А.М.Патапейка (палітрук роты).

А.П.Патапейка.

І.І.Патапейка (начальнік штаба).

П.В.Юрусаў (камандзір роты).

Партызаны 212-га атрада

Я.І.Абакумаў (палітрук 1-й роты).

Л.І.Ахпаш (камандзір роты).

Р.П.Белахвостаў (разведчык).

В.М.Варывончык (старшы разведчык).

Начальники штаба: Лешкович Сигизмунд Петрович (... — август 1943; январь 1944 — март 1944), Марковский Филипп Александрович (август 1943 — январь 1944), Бородулин Михаил Матвеевич (март 1944 — июнь 1944).

213-й отдельный отряд «За Советскую Белоруссию»

Сформирован в январе 1943 г.

В ноябре 1942 г. в Осиповичский район прибыла диверсионная группа Ф.У.Корунчикова, направленная из советского

В.А.Казлоўскі.

П.Я.Нікіцін (камандзір роты).

І.А.Пракаповіч.

А.Б.Радзіеўская (сувязная).

І.П.Раеўскі (камандзір дывэрсійнай групы).

А.М.Сёмкін.

В.М.Сёмкін (камандзір атрада).

В.А.Сідаровіч (начальнік разведкі).

Н.Н.Хічэўская (медсястра).

І.І.Хічэўскі (упаўнаважаны асобага аддзела).

тыла по заданию ЦК КП(б)Б в июле 1942 г. 22 декабря 1942 г. она объединилась с местными партизанскими группами Т.М.Дивака и Н.Л.Прохорова и 20 января 1943 г. была оформлена в 213-й отряд (с 30 марта 1944 г. — 213-й «За Советскую Белоруссию»). С января по июль 1943 г. он входил в состав 1-й Осиповичской бригады, затем передан Осиповичской ВОГ.

Отряд действовал в Осиповичском и смежных с ним районах.

На день соединения с частями Красной Армии, 30 июня 1944 г., насчитывал 188 партизан.

Командиры отряда: Волков Владимир Николаевич (январь 1943 — июль 1943), Шичко Федор Калинович (июль 1943 — июнь 1944).

Комиссары: Корунчиков Федор Устинович (январь 1943 — май 1944), Павлюць Эдуард Францевич (май 1944 — июнь 1944).

Начальники штаба: Мельников Василий Емельянович (январь 1943 — июль 1943), Волков Владимир Николаевич (июль 1943 — июнь 1944).

214-й отдельный отряд им. М.И.Калинина

Организован в июле 1943 г. приказом Осиповичской ВОГ на базе инициативной группы, выделенной по указанию Осиповичского подпольного райкома КП(б)Б 211-м отрядом. 30 марта 1944 г. отряду присвоено имя М.И.Калинина.

Партызаны 213-га атрада

А.Я.Дзівак (камандзір роты).

Ф.У.Карунчыкаў (камісар атрада).

І.М.Кобатаў (камандзір гаспадарчай роты).

Ф.К.Шычко (камандзір атрада).

М.І.Немец (разведчык).

Партызаны 214-га атрада

Я.М.Буднік.

К.Д.Грунтова-Ярмакова (радыстка).

Ф.Я.Дудко.

М.Кісялёва-Іванова.

З.П.Мігуцкая (аперацыйная медсястра).

Дз.А.Падгайны (камандзір атрада).

Отряд действовал в Осиповичском районе.

На день соединения с частями Красной Армии, 1 июля 1944 г., насчитывал 156 партизан.

Командир отряда — Подгайный Дмитрий Афанасьевич (июль 1943 — июль 1944).

Комиссар — Пинчук Михаил Степанович (июль 1943 — июль 1944).

Начальники штаба: Бакун Михаил Григорьевич (июль 1943 — февраль 1944, погиб), Романчук Иван Андреевич (март 1944 — июль 1944).

215-й отдельный отряд им. В.И.Ленина

Образован в июле 1943 г. приказом Осиповичской ВОГ из партизан, выделенных 210-м отрядом. 30 марта 1944 г. ему присвоено имя В.И.Ленина.

Отряд действовал в составе Осиповичской ВОГ.

На день соединения с частями Красной Армии, 3 июля 1944 г., насчитывал 195 партизан.

Командир отряда — Пыжов Григорий Васильевич (июль 1943 — июль 1944).

Комиссар — Баранов Николай Васильевич (июль 1943 — июль 1944).

І.А.Раманчук (начальнік штаба).

Партызаны 215-га атрада

З.Л.Брыкальская.

А.М.Ганчаронак.

Л.В.Гаўруковіч.

М.П.Гоцін.

І.С.Лісіца.

Р.В.Пыжоў (камандзір атрада).

Л.М.Сугака.

С.М.Шпілеўскі.

Начальник штаба — Головченко Михаил Константинович (июль 1943 — июль 1944).

216-й отдельный отряд им. П.К.Пономаренко

Создан в августе 1943 г. приказом Осиповичской ВОГ из партизан, выделенных 210-м отрядом. 30 марта 1944 г. ему присвоено имя П.К.Пономаренко.

Отряд действовал в составе Осиповичской ВОГ.

На день соединения с частями Красной Армии, 28 июня 1944 г., насчитывал 86 партизан.

Партызаны 216-га атрада

Д.Ф.Няхай.

Л.С.Паўроз.

А.В.Тылер.

Командир отряда — Свердликов Максим Тимофеевич (август 1943 — июнь 1944).

Комиссар — Дубинчик Федор Михайлович (ноябрь 1943 — июнь 1944).

Начальники штаба: Дубинчик Федор Михайлович (август 1943 — ноябрь 1943), Грибков Виктор Васильевич (ноябрь 1943 — июнь 1944).

309-й отдельный отряд им. С.М.Кирова

Организован в январе 1943 г. на базе группы М.П.Самсоника — С.П.Багрова. Вначале действовал самостоятельно в Осиповичском и Кировском районах. 16 ноября 1943 г. распоряжением БШПД подчинен Осиповичской ВОГ. На день соединения с частями Красной Армии, 28 июня 1944 г., отряд насчитывал 202 партизана.

Командир отряда — Самсоник Михаил Петрович.

Комиссар — Багров Сергей Петрович.

Начальник штаба — Кревчик Михаил Иванович.

Партызаны 309-га атрада

А.М.Бондар (камандзір узвода).

Л.У.Самсонік (разведчыца).

І.П.Самсонік (камандзір узвода).

М.П.Самсонік (камандзір атрада).

БРИГАДА «ЗА РОДИНУ» им. А.К.ФЛЕГОНТОВА

Создана 20 октября 1942 г. в Червенском районе Минской области по указанию начальника ЦШПД на базе отдельных отрядов А.К.Флегонтова (позже «Боевой»), В.А.Тихомирова (позже им. И.В.Сталина), И.З.Кузнецова (позже «Красное знамя»), 752-го, «Пламя». Позднее в составе бригады организованы отряды им. К.Е.Ворошилова, им. П.Л.Валькова, им. П.Н.Литвинова, 44-й и 45-й.

В декабре 1942 г. на основании распоряжения ЦШПД 752-й отряд выделен для организации 1-й Бобруйской бригады Могилевской области. В июне 1943 г. отряды «Пламя» и формировавшийся им. В.И.Чапаева переданы для создания бригады «Пламя» Минской области. В феврале 1943 г. отряд им. И.В.Сталина

А.К.Флегантаў.

Я.Ф.Філіпскіх.

Ф.Ф.Тараненка.

У.І.Бабкоў.

А.В.Фагостаў (начальнік асобага аддзела брыгады «За Радзіму»).

І.В.Жохаў.

развернут в 12-ю бригаду им. И.В.Сталина. В августе 1943, на базе отрядов им. К.Е.Ворошилова и «Красное знамя» организована бригада «Красное знамя» Минской области. Отряд им. П.Л.Валько-ва в январе 1944 г. выделен в самостоятельный.

29 апреля 1943 г. бригаде присвоено имя командира бригады А.К.Флегонтова, погибшего в бою 11 марта 1943 г. Согласно распоряжению БШПД бригада 19 сентября — 14 декабря 1943 г. совершила рейд из Червенского района в Малоритский и вошла в состав партизанского соединения Брестской области.

Бригада действовала в Червенском, Пуховичском районах Минской, Осиповичском, Бобруйском — Могилевской, Малоритском, Дивинском — Брестской областей.

Соединилась с частями Красной Армии 25 марта 1944 г. в составе 4 отрядов. Была придана 38-й гвардейской стрелковой дивизии и в ее боевых порядках до 16 апреля удерживала оборону около м. Мокраны Малоритского района, д. Осса Дивинс-

Партызанкі атрада А.К.Флегантава.

кого района и переправу через реку Припять в районе д. Ветлы Камень-Каширского района УССР.

На день расформирования, в июне 1944 г., бригада насчитывала 895 партизан.

Командиры бригады: Флегонтов Алексей Канидьевич (октябрь 1942 — март 1943, погиб), Филиппских Евгений Федорович (март 1943 — июнь 1943), Тараненко Федор Федорович (июнь 1943 — ноябрь 1943; апрель 1944 — июнь 1944), Жохов Иван Васильевич (ноябрь 1943 — март 1944), Ваганов Николай Федорович (март 1944).

Комиссары: Чернявский Георгий Романович (октябрь 1942 — март 1943), Жохов Иван Васильевич (март 1943 — февраль 1944), Романов Иван Иванович (февраль 1944 — июнь 1944).

Начальники штаба: Тараненко Федор Федорович (октябрь 1942 — июнь 1943), Бобков Владимир Иванович (июль 1943 — август 1943), Романов Иван Иванович (сентябрь 1943 — февраль 1944), Ваганов Николай Федорович (февраль 1944 — март 1944), Матюшев Иван Васильевич (март 1944 — июнь 1944).

Отряд «Боевой»

Начал организовываться в декабре 1941 г. под Москвой по инициативе А.К.Флегонтова из добровольцев истребительного батальона. В июне 1942 г. группа (33 чел.) передана в распоряжение ЦШПД, где была укомплектована командным составом, инструкторами-подрывниками и радистами — слушателями Особого белорусского сбора, школ ЦШПД по подготовке партизанских кадров и к августу 1942 г. оформлена в отряд. 21 августа 1942 г. отряд через «Суражские ворота» вошел в тыл врага, пополнился партизанами 2-й Белорусской бригады им. П.К.Пономаренко Витебской области. В октябре прибыл в Червенский район Минской области и включен в бригаду «За Родину». До мая 1943 г. назывался кавалерийским отрядом, затем «Боевой». На день расформирования насчитывал 220 партизан.

Командиры отряда: Флегонтов Алексей Канидьевич (август 1942 — октябрь 1942), Жохов Иван Васильевич (октябрь 1942 — март 1943), Бобков Владимир Иванович (март 1943 — август 1943), Тараненко Федор Федорович (август 1943 — сентябрь 1943), Беззубов Николай Николаевич (октябрь 1943 — июнь 1944).

К.М.Ількевіч (разведчык 44-га атрада, пазней лётчык).

О.П.Калуцкая (медсястра 44-га атрада).

Комиссары: Чернявский Георгий Романович (август 1942 — октябрь 1942), Макаров Борис Макарович (ноябрь 1942 — март 1943), Смирнов Николай Павлович (март 1943 — июль 1943; февраль 1944 — май 1944, и.о.), Жохов Иван Васильевич (июль 1943 — сентябрь 1943), Самарин Сергей Тимофеевич (октябрь 1943 — февраль 1944; май 1944 — июнь 1944).

Начальники штаба: Тараненко Федор Федорович (август 1942 — октябрь 1942), Бобков Владимир Иванович (ноябрь 1942 — март 1943), Романов Иван Иванович (апрель 1943 — сентябрь 1943), Щербаков Зиновий Филиппович (октябрь 1943 — февраль 1944), Осипчик Александр Сергеевич (февраль 1944 — апрель 1944), Агапонов Семен Тимофеевич (май 1944 — июнь 1944).

44-й отряд

Организован в ноябре 1942 г. на базе диверсионной группы И.Д.Юрченко, прибывшей из советского тыла в сентябре 1942 г. по заданию ЦК КП(б)Б, и из жителей Осиповичского и Червенского районов. На день расформирования насчитывал 218 партизан.

Командиры отряда: Юрченко Иван Демидович (ноябрь 1942 — май 1943), Власов («Блин») Иван Иванович (май 1943 — июнь 1943), Калуцкий Николай Федорович (июль 1943 — ноябрь 1943), Зарубин Петр Степанович (ноябрь 1943 — июнь 1944).

С.М.Альхавец.

Комиссары: Матюшев Иван Васильевич (ноябрь 1942 — март 1944), Трофимчук Николай Михайлович (март 1944 — июнь 1944).

Начальники штаба: Зарубин Петр Степанович (май 1943 — октябрь 1943), Калуцкий Николай Федорович (октябрь 1943 — ноябрь 1943, и.о.), Гузов Алексей Никитич (декабрь 1943 — июнь 1944).

161-я БРИГАДА им. Г.И.КОТОВСКОГО

Создана в январе 1943 г. приказом по партизанскому соединению Минской и Полесской областей из отрядов А.С.Шашуры, им. Челюскинцев, Ф.М.Анисимова. Позже они соответственно названы им. А.Я.Пархоменко, им. А.С.Шашуры, им. Ф.Э.Дзержинского. В марте — мае 1943 г. организованы отряды им. С.М.Кирова, им. В.М.Молотова. В апреле 1944 г. в ее состав включен отдельный отряд им К.Е.Ворошилова.

Бригада действовала в Стародорожском районе Минской, Осиповичском и Глусском районах Могилевской областей.

Соединилась с частями Красной Армии 28 июня 1944 г. в составе 6 отрядов общей численностью 938 партизан.

Командиры бригады: Шашура Андрей Семенович (январь 1943 — апрель 1944, погиб), Кудашев Алексей Иванович (апрель 1944 — июнь 1944).

Комиссары: Кудашев Алексей Иванович (январь 1943 — сентябрь 1943), Разувакин Павел Ильич (сентябрь 1943 — апрель 1944, погиб), Полонейчик Михаил Сидорович (май 1944 — июнь 1944).

Начальник штаба — Лабзин Виктор Григорьевич (январь 1943 — июнь 1944).

Отряд им. Ф.Э.Дзержинского

Организован в августе 1941 г.

С июля — августа 1941 г. в Осиповичском и Глусском районах действовали партизанские отряды, состоявшие из партийно-советского актива, не вышедших из вражеского тыла военнослужащих во главе с Некрыловым (по другим сведениям — Владимир Крылов, погиб в сентябре 1941 г.), Ф.М.Анисимовым, «лейтенантом» (фамилия не установлена, погиб), и группа С.М.Ольховца. Осенью 1941 г. в боях с карателями они понесли большие потери, а уцелевшие партизаны в марте 1942 г. объединились в один отряд, которому позже присвоено имя Ф.Э.Дзержинского. До января 1943 г. действовал самостоятельно.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 280 партизан.

Командиры отряда: Анисимов Федор Михайлович (август 1941 — январь 1943), Полонейчик Михаил Сидорович (январь 1943 — май 1944), Денисов Алексей Михайлович (май 1944 — июнь 1944).

Комиссары: Полонейчик Михаил Сидорович (август 1942 — январь 1943), Горбель Игнатий Тимофеевич (январь 1943 — апрель 1944, погиб), Гладков Василий Петрович (май 1944 — июнь 1944).

Начальники штаба: Гурин Никифор Васильевич (январь 1943 — апрель 1944, погиб), Кибалов Александр Спиридонович (май 1944 — июнь 1944).

Отряд им. А.Я.Пархоменко

Образован в апреле 1942 г. из партизанских групп А.С.Шашуры, А.И.Кудашева, Евгения Левинского. Группы действовали в Глусском районе с лета 1941 г., а в январе 1942 г. после тяжелых боев с карателями прибыли в Осиповичский. До января 1943 г. отряд проводил боевые операции самостоятельно.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 128 партизан.

Командиры отряда: Шашура Андрей Семенович (апрель 1942 — январь 1943), Голоцван Федор Никитич (январь 1943 — март 1943), Козеев Фрол Александрович (март 1943 — апрель 1943), Поляков Константин Петрович (апрель 1943 — октябрь 1943), Спицын Алексей Васильевич (октябрь 1943 — ноябрь 1943), Тараканов

Владимир Сергеевич (ноябрь 1943 — июнь 1944).

Комиссары: Козеев Фрол Александрович (январь 1943 — апрель 1943), Вашукевич Афанасий Федорович (апрель 1943 — март 1944, погиб), Спицын Алексей Васильевич (май 1944 — июнь 1944).

Начальники штаба: Родной Анатолий Яковлевич (январь 1943 — июнь 1943), Спицын Алексей Васильевич (июнь 1943 — октябрь 1943, и.о.), Письменков Федор Федорович (октябрь 1943 — июнь 1944).

Отряд им. А.С.Шашуры

Создан в Осиповичском районе в апреле 1942 г. на базе инициативной группы (12 чел.), выделенной отрядом им. А.Я.Пархоменко, и из местных жителей. До апреля 1944 г. назывался им. Челюскинцев, затем — именем погибшего командира бригады А.С.Шашуры. До января 1943 г. действовал самостоятельно.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 160 партизан.

Командиры отряда: Кудашев Алексей Иванович (апрель 1942 — январь 1943), Светозаров Роман Петрович (январь 1943 — август 1943), Анисимов Федор Михайлович (август 1943 — апрель 1944), Савелов Иван Сергеевич (апрель 1944 — июнь 1944).

Комиссары: Лабзин Виктор Григорьевич (август 1942 — январь 1943), Олешко Александр Савельевич (январь 1943 — май 1943), Орел Александр Иванович (май 1943 — июнь 1944).

Начальник штаба — Цибулько Николай Стефанович (январь 1943 — июнь 1944).

Отряд им. В.М.Молотова

Сформирован в марте 1943 г. в Осиповичском районе на базе инициативной группы (10 чел.), выделенной отрядом им. Пархоменко, и из молодежи дд. Мочинск, Осово, Дрочево, Ставище Осиповичского, Радутичи, Слопище Стародорожского районов.

Командир отряда — Голоцван Федор Никитич (март 1943 — июнь 1944).

Комиссары: Гладков Василий Петрович (ноябрь 1943 — май 1944), Старовойтов Григорий Павлович (май 1944 — июнь 1944).

Начальник штаба — Богданович Борис Иванович (сентябрь 1943 — июнь 1944).

Отряд им. С.М.Кирова

Организован в мае 1943 г.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 118 партизан.

Командир отряда — Перегудов Петр Федотович (май 1943 — июнь 1944).

Комиссар — Альховец Семен Миронович (май 1943 — июнь 1944).

Начальник штаба — Моссолов Дмитрий Алексеевич (январь 1944 — июнь 1944).

Отряд им. К.Е.Ворошилова

Образован в декабре 1943 г. в д. Славковичи Глусского района из местных жителей. До апреля 1944 г. действовал самостоятельно.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 146 партизан.

Командир отряда — Крюк Алексей Кузьмич (декабрь 1943 — июнь 1944).

Комиссар: Лугин Еким Семенович (декабрь 1943 — июнь 1944).

Начальник штаба — Погарцев Семен Николаевич (декабрь 1943 — июнь 1944).

12-я КАВАЛЕРИЙСКАЯ БРИГАДА им. И.В.СТАЛИНА

Создана в марте 1943 г.

В мае 1942 г. в Червенском районе группой военнослужащих, не вышедших из вражеского тыла, организован партизанский отряд им. И.В.Сталина (командир — Тихомиров Владимир Андреевич; комиссары: Стельмах Андрей Ануфриевич, Теплинский Иосиф Андреевич; начальники штаба: Артамонов Георгий Павлович, Самсонов Дмитрий Петрович). До конца октября действовал самостоятельно, затем вошел в бригаду «За Родину». В конце февраля 1943 г. выделен в самостоятельный, а в марте решением Бобруйского подпольного райкома КП(б)Б и приказом Кличевского оперативного центра развернут в 12-ю бригаду им. И.В.Сталина в составе 754, 755 и 756-го отрядов.

В сентябре 1943 г. бригада передана партизанскому соединению Минской области и перебазирована из Бобруйского в Краснослободский район.

Командиру бригады В.А.Тихомирову присвоено звание Героя Советского Союза.

Бригада действовала в Бобруйском районе Могилевской, Пуховичском, Краснослo-

В.І.Лівенцаў.

Дз.А.Ляпёшкін.

С.З.Крамнёў.

С.І.Мальцаў (упаўнаважаны асобага аддзела 752-га атрада).

бодском, Старобинском районах Минской областей.

Соединилась с частями Красной Армии 3 июля 1944 г. в составе 3 отрядов общей численностью 579 партизан.

Командир бригады — Тихомиров Владимир Андреевич (март 1943 — июль 1944).

Комиссар — Теплинский Иосиф Андреевич (март 1943 — июль 1944).

Начальник штаба — Самсонов Дмитрий Петрович (март 1943 — июль 1944).

1-я БОБРУЙСКАЯ БРИГАДА

Создана в феврале 1943 г. в соответствии с решением уполномоченного ЦК КП(б)Б по Могилевской области и приказом Кличевского оперативного центра на базе 752-го отряда. При формировании бригады из личного состава разукрупненного 752-го отряда организован новый отряд 753-й им. 25-летия РККА. Позже создан 751-й отряд им. М.И.Семисалова. Бригада вначале входила в состав Кличевского оперативного центра, в апреле 1943 г. передана Могилевской (областной) ВОГ.

Командиру бригады В.И.Ливенцеву присвоено звание Героя Советского Союза.

Бригада действовала в Бобруйском, Осиповичском районах Могилевской и Паричском районе Полесской областей.

Соединилась с частями Красной Армии 29 ноября 1943 г. в Паричском районе.

Приказом командира 19-го стрелкового корпуса была включена в боевые порядки 37-й гвардейской стрелковой дивизии, вместе с которой вела бои до 15 декабря 1943 г., затем расформирована. Численный состав бригады на день расформирования — 1127 партизан.

Командир бригады — Ливенцев Виктор Ильич (февраль 1943 — декабрь 1943).

Комиссар — Лепешкин Дмитрий Александрович (февраль 1943 — декабрь 1943).

Начальник штаба — Кремнев Сергей Зиновьевич (февраль 1943 — декабрь 1943).

752-й отряд

В августе 1941 г. в Бобруйске начала действовать подпольная группа во главе с В.И.Ливенцевым. В декабре она вышла в лес. Вначале действовала совместно с отдельным отрядом И.С.Губина в Октябрьском районе Полесской области, 15 января 1942 г. в д. Былков на общем собрании партизан группа организованно оформилась в самостоятельный отряд. С января до 10 марта 1942 г. действовал в составе «гарнизона Ф.И.Павловского» в Октябрьском районе, затем перебазировался в Кличевский район и 3 апреля 1942 г. вошел в состав Кличевского оперативного центра 752-м отрядом; в ноябре 1942 г. влился в бригаду «За Родину». В декабре приказом Кличевского оперативного центра отряд выделен для организации бригады. В феврале 1943 г. включен в 1-ю Бобруйскую бригаду.

На день соединения с частями Красной Армии отряд насчитывал 439 партизан.

Командир отряда — Ливенцев Виктор Ильич (январь 1942 — декабрь 1943).

Комиссар — Лепешкин Дмитрий Александрович (январь 1942 — декабрь 1943).

Начальники штаба: Бовкун Николай Пименович (февраль 1942 — июль 1942), Кремнев Сергей Зиновьевич (июль 1942 — декабрь 1943).

753-й отряд им. 25-летия РККА

Организован в феврале 1943 г. из личного состава, выделенного 752-м отрядом.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 332 партизана.

Командиры отряда: Завадский Павел Адамович (февраль 1943 — октябрь 1943), Дубинин Николай Федорович (октябрь 1943 — декабрь 1943).

Комиссары: Демидов Владимир Терентьевич (февраль 1943 — май 1943), Микерин Михаил Сергеевич (май 1943 — декабрь 1943).

Начальники штаба: Дубинин Николай Федорович (февраль 1943 — октябрь 1943), Зубко Василий Митрофанович (октябрь 1943 — декабрь 1943).

751-й отряд им. М.И.Семисалова

Образован в июле 1943 г. из личного состава, выделенного бригадой. Позже отряду присвоено имя секретаря Бобруйского подпольного райкома ЛКСМБ Михаила Игнатьевича Семисалова, погибшего 14 апреля 1943 г.

На день соединения с частями Красной Армии отряд насчитывал 356 партизан.

Командир отряда — Комин Владимир Васильевич (июль 1943 — декабрь 1943).

Комиссар — Урбанович Владимир Михайлович (июль 1943 — декабрь 1943).

Начальник штаба — Долгов Антон Ильич (июль 1943 — декабрь 1943).

Отдельный отряд П.А.Дудаля

17 декабря 1943 г. по указанию Бобруйского райкома КП(б)Б из Бобруйского истребительного отряда выделен взвод (32 партизана) во главе с П.А.Дудалем и заслан в тыл противника. В январе 1944 г. он пополнил свой личный состав и оформился в отряд.

Действовал в Бобруйском районе Могилевской, Старобинском — Минской и Житковичском, Октябрьском районах Полесской областей.

Соединился с частями Красной Армии 5 июля 1944 г. в составе 71 партизана.

Командир отряда — Дудаль Петр Алексеевич (январь 1944 — июль 1944).

Партизанские формирования Белоруссии в годы Великой Отечественной войны (июнь 1941 — июль 1944): Краткие сведения об орг. структуре партизанских соединений, бригад (полков), отрядов (батальонов) и их личном составе. Мн., 1983. С. 135—137; 428—432; 553—559; 587—589.

«Храбрецы»

Спецгруппа сформирована в марте 1942 г. в количестве 14 человек (руководитель А.М.Рабцевич). 1 июля 1942 г. спецгруппа перешла линию фронта и начала действовать на территории Гомельской и Могилевской областей. Базировалась в д. Рожанов Октябрьского района Гомельской области, а затем в д. Липники Логишинского района Брестской области, куда передислоцировалась после января 1944 г.

Байцы спецгрупы «Храбрацы».

А.М.Рабцэвіч.

Спецгруппа получала ценную разведывательную информацию, в том числе о подготовке фашистского командования Германии начать химическую войну. Участниками спецгруппы осуществлена 91 диверсионная операция на железнодорожном транспорте, уничтожено 2 речных катера, 5 шоссейных мостов. В результате боевой деятельности «Храбрецами» уничтожено свыше 2 тыс. вражеских солдат и офицеров, проведена серьезная военно-политическая работа.

12 июля 1944 г. спецгруппа «Храбрецы» соединилась с частями Красной Армии.

Друкуецца па кн.: Соловьев А.К. Они действовали под разными псевдонимами. Мн., 1994. С. 196—197.

Бясстрашныя падрыўнікі

ДЗМІТРЫЕЎ БАРЫС МІХАЙЛАВІЧ

Нарадзіўся 11.6.1924 г. у г. Масква. З 1942 г. у партызанах, са студзеня 1943 г. у партызанскім атрадзе № 211 імя К.К.Ракасоўскага, які дзейнічаў у Асіповіцкім раёне. Падрыхтаваў 14 партызан-падрыўнікоў. Удзельнічаў у падрыве 18 варожых эшалонаў. Дыверсійныя групы на чале з Б.М.Дзмітрыевым узарвалі 1400 чыгуначных рэек, 43 масты, 22 аўтамашыны, 3 танкі праціўніка. Загінуў у баі 23.2.1944 г. 15.8.1944 г. яму было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза. Пахаваны ў Асіповічах. Яго імем названы вуліцы ў Асіповічах і Лёзна.

КУНЬКО РЫМА УЛАДЗІМІРАЎНА

Нарадзілася 14.12.1926 г. у г. Рэчыца Гомельскай вобл. У 1933—1941 гг. вучылася ў Ліпеньскай сярэдняй школе.

У чэрвені 1942 г., услед за братамі Уладзімірам і Маркам, пайшла ў партызаны. Гаспадарчая работа, якую ёй даручылі весці ў 210-м асобным атрадзе імя Сталіна, не задавальняла патрыётку, яна імкнулася актыўна змагацца з ворагам са зброяй у руках. З дазволу камандавання перайшла ў групу, размешчаную ў брыцалавіцкіх лясах каля чыгункі (у студзені 1943 г. на базе гэтай групы створаны 211-ы асобны атрад імя К.К.Ракасоўскага). Засвоіўшы падрыўную справу, арганізавала групу партызанак-падрыўнікоў, якая знішчыла 8 варожых эшалонаў (адзін з іх асабіста Р.У.Кунько). Удзельнічала ў аперацыі «Рэйкавая вайна», у 12 засадах, у знішчэнні 7 мастоў, разгроме варожых гарнізонаў у вёсках Чучча і Кассё. 30.6.1944 г., ідучы на злучэнне з наступаючымі часцямі Чырвонай арміі, атрад у раёне в. Брыцалавічы сустрэў варожую калону аўтамашын з салдатамі. У няроўным баі 1.7.1944 г. Р.У.Кунько ў складзе ўзвода прыкрывала адыход атрада. Калі апусцеў дыск аўтамата, знішчала гітлераўцаў з пісталета, але і сама была забіта варожай куляй. Пасмяротна ўзнагароджана ордэнам Айчыннай вайны I ступені. Пахавана ў Асіповічах у брацкай магіле партызан. Імем Р.У.Кунько названа вуліца ў Асіповічах, на будынку Ліпеньскай сярэдняй школы, дзе яна вучылася, устаноўлена мемарыяльная дошка.

Б.М.Дзмітрыеў.

Р.У.Кунько.

Адзін з першых

У 1928 г. Сцяпан Сяргеевіч Сумчанка быў прызваны на тэрміновую службу ў Чырвоную армію. У 1930 г. быў прызначаны камандзірам аддзялення, а ў 1932 г., пасля заканчэння Новапецяргофскай пагранічнай школы, — камандзірам кавалерыйскага манеўранага ўзвода Ташрабацкай пагранічнай камендатуры ў горадзе Нарын Кіргізскай ССР, затым прызначаны начальнікам Ташрабацкай камендатуры, а пазней упаўнаважаным АДПУ па барацьбе са шпіянажам. У 1938 г. за выкананне баявога задання па ахове дзяржаўнай граніцы Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Сцяпан Сяргеевіч Сумчанка быў узнагароджаны медалём «За адвагу».

На пачатку вызвалення Заходняй Беларусі Сумчанку пераводзяць памочнікам начальніка 11-га Себежскага пагранічнага атрада, а 12 снежня 1940 г. начальнікам Слонімскага гарадскога аддзела НКДБ Баранавіцкай вобласці.

22 чэрвеня 1941 г. войскі гітлераўскай Германіі вераломна ўварваліся на тэрыторыю СССР. У гэты час Сумчанка эвакуіраваў дакументы, асабовы склад і сем'і супрацоўнікаў Слонімскага гараддзела НКДБ у Магілёў, дзе часова размясціўся наркамат Дзяржаўнай бяспекі рэспублікі.

З мэтай барацьбы са шпіёнамі і дыверсантамі ў канцы чэрвеня 1941 г. у Магілёве з ліку прыбыўшых чэкістаў фарміраваліся знішчальныя атрады. Камандзірам аднаго з такіх атрадаў быў прызначаны начальнік аддзялення УНКДБ Баранавіцкай вобласці капітан Кірыл Андрэевіч Рубінаў. У яго атрад увайшлі: Сцяпан Сяргеевіч Сумчанка, Мікалай Афанасьевіч Міхайлашаў, Іван Макаравіч Стэльмах, Фёдар Лапачоў, Міхаіл Вінаходаў і іншыя. 29 чэрвеня атрад пачаў баявыя дзеянні на тэрыторыі Клічаўскага раёна.

Затым паступіў загад наркома ўнутраных спраў: атраду застацца ў тыле ворага для арганізацыі партызанскай барацьбы з акупантамі.

Фронт набліжаўся. Група была адрэзана ад Вялікай зямлі. Капітан Рубінаў прапанаваў дробнымі групамі разысціся па бліжэйшых раёнах.

К.Рубінаў, С.Сумчанка, І.Стэльмах, начальнік Асіповіцкага РА НКДБ С.Мазур, яго супрацоўнікі І.Лебедзеў, І.Барбакоў пайшлі ў Асіповіцкі раён. На шляху сустрэлі другога і трэцяга сакратароў Асіповіцкага РК КП(б)Б Р.Х.Голанта, А.В.Шыёнка і старшыню Асіповіцкага райвыканкома М.П.Каралёва. Параіўшыся, вырашылі размясціцца ў Асіповіцкім раёне недалёка ад Градзянкі, ва ўрочышчы Расоха. Гэта група на чале з М.П.Каралёвым стала ядром арганізацыі партызанскага руху ў раёне. Маючы веды і практычны вопыт у баявой службе і чэкісцкай рабоце, Сумчанка стаў адным з перадавых камандзіраў. Ён праводзіў работу сярод насельніцтва, быў ініцыятарам распрацоўкі, падрыхтоўкі і выканання баявых аперацый па разгроме нямецкіх гарнізонаў, дыверсій на чыгунках.

У адказ гітлераўцы пачалі прымяняць карныя меры. Яны нечакана наязджалі ў вёскі, рабілі засады на дарогах. У выніку партызаны панеслі першыя страты: 1 верасня 1941 г. каля в. Амінавічы загінулі К.Рубінаў і І.Лебедзеў.

У сакавіку 1942 г. у раёне афіцыйна арганізаваўся першы партызанскі атрад № 210, які пазней атрымаў імя І.В.Сталіна. Сумчанку прызначылі начальнікам штаба атрада (са жніўня 1942 г. па сакавік 1943 г. Сумчанка выконваў таксама абавязкі камандзіра 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, а затым — намесніка камандзіра брыгады па разведцы). На пачатак 1942 г. вырасла і ўзмацнілася падполле. Падпольшчыкі дапамагалі партызанам дастаўляць соль, медыкаменты, друкарскі шрыфт, фарбу, збіралі звесткі аб руху вайсковых эшалонаў ворага. 19 жніўня 1942 г. падпольшчыкі паведамілі партызанам аб маючай адбыцца блакадзе брыгады. Месца дыслакацыі было зменена, і задума фашыстаў была сарвана.

Сцяпан Сяргеевіч не толькі кіраваў, але і сам з'яўляўся адважным воінам. У снежні 1942 г. на чале групы з сямі партызан ён зрабіў засаду на дарозе каля в. Паташня. Дзве машыны з гітлераўцамі былі знішчаны. У канцы 1942 г. пры ўдзеле падпольшчыкаў ён падрыхтаваў дыверсійную аперацыю на ўчастку чыгункі Пухавічы — Бабруйск. У жніўні 1943 г. пад кіраўніцтвам і пры асабістым удзеле Сумчанкі на чыгунцы Мінск — Бабруйск партызанамі Асіповіцкай брыгады было ўзарвана 1000

рэек і знішчана чыгуначная станцыя Асіповічы 2-я.

Вялікую ролю адыграла партызанская разведка ў падрыхтоўцы і правядзенні «Рэйкавай вайны». Сцяпан Сяргеевіч як адзін з арганізатараў гэтай аперацыі быў узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

Адчуўшы ўдары партызан і падпольшчыкаў, панёсшы страты ў жывой сіле і тэхніцы, гітлераўцы пачалі рыхтаваць контрмеры па ліквідацыі партызанскага руху ў раёне і падполля ў горадзе Асіповічы.

Сумчанка атрымаў паведамленне, што акупанты ў Асіповічах умацоўваюць тайную палявую паліцыю (ГФП), службу бяспекі (СД), арганізавалі аддзяленне штаба «Валі» (ваеную разведку), рэзідэнтуру «Зондэр-штаба Р» (якую ўзначальваў Віктар Курцын), а ў в. Вяззе размясцілі карны атрад немца-каланіста Бішлера. Кіраўнік бабруйскага аддзялення «Зондэр-штаба Р» Андрэй Арскі, якому падпарадкоўваўся Курцын, ускладаў на яго вялікія надзеі ў барацьбе з партызанамі і ліквідацыі падполля ў Асіповічах, паколькі Курцын меў тут сваякоў і знаёмых сярод чыгуначнікаў. Аднак, як толькі Курцын прыбыў у Асіповічы, ён быў выяўлены як агент нямецкай разведкі.

Выкарыстоўваючы сваякоў і знаёмых, Курцын вёў вярбоўку сваёй агентуры (карэкціруючы свае дзеянні з камендантам асіповіцкай мясцовай камендатуры зондэрфюрэрам Валянцінам Капам, праз якога дасылаліся данясенні ў бабруйскае аддзяленне «Зондэр-штаба Р» Арскаму).

Неяк праз свайго агента Курцын перадаў у партызанскую брыгаду ліст, у якім прасіў асабістай сустрэчы з камандзірам, абяцаў дапамагчы партызанам у барацьбе з акупантамі. Першую сустрэчу з Курцыным разведчыкі партызанскай брыгады правялі ў в. Паташня. Курцын прызнаўся, што працуе на ворага, прынёс шмат шкоды савецкаму народу і сваёй работай на партызан хоча загладзіць віну.

К канцу 1943 г. у Асіповічах становішча для падпольшчыкаў ускладнілася. Былі арыштаваны В.П.Ждановіч, Н.Д.Бугор, звязаныя з імі М.С.Шведаў, А.Ф.Лемеш, В.К.Малевіч, А.С.Крот, М.М.Няверка аказаліся пад пагрозай арышту. Камандаванне партызанскай брыгады загадала гэтым падпольшчыкам пакінуць горад і размясціцца ў партызанскіх атрадах.

Па прапанове Сумчанкі кіраваць падполлем у Асіповічах было даручана Аляксандру Фёдаравічу Чайкоўскаму і Васілю Паўлавічу Сенюку.

Працягваючы работу на немцаў, Курцын перадаў партызанам тапаграфічную карту з указаннем на ёй партызанскіх атрадаў раёна, фармулярныя карткі на кожны атрад, у якіх было адзначана найменне атрада, яго колькасць, месца знаходжання, камандны склад, узбраенне, наяўнасць кухань, пякарань, калодзежаў, магчымасць маральнага разлажэння атрада і меры барацьбы з партызанамі. У картцы на 1-ю Асіповіцкую партызанскую брыгаду, на змешчанае там пытанне «меры барацьбы» стаяў адказ: «належыць фізічнаму знішчэнню». Курцын паведаміў, што ў Бабруйску ёсць школа Абвера па падрыхтоўцы агентаў для засылкі ў тылы Чырвонай арміі і партызанскія атрады. Курцын абяцаў паведаміць, хто з агентаў будзе закінуты ў асіповіцкія партызанскія атрады.

Праз два тыдні пасля першай сустрэчы С.Сумчанка і А.Ф.Ганчаронак, якіх ахоўвала група партызан, сустрэліся з Курцыным на лузе левага берага р. Свіслач насупраць в. Ворча. Курцын паведаміў Сумчанку, што «Зондэр-штабам Р» у Асіповіцкую партызанскую брыгаду закінуты агент Крукаў, паказаў маршрут яго руху і перадаў яго пашпарт з сапраўдным прозвішчам. Каб канчаткова пераканацца ў праўдзівасці намераў Курцына працаваць на партызан, Сумчанка даў яму магнітную міну і загадаў правесці ўзрыў на Асіповіцкім маслазаводзе (на пачатку новага 1944 г. Курцын выканаў гэта заданне).

Пасля сустрэчы з Курцыным на пошук агента Крукава была накіравана група партызан на чале з Ганчаронкам. Крукаў быў затрыманы ў раёне в. Ворча і дастаўлены ў штаб брыгады. Крукаў прызнаўся, што працаваў на немцаў, расказаў аб вядомых яму курсантах, якія вучацца ў школе падрыхтоўкі агентаў. Каб заваяваць давер партызан, Курцын, узгадніўшы свае дзеянні з камендантам Копам і рэзідэнтам Арскім, накіраваў у атрад пад выглядам ваеннапалонных двух агентаў пад мянушкамі Ліпко і Марк, а партызанам паведаміў іх прыкметы. У выніку агента Ліпко затрымалі ў партызанскім атрадзе 212-м імя Кірава (потым перайменаванага ў атрад імя Сум-

чанкі), а Марка — у атрадзе 211-м імя Ракасоўскага.

Позняй восенню 1943 г. Сумчанка далажыў камандзіру брыгады М.П.Каралёву, што збіраецца на сустрэчу з Курцыным. Мікалай Піліпавіч праявіў цікавасць да гэтай сустрэчы і выказаў намер інкогніта прысутнічаць на ёй. Сумчанка пагадзіўся. Сустрэча адбылася ў пасёлку Воля, у доме Муравіцкіх. Сумчанка ўсё больш уцягваў Курцына ў працу на партызан. Нягледзячы на тое, што Курцын выдаў частку нямецкай агентуры, завербаваных ім асабіста агентаў з ліку партызан і мясцовага насельніцтва не выдаваў. У выпадку неабходнасці ён разлічваў выкарыстаць сваю агентуру супраць партызан. Між тым, Сумчанка паставіў перад здраднікам чарговую задачу: аказаць садзейнічанне партызанам па ўкараненні ў бабруйскую разведшколу. Курцын згадзіўся, але поспеху не абяцаў, маўляў, становішча на германскім фронце нестабільнае і могуць быць перамяшчэнні ўстаноў разведкі.

У снежні 1943 г., у сувязі з адступленнем гітлераўскай арміі, бабруйскую рэзідэнтуру «Зондэр-штаба Р» перавялі ў Варшаву. Курцына перадалі ў прамое падпарадкаванне каменданту Копу і супрацоўніку штаба «Валі» (ваенная разведка) капітану Гартэну. Аб гэтым Курцын праінфармаваў Сумчанку праз сувязную Вольгу Муравіцкую.

6 студзеня, раніцай, партызан Пётр Лапатка прыйшоў на кватэру да Курцына і перадаў яму просьбу Сумчанкі: прыбыць 7 студзеня да яго на сустрэчу ў дом лесніка Вікенція Сташэўскага. У гэты ж дзень, тайная палявая паліцыя (ГФП) разыграла «арышт» Курцына і Муравіцкай. Сумчанку аб гэтым «арышце» было невядома, і ён, узначаліўшы групу партызан у складзе Марка Шведава, Браніслава Сташэўскага, Вікенція Караля, Аляксея Ганчаронка, выйшаў з партызанскай базы ва ўрочышчы Расоха да месца назначанай сустрэчы з Курцыным. Мэтай партызан была перапраўка ў брыгаду солі, якая была схавана ў лясной зямлянцы, і атрыманне ад Курцына інфармацыі аб выніках перамоў з Гартэнам аб накіраванні Муравіцкай у бабруйскую разведшколу.

У ноч з 6 на 7 студзеня 1944 г. партызаны пераначавалі ў лясной зямлянцы, размешчанай за чатыры кіламетры ад месца сустрэчы. Раніца была пахмурная, але мароз не здаваў. Сумчанка, Шведаў і Сташэўскі пад'язджалі да дома лесніка асцярожна. Астатнія партызаны на чале з Ганчаронкам былі пакінуты для пераправы солі цераз Свіслач і транспарціроўкі яе на базу ў Расоху.

Лес пачаў радзець, і хутка адкрылася невялікая паляна, на якой адзінока стаяў пусты дом лесніка Сташэўскага. Справа паляна абмяжоўвалася ракой Сіняй. Пакінуўшы каня ў лесе, Сумчанка з партызанамі пайшоў да хаты, у якой яго чакалі 2 партызаны з атрада Падгайнага. Дом быў пусты, яго сцёны былі пакрыты снежнай куржавінай. Павітаўшыся, Сумчанка загадаў Бернусу Сташэўскаму прынесці ўзрыўчатку, схаваную за кіламетр ад дома ў тайніку (дзе была схавана асабістая маёмасць Сташэўскіх). Бернус пайшоў выконваць загад.

— Вось было б добра пакурыць! — сказаў нехта з партызан. Табакі ні ў каго не было, і Сумчанка прапанаваў Шведаву залезці на гару і пашукаць каранёў самасаду. Шведаў палез і праз акно ў франтоне ўбачыў, што дом ціха акружаюць гітлераўскія карнікі. Хутка саскочыўшы, ён далажыў аб убачаным. Сумчанка загадаў заняць кругавую абарону і, па магчымасці, прарывацца ў лес. Як толькі партызаны пачалі абстрэл карнікаў, па іх адкрыўся шквальны агонь. Бой быў няроўны. На чатырох партызан насядала больш сотні гітлераўцаў, але яны змагаліся гераічна. Сумчанка бачыў, як палі смерцю храбрых Іван Кавалёў і яго таварыш з атрада Падгайнага. Хутка быў цяжка паранены Марк Шведаў (разрывам міны яму пашкодзіла бядро і нагу, ён страціў прытомнасць і ляжаў у снезе, сцякаючы крывёю). Сцяпан Сяргеевіч адстрэльваўся ад наступаючых з надзеяй вырвацца з акружэння. Ён падпоўз да праталіны на рэчцы Сіняй, увайшоў у ледзяную ваду, утапіў планшэт з дакументамі, потым выйшаў на левы бераг і папоўз да магутнага дуба, што стаяў на ўзгорку. Сумчанка хацеў схавацца за дрэвам ад куль карнікаў. Але і тут яго чакала засада: гітлераўцы прапанавалі здацца.

Сумчанка расстраляў боекамплект аўтамата, кінуў у гітлераўцаў дзве гранаты. Апошняе, што ў яго заставалася, — гэта пісталет «вальтэр». Ён зрабіў з яго некалькі

С.С.Сумчанка.

Ф.А.Крыловіч.

стрэлаў па карніках, але разрыўной куляй быў тут жа цяжка паранены. Галава яго апусцілася ў снег, па назе пацякла кроў. Ён прыўстаў, падняў да скроні пісталет з апошнім патронам і стрэліў...

За мужнасць і гераізм, праяўленыя ў барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі, С.С.Сумчанка пасмяротна быў узнагароджаны ордэнам Чырвонага Сцяга. Галоўная вуліца ў Асіповічах пасля вайны была названа яго імем.

У.П.Зорын.

Фёдар Крыловіч — супердыверсант

Фёдар Андрэевіч Крыловіч нарадзіўся 23.3.1916 г. у Мінску. Адзін з арганізатараў Асіповіцкага патрыятычнага падполля ў Вялікую Айчынную вайну. Удзельнік баёў каля воз. Хасан (1938), на р. Халхін-Гол (1939), савецка-фінляндскай вайны 1939—1940 гг. У Вялікую Айчынную вайну стварыў у Асіповічах некалькі падпольных груп, адну з якіх узначальваў. 30.7.1943 г. на чыгуначнай станцыі Асіповічы правёў буйную дыверсію, у выніку якой знішчаны 4 варожыя эшалоны, у т.л. 1 з новымі танкамі «тыгр» і бронемашынамі. Са жніўня 1943 г. кіраўнік дыверсійнай групы ў атрадзе 1-й Бабруйскай партызанскай брыгады. У лютым—ліпені 1944 г. упаўнаважаны ЦК ЛКСМБ па Асіповічах. Пасля вайны працаваў на чыгунцы. Памёр 7.11.1959 г.

Горад і чыгуначная станцыя Асіповічы ў гады нямецка-фашысцкай акупацыі сталі важным апорным пунктам гітлераўцаў. Тут, на перакрыжаванні чыгуначных шляхоў, размяшчаліся склады ўзбраення, спыняліся на адпачынак армейскія часці, праходзіла мноства ваенных эшалонаў.

Дзякуючы намаганням патрыётаў кіраўніцтву партыйна-савецкіх актывістаў, якія апынуліся ў тыле, пачалі ўзнікаць групы супраціўлення. На чыгуначным вузле такую групу ўзначаліў машыніст паравознага дэпо Марк Шведаў. У яе ўвайшоў і электраманцёр Фёдар Крыловіч. На станцыі пачаліся дыверсіі. Падпольшчыкі сыпалі пясок у буксы, псавалі паравозныя цыліндры, падкладвалі самаробныя міны, няправільна пераводзілі стрэлкі, пускалі эшалоны пад адхон.

Манцёр Крыловіч быў арганізатарам і ўдзельнікам гэтых аперацый.

Вясной 1943 г. на Фёдара Крыловіча выйшаў сакратар Магілёўскага падпольнага абкома ЛКСМБ Павел Фаміч Валожын і даручыў яму стварыць у горадзе падпольную камсамольскую арганізацыю. У данясенні Валожына сакратару ЦК ЛКСМБ Кірылу Мазураву ад 2 ліпеня 1943 г. гаварылася: «Меў сустрэчу. Падабраўся цудоўны хлопец. Ён у мяне ўпаўнаважаны па г. Асіповічы — Крыловіч Ф.А... Ён па маім даручэнні стварыў 9 камсамольскіх арганізацый па 3—4 чалавекі. Рабяты талковыя і энергічныя, толькі патрэбен матэрыял. Сорамна прызнавацца, што няма толу і мін. Чакаю. Гэты Крыловіч Федзя цудоўны хлопец, энергічны і ініцыятыўны, старанны. Вось што ён зрабіў у Асіповічах: акрамя гэтых 9 арганізацый у яго ёсць яшчэ 11 дыверсантаў і 5 распаўсюджвальнікаў літаратуры. Гэта група знішчыла за сваё існаванне 21 цыстэрну з палівам, 13 платформаў з палівам. Выведзены са строю 38 электраматораў, дызель электрастанцыі выведзены са строю на 6 месяцаў... перапраўіў у партызанскія атрады 52 чалавекі моладзі. Хлопец добра ведае работу падполля, канспірацыю. Паставіў перад ім шэраг новых задач і галоўнае — актывізацыя дзеянняў створаных арганізацый».

У сярэдзіне ліпеня 1943 г. Валожын пазнаёміўся з камандзірам спецатрада НКДБ БССР «Храбрацы». У гэтым атрадзе ён атрымаў дзве англійскія магнітныя міны, пад абяцанне пастаўляць разведвальную інфармацыю, якую патрабавала ад чэкістаў іх маскоўскае камандаванне. Гэтыя міны былі дастаўлены Фёдару Крыловічу.

У ноч з 29 на 30 ліпеня 1943 г. Ф.Крыловіч заступіў на дзяжурства па станцыі Асіповічы. На дне пераноснай скрынкі з інструментамі ляжалі дзве магнітныя міны. Змяркалася, калі на станцыю прыбыў эшалон з палівам, які накіроўваўся ў раён Кур-

скай бітвы. У гэты час дзяжурнага электраманцёра вызвалі для ліквідацыі няспраўнасці семафора ў Паўночным (ці як яшчэ яго называлі Магілёўскім) вагонным парку. У суправаджэнні нямецкага ахоўніка Фёдар накіраваўся да семафора ўздоўж эшалона з палівам. Калі ахоўнік адхіліўся ў бок, Крыловіч прыклаў міну да бочкі з бензінам у галаве эшалона. Другую змог залажыць у хвасце саставу. Абедзве павінны былі ўзарвацца ў дарозе.

Але тут здарылася неверагоднае. Замест таго, каб неадкладна адправіць эшалон з бензінам з Асіповіч, яго пачалі пераганяць у Паўночны парк. А там ужо знаходзіліся саставы з боепрыпасамі і ваеннай тэхнікай.

Фёдар быў ужо дома, калі прагучаў першы выбух. У начное неба паляцелі ахопленыя полымем бочкі з бензінам. Але гэта была толькі прэлюдыя жудаснай катастрофы. Ад узрыву другой міны здэтанавалі боепрыпасы ў суседніх эшалонах. І ўжо ніхто не мог расчапіць вагоны. Чатыры воінскія эшалоны аказаліся запертымі ў Паўночным парку станцыі Асіповічы. Узрывы працягваліся яшчэ дзесяць гадзін.

Вось вынікі дыверсіі па сведчанні немцаў. Дзяжурны афіцэр аператыўнага аддзела 203-й ахоўнай дывізіі зрабіў запіс у дзённіку баявых дзеянняў: «30.7.1943. Каля 2 гадзін на станцыі Асіповічы на чыгуначным саставе з палівам узарвалася магнітная міна. У выніку пажару згарэла 29 цыстэрнаў з бензінам, 60 вагонаў з боепрыпасамі і эшалон з баявой тэхнікай. У выніку ўзрываў боепрыпасы раскіданы па ўсёй тэрыторыі. Тэрмінова запатрабаваны піратэхнікі з Мінска і Магілёва для абяшкоджвання ўсюды раскіданых снарадаў і бомбаў. Па звестках 550-й палявой камендатуры, страты да гэтага часу склалі 3—4 салдаты забітымі, 27 салдат і 6 чыгуначных служачых паранена».

А вось даныя з праверанага партызанскага рапарта: «Знішчана 25 вагонаў з бензінам, 8 цыстэрнаў з авіямаслам, 65 вагонаў з боепрыпасамі, 5 танкаў «тыгр», 3 танкі Л-10, 7 бронемашын, 12 вагонаў з харчаваннем, 5 паравозаў, кран для падачы вугалю, вугальны склад. Пашкоджаны станцыйныя збудаванні. У навакольлі згарэла 9 дамоў».

Былы афіцэр генеральнага штаба сухапутных сіл Германіі Эйке Мідэльдорф праз некалькі гадоў пасля вайны запісаў у сваёй кнізе «Тактыка ў рускай кампаніі» (М., 1958. С. 344): «Действия русских партизан во время проведения крупных наступательных и оборонительных операций сильно затрудняли обеспечение немецких войск и проведение оперативного маневра... Крупного успеха добились партизаны также в июле 1943 года, когда ими на станции Осиповичи был уничтожен эшелон с горюче-смазочными материалами, два эшелона с боеприпасами и чрезвычайно ценный эшелон с танками «тигр».

На танкі «тыгр» Гітлер ускладаў асаблівыя надзеі ў аперацыі «Цытадэль» і некалькі разоў адкладваў пачатак наступлення менавіта з-за неўкамплектаванасці штурмавых часцей гэтымі баявымі машынамі.

Пасля гэтай славутай дыверсіі Фёдар Крыловіч пайшоў з горада ў 1-ю Бабруйскую партызанскую брыгаду. Узначаліў там дыверсійную групу, на рахунку якой было шмат паспяховых аперацый.

Дыверсія, якую здзейсніў на станцыі Асіповічы Ф.А.Крыловіч, з'яўляецца самай рэзультатыўнай аперацыяй партызан і падпольшчыкаў у гады Вялікай Айчыннай вайны. Гэтай удала праведзенай аперацыяй зрабілі справаздачу перад Масквой адразу 3 партызанскія камандзіры і атрымалі высокія дзяржаўныя ўзнагароды. Нічога не атрымаў толькі сам арганізатар і выканаўца дыверсіі. Пра яго забыліся. Скончыў сваю партызанскую дзейнасць Ф.А.Крыловіч з адзінай узнагародай — медалём «Партызан Айчыннай вайны» II ступені, якую давалі ўсім удзельнікам партызанскага руху. Успомнілі толькі ў 1949 г., калі адзначалі 30-годдзе ўтварэння Беларускай ССР, узнагародзіўшы ордэнам Леніна. Памёр аўтар такой рэзультатыўнай дыверсіі ў беднаце, усімі забыты.

Аўтару гэтага артыкула давялося гутарыць з былым начальнікам Цэнтральнага штаба партызанскага руху, першым сакратаром ЦК КП(б)Б П.К.Панамарэнкам пад час сумеснай работы над шэрагам артыкулаў. На пытанне, што той думае пра подзвіг Крыловіча, Панамарэнка адказаў літаральна наступнае: «Гэта самая выдатная і рэзультатыўная аперацыя, якую здзейснілі партызаны ў час Вялікай Айчыннай вайны. І калі б я ведаў, што гэта дыверсія атрымае такі водгук у Берліне, я не вагаючыся прадставіў бы Крыловіча да звання Героя Савецкага Саюза».

У.І.Лемяшонак.

Дакументы сведчаць

З ДАКЛАДНОЙ ЗАПІСКІ КАМАНДЗІРА 210-га ПАРТЫЗАНСКАГА АТРАДА АСІПОВІЦКАГА РАЁНА М.П.КАРАЛЁВА НАЧАЛЬНІКУ ЦШПР П.К.ПАНАМАРЭНКУ АБ БАЯВОЙ ДЗЕЙНАСЦІ АТРАДА

18 верасня 1942 г.

...Отрядом контролируется железная дорога Минск — Бобруйск, начиная от ст. Пуховичи до Бобруйска, узловая станция Осиповичи и жел. дорога Осиповичи — Слуцк.

За время действия отряда на указанных железнодорожных перегонах путем развинчивания рельсов лапой и жел. дорожным ключом, а также путем подкладывания мин тола отрядом пущено под откос вражеских поездов всего 30. Из них 10 поездов с живой силой и лошадьми.

Спущено поездов под откос с техникой и боеприпасами всего 9.

Пущено под откос поездов с горючим всего 3, разбито цистерн и платформ — 39...

В результате всей проведенной диверсионной работы на жел. дор. разбито вагонов 513, повреждено вагонов 217. Выведено со строя паровозов, которые отправлены в капитальный ремонт — 23. А также выведено 4 паровоза в Осиповичском депо рабочими депо по заданию командования отряда, которые также отправлены на завод для капитального ремонта. Исполнители рабочие депо тт. Шведов Марк и Чайковский Семен, бывшие железнодорожники Осиповичского узла.

Сожжено мостов на шоссейной дороге Минск — Бобруйск — 4, на грунтовых дорогах — 3 моста...

Все данные о потерях врага при крушениях поездов нам удается получать из осиповичской комендатуры через переводчицу, которая работает и в пользу отряда, а также через железнодорожных рабочих тт.Шведова и Чайковского...

Взрывателей всех видов нам удалось получить у Героя Советского Союза тов. Козлова. Тол добываем сами, вытапливаем из снарядов, однако в взрыввеществах отряд имеет очень большую нужду, и отчасти это является тормозом более эффективной работы отряда.

Начиная с июня месяца с.г. немцы три раза вели наступление на лагерь отряда, где приходилось вести бои. В результате всех боев с нашей стороны убитых 3, раненых 2 человека. Со стороны врага убитых 41 и большое количество раненых...

За время проведения прочесывания леса фашистам удалось убить трех человек из партизанской группы тов. Шумилова, а также погиб и сам т. Шумилов...

Отрядом вместе с отрядом т. Тихомирова было организовано наступление на Лапичи и лапичский гарнизон, который находился в военгородке, с задачей разбить полицию и охрану возле места через реку Свислочь и сжечь мост. Надо отметить, что эта боевая операция не выполнена. Группа, которая двигалась по направлению к мосту, наскочила на вражескую засаду, завязался бой, и с нашей стороны не хватило сил их выбить с укрепления. В местечке Лапичи в этот момент группы ворвались, был разбит маслозавод, сожжено с управление и пожгли дома, бывшие еврейского населения, где жили в то время полицейские...

Наряду с диверсионной работой отряд занимается подготовкой к зиме, хлеб заготавливаем путем сбора у крестьян, а также картошку и овощи путем сугубой добровольности. Надо отметить, что подавляющее большинство крестьянства хорошо откликается на помощь партизанским отрядам и дают по 5—6 пудов хлеба со двора...

Необходимо отметить, что большой недостаток в отряде с обмундированием личного состава. С тем, чтобы подготовиться к зиме за счет трофеев обмундировать личный состав не представляется возможным, а также крестьянство обмундированием помогает слабо.

Желание крестьянства, а в особенности молодежи вступать в партизанские отряды имеется большое, хуже дело обстоит с вооружением и боеприпасами. Все оружие, которое было полностью подобрано и перспектива дальнейшего вооружения только за счет трофеев противника, которых попадает очень немного.

Большое внимание уделяется отрядом на работу оперативной разведки, в результате всей работы мы имеем большое количество агентуры, которая по поручению собирает материалы о наличии немецких гарнизонов на территории нашего района, их нумерацию и назначение... Свою агентуру имеем в осиповичской комендатуре, в гестапо, в районном гражданском правительстве и в некоторых сельуправлениях и среди полицейских...

Командир 210 партизанского отряда Королев

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 3500. Воп. 4. Спр. 99 Л. 124—129.

З ТРАФЕЙНЫХ ДАКУМЕНТАЎ

1942 г.

З ДАНЯСЕННЯ КАМАНДУЮЧАГА ТЫЛАВЫМ РАЁНАМ ГРУПЫ АРМІЙ «ЦЭНТР» АПЕРАТЫЎНАМУ АДДЗЕЛУ ШТАБА ГРУПЫ АРМІЙ «ЦЭНТР»

Суточное донесение 26.9.1942 г.

На участке железной дороги Осиповичи – Бобруйск в 23 ч. 50 м. в р-не 1,5 км северо-западнее стн. Талька при извлечении подорвалась мина. Убит один офицер, один рядовой ранен...

В р-не 1,5 км северо-западнее стн. Татарка в 2 ч. 00 м. был подорван рельсовый путь. Повреждены две колеи. Паровоз сошел с рельсов. Один вагон лег поперек пути. Двухколейное движение на участке дороги было возобновлено в 16 ч. 00 м.

З ДАНЯСЕННЯ КАМАНДУЮЧАГА ПАЛІЦЭЙСКІМІ ЧАСЦЯМІ І ЧАСЦЯМІ СС АПЕРАТЫЎНАМУ АДДЗЕЛУ ШТАБА ГРУПЫ АРМІЙ «ЦЭНТР»

Приложение к суточному донесению от 1.10.1942 г.

3) Участок железной дороги Минск – Осиповичи.

а) В районе 6 км юго-восточнее стн. Талька в 17 ч. 50 м. был подорван рельсовый путь. 8 вагонов с цементом сошли с рельсов. Вырвано 75 м рельсового пути. Движение на участке железной дороги прервано на 12 часов.

В районе 4 км юго-восточнее стн. Верейцы в 19 ч. 40 м. был подорван рельсовый путь. С рельс сошло два вагона. Движение на участке железной дороги было прекращено на 10 часов.

З ДАНЯСЕННЯ АПЕРАТЫЎНАГА АДДЗЕЛА КАМАНДУЮЧАГА ТЫЛАВЫМ РАЁНАМ ГРУПЫ АРМІЙ «ЦЭНТР» КАМАНДУЮЧАМУ ГРУПАЙ АРМІЙ «ЦЭНТР»

Приложение к донесению от 6.10.1942 г.

а) В р-не 30 км северо-западнее Осипович в 21 ч. 45 м. на мине подорвался эшелон со строительным материалом. Вырвано 80 см рельсового пути. Эшелон с рельс не сошел. Кочегар легко ранен. Одноколейное движение производится. Двухколейное пока нет.

Приложение к суточному отчету от 8.10.1942 г.

а) В р-не 15 км северо-западнее Осипович в 22 ч.00 м. на мину наехал эшелон с углем. Разрушено 50 м рельсового пути. 5 вагонов сошли с рельсов. Паровоз поврежден, с рельсов не сошел. Движение на дороге было прервано на 10 часов.

Приложение к суточному донесению за 12.10.1942 г.

Налеты на железные дороги

2) Участок железной дороги Осиповичи – Бобруйск

а) В р-не 7,5 км юго-восточнее Осипович в 20 ч. 20 м. был подорван рельсовый путь. Паровоз не поврежден. С рельс сошли тендор и 7 цистерн с нефтью. Цистерны частично разбиты. Подрыва не было. Машинист паровоза тяжело ранен. Один железнодорожный рабочий легко ранен. Разбитые и сошедшие с линии вагоны и цистерны преградили собой обе колеи. Движение должно было возобновиться в 15 ч. 00 мин.

Былы архіў дакументаў па замежных арміях Ваенна-гістарычнага ўпраўлення Галоўнага Ваенна-навуковага ўпраўлення Генеральнага штаба Міністэрства абароны СССР. № 399. Л. 223, 229, 235, 265, 290, 309, 338, 355, 357.

СА СПРАВАЗДАЧЫ КАМАНДАВАННЯ ПАРТЫЗАНСКАГА АТРАДА А.І.КУДАШОВА АБ БАЯВОЙ ДЗЕЙНАСЦІ

3 студзеня 1943 г.

Партизанский отряд Кудашева организовался и вырос в Осиповичском районе Могилевской области. Организатором отряда является его настоящий командир Кудашев А.И., который с группой в количестве 12 человек на добровольных началах выделился из отряда капитана Шашуры в апреле месяце 1942 г. При выделении эта группа с командиром ее Кудашевым ставила своей целью рост партизанского отряда и проведение небольших боевых операций и диверсионной работы на ж. д. Минск – Бобруйск. С поставленными задачами отряд справился, к 1 января 1943 г. вырос в 10 раз и провел ряд успешных боевых операций и диверсионных работ.

К моменту отчета, на 1 января 1943 г., общая численность отряда 121 чел., в том числе 14 женщин.

... Первая боевая операция была проведена вместе с отрядом Качанова по разгрому полиции в количестве 11 человек в дер. Межное Осиповичского района. В операции участвовало 12 чел. и 30 чел. из отряда Качанова. Полиция была разгромлена и после этой операции в деревне не появлялась. Село стало партизанским.

В июле месяце в связи с готовящейся операцией немцами по разгрому партизанских отрядов в Осиповичском районе отряд перешел в Октябрьский район. В Осиповичском районе была оставлена только группа численностью в 8 человек...

9 сентября была проведена операция по разгрому комендатуры дер. Молотино Осиповичского района, расположенной около Осиповичей в 2 км. В комендатуре находилось 20 чел. немцев и «добровольцев». Группа партизан отряда в составе Лабзина, Якунина, Федорова, Светозарова, Мамикона, Касьяна, Музыкина, Сущинского, Булыгина, Разумовского ночью сняла посты около дер. Молотино и комендатуры, ворвалась в здание комендатуры и убила 8 чел., в том числе заместителя коменданта, унтер-офицера. После разгрома группа без потерь вышла из дер. Молотино...

На ж. д. Минск — Бобруйск сделаны подрывы: 8 июня подорвали эшелон, следующий на Минск со скотом. В результате подрыва спущен под откос паровоз и 2 вагона.

14 августа подорвали эшелон, следовавший на Бобруйск. В результате подрыва спущен под откос паровоз и 10 вагонов... Движение было приостановлено на целые сутки.

5 сентября подорвали эшелон, следовавший на Бобруйск. Поврежден паровоз и разбито 3 вагона с крупой, сахаром.

22 октября подорвали эшелон, шедший из Бобруйска на Минск. Повреждены паровоз и 3 платформы с автомашинами...

23 октября подорвали эшелон, следовавший на Минск. Повреждены паровоз и 4 вагона с хлебом.

26 октября подорвали эшелон, следовавший на Бобруйск. Повреждены паровоз и платформа с 3 автомашинами. Убито при взрыве 3 немца...

Командир отряда А.Кудашев
Комиссар отряда В.Лабзин

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 3500. Воп. 2. Спр. 1256. Л. 174—181.

ПРАТАКОЛ № 7 ПАСЯДЖЭННЯ АСІПОВІЦКАГА ПАДПОЛЬНАГА РАЙКОМА КП(б)Б

5 студзеня 1943 г.

Присутствовали: члены тт. Голант, Трацевский, Горелик, уполномоченный ЦК ЛКСМБ по Осиповичскому р-ну т. Гнедько, уполномоченные ЦК КП(б)Б по Могилевской области т. Кардович и Мотыль, командир отряда т. Сумченко, комиссар т. Шиенок.

СЛУШАЛИ: О сборе средств на построение танковой колонны имени Белорусских партизан (Доклад т. Кардович).

ВЫСКАЗАЛИСЬ: ТТ. Мотыль — уполномоченный ЦК КП(б)Б, Сумченко — командир отряда, Шиенок, Голант.

ПОСТАНОВИЛИ: Развернуть массовую работу среди трудящихся района по сбору средств на построение танковой колонны им. Белорусских партизан. Эту работу проводить конспиративно, строго соблюдая принцип добровольности.

СЛУШАЛИ: О преобразовании групп организованных при 210 партизанском отряде в самостоятельные партизанские отряды (Доклад т. Кардович).

ПОСТАНОВИЛИ: Существующие группы преобразовать в самостоятельные отряды, присвоив им следующие номера: отряд т. Борозны — № 211, тов. Семкина — комсомольско-молодежный отряд — № 212, т. Волкова № 213.

СЛУШАЛИ: О целесообразности создания бригады из существующих партизанских отрядов, организованных 210 партизанским отрядом (Доклад т. Кардович).

ВЫСКАЗАЛИСЬ: ТТ. Сумченко, Шиенок.

ПОСТАНОВИЛИ: В связи с тем, что 210 партизанский отряд организовал три партизанские группы, которые переросли в отряды, считать необходимым организовать бригаду. Командиром бригады считать командира 210 партизанского отряда т. Сумченко, комиссаром —т. Шиенка.

Просить уполномоченного ЦК КП(б)Б по Могилевской обл. т. Кардовича сообщить ЦК КП(б)Б и в Белорусский штаб партизанского движения о создании бригады.

СЛУШАЛИ: О созыве совещания командиров и их заместителей по политчасти отрядов бригады с постановкой вопроса о задачах партизанских отрядов в связи с наступлением Красной Армии и началом разгрома немецко-фашистских войск (доклад т. Голант).

ПОСТАНОВИЛИ: Провести совещание командиров и их заместителей 8 января 1943 года.

Поручить подготовить доклад т. Сумченко.

Секретарь Осиповичского подпольного РК КП(б)Б Голант

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1350. Воп. 1. Спр. 150. Л. 27; 27 адв.

РАШЭННЕ ЎПАЎНАВАЖАНАГА ЦК КП(б)Б ПА МАГІЛЁЎСКАЙ ВОБЛАСЦІ І.М.КАРДОВІЧА АБ СТВАРЭННІ 1-й АСІПОВІЦКАЙ ПАРТЫЗАНСКАЙ БРЫГАДЫ

12 лютага 1943 г., лес Усакіна

РЕШАЮ:

1. Объединить вновь организованные партизанские отряды № 211, 212 и 213 в партизанскую бригаду.

В партизанскую бригаду входят следующие отряды: № 210 (Короля), 211, 212 и 213.

2. Назвать бригаду «1-я Осиповичская партизанская бригада».

3. Утвердить командиром бригады т. Сумченко Степана Сергеевича, с одновременным выполнением обязанностей командира 210 п/отряда, комиссаром бригады и комиссаром 210 партизанского отряда утверждаю Глотова Василия Васильевича.

Поручить Осиповичскому РК КП(б)Б освободить тов. Глотова от обязанностей секретаря партбюро партизанского отряда № 210.

4. Освободить тов. Шиенок Александра Васильевича от обязанностей комиссара 210-го партизанского отряда как несправившегося с работой.

5. Просить ЦК КП(б)Б утвердить настоящее решение.

Уполномоченный ЦК КП(б)Б по Могилевской области (Кардович)

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1350. Воп. 1. Спр. 149. Л. 13.

З БАЯВОГА ЖУРНАЛА 12-й КАВАЛЕРЫЙСКАЙ БРЫГАДЫ АБ ДЗЕЙНАСЦІ АТРАДА ІМЯ І.В.СТАЛІНА

18 июня 1942 г. группой партизан отряда им. Сталина в рабочем поселке Гродзянка сожжено 2 автомашины и лесопильный завод.

21 июня 1942 г. группой партизан отряда им. Сталина сожжены деревянный мост на дороге Хутор – Гродзянка, Ляденское волостное управление и склад Ляденской МТС.

9 октября 1942 г. В ночь с 8 на 9 октября взорван ж.-д. мост на р. Талька. В эту же ночь с целью прикрытия своих от подкрепления (противника) по железной дороге ж.-д. полотно было заминировано в 2 местах, в результате чего спущено под откос два вражеских эшелона. Взяты трофеи: около 6 тыс. патронов и другое военное имущество. Возвращаясь со стн. Талька, отряд наскочил на приготовленную полицией засаду в дер. Семкова Слобода. В результате боя полиция разбежалась, оставив велосипеды.

3 ноября 1942 г. группа партизан отряда им. Сталина в составе (расчета) одного 76-мм орудия в соединении с конным взводом произвела налет на водокачку в районе Осиповичи (Смык). Водокачка выведена из строя...

10 ноября 1942 г. группа партизан отряда им. Сталина (старший нач. штаба Артамонов) сделала засаду на шоссе Свислочь – Якшицы, в результате чего были сожжены 2 вражеские автомашины, следовавшие в мест. Березино, убито до 20 немцев и взяты трофеи: 1 винтовка и патроны.

24 ноября 1942 г. отрядом им. Сталина совместно с кавалерийской группой и отрядом Ливенцева произведено наступление на немецко-полицейский гарнизон мест. Липень. В результате боя нами разрушено 5 дзотов, убито 15 немцев и полицейских. Кроме того, наша группа, предохраняющая подход подкрепления со стороны Осипович, сожгла 2 вражеские автомашины, убила 12 немцев и взяла в плен 4. Захвачены трофеи. Окончательный разгром гарнизона не достигнут...

6 января 1943 г., по данным разведки, в дер. Каменичи прибыло до 700 немцев и предателей. В 10.00 отряд вышел в район Каменичи и совместно с отрядом Короля разбил группировку противника, который имел целью борьбу с партизанами и грабеж мирного населения. В бою отличилась батарея.

9 февраля 1943 г. группой партизан отряда им. Сталина на неэксплуатируемой ветке Верейцы — Гродзянка взорван ж.-д. мост длиной 7 м. Данная ветка в скором времени предназначалась для эксплуатации...

10 апреля 1943 г. группой партизан отряда № 756 (старший Белоцерковец) на ж.-д. ветке Лапичи — Верейцы взорван ж.-д. мост. Незадолго до подрыва моста немцы пустили дорогу в эксплуатацию с целью переброски хлеба...

18 апреля 1943 г. диверсионной группой отряда № 754 (старший Гуторев) на ж.д. Минск — Бобруйск в районе стн. Татарка пущен под откос вражеский эшелон. В результате крушения разбит паровоз и 11 вагонов с военным имуществом. Убито 15 фрицев.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 3500. Воп. 4. Спр. 148. Л. 145 — 160.

З ДАКЛАДНОЙ ЗАПІСКІ КАМАНДЗІРА 752-га ПАРТЫЗАНСКАГА АТРАДА В.І.ЛІВЕНЦАВА ЎПАЎНАВАЖАНАМУ ЦК КП(б)Б ПА МАГІЛЁЎСКАЙ ВОБЛАСЦІ І.М.КАРДОВІЧУ

2 ноября (1942 г.) диверсионной группой Кожушко на ж.д. Минск — Бобруйск, западнее 2 км стн. Верейцы, подорван вражеский эшелон с продовольствием. Повреждено 10 передних вагонов.

3 ноября под руководством командира отряда разбита водокачка, снабжающая водой ж.-д. узел стн. Осиповичи. Уничтожено 7 фашистов и кочегар. Водокачка не работала полмесяца.

4 ноября диверсионной группой Горанина пущен под откос на ж.д. Минск — Бобруйск вражеский эшелон с военным грузом, идущий на фронт, восточнее 8 км стн. Талька. Паровоз выведен из строя. Повреждено 18 вагонов.

4 ноября диверсионной группой Климашонка на ж.д. Минск — Бобруйск пущен под откос вражеский эшелон с людской силой, идущий на фронт, восточнее 2 км стн. Татарка. Паровоз выведен из строя. Повреждено 10 — 12 вагонов.

5 ноября диверсионной группой Кожушко на ж.д. Минск — Бобруйск, восточнее 3 км стн. Верейцы, пущен под откос эшелон с продовольствием, идущий на фронт. Паровоз выведен из строя. Повреждено 3 — 5 вагонов.

4 ноября под руководством командира отряда был «потревожен» немецкий гарнизон в мест. Липень... Убито 25 — 30 немцев и полицейских. 7 полицейских утопилось в р. Свислочь. Подбита 1 легковая автомашина.

18 ноября под руководством командира отряда и командира роты тов. Климашонка в 18.40 на ж.д. Минск — Осиповичи, восточнее 5,5 км стн. Талька, уничтожен вражеский эшелон с авто-мото-авиачастями, идущий на фронт. Паровоз взорван. Сожжено 47 вагонов. Уничтожено 6 гитлеровцев.

22 ноября под руководством командира отряда и командира роты тов. Климашонка в 20.00 на ж.д. Минск — Осиповичи уничтожен вражеский эшелон с живой силой и автобронемашинами, идущий на фронт. Паровоз и котел взорваны. Подорвано и сожжено 12 платформ, 2 бронемашины, 17 автомашин, 1 классный вагон. Остальные автомашины, в количестве до 70, бронебойно-зажигательными пулями выведены из строя.

При обстреле классных вагонов уничтожено 257 гитлеровцев, из них 48 офицеров.

24 ноября в 19.40 диверсионной группой Пяткова на ж. д. Минск — Бобруйск, восточнее 1 км стн. Татарка, подорван вражеский эшелон с различным грузом. Паровоз и 4 — 5 передних вагонов повреждены.

26 ноября этой же группой на ж. д. Минск — Бобруйск, западнее 1,5 км стн. Ясень, подорван и обстрелян эшелон с живой силой. Паровоз и 10 вагонов слетели под откос. По данным из Осиповичей, уничтожено до 150 гитлеровцев.

26 ноября под руководством зам. командира отряда по политчасти Лепешкина и командира роты Завадского на пути Осиповичи — Свислочь, в районе восточнее 1 км дер. Вязье, уничтожены 2 грузовые машины с немцами и изменниками. Машины сожжены, 13 немцев и 5 изменников убито. Взяты трофеи: 10 винтовок, 1 станковый пулемет, 10 гранат, до 1 тыс. патронов, 1 полевой телефон, 5 пистолетов.

6 декабря группой Кожушко, северо-западнее 2 км стн. Ясень, подорван и обстрелян эшелон с живой силой, идущий на фронт... Паровоз поврежден. Есть убитые и раненые. Точных данных нет.

Командир 752-го красно-партизанского отряда политрук Ливенцев

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 4158. Воп. 1. Спр. 5. Л. 63–64.

З ДАНЯСЕННЯ КАМАНДАВАННЯ ПАРТЫЗАНСКАГА АТРАДА № 752 КАМАНДЗІРУ ПАРТЫЗАНСКАГА АТРАДА № 208 П.В.ЯХАНТАВУ АБ БАЯВОЙ ДЗЕЙНАСЦІ ЗА ПЕРЫЯД З 24 ЛІСТАПАДА ПА 15 СНЕЖНЯ 1942 г.

15 снежня 1942 г.

4.12.42 г. на ж.д. Могилев – Осиповичи диверсионной группой т. Судьина

а) в 19-00 зап. 2 км д. Горожа взорван железобетонный мост (вторично);

б) в 20-00 южн. 3 км д. Брицаловичи на разъезде взорваны стрелки;

в) в 21-30 на юго-зап. от Брицаловичского разъезда по обе стороны ж.д. протяжением 2 км уничтожена связь – срезано 44 телеграфных столба, порублена проволока и унесена в лес, побиты изоляционные чашечки.

4.12.42 г. в 23-00 на ж.д. Минск – Бобруйск вост. 2 км ст. Татарка тремя диверсионными группами с приданными 3-мя Р.П. под общим командованием т.Кожушко обстрелян 1 вражеский эшелон с живой силой, идущий на фронт, 2 задних вагона загорелись. По данным из Осипович есть убитые и раненые, количество не установлено.

6.12.42 г. в 3-00 на ж.д. Минск – Бобруйск сев.зап. 2 км ст. Ясень теми же группами взорван путь и обстрелян вражеский эшелон с мадьярами, идущий на фронт. По данным из Осипович, паровоз поврежден. Есть убитые и раненые, точное количество не известно. Известно то, что вагонов 10 с перегруженными в них ранеными и убитыми были отправлены в Бобруйский госпиталь.

11.12.42 г. немцы пытались наступать на мой и т.Юрченко лагеря. По уточненным данным, немцев было до 300 человек с 2-мя бронемашинами, крупнокалиберным пулеметом, станковыми пулеметами, минометами и т.д. Одна часть – 200 чел. с бронемашиной – двигалась по Лежневке через д. Вязье, вторая часть – 100 чел. с бронемашиной – через д. Игнатовку в лагерь т.Юрченко. Обе группы вели гражданские проводники, личность которых выясняю. Вел бой в р-не лагеря т.Юрченко. Несмотря на сильный огонь, немцам попасть в лагерь не удалось. Бой продолжался с 12-00 до 17-00 часов, после чего немцы ушли. Потерь не имею, за исключением 1 легкораненого. Немцы потери имеют, но точное количество сообщить не могу. Лагерь заминировал и оставил.

По уточненным данным, 23.11.42 г. в 19-00 на ж.д. Минск – Бобруйск сев.зап. 4 км ст. Верейцы при уничтожении эшелона уничтожено 257 фашистов, из них 48 офицеров.

Командир 752 п. отряда политрук Ливенцев

Пом.нач.штаба 752 политрук Мосин

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 4232. Воп. 1. Спр. 3. Л. 82–83.

ДАКЛАДНАЯ ЗАПІСКА САКРАТАРА АСІПОВІЦКАГА ПАДПОЛЬНАГА РАЙКОМА КП(б)Б Р.Х.ГОЛАНТА ЎПАЎНАВАЖАНАМУ ЦК КП(б)Б ПА МАГІЛЁЎСКАЙ ВОБЛАСЦІ І.М.КАРДОВІЧУ АБ ДЫВЕРСІЙНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ АСІПОВІЦКАЙ ПАРТЫЗАНСКАЙ БРЫГАДЫ

4 сакавіка 1943 г.

За период с 1 февраля по 1 марта 1943 г. партизанскими отрядами бригады проведена следующая диверсионная работа: 210-м отрядом пущено под откос 2 вражеских эшелона, уничтожено 2 деревянных моста по дороге Притерпа – Вязычин.

211-м отрядом организована засада, в результате уничтожено 11 чел. липеньской полиции; вторая засада – на шоссейной дороге Минск – Бобруйск. Взорван мост размером 10–12 м. Уничтожено 17 полицейских из гор. Осиповичи. Сожжена также грузовая автомашина. Кроме этого сожжены 2 моста на шоссейной дороге Минск – Бобруйск, размером каждый по 20 м.

По остальным отрядам за февраль диверсионной работы не было.

Секретарь подпольного Осиповичского РК КП(б)Б Голант

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 4210. Воп. 1. Спр. 19. Л. 8.

З ДАКЛАДНОЙ ЗАПІСКІ КАМАНДЗІРА АСІПОВІЦКАЙ ПАРТЫЗАНСКАЙ БРЫГАДЫ М.П.КАРАЛЁВА НАЧАЛЬНІКУ БШПР П.З.КАЛІНІНУ

17 чэрвеня 1943 г.

В дер. Голынка, юго-восточнее 19 км местечка Свислочь, размещался немецкий гарнизон — 3-й эскадрон казачьего добровольческого полка, который был предназначен для борьбы с партизанами и обеспечения лесозаготовок.

Данный эскадрон у немецких властей находился на хорошем счету, участвовал неоднократно в борьбе с партизанами, имеет боевые заслуги, за время его деятельности не было ни одного случая перехода в партизаны или дезертирства.

В мае месяце нами началась соответствующая работа по разложению указанного гарнизона, систематически начали доставлять в гарнизон листовки, газеты и подрабатывать солдат об уходе в партизанский отряд.

В результате проведенной работы с Голынковского гарнизона 3-го эскадрона казачьего добровольческого полка перешла группа 16 солдат и заместитель командира эскадрона, взяв с собой 5 ручных пулеметов, 16 винтовок, автомат, ротный миномет, 2 пистолета, 8 гранат, 2000 патронов. Все солдаты — бывшие военнопленные. Список прилагается.

Зам. командира эскадрона — сын князя Гагарин Николай Михайлович, 1913 года рождения, родился в Ленинграде, эмигрировал в 1919 году с матерью в Турцию, затем во Францию, Бельгию и Югославию, где окончил Донской кадетский корпус и Военную академию в 1937 году, получил звание лейтенанта, служил в 1-м Альпийском полку. Во время войны 1939 г. присвоено звание ст.лейтенанта, командовал 1-й отдельной минометной ротой, участвовал в боях против итальянцев.

23 апреля 1939 г. попал в плен, где находился до 1942 г.

В мае месяце 1942 г. добровольно поступил в казачий полк, где работал ком.взвода и зам. командира эскадрона, участвовал несколько раз в борьбе с партизанами, за что награжден.

Перешел к нам добровольно. Объясняет тем, что больше не может переживать издевательств над русским народом, которые проводят немцы.

Знает французский, сербский, словенский, немецкий и русский языки. В первоначальном показании показал, что интересовался югославской разведкой...

Гагарин Н.М. довольно развит и может быть использован для пропаганды, разведки и других целей в более широком масштабе, чем мы его можем использовать на месте.

Находясь у нас, подполковник 4 отд. НКВД СССР тов. Кодин настаивал на передаче ему с тем, чтобы отправить его по их линии, телеграфировал в Москву и от них получил ответ, что лично т.Пономаренко приказал передать его им.

Радиограммы мне на счет передачи не было. Прошу с этим разобраться на месте.

Своей телеграммой я просил Вас дать распоряжение уточнить, работал ли в СНК — Жданович Василий, который сейчас работает в Осиповичах, разъезжает по другим городам, связан с «великопоставленными» людьми вражеской армии и учреждений. Сам говорит, что послан Зап. фронтом по изъятию вражеских всевозможных документов.

Хочет с нами работать и кое-что дает полезного. Но он же дал текст разговора с одним генералом, фамилия которого не установлена, и прислал текст письма, которое вызывает сомнение и наводит на подозрение, не является ли этот Жданович (Лавров) крупным немецким агентом... Текст письма прилагаю, которое он писал на мое имя.

Прошу по поводу дальнейшей с ним работы дать Ваши указания.

Также прошу дать указание, что Вас интересует из разведданных городов Минска, Бобруйска, у меня налажена с ними связь. Агентура подобрана неплохая, имею людей, которые ходят в города непосредственно из отрядов...

Командир бригады Королев 17 июня 1943 г.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 3500. Воп. 4. Спр. 99. Л. 15—18.

З ДАКЛАДНОЙ ЗАПІСКІ КАМАНДАВАННЯ АСІПОВІЦКАЙ ВАЕННА-АПЕРАТЫЎНАЙ ГРУПЫ НАЧАЛЬНІКУ ЦШПР ГЕНЕРАЛ-ЛЕЙТЭНАНТУ П.К.ПАНАМАРЭНКУ АБ ВЫНІКАХ ПРАВЯДЗЕННЯ «РЭЙКАВАЙ ВАЙНЫ»

8 жніўня 1943 г.

Согласно указания ЦШПД партизанскими отрядами Осиповичского соединения проведена боевая операция по уничтожению рельсов на железной дороге Осиповичский разъезд № 3 — станция Татарка. На этом участке находилось 5 вражеских гарнизонов и 4 укрепленные точки, охраняющие железнодорожное полотно. На ст. Татарка находился гарнизон 70 человек, вооруженный батальонным и 2 ротными минометами, станковым и 2 ручными пулеметами.

На Осиповичском разъезде № 3 в гарнизоне было 75 человек, вооружены станковым и 2—3 ручными пулеметами. В остальных 3-х гарнизонах находилось по 20—25 человек, вооруженных станковым и ручными пулеметами. В каждой укрепленной точке находилось по 1—2 ручных пулемета, особенно возле железнодорожных мостов.

Выполнять поставленную задачу приходилось с боем. Для прикрытия работы на железной дороге были выделены специальные группы. Задача их была подавить огневые точки гарнизонов противника, а также выбивать противника из укрепленных точек.

В результате проведенной боевой операции на железной дороге в ночь с 2 на 3 августа взорвано рельсов по отрядам: 210-й партизанский отряд — 781 рельс, 211-й отряд — 441 рельс, 212-й отряд — 53 рельса, 213-й отряд — 175 рельсов, 214-й отряд — 195 рельсов, 215-й отряд — 170 рельсов, подрывной группой — 132 рельса.

Всего взорвано 1947 рельсов и 2 км железнодорожной связи. Кроме этого 210-м партизанским отрядом на железной дороге взорван каменно-бетонный мост длиной 8 метров северо-западнее 3 км от ст. Татарка. 211-й партизанский отряд взорвал каменно-бетонный мост длиной 35 метров юго-восточнее 2 км от Осиповичского разъезда № 3.

Взрыв мостов производился толом, добытым из снарядов на месте.

Во время боя убито более 32 фрицев и ранено 7.

В ночь с 3 на 4 августа сего года операция была повторена на могилевской магистрали в районе Осиповичского разъезда № 2, начиная 800 метров от реки Синяя и по Кольцевой линии 600 метров от основной магистрали Осиповичи—Бобруйск до разветвления железнодорожной линии от Могилевской магистрали на бывший воинский склад № 368 (Горожа). На этом участке перебито рельсов по отрядам: 210-й партизанский отряд — 456 рельсов, 211-й отряд — 227 рельсов, 213-й отряд — 75 рельсов, 214-й отряд — 100 рельсов, 215-й отряд — 189 рельсов. Итого взорвано 1047 рельсов.

Кроме этого сожгли железнодорожную станцию 2-е Осиповичи.

Таким образом, за две операции на железной дороге перебито 2994 рельса, взорвано 2 каменно-бетонных железнодорожных моста, сожжена ж. д. станция 2-е Осиповичи и уничтожено 2 км ж.-д. связи.

Необходимо отметить, что после проведения операции на Могилевской железной дороге 4 августа в 11 часов из гор. Осиповичи прибыл эшелон мобилизованных рабочих с задачей снятия рельсов для восстановления железнодорожной магистрали Осиповичи—Бобруйск, но, увидев перебитые рельсы, возвратились в Осиповичи безрезультатно.

В результате проведенной боевой операции на железной дороге Осиповичи—Ясень было прервано совершенно движение на 3-е суток, после чего была восстановлена только одна линия (колея), вторая линия не восстановлена и до настоящего времени из за отсутствия рельсов.

Вся операция по рельсовой войне проводилась заранее специально подготовленным толом — 100-граммовыми зарядами. Способ закладки 100-граммового заряда вплотную под верхнее яблочко посередине рельса напротив шпалы, присыпка заряда песком на уровне рельса. Взрывы результаты дают прекрасные. Не только перебивают рельсы пополам, но даже вырывают верхнее яблочко от 10 до 30 сантиметров.

Согласно данного плана взорваны водокачки на ст. Уборок и ст. Завишин. Взорвать водокачку на реке Синей не представляется возможным, так как она находится в районе сильно укрепленных вражеских гарнизонов. Действуем через диверсионную агентуру по взрыву водокачки на реке Синей.

Для выполнения вышеуказанной боевой операции израсходовано: толу 450 кг, капсюлей-детонаторов — 3000 штук, бикфордова шнура — 50 метров, пенькового шнура — 150

метров, патронов винтовочных — 16632 штуки, ТТ — 3891 шт., снарядов 45-мм — 30 шт., мин — 46 шт., патронов ПТР — 48 шт.

Наши потери: убито 4, ранено 20 партизан, среди них командир 212-го комсомольско-молодежного партизанского отряда тов.Семкин Вячеслав Никифорович, комиссар 212-го партизанского отряда Сатовский Григорий Федорович, нач. штаба этого же отряда тов. Лешкович Сигизмунд Петрович. Из 20 раненых 18 партизан тяжело, которых необходимо отправить за фронт на излечение.

Секретарь Осиповичского подпольного РК КП(б)Б Войтенков

Командир Военно-оперативной группы Королев

Зам.командира Военно-оперативной группы Сумченко

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 3500. Воп. 4. Спр. 99. Л. 31.

З ДАКЛАДНОЙ ЗАПІСКІ КАМАНДАВАННЯ ПАРТЫЗАНСКАГА АТРАДА № 210 АСІПОВІЦКАМУ РАЙКОМУ КП(б)Б АБ БАЯВОЙ ДЗЕЙНАСЦІ ЗА ЖНІВЕНЬ 1943 г.

2 верасня 1943 г.

В ночь на 3 августа в составе отряда на участке Татарка – Осиповичи-3 путем произведенных взрывов уничтожен 781 рельс, взорван ж.-д. мост. Минометным огнем на ст. Татарка убито 28 фрицев.

В ночь на 4 августа отряд на ст. Осиповичи-2 производил взрывы, уничтожено 450 рельсов.

10 августа на шоссейной дороге Осиповичи – Лапичи на мине, поставленной группой под командованием тов.Якимко М., подорвались 2 повозки с продовольствием, убито 5 фрицев и 2 лошади.

7 августа взвод под командованием тов. Гриценко обстрелял группу полицейских, приехавших за хлебом в дер. Жорнавка, оружейно-пулеметным огнем убит 1 и ранено 4 полицейских.

7 августа в 16 часов 30 минут из м. Лапичи на д. Погорелое двигалась группа немцев и полицейских в количестве до 100 человек, 2 мотоцикла. Взвод под командованием тов. Петрова подпустил пр-ка на близкое расстояние и обстрелял его. В результате убито и ранено 12 фрицев и подбит 1 мотоцикл.

15 августа в 00 часов в составе отряда на участке Осиповичи-3 – Татарка путем взрывов уничтожен 451 рельс, убито 26 фрицев и ранено 40.

22 августа группа под командованием тов. Лантуха на шляху Липень – Осиповичи путем минирования взорвала автомашину, двигающуюся на Осиповичи. В результате уничтожена автомашина и убито 4 фрица.

Рост парторганизации отряда за август месяц: принято в кандидаты 4 человека и один в члены ВКП(б). За август месяц во всех первичных парторганизациях проведено по 2 партсобрания, на которых обсуждались вопросы внутрипартийной жизни подразделения, о выполнении боевых операций в подразделении и другие вопросы. Рост партизанского отряда 7 человек...

В отряде за август месяц по всем подразделениям выпущено по 2 номера стенной газеты, а также выпущен отрядный журнал, отражающий жизнь своего подразделения, а также лучших людей. Получаемая нами районная газета и листовки распространяются среди населения, а также через соответствующих людей засылаются во вражеские гарнизоны. Среди населения распространено 150 экз. районной газеты и большое количество листовок. В зоне обслуживания нашего отряда угона населения в рабство в Германию не было.

За август месяц в отряде имелись потери. 15 августа при выполнении боевого задания погиб партизан 3-й роты Нехай Юрка. 30 августа на мине взорвались 2 партизана 1-й роты Звадинский и Скирковский.

Командир 210 партизанского отряда (Глотов)

Комиссар 210 партизанского отряда (Голант)

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1350. Воп. 1. Спр. 156. Л. 52–52 адв.

ПАСТАНОВА БЮРО АСІПОВІЦКАГА ПАДПОЛЬНАГА РАЙКОМА КП(б)Б ПА ІНФАРМАЦЫІ Р.М.ВАЙЦЯНКОВА АБ ГІБЕЛІ НАМЕСНІКА КАМАНДЗІРА ЗЛУЧЭННЯ ПА РАЗВЕДЦЫ С.С.СУМЧАНКІ

12 студзеня 1944 г.

Заслушав информацию тов.Войтенкова о смерти тов.Сумченко С.С., РК КП(б)Б отмечает, что гитлеровские бандиты, вырвавшие из наших рядов тов.Сумченко, нанесли большую утрату всему соединению партизан нашего района. В лице тов.Сумченко мы потеряли одного из первых организаторов партизанского движения в нашем районе, прекрасного командира и организатора, скромного и подлинного большевика, замечательного товарища и требовательного командира.

За время нахождения в тылу врага в рядах народных мстителей тов.Сумченко как верный сын своей Родины и народа, как подлинный большевик и патриот, не жалея ни своих сил, ни энергии принимал все зависящие от него меры для наибольшего нанесения потерь и вреда ненавистным фашистским захватчикам.

Дело борьбы с врагом, общее дело у тов.Сумченко было на первом месте. В своей боевой деятельности, организаторской и деловой работой тов.Сумченко показал образцы подлинного патриотизма, преданности делу партии и народа, большевистской скромности и жгучей ненависти к гитлеровским захватчикам.

1. Учитывая большие заслуги тов.Сумченко перед Родиной, народом и партией Ленина – Сталина, поставить вопрос перед командованием о посмертном представлении тов.Сумченко к присвоению звания Героя Советского Союза.

2. В каждом отряде и подразделении помимо общего боевого плана завести специальный боевой счет «Месть за смерть тов.Сумченко».

3. Отрядам и подразделениям, у которых этот специальный боевой счет «Месть за смерть тов.Сумченко» будет наибольшим — присваивать звание имени Сумченко.

4. Создать из лучших боевых партизан в отрядах и подразделениях охотничьи группы мстителей за смерть тов.Сумченко, в задачу которых должно входить уничтожение командного состава гитлеровцев.

5. Среди коммунистов и комсомольцев на партийно-комсомольских собраниях обсудить данное решение, широко осветить работу и деятельность тов.Сумченко в тылу врага как пример для каждого коммуниста и комсомольца и на основе этого еще более поднять боеспособность коммунистов и комсомольцев, а также всего личного состава отрядов и подразделений.

6. О ходе обсуждения данного решения и проводимых на основе этого мероприятий информируйте РК партии специальными донесениями и сообщением в политдонесении.

Секретарь Осиповичского подпольного РК КП(б)Б Войтенков

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1350. Воп. 1. Спр. 152. Л. 52.

З ПРАТАКОЛА № 1 ЗАКРЫТАГА ПАРТЫЙНАГА СХОДА 214-га ПАРТЫЗАНСКАГА АТРАДА

16 студзеня 1944 г.

СЛУШАЛИ: Постановление бюро Осиповичского подпольного РК КП(б)Б от 12.1.44 года о смерти тов.Сумченко Степана Сергеевича.

Зачитал постановление и сделал информацию о смерти тов.Сумченко тов.Подгайнов.

Высказались тов.Пинчук М.С., Бакун М.Г., Оликевич А.Л., Тютюн И.Я., Гончаронок С.Н.

ПОСТАНОВИЛИ:

1. Постановление РК КП(б)Б принять к повседневному руководству и претворению в жизнь всех указаний, мобилизуя весь личный состав отряда на усиление ударов по немецко-фашистским мерзавцам.

2. Провести траурное собрание со всем личным составом отряда, на котором осветить весь боевой путь и заслуги перед Родиной т.Сумченко С.С. и трех разведчиков отряда — Борозны М.А., Коваля И. и Бородавки И.

3. Организовать в каждой роте по одной охотничьей группе по охоте за башкеровцами и их боевые дела заносить на специальный боевой счет «Месть за смерть тов.Сумченко».

4. Разведке отряда в связи с потерей лучших разведчиков... усилить работу в изучении противника и предоставлении полных сведений...

Председатель собрания Бакун
Секретарь Пинчук

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1350. Воп. 1. Спр. 152. Л. 61—64.

ПА СТАРОНКАХ РУКАПІСНАГА ЧАСОПІСА «ЗА РОДИНУ» 215-га ПАРТЫЗАНСКАГА АТРАДА ІМЯ У.І.ЛЕНІНА

№ 1. 1943 г.

СЛАВА ПОГИБШИМ ЗА РОДИНУ

...Партизаны, погибшие на поле боя в жестоких схватках с врагом, останутся навеки прославленными героями. Родина-мать не забудет своих сыновей и дочерей, освободивших ее от фашистской нечисти, завоевавших честь и свободу в неравных боях, сложивших свои головы во славу отчизны нашей. Наши товарищи и друзья Змачинская Софья Васильевна, старая партизанка, бесстрашная дочь Родины, не щадила своих сил и умения, она помогала многим гражданам, лечила детей, стариков и старух, била фашистских извергов, подрывала вражеские эшелоны, автомашины, рвала рельсовые пути и жгла мосты. Такой была Софья Васильевна Змачинская в сердцах многих. Честь и слава героине, дочери любимой Родины партизанке Змачинской.

Подрывник партизан Гончеронок Михаил Дорофеевич, бесстрашный друг и товарищ семьи нашей, последний его эшелон, спущенный под откос, задушил несколько десятков негодяев.

Разведчик Стерлягин Василий Иванович героически погиб на боевом посту, он не сдался живым, бил до последнего патрона наседавших негодяев и геройски погиб.

Боец Васильев Николай Петрович, будучи раненным, не отставал от своих товарищей, в рельсовой войне, прикрывая их от вражеского дота, был сражен пулей врага.

Честь и слава Вам, дорогие наши товарищи. Ваши подвиги и дела навеки остались в сердцах наших. Мы мстим беспощадно за ваши жизни проклятым злодеям, фашистским холуям и приспешникам и будем мстить до полной победы. Презрение и смерть фашистским гадам.

Н.Баранов

НАШ БОЕВОЙ СЧЕТ

Ознаменование юбилея комсомола и 26-й годовщины Великого Октября партизаны нашего отряда встречают с хорошими показаниями. 24/X-43 г. комсомольская группа партизан под командованием тов. Сухоплюева пустила под откос вражеский бронепоезд. В этой диверсии отличились тт.Сурака В. и Петровский Ф.

17/X-43 г. группа под командованием тов.Яценко А.С. уничтожила паровоз и 4 вагона с техникой врага. Отличились тт.Луровской и Русакович.

25/X-43 г. группа под командованием ком. взвода тов. Шунько Н.Г. подорвала эшелон. В этой операции проявили себя тт.Лунин, Неверовский, Рябов, Ермольчик.

Партизаны и партизанки! Берите пример с этих товарищей.

Политрук 1-й роты Козловский В.Ф.

№ 2. 1944 г.

ВЕЧНАЯ СЛАВА ДОРОГОМУ ТОВАРИЩУ

13/XII-43 г., выполняя ответственное задание на вражеских коммуникациях, погиб героической смертью наш лучший товарищ и друг, бесстрашный командир Александр Герасимович Алешкевич. Вечная слава дорогому товарищу.

Многие эшелоны и автомашины не дошли к назначенному месту, несущие смерть и разорение нашему народу, от рук бесстрашного патриота, сына белорусского народа, полного ненависти и гнева к фашистским извергам.

Знаменателен счет Александра Герасимовича. Он, как и подобает сыну отчизны нашей, на славу поработал на благо нашего народа. Беларусь не забудет своего сына, и мы, партизаны, вдохновленные делами нашего друга, будем, как и он, мстить проклятым злодеям за тебя, наш Саша, за родную Беларусь нашу, и не пожалеем сил и жизни своей.

Лицевой счет Александра Герасимовича содержит: подорванных эшелонов 7, уничтожено паровозов 7, разбито вагонов 43, платформ 11, автомашин 8, убито при диверсиях и ранено солдат и офицеров противника 653, убито лошадей 102 шт.

Вечная слава герою!

Смерть и проклятие фашистским извергам.

Память герою.

Н.В.Баранов

№ 4 (5). 23 лютага 1944 г.

ПАМЯТИ ДРУГА

9 февраля 1944 года при выполнении задания пал смертью храбрых молодой патриот, комсомолец, белорусский партизан Варивончик Константин Михайлович. Косте только 19 лет. Свои молодые годы он посвятил борьбе за освобождение белорусского народа от фашистских извергов.

Уже с 1942 года 17-летним юношей он вступил в ряды партизан. В совершенстве изучив подрывное дело, Костя был одним из боевых диверсантов. Никакие препятствия не останавливали его в выполнении боевого долга. Много вражеских эшелонов нашли себе могилу на белорусской земле от руки отважного партизана.

Личный боевой счет Варивончика Константина в борьбе с фашизмом содержит прекрасные боевые подвиги. Пущено под откос 7 вражеских эшелонов с живой силой и техникой врага, подорвано 2 моста. Он участник засады по уничтожению полицаев-грабителей. Вражеская пуля оборвала цветущую жизнь нашего боевого товарища. Память о Косте мы навсегда сохраним в своих сердцах. За жизнь своего друга мы уничтожим сотни проклятых мерзавцев.

Ив. Ж.

№ 6. 1944 г.

МАСТЕРСКАЯ БОЕПИТАНИЯ

Каждый из наших партизан часто проходит мимо землянки, в которой слышны стук молотков, пение походного кузнечного горна, звуки пил по железу и плавные звуки рубанка. Это партизанская ремонтная мастерская оружия. Когда бы вы ни зашли, вы всегда увидите человека в военной рубашке с пилой или молоточком в руках возле своего заветного столика, на котором прикреплены двое тисков. Это начальник боепитания тов. Яценко... Он делает со своим помощником тов. Башмаковым такие виды оружия, как автоматы системы ППШ. Один уже готов, второй заканчивают. А сколько отремонтировано винтовок, изготовлено взрывателей. Тов. Яценко и тов. Башмаков любят свою работу... Недалеко от них работает столяр тов. Герасимчик А., он скромен, вежлив. Все знают его прекрасно сделанные ложи для винтовок, автоматов и пулеметов. Он их изготовил 44 шт. А сколько минных ящиков и другого вида столярной работы. В боепитание идут не только с ремонтом оружия, но и несут в ремонт посуду, точить ножи, делают зажигалки. А к тов. Яценко несут и часы. У них в коллективе нет отказа, всегда сделают и сделают качественно. Данный коллектив во главе с тов. Яценко заслуживает внимания со стороны командования.

ЗАБОТА О ЛЮДЯХ

...Работа наших медиков резко отличается от работы в мирных условиях. Здесь нет светлых палат, операционных, нет аптек и т.д. Все в лесу в землянке с минимальным количеством медикаментов, в них ощущается большой недостаток.

После проведения боевых операций поступают тяжело раненные бойцы. Несмотря на все эти трудные условия, мы видим, что коллектив наших медицинских работников успешно справляется с поставленной задачей. На глазах у нас прошло немало тяжело раненных товарищей через санчасть, которые выздоровели и снова вступили в строй. Это тов. Генделев, Быченок, Сучако Д., Бондарев, Журавлев, Путин. Накануне выздоровления тов. Петровский, Ф.Требушевский, Андриевич Г. Это благодаря заботе, опыту и знаниям наших врачей и их помощников.

Часто появляются инфекционные заболевания, гриш, чесотка. На все это быстро реагируют наши медработники, и мы видим, что инфекция не имеет массового распространения. Тщательный ежемесячный медицинский осмотр всех бойцов. Через 10 дней проводят осмотр работников кухни. Все это предупреждает распространение всех видов болезней. Благодаря

инициативе коллектива мы имеем свой лазарет, в наших условиях неплохой. Хорошее питание больных и ласковый материнский уход. Систематически проводятся беседы об оказании скорой помощи, об инфекционных заболеваниях и состоянии санитарии в палатках. Хорошо работает и баня, где нужно отметить хорошую работу нашего старичка тов. Кондратовича.

В окружающих нас селениях нет медицинских работников. Своей прямой обязанностью наши медработники считают оказание медпомощи мирным гражданам. Были случаи, когда они вырывали из рук смерти людей. В деревню Л. привезли женщину, у которой уже не было пульса. Выехали врачи. Женщина спасена... В местечке Г. умирал ребенок. Его спасли от смерти. У партизана Сучак Д. ребенок сломал ножку. Благодаря вмешательству врача он уже здоров. Десятки людей вылечили от чесотки, гриппа, воспаления легких. Проведена проверка санитарного состояния многих гражданских лагерей с целью предупреждения заболеваний. Теплота, любовь своего народа чувствуется в работе наших мед. работников. Не один боец благодарит врачей Коллонтая В.Г., Коллонтай В.А., медсестру Шкутко Анну. Начальник санслужбы Коллонтай В.Г. ходит на боевые задания, имея на боевом счету 3 вражеских подорванных эшелона, подорванные автомашины и много других боевых дел.

В.Мурашов.

№ 7. 1944 г.

ПЕРЕДОВЫЕ ЛЮДИ НАШЕГО ОТРЯДА

В день 1 Мая мы отмечаем лучших людей нашего партизанского отряда. Даем их боевой счет, который они заполнили в своей борьбе с фашистскими извергами:

РАДИМИНОВИЧ Павел Павлович, командир 3-го взвода 2-й роты имеет 12 эшелонов, 8 автомашин, участник засады, 3 взорванных моста, 1 взорванная повозка.

НЕВЕРОВСКИЙ Вячеслав, ком. отделения 2-го взвода 1-й роты имеет 6 эшелонов, 4 моста, участник 2 засад и рельсовой войны.

СТЕЖКО Владимир, партизан 2-й роты 2-го взвода, имеет 4 эшелона, участник 2 рельсовых войн, 1 автомашина, 1 засада.

ШУНЬКО Николай, ком. 2-го взвода 1-й роты имеет 5 эшелонов, 3 моста и участник рельсовой войны.

ГЛЕБОВ Николай, 4 эшелона, уничтожение связи.

ЛОГОВСКОЙ Николай, имеет 3 эшелона, 2 повозки с фрицами, 1 мост и живьем пойман изменник родины.

СУХОПЛЮЕВ Михаил имеет 4 эшелона, 1 бронепоезд, 1 засада, 1 мост, участник рельсовой войны.

ДОВГАЛЬ Ольга — 3 эшелона, 1 повозка с фрицами.

ДОВГАЛЬ Мария имеет 2 эшелона, один из них взорван днем.

ПЕТРОВСКИЙ Федор имеет 4 эшелона, 4 автомашины и одна повозка с фрицами.

ДОВГАЛЬ Федор: 3 эшелона, 4 автомашины, 1 повозка, 1 мост, 1 засада.

ЯЦЕНКО Александр, начальник боепитания, изготовил сам 2 автомата и отремонтировал все виды оружия отряда.

БУДАЙ Николай, участник 2 рельсовых войн, участник по уничтожению связи 2 км, подорвано 2 эшелона, участник рельсовой войны.

Партизаны и партизанки, равняйтесь по передовым товарищам нашего отряда! Беспощадно мстите кровавым фашистам, пробравшимся на нашу советскую землю. Смерть извергам кровавого фашизма!

ОН МСТИТ

Стояли сильные январские морозы 1943 года, когда несколько десятков тысяч гитлеровской своры решили блокировать северную часть Осиповичского района с целью уничтожения партизанских отрядов и ограбления населения. Каждую ночь то там, то там вспыхивало огненное пламя горевших мирных деревень, днем были видны клубы дыма. Это фашисты жгли мирный народ и их родные дома.

Кровавая банда прибыла в дер. Гомановка, где также сожгли дома и живыми бросали в огонь семьи партизан.

Наш юный партизан Владимир Моисеевич Стежко видел своими глазами всю трагедию, созданную гитлеровцами. Его брат ушел в 1942 году в отряд. Об этом узнали фрицы. Они со-

жгли мать, 99-летнюю бабушку, 6-летнего брата. Володя с младшим братом, сестрой и отцом скрылись в лесу от кровожадного зверя. Вернувшись из леса, Владимир нашел пепел своей любимой матери, бабушки и малютки брата. В то время тов. Стежко было только 15 лет. Огромная внутренняя сила ненависти к подлым садистам возросла в целую бурю. Молодой патриот дальше не мог находиться дома, он решил мстить подлым убийцам своей семьи.

20 января 1943 года он уже с винтовкой в руках в рядах партизан... Первый его боевой подвиг в дозоре. Он со своим товарищем заметил двигавшихся немцев. Молодые патриоты произвели обстрел. Убили 1 фрица и 2 ранили. Он рвался на железную дорогу. Сразу его не пускали, жалея его молодости. Но он сказал: «Я пришел мстить». В октябре с группой товарищей сбрасывают под откос 2 вражеских эшелона, где убито 675 фрицев.

В январе и феврале Владимир минирует сам жел.-дор. полотно, где уничтожает еще 2 вражеских эшелона. Он участник 2 рельсовых войн, взорвал автомашину. Много других боевых дел у этого юного народного мстителя...

Командир 2-й роты И.П.Попов.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1350. Воп. 1. Спр. 165. Л. 4—6; Спр. 168. Л. 3, 9, 12—13, 15—16; Спр. 169. Л. 18—19; Спр. 170. Л. 4, 5, 10.

ДЫРЭКТЫЎНАЕ ПІСЬМО АСІПОВІЦКАГА ПАДПОЛЬНАГА РАЙКОМА КП(б)Б КАМАНДЗІРАМ І САКРАТАРАМ ПАРТЫЙНЫХ АРГАНІЗАЦЫЙ ПАРТЫЗАНСКІХ АТРАДАЎ АБ ЗРЫВЕ МАБІЛІЗАЦЫІ Ў ПРАФАШЫСЦКУЮ ТАК ЗВАНУЮ БЕЛАРУСКУЮ КРАЁВУЮ АБАРОНУ

26 сакавіка 1944 г.

6 марта 1944 года гитлеровский холуй, шуточный президент так называемой центральной Белорусской рады прохвост Островский издал приказ о мобилизации всего мужского населения на территории Белоруссии рождения 1908—1924 гг. Офицерский состав, согласно приказу, мобилизуется в возрасте до 58 лет, унтер-офицерский состав до 55 лет.

Приказ марионеточной белорусской рады вызван тем, что гитлеровская разбойничья армия, несущая невиданные потери в людях на советско-германском фронте, израсходовала свои людские резервы.

В связи с этим Гитлер, надеясь пополнить людские потери своей армии за счет населения еще находящихся под его гнетом территорий, приказал своему холую в Белоруссии — Островскому издать приказ о мобилизации белорусского народа, чтобы бросить его на фронт против своих братьев, борющихся против немецких захватчиков.

Чтобы обмануть, запугать или ввести в заблуждение наш белорусский народ, фашистская пропаганда распространяет наглую ложь о якобы проводимых Красной Армией в освобождаемых районах расправах с мирным населением, о каких-то зверствах и т.д.

Гитлеровское командование ведет агитацию за выход населения из лесов в деревни, устраивает некоторые поблажки для населения, показывает видимость хорошего обращения с населением и другие провокационные действия с целью обмана населения. Поддавшееся на эти провокации, вышедшее из лесов и находящееся в деревнях, селах и городах мужское население схватывается гитлеровцами и направляется на фронт, чтобы заменить белорусами уничтожаемых Красной Армией гитлеровцев.

Для срыва мобилизации, объявленной фашистской и белорусской радой, для разоблачения фашистских провокаций, направленных на обман и запугивание нашего народа, мобилизуйте все лучшие агитационно-пропагандистские силы из числа коммунистов, комсомольцев и беспартийного актива. С выделенными товарищами проведите инструктивное совещание по этому вопросу и ведите непрестанную политико-разъяснительную работу среди населения о сущности этой мобилизации, принимая все меры для срыва ее.

Лучших агитаторов посылайте в населенные пункты, расположенные вблизи гарнизонов, обеспечивая их при необходимости надлежащей охраной.

Содержанием всей политико-разъяснительной работы среди населения по этому вопросу должно быть: призыв населения к уклонению от мобилизации, приобретение вооружения и уход в партизанские отряды.

При проведении работы нацеливайте население на то, что не смогшие уклониться от мобилизации принимают все меры к тому, чтобы совместно с другими нашими людьми с получением оружия переходить на сторону Красной Армии и партизан.

Подберите наиболее надежных и преданных советской власти и партии людей среди подлежащих мобилизации, проведите с ними соответствующую работу с тем, что в случае невозможности для них уклониться от мобилизации, они, находясь среди мобилизованных, должны вести среди них разлагательскую работу на предмет перехода с оружием в руках на сторону Красной Армии или партизан. Поставьте перед подобранными вами товарищами вытекающие отсюда задачи, обяжите их надлежащими документами. Для выполнения этого пункта привлекайте уполномоченных О.О. Списки на подобранных вами людей представляйте в райком партии к 5 апреля текущего года.

Секретарь Осиповичского подпольного РК КП(б)Б Войтенков.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1350. Воп. 1. Спр. 156. Л. 250.

З ДАКЛАДНОЙ ЗАПІСКІ АСІПОВІЦКАГА РАЙКОМА КП(б)Б МАГІЛЁЎСКАМУ АБКОМУ КП(б)Б

Не раней за ліпень 1944 г.

В районе разграблено и уничтожено 99 колхозов, 99 молочно-товарных ферм с поголовьем 8000 голов (крупного рогатого скота), 99 овцеводческих и 99 свиноводческих ферм с поголовьем 16 500 штук. Колхозные постройки (скотные дворы, конюшни, складские помещения) в большинстве своем уничтожены.

Немецкие изверги сожгли 27 селений, до 1500 домов колхозников, полностью сожжен большой рабочий поселок завода «Октябрь».

До войны в Осиповичском районе насчитывалось населения 62 тыс. человек. По предварительным подсчетам в районе осталось населения около 40 тысяч. Больше 20 тысяч человек зверски замучено немецкими фашистами, угнано на каторгу в Германию и вывезено при отступлении немецких войск.

Сожжено в д. Возок 600 человек, среди них большинство детей и стариков. В д. Брицаловичи 435 человек, в д. Горожа 350 человек, в д. Лочин 230, в д. Осовок 212, в д. Маковье 175, в д. Викторово — 90, в д. Полядки — 80 человек.

16 средних школ, 5 в городе — 5 уничтожено. Неполных средних школ 11, начальных 45, большинство уничтожено. Из 5 больниц сохранились 2.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 4210. Воп. 1. Спр. 5. Л. 9.

Падрыхтаваў У.І.Лемяшонак.

Вызваленне

Беларуская наступальная аперацыя пад кодавай назвай «Багратіён», праведзеная войскамі 1, 2, 3-га Беларускіх і 1-га Прыбалтыйскага франтоў у перыяд з 23 чэрвеня па 29 жніўня 1944 г., была адной з буйнейшых ваенных аперацый Чырвонай арміі ў мінулай вайне. Пераадольваючы супраціўленне ворага, войскі Чырвонай арміі пры актыўнай падтрымцы беларускіх партызан з тылу акружылі і разгромілі віцебскую і бабруйскую групоўкі гітлераўскіх армій «Цэнтр» і з 25 па 29 чэрвеня 1944 г. вызвалілі гарады Віцебск, Оршу, Магілёў, Асіповічы, Бабруйск, а 3 ліпеня — горад Мінск.

24 чэрвеня 1944 г. у 4 гадзіны 50 хвілін залпы рэактыўных мінамётаў паведамілі аб пачатку бітвы за вызваленне Беларусі на ўчастку парыцкай і жлобінскай груповак.

27 чэрвеня да 11 гадзін раніцы 69-я дывізія ва ўзаемадзеянні з 37-й гвардзейскай стралковай дывізіяй авалодала населеным пунктам Глуша, размешчаным на захад ад Бабруйска. Камандзір 18-га стралковага корпуса генерал-лейтэнант І.І. Іваноў вырашыў сіламі двух перадавых атрадаў, сфарміраваных з воінаў 37-й і 69-й стралковых дывізій, да канца дня авалодаць горадам Асіповічы.

У сваю чаргу камандзір 69-й дывізіі генерал-маёр І.І.Санкоўскі загадаў падпалкоўніку Р.Ф.Люлькову і начальніку штаба палка палкоўніку П.І.Старавойтаву ўзначаліць перадавы атрад дывізіі. Атрад быў умацаваны агнявымі сродкамі. 120-му стралковаму палку былі прыдадзены полк лёгкіх САУ пад камандаваннем падпалкоўніка Ложкіна, батальён пад камандаваннем капітана А.Н. Цыбізава, рота аўтаматчыкаў

пад камандаваннем капітана С.В.Рубашкіна, сувязісты і сапёры. Баявы склад атрада быў размешчаны на машынах прыдадзеных часцей узмацнення і ў 15 гадзін фарсіраваным маршам рушыў на Асіповічы. Праехаўшы 2 км, ён абагнаў перадавы атрад 37-й гвардзейскай дывізіі, які выконваў марш пешым парадкам.

У 17 гадзін першым падышоў да Асіповіч перадавы атрад Люлькова. У горадзе было ціха: відаць, праціўнік не думаў адступаць.

Рота аўтаматчыкаў капітана Рубашкіна на самаходках, фарсіраваўшы раку Сінюю, рушыла да могілак на ўсходнюю ўскраіну горада. Першым уварваўся ў горад экіпаж самаходкі сяржанта Фёдара Дзідзенкі. Цераз 30 хвілін байцы далажылі, што імі захоплены тры немцы, якія паказалі, што ў горадзе войскаў няма, акрамя аховы складоў, чыгуначнай станцыі і дробных гаспадарчых груп.

Камандзір перадавога атрада падпалкоўнік Люлькоў вырашыў сходу авалодаць горадам. Ён загадаў першаму батальёну з самаходнай гарматай авалодаць складамі на паўднёва-заходняй ускраіне горада, другому батальёну наступаць у напрамку чыгуначнай станцыі і авалодаць ёю, трэцяму батальёну наступаць да цэнтра горада, ачысціць яго ад дробных груп праціўніка. Камандзірам батальёнаў было загадана аказаць дапамогу самаходным гарматам у фарсіраванні ракі Сіняй, артылерыстам і дывізіёну «кацюш» заняць агнявыя пазіцыі на правым беразе ракі Сіняй на ўскрайку лесу і быць гатовымі аказаць агнявую падтрымку наступаючым батальёнам па іх просьбе.

Наступленне савецкіх войскаў на Асіповічы.

Афіцэры 120-га стралковага палка — удзельнікі вызвалення г. Асіповічы (злева направа): І.Е.Ражкоў, начальнік штаба палка гв. палкоўнік П.І.Старавойтаў і камандзір палка гв.падпалкоўнік Р.Ф.Люлькоў.

Камандны пункт палка размясціўся на могілках на ўсходняй ускраіне горада.

Батальён маёра Н.А.Цыбізава і рота аўтаматчыкаў капітана С.В.Рубашкіна пры падтрымцы самаходнай артылерыі прарвалі абарону праціўніка на паўднёва-ўсходняй ускраіне Асіповіч і да семнаццаці гадзін занялі горад.

Вызваленню Асіповіч у многім садзейнічала 17-я танкавая брыгада 1-га гвардзейскага Данскога танкавага корпуса пад камандаваннем генерал-маёра М.Ф.Панова, які 27 чэрвеня абышоў горад Бабруйск з паўночнага захаду і перарэзаў шлях адступлення з Бабруйска ворагу.

У васемнаццаць гадзін праціўнік зрабіў спробу выгнаць са станцыі Асіповічы два гружаныя таварныя эшалоны, але артылерысты сваім агнём прымусілі паязды вярнуцца на станцыю. У горадзе гітлераўцаў амаль не засталося. Нешматлікая іх колькасць імкнулася ў Асіповічах выратаваць склады боепрыпасаў, абмундзіравання і харчавання 9-й нямецкай арміі. А палове восьмай вечара праціўнік імкнуўся з лесу падысці да складоў, але быў адкінуты артылерыстамі. У гэты час з боку Мінскай шашы група нямецкіх войскаў пачала наступленне на чыгуначную станцыю, аднак таксама была адкінута на зыходныя пазіцыі сіламі батальёна маёра І.Е.Ражкова пры падтрымцы артылерыі.

Начальнік штаба 120-га стралковага палка палкоўнік П.І.Старавойтаў у гэты час далажыў камандзіру 69-й стралковай дывізіі, што полк з прыдадзенымі яму сродкамі і сіламі поўнасцю авалодаў горадам Асіповічы, але працягвае адбіваць атакі дробных груп праціўніка, якія імкнуцца авалодаць станцыяй і складамі.

Каля дваццаці гадзін 27 чэрвеня ў горад увайшоў перадавы атрад 37-й гвардзейскай дывізіі. Палкоўнік П.І.Старавойтаў далажыў аб становішчы ў горадзе. Месца размяшчэння войскаў дывізіі вызначылі на ўсход ад складоў, а ахову складоў перадалі 237-му стралковаму палку 69-й стралковай дывізіі.

А палове дзевятай гадзіны вечара камандзір палка Р.Ф.Люлькоў аддаў загад: перайсці да абароны горада і аказаць дапамогу другому батальёну, які абараняў чыгуначную станцыю.

У дваццаць тры гадзіны гітлераўцы ўзмацнілі па ёй агонь, і Старавойтаў загадаў «кацюшам» абстраляць праціўніка. Пасля аднаго залпа той замаўчаў. Да гэтага часу было захоплена ў палон каля ста салдат і афіцэраў ворага.

Раніцай 28 чэрвеня фашысты зноў адкрылі агонь па станцыі, аднак ён быў хутка падаўлены артылерыстамі, якія абаранялі горад. Да васьмі гадзін сілы 37-й гвардзейскай дывізіі ўступілі ў барацьбу з праціўнікам, што адступаў па Мінскай шашы і навакольных лясах. Неўзабаве ў горадзе і яго ваколіцах не было чуваць выстралаў, толькі гулі і гулі маторы: увесь дзень па дарогах на Баранавічы і Мінск ішлі войскі 18-га стралковага корпуса і іншыя часці 65-й арміі.

Кулямётны разлік сяржанта П.Дзьячэнкі (120-ы стралковы полк 69-й стралковай дывізіі) на паўднёвай ускраіне Асіповіч. 26 ліпеня 1944 г.

Аднак хутка разведка данесла, што праціўнік назапашвае сілы ў лясах на ўсход ад Асіповіч.

Камандзір 69-й стралковай дывізіі паведаміў войскам, якія абаранялі Асіповічы, што з бабруйскага «катла» прарваліся каля трох тысяч нямецкіх салдат і рухаюцца яны па шашы ў бок Мінска. З мэтай падрыхтоўкі адпору ворагу войскі 69-й дывізіі і прыдадзеныя ёй часці ахапілі горад з усходняй ускраіны паўкальцом. Штаб 69-й стралковай дывізіі і штабы прыдадзеных сродкаў размясціліся на ўсходняй ускраіне Асіповіч на вуліцы Калгаснай.

У гэты час войскі 18-га стралковага корпуса пад камандаваннем генерал-лейтэнанта І.І.Іванова працягвалі рухацца і наступаць на Баранавічы.

Як і на парыцкім напрамку, так і на фронце 3-й і 48-й армій наступленне пачалося 24 чэрвеня. Маршал Г.К.Жукаў прызнаваў, што гэтым арміям быў дадзены вельмі цяжкі ўчастак наступлення. Прарыў абароны праціўніка адбываўся марудна. Камандуючы 1-м Беларускім фронтам прыняў прапанову камандуючага 3-й арміяй А.В.Гарбатава — нанесці ўдар 9-м танкавым корпусам пад камандаваннем генерал-маёра танкавых войскаў Б.С.Бахарава на поўнач з лясіста-балоцістага раёна. Аперацыя ўдалася. Праціўнік быў адкінуты. Танкісты рухаліся да Бабруйска, адразаючы шлях адступлення немцаў па адзіным мосце цераз раку Бярэзіну. 26 чэрвеня мост быў у руках танкістаў. 9-ы танкавы корпус акружыў паўночна-заходнюю ўскраіну Бабруйска, а 1-ы Данскі гвардзейскі танкавы корпус пад камандаваннем генерал-маёра М.Ф.Панова адрэзаў праціўніку шляхі адступлення на захад і быў перанацэлены на імклівае наступленне на Мінск.

27 чэрвеня ў Бабруйску ўтварыўся «кацёл», у якім апынулася каля 40 тысяч нямецкіх салдат. У гэты дзень 65-й арміі было загадана наступаць на Асіповічы — Баранавічы, а 3-й арміі — на Мінск.

У гэты ж дзень на правым флангу фронту да ракі Бярэзіны (усходняй мяжы Асіповіцкага раёна) падышлі войскі 3-й арміі. 82-я Ярцаўская Чырванасцяжная ордэна Суворава і Кутузава стралковая дывізія пад камандаваннем генерал-маёра І.В.Пісарава павінна была фарсіраваць раку ў раёне вёсак Чучча, Няччо, рабочага пасёлка Ялізава, шклозавода «Кастрычнік» і вёскі Свіслач. На гэтым участку фронту 210-му (пад камандаваннем падпалкоўніка К.В.Барычэўскага), 250-му, 601-му стралковым, 146-му знішчальнаму-процітанкаваму, 1359-му зенітна-артылерыйскаму палкам належала пераадолець упартае супраціўленне адступаючага праціўніка. 356-я стралковая дывізія пад камандаваннем генерал-маёра М.Г.Макарава наступала па фронце справа.

У гэты час частка сіл 35-га нямецкага корпуса пад камандаваннем генерал-лейтэнанта фон Лютцаў прарвалася з бабруйскага «катла» і з групай да 6 тысяч чалавек, што прыбілася да іх, ад вёскі Сычкава павярнула на паўночны захад да шашы Магілёў — Мінск. Вораг ішоў наперад, не лічачыся са стратамі. Войскі 3-й арміі праяўлялі гераізм, стрымліваючы націск фашыстаў, азвярэлых ад безвыходнасці.

Узвод разведкі 82-й стралковай дывізіі пад камандаваннем старшага сяржанта А.А.Матросава перад наступленнем атрымаў загад: пераправіцца цераз раку Бярэзіну, зайсці ў тыл ворага, захапіць мост цераз раку Свіслач, замацавацца і заняць абарону да прыходу асноўных сіл. У ноч з 26 на 27 чэрвеня разведчыкі на чале з Матросавым пераправіліся цераз Бярэзіну, з боем захапілі доты каля моста і арганізавалі кругавую абарону. Матросаў далажыў камандаванню аб выкананні загаду.

Неўзабаве адна за адной пайшлі атакі ворага. І хоць немцы неслі вялікія страты, але і ў разведчыкаў былі забітыя (загінуў радавы Міхаіл Кармалітаў). Старшы сяржант А.А.Матросаў, нягледзячы на цяжкасць становішча і страты, працягваў умела кіраваць боем. Байцы пад яго кіраўніцтвам мужна і стойка адбівалі атакі ля моста на працягу 18 гадзін. Разам з камандзірам гераізм пры гэтым праявілі радавыя байцы Павел Белікаў, Аляксандр Фадноў, Міхаіл Чардакоў, Валянцін Фралоў і іншыя.

Увечары прыйшла дапамога. Вораг быў разбіты і адкінуты.

За гэты бой Аляксандру Аляксандравічу Матросаву было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза.

Намеснік камандзіра батальёна старшы лейтэнант Мікалай Іванавіч Кліменка са

сваім падраздзяленнем ішоў наперадзе 601-га стралковага палка. 28 чэрвеня ў вёсцы Зарэчча Бабруйскага раёна Кліменка атрымаў загад: прабрацца ў тыл ворага, выбраць выгадную пазіцыю каля моста цераз раку Свіслач, умацавацца і, адбіваючы атакі ворага, трымацца да прыходу падмацавання. Камандзір узяў 10 лепшых салдат, растлумачыў ім заданне і рушыў у дарогу.

У ноч на 30 чэрвеня група Кліменкі падышла да Бярэзіны насупраць вёскі Чучча, на падручных сродках пераправілася на правы бераг, углыбілася ў лес і пайшла направа. У вёсцы Свіслач, недалёка ад моста, выбрала пазіцыю і замацавалася. Ранкам з боку Бабруйска накіравалася да моста вялікая група немцаў. Пачаўся бой. Атакі фашыстаў працягваліся адна за адной, аднак разведчыкі стаялі насмерць. М.І.Кліменка быў забіты фашысцкай куляй за некалькі хвілін да падыходу падмогі. Гітлераўцы былі разбіты.

За стойкасць і мужнасць, праяўленыя пад час гэтага бою, Мікалаю Іванавічу Кліменку было пасмяротна прысвоена званне Героя Савецкага Саюза.

Гітлераўцы, якія адступалі, спрабавалі захапіць чыгуначны мост цераз раку Бярэзіну ля станцыі Свіслач (Ялізава) і перайсці на правы бераг Бярэзіны.

29 чэрвеня рота дэсантнікаў 82-й стралковай дывізіі пад камандаваннем старшага лейтэнанта Дз.П.Грыгор'ева атрымала загад: фарсіраваць раку Бярэзіну па чыгуначным мосце каля станцыі Свіслач (Ялізава), захапіць яго і выратаваць ад знішчэння праціўніка. (Мост ужо быў падрыхтаваны праціўнікам для праходу колавай тэхнікі.)

Дэсантнікі на самаходных артылерыйскіх установах занялі мост і мужна адбівалі атакі ворага. Сваім агнём яны знішчылі каля 300 нямецкіх салдат і афіцэраў. Кровапралітны бой дэсантнікаў з гітлераўцамі працягваўся і на другі дзень.

За мужнасць і адвагу, праяўленыя пры захопе чыгуначнага моста і выратаванні яго ад падрыву, Дзмітрыю Пятровічу Грыгор'еву было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза.

30 чэрвеня 1359-му зенітна-артылерыйскаму палку быў дадзены загад: заняць абарону чыгуначнага моста цераз раку Бярэзіну, не даць праціўніку магчымасці выкарыстаць яго для пераправы і падрыву. Адзін батальён палка пад камандаваннем намесніка камандзіра палка маёра Мікалая Васільевіча Рамашкі абсталяваў агнявыя пазіцыі і стаў на абарону моста. Неўзабаве з бліжэйшага лесу выйшла калона войскаў праціўніка. Разлікі зенітных гармат і буйнакаліберных кулямётаў падрыхтаваліся сустрэць яе магутным агнём. Немцы тым часам разгарнуліся ў баявы парадак і пайшлі ў атаку, якая была адбіта. У час бою загінуў камандзір роты капітан Кончын. М.В.Рамашка камандаванне ротай узяў на сябе і перайшоў на НП загінуўшага камандзіра. Бой быў гарачы. Зенітчыкі стралялі амаль ва ўпор. Рамашка, даведаўшыся, што забіты кулямётчык, сам лёг за кулямёт і сустрэў агнём гітлераўцаў, якія падняліся ў атаку.

Вораг спыніўся, потым фашысты пачалі адыходзіць. У гэты час М.В.Рамашку далажылі, што заканчваюцца боепрыпасы. А бой ля моста між тым нарастаў. Разлікі буйнакаліберных кулямётаў радзелі, аднак параненыя не пакідалі поля бою. Яны групаваліся вакол камандзіра.

Калі даставілі боепрыпасы, байцы ўзмацнілі агонь. Вораг адкаціўся назад. Наступіла кароткая цішыня, у якой байцы ўжо не пачулі бадзёрага голасу свайго камандзіра. Ён ляжаў мёртвы, сціснуўшы ручкі кулямёта.

Камандаванне высока ацаніла гераізм маёра Мікалая Васільевіча Рамашкі. За гэты бой яму пасмяротна прысвоена званне Героя Савецкага Саюза.

Камандуючы 3-й арміяй А.В.Гарбатаў пісаў: «На другі дзень, праязджаючы па чыгуначным мосце цераз Бярэзіну, прыстасаваным праціўнікам для аўтатранспарту, я быў уражаны ўбачанай карцінай: усё поле каля моста было ўсцелена целамі гітлераўцаў — не менш трох тысяч».

30 чэрвеня 1944 г. 210-ы стралковы полк пад камандаваннем падпалкоўніка К.В.Барычэўскага рыхтаваўся авалодаць Ялізавам і шклозаводам «Кастрычнік». Наперад выслалі групу разведкі. Яна пранікла ў пасёлак і завязала бой з гітлераўцамі, што адступалі з-пад Бабруйска.

У гэты час полк ужо фарсіраваў Бярэзіну і разгортваў сілы, каб адным ударам выбіць ворага з Ялізава і захапіць шклозавод. Пакуль не падышлі асноўныя сілы, разведчыкам давялося весці жорсткі бой.

У час яго адну групу байцоў спрабавалі акружыць немцы. Гэта ўбачыў яфрэйтар Сяргей Пяцялін. Спрабуючы выратаваць таварышаў, ён адкрыў агонь па фашыстах, але не заўважыў, як сам апынуўся ў акружэнні пяцідзесяці нямецкіх салдат. Пяцялін пачаў адстрэльвацца, але ў дыску яго аўтамата скончыліся патроны. Ворагі смела кінуліся да бяззбройнага байца, аднак яфрэйтар гранатай узарваў і іх, і сябе.

За гэты подзвіг Сяргею Васільевічу Пяцяліну было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза.

Ішлі ўпартыя баі за авалоданне пасёлкам Ялізава і шклозаводам «Кастрычнік». Левы фланг першага батальёна палка нёс вялікія страты. Шклозавод пераходзіў з рук у рукі, і Барычэўскі загадаў свайму намесніку маёру А.Х.Заўялаву і камандзіру роты аўтаматчыкаў старшаму лейтэнанту І.А.Тарасенку выбіць немцаў са шклозавода, а затым падтрымліваць левы фланг палка. Паўсотні аўтаматчыкаў на чале з названымі афіцэрамі па цэнтральнай вуліцы пасёлка Ялізава пайшлі насустрач ворагу. Гітлераўцы пачалі разбягацца і падпальваць дамы.

Рашучыя дзеянні групы падтрымкі дапамаглі першаму батальёну палка пазбегнуць непатрэбных ахвяр і адысці ў глыб пасёлка. Ацаніўшы становішча, Заўялаў і Тарасенка перанеслі ўдар на правы фланг праціўніка. Яны абышлі шклозавод па беразе Бярэзіны і вырашылі ўварвацца ў яго ў цэнтры. Не паспеў першы ўзвод прайсці палову адлегласці да заводскіх варот, як яны адчыніліся і адтуль пачалі выбягаць групы нямецкіх салдат. Узвод А.Т.Аўдо-

Сустрэча жыхароў в. Старыя Тарасавічы з воінамі 86-га гвардзейскага артылерыйскага палка.

П.І.Батаў.

К.В.Барычэўскі.

С.І.Рудэнка.

М.Ф.Паноў.

ніна ўступіў з імі ў бой. Частка гітлераўцаў была знішчана, тыя, што ацалелі, схаваліся за варотамі, але аўтаматчыкі ўжо паспелі ўварвацца на тэрыторыю прадпрыемства.

Іван Тарасенка, убачыўшы, што першы ўзвод вядзе бой на тэрыторыі завода, пераскочыў праз яго высокую агароджу. За ім — аўтаматчыкі другога ўзвода. Нямецкія салдаты кінуліся ўрассыпную, хаваючыся за цагляными карпусамі цэхаў, у якіх завязаліся баявыя сутычкі.

Камандзір трэцяга ўзвода аўтаматчыкаў малодшы лейтэнант А.Ф.Лукаў, прабраўшыся з байцамі ўздоўж завода, пераадолеў дашчаную агароджу і ўдарыў у тыл гітлераўцам. Немцы, што згрудзіліся ў прахадной, падалі мёртвыя. Тыя, што засталіся жывымі, пачалі разбягацца, аднак былі знішчаны. У гэтым баі камандзір трэцяга ўзвода А.Ф.Лукаў загінуў. Аднак загад камандавання быў выкананы, шклозавод «Кастрычнік» быў у руках байцоў палка. Але перадыхнуць не было калі: сяржант Ф.Ф.Звераў паведаміў, што па пустэчы за варотамі завода ў бок пасёлка ідуць вялікія калоны немцаў. Гітлераўцы ішлі шчыльным строем, моўчкі, не зважаючы на разрывы снарадаў (быццам у псіхічную атаку).

— Адыходзім у яр! — крыкнуў Тарасенка байцам і паказаў на запасныя вароты. Ледзь толькі байцы павярнулі туды, як шлях ім перакрылі вінтовачныя залпы: па беразе ракі, уздоўж агароджы, ішла яшчэ адна вялікая група нямецкіх салдат. Аўтаматчыкі ўступілі з імі ў бой, пракладваючы сабе шлях да чыгуначнага моста (уздоўж высокага берага Бярэзіны) гранатамі і аўтаматамі.

Пад націскам перавышаючых сіл праціўніка рота І.Тарасенкі ў хуткім часе была вымушана пакінуць пасёлак Ялізава. Яна адступіла да чыгуначнага моста і высокага насыпу, за якім знаходзілася балоцістая нізіна, укрытая высокай травой, кустамі і дрэвамі.

Цяжкае становішча склалася і на ўчастку абароны другога стралковага батальёна. Байцы яго бесперапынна вялі жорсткія баі ў абароне. Поле вакол Ялізава было вытаптана акупантамі, усюды ляжалі трупы забітых салдат праціўніка, а калоны фашыстаў усё ішлі і ішлі. У роце Р.Д.Данчанкі быў цяжка паранены камандзір першага ўзвода лейтэнант Уладзімір Алфёраў, тры камандзіры аддзяленняў — забітыя. Трэцяя частка роты выйшла са строю, калі фашысты зноў пайшлі ў атаку. Пад прыкрыццём узвода лейтэнанта Валянціна Пігурова камандзір другога батальёна старшы лейтэнант Я.П.Бялоў падняў батальён у контратаку.

Загінулі салдаты Грыбянко, Ягор Арціменка, іншыя. Але і фашысцкія рады значна парадзелі, аслабеў іх націск. Калі раптоўна з лесу да месца бою рушыла яшчэ адна шарэнга гітлераўцаў, пачулася каманда старшага лейтэнанта Г.М.Чарнышова:

— Кулямёты, агонь!

З фланга па праціўніку застрачыла некалькі кулямётаў. Лейтэнант Генадзь Смірноў адкрыў агонь па наступаючых з «максіма». Агульнымі намаганнямі ўдалося адбіць і гэтую атаку. Вялікая колькасць немцаў была забіта, астатнія разбегліся па лесе і пазней былі пералоўлены.

У баях за вызваленне пасёлка Ялізава, шклозавода «Кастрычнік» і абарону чыгу-

начнага моста цераз раку Бярэзіну змагаліся храбра салдаты і афіцэры 210-га стралковага палка пад камандаваннем падпалкоўніка К.В.Барычэўскага, 1359-га зенітна-артылерыйскага, 601-га стралковага, 1900-га сапёрнага, 146-га процітанкавага і 795-га артылерыйскага палкоў.

Больш за 150 байцоў гэтых часцей пахаваны ў брацкіх магілах пасёлка Ялізава. Людзі шануюць гэтыя магілы, схіляюць галовы перад помнікамі герояў-вызваліцелям.

28 чэрвеня 1944 года горад Асіповічы быў цалкам вызвалены ад акупантаў. Насельніцтва радасна сустрэла сваіх вызваліцеляў. Ва ўрачыстай цішыні людзі слухалі паведамленне па радыё дыктара Левітана:

ПРИКАЗ

Верховного Главнокомандующего генералу армии Рокоссовскому

Войска первого Белорусского фронта, развивая стремительное наступление сегодня, 28 июня, в результате глубокого обходного маневра овладели городом и важным железнодорожным узлом Осиповичи, завершив тем самым окружение Бобруйской группировки немецких войск.

В боях за овладение Осиповичами отличились войска:

генерал-лейтенанта Батова
генерал-майора Иванова
генерал-майора Алексеева
генерал-майора Санковского
полковника Морозова
танкисты генерал-майора Панова
летчики генерал-полковника Руденко.

В ознаменование одержанной победы соединения и части, наиболее отличившиеся в боях за овладение Осиповичами, представить к награждению орденами.

Сегодня, 28 июня, в 23 часа столица нашей Родины Москва от имени Родины салютует доблестным войскам первого Белорусского фронта, овладевшим Осиповичами, 20 артиллерийскими залпами из 224 орудий.

За отличные боевые действия объявляю благодарность руководимым Вами войскам, участвующим в освобождении Осиповичей.

Вечная слава героям, павшим в боях за свободу и независимость нашей Родины! Смерть немецким оккупантам!

Верховный Главнокомандующий Маршал Советского Союза И.Сталин.

28 июня 1944 года.

У другой палове дня 28 чэрвеня ў Асіповічы на камандны пункт 69-й стралковай дывізіі прыбыў камандуючы 65-й арміяй генерал-лейтэнант П.І.Батаў. Ён павіншаваў войскі з паспяховым вызваленнем горада і дзяржаўнымі ўзнагародамі. Камандуючы ўручыў камандзіру 69-й стралковай дывізіі генерал-маёру Іосіфу Іўсцінавічу Санкоўскаму, камандзіру 120-га стралковага палка і перадавога атрада гвардыі падпалкоўніку Рыгору Фамічу Люлькову ордэны Леніна. Ён уручыў ордэны камандзірам палкоў, дывізій і паведаміў, што начальнікі штабоў палкоў узнагароджаны ордэнамі Чырвонага Сцяга.

В.М.Гарэлаў, начальнік штаба 69-й стралковай дывізіі.

І.М.Сярэдзіч, камандзір 3-й гвардзейскай зенітна-артылерыйскай дывізіі.

Адначасова камандуючы арміяй П.І.Батаў загадаў: камандзіру 69-й стралковай дывізіі І.І.Санкоўскаму арганізаваць абарону горада на далёкіх подступах і ліквідаваць праціўніка, які вырваўся з бабруйскага «катла».

У гэты дзень на ўсходняй ускраіне Асіповіч былі размешчаны другая, трэцяя і чацвёртая зенітна-артылерыйскія батарэі 297-га зенітна-артылерыйскага палка пад камандаваннем палкоўніка М.П.Воінава, які ўваходзіў у трэцюю Рэчыцкую Чырванасцяжную ордэнаў Суворава і Кутузава дывізію Рэзерву Галоўнага Камандавання.

На досвітку 29 чэрвеня 120-ы стралковы полк быў зняты з абароны горада і размешчаны на загараджальную пазіцыю (ад Мінскай шашы да вёскі Цяплухі). Такім чынам сіламі 69-й, 37-й стралковых дывізій і прыдадзеных ім сродкаў быў арганізаваны заслон на ўсходняй ускраіне Асіповіч і на паўночным захадзе да вёскі Вяззе.

Раніцай пачаліся жорсткія баі з праціўнікам, што адступаў з бабруйскага «катла». Наступленне і атакі гітлераўцаў падтрымліваліся танкамі і артылерыяй. Салдаты і афіцэры дывізій, якія абаранялі горад, стойка змагаліся з акупантамі. Зенітчыкі 118-га і 297-га палкоў вялі агонь па ворагу прамой наводкай і наносілі яму значныя страты ў жывой сіле і тэхніцы. Атакі ворага не спыняліся. У час адной з іх варожы снарад трапіў у штаб 69-й стралковай дывізіі. Загінулі начальнік аператыўнага аддзела маёр Іван Ігнацьевіч Гармашаў і малодшы лейтэнант медыцынскай службы Гульсум Фатыхаўна Мустафіна (у 1975 годзе, па хадатайніцтву ветэранаў вайны, імем І.І.Гармашава ў Асіповічах названа вуліца Калгасная, на якой размяшчаўся штаб дывізіі).

У адбіцці атак фашыстаў ля рэчкі Сіняй вызначыўся з узводам памочнік камандзіра 99-га сапёрнага батальёна сяржант І.Я.Пісаркоў. Камандзір узвода гэтага батальёна малодшы сяржант Ткачэнка з групай байцоў, арганізаваўшы засаду ля палатна чыгункі, у кароткай сутычцы знішчыў 23 нямецкія салдаты. За адвагу ў гэтым баі ён пазней быў узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі. Начальнік палітаддзела 69-й стралковай дывізіі палкоўнік С.Я.Карпікаў (загінуў 11 кастрычніка 1944 года), які прыбыў да іх на дапамогу, узначаліў кіраўніцтва боем. Гітлераўцы былі адкінуты, 160 салдат і афіцэраў былі ўзяты ў палон.

У той жа дзень байцам Чырвонай арміі дапамагалі партызанскія атрады 211-ы імя К.К.Ракасоўскага (камандзір Р.Н.Баразна) і 214-ы імя Калініна (камандзір Д.Н.Падгайны). Атрады, якія дзейнічалі на паўночны ўсход ад Асіповіч у лясістай мясцовасці паміж вёскамі Брыцалавічы і Малая Гарожа, агнём сустрэлі войскі адступаючых акупантаў. У баі партызаны знішчылі вялікую колькасць жывой сілы праціўніка, узялі ў палон генерала і 178 салдат і афіцэраў.

Група партызан з 7 чалавек, сярод якіх была і Рыма Кунько, сутыкнулася з адступаючымі варожымі падраздзяленнямі, залягла і адкрыла агонь. У гэтым баі смелая партызанка Рыма Кунько загінула. Яна пахавана ў Асіповічах у брацкай магіле партызан. Яе імем у горадзе названа вуліца.

Яшчэ ішлі баі, войскі абаранялі Асіповічы, а начальнік палітаддзела 69-й стралковай дывізіі палкоўнік Сямён Якаўлевіч Карпікаў і яго намеснік Герой Савецкага Саюза палкоўнік Барыс Тарасавіч Пішчыкевіч дапамаглі членам Асіповіцкага падпольнага райкома партыі аднавіць у горадзе органы Савецкай улады. Часова выконваючым абавязкі старшыні выканаўчага камітэта Савета дэпутатаў працоўных быў назначаны партызан-падпольшчык Аляксандр Фёдаравіч Чайкоўскі.

Газета Асіповіцкага РК КП(б) Беларусі «За Советскую Родину» ў нумары за 29 чэрвеня 1944 года звярнулася да насельніцтва горада і раёна з прывітаннем: «Трудящиеся района! Подпольный РК КП(б) Белоруссии приветствует и поздравляет Вас с радостным днем нашего освобожде-

У вызваленыя Асіповічы прыйшла пошта.

Б.Т.Пішчыкевіч.

ния из-под ярма немецко-фашистских захватчиков!»

30 чэрвеня баі з адступаўшымі ад Бабруйска немцамі працягваліся. Гітлераўцы, што рухаліся па Мінскай шашы, падышлі да вёскі Малая Гарожа. Шлях ім перагарадзіў разлік процітанкавай гарматы 755-га артылерыйскага палка пад камандаваннем Б.Дз.Раманава. Інтэнсіўным і дакладным агнём ён падбіў 2 танкі, 4 бронемашыны, аўтамабіль, 2 павозкі з воінскай маёмасцю і ліквідаваў больш за 100 салдат і афіцэраў праціўніка. За смеласць, мужнасць і адвагу ў гэтым баі Барысу Дзмітрыевічу Раманаву было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза.

Гітлераўцы, сустрэўшы на Мінскай шашы ўпартае супраціўленне, зразумелі, што па ёй не прабіцца, павярнулі і выйшлі на паўночна-ўсходнюю ўскраіну Асіповіч. Агульная колькасць калоны, як успамінаў Б.Т.Пішчыкевіч, налічвала каля 700 чалавек. Першымі адступаючых сустрэлі байцы 118-га артылерыйскага палка. Падпусціўшы варожы ланцуг на 100 метраў, артылерысты адкрылі агонь. У першыя ж хвіліны бою праціўнік панёс вялікія страты, аднак групе фашыстаў удалося прарвацца ў размяшчэнне адной з батарэй. Завязалася рукапашная схватка. Артылерысты змагаліся стойка і храбра, у выніку 25 салдат праціўніка былі знішчаны, 50 узяты ў палон.

У гэтым баі вызначыўся радавы 3-й батарэі Новікаў. Ён з аўтамата забіў 11 фашыстаў, якія акружылі яго. Старшына Лаўрушын знішчыў 8 салдат. Камандзір батарэі старшы лейтэнант Шубенка захапіў у палон 14 нямецкіх салдат. Узвод коннай разведкі 69-й дывізіі капітана І.А.Крамара знішчыў 30 салдат і афіцэраў і 80 захапіў у палон.

Адважна змагаліся з фашыстамі байцы сапёрнай роты старшага лейтэнанта Амарава. Яны захапілі ў палон 150 нямецкіх салдат. У рукапашнай сутычцы вызначыўся беларус, камандзір узвода старшы лейтэнант Грышын.

У баях з гэтай групоўкай было знішчана 300 салдат ворага, 400 захоплена ў палон. Камандаванне паслала траіх палонных салдат (па добраахвотнаму жаданню) назад да праціўніка з заданнем прывесці жадаючых здацца ў палон. Праз некаторы час «парламенцёры» вярнуліся і прывялі групу немцаў з 40 чалавек, сярод якіх было 14 унтэр-афіцэраў.

У той жа дзень, 30 чэрвеня, у баі вызначыліся байцы 2, 3 і 4-й батарэй 297-га гвардзейскага зенітна-артылерыйскага палка, які знаходзіўся на ўсходнім ускрайку Асіповіч (паміж мастамі чыгункі і шашэйнай дарогі цераз раку Сінюю). Значная па колькасці групоўка салдат і афіцэраў ворага, якія прарваліся з бабруйскага «катла», падышла да размяшчэння батарэі зенітчыкаў і пад прыкрыццём мінамётнага і кулямётнага агню паспрабавала прарваць іх абарону. Фашысты зрабілі некалькі атак, каб прарвацца на захад, але артылерыйскім і кулямётным агнём былі адкінуты. Калі праціўніку ўдалося прарвацца ў зону, якая не абстрэльвалася гарматамі, асабісты склад батарэі ўступіў у рукапашны бой,

Бой каля в. Малая Гарожа вядзе разлік сяржанта Б.Дз.Раманава.

знішчыўшы 250 салдат і афіцэраў праціўніка, а 322 захапіў у палон.

У гэтым цяжкім баі вызначыўся і здзейсніў подзвіг тэлефаніст 4-й батарэі яфрэйтар Міхаіл Раманавіч Абросімаў. Калі праціўнік наблізіўся да батарэй, Абросімаў з аўтаматам у руках выскачыў са свайго акопа і з крыкам «Бей гадов!» кінуўся на наступаўшых немцаў. Яго прыклад натхніў іншых. Гарматчыкі з карабінамі таксама кінуліся на ворага. Гітлераўцы падалі адзін за адным. Абросімаў быў паранены. Перавязаць рану падбег санінструктар. Яфрэйтар адмахнуўся: «Потым... пасля бою...» Нямецкі афіцэр, заўважыўшы яфрэйтара, ускінуў свой аўтамат. Рускі яфрэйтар і нямецкі афіцэр адначасова выстралілі і абодва ўпалі мёртвыя.

За мужнасць, гераізм, адвагу і самаахвярнасць у баі з ворагам Міхаілу Раманавічу Абросімаву было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза.

Ішлі баі і побач з Асіповічамі. У адным з іх вызначыўся гвардыі старшы сяржант С.П.Уласенка. Камандуючы гарматамі 280-га гвардзейскага процітанкавага знішчальнага палка 3-й асобнай гвардзейскай знішчальнай процітанкавай ордэна Леніна брыгады Галоўнага Камандавання, ён за час вайны меў на сваім рахунку 6 падбітых танкаў, 5 гармат, 9 аўтамашын, 5 павозак з ваенным грузам, склад боепрыпасаў, 2 мінамёты, 7 станковых кулямётаў, 2 цягачы з кулямётамі і 225 забітых салдат і афіцэраў праціўніка. Ён адважна змагаўся з фашыстамі ў вёсцы Сычкава Бабруйскага раёна. 30 чэрвеня гарматны разлік Уласенкі вёў упарты бой за авалоданне плацдармам на левым беразе ракі Свіслач ля чыгуначнай станцыі Лапічы. Гітлераўцы зрабілі ўсё магчымае, каб утрымацца на гэтым рубяжы, не дапусціць прасоўвання часцей Чырвонай арміі да Мінска. Гармата Уласенкі падбіла танк і гармату немцаў. У самы напружаны момант бою з-за дамоў выйшла некалькі варожых танкаў. Яны накіраваліся на пазіцыю Уласенкі. Становішча складвалася не на карысць артылерыстаў. Сілы былі няроўныя, трэба было нешта рабіць. Артылерысты непрыкметна для ворага залезлі на дах дома і падрыхтаваліся. У кожнага байца было некалькі процітанкавых гранат. Гітлераўцы не бачылі і не чакалі, што гармата стаіць без байцоў. Калі танкі падышлі да дома, з даху на іх паляцелі гранаты. Варожы дэсант кінуўся бегчы. Танкі не прайшлі. Але па дому адкрыла агонь схаваная ворагам гармата. Уласенка быў цяжка паранены, але знайшоў у сабе сілы дабрацца да сваёй пазіцыі і трапным агнём знішчыў гітлераўскую агнявую кропку. Фашысты насядалі. Артылерысты адбілі ўжо пяць атак, не было часу перавязаць раны, а бой усё ішоў. Пасля восьмай атакі гітлераўцы змоўклі і адступілі. На полі бою засталіся два гітлераўскія танкі, гарматы і шматлікія трупы захопнікаў. Разлік гвардзейцаў выканаў сваю задачу.

Сяргею Платонавічу Уласенку за мужнасць, адвагу і кемлівасць у гэтым баі з гітлераўцамі было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза.

У баях за вызваленне Бабруйска і Асіповіч паказалі незвычайную адвагу і мужнасць лётчыкі штурмавой авіяцыі 16-й паветранай арміі.

Камандзір звяна старшы лейтэнант Анатоль Сяргеевіч Багданаў рабіў па 3—4

Жыхары Асіповіцкага раёна вяртаюцца ў вызваленыя мясціны.

баявыя вылеты ў дзень на разведку і штурмоўку войскаў праціўніка ў Бабруйску і пад Асіповічамі. З пачатку Беларускай аперацыі па люты 1945 года ён здзейсніў 116 баявых вылетаў, вывеў са строю 7 варожых танкаў, 50 аўтамашын, знішчыў 15 гармат, паравоз, 10 вагонаў і стварыў 15 ачагоў пажару.

Намеснік камандзіра эскадрыллі старшы лейтэнант Валянцін Іванавіч Шаркоў прымаў удзел у штурме гітлераўскіх войскаў у Бабруйску і Асіповічах. У Беларускай наступальнай аперацыі здзейсніў 93 баявыя вылеты, знішчыў 10 самалётаў, 12 танкаў, 5 артбатарэй, 20 зенітных кропак, 70 аўтамашын, 3 склады з боепрыпасамі, два эшалоны.

А.С.Багданаву і В.І.Шаркову было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза.

Да канца дня 30 чэрвеня 1944 года групоўка нямецка-фашысцкіх войскаў, якая прарвалася з бабруйскага «катла», войскамі 18-га корпуса 65-й арміі і прыдадзенымі яму часцямі пад Асіповічамі была ліквідавана. Войскі 3-й арміі пры ўдзеле партызан паспяхова ачысцілі паўночную тэрыторыю раёна ад гітлераўскіх захопнікаў.

Усё насельніцтва раёна пачало работы па аднаўленню разбуранай акупантамі народнай гаспадаркі. Большасць партызан пайшлі ў Чырвоную армію.

У.П.Зорын.

Героі-вызваліцелі

АБРОСІМАЎ Міхаіл Раманавіч. Нарадзіўся 1.5.1924 г. на хутары Пакроўскі Іўнянскага раёна Белгародскай вобл. З сакавіка 1943 г. на Цэнтральным і 1-м Беларускім франтах. Старшы тэлефаніст 4-й батарэі гвардыі 297-га зенітна-артылерыйскага палка яфрэйтар М.Р.Абросімаў асабліва вызначыўся ў баі за г. Асіповічы. Загінуў 30.6.1944 г. у баі, пахаваны ў брацкай магіле на чыгуначнай станцыі Вярэйцы. Званне Героя Савецкага Саюза прысвоена 22.8.1944 г. Навечна залічаны ў спіс асабовага складу вайсковай часці, у якой ён служыў. Яго імем названы вуліцы ў Асіповічах, у вёсцы Вярэйцы, сярэднія школы ў Верхавінскім раёне Белгародскай вобл. і школа № 2 у Асіповічах.

БАГДАНАЎ Анатоль Сяргеевіч. Нарадзіўся 15.12.1922 г. у г. Каканд Ферганскай вобл. З сям'і ваеннаслужачых. З верасня 1943 г. на Цэнтральным і 1-м Беларускім франтах. Камандзір звяна штурмавікоў ст. лейтэнант А.С.Багданаў вызначыўся ў баях за вызваленне Беларусі, у т.л. Бабруйска і Асіповіч. З верасня 1943 г. да лютага 1945 г. здзейсніў 116 баявых вылетаў. Загінуў 19.12.1954 г. пры выкананні службовых абавязкаў. Званне Героя Савецкага Саюза прысвоена 15.5.1946 г. Яго імем у Іркуцку названа вуліца, на будынку школы № 11, якую ён скончыў у 1940 г., устаноўлена мемарыяльная дошка.

ГРЫГОР'ЕЎ Дзмітрый Пятровіч. Нарадзіўся 5.1.1920 г. у в. Вымец Духаўшчынскага раёна Смаленскай вобл. Закончыў Мікола-Пагарэлаўскі сельскагаспадарчы тэхнікум (1936), Кіеўскае ваенна-тэхнічнае танкавае вучылішча (1941). У Чырвонай арміі з 1940 г. З кастрычніка 1941 г. да лютага 1943 г. узначальваў партызанскі атрад імя Фурманава ў Смаленскай вобл.

М.Р.Абросімаў.

А.С.Багданаў.

Дз.П.Грыгор'еў.

М.І.Кліменка.

А.А.Матросаў.

С.В.Пяцялін.

Б.Дз.Раманаў.

М.В.Рамашка.

Вызначыўся ў Беларускай аперацыі 1944 г. Старшы лейтэнант Дз.П.Грыгор'еў узначальваў групу дэсантнікаў з 20 самаходных гармат 82-й Ярцаўскай стралковай дывізіі. Удзельнічаў у вызваленні Асіповіцкага раёна. Званне Героя Савецкага Саюза прысвоена 24.3.1945 г.

КЛІМЕНКА Мікалай Іванавіч. Нарадзіўся 4.5.1911 г. у в. Міхайлаўка Венгераўскага раёна Новасібірскай вобл. Працаваў у сельскай гаспадарцы, потым сакратаром сельсавета, першым сакратаром Венгераўскага райкома ВЛКСМ. На фронце з 1941 г. Намеснік камандзіра батальёна старшы лейтэнант М.І.Кліменка вызначыўся ў баях з гітлераўцамі пры вызваленні Магілёўскай вобл., у т.л. Асіповіцкага раёна. 30.6.1944 г. з 10 байцамі заняў рубеж каля пераправы цераз р. Свіслач каля в. Свіслач і адбіваў контратакі праціўніка да падыходу падмогі. Загінуў у гэтым баі. Званне Героя Савецкага Саюза прысвоена 24.3.1945 г.

МАТРОСАЎ Аляксандр Аляксеевіч. Нарадзіўся 22.6.1918 г. у г. Іванава (Расія). У Чырвонай арміі з 1939 г. На фронце з 1941 г. Камандзір разведвальнага ўзвода старшы сяржант А.А.Матросаў вызначыўся ў баях за пераправу цераз р. Свіслач у Асіповіцкім раёне. Званне Героя Савецкага Саюза прысвоена 24.3.1945 г.

ПЯЦЯЛІН Сяргей Васільевіч. Нарадзіўся 4.10.1925 г. у с. Чыгарова Арамашаўскага раёна Цюменскай вобл. На фронце з 1943 г. Разведчык 210-га стралковага палка яфрэйтар С.В.Пяцялін вызначыўся ў баі за вызваленне пасёлка Ялізава і шклозавода «Кастрычнік» Асіповіцкага раёна. Загінуў у баі 30.6.1944 г. Званне Героя Савецкага Саюза прысвоена 24.3.1945 г. Імем С.В.Пяцяліна названа вуліца ў с. Чыгарова і пастаўлены абеліск.

РАМАНАЎ Барыс Дзмітрыевіч. Нарадзіўся 15.4.1924 г. у г. п. Палатняны Завод Калужскай вобл. З сакавіка 1942 г. на Паўночна-Заходнім, Бранскім, 1-м Беларускім франтах. Камандзір процітанкавай гарматы Б.Дз.Раманаў вызначыўся ў баі з ворагам 30.6.1944 г. у в. Малая Гарожа Асіповіцкага раёна. Званне Героя Савецкага Саюза прысвоена 22.8.1944 г. Да 1962 г. служыў у Савецкай арміі, капітан. Жыў у г. Калуга. Памёр 7.8.1980 г.

РАМАШКА Мікалай Васільевіч. Нарадзіўся 13.10.1913 г. у в. Дусаеўшчына Капыльскага раёна Мінскай вобл. Працаваў у саўгасе. У Чырвонай арміі з 1935 г. З 1941 г. на Паўночна-Заходнім і 2-м Беларускім франтах. Намеснік камандзіра 1359-га зенітна-артылерыйскага палка па палітчастцы маёр М.В.Рамашка вызначыўся ў Беларускай аперацыі, удзельнічаў у адбіцці некалькіх атак праціўніка. Загінуў 30.6.1944 г. пры абароне чыгуначнага моста цераз р. Бярэзіну каля в. Свіслач Асіпо-

віцкага раёна. Пахаваны ў г. Магілёве. Званне Героя Савецкага Саюза прысвоена 26.10.1944 г. Імем М.В.Рамашкі названы вуліцы ў г. Магілёве, г. Капылі.

УЛАСЕНКА Сяргей Платонавіч. Нарадзіўся 26.6.1909 г. у сяле Яблынева Аржыцкага раёна Палтаўскай вобл. У Чырвонай арміі з чэрвеня 1941 г. З 1942 г. на Цэнтральным, Бранскім і 1-м Беларускім франтах. Камандзір гарматы гвардыі ст. сяржант С.П.Уласенка вызначыўся ў баях з гітлераўскімі акупантамі пры вызваленні Асіповіцкага раёна. Памёр ад ран у верасні 1944 г. Званне Героя Савецкага Саюза прысвоена 22.8.1944. У Міргарадзе ў парку «Вечнай славы» на помніку загінуўшым у Вялікую Айчынную вайну залатымі літарамі занесена яго імя.

С.П.Уласенка.

В.І.Шаркоў.

ШАРКОЎ Валянцін Іванавіч. Нарадзіўся 4.9.1923 г. у г. Угліч Яраслаўскай вобл. Закончыў ваенную авіяцыйную школу лётчыкаў (1942). У Чырвонай арміі з 1940 г. На фронце з 1942 г. Намеснік камандзіра эскадрыллі штурмавога авіяпалка старшы лейтэнант В.І.Шаркоў удзельнічаў у Беларускай аперацыі 1944 г., вызначыўся пры вызваленні Бабруйска, Слуцка, Асіповіч. За гады вайны здзейсніў 109 баявых вылетаў. Званне Героя Савецкага Саюза прысвоена 23.2.1945 г.

У.П.Зорын.

Дакументы сведчаць

З ЖУРНАЛА БАЯВЫХ ДЗЕЯННЯЎ 82-й СТРАЛКОВАЙ ДЫВІЗІІ

28.06.44 г., возобновив с рассвета преследование противника, 250 стрелковый полк стремительным броском при помощи подручных средств к 12.00 форсировал р. Березина, овладел м. Свислочь и железнодорожным мостом через р. Березина в районе Елизово, который противник не успел уничтожить, а также при содействии разведроты дивизии и 3 дивизиона 795 артиллерийского полка вышел на рубежи населенных пунктов Новая Нива, Прудище, Слобода, Углата, Елизово. 210 стрелковый полк, наступая в направлении населенных пунктов Старая Нива, Ореховка, Грядки, Козлы, Ново Село, Старый Остров, Селиба, завязал бой с противником за овладение переправами через р. Березина...

29.06.44 г. В течение 29.06 части дивизии очищали районы в полосе дивизии от мелких групп противника, уничтожая и пленя. В районе населенного пункта Вирков захвачена в плен группа противника в количестве 106 человек, а всего за сутки взято 450 пленных, уничтожено до 70 солдат и офицеров. Захвачены трофеи: пулеметов — 4, винтовок — 37, минометов — 1, повозок — 12, кухонь — 1, продсклад и много различного имущества.

Для закрепления плацдарма на западном берегу реки Березина в район Елизово был переброшен 210 стрелковый полк с задачей прикрыть переправу через р. Березина у Елизово...

30.06.44 г. В 3.40 колонна противника, состоящая из сводных групп разных подразделений, двигаясь вдоль западного берега р. Березина, с направления г. Бобруйск, подошла к южной окраине Елизово и с 4.00 атаковала подразделения 210 стрелкового полка с задачей опрокинуть части дивизии на восточном берегу р. Березина, овладеть переправами через речки Березина и Свислочь и ликвидировать на западном берегу р. Березина нашу оборону.

По показаниям пленных, численный состав колонны противника, следовавшей из Бобруйска, достигал 30000 человек, с 9 танками, 2 самоходными орудиями, артиллерией, большим автотранспортом и конным обозом.

В штурме Елизово против 210 стрелкового полка участвовало свыше 10 000 человек. В течение всего дня шел ожесточенный бой. В помощь 210 стрелковому полку был пе-

реброшен один батальон 250 стрелкового полка, вся дивизионная и противотанковая артиллерия, а также один полк 413 стрелковой дивизии. Несмотря на колоссальные потери, противнику удалось овладеть поселком Елизово, населенными пунктами Углата, Свобода и подойти к переправам через р. Березина у пос. Елизово (ж.-д. мост), а также через реку Свислочь у м. Свислочь. Все дальнейшие попытки противника овладеть переправами успеха не имели. В этом ожесточенном бою уничтожено до 6000 солдат и офицеров противника (по наблюдениям и показаниям пленных), взято в плен 700 человек...

Потери дивизии: убито — 121 чел., ранено — 530, автомашин — 5, 76-мм орудий ДА — 7.

1.07.44 г. С рассветом противник активизировал свои действия в районе населенных пунктов Прудище, Новая Нива, перебросив в этот район до 18 танков, самоходные пушки и живую силу.

250 стрелковый полк с утра вступил в бой с противником в районе Прудище, преграждал ему путь на м. Свислочь. В 7.00, выполняя ранее поставленную задачу, части дивизии атаковали занимаемые рубежи 413 стрелковой дивизии и начали наступление по маршруту: Свислочь — Каменичи — Гродзянка — Маковье — Лочин, заходя в глубокий тыл противника с задачей захватить переправу через р. Свислочь у н.п. Пуховичи. К 20.00 части дивизии, очищая на своем пути районы от мелких групп противника, достигли населенного пункта Лочин, овладев при этом 36 населенными пунктами, в том числе: Залец, Кома, Педира, Новоселки, Красное, Цезарево, Яновка, Каменичи, Воротище, Осовок, Гродзянка, Клепно, Язвенки, Маковье, Лочин.

В районе Маковье произошла встреча частей с партизанскими отрядами им. Рокоссовского...

Цэнтральны архіў Міністэрства абароны Расійскай Федэрацыі. Ф. 82-й сд. Воп. 1. Спр. 19. Л. 38.

З ЖУРНАЛА БАЯВЫХ ДЗЕЯННЯЎ 69-й СТРАЛКОВАЙ ДЫВІЗІІ

...В 17.00 120 стрелковый полк полностью сел на самоходные орудия и автомашины и внезапно для противника ворвался в г. Осиповичи, а к 19.00 полностью овладел г. Осиповичи, крупной железнодорожной станцией и районным центром.

К 22.00 237 стрелковый полк частью на автомашинах, частью на танках подошел к г. Осиповичи...

Танки в город войти не смогли, так как переправа была взорвана немцами. Город пылал во многих местах. Взяты военнопленные. Комендантом города назначили генерал-майора Санковского (командира дивизии).

28.06.44 г. Противник, выбитый из г. Осиповичи, дважды контратаковал 120 стрелковый полк. Контратаки противника успеха не имели: противник отошел на север и северо-запад.

Авиация противника несколько раз пыталась штурмовать и бомбить переправу на Осиповичи. Танки высадили десант около переправы на Осиповичи и, ввиду того, что мост взорван, в Осиповичи войти не смогли...

30.06.44 г. Противник, выбитый из станции Талька, отошел в северо-западном направлении вдоль шоссейной и железной дорог, продолжая сопротивляться, имея до 4—5 орудий и до 5 танков и самоходных орудий.

Группировка противника, вырвавшаяся из Бобруйска, безуспешно атаковала 237 стрелковый полк численностью до 400 человек. Части дивизии заняли круговую оборону г. Осиповичи. За весь период наступления дивизия освободила до 140 населенных пунктов, взяли в плен 300 немцев.

1.07.44 г. Части дивизии занимали прежние участки обороны. Противник отходил в западном и северо-западном направлении.

В 18.00 противник сводным отрядом, собранным из остатков 6 пехотной дивизии, контратаковал г. Осиповичи с юго-запада. Контратака отбита, противник потерял до 550 человек убитыми и свыше 450 — пленными. За весь период с начала прорыва взято в плен 989 человек.

В 14.00 похоронен майор Гармышев И.И. и с ним его боевая подруга, мл. лейтенант медслужбы Галя Мустафина.

2.07.44 г. Противник ночью и утром пытался пробиться в Осиповичи: атаки отбиты...

3.07.44 г. Дивизия получила задачу догнать части 18 стрелкового корпуса и войти вновь в его подчинение...

Цэнтральны архіў Міністэрства абароны Расійскай Федэрацыі. Ф. 69-й сд. Воп. 1. Спр. 32. Л. 48.

З ЖУРНАЛА БАЯВЫХ ДЗЕЯННЯЎ 251-га ТАНКАВАГА ПАЛКА

В 14-00 27.06.44 г. танки совместно с пехотой выбили противника из с. Глуша. Противник поспешно отходил по дороге на Осиповичи, оказывая слабое сопротивление заслонами, на левом берегу р. Синяя (г. Осиповичи) противник пытался оказать сопротивление, взорвав все переправы. Танки огнем с моста поддерживали форсирование пехотой реки, а также штурма г. Осиповичи. В 20-30 27.06.44 г. под прикрытием огня танков пехота штурмом овладела городом. Стремительность штурма обеспечила захват всех складов и эшелонов противника в абсолютной целости. В бою отличился экипаж ст-го л-та Морсина. Его танк Т-70 сумел форсировать реку вброд и совместно с пехотой в ее боевых порядках участвовал в штурме города...

29.06.44 г. В 8-00 после постройки моста через р. Синяя полк переправился на сев. окр. г. Осиповичи согласно приказу. Командир дивизии занял оборону в лесу, что в 2 км севернее г. Осиповичи, находясь в боевой готовности к отражению контратак противника.

В 19-50 согласно приказу командира 69 СД полк получил задачу — во взаимодействии с 303 СП 69 СД, имея десантную роту 303 СП, выбить противника со ст.Талька.

В 20-30 4 танка Т-34, один Т-70 выступили на выполнение задачи. В течение ночи на 30.06.44 г. полк с боями овладел селами: Верейцы, Перерожки, Дражня, Загидельска, Веселово, Рудня и в 14-30 30.06.44 г. вырвался на ю.окр. Талька, овладев переправой.

Противник безуспешно контратаковал, пытаясь вернуть утраченные позиции. Вторая контратака была отбита совместно с 15 ТБ, 1 ДТК, подошедшей в 16-30.

В 19-00 30.06.44 г. приказом командира 303 СП десантная и танковая роты были выведены для обороны города в район г. Осиповичи, для обороны города от прорвавшейся группировки противника из-под Бобруйска...

Цэнтральны архіў Міністэрства абароны Расійскай Федэрацыі. Ф. 251-га тп. Воп. 75807С. Л. 45.

З АПІСАННЯ БАЯВЫХ ДЗЕЯННЯЎ 297-га ЗЕНІТНА-АРТЫЛЕРЫЙСКАГА ПАЛКА 3-й ЗЕНІТНА-АРТЫЛЕРЫЙСКАЙ ДЫВІЗІІ

Так, 30.06.44 г., занимая боевой порядок в районе г. Осиповичи, в 8-00 штаб полка получил сведения, что с северо-востока вдоль ж. д. из района окруженной Бобруйской группы войск на г. Осиповичи пробивается группа пехоты противника. Командиром и штабом полка были приняты все меры по организации и усилению наземной обороны.

В направлении движения противника была выслана усиленная разведка, которая в 14-00 натолкнулась на боевое охранение пехоты противника. В результате завязавшейся перестрелки охранение противника было рассеяно, а один солдат-радист был взят в плен. Из показаний пленного и данных, полученных от партизан, было установлено, что разрозненные группы противника из окруженной группы войск немцев в районе Бобруйска пробиваются к г. Осиповичи с целью захватить его.

Для встречи противника командир полка, штаб и батареи полка заранее организовали круговую наземную оборону, для чего были созданы группы стрелков из состава взвода управления и шоферов, вооруженные гранатами, винтовками и автоматами.

Каждой группе был отведен определенный участок обороны.

Вокруг ОП батарей и КП штаба полка на удалении 70—100 м были отрыты одиночные и парные ячейки для стрелков.

В 16-00 противник двумя группами, общей численностью до 1.400 человек, с ходу атаковал нашу пехоту численностью до двух взводов, занимавшей оборону впереди ОП батарей полка. Не выдержав натиска противника, пехота стала отходить. Противник, пользуясь скрытыми подходами, начал атаку ОП 3 и 4-й батарей полка. Личный состав стойко и мужественно встретил атакующего противника, расстреливая его из орудий прямой наводкой. Несмотря на большие потери, противник с яростью обреченного продолжал атаку и стал

вплотную подходить к ОП. Стрельба из орудий стала невозможной. Личный состав батареи храбро и стойко отбивал ружейно-пулеметным огнем численно превосходящего противника. Бои переходили в рукопашную схватку. Враг не выдержал дружного натиска, был рассеян и в панике стал отходить в направлении КП и штаба, где был встречен дружным огнем из винтовок и автоматов. Противник, неся потери, свернул в лес и по лесу стал пробираться на юго-западную окраину г. Осиповичи и на своем пути натолкнулся на ОП 2-й батареи. Около 16-00 около 300 солдат и офицеров противника атаковали батарею. Ведя огонь из автоматов и пулеметов, они шли на батарею с криком: «Рус, сдавайся!» Немцы рассчитывали захватить батарею психической атакой.

Гвардейцы не дрогнули, послышалась команда командира батареи гв. л-та Митяева: «По пехоте противника батареей, огонь!» Расчеты снаряд за снарядом посылали в гущу врага. Ряды врага редели. Но, не считаясь с огромными потерями, немцы продолжали наседать на батарею и подошли на 20—30 м. Вести огонь из орудий не представлялось возможным. Создалось угрожающее положение для батареи. Бойцы, воодушевленные своими командирами, начали уничтожать наседавшего врага автоматно-ружейным огнем и гранатами. В это время все увидели, как поднялся из окопа могучего роста телефонист гв. ефрейтор Абросимов М.Р. и с возгласом «Гвардейцев ничто не возьмет! За Сталина! За Родину! Вперед!» — увлекая за собой бойцов, бросился на врага в рукопашную схватку. Бойцы батареи и пехота, ранее отходившая, воодушевленная призывом и героическим подвигом гв. ефр. Абросимова, поднялись и с криком «Ура!» бросились на врага. Немцы не выдержали удара и в панике стали отступать, устилая поле боя трупами своих солдат и офицеров. Тов. Абросимов М.Р. в этом бою уничтожил из своего автомата 17 фашистов. Вражеская пуля смертельно ранила героя...

За мужество и героизм, проявленный в бою с немецко-фашистскими захватчиками, Указом Президиума Верховного Совета Союза ССР гв. ефрейтору Абросимову М.Р. посмертно присвоено звание Героя Советского Союза.

В этом бою при отражении атаки личным составом 2-й батареи гв. рядовой Спицин И.Г. также показал образцы мужества и отваги. В разгар боя немецкий офицер стал наседать на командира батареи, руководившего боем и не замечавшего грозившей ему опасности. Заметив это, гв. ряд. Спицин, рискуя жизнью, бросился вперед своего командира и выстрелом в упор убил противника, этим самым спас жизнь своего командира. В этом бою гв. ряд. Спицин из своего автомата убил 3 немецких солдата.

За проявленное мужество и стойкость, за спасение жизни командира батареи гв.ряд. Спицин И Г. награжден орденом Славы III степени.

Цэнтральны архіў Міністэрства абароны Расійскай Федэрацыі. Ф. 3-й гв. зенад. Воп. 20040. Спр. 3 «а». Л. 19, 37.

З ЖУРНАЛА БАЯВЫХ ДЗЕЯННЯЎ 1-га ГВАРДЗЕЙСКАГА ДАНСКОГА ТАНКАВАГА КОРПУСА

Продолжая наступление на Минск, части корпуса встретили упорное сопротивление на рубеже р. Свислочь на участке м. Лапичи, Орешковичи. Здесь противник занял оборону разбитыми частями пехотных дивизий и подошедшими частями 12 немецкой танковой дивизии. 12 т.д. 27.06.44 г., разгрузившись в районе г. Минска, имела задачу прорваться к окруженной группировке в Бобруйск, но, встретившись на рубеже р. Свислочь, перешла к обороне, имея на этом участке 90 танков. Моторизированный батальон автоматчиков 17 гв.т.бр. вброд форсировал р. Свислочь и захватил плацдарм на западном берегу.

В ночь на 30.06.44 г. саперами корпуса была построена переправа для колесного транспорта и брод для танков через реку в районе Лапичи.

С утра 30.06.44 г. 17 гв.т.бр. под прикрытием артиллерии всех средств начала переправу.

Противник 9 раз переходил в контратаку, стремясь прорваться на минское шоссе и захватить нашу переправу. В этих боях было уничтожено 31 танк и 14 самоходок противника. В течение 1.07.44 г. части корпуса вели упорные бои по прорыву обороны противника.

17 гв.т.бр. подошла к реке Свислочь к железнодорожной ст. Лапичи. Мост был взорван, переправу начали вброд, и первым переправил свой танк лейтенант Симаков, а затем

вся рота Губанищева. Танковая рота Губанищева с ходу ворвалась в военный городок Лапичи и дер. Лапичи. Противник оказал яростное сопротивление. 17 гв.т.бр. заняла оборону и в течение трех суток отбивала яростные контратаки противника. Танк Губанищева был подбит, из экипажа в живых остался один Губанищев. Он выскочил из танка, залег в окоп и из автомата отбивался от немцев. У него вышли боеприпасы, ему угрожал плен, но живым не сдался и пал смертью храбрых. Немцы труп Губанищева искололи кинжалом, разули его, сняли ордена и взяли у него документы. Танковая рота Губанищева дала возможность переправиться танкам бригады через р. Свислочь и овладеть железнодорожной станцией и дер. Лапичи.

Цэнтральны архіў Міністэрства абароны Расійскай Федэрацыі. Ф. 3399. Воп. 1. Спр. 423. Л. 9, 73.

З ПАЛІТДАНЯСЕННЯ КАМАНДАВАННЯ 75-й ЛЁГКАЙ АРТЫЛЕРЫЙСКАЙ БРЫГАДЫ

Доношу, что бригада с 27.06.44 г. по 1.07.44 г. имела задачу не дать возможности пройти прорвавшейся группировке противника с района Бобруйска через г. Осиповичи. Своим огнем поддерживали свою пехоту при отражении контратак противника.

30 июня к исходу дня противник силою до двух батальонов пытался прорваться через город. Вся группировка противника двигалась на боевые порядки частей бригады. Батареи вели огонь на расстоянии 100–150 метров, в упор расстреливая врага с орудий и личного оружия. Вся наступающая группа противника, прорывающаяся через боевые порядки, была разгромлена. Большая часть гитлеровцев убита, а остальные взяты в плен. Только перед батареями 467 легкого артиллерийского полка было подсчитано более 350 трупов, из которых большинство — офицеры.

В этом бою особо отличились мл. лейтенант 467 легкого артиллерийского полка член ВКП(б) Кошечкин. Он командовал орудием и в упор расстреливал врага. На его орудие шло более 150 солдат и офицеров, и Кошечкин расстреливал их со всех видов оружия. До 25 трупов осталось перед орудием и до 130 человек сдалось в плен.

Наводчик 3 батареи 467 легкого артиллерийского полка сержант Доломанов, член ВКП(б), с орудия убил 6 солдат и двух офицеров из автомата.

Рядовой разведчик 1-го дивизиона 467 легкого артиллерийского полка Ефрицин с автоматом вскочил в группу до 50 человек противника и в упор начал расстреливать врага. Противник разбежался по лесу, на месте осталось 15 трупов, сам Ефрицин пал смертью храбрых на поле боя.

Командир отделения сержант Молчанов с автомата уничтожил 12 немцев. Старшина батареи Ткач своим личным примером увлекал на подвиги личный состав, дрался, как лев, лично убил 6 немцев.

Стойко дрались 1 и 3 батареи 467 легкого артиллерийского полка, где командирами батарей капитан Верхосолов и ст. лейтенант Петренко. Их личный состав дрался, как львы, пренебрегая смертью. Были слышны возгласы по батареям: «Севастопольцы не пропустят врага, громи, кто чем может».

Мужественно вели бой орудийные расчеты и отдельные бойцы. Наступающих немцев подпускали к орудиям на 50–100 м, расстреливали и забрасывали гранатами. Красноармеец 2-й батареи, телефонист Поляков, член ВКП(б), из своего автомата расстрелял 6 немцев. Командир орудия 2-й батареи, кандидат в члены ВКП(б) Джанжолия и только что принятый в партию сержант Руденко вели огонь с орудий и из автоматов, расстреливая немцев. На их участке осталось до 18 трупов.

Шофер санчасти красноармеец Вахмистров и старшина медицинской службы член ВКП(б) Гальвененко умело вели огонь из автоматов, гордо защищали подступы к штабу 719 легкого артиллерийского полка от наседавших немцев. А когда стали появляться раненые, они организовали первую помощь и раненых направляли в медицинскую санитарную роту.

Всего полком в этом бою уничтожено до 150 человек, пленено 50 человек, которые сданы в штаб 69 стрелковой дивизии...

Цэнтральны архіў Міністэрства абароны Расійскай Федэрацыі. Ф. 75-й лаб. Воп. 1. Спр. 8. Л. 50–51.

З ПАЛІТДАНЯСЕННЯ НАЧАЛЬНІКА ПАЛІТУПРАЎЛЕННЯ 2-га БЕЛАРУСКАГА ФРОНТУ ГЕНЕРАЛ-МАЁРА А.ОКАРКАВА НАЧАЛЬНІКУ ГАЛОЎНАГА ПАЛІТУПРАЎЛЕННЯ ЧЫРВОНАЙ АРМІІ ГЕНЕРАЛ-ПАЛКОЎНІКУ А.С.ШЧАРБАКОВУ АБ ГЕРАІЧНЫХ ДЗЕЯННЯХ 1159-га ЗЕНІТНА-АРТЫЛЕРЫЙСКАГА ПАЛКА 28-й ЗЕНІТНА-АРТЫЛЕРЫЙСКАЙ ДЫВІЗІІ РЭЗЕРВУ ГАЛОЎНАГА КАМАНДАВАННЯ

18.7.1944 г.

27 июня 1944 г. к 4.00 1159 зенитно-артиллерийский полк 28 ЗАД РГК занял огневые позиции в районе дер. Красный Октябрь и м. Свислочь с задачей прикрыть от нападения противника с воздуха железнодорожный мост через реку Березина и переправу через реку Свислочь, а также боевые порядки 82 СД.

На прикрытие железнодорожного моста были поставлены: 1 батарея (командир батареи старший лейтенант Швецов), 3 батарея (командир батареи старший лейтенант Спрыгин) и пулеметная рота (командир роты старший лейтенант Обшивалкин). Вторая батарея (командир батареи старший лейтенант Данилов) прикрывала переправу через реку Свислочь в районе м. Свислочь. Командир полка со своим штабом находился в районе железнодорожного моста на правой стороне реки Березина в опорном пункте. На обороне от наземного противника дер. Красный Октябрь стоял 104 стрелковый полк 82 СД...

На рассвете 30 июня остатки разбитой Бобруйской группировки немецких войск, по показаниям военнопленных, в количестве до 6500 чел. солдат и офицеров при поддержке одного «Фердинанда», 2 самоходных пушек и легких минометов, в северном направлении атаковали дер. Красный Октябрь.

Из показаний военнопленных явствует, что эта группа немецких солдат и офицеров имела задачу, кроме выхода из окружения, отбросить наши войска в этом районе за реку Березина, захватить железнодорожный мост, подорвать его и тем самым на некоторое время задержать переправу наших войск через реку Березина и сорвать регулярное снабжение наступающих частей фронта.

Подойдя к дер. Красный Октябрь, группа немецких войск вступила в бой с 104 стрелковым полком 82 СД. В течение двух-трех часов 104 СП сдерживал натиск немецко-фашистских бандитов. После того как вышли запасы боеприпасов, подразделения полка начали отходить к мосту и к 7.00 перешли на левый берег р. Березина.

Основной удар немцев, ставивших себе задачу во что бы то ни стало захватить мост, принял на себя 1159 зенитно-артиллерийский полк.

Командир полка майор Панченко, начальник штаба майор Харченко и пом. нач. штаба по разведке ст. лейтенант Савченко в начале боя находились на КП полка и оттуда руководили боем. Зам. ком. полка по политической части майор Ромашко ушел в пулеметный взвод капитана Кондина, который занимал самый ответственный участок в обороне на дамбе у основания моста, откуда хорошо было наблюдать за противником и ведением огня подраз-

Удзельнікі вызвалення раёна (злева направа): маёр К.І.Гарашчанка (намеснік камандзіра 37-й гв. сд), капітан П.М.Аўтайкін (69-я сд, за вызваленне Асіповіч узнагароджаны ордэнам Аляксандра Неўскага), У.М.Багрый (камандзір медсанбата 69-й сд), ст. сяржант А.А.Вядзенкін (камандзір аддзялення разведкі 308-га зенап).

делениями. Во всех подразделениях наскоро были построены ходы сообщения и пехотные ячейки для обороны. Все бойцы, сержанты и офицеры полка приготовили к боевому действию все виды оружия и ручные гранаты.

Личный состав зенитного полка принял неравный бой с численно превосходящими силами противника. Солдаты и офицеры полка грудью встали на защиту отвоеванной у врага родной земли.

Первые немецкие цепи появились со стороны дер. Красный Октябрь в секторе 3-й батареи. Шквальным огнем встретила батарея старшего лейтенанта Спрыгина фашистскую орду. Разведчик ефрейтор Рудаков первым патроном из автомата уложил немца, пытавшегося подойти к кухне. Другой немец из-за угла дома стал подкрадываться к кухне, но меткой пулей ефрейтора Рудакова также был убит. Немецкие автоматчики яростно напирали на огневые позиции 3-й батареи. Для того чтобы усилить огневую мощь 3-й батареи, командир 1-й батареи старший лейтенант Швецов вывел одно орудие на дорогу и стал прямой наводкой расстреливать обнаглевших немцев. Работали все пушки, автоматы и карабины 3-й батареи, одного взвода 1-й батареи и личного состава штаба и взвода управления. Все атаки немцев на этом участке были отбиты.

Немцы, видя, что в секторе 3-й батареи невозможно добиться успеха, пошли в обход слева и справа. Тогда справа заговорили пулеметы взвода лейтенанта Мальцева и пулемет командира отделения комсорга роты сержанта Кушнир. С левого фланга немцев начал расстреливать пулеметный взвод капитана Кондина. Из амбразур опорного пункта поливал свинцовым дождем немцев личный состав штаба и взвода управления. Здесь также гитлеровцы не смогли добиться никакого успеха.

Тогда разъяренные неудачей гитлеровцы снова бросились на боевые порядки 3-й батареи. Артиллеристы и в этот раз встретили фашистов шквальным огнем. Прямым попаданием снаряда была выведена из строя стоявшая на прямой наводке пушка. Наводчик орудия был ранен. Вместо этого орудия было немедленно выкачено второе орудие сержанта Кладова. Когда вышли все снаряды, командир батареи старший лейтенант Скрыгин три раза водил личный состав батареи в контратаку и отбрасывал немцев от огневых позиций.

Когда боеприпасы подходили к концу, командир батареи старший лейтенант Скрыгин вместе со старшим лейтенантом Швецовым попытались вывести машины и орудия с поля боя через мост на левую сторону реки. Но первые две машины с пушками прямым попаданием мин были подожжены на мостовой дамбе и таким образом закрыли дорогу на мост. К 15.00 бой подходил к концу. Боеприпасов к пушкам, автоматам и карабинам не стало. Ручные гранаты были израсходованы.

Командир полка майор Панченко приказал организованно с боем отходить на левый берег р. Березина. Отходящих пулеметным огнем прикрывал заместитель командира полка по политчасти майор Ромашко, лично выполняя обязанности пулеметчика. К этому времени подошли новые части 108 стрелковой дивизии, которые опрокинули немцев и полностью очистили дер. Красный Октябрь от фашистско-немецких войск.

Героические действия всего личного состава зенитно-артиллерийского полка и умелое руководство боем со стороны командования дали возможность отстоять переправу и с огромными потерями отбросить превосходящие силы врага.

В жестоких боях личный состав полка истребил до 2 тысяч немецких солдат и офицеров. Кроме этого, за время боя с наземным противником 2-я батарея, стоявшая на переправе у м. Свислочь, открыла огонь по группе немецких транспортных самолетов, сбрасывавших в расположение немецких войск боеприпасы и продовольствие, и сбила 8 самолетов. По самолетам также вели огонь пулеметный взвод мл. лейтенанта Головина, мл. лейтенанта Шерстобитова и одно орудие 3-й батареи. Их огнем было сбито еще 3 самолета. Таким образом, зенитный полк, отражая атаки немецко-фашистских бандитов, сбил 11 самолетов противника, из них 10 транспортных и 1 истребитель.

В этом бою особо отличились:

майор Ромашко Николай Васильевич, заместитель командира полка по политической части.

Когда немцы атаковали боевые порядки 104 стрелкового полка, майор Ромашко находился у себя на КП полка. Дав указания парторгу и комсоргу полка по политическому обеспечению выполнения боевого приказа приготовиться к отражению наземного противника, сам отправился на наиболее ответственный участок обороны моста к пулеметчикам капитана Кондина. В бою с немцами майор Ромашко лично руководил огнем пулеметной роты

и давал указания через связных командирам 1 и 3 батарей, куда сосредоточить огонь, так как ему с высокой дамбы были хорошо видны цепи наступающего противника. В начале боя наводчик пулемета был тяжело ранен. Его место занял командир взвода капитан Кондин, но и он был убит. Тогда майор Ромашко принял командование взводом на себя и лично лег за пулемет. Шквальным пулеметным огнем истреблял он обнаглевших гитлеровцев, пытавшихся подойти к мосту. Вскоре кончились патроны. Несколько пулеметчиков было ранено и отправлено на левый берег р. Березина. Майор Ромашко 6 пулеметчиков послал за боеприпасами, а своему связному сержанту Терещенко приказал подавать заряженные карабины и стал из них вести огонь по немцам. Когда принесли патроны к пулеметам, майор Ромашко стал вести огонь одновременно из трех пулеметов, пока не был ранен осколком мины. Подразделения полка, израсходовав боеприпасы, начали отходить через реку. Когда уже все отошли, майор Ромашко метким огнем из карабина продолжал расстреливать на близком расстоянии подходящих к мосту немцев. Вражеский пулеметчик, не замеченный майором Ромашко, оборвал жизнь героя.

Майор Панченко Роман Сергеевич, командир полка.

Когда начался бой стрелкового полка с немцами, майор Панченко быстро оценил обстановку и принял решительные меры к подготовке оборонительного боя за переправу. Умело руководил с КП полка подразделениями. Лично принимал участие в обороне штаба полка. Когда кончились боеприпасы, майор Панченко руководил организованным отходом подразделений, сам ушел с поля боя последним, когда уже подходили стрелковые части 108 СД. Как только противник был отброшен, майор Панченко принялся за восстановление огневых позиций подразделений и боеспособности полка.

Майор Фефелов Михаил Степанович, партийный организатор полка.

От начала и до конца боя майор Фефелов находился на огневой позиции 1-й батареи и КП полка. Когда вышел из строя по ранению командир батареи старший лейтенант Швецов, майор Фефелов организовал оборону батареи, лично расставил свободных бойцов от орудий с автоматами и карабинами по окопам и приказал командиру взвода лейтенанту Исаеву командовать батареей. Сам с пистолетом отстреливался от наступающих немецких автоматчиков. Когда батарея, выполнив свою задачу, стала отходить на мост, майор Фефелов перешел к пулеметчикам, прикрывающим батарею, и личным примером воодушевлял их на подвиги.

Лейтенант Истомин Филипп Сергеевич, комсомольский организатор полка.

Когда начался бой, лейтенант Истомин с группой бойцов организовал оборону опорного пункта, где находился штаб полка. Лично из автомата через амбразуры истребил 7 немцев. В критический момент боя под сильным пулеметным огнем противника лейтенант Истомин с полковым знаменем преодолел мост и спас, таким образом, знамя полка. Возвратясь с левого берега реки, выкатил пушку на мост и прямой наводкой расстреливал немцев.

Лейтенант Исаев Федор Сергеевич, командир огневого взвода.

Лейтенант Исаев, командуя взводом, выкатил пушку и прямой наводкой расстреливал в упор немецкую пехоту. Когда немцы подошли совсем близко к ОП батареи, стрелял из автомата и забрасывал ручными гранатами противника. Из пистолета лично застрелил 4 немцев, просочившихся на батарею. Когда у орудия, стоявшего на прямой наводке, выбыли из строя оба наводчика, лейтенант Исаев сам исполнял обязанности наводчика. После того как выбыл из строя командир батареи, лейтенант Исаев взял на себя командование батареей. Погиб от выстрела вражеского автоматчика.

Лейтенант Бродянский, командир огневого взвода.

Первый с бойцами своего взвода лейтенант Бродянский завязал бой с немецкой пехотой. Как только немцы показались из-за домов, он начал расстреливать их из пушек. Когда немцы подошли к батарее, лейтенант Бродянский с автоматом в руках повел свой взвод в контратаку. Гранатой убил трех немцев. Погиб от пули автоматчика.

Лейтенант Швецов Андрей Илларионович, командир 1-й батареи.

С первых минут боя умело и мужественно командовал батареей. Два раза лично заменял убитых наводчиков у орудия, стоявшего на прямой наводке. Был ранен, но поле боя не покинул. В упор из пистолета убил четырех немцев. Дал себя вынести с поля боя только после вторичного тяжелого ранения.

Старший лейтенант Спрыгин Павел Максимович, командир 3-й батареи.

Батарея старшего лейтенанта Спрыгина первая приняла на себя основной удар немецкой пехоты, отражая ожесточенные атаки гитлеровцев орудийным огнем прямой наводкой.

Когда налетел 21 немецкий самолет, одно орудие открыло огонь по ним, в результате чего был сбит немецкий самолет. Остальные орудия продолжали поражать немецкую пехоту. Когда вышли снаряды и немцы, воспользовавшись этим, усилили свои атаки, Спрыгии организовал ураганный огонь из автоматов и винтовок. 3 раза он водил батарею в контратаку. Личный состав батареи истребил свыше 300 немецких солдат и офицеров.

Лейтенант Николаенко Федор Никитич, командир взвода управления. Организовал оборону штаба. Бойцы под его командованием из автоматов и винтовок расстреливали наседающих немецких автоматчиков. В последние минуты боя лейтенант Николаенко заменил выбывшего наводчика у орудия и прямой наводкой расстреливал немецких солдат и офицеров. Погиб у орудия от прямого попадания вражеской мины.

Такую же отвагу и мужество, незнание страха в борьбе с врагом показали: командир пулеметного взвода капитан Кондин А.А., старший лейтенант Савченко, младший лейтенант Мальцев, сержант Лягин В.Н., сержант Кушнир И.З., сержант Цветков В.И., младший сержант Минзулин Х.Б., санинструкторы Горшкова М.И. и Поцелуева М.Е., а также рядовые Горшков К.М., Мавричев, Колтунов П.И., Миронов Б.Г., Белов, Рудаков, Сафронов Н.Л., Грачев М.Я. и Дорошкевич К.Д.

В этих боях личный состав полка, понеся потери в 37 человек убитыми и 42 ранеными, уничтожил свыше 2000 гитлеровцев. Немедленно же после окончания боя, похоронив своих товарищей, полк снова был готов громить и уничтожать ненавистного врага. Уже на второй день, т.е. 1 июля, при налете вражеской авиации 2-я батарея сбила 6 самолетов противника.

Сейчас полк, пополненный вооружением, техникой и личным составом, снова готов к выполнению любой боевой задачи командования.

Начальник политического управления
второго Белорусского фронта,
генерал-майор (А. Окороков)

Цэнтральны архіў Міністэрства абароны Расійскай Федэрацыі. Ф. 237. Воп. 2414. Спр. 45. Л. 194—198.

Падрыхтаваў П.С.Качановіч.

З БАЯВОГА ДАНЯСЕННЯ 383-й НЯМЕЦКАЙ ПЯХОТНАЙ ДЫВІЗІІ ЗА ПЕРЫЯД З 24 ЧЭРВЕНЯ ПА 3 ЛІПЕНЯ 1944 г.

Лейтэнант, барон фон Борх, камендант штаб-кватэры былой 383-й пяхотнай дывізіі
Гумбінен, 31.7.1944 г.

30.6.1944.

Раніцай дывізія прадоўжыла рух. Камандаванне атрымала звесткі, што праціўнік танкавымі і штурмавымі гарматамі, уключаючы пяхоту, працягвае праследаванне і заняў населеныя пункты Слабада і Свіслач. Пры гэтым за мастамі цераз Свіслач паставіў штурмавыя гарматы. Такім чынам, узнікла небяспека нашага акружэння на абмежаваным участку. Пад камандаваннем гаўптмана Шарфа і гаўптмана Вертэнса частка грэнадзёрскага палка стварыла лінію ўмацаванняў у напрамку на паўднёвы захад. Усе нашы спробы прарвацца ўздоўж дарогі былі падаўлены агнём з боку Слабады і Свіслачы. Нам удалося прарвацца толькі цераз адзін мост, але населены пункт не быў узяты, бо не было падтрымкі агнём з нашага боку. Цяжкі марш на 60 км і спёка падарвалі жыццеўстойлівасць нашых падраздзяленняў. Адчувалася нястача ў харчах і боепрыпасах. Немагчыма было забяспечыць належны догляд раненых. Кіраванне войскамі з-за недахопу сродкаў сувязі стала немагчымым. У другой палове дня падраздзяленні дывізіі сабраліся ў лясным масіве на паўднёвы захад ад Свіслачы каля Малінаўкі. Тут апошні раз было праведзена дакамплектаванне падраздзяленняў афіцэрамі, якія выжылі, узбраеннем.

Увечары праціўнік абрушыў моцны артылерыйскі агонь на месца збору дывізіі. Многія афіцэры аператыўнага штаба былі забіты ці трапілі ў палон. Падраздзяленні, якія засталіся, у поўнай цемры і ў беспарадку пачалі адыход уздоўж ракі Свіслач у напрамку на Усціж. Мэты і намеры заставаліся незразумелымі, усё рабілася інстынктыўна.

1.7.44.

Раніцай за 3 км ад Усціжа пярэдняя калона наткнулася на супраціўленне праціўніка, які стварыў на дарогах завалы з бярвёнаў, выкапаў шмат стралковых ячэек. На працягу ночы мноства вялікіх і малых груп спрабавалі пераправіцца цераз Свіслач. Частка з іх трапіла ў

рукі партызан і была знішчана, а частка пачала прарывацца на Усціж. Страты былі вельмі вялікія. Шмат афіцэраў было забіта снайперамі. Тыя, хто застаўся жывы, сфарміравалі маршавую групу да 2000 чалавек і, ледзь не трапіўшы ў палон, нечакана злучыліся з 12-й танкавай дывізіяй каля моста цераз Свіслач паблізу Стараселля.

2.7.44.

Ад Пагарэлага нашы падраздзяленні працягвалі рухацца, нягледзячы на тое, што праціўнік пагражаў нашым флангам. За гэты і наступны дзень мы выйшлі да чыгункі на Мінск каля Мар'інай Горкі і рухаліся далей на захад. Раненыя былі адпраўлены на Ваўкавыск, Беласток і Варшаву. Асабовы склад груп паступіў у распараджэнне штабоў.

(Подпіс неразборлівы).

Пераклад з нямецкай мовы.
Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 4683. Воп. 3. Спр. 1020. Л. 126—132.

З ДАНЯСЕННЯ 383-й НЯМЕЦКАЙ ПЯХОТНАЙ ДЫВІЗІІ ПРА ЯЕ ЎДЗЕЛ У БАЯХ У РАЁНЕ БАБРУЙСКА—АСІПОВІЧ

Рудальштат. 10.9.1944 г.

29.6.44 г. у 1.30 прарыў з бабруйскага «катла». З гэтага часу хаатычнае адступленне, раздзяліўшыся на баявыя групы.

30.6.44 г. у выніку далейшага адступлення на захад галаўная калона каля пас. Кастрычнік наткнулася на моцнае супраціўленне праціўніка (танкі, самаходныя гарматы, пяхота). Лес і пасёлак Кастрычнік былі заняты часцямі 6-й і 45-й пяхотных дывізій. Усе распачатыя атакі ўздоўж дарогі пад агнём цяжкай зброі праціўніка са Слабады і Свіслачы аказаліся беспаспяховымі.

Знясіленасць войскаў пасля фарсіраванага маршу ў 60 км пры неймавернай гарачыні ў 35—36°, у пастаянных лютых баях, пры цяжэйшай душэўнай і фізічнай нагрузцы, а таксама з прычыны голаду і смагі паўнейшая. Вялікія страты і недахоп боепрыпасаў, няма прадуктаў для раненых. З-за адсутнасці ўсялякіх сродкаў сувязі адзінае кіраўніцтва войскамі аказалася немагчымым. Пад вечар створаная з тылу загараджальная лінія была зламана праціўнікам і рассеяна, у тым ліку і супрацоўнікі аператы ўнага штаба. Яны калі не былі забіты, то трапілі ў палон. Тое ж можна сказаць і пра штаб 41-га танкавага корпуса, уключаючы і генерал-лейтэнанта Гофмайстара...

Кольман

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 4683. Воп. 3. Спр. 1013. Л. 5—10.

З ГІСТОРЫІ ПАРТЫЗАНСКАГА АТРАДА ІМЯ К.К.РАКАСОЎСКАГА АСІПОВІЦКАГА ЗЛУЧЭННЯ АБ БАЯХ ВА ЎЗАЕМАДЗЕЯННІ З ЧАСЦЯМІ ЧЫРВОНАЙ АРМІІ

24.6.1944 г. по дороге Свислочь — Осиповичи партизанским отрядом в количестве 90 чел. во главе с командиром отряда Борозна была сделана засада. Примерно в 14 часов по дороге показался мотоцикл, а за ним 6 автомашин, в которых, как выяснилось, ехало до 180 немцев. Не доезжая метров 200 до места засады, мотоцикл остановился и начал подавать сигналы, немцы с машин начали стрелять. Ждать больше было нечего, по команде был открыт огонь с 10 пулеметов, двух минометов и винтовок по мотоциклу и автомашинам. В одно мгновенье свалился мотоцикл и 3 автомашины, немцы начали выпрыгивать с машин и залегли в кюветы и начали вести ответный огонь. Атака с дружным «ура» смяла противника и обратила его в бегство. Партизаны быстро достигли автомашин, продолжая гнать противника.

В результате боя было разбито 6 автомашин, 1 мотоцикл, убито 15 и ранено 26 немцев, при своих потерях 4 чел. убитыми и 8 ранено, в том числе и командир отряда Борозна.

В этом бою особо отличились: ком. взвода коммунист Трубицын Г.В., который быстрым изменением позиции предотвратил обходный маневр противника, командиры отделений Исаченко и Аришев, партизаны-пулеметчики Протопопов Н., Кравченко И.А., Бородин и Роисов. Они первыми достигли автомашин, своим огнем подавили огонь противника и обеспечили вынос с боя раненых. В этом бою погибли пулеметчики Кравченко И.А. и Роисов К.

24.6.44 г. группа партизан 35 чел. во главе с начальником штаба Потопейко И.И. с рассветом засела в лесу около дороги Бозок — Полядки и стали ждать. Через полчаса дозор заметил движение группы немцев, как выяснилось — 42 человека. Подпустив противника на близкое расстояние, дали дружный залп и затем с криком «ура» бросились в атаку. Противник не выдержал атаки и обратился в бегство, потеряв 15 чел. убитыми и 7 ранеными, остальные разбежались по лесу. При этом были взяты трофеи: 1 пулемет, 1 автомат, 5 винтовок, 1 пистолет. Группа без потерь вернулась в лагерь.

28.6.1944 г. разведка донесла, что со стороны дер. Каменичи на Гродзянку движется противник силой до 150 чел. Быстро была собрана группа партизан в 57 чел. во главе с командиром отряда т.Борозна и комиссаром т.Шиенок, но не успели достигнуть Гродзянки, когда в нее уже вступил противник. Быстро принято было решение изменить направление и выйти противнику навстречу за дер. Колеина, что было и сделано. Лишь успела расположиться группа, как с шумом, разговором показался противник из дер. Колеина. В 15-минутном бою численно превосходящий противник был смят и обращен в бегство. Осталось на поле боя 15 чел. убитыми. Захвачены трофеи: 1 пулемет, 13 винтовок, 15 000 патронов. Свои потери — 3 человека убитыми и 1 ранен.

29 июня в 2 часа 20 минут отряд покинул свой последний лагерь и пошел на воссоединение с частями Красной Армии. Не встречая противника, отряд прошел Гродзянку, дер. Осовок, Казимирово, Бозок. В дер. Вязовница передовой группе отряда пришлось вести бой, где без потерь противник был выбит из деревни и убежал в лес, оставив на поле боя 15 чел. убитыми. Дальше отряд прошел деревни Малиновка и Кабыленка без боя, а подходя к местечку Липень снова пришлось вести бои, где также противник был рассеян и убежал в лес. При этом было убито 17 и захвачено в плен 93 чел. немцев. От местечка Липень до дер. Брицаловичи отряд снова вел бой, где противник оставил на поле боя 27 убитыми, захвачено в плен 58 немцев.

Достигнув линии обороны Красной Армии около дер. Ясенец, отряд расположился на отдых. Это было в 7 часов 30.6.44 г. В 14 часов немцы сосредоточили силы и вклинились в оборону Красной Армии. Снова уже совместно с частями Красной Армии пришлось вести бои с немцами, где также немцы потерпели поражение, оставив на поле боя много трупов солдат и офицеров. Идя на соединение с Красной Армией и ведя бои с немцами, отрядом убито 82 и захвачено в плен 282 немца, которые сданы воинской части в гор. Осиповичи.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 3500. Воп. 4. Спр. 99. Л. 692—694.

З ГІСТОРЫІ ПАРТЫЗАНСКАГА АТРАДА «ЗА САВЕЦКУЮ БЕЛАРУСЬ» АСІПОВІЦКАГА ЗЛУЧЭННЯ АБ БАЯХ ВА ЎЗАЕМАДЗЕЯННІ З ЧАСЦЯМІ ЧЫРВОНАЙ АРМІІ

28/VI-44 г. в 16.00 нач. отрядной разведки доложил, что группа немцев в количестве 120 человек, часть их была без оружия, переправилась через р. Березина в р-не Гнилая Вода (3 км от дер. Новоселки) и имеет движение в р-н действия нашего отряда по маршруту: дер. Каменичи по шляху на дер. Колеину (т.е. мимо нашего партизанского лагеря). Не успели немцы дойти до дер. Колеина, как на опушке леса около дороги была расположена одна рота партизан. Пропустив головное охранение, партизаны открыли огонь с пулеметов, автоматов и винтовок по колонне немцев. Враг сначала отстреливался, а затем бросился в панику, начал бежать. Одна часть немцев скрылась в лесной массив, другая, чтобы прорваться, в беспорядке бежала по шляху в дер. Колеина. Партизаны преследовали бегущего врага и рассеяли остальных немцев.

В этом бою было убито 22 немецких солдата и офицера и 3 немца взято в плен. Взяты трофеи: винтовок — 8, автоматов — 1, пистолетов — 3, гранат — 7.

В этом бою отличились: командир взвода 1-й роты тов. Викторчик Григорий Никифорович, партизаны — Карбалович И.С., Лапенчик И.М., Батура К.Л., Батура Д.С., Денисевич Б.Н., Шанин А., командир отделения Белый Д.

В бою 30/VI-44 г. в дер. Каменичи командир отряда Шичко-Подлесный, находясь с отделением в 9 чел. с одним ручным пулеметом и двумя автоматами вступили в бой с группой немцев в 100 человек. В результате боя было убито 2 офицера и 15 солдат немцев, остальные рассеялись и преследовались нашими партизанами.

Взяты трофеи: 4 автомата, 12 винтовок, 20 гранат. В этом бою отличились: Кукубако К.Я., Тесленок П.А., которые храбро погибли в бою; Мамедов Абдул Куламович, Тетерин А.М. Находясь в опасности, тов. Мамедов отразил своим огнем врага и дал возможность спасти раненого партизана, которому была оказана срочная медицинская помощь.

1/VII-44 г. охраняемый пост лагеря доложил, что по дороге из дер. Гродзянка по шляху на дер. Колеина имеется движение немцев. Враг под ударами Красной Армии бежал в беспорядке, чтобы не остаться отрезанным.

По тревоге был поднят весь отряд, который преградил дорогу немцам. Враг бросился группами в лес. Часть партизан преследовала врага, прочищая лесной массив, другая часть партизан вела бой около дер. Гродзянка в течение 4 часов и тем самым не пустила немцев по намеченному маршруту. В этой схватке было убито 15 немцев и 6 немцев взято в плен, среди них один оберлейтенант. Взяты трофеи: автоматов — 1, винтовок — 9, пистолетов — 2, гранат — 12. В этом бою отличились: командир 1-й роты Дивак А.Я., комиссар отряда Павлюць Э.С., пом. комиссара по комсомолу Немец М.Н., ком. взвода Аликевич Н.И., партизаны: Рудько С.Т., Непевный В.М., Рак П.Н., Дривицкий Э.В., Вайцехович И.П., Шашко А., командир отделения Белый, Рудько Н.П., ком.возвода Колесник Ф.Р.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 3500. Воп. 4. Спр. 99. Л. 657—659.

СА СПРАВАЗДАЧЫ КАМІСІІ ПА АБАГУЛЬНЕННІ ВОПЫТУ БАЯВЫХ ДЗЕЯННЯЎ ПАРТЫЗАНСКІХ БРЫГАД УСХОДНЯЙ ЗОНЫ МІНСКАЙ ВОБЛАСЦІ НА МОМАНТ НАСТУПЛЕННЯ ЧЫРВОНАЙ АРМІІ НА БЕЛАРУСКІХ ФРАНТАХ

...СОЕДИНЕНИЕ ОСИПОВИЧСКИХ ПАРТИЗАН

С 1 по 3 июля 1944 г. под командованием капитана Глотова В.В., секретаря подпольного РК КП(б)Б тов. Войтенкова Д.М. и начальника штаба соединения ст. лейтенанта Лашкевича соединились с передовыми частями 3-й и 48-й армий в районе деревень Погорелое, Лозовое, Полятки, Липень Осиповичского района Могилевской области и один отряд в д. Речки Червенского района Минской области.

Соединению ставилась задача: производить диверсии на железной и шоссейной дороге Минск—Бобруйск, контролировать участок реки Березина от м. Свислочь до м. Якшицы, всеми мерами не допускать переправы немцев через реку Березина. Привести в негодность все дороги в своем районе путем минирования и разрушения мостов, устройства завалов. Всеми средствами придерживать свой район дислокации от проникновения противника и защитить население от грабежа и угона в Германию.

С поставленной задачей соединение справилось хорошо. Все попытки противника построить переправу на указанном участке реки успеха не имели. Огнем из минометов, ПТР и пулеметов партизаны помешали строить переправы. Диверсионные группы путем минирования произвели крушения жел. дор. эшелонов, подорвано на минах 3 танка, 6 автомашин с военным грузом. Разведка от соединения встретилась с разведкой Красной Армии на восточном берегу р. Березина, указав броды, содействовала продвижению частей Красной Армии.

Отряды соединения активно участвовали в боях за город и ж.-д. станцию Осиповичи, Свислочь, Липень. Особенно много боев вели отряды соединения с разрозненными группами противника из состава 4-й и 9-й немецких армий, окруженных в районе г. Бобруйска. В результате боев партизанами соединения убито 1322, взято в плен 2412 солдат и офицеров противника (захв. трофеи: пулеметов — 11, автоматов — 62, винтовок — 300, пистолетов — 31, лошадей — 40, патронов — 24 000).

В этих операциях отличились: и. д. командира соединения капитан Глотов В.В., начальник штаба соединения ст. лейтенант Лашкевич Ф.Д., командир отряда им.Рокоссовского Борозна Григорий Никифорович, комиссар отряда Шиенок А.В., командир отряда «За Советскую Беларусь» Шичко Федор Калинович.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 3500. Воп. 4. Спр. 129. Л. 344, 350.

Падрыхтаваў У.І.Лемяшонак.

Па ваенных дарогах

К 11 часам утра 27 июня 69-я дивизия во взаимодействии с частями 37 гв. дивизии овладела поселком Глуша. Им же предстояло освободить Осиповичи... По данным разведки, боевых частей в городе не было. Командование корпуса решило освободить город силами двух передовых отрядов от 69-й и 37-й дивизии к исходу дня.

Командиром передового отряда от 69-й дивизии был назначен командир 120-го полка подполковник Люльков...

Задачу передовому отряду в присутствии командира корпуса поставил командир дивизии. Команда: «По машинам!», и личный состав рассаживается на двадцати самоходках и автомашинах. В 5 часов вечера передовой отряд остановился. Люльков решил выслать в город разведку. Капитан Рубашкин, взяв с собой отделение сержанта Н.Загидова и адъютанта командира полка ст. л-та П.Я.Новикова, скрытно достиг окраины города.

С наблюдательного пункта командира полка г. Осиповичи был виден как на ладони. За три года своего пребывания гитлеровцы превратили этот некогда веселый, жизнерадостный город в сплошной фашистский застенок.

С НП хорошо были видны дома и кварталы, обнесенные колючей проволокой. Город горел.

На его окраине разведчики Рубашкина захватили немецкого мотоциклиста и двух вооруженных власовцев.

Пленные дали ценные сведения о силах гарнизона города. Оценив обстановку, командир передового отряда решил остановиться в городе, выйти на западную окраину и держаться до подхода главных сил дивизии и корпуса.

После короткого артиллерийского налета передовой отряд перешел вброд речку Синяя и ворвался в город. На окраинах противник особого сопротивления не оказывал. Отряд успешно продвигался вперед. Но как только подразделения начали приближаться к ж.-д. станции, противник оказал сопротивление. Фашисты намеревались вывезти со станции пять составов с продовольствием, но меткий огонь советских самоходчиков сорвал их замыслы...

В городе были захвачены восемь складов с различным имуществом. Чего только в них не было: мука и сахар, французское и итальянское вино, сапоги и посылки для гитлеровских вояк. А на станции осталось пять эшелонов, состоящих из вагонов-холодильников, наполненных свиными тушами.

В разгар уличных боев к городу подошел подвижной отряд 37-й гвардейской дивизии. К утру 28 июня г. Осиповичи был полностью освобожден от противника. С огромным душевным волнением входил в город секретарь партийной комиссии дивизии майор А.Г.Куликов — бывший секретарь Минского горкома комсомола. Три года назад на ж.-д. станции Осиповичи простился он, уходя на фронт, с женой и двухлетней дочуркой.

Вот и знакомая улица. Но там, где когда-то стоял дом фельдшера Хохлова — его тестя, — осталась лишь зола и кирпичная пыль. В лабиринте разрушенных зданий, подвалов и землянок Куликову удалось все же отыскать стариков.

— А где Зина, где дочка Люся? Что с ними? — взволнованно спросил Куликов.

— Не успела эвакуироваться. Помогала партизанам, а потом как в воду канула. Фашисты увезли.

Полки пошли вперед, а с ними и майор Куликов, унося в душе боль и тревогу за судьбу любимой семьи. Глубокие следы оставила эта боль на сердце, переживания подтачивали здоровье.

Война окончилась. Но о жене и дочке известий не было. И лишь 20 июля 1945 года совершилось то, о чем мечтал Куликов все эти годы. Письмо. Знакомый почерк. Адрес — белорусский. Зинаида Ивановна писала: «Дорогой мой Сашенька! Поздравляю тебя с Победой над проклятой фашистской сворой, которая хотела сделать нас рабами...»

...Пришли немцы. Зинаида Ивановна не убереглась. Фашисты схватили ее, отправили в Германию, в лагерь. Отобрали дочь. Лишь после прихода Красной Армии-освободительницы Зинаида Ивановна с помощью советского командования смогла разыскать Люсю в одном из монастырей. Пятилетняя девочка была в мона-

шеском одеянии. «Родной мой, — писала Зинаида Ивановна, — мы смотрим на твое фото, и трудно тебя узнать. Как ты изменился. Но и моя голова седая, хотя мне только 28 лет».

А.Г.Куликов уволился из армии в 1948 г., а в марте 1956 г., в возрасте 46 лет, умер...

Друкуецца паводле кн.: Андреев А.А. По военным дорогам. М., 1971. С. 264.

Баі за Асіповічы

З успамінаў падпалкоўніка Р.Ф.Люлькова, камандзіра 120-га стралковага палка

ЛЮЛЬКОЎ Рыгор Фаміч. Нарадзіўся 14 лістапада 1916 г. на хутары Філонаўскім Валгаградскай вобласці. Закончыў Саратаўскі рабфак у 1937 г. У арміі з 1 мая 1939 г. У 1941 г. закончыў Уладзівастоцкае ваеннае пяхотнае вучылішча. У 1942 г. — курсы ўдасканалення каманднага саставу. Ваяваў на Заходнім і 1-м Беларускім франтах, камандзір батальёна, намеснік камандзіра і камандзір палка. У 1943—1944 гг. у званні гвардыі падпалкоўніка камандаваў 120-м стралковым палком 69-й Сеўскай ордэнаў Суворава і Кутузава стралковай дывізіі 65-й арміі.

27.6.1944 г. полк пад яго камандаваннем, узмоцнены гвардзейскімі мінамётамі, артылерыяй, сапёрамі, на падручных сродках з ходу фарсіраваў раку Сінюю і, пераадольваючы супраціўленне ворага, паспяхова ажыццявіў аперацыю па вызваленню г. Асіповічы. Перадавы атрад з прыдадзенымі яму падраздзяленнямі пад умелым кіраўніцтвам гвардыі падпалкоўніка Люлькова Рыгора Фаміча штурмам авалодаў г. Асіповічы і выратаваў яго ад знішчэння адступаючымі часцямі праціўніка. За паспяховае выкананне баявой аперацыі па авалоданні г. Асіповічы Р.Ф.Люлькоў быў узнагароджаны ордэнам Леніна.

З лістапада 1944 г. — выкладчык Саратаўскага ваенна-палітычнага вучылішча. Пасля заканчэння Ваеннай акадэміі тылу і транспарту (1950) — у Групе савецкіх войскаў у Германіі. З 1954 г. жыў у Валгаградзе. Імем Р.Ф.Люлькова названа вуліца ў г. Асіповічы. Рашэннем Асіповіцкага гарадскога Савета народных дэпутатаў ад 22 снежня 1978 г. Люлькову Рыгору Фамічу прысвоена званне «Ганаровы грамадзянін г. Асіповічы».

П.С.Качановіч.

Р.Ф.Люлькоў.

Асіповічы — важны чыгуначны вузел, які звязваў Мінск, Бабруйск, Магілёў, Слуцк. Галоўнае і ў іншым: у Асіповічах размешчаны былі тылы 9-й арміі. Генерал Батаў усё ж вырашыў ісці на Асіповічы, тым больш што корпус выйшаў далёка ў тыл бабруйскай групоўкі пры адсутнасці суцэльнага фронту абароны.

...Полк, пакінуўшы ззаду сябе 20—25 кіламетраў пройдзенага з баямі шляху, размясціўся ў лесе каля Глушы на прыём харчу. Чакаць камдыва доўга не давялося. Вось паказаўся «віліс». Дакладваю генералу. Выслухаўшы даклад, Санкоўскі павёў мяне да машыны. Узяў карту, растлумачыў абстаноўку. Перайшоў да галоўнага:

— На ўсіх франтах абазначыўся поспех. Бабруйск акружаны, войскі пайшлі на Мінск, Глуск. Немцы нас сёння ў Асіповічах не чакаюць. Трэба сёння ж, да заканчэння дня, вызваліць ад немцаў Асіповічы.

Не любячы ўступаць у якія-небудзь разважанні, сказаў прама:

— Сілёнак малавата, таварыш генерал.

— Што трэба?

— Прашу прыдаць палку Ложкіна полк лёгкай брыгады, дывізіён «кацюш». Астатняе — на маім сумленні.

— Ну што ж, аўчынка вырабу варта. Чакайце. Праз паўтары-дзве гадзіны ўсё будзе ў вас. Рэкамендую на «ложкінскія» самаходкі пасадзіць усю пяхоту, па крайняй меры — па 15 байцоў на кожную і аднаму афіцэру.

Дзесьці ў Глушы брахалі сабакі. Зрэдку даносіліся стрэлы.

Да прыходу самаходак і артылерыі да мяне прыйшоў камандзір 521-га лёгкага самаходнага артпалка палкоўнік Ложкін.

Коратка абмеркавалі пытанні будучага бою. Асаблівая ўвага была звернута на ўзаемадзеянне з танкамі, артылерыяй і між сабою.

Да Асіповіч 28 кіламетраў. Часу мала. Сонца на захадзе. Начальнік штаба Старавойтаў далажыў аб гатоўнасці да руху. Разам з намеснікам па палітчастцы Зашголкіным правялі невялікую гутарку з салдатамі і афіцэрамі.

Пяць, тры, два... Паўкіламетра і вось — Асіповічы. Артылерысты і мінамётчыкі занялі загадзя ўстаноўленыя нашым планам агнявыя пазіцыі. Самаходныя артылерыйскія ўстаноўкі з калоны перастроіліся ў ланцуг.

Пры выхадзе з лесу (500—600 метраў ад Асіповіч) пяхота ланцугом пайшла ўброд за самаходкамі. На нашых вачах пакінутыя немцамі два салдаты ўзарвалі мост. У гэты момант «кацюшы» па прадугледжанаму плану білі па важнейшых аб'ектах ворага. Гэта ж рабілі і мінамётчыкі. Артылерысты перагароджвалі шляхі адыходу ворага з горада.

За ходам бою мы назіралі з узлеску супраць Асіповіч.

У 20.00 НП палка перамясціўся ў раён могілак. Праціўнік, заспеты знянацку, паспешліва адступіў. Дзесьці на ўскрайку горада чутны асобныя залпы «фердынандаў», артылерыі. Гэта нашы «ложкінцы» вядуць бой. Паступаюць данясенні ад камандзіраў падраздзяленняў: хто якога рубяжу дасягнуў, што робяць зараз падраздзяленні.

Дзесьці а дзевятай гадзіне вечара падказваю Старавойтаву:

— Перадайце ў штаб дывізіі, Пётр Іванавіч, што 120-ы стралковы полк у 20.00 вызваліў горад Асіповічы і вядзе бой па яго ўтрыманню да падыходу нашых часцей.

Баі яшчэ працягваліся. Падышлі іншыя падраздзяленні дывізіі, становішча ўмацавалася, і 28 чэрвеня ў гонар вызвалення горада Масква салютавала воінам 1-га Беларускага фронту...

...Пры фарсіраванні рачулкі перад Асіповічамі самаходныя ўстаноўкі Ложкіна не ўсе выбраліся на бераг. Частка забуксавала. Неўзабаве да мяне прыводзяць 15 палонных. Праз перакладчыка я загадаў аднаму з афіцэраў палка, каб палонныя разабралі драўляны хлеў і вызвалілі самаходкі для бою. Устанавіўшы час, прыстрашыў, чым пахне невыкананне загаду ў тэрмін. Абышлося ўсё добра. Праз гадзіну з невялікім усе СУ-76 былі ў баі за горад...

У кожнага франтавіка ёсць на яго ваенных дарогах кропка: ці то горад, ці то вёска, ці то курган, ці то безыменная вышыня, якую ён да канца сваіх дзён не можа забыць. Такой памятнай вехай для мяне і многіх маіх аднапалчан стаў горад Асіповічы.

І.І.Каваленка.

П.Я.Новікаў.

З успамінаў Івана Іванавіча Каваленкі, былога камандзіра батальёна 237-га стралковага палка 69-й стралковай дывізіі, удзельніка вызвалення г. Асіповічы

Мой батальён удзельнічаў у аперацыі па знішчэнні гітлераўцаў на перакрыжаванні дарог Бабруйск — Мінск — Асіповічы. Мне было даручана не даць немцам магчымасці вырвацца з Асіповіч, замкнуць кальцо акружэння і не дапусціць у Асіповічы групоўку гітлераўцаў, якая вырвалася з бабруйскага «катла».

Ні аднаму немцу вырвацца з акружэння не ўдалося, мы захапілі ў палон 250 салдат і афіцэраў.

За вызваленне Асіповіч мяне ўзнагародзілі ордэнам Чырвонага Сцяга. Потым удзельнічаў у вызваленні Варшавы і Берліна. За аперацыю «Баграціён» узнагароджаны таксама ордэнам Суворава III ступені.

З успамінаў Пятра Якаўлевіча Новікава, былога ўдзельніка вызвалення г. Асіповічы

У складзе 120-га стралковага палка 69-й стралковай дывізіі, камандаваў якім падпалкоўнік Р.Ф.Люлькоў, я прымаў непасрэдны ўдзел у баях за Асіповічы. Група разведчыкаў і аўтаматчыкаў, сярод якіх быў і я, першая ўвайшла ў горад з боку

З.С.Гарэлік.

С.М.Каданчык.

могілак. Завязаўся бой, у ходзе якога мы авалодалі Асіповічамі, захапілі вялікія трафеі, у прыватнасці, на чыгуначнай станцыі саставы з харчаваннем і абмундзіраваннем, а на ўсходняй ускраіне горада ангары, якія былі забіты нарабаваным харчаваннем, тэхнікай. Асабіста мною быў узяты ў палон матацыкліст — камендант складоў.

Потым былі спробы гітлераўцаў зноў вярнуць горад, але гэтага зрабіць ім не ўдалося. За вызваленне г. Асіповічы я быў узнагароджаны ордэнам Чырвонага Сцяга.

Землякі-героі

ГАРЭЛІК Зіновій Самуілавіч. Нарадзіўся 19.11.1904 г. у г. Асіповічы. Удзельнік Грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў. Скончыў Сімферопальскі камвуз (1924), курсы ўдасканалення камсаставу (1940), курсы «Выстрал» (1943). З чэрвеня 1941 г. на Паўднёвым, Сталінградскім, Цэнтральным франтах. Камандзір стралковай роты З.С.Гарэлік вызначыўся 16.10.1943 г. пры вызваленні Лоеўскага р-на Гомельскай вобл. Дэсантная група пад яго камандаваннем першая фарсіравала Дняпро, вызваліла в. Шчытцы, захапіла гармату, 2 кулямёты; да 18 кастрычніка заняла ўмацаваны рубеж, перарэзала важную магістраль праціўніка, падбіла 2 танкі. Званне Героя Савецкага Саюза прысвоена 30.10.1943 г. Памёр 14.12.1968 г. Яго імем названа вуліца ў г. Асіповічы.

КАДАНЧЫК Сяргей Мікалаевіч. Нарадзіўся 12.9.1906 г. у в. Майсеевічы. У Чырвонай арміі з 1928 г. Скончыў Кіеўскія аб'яднаныя курсы падрыхтоўкі камандзіраў РСЧА (1932). Удзельнік вызвалення Заходняй Беларусі ў 1939 г., савецка-фінляндскай вайны 1939—1940 гг. З чэрвеня 1941 г. на Паўднёвым, Паўднёва-Заходнім, Закаўказскім, Паўночна-Каўказскім франтах. Вызначыўся ў верасні 1943 г. пры вызваленні Новарасійска. Полк, якім камандаваў падпалкоўнік С.М.Каданчык, штурмам авалодаў умацаваннямі праціўніка і ўтварыў пралом у яго абароне. Загінуў 15.9.1943 г. у баі. Пахаваны ў брацкай магіле на плошчы Герояў у Новарасійску. Званне Героя Савецкага Саюза прысвоена 18.9.1943 г. Яго імем названы вуліца ў Новарасійску, рыбалоўны траўлер; у в. Майсеевічы на будынку школы, дзе ён вучыўся, мемарыяльная дошка.

Б.А.Майстрэнка.

КАРАЛЁЎ Мікалай Піліпавіч (глядзі ў раздзеле «1945—да нашых дзён» у артыкуле «Яны кіравалі раёнам»).

МАЙСТРЭНКА Барыс Аляксандравіч. Нарадзіўся 1.12.1924 г. у г. Асіповічы. Закончыў Харкаўскае танкавае вучылішча (1943). З ліпеня 1943 г. на Ленінградскім фронце. Камандзір танка лейтэнант Б.А.Майстрэнка вызначыўся ў чэрвені 1944 г. у час прарыву абароны праціўніка на Карэльскім перашыйку і вызвалення г. Выбарг. У баі прыняў на сябе камандаванне ротай. Экіпаж танка Б.А.Майстрэнкі знішчыў 3 доты, 8 дзотаў, 15 гармат, 20 кулямётаў, 10 мінамётаў і больш за 150 гітлераўцаў. Памёр 15.1.1945 г. ад ран. Званне Героя Савецкага Саюза прысвоена 15.3.1945 г. Яго імем названы вуліца ў Асіповічах і сярэдняя школа № 1 у Ноўгарадзе-Северскім Чарнігаўскай вобл., дзе ён вучыўся.

Ён жыў на пярэднім краі

С.Л.Ахрэменка.

Свой баявы шлях Сяргей Лукіч Ахрэменка з в. Вяззе пачаў у бітве пад Масквой у складзе 12-й брыгады 5-га танкавага корпуса. Вызваляў Вязьму, Смаленск, удзельнічаў у Сталінградскай бітве. У раёне Кацельнікава пры ўзяцці ўмацаванага пункта Зімоўнікі іх корпус атрымаў назву «зімоўнікаўцы». За мужнасць і гераізм у тых баях Ахрэменка быў узнагароджаны першым ордэнам Чырвонай Зоркі.

...Было гэта ў час Курскай бітвы. Танкавая рота, у якой ваяваў сяржант Ахрэменка, спынілася, байцы папаўнялі баявы запас і падбіралі трафеі. Танкісты сабраліся каля нямецкай зеніткі. Усе разглядвалі гармату. Нечакана на брыючым палёце з'явіўся нямецкі знішчальнік і адкрыў агонь па салдатах. Усе кінуліся ўрассыпную. Але адзін з байцоў ірвануўся да зеніткі. Гэта быў Сяргей Ахрэменка. Сяржант страляў прыцэльна. Нямецкі знішчальнік ахапіла агнём, ён павярнуўся на бок і пачаў падаць, а потым з грукатам урэзаўся ў зямлю непадалёку...

За гэты подзвіг Ахрэменка атрымаў сваю трэцюю вялікую ўзнагароду — ордэн Чырвонай Зоркі.

Курская дуга... У многіх людзей яна пакінула горкую памяць. Памятнай засталася і для Сяргея Лукіча. У жорсткім баі каля вёскі Аўдзееўка іх танк загарэўся. Камандзір — забіты. На цяжкапараненым механіку-вадзіцелю тлела вопратка. Пад варожым агнём Сяргей вынес сваіх сяброў з палаючага танка. І за гэты бой атрымаў ордэн Славы III ступені.

Франтавы лёс кідаў яго на самыя адказныя ўчасткі вайны не толькі на тэрыторыі сваёй Радзімы, але і за яе межамі. Ён прымаў удзел у вызваленні Польшчы, у штурме Берліна і Прагі. Доўгачаканы час Перамогі сустрэў там жа.

Не верылася, што прыйшоў канец гэтай доўгай і праклятай вайне, што застаўся жывым... І не паспеў яшчэ добра ўсведаміць усё тое зробленае, як праз некалькі дзён чакала яго новая радасць. Выклікалі Сяргея Лукіча ў штаб брыгады і паведамілі, што як ардэнаносца, які найбольш вызначыўся, яго пасылаюць для ўдзелу ў Парадзе Перамогі.

Той дзень застаўся незабыўным. 24 чэрвеня 1945 г. у складзе зводнага палка 1-га Украінскага фронту прайшоў ён па Краснай плошчы.

Адгрымела вайна, і вярнуўся салдат дахаты, пайшоў працаваць туды, дзе 14-гадовым падлеткам пачынаў сваё працоўнае жыццё — у леспрамгас.

За ўдарную працу ў леспрамгасе ўзнагароджаны Ганаровай граматай Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР і медалём «За доблесную працу».

Потым лёс звязаў франтавіка з сельскай гаспадаркай. Спачатку працаваў у калгасе «Авангард» брыгадзірам паляводчай брыгады, потым — загадчыкам жывёлагадоўчай фермы...

Амаль да канца свайго жыцця франтавік працаваў у родным калгасе цесляром і, як заўсёды, заставаўся на пярэднім краі. Яго фотаздымак пастаянна вісеў на Дошцы пашаны калгаса. А ён сам ахвотна дзяліўся з маладымі і сваім вопытам, і сваімі ведамі.

С.І.Лукашэвіч.

Некалькі біяграфій з тысячы

ТРЫБУШЭЎСКІ Уладзімір Сцяпанавіч (з успамінаў): — Нарадзіўся 24 лютага 1922 г. у в. Журавец. Тут мяне Айчынная і заспела, я тады сельскай гаспадаркай займаўся. З 1942 г. пачалі гнаць моладзь у Германію. Трапіў не па сваёй волі туды і сам — пад пагрозай расстрэлу. Жылі ў бараках, рабілі па 10 гадзін на шахтах. Кармілі дрэнна, часта білі, зневажалі. Некалькі разоў спрабаваў уцячы, але лавілі, жорстка каралі і зноў адпраўлялі на работу ў шахту.

У студзені сорак пятага, пасля 26 месяцаў жыцця ў пекле, з групай такіх жа сяб-

роў-небарак зноў уцёк. Прабіраліся па балотах і лясах, ішлі толькі ноччу і галоднымі, практычна знясіленымі. Усё ж сустрэліся з часцямі наступаючай Чырвонай арміі, так што ў лютым стаў салдатам-пехацінцам, на 3-м Беларускім фронце ваяваў. Прымаў удзел у знішчэнні варожай групоўкі на поўдзень ад Кёнігсберга. Запомніўся бой за адну з вёсак. Перад атакай пярэдні край пазіцыі ворага апрацавалі артылерыя і штурмавая авіяцыя, а пасля ўжо мы пад прыкрыццём танкаў пайшлі ў атаку. Пазіцыі фашыстаў былі добра ўмацаваныя, але мы іх знішчылі, нават некалькі ваяк у палон узялі. Тады мяне і медалём узнагародзілі.

Іншым разам, калі сышліся ў блізкім баі з гітлераўцамі, я быў цяжка паранены ў жывот і да 15 верасня 1945 г. лячыўся ў шпіталі, потым — дэмабілізаваны. Скончылася вайна — ажаніўся з медсястрой. Траіх дзяцей маем, унукаў. Працяглы час працаваў зубным урачом пры Ясенскай участковай бальніцы, зараз на пенсіі.

ЛЁЛЯ Павел Сцяпанавіч (з успамінаў): — Нарадзіўся 10 студзеня 1922 г. Да вайны працаваў у мясцовай гаспадарцы паляводам, а пазней прызначылі конюхам — гэта тады аўтарытэтная пасада была, адказная...

Як зараз памятаю страшэнныя дні пачатку Вялікай Айчыннай. Асіповіцкі ваенкамат не паспеў мабілізаваць прызыўнікоў на фронт, як прыйшлі немцы. Пайшлі размовы, што прымушаюць служыць у паліцыі — невялікія гарнізоны з немцаў і паліцаяў фарміравалі ў Грынёўцы, Кассі, на станцыі Ясень. Я вырашыў іначай, так што апынуўся ў жніўні сорак другога ў атрадзе Лівенцава, а з лютага 1943 г. разам з усімі быў уключаны ў склад 1-й Бабруйскай партызанскай брыгады.

У сакавіку 1943 г. прымаў удзел у разгроме клічаўскага гарнізона і абароне Клічаўскай партызанскай зоны, прарыве блакады. Запомнілася 29 лістапада, калі мы злучыліся з перадавой разведкай Чырвонай арміі, а потым уліліся ў 37 гвардзейскую стралковую дывізію 19-га стралковага корпуса 1-га Беларускага фронту. Прымаў удзел у вызваленні г. Асіповічы. У складзе дывізіі з баямі дайшоў да заходняй граніцы нашай рэспублікі. Ваяваў потым яшчэ ў Польшчы, Германіі. Я ўсю вайну быў мінамётчыкам у 172-м палку. Служыў да 1947 г. Атрымаў тры раненні, з іх два цяжкія. Дамоў вярнуўся старшым сяржантам.

Маю і ўрадавыя ўзнагароды: ордэны Чырвонай Зоркі — за баі пад Пілау, і Айчыннай вайны I ступені, а таксама медалі «За адвагу», два «За баявыя заслугі», «Партызану Вялікай Айчыннай вайны» I ступені, «За перамогу над Германіяй у Вялікай Айчыннай вайне».

БАГДАНОВІЧ Аляксандр Паўлавіч. Нарадзіўся ў 1919 г. у в. Ясень. 4 красавіка 1940 г. быў прызваны ў Чырвоную армію. Скончыў вучылішча лётчыкаў — паскораны курс. З канца сорак першага пачалася ваенная біяграфія на Ленінградскім фронце, затым — на 1-м Беларускім. Скончыў вайну на Далёкім Усходзе ў званні лейтэнанта ў складзе 1-га Далёкаўсходняга фронту: мільённую квантунскую армію разгромілі даволі хутка, недзе за пару тыдняў.

Асабліва запомніліся паветраныя бітвы пры вызваленні Ліепаі, Таліна, Выбарга, Карэльскага перашыйка. Ён быў узнагароджаны баявымі ордэнамі і медалямі.

Ваенную службу скончыў на Далёкім Усходзе ў ліпені 1948 г. Пасля дэмабілізацыі працаваў старшынёй Восаўскага сельсавета, выкладчыкам у Бабруйскім аэраклубе, потым пераехаў у в. Ясень. Да выхаду на пенсію працаваў у мясцовым калгасе на розных работах. Памёр у 1993 г.

КАЗЛОЎ Захар Захаравіч. Нарадзіўся ў 1915 г. у в. Ясень. Удзельнік вызвалення Заходняй Беларусі ў верасні 1939 г., савецка-фінляндскай вайны. На франтах Вялікай Айчыннай вайны ад яе пачатку да Вялікай Перамогі. Ваеннае званне — старшы сяржант, ваенфельчар. Адказваў за маёмасць палкавога шпіталя. Задача ставілася канкрэтная: забеспячэнне вывазу параненых у баях салдат і афіцэраў у медсанбат. Часта даводзілася і самім прымаць удзел у баях, браць у рукі аўтамат і пускаць яго ў справу. Асабліва запомніліся яму баі за гарады Вільнюс і Кёнігсберг. У адным з баёў яны ўзялі ў палон 5 салдат праціўніка — тады яго ўзнагародзілі медалём «За адвагу».

Пазней быў яшчэ ўзнагароджаны медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй у Вялікай Айчыннай вайне». Пасля вайны працаваў фельчарам. Памёр у 1991 г.

СІДАРОВІЧ Канстанцін Адамавіч. Нарадзіўся ў 1917 г. у в. Ясень. За час пра-

ходжання службы пашкодзіў нагу і быў дэмабілізаваны. Вайну сустрэў дома. Не ўзялі і на фронт. Жыў у Ясені, быў сувязным у асобным партызанскім атрадзе № 309, які ўзначальваў Самсонік.

Пасля вызвалення Ясеня добраахвотнікам пайшоў на фронт. У складзе 3-га Беларускага фронту з баямі, як і на 1-м Беларускім фронце, дайшоў да Куршскай касы ва Усходняй Прусіі. Тут жа і скончыў вайну. У Эльбергу іх часць расфарміравалі. Добра запомніўся загад Вярхоўнага Галоўнакамандуючага аб сканчэнні вайны, якому ўсе вельмі радаваліся — і што жывымі засталіся, і што перамаглі фашызм, што можна вярнуцца дамоў і прыступіць да мірнага жыцця... Памёр К.А.Сідаровіч у 1993 г.

* * *

Гэта аб лёсе толькі асобных абаронцаў Радзімы, якія прайшлі ваеннае пекла. Яны не былі адзначаны вышэйшымі ўзнагародамі, гэта простыя салдаты, тыя, на плячах якіх і ляжаў увесь цяжар барацьбы з люты м ворагам.

Многія загінулі ў час Вялікай Айчыннай. Той жа, каму пашчасціла выжыць, вярнуўся да мірнай працы і пастараўся сумленна пражыць жыццё і за сябе, і за баявых сяброў, якія не вярнуліся з поля бою. Словам, гэта звычайныя лёсы нашых незвычайных людзей — абаронцаў Радзімы.

Э.М.Васіленка.

Яны вярнуліся пераможцамі

На франтах Вялікай Айчыннай вайны і ў партызанах змагаліся з ворагам тысячы сыноў і дачок Асіповіцкай зямлі. Парознаму склаўся іх ваенны лёс: хтосьці прайшоў франтавымі дарогамі з першых дзён вайны да апошніх, для іншых фронт закончыўся праз месяц-другі з-за ранення ці па нейкіх іншых прычынах, шмат нашых землякоў навечна спачылі ў зямлі розных краін Еўропы. Але кожны з тых, хто дажыў і не дажыў да пераможнага мая 1945-га, унёс свой важкі ўклад у агульную справу Перамогі.

Раённая камісія па падрыхтоўцы кнігі «Памяць» імкнулася сабраць звесткі і назваць на старонках кнігі не толькі загінуўшых і прапаўшых без вестак воінаў-землякоў, але і тых, хто вярнуўся з вайны дадому. Спіс іх прыводзіцца ніжэй. На жаль, пра паўнату яго гаварыць цяжка: занадта позна стаў складацца такі спіс. З-за напластаванняў часу і іншых абставін далёка не ўсе нашы землякі-франтавікі трапілі сюды. Няхай за гэта выбачаюць нас ветэраны і іх родныя. Усім ім — хто дажыў да нашых дзён і каго ўжо няма сярод нас, хто названы і не названы тут, аднолькава шчырая ўдзячнасць і нізкі паклон ад нашчадкаў.

АБАКШОНАК Мікалай Мікалаевіч, маёр, Калінінскі, 1-ы Прыбалтыйскі, 3-і Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, Чырвонай Зоркі (двойчы), медалямі «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй»*, «За перамогу над Японіяй».

АБРАМОВІЧ Віктар Сцяпанавіч, н. у 1921, сяржант, 1, 2 і 3-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За вызваленне Варшавы», «За перамогу над Германіяй».

АБРАМЧЫК Міхаіл Іванавіч, н. у 1912, радавы, партызанскі атрад «Непераможны» 3-й Мінскай брыгады, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За адвагу», «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

АДАКІМЧЫК Аляксандр Іванавіч, н. у 1912, партызан атрада № 210 імя І.В.Сталіна Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, «Знак Пашаны», медалём «За перамогу над Германіяй».

АДЗІНЕЦ Васіль Барысавіч, н. у 1923, лейтэнант, Волхаўскі, 1-ы Украінскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалём «За перамогу над Германіяй».

АДЗІНЦОЎ Васіль Дзмітрыевіч, н. у 1919 у в. Хварасцянка Куркінскага р-на Тульскай вобл., партызан брыгады № 161 імя Р.І.Катоўскага, стар-

* Тут і далей назва медаля «За перамогу над Германіяй у Вялікай Айчыннай вайне 1941—1945 гг.» даецца скарочана.

шы сяржант, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Славы III ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» I ступені, «За перамогу над Германіяй».

АКСЁНАЎ Васіль Іларыёнавіч, н. у 1926, малодшы сяржант, разведчык, 1-ы Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За вызваленне Варшавы», «За вызваленне Прагі», «За перамогу над Германіяй».

АЛЕКСАНДРОЎ Мікалай Ціханавіч, н. у 1915, радавы, Заходні фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, медалём «За перамогу над Германіяй».

АЛЬХАВЕЦ Сямён Міронавіч, камісар партызанскага атрада імя С.М.Кірава брыгады Р.І.Катоўскага, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі (двойчы), медалём «За перамогу над Германіяй».

АЛЬХОВІК Барыс Карпавіч, н. у 1924 у в. Брыцалавічы Асіповіцкага р-на, 1-ы Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

АЛЬХОВІК Канстанцін Ігнатавіч, н. у 1910 у в. Брыцалавічы Асіповіцкага р-на, радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

АЛЬХОВІК Павел Ігнатавіч, н. у 1923 у в. Брыцалавічы Асіповіцкага р-на, партызан атрада № 211 імя К.К.Ракасоўскага Асіповіцкага злучэння, малодшы сяржант, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

АЛЬХОВІК Фёдар Піліпавіч, н. у 1923 у в. Брыцалавічы Асіповіцкага р-на, партызанскі атрад № 211 імя К.К.Ракасоўскага Асіповіцкага злучэння, радавы, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Славы III ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

АЛЬШАНІК Мацвей Сцяпанавіч, н. у 1913 у в. Ясень Асіповіцкага р-на, радавы, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

АЛЯКСЕЕНКА Міхаіл Іларыёнавіч, н. у 1920, старшы сяржант, 1-ы Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

АЛЯКСЕЙЧЫК Віктар Сямёнавіч, н. у 1915, камандзір дывізіёна, Заходні, Калінінскі, Бранскі, 2-і Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Аляксандра Неўскага, медалямі «За абарону Масквы», «За перамогу над Германіяй».

АЛЯКСЕЙЧЫКАЎ Ціт Максімавіч, н. у 1909, радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі «За вызваленне Варшавы», «За перамогу над Германіяй».

АМЯЛЬЧЭНЯ Сямён Якаўлевіч, н. у 1925, радавы, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны.

АНАНЬЕЎ Аляксандр Сідаравіч, н. у 1923, малодшы сяржант, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

АНДРЫЕВІЧ Георгій Іванавіч, н. у 1925, радавы, партызанскі атрад 1-й Бабруйскай брыгады, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

АРАХОЎСКАЯ Ніна Сцяпанаўна, н. у 1924, на ст. Верайцы Асіповіцкага р-на, партызанскі атрад імя В.М.Молатава 2-й Мінскай брыгады, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

АРЛОЎ Анатоль Іванавіч, н. у 1923 у Віцебску, маёр, Заходні, Калінінскі, Цэнтральны, 1-ы Украінскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалём «За перамогу над Германіяй».

АРЛОЎ Андрэй Іосіфавіч, н. у 1923 у г. Асіповічы, партызан атрада імя А.С.Шашуры 2-га Мінскага злучэння, радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За вызваленне Варшавы», «За перамогу над Германіяй».

АРЦЫМОВІЧ Ганна Іосіфаўна, н. у 1921, старшына медслужбы, хірургічная сястра, Паўднёва-Заходні, Сталінградскі франты, узнагароджана ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, Кастрычніцкай Рэвалюцыі, медалямі «За баявыя заслугі» (двойчы), «За абарону Сталінграда», «За абарону Кіева», «За вызваленне Прагі», «За перамогу над Германіяй».

АРЦЮШЧЫК Іван Андрэевіч, н. у 1926, радавы, партызанскі атрад № 211 імя К.К.Ракасоўскага Асіповіцкага злучэння, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

АСЕЦКІ Людвіг Браніслававіч, н. у 1912 у в. Затон Светлагорскага р-на Гомельскай вобл., Заходні, Паўночна-Заходні, 1-ы Украінскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырво-

най Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

АСОЎСКІ Кіяфаш Уладзіміравіч, н. у 1923, старшы сяржант, 1-ы і 2-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалём «За перамогу над Германіяй».

АСТАПОВІЧ Мікалай Сцяпанавіч, н. у 1924, радавы, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

АСТАШКІН Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1926, радавы, 1-ы Беларускі фронт, удзельнік Парада Перамогі ў Маскве ў 1945, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

АСТРОЎСКІ Іван Маркавіч, н. у 1925, радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

АЎСЯНІКАЎ Мікалай Акімавіч, н. у 1919, старшына, 1-ы Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За ўзяцце Берліна», «За вызваленне Прагі», «За перамогу над Германіяй».

АХРЭМЕНКА Сяргей Лукіч, н. у 1919, радавы, Паўднёвы, Сцяпны, 2-і Украінскі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі (двойчы), Славы III ступені, медалём «За перамогу над Германіяй».

БАБІЦКІ Сцяпан Браніслававіч, н. у 1912, сяржант, 134-я стралковая дывізія, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

БАБКОЎ Аляксандр Сямёнавіч, н. у 1921, радавы, 1-ы Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, Славы III ступені, медалём «За перамогу над Германіяй».

БАГДАНАЎ Уладзімір Рыгоравіч, н. у 1915, радавы, Заходні, 2-і Украінскі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За перамогу над Германіяй».

БАГДАНОВІЧ Васіль Васільевіч, н. у 1923, сяржант, 1-ы і 2-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі (тройчы), медалямі «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

БАГДАНОВІЧ Дзмітрый Мікітавіч, н. у 1924, старшына роты, 1 і 2, 3-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Будапешта».

БАГДАНОВІЧ Іван Сямёнавіч, н. у 1926, радавы, партызанскі атрад № 213 «За Савецкую Беларусь», 1, 2, 3-і Беларускія франты, узнагароджаны

М.С.Асташкін.

І.С.Багдановіч.

ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

БАГДАНОВІЧ Лізавета Раманаўна, н. у 1917, радавая, партызанка атрада № 211 імя К.К.Ракасоўскага Асіповіцкага злучэння, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалём «Партызану Айчыннай вайны» II ступені.

БАГДАНОВІЧ Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1924, радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, Чырвонай Зоркі, медалямі «За ўзяцце Кёнігсберга», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

БАГДАНОВІЧ Фелікс Раманавіч, н. у 1913, радавы, партызан атрада № 210 імя І.В.Сталіна Асіповіцкага злучэння, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалём «За адвагу».

БАДЗЮКОЎ Уладзімір Цімафеевіч, н. у 1922, Цэнтральны фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалём «За адвагу».

БАЙКО Іван Лявонцьевіч, н. у 1920, радавы, 1-ы Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнам Славы III ступені, медалём «За перамогу над Германіяй».

БАЛВАНОВІЧ Уладзімір Пятровіч, н. у 1924, радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

БАЛОЦЬКА Ілья Рыгоравіч, н. у 1922, сяржант, партызанскі атрад імя Ф.Э.Дзяржынскага, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

БАЛТАК Генадзь Васільевіч, падпалкоўнік, Заходні, Цэнтральны, 1-ы Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі.

БАНДАРЭНКА Уладзімір Мікалаевіч, кіраўнік падпольнай арганізацыі, узнагароджаны ордэнамі Леніна, Чырвонай Зоркі, Працоўнага Чырвонага Сцяга (двойчы).

БАРАЗНА Іван Нічыпаравіч, н. у 1911, камандзір аддзялення, 1-ы і 2-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, «Знак Пашаны», медалямі «За баявыя заслугі», «За працоўную доблесць», «За перамогу над Германіяй».

БАРАЗНА Іван Яфімавіч, н. у 1925, сяржант, 1-ы Беларускі, 2-і Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, Славы III ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

БАРАЗНА Павел Яфімавіч, н. у 1923, радавы, партызанскі атрад № 211 імя К.К.Ракасоўскага Асіповіцкага злучэння, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

БАРАЗНА Рыгор Нічыпаравіч, н. у 1915, камандзір партызанскага атрада № 211 імя К.К.Ракасоўскага Асіповіцкага злучэння, узнагароджаны ордэнамі Чырвонага Сцяга (двойчы), Кастрычніцкай Рэвалюцыі.

БАРАЗНА Уладзімір Аляксеевіч, н. у 1919, сяржант, 1-ы і 2-і Беларускія, 1-ы Украінскі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалём «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Берліна».

БАРАЗНА Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1923, радавы, партызанскі атрад № 211 імя К.К.Ракасоўскага Асіповіцкага злучэння, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Славы III ступені, медалём «За перамогу над Германіяй».

БАРАНАВА Ганна Дзмітрыеўна, н. у 1918, партызанскі атрад № 211 імя К.К.Ракасоўскага Асіповіцкага злучэння, узнагароджана ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

БАРАНАЎ Іосіф Барысавіч, н. у 1924, радавы, 1-ы Прыбалтыйскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Кёнігсберга».

БАРАНОЎСКІ Альберт Паўлавіч, н. у 1926, старшына, партызанскі атрад № 212 імя С.С.Сумчанкі Асіповіцкага злучэння, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, Чырвонай Зоркі.

БАРДАЧОЎ Міхаіл Ягоравіч, н. у 1925, старшына, 1-ы Украінскі, 2-і Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, Славы III ступені, медалямі «За адвагу», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

БАРОДЗІН Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1916, радавы, партызанскі атрад імя М.А.Шчорса 3-й Мінскай брыгады, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «Партызану Айчыннай вайны» II ступені.

БАРСУК Уладзімір Рыгоравіч, н. у 1922, лейтэнант медслужбы, партызанскі атрад імя Астроўскага брыгады Суворава, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

БАРТАШЭВІЧ Сцяпан Ігнатавіч, н. у 1909, радавы, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

БАРШЧЭЎСКІ Фёдар Іосіфавіч, н. у 1924, малодшы сяржант, Заходні, 2-і Беларускі франты, узнагароджаны двума ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу» (двойчы), «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

БАРЫЧЭЎСКІ Канстанцін Васільевіч, н. у 1913, палкоўнік, Паўночна-Заходні, Заходні, 1-ы Беларускі, 1, 2, 3-і Прыбалтыйскія франты, узнагароджаны

А.А. і М.С.Басанавы.

ордэнамі Чырвонага Сцяга (двойчы), Чырвонай Зоркі (двойчы), медалём «За ўзяцце Берліна».

БАСАНАВА Марыя Станіславаўна, н. у 1919, сувязная Асіповіцкай ВАГ, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, 6 медалямі.

БАСАНАЎ Аляксандр Акімавіч, н. у 1915, капітан, 1-ы і 3-і Беларускія, 1, 3, 4-ы Украінскія, Бранскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонага Сцяга,Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі» (двойчы), «За ўзяцце Кёнігсберга», «За ўзяцце Берліна».

БАТУРА Мікалай Іванавіч, н. у 1922, старшы сяржант, 1-ы і 2-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За ўзяцце Прагі», «За перамогу над Германіяй».

БАТУРА Мікалай Паўлавіч, н. у 1926, радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

БЕЙМАНАЎ Піліп Фёдаравіч, н. у 1916, старшы сяржант, Заходні, 1-ы Украінскі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За баявыя заслугі».

БЕЛАЗЁР Кірыл Андрэевіч, н. у 1913, партызанскі атрад № 2 2-й Мінскай брыгады, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

БЕЛАХВОСТ Міхаіл Цімафеевіч, н. у 1910, камандзір узвода партызанскага атрада № 309 імя С.М.Кірава, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалём «За перамогу над Германіяй».

БЕЛАХВОСТАЎ Дзмітрый Іванавіч, н. у 1920, Ленінградскі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За абарону Ленінграда», «За перамогу над Германіяй».

БЕЛАЯ Аляксандра Аляксандраўна, н. у 1923, сувязная партызанскага атрада № 211 імя К.К.Ракасоўскага Асіповіцкага злучэння, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За перамогу над Германіяй».

БЕЛЫ Павел Іосіфавіч, н. у 1910 у в. Ясень Асіповіцкага р-на, 1-я Асіповіцкая партызанская брыгада, узнагароджаны медалямі «За баявыя заслугі», «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй», «20 гадоў перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне».

БЕЛЬЧЫКАЎ Віктар Фёдаравіч, н. у 1924, лейтэнант, 1-ы і 2-і Прыбалтыйскія франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

БЕРЗІНА Ірына Георгіеўна, н. у 1921, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Ленінграда», «За перамогу над Германіяй».

БІОХ Карл Ігнатавіч, н. у 1923, радавы, партызанскі атрад № 210 імя І.В.Сталіна Асіповіцкага злучэння, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Славы III ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» I ступені, «За перамогу над Германіяй».

БЛАЖЭВІЧ Фелікс Іванавіч, н. у 1913, начальнік аператыўнага аддзялення дывізіі, Ленінградскі фронт, у складзе Войска польскага, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі, двума ордэнамі Польскай Рэспублікі, медалямі «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна».

БЛІЗНЕЦ Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1925, сяржант, 1-ы Прыбалтыйскі фронт, узнагароджаны двума ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, медалём «За перамогу над Германіяй».

БЛІЗНЕЦ Іван Тарасавіч, н. у 1927, малодшы сяржант, партызанскі атрад № 210 імя І.В.Сталіна Асіповіцкага злучэння, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

БЛІЗНЕЦ Міхаіл Лявонавіч, радавы, узнагароджаны ордэнамі Славы III ступені (двойчы), Чырвонай Зоркі, медалём «За адвагу».

БЛІЗНЮК Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1920, камандзір узвода партызанскага атрада № 756 12-й кавалерыйскай брыгады імя І.В.Сталіна, узнагароджаны двума ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» I ступені, «За перамогу над Германіяй».

БОНДАР Аркадзь Міхайлавіч, н. у 1915, радавы, партызанскі атрад № 309 імя С.М.Кірава, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Славы III ступені.

БРУШКОЎ Мікалай Міронавіч, н. у 1925, радавы, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Славы III ступені, медалямі «За адвагу» (двойчы), «Партызану Айчыннай вайны» I ступені.

БРЫКА Пётр Дзям'янавіч, н. у 1926, радавы, 1353-ы зенітны артылерыйскі полк асобнай дывізіі процівапаветранай абароны, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

БРЫКАЛЬСКАЯ Станіслава Яўгенаўна, н. у 1925, радавая, партызанка атрада № 212 імя С.С.Сумчанкі Асіповіцкага злучэння, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

БРЫЛЕЎСКІ Віктар Ігнатавіч, н. у 1926, старшы сяржант, 3-і Украінскі фронт, узнагароджаны двума ордэнамі Айчыннай вайны II ступені.

БУГАР Іван Данілавіч, н. у 1910, яфрэйтар, Цэнтральны, 1-ы Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

В.В.Буракоў.

БУДКОЎ Пётр Піліпавіч, н. у 1922, радавы, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна».

БУЗАК Васіль Васільевіч, радавы, Карэльскі, 2-і Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Славы III ступені.

БУЛГАКАЎ Аляксандр Якаўлевіч, н. у 1914, капітан, Карэла-Фінскі, 3-і і1-ы Украінскія, 3-і Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Савецкага Запаляр'я», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За ўзяцце Берліна».

БУЛКА Фёдар Сцяпанавіч, н. у 1923, малодшы лейтэнант, партызанскі атрад імя М.А.Шчорса, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «Партызану Айчыннай вайны» I ступені, «За перамогу над Германіяй».

БУРАК Барыс Дзмітрыевіч, н. у 1921, Ленінградскі, Волхаўскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Славы II і III ступеней, медалямі «За адвагу», «За абарону Ленінграда», «За перамогу над Германіяй».

БУРАКОЎ Васіль Васільевіч, н. у 1923, палкоўнік, Варонежскі, Сталінградскі, 1, 2, 3-і Беларускія, 2-і Прыбалтыйскі, Ленінградскі франты, узнагароджаны ордэнамі Чырвонага Сцяга, Аляксандра Неўскага, Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі (тройчы), «За службу Радзіме ва Узброеных Сілах СССР» III ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Сталінграда», «За перамогу над Японіяй».

БУРАЧЭЎСКІ Уладзімір Уладзіміравіч, н. у 1924, малодшы сяржант, 3-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

БУРЛЁЎ Пётр Гардзеевіч, н. у 1918, радавы, Бранскі, Паўночна-Каўказскі, 4-ы Украінскі, Варонежскі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

БУСЕЛЬ Алена Пятроўна, н. у 1922, радавая, Сталінградскі, Данскі, Заходні, Бранскі, 2-і Беларускі франты, узнагароджана ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Сталінграда», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

БЫКАНАЎ Сяргей Дзмітрыевіч, старшы лейтэнант медыцынскай службы, Калінінградскі фронт, узнагароджаны двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі» (двойчы), «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

БЫКАЎ Афанасій Васільевіч, н. у 1914, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

БЫКАЎ Вікенцій Абрамавіч, н. у 1921, капітан, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

БЫЧАНОК Пётр Трафімавіч, н. у 1927, малодшы сяржант, партызанскі атрад імя С.М.Будзённага, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

БЯКМЕЦЬЕЎ Аляксандр Лявонцьевіч, н. у 1924, сяржант, 2-і Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі».

БЯЛЯЎСКІ Пётр Цімафеевіч, н. у 1920, сяржант, Ленінградскі, 2-і Беларускі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За абарону Ленінграда», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ВАЛАНКОВІЧ Аляксандр Пятровіч, н. у 1927, радавы, партызанскі атрад № 214 імя М.І.Калініна Асіповіцкага злучэння, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ВАЛАНКОВІЧ Іван Яфімавіч, н. у 1926, радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

ВАЛНУШКІН Леў Мікалаевіч, н. у 1926, старшына, Ленінградскі, 3-і Украінскі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Вены», «За перамогу над Германіяй».

ВАНКЕВІЧ Іосіф Фларыянавіч, н. у 1923, радавы, партызанскі атрад № 210 імя І.В.Сталіна Асіповіцкага злучэння, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

ВАРАБЕЙ Павел Васільевіч, н. у 1917, чырвонаармеец, Заходні, Паўднёва-Заходні, Сталінградскі,

3-і Украінскі франты, узнагароджаны ордэнамі Чырвонай Зоркі, Славы III ступені, медалямі «За абарону Сталінграда», «За перамогу над Германіяй».

ВАРАБ'ЁЎ Васіль Маркавіч, н. у 1924, старшына, 1-ы Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, Славы III ступені, медалямі «За адвагу», «За ўзяцце Берліна», «За вызваленне Прагі», «За перамогу над Германіяй».

ВАРАКСА Іван Сцяпанавіч, н. у 1925, радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

ВАРАКСА Фёдар Піліпавіч, н. у 1914, радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

ВАСІЛЕНКА Пётр Пятровіч, н. у 1920, радавы, Заходні, Калінінскі, 2-і Беларускі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, двума медалямі «За адвагу».

ВАСІЛЬЕЎ Сяргей Кірылавіч, н. у 1925, старшы сяржант, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, медалямі «За адвагу», «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ВАСЬКО Аляксандр Емяльянавіч, н. у 1914, радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Славы II і III ступеней, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

ВАСЬКОВІЧ Міхаіл Васільевіч, н. у 1925, радавы, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

ВАСЮХНОЎ Сяргей Васільевіч, н. у 1920, маёр, Паўднёва-Заходні, Бранскі, Сталінградскі, 2-і і 4-ы Украінскія франты, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Вены», «За ўзяцце Будапешта», «За перамогу над Германіяй».

ВЕЙДЭ Вара Аляксееўна, н. у 1921, радавая, 3-і Беларускі фронт, узнагароджана ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ВЕЛЬГІН Аляксандр Сцяпанавіч, Заходні, 1-ы Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі (двойчы), медалём «За перамогу над Германіяй».

ВЕПРАНЦАЎ Васіль Іванавіч, н. у 1917, старшы лейтэнант, 3-і Беларускі, Ленінградскі, Волхаўскі, 1-ы Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За абарону Ленінграда», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

ВЕРАМЕЙЧЫК Клаўдзія Максімаўна, н. у 1923, радавая, партызанскі атрад № 214 імя М.І.Калініна Асіповіцкага злучэння, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За адвагу».

ВЕРАШЧАГІН Леанід Тарасавіч, н. у 1923, капітан медыцынскай службы, партызанскі атрад № 752 1-й Бабруйскай брыгады, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» I ступені, «За перамогу над Германіяй».

ВЕРНІКОЎСКІ Аркадзь Фролавіч, н. у 1923, старшына, партызанскі атрад № 213 «За Савецкую Беларусь» Асіповіцкага злучэння, 3-і Прыбалтыйскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Кёнігсберга».

ВЕРНІКОЎСКІ Валянцін Антонавіч, н. у 1927, радавы, партызанскі атрад імя С.М.Кірава Асіповіцкага злучэння, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

ВЕРНІКОЎСКІ Іван Іванавіч, н. у 1922, сяржант, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Славы II і III ступеней, медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

ВЕРНІКОЎСКІ Пётр Ігнатавіч, н. у 1920, радавы, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ВЕРНІКОЎСКІ Сігізмунд Ігнатавіч, н. у 1922, радавы, партызанскі атрад № 215 імя В.І.Леніна Асіповіцкага злучэння, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За ўзяцце Вены», «За перамогу над Германіяй».

ВЕРНІКОЎСКІ Францішак Ігнатавіч, н. у 1924, радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ВІКТОРЧЫК Фёдар Фёдаравіч, н. у 1922, радавы, партызанскі атрад № 213 «За Савецкую Беларусь» Асіповіцкага злучэння, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ВІЛЯНТ Аляксандр Сцяпанавіч, н. у 1918, падпалкоўнік, Сталінградскі, Украінскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі (тройчы), медалямі «За абарону Сталінграда», «За перамогу над Германіяй».

ВІСЦЯРОЎСКІ Васіль Дзмітрыевіч, н. у 1912, лейтэнант, 1-ы Прыбалтыйскі фронт, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалём «За ўзяцце Кёнігсберга».

ВІШНЯК Міхаіл Іванавіч, н. у 1925, сяржант, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчын-

най вайны I ступені, Славы III ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ВОЛКАЎ Віктар Андрэевіч, н. у 1914, лейтэнант, Заходні фронт, партызанскі атрад імя М.А.Шчорса Арлоўскай вобл., узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалём «За перамогу над Германіяй».

ВОЛКАЎ Мікалай Іванавіч, рэдактар газеты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі (двойчы), медалямі «За абарону Сталінграда», «За абарону Масквы», «За ўзяцце Берліна».

ВОЎК Мікалай Іванавіч, н. у 1919, старшына, 1-ы і 2-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ВЫДРЫЧ Дзмітрый Сямёнавіч, н. у 1920, старшы сяржант, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За адвагу».

ВЫДРЫЧ Сцяпан Сямёнавіч, н. у 1914, радавы, партызанскі атрад імя К.Я.Варашылава брыгады «Чырвоны сцяг», узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалём «За перамогу над Германіяй».

ВЫЙЦЫХОЎСКІ Мікалай Францавіч, н. у 1921, малодшы сяржант, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Славы III ступені, медалямі «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ВЯЗНІКАЎ Рыгор Аляксандравіч, н. у 1914, камандзір узвода, Заходні, 1-ы і 2-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ВЯРЫГА Іван Антонавіч, н. у 1906, чырвонаармеец, Заходні фронт, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалём «За адвагу».

ГАДЛЕЎСКАЯ Марыя Рыгораўна, н. у 1921, лейтэнант медыцынскай службы, Заходні, 2-і Беларускі, 1-ы Прыбалтыйскі франты, узнагароджана ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Масквы», «За перамогу над Германіяй».

ГАДЛЕЎСКІ Уладзімір Сямёнавіч, н. у 1922, палкоўнік, Заходні, 3-і Беларускі франты, узнагароджаны двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

ГАЙБАХ Фёдар Людвігавіч, н. у 1912, чырвонаармеец, партызанскі атрад у Віцебскай вобл., 1-ы Прыбалтыйскі фронт, узнагароджаны медалямі «За адвагу», «Партызану Айчыннай вайны» I ступені.

ГАЛАМАКА Рыгор Іванавіч, н. у 1914, капітан, Паўночна-Заходні, 2, 3, 4-ы Украінскія франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалём «За перамогу над Германіяй».

ГАЛУБОВІЧ Валянцін Рыгоравіч, н. у 1923, старшы сяржант, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Славы III ступені медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй». «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна».

ГАЛЫНСКАЯ Валянціна Гаўрылаўна, н. у 1922, старшы сяржант, 2-і Украінскі, Далёкаўсходні франты, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй», «За перамогу над Японіяй».

ГАНЧАРОНАК Аляксей Фёдаравіч, н. у 1917, радавы, ад'ютант камандзіра Асіповіцкага партызанскага злучэння, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Славы III ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ГАНЧАРОНАК Валянціна Ільінічна, н. у 1923, радавая, партызанскі атрад № 210 імя І.В.Сталіна Асіповіцкага злучэння, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ГАНЧАРОНАК Мікалай Дарафеевіч, н. у 1923, радавы, партызанскі атрад № 115 імя В.І.Леніна Асіповіцкага злучэння, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу» (тройчы), «За перамогу над Германіяй».

ГАРАДЗЕЦКІ Віктар Міхайлавіч, н. у 1910, радавы, 1-ы і 2-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу» (двойчы), «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ГАРАШЧАНКА Павел Пятровіч, падпалкоўнік. Каўказскі, Варонежскі, Далёкаўсходні франты, узнагароджаны ордэнамі Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі, медалямі «За перамогу над Германіяй», «За перамогу над Японіяй».

ГАРБАЧЭЎСКІ Афанасій Іванавіч, н. у 1916, палкоўнік, Паўночна-Заходні, 2-і Прыбалтыйскі, 2-і і 3-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі (двойчы), медалямі «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

ГАРБУЗ Аляксандр Пятровіч, радавы, Сталінградскі, Паўднёвы, Сцяпны, Варонежскі франты, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі «За абарону Сталінграда», «За перамогу над Германіяй» і інш.

ГАРБУШЫН Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1924, сяржант, 137-ы стралковы полк, 102-я асобная артбрыгада, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

ГАРУЛЬКО Міхаіл Яфімавіч, н. у 1912, радавы, Сталінградскі, Паўднёва-Заходні, 1-ы, 2-і

Украінскія, 1-ы Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Сталінграда», «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ГАРУНЬКО Міхаіл Яфімавіч, н. у 1912, камандзір сапёрнага батальёна, Паўднёва-Заходні, Сталінградскі, 3-і Украінскі, 1-ы Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За абарону Сталінграда», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ГАЦКО Мікалай Назаравіч, н. у 1924, радавы, партызанскі атрад імя С.С.Сумчанкі Асіповіцкага злучэння, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» I ступені, «За перамогу над Германіяй».

ГВОЗДЗЕЎ Аляксей Гаўрылавіч, н. у 1925, старшына, 1-ы Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За адвагу».

ГЕРАСІМЕНКА Якаў Іванавіч, н. у 1921, Цэнтральны, 1-ы Украінскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Славы III ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

ГЕРАСІМОВІЧ Аляксандр Сцяпанавіч, падпалкоўнік, Заходні, Ленінградскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, двума ордэнамі Чырвонага Сцяга, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі «За абарону Ленінграда», «За перамогу над Германіяй».

ГЕРАСІМОВІЧ Іван Браніслававіч, н. у 1918, малодшы сяржант, 68-ы кавалерыйскі полк, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалём «За перамогу над Германіяй».

ГЕРАСІМОВІЧ Міхаіл Іванавіч, н. у 1923, радавы, партызанскі атрад № 211 Асіповіцкага злучэння, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

ГЕРАСІМОВІЧ Міхаіл Якаўлевіч, н. у 1924, радавы, партызанскі атрад «Патрыёт Радзімы» Мінскай вобл., узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» I ступені, «За перамогу над Германіяй».

ГЕРАСІМЧЫК Міхаіл Андрэевіч, н. у 1926, радавы, партызанскі атрад № 210 Асіповіцкага злучэння, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

ГЕРЧЫК Пётр Максімавіч, радавы, Заходні, Калінінскі, 1-ы Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

ГІЛІЦКАЯ Альбіна Віктараўна, н. у 1921, партызанка атрада «Перамога» Асіповіцкага злучэння, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» I і II ступеней, «За перамогу над Германіяй».

ГІРЫЛОВІЧ Мікалай Антонавіч, н. у 1909, Заходні, Калінінскі, 2-і Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонага Сцяга, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі «За абарону Масквы», «За перамогу над Германіяй».

ГІЯНЦ Леў Арцёмавіч, н. у 1922, малодшы сяржант, 2-і Украінскі, 2-і Беларускі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ГЛАДКІХ Іван Дзмітрыевіч, н. у 1922, малодшы лейтэнант, Варонежскі, Сталінградскі, Бранскі, Калінінскі, 2-і, 3-і Беларускія, 1-ы, 2-і Прыбалтыйскія франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, Чырвонай Зоркі, медалямі «За абарону Сталінграда», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

ГЛІБІН Васіль Аляксеевіч, н. у 1917, тэхнік-лейтэнант 2009-га зенітнага артпалка 70-й зенітна-артылерыйскай дывізіі, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі «За ўзяцце Берліна», «За вызваленне Прагі», «За перамогу над Германіяй».

Былыя партызаны 1-й Асіповіцкай брыгады М.Н.Гацко (злева) і С.І.Лукашэвіч (справа) каля хаты Антона і Мальвіны Пятровічаў у в. Казіміра-ва, дзе было месца партызанскай яўкі.

І.Дз.Гладкіх.

ГЛОТАВА Алена Мікалаеўна, н. у 1924, радавая, партызанскі атрад № 210 Асіповіцкага злучэння, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

ГЛОТАЎ Васіль Васільевіч, намеснік камандзіра Асіповіцкага партызанскага злучэння, узнагароджаны ордэнамі Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі, 7 медалямі.

ГЛЯВІЦКІ Аляксандр Пятровіч, н. у 1911, капітан, 2-і Далёкаўсходні фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Японіяй».

ГЛЯЦЭВІЧ Сцяпан Аляксеевіч, н. у 1909, радавы, 422-і стралковы полк, 170-я стралковая дывізія, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, двума медалямі «За адвагу», медалямі «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

ГОЦІН Васіль Васільевіч, н. у 1927, радавы, партызанскі атрад імя Фрунзе брыгады «Чырвоны сцяг» Мінскай вобл., узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

ГРЫБАНАЎ Аляксей Пятровіч, н. у 1926, сяржант, 3-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За баявыя заслугі».

ГРЫБАНКОЎ Аляксандр Цімафеевіч, н. у 1918, старшы лейтэнант, Паўднёва-Заходні, 1-ы Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Сталінграда», «За перамогу над Германіяй».

ГРЫГОР'ЕЎ Анатоль Паўлавіч, н. у 1925, радавы, Ленінградскі, 1-ы Украінскі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, двума медалямі «За адвагу», медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ГРЫЗАГЛАЗАЎ Васіль Якаўлевіч, н. у 1924, старшына, Варонежскі, 1-ы Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ГРЫНЬКО Васіль Іосіфавіч, н. у 1923, радавы, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ГРЫНЬКО Васіль Конанавіч, н. у 1913, радавы, партызанскі атрад № 210 Асіповіцкага злучэння, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За адвагу».

ГРЫНЬКО Міхаіл Антонавіч, н. у 1921, радавы, партызанскі атрад № 752 Бабруйскай брыгады, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «Партызану Айчыннай вайны» II ступені.

ГРЫШАНОВІЧ Аляксандр Сямёнавіч, н. у 1926, радавы, 3-і Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалём «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ГРЫШАНОВІЧ Дзмітрый Пракоф'евіч, н. у 1922, радавы, 3-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

ГРЫШАНОВІЧ Іван Усцінавіч, н. у 1912, радавы, Заходні фронт, партызанскі атрад імя Фрунзе Асіповіцкага злучэння, узнагароджаны двума ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За абарону Ленінграда», «За перамогу над Германіяй».

ГРЫШАНОВІЧ Іван Цімафеевіч, н. у 1915, радавы, 1-ы, 2-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, двума медалямі «За адвагу», медалямі «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ГРЫШАНОВІЧ Мікалай Іванавіч, н. у 1927, старшы матрос, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Славы III ступені, медалямі «За вызваленне Варшавы», «За перамогу над Германіяй».

ГРЫШАНОВІЧ Ніна Максімаўна, н. у 1924, радавая, партызанскі атрад № 212 Асіповіцкага злучэння, узнагароджана ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Славы III ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

ГРЫШАНОВІЧ Фёдар Якаўлевіч, н. у 1925, яфрэйтар, партызанскі атрад № 211 Асіповіцкага злучэння, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За вызваленне Варшавы», «За перамогу над Германіяй».

ГРЫШЧАНКА Васіль Уладзіміравіч, н. у 1915, капітан, Волхаўскі, Карэла-Фінскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Ленінграда», «За перамогу над Германіяй», «За перамогу над Японіяй».

ГРЫШЧАНКА Фёдар Іванавіч, н. у 1911, камандзір узвода партызанскага атрада № 210 імя І.В.Сталіна, 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» I ступені, «За перамогу над Германіяй», «За доблесную працу».

ГУБАШЫН Уладзімір Яфімавіч, н. у 1925, радавы, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ГУДЗЬ Андрэй Панфілавіч, н. у 1921, сяржант, 48-ы гвардзейскі стралковы полк, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалём «За адвагу».

ГУЛЯЕЎ Аляксандр Паўлавіч, н. у 1926, радавы, 3-і Беларускі, 1-ы Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ГУЛЯЕЎ Канстанцін Сцяпанавіч, н. у 1922, радавы, Бранскі, 2-і Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

ДАБРЫНЕЎСКІ Пётр Іванавіч, н. у 1927, сяржант, партызанскі атрад № 210 імя І.В.Сталіна Асіповіцкага злучэння, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ДАВЫДАЎ Фёдар Іванавіч, н. у 1922, малодшы лейтэнант, Волхаўскі, Сталінградскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Сталінграда», «За перамогу над Германіяй».

ДАНІЛАЎ Пётр Рыгоравіч, н. у 1914, старшына, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

ДАРАГАНАЎ Пётр Мацвеевіч, н. у 1923, старшына, Сцяпны, 2-і Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны двума ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ДАШУК Іван Фёдаравіч, н. у 1923, малодшы сяржант, партызанскі атрад № 212 Асіповіцкага злучэння, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

ДЖЭВОЎСКІ Эдуард Іванавіч, н. у 1913, начальнік артзабеспячэння, Паўднёва-Заходні, Калінінскі, Заходні франты, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі «За вызваленне Варшавы», «За перамогу над Германіяй».

ДЗЕНІСЕНКА Іван Ігнатавіч, н. у 1929, старшына, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За баявыя заслугі».

Ф.І.Давыдаў.

М.А.Дзячэнка.

ДЗІВАК Анатоль Іванавіч, н. у 1927, старшына, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За вызваленне Варшавы», «За перамогу над Германіяй».

ДЗІВАК Нічыпар Фадзеевіч, н. у 1902, радавы, 1-ы Прыбалтыйскі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Славы III ступені, медалямі «За адвагу», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

ДЗМІТРЫЧЭНКА Сцяпан Прохаравіч, намеснік камандзіра дывізіёна, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, трыма ордэнамі Чырвонай Зоркі.

ДЗЯРАГА Аляксей Мікалаевіч, н. у 1925, старшына, 3-і Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Славы III ступені, медалямі «За адвагу», двума медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Будапешта», «За ўзяцце Вены», «За вызваленне Прагі», «За перамогу над Германіяй».

ДЗЯРУГІН Іван Мацвеевіч, н. у 1916, радавы, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ДЗЯЧЭНКА Мікалай Аляксеевіч, н. у 1923, старшына, Закаўказскі, 1-ы Беларускі, 1-ы Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ДОМНІЧ Хаім Зелікавіч, н. у 1922, радавы, разведчык партызанскага атрада імя Р.І.Катоўскага Пінскага злучэння, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» I ступені, «За перамогу над Германіяй».

ДОМСКІ Данііл Сцяпанавіч, н. у 1918, радавы, 1-я Польская армія, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, чатырма польскімі баявымі ўзнагародамі, медалём «За перамогу над Германіяй».

І.Л.Доўгаль.

Р.І.Драмарацкі.

В.Б.Дрывіцкі.

ДОЎГАЛЬ Іван Лявонцьевіч, н. у 1919, сяржант, Заходні, Калінінскі, 1-ы Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Працоўнага Чырвонага Сцяга, «Знак Пашаны», медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Масквы», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

ДОЎГАЛЬ Міхаіл Дзям'янавіч, н. у 1922, сяржант, камандзір узвода, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

ДРАГУН Пётр Раманавіч, н. у 1929, радавы, Сталінградскі, 1-ы Украінскі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Кіева», «За абарону Сталінграда».

ДРАМАРЭЦКІ Рыгор Ігнатавіч, н. у 1919, падпалкоўнік, Ленінградскі, 2-і Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Ленінграда», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ДРЫВІЦКІ Валянцін Браніслававіч, н. у 1923, сяржант, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ДРЭНЬ Мікалай Іванавіч, н. у 1925, радавы партызанскі атрад № 277, узнагароджаны двума ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За ўзяцце Кёнігсберга», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ДУБІНА Міхаіл Лявонцьевіч, н. у 1918, старшына, Паўночна-Заходні фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За адвагу».

ДУБІНЧЫК Іван Аляксеевіч, н. у 1911, радавы, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

ДУБІНЧЫК Канстанцін Васільевіч, н. у 1916, радавы, 127-ы асобны стралковы пагранічны полк, партызанскі атрад імя А.Я.Пархоменкі, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «Партызану Айчыннай вайны» I ступені, «За вызваленне Варшавы», «За перамогу над Германіяй».

ДУБІНЧЫК Канстанцін Іванавіч, н. у 1917, лейтэнант, Цэнтральны фронт, партызанскі атрад імя К.Я.Варашылава, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалём «За перамогу над Германіяй».

ДУБІНЧЫК Леанід Леанідавіч, н. у 1926, радавы, 1-ы, 2-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу» (двойчы), «За вызваленне Варшавы», «За перамогу над Германіяй».

ДУБІНЧЫК Фёдар Сямёнавіч, н. у 1910, удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, «Знак Пашаны».

ДУДКО Іван Емяльянавіч, н. у 1918, радавы, Паўднёвы фронт, узнагароджаны ордэнам Славы III ступені.

ДУДКО Фёдар Паўлавіч, н. у 1917, старшы лейтэнант, Ленінградскі, 1-ы, 2-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Ленінграда», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ЕРМАКОВА Вікторыя Міхайлаўна, н. у 1921, 3-і Беларускі, Цэнтральны франты, старшы сяржант, узнагароджана ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі».

ЕРМАКОЎ Іван Мікалаевіч, н. у 1923, старшы сяржант, Цэнтральны, 3-і Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За абарону Масквы», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

І.Л.Доўгаль.

Р.І.Драмарацкі.

В.Б.Дрывіцкі.

ДОЎГАЛЬ Іван Лявонцьевіч, н. у 1919, сяржант, Заходні, Калінінскі, 1-ы Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Працоўнага Чырвонага Сцяга, «Знак Пашаны», медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Масквы», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

ДОЎГАЛЬ Міхаіл Дзям'янавіч, н. у 1922, сяржант, камандзір узвода, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

ДРАГУН Пётр Раманавіч, н. у 1929, радавы, Сталінградскі, 1-ы Украінскі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Кіева», «За абарону Сталінграда».

ДРАМАРЭЦКІ Рыгор Ігнатавіч, н. у 1919, падпалкоўнік, Ленінградскі, 2-і Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Ленінграда», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ДРЫВІЦКІ Валянцін Браніслававіч, н. у 1923, сяржант, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ДРЭНЬ Мікалай Іванавіч, н. у 1925, радавы партызанскі атрад № 277, узнагароджаны двума ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За ўзяцце Кёнігсберга», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ДУБІНА Міхаіл Лявонцьевіч, н. у 1918, старшына, Паўночна-Заходні фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За адвагу».

ДУБІНЧЫК Іван Аляксеевіч, н. у 1911, радавы, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

ДУБІНЧЫК Канстанцін Васільевіч, н. у 1916, радавы, 127-ы асобны стралковы пагранічны полк, партызанскі атрад імя А.Я.Пархоменкі, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «Партызану Айчыннай вайны» I ступені, «За вызваленне Варшавы», «За перамогу над Германіяй».

ДУБІНЧЫК Канстанцін Іванавіч, н. у 1917, лейтэнант, Цэнтральны фронт, партызанскі атрад імя К.Я.Варашылава, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалём «За перамогу над Германіяй».

ДУБІНЧЫК Леанід Леанідавіч, н. у 1926, радавы, 1-ы, 2-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу» (двойчы), «За вызваленне Варшавы», «За перамогу над Германіяй».

ДУБІНЧЫК Фёдар Сямёнавіч, н. у 1910, удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, «Знак Пашаны».

ДУДКО Іван Емяльянавіч, н. у 1918, радавы, Паўднёвы фронт, узнагароджаны ордэнам Славы III ступені.

ДУДКО Фёдар Паўлавіч, н. у 1917, старшы лейтэнант, Ленінградскі, 1-ы, 2-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Ленінграда», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ЕРМАКОВА Вікторыя Міхайлаўна, н. у 1921, 3-і Беларускі, Цэнтральны франты, старшы сяржант, узнагароджана ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі».

ЕРМАКОЎ Іван Мікалаевіч, н. у 1923, старшы сяржант, Цэнтральны, 3-і Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За абарону Масквы», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

ЕРМАЧЭНКА Павел Пракопавіч, н. у 1916, радавы, Далёка-ўсходні фронт, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

ЕРМАШЭНКА Андрэй Цімафеевіч, н. у 1912, Бранскі, Цэнтральны, 1-ы Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ЕРМІШАЎ Віктар Васільевіч, н. у 1926 у в. Птушычы Асіповіцкага р-на, Сталінградскі, Заходні, 3-і Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі.

ЕЎДАКІМОВІЧ Міхаіл Ільіч, н у 1926, радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ЕЎДАКІМОВІЧ Фёдар Паўлавіч, н. у 1923, радавы, 1-ы, 2-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

ЖАЛЯЗНЯК Павел Цімафеевіч, н. у 1925 у в. Аскопаўка Бярэзінскага р-на Мінскай вобл., радавы, 3-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалём «За адвагу».

ЖАЛЯЗНЯКОЎ Павел Іванавіч, праходзіў службу з 1941 па 1945 у Мурманску і Архангельску, старшы оперупаўнаважаны аператыўнага пункта чыгункі, узнагароджаны ордэнамі Леніна, Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі, медалём «За перамогу над Германіяй».

ЖДАНОВІЧ Анатоль Антонавіч, н. у 1919, фельчар батальёна, Паўднёва-Заходні, 2-і Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны ордэнамі Чырвонай Зоркі, «Знак Пашаны».

ЖДАНОВІЧ Валянціна Міхайлаўна, н. у 1923 у м. Ільінскае Яраслаўскай вобл., Паўночна-Заходні, 3-і Беларускі франты, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ЖДАНОВІЧ Дамінік Антонавіч, н. у 1920, малодшы сяржант, Ленінградскі фронт, узнагароджаны медалём «За баявыя заслугі».

ЖДАНОВІЧ Іосіф Адамавіч, камандзір роты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі.

ЖОЛУДЗЕЎ Мікалай Іванавіч, н. у 1926, радавы, 1-ы Прыбалтыйскі, 3-і Беларускі, 1-ы Далёкаўсходні франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Славы III ступені, двума ордэнамі «Знак Пашаны», медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй», «За перамогу над Японіяй».

ЖОРАЎ Рыгор Аляксандравіч, н. у 1925 у в. Вяззе Асіповіцкага р-на, малодшы сяржант, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За адвагу».

ЖОРАЎ Сідар Іванавіч, н. у 1912, радавы, Волхаўскі, Ленінградскі, 1-ы Украінскі франты, узнагароджаны ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі.

ЖУК Аляксей Уладзіміравіч, н. у 1924 у в. Навасёлкі Асіповіцкага р-на, радавы, партызанскі атрад № 210 імя І.В.Сталіна Асіповіцкага злучэння, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Славы III ступені, медалямі «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

ЖУК Мікалай Паўлавіч, н. у 1910 у в. Жыцін Асіповіцкага р-на, радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

ЖУК Міхаіл Адамавіч, н. у 1922 у в. Смык Асіповіцкага р-на, сяржант, 1-ы, 3-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу» (двойчы), «За ўзяцце Кёнігсберга».

ЖУК Павел Януаравіч, н. у 1924 у в. Стараселле Асіповіцкага р-на, радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Славы III ступені, медалямі «За доблесную працу», «За перамогу над Германіяй».

ЖУКАВЕЦ Аляксандр Сяргеевіч, н. у 1923, артылерыст, 87-ы артылерыйскі полк, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Славы II і III ступеней, медалём «За баявыя заслугі».

ЖУКАЎ Кірыл Самойлавіч, Заходні фронт, Клятнянскі партызанскі атрад, узнагароджаны ордэнамі Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі, Славы III ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За вызваленне Варшавы», «За перамогу над Германіяй».

ЖУКАЎ Мікалай Емяльянавіч, н. у 1923 у с. Коенск Новасібірскай вобл., капітан, Бранскі, 2-і Прыбалтыйскі, 2-і, 3-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

ЖУКОЎСКІ Аляксандр Іосіфавіч, н. у 1923 у в. Паташня Асіповіцкага р-на, радавы, партызанскі атрад № 215 імя У.І.Леніна Асіповіцкага злучэння, 1-ы, 3-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ЖУРАВЕЛЬ Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1922 у в. Рудня Пухавіцкага р-на Мінскай вобл., радавы, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалём «За перамогу над Германіяй».

ЖУРАЎЛЁЎ Канстанцін Рыгоравіч, н. у 1923 у в. Воскава Смаленскага р-на Смаленскай вобл., капітан, 3-і Украінскі, 1-ы Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Працоўнага Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі,

А.Ф.Жывоў.

П.І.Жыла.

У.А.Загароўскі.

І.П.Жырны.

медалямі «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ЖЫВАТОЎСКІ Мікалай Іванавіч, н. у 1920 у с. Станка Палтаўскай вобл., старшы сяржант, Паўднёва-Заходні, Калінінскі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ЖЫВОЎ Аляксей Фёдаравіч, н. у 1920 у с. Пірагова Цвярской вобл., маёр, Паўночна-Заходні, Ленінградскі, 1-ы Украінскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі (тройчы), медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Ленінграда», «За перамогу над Германіяй».

ЖЫЛА Пётр Іванавіч, н. у 1914, Заходні, 3-і Беларускі, Далёкаўсходні франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалём «За баявыя заслугі».

ЖЫЛКО Міхаіл Іосіфавіч, н. у 1926 у в. Застаўе Капыльскага р-на Мінскай вобл., радавы, партызанскі атрад імя Жданава Баранавіцкай брыгады, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ЖЫЛЬЦОЎ Мікалай Сцяпанавіч, н. у 1922 у в Фядорхава Яраслаўскай вобл., старшы сяржант, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалём «За адвагу».

ЖЫРНЫ Іосіф Паўлавіч, н. у 1917 у с. Собіч Сумскай вобл., капітан, Паўднёва-Заходні, Калінінскі, Бранскі, 1-ы Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

ЗАБАРОНАК Васіль Вікенцьевіч, н. у 1922 радавы, партызанскі атрад № 210 імя І.В.Сталіна Асіповіцкага злучэння, узнагароджаны ордэнам Славы III ступені.

ЗАБАЎСКІ Мікалай Мікалаевіч, н. у 1924 у в Вязычын Асіповіцкага р-на, партызанскі атрад Асіповіцкага злучэння, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ЗАБАЎСКІ Уладзімір Пятровіч, н. у 1924 у в Матавіла Асіповіцкага р-на, радавы, партызанская брыгада № 277 імя Ізоха Кіраўскага р-на, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ЗАГАРОЎСКІ Васіль Якаўлевіч, н. у 1925 у в Леніна Асіповіцкага р-на, спецгрупа партызанскага атрада Асіповіцкага злучэння, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі».

ЗАГАРОЎСКІ Уладзімір Аляксеевіч, н. у 1924 у в. Верайцы Асіповіцкага р-на, радавы, Забайкальскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За баявыя заслугі».

ЗАГРАБЕЛЬНЫ Рыгор Савельевіч, н. у 1923 у в. Каўтуноўка Чарнігаўскай вобл., старшы сяржант Варонежскі, Ленінградскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Славы III ступені, Чырвонай Зоркі.

ЗАДОЙКА Уладзімір Патапавіч, н. у 1922 у в Маскалёўка Вінніцкай вобл., радавы, 1-ы, 4-ы Украінскія франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Будапешта», «За перамогу над Германіяй».

ЗАЙЦАЎ Дзмітрый Іванавіч, н. у 1914, капітан 1-ы, 2-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ЗАРАНКА Аркадзій Ільіч, н. у 1924 у в. Пагарэлае Асіповіцкага р-на, партызанскі атрад імя К.Я.Варашылава брыгады «Чырвоны сцяг», узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалём «За баявыя заслугі».

ЗАХАРОНАК Міхаіл Піліпавіч, н. у 1907. падпалкоўнік, Бранскі, 3-і Украінскі франты, узнагарод-

жаны ордэнамі Леніна, Чырвонага Сцяга, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, Залатым і Сярэбраным крыжамі Польшчы, медалём «За вызваленне Варшавы».

ЗАЯЦ Сяргей Мікалаевіч, н. у 1924 у в. Жорнаўка Асіповіцкага р-на, сяржант, 2-і, 3-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ЗБАНОК Сяргей Паўлавіч, санінструктар, 3-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Славы III ступені.

ЗЕЛЯНЦОЎ Мікалай Андрэевіч, н. у 1921, радавы, Волхаўскі, 1-ы Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

ЗІНАВЕНКА Аркадзій Васільевіч, н. у 1923 у в. Лазовае Асіповіцкага р-на, партызанскі атрад «Полымя» Пухавіцкага р-на, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «Партызану Айчыннай вайны» I ступені.

ЗІНКЕВІЧ Вікенцій Вікенцьевіч, н. у 1915 у в. Жукаўка Асіповіцкага р-на, сяржант, 134-ы стралковы полк, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

ЗІНОЎЕЎ Аляксей Іванавіч, н. у 1925 у в. Конахаўка Смаленскай вобл., старшы сяржант, 1-ы, 2-і, 3-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ЗІНЬКЕВІЧ Анатоль Васільевіч, н. у 1922 у в. Лучыцы Асіповіцкага р-на, партызан атрада № 211 імя К.К.Ракасоўскага Асіповіцкага злучэння, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ЗЛОБІЧ Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1913 у в. Цэль Асіповіцкага р-на, радавы, 3-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Працоўнага Чырвонага Сцяга, «Знак Пашаны».

ЗЛОБІЧ Аляксандр Іванавіч, н. у 1922 у в. Цэль Асіповіцкага р-на, сувязны партызанскага атрада імя Панамарэнкі Асіповіцкага злучэння, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

ЗЛОБІЧ Піліп Ануфрыевіч, н. у 1913 у в. Цэль Асіповіцкага р-на, радавы, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

ЗОРЫН Уладзімір Паўлавіч, н. у 1909 у с. Шурма Кіраўскай вобл., падпалкоўнік, Заходні фронт, кіраўнік аператыўнай групы ва Ушацкім р-не Віцебскай вобл., узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені (двойчы), Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «Партызану Айчыннай вайны» I ступені, «За абарону Масквы».

ЗУБАРЫК Уладзімір Аляксандравіч, радавы, Заходні, Бранскі, 1-ы Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны ордэнам Славы III ступені.

ЗУБЕЦ Піліп Аляксандравіч, камандзір дывізіёна, Заходні фронт, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

ЗУБОВІЧ Мікалай Віктаравіч, н. у 1923, партызан брыгады № 161 імя Р.І.Катоўскага, узнагароджаны медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ЗУЕЎ Аляксандр Васільевіч, н. у 1925, радавы, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За адвагу».

ЗЯБЛІКАЎ Сцяпан Сцяпанавіч, н. у 1915, маёр, Сталінградскі, 2-і Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалём «За баявыя заслугі».

ІВАНЕНКА Пётр Лукіч, н. у 1921 у в. Ущянка Даваленскага р-на Новасібірскай вобл., старшына, Цэнтральны, 1-ы Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Славы III ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ІВАНОВА Зінаіда Лявонцьеўна, н. у 1921 у в. Зялёная Дубрава Старадарожскага р-на Мінскай вобл., мал. лейтэнант, Бранскі, 1-ы Беларускі франты, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

ІВАНОВА Любоў Ануфрыеўна, н. у 1923 у в. Ноўка Віцебскай вобл., партызанка 2-й Мінскай брыгады, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

ІВАНОЎ Мікалай Паўлавіч, н. у 1924 у Смаленскай вобл., сяржант, Ленінградскі, 1-ы Украінскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, медалём «За адвагу».

ІВАНОЎ Павел Міхайлавіч, н. у 1926 у в. Коценева Ленагорскага р-на Тульскай вобл., падпалкоўнік, 1-ы, 2-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Славы III ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ІВАНОЎ Рыгор Іванавіч, н. у 1919 у Новасібірскай вобл., партызанскі атрад № 211 імя К.К.Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, Чырвонай Зоркі, медалём «Партызану Айчыннай вайны» I ступені.

ІВАНОЎ Уладзімір Іванавіч, камандзір палка, Калінінскі, 2-і Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны двума ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, ордэнамі Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі.

Р.І.Іваноў.

І.А.Кавецкі.

П.Л.Кажанец.

ІВАНЬКОЎ Аляксей Платонавіч, н. у 1922 у в. Малевіцкая Рудня Жлобінскага р-на Гомельскай вобл., радавы, Паўночна-Заходні, 1-ы Украінскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, медалямі «За абарону Масквы», «За перамогу над Германіяй».

ІГНАЦЕНКА Іван Пракопавіч, н. у 1926, радавы, 3-і Прыбалтыйскі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Славы III ступені, медалём «За адвагу».

ІЛЫН Уладзімір Мікалаевіч, радавы, Сталінградскі, 2-і Беларускі франты, узнагароджаны двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, двума медалямі «За баявыя заслугі», медалямі «За абарону Сталінграда», «За ўзяцце Кёнігсберга».

ІОНАС Уладзімір Францавіч, н. у 1926 у в. Ліпень Асіповіцкага р-на, радавы, 2-і, 3-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

ІОНАЎ Аляксей Фёдаравіч, н. у 1921 у в. Аляксандраўка Саратаўскай вобл., старшына, 1-ы Беларускі фронт, Арлоўска-Курская дуга, Корсунь-Шаўчэнкаўская аперацыя, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі».

ІПАЛІТАЎ Іван Міхайлавіч, н. у 1926 у в. Нагайбак, Башкірыя, капітан, 1-ы Прыбалтыйскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ІСАЙ Аляксандр Паўлавіч, н. у 1925 у в. Карытнае Асіповіцкага р-на, партызан атрада імя К.Я.Варашылава 99-й брыгады імя Гуляева, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, двума медалямі «За адвагу», медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

ІЎЧЫК Іван Мікалаевіч, начальнік артмайстэрні, Ленінградскі фронт, узнагароджаны ордэнамі Леніна, Чырвонага Сцяга, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі.

КАВАЛЕНКА Пётр Фёдаравіч, н. у 1921, Паўночна-Заходні, 1-ы, 2-і Прыбалтыйскія, 3-і Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалём «За баявыя заслугі».

КАВАЛЕЎСКІ Леанід Каліставіч, н. у 1926, ст. сяржант, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, двума медалямі «За адвагу», медалямі «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

КАВАЛЁВА Вольга Іванаўна, н. у 1925, партызанскі атрад № 212 імя С.С.Сумчанкі 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

КАВАЛЁЎ Андрэй Паўлавіч, н. у 1922, радавы, Заходні, 1-ы Беларускі, 1-ы Прыбалтыйскія франты, узнагароджаны ордэнамі Славы III ступені, Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалём «За адвагу».

КАВЕЦКІ Іосіф Антонавіч, н. у 1917, лейтэнант, Крымскі, Карэла-Фінскі, 2-і Прыбалтыйскі, Сталінградскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалём «За перамогу над Германіяй».

КАЖАНЕЦ Павел Логвінавіч, н. у 1921, радавы, Заходні фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За баявыя заслугі».

КАЗАКОЎ Мікалай Прохаравіч, н. у 1923, партызанскі атрад імя А.С.Шашуры 161-й брыгады імя Р.І.Катоўскага, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалём «Партызану Айчыннай вайны» I ступені.

КАЗАЧОНАК Уладзімір Майсеевіч, н. у 1918, радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

КАЗЛОЎСКІ Іван Мікалаевіч, н. у 1919, партызанскі атрад імя В.М.Молатава 2-й Мінскай брыгады, узнагароджаны медалём «За баявыя заслугі».

КАЗЛОЎСКІ Пётр Пятровіч, н. у 1910, 3-і Беларускі фронт, узнагароджаны медалямі «За ад-

вагу», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

КАЗМІН Рыгор Фёдаравіч, н. у 1919, сяржант, 1-ы Беларускі фронт, партызанскі атрад імя Ф.Э.Дзяржынскага 161-й брыгады імя Р.І.Катоўскага, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

КАЗЮЧЫЦ Уладзімір Іванавіч, н. у 1924, капітан, Сцяпны, Сталінградскі, 2-і Украінскі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

КАЛЕСНІКАЎ Дзмітрый Паўлавіч, н. у 1926, радавы, 3-і Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Будапешта», «За перамогу над Германіяй».

КАЛІНОЎСКІ Аляксандр Уладзіміравіч, н. у 1921, радавы, Ленінградскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За абарону Ленінграда», «За перамогу над Германіяй».

КАЛІНОЎСКІ Мікалай Рыгоравіч, н. у 1924, радавы, Цэнтральны, 1-ы Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, Айчыннай вайны II ступені, медалём «За баявыя заслугі», «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

КАЛПАЧКІН Георгій Васільевіч, н. у 1924, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За ўзяцце Будапешта», «За перамогу над Германіяй».

КАНАВАЛАЎ Павел Міхайлавіч, н. у 1906, камандзір 37-й партызанскай брыгады імя Пархоменкі, начальнік штаба злучэння Мінскай вобл., намеснік камандзіра 30-й гвардзейскай танкавай брыгады, узнагароджаны ордэнамі Чырвонага Сцяга, Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «Партызану Айчыннай вайны» I ступені, «За ўзяцце Кёнігсберга», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

КАНАВАЛЕНКА Рыгор Афанасьевіч, н. у 1924, радавы, 3-і Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Будапешта», «За перамогу над Германіяй».

КАНАВАЛЬЧУК Пётр Фёдаравіч, н. у 1919, радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

КАНДРАЦЁНАК Барыс Максімавіч, н. у 1913, радавы, 3-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Славы III ступені.

КАНОНІК Андрэй Фаміч, н. у 1912, 15-ы асобны атрад «За Радзіму», узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «Партызану Айчыннай вайны» I ступені.

КАНОНІК Канстанцін Мікалаевіч, н. у 1920, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За адвагу».

КАНСТАНЦІНАЎ Мікалай Сяргеевіч, н. у 1923, Карэльскі фронт, ст. лейтэнант, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За абарону Савецкага Запаляр'я», «За перамогу над Германіяй».

КАНЮШКА Рыгор Парфенавіч, н. у 1916, сяржант, Заходні фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

КАПЕЙКА Міхаіл Піліпавіч, н. у 1926, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

КАПУСЦІН Іван Харытонавіч, н. у 1918, 2-і, 3-і Украінскія франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалём «За баявыя заслугі».

КАРАСЁЎ Барыс Рувімавіч, н. у 1920, Ленінградскі, Калінінскі, 2-і Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За абарону Ленінграда».

КАРАСІК Іосіф Зімяленавіч, н. у 1908, Паўночна-Заходні, 3-і Украінскі франты, узнагароджаны медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі».

КАРАТКЕВІЧ Сцяпан Данілавіч, н. у 1922, партызанскі атрад імя А.С.Шашуры 161-й брыгады імя Р.І.Катоўскага, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі».

КАРНІЕНКА Іван Іванавіч, н. у 1920, старшына, Каўказскі, 1-ы Украінскі франты, узнагароджаны ордэнамі Славы III ступені, Айчыннай вайны II ступені, двума медалямі «За адвагу», медалямі «За ўзяцце Будапешта», «За перамогу над Германіяй».

КАРОБКІН Міхаіл Яфімавіч, н. у 1908, Ленінградскі, Волхаўскі, Фінскі франты, узнагароджаны двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалём «За баявыя заслугі».

КАРОЛЬ Рыгор Аляксеевіч, н. у 1923, радавы, 1-ы Беларускі, 2-і Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

КАРОЛЬ Уладзімір Карпавіч, н. у 1925, партызанскі атрад № 210 імя І.В.Сталіна 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

КАРОТКІ Ігар Ігнатавіч, н. у 1909 у в. Дукарка Пухавіцкага р-на, дырэктар СШ № 1 г. Асіповічы,

І.І.Кароткі.

М.М.Касічкін.

Ф.С.Каспяровіч.

на фронце ў 1941—1945 гг., радавы, Заходні, 3-і Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Чырвонай Зоркі, Айчыннай вайны I ступені, медалём «За абарону Масквы».

КАРОТКІ Мікалай Мікітавіч, н. у 1926, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалём «За адвагу».

КАРПІКАЎ Пётр Іосіфавіч, н. у 1926, мал. сяржант, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

КАРТУН Міхаіл Іванавіч, н. у 1925, радавы, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

КАРУКАВЕЦ Цімафей Фёдаравіч, н. у 1908, радавы 399-й стралковай дывізіі 48-й арміі, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі «За ўзяцце Кёнігсберга», За перамогу над Германіяй».

КАСІЧКІН Мікалай Мікалаевіч, н. у 1914, маёр, Ленінградскі, Волхаўскі, 3-і Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Ленінграда», «За перамогу над Германіяй».

КАСПЯРОВІЧ Аляксандр Канстанцінавіч, н. у 1926, ст. сяржант, 1-ы Забайкальскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

КАСПЯРОВІЧ Віктар Казіміравіч, н. у 1906, сяржант, 1-ы Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнамі Леніна, Працоўнага Чырвонага Сцяга, Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Масквы», «За перамогу над Германіяй», «За перамогу над Японіяй».

КАСПЯРОВІЧ Фёдар Сяргеевіч, н. у 1921, сяржант, Далёкаўсходні фронт, узнагароджаны ордэнам Леніна, двума ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, медалём «За перамогу над Германіяй».

КАСТЭНКА Іван Фёдаравіч, н. у 1926, радавы, 3-і Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За баявыя заслугі».

КАСТЭНКА Яўгенія Іосіфаўна, н. у 1926, партызанскі атрад імя Ф.Э.Дзяржынскага 161-й брыгады імя Р.І.Катоўскага, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі».

КАСЬЯНАЎ Дзмітрый Мікалаевіч, н. у 1924, 3-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі.

КАТАРСКІ Віктар Антонавіч, н. у 1926, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалём «За баявыя заслугі».

КАТКОВА Марыя Ільінічна, н. у 1923, медсястра, 3-і Беларускі, 1-ы Прыбалтыйскі франты, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За абарону Масквы», «За перамогу над Германіяй».

КАЎШУРЭНКА Сцяпан Захаравіч, н. у 1902, радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны медалём «За баявыя заслугі».

КАЦАПАЎ Дзмітрый Капітонавіч, н. у 1925, сяржант, 1-ы, 3-і Украінскія франты, узнагароджаны ордэнамі Славы III ступені, Айчыннай вайны II ступені, двума медалямі «За адвагу».

КАЧАН Уладзімір Сяргеевіч, н. у 1918, радавы, партызанскі атрад «Сокал» 2-й Мінскай брыгады, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За адвагу».

КАЧАНАЎ Аляксандр Іванавіч, н. у 1925, радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалём «За адвагу».

КАЧУРЫН Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1925, радавы, 2-і, 3-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнамі Славы III ступені, Айчыннай вайны I ступені, медалём «За баявыя заслугі».

КАШКАНАВА Ганна Іванаўна, н. у 1918, мал. сяржант, 1-ы Украінскі фронт, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

КАШКО Павел Іванавіч, н. у 1913, радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалём «За адвагу».

КАШЛАЧ Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1924, радавы, 1-ы Прыбалтыйскі фронт, партызанскі атрад «За Савецкую Беларусь», узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «Партызану Айчыннай вайны» II ступені.

КАШЛАЧ Іван Паўлавіч, н. у 1909, радавы, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны медалямі «За баявыя заслугі», «За вызваленне Варшавы», «За перамогу над Германіяй».

КЕДЗІЧ Іван Іванавіч, н. у 1909, радавы, партызанскі атрад № 754 імя В.І.Алёхіна 12-й кавалерыйскай брыгады імя І.В.Сталіна, узнагароджаны медалём «Партызану Айчыннай вайны» II ступені.

КІРЫНОВІЧ Лізавета Андрэеўна, н. у 1918, партызанскі атрад № 210 імя І.В.Сталіна 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

КІРЫНОВІЧ Мікалай Антонавіч, н. у 1927, партызанскі атрад «Слава» брыгады «Полымя», узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

КІРЭЕЎ Мікалай Емяльянавіч, н. у 1917, Ленінградскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За баявыя заслугі».

КІСЕЛЬ Аляксандр Вікенцьевіч, н. у 1902, партызанскі атрад № 212 імя С.С.Сумчанкі 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі».

КЛАПЕР Уладзімір Якаўлевіч, н. у 1925, радавы, 1-ы, 2-і Украінскія франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За адвагу», «За ўзяцце Вены», «За перамогу над Германіяй».

КЛАЧКОЎ Георгій Іванавіч, н. у 1924, мал. сяржант, Сталінградскі, 1-ы, 2-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За абарону Сталінграда», «За перамогу над Германіяй».

КЛЕВАНЕЦ Мікалай Іванавіч, н. у 1924, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені.

КЛЕПЧА Афанасій Сідаравіч, н. у 1916, сяржант, партызанскі атрад № 61 Клічаўскага аператыўнага цэнтра, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

КЛІЗОВІЧ Іван Іларыёнавіч, н. у 1925, радавы, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалём «За баявыя заслугі».

І.І.Корсак.

КНІГА Аляксандр Рыгоравіч, н. у 1927, сяржант, Усходні фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Працоўнага Чырвонага Сцяга, медалём «За перамогу над Японіяй».

КНІГА Аркадзь Васільевіч, н. у 1926, радавы, 2-і, 3-і Украінскія франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За ўзяцце Вены», «За перамогу над Германіяй».

КНЯЗОВІЧ Іван Іларыёнавіч, н. у 1925, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны медалём «За баявыя заслугі».

КОЗЕЛ Уладзімір Кандратавіч, н. у 1925, радавы, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

КОЗІН Васіль Сцяпанавіч, н. у 1926, 1-ы, 2-і Украінскія, 1-ы, 2-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За адвагу».

КОМЛІК Мікалай Уладзіміравіч, н. у 1922, узнагароджаны ордэнамі Славы III ступені, Айчыннай вайны II ступені.

КОРБУТ Станіслаў Аляксеевіч, н. у 1919, сяржант, Волхаўскі, Прыбалтыйскі, 4-ы Украінскі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За абарону Масквы», «За ўзяцце Вены», «За перамогу над Германіяй».

КОРНЕЎ Сяргей Пятровіч, н. у 1923, старшына, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

КОРСАК Іван Ігнатавіч, н. у 1926, радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

КОРШУНАЎ Васіль Ніканоравіч, н. у 1909, Цэнтральны фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За баявыя заслугі».

КОТАВА Ася Вульфаўна, н. у 1920, фельчар, партызанскі атрад імя М.А.Шчорса 37-й брыгады імя

М.І.Крэўчык.

Л.Ф.Кулакова.

А.Я.Пархоменкі, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За адвагу».

КРАЎЧАНКА Васіль Емяльянавіч, н. у 1918, ст. сяржант, Заходні, Сталінградскі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За абарону Масквы», «За абарону Сталінграда», «За перамогу над Германіяй».

КРАЎЧАНКА Канстанцін Арцёмавіч, н. у 1913, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны медалямі «За адвагу», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

КРАШЭЎСКІ Пётр Станіслававіч, н. у 1921, 121-ы полк проціпаветранай абароны, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

КРАЮХІН Мікалай Анатольевіч, н. у 1919, Сталінградскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За абарону Сталінграда».

КРУЖЫЛІН Генадзь Міхайлавіч, н. у 1923, Ленінградскі, Варонежскі, 1-ы, 4-ы Украінскія франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі.

КРУКАЎ Уладзімір Андрэевіч, н. у 1925, 115-ы асобны партызанскі атрад Клічаўскай ВАГ, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

КРЫВЕНАК Аляксей Сцяпанавіч, н. у 1924, радавы, спецгрупа асобага прызначэння войскаў МУС «Авадзень», узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

КРЭМЕЗ Павел Антонавіч, н. у 1908, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Масквы», «За перамогу над Германіяй».

КРЭЎЧЫК Міхаіл Іванавіч, н. у 1906 у в. Вязычын Асіповіцкага р-на, начальнік штаба партызанскага атрада № 309 імя С.М.Кірава 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны двума ордэнамі Чырвонага Сцяга, ордэнам Айчыннай вайны I ступені.

КУЗЕЙ Іван Сямёнавіч, н. у 1924, партызанскі атрад № 3 імя Фрунзе 100-й брыгады імя С.М.Кірава, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За адвагу».

КУЛАК Павел Іванавіч, н. у 1910, 3-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалём «За баявыя заслугі».

КУЛАКОВА Лідзія Фёдараўна, н. у 1924, сяржант, 2-і, 3-і Украінскія франты, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

КУЛАКОЎ Аляксандр Іванавіч, н. у 1925, 1-ы, 2-і Украінскія, 3-і Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі.

КУЛАКОЎ Іван Фёдаравіч, н. у 1926, мал. сяржант, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

КУЛІШКІН Мікалай Іосіфавіч, н. у 1926, 1-ы Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За ўзяцце Берліна», «За вызваленне Прагі».

КУЛЬШ Канстанцін Мікалаевіч, н. у 1925, 3-і Украінскі фронт, узнагароджаны медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі».

КУНЦЭВІЧ Эмілія Пятроўна, н. у 1923, 216-ы асобны партызанскі атрад імя Панамарэнкі Асіповіцкай ВАГ, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

КУРАЧКІН Міхаіл Сяргеевіч, н. у 1926, старшына, 3-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі».

КУРГАНОВІЧ Вікенцій Мікалаевіч, н. у 1924, 3-і Беларускі фронт, узнагароджаны медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Кёнігсберга».

КУРС Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1923, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Славы III ступені, Айчыннай вайны I ступені, медалём «За перамогу над Германіяй».

КУРС Іван Фёдаравіч, н. у 1926, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалём «За адвагу».

КУРЫЛЬЧЫК Мікалай Пятровіч, н. у 1904, радавы, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Чырвонага Сцяга.

КУТЫНКА Міхаіл Данілавіч, н. у 1918, партызан 2-й Мінскай брыгады, сапёр 67-й механізаванай брыгады, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Чырвонай Зоркі, Славы III ступені, медалём «За перамогу над Германіяй».

ЛАГУЦІН Іван Мартынавіч, н. у 1920, радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За адвагу».

ЛАГУЦЬКА Іван Рыгоравіч, н. у 1926, 3-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Кастрычніцкай Рэвалюцыі, Айчыннай вайны II ступені, «Знак Пашаны», медалём «За перамогу над Германіяй».

ЛАДЫГІНА Яўгенія Сямёнаўна, н. у 1925, 5-я Клятнянская партызанская брыгада, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За працоўную адзнаку», «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

ЛАЗАРЭВІЧ Іван Антонавіч, н. у 1921, партызанскі атрад «Полымя» брыгады «Полымя», узнагароджаны ордэнамі Чырвонага Сцяга, Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

ЛАЗАРЭВІЧ Усевалад Антонавіч, н. у 1919, Заходні фронт, партызанскі атрад «Перамога» брыгады «Полымя», узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

ЛАРКІН Сцяпан Купрыянавіч, н. у 1925, 3-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

ЛАСІЦКІ Анатоль Зянонавіч, н. у 1925, партызанскі атрад імя А.С.Шашуры 161-й брыгады імя Р.І.Катоўскага, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ЛАТУШКІН Барыс Іванавіч, н. у 1920, артылерыст, Сцяпны, Данскі, Паўднёва-Заходні, 3-і Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Леніна, Чырвонай Зоркі, медалём «За перамогу над Германіяй».

ЛЁЛЯ Мікалай Мінавіч, н. у 1916, Каўказскі, 3-і Украінскі франты, узнагароджаны ордэнамі Чырвонага Сцяга, Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ЛЁЛЯ Павел Сямёнавіч, н. у 1922, 752-і партызанскі атрад 1-й Бабруйскай брыгады, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

ЛЕТУНОВІЧ Дзмітрый Іванавіч, н. у 1922, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі.

ЛІТВІШЧАНКА Рыгор Фёдаравіч, н. у 1925, старшына, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, двума медалямі «За баявыя заслугі», медалямі «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

Б.І.Латушкін.

ЛІШЫЦ Барыс Саламонавіч, н. у 1923, Заходні, Паўднёва-Заходні, 3-і Украінскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі.

ЛОГВІН Канстанцін Дзмітрыевіч, н. у 1922, 3-і Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

ЛОГВІН Канстанцін Мацвеевіч, н. у 1919, партызанскі атрад «Камсамол» 1-й Мінскай брыгады, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалём «Партызану Айчыннай вайны» II ступені.

ЛУКАШЭВІЧ Станіслаў Іванавіч, н. у 1923, партызанскі атрад № 210 імя І.В.Сталіна 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны медалём «Партызану Айчыннай вайны» I ступені.

ЛУКОШКА Уладзімір Іванавіч, н. у 1927, партызанскі атрад № 752 1-й Бабруйскай брыгады, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «Партызану Айчыннай вайны» II ступені.

ЛУК'ЯНАЎ Мікалай Дзмітрыевіч, н. у 1923, 1-ы Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Берліна».

ЛЬВОЎ Мікалай Андрэевіч, н. у 1920, лейтэнант, Заходні фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

ЛЮБІМАЎ Леанід Аляксандравіч, н. у 1925, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі».

ЛЮЦІКАЎ Антон Антонавіч, н. у 1924, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

ЛЯВІЦКАЯ Кацярына Пятроўна, н. у 1923, партызанскі атрад «Чырвоны сцяг» Чэрвеньскага р-на, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

М.Я.Майсеенка.

М.М.Малаковіч.

ЛЯШЧУК Іван Пятровіч, н. у 1913, Заходні, Усходні, Паўночны франты, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі».

ЛЯШЧУК Мікалай Іванавіч, н. у 1926, партызанскі атрад № 215 імя У.І.Леніна 1-й Асіповіцкай брыгады, 1-ы Беларускі фронт, мал. сяржант, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ЛЯШЭНКА Якаў Андрэевіч, н. у 1911, Паўднёва-Заходні, 2-і Беларускі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Кёнігсберга».

МАЗГАЛІН Яўген Іванавіч, н. у 1924, партызанскі атрад імя А.В.Суворава брыгады імя І.В.Сталіна, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

МАЗУРА Станіслаў Мікалаевіч, н. у 1922, лейтэнант, партызанскі атрад № 210 імя І.В.Сталіна 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны двума ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, медалём «Партызану Айчыннай вайны» I ступені.

МАЗУРОНАК Іван Мяфодзьевіч, н. у 1924, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалём «За баявыя заслугі».

МАЙКО Аляксей Мікалаевіч, н. у 1923, партызанскі атрад «Полымя» брыгады «Полымя», узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «Партызану Айчыннай вайны» II ступені.

МАЙСЕЕНКА Марыя Якаўлеўна, н. у 1922, мал. лейтэнант, Заходні, 3-і Беларускі, Далёкаўсходні франты, узнагароджана ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй», «За перамогу над Японіяй».

МАЙСЕЕЎ Сямён Міхайлавіч, н. у 1924, 2-і, 3-і Украінскія франты, узнагароджаны ордэнамі Славы III ступені, Айчыннай вайны II ступені, двума медалямі «За адвагу», медалём «За ўзяцце Будапешта».

МАКСІМЕНКА Васіль Аляксандравіч, н. у 1922, 2-і, 3-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

МАЛАВІЧКА Уладзімір Данілавіч, н. у 1922, Заходні, Цэнтральны, 2-і Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

МАЛАКОВІЧ Міхаіл Макаравіч, н. у 1922, партызанскі атрад імя С.М.Кірава 37-й брыгады імя А.Я.Пархоменкі, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, двума медалямі «За адвагу», «Партызану Айчыннай вайны» I ступені, «За працоўную адзнаку», «За перамогу над Германіяй».

МАЛАХАЎ Іван Рыгоравіч, н. у 1924, сяржант, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалём «За перамогу над Германіяй».

МАЛАХАЎ Якаў Емяльянавіч, н. у 1923, радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, Славы II і III ступеней, медалямі «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

МАЛАШКА Павел Яфімавіч, н. у 1923, ст. сяржант, 1-ы Прыбалтыйскі фронт, партызанскі атрад № 214 імя М.І.Калініна 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, медалём «За перамогу над Германіяй».

МАЛЕВІЧ Васіль Казіміравіч, н. у 1916, мал. лейтэнант, партызанскі атрад імя А.Я.Пархоменкі 161-й брыгады імя Р.І.Катоўскага, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «Партызану Айчыннай вайны» II ступені.

МАЛЕЦ Фёдар Міхайлавіч, н. у 1919, Заходні, 1-ы Беларускі, 1-ы Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

МАЛІНОЎСКІ Павел Васільевіч, н. у 1908, сяржант, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Славы III ступені, Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалём «За перамогу над Германіяй».

МАЛЬЦАЎ Іван Піліпавіч, н. у 1919, 3-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Славы III і II ступеней, Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі.

МАНАК Міхаіл Антонавіч, н. у 1926, мал. сяржант, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалём «За адвагу».

МАНЬКО Уладзімір Данілавіч, н. у 1922, партызанскі атрад імя А.С.Шашуры 161-й брыгады імя Р.І.Катоўскага, узнагароджаны ордэнам Айчын-

най вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

МАРДУСЕВІЧ Анатоль Пятровіч, н. у 1922, сяржант, Карэльскі, Ленінградскі, 1-ы Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалём «За перамогу над Германіяй».

МАРОЗАЎ Мікалай Паўлавіч, н. у 1921, партызанскі атрад № 210 імя І.В.Сталіна 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» I ступені, «За перамогу над Германіяй».

МАРОЗАЎ Пётр Іванавіч, н. у 1924 у с. Лукерына Омскай вобл., маёр, Цэнтральны, 1-ы Украінскі франты, Герой Савецкага Саюза.

МАРТЫНЧЫК Валянцін Пятровіч, н. у 1927, ст. сяржант, Забайкальскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, двума медалямі «За адвагу», медалём «За перамогу над Японіяй».

МАРЫНІЧЭНКА Іван Еўдакімавіч, н. у 1921, капітан медслужбы, Заходні, Паўночна-Заходні, Волхаўскі, 1-ы Беларускі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, двума медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

МАСКВІН Іван Іванавіч, н. у 1914, 2-і Беларускі фронт, партызанскі атрад «Савецкая Беларусь» брыгады імя П.К.Панамарэнкі, узнагароджаны ордэнамі Славы III ступені, Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

МАТВІЁНАК Іван Раманавіч, н. у 1922, партызанскі атрад імя К.Я.Варашылава 99-й брыгады імя Гуляева, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

МАТВІЕЦ Мікалай Лаўрэнцьевіч, н. у 1920, Фінскі, Каўказскі франты, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалём «За баявыя заслугі».

МАТВЯЙЧУК Мікалай Цярэнцьевіч, н. у 1921, Паўночна-Заходні, Калінінскі, Сталінградскі, 1-ы Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Сталінграда», «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна».

МАШЫНІСТАЎ Аляксандр Пятровіч, н. у 1915, маёр, Паўднёва-Заходні, Карэльскі, 2-і Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Чырвонага Сцяга, Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Савецкага Запаляр'я», «За абарону Кіева», «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

МЕЛЬНІКАЎ Мікалай Аляксандравіч, н. у 1926, 3-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

А.П.Машыністаў.

А.А.Мірончык.

МІЗЮК Георгій Георгіевіч, н. у 1924, 277-ы партызанскі полк, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалём «Партызану Айчыннай вайны» II ступені.

МІНІЧ Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1923, 1-ы Беларускі фронт, партызанскі атрад № 210 імя І.В.Сталіна 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

МІРОНЧЫК Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1926, 3-і Беларускі фронт, партызанскі атрад імя В.М.Молатава 161-й брыгады імя Р.І.Катоўскага, узнагароджаны ордэнамі Кастрычніцкай Рэвалюцыі, Працоўнага Чырвонага Сцяга, Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

МІТЛАШЭЎСКІ Навум Васільевіч, н. у 1908, партызанскі атрад імя А.С.Шашуры 161-й брыгады імя Р.І.Катоўскага, узнагароджаны двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалём «Партызану Айчыннай вайны» I ступені.

МІХАДЗЮК Васіль Яфрэмавіч, н. у 1922, лейтэнант, Ленінградскі, 1-ы Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

МІХАДЗЮК Міхаіл Сяргеевіч, н. у 1926, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

МІХАЙЛАЎ Рыгор Рыгоравіч, н. у 1926, 3-і Прыбалтыйскі фронт, узнагароджаны ордэнам Славы I ступені, медалём «За перамогу над Германіяй».

МІХАЙЛЕНКА Марыя Севасцьянаўна, н. у 1924, сувязная, партызанскі атрад № 215 імя У.І.Леніна 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «Партызану Айчыннай вайны» II ступені.

М.І.Міхейчык.

М.В.Мычко.

С.Дз.Мяркулаў.

МІХАЙЛОЎСКІ Станіслаў Сямёнавіч, н. у 1920, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Славы III ступені, Айчыннай вайны I ступені.

МІХАСЁЎ Яфім Нічыпаравіч, н. у 1922, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Славы III ступені, Айчыннай вайны II ступені.

МІХЕЙЧЫК Мікалай Іванавіч, н. у 1920, Ленінградскі, Паўночна-Каўказскі, 1-ы Украінскі франты, узнагароджаны ордэнамі Леніна, Айчыннай вайны I ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Будапешта», «За вызваленне Прагі», «За перамогу над Германіяй», «За перамогу над Японіяй».

МІЧУРЫН Аляксандр Афанасьевіч, н. у 1924, 1-ы Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

МОКІН Віктар Васільевіч, н. у 1923, 2-і Прыбалтыйскі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалём «За баявыя заслугі».

МУРАЧ Іван Лявонцьевіч, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

МЫЧКО Мікалай Васільевіч, н. у 1924, 2-і Беларускі фронт, партызанскі атрад № 213 «За Савецкую Беларусь» 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі».

МЯДЗВЕДЗЕЎ Мікалай Мяфодзьевіч, н. у 1924, партызанскі атрад № 5 4-й Беларускай брыгады, узнагароджаны ордэнамі Славы III ступені, Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» I ступені, «За перамогу над Германіяй».

МЯНЧЭНЯ Канстанцін Паўлавіч, н. у 1921, мал. сяржант, партызанскі атрад імя А.С.Шашуры 161-й брыгады імя Р.І.Катоўскага, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалём «За адвагу».

МЯРКУЛАЎ Сяргей Дзмітрыевіч, н. у 1919, лейтэнант, Паўднёва-Заходні, Варонежскі, 1-ы Украінскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, Чырвонай Зоркі, медалямі «За абарону Масквы», «За ўзяцце Берліна», «За вызваленне Прагі», «За перамогу над Германіяй».

МЯЦЯЦКАЯ Зінаіда Якаўлеўна, н. у 1929, сувязная, партызанскі атрад № 210 імя І.В.Сталіна 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За адвагу».

НАВУМЕНКА Фядос Барысавіч, н. у 1914, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені.

НАВУМОВІЧ Мікалай Іванавіч, н. у 1922, радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За баявыя заслугі».

НАЗАРОВІЧ Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1926 у в. Свіслач Асіповіцкага р-на, радавы, партызанскі атрад імя С.М.Кірава, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Славы III ступені, медалём «За перамогу над Германіяй».

НАКАНЕЧНІКАВА Вольга Пракопаўна, н. у 1922, радавая, Ленінградскі фронт, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За адвагу».

НАЛІВАЙКА Вера Максімаўна, н. у 1920 у в. Міхненкі Кіраўскай вобл., мал. лейтэнант, Паўднёвы, 1-ы Украінскі франты, узнагароджана ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

НАЛІВАЙКА Міхаіл Мікітавіч, н. у 1923 у в. Смык Асіповіцкага р-на, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За перамогу над Германіяй».

НАЛІВАЙКА Фёдар Іванавіч, н. у 1915 у в. Хімное Асіповіцкага р-на, радавы, 1-ы Прыбалтыйскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За баявыя заслугі».

НАПРЭЕНКА Уладзімір Дзмітрыевіч, н. у 1924, радавы, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Славы III ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

НАЎРОЦКІ Віктар Федасеевіч, н. у 1923 у г. Адэса, мал. сяржант, Ленінградскі, 2-і Беларускі фран-

ты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

НЕВЯДОМСКІ Васіль Міхайлавіч, н. у 1925 у в. Еліна Крупскага р-на Мінскай вобл., партызан атрада № 212 імя С.С.Сумчанкі 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

НЕКРАШЭВІЧ Фёдар Аляксандравіч, н. у 1909 у в. Баравец Слуцкага р-на Мінскай вобл., радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

НЕМАЎ Ілья Сцяпанавіч, н. у 1927, старшы сяржант, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

НЕПАЧАЛОВІЧ Васіль Рыгоравіч, н. у 1912 у в. Пастовічы Старадарожскага р-на Мінскай вобл., сяржант, Паўднёва-Заходні фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалём «За баявыя заслугі».

НЕТКАЧОЎ Іван Фёдаравіч, н. у 1925 у в. Вінна-Банева Самарскай вобл., старшына, Забайкальскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, двума медалямі «За баявыя заслугі».

НІКАЛАЕЎ Павел Міхайлавіч, н. у 1917 у в. Ступіна Галіцкага р-на Кастрамской вобл., радавы, Заходні фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалём «За перамогу над Германіяй».

НІКАЛАЕЎСКІ Аляксандр Рыгоравіч, н. у 1921 у в. Восава Асіповіцкага р-на, радавы, Заходні фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалём «За перамогу над Германіяй».

НІКІФАРОЎСКІ Іван Іванавіч, н. у 1921 у в. Храпольна Віцебскага р-на, маёр, Паўднёва-Заходні, 1-ы, 2-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Берліна», «За вызваленне Варшавы», «За перамогу над Германіяй».

НОВАК Аляксандр Максімавіч, н. у 1918, Заходні, 1-ы Беларускі франты, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

НОСАЛЬ Мікалай Сысоевіч, н. у 1916, капітан, Паўднёва-Заходні, 1-ы Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, Славы II і III ступеней, чатырма ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі».

НЯФЁДАЎ Васіль Іванавіч, н. у 1926 у в. Радушына Калінінскага р-на Саратаўскай вобл., мал. сяржант, 1-ы, 2-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, двума медалямі «За баявыя заслугі».

І.І.Нікіфароўскі.

М.С.Носаль.

НЯХАЙ Віктар Сяргеевіч, н. у 1923 у в. Жаліна Бярэзінскага р-на Мінскай вобл., партызан брыгады № 208, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалём «Партызану Айчыннай вайны» I ступені.

НЯХАЙ Георгій Мацвеевіч, н. у 1918 у в. Ляды Чэрвеньскага р-на Мінскай вобл., сяржант, Паўночна-Каўказскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалём «За баявыя заслугі».

НЯХАЙ Уладзімір Піліпавіч, н. у 1918 у в. Вялікая Гара Бярэзінскага р-на Мінскай вобл., 2-і Украінскі, 1-ы Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За абарону Ленінграда», «За абарону Масквы», «За ўзяцце Берліна», «За ўзяцце Прагі».

ОКРУТ Уладзімір Парфір'евіч, н. у 1922 у в. Дрочава Бабруйскага р-на Магілёўскай вобл., радавы, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Славы III ступені, Чырвонай Зоркі.

ПАГАРЭЛАЎ Сяргей Іосіфавіч, Бранскі, Сцяпны, 4-ы Украінскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі, медалём «За перамогу над Германіяй».

ПАДКАМОЗІН Міхаіл Пятровіч, н. у 1914, Прыбалтыйскі фронт, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

ПАЗНЯК Міхаіл Макаравіч, н. у 1923 у в. Вялікая Гарожа Асіповіцкага р-на, партызан атрада № 211 імя К.К.Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай брыгады, радавы, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

ПАЗНЯКОЎ Георгій Якаўлевіч, н. у 1925, радавы, 2-і Прыбалтыйскі фронт, узнагароджаны ордэнам, медалём «За перамогу над Германіяй».

ПАЙКО Георгій Іванавіч, н. у 1921, маёр, Заходні, Паўночна-Заходні франты, узнагароджаны двума ордэнамі Чырвонай Зоркі.

ПАЛЕЎСКАЯ Ніна Сцяпанаўна, н. у 1922, лейтэнант, Заходні, Паўднёва-Заходні, Сталінградскі, 1-ы Украінскі, 1-ы Беларускі франты, узнагароджана ордэнам Чырвонай Зоркі, шасцю медалямі («За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна» і інш.).

ПАЛЕЎСКІ Іван Андрэевіч, н. у 1922 у в. Пабокавічы Асіповіцкага р-на, сяржант, Сталінградскі, 1-ы, 4-ы Украінскія, Заходні, Паўднёвы франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За абарону Масквы», «За абарону Сталінграда», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ПАЛТАВЕЦ Іван Афанасьевіч, н. у 1926 у с. Ракіта Палтаўскай вобл., старшына, 1-ы Прыбалтыйскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ПАПКОЎСКАЯ Марыя Васільеўна, н. у 1913 у в. Замошша Асіповіцкага р-на, партызанка атрада № 211 імя К.К.Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За адвагу».

ПАПОЎ Міхаіл Афанасьевіч, н. у 1926 у в. Дуброва Асіповіцкага р-на, радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалём «За адвагу».

ПАРКАЛАЎ Канстанцін Фёдаравіч, н. у 1917, радавы, 3-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

ПАРМУЗІН Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1922 у в. Верхне-Карачанск Варонежскай вобл., старшына, 1-ы, 2-і, 3-і Беларускія, 1-ы Украінскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалём «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна».

ПАРХІМЧЫК Яўген Іванавіч, н. у 1930 у Глускім р-не, партызан атрада імя А.С.Шашуры брыгады № 161, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За баявыя заслугі».

ПАСТУШЭНКА Васіль Паўлавіч, н. у 1926, мал. сяржант, 1-ы Украінскі, 1-ы Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Славы III ступені, медалём «За адвагу».

ПАТАНІН Іван Аляксандравіч, радавы, Калінінскі, 3-і Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Славы III ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі.

ПАТАПЕЙКА Іван Ігнатавіч, н. у 1924 у в. Вялікая Гарожа Асіповіцкага р-на, радавы, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ПАТАПЕЙКА Міхаіл Андрэевіч, н. у 1924 у в. Брыцалавічы Асіповіцкага р-на, партызан атрада № 211 імя К.К.Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «Партызану Айчыннай вайны» II ступені.

ПАТАПЧЫК Іван Іосіфавіч, н. у 1921 у в. Сялец Асіповіцкага р-на, 470-ы стралковы полк, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, двума медалямі «За адвагу», медалём «За ўзяцце Кёнігсберга».

ПАТУПЧЫК Уладзімір Рыгоравіч, н. у 1922, радавы, 2-і Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

ПАТАПЕЙКА Аляксандра Пятроўна, н. у 1924 у в. Брыцалавічы Асіповіцкага р-на, партызанка атрада № 211 імя К.К.Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За баявыя заслугі».

ПАТУЦІН Мікалай Іванавіч, н. у 1925 у в. Хмялёвае Мічурынскага р-на Тамбоўскай вобл., радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За вызваленне Варшавы», «За перамогу над Германіяй».

ПАЎЛОВІЧ Надзея Андрэеўна, н. у 1918 у в. Лозіцы Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл., партызанка атрада № 211 імя К.К.Ракасоўскага Асіповіцкага злучэння, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

ПАЎЛЮК Іван Антонавіч, н. у 1921 у в. Андрэеўка Данецкай вобл., старшына, Ленінградскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ПАЎЛЮШЧЫК Яраслаў Уладзіміравіч, н. у 1921 у в. Заяшэцце Капыльскага р-на Мінскай вобл., ст. сяржант, Волхаўскі, 1-ы Прыбалтыйскі, 2-і, 3-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Славы II ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі».

ПАЎСЦЯНЫ Леанід Якаўлевіч, н. у 1912, маёр, Волхаўскі, Ленінградскі, 3-і Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны двума ордэнамі, адзінаццаццю медалямі.

ПАЦЁМКІН Архіп Архіпавіч, н. у 1906 у в. Папырнае Крупскага р-на Мінскай вобл., партызан атрада № 81 Крупскага р-на, радавы, 1-ы Прыбалтыйскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, двума медалямі «За адвагу».

ПАЦКЕВІЧ Сцяпан Ігнатавіч, н. у 1919 у в. Караны Асіповіцкага р-на, партызан атрада № 211

імя К.К.Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За адвагу».

ПАЦКЕВІЧ Сцяпан Калейнікавіч, н. у 1922 у в. Караны Асіповіцкага р-на, мал. сяржант, 3-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

ПАЦКЕВІЧ Уладзімір Дзмітрыевіч, н. у 1923 у в. Караны Асіповіцкага р-на, партызан атрада імя Молатава брыгады № 161, радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалём «За баявыя заслугі».

ПАЦКЕВІЧ Уладзімір Сямёнавіч, н. у 1925, партызан атрада імя К.К.Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай брыгады, яфрэйтар, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

ПЕРАВАЛАЎ Мікалай Рыгоравіч, н. у 1922 у с. Рожнеў Алтайскага краю, сяржант, Сталінградскі, Данскі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ПЕРАГУДАЎ Пётр Фядотавіч, партызан атрада імя С.М.Кірава брыгады № 161, узнагароджаны ордэнамі Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі.

ПЕСТАЎ Мікалай Іванавіч, н. у 1924 у в. Заруссеўе Ціхвінскага р-на Ленінградскай вобл., сяржант, 1-ы Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, Чырвонай Зоркі, медалямі «За вызваленне Прагі», «За перамогу над Германіяй».

ПЕЦЮРЭНКА Рыгор Рыгоравіч, н. у 1927, 2-і Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За ўзяцце Будапешта», «За вызваленне Прагі», «За перамогу над Германіяй».

ПІГУЛЕЎСКАЯ Зінаіда Максімаўна, н. у 1923 у в. Тарасавічы Асіповіцкага р-на, партызанка атрада імя К.Я.Варашылава брыгады Пархоменкі Мінскай вобл., узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

ПІГУЛЕЎСКІ Пётр Максімавіч, н. у 1926 у р.п. Татарка Асіповіцкага р-на, партызан атрада імя К.Я.Варашылава, радавы, 1-ы Беларускі, 2-і Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ПІКАЛАЎ Ціхан Міхайлавіч, н. у 1921 у г. Зямлянск Варонежскай вобл., 1-ы Украінскі, 1-ы Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

С.А.Плахоцін.

ПЛІПЕЙЧЫК Леанід Рыгоравіч, н. у 1926, радавы, 1-ы, 2-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалём «За адвагу».

ПЛІПЧУК Яфім Іовіч, н. у 1913, падпалкоўнік, Волхаўскі, Ленінградскі франты, узнагароджаны чатырма ордэнамі, васьмю медалямі.

ПІНЧУК Міхаіл Захаравіч, н. у 1922, 1-ы, 2-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За адвагу».

ПІНЧУК Фёдар Іванавіч, н. у 1919 у в. Крынка Асіповіцкага р-на, ст. сяржант, 3-і Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі».

ПЛАХОЦІН Сяргей Антонавіч, н. у 1924, радавы, 3-і Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За ўзяцце Вены», «За перамогу над Германіяй».

ПЛОТНІКАВА Вера Паўлаўна, н. у 1923 у в. Крыўцова Наўгародскай вобл., радавая, Карэльскі, 2-і Беларускі франты, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За працоўную адзнаку», «За перамогу над Германіяй».

ПОПСІК Уладзімір Васільевіч, н. у 1923 у в. Бекава Саратаўскай вобл., сяржант, Сталінградскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За адвагу».

ПРАКАПОВІЧ Мікалай Сямёнавіч, н. у 1908 у в. Вязычын Асіповіцкага р-на, партызан атрада імя С.М.Кірава, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалём «За перамогу над Германіяй».

ПРАНОВІЧ Аляксандр Андрэевіч, н. у 1926, удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, узнагароджаны ордэнамі Леніна, Працоўнага Чырвонага Сцяга, медалямі.

ПРАТАСІЧ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1924 у в. Смык Асіповіцкага р-на, радавы, 1-ы Прыбалтыйскі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Славы III ступені, двума медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

І.М.Прохараў.

Ф.М.Прохараў.

В.С.Прохарчык.

ПРОХАРАЎ Іван Мікалаевіч, н. у 1923 у в. Вязычын Асіповіцкага р-на, партызан атрада «За Савецкую Беларусь» 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, «Знак Пашаны», медалём «Партызану Айчыннай вайны» I ступені.

ПРОХАРАЎ Фёдар Міхайлавіч, маёр, намеснік камандзіра палка, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Аляксандра Неўскага, Чырвонай Зоркі.

ПРОХАРЧЫК Віктар Сямёнавіч, н. у 1914 у п. Урэчча Любанскага р-на Мінскай вобл., лейтэнант, Заходні, Сцяпны, Сталінградскі, 1-ы Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Леніна, Працоўнага Чырвонага Сцяга, Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Сталінграда», «За перамогу над Германіяй».

ПРУШКОЎСКІ Іосіф Паўлавіч, н. у 1922 у в. Кнешнічы Дзяржынскага р-на Мінскай вобл., радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ПРЫГОДЗІЧ Уладзімір Якаўлевіч, н. у 1920 у в. Пагост Салігорскага р-на Мінскай вобл., сяржант, Ленінградскі, 1-ы Беларускі, 1-ы Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй», «За перамогу над Японіяй».

ПРЫГОЦКІ Сямён Антонавіч, н. у 1916 у в. Хімное Асіповіцкага р-на, партызан атрада імя К.Я.Варашылава брыгады «Чырвоны сцяг» Пухавіцкага р-на, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» I ступені, «За перамогу над Германіяй».

ПУПАЎ Анатоль Іванавіч, н. у 1925 у в. Каменка Дароўскага р-на Кіраўскай вобл., старшына, Далёкаўсходні фронт, узнагароджаны ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй», «За працоўную доблесць».

ПУПЕЙКА Ганна Гаўрылаўна, н. у 1919 у в. Блеўчыцы Капыльскага р-на Мінскай вобл., партызанскі атрад імя С.М.Будзённага брыгады імя Фрунзе Брэсцкага р-на, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ПУХОЎСКІ Васіль Паўлавіч, н. у 1915 у в. Краі Асіповіцкага р-на, сяржант, 3-і Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ПЯСТЭНКА Сямён Мікалаевіч, н. у 1910, радавы, Паўднёва-Заходні, Сталінградскі, Сцяпны, 1-ы, 2-і Украінскія франты, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

ПЯТРОВІЧ Мікіта Аляксандравіч, н. у 1914 у в. Вяззе Асіповіцкага р-на, партызан атрада імя К.Я.Варашылава брыгады «Чырвоны сцяг», радавы, 1-ы Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, медалём «За перамогу над Германіяй».

ПЯТРОЎ Алімній Несцеравіч, н. у 1922, сяржант, 2-і, 3-і Беларускія, Украінскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Славы III ступені, Чырвонай Зоркі, медалём «За адвагу».

ПЯТРОЎ Іван Андрэевіч, н. у 1924, радавы, 2-і, 3-і Украінскія франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

ПЯТРОЎ Сяргей Пятровіч, камандзір танкавай роты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, трыма ордэнамі Чырвонай Зоркі.

ПЯТРОЎСКІ Васіль Фёдаравіч, н. у 1923 у в. Орча Асіповіцкага р-на, партызан атрада імя У.І.Леніна 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ПЯТРОЎСКІ Іван Нічыпаравіч, н. у 1924 у в. Орча Асіповіцкага р-на, партызан атрада імя У.І.Леніна 1-й Асіповіцкай брыгады, радавы, 1-ы, 2-і,

3-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

ПЯТРЫШЧАЎ Сямён Уладзіміравіч, н. у 1916, лейтэнант, Калінінскі фронт, узнагароджаны ордэнам і чатырма медалямі.

ПЯТРЭНКА Цярэнцій Цімафеевіч, капітан, начальнік сувязі эскадрыллі, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, Чырвонай Зоркі, медалямі «За ўзяцце Берліна», «За вызваленне Прагі», «За перамогу над Германіяй».

РАБАЎ Валянцін Фёдаравіч, н. у 1911 у р.п. Ялізава Асіповіцкага р-на, Ленінградскі, Карэльскі, Далёкаўсходні франты, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

РАБІНІН Аляксей Аляксандравіч, н. у 1918 у в. Крэчкава Гразавецкага р-на Валагодскай вобл., старшына, Заходні, 2-і Украінскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За абарону Адэсы», «За ўзяцце Будапешта», «За перамогу над Германіяй».

РАБКО Фёдар Іванавіч, н. у 1919, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі.

РАБЫШКА Павел Цімафеевіч, н. у 1921, камандзір аддзялення, 1-ы, 2-і Прыбалтыйскія франты, узнагароджаны ордэнамі Славы III ступені, Айчыннай вайны I ступені.

РАДЗІВІЛА Міхаіл Арцёмавіч, н. у 1921, радавы, партызанскі атрад № 214 імя М.І.Калініна 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

РАДЫЁНАЎ Міхаіл Фаміч, н. у 1923 у в. Удача Чэрыкаўскага р-на Магілёўскай вобл., ст. сяржант, 2-і Беларускі, 2-і Украінскі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалём «За адвагу», «За абарону Сталінграда», «За ўзяцце Вены», «За ўзяцце Будапешта», «За перамогу над Германіяй».

РАМАНЕНКА Іван Раманавіч, н. у 1918 у в. Пырач Руднянскага р-на Смаленскай вобл., інжынер-капітан, Калінінскі, 2-і Украінскі, Забайкальскі франты, узнагароджаны двума ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, ордэнам Чырвонай Зоркі, «Знак Пашаны», медалямі «За ўзяцце Вены», «За ўзяцце Будапешта», «За перамогу над Японіяй».

РАМАНОЎСКАЯ Ганна Раманаўна, н. у 1928 у в. Бозак Асіповіцкага р-на, партызанскі атрад № 215 імя У.І.Леніна 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За баявыя заслугі».

РАМАНЧУК Мікалай Андрэевіч, н. у 1923 у в. Вялікая Грава Асіповіцкага р-на, партызанскі атрад № 210 імя І.В.Сталіна 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

І.У.Рудзько.

РАМАНЮК Іван Мікітавіч, н. у 1922, старшына, Паўночна-Каўказскі, Прыбалтыйскі, 2-і Беларускі франты, узнагароджаны двума ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, медалём «За перамогу над Германіяй».

РАЧЫНСКІ Міхаіл Андрэевіч, н. у 1922 у г. Борзна Чарнігаўскай вобл., 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Славы III ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

РАШЧЭНЯ Іван Аляксандравіч, ст. лейтэнант, Паўднёва-Заходні, Волхаўскі, 1-ы Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, медалямі «За абарону Ленінграда», «За перамогу над Германіяй».

РОШЧЫН Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1926 у в. Навасёлкі Бабруйскага р-на, сяржант, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

РОШЧЫН Дзмітрый Мікалаевіч, н. у 1918 у в. Навасёлкі Бабруйскага р-на, сяржант, 193-і стралковы полк, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Славы III ступені, медалём «За перамогу над Германіяй».

РУБАН Міхаіл Аляксеевіч, н. у 1919 у в. Тарасавічы Асіповіцкага р-на, сяржант, Паўднёвы фронт, узнагароджаны двума ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, медалём «За перамогу над Германіяй».

РУБЛЕЎСКІ Пётр Канстанцінавіч, н. у 1920 у в. Вяззе Асіповіцкага р-на, Ленінградскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Ленінграда», «За перамогу над Германіяй».

РУДЗІНСКІ Станіслаў Вікенцьевіч, н. у 1924 у в. Карытнае Асіповіцкага р-на, партызан брыгады № 89 Мінскага злучэння, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

РУДЗЬКО Іван Усцінавіч, н. у 1920 у в. Лазовае Асіповіцкага р-на, мал. сяржант, Паўднёва-Заходні

П.С.Санковіч.

фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За баявыя заслугі».

РУДЗЬКО Уладзімір Цітавіч, н. у 1907 у в. Вязаўніца Асіповіцкага р-на, радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, двума медалямі «За адвагу», медалём «За перамогу над Германіяй».

РУДЗЬКО Фёдар Мікалаевіч, н. у 1924 у в. Пагарэлае Асіповіцкага р-на, партызан атрада № 210 імя І.В.Сталіна 1-й Асіповіцкай брыгады, радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

РУДЗЯК Мікалай Арцёмавіч, н. у 1926 у в. Сычкава Бабруйскага р-на, радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

РУСЬЕЎ Зафір Башыравіч, н. у 1912, партызанскі атрад № 753 Бабруйскай брыгады, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, двума медалямі «За баявыя заслугі», медалём «За перамогу над Германіяй».

РЫЖКОВІЧ Мікалай Герасімавіч, н. у 1924, партызанскі атрад Ізоха, 1-ы, 2-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалём «Партызану Айчыннай вайны» I ступені.

РЫЖКОВІЧ Рыгор Герасімавіч, н. у 1924, мінамётчык, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі «За ўзяцце Кёнігсберга», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

РЫМАР Андрэй Аляксандравіч, н. у 1915 у в. Алешня Ахтоўскага р-на Сумскай вобл., партызанскі атрад № 211 імя К.К.Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

РЭКІШ Аляксандр Фёдаравіч, н. у 1917 у в. Ставішча Асіповіцкага р-на, старшына, Ленінградскі, Варонежскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За абарону Ленінграда», «За перамогу над Германіяй».

РЭКІШ Іван Сяргеевіч, н. у 1923 у в. Ставішча Асіповіцкага р-на, мал. сяржант, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

САВЕЛЬЕВА Ніна Афанасьеўна, н. у 1921, радыётэлеграфіст, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За абарону Ленінграда», «За перамогу над Германіяй».

САВЕНКА Міхаіл Уладзіміравіч, н. у 1925, радавы, Ленінградскі, Прыбалтыйскі, 3-і Беларускі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За абарону Ленінграда», «За перамогу над Германіяй».

САВЯНКОЎ Іван Парфенавіч, камандзір роты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонага Сцяга, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі.

САКАЛОЎ Вадзім Паўлавіч, н. у 1926 на ст. Максаціха Цвярской вобл., 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй», «За перамогу над Японіяй».

САКАЛОЎСКІ Аляксандр Казіміравіч, н. у 1925 у в. Барсучына Бярэзінскага р-на Мінскай вобл., радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, «Знак Пашаны», медалём «За адвагу».

САМСОНАЎ Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1917 у г. Каўроў Уладзімірскай вобл., сяржант, Паўночна-Заходні, 2-і Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

САНКОВІЧ Васіль Дзмітрыевіч, н. у 1910 у в. Зашыбіна Асіповіцкага р-на, радавы, 1-ы Беларускі, 3-і Украінскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Славы III ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

САНКОВІЧ Павел Пятровіч, н. у 1924 у г. Асіповічы, партызанская брыгада № 161 Мінскага злучэння, радавы, 3-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонага Сцяга, Славы III ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

САНКОВІЧ Пётр Сяргеевіч, н. у 1914, палкоўнік, Карэльскі, Ленінградскі, Заходні, 3-і Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, двума ордэнамі Чырвонага Сцяга, медалямі «За абарону Савецкага Запаляр'я», «За абарону Ленінграда», «За ўзяцце Кёнігсберга».

САНКОВІЧ Рыгор Мікітавіч, старшы лейтэнант, Паўночна-Заходні, Сцяпны, 2-і, 3-і, 4-ы Украінскія франты, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

САНКОВІЧ Уладзімір Іванавіч, н. у 1917 у в. Зашыбіна Асіповіцкага р-на, сяржант, Заходні, 3-і Украінскі франты, партызанскі атрад «Храбрацы», узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Будапешта», «За перамогу над Германіяй».

САПУН Рыгор Ільіч, н. у 1921, Заходні, Паўднёвы, Ленінградскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, двума ордэнамі «Знак Пашаны».

САТЫШАЎ Якаў Пятровіч, н. у 1911, лейтэнант, Паўднёва-Заходні фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалём «За перамогу над Германіяй».

САФОНАЎ Сямён Міхайлавіч, н. у 1915 у в. Таўкачы Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл., лейтэнант, Паўднёва-Заходні, Крымскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней.

САХОН Іван Захаравіч, н. у 1924 у в. Вайнілава Асіповіцкага р-на, сяржант, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Славы III ступені, медалём «За перамогу над Германіяй».

СЁМКІН Вячаслаў Мікітавіч, н. у 1916, партызанскі атрад № 212 імя С.С.Сумчанкі 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонага Сцяга.

СЕМЧАНКА Якаў Данілавіч, н. у 1917, радавы, Цэнтральны, 2-і Беларускі франты, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Масквы», «За перамогу над Германіяй».

СЕРЫКАЎ Мікалай Аляксеевіч, н. у 1925 у г. Краснадар, старшына, 1-ы, 2-і Украінскія франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Будапешта», «За перамогу над Германіяй».

СЕЧЫН Дзмітрый Афанасьевіч, н. у 1926 у в. Сечына Болхаўскага р-на Арлоўскай вобл., лейтэнант, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі».

СІДАРАЎ Макар Іванавіч, н. у 1907, радавы, партызанскі атрад імя А.С.Шашуры 161-й брыгады імя Р.І.Катоўскага, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалём «За ўзяцце Берліна».

СІДАРЭНКА Мікалай Савельевіч, н. у 1926 у в. Варашылава Нікалаеўскага р-на Запарожскай вобл., старшына, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, двума медалямі «За баявыя заслугі», медалямі «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

Дз.А.Сечын.

СІКІРЖЫЦКІ Станіслаў Васільевіч, н. у 1920 у в. Карытнае Асіповіцкага р-на, сяржант, Паўночна-Заходні, 2-і Беларускі, 2-і Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

СІЛІВОНЧЫК Сцяпан Рыгоравіч, н. у 1915, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За баявыя заслугі».

СІМАНОВІЧ Іван Паўлавіч, н. у 1918 у в. Малая Гарожа Асіповіцкага р-на, радавы, палявы армейскі склад № 2352, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За баявыя заслугі».

СІМАНОВІЧ Мікалай Конанавіч, н. у 1926 у в. Малая Гарожа Асіповіцкага р-на, ст. сяржант вайсковай часці 21924, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

СІМАНОВІЧ Міхаіл Іванавіч, н. у 1922 у в. Малая Гарожа Асіповіцкага р-на, партызанскі атрад № 211 імя К.К.Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

СІНЬКЕВІЧ Кузьма Палікарпавіч, н. у 1915 у в. Курэйшына Сенненскага р-на Віцебскай вобл., маёр, Сталінградскі, 1-ы, 2-і Украінскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За абарону Сталінграда», «За перамогу над Германіяй».

СІНЯЎСКІ Віталь Ігнатавіч, н. у 1922, сяржант, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам «Айчыннай вайны II ступені», медалём «За адвагу».

СКОРЫ Іван Севасцьянавіч, н. у 1922 у в. Цербуны Старадарожскага р-на Мінскай вобл., партызанскі атрад імя Ф.Э.Дзяржынскага 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За працоўную доблесць», «За перамогу над Германіяй».

А.А.Скрыпчанка.

А.І.Снігір.

СКРЫГАН Міхаіл Лазаравіч, н. у 1923 у в. Чучча Асіповіцкага р-на, сяржант, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

СКРЫГАН Міхаіл Раманавіч, н. у 1924 у в. Чучча Асіповіцкага р-на, радавы, 2-і, 3-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Славы III ступені, медалём «За перамогу над Германіяй».

СКРЫПЧАНКА Андрэй Аляксеевіч, н. у 1918 у с. Андрэеўка Роменскага р-на Сумскай вобл., маёр, Волхаўскі, Паўночна-Заходні, 3-і Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

СКРЫПЧЫНСКІ Юрый Аляксандравіч, палкоўнік, камандзір артпалка, узнагароджаны двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалём «За баявыя заслугі».

СЛАНЧЭЎСКІ Антон Віктаравіч, н. у 1922 у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на, партызанскі атрад «За Савецкую Радзіму» 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Славы III ступені.

СМАЛЬ Пётр Сцяпанавіч, н. у 1926, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней.

СМІРНОЎ Аляксей Сямёнавіч, н. у 1925, 2-і Беларускі, 2-і Украінскі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Будапешта».

СМІРНОЎ Мікіта Іванавіч, н. у 1914, Забайкальскі фронт, узнагароджаны ордэнамі Чырвонага Сцяга, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі.

СМЯТАНА Уладзімір Гаўрылавіч, н. у 1922 у в. Нікалаеўка Казанскага р-на, сяржант, 3-і Украінскі, 3-і Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Леніна, Славы III ступені.

СНІГІР Аляксандр Іванавіч, н. у 1917, капітан, 3-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, двума медалямі «За баявыя заслугі», медалём «За абарону Масквы».

СПАСКІ Міхаіл Іванавіч, н. у 1918 у в. Лівадка Дубенскага р-на, капітан, 1-ы, 2-і Прыбалтыйскія, Паўночна-Каўказскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Аляксандра Неўскага, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалём «За перамогу над Германіяй».

СТАЛЯРОЎ Іван Пракопавіч, н. у 1926 у в. Ходасавічы Рагачоўскага р-на Гомельскай вобл., мал. сяржант, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За працоўную адзнаку», «За перамогу над Германіяй».

СТАЛЯРОЎ Міхаіл Антонавіч, н. у 1924 у в. Лука Асіповіцкага р-на, партызанская брыгада № 161, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

СТАРАВОЙТАЎ Леанід Парфенавіч, н. у 1917 у в. Рэчыца Чэрыкаўскага р-на, маёр, 3-я гвардзейская дывізія, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Японіяй».

СТАРЖЫНСКІ Ігнат Аляксандравіч, н. у 1914, механік, 1-ы Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Будапешта», «За перамогу над Германіяй».

СТАШЭЎСКІ Леанід Фёдаравіч, н. у 1925, радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Славы III ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

СТРОК Мікалай Кандратавіч, н. у 1919, радавы, Цэнтральны, Заходні, 1-ы Беларускі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

СТРУЧКОЎ Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1923, радавы 100-й стралковай дывізіі, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, двума медалямі «За адвагу», медалём «За перамогу над Германіяй».

СТУГАРАЎ Данііл Іванавіч, н. у 1910, Бранскі, Заходні, Паўночна-Заходні франты, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

СТУГАРОВА Ганна Іванаўна, н. у 1918, радавая, 3-і Украінскі фронт, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

СТЭЛЬМАХ Афанасій Фёдаравіч, н. у 1923, радавы, партызанскі атрад № 210 імя Сталіна 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За доблесную працу», «За перамогу над Германіяй».

СТЭЛЬМАХ Іван Аляксандравіч, н. у 1924 у в. Лазовае Асіповіцкага р-на, партызанскі атрад № 210 імя І.В.Сталіна 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

СТЭЛЬМАХ Іван Канстанцінавіч, н. у 1904, радавы, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За абарону Масквы», «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

СТЭЛЬМАХ Іван Макаравіч, н. у 1912, палкоўнік, ганаровы грамадзянін г. Асіповічы, удзельнік партызанскага руху, начальнік аператыўна-чэкісцкай групы, узнагароджаны ордэнамі Леніна, Чырвонай Зоркі.

СТЭЛЬМАХ Канстанцін Якаўлевіч, н. у 1925 у в. Лазовае Асіповіцкага р-на, радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

СУГАКА Дзям'ян Аляксеевіч, н. у 1916, партызанскі атрад імя У.І.Леніна, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Славы III ступені.

СУГАКА Іларыён Ціханавіч, н. у 1909, танкіст, 64-ы асобны танкавы батальён 58-й танкавай дывізіі, 1-ы Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

СУГАКА Рыгор Карпавіч, н. у 1926 у в. Камарына Асіповіцкага р-на, радавы, 409-ы стралковы полк, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

СУГАКОВА Марыя Антонаўна, н. у 1918 у в. Лапічы Асіповіцкага р-на, партызанскі атрад «Полымя», узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

СУДЗІЛОЎСКІ Афанасій Ціханавіч, н. у 1920 у в. Ліпаўка Смаленскай вобл., капітан, Ленінградскі, Заходні, 3-і Беларускі, Далёкаўсходні фронты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі».

СУДНІК Міхаіл Юльянавіч, н. у 1914 у в. Аступішча Слуцкага р-на Мінскай вобл., яфрэйтар, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За вызваленне Варшавы», «За перамогу над Германіяй».

СУРАВЕЦ Іван Іванавіч, н. у 1920 у в. Матавіла Асіповіцкага р-на, радавы, 2-і Украінскі, Сталінградскі фронты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За абарону Сталінграда», «За перамогу над Германіяй».

І.А.Стэльмах.

СУРАВЕЦ Іван Паўлавіч, радавы, Паўднёвы, Сцяпны, Варонежскі, 1-ы, 2-і Украінскія франты, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

СУРАВЕЦ Іван Рыгоравіч, н. у 1915 у в. Асяродак Асіповіцкага р-на, радавы, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

СУРАВЕЦ Міхаіл Афанасьевіч, н. у 1923 у в. Заельнік Асіповіцкага р-на, партызанскі атрад № 214 імя М.І.Калініна 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

СУХАМЛІНАЎ Мікалай Кузьміч, н. у 1921 у в. Аляксееўка Карачанскага р-на Белгародскай вобл., лейтэнант, Паўднёва-Заходні, Закаўказскі, 3-і Украінскі франты, узнагароджаны двума ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі «За ўзяцце Будапешта», «За перамогу над Германіяй».

СУШКО Аляксандр Пятровіч, н. у 1929 у в. Ліпень Асіповіцкага р-на, партызанскі атрад № 211 імя К.К.Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Працоўнага Чырвонага Сцяга, «Знак Пашаны».

СЫЦЬКО Аляксандр Сямёнавіч, Паўднёва-Заходні, Бранскі, Варонежскі, 1-ы Украінскі франты, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

СЯМЁНАЎ Рыгор Васільевіч, н. у 1926 у в. Арэхі Віцебскага р-на, радавы, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалём «За адвагу».

СЯМЁНАЎ Яўген Паўлавіч, н. у 1925 у в. Майскае Крупскага р-на Мінскай вобл., радавы, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, «Знак Пашаны», медалём «За адвагу».

СЯРГЕЕЎ Валянцін Васільевіч, фельчар палка, узнагароджаны ордэнам Чырвонага Сцяга.

СЯРГЕЙЧЫК Уладзімір Васільевіч, н. у 1922 у в. Ягаднае Асіповіцкага р-на, яфрэйтар, 1-ы

І.В.Тарасаў.

Р.М.Тарасаў.

Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За адвагу».

СЯЎРУК Павел Антонавіч, н. у 1921 у в. Баравуха Слуцкага р-на, партызанская брыгада імя С.М.Кірава, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «Партызану Айчыннай вайны» II ступені.

ТАМІЛЬЦАЎ Іван Фёдаравіч, н. у 1923, Сцяпны фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалём «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ТАРАСАЎ Ілья Васільевіч, н. у 1922, Паўднёва-Заходні, Паўночна-Заходні, Цэнтральны, 2-і Беларускі франты, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, двума медалямі «За баявыя заслугі», медалямі «За абарону Сталінграда», «За вызваленне Варшавы».

ТАРАСАЎ Рыгор Мікалаевіч, н. у 1925, старшына, Заходні, 1-ы, 2-і, 3-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнамі Славы III ступені, Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ТАРАСЁНАК Міхаіл Данілавіч, н. у 1925, ст. сяржант, 2-і, 3-і Украінскія франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Будапешта», «За ўзяцце Вены», «За перамогу над Германіяй».

ТАТАРКІН Мікалай Маркавіч, н. у 1910, ст. лейтэнант, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалём «За перамогу над Германіяй».

ТАТАРКІНА Лідзія Данілаўна, н. у 1918, партызанскі атрад № 215 імя У.І.Леніна 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

ТКАЧЭНКА Кацярына Васільеўна, н. у 1918, старшына, 2-і, 4-ы Украінскія франты, узнагароджана ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней.

ТКАЧЭНКА Сцяпан Іванавіч, н. у 1921, Паўднёва-Заходні, 2-і Украінскі франты, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

ТРАНІН Мікалай Паўлавіч, н. у 1924, ст. сяржант, 1-ы Далёкаўсходні фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ТРАПЯНОК Іван Сцяпанавіч, н. у 1924, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ТРАФІМАЎ Мікалай Іванавіч, н. у 1923, Бранскі, Варонежскі, 1-ы, 3-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалём «За баявыя заслугі».

ТРОЦКІ Канстанцін Мікітавіч, н. у 1909, партызанскі атрад «Полымя» брыгады «Полымя», 2-і Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнам Славы III ступені, медалямі «За адвагу», «Партызану Айчыннай вайны» II ступені.

ТРЫБУШЭЎСКІ Пётр Пятровіч, н. у 1921, 3-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ТРЫГУБОВІЧ Аляксандр Ігнатавіч, н. у 1914, партызанскі атрад імя М.Ф.Гастэлы брыгады «Чырвоны сцяг», узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

УДАВЕНКА Зінаіда Трафімаўна, н. у 1928, партызанская брыгада № 277 Клічаўскага злучэння, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «Партызану Айчыннай вайны» II ступені.

УЛАСАЎ Аляксей Іванавіч, н. у 1926, радавы, 2-і Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі».

УПЕХАЎ Пётр Кірылавіч, н. у 1926, Ленінградскі фронт, узнагароджаны ордэнам Славы III ступені.

УСАТЫ Кузьма Пятровіч, н. у 1909, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За вызваленне Варшавы», «За перамогу над Германіяй».

УСЦІНОВІЧ Віктар Лявонцьевіч, н. у 1913, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені.

УСЦЮГОЎ Павел Андрэевіч, н. у 1920, памочнік камандзіра ўзвода, тэхнік-лейтэнант, Паўночна-Заходні, Цэнтральны, 2-і Украінскі, 1-ы Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, Славы I і II ступеней, медалямі «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ФАЛЬКОЎСКІ Антон Адольфавіч, н. у 1916, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Славы III ступені, Айчыннай вайны I ступені.

ФАЦЕЕЎ Мікалай Афанасьевіч, н. у 1917, сяржант, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, двума медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

ФЕДЗІЧКІН Аляксандр Аляксеевіч, н. у 1925, старшына, Данскі, 1-ы, 2-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, Чырвонай Зоркі, двума медалямі «За адвагу», двума медалямі «За баявыя заслугі», медалямі «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ФЕДЧАНКА Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1919, падпалкоўнік, Сталінградскі, 4-ы Украінскі, 1-ы Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Масквы», «За абарону Сталінграда», «За вызваленне Варшавы».

ФЁДАРАВА Наталля Емяльянаўна, н. у 1920, 278-ы асобны партызанскі атрад 2-й Клічаўскай брыгады, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ФІЛАТАЎ Мікалай Іванавіч, н. у 1924, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

ФІЛОНЧЫК Іван Лявонцьевіч, н. у 1926, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За адвагу».

ФІНСКІ Якаў Аляксандравіч, н. у 1902, 3-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За ўзяцце Кёнігсберга».

ФІСЬКО Раман Цімафеевіч, н. у 1909, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Славы III ступені.

ФРОЛКІН Мікалай Іванавіч, н. у 1921, ст. сяржант, 2-і Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Будапешта», «За перамогу над Германіяй».

ФРЭНКЕЛЬ Надзея Зусьеўна, н. у 1918, Заходні, 1-ы Беларускі, Варонежскі франты, узнагароджана ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Адэсы», «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна».

ХАЛАДОК Павел Яфімавіч, н. у 1917, сяржант, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, двума медалямі «За адвагу».

ХАМЯНОК Анатоль Ігнатавіч, н. у 1924, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Славы III ступені.

ХАМЯНОК Рыгор Андрэевіч, н. у 1923, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны двума медалямі «За адвагу».

А.А.Федзічкін.

А.М.Федчанка.

Н.З.Фрэнкель.

І.Х.Харужэнка.

ХАМЯНОК Рыгор Андрэевіч, н. у 1923, 3-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За адвагу».

ХАРУЖЭНКА Іван Харытонавіч, н. у 1925, сяржант, 1-ы, 2-і Украінскія франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, двума медалямі «За баявыя заслугі».

ХАРЫТОНАЎ Павел Іванавіч, н. у 1918, мал. лейтэнант, Паўднёвы, 1-ы Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

ХАРЫТОНАЎ Сцяпан Анціпавіч, н. у 1921, старшына, Заходні, Бранскі, 2-і, 3-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнамі Славы III ступені, Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, «Знак Пашаны», медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

ХІЧЭЎСКАЯ Ніна Назараўна, н. у 1920, партызанскі атрад № 212 імя С.С.Сумчанкі 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ХІЧЭЎСКІ Антон Антонавіч, н. у 1926, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

І.І.Хічэўскі.

А.Я.Цяслёнак.

ХІЧЭЎСКІ Іван Іосіфавіч, н. у 1919, партызанскі атрад № 212 імя С.С.Сумчанкі 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, Айчыннай вайны II ступені, двума медалямі «За адвагу».

ХЛУС Мікалай Іванавіч, н. у 1924, партызанскі атрад № 210 імя І.В.Сталіна 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ХОМІЧ Мікалай Піліпавіч, н. у 1922, Паўднёва-Заходні фронт, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалём «За баявыя заслугі».

ХОЦІНСКІ Пётр Паўлавіч, н. у 1922, Сталінградскі, Цэнтральны франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За абарону Сталінграда», «За перамогу над Германіяй».

ХРУЦКІ Уладзімір Яфімавіч, н. у 1926, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Славы III ступені, Айчыннай вайны I ступені.

ЦАРКОЎ Васіль Рыгоравіч, н. у 1915, лейтэнант, 1-ы Беларускі, 2-і Украінскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Ленінграда», «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ЦАРКОЎНІКАЎ Іван Іванавіч, н. у 1923, маёр, Калінінскі, Ленінградскі, Волхаўскі, 1-ы Беларускі, 3-і Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Ленінграда», «За ўзяцце Берліна», «За вызваленне Варшавы», «За перамогу над Германіяй».

ЦАРОЎ Мікалай Якаўлевіч, н. у 1927, лейтэнант, Заходні, Сталінградскі, 2-і Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За абарону Сталінграда», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

ЦВЫРКО Іосіф Ігнатавіч, н. у 1915, маёр, 1-я польская армія, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, «Знак Пашаны», двума сярэбранымі крыжамі, медалямі «За баявыя заслугі», «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ЦЕРАШ Мікалай Антонавіч, н. у 1922, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалём «За перамогу над Германіяй».

ЦІХАНАЎ Іван Ігнатавіч, н. у 1923, 2-і Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнамі Чырвонага Сцяга, Славы III ступені, Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За абарону Сталінграда», «За перамогу над Германіяй», «За перамогу над Японіяй».

ЦІШКІН Сяргей Іванавіч, н. у 1923, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, двума медалямі «За адвагу», медалямі «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй», «За ўзяцце Берліна».

ЦЫВІН Арон Барысавіч, н. у 1906, Усходні фронт, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

ЦЫГАНКОЎ Васіль Данілавіч, н. у 1921, Паўночны фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ЦЯЛЬНОК Уладзімір Сяргеевіч, н. у 1927, 3-і Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За адвагу».

ЦЯСЛЁНАК Андрэй Якаўлевіч, н. у 1922, партызанскі атрад № 755 12-й кавалерыйскай брыгады імя І.В.Сталіна, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За баявыя заслугі».

ЦЯСЛЁНАК Васіль Паўлавіч, н. у 1919, 1-ы Беларускі, 1-ы Украінскі франты, узнагароджаны ордэнамі Славы III ступені, Айчыннай вайны II ступені, медалём «За адвагу».

ЧАЙКОЎСКІ Валянцін Фёдаравіч, н. у 1910, Далёкаўсходні фронт, узнагароджаны медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За перамогу над Японіяй».

ЧАКАЛАЎ Барыс Анатольевіч, н. у 1923, 1-ы Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За ўзяцце Вены», «За ўзяцце Берліна».

ЧАРАПКОЎ Захар Іванавіч, н. у 1907, Ленінградскі фронт, узнагароджаны медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Ленінграда».

ЧАРВЯКОЎ Пётр Іванавіч, н. у 1924, сяржант, 1-ы Прыбалтыйскі, 3-і Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Берліна», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

ЧАРНАВЕЦ Рыгор Сцяпанавіч, н. у 1919, маёр, Калінінградскі фронт, узнагароджаны ордэнамі Чырвонага Сцяга, Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай

Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ЧАРОПКА Генадзь Іванавіч, н. у 1917, партызанскі атрад № 44 брыгады «За Радзіму» імя А.К.Флегантава, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

ЧАРОПКА Іван Афанасьевіч, н. у 1927, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ЧАРОПКА Іван Пятровіч, н. у 1923, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі.

ЧАРОПКА Леанід Пятровіч, н. у 1932, партызанскі атрад № 211 імя К.К.Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны медалём «Партызану Айчыннай вайны» II ступені.

ЧАРОПКА Марыя Антонаўна, н. у 1923, партызанскі атрад № 309 імя С.М.Кірава Асіповіцкай ваенна-аператыўнай групы, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За баявыя заслугі».

ЧАРОПКА Мікалай Якаўлевіч, н. у 1924, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ЧАРОПКА Сямён Мікалаевіч, н. у 1909, партызанскі атрад № 211 імя К.К.Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

ЧАРОПКА Сяргей Лявонцьевіч, н. у 1911, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

ЧАСНІЧЭНКА Мікалай Фёдаравіч, н. у 1926, 3-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Берліна», «За вызваленне Прагі», «За перамогу над Германіяй».

ЧОРНЫ Аляксей Іванавіч, н. у 1926, 3-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ЧОРНЫ Іван Іосіфавіч, н. у 1919, Заходні, Ленінградскі франты, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі «За абарону Масквы», «За абарону Ленінграда».

ЧОРНЫ Трафім Іванавіч, н. у 1926, 3-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

ЧУЛКОЎ Васіль Аляксандравіч, н. у 1922, Данскі, 2-і, 3-і Украінскія франты, узнагароджаны медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі».

І.А.Чырун.

В.А.Шамін.

ЧЫГІЛЕЙЧЫК Канстанцін Анісімавіч, н. у 1918, Паўночна-Заходні, Ленінградскі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Ленінграда», «За перамогу над Германіяй».

ЧЫГІЛЕЙЧЫК Міхаіл Пятровіч, н. у 1913, Паўднёва-Заходні, 1-ы Украінскі, 3-і Беларускі франты, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалём «За ўзяцце Кёнігсберга».

ЧЫРУН Іван Адамавіч, н. у 1919, капітан, Паўночна-Заходні, 1-ы Украінскі франты, узнагароджаны ордэнамі Кастрычніцкай Рэвалюцыі, Айчыннай вайны I ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, «Знак Пашаны», медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Берліна», «За вызваленне Прагі», «За перамогу над Германіяй».

ЧЫЧЭРЫН Уладзімір Паўлавіч, н. у 1926, Ленінградскі, 2-і Прыбалтыйскі, 2-і Беларускі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За адвагу».

ЧЭРНІК Антон Васільевіч, н. у 1910, 1-ы, 2-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнамі Славы III ступені, Айчыннай вайны I ступені.

ШАБАЛКАЎ Канстанцін Фёдаравіч, н. у 1926, Забайкальскі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Японіяй».

ШАВЯЛЕНКА Пётр Якаўлевіч, н. у 1925, 3-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За баявыя заслугі».

ШАДУРА Мікалай Раманавіч, н. у 1913, Ленінградскі, 1-ы Украінскі, 3-і Беларускі франты, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

ШАЛЯГІН Міхаіл Емяльянавіч, п. у 1922, партызанскі атрад «За Савецкую Беларусь» брыгады «Навальніца», узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» I ступені, «За вызваленне Варшавы».

ШАМІН Васіль Аляксеевіч, н. у 1909, капітан, Бранскі, 2-і Прыбалтыйскі, 1-ы Украінскі франты, узнагароджаны двума ордэнамі Чырвонага Сцяга, Ай-

У.К.Шаўцоў.

І.Р.Шаўчэнка.

М.І.Шостак.

А.П.Шпілеўская.

чынай вайны I ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ШАМОК Аляксандр Андрэевіч, н. у 1918, радавы, 1-ы, 2-і, 3-і Украінскія франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны III ступені, медалямі «За абарону Сталінграда», «За абарону Кіева», «За ўзяцце Будапешта», «За перамогу над Германіяй».

ШАПЛЯК Данііл Мікалаевіч, н. у 1911, Фінскі, 2-і Беларускі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалём «За адвагу».

ШАПЛЯК Уладзімір Барысавіч, н. у 1923, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Славы III ступені.

ШАРАМЕТ Пётр Іванавіч, н. у 1924, 1-ы Беларускі фронт, партызанскі атрад № 212 імя С.С.Сумчанкі 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, медалём «Партызану Айчыннай вайны» II ступені.

ШАЎЦОЎ Уладзімір Кліменцьевіч, н. у 1922, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ШАЎЧУК Фёдар Міхайлавіч, н. у 1923, 2-і, 3-і Украінскія франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Будапешта», «За перамогу над Германіяй».

ШАЎЧЭНКА Іван Рыгоравіч, н. у 1927, ваенны працаўнік тыла, старшына, узнагароджаны медалём «За баявыя заслугі».

ШВАНОК Павел Андрэевіч, н. у 1924, партызанскі атрад імя В.М.Молатава 2-й Мінскай брыгады, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ШВЕД Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1921, 2-і, 3-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ШКАТУЛА Вольга Рыгораўна, н. у 1926, партызанскі атрад № 215 імя У.І.Леніна Асіповіцкай ваенна-аператыўнай групы, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «Партызану Айчыннай вайны» II ступені.

ШКОР Мікалай Акімавіч, н. у 1916, лейтэнант, Калінінградскі, 3-і Украінскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ШКУТКО Андрэй Мікалаевіч, н. у 1910, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

ШОСТАК Міхаіл Ігнатавіч, н. у 1921, маёр, Паўночна-Заходні, Калінінградскі, 3-і Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Чырвонага Сцяга, Аляксандра Неўскага, Айчыннай вайны I і II ступеней, Чырвонай Зоркі, медалямі «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

ШПАК Васіль Іванавіч, н. у 1915, 2-і Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За баявыя заслугі».

ШПАК Фёдар Пятровіч, н. у 1913, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Славы III ступені, Чырвонай Зоркі.

ШПІЛЕЎСКАЯ Алена Пятроўна, н. у 1923, Ленінградскі, 1-ы Украінскі франты, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, двума медалямі «За баявыя заслугі», медалём «За перамогу над Германіяй».

ШПІЛЕЎСКІ Альфонс Леанідавіч, н. у 1919, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, двума сярэбранымі крыжамі Польшчы, медалямі «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна».

ШПІЛЕЎСКІ Антон Леанардавіч, н. у 1919, старшы лейтэнант, Паўночна-Заходні, Ленінградскі, 1-ы Украінскі франты, узнагароджаны ордэнамі I і II ступеней, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За абарону Ленінграда», «За перамогу над Германіяй».

ШПІЛЕЎСКІ Вячаслаў Іосіфавіч, н. у 1925, партызанскі атрад № 212 імя С.С.Сумчанкі 1-й

Асіповіцкай брыгады, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна», «За перамогу над Германіяй».

ШУЛЬГІН Мітрафан Ярмілавіч, н. у 1923, капітан, Ленінградскі, 1-ы Украінскі, 2-і Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі.

ШУЛЬЦ Іван Карлавіч, н. у 1908, партызанскі атрад № 754 12-й кавалерыйскай брыгады імя І.В.Сталіна, узнагароджаны медалямі «Партызану Айчыннай вайны» I і II ступеней.

ШУМІЛАЎ Пётр Мікалаевіч, н. у 1922, Каўказскі фронт, узнагароджаны ордэнам Славы III ступені, двума медалямі «За баявыя заслугі».

ШУСЦІКАЎ Аркадзь Данілавіч, н. у 1924, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За адвагу».

ШУХАЎ Кузьма Сцяпанавіч, н. у 1911, Заходні, Паўночна-Заходні, 2-і Украінскі франты, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалём «За адвагу».

ШЧАГЛОЎ Іван Ціханавіч, н. у 1920, Заходні, Варонежскі, 1-ы Украінскі франты, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

ШЧАГЛОЎ Палікарп Пятровіч, н. у 1917, Цэнтральны фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалём «За баявыя заслугі».

ШЧАРБІНА Аляксей Рыгоравіч, н. у 1925, 2-і Украінскі фронт, узнагароджаны двума ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За ўзяцце Будапешта», «За перамогу над Германіяй».

ШЧЭРБІК Пётр Міхайлавіч, н. у 1924, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Славы III ступені, двума медалямі «За адвагу», медалём «За баявыя заслугі».

ШЫДЛОЎСКІ Максім Емяльянавіч, н. у 1908, Заходні, Цэнтральны франты, узнагароджаны медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Масквы».

ШЫЛАЎ Аляксандр Андрэевіч, н. у 1924, 2-і, 3-і Беларускія франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, двума медалямі «За адвагу», медалём «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Кёнігсберга».

ШЫЛІН Пётр Іванавіч, н. у 1909, партызанскі атрад № 210 імя І.В.Сталіна 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонага Сцяга, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» I і II ступеней, «За перамогу над Германіяй».

ШЫШКЕВІЧ Уладзімір Максімавіч, н. у 1926, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

ШЫШКІН Ільля Цімафеевіч, н. у 1920, малодшы лейтэнант, 3-і Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

Антон Леанардавіч Шпілеўскі.

ШЫШКО Эдуард Фларыянавіч, н. у 1926, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За адвагу», «За перамогу над Германіяй».

ШЫШМАКОЎ Павел Паўлавіч, н. у 1919, Заходні, Цэнтральны франты, узнагароджаны двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалём «За баявыя заслугі».

ШЫШОНАК Уладзімір Мікітавіч, н. у 1923, 1-ы Прыбалтыйскі фронт, партызанскі атрад № 210 імя І.В.Сталіна 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны ордэнамі Славы III ступені, Айчыннай вайны II ступені, медалём «За баявыя заслугі».

ШЭНКЕР Яфім Барысавіч, н. у 1922, 1-ы Беларускі, 3-і Украінскі франты, узнагароджаны ордэнам Аляксандра Неўскага.

ЮР'ЕЎ Валянцін Фёдаравіч, н. у 1924, Паўднёва-Заходні, Сцяпны, Варонежскі, 2-і Украінскі франты, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Берліна».

ЮРКАВЕЦ Міхаіл Канстанцінавіч, н. у 1918, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй».

ЮРКАВЕЦ Софія Баляславаўна, н. у 1920, сувязная, партызанскі атрад № 212 імя С.С.Сумчанкі 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «Партызану Айчыннай вайны» I ступені.

ЮРУСАВА Ніна Андрэеўна, н. у 1922, партызанскі атрад № 211 імя К.К.Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй».

ЮРУСАЎ Пётр Іванавіч, н. у 1910, старшына, партызанскі атрад № 211 імя К.К.Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай брыгады, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «Партызану Айчыннай вайны» I ступені, «За перамогу над Германіяй».

ЮШКЕВІЧ Мікалай Эдмундавіч, н. у 1922, партызанскі атрад імя М.І.Кутузава 2-й Мінскай брыгады, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За адвагу», «Партызану Айчыннай вайны» I ступені, «За перамогу над Германіяй».

ЯГОРАЎ Аляксандр Васільевіч, н. у 1925, радавы, 1-ы Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За баявыя заслугі».

ЯГОРАЎ Мікалай Іванавіч, н. у 1915, радавы, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За баявыя заслугі».

ЯКУБЗОН Мірон Сямёнавіч, н. у 1920, капітан, Бранскі, Калінінскі, 2-і Прыбалтыйскі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ЯКУНІН Іван Іванавіч, н. у 1923, капітан, Цэнтральны, 1-ы Украінскі, 2-і Беларускі франты, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалём «За перамогу над Германіяй».

ЯКУШАЎ Іван Пятровіч, н. у 1909, Заходні, Цэнтральны франты, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, двума медалямі «За адвагу», медалём «За абарону Масквы».

ЯРШОЎ Аляксандр Ільіч, н. у 1924, 2-і Беларускі фронт, узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней.

ЯСЕНКА Анатоль Зіноўевіч, н. у 1918, 1-ы Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалём «За баявыя заслугі».

ЯСКЕВІЧ Адам Мікітавіч, н. у 1926, сяржант, 3-і Украінскі фронт, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалём «За адвагу».

ЯФІМАЎ Мікалай Пятровіч, н. у 1921, мал. сяржант, Сталінградскі фронт, 39-ы асобны дывізіённы браняпоезд, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За адвагу».

ЯШЧАК Надзея Іванаўна, н. у 1923, 2-і Беларускі фронт, узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй».

ЯШЧАК Юрый Міхайлавіч, н. у 1919 у г. Уфа, сяржант, Заходне-Сібірская, Ленінградская ваенная акругі, Заходні фронт, Арлоўская ваенная акруга, узнагароджаны медалямі «За баявыя заслугі», «За абарону Масквы», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй», «За доблесную працу».

* * *

ГАРАДЗЕЦКІ Аляксандр Антонавіч, н. у 1907, в. Селішча, на фронце з 1941, стралок, інвалід вайны, узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені.

Падрыхтавалі П.С.Качановіч, М.М.Малаковіч.

АХВЯРЫ ВАЙНЫ

Загінуўшыя партызаны, падпольшчыкі, асобы, якія садзейнічалі партызанскаму і антыфашысцкаму падполлю, члены іх сем'яў і мірныя жыхары — ахвяры фашысцкага тэрору

ГОРАД АСІПОВІЧЫ

АЗЕРАКІН Лазар Калінын, расстраляны ў маі 1944 каля в. Цяплухі за сувязь з партызанамі.

АКУЛІЧ Раман Міхайлавіч, н. у 1924, намеснік палітрука 752-га партызанскага атрада 1-й Бабруйскай брыгады, загінуў 9.3.1943.

АРЦЮХОВІЧ Уладзімір Афанасьевіч, н. у 1926, партызан атрада імя Дзяржынскага 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, прапаў без вестак у красавіку 1944.

БАРАЗНА Павел Нічыпаравіч, партызан.

БАРАЗНА Уладзімір Нічыпаравіч, партызан.

БРЫТВІЧ Кірыл Антонавіч, н. у 1914, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай брыгады, расстраляны ў маі 1942, пахаваны каля в. Цяплухі.

ВЕРАШЧАГІН Тарас Данілавіч, н. у 1893, мірны жыхар, расстраляны ў кастрычніку 1941.

ВЕРНІКОЎСКІ Браніслаў Адамавіч, партызан, загінуў 15.12.1943, пахаваны ў Пухавіцкім р-не Мінскай вобласці.

ГАРЭЛІК Аляксандр Маркавіч, н. у 1939, мірны жыхар, расстраляны 5.2.1942, пахаваны ў г. Асіповічы.

ГАРЭЛІК Уладзімір Маркавіч, н. у 1929, мірны жыхар, расстраляны 5.2.1942, пахаваны ў г. Асіповічы.

ГАРЭЛІК Цыля, н. у 1901, мірны жыхар, расстраляна 5.2.1942, пахавана ў г. Асіповічы.

ГЛЕБАЎ Іван Іванавіч, партызан.

ДЗЯНІСАВА Лілія Аляксееўна, н. у 1936, мірны жыхар, расстраляна ў 1943, пахавана ў г. Талачын Віцебскай вобласці.

ДЗЯНІСАЎ Аляксей, н. у 1913, мірны жыхар, расстраляны ў 1943, пахаваны ў г. Талачын Віцебскай вобласці.

ДОЎГАЛЬ Павел Іванавіч, партызан.

ДУРЭЦ Любоў Навумаўна, н. у 1905, загінула 11.10.1941, мірны жыхар, пахавана ў г. Асіповічы.

ДУРЭЦ Хана Зелікаўна, н. у 1931, мірны жыхар, расстраляна 11.10.1941, пахавана ў г. Асіповічы.

ДУРЭЦ Хая Зелікаўна, н. у 1929, мірны жыхар, расстраляна 11.10.1941, пахавана ў г. Асіповічы.

ЖУК Георгій Кліменцьевіч, н. у 1922, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай брыгады, загінуў 17.10.1943, пахаваны каля в. Лазовае.

ЖУК Рыгор Клімавіч, н. у 1921, партызан, загінуў 23.2.1944, пахаваны ў Асіповіцкім р-не.

КАЗЯВА Аляксандр Афанасьевіч, н. у 1929, партызан атрада імя Шашуры 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў у маі 1944.

КАМІСАРЧЫК Таццяна Якаўлеўна, н. у 1914, мірны жыхар, расстраляна ў 1943, пахавана ў г. Талачын Віцебскай вобласці.

КВЯТКО Канстанцін Аляксандравіч, н. у 1921, партызан, загінуў 25.8.1943, пахаваны ў Рэчыцкім р-не.

КІРТЫМАНАЎ Уладзімір Іванавіч, н. у 1913, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, расстраляны ў верасні 1943, пахаваны ў г. Асіповічы.

КЛАПЕР Якаў Майсеевіч, н. у 1898, мірны жыхар, загінуў 5.2.1942, пахаваны ў г. Асіповічы.

КОВАЛЬ Ганна Іванаўна, н. у 1923 у г. Кіеў, партызанка, загінула ў ліпені 1942.

КОВАЛЬ Іван Іванавіч, партызан.

КРОТ Канстанцін Сцяпанавіч, н. у 1916, мірны жыхар, расстраляны ў 1941, пахаваны ў г. Асіповічы.

КРУМЕР Барыс, мірны жыхар, расстраляны ў 1941, пахаваны ў г. Асіповічы.

КРУЧЫЦКІ Мікалай Сцяпанавіч, н. у 1911,

начальнік штаба партызанскага атрада, загінуў 7.4.1944, пахаваны ў Петрыкаўскім р-не.

ЛАПАТКА Пётр Васільевіч, н. у 1910, партызан партызанскай брыгады Каралёва, загінуў 1.7.1944, пахаваны ў г. Асіповічы.

ЛЕВІН Гірша Хаімавіч, мірны жыхар, расстраляны ў 1941, пахаваны ў г. Асіповічы.

ЛЕВІНА Мая (Раіса) Гіршаўна, мірны жыхар, расстраляна ў 1941, пахавана ў г. Асіповічы.

ЛЕВІНА Хана Гілераўна (Яўсееўна), мірны жыхар, расстраляна ў 1941, пахавана ў г. Асіповічы.

ЛЕМЕШ Міхаіл Фёдаравіч, партызан.

ЛІЎШЫЦ Роза Аронаўна, н. у 1900, мірны жыхар, расстраляна ў 1941, пахавана ў г. Асіповічы.

ЛІЎШЫЦ Саламон Ісакавіч, н. у 1895, мірны жыхар, расстраляны ў кастрычніку 1941, пахаваны ў г. Асіповічы.

ЛІЎШЫЦ Самуіл Саламонавіч, н. у 1927, мірны жыхар, расстраляны ў кастрычніку 1941, пахаваны ў г. Асіповічы.

МІРАНОВІЧ Мацвей Іванавіч, н. у 1898, партызан, загінуў 1.7.1944.

НАЙМАН Сіма Айзікаўна, н. у 1918, мірны жыхар, расстраляна ў 1942, пахавана ў г. Асіповічы.

ПАЛЕЙ Фіра Нахімаўна, н. у 1929, мірны жыхар, загінула ў чэрвені 1941.

ПАЛЕЙ Хася Нахімаўна, н. у 1933, мірны жыхар, загінула ў чэрвені 1941.

ПАТОЦКІ Мікалай Іванавіч, н. у 1924, партызан.

ПАЦКЕВІЧ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1903, мірны жыхар, расстраляны ў снежні 1941, пахаваны ў г. Асіповічы.

САНКОВІЧ Іван Дзям'янавіч, н. у 1902, кіраўнік падпольнай групы, расстраляны 12.4.1944.

САРОКІН Міхаіл Фаміч, н. у 1910, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 3.2.1942, пахаваны ў Асіповіцкім р-не.

СІНЧЫЛІН Фёдар Раманавіч, партызан.

СОРКІН Самуіл, н. у 1923, мірны жыхар, расстраляны 11.10.1941, пахаваны ў г. Асіповічы.

СУБАТОВІЧ Леанід Пятровіч, н. у 1923, партызан 214-га атрада імя Калініна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, забіты 12.5.1944, пахаваны ў в. Вяззе.

СУМЧАНКА Сцяпан Сяргеевіч, н. у 1906, намеснік камандзіра злучэння партызанскай брыгады Каралёва, загінуў 7.1.1944, пахаваны ў г. Асіповічы.

СУХМАН Давід Ісакавіч, н. у 1910, мірны жыхар, расстраляны 11.10.1941, пахаваны ў г. Асіповічы.

ТРАФІМАЎ Сцяпан, н. у 1923, партызан атрада імя Шашуры 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў у 1945.

ХАТКЕВІЧ Антон Мікалаевіч, н. у 1904, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

А.М.Хаткевіч.

ЧАРНЕЦКІ Сцяпан Іосіфавіч, партызан.

ШАПІРА Геня Лейбаўна, н. у 1912, мірны жыхар, расстраляна ў 1941.

ШАПІРА Гіта Лейбаўна, н. у 1906, мірны жыхар, расстраляна ў 1941.

ШКАТАЎ Мікалай Якаўлевіч, мірны жыхар, расстраляны ў 1941, пахаваны ў г. Асіповічы.

ШКЛЯР Якаў Барысавіч, н. у 1895, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

ШПАК Антон Іларыёнавіч, н. у 1913, мірны жыхар, забіты ў лістападзе 1941.

ШЫНКЛЕР Марыя Іосіфаўна, н. у 1870, мірны жыхар, загінула ў 1941 у час бамбардзіроўкі Асіповіч.

ШЭВЕЛЕЎ Сямён Андрэевіч, н. у 1908, партызан, загінуў 19.9.1943, пахаваны ў Кіраўскім р-не Магілёўскай вобласці.

ЯМРОЎСКАЯ Генаэфа Аляксандраўна, партызанка.

ЯМРОЎСКАЯ Лідзія Аляксандраўна, партызанка.

Помнік на брацкай магіле савецкіх воінаў, партызан і ахвяр фашызму ў Асіповічах (па вул. Сумчанкі).

Н.М.Альфяровіч і П.С.Альфяровіч.

АСІПОВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АГУЛА

АЛЯШКЕВІЧ Валяр'ян Міхайлавіч, н. у 1922, партызан партызанскага атрада імя Калініна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў у 1943.

НАРКЕВІЧ Іван Канстанцінавіч, н. у 1922, партызан, загінуў у баі, пахаваны ў в. Замошша.

ЧЫГУНАЧНАЯ СТАНЦЫЯ АСІПОВІЧЫ 2-я

САНКОВІЧ Барыс Фёдаравіч, н. у 1907, падпольшчык, працаваў саставіцелем паяздоў на ст. Асіповічы, вывезены ў Германію.

САНКОВІЧ Вольга Паўлаўна, н. у 1922, падпольшчыца, працавала на чыгунцы, расстраляна ў 1942.

САНКОВІЧ Георгій Дзям'янавіч, н. у 1909, падпольшчык, працаваў качагарам кватэрна-эксплуатацыйнай часткі, загінуў пры здзяйсненні дыверсіі ў красавіку 1942.

ВЁСКА БУЛГАРЫ

МІШКІН Ісак, мірны жыхар, расстраляны.

ЧАРОПКА Піліп Клімавіч, н. у 1908, партызан, загінуў у баі.

ВЁСКА ВЯЛІКАЯ ГАРОЖА

АЛЬФЯРОВІЧ Ганна Аляксееўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

АЛЬФЯРОВІЧ Ганна Паўлаўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

АЛЬФЯРОВІЧ Ніна Мікалаеўна, н. у 1917, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

АЛЬФЯРОВІЧ Павел Сцяпанавіч, н. у 1913, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

АЛЯХНОВІЧ Даніла, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

АЛЯШКЕВІЧ Марыя Мікалаеўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

БАБІНА Пётр, н. у 1912, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

БАБОК Васіль, н. у 1908.

БЯЛЯЎСКІ Фёдар, н. у 1908.

БУРАЧОНАК Вольга Сцяпанаўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

БУРАЧОНАК Прохар Мінавіч, н. у 1908, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

БУРАЧОНАК Сцяпан Максімавіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

БУРАЧОНАК Таццяна Прохараўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

БУРАЧОНАК Хрысціна Мікалаеўна, н. у 1910, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ГАЛУШКА Аляксандра, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ГАЛУШКА Іван, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ГАРОХ Еўдакія Іванаўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ГАРОХ Кузьма Сцяпанавіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ГАРОХ Міхаіл Кузьміч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ГАРОХ Уладзімір Кузьміч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ГУЛІК Нічыпар, н. у 1913, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ГУЛІК Пётр Нічыпаравіч, н. у 1938, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ГУЛІК Хрысціна, н. у 1912, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ДАРАФЕЙЧЫК Варвара, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ДАРАФЕЙЧЫК Дзмітрый, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ДРАЗДОВІЧ Мікалай Міхайлавіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ДРАЗДОВІЧ Міхаіл Міхайлавіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ДРАЗДОВІЧ Міхаіл Пятровіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ДРАЗДОВІЧ Надзея, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ДУБРОЎСКАЯ Ганна Аляксееўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ДУБРОЎСКАЯ Дар'я Іванаўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ДУБРОЎСКАЯ Марыя Аляксееўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ДУБРОЎСКАЯ Праскоўя Паўлаўна, н. у 1924, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ДУБРОЎСКАЯ Таццяна, н. у 1916, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ДУБРОЎСКІ Аляксей Пракопавіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ДУБРОЎСКІ Дзмітрый, н. у 1919, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ДУБРОЎСКІ Пётр Аляксеевіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ДУБРОЎСКІ Уладзімір Аляксеевіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ЗАГАРОЎСКАЯ Ганна Андрэеўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ЗАГАРОЎСКАЯ Клаўдзія Сямёнаўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ЗАГАРОЎСКАЯ Таццяна Андрэеўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ЗАГАРОЎСКІ Андрэй, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

КАНДРАЦЁНАК Дзмітрый Данілавіч, н. у 1908, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

КАНДРАЦЁНАК Марыя Дзмітрыеўна, н. у 1936, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

КАНДРАЦЁНАК Наталля Лявонаўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

КАНДРАЦЁНАК Уладзімір Дзмітрыевіч, н. у 1930, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

КЛІМОВІЧ Іван Мартынавіч, н. у 1914, партызан партызанскага атрада імя Ракасоўскага, загінуў 12.2.1943.

КОНДРУСЬ Мікалай Рыгоравіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

КОНДРУСЬ Хрысціна Іванаўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

КОСТКА Васіль Міхайлавіч, н. у 1941, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

КОСТКА Сцепаніда Агееўна, н. у 1916, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

КРУПНІК Ганна Халімонаўна, н. у 1891, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

КУРС Валянціна Сідараўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

КУРС Вікенцій Сідаравіч, н. у 1927, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

КУРС Зінаіда Сідараўна, н. у 1926, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

КУРС Іван Сідаравіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

КУРС Марыя Канстанцінаўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

КУРС Марыя Сідараўна, н. у 1910, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

КУРС Сідар Сцяпанавіч, н. у 1909, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ЛЕВАНОВІЧ Клаўдзія, н. у 1914, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ЛЕВАНОВІЧ Сцяпан, н. у 1915, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ЛУКАШЭНЯ Васіль, н. у 1908, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ЛУКАШЭНЯ Марыя Міронаўна, н. у 1909, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ЛУК'ЯНАЎ Лук'ян, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ЛЯШЧУК Аляксандра Іванаўна, н. у 1916, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ЛЯШЧУК Іван Пятровіч, н. у 1930, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ЛЯШЧУК Міхаіл Пятровіч, н. у 1933, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ЛЯШЧУК Пётр Сцяпанавіч, н. у 1914, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

НЕВЯРОВІЧ Еўдакія Юльянаўна, н. у 1910, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

НЕВЯРОВІЧ Марыя Міхайлаўна, н. у 1924, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

НЕВЯРОВІЧ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1910, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

НЕВЯРОВІЧ Міхаіл Сяргеевіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

НЯХАЙ Уладзімір Васільевіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Акуліна Раманаўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Алёна Данілаўна, н. у 1916, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Аляксандр Сямёнавіч, н. у 1908, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Аляксандр Фёдаравіч, н. у 1937, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Аляксандра Аляксандраўна, н. у 1930, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Аляксандра Лявонаўна, н. у 1931, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

Помнік на брацкай магіле ахвяр фашызму ў в. Вялікая Гарожа.

ПАТАПЕЙКА Аляксей Лявонавіч, н. у 1934, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Анастасія Захараўна, н. у 1914, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Анастасія Мартынаўна, н. у 1912, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Анатоль Міхайлавіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Андрэй Ахрэмавіч, н. у 1902, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Антаніна Данілаўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Арцём Міронавіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Арына, н. у 1914, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Арына Сямёнаўна, н. у 1916, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Аўдоцця, н. у 1900, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Васіль Іванавіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Віктар Міхайлавіч, н. у 1938, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Вольга Дзям'янаўна, н. у 1923, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Вольга Іванаўна, н. у 1915, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Вольга Лявонаўна, н. у 1922, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Вольга Паўлаўна, н. у 1925, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Вольга Пятроўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Ганна Аляксандраўна, н. у 1927, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Ганна Андрэеўна, н. у 1926, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Ганна Іванаўна, н. у 1939, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Ганна Мікалаеўна, н. у 1900, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Ганна Мікалаеўна, н. у 1921, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Дар'я, н. у 1908, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Дар'я, н. у 1912, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Дзмітрый Назаравіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Дзмітрый Паўлавіч, н. у 1912, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Дзям'ян Фёдаравіч, н. у 1908, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Зінаіда, н. у 1914, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Зінаіда Рыгораўна, н. у 1939, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Зоя Максімаўна, н. у 1939, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Іван Дзмітрыевіч, н. у 1923, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Іван Пятровіч, н. у 1930, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Кандрат Андрэевіч, н. у 1908, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Карп Фёдаравіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Кацярына Макараўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Леанід, н. у 1932, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Лізавета Пятроўна, н. у 1914, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Лізавета Сцяпанаўна, н. у 1916, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Лукер'я Іванаўна, н. у 1910, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Людміла, н. у 1912, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Лявон Лявонавіч, н. у 1901, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Макар Захаравіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Максім Сямёнавіч, н. у 1915, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Марфа Іванаўна, н. у 1919, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Марыя Аляксандраўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Марыя Аляксандраўна, н. у 1930, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Марыя Андрэеўна, н. у 1935, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Марыя Дзмітрыеўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Марыя Емяльянаўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Марыя Іванаўна, н. у 1926, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Марыя Канстанцінаўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Марыя Карпаўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Марыя Макараўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Марыя Максімаўна, н. у 1936, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Марыя Міхайлаўна, н. у 1929, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Марыя Пятроўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Марыя Рыгораўна, н. у 1902 мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Марыя Фёдараўна, н. у 1939, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Мікалай Максімавіч, н. у 1938, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Мікалай Міхайлавіч, н. у 1940, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Мікалай Пятровіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Мікалай Фёдаравіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Міхаіл Адамавіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Міхаіл Дзмітрыевіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Міхаіл Іванавіч, н. у 1927, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Міхаіл Лявонавіч, н. у 1929, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Міхаіл Фёдаравіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Надзея Іванаўна, н. у 1916, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Пелагея Міхайлаўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Пелагея Яфімаўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Пётр Андрэевіч, н. у 1924, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Пётр Іванавіч, н. у 1935, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Пётр Канстанцінавіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Пётр Макаравіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Пётр Паўлавіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Пётр Пятровіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Пётр Сямёнавіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Праскоўя Міхайлаўна, н. у 1916, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Раіса Міхайлаўна, н. у 1937, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Расціслаў Канстанцінавіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Рыгор Дзмітрыевіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Соф'я Дзям'янаўна, н. у 1925, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Соф'я Лявонаўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Соф'я Фёдараўна, н. у 1926, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Сцяпан Паўлавіч, н. у 1909, партызан, загінуў у баі.

ПАТАПЕЙКА Сямён Фёдаравіч, н. у 1930, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Тацяна Іванаўна, н. у 1919, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Тацяна Якаўлеўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Уладзімір Андрэевіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Уладзімір Дзмітрыевіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Уладзімір Іванавіч, н. у 1937, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Уладзімір Кандратавіч, н. у 1932, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Уладзімір Лявонавіч, н. у 1938, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Уладзімір Пятровіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Уладзімір Фёдаравіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Фёдар Дзмітрыевіч, н. у 1927, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Фёдар Міронавіч, н. у 1894, мірны жыхар, расстраляны ў 1943.

ПАТАПЕЙКА Фёдар Пятровіч, н. у 1912, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Фёкла Міхайлаўна, н. у 1927, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ПАТАПЕЙКА Хрысціна, н. у 1916, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

РУБЛЕЎСКАЯ Вольга Тарасаўна, н. у 1923, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

РУБЛЕЎСКАЯ Ніна Рыгораўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

РУБЛЕЎСКАЯ Тацяна Тарасаўна, н. у 1917, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

РУБЛЕЎСКАЯ Тэкля Пятроўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

РУБЛЕЎСКАЯ Тэкля Рыгораўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

РУБЛЕЎСКАЯ Тэкля Фядотаўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

РУБЛЕЎСКАЯ Фядора Сцяпанаўна, н. у 1913, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

РУБЛЕЎСКІ Аляксей Несцеравіч, н. у 1927, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

РУБЛЕЎСКІ Віктар Пятровіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

РУБЛЕЎСКІ Іван Несцеравіч, н. у 1923, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

РУБЛЕЎСКІ Мікалай Пятровіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

РУБЛЕЎСКІ Міхаіл Пятровіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

РУБЛЕЎСКІ Міхаіл Рыгоравіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

РУБЛЕЎСКІ Пётр Тарасавіч, н. у 1913, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

РУБЛЕЎСКІ Рыгор Тарасавіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

РУБЛЕЎСКІ Уладзімір Несцеравіч, н. у 1926, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

У.І.Рубеж.

САКАЎЧУК Віктар Сямёнавіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

САКАЎЧУК Матрона Рыгораўна, н. у 1916, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

САКАЎЧУК Мікалай Сямёнавіч, н. у 1935, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

САКАЎЧУК Сямён Мікалаевіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

САНКОВІЧ Аляксандр Сямёнавіч, н. у 1914, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

САНКОВІЧ Дзмітрый Сямёнавіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

САНКОВІЧ Іван Дзмітрыевіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

САНКОВІЧ Марыя Аляксандраўна, н. у 1927, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

САНКОВІЧ Марыя Міхайлаўна, н. у 1913, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

САНКОВІЧ Наталля Данілаўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

САНКОВІЧ Тацяна Паўлаўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

СОТНІК Пётр Дзмітрыевіч, н. у 1938, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

СОТНІК Ульяна Сямёнаўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

СОТНІК Яўген Дзмітрыевіч, н. у 1938, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

СУШКО Дар'я Акімаўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ХАЛЕЦКАЯ Марыя Пятроўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ЧАРОПКА Аляксей Фёдаравіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ЧАРОПКА Віктар Зіноўевіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ЧАРОПКА Вольга Фёдараўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ЧАРОПКА Домна Максімаўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ЧАРОПКА Зоя Нічыпараўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ЧАРОПКА Лізавета Захараўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ЧАРОПКА Мікалай Нічыпаравіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ЧАРОПКА Міхаіл Нічыпаравіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ЧАРОПКА Нічыпар Міронавіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ЧАРОПКА Пётр Зіноўевіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ЧАРОПКА Сцяпан Яфімавіч, мірны жыхар, расстраляны 14.1.1943.

ЧАРОПКА Хрысціна Захараўна, мірны жыхар, расстраляна 14.1.1943.

ВЁСКА ДЗЕРАЎЦЫ

БАРАНОЎСКІ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1914, партызан, загінуў у 1943.

ВАЙЦЯНКОВА Алёна Ігнатаўна, н. у 1918, падпольшчыца, расстраляна ў лістападзе 1943, пахавана ў брацкай магіле каля в. Цяплухі.

ВЁСКА ДУБАВОЕ

ІСАЙ Яўген Андрэевіч, н. у 1922, мірны жыхар, павешаны ў 1942.

КАМІНСКІ Іван Мікалаевіч, н. у 1925, мірны жыхар, павешаны ў 1942.

КАМІНСКІ Мікалай Мікалаевіч, н. у 1919, мірны жыхар, павешаны ў 1942.

КАСПЯРОВІЧ Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1924, мірны жыхар, павешаны ў 1942.

РУБЕЖ Уладзімір Іванавіч, н. у 1906, партызан 505-га атрада імя С.М. Кірава 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, павешаны 23.2.1943 у р.п. Татарка.

РУБЕЖ Фёдар Іванавіч, н. у 1922, сувязны 505-га атрада імя С.М. Кірава 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага.

САВІЦКІ Аляксандр Сямёнавіч, н. у 1924, мірны жыхар.

САВІЦКІ Аляксей Сямёнавіч, н. у 1920, мірны жыхар, павешаны ў 1942.

САВІЦКІ Іван Аляксандравіч, н. у 1925, мірны жыхар.

САВІЦКІ Канстанцін Сямёнавіч, н. у 1924, мірны жыхар, павешаны ў 1942.

САВІЦКІ Пётр Аляксандравіч, н. у 1928, мірны жыхар, павешаны ў 1942.

ВЁСКА ЗАДНЯЯ ГРАДА

ФРАНСКЕВІЧ Мікалай Васільевіч, н. у 1922, партызан партызанскага атрада імя Дзяржынскага 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў 22.5.1943, пахаваны ў в. Сялец.

ВЁСКА ЗАМОШША

БРАГІНЕЦ Барыс, н. у 1905, партызан, загінуў у 1943.

ВАЛЯНРОД Лізавета і чацвёра дзяцей, расстраляны.

ЗІНКЕВІЧ Валянцін Ігнатавіч, н. у 1925, партызан, загінуў у 1944.

КАЛУГІН Міхаіл Гаўрылавіч, н. у 1910, партызан, загінуў у 1943.

ЛІТВІНЕНКА Аляксандр, н. у 1911, партызан, загінуў у 1943.

ПАЦКЕВІЧ Аляксей Іванавіч, н. у 1914, партызан 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў 18.1.1943.

ПАЦКЕВІЧ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1908, партызан, загінуў у баі.

РЭКІШ Павел Яфімавіч, н. у 1923, партызан партызанскага атрада імя Шашуры 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў 6.6.1944.

РЭКІШ Уладзімір Яфімавіч, н. у 1919, партызан 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў 18.1.1942.

РЭМЕНЬ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1922, партызан 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў 18.1.1942.

ТАМКОВА Алёна Афанасьеўна, н. у 1922, партызанка партызанскага атрада імя Ракасоўскага, загінула 12.12.1942.

ЧАРОПКА Мікалай Афанасьевіч, н. у 1922, партызан партызанскага атрада імя Шашуры 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў 18.1.1942.

ЧАРОПКА Фёдар Фёдаравіч, н. у 1912, партызан партызанскага атрада імя Шашуры 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў 18.1.1942.

ШЫЛА Надзея Рыгораўна, н. у 1925, партызанка 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінула 12.10.1943.

ВЁСКА ЗАРУЧЭЎЕ

КАЖЭРА Якуб Якаўлевіч, н. у 1909, мірны жыхар.

ВЁСКА ЗАСЯЛЕЧЧА

РАМАНОЎСКІ Мікалай Каліставіч, н. у 1922, партызан партызанскага атрада імя Кірава 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў 16.5.1944.

ВЁСКА ЗАШЫБІНА

БАБІНА Іван Мікітавіч, н. у 1919, партызан, загінуў у 1943.

ВЁСКА КЛЯПЧАНЫ МОСТ

АСТАПОВІЧ Барыс Фёдаравіч, н. у 1921.

АСТАПОВІЧ Надзея Трафімаўна, н. у 1895.

АСТАПОВІЧ Рыгор Дзмітрыевіч, н. у 1915, мірны жыхар, расстраляны ў Асіповічах.

Н.Р.Шыла.

Р.Дз.Астаповіч.

АСТАПОВІЧ Фёдар Іванавіч, н. у 1891.

САНКОВІЧ Аляксандр Юр'евіч, мірны жыхар, загінуў у Ленінградзе.

САНКОВІЧ Іван Дзмітрыевіч, н. у 1914.

САНКОВІЧ Карл Рыгоравіч, н. у 1923, партызан партызанскага атрада імя Дзяржынскага, загінуў 5.2.1943.

САНКОВІЧ Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1924, партызан партызанскага атрада імя Дзяржынскага, загінуў 5.2.1943.

САНКОВІЧ Рыгор Герасімавіч, н. у 1894.

САНКОВІЧ Рыгор Сямёнавіч, н. у 1883.

САНКОВІЧ Фёдар Аляксандравіч, н. у 1925, партызан, загінуў у 1944.

САНКОВІЧ Фёдар Якаўлевіч, н. у 1917.

САНКОВІЧ Юрый Дзям'янавіч, н. у 1905, партызан, загінуў у 1942.

ВЁСКА ЛІЦВІНАВА

ХЛУС Мікалай Парфенавіч, н. у 1907, мірны жыхар, расстраляны ў 1942.

ВЁСКА ЛУЧЫЦЫ

ЗІНКЕВІЧ Васіль, н. у 1878.

ЛАГВЕНЮК Марына, н. у 1903.

ПАЦКЕВІЧ Пелагея Дзмітрыеўна, н. у 1910.

РУБЕЖ Марфа Іванаўна, н. у 1897.

СНІГІР Сынклета, н. у 1868.

ЧАРОПКА Аляксандр Панкратавіч, н. у 1895, мірны жыхар, расстраляны ў 1943.

ЧАРОПКА Аляксей Радзівонавіч, н. у 1926, партызан партызанскага атрада імя Ракасоўскага, загінуў 27.12.1942, пахаваны ў в. Макаўе.

ЧАРОПКА Аляксей Ягоравіч, н. у 1893.

ЧАРОПКА Архіп Іванавіч, н. у 1896.

ЧАРОПКА Афанасій Іванавіч, н. у 1913, партызан партызанскага атрада імя Ракасоўскага, загінуў 20.3.1943, пахаваны ў р.п.Татарка.

ЧАРОПКА Варвара, н. у 1900, мірны жыхар.

ЧАРОПКА Вера, н. у 1870, мірны жыхар.

ЧАРОПКА Вольга Кузьмінічна, н. у 1890, мірны жыхар, расстраляна ў 1943.

ЧАРОПКА Георгій, н. у 1930, мірны жыхар.

ЧАРОПКА Іван Максімавіч, н. у 1870.

ЧАРОПКА Іван Рыгоравіч, н. у 1912, партызан, загінуў у баі.

ЧАРОПКА Марыя Мацвееўна, н. у 1927, мірны жыхар, расстраляна.

ЧАРОПКА Марыя Рыгораўна, н. у 1935, мірны жыхар.

ЧАРОПКА Мацвей Іванавіч, н. у 1875, мірны жыхар, расстраляны ў 1943.

ЧАРОПКА Пелагея Дзмітрыеўна, н. у 1908, мірны жыхар, расстраляна ў 1943.

ЧАРОПКА Пелагея Мацвееўна, н. у 1907, мірны жыхар, расстраляна ў 1944.

ЧАРОПКА Пётр Акімавіч, н. у 1893.

ЧАРОПКА Пётр Лявонавіч, н. у 1871.

ЧАРОПКА Рыгор Фёдаравіч, н. у 1925.

ЧАРОПКА Сцяпан Трафімавіч, н. у 1923, партызан, загінуў у баі.

ЧАРОПКА Фёдар Паўлавіч, н. у 1923, мірны жыхар, павешаны ў 1943.

ВЁСКА МАЙ

ПАТАПЕЙКА Васіль Міхайлавіч, н. у 1926, партызан партызанскага атрада імя Ракасоўскага, загінуў 14.3.1943.

ВЁСКА МАЛАЯ ГАРОЖА

ЗЯНОВІЧ Рыгор Харытонавіч, н. у 1918, загінуў 30.9.1943.

КРУК Леанід Пятровіч, н. у 1912, партызан, загінуў у баі ў 1942.

КРУК Павел Андрэевіч, н. у 1913.

МЫСЛІЎЧЫК Савелій Іванавіч, н. у 1896.

ПАДВОЙСКІ Дзмітрый Ільіч, н. у 1903, мірны жыхар, расстраляны.

ПАДВОЙСКІ Іван Ільіч, н. у 1911, мірны жыхар, расстраляны.

ПАТАПЕЙКА Антон Цярэнцьевіч, н. у 1904.

ПАТАПЕЙКА Іван Максімавіч, н. у 1920, мірны жыхар, загінуў пры ахове калгаснага статка ў чэрвені 1941.

ПАТАПЕЙКА Ігнат Усцінавіч, н. у 1876.

ПАТАПЕЙКА Кацярына, н. у 1915.

ПАТАПЕЙКА Максім Дзмітрыевіч, н. у 1880, мірны жыхар, па падазрэнні ў сувязі з партызанамі расстраляны восенню 1942.

ПАТАПЕЙКА Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1899.

ПАТАПЕЙКА Тарас Адамавіч, н. у 1913, мірны жыхар, расстраляны ў 1943.

РУДЫ Аляксей Іванавіч, н. у 1925, партызан.

СІМАНОВІЧ Аляксей Канстанцінавіч, н. у 1915.

СІМАНОВІЧ Арцём Тарасавіч, н. у 1906.

СІМАНОВІЧ Канон Тарасавіч, н. у 1901, партызан, загінуў у баі ў 1943.

СІМАНОВІЧ Рыгор Міхайлавіч, н. у 1913, партызан, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СТАШЭЎСКІ Вікенцій Іосіфавіч, н. у 1896, падпольшчык, расстраляны ў 1943.

ЦІШКЕВІЧ Пётр Фёдаравіч, н. у 1898.

ЧЫГІР Міхаіл Сямёнавіч, н. у 1901, партызан, загінуў у баі ў 1943.

ВЁСКА МАЛОЦІНА

АНГЕРЧЫК Іван Васільевіч, н. у 1920.

ДУБОВІК Канстанцін Пятровіч, н. у 1916, партызан партызанскага атрада імя Молатава 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, прапаў без вестак у маі 1944.

ТАМКОВІЧ Іван Пятровіч, н. у 1899.

ВЁСКА ПРУДОК

ПРЫШЧЭПЧЫК Мікалай Рыгоравіч, н. у 1922, партызан, загінуў у 1943.

ЦВЫРКО Іван Іванавіч, н. у 1903, партызан, загінуў у 1941.

ВЁСКА СТАВІШЧА

АСТАПОВІЧ Яўген Фёдаравіч, н. у 1926, мірны жыхар, расстраляны.

БЕЛЫ Аляксей, партызан партызанскага атрада імя Молатава 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, прапаў без вестак у снежні 1945.

КУЛЬША Фёдар, н. у 1911, партызан партызанскага атрада імя Молатава 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, прапаў без вестак.

ЛЁЛІНА Ганна Іосіфаўна, н. у 1923, партызанка партызанскага атрада імя Дзяржынскага 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінула ў 1944.

МЕЛЬНІК Канстанцін Мікалаевіч, мірны жыхар, загінуў 14.6.1944.

ПАЦКЕВІЧ Іван Ігнатавіч, н. у 1923, партызан партызанскага атрада імя Молатава 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, прапаў без вестак 4.3.1944.

РЭКІШ Уладзімір Ануфрыевіч, н. у 1922, партызан партызанскага атрада імя Молатава 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў у баі 26.8.1944.

СІДАРОВІЧ Аляксей Міхайлавіч, н. у 1926, партызан партызанскага атрада імя Молатава 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, прапаў без вестак у 1944.

ТАШКЕВІЧ Васіль, н. у 1912, партызан партызанскага атрада імя Молатава 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, прапаў без вестак.

ВЁСКА ЯГАДНАЕ

ГАЦУРА Мікалай Міхайлавіч, н. у 1915.

ГУБАШЫНА Праскоўя Іванаўна, н. у 1918, партызанка, загінула ў баі ў 1943.

ЕЛІН Пётр Мікалаевіч, н. у 1886.

ЗНАСКЕВІЧ Фелікс Адольфавіч, н. у 1912.

МІХАДЗЮК Іван Цімафеевіч, н. у 1910, партызан, загінуў у 1943.

ПАЛЕЎСКІ Мікалай Андрэевіч, н. у 1924.
ПІКУЛА Іван Лявонавіч, н. у 1904.
ПІНЧУК Павел Андрэевіч, н. у 1906.
САСНОЎСКІ Мікалай Іосіфавіч, н. у 1915.
ХАЛАДОК Павел Яфімавіч, н. у 1917.

ВЯЗЗЕЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ВЯЗЗЕ

АДАКІМЧЫК Вольга Гаўрылаўна, н. у 1909, хатняя гаспадыня, расстраляна ў 1943.
АДАКІМЧЫК Ганна Рыгораўна, н. у 1937, вучаніца, расстраляна ў 1943.
АДАКІМЧЫК Рыгор Іванавіч, н. у 1907, селянін, расстраляны ў 1943.
АДАКІМЧЫК Тамара Рыгораўна, н. у 1939, вучаніца, расстраляна ў 1943.
ГЕРАСІМЧУК Іосіф Міхайлавіч, н. у 1904, падпольшчык, забіты ў 1943.
ЗАГАРОЎСКІ Аляксей Логвінавіч, н. у 1900, будаўнік, расстраляны ў 1943.
ЗЛОБІЧ Ганна Сямёнаўна, н. у 1890, расстраляна ў 1943.
ЗЛОБІЧ Павел Аляксандравіч, н. у 1888, селянін, расстраляны ў 1943.
ЗЛОБІЧ Софія Паўлаўна, н. у 1916, сялянка, расстраляна ў 1943.
КОВАЛЬ Іван Іванавіч, н. у 1925, партызан 214-га атрада імя Калініна, загінуў пры выкананні баявога задання ў 1944, пахаваны ў в. Вяззе.
ЛОБАЧ Анастасія Паўлаўна, н. у 1912, сялянка, расстраляна ў 1943.
ЛУК'ЯНЧЫК Пётр Фёдаравіч, н. у 1899, селянін, расстраляны ў 1943.
ЛЯШЧУК Рыгор Фёдаравіч, н. у 1902, партызан 210-га атрада імя Сталіна, забіты 24.4.1944, пахаваны ў в. Лапічы.
МІНІЧ Марыя Аляксандраўна, н. у 1930, расстраляна ў 1943.
ПІЛІК Ганна Андрэеўна, н. у 1922, хатняя гаспадыня, расстраляна ў 1942.
ПІЛІК Мікалай Андрэевіч, н. у 1924, селянін, расстраляны ў 1942.
ПЯТРОВІЧ Валянціна Іванаўна, н. у 1926, хатняя гаспадыня, расстраляна ў 1943.
ПЯТРОВІЧ Надзея Дзмітрыеўна, н. у 1906, хатняя гаспадыня, расстраляна ў 1943.
ПЯТРОВІЧ Надзея Іванаўна, н. у 1924, хатняя гаспадыня, расстраляна ў 1943.
ПЯТРОВІЧ Таццяна, н. у 1886, хатняя гаспадыня, расстраляна ў 1943.
ПЯТРОВІЧ Феня Іванаўна, н. у 1911, расстраляна ў 1943.
ХАМЯНОК Ігнат Паўлавіч, н. у 1884, селянін, расстраляны ў 1942.
ХАТКЕВІЧ Сцяпан Ільіч, н. у 1912, сувязны 210-га партызанскага атрада імя Сталіна, расстраляны 12.1.1944, пахаваны ў в. Вяззе.
ХЛУС Сцяпан Цімафеевіч, н. у 1926, партызан 215-га атрада імя Леніна, забіты 11.3.1944, пахаваны ў в. Лазовае.

ВЁСКА ВЯРЭЙЦЫ

ХЛУС Канстанцін Іванавіч, н. у 1903, падпольшчык, расстраляны ў студзені 1944.

ВЁСКА ЗБОРСК

БАРЫСІК Алена Мікалаеўна, н. у 1901, расстраляна ў 1943.
БАРЫСІК Мікалай Аляксеевіч, партызан, загінуў пры выкананні баявога задання ў 1943.
БЯЛЬКО Анатоль Мацвеевіч, н. у 1924, партызан, расстраляны ў 1942, пахаваны ў в. Зборск.
БЯЛЬКО Марыя Нічыпараўна, н. у 1907, партызанка, расстраляна ў 1942.
БЯЛЬКО Мацвей Дзянісавіч, н. у 1898, партызан, расстраляны ў 1942.
ГАНЧАРОНАК Пётр Мікітавіч, н. у 1915, сувязны 210-га партызанскага атрада імя Сталіна, расстраляны, пахаваны ў в. Вяззе.
КУПРЭЙЧЫК Іван Яфімавіч, расстраляны ў 1942, пахаваны ў в. Вярэйцы.
ТРАЦЭЎСКІ Сцяпан Іосіфавіч, н. у 1886, расстраляны за сувязь з партызанамі ў 1944.
ХАМЯНОК Васіль Аляксандравіч, н. у 1905, мірны жыхар, расстраляны ў 1942 за сувязь з партызанамі.
ШКУТКО Фёдар Паўлавіч, н. у 1903, сувязны 210-га партызанскага атрада імя Сталіна, расстраляны 12.1.1944, пахаваны ў в. Вяззе.

ВЁСКА КАМАРЫНА

БАРАДАЎКА Іван Аляксандравіч, н. у 1923, партызан, загінуў 8.1.1944, пахаваны ў в. Вяззе.
ХАТКЕВІЧ Уладзімір Маркавіч, н. у 1912, падпольшчык, схоплены немцамі і прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА ОРЧА

ГАНЧАРОНАК Майсей Сямёнавіч, н. у 1893, расстраляны ў 1942.
ГОЦІН Сямён Ануфрыевіч, н. у 1894, селянін, расстраляны ў 1943.
ГОЦІНА Наталля Рыгораўна, н. у 1895, хатняя гаспадыня, расстраляна ў 1943.
ПЯТРОЎСКАЯ Ганна Канстанцінаўна, н. у 1908, хатняя гаспадыня, расстраляна ў 1943.
ПЯТРОЎСКАЯ Еўдакія Аляксееўна, н. у 1890, расстраляна ў сакавіку 1943.
ПЯТРОЎСКАЯ Марыя Мікалаеўна, н. у 1931, расстраляна ў лютым 1943.
ПЯТРОЎСКАЯ Феадосія Піліпаўна, н. у 1886, сялянка, расстраляна ў 1942.
ПЯТРОЎСКІ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1905, падпольшчык, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Цяплухі.

Г.В.Налівайка.

ПЯТРОЎСКІ Мікалай Спірыдонавіч, н. у 1900, селянін, расстраляны ў 1942.

ПЯТРОЎСКІ Фёдар Іванавіч, н. у 1931, селянін, расстраляны ў 1943.

СУШКО Архіп Іванавіч, н. у 1900, расстраляны ў чэрвені 1941.

СУШКО Кацярына Нічыпараўна, н. у 1919, хатняя гаспадыня, расстраляна ў 1944.

СУШКО Мікалай Фёдаравіч, н. у 1899, селянін, расстраляны ў 1944.

ЦЯСЛЁНАК Сцяпан Лявонавіч, н. у 1903, селянін, расстраляны ў 1941.

ВЕСКА СМЫК

ЕРКА Аляксандра Адамаўна, н. у 1926, вучаніца, расстраляна ў 1943.

ЕРКА Ганна Фёдараўна, н. у 1893, хатняя гаспадыня, расстраляна ў 1943.

ЛЯХОВІЧ Іван, н. у 1902, селянін, расстраляны ў 1943.

ЛЯХОВІЧ Мімія, н. у 1904, хатняя гаспадыня, расстраляна ў 1943.

НАЛІВАЙКА Васіль Карпавіч, н. у 1896, селянін, расстраляны ў 1943.

НАЛІВАЙКА Ганна Васільеўна, н. у 1922, мірны жыхар, расстраляна ў 1943.

НАЛІВАЙКА Кацярына Сямёнаўна, н. у 1898, расстраляна ў 1943.

НАЛІВАЙКА Міхаіл Пракопавіч, н. у 1905, сувязны 210-га партызанскага атрада імя Сталіна, расстраляны ў снежні 1942, пахаваны каля г. Асіповічы.

НАЛІВАЙКА Пётр Міронавіч, н. у 1900, селянін, расстраляны ў 1943.

РУСАКОВІЧ Аляксандр Віктаравіч, н. у 1894, партызан 210-га атрада імя Сталіна, загінуў пры выкананні баявога задання ў студзені 1944, пахаваны ў в. Вяззе.

ВЁСКА ЦЯПЛУХІ

ГАНЧАРОНАК Міхаіл Дарафеевіч, н. у 1925, партызан 215-га атрада імя Леніна, загінуў пры выкананні баявога задання 24.7.1943, пахаваны на ст. Талька.

ГРЫШАНОВІЧ Іван Антонавіч, н. у 1906, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага, загінуў 10.10.1943, пахаваны каля в. Лазовае.

ГРЫШАНОВІЧ Канстанцін Аляксеевіч, н. у 1927

ГРЫШАНОВІЧ Міхаіл Аляксеевіч, н. у 1923, расстраляны ў 1944, пахаваны ў Мінску.

ГРАДЗЯНСКІ ПАСЯЛКОВЫ САВЕТ

РАБОЧЫ ПАСЁЛАК ГРАДЗЯНКА

АБРАМАЎ Анатоль Іванавіч, н. у 1921, партызан 214-га атрада імя Калініна 1-й Асіповіцкай брыгады, памёр 26.5.1944.

АБРАМОВІЧ, н. у 1902, расстраляны ў 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

АБРАМОВІЧ Анатоль Адамавіч, н. у 1935, расстраляны ў 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

АБРАМОВІЧ Вольга, н. у 1910, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

АБРАМОВІЧ Юрый, н. у 1933, расстраляны ў 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

АБРАМЧУК Гіта, н. у 1909, хатняя гаспадыня, расстраляна.

АБРАМЧУК Рыва, н. у 1908, хатняя гаспадыня, расстраляна.

АБРАМЧУК Яўгенія, н. у 1900, хатняя гаспадыня, расстраляна.

АГРАНАВА, н. у 1871, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

АГРАНАЎ, н. у 1874, закатаваны ў 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

АГРАНАЎ Гілька, н. у 1878, закатаваны ў 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

АРАНЧУК Софа, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

АРАНЧУК Хана, н. у 1927, закатавана ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

БАГДАНОВІЧ Уладзімір Раманавіч, н. у 1923, партызан 12-й кавалерыйскай партызанскай брыгады імя Сталіна, загінуў у 1942 пры падрыве нямецкага эшалона, пахаваны ў р.п. Градзянка.

БАКА Міхаіл, н. у 1924, партызан, загінуў у 1943, пахаваны ў Пухавіцкім р-не.

БАКА Шура Міхайлаўна, н. у 1928, загінула ў 1943, пахавана ў в. Макаўе.

БАЛУХА Іван, н. у 1904, расстраляны ў 1941, пахаваны ў р.п. Градзянка.

БАРКУС Лора, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

БУГЛАК Вікторыя, н. у 1901, хатняя гаспадыня, расстраляна.

БРЫТКЕВІЧ Аляксандр, н. у 1896, расстраляны ў 1943, пахаваны ў р.п. Градзянка.

БРЫТКЕВІЧ Пётр Аляксеевіч, н. у 1939, расстраляны ў 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

БРЫТКЕВІЧ Станіслаў Аляксандравіч, н. у 1931, расстраляны ў 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

БРЫТКЕВІЧ Ульяна, н. у 1900, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

БРЫТКЕВІЧ Юліян, н. у 1910, партызан, загінуў у 1943, пахаваны ў р.п. Градзянка.

БУТ Валянціна Міхайлаўна, н. у 1934, расстраляна 6.1.1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

БУТ Ірына Міхайлаўна, н. у 1936, загінула ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

БУТ Міхаіл, н. у 1909, расстраляны ў 1943, пахаваны ў р.п. Градзянка.

БУТ Надзея, н. у 1916, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

БУТ Раіса Міхайлаўна, н. у 1932, расстраляна 6.1.1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

БУТАК Віктар, н. у 1900, расстраляны ў 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

БЭЛІНА Люся, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ВАЙДОЎСКАЯ Агапа Іосіфаўна, н. у 1903, хатняя гаспадыня, расстраляна.

ВАЙДОЎСКАЯ Бэйля Іосіфаўна, н. у 1928, навучэнка, расстраляна.

ВАЙДОЎСКАЯ Рыва Іосіфаўна, н. у 1930, навучэнка, расстраляна.

ВАЙДОЎСКІ Барыс Іосіфавіч, н. у 1924, навучэнец, расстраляны.

ВАЙДОЎСКІ Іосіф, н. у 1901, мірны жыхар, расстраляны.

ВАЙДОЎСКІ Мэйша Іосіфавіч, н. у 1926, расстраляны ў 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ВАПНІШ, расстраляны ў 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ВАПНІШ Барыс, н. у 1925, расстраляны ў 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ВАЎНІК Соф'я, н. у 1921, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ВЕРНІКОЎСКАЯ, н. у 1890, хатняя гаспадыня, расстраляна.

ВЕРНІКОЎСКАЯ Марыя, мірны жыхар, расстраляна.

ВЕРНІКОЎСКАЯ Сцепаніда, н. у 1918, спалена 9.1.1943 у в. Макаўе, пахавана ў в. Макаўе.

ВЕРНІКОЎСКІ Антон Іванавіч, н. у 1920, расстраляны ў ліпені 1942, пахаваны ў г. Чэрвень.

ВІКТОРЧЫК, н. у 1904, хатняя гаспадыня, расстраляна.

ВІКТОРЧЫК Кузьма, н. у 1904, расстраляны ў студзені 1943, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ВІНАКУР Малка Янкелеўна, н. у 1926, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ВІНАКУР Цыля Янкелеўна, н. у 1928, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ВІНАКУР Янкель, расстраляны ў 1941, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ГАРЭЛІК Бэйля Цынаўна, н. у 1880, хатняя гаспадыня, расстраляна.

У.Р.Багдановіч.

ГАРЭЛІК Галіна Вількаўна, н. у 1929, навучэнка, расстраляна.

ГАРЭЛІК Гіта Я., н. у 1905, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ГАРЭЛІК Роза Вількаўна, н. у 1925, навучэнка, расстраляна.

ГАРЭЛІК Цыпа Вількаўна, н. у 1938, навучэнка, расстраляна.

ГАЎРУКОВІЧ Антаніна Ігнатаўна, н. у 1899, спалена ў 1944 у в. Бозак, пахавана ў в. Бозак.

ГАЎРУКОВІЧ Галіна Уладзіміраўна, н. у 1925, спалена ў 1944 у в. Бозак, пахавана ў в. Бозак.

ГЕЛЬФРЫД Бася Раманаўна, н. у 1930, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ГЕЛЬФРЫД Берта Евелеўна, н. у 1929, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ГЕЛЬФРЫД Гіта Евелеўна, н. у 1930, навучэнка, расстраляна.

Помнік на брацкай магіле ахвяр фашызму ў пасёлку Градзянка.

ГЕЛЬФРЫД Евель Евелевіч, н. у 1885, мірны жыхар, расстраляны.

ГЕЛЬФРЫД Зінаіда Раманаўна, н. у 1936, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ГЕЛЬФРЫД Марыя Раманаўна, н. у 1941, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ГЕЛЬФРЫД Рова Янкелеўна, н. у 1885, хатняя гаспадыня, расстраляна.

ГЕЛЬФРЫД Соф'я Раманаўна, н у 1882, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ГЕЛЬФРЫД Хана Евелеўна, н. у 1930, навучэнка, расстраляна.

ГЕЛЬФРЫД Яўгенія Абрамаўна, н. у 1892, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ГЛЯР, н у 1894, расстраляны ў 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ГЛЯР Гіта, н. у 1883, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

ГІРЫН, н. у 1900, мірны жыхар, расстраляны.

ГЛЕБАЎ Іван Іванавіч, н. у 1927, навучэнец, расстраляны.

ГОЛАНД Іча, н у 1926, расстраляны ў 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ГРЫБ, н. у 1883, мірны жыхар, расстраляны.

ГРЫБ Марыя, н. у 1921, хатняя гаспадыня, расстраляна.

ГРЫГАРЭЎСКАЯ Аляксандра Паўлаўна, н. у 1915, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

ГРЫГАРЭЎСКАЯ Валянціна Паўлаўна, н. у 1922, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

ГРЫГАРЭЎСКАЯ Ларыса Паўлаўна, н. у 1929, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

ГРЫГАРЭЎСКАЯ Софія Паўлаўна, н. у 1927, навучэнка, расстраляна.

ГРЫГАРЭЎСКАЯ Тамара Іванаўна, н. у 1941, мірны жыхар, расстраляна.

ГРЫГАРЭЎСКАЯ Феня Сямёнаўна, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

ГРЫГАРЭЎСКІ Пётр Пятровіч, н. у 1910, сувязны 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, забіты 1.6.1944, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ГРЫНГЛАС, н. у 1927, навучэнец, расстраляны.

ГРЫНГЛАС Антаніна, н. у 1902, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ГРЫНГЛАС Барыс, н. у 1874, мірны жыхар, расстраляны.

ГРЫНГЛАС Давід Янкелевіч, расстраляны ў 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ГРЫНГЛАС Зінаіда, н. у 1935, навучэнка, расстраляна.

ГРЫНГЛАС Зяма Янкелевіч, расстраляны ў студзені 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ГРЫНГЛАС Моцік, н. у 1932, закатаваны ў 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ГРЫНГЛАС Моцік, н. у 1932, навучэнец, расстраляны.

ГРЫНГЛАС Пётр, н. у 1928, навучэнец, расстраляны.

ГРЫНГЛАС Роза Янкелеўна, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ГРЫНГЛАС Рыва, н. у 1880, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ГРЫНГЛАС Софа, н. у 1930, навучэнка, расстраляна.

ГРЫНГЛАС Файта, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ГРЫНГЛАС Хася Янкелеўна, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ГРЫНГЛАС Цыля Янкелеўна, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ГРЫНГЛАС Янкель, н. у 1904, расстраляны ў 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ГРЫНФЕЛЬД Макс Паўлавіч, н. у 1926, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў у жніўні 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ГРЫШКО, н. у 1908, мірны жыхар, расстраляны.

ГРЫШКОВА, н. у 1887, хатняя гаспадыня, расстраляна.

ГРЫШКОВА Алена, н. у 1923, навучэнка, расстраляна.

ГРЫШКОВА Марыя Васільеўна, н. у 1926, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

ГРЫШКОЎ Аляксандр Васільевіч, расстраляны ў 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ГРЫШКОЎ Кірыл Яфрэмавіч, расстраляны ў 1941, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ГУРЫНА Венера Віктараўна, н. у 1926, падпольшчыца, расстраляна ў кастрычніку 1942, пахавана ў в. Свіслач.

ЕНУС Валянціна, н. у 1927, навучэнка, расстраляна.

ЖДАНОВІЧ Сцяпан, н у 1888, расстраляны ў 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ЖЫВІЦА Мечыслаў Іванавіч, н. у 1927, расстраляны ў 1943, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ЖЫГАЛКОЎСКАЯ Яніна Баляславаўна, н. у 1923, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

ЖЫГАЛКОЎСКІ Ян Баляслававіч, н. у 1925, расстраляны ў 1943, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ЗАБЛОЦКАЯ Ганна Іосіфаўна, н. у 1913, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

ЗАБЛОЦКАЯ Надзея Сямёнаўна, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

ЗАБЛОЦКАЯ Соф'я Іосіфаўна, н. у 1925, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

ЗАБЛОЦКАЯ Яўгенія Сцяпанаўна, н. у 1875, хатняя гаспадыня, расстраляна.

ЗАБЛОЦКІ Аляксей Іосіфавіч, расстраляны ў 1943, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ЗАБЛОЦКІ Віктар Іосіфавіч, н. у 1921, навучэнец, расстраляны.

ЗАБЛОЦКІ Іван Іосіфавіч, расстраляны ў 1943, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ЗАБЛОЦКІ Іосіф Сцяпанавіч, н. у 1873, расстраляны ў 1943, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ЗАГАЛЬСКАЯ Берта Яролеўна, н. у 1889, расстраляна ў студзені 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ЗАГАЛЬСКАЯ Бэйля Іцкаўна, н. у 1932, навучэнка, расстраляна.

ЗАГАЛЬСКАЯ Пэся Іцкаўна, н. у 1930, навучэнка, расстраляна.

ЗАГАЛЬСКАЯ Хана Іцкаўна, н. у 1934, навучэнка, расстраляна.

ЗАГАЛЬСКАЯ Цыпа Іцкаўна, н. у 1938, навучэнка, расстраляна.

ЗАГАЛЬСКІ Едаль, н. у 1864, мірны жыхар, расстраляны.

ЗАДОРА Кузьма Сцяпанавіч, н. у 1924, расстраляны ў 1943, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ЗІНАВЕНКА Ганна, н. у 1898, хатняя гаспадыня, расстраляна.

ЗІНАВЕНКА Марыя І., н. у 1921, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

ЗІНАВЕНКА Павел Мікалаевіч, н. у 1927, загінуў у 1943, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ЗЭЛЬЦЭР, н. у 1900, мірны жыхар, расстраляны.

ЗЭЛЬЦЭР, н. у 1890, расстраляны ў 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ЗЭЛЬЦЭР Агрыпіна Лейбаўна, н. у 1924, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ЗЭЛЬЦЭР Груня, н. у 1939, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ЗЭЛЬЦЭР Соф'я, н. у 1918, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ЗЭЛЬЦЭР Эся Лейбаўна, н. у 1920, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ІВАНОВІЧ Альфрыда П., н. у 1904, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

ІВАНОВІЧ Аляксей Ісакавіч, расстраляны ў 1943, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ІВАНОВІЧ Люся Аляксееўна, н. у 1927, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

ІВАНОВІЧ Фрэда Пятроўна, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

ІСАЧАНКА Іван Лукіч, н. у 1919, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 20.11.1943, пахаваны ў в. Лазовае.

КАГАН Люба, н. у 1919, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

КАЛЕСНІКАЎ Андрэй Васільевіч, н. у 1909, партызан, загінуў у 1943.

КАМІНСКІ, н. у 1906, мірны жыхар, расстраляны.

КАПЛАН Місель, н. у 1888, мірны жыхар, расстраляны.

КАПЛАН Місул Місельевіч, н. у 1924, мірны жыхар, расстраляны.

К.К.Карпаў.

КАПЛАН Моўша Місельевіч, н. у 1923, мірны жыхар, расстраляны.

КАПЛАН Рыва Місельеўна, н. у 1883, хатняя гаспадыня, расстраляна.

КАПЛУН Міхаіл, н. у 1926, расстраляны ў 1941, пахаваны ў р.п. Градзянка.

КАРПАЎ Канстанцін Канстанцінавіч, н. у 1926, партызан 215-га атрада імя Леніна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў у баі 11.3.1944, пахаваны ў в. Лазовае.

КАСПЯРОВІЧ Вацлаў Антонавіч, н. у 1919, партызан атрада імя Чапаева партызанскай брыгады «Полымя», прапаў без вестак у 1944.

КАЦ Бася, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

КАЦ Дора Васільеўна, н. у 1918, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

КАЦ Зінаіда, н. у 1928, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

КАЦ Зэльда, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

КАЦ Сейна Місілаўна, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

КІСЕЛЬ, н. у 1886, мірны жыхар, расстраляны.

КІСЯЛЁЎ Васіль, н. у 1918, мірны жыхар, расстраляны.

КІСЯЛЁЎ Якаў, загінуў пры бамбардзіроўцы ў 1943, пахаваны ў р.п. Градзянка.

КОЦІН Яроль, н. у 1889, расстраляны ў 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

КОЦІНА Рыва, н. у 1889, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

КОЦІНА Явеля Ісраэлаўна, н. у 1925, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

КРЫЧАЎСКАЯ Мотля Абрамаўна, н. у 1906, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ЛАПАТКА Аляксандр Іларыёнавіч, н. у 1931, спалены ў 1943 у в. Макаўе, пахаваны ў в. Макаўе.

ЛАПАТКА Анастасія, н. у 1900, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

ЛАПАТКА Іван Іларыёнавіч, н. у 1935, спалены ў 1943 у в. Макаўе, пахаваны ў в. Макаўе.

А.І.Лукашэнка.

Н.П.Мяжэнная.

ЛАПАТКА Міхаіл, н. у 1898, расстраляны ў 1943, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ЛАПАТКА Ніна Міхайлаўна, н. у 1925, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

ЛАПАТКА Яўгенія, н. у 1900, хатняя гаспадыня, расстраляна.

ЛАПС Надзея, н. у 1904, хатняя гаспадыня, расстраляна.

ЛАШКЕВІЧ Анатоль Іванавіч, н. у 1929, расстраляны ў 1943.

ЛАШКЕВІЧ Галіна Іванаўна, н. у 1932, загінула ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

ЛАШКЕВІЧ Іван Аляксандравіч, н. у 1896, загінуў у 1943, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ЛАШКЕВІЧ Іван Іванавіч, н. у 1904, расстраляны ў 1943, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ЛАШКЕВІЧ Іван Іванавіч, н. у 1928, расстраляны ў 1943, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ЛАШКЕВІЧ Ларыса Іванаўна, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

ЛАШКЕВІЧ Ларыса Лукінічна, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

ЛАШКЕВІЧ Лук'ян, расстраляны ў 1943, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ЛАШКЕВІЧ Марыя Лукінічна, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

ЛАШКЕВІЧ Эдуард Іванавіч, расстраляны ў 1943, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ЛІЎШЫНАВА, н. у 1890, хатняя гаспадыня, расстраляна.

ЛІЎШЫЦ Залман, н. у 1904, расстраляны ў 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ЛІЎШЫЦ Мойша Залманавіч, расстраляны ў 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ЛІЎШЫЦ Рохля, н. у 1880, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ЛІЎШЫЦ Сейна, н. у 1904, расстраляна ў студзені 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ЛІЎШЫЦ Сіма, н. у 1925, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

ЛІЎШЫЦ Сэйна, н. у 1904, хатняя гаспадыня, расстраляна.

ЛІЎШЫЦ Янкель, н. у 1890, расстраляны ў 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ЛІЎШЫЦ Янкель, н. у 1880, расстраляны ў 1943, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ЛОЙКА Юрый Іванавіч, н. у 1924, партызан атрада імя Молатава, памёр ад тыфу 13.5.1943, пахаваны ў в. Слабада Акцябрскага р-на.

ЛУКАШЭНКА Аляксандр Ігнатавіч, н. у 1912, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў у баі 1.7.1944, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ЛЯГУЦКІ Віктар, мірны жыхар, расстраляны.

ЛЯНЕВІЧ, н. у 1906, мірны жыхар, расстраляны.

ЛЯНЕВІЧ Аляксандра, н. у 1907, забіта, пахавана ў р.п. Градзянка.

МАЛІШЭЎСКАЯ Марыя Антонаўна, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

МАЛІШЭЎСКІ Леанід Станіслававіч, н. у 1926, расстраляны ў 1943, пахаваны ў р.п. Градзянка.

МАНКЕВІЧ Домна Ігнатаўна, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

МАНКЕВІЧ Соф'я, н. у 1888, хатняя гаспадыня, расстраляна.

МАРОЗ Ганна Мікалаеўна, н. у 1921, расстраляна ў 1941, пахавана ў р.п. Градзянка.

МАРОЗ Кацярына Мікітаўна, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

МАРОЗ Леанід Мікалаевіч, н. у 1928, расстраляны ў 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

МАРОЗ Лідзія Мікалаеўна, н. у 1926, расстраляна, пахавана ў р.п. Градзянка.

МАРОЗ Мікалай, расстраляны ў 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

МАРОЗ Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1930, расстраляны ў 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

МАТУЗ Аляксандр, н. у 1908, мірны жыхар, расстраляны.

МЯЖЭННАЯ Ніна Піменаўна, н. у 1926, пад польшчыца, расстраляна ў кастрычніку 1942, пахавана ў г. Асіповічы.

МУХІН М., н. у 1902, мірны жыхар, расстраляны.

НАРКЕВІЧ Ясь, н. у 1901, расстраляны ў 1941, пахаваны ў р.п. Градзянка.

НЕВЯРОЎСКІ, н. у 1890, мірны жыхар, расстраляны.

НЯХАЙ Лідзія Адольфаўна, н. у 1896, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

ПАЖЫГАН Адам Цітавіч, н. у 1925, мірны жыхар, расстраляны.

ПАЛЯКОВА Бэйля, н. у 1876, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ПАЛЯКОВА Бэйля Г., н. у 1937, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ПАЛЯКОВА Дора, н. у 1925, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ПАЛЯКОВА Тэся Георгіеўна, н. у 1928, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ПАЛЯКОЎ Гірша, н. у 1888, расстраляны ў 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ПАЛЯКОЎ Файча, н. у 1923, расстраляны ў 1941, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ПАРФЯЛОВІЧ, н. у 1929, навучэнка, расстраляна.

ПАТКА Адам, н. у 1925, расстраляны ў 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ПЕЎЗНЕР Мары Ісакавіч, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, забіты 25.11.1942, пахаваны ва ўрочышчы Расоха.

ПІНЧУК, н. у 1900, хатняя гаспадыня, расстраляна.

ПІНЧУК Марыя, н. у 1924, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

РАДЗІМІНОВІЧ Леанід, н. у 1894, мірны жыхар, расстраляны.

РАМАНОЎСКАЯ Матля, н у 1913, павешана ў 1941, пахавана ў р.п. Градзянка.

РАМАНОЎСКІ Абрам, павешаны ў 1941, пахаваны ў р.п. Градзянка.

РОДАВА Аня, н. у 1939, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

РОДАВА Берта, н. у 1929, расстраляна ў студзені 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

РОДАВА Хая, н. у 1906, хатняя гаспадыня, расстраляна.

РОДАЎ Хаім, н. у 1937, расстралянs ў студзені 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

РУБІНШТЭЙН Ісак Піліпавіч, расстраляны ў 1941 у в. Ліпень, пахаваны ў в. Ліпень.

РУБІНШТЭЙН Любоў Піліпаўна, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

РУБІНШТЭЙН Марыя Піліпаўна, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

РУБІНШТЭЙН Меер Піліпавіч, расстраляны ў 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

РУБІНШТЭЙН Сара Львоўна, расстраляна ў 1941 у в. Ліпень, пахавана ў в. Ліпень.

РУБІНШТЭЙН Сямён Піліпавіч, расстраляны ў 1941 у в. Ліпень, пахаваны ў в. Ліпень.

РУБІНШТЭЙН Тамара Піліпаўна, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

РЫБІНСКАЯ, н. у 1922, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

РЫБІНСКАЯ Зінаіда, н у 1924, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

РЫБІНСКАЯ Людміла, н. у 1920, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

РЫБІНСКІ Іосіф, н. у 1898, расстраляны ў 1943, пахаваны ў р.п. Градзянка.

САПЛЯК Пётр, н. у 1903, мірны жыхар, расстраляны.

САРОКІН Алесь, н. у 1902, мірны жыхар, расстраляны.

СМАРОДКІН Аляксандр Іпалітавіч, расстраляны ў 1943, пахаваны ў р.п. Градзянка.

СМАРОДКІН Уладзімір Іпалітавіч, расстраляны ў 1943, пахаваны ў р.п. Градзянка.

СМАРОДКІНА Яўгенія Іпалітаўна, н. у 1924, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

СЫРАВАТКА Віктар Антонавіч, н. у 1939, расстраляны ў 1943, пахаваны ў р.п. Градзянка.

СЫРАВАТКА Ганна Антонаўна, н. у 1941, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

СЫРАВАТКА Раіса Антонаўна, н. у 1938, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

СЯМЕНЧЫК Канстанцін Пятровіч, спалены ў 1944 у в. Бозак, пахаваны ў в. Бозак.

СЯРГЕЕВА Зінаіда, н. у 1924, мірны жыхар, расстраляна.

ТАНІЧЫН, н. у 1906, загінуў у студзені 1943, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ТАНІЧЫНА Марыя, н. у 1927, спалена ў 1943 у в. Макаўе, пахавана ў в. Макаўе.

ТАНКОВІЧ Пракоп Х., н. у 1906, мірны жыхар, расстраляны.

ТАРАСЕВІЧ Апалінарый, н. у 1926, партызан атрада імя Ціхамірава, загінуў у 1943 у баі каля в. Ліпень.

ТАРАСЕВІЧ Міхаіл, н. у 1935, мірны жыхар, расстраляны.

ТАТУР Зінаіда Ігнатаўна, н. у 1940, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

ТАТУР Ігнацій Іосіфавіч, н. у 1904, расстраляны ў 1943, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ТРУБІЦЫН Георгій Васільевіч, н. у 1916, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў у баі 29.11.1942, пахаваны каля в. Лазовае.

УМЭЦКАЯ, н. у 1924, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

ФІЛІПОВІЧ Анпія, н. у 1926, мірны жыхар, расстраляна.

ФІЛІПОВІЧ Яніна, н. у 1921, мірны жыхар, расстраляна.

ФРЫНДЛЕНД Бэла, н. у 1938, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ФРЫНДЛЕНД Рыма, н. у 1936, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ФРЫНДЛЕНД Ханка, н. у 1930, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ХАЕТ Гіта, н. у 1894, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ХМЕЛЬНІК, мірны жыхар, расстраляны.

ХМЕЛЬНІК Берта, н. у 1929, мірны жыхар, расстраляна.

ХМЕЛЬНІК Додзік, н. у 1939, расстраляны ў 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ХМЕЛЬНІК Маша, н. у 1926, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ХМЕЛЬНІК Рыва, н. у 1909, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ХМЕЛЬНІК Сейна Іосіфаўна, н. у 1939, мірны жыхар, расстраляна.

ХМЕЛЬНІК Хана, н. у 1894, хатняя гаспадыня, расстраляна.

ХМЕЛЬНІК Юлік, н. у 1894, расстраляны ў 1942, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ЦІТКО Аляксандра Ігнатаўна, н. у 1923, мірны жыхар, расстраляна.

ЦІХАНОВІЧ Ева Яфімаўна, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ЦІШКО Шура Ігнатаўна, н. у 1923, партызанка, загінула ў 1943 пры выкананні баявога задання.

ШАРКОЎСКІ Іосіф Міхайлавіч, н. у 1914, партызан, загінуў у 1943.

ШАЦІЛА Эдуард Антонавіч, н. у 1904, партызан, загінуў у 1943 каля в. Каменічы.

ШВЕДА Вольга Васільеўна, н. у 1913, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

ШТЭРН Міндзіла, н. у 1940, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ШТЭРН Рэгіна, расстраляна ў 1942, пахавана ў р.п. Градзянка.

ШЫБКО Анатоль Аляксандравіч, н. у 1932, расстраляны ў 1943, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ШЫБКО Вера Аляксееўна, н. у 1916, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

ШЫБКО Ірына Аляксандраўна, н. у 1936, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Градзянка.

ШЭЙН, н. у 1904, мірны жыхар, расстраляны.

ДАРАГАНАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ВОСТРАЎ

ВОРАН Аляксей Уласавіч, н. у 1914, партызан 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў 11.11.1943, пахаваны ў в. Лука Старадарожскага р-на.

ВОРАН Сяргей Уласавіч, н. у 1910, партызан 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў 12.6.1943, пахаваны ў г. Асіповічы.

ЕРАШЭВІЧ Надзея Іванаўна, н. у 1910, расстраляна ў 1942.

МІХАДЗЮК Аляксей Пятровіч, н. у 1900, расстраляны ў 1942.

ВЁСКА ДАРАГАНАВА

АРЦЮХОЎСКІ Максім Аляксандравіч, н. у 1916, партызан, загінуў.

БАЖЫНСКІ Тадзік Людвігавіч, н. у 1925, прапаў без вестак.

БАШЭЎКІН Сямён Саламонавіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

БАШЭЎКІНА Ала Саламонаўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

БАШЭЎКІНА Ханя Меераўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

БРЭГМАН Мордух Моўшавіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

БРЭГМАН Соф'я Абрамаўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

БРЭГМАН Феня Леапольдаўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

БЯЗВОДЗІЦКАЯ Анастасія Міхайлаўна, н. у 1913, расстраляна ў 1942.

БЯЗВОДЗІЦКІ Георгій Іванавіч, н. у 1911, расстраляны ў 1942.

ВЕРАМЕЙЧЫК Іван Іванавіч, партызан, загінуў 2.5.1944, пахаваны ў в. Міжрэчча Пухавіцкага р-на.

ГАМЕРШТЭЙН Мура Хвалеўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ГАМЕРШТЭЙН Хваля, расстраляны 6.9.1941, пахаваны ў в. Дараганава.

ГАРАЧЫК Бася, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ГАРАЧЫК Лейба Эльевіч, расстраляны 6.9.1941, пахаваны ў в. Дараганава.

ГАРАЧЫК Хана Гіршаўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ГАРЛЯВАНАЎ Рыгор Сцяпанавіч, н. у 1909, расстраляны ў 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

ГАРЦМАН Ліба Аронаўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ГАРЦМАН Майсей Няхавіч, расстраляны 6.9.1941, пахаваны ў в. Дараганава.

ГАРЦМАН Муся Майсееўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ГАРЦМАН Хая Янкелеўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ГУРЭВІЧ Сара Гілераўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ГУРЭВІЧ Элька Аронаўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ДАЎГУЧЫЦ Павел Іванавіч, партызан, загінуў 11.5.1944.

ДОЛЯ Мікалай Іванавіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

ЖЛОБІЧ Галіна, н. у 1939, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ЖЭШКА Алеся Клімаўна, н. у 1911, расстраляна, пахавана ў в. Дараганава.

ЗІНГЕР-БРЭГМАН Лілія Міхайлаўна, н. у 1939, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ЗІНГЕР Ханя Лейзераўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ІВАНОЎ Эдуард Уладзіміравіч, н. у 1934, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

ІРЗАН Яўсей Мацвеевіч, н. у 1906, расстраляны, пахаваны ў в. Дараганава.

КАВАЛЕРЧЫК Рафаіл, расстраляны 6.9.1941, пахаваны ў в. Дараганава.

КАВАЛЕРЧЫК Рыва Іцкаўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

КАЙДАНОЎСКІ Хаім Моўшавіч, расстраляны 6.9.1941, пахаваны ў в. Дараганава.

КАЛОДКІН Ісаак Шэвелевіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

КАЛОДКІНА Рыва, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

КАМАРОВА-БРЭГМАН Яўгенія Маркаўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

КАМАРОЎ Іван Афанасьевіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

КАРОЎКА Канстанцін Лук'янавіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

КАЦНЕЛЬСОН Арон Гіршавіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

КАЦНЕЛЬСОН Бася, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

КАЧЫНСКАЯ Надзея Канстанцінаўна, н. у 1920, расстраляна, пахавана ў в. Дараганава.

КАЧЫНСКАЯ-КУЛЬБІЦКАЯ Ніна Канстанцінаўна, н. у 1917, расстраляна ў 1941, пахавана ў в. Дараганава.

КАЧЫНСКІ Канстанцін Андрэевіч, н. у 1896, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Дараганава.

КІСЛЫ Іван Сцяпанавіч, н. у 1927, партызан, расстраляны ў 1941.

КУЗНЯЦОВА Бася Хаімаўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

КУЗНЯЦОВА Гіта Майсееўна, н. у 1929, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

КУЗНЯЦОВА Ента Якаўлеўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

КУЗНЯЦОВА Пелагея Якаўлеўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

КУЗНЯЦОВА Сара Майсееўна, н. у 1934, расстраляна ў 1942, пахавана ў в. Дараганава.

КУЗНЯЦОЎ Ізраіль Майсеевіч, н. у 1925, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

КУЗНЯЦОЎ Сеня Майсеевіч, н. у 1930, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

КУЗНЯЦОЎ Хаім Гецалевіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

КУЗЬМІЧ Валерый Яўсеевіч, н. у 1937, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

КУЗЬМІЧ Ніна Яўсееўна, н. у 1932, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

КУЗЬМІЧ Святлана Яўсееўна, н. у 1935, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

КУПЦОЎ Дзям'ян Фёдаравіч, н. у 1909, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Дараганава.

ЛАШЫЦКІ Антон Станіслававіч, н. у 1925, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Дараганава.

ЛАШЫЦКІ Вікенцій Станіслававіч, н. у 1923, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Дараганава.

ЛАШЫЦКІ Станіслаў Пятровіч, н. у 1889, расстраляны ў 1941.

ЛЕВІН Самуіл Маркавіч, н. у 1906, расстраляны ў 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

ЛЕВІН Уладзімір Маркавіч, н. у 1908, расстраляны ў 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

ЛІЎШЫЦ Лазар Майсеевіч, н. у 1925, прапаў без вестак у Ленінградзе.

ЛІЎШЫЦ Рыва Іцкаўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ЛІЎШЫЦ Уладзімір Шаевіч, н. у 1937, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

ЛІЎШЫЦ Хаім, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

ЛІЎШЫЦ Шая Майсеевіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

ЛЯВІЦІН Абрам Маркавіч, н. у 1916, расстраляны ў 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

ЛЯВІЦІН Барыс Маркавіч, н. у 1914, расстраляны ў 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

ЛЯВІЦІН Лазар Маркавіч, расстраляны ў 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

ЛЯВІЦІН Марат Лазаравіч, н. у 1930, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

ЛЯВІЦІН Янкель Лазаравіч, н. у 1926, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

МАКУШЫН Васіль Мікалаевіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

МАРОШАК Голда, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

МАРОШАК Матус Майсеевіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

МАРОШАК Рахміель Моўшавіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

МАРОШАК Сіма Рахмілаўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

МІХАДЗЮК Рыгор Тарасавіч, н. у 1936, партызан, расстраляны ў 1941.

МІХАДЗЮК Рыгор Тарасавіч, н. у 1926, расстраляны 6.9.1941, пахаваны ў в. Дараганава.

НЕЯЗЖАЛАЎ Авраам Леанідавіч, н. у 1907, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Дараганава.

ОКРУТ Васіль Іванавіч, н. у 1909, расстраляны ў 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

ПАЛЕЙ Бэла Лейбаўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ПАЛЕЙ Голда Пейсахаўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ПАЛЕЙ Залман Вульфавіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

ПАЛЕЙ Меер Вульфавіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

ПАЛЕЙ Нехама Бэркаўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ПАЛЕЙ Ніна Барысаўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ПАЛЕЙ Рахіль Барысаўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ПАЛЕЙ Рахіль Залманаўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ПАЛЕЙ Рая Барысаўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ПАЛЕЙ Рыта, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ПАЛЕЙ Спрынца, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ПАЛЕЙ Фрума, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ПАЛЕЙ Шмэрка, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

ПІНЧУК Якім Раманавіч, н. у 1910, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Дараганава.

ПЯРЭЛЬДЗІН Бася Шлемаўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ПЯРЭЛЬДЗІН Гілер Абрамавіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

ПЯРЭЛЬДЗІН Іахім Абрамавіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

ПЯРЭЛЬДЗІН Ісер Гіршавіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

ПЯРЭЛЬДЗІН Меер Майсеевіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

ПЯРЭЛЬДЗІН Мордух Гіршавіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

ПЯРЭЛЬДЗІН Рахіль, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ПЯРЭЛЬДЗІН Рыва Міронаўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ПЯРЭЛЬДЗІН Сара Вульфаўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ПЯРЭЛЬДЗІН Сара Шлемаўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ПЯРЭЛЬДЗІН Хаім Гіршавіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

ПЯРЭЛЬДЗІН Хана Шмеркаўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ПЯРЭЛЬДЗІН Шлема Гіршавіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

ПЯРЭЛЬДЗІН Янкель, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

РОЗІН Арон, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

РОЗІНА Міхля, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

РОХЛІН Эрнст Дзмітрыевіч, н. у 1937, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

РЭЗНІК Рахіль Іонаўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

РЭЗНІК Рая Хонаўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

САВІЧ Тамара Дзмітрыеўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ФАЛЬКОЎСКІ Антон Станіслававіч, н. у 1914, расстраляны ў 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

ФРЫДЫШТЭЙН Бася Рувімаўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ФРЫДЫШТЭЙН Нікель Сымонавіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

ФРЫДЫШТЭЙН Рахіль Гіршаўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ФРЫДЫШТЭЙН Рыва Навумаўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ФРЫДЫШТЭЙН Сымон Маркавіч, расстраляны 6.9.1941, пахаваны ў в. Дараганава.

ХЕЙМАН Абрам Ізраілевіч, расстраляны 6.9.1941, пахаваны ў в. Дараганава.

ХЕЙМАН Броха Якаўлеўна, расстраляна ў 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ХЕЙМАН Дора Абрамаўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ХЕЙМАН Зельда, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ХЕЙМАН Моўша Шлемавіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

ХЕЙМАН Рахіль Абрамаўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ХЕЙМАН Сіма Моўшаўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ЦЁМІН Гірш Абрамавіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

ЦЁМІН Гірш Евелевіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

ЦЁМІНА Стыся Яўсееўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ЦУПРАНОК Пракоп Яўсеевіч, н. у 1903, расстраляны ў 1942, пахаваны ў в. Радуцічы.

ШАПІРА Ганна Якаўлеўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ШАПІРА Ліля, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ШАПІРА Фаня, н. у 1939, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ЭПШТЭЙН Рафаіл Калманавіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

ЭПШТЭЙН Сара Шлемаўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Дараганава.

ЭПШТЭЙН Яша, н. у 1939, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

ЯРАШЭВІЧ Рыгор Іванавіч, партызан.

ВЁСКА КАМАРЫНА

БАРАДАЎКА Васіль С., сувязны партызанскага атрада імя Сталіна, загінуў у снежні 1943, пахаваны ў в. Камарына.

ВЁСКА КАМЕНКА

КРЫВІЦКАЯ Малання Пятроўна, расстраляна ў маі 1942.

КРЫВІЦКІ Андрэй Сямёнавіч, расстраляны ў маі 1942.

МЕЛЬНІК Уладзімір Рыгоравіч, расстраляны ў маі 1942.

МІРОНЧЫК Рыгор Максімавіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Каменка.

ВЁСКА КАЎГАРЫ

АСТРЭЙКА Аляксандр Сямёнавіч, н. у 1902, расстраляны ў 1941.

ВОРАН Міхаіл Уласавіч, н. у 1905, павешаны ў 1941.

ЕРАШЭВІЧ Уладзімір Паўлавіч, н. у 1926, партызан, прапаў без вестак у красавіку 1944.

КАЛТУН Мікалай Ісакавіч, н. у 1910, партызан, загінуў у 1943.

КАЛТУН Пелагея Мінаўна, н. у 1908, загінула ў партызанах у 1943.

КАНТАРОВІЧ Саламон Якаўлевіч, н. у 1903, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Халькі.

КРУМЧАК Мікалай Піліпавіч, н. у 1922, партызан, прапаў без вестак 23.8.1943.

МІЛІШКЕВІЧ Антон А., н. у 1924, партызан атрада імя Дзяржынскага 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў у баі 11.9.1943, пахаваны ў в. Каўгары.

МІЛІШКЕВІЧ Леанід Амбросьевіч, н. у 1922, партызан, прапаў без вестак у красавіку 1944.

МІХАДЗЮК Даніла Еўдакімавіч, н. у 1899, расстраляны ў 1942, пахаваны ў в. Цяплухі.

МІХАДЗЮК Марфа Максімаўна, н. у 1888, расстраляна ў 1943, пахавана ў в. Халькі.

МІХАДЗЮК Пелагея Нічышараўна, н. у 1911, расстраляна ў 1941.

МІХАДЗЮК Сцяпан Кірэевіч, н. у 1888, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Халькі.

МІХАДЗЮК Яфім Кірэевіч, н. у 1900, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Дараганава.

МУРГО Пётр Канстанцінавіч, н. у 1905, партызан, загінуў у 1941, пахаваны ў в. Халькі.

МЯНЧЭНЯ Алеся Данілаўна, н. у 1907, партызанка, загінула ў 1943, пахавана ў в. Каўгары.

СКАРАХОЦКІ Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1911, партызан, загінуў 12.4.1944, пахаваны ў в. Востраў Глускага р-на Магілёўскай вобласці.

ВЁСКА КРАІ

АЛЯКСАНДРАВА Таццяна Цімафееўна, н. у 1929, загінула ў 1944 у Германіі.

ЕРАШЭВІЧ Давыд Раманавіч, загінуў у маі 1942, пахаваны ў в. Дараганава.

ЕРАШЭВІЧ Піліп Іларыёнавіч, н. у 1915, загінуў у 1944 у Германіі.

ЕРАШЭВІЧ Рыгор Арцёмавіч, н. у 1927, загінуў у 1944 у Германіі.

КІРДУН Васіль Якаўлевіч, н. у 1925, загінуў у 1944 у Германіі.

КІРДУН Кірыл Іванавіч, н. у 1915, загінуў у 1944 у Германіі.

КІРДУН Макар Давыдавіч, н. у 1914, загінуў у 1944 у Германіі.

КІРДУН Раман Назаравіч, н. у 1900, расстраляны ў 1944, пахаваны ў в. Краі.

МЕЛЬНІК Іван Сцяпанавіч, загінуў у маі 1942, пахаваны ў брацкай магіле ў в. Дараганава.

МЕЛЬНІК Марыя Трафімаўна, н. у 1929, загінула ў 1944 у Германіі.

МЕЛЬНІК Міхаіл Васільевіч, загінуў у маі 1942, пахаваны ў брацкай магіле ў в. Дараганава.

НАРАБ Давыд Раманавіч, н. у 1903, расстраляны ў 1941.

НАРАБ Фёдар Кірылавіч, н. у 1887, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Краі.

ПРАКОПЧЫК Аляксандр Паўлавіч, загінуў у маі 1942, пахаваны ў брацкай магіле ў в. Дараганава.

ПРАКОПЧЫК Мікалай Паўлавіч, загінуў у маі 1942, пахаваны ў брацкай магіле ў в. Дараганава.

ПРАКОПЧЫК Надзея Паўлаўна, н. у 1923, загінула ў 1944 у Германіі.

ПУХОЎСКАЯ Тэкля Гаўрылаўна, н. у 1903, расстраляна ў 1941, пахавана ў в. Краі.

ПУХОЎСКІ Мікалай Паўлавіч, н. у 1912, загінуў у 1944 у Германіі.

ЦЫГАНОК Васіль Сямёнавіч, н. у 1919, загінуў у маі 1942, пахаваны ў брацкай магіле ў в. Дараганава.

ЦЫГАНОК Мацвей Аляксеевіч, н. у 1907, расстраляны ў 1941.

ВЁСКА КРЫНКА

АПАРЫН Пётр Фёдаравіч, н. у 1907, партызан атрада імя Дзяржынскага 161-й партызанскай брыгады, загінуў 28.2.1944, пахаваны ў в. Крынка.

КРЫНКА Тарас Сямёнавіч, н. у 1914, загінуў у 1941, пахаваны ў в. Лука.

КУЗЬМІЧ Фёдар Лявонцьевіч, н. у 1925, партызан атрада імя Дзяржынскага 161-й партызанскай брыгады, загінуў 22.2.1944, пахаваны ў в. Крынка.

МІХАДЗЮК Піліп Дзянісавіч, н. у 1909, партызан атрада імя Дзяржыскага 161-й партызанскай брыгады, палітрук роты, загінуў у баі 28.10.1942, пахаваны ў в. Крынка.

ПАЎЛОВІЧ Адам Войцехавіч, загінуў у маі 1942, пахаваны ў брацкай магіле ў в. Дараганава.

ПАЎЛОВІЧ Іосіф Войцехавіч, загінуў у маі 1942, пахаваны ў брацкай магіле ў в. Дараганава.

ШНЧУК Іван Паўлавіч, н. у 1922, партызан, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Крынка.

ШНЧУК Мікалай Кандратавіч, н. у 1900, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Крынка.

ШНЧУК Наталля Васільеўна, н. у 1903, расстраляна ў 1943, пахавана ў в. Крынка.

ПЯТРОЎ Мікалай Канстанцінавіч, н. у 1921, камандзір узвода 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў 28.11.1944, пахаваны ў в. Крынка.

ПЯТРОЎ Мікалай Канстанцінавіч, н. у 1921, партызан атрада імя Дзяржынскага 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў у баі 28.2.1944, пахаваны ў в. Крынка.

СВЯТКІН Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1919, партызан атрада імя Дзяржынскага 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў у баі 25.2.1944, пахаваны ў в. Крынка.

ЦЫБУЛЬСКІ Іван Яфімавіч, загінуў у маі 1942, пахаваны ў брацкай магіле ў в. Дараганава.

ВЁСКА ЛУКА

АФАНАСЕНКА Васіль Іванавіч, н. у 1886, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Калёсы.

АФАНАСЕНКА Рыгор Лук'янавіч, н. у 1915, партызан, загінуў у 1944.

ДРЫНДЗІК Малах Сямёнавіч, н. у 1890, партызан 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, прапаў без вестак у красавіку 1944.

ІВАНОЎ Іван Аляксеевіч, н. у 1925, партызан, загінуў у 1944.

КОМЛІК Алена Мікалаеўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Лука.

КОМЛІК Аляксей Уладзіміравіч, н. у 1933, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Лука.

КОМЛІК Марыя Уладзіміраўна, н. у 1925, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Лука.

КОМЛІК Павел Уладзіміравіч, н. у 1935, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Лука.

КОМЛІК Уладзімір Уладзіміравіч, н. у 1927, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Лука.

КОМЛІК Яўгеній Уладзіміравіч, н. у 1930, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Лука.

КУПЦОЎ Міхаіл Вікенцьевіч, н. у 1920, партызан, загінуў у 1944.

КУПЦОЎ Павел Цярэнцьевіч, н. у 1924, партызан 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў 6.3.1944, пахаваны ў в. Лука.

ЛЕМЯНТОВІЧ Васіль Кліменцьевіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Лука.

ЛЕМЯНТОВІЧ Вольга Лук'янаўна, н. у 1906, загінула ў 1942.

МУХАМЕТДЗІНАЎ Абідула Я., н. у 1908, партызан атрада імя Дзяржынскага 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў у баі 11.11.1943, пахаваны ў в. Лука.

РУСАКОВІЧ Аляксандр Васільевіч, н. у 1925, партызан, загінуў у красавіку 1944, пахаваны ў в. Лука.

ВЁСКА МАЧЫНСК

КАЗАРЭЗ Міхаіл Фёдаравіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Мачынск.

КАРЫЗНА Аляксандр Аркадзьевіч, н. у 1932, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Мачынск.

КАРЫЗНА Аркадзь Пракопавіч, н. у 1901, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Мачынск.

КАРЫЗНА Валянціна Аркадзьеўна, н. у 1940, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Мачынск.

КАРЫЗНА Ганна Аркадзьеўна, н. у 1933, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Мачынск.

КАРЫЗНА Георгій Аркадзьевіч, н. у 1941, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Мачынск.

КАРЫЗНА Дзіяна Аркадзьеўна, н. у 1926, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Мачынск.

КАРЫЗНА Міхаіл Аркадзьевіч, н. у 1930, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Мачынск.

КАРЫЗНА Муся Аркадзьеўна, н. у 1935, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Мачынск.

КАРЫЗНА Ніна Аркадзьеўна, н. у 1928, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Мачынск.

КАРЫЗНА Уладзімір Аркадзьевіч, н. у 1935, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Мачынск.

КАРЫЗНА Яўгенія Міхайлаўна, н. у 1903, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Мачынск.

ЛЕПІН Мірон Сілкавіч, н. у 1900, расстраляны ў 1942, пахаваны ў в. Мачынск.

ЛЕПІНА Валянціна Міронаўна, н. у 1922, расстраляна ў 1942, пахавана ў в. Мачынск.

ЛЕПІНА Лідзія Міронаўна, н. у 1924, расстраляна ў 1942, пахавана ў в. Мачынск.

ЛЕПІНА Пелагея Спірыдонаўна, н. у 1902, расстраляна ў 1942, пахавана ў в. Мачынск.

МАНЧАНКА Рыгор Афанасьевіч, н. у 1916, партызан атрада імя Молатава 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў у баі 23.2.1944, пахаваны ў в. Мачынск.

МЯНЧЭНЯ Аляксей Ігнатавіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Мачынск.

МЯНЧЭНЯ Іван Васільевіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Мачынск.

МЯНЧЭНЯ Іван Ігнатавіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Мачынск.

МЯНЧЭНЯ Ігнат Дзянісавіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Мачынск.

МЯНЧЭНЯ Надзея Васільеўна, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Мачынск.

МЯНЧЭНЯ Рыгор Дзянісавіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Мачынск.

НЕВЯРОЎСКІ Баляслаў Міхайлавіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Мачынск.

НЕВЯРОЎСКІ Лявонцій Міхайлавіч, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Мачынск.

ШЫМЧЫК Анатоль Іванавіч, н. у 1930, расстраляны ў маі 1942, пахаваны ў в. Мачынск.

ВЁСКА МЯЖНОЕ

СЛУЦКІ Савелій Сцяпанавіч, н. у 1924, партызан атрада імя Кірава 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў 16.5.1944, пахаваны ў брацкай магіле ў в. Карытнае.

ШЛАНОК Іван Афанасьевіч, н. у 1926, партызан атрада імя Кірава 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў 7.4.1944, пахаваны ў брацкай магіле ў в. Карытнае.

ВЁСКА МЯЗОВІЧЫ

КАРЛЮК Рыгор Васільевіч, загінуў у маі 1942, пахаваны ў брацкай магіле ў в. Дараганава.

ПУЗІК Гаўрыіл Ігнатавіч, загінуў у маі 1942, пахаваны ў брацкай магіле ў в. Дараганава.

ЦЫБУЛЬСКІ Аляксандр Рыгоравіч, загінуў у маі 1942, пахаваны ў брацкай магіле ў в. Дараганава.

ЧЫПЛЕЙЧЫК Іван Якаўлевіч, н. у 1919, партызан атрада імя Дзяржынскага 161-й партызанскай

брыгады імя Катоўскага, загінуў у баі 13.4.1944, пахаваны ў Глускім р-не.

ВЁСКА ПТУШЫЧЫ

ВАСКАБОЙНІКАЎ Павел Іосіфавіч, партызан, загінуў 20.5.1943, пахаваны каля Будскага чыгуначнага пераезда.

КІРДУН Данііл Трафімавіч, н. у 1915, партызан, загінуў у 1942.

МІХАДЗЮК Мікалай Савельевіч, н. у 1920, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Дараганава.

ХАЛАДОК Павел Барысавіч, загінуў у маі 1942, пахаваны ў брацкай магіле ў в. Дараганава.

ВЁСКА РАДУЦІЧЫ

ГОЦІН Іван Мікітавіч, н. у 1888, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Радуцічы.

ГОЦІНА Праскоўя Сцяпанаўна, н. у 1885, расстраляна ў 1941.

ДРАЖНЮК Дзяніс Архіпавіч, н. у 1910, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Радуцічы.

ДРЫНДЗІК Васіль, н. у 1924, партызан атрада імя Молатава 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, прапаў без вестак у снежні 1945.

ДРЫНДЗІК Міхаіл Сямёнавіч, загінуў у маі 1942.

ЕРКА Васіль Клімавіч, н. у 1918, партызан атрада імя Дзяржынскага 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў у баі 22.5.1943, пахаваны ў в. Сялец.

ЕРЛІК Стэфа Лаўрэеўна, н. у 1903, загінула ў 1943.

ЖУКАВЕЦ Марыя Ігнатаўна, н. у 1927, партызанка атрада імя Дзяржынскага 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, прапала без вестак у красавіку 1944.

ЖУКАВЕЦ Марыя Мікалаеўна, н. у 1910, расстраляна ў 1944.

ЖЫТНІК Ганна Яфімаўна, н. у 1922, партызанка атрада імя Дзяржынскага 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінула ў баі 5.2.1943, пахавана ў в. Убалацце.

ЖЫТНІК Пётр Яфімавіч, н. у 1924, партызан атрада імя Дзяржынскага 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў у баі 5.2.1943, пахаваны ў в. Убалацце.

КАРТУН Сямён Давыдавіч, н. у 1917, партызан атрада імя Дзяржынскага 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў у баі 20.5.1943, пахаваны каля в. Новыя Фалічы.

КІРДУН Аляксандр Арцёмавіч, загінуў у маі 1942.

КОМАВА Таццяна Яфімаўна, н. у 1905, расстраляна ў 1944, пахавана ў в. Радуцічы.

КУКСАР Аксіння Яфімаўна, загінула ў маі 1942.

КУКСАР Алеся Васільеўна, загінула ў маі 1942.

КУКСАР Вольга Архіпаўна, н. у 1910, расстраляна ў 1942, пахавана ў в. Радуцічы.

КУКСАР Сямён Фёдаравіч, н. у 1897, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Радуцічы.

КУКСАР Якаў Сямёнавіч, н. у 1908, расстраляны ў 1942, пахаваны ў в. Радуцічы.

КУЛЕВІЧ Іван Васільевіч, н. у 1920, партызан, памёр у партызанах ад хваробы ў 1944, пахаваны ў в. Радуцічы.

МАЛЕЦ Васіль Іванавіч, партызан, загінуў 1.4.1943, пахаваны ў Глускім р-не.

МЕЛЬНІК Ганна Паўлаўна, загінула ў маі 1942.

МЕЛЬНІК Павел Яфімавіч, н. у 1905, партызан, прапаў без вестак у красавіку 1944.

МЕЛЬНІК Соф'я Паўлаўна, загінула ў маі 1942.

МЕЛЬНІК Ульяна Сідараўна, загінула ў маі 1942.

МІРОНЧЫК Марыя, н. у 1921, партызанка, прапала без вестак у красавіку 1944.

МІРОНЧЫК Міхаіл Іванавіч, загінуў у маі 1942.

ПАДЭРА Яфім Маркавіч, н. у 1912, партызан атрада імя Кірава, загінуў 6.9.1943, пахаваны ў в. Радуцічы.

ПАЛАНЕЙЧЫК Аксіння Мікалаеўна, н. у 1903, загінула ў 1944.

ПАЛАНЕЙЧЫК Вольга Трафімаўна, загінула ў маі 1942.

ПАЛАНЕЙЧЫК Іван Пятровіч, н. у 1924, партызан атрада імя Дзяржынскага 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, прапаў без вестак у сакавіку 1944.

ПАЛАНЕЙЧЫК Марыя Захараўна, загінула ў маі 1942.

ПАЛАНЕЙЧЫК Фёдар Кузьміч, н. у 1902, партызан.

ПРАТАШЧЫК Яфім Пятровіч, загінуў у маі 1942.

ПУЗІК КацярынаАнуфрыеўна, н. у 1904, прапала без вестак.

ПУЗІК Цімафей Іванавіч, н. у 1902, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Радуцічы.

САВІЧ Дзмітрый Дзмітрыевіч, н. у 1911, партызан, загінуў 13.2.1944.

САВІЧ Тамара Дзмітрыеўна, н. у 1934, расстраляна ў маі 1942, пахавана ў в. Радуцічы.

САВІЧ Юрый Андрэевіч, н. у 1913, партызан, загінуў 11.4.1944, пахаваны ў в. Голы Востраў Глускага р-на.

СЯРГЕЙЧЫК Ганна Дзянісаўна, загінула ў маі 1942.

СЯРГЕЙЧЫК Ефрасіння Іосіфаўна, н. у 1899, расстраляна ў 1943, пахавана ў в. Дараганава.

СЯРГЕЙЧЫК Міхаіл Мікалаевіч, загінуў у маі 1942.

СЯРГЕЙЧЫК Рыгор Дзянісавіч, н. у 1926, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Дараганава.

ЦЫБУЛЬСКІ Павел Фёдаравіч, н. у 1903, расстраляны ў 1944, пахаваны ў в. Радуцічы.

ЦЫГАНОК Аляксей Міхайлавіч, партызан, загінуў у маі 1942, пахаваны ў в. Крукаўшчына Глускага р-на.

ЦЫГАНОК Герасім Міхедавіч, н. у 1903, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Радуцічы.

ЦЫГАНОК Дзмітрый Васільевіч, н. у 1894, партызан атрада імя Молатава 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў у баі ў красавіку 1943, пахаваны ў Старадарожскім р-не.

ЦЫГАНОК Міхаіл Нічыпаравіч, н. у 1884, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Радуцічы.

ШЧЫПІЛЕЙ Аляксандр Іванавіч, н. у 1912, расстраляны, пахаваны ў в. Радуцічы.

ВЁСКА СЛОПІШЧА

ДЗЯЦЕЛ Павел Рыгоравіч, н. у 1915, расстраляны, пахаваны ў в. Радуцічы.

ЕРЛІК Барыс Іванавіч, н. у 1909, расстраляны.

КАРТУН Канстанцін Фёдаравіч, н. у 1914, партызан атрада імя Молатава 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў у баі 11.1.1944, пахаваны ў в. Баравішча Глускага р-на.

КАРТУН Міхаіл Захаравіч, н. у 1920, партызан атрада імя Дзяржынскага 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў у баі 20.5.1943, пахаваны каля Будскага чыгуначнага пераезда.

КАРТУН Сямён Захаравіч, партызан, загінуў у 1943.

ВЁСКА СЯЛЕЦ

БІРУЛЯ Іван Іванавіч, загінуў у маі 1942, пахаваны ў брацкай магіле ў в. Дараганава.

КРАСНАШЧОК Валерый Піліпавіч, загінуў у маі 1942, пахаваны ў брацкай магіле ў в. Дараганава.

КУЗЬМІЧ Цімафей Архіпавіч, загінуў у маі 1942, пахаваны ў брацкай магіле ў в. Дараганава.

МІНЧЭНЯ Аляксандра Данілаўна, н. у 1914, партызанка 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінула 11.9.1943.

МІХАДЗЮК Акуліна, расстраляна ў 1941, пахавана ў в. Сялец.

МІХАДЗЮК Валянцін Цімафеевіч, н. у 1936, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Сялец.

МІХАДЗЮК Вольга Цімафееўна, н. у 1940, расстраляна ў 1941, пахавана ў в. Сялец.

МІХАДЗЮК Дзяніс Іванавіч, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Сялец.

МІХАДЗЮК Іван Львовіч, загінуў у маі 1942, пахаваны ў брацкай магіле ў в. Дараганава.

МІХАДЗЮК Іван Лявонцьевіч, н. у 1927, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Сялец.

МІХАДЗЮК Лаўрэн Якубавіч, загінуў у маі 1942, пахаваны ў брацкай магіле ў в. Дараганава.

МІХАДЗЮК Мартын Рыгоравіч, загінуў у маі 1942, пахаваны ў брацкай магіле ў в. Дараганава.

МІХАДЗЮК Ніна, расстраляна ў 1941, пахавана ў в. Сялец.

МІХАДЗЮК Савелій Навумавіч, н. у 1912, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Сялец.

МІХАДЗЮК Фёдар Дзянісавіч, загінуў у маі 1942, пахаваны ў брацкай магіле ў в. Дараганава.

НАРАБ Сцяпан Трафімавіч, загінуў у маі 1942, пахаваны ў брацкай магіле ў в. Дараганава.

ПАТАПЧЫК Аляксей Еўдакімавіч, н. у 1915, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Сялец.

ПАТАПЧЫК Еўдакім Анатольевіч, н. у 1941, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Сялец.

ПІНЧУК Несцер Пятровіч, н. у 1903, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Сялец.

ПЯТРОЎ Мікалай А., загінуў у маі 1942, пахаваны ў брацкай магіле ў в. Дараганава.

ФРАНЧЫЕВІЧ Мікалай Васільевіч, н. у 1922, партызан, загінуў 25.5.1943, пахаваны ў в. Сялец.

ЦЕРАШ Пётр Фёдаравіч, загінуў у маі 1942, пахаваны ў брацкай магіле ў в. Дараганава.

ВЁСКА ХАЛЬКІ

КРУМКАЧ Іван Аляксеевіч, н. у 1915, партызан атрада імя Дзяржынскага 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў у баі ў чэрвені 1944, пахаваны ў в. Дубранева Старадарожскага р-на.

МІХАДЗЮК Фёдар Іванавіч, загінуў у маі 1942, пахаваны ў брацкай магіле ў в. Дараганава.

МУРГО Яўген Пятровіч, н. у 1925, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Халькі.

ЦЕРАШ Аляксей Рыгоравіч, н. у 1886, расстраляны ў 1943.

ЦІШКЕВІЧ Андрэй, загінуў у маі 1942, пахаваны ў брацкай магіле ў в. Дараганава.

ЧАПУРНОВА Любоў Васільеўна, загінула ў маі 1942, пахавана ў брацкай магіле ў в. Дараганава.

ЧАПУРНОВА Ніна Васільеўна, загінула ў маі 1942, пахавана ў брацкай магіле ў в. Дараганава.

ЧАПУРНОЎ Васіль, загінуў у маі 1942, пахаваны ў брацкай магіле ў в. Дараганава.

ШЫШКО Юлія Анісімаўна, н. у 1905, расстраляна ў 1943, пахавана ў в. Халькі.

ДРЫЧЫНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АСТРОЎКІ

ВОРАН Аляксей Уласавіч, н. у 1914, партызан 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў 11.11.1943, пахаваны ў в. Лука.

ПАБЯЛЯНАЯ Акуліна Рыгораўна, н. у 1917, расстраляна ў 1942.

ПЫШНЫ Іван Васільевіч, н. у 1922, расстраляны ў 1944.

ПЫШНЫ Іван Сідаравіч, н. у 1907, расстраляны ў 1944.

ВЁСКА ВЯЛІКІ БОР

БРАГА Марыя Іванаўна, н. у 1917, забіта ў 1944, пахавана ў в. Вялікі Бор.

БРАГА Пётр Іванавіч, н. у 1912, партызан.

ДУБІНА Марыя Піліпаўна, н. у 1912, забіта, пахавана ў в. Вялікі Бор.

ЖУК Ілья Іванавіч, н. у 1880, забіты ў 1943.

ЛАГУН Марыя Піліпаўна, н. у 1912, забіта ў 1943, пахавана ў в. Вялікі Бор.

ЛАЦІННІК Ілья Мікітавіч, н. у 1903, забіты ў 1944, пахаваны ў в. Вялікі Бор.

МАРОЗАЎ Фёдар Іванавіч, н. у 1913, партызан 2-й Мінскай партызанскай брыгады, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Вялікі Бор.

ПАПКО Аксіння Ільінічна, н. у 1925, забіта ў 1944, пахавана ў в. Вялікі Бор.

СОКАЛ Малання Пятроўна, н. у 1860, забіта ў 1943, пахавана ў в. Вялікі Бор.

СУПРОНЧЫК Алена Яфімаўна, н. у 1870.

ВЁСКА ДВОРЫШЧА

ГЕРАСІМОВІЧ Цімафей Мінавіч, н. у 1900, забіты, пахаваны ў Старадарожскім р-не.

ГЕРМАНЧУК Іван Арцёмавіч, н. у 1911, забіты, пахаваны ў Старадарожскім р-не.

ДУБІНА Пётр Кузьміч, н. у 1911, забіты, пахаваны ў Старадарожскім р-не.

ЖУК Рыгор Данілавіч, н. у 1900, забіты, пахаваны ў Старадарожскім р-не.

КАГАН Міхаіл Васільевіч, н. у 1922, забіты, пахаваны ў в. Жыцін.

КАПЕЙКА Рыгор Еўдакімавіч, н. у 1922, забіты, пахаваны ў в. Жыцін.

ВЁСКА ДРЫЧЫН

БІСКУБ Ганна Прохараўна, н. у 1908, загінула ў Германіі.

ВАРАБЕЙ Міхаіл Кузьміч, н. у 1896, расстраляны ў 1943.

ВАРАБЕЙ Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1906, расстраляны ў 1943.

ВАРАБЕЙ Рыгор Міхайлавіч, н. у 1922, расстраляны ў 1942.

ВАРАНЯНСКІ Ілья, н. у 1920, партызан, загінуў у 1943, пахаваны ў Пухавіцкім р-не.

МУЗЫЧЫНА Ганна Фядотаўна, н. у 1921, загінула ў Германіі ў 1945.

ПЛІТКО Яфім Васільевіч, н. у 1922, партызан, загінуў 19.4.1944, пахаваны ў Пухавіцкім р-не.

ПЫШНЫ Савелій Піліпавіч, н. у 1900, расстраляны ў 1942.

УЖОВІЧ Ларыён Рыгоравіч, н. у 1914, партызан 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў 28.9.1943.

ВЁСКА ЗАНЯЦЕЧЧА

ДАМАРАД Кірыл Антонавіч, н. у 1899, забіты ў 1943, пахаваны ў в. Заняцечча.

КУЦЕЧКА Сцяпан Мікітавіч, н. у 1893, забіты, пахаваны ў в. Заняцечча.

МОШЧЫН Ігнат Сцяпанавіч, н. у 1898, забіты, пахаваны ў в. Заняцечча.

ВЁСКА КАНЦЫ

БАРАВЫ Уладзімір Пятровіч, н. у 1921, партызан 2-й Мінскай партызанскай брыгады, прапаў без вестак 19.9.1943.

БОКША Дар'я Дзянісаўна, н. у 1908, расстраляна ў 1943.

ВАСЬКО Наталля Іларыёнаўна, н. у 1927, загінула ў Германіі ў 1945.

ЕРАШЭВІЧ Яфім Міхайлавіч, н. у 1910, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Канцы.

КАРСУНОВІЧ Рыгор Ануфрыевіч, н. у 1900, партызан 2-й Мінскай партызанскай брыгады, прапаў без вестак 19.9.1943.

МУХА Марыя Міхайлаўна, н. у 1918, расстраляна ў 1943.

ВЁСКА КРАМОК

БАЛАТЫГА Уладзімір Сцяпанавіч, н. у 1925, партызан атрада імя Дзяржынскага, прапаў без вестак у 1945.

ВАРАБЕЙ Дзмітрый Кузьміч, н. у 1900, загінуў у 1941, пахаваны ў в. Крамок.

ДЗЯХЦЯР Міхаіл Іванавіч, н. у 1922, партызан атрада імя Дзяржынскага 161-й партызанскай брыгады, загінуў у баі ў красавіку 1944, пахаваны ў Глускім р-не.

КАШЫЦКІ Рыгор Іванавіч, н. у 1906, расстраляны ў 1942, пахаваны ў Старадарожскім р-не.

РАБІНКА Анастасія, н. у 1915, расстраляна ў 1943.

ЧОРНАЯ Пелагея Дзянісаўна, н. у 1900, расстраляна ў 1942.

ЧОРНЫ Іосіф, расстраляны ў 1942.

ВЁСКА МАЙСЕЕВІЧЫ

ДРОЗД Ганна Ільінічна, н. у 1924, загінула ў Германіі ў 1945.

ДРОЗД Марыя Лявонаўна, н. у 1925, загінула ў Германіі ў 1945.

ДРОЗД Наталля Лявонаўна, н. у 1930, загінула ў Германіі ў 1945.

ДРОЗД Павел Яўменавіч, н. у 1886, расстраляны ў 1943, пахаваны ў Старадарожскім р-не.

КУРС Міхаіл Антонавіч, н. у 1927, загінуў у Германіі ў 1945.

ПУЗІК Марыя Сцяпанаўна, н. у 1924, расстраляна ў 1943, пахавана ў в. Майсеевічы.

ВЁСКА ПЯСЧАНКА

БАРАН Сямён Севасцьянавіч, н. у 1910, забіты, пахаваны ў в. Пясчанка.

БРАГА Пракоп Арцёмавіч, н. у 1880, забіты, пахаваны ў в. Пясчанка.

ДУБІНА Адам Дзямідавіч, н. у 1906, забіты, пахаваны ў в. Пясчанка.

ДУБІНА Емяльян Іванавіч, н. у 1906, забіты, пахаваны ў в. Пясчанка.

ДУБІНА Кузьма Паўлавіч, н. у 1925, забіты, пахаваны ў в. Пясчанка.

ДУБІНА Павел Прохаравіч, н. у 1885, партызан, забіты, пахаваны ў в. Пясчанка.

ДУБІНА Фёдар Рыгоравіч, н. у 1930, забіты, пахаваны ў в. Пясчанка.

ДУБІНА Фёдар Якаўлевіч, н. у 1918, забіты, пахаваны ў в. Пясчанка.

ДУДКО Васіль Макаравіч, н. у 1915, партызан, забіты, пахаваны ў в. Пясчанка.

ДУДКО Фёдар Аляксеевіч, н. у 1903, партызан, забіты, пахаваны ў в. Пясчанка.

ЖУК Павел Пракопавіч, н. у 1923, забіты, пахаваны ў в. Пясчанка.

ЖУК Уліта Іванаўна, н. у 1880, забіта, пахавана ў в. Пясчанка.

КЛУНКО Марыя Аляксееўна, н. у 1910, забіта, пахавана ў в. Пясчанка.

КЛЫГАЧ Канстанцін Іванавіч, н. у 1910, забіты, пахаваны ў в. Пясчанка.

КУТЫНКА Марфа Васільеўна, н. у 1906, забіта, пахавана ў в. Пясчанка.

МАСЛОК Марына Пятроўна, н. у 1880, забіта, пахавана ў в. Пясчанка.

ЧОРНЫ Пётр Фядосавіч, н. у 1918, забіты, пахаваны ў в. Пясчанка.

КАМЕНІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АСАВОК

АЛЯШКЕВІЧ Аляксандр Герасімавіч, н. у 1922, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў у 1943, пахаваны ва ўрочышчы Расоха.

АСТАПОВІЧ Зінаіда Іванаўна, н. у 1928, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

АСТАПОВІЧ Лёня Іванаўна, н. у 1941, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

АСТАПОВІЧ Пётр Іванавіч, н. у 1924, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

АСТАПОВІЧ Соф'я, н. у 1938, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

БАНДЗІК Галіна, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

БАНДЗІК Фёдар, н. у 1908, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

БАНДЗІК Фядосся, н. у 1914, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

БАНДЗІК Цімафей, н. у 1908, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

БАРЫСКА Марыя Аляксандраўна, н. у 1926, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ВІТКОЎСКАЯ Валянціна, н. у 1914, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ВІТКОЎСКАЯ Яўгенія, н. у 1938, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ВІТКОЎСКІ Адольф, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ВІТКОЎСКІ Іосіф Казіміравіч, н. у 1918, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ВІТКОЎСКІ Уладзімір, н. у 1940, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ВІТКОЎСКІ Яўген Адольфавіч, н. у 1914, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ГАЛІЦКАЯ Ванда Антонаўна, н. у 1936, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ГАЛІЦКАЯ Ганна, н. у 1939, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ГАЛІЦКАЯ Марыя Аляксандраўна, н. у 1903, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ГАЛІЦКІ Антон, н. у 1900, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ГАЛІЦКІ Валянцін Антонавіч, н. у 1927, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ГАЛІЦКІ Леанід, н. у 1930, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ДАШКЕВІЧ Феля, н. у 1888, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ДЗЕМІДОВІЧ Тамара Аляксандраўна, н. у 1936, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ДОЎЖЫК Марыя Фёдараўна, н. у 1910, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ДУБОВІК Міхаіл, н. у 1905, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ДУБОЎСКАЯ Антаніна, н. у 1880, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ДУБОЎСКАЯ Беля Фёдараўна, н. у 1907, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ДУБОЎСКАЯ Вера Іванаўна, н. у 1925, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ДУБОЎСКАЯ Станіслава Іванаўна, н. у 1929, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ДУБОЎСКАЯ Юзэфа Мечыславаўна, н. у 1900, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ДУБОЎСКАЯ Ядвіга Аляксандраўна, н. у 1900, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ДУБОЎСКІ Іван Іванавіч, н. у 1938, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ЕЎДАКІМОВІЧ Лукаш, н. у 1900, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ЕЎДАКІМОВІЧ Соф'я Лук'янаўна, н. у 1939, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ЕЎДАКІМОВІЧ Уладзімір, н. у 1936, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ЕЎДАКІМОВІЧ Хіма, н. у 1902, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ЕЎДАКІМОВІЧ Якаў, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ЖЫВІЦА Анатоль Юзафавіч, н. у 1938, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ЖЫВІЦА Антаніна, н. у 1942, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ЖЫВІЦА Браніслава Мечыславаўна, н. у 1909, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ЖЫВІЦА Браніслаў Сцяпанавіч, н. у 1909, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ЖЫВІЦА Вацік Францавіч, н. у 1937, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ЖЫВІЦА Віктар, н. у 1934, навучэнец, расстраляны ў 1943.

ЖЫВІЦА Вікторыя, н. у 1918, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ЖЫВІЦА Гаронька, н. у 1912, хатняя гаспадыня, расстраляна ў 1943.

ЖЫВІЦА Зінаіда, н. у 1939, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ЖЫВІЦА Іван Ігнатавіч, н. у 1916, партызан 212-га атрада імя Сумчанкі 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 28.5.1943, пахаваны каля ст. Уборак.

ЖЫВІЦА Іван Францавіч, н. у 1937, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ЖЫВІЦА Ігнат Ігнатавіч, н. у 1916, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Уборак.

ЖЫВІЦА Караліна Ігнатаўна, н. у 1925, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ЖЫВІЦА Кацярына Цярэнцьеўна, н. у 1908, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ЖЫВІЦА Пракопій, н. у 1939, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ЖЫВІЦА Сцяпан, н. у 1883, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ЖЫВІЦА Рэня, н. у 1940, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ЖЫВІЦА Франц Францавіч, н. у 1937, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ЖЫВІЦА Эдуард Ігнатавіч, н. у 1918, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

КАЗАЧОНАК Алеся Еўдакімаўна, н. у 1914, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

КАЗАЧОНАК Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1939, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

КАЗАЧОНАК Аляксандр Сяргеевіч, н. у 1914, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

КАЗАЧОНАК Аляксей, н. у 1889, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

КАЗАЧОНАК Віялета, н. у 1914, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

КАЗАЧОНАК Галіна, н. у 1938, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

КАЗАЧОНАК Дзіна, н. у 1918, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

КАЗАЧОНАК Зінаіда, н. у 1942, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

КАЗАЧОНАК Леаніда П., н. у 1938, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

КАЗАЧОНАК Леса Сяргееўна, н. у 1914, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

КАЗАЧОНАК Лукер'я, н. у 1887, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

КАЗАЧОНАК Малання Е., н. у 1894, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

КАЗАЧОНАК Марыя Мікалаеўна, н. у 1939, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

КАЗАЧОНАК Міхаіл Аляксеевіч, н. у 1918, партызан 212-га атрада імя Сумчанкі 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 28.2.1943, пахаваны ў Чэрвеньскім р-не.

КАЗАЧОНАК Павел Іванавіч, н. у 1895, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

КАЗАЧОНАК Таццяна, н. у 1890, спалена жывой 8.1.1943.

КАЗАЧОНАК Таццяна Дзмітрыеўна, н. у 1925, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

КАЗАЧОНАК Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1936, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

КАЗАЧОНАК Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1941, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

КАЛАДЗІНСКІ Браніслаў Францавіч, н. у 1911, партызан, загінуў 14.7.1943.

КАРАЛЬКЕВІЧ Эдуард, н. у 1924, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

КАСПЯРОВІЧ Анатоль Канстанцінавіч, н. у 1935, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

КАСПЯРОВІЧ Ганадзь Г., н у 1936, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

КАСПЯРОВІЧ Іван Леанідавіч, н. у 1940, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

КАСПЯРОВІЧ Канстанцін Міхайлавіч, н. у 1916, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

КАСПЯРОВІЧ Рэгіна Леанідаўна, н. у 1934, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

Абеліск на брацкай магіле ахвяр фашызму ў в. Асавок.

КАСПЯРОВІЧ Уладзімір Леанідавіч, н. у 1938, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

КАСПЯРОВІЧ Ядвіга Ігнатаўна, н. у 1914, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

КАСПЯРОВІЧ Яніна Ігнатаўна, н. у 1918, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

КАСПЯРОВІЧ Яўген Канстанцінавіч, н. у 1937, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

КОЙПІШ Адэля, н. у 1904, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

КОЙПІШ Галіна, н. у 1938, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

КОЙПІШ Іван Паўлавіч, н. у 1933, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

КОЙПІШ Соф'я, н. у 1937, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

КОЙПІШ Эдзі, н. у 1940, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

КУБАР Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1900, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

КУБАР Аляксей, н. у 1908, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

КУБАР Вера Міхайлаўна, н. у 1924, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

КУБАР Марыя, н. у 1904, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

КУБАР Марыя Міхайлаўна, н. у 1936, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

КУБАР Міхаіл, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

КУБАР Яўгенія, н. у 1938, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

КУДРАВЕЦ Галіна, н у 1940, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

КУДРАВЕЦ Леса, н у 1912, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

КУДРАВЕЦ Тацціяна, н у 1890, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ЛІНЬКО Галіна, н. у 1940, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ЛІНЬКО Марыя, н. у 1910, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ЛІНЬКО Марыя, н. у 1938, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ЛІНЬКО Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1935, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ЛУКАШЭВІЧ Галіна, н. у 1923, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ЛУКАШЭВІЧ Іван Уладзіміравіч, н. у 1888, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ЛУКАШЭВІЧ Марыя, н. у 1941, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ЛУКАШЭВІЧ Паліна Іванаўна, н. у 1925, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ЛУКАШЭВІЧ Софія Іванаўна, н. у 1938, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ЛУКАШЭВІЧ Сцепаніда Д., н. у 1875, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ЛУКАШЭВІЧ Толя Уласаўна, н. у 1918, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ЛУКАШЭВІЧ Уладзімір Іванавіч, н. у 1935, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ЛУКАШЭВІЧ Франя Карпаўна, н. у 1895, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ЛУКАШЭВІЧ Франя Цеафілаўна, н. у 1904, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

МАНКЕВІЧ Іван Канстанцінавіч, н. у 1927, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

МАНКЕВІЧ Казімір Канстанцінавіч, н. у 1917, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

МАНКЕВІЧ Канстанцін, н. у 1887, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

МАНКЕВІЧ Сабіна, н. у 1919, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

МАНКЕВІЧ Софія, н. у 1890, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ОСІПАВА Агрыпіна Н., н. у 1905, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ОСІПАВА Вольга Дзмітрыеўна, н. у 1934, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ОСІПАВА Надзея Дзмітрыеўна, н. у 1935, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ОСІПАВА Ядвіга Дзмітрыеўна, н. у 1938, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ОСІПАЎ Дзмітрый, н. у 1898, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ОСІПАЎ Дзмітрый Т., н. у 1900, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ОСІПАЎ Іван Дзмітрыевіч, н. у 1936, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

РАКЕВІЧ Аляксандра М., н. у 1935, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

РАКЕВІЧ Вольга Т., н. у 1930, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

РАКЕВІЧ Іван Раманавіч, н. у 1900, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

РАКЕВІЧ Матрона І., н. у 1901, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

РАКЕВІЧ Мікалай Г., н. у 1940, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

РАНОВІЧ Аляксандр Іванавіч, н. у 1933, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

РАНОВІЧ Соф'я Іванаўна, н. у 1935, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

РАНОВІЧ Уладзімір, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

РЫБАЧОНАК Лявон, н. у 1876, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

РЫЖКАВЕЦ Вольга, н. у 1912, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

РЫЖКАВЕЦ Вольга, н. у 1924, хатняя гаспадыня, расстраляна.

РЫЖКАВЕЦ Гаўрыла, н. у 1910, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

РЫЖКАВЕЦ Іван, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

РЫЖКАВЕЦ Мікалай, н. у 1940, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

РЫЖКАВЕЦ Фёдар, н. у 1882, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

СІМАЧКОВА Галіна Фердынандаўна, н. у 1941, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

СІМАЧКОВА Таццяна Сяргееўна, н. у 1912, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

СІМАЧКОЎ Адам Іванавіч, н. у 1878, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

СІМАЧКОЎ Пётр Фердынандавіч, н. у 1938, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

СІМАЧКОЎ Сцяпан Адамавіч, н. у 1927, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

СІМАЧКОЎ Фердынанд Адамавіч, н. у 1903, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

СУХОЦКАЯ Ада, н. у 1941, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

СУХОЦКАЯ Алеся, н. у 1883, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

СУХОЦКАЯ Аляксандра, н. у 1885, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

СУХОЦКАЯ Антаніна, н. у 1905, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

СУХОЦКАЯ Вікторыя, н. у 1912, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

СУХОЦКАЯ Ганна Іванаўна, н. у 1905, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

СУХОЦКАЯ Ганна Іванаўна, н. у 1914, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

СУХОЦКАЯ Ганна Мечыславаўна, н. у 1897, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

СУХОЦКАЯ Марыя, н. у 1901, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

СУХОЦКАЯ Эваліна Іванаўна, н. у 1939, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

СУХОЦКАЯ Юзэфа Францаўна, н. у 1908, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

СУХОЦКІ Аляксандр, н. у 1908, мірны жыхар, расстраляны ў 1943.

СУХОЦКІ Антон Іванавіч, н. у 1931, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

СУХОЦКІ Баляслаў Францавіч, н. у 1904, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

СУХОЦКІ Іван, н. у 1900, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

СУХОЦКІ Іван, н. у 1927, навучэнец, расстраляны ў 1943.

СУХОЦКІ Іван Іванавіч, н. у 1925, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

СУХОЦКІ Іван Францавіч, н. у 1895, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

СУХОЦКІ Леанід Францавіч, н. у 1904, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

СУХОЦКІ Уладзімір, н. у 1937, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ТАНЕЎСКАЯ Алеся, н. у 1895, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ТАРАСЕВІЧ Алеся П., н. у 1935, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ТАРАСЕВІЧ Аляксандр, н. у 1900, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ТАРАСЕВІЧ Марыя П., н. у 1938, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ТАРАСЕВІЧ Мікалай, н. у 1940, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ТАРАСЕВІЧ Фядора, н. у 1905, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ХІЛЬКЕВІЧ Вера, н. у 1914, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ХІЛЬКЕВІЧ Уладзімір, н. у 1939, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ЧАРОПКА Марыя Т., н. у 1880, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ШАГОЙКА Аляксандр, н. у 1940, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ШАГОЙКА Васіль, н. у 1939, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ШАГОЙКА Ганна Ільінічна, н. у 1910, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ШАГОЙКА Ілья, н. у 1881, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ШАГОЙКА Кацярына Паўлаўна, н. у 1929, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ШАГОЙКА Кацярына Рыгораўна, н. у 1926, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ШАГОЙКА Лідзія, н. у 1937, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ШАГОЙКА Любоў Д., н. у 1895, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ШАГОЙКА Моця, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ШАГОЙКА Надзея Рыгораўна, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ШАГОЙКА Надзея Якаўлеўна, н. у 1935, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ШАГОЙКА Ніна, н. у 1938, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ШАГОЙКА Пелагея, н. у 1876, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ШАГОЙКА Пётр, н. у 1940, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ШАГОЙКА Праскоўя, н. у 1941, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ШАГОЙКА Рыгор К., н. у 1887, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ШАГОЙКА Таццяна, н. у 1912, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ШКУРЫН Аляксандр, н. у 1901, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ШКУРЫН Анатоль Лексавіч, н. у 1941, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ШКУРЫН Леанід, н. у 1935, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ШКУРЫН Уладзімір Лексавіч, н. у 1929, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ШКУРЫНА Ганна Сцяпанаўна, н. у 1904, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ШКУРЫНА Лідзія А., н. у 1928, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ШКУРЫНА Соф'я Лексаўна, н. у 1934, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ШКУРЫНА Яніна Аляксандраўна, н. у 1932, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ШПІЛЕЎСКАЯ Аліна Станіславаўна, н. у 1886, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ШПІЛЕЎСКАЯ Антаніна, н. у 1910, хатняя гаспадыня, расстраляна ў 1943.

ШПІЛЕЎСКАЯ Антаніна Вільгельмаўна, н. у 1905, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ШПІЛЕЎСКАЯ Антося Станіславаўна, н. у 1900, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ШПІЛЕЎСКАЯ Баляслава, н. у 1916, хатняя гаспадыня, расстраляна ў 1943.

ШПІЛЕЎСКАЯ Браніслава Цэзараўна, н. у 1914, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ШПІЛЕЎСКАЯ Валянціна, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ШПІЛЕЎСКАЯ Вікторыя Ігнатаўна, н. у 1912, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ШПІЛЕЎСКАЯ Галіна, н. у 1936, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ШПІЛЕЎСКАЯ Ганна Адольфаўна, н. у 1889, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ШПІЛЕЎСКАЯ Ганна Міхайлаўна, н. у 1938, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ШПІЛЕЎСКАЯ Генадзія, н. у 1936, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ШПІЛЕЎСКАЯ Леаніда Вацлаўна, н. у 1939, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ШПІЛЕЎСКАЯ Лёня, н. у 1936, расстраляна ў 1943.

ШПІЛЕЎСКАЯ Марыя, н. у 1938, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ШПІЛЕЎСКІ Анатоль Гіпалітавіч, н. у 1910, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ШПІЛЕЎСКІ Антон Купрыянавіч, н. у 1887, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ШПІЛЕЎСКІ Аркадзій, н. у 1940, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ШПІЛЕЎСКІ Вадзік, н. у 1900, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ШПІЛЕЎСКІ Гіпаліт Мечыслававіч, н. у 1905, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ШПІЛЕЎСКІ Іван Цэзаравіч, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ШПІЛЕЎСКІ Мечыслаў Купрыянавіч, н. у 1885, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ШПІЛЕЎСКІ Міхаіл Антонавіч, н. у 1909, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ШПІЛЕЎСКІ Чэслаў Іванавіч, н. у 1940, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ШЧЫЦ Таццяна Ільінічна, н. у 1919, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ШЫМАКОВА Валянціна, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ШЫМАКОЎ Сцяпан, н. у 1925, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ЯБЛОНСКАЯ Амэлія, н. у 1885, хатняя гаспадыня, расстраляна ў 1943.

ЯБЛОНСКАЯ Сабіна, н. у 1903, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ЯБЛОНСКІ Эдзій, н. у 1917, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ВЁСКА КАЗІМІРАВА

ПАРФЯМОВІЧ Аўгусцін Аляксандравіч, н. у 1921, партызан 753-га атрада імя 25-годдзя РККА, загінуў у снежні 1942, пахаваны ў Любанскім р-не.

ПЯТРОВІЧ Эдуард Эдмундавіч, н. у 1923, партызан, загінуў у 1942, пахаваны ў в. Казіміра.

РЫМАШЭЎСКІ Віктар Францавіч, н. у 1924, партызан 213-га атрада «За Савецкую Беларусь», загінуў 6.1.1943, пахаваны ў пас. Градзянка.

ШПІЛЕЎСКІ Пётр Эдуардавіч, н. у 1927, партызан 753-га атрада імя 25-годдзя РККА, загінуў у снежні 1942, пахаваны ў в. Казіміра.

ВЁСКА КАМЕНІЧЫ

АЛЯШКЕВІЧ Анастасія А., н. у 1924, забіта ў 1944, пахавана ў в. Каменічы.

АЛЯШКЕВІЧ Анатоль Аляксеевіч, н. у 1933, забіты ў 1944, пахаваны ў в. Каменічы.

АЛЯШКЕВІЧ Андрэй Акімавіч, н. у 1910, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў у 1942, пахаваны ў в. Каменічы.

АЛЯШКЕВІЧ Арына А., н. у 1914, забіта ў 1944, пахавана ў в. Каменічы.

АЛЯШКЕВІЧ Васіль Аляксеевіч, н. у 1927, забіты ў 1944, пахаваны ў в. Каменічы.

АЛЯШКЕВІЧ Вольга Аляксееўна, н. у 1920, забіта ў 1944, пахавана ў в. Каменічы.

АЛЯШКЕВІЧ Ганна Сідараўна, н. у 1914, забіта ў 1944, пахавана ў в. Каменічы.

АЛЯШКЕВІЧ Іван Іванавіч, н. у 1921, партызан 213-га атрада «За Савецкую Беларусь», загінуў у чэрвені 1943, пахаваны ў Чэрвеньскім р-не.

АЛЯШКЕВІЧ Кацярына, н. у 1917, забіта ў 1944, пахавана ў в. Каменічы.

АЛЯШКЕВІЧ Кацярына М., н. у 1927, навучэнка, расстраляна ў 1943.

АЛЯШКЕВІЧ Марыя Іванаўна, н. у 1928, забіта ў 1944, пахавана ў в. Каменічы.

АЛЯШКЕВІЧ Марыя Раманаўна, н. у 1920, забіта ў 1944, пахавана ў в. Каменічы.

АЛЯШКЕВІЧ Мікалай, н. у 1921, забіты ў 1944.

АЛЯШКЕВІЧ Міхаіл Іванавіч, н. у 1925, забіты ў 1944, пахаваны ў в. Каменічы.

АЛЯШКЕВІЧ Надзея Аляксееўна, н. у 1936, забіта ў 1944, пахавана ў в. Каменічы.

АЛЯШКЕВІЧ Надзея Андрэеўна, н. у 1932, забіта ў 1944, пахавана ў в. Каменічы.

АЛЯШКЕВІЧ Рыгор А., н. у 1934, забіты ў 1943.

АЛЯШКЕВІЧ Соф'я Іванаўна, н. у 1926, забіта ў 1944, пахавана ў в. Каменічы.

АЛЯШКЕВІЧ Сцяпан Аляксеевіч, н. у 1928, забіты ў 1944, пахаваны ў в. Каменічы.

АЛЯШКЕВІЧ Фёдар Цімафеевіч, н. у 1918, забіты ў 1944, пахаваны ў в. Каменічы.

АЛЯШКЕВІЧ Фядос Цімафеевіч, н. у 1921, забіты ў 1944, пахаваны ў в. Каменічы.

АСТАПОВІЧ Ганна Емяльянаўна, н. у 1908, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

АСТАПОВІЧ Іван Назаравіч, н. у 1904, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

АСТАПОВІЧ Марыя Іванаўна, н. у 1926, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

АСТРАШОНАК Дарафей, н. у 1917, забіты ў 1944, пахаваны ў в. Каменічы.

АСТРАШОНАК Ісак Г., н. у 1914, забіты ў 1944.

БАРАДАЎКА Аляксандр Рыгоравіч, н. у 1939, забіты ў 1944, пахаваны ў в. Каменічы.

БАРАДАЎКА Аляксандра Карпаўна, н. у 1905, забіта ў 1944.

БАРАДАЎКА Надзея Рыгораўна, н. у 1927, забіта ў 1944, пахавана ў в. Каменічы.

БУКАТЫ Фёдар, н. у 1874, забіты ў 1944, пахаваны ў в. Каменічы.

ВІТКОЎСКІ Аляксандр, н. у 1901, забіты ў 1944.

ГОЛУБ Васіль Ільіч, н. у 1920, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 7.5.1944, пахаваны ў в. Каменічы.

ДЗМІТРЫЕЎ Барыс Міхайлавіч, н. у 1924, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 20.8.1942, пахаваны каля в. Каменічы.

ЕЎДАКІМОВІЧ Хіма, н. у 1902, забіта ў 1944.

КАЗЛОВА Арына М., н. у 1879, забіта ў 1944, пахавана ў в. Каменічы.

КАШЛАЧ Юрый Васільевіч, н. у 1897, забіты ў 1944, пахаваны ў в. Каменічы.

КЕДЗІЧ Міхаіл, н. у 1896, забіты ў 1944, пахаваны ў в. Каменічы.

КОЙПШ Павел Анісавіч, н. у 1913, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Ліпень.

КСЕНАФОНТАЎ Пётр Васільевіч, н. у 1921, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 7.1.1943 каля в. Каменічы.

КУБАР Надзея Іванаўна, н. у 1924, забіта ў 1944, пахавана ў в. Каменічы.

КУДРАВЕЦ Марыя, н. у 1910, забіта ў 1944, пахавана ў в. Каменічы.

КУНЦЭВІЧ Аляксандр Іванавіч, н. у 1901, забіты ў 1944, пахаваны ў в. Каменічы.

ЛАСКАВЕЦ Валянціна Васільеўна, н. у 1925, забіта ў 1944, пахавана ў в. Каменічы.

ЛАСКАВЕЦ Васіль Васільевіч, н. у 1894, забіты ў 1943, пахаваны ў в. Каменічы.

ЛАСКАВЕЦ Мікалай Васільевіч, н. у 1926, забіты ў 1944, пахаваны ў в. Каменічы.

ЛУКАШЭВІЧ Вольга, н. у 1934, забіта ў 1944, пахавана ў в. Каменічы.

ЛУКАШЭВІЧ Соф'я, н. у 1938, забіта ў 1944, пахавана ў в. Каменічы.

МІНКЕВІЧ Соф'я, н. у 1880, забіта ў 1944, пахавана ў в. Каменічы.

МУРАЧ Агей Сцяпанавіч, н. у 1925, забіты ў 1944, пахаваны ў в. Каменічы.

МУРАЧ Анастасія Пятроўна, н. у 1918, забіта ў 1944, пахавана ў в. Асавок.

НОВІК Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1878, забіты, пахаваны ў г. Асіповічы.

СКАРЫНА Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1926, партызан, загінуў у 1943, пахаваны ва ўрочышчы Расоха.

СКОРЫН Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1924, партызан 212-га атрада імя Сумчанкі 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 28.5.1943, пахаваны ў в. Лапічы.

ХАМЯКОЎ Анатоль Васільевіч, н. у 1915, партызан, загінуў 6.1.1943, пахаваны ў в. Каменічы.

ЦЯСЛЁНАК Марыя Раманаўна, н. у 1916, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

ЦЯСЛЁНАК Міхаіл Якаўлевіч, н. у 1914, забіты ў 1944, пахаваны ў в. Каменічы.

ЦЯСЛЁНАК Праскоўя, н. у 1889, забіта ў 1944, пахавана ў в. Каменічы.

ШАГОЙКА Ілья Ільіч, н. у 1916, партызан 212-га атрада імя Сумчанкі 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 9.1.1943, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ШКУРЫН Ілья І., н. у 1897, забіты ў 1944, пахаваны ў в. Каменічы.

ШКУРЫН Максім Ігнатавіч, н. у 1926, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ШПІЛЕЎСКІ Іван Рыгоравіч, н. у 1907, забіты ў 1944, пахаваны ў в. Каменічы.

ВЁСКА ПРЫЦЕРПА

ФАЛЬКОЎСКІ Дзмітрый Адольфавіч, н. у 1828, забіты ў 1943, пахаваны ў в. Прыцерпа.

ШЫШКАВЕЦ Ідалія Баляславаўна, н. у 1923, партызанка 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінула ў 1944, пахавана ва ўрочышчы Расоха.

ВЁСКА ЦЭЗАРАВА

АЛЯШКЕВІЧ Уладзімір Іванавіч, н. у 1920, забіты ў 1942, пахаваны ў в. Яноўка.

АЛЯШКЕВІЧ Якаў Адамавіч, н. у 1920, забіты ў 1942, пахаваны ў в. Цэзарава.

ЗАПРУЦКІ Якаў Адамавіч, н. у 1895, забіты ў 1941, пахаваны ў в. Яноўка.

ВЁСКА ЯНОЎКА

ГАРАЎСКІ Франак Данілавіч, н. у 1914, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

КАТАРСКІ Мікалай, спалены жывым у 1943, пахаваны ў в. Яноўка.

ЛЕАНОВІЧ Вікенцій Іванавіч, н. у 1926, партызан 213-га атрада «За Савецкую Беларусь», памёр ад ран 2.4.1943, пахаваны ў Чэрвеньскім р-не.

ПАТУПЧЫК Любоў, н у 1915, спалена жывой у 1943, пахавана ў в. Яноўка.

САКАВА Кацярына Фядосаўна, н. у 1922, спалена жывой у 1943, пахавана ў в. Яноўка.

САКАВА Марфа, н. у 1895, спалена жывой у 1943, пахавана ў в. Яноўка.

САКАЎ Фядос Дзям'янавіч, н. у 1885, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў у 1943, пахаваны ў Клічаўскім р-не.

СТЭЛЬМАХ Іван Мікалаевіч, н. у 1925, партызан, загінуў у 1943, пахаваны ў Мінскай вобласці.

ТКАЧЭНКА Іван Дзмітрыевіч, н. у 1887, спалены жывым 8.1.1943, пахаваны ў в. Асавок.

ЯБЛОНСКАЯ Эмілія Баляславаўна, н. у 1885, спалена жывой 8.1.1943, пахавана ў в. Асавок.

КАРЫТНЕНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ДЗЕМЕНКА

ЦЫГАНКОЎ Дзмітрый Васільевіч, н. у 1894, партызан, загінуў у красавіку 1943.

ВЁСКА КАРАНЫ

ГРАЛЬКО Пётр Іванавіч, н. у 1884, мірны жыхар, расстраляны.

КАЙ Сцяпан Уладзіміравіч, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

ПАЦКЕВІЧ Мікалай, н. у 1923, партызан атрада імя Молатава 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, прапаў без вестак у маі 1944.

РАДЗЮК Пелагея, мірны жыхар, расстраляна.

РУДЗЬКО Акім Дзмітрыевіч, н. у 1901, мірны жыхар, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Караны.

РУСАКОВІЧ Аляксандр Васільевіч, н. у 1925, партызан атрада імя Молатава 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў у красавіку 1944, пахаваны ў в. Лука.

РУСАКОВІЧ Аляксандр Цімафеевіч, н. у 1925, партызан, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Лука.

РУСАКОВІЧ Іван Рыгоравіч, н. у 1913, партызан, павешаны ў лагеры ў г. Бабруйск у 1941.

РУЦЬКО Акім Дзмітрыевіч, н. у 1893, мірны жыхар, расстраляны.

РЭМЕНЬ Ганна Мікалаеўна, н. у 1925, мірны жыхар, расстраляна ў 1942, пахавана ў в. Караны.

ЧАРОПКА Марыя Цімафееўна, н. у 1880, мірны жыхар, расстраляна.

ЧАРОПКА Раман Цімафеевіч, н. у 1880, мірны жыхар, расстраляны.

ЯКАВІЦКІ Андрэй Навумавіч, н. у 1912, мірны жыхар, павешаны за сувязь з партызанамі ў 1942, пахаваны ў в. Караны.

ВЁСКА КАРЫТНАЕ

БЕЛАЯ Рэгіна Францаўна, мірны жыхар, расстраляна ў 1942, пахавана ў в. Карытнае.

БЕРАСТНЁЎ Канстанцін Якаўлевіч, н. у 1900, партызан, загінуў у чэрвені 1944.

ДАБРЫШЭЎСКАЯ Галіна Адамаўна, н. у 1925, партызанка атрада імя Пархоменкі 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінула ў красавіку 1944, пахавана ў Мінскай вобласці.

ДОЛГАЯ Вера Пятроўна, н. у 1926, мірны жыхар, расстраляна ў 1942, пахавана ў в. Карытнае.

ДОЛГАЯ Еўдакія Гаўрылаўна, н. у 1920, мірны жыхар, расстраляна ў 1942, пахавана ў в. Карытнае.

ДОЛГІ Пётр Логвінавіч, н. у 1896, мірны жыхар, расстраляны ў 1942, пахаваны ў в. Карытнае.

ДУБІНЧЫК Марыя Максімаўна, н. у 1916, расстраляна ў 1942, пахавана ў в. Карытнае.

ДУБІНЧЫК Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1918, мірны жыхар, расстраляны ў 1942, пахаваны ў в. Карытнае.

ІСАЙ Іосіф Уладзіміравіч, н. у 1900, мірны жыхар, расстраляны.

ЛІТВІНЕНКА Аляксандр Васільевіч, н. у 1918, старшы сяржант, партызан атрада імя Молатава 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў 25.6.1943, пахаваны ў в. Карытнае.

РУБЕЖ Максім Пятровіч, н. у 1902, мірны жыхар, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Карытнае.

ВЁСКА КОХАНАЎКА

БЕД Мікалай Ісаевіч, н. у 1922, партызан, загінуў 14.2.1942, пахаваны ў в. Карытнае.

ГАЛІНЕЎСКАЯ Вера, мірны жыхар, расстраляна ў 1944, пахавана ў в. Карытнае.

ГАЦМАН Ганна Міхайлаўна, мірны жыхар, расстраляна ў 1944, пахавана ў в. Карытнае.

ГАЦМАН Дзмітрый Паўлавіч, мірны жыхар, расстраляны ў 1944, пахаваны ў в. Карытнае.

ДОЛГІ Дзмітрый Фёдаравіч, н. у 1896, мірны жыхар, расстраляны.

ДУБІНЧЫК Анатоль Васільевіч, мірны жыхар, спалены ў 1943, пахаваны ў в. Карытнае.

ДУБІНЧЫК Валянціна Васільеўна, мірны жыхар, спалена ў 1943, пахавана ў в. Карытнае.

ДУБІНЧЫК Еўдакія Янаўна, н. у 1873, мірны жыхар, расстраляна ў 1943, пахавана ў в. Карытнае.

ДУБІНЧЫК Канстанцін Васільевіч, мірны жыхар, спалены ў 1943, пахаваны ў в. Карытнае.

КІСЕЛЬ Соф'я Сямёнаўна, мірны жыхар, расстраляна ў 1944, пахавана ў в. Карытнае.

КОСАРАВА Надзея Сямёнаўна, мірны жыхар, расстраляна ў 1944, пахавана ў в. Карытнае.

СУГАКА Антон Цімафеевіч, партызан, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Рудабелька Глускага р-на.

ШОШЫН Міхаіл, н. у 1890, мірны жыхар, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Карытнае.

ВЁСКА МАКСІМАЎКА

АЛЬШАНІК Аляксей Міхайлавіч, н. у 1925, партызан атрада імя Молатава 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, прапаў без вестак 4.3.1944.

ІВАНОЎ Іван Навумавіч, н. у 1907, партызан атрада імя Кірава 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, пахаваны на Максімаўскіх могілках Асіповіцкага р-на.

ВЁСКА СТАРОЕ СЯЛО

АЛЯШКЕВІЧ Антон Антонавіч, н. у 1895, мірны жыхар, расстраляны 18.1.1943, пахаваны ў в. Караны.

БАРТАШЭВІЧ Болюсь Іванавіч, н. у 1910, мірны жыхар, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Караны.

БАРТАШЭВІЧ Людміла Гвідонаўна, н. у 1930, мірны жыхар, спалена 18.1.1943, пахавана ў в. Караны.

БАРТАШЭВІЧ Пётр, н. у 1901, мірны жыхар, спалены 8.1.1943, пахаваны ў в. Караны.

БАРТАШЭВІЧ Рэгіна Гвідонаўна, н. у 1928, мірны жыхар, спалена 8.1.1943, пахавана ў в. Караны.

БАХАНОВІЧ Галіна Іванаўна, мірны жыхар, падарвалася на міне ў 1943, пахавана ў в. Караны.

ЖЫВІЦА Болюсь Аляксандравіч, н. у 1910, мірны жыхар, расстраляны 18.1.1943, пахаваны ў в. Караны.

КАВЕЦКАЯ Анастасія Васільеўна, н. у 1902, мірны жыхар, расстраляна 18.1.1943, пахавана ў в. Караны.

КАВЕЦКАЯ Антаніна Іванаўна, н. у 1924, мірны жыхар, падарвалася на міне ў 1943, пахавана ў в. Караны.

КАВЕЦКІ Іван Адольфавіч, н. у 1895, мірны жыхар, спалены 8.1.1943, пахаваны ў в. Караны.

КАВЕЦКІ Уладзімір Іванавіч, н. у 1928, мірны жыхар, расстраляны 18.1.1943, пахаваны ў в. Караны.

КАСПЯРОВІЧ Яўгенія, мірны жыхар, расстраляна ў 1942, пахавана ў в. Караны.

КРУГЛЕНЯ Іван, н. у 1910, мірны жыхар, расстраляны 18.1.1943, пахаваны ў в. Караны.

КРЭПСКІ Станіслаў Браніслававіч, н. у 1902, мірны жыхар, расстраляны 18.1.1943, пахаваны ў в. Караны.

МУНДЗЯЛА Сабіна Баляславаўна, мірны жыхар, расстраляна ў 1943, пахавана ў в. Караны.

ПІГУЛЕЎСКІ Антон Сідаравіч, н. у 1912, мірны жыхар, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Караны.

ПІГУЛЕЎСКІ Сцяпан, н. у 1894, мірны жыхар, расстраляны ў 1942.

СІДАРОВІЧ Ванда Міхайлаўна, мірны жыхар, падарвалася на міне ў 1943, пахавана ў в. Караны.

СТАШЭЎСКІ Адам Антонавіч, мірны жыхар, расстраляны ў 1942, пахаваны ў в. Караны.

СУШЧЭВІЧ Дамінік Раманавіч, н. у 1926, мірны жыхар, расстраляны 18.1.1943, пахаваны ў в. Караны.

ТАМАШЭЎСКІ Іосіф Цімафеевіч, мірны жыхар, расстраляны 18.1.1943, пахаваны ў в. Караны.

ФЕРШТЭЙН Іна, мірны жыхар, расстраляна 18.1.1943, пахавана ў в. Караны.

ЧЫЖОВА Станіслава Аляксандраўна, н. у 1923, мірны жыхар, падарвалася на міне ў 1943, пахавана ў в. Караны.

ВЁСКА СТАРОНКА

ВЯРЫГА Мікалай, мірны жыхар, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Старонка.

ДАШКЕВІЧ Эмілія, мірны жыхар, расстраляна ў 1943, пахавана ў в. Старонка.

ВЁСКА СУХЛАВА

БАГДАНОВІЧ Вера Паўлаўна, н. у 1906, мірны жыхар, расстраляна ў 1944, пахавана ў в. Тарасавічы.

ВЁСКА ТАРАСАВІЧЫ

БУРНОС Уладзімір Іванавіч, н. у 1926, партызан атрада імя Пархоменкі 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў у маі 1944, пахаваны ў Глускім р-не.

ДОЛГАЯ Анастасія Іванаўна, н. у 1910, мірны жыхар, расстраляна ў 1943, пахавана ў в. Тарасавічы.

ДОЛГАЯ Дар'я Мікалаеўна, н. у 1883, мірны жыхар, расстраляна ў 1942.

ДОЛГАЯ Еўдакія Кандратаўна, н. у 1887, мірны жыхар, расстраляна ў 1943, пахавана ў в. Тарасавічы.

ДОЛГАЯ Раіса Васільеўна, н. у 1929, мірны жыхар, расстраляна ў 1943, пахавана ў в. Тарасавічы.

ДОЛГІ Васіль Цімафеевіч, н. у 1896, мірны жыхар, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Тарасавічы.

ДОЛГІ Максім Канстанцінавіч, н. у 1924, партызан атрада імя Пархоменкі 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў 12.9.1943.

ДОЛГІ Пётр Нічыпаравіч, н. у 1925, партызан атрада імя Пархоменкі 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, прапаў без вестак.

ДОЛГІ Пётр Паўлавіч, н. у 1924, партызан атрада імя Пархоменкі 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, прапаў без вестак.

ДОЛГІ Пётр Сцяпанавіч, н. у 1923, партызан атрада імя Пархоменкі 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў у 1943, пахаваны ў Глускім р-не.

ДОЛГІ Сцяпан Сцяпанавіч, н. у 1908, мірны жыхар, расстраляны ў 1942.

ДОЛГІ Цярэнцій Пятровіч, н. у 1910, мірны жыхар, расстраляны ў 1942, пахаваны ў в. Тарасавічы.

ДОЛГІ Яўген Іосіфавіч, н. у 1934, мірны жыхар, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Тарасавічы.

Б.А.Чарнікевіч.

ЖУКАЎ Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1920, мірны жыхар, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Тарасавічы.

ЖУКАЎ Мікалай Максімавіч, н. у 1898, мірны жыхар, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Тарасавічы.

ЗЯНЬКО Ганна Кузьмінічна, н. у 1896, мірны жыхар, расстраляна.

ЗЯНЬКО Даніла Данілавіч, партызан, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Тарасавічы.

ЗЯНЬКО Марыя Іванаўна, н. у 1938, мірны жыхар, расстраляна ў 1942, пахавана ў в. Тарасавічы.

ЗЯНЬКО Таццяна Іванаўна, мірны жыхар, расстраляна ў 1942, пахавана ў в. Тарасавічы.

Помнік на магіле М.П.Мажніка.

КАГОЦЬКА Яўген Паўлавіч, н. у 1925, партызан атрада імя Пархоменкі 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў 9.6.1944, пахаваны ў Любанскім р-не.

КАЛЕНДА Аляксандр Андрэевіч, н. у 1902, партызан атрада імя Кірава 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў 6.3.1944, пахаваны на Максімаўскіх могілках Асіповіцкага р-на.

МАЖНІК Мікалай Панцеляймонавіч, н. у 1918, партызан атрада імя Пархоменкі 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў у маі 1943, пахаваны ў в. Тарасавічы.

ПІГУЛЕЎСКАЯ Ала Уладзіміраўна, н. у 1939, мірны жыхар, расстраляна.

ПІГУЛЕЎСКАЯ Ганна Карлаўна, н. у 1876, мірны жыхар, расстраляна ў 1943, пахавана ў в. Тарасавічы.

ПІГУЛЕЎСКАЯ Дар'я Мікалаеўна, мірны жыхар, расстраляна ў 1943, пахавана ў в. Тарасавічы.

ПІГУЛЕЎСКІ Максім Мікалаевіч, н. у 1892, мірны жыхар, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Тарасавічы.

ПОЛАЗ Рыгор Сямёнавіч, н. у 1913, партызан, загінуў 30.7.1944, пахаваны ў Пінскай вобласці.

ПЯТРОВІЧ Пётр Андрэевіч, н. у 1914, партызан, загінуў у 1944.

ПЯЦЭВІЧ Анфіса Кандратаўна, мірны жыхар, загінула пры бамбёжцы ў 1944, пахавана ў в. Тарасавічы.

РУБАН Аляксей Рыгоравіч, н. у 1880, мірны жыхар, расстраляны 19.10.1943, пахаваны ў в. Тарасавічы.

РУБАН Іван Аляксеевіч, н. у 1930, мірны жыхар, расстраляны 19.10.1943, пахаваны ў в. Тарасавічы.

САМАЙЛОВІЧ Аляксей Нічыпаравіч, н. у 1928, партызан, памёр 19.9.1944, пахаваны ў в. Тарасавічы.

САМАЙЛОВІЧ Кацярына Нічыпараўна, партызанка, загінула ў 1944.

САМАЙЛОВІЧ Фёдар Мікітавіч, н. у 1919, мірны жыхар, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Тарасавічы.

СІЛКО Зося Тодараўна, н.у 1898, мірны жыхар, расстраляна ў 1944, пахавана ў в. Тарасавічы.

СІЛКО Марыя Канстанцінаўна, н. у 1930, мірны жыхар, расстраляна ў 1944, пахавана ў в. Тарасавічы.

ЧАРНІКЕВІЧ Барыс Антонавіч, н. у 1920, камісар партызанскага атрада імя Варашылава, памёр ад ран у 1944.

ЧАРНІКЕВІЧ Міхаіл Антонавіч, партызан, загінуў у 1944.

ШЫЛА Ганна Іосіфаўна, н. у 1929, мірны жыхар, расстраляна.

ВЁСКА УБАЛАЦЦЕ

ДУБІНЧЫК Вольга Нічыпараўна, мірны жыхар, расстраляна ў 1943, пахавана ў в. Убалацце.

ДУБІНЧЫК Іван Рыгоравіч, н. у 1922, партызан, загінуў у 1943, пахаваны ў Глускім р-не.

КАЛЕНІК Ксенафонт Васільевіч, партызан, прапаў без вестак.

СВІРЫД Уладзімір Андрэевіч, н. у 1911, партызан атрада імя Пархоменкі 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў у красавіку 1944, пахаваны каля в. Тарасавічы.

ЛАПІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АЗЯРЫШЧА

БЫЦ Іван Максімавіч, н. у 1902, расстраляны 6.12.1942.

ІНБРА Стась Станіслававіч, н. у 1916, мірны жыхар, расстраляны 16.12.1942.

КРУПСКІ Іосіф Фролавіч, мірны жыхар.

РУСАКОВІЧ Васіль Іванавіч, н. у 1927, мірны жыхар, расстраляны 20.3.1944.

СУГАКА Іван Парфенавіч, н. у 1922, партызан 1-й Бабруйскай брыгады, прапаў без вестак у жніўні 1944.

СУГАКА Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1928, навучэнец, расстраляны 22.3.1944.

СУГАКА Уладзімір Елісеевіч, н. у 1915, партызан 215-га атрада імя Леніна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 9.6.1944, пахаваны ў в. Навіна.

ШПАК Пётр Анатольевіч, н. у 1908, мірны жыхар, расстраляны 2.7.1941.

ЯЎМЕНЧЫК Георгій Карпавіч, мірны жыхар.

ВЁСКА БРАДОК

ВАЙНІЛОВІЧ Вячаслаў Данілавіч, мірны жыхар.

МІЛЬКЕВІЧ АнтонАнуфрыевіч, мірны жыхар.

ВЁСКА БУДА

АСКІРКА Васіль Ермалаевіч, н. у 1920, мірны жыхар, загінуў у 1942.

АСКІРКА Віктар Ермалаевіч, мірны жыхар.

АСКІРКА Ермалай Віктаравіч, н. у 1869, мірны жыхар.

АСКІРКА Марыя Ільінічна, мірны жыхар.

БЕРНАТ Іван Мікалаевіч, н. у 1897, мірны жыхар.

БЕРНАТ Ігнат Мікалаевіч, н. у 1924, мірны жыхар.

БІТУС Аляксей Фёдаравіч, н. у 1907, мірны жыхар.

БІТУС Іван Фёдаравіч, н. у 1909, мірны жыхар.

ВЕРАМЕЙЧЫК Мікалай, н у 1900, мірны жыхар, расстраляны ў 1942.

ЖЫЛЬЧЫК Надзея Аляксандраўна, н. у 1905, мірны жыхар, загінула ў 1942.

ЖЫЛЬЧЫК Соф'я Аляксандраўна, мірны жыхар.

ЖЫЛЬЧЫК Уладзімір Трафімавіч, мірны жыхар.

ЗАЯЦ Уладзімір Міхайлавіч, мірны жыхар.

КАШАГУБ Віталь Паўлавіч, мірны жыхар.

КОРБУТ Мікалай Іванавіч, мірны жыхар.

КОРАНЬ Міхаіл, н. у 1930, расстраляны ў 1942.

КОРАНЬ Яўген Іванавіч, н. у 1929, навучэнец, расстраляны ў 1942.

КУПРЭЙЧЫК Іван Мікалаевіч, н. у 1880, мірны жыхар.

КУПРЭЙЧЫК Сцяпан, н. у 1921, расстраляны ў 1942.

КУПРЭЙЧЫК Юзік Фёдаравіч, н. у 1905, мірны жыхар.

ЛУКАШЭВІЧ Фелікс Міхайлавіч, н. у 1926, мірны жыхар.

МАЛЧЭЎСКІ Віктар Паўлавіч, н. у 1918, мірны жыхар.

МАРТЫНЧЫК Міхаіл Адамавіч, н. у 1890, мірны жыхар.

МІЛЮШЧЭНЬ Сямён Ігнатавіч, н. у 1912, мірны жыхар.

ПІЛІПЕЙЧЫК Дзмітрый, н. у 1905, мірны жыхар, расстраляны ў 1943.

СУГАКА Павел Мікалаевіч, н. у 1912, мірны жыхар.

ЧЫПЛЕЙЧЫК Аляксандр Іванавіч, н. у 1931, мірны жыхар.

ЧЫПЛЕЙЧЫК Іван Пятровіч, н. у 1897, мірны жыхар.

ЧЫПЛЕЙЧЫК Пётр Іванавіч, н. у 1926, мірны жыхар.

ШКРОБ Мікалай Макаравіч, н. у 1932, мірны жыхар.

ШКУТКО Мікалай Іванавіч, н. у 1939, мірны жыхар.

ВЁСКА ВОСАВА

КАРУКАВЕЦ Яўген Якаўлевіч, мірны жыхар.

ВЁСКА ВЯЛІКАЯ ГРАВА

БАРАДАЎКА Афанасій Антонавіч, мірны жыхар.

БАРАДАЎКА Васіль Сцяпанавіч, н. у 1903, сувязны 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, расстраляны ў студзені 1944, пахаваны ў в. Вяззе.

БАРАДАЎКА Пётр Канстанцінавіч, мірны жыхар.

БАРАДАЎКА Рыгор Нікадзімавіч, мірны жыхар.

БЫЧАНОК Іосіф Паўлавіч, мірны жыхар.

КЛІМКО Аляксандр Іванавіч, мірны жыхар.

КЛІМКО Уладзімір Кірылавіч, мірны жыхар.

ВЁСКА ВЯРБІЛАВА

БАЯШКА Ганна Міхайлаўна, мірны жыхар.

БАЯШКА Таццяна Міхайлаўна, мірны жыхар.

БЫЧАНОК Ганна Трафімаўна, мірны жыхар.

БЫЧАНОК Сцепаніда Фёдараўна, мірны жыхар.

ВАЙНА Аляксей Несцеравіч, мірны жыхар.

ВАЙНА Ганна Аляксееўна, мірны жыхар.

ВАЙНА Марыя Сцяпанаўна, мірны жыхар.

КАНОНІК Антаніна Адамаўна, мірны жыхар.

КАНОНІК Іван Фёдаравіч, мірны жыхар.

КАНОНІК Кірыл Ціханавіч, мірны жыхар.

КАНОНІК Марыя Іванаўна, мірны жыхар.

КАНОНІК Мікалай Емяльянавіч, мірны жыхар.

КАНОНІК Міхаіл Іванавіч, мірны жыхар.

КАНОНІК Пётр Емяльянавіч, мірны жыхар.

КАНОНІК Сяргей Міхайлавіч, мірны жыхар.

КАНОНІК Таццяна Іванаўна, мірны жыхар.

КАНОНІК Ціхан Іванавіч, мірны жыхар.

КІБЛІЦКІ Пётр Герасімавіч, н. у 1914, прапаў без вестак у жніўні 1944.

КУБАР Кацярына, мірны жыхар.

КУБАР Ксенія Мікітаўна, мірны жыхар.

ЛЫСЯНКОВА Таццяна Яўгенаўна, мірны жыхар.

ЛЫСЯНКОЎ Яўген Васільевіч, н. у 1916, партызан атрада імя Будзённага партызанскай брыгады імя Кірава, загінуў 17.5.1944, пахаваны ў г. Чэрвень.

ТОЛКАЧ Вера Іванаўна, мірны жыхар.

ТОЛКАЧ Мікалай Уладзіміравіч, мірны жыхар.

ТОЛКАЧ Міхаіл Мікалаевіч, мірны жыхар.

ШКУТКО Андрэй Сідаравіч, мірны жыхар.

ШКУТКО Ганна Пятроўна, мірны жыхар.

ШКУТКО Міхаіл Андрэевіч, мірны жыхар.

ШКУТКО Уладзімір Андрэевіч, мірны жыхар.

ВЁСКА ГОМАНАЎКА

КАПАНЕЦ Алена Андрэеўна, мірны жыхар.

КАПАНЕЦ Вячаслаў Андрэевіч, мірны жыхар.

КАПАНЕЦ Мікалай Андрэевіч, мірны жыхар.

КАПУСТА Іосіф Уладзіміравіч, мірны жыхар.

КАПУСТА Уладзімір Барысавіч, мірны жыхар.

КАПУСТА Уладзімір Канстанцінавіч, мірны жыхар.

ВЁСКА ДУБРАЎКА

АЛЯКСЕЙЧЫК Мікалай, н. у 1849, расстраляны ў 1944.

БЫЧАНОК Вольга Н., н. у 1914, мірны жыхар, расстраляна ў 1943.

БЫЧАНОК Ганна Н., н. у 1930, навучэнка, расстраляна ў 1943.

БЫЧАНОК Іван Фёдаравіч, н. у 1941, расстраляны ў 1943.

ВАРНІКОЎСКІ Ярык А., н. у 1940, расстраляны.

ЖУК Васіль Рыгоравіч, н. у 1887, мірны жыхар, расстраляны ў 1944.

КУПРЭЙЧЫК Іван, н. у 1892, расстраляны ў 1943.

КУПРЭЙЧЫК Паліна, н. у 1921, навучэнка, расстраляна ў 1943.

КУПРЭЙЧЫК Яўген Іванавіч, н. у 1928, навучэнец, расстраляны ў 1943.

ЛУК'ЯНЧЫК Іван Дзям'янавіч, н. у 1927, навучэнец, расстраляны.

МІХАЙЛОЎСКАЯ Алена А., н. у 1879, расстраляна.

МІХАЙЛОЎСКІ Аляксандр, н. у 1907, мірны жыхар, расстраляны.

МІХАЙЛОЎСКІ Мікалай, н. у 1927, навучэнец, расстраляны.

ПАЎЛОВІЧ Алена, н. у 1934, навучэнка, расстраляна ў 1943.

ПАЎЛОВІЧ Марыя, н. у 1905, хатняя гаспадыня, расстраляна.

ПАЎЛОВІЧ Мікалай, н. у 1943, расстраляны ў 1943.

ПАЎЛОВІЧ Ніна, н. у 1937, расстраляна ў 1943.

ПАЎЛОВІЧ Соф'я, н. у 1932, навучэнка, расстраляна ў 1943.

СОХАЛ Аляксандра, н. у 1930, навучэнка, расстраляна ў 1944.

СУГАКА Алена, н. у 1937, расстраляна ў 1943.

СУГАКА Анастасія, н. у 1914, хатняя гаспадыня, расстраляна ў 1943.

СУГАКА Мікіта, н. у 1900, мірны жыхар, расстраляны ў 1944.

СТЭЛЬМАХ Галіна, н. у 1942, расстраляна ў 1944.

СТЭЛЬМАХ Марыя, н. у 1904, хатняя гаспадыня, расстраляна ў 1944.

СТЭЛЬМАХ Нічыпар, н. у 1899, мірны жыхар, расстраляны ў 1944.

СТЭЛЬМАХ Платон, н. у 1884, мірны жыхар, расстраляны.

ЦІМАШЭНКА Марыя, н у 1907, хатняя гаспадыня, расстраляна.

ЦІМАШЭНКА Уладзімір, н. у 1938, расстраляны.

ВЁСКА ЖОРНАЎКА

АДЗІНЕЦ Антон Піліпавіч, н. у 1904, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, расстраляны 15.4.1942, пахаваны ў в. Жазлянка.

БЕЛІНОВІЧ Мікалай Фаміч, н. у 1910, сувязны 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, расстраляны 15.4.1942, пахаваны ў в. Жазлянка.

ВАЙНІЛОВІЧ Сцяпан Аляксандравіч, мірны жыхар.

ЖАРКЕВІЧ Віктар Зіноўевіч, мірны жыхар.

ЗАГАРОЎСКІ Іван Дзмітрыевіч, мірны жыхар.

ЗАГАРОЎСКІ Мікалай Цімафеевіч, мірны жыхар.

ЗАГАРОЎСКІ Міхаіл Іванавіч, мірны жыхар.

ЗАГАРОЎСКІ Рыгор Фаміч, мірны жыхар.

ЗАЯЦ Іван Васільевіч, мірны жыхар.

ЗАЯЦ Пётр Мікалаевіч, мірны жыхар.

ЗБАНОК Міхаіл Васільевіч, мірны жыхар.

ЗБАНОК Уладзімір Аляксандравіч, мірны жыхар.

КАЗЛОЎСКІ Мікалай Міхайлавіч, мірны жыхар.

КОЗЕЛ Аляксандр Рыгоравіч, мірны жыхар.

КРЭМЕЗ Міхаіл Якаўлевіч, мірны жыхар.

КРЭМЕЗ Міхаіл Якаўлевіч, н. у 1924, партызан 212-га атрада імя Сумчанкі 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, забіты 22.5.1944, пахаваны ў в. Весялова.

ВЁСКА ЖУКАЎКА

ЖУК Міхаіл Іванавіч, мірны жыхар.

ЧАРНАВЕЦ Аляксей Максімавіч, н. у 1912, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 8.3.1942, пахаваны ў в. Жукаўка.

ВЁСКА ЗАРЭЧЧА

ВЕРАШЧАГІН Уладзімір Дзям'янавіч, мірны жыхар.

ЕЎДАКІМОВІЧ Фёдар Нічыпаравіч, мірны жыхар.

КАНОНІК Міхаіл Сцяпанавіч, мірны жыхар.

ВЁСКА КРЫЧАВЕЦ

БАЙДАК Браніслаў Антонавіч, н. у 1918, мірны жыхар, загінуў 3.12.1941.

ЖЫДОВІЧ Іван Пятровіч, мірны жыхар.

ВЁСКА КУРГАН

КАМАРОЎСКІ Іван Альфонсавіч, мірны жыхар.

ВЁСКА ЛАПІЧЫ

АЛЯКСЕЙЧЫК Агрыпіна Іванаўна, н. у 1892, мірны жыхар.

АЛЯКСЕЙЧЫК Сямён, н. у 1876, мірны жыхар.

АЎСЯНІК Міхаіл Віктаравіч, н. у 1917, прапаў без вестак у чэрвені 1941.

АШЭЙЧЫК Мікалай Васільевіч, мірны жыхар.

БАРШЧЭЎСКІ Арсенцій Іванавіч, мірны жыхар.

БАРЫШАЎ Фёдар, н. у 1897, мірны жыхар.

БЕРНАТ Аляксандр Фаміч, н. у 1905, мірны жыхар.

БЕСМАН Станіслава Іванаўна, н. у 1889, мірны жыхар.

БРАЗГОЎСКІ Іван Іванавіч, мірны жыхар.

ВАЎРАНЮК Дзмітрый Рыгоравіч, мірны жыхар.

ВАЛЧОК Аляксандра Міхайлаўна, н. у 1926, мірны жыхар.

ВАЛЧОК Вольга Мікалаеўна, н. у 1888, мірны жыхар.

ВАЛЧОК Галіна, н. у 1937, мірны жыхар.

ВАЛЧОК Георгій Міхайлавіч, н. у 1930, мірны жыхар.

ВАЛЧОК Дар'я Данілаўна, мірны жыхар.

ВАЛЧОК Зінаіда Данілаўна, н. у 1913, мірны жыхар.

ВАЛЧОК Іван Міхайлавіч, н. у 1938, мірны жыхар.

ВАЛЧОК Ірына Міхайлаўна, н. у 1889, мірны жыхар.

ВАЛЧОК Лідзія, н. у 1933, мірны жыхар.

ВАЛЧОК Марыя Міхайлаўна, мірны жыхар.

ВАЛЧОК Надзея Рыгораўна, н. у 1905, мірны жыхар.

ВАЛЧОК Пракопій Самсонавіч, н. у 1885, мірны жыхар.

ВАЛЧОК Уладзімір Уладзіміравіч, мірны жыхар.

ВЕРНІКОЎСКАЯ Алена, н. у 1936, мірны жыхар.

ВЕРНІКОЎСКАЯ Аляксандра Адамаўна, н. у 1941, мірны жыхар.

ВЕРНІКОЎСКАЯ Вікторыя, н. у 1930, мірны жыхар.

ВЕРНІКОЎСКАЯ Ганна, н. у 1886, мірны жыхар.

ВЕРНІКОЎСКАЯ Лілія Адамаўна, н. у 1937, мірны жыхар.

ВЕРНІКОЎСКАЯ Марыя Фёдараўна, н. у 1906, мірны жыхар.

ВЕРНІКОЎСКАЯ Эма Адамаўна, н. у 1935, мірны жыхар.

ВЕРНІКОЎСКАЯ Эмілія, н. у 1927, мірны жыхар.

ВЕРНІКОЎСКАЯ Юзэфа, н. у 1895, мірны жыхар.

ВЕРНІКОЎСКІ Баляслаў Антонавіч, н. у 1926, мірны жыхар.

ВЕРНІКОЎСКІ Віктар Антонавіч, н. у 1930, мірны жыхар.

ВЕРНІКОЎСКІ Юлет Антонавіч, н. у 1930, мірны жыхар.

ВЕРНІКОЎСКІ Юлік, н. у 1935, мірны жыхар.

ГАМАНІЦКІ Яўтен Мікалаевіч, мірны жыхар.

ГАРЫН Наталля Мікалаеўна, мірны жыхар.

ГОМАН Іван Мікалаевіч, мірны жыхар.

ГОМАН Мікалай Фёдаравіч, мірны жыхар.

ГОМАН Соф'я Дзмітрыеўна, мірны жыхар, партызанская сувязная.

ГОМАН Цімафей Аляксандравіч, мірны жыхар.

ГОРЫНА Наталля Канстанцінаўна, н. у 1923, мірны жыхар.

ДАБРЫЦКАЯ Соф'я Міхайлаўна, мірны жыхар.

ДАНАЎСКАЯ Алена Міхайлаўна, н. у 1923, мірны жыхар.

ДАНАЎСКАЯ Альбіна, н. у 1901, мірны жыхар.

ДАНАЎСКАЯ Вольга Яфрэмаўна, мірны жыхар.
ДАНАЎСКАЯ Галіна, н. у 1937, мірны жыхар.
ДАНАЎСКАЯ Ірына, н. у 1939, мірны жыхар.
ДАНАЎСКАЯ Надзея Антонаўна, н. у 1900, мірны жыхар.
ДАНАЎСКАЯ Ніна, н. у 1940, мірны жыхар.
ДАНАЎСКАЯ Эмілія, н. у 1876, мірны жыхар.
ДАНОЎСКІ Міхаіл Антонавіч, н. у 1889, мірны жыхар.
ДЗЕРВАЕД Аляксандра, мірны жыхар.
ДЗЕРВАЕД Іосіф, мірны жыхар.
ДЗЕРВАЕД Тафілія Іосіфаўна, н. у 1892, мірны жыхар.
ДЗЕРВАЕД Уладзімір Язэпавіч, н. у 1925, мірны жыхар.
ДЗЕРВАЕД Уладзіслава, мірны жыхар.
ДЗЕРВАЕД Юзік Язэпавіч, н. у 1927, мірны жыхар.
ДЗЕРВАЕД Язэп Міхайлавіч, н. у 1896, мірны жыхар.
ЖДАНОВІЧ Іван, н. у 1883, мірны жыхар.
ЖДАНОВІЧ Марыя, н. у 1889, мірны жыхар.
ЖЛОБІЧ Іван, н. у 1900, мірны жыхар.
ЗАБРЫЦКІ Мікалай, н. у 1882, мірны жыхар.
ЗАБРЫЦКІ Уладзімір, н. у 1935, мірны жыхар.
ЗІНАВЕНКА Алена, н. у 1928, мірны жыхар.
ЗІНАВЕНКА Алена Фёдараўна, н. у 1923, мірны жыхар.
ЗІНАВЕНКА Канстанцін, н. у 1923, мірны жыхар.
ЗІНАВЕНКА Канстанцін Фадзеевіч, мірны жыхар.
ЗІНАВЕНКА Леаніда Фадзееўна, мірны жыхар.
ЗІНАВЕНКА Таццяна, н. у 1887, мірны жыхар.
ЗІНКЕВІЧ Антаніна, мірны жыхар.
ЗІНКЕВІЧ Браніслаў, мірны жыхар.
ЗМАЧЫНСКАЯ Геня Станіславаўна, мірны жыхар.
ЗМАЧЫНСКАЯ Разалія Станіславаўна, мірны жыхар.
ЗМАЧЫНСКАЯ Ядвіга Станіславаўна, мірны жыхар.
ЗМАЧЫНСКІ Станіслаў Іванавіч, мірны жыхар, загінуў у 1944.
ЗМАЧЫНСКІ Сцяпан Аляксеевіч, н. у 1896, мірны жыхар.
ІВАШКЕВІЧ Віктар, н. у 1937, мірны жыхар.
ІВАШКЕВІЧ Марыя, мірны жыхар.
ІВАШКЕВІЧ Міхаіл, н. у 1902, мірны жыхар.
ІВАШКЕВІЧ Пётр Ігнатавіч, мірны жыхар.
ІВАШКЕВІЧ Флера, н. у 1905, мірны жыхар.
ІВАШКЕВІЧ Эмілія Міхайлаўна, н. у 1929, мірны жыхар.
ІВАШКЕВІЧ Ядвіга Міхайлаўна, н. у 1931, мірны жыхар.
КАЗЕЛА Фелікс Адамавіч, н. у 1885, мірны жыхар.
КАЛОША Васіль Лук'янавіч, мірны жыхар.
КАЛЕСЕНКА Уладзімір Аляксандравіч, мірны жыхар.
КАНОНІК Дзмітрый Канстанцінавіч, мірны жыхар.
КАНОНІК Мікалай Сяргеевіч, мірны жыхар.
КАНОНІК Міхаіл Кірылавіч, мірны жыхар.
КЕДЗІЧ Аляксей Мікалаевіч, мірны жыхар.
КЕДЗІЧ Арсеній Дзямідавіч, мірны жыхар.
КЕДЗІЧ Вера Іванаўна, мірны жыхар.
КЕДЗІЧ Ганна Іванаўна, мірны жыхар.
КЕДЗІЧ Іван, н. у 1943, мірны жыхар.
КЕДЗІЧ Ірына Іванаўна, н. у 1895, мірны жыхар.
КЕДЗІЧ Кацярына, н. у 1886, мірны жыхар.
КЕДЗІЧ Лора Іванаўна, н. у 1938, мірны жыхар.
КЕДЗІЧ Софія Мікалаеўна, мірны жыхар.
КЕДЗІЧ Тэкля Іванаўна, н. у 1890, мірны жыхар.
КІРЫК Міхаіл Іванавіч, мірны жыхар.
КІРЫЛОВІЧ Алена Сцяпанаўна, н. у 1925, мірны жыхар.
КІРЫЛОВІЧ Ганна Сцяпанаўна, н. у 1927, мірны жыхар.
КІРЫНОВІЧ Алена Андрэеўна, н. у 1929, мірны жыхар, расстраляна ў 1944.
КІРЫНОВІЧ Ганна Андрэеўна, н. у 1926, мірны жыхар, расстраляна ў маі 1944.
КІРЫНОВІЧ Уладзімір Андрэевіч, мірны жыхар.
КЛІМЕНКА Аляксандр, н. у 1943, мірны жыхар.
КЛІМЕНКА Мікалай, н. у 1937, мірны жыхар.
КЛІМЕНКА Софія Лявонцьеўна, н. у 1919, мірны жыхар.
КЛІМОВІЧ Аляксандр Пятровіч, мірны жыхар.
КМЯЛЕВІЧ Арына, н. у 1882, мірны жыхар.
КОВЕЛЬ Іван Фёдаравіч, мірны жыхар.
КУЗЬМЯНКОЎ Уладзімір Валянцінавіч, н. у 1938, мірны жыхар.
ЛАПАТКА Алена, мірны жыхар.
ЛАПАТКА Алена Ільінічна, н. у 1887, мірны жыхар.
ЛАПАТКА Алесь Кандратавіч, н. у 1889, мірны жыхар.
ЛАПАТКА Алеся Васільеўна, н. у 1898, мірны жыхар.
ЛАПАТКА Аляксандр Андрэевіч, мірны жыхар.
ЛАПАТКА Аляксандр Васільевіч, мірны жыхар.
ЛАПАТКА Аляксандра, н. у 1932, мірны жыхар.
ЛАПАТКА Валянціна, н. у 1926, мірны жыхар.
ЛАПАТКА Валянціна Аляксандраўна, н. у 1928, мірны жыхар.
ЛАПАТКА Вера Лявонцьеўна, мірны жыхар.
ЛАПАТКА Вольга Лявонцьеўна, мірны жыхар.
ЛАПАТКА Ганна, н. у 1889, мірны жыхар.
ЛАПАТКА Ганна, н. у 1930, мірны жыхар.
ЛАПАТКА Захар, н. у 1880, мірны жыхар.

ЛАПАТКА Канстанцін Рыгоравіч, н. у 1887, мірны жыхар.

ЛАПАТКА Клаўдзія, мірны жыхар.

ЛАПАТКА Клаўдзія, н. у 1905, мірны жыхар.

ЛАПАТКА Лявон, н. у 1886, мірны жыхар.

ЛАПАТКА Мікалай Аляксандравіч, н. у 1925, мірны жыхар.

ЛАПАТКА Надзея Лявонцьеўна, н. у 1913, мірны жыхар.

ЛАПАТКА Пётр Міхайлавіч, мірны жыхар.

ЛАПАТКА Рыгор Якаўлевіч, н. у 1881, мірны жыхар.

ЛАПАТКА Софія Якаўлеўна, н. у 1904, мірны жыхар.

ЛАПАТКА Таісія Міхайлаўна, н. у 1939, мірны жыхар.

ЛАПАТКА Таццяна, н. у 1880, мірны жыхар.

ЛАПАТКА Уладзімір, н. у 1936, мірны жыхар.

ЛАПАТКА Феадосія, н. у 1893, мірны жыхар.

ЛАПАТКА Юзэфа, н. у 1886, мірны жыхар.

ЛАПАТКА Ядвіга Канстанцінаўна, н. у 1939, мірны жыхар.

ЛІСІЦКАЯ Анэля Казіміраўна, н. у 1886, мірны жыхар.

ЛЮКСІН Герасім Іванавіч, мірны жыхар.

МАЗАЛЕЎСКАЯ Ганна Сцяпанаўна, н. у 1897, мірны жыхар.

МАЗАЛЕЎСКАЯ Надзея, мірны жыхар.

МАЗАЛЕЎСКАЯ Надзея Міхайлаўна, н. у 1905, мірны жыхар.

МАЗАЛЕЎСКІ Пётр, н. у 1937, мірны жыхар.

МАЗУРКЕВІЧ Браніслава, н. у 1920, мірны жыхар.

МАЗУРКЕВІЧ Браніслава Іванаўна, мірны жыхар.

МАЗУРКЕВІЧ Сцепаніда, н. у 1923, мірны жыхар.

МАЗУРКЕВІЧ Сцепаніда Іванаўна, мірны жыхар.

МАТУСЕВІЧ Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1903, мірны жыхар.

МАТУСЕВІЧ Соф'я, мірны жыхар.

МІКУЛЬЧЫК Пётр Апанасавіч, н. у 1924, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 24.5.1944, пахаваны ў в. Лапічы.

ПАЛАЙКА Ісак Майсеевіч, н. у 1913, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 5.5.1944, пахаваны ў в. Лочын.

ПАПУША Лея Эльеўна, н. у 1931, загінула ў красавіку 1942.

ПАПУША Рыва Рыгораўна, н. у 1916, загінула ў красавіку 1942.

ПАПУША Эля Сімхавіч, н. у 1914, загінуў у кастрычніку 1942.

ПІНХАСІК Шлейма, н. у 1877, загінуў у кастрычніку 1941.

ПІНХАСІК Эстар Давідавіч, н. у 1878, загінуў у красавіку 1942.

ПІСАРЫК Аляксандр, н. у 1941, мірны жыхар.

ПІСАРЫК Аляксандр Аляксандравіч, мірны жыхар.

ПІСАРЫК Таісія Аляксандраўна, н. у 1937, мірны жыхар.

ПРАКАЗАВА Станіслава, мірны жыхар.

ПРАКАЗАВА Ядвіга, мірны жыхар.

ПРАКАЗАЎ Браніслаў, мірны жыхар.

ПРАКАПОВІЧ Віталь Сцяпанавіч, мірны жыхар.

ПРАКАПЧУК Ганна Пятроўна, н. у 1923, мірны жыхар.

ПРАКАПЧУК Еўдакія Міхайлаўна, н. у 1890, мірны жыхар.

ПРАКАПЧУК Уладзімір, н. у 1926, мірны жыхар.

ПРАКОПАВА Ядвіга, н. у 1924, мірны жыхар.

ПРАКОПАВА Яніна, н. у 1885, мірны жыхар.

ПРАКОПАЎ Браніслаў, н. у 1880, мірны жыхар.

ПРАКОПЧЫК Віктар, н. у 1929, мірны жыхар.

ПРАКОПЧЫК Вольга, н. у 1933, мірны жыхар.

ПРАКОПЧЫК Мікалай, н. у 1940, мірны жыхар.

ПРАКОПЧЫК Ніна, н. у 1931, мірны жыхар.

ПРЫКАЗАЎ Эдуард Эдуардавіч, н. у 1922, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 30.3.1942.

ПЯТРОВІЧ Зоя, н. у 1906, мірны жыхар.

ПЯТРОВІЧ Іван, н. у 1901, мірны жыхар.

РАДЗІВОНАВА Таццяна Аляксандраўна, н. у 1901, мірны жыхар.

РАДЗІМІНОВІЧ Аляксандр, н. у 1938, мірны жыхар.

РАДЗІМІНОВІЧ Марыя Іванаўна, н. у 1913, мірны жыхар.

РАДЗІМІНОВІЧ Мікалай, н. у 1942, мірны жыхар.

РАДКЕВІЧ Эмілія Паўлаўна, мірны жыхар.

РАЗСУДОЎСКАЯ Любоў Мікалаеўна, н. у 1930, мірны жыхар.

РАЗСУДОЎСКАЯ Міня Мікалаеўна, н. у 1889, мірны жыхар.

РАЗЧОХА Ева, н. у 1886, мірны жыхар.

РАСОХА Ева, мірны жыхар.

РАСОХА Якаў, н. у 1891, мірны жыхар.

РАСУДОЎСКАЯ Імілія, мірны жыхар.

РАСУДОЎСКАЯ Любоў, мірны жыхар.

РУДАКОЎСКАЯ Адэлія, мірны жыхар.

РУДАКОЎСКІ Адэлік, н. у 1929, мірны жыхар.

РУДАКОЎСКІ Іосіф, н. у 1928, мірны жыхар.

РУДАКОЎСКІ Канстанцін, н. у 1901, мірны жыхар.

РУДАКОЎСКІ Юзаф Канстанцінавіч, мірны жыхар.

РЫБІНСКАЯ Марыя, н. у 1886, мірны жыхар.

РЫБІНСКАЯ Марыя, н. у 1920, мірны жыхар.

РЫБІНСКАЯ Ніна, н. у 1923, мірны жыхар.
РЫБІНСКІ Міхаіл, мірны жыхар.
СТАНІШЭЎСКАЯ Алена, н. у 1900, мірны жыхар.
СТАНІШЭЎСКАЯ Валянціна, н. у 1932, мірны жыхар.
СТАНІШЭЎСКАЯ Марыя, н. у 1897, мірны жыхар.
СТАНІШЭЎСКАЯ Ніна, н. у 1930, мірны жыхар.
СТАНІШЭЎСКІ Мікалай, н. у 1935, мірны жыхар.
СТАНІШЭЎСКІ Язэп, н. у 1905, мірны жыхар.
СУНІЦКІ Адам Аляксандравіч, н. у 1895, мірны жыхар.
СУНІЦКІ Адам Ігнатавіч, мірны жыхар.
СУШЫЦКІ Фелікс Адамавіч, мірны жыхар.
СЯМКО Алена Казіміраўна, н. у 1880, мірны жыхар.
СЯМКО Алеся, н. у 1900, мірны жыхар.
СЯМКО Аляксандр Ніканоравіч, н. у 1930, мірны жыхар.
СЯМКО Аляксандра Мартынаўна, мірны жыхар.
СЯМКО Антаніна, мірны жыхар.
СЯМКО Варвара, н. у 1875, мірны жыхар.
СЯМКО Ганна, н. у 1875, мірны жыхар.
СЯМКО Дзмітрый, н. у 1938, мірны жыхар.
СЯМКО Дзмітрый Аляксандравіч, мірны жыхар.
СЯМКО Лілія Мікалаеўна, н. у 1936, мірны жыхар.
СЯМКО Мікалай, мірны жыхар.
СЯМКО Міхаіл Ніканоравіч, н. у 1905, мірны жыхар.
СЯМКО Надзея Мікалаеўна, н. у 1937, мірны жыхар.
СЯМКО Станіслава, н. у 1912, мірны жыхар.
СЯМКО Уладзімір, н. у 1920, мірны жыхар.
СЯМКО Фёдар Ніканоравіч, мірны жыхар.
СЯМКО Юлій, н. у 1936, мірны жыхар.
СЯМКО Юліян Аляксандравіч, мірны жыхар.
СЯМКО Яфрэм Сямёнавіч, н. у 1902, мірны жыхар.
ТАТУР Аляксандр, н. у 1926, мірны жыхар.
ТАТУР Валянціна, н. у 1924, мірны жыхар.
ТАТУР Вера, н. у 1940, мірны жыхар.
ТАТУР Вікенцій Іосіфавіч, мірны жыхар.
ТАТУР Вікторыя, н. у 1903, мірны жыхар.
ТАТУР Зінаіда Іванаўна, мірны жыхар.
ТАТУР Зінаіда Іванаўна, н. у 1929, мірны жыхар.
ТАТУР Іван Адамавіч, мірны жыхар.
ТАТУР Іван Адамавіч, н. у 1902, мірны жыхар.
ТАТУР Іван Іванавіч, мірны жыхар.
ТАТУР Марыя Іванаўна, н. у 1930, мірны жыхар.
ТАТУР Міхаіл, н. у 1936, мірны жыхар.
ТАТУР Надзея, н. у 1904, мірны жыхар.
ТАТУР Соф'я, н. у 1938, мірны жыхар.
ТРЫБУШЭЎСКАЯ Ганна, н. у 1911, мірны жыхар.
ТРЫБУШЭЎСКАЯ Эмілія, мірны жыхар.
ТРЫБУШЭЎСКАЯ Ядвіга, н. у 1936, мірны жыхар.
ТРЫБУШЭЎСКІ Алік, н. у 1941, мірны жыхар.
ТРЫБУШЭЎСКІ Юлік, н. у 1943, мірны жыхар.
ТУМАШЫК Аляксандр, н. у 1938, мірны жыхар.
ТУМАШЫК Ганна, н. у 1930, мірны жыхар.
ТУМАШЫК Іван, н. у 1940, мірны жыхар.
ТУМАШЫК Марыя, н. у 1935, мірны жыхар.
ТУМАШЫК Міхаіл, мірны жыхар.
ТУМАШЫК Уладзімір, н. у 1932, мірны жыхар.
ТХМАН Неня Іванаўна, мірны жыхар.
ТХМАН Станіслава, н. у 1889, мірны жыхар.
ХАДЗЮНЯ Антон, н. у 1893, мірны жыхар.
ХАДЗЮНЯ Зубаршэта, н. у 1930, мірны жыхар.
ХАДЗЮНЯ Марыя, н. у 1927, мірны жыхар.
ХАДЗЮНЯ Ніла, н. у 1894, мірны жыхар.
ХАДЗЮНЯ Уладзімір, н. у 1932, мірны жыхар.
ШВАРЦ Бейля Давідаўна, н. у 1880, мірны жыхар, загінула ў красавіку 1942.
ШВАРЦ Гірш Гіршавіч, н. у 1876, мірны жыхар, загінуў у кастрычніку 1941.
ШВАРЦ Ісаак Рыгоравіч, н. у 1901, мірны жыхар, загінуў у кастрачніку 1941.
ШВАРЦ Нахама Майсееўна, н. у 1904, мірны жыхар, загінула ў красавіку 1942.
ШВАРЦ Сара Ісакаўна, н. у 1925, мірны жыхар, загінула ў красавіку 1942.
ШВАРЦ Хаім Гіршавіч, н. у 1918, мірны жыхар.
ШВАРЦ Элька Ісакаўна, н. у 1928, мірны жыхар, загінула ў красавіку 1942.
ШКУТКО Антон, н. у 1896, мірны жыхар.
ШКУТКО Антон, н. у 1935, мірны жыхар.
ШКУТКО Марыя, н. у 1926, мірны жыхар.
ШКУТКО Эмілія, н. у 1893, мірны жыхар.

ВЁСКА ЛОЧЫН

БЭСМАН Гэля Іванаўна, н. у 1889, хатняя гаспадыня, расстраляна.
ВАЎЧОК Аляксандр, н. у 1930, мірны жыхар, расстраляны.
ВАЎЧОК Ірына, н. у 1936, навучэнка, расстраляна.
ВАЎЧОК Рыгор, н. у 1937, навучэнец, расстраляны.
ВАЎЧОК Яўгенія, н. у 1889, хатняя гаспадыня, расстраляна.
ГРЫШАНОВІЧ Ганна Цімафееўна, н. у 1941, расстраляна.
ДАБРЫЦКІ Мікалай, н. у 1882, забіты.
ДАБРЫЦКІ Уладзімір, н. у 1935, навучэнец, забіты.
ДАМОЎСКАЯ Амілія, н. у 1867, расстраляна.
ДРАБУШЭЎСКАЯ Амелія, н. у 1911, хатняя гаспадыня, расстраляна.

ДРАБУШЭЎСКАЯ Ядвіга, н. у 1936, навучэнка, забіта.

ДРАБУШЭЎСКІ Алік, н. у 1941, забіты.

ДРАБУШЭЎСКІ Юлік, н. у 1943, забіты.

ЗІНОВІЧ Лёля, н. у 1928, навучэнка, расстраляна.

ЗІНОВІЧ Таццяна, н. у 1887, хатняя гаспадыня, расстраляна.

КАЗЕЛА Фелікс Адамавіч, н. у 1885, расстраляны.

КЕДЗІЧ Мікалай, н. у 1937, навучэнец, расстраляны.

КЕДЗІЧ Ніна, н. у 1941, расстраляна.

КЕДЗІЧ Таіса, н. у 1939, расстраляна.

КІКЛЕВІЧ Ірына, н. у 1882, хатняя гаспадыня, расстраляна.

ЛАПАТКА Алесь Андрэевіч, н. у 1882, расстраляны.

ЛАПАТКА Валянціна В. , н. у 1926, навучэнка, расстраляна.

ЛАПАТКА Канстанцін, н. у 1897, мірны жыхар, расстраляны.

ПЯТРОВІЧ Віцык, н. у 1942, расстраляны.

ПЯТРОВІЧ Зося, н. у 1926, навучэнка, расстраляна.

ПЯТРОВІЧ Іван, н. у 1935, навучэнец, расстраляны.

ПЯТРОВІЧ Марыя, н. у 1896, хатняя гаспадыня, расстраляна.

ПЯТРОВІЧ Фэлька, н. у 1929, навучэнка, расстраляна.

ПЯТРОВІЧ Яніна, н. у 1935, навучэнка, расстраляна.

ПЯТРОВІЧ Янус, н. у 1940, расстраляны.

РАДЗІВОНАВА Таццяна, н. у 1901, хатняя гаспадыня, расстраляна.

РАДЗІМІНОВІЧ Аляксандр, н. у 1938, расстраляны.

СТАНІШЭЎСКАЯ Ярэна, н. у 1906, хатняя гаспадыня, расстраляна.

СЯМКО Аляксандр, н. у 1930, навучэнец, расстраляны.

СЯМКО Уладзімір, н. у 1929, навучэнец, расстраляны.

ТАТУР Аляксандр, н. у 1926, навучэнец, расстраляны.

ТАТУР Віктар, н. у 1903, мірны жыхар, расстраляны.

ТАТУР Вольга Іванаўна, н. у 1934, навучэнка, расстраляна.

ТАТУР Іван Адамавіч, н. у 1902, мірны жыхар, расстраляны.

ТАТУР Соня Іванаўна, н. у 1938, расстраляна.

ВЁСКА МАЛАЯ ГРАВА

АРЦЮШЭЎСКІ Карп Ігнатавіч, мірны жыхар.

БАРАДАЎКА Іван Аляксандравіч, н. у 1925, партызан 214-га атрада імя Калініна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў пры выкананні баявога задання 9.1.1944, пахаваны ў в. Вяззе.

ГРЫШАНОВІЧ Мікалай Іванавіч, мірны жыхар.

ДАНДЫБЕРА Цімафей Іванавіч, мірны жыхар.

ЗАДОЛЯ Міхаіл Кузьміч, мірны жыхар.

КЛІМКО Іван Кірылавіч, мірны жыхар.

РАМАНОЎСКІ Аляксандр Васільевіч, н. у 1925, мірны жыхар.

ВЁСКА НАВІНА

БАРАДАЎКА Іван Аляксандравіч, мірны жыхар.

ВЁСКА ПАЛЯДДЗЁ

АЛЕКСАНДРОВІЧ Абрагім Абрагімавіч, н. у 1929, навучэнец, расстраляны.

АЛЕКСАНДРОВІЧ Асэя Абрагімаўна, н. у 1943, расстраляна.

АЛЕКСАНДРОВІЧ Роза Абрагімаўна, н. у 1940, расстраляна.

АЛЕКСАНДРОВІЧ Смалья Абрагімаўна, н. у 1931, навучэнка, расстраляна.

АЛЕКСАНДРОВІЧ Халіма Абрагімаўна, н. у 1911, хатняя гаспадыня, расстраляна.

АЛЕКСАНДРОВІЧ Хота Абрагімаўна, н. у 1942, расстраляна.

БАРАНЦЭВІЧ Алесь, н. у 1902, мірны жыхар, расстраляны.

БАРАНЦЭВІЧ Анатоль Аляксандравіч, н. у 1935, навучэнец, расстраляны.

БАРАНЦЭВІЧ Анюта Паўлаўна, н. у 1894, хатняя гаспадыня, расстраляна.

БАРАНЦЭВІЧ Ігар Аляксандравіч, н. у 1940, расстраляны.

БАРАНЦЭВІЧ Уладзімір Аляксеевіч, н. у 1932, навучэнец, расстраляны.

БЫЛІНА Марыя, н. у 1894, мірны жыхар, расстраляна.

ВАРАБ'ЁВА Марыя, н. у 1909, хатняя гаспадыня, расстраляна.

ВАРАБ'ЁЎ Аляксандр, н. у 1940, расстраляны.

ВАРАБ'ЁЎ Валерый, н. у 1942, расстраляны.

ВАРАБ'ЁЎ Віктар, н. у 1938, расстраляны.

ГРАЛЬКА Аксіння Сямёнаўна, н. у 1894, хатняя гаспадыня, расстраляна.

ГРЫШАНОВІЧ Віктар Цімафеевіч, н. у 1939, расстраляны.

ГРЫШАНОВІЧ Ганна Цімафееўна, н. у 1941, расстраляна.

ГРЫШАНОВІЧ Ганна Ягораўна, н. у 1933, навучэнка, расстраляна.

ГРЫШАНОВІЧ Дзмітрый Ягоравіч, н. у 1936, навучэнец, расстраляны.

ГРЫШАНОВІЧ Зінаіда Ягораўна, н. у 1936, навучэнка, расстраляна.

ГРЫШАНОВІЧ Марыя, н. у 1894, хатняя гаспадыня, расстраляна.

ГРЫШАНОВІЧ Марыя Цімафееўна, н. у 1930, навучэнка, расстраляна.

ГРЫШАНОВІЧ Міхаіл Цімафеевіч, н. у 1924, мірны жыхар, расстраляны.

ГРЫШАНОВІЧ Міхаіл Ягоравіч, н. у 1928, навучэнец, расстраляны.

ГРЫШАНОВІЧ Ніна Цімафееўна, н. у 1935, навучэнка, расстраляна.

ГРЫШАНОВІЧ Уладзімір Рыгоравіч, н. у 1922, партызан атрада імя Гастэла брыгады «Дзядзькі Колі», прапаў без вестак 24.6.1944.

ЖОРСКАЯ Доня, н. у 1911, хатняя гаспадыня, расстраляна.

ЖОРСКАЯ Марыя Іванаўна, н. у 1938, расстраляна.

ЖОРСКІ Міхаіл Іванавіч, н. у 1943, расстраляны.

ЖОРСКІ Франак Іванавіч, н. у 1940, расстраляны.

ЗБРОЕВА Зося, н. у 1885, хатняя гаспадыня, расстраляна.

ЗІНАВЕНКА Алена Ф., н. у 1903, хатняя гаспадыня, расстраляна.

ЗІНАВЕНКА Канстанцін, н. у 1923, расстраляны.

КАЛЕЦКАЯ Агата, н. у 1889, хатняя гаспадыня, расстраляна.

КАНОНІК Фёдар Клімавіч, мірны жыхар, расстраляны.

КУНЦЭВІЧ Алесь, н. у 1880, мірны жыхар, расстраляны.

ЛУТКОЎ Алік, н. у 1932, навучэнец, расстраляны.

ЛЫЧАГІНА Дуня Юр'еўна, н. у 1920, мірны жыхар, расстраляна.

ЛЯВІЦКАЯ Валянціна Канстанцінаўна, н. у 1940, расстраляна.

ЛЯВІЦКАЯ Лідзія Канстанцінаўна, н. у 1934, навучэнка, расстраляна.

ЛЯВІЦКАЯ Надзея Андрэеўна, н. у 1910, мірны жыхар, расстраляна.

ЛЯВІЦКІ Барыс Канстанцінавіч, н. у 1938, расстраляны.

ЛЯВІЦКІ Іван Канстанцінавіч, н. у 1942, расстраляны.

МАЗУРКЕВІЧ Броня, н. у 1920, хатняя гаспадыня, расстраляна.

МАЗУРКЕВІЧ Іван, н. у 1903, мірны жыхар, расстраляны.

МУХАМОР Ганна Ю., н. у 1912, хатняя гаспадыня, расстраляна.

СІДАРЭНКА Вера Іванаўна, н. у 1941, расстраляна.

ЧАРОПКА Кацярына К., н. у 1914, хатняя гаспадыня, расстраляна.

ВЁСКА РАЖЫШЧА

АНТАНОВІЧ Кандрат, н. у 1904, мірны жыхар, расстраляны ў 1943.

АСКІРКА Кацярына, н. у 1892, хатняя гаспадыня, расстраляна ў 1943.

БАРБАРОВІЧ Аляксандр Іванавіч, н. у 1908, мірны жыхар.

ДУДКО Іван Сяргеевіч, н. у 1910, мірны жыхар, загінуў у 1942.

ЖУК Васіль Андрэевіч, н. у 1902, мірны жыхар, расстраляны ў 1943.

ЖУК Васіль Мікалаевіч, мірны жыхар.

ЖУК Віктар Васільевіч, мірны жыхар.

ЖУК Раіса Васільеўна, мірны жыхар.

ЗАМБАРЖЫЦКІ Анатоль, н у 1941, расстраляны ў 1943.

ЗАМБАРЖЫЦКІ Ульян, н. у 1902, мірны жыхар, расстраляны ў 1943.

КЛІМКО Аляксандр Піліпавіч, мірны жыхар.

КОРАНЬ Аляксандр Іванавіч, н. у 1913, мірны жыхар.

КОРАНЬ Анатоль Аляксандравіч, н. у 1937, мірны жыхар.

КОРАНЬ Генадзь Антонавіч, н. у 1920, мірны жыхар.

КОРАНЬ Гунэфа Вячаславаўна, н. у 1919, хатняя гаспадыня, расстраляна ў 1943.

КОРАНЬ Іван Іванавіч, н. у 1926, мірны жыхар.

КОРАНЬ Іван Мікалаевіч, н. у 1870, мірны жыхар.

КОРАНЬ Іван Міронавіч, н. у 1880, расстраляны ў 1943.

КОРАНЬ Марыя Дзмітрыеўна, н. у 1875, мірны жыхар.

КОРАНЬ Павел Іванавіч, мірны жыхар.

КОРАНЬ Яўген Іванавіч, мірны жыхар.

КРАСІНСКІ Свірыд Ігнатавіч, мірны жыхар.

КУПРЭЙЧЫК Сяргей Адамавіч, мірны жыхар.

ПАЎЛОВІЧ Антаніна, н. у 1890, хатняя гаспадыня, расстраляна ў 1943.

РАЗНОЎСКАЯ Алімпіяда, н. у 1929, навучэнка, расстраляна ў 1943.

РАЗНОЎСКАЯ Аляксандра, н. у 1926, навучэнка, расстраляна ў 1943.

РАЗНОЎСКАЯ Марыя А., н. у 1904, хатняя гаспадыня, расстраляна ў 1943.

РАЗНОЎСКАЯ Яўгенія А., н. у 1929, навучэнка, расстраляна ў 1943.

РАМАНЕНКА Алег, н. у 1938, расстраляны ў 1943.

РАМАНЕНКА Аляксандра, н. у 1933, навучэнка, расстраляна ў 1943.

РАМАНЕНКА Васіль, н. у 1902, мірны жыхар, расстраляны ў 1943.

РАМАНЕНКА Марыя, н. у 1910, хатняя гаспадыня, расстраляна ў 1943.

РАМАНЕНКА Рыгор, н. у 1930, навучэнец, расстраляны ў 1943.

ЦВЫРКО Іосіф, н. у 1900, мірны жыхар, расстраляны ў 1943.

ЦВЫРКО Софія, н. у 1911, хатняя гаспадыня, расстраляна ў 1943.

ЦВЫРКО Эдвард Іосіфавіч, н. у 1930, расстраляны ў 1943.

ВЁСКА РУЧАЙ

ГЕРАСІМЧЫК Піліп Пракопавіч, мірны жыхар.

ГОМАН Дзмітрый Антонавіч, н. у 1921, партызан атрада «Перамога» партызанскай брыгады «Полымя», загінуў 6.12.1943, пахаваны ў в. Валача Мінскай вобласці.

ГОМАН Сцяпан Іванавіч, н. у 1926, мірны жыхар, загінуў у 1942.

КАНОНІК Дзмітрый Канстанцінавіч, мірны жыхар.

ЛУКАШЭВІЧ Фелікс Іосіфавіч, мірны жыхар.

ПАСЁЛАК САСНОВЫ

У пасёлку Сасновы пахаваны 63 мірныя жыхары вёсак Ручай і Цалянка, расстраляныя гітлераўцамі ў ліпені 1943 г.

АРХІПЕНКА Іван Барысавіч.

АРХІПЕНКА Раіса Іванаўна, 5 гадоў.

АРХІПЕНКА Уладзімір Іванавіч, 8 гадоў.

ВАЛАСЕВІЧ Алена.

ГАВАРУШКА Варвара Макараўна.

ГАРАДЗЕЦКАЯ Анэта.

ГАРАДЗЕЦКАЯ Валянціна Даменцьеўна.

ГАРАДЗЕЦКАЯ Галіна Аляксандраўна, 10 гадоў.

ГАРАДЗЕЦКАЯ Ганна Фамінічна.

ГАРАДЗЕЦКАЯ Ніна Даменцьеўна.

ГАРАДЗЕЦКАЯ Раіса Аляксандраўна, 4 гады.

ГАРАДЗЕЦКАЯ Соф'я Пятроўна.

ГАРАДЗЕЦКІ Анатоль.

ГАРАДЗЕЦКІ Віктар Аляксандравіч, 6 гадоў.

ГАРАДЗЕЦКІ Даменцій Міхайлавіч.

ГАСБЕНКА.

ГАСБЕНКА Васіль.

ГАСБЕНКА Вольга Сямёнаўна.

ГАСБЕНКА Уладзімір Васільевіч.

ГОМАН Аляксандр Яфімавіч.

ГОМАН Андрэй Дзмітрыевіч.

ГОМАН Браніслава.

ГОМАН Васіль Адамавіч.

ГОМАН Дзмітрый Андрэевіч.

ГОМАН Макрэна Фёдараўна.

ГОМАН-МАРКЕВІЧ Марыя Дзмітрыеўна.

ГОМАН Марыя.

ГОМАН Мікалай Яфімавіч.

ГОМАН Соф'я Дзмітрыеўна.

ГОМАН Яфім Адамавіч.

ДЗЯРКУНСКАЯ Людміла, 3 гады.

ДЗЯРКУНСКАЯ-ГОМАН Надзея Пятроўна.

ЖУРАЎЛЁВА Зінаіда, 1 год 5 месяцаў.

ЖУРАЎЛЁВА Соф'я Адамаўна.

КАВАЛЁВА Ганна.

КАВАЛЁВА Кацярына.

КАВАЛЁВА Леаніда.

КАВАЛЁВА Людміла, 1 год.

КАВАЛЁВА Ульяна.

КАВАЛЁЎ Яфім.

КОКІНА Ала, 2 гады.

НІКІФАРАЎ Аляксей Карпавіч.

ПІЛЮЦІН Павел Авяр'янавіч.

ПІЛЮЦІН Сяргей Уладзіміравіч.

ПІЛЮЦІНА Валянціна Паўлаўна.

ПІЛЮЦІНА Лізавета Паўлаўна.

ПІЛЮЦІНА Марыя Авяр'янаўна.

ПІЛЮЦІНА Таццяна Паўлаўна.

ПУЦІЛА Валерый Мікалаевіч, 5 гадоў.

ПУЦІЛА Веня Іванаўна.

ПУЦІЛА Ганна.

ПУЦІЛА Клава Мікалаеўна, 3 гады.

ПУЦІЛА Лізавета Іванаўна.

ПУЦІЛА Марыя Пятроўна.

ПУЦІЛА Ніна Мікалаеўна, 2 гады.

ПУЦІЛА Сяргей, 1 год 8 месяцаў.

ПУЦІЛА Уладзімір Іванавіч.

ПУЦІЛА Юсціна.

РУДАКОЎСКАЯ Марыя.

РУДАКОЎСКАЯ Таццяна, 3 гады.

РУДАКОЎСКІ Анатоль, 2 гады.

ТАКАРОНАК Васіль.

ШКУТКО Фёкла Васільеўна.

Помнік на брацкай магіле ахвяр фашызму — жыхароў вёсак Лапіцкага сельсавета ў пасёлку Сасновы.

ВЁСКА ТРОІЦКАЯ СЛАБАДА

БАРАДАЎКА Пётр Сцяпанавіч, мірны жыхар.

ВЯТРОЎ Сяргей Міхайлавіч, мірны жыхар.

ДАШКЕВІЧ Станіслаў Якубавіч, н. у 1914, мірны жыхар.

ДУДКО Іван Паўлавіч, н. у 1907, мірны жыхар, забіты 17.7.1942, пахаваны ў в. Лапічы.

КАЧАЛАЎ Сяргей Афанасьевіч, мірны жыхар.

КРАСНАГІР Мікалай Пятровіч, мірны жыхар.

КРЫЛОВІЧ Марцін Дзям'янавіч, мірны жыхар.

РОЗ Уладзімір Максімавіч, н. у 1913, партызан, прапаў без вестак 6.8.1943.

СУГАКА Якаў Нічыпаравіч, н. у 1908, партызан, прапаў без вестак 11.8.1943.

ВЁСКА І ЧЫГУНАЧНАЯ СТАНЦЫЯ УБОРАК

ІГНАЦІКАЎ Уладзімір Андрэевіч, н. у 1924, партызан 212-га атрада імя Сумчанкі 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, прапаў без вестак 8.1.1943.

ДРОЗД Цімафей Міхайлавіч, мірны жыхар.

СКІРКОЎСКІ Казімір Антонавіч, н. у 1917, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 30.8.1943, пахаваны ў в. Макаўе.

ЛІПЕНЬСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА БОЗАК

АЛЬХОВІК Вольга Іванаўна, н. у 1935, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

АЛЬХОВІК Клаўдзія Іванаўна, н. у 1934, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

АЛЬХОВІК Марыя Іванаўна, н. у 1942, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

АЛЬХОВІК Надзея, н. у 1904, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

АЛЬХОВІК Яўгенія, н. у 1880, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

АЛЯШКЕВІЧ Фядора, н. у 1895, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

АСКЕРКА Іван, н. у 1907, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

АСКЕРКА Любоў, н. у 1907, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

АСКЕРКА Міхаіл Ф., н. у 1943, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

АСКЕРКА Пётр Фёдаравіч, н. у 1941, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

АСКЕРКА Фёдар Іванавіч, н. у 1940, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

БАРАЗНА Аляксандра Якаўлеўна, н. у 1904, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

БАРАЗНА Анатоль М., н. у 1936, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

БАРАЗНА Вітольд Міхайлавіч, н. у 1937, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

БАРАЗНА Вольга Міронаўна, н. у 1906, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

БАРАЗНА Еўдакія Н., н. у 1938, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

БАРАЗНА Зінаіда Пятроўна, н. у 1932, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

БАРАЗНА Кацярына Уладзіміраўна, н. у 1940, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

БАРАЗНА Марыя Іванаўна, н. у 1885, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

БАРАЗНА Марыя Мікалаеўна, н. у 1933, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

БАРАЗНА Марыя Уладзіміраўна, н. у 1938, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

БАРАЗНА Мікалай В. , н. у 1935, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

БАРАЗНА Мікалай Піліпавіч, н. у 1906, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

БАРАЗНА Міхаіл Пятровіч, н. у 1934, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

БАРАЗНА Міхаіл Уладзіміравіч, н. у 1941, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

БАРАЗНА Ніна Міхайлаўна, н. у 1938, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

БАРАЗНА Пётр В., н. у 1941, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

БАРАЗНА Пётр Паўлавіч, н. у 1901, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

БАРАЗНА Уладзімір Н., н. у 1935, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

БАРАЗНА Уладзімір Паўлавіч, н. у 1906, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

БАРАЗНА Фёдар Н., н. у 1942, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

БАРАЗНА Яфімія Пятроўна, н. у 1908, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

БАТУРА Якаў Раманавіч, н. у 1907, мірны жыхар, загінуў у 1942, пахаваны ў в. Ліпень.

БЕЛАХВОСТ Кацярына Аляксееўна, н. у 1937, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

БЕЛАХВОСТ Мікіта Пракопавіч, н. у 1883, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

БЕЛАХВОСТ Міхаіл А., н. у 1940, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

БЕЛАХВОСТ Міхаіл Аляксеевіч, н. у 1939, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

БЕЛАХВОСТ Яўгенія Мікалаеўна, н. у 1917, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

БЛІЗНЕЦ Варвара Тарасаўна, н. у 1931, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

БЛІЗНЕЦ Вольга Тарасаўна, н. у 1935, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

БЛІЗНЕЦ Ганна Рыгораўна, н. у 1903, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

БЛІЗНЕЦ Дзмітрый Міхайлавіч, н. у 1930, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

БЛІЗНЕЦ Домна Віктараўна, н. у 1903, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

БЛІЗНЕЦ Павел Міхайлавіч, н. у 1935, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ГОЦІН Мікалай Фёдаравіч, мірны жыхар, загінуў у 1943.

ГОЦІН Мікалай Фёдаравіч, н. у 1921, мірны жыхар, загінуў у 1943.

ГОЦІН Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1903, мірны жыхар, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Вяззе.

ГОЦІН Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1937, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ГОЦІН Пётр Фадзеевіч, н. у 1916, мірны жыхар, загінуў у 1943, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ГОЦІН Раман Пракопавіч, н. у 1896, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ГОЦІН С.П., н. у 1889, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ГОЦІН Тарас Міхайлавіч, н. у 1905, мірны жыхар, расстраляны ў 1944, пахаваны ў в. Вяззе.

ГОЦІН Фадзей Пракопавіч, н. у 1896, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ГОЦІНА Аляксандра Пракопаўна, н. у 1900, мірны жыхар, расстраляна ў 1943, пахавана ў в. Вяззе.

ГОЦІНА Анастасія, н. у 1881, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ГОЦІНА Анастасія Мікітаўна, н. у 1908, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ГОЦІНА Вольга Цітаўна, н. у 1937, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ГОЦІНА Кацярына Цітаўна, н. у 1935, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ГОЦІНА Марыя Васільеўна, н. у 1933, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ГОЦІНА Марыя Мікалаеўна, н. у 1903, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ГОЦІНА Марыя Раманаўна, н. у 1931, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ГОЦІНА Марыя Рыгораўна, н. у 1935, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ГОЦІНА Марыя Яфімаўна, н. у 1908, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ГОЦІНА Матрона Васільеўна, н. у 1900, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ГОЦІНА Надзея Т., н. у 1939, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ГОЦІНА Ніна Васільеўна, н. у 1935, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ГОЦІНА Праскоўя Фадзееўна, н. у 1900, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ГРЫШАНОВІЧ Вера Карпаўна, н. у 1932, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ГРЫШАНОВІЧ Кацярына Карпаўна, н. у 1921, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ГРЫШАНОВІЧ Матрона Рыгораўна, н. у 1900, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ГРЫШАНОВІЧ Фядора, н. у 1888, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ГРЫШАНОВІЧ Фядора І., н. у 1888, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ДАВІДОВІЧ Аліна П., н. у 1939, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ДАВІДОВІЧ Анастасія Н., н. у 1905, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ДАВІДОВІЧ Мікалай П., спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ДАВІДОВІЧ Фёкла Логвінаўна, н. у 1912, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ДЗІВАК Агаф'я, н. у 1881, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ДЗІВАК Алена В., н. у 1885, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ДЗІВАК Алена Д., н. у 1860, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ДЗІВАК Алена Якаўлеўна, н. у 1911, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ДЗІВАК Галіна В. , н. у 1943, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ДЗІВАК Кацярына Фамінічна, н. у 1930, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ДЗІВАК Клаўдзія Васільеўна, н. у 1938, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ДЗІВАК Ксенія Герасімаўна, н. у 1931, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ДЗІВАК Малання Лазараўна, н. у 1899, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ДЗІВАК Марыя Рыгораўна, н. у 1903, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ДЗІВАК Міхаіл Лявонавіч, н. у 1890, мірны жыхар, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Вяззе.

ДЗІВАК Раман Сцяпанавіч, н. у 1880, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ДЗІВАК Сцяпан Цімафеевіч, н. у 1896, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ДЗІВАК Фама Ф., н. у 1880, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ДЗІВАК Фама Цімафеевіч, н. у 1901, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

КАЖАНЕЦ Анатоль П., н. у 1941, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

КАЖАНЕЦ Аўдоцця Карпаўна, н. у 1912, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

КАЖАНЕЦ Васіль Васільевіч, н. у 1879, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

КАЖАНЕЦ Віктар Яфрэмавіч, н. у 1933, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

КАЖАНЕЦ Вольга Цярэнцьеўна, н. у 1929, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

КАЖАНЕЦ Ганна Піліпаўна, н. у 1934, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

КАЖАНЕЦ Дзмітрый, н. у 1885, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

КАЖАНЕЦ Еўдакія Міхайлаўна, н. у 1895, мірны жыхар, загінула ў 1944.

КАЖАНЕЦ Кацярына Віктараўна, н. у 1937, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

КАЖАНЕЦ Ксенія Піліпаўна, н. у 1932, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

КАЖАНЕЦ Лізавета Дзмітрыеўна, н. у 1912, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

КАЖАНЕЦ Марыя В. , н. у 1936, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

КАЖАНЕЦ Марыя Г., н. у 1900, мірны жыхар, загінула ў 1943, пахавана ў в. Вяззе.

КАЖАНЕЦ Марыя Лазараўна, н. у 1908, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

КАЖАНЕЦ Марыя Мікалаеўна, н. у 1936, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

КАЖАНЕЦ Марыя Цярэнцьеўна, н. у 1924, мірны жыхар.

КАЖАНЕЦ Матрона, н. у 1900, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

КАЖАНЕЦ Мірон М., н. у 1890, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

КАЖАНЕЦ Міхаіл Віктаравіч, н. у 1935, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

КАЖАНЕЦ Міхаіл Максімавіч, н. у 1900, мірны жыхар, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Вяззе.

КАЖАНЕЦ Міхаіл П., н. у 1944, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

КАЖАНЕЦ Наталля Паўлаўна, н. у 1898, мірны жыхар, загінула ў 1943, пахавана ў в. Вяззе.

КАЖАНЕЦ Пелагея Кузьмінічна, н. у 1883, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

КАЖАНЕЦ Санкілет, н. у 1870, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

КАЖАНЕЦ Сяргей Сямёнавіч, н. у 1880, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

КАЖАНЕЦ Цімафей, н. у 1914, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

КАЖАНЕЦ Цімафей Фёдаравіч, н. у 1917, партызан, загінуў у 1943.

КАЖАНЕЦ Цярэнцій Міхайлавіч, н. у 1893, мірны жыхар, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Бозак.

КАЖАНЕЦ Яфімія, н. у 1881, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

КАЖАНЕЦ Яфрэм Сцяпанавіч, н. у 1902, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

КАЗЛОВА Марыя Мікалаеўна, н. у 1933, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

КАЗЛОВА Надзея Мікалаеўна, н. у 1931, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

КАЗЛОВА Ніна Мікалаеўна, н. у 1924, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

КАЗЛОВА Соф'я Мікалаеўна, н. у 1928, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

КАЗЛОВА Таццяна Сямёнаўна, н. у 1902, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

КАЗЛОЎ Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1935, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

КАРОТКАЯ Вольга Сцяпанаўна, н. у 1887, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

КАРОТКАЯ Праскоўя Тарасаўна, н. у 1900, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

КАРОТКІ Міхаіл Канстанцінавіч, н. у 1931, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

КАРОТКІ Фёдар Канстанцінавіч, н. у 1929, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

КЛІМКО Вольга Паўлаўна, н. у 1914, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

КЛІМКО Міхаіл С., н. у 1943, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

КЛІМКО Сцяпан Юр'евіч, н. у 1911, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

КЛІМКО Тамара Сцяпанаўна, н. у 1938, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

КЛІМКО Уладзімір С., н. у 1940, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

КЛІМКО Уладзімір Сцяпанавіч, н. у 1940, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

КУПРЭЙЧЫК Аляксандр І., н. у 1942, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

КУПРЭЙЧЫК Еўдакія Іванаўна, н. у 1908, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

КУПРЭЙЧЫК Уладзімір А., н. у 1939, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ЛАГУН Валянціна Міхайлаўна, н. у 1934, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ЛАГУН Міхаіл, н. у 1905, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ЛАГУН Надзея, н. у 1907, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ЛАГУН Ніна, н. у 1943, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ЛАГУН Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1932, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ЛАГУН Юзэфа П., н. у 1918, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

МЫЧКО Аляксандр С., н. у 1912, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

МЫЧКО Аляксандр Сідаравіч, н. у 1923, партызан.

МЫЧКО Анатоль Іванавіч, н. у 1936, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

МЫЧКО Варвара Аляксандраўна, н. у 1910, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

МЫЧКО Віктар Іванавіч, н. у 1938, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

МЫЧКО Вольга Сцяпанаўна, н. у 1903, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

МЫЧКО Ганна Васільеўна, н. у 1900, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

МЫЧКО Іван Антонавіч, н. у 1909, мірны жыхар, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Вяззе.

МЫЧКО Лідзія, н. у 1935, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

МЫЧКО Лідзія Іванаўна, н. у 1934, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

МЫЧКО Марыя Паўлаўна, н. у 1921, мірны жыхар, загінула ў 1945 у Германіі.

МЫЧКО Матрона Фёдараўна, н. у 1903, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

МЫЧКО Павел Іванавіч, н. у 1898, мірны жыхар, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Вяззе.

МЫЧКО Павел Рыгоравіч, н. у 1932, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

МЫЧКО Раман Іванавіч, н. у 1940, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

МЫЧКО Сідар Емяльянавіч, н. у 1898, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

МЫЧКО Уладзімір Г., н. у 1941, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

МЫЧКО Уладзімір Іванавіч, н. у 1932, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

МЫЧКО Фёкла У., н. у 1884, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

МЫЧКО Якаў Рыгоравіч, н. у 1882, мірны жыхар, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Вяззе.

НЯВЕРКА Сяргей Іосіфавіч, н. у 1923, мірны жыхар, загінуў у 1943.

ПЯТРОВІЧ Марыя, н. у 1900, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

РАЗАНЦАЎ Антон Піліпавіч, н. у 1906, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 6.7.1943, пахаваны каля в. Вязаўніца.

РУДЗЬКО Варвара Барысаўна, н. у 1903, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

РУДЗЬКО Лізавета, н. у 1912, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

РУДЗЬКО Лізавета І., н. у 1912, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

РУДЗЬКО Лізавета Н., н. у 1912, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

РУДЗЬКО Марыя А., н у 1890, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

РУДЗЬКО Марыя Дзмітрыеўна, н. у 1880, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

РУДЗЬКО Марыя І., н. у 1914, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

РУДЗЬКО Марыя Сямёнаўна, н. у 1934, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

РУДЗЬКО Мікалай, н. у 1924, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

РУДЗЬКО Самуіл, н. у 1896, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

РУДЗЬКО Ульяна Пракопаўна, н. у 1902, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

РУДЗЬКО Ульяна Пракопаўна, н. у 1912, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

А.П.Разанцаў.

РУДЗЬКО Хрысціна, н. у 1900, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

САКАЛОЎСКІ Станіслаў Данілавіч, н. у 1902, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

СТАЛЬМАШОНАК Анатоль Уладзіміравіч, н. у 1938, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

СТАЛЬМАШОНАК Вера Уладзіміраўна, н. у 1935, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

СТАЛЬМАШОНАК Ульяна, н. у 1915, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

СТАЛЬМАШОНАК Фёкла Дзянісаўна, н. у 1882, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ТАНКОВІЧ Іван, н. у 1906, мірны жыхар, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Палядкі.

ТАНКОВІЧ Мікалай І., н. у 1940, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ТАНКОВІЧ Міхаіл І., н. у 1943, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ТАНКОВІЧ Усціна В. , н. у 1908, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ТРЫБУШЭЎСКАЯ Ефрасіння Тодараўна, н. у 1903, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ТРЫБУШЭЎСКАЯ Фядора, н. у 1893, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ТРЫБУШЭЎСКІ Анатоль, н. у 1939, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ТРЫБУШЭЎСКІ Пётр Несцеравіч, н. у 1900, мірны жыхар, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Палядкі.

УЛАЖЫНАВА Вера Сямёнаўна, н. у 1934, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

УЛАЖЫНАВА Ганна Сямёнаўна, н. у 1940, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

УЛАЖЫНАВА Домна Лазараўна, н. у 1879, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

УЛАЖЫНАВА Ефрасіння Тодараўна, н. у 1903, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

УЛАЖЫНАВА Хрысціна Сцяпанаўна, н. у 1900, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

УЛАЖЫНАЎ Іван Лазаравіч, н. у 1895, мірны жыхар, загінуў у 1944.

УЛАЖЫНАЎ Мікалай Сямёнавіч, н. у 1938, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ЦЯСЛЁНАК Ефрасіння, н. у 1885, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ЧЫПЛЕЙЧЫК Аксіння Фёдараўна, н. у 1912, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ЧЫПЛЕЙЧЫК Акуліна Маркаўна, н. у 1882, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ЧЫПЛЕЙЧЫК Анастасія Рыгораўна, н. у 1880, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ЧЫПЛЕЙЧЫК Ганна Віктараўна, н. у 1903, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ЧЫПЛЕЙЧЫК Зінаіда С., н. у 1935, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ЧЫПЛЕЙЧЫК Марыя Савельеўна, н. у 1935, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ЧЫПЛЕЙЧЫК Марыя Сямёнаўна, н. у 1932, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ЧЫПЛЕЙЧЫК Мікалай Піліпавіч, н. у 1939, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ЧЫПЛЕЙЧЫК Міхаіл Піліпавіч, н. у 1941, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ЧЫПЛЕЙЧЫК Пётр Савельевіч, н. у 1933, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ЧЫПЛЕЙЧЫК Піліп Пятровіч, н. у 1904, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ЧЫПЛЕЙЧЫК Савелій Фёдаравіч, н. у 1900, мірны жыхар, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ЧЫПЛЕЙЧЫК Сцяпан Савельевіч, н. у 1944, мірны жыхар, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ЧЫПЛЕЙЧЫК Сямён Пятровіч, н. у 1912, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ЧЫПЛЕЙЧЫК Уладзімір Савельевіч, н. у 1932, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ЧЫПЛЕЙЧЫК Уладзімір Сямёнавіч, н. у 1934, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ЧЫПЛЕЙЧЫК Феадосія Тарасаўна, н. у 1903, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ЧЭШКА Еўдакія Г., н. у 1912, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ШАДУРА Авяр'ян Раманавіч, н. у 1900, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ШАДУРА Алена, н. у 1883, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ШАДУРА Анатоль С., н. у 1941, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ШАДУРА Васіль Цімафеевіч, н. у 1925, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ШАДУРА Вера Лявонаўна, н. у 1925, мірны жыхар, загінула ў 1944.

ШАДУРА Віктар Цімафеевіч, н. у 1934, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ШАДУРА Ганна Сямёнаўна, н. у 1890, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ШАДУРА Ганна Цімафееўна, н. у 1932, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ШАДУРА Зінаіда Фёдараўна, н. у 1906, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ШАДУРА Зінаіда Цімафееўна, н. у 1930, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ШАДУРА Ілья, н. у 1934, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ШАДУРА Кацярына А., н. у 1933, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ШАДУРА Любоў, н. у 1906, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ШАДУРА Лявон Тарасавіч, н. у 1886, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў у сакавіку 1943, пахаваны ў в. Крынічкі.

ШАДУРА Лявон Тарасавіч, н. у 1901, мірны жыхар, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Бозак.

ШАДУРА Лявон Цімафеевіч, н. у 1934, мірны жыхар, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Вяззе.

ШАДУРА Марыя, н. у 1932, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ШАДУРА Мікалай, н. у 1927, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ШАДУРА Ніла А., н. у 1925, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ШАДУРА Пелагея, н. у 1902, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ШАДУРА Пётр, н. у 1941, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ШАДУРА Піліп Сямёнавіч, н. у 1925, мірны жыхар, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Палядкі.

ШАДУРА Соф'я, н. у 1930, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ШАДУРА Сямён Аляксеевіч, н. у 1903, мірны жыхар, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Бозак.

ШАДУРА Уладзімір Цімафеевіч, н. у 1932, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ШАДУРА Ульяна Дзмітрыеўна, н. у 1903, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ШАДУРА Цімафей Сцяпанавіч, н. у 1902, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ШАДУРА Яўген Раманавіч, н. у 1929, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ШПАК Галіна Данілаўна, н. у 1933, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ШПАК Таццяна, н. у 1900, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ЯЛОВІК Іван Васільевіч, н. у 1930, мірны жыхар, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Вяззе.

ЯЛОВІК Пелагея Якаўлеўна, н. у 1903, мірны жыхар, загінула ў 1943, пахавана ў в. Вяззе.

ВЁСКА БРЫЦАЛАВІЧЫ

АЛЬХОВІК Агаф'я Піліпаўна, н. у 1910, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Акуліна Кандратаўна, н. у 1902, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Алена Паўлаўна, н. у 1932, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Алена Сяргееўна, н. у 1925, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Алена Ціханаўна, н. у 1904, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Аляксандра Іванаўна, н. у 1918, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Аляксандра Кандратаўна, н. у 1917, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Аляксандра Т., н. у 1900, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Аляксандра Т., н. у 1936, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Аляксандр А., н. у 1916, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1931, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Аляксандр І., н. у 1930, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Аляксандр І., н. у 1939, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Аляксандр Іванавіч, н. у 1933, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Аляксандр Л., н. у 1901, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Аляксандр Лук'янавіч, н. у 1917, партызан, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Усціж.

АЛЬХОВІК Аляксандр Н., н. у 1932, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Аляксандр С., н. у 1933, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Аляксандр Сямёнавіч, н. у 1940, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Аляксей С., н. у 1908, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Анастасія Іванаўна, н. у 1901, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Анастасія Ф., н. у 1916, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Анастасія Фёдараўна, н. у 1913, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Анатоль І., н. у 1933, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Анатоль П., н. у 1932, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Анатоль С., н. у 1902, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Андрэй Лук'янавіч, н. у 1910, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Аўдоцця Аляксееўна, н. у 1899, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Валянціна С., н. у 1929, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Валянціна Сямёнаўна, н. у 1932, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Васіль А., н. у 1938, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Васіль Іванавіч, н. у 1936, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Васіль Мікалаевіч, н. у 1931, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Васіль П., н. у 1936, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Васіль Р., н. у 1864, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Віктар Іванавіч, н. у 1939, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Вольга А., н. у 1913, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Вольга Агееўна, н. у 1916, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Вольга Андрэеўна, н. у 1936, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Вольга Афанасьеўна, н. у 1920, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Вольга В. , н. у 1904, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Вольга Г., н. у 1872, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Вольга Дзянісаўна, н. у 1925, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Вольга Іларыёнаўна, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Вольга Карпаўна, н. у 1928, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Вольга Пятроўна, н. у 1922, партызанка, загінула ў 1942, пахавана ў г. Бабруйск.

АЛЬХОВІК Вольга Цімафееўна, н. у 1895, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Галіна Іванаўна, н. у 1930, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Галіна Несцераўна, н. у 1928, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Галіна Сямёнаўна, н. у 1938, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Ганна Аляксандраўна, н. у 1933, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Ганна Аляксееўна, н. у 1936, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Ганна Міхееўна, н. у 1930, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Ганна Піліпаўна, н. у 1905, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Георгій М., н. у 1887, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Дар'я С., н. у 1884, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Емяльян Міхеевіч, н. у 1934, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Еўдакія А., н. у 1891, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Еўдакія Іванаўна, н. у 1911, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Еўдакія Сямёнаўна, н. у 1932, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Зінаіда Р., н. у 1886, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Зінаіда Т., н. у 1931, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Іван А., н. у 1931, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Іван А., н. у 1936, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Іван Аляксандравіч, н. у 1937, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Іван Аляксеевіч, н. у 1938, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Іван Андрэевіч, н. у 1934, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Іван І., н. у 1906, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Іван І., н. у 1935, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Іван І., н. у 1936, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Іван І., н. у 1941, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Іван Іванавіч, н. у 1931, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Іван Карпавіч, н. у 1934, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Іван Майсеевіч, н. у 1925, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

Мемарыяльны комплекс ахвярам фашызму, савецкім воінам і партызанам, в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Іван Мікалаевіч, н. у 1928, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Іван Міхеевіч, н. у 1928, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Іван Несцеравіч, н. у 1930, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Іван П., н. у 1932, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Іван Паўлавіч, н. у 1930, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Іван Паўлавіч, н. у 1937, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Іван Рыгоравіч, н. у 1886, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Іван Сцяпанавіч, н. у 1905, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Іван Сямёнавіч, н. у 1935, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Іван Сяргеевіч, н. у 1917, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Іван Т., мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Іван Цімафеевіч, н. у 1905, партызан, расстраляны ў 1942, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Іна Пятроўна, н. у 1932, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Іосіф А., н. у 1906, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Ірына Аляксандраўна, н. у 1935, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Канстанцін К., н. у 1936, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Карп Пятровіч, н. у 1887, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Кацярына К., н. у 1906, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Кацярына Пятроўна, н. у 1910, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Кацярына Фёдараўна, н. у 1907, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Ксенія Міхайлаўна, н. у 1906, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Лізавета Н., н. у 1914, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Лізавета Нічыпараўна, н. у 1917, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Лізавета П., н. у 1936, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Лукер'я Андрэеўна, н. у 1901, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Лукер'я Антонаўна, н. у 1920, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Любоў Д., н. у 1925, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Лявон М., н. у 1913, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Максім Кандратавіч, н. у 1900, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Марфа Елісееўна, н. у 1900, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Марыя А., н. у 1928, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Марыя А., н. у 1933, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Марыя Аляксандраўна, н. у 1929, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Марыя Г., н. у 1865, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Марыя Іванаўна, н. у 1907, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Марыя Іванаўна, н. у 1930, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Марыя Іванаўна, н. у 1935, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Марыя Ігнатаўна, н. у 1905, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Марыя К., н. у 1928, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Марыя П., н у 1930, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Марыя П., н. у 1936, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Марыя Паўлаўна, н. у 1939, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Марыя Пракопаўна, н. у 1901, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Марыя Пятроўна, н. у 1880, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Марыя Пятроўна, н. у 1932, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Марыя Рыгораўна, н. у 1915, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Марыя С., н. у 1938, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Марыя Сцяпанаўна, н. у 1928, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Марыя Сямёнаўна, н. у 1901, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Марыя Т., н. у 1936, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Марыя Т., н. у 1941, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Марыя Ф., н. у 1937, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Матрона Мікітаўна, н. у 1880, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Мікалай А., н. у 1932, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Мікалай Васільевіч, н. у 1904, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Мікалай І., н. у 1932, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Мікалай Іванавіч, н. у 1935, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Мікалай Л., н. у 1901, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Мікалай Пятровіч, н. у 1925, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Мікалай Т., н. у 1934, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Міхаіл, н. у 1887, мірны жыхар, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Міхаіл Іванавіч, н. у 1937, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Міхаіл Сямёнавіч, н. у 1933, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Міхаіл Ф., н. у 1932, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Міхей Піліпавіч, н. у 1903, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Надзея Емяльянаўна, н. у 1916, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Надзея Майсееўна, н. у 1910, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Несцер К., н. у 1859, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Ніла П., н. у 1933, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Ніна Іванаўна, н. у 1926, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Ніна Іванаўна, н. у 1939, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Ніна Карпаўна, н. у 1930, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Павел Майсеевіч, н. у 1914, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Пелагея А., н. у 1918, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Пётр М., н. у 1849, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Пётр М., н. у 1884, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Пётр Сямёнавіч, н. у 1890, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Праскоўя Нічыпараўна, н. у 1905, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Разалія С., н. у 1936, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Соф'я А., н. у 1938, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Соф'я І., н. у 1937, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Сцяпан Е., н. у 1901, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Сцяпан Елісеевіч, н. у 1904, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Сямён Андрэевіч, н. у 1932, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Сямён І., н. у 1940, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Сямён Кандратавіч, н. у 1914, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Сямён Кузьміч, н. у 1928, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Сямён Пятровіч, н. у 1914, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Сяргей Іванавіч, н. у 1941, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Сяргей Канстанцінавіч, н. у 1873, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Таццяна А., н. у 1941, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Таццяна Андрэеўна, н. у 1930, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Таццяна К., н. у 1925, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Таццяна Карпаўна, н. у 1932, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Таццяна Мікалаеўна, н. у 1935, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Таццяна Яфімаўна, н. у 1916, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Уладзімір Кузьміч, н. у 1930, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Ульяна Васільеўна, н. у 1905, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Ульяна Сямёнаўна, н. у 1900, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Фёдар Георгіевіч, н. у 1915, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Фёдар Ф., н. у 1897, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Фядора Андрэеўна, н. у 1890, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Фядора Тарасаўна, н. у 1879, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Фядос А., н. у 1896, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Цімафей І., н. у 1912, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Цімафей Іванавіч, н. у 1914, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 20.1.1943, пахаваны ў лесе каля в. Бозак.

АЛЬХОВІК Цімафей Міхайлавіч, н. у 1883, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Юлія Сямёнаўна, н. у 1932, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

АЛЬХОВІК Юрый Міхайлавіч, н. у 1880, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

АЛЯШКЕВІЧ Марыя Герасімаўна, н. у 1940, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАЛАХІЯЎ Аляксандр Гаўрылавіч, н. у 1908, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў 12.5.1942, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Адам Усцінавіч, н. у 1889, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Алена М., н. у 1883, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Алена Мікалаеўна, н. у 1931, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Аляксандр Васільевіч, н. у 1929, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Аляксандр Паўлавіч, н. у 1928, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Аляксандра Цімафееўна, н. у 1916, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Анастасія, н. у 1876, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Анастасія В. , н. у 1930, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Анатоль Паўлавіч, н. у 1938, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Анатоль Сцяпанавіч, н. у 1937, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Андрэй М., н. у 1892, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Андрэй Міхайлавіч, н. у 1890, партызан, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Валянціна Мікалаеўна, н. у 1937, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Васіль Е., н. у 1934, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Васіль М., н. у 1923, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Васіль Макаравіч, н. у 1900, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Васіль Максімавіч, н. у 1921, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 22.1.1943, пахаваны ў Асіповіцкім р-не.

БАРАЗНА Васіль Н., н. у 1933, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

Васіль Максімавіч Баразна.

БАРАЗНА Васіль Н., н. у 1937, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Васіль Пятровіч, н. у 1925, партызан, загінуў у 1944.

БАРАЗНА Васіль Цімафеевіч, н. у 1935, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Віктар Яфімавіч, н. у 1927, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Вольга Васільеўна, н. у 1939, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Вольга Дзмітрыеўна, н. у 1904, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Вольга Елісееўна, н. у 1906, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Вольга Ігнатаўна, н. у 1884, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Вольга Мікалаеўна, н. у 1933, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Вольга Сцяпанаўна, н. у 1920, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Вольга Сямёнаўна, н. у 1886, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Вольга Цімафееўна, н. у 1941, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Галіна В. , н. у 1938, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Галіна С., н. у 1932, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Галіна Сцяпанаўна, н. у 1940, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Галіна Сямёнаўна, н. у 1932, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Галіна Уладзіміраўна, н. у 1939, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Ганна А., н. у 1930, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Ганна Андрэеўна, н. у 1913, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Ганна Васільеўна, н. у 1902, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Ганна Радзівонаўна, н. у 1869, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Георгій Максімавіч, н. у 1906, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Дзмітрый Усцінавіч, н. у 1884, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Еўдакія Адамаўна, н. у 1903, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Ефрасіння Малахаўна, н. у 1875, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Зінаіда Г., н. у 1932, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Зінаіда Мікалаеўна, н. у 1939, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Зінаіда Мікітаўна, н. у 1926, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Зінаіда Н., н. у 1928, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Зінаіда Ф., н. у 1936, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Іван Е., н. у 1922, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Іван Майсеевіч, н. у 1936, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Іван Мікітавіч, н. у 1930, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Іван Цімафеевіч, н. у 1937, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Ксенія Міхайлаўна, н. у 1902, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Леанід Уладзіміравіч, н. у 1941, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Лізавета Дзмітрыеўна, н. у 1922, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Максім, н. у 1888, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Максім Н., н. у 1888, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Марфа Елісееўна, н. у 1892, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Марыя Афанасьеўна, н. у 1926, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Марыя Г., н. у 1941, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Марыя Ф., н. у 1874, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Марыя Фёдараўна, н. у 1930, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Марыя Цімафееўна, н. у 1939, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Марыя Ціханаўна, н. у 1901, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Марыя Я., н. у 1909, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Марыя Яфімаўна, н. у 1895, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Мікалай Аляксеевіч, н. у 1928, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Мікалай М., н. у 1925, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Мікіта Васільевіч, н. у 1885, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Мікіта Е., н. у 1907, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Міхаіл Андрэевіч, н. у 1921, партызан 214-га атрада імя Калініна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 9.1.1944, пахаваны ў в. Вяззе.

БАРАЗНА Міхаіл В., н. у 1938, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Міхаіл Пятровіч, н. у 1908, партызан, загінуў у 1944.

БАРАЗНА Надзея Афанасьеўна, н. у 1922, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Надзея Васільеўна, н. у 1924, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Надзея Карпаўна, н. у 1907, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Надзея Максімаўна, н. у 1918, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Ніла Ф., н. у 1934, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Ніна Васільеўна, н. у 1907, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Ніна Васільеўна, н. у 1937, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Ніна Г., н. у 1930, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Ніна Дзмітрыеўна, н. у 1927, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Ніна Піліпаўна, н. у 1940, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Ніна Сямёнаўна, н. у 1934, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Павел Н., н. у 1900, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Павел Нічыпаравіч, н. у 1900, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 15.1.1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Раіса І., н. у 1936, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Раіса І., н. у 1939, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Роза Аляксееўна, н. у 1926, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Сцяпан П., н. у 1911, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Сямён Кандратавіч, н. у 1901, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Сямён Н., н. у 1931, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Сямён Яфімавіч, н. у 1931, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Таццяна Аляксееўна, н. у 1930, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Таццяна В., н. у 1936, мірны жыхар, загінула, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Таццяна Г., н. у 1928, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Таццяна Мікалаеўна, н. у 1935, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Уладзімір Васільевіч, н. у 1926, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Уладзімір Васільевіч, н. у 1939, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Уладзімір Н., н. у 1907, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Уладзімір Нічыпаравіч, н. у 1904, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 20.1.1943, пахаваны ў в. Чучча.

БАРАЗНА Уладзімір Т., н. у 1932, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Фёдар Аляксеевіч, н. у 1905, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Фёдар Фаміч, н. у 1890, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Фёкла Малахаўна, н. у 1891, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Фядора Лук'янаўна, н. у 1901, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Цімафей Міхайлавіч, н. у 1905, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Яўген Мікітавіч, н. у 1927, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БАРАЗНА Яфімія А., н. у 1911, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БУРАК Мікалай А., н. у 1925, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БУРАК Мікалай Аляксеевіч, н. у 1924, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 6.11.1942, пахаваны ў Асіповіцкім р-не.

БУЯК Генадзь М., н. у 1939, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

БУЯК Марыя І., н. у 1915, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БУЯК Матрона Рыгораўна, н. у 1897, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

БУЯК Мікалай Парфенавіч, н. у 1895, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Агаф'я Пятроўна, н. у 1907, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Алена Аляксееўна, н. у 1879, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Алена Гаўрылаўна, н. у 1942, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Алеся Фёдараўна, н. у 1918, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Аляксандр А., н. у 1927, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1932, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Аляксандра Ціханаўна, н. у 1901. мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Аляксандра Юр'еўна, н. у 1926, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Анатоль І., н. у 1936, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Анатоль Міхайлавіч, н. у 1933, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Анатоль Прохаравіч, н. у 1936, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Андрэй А., н. у 1905, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Андрэй Андрэевіч, н. у 1936, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Андрэй Лаўрэнцьевіч, н. у 1914, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Антон Паўлавіч, н. у 1917, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Васіль Іванавіч, н. у 1916, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Васіль Міхайлавіч, н. у 1930, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Васіль П., н. у 1939, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Вольга Андрэеўна, н. у 1941, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Вольга Антонаўна, н. у 1926, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Вольга Антонаўна, н. у 1941, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Вольга Іванаўна, н. у 1937, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Вольга Рыгораўна, н. у 1910, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Вольга Юр'еўна, н. у 1930, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Галіна П., н. у 1936, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Галіна Сямёнаўна, н. у 1935, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Ганна, н. у 1890, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Ганна Андрэеўна, н. у 1936, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Ганна Антонаўна, н. у 1920, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Ганна П., н. у 1915, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Ганна Паўлаўна, н. у 1930, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Ганна Прохараўна, н. у 1940, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Ганна Пятроўна, н. у 1908, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Ганна Сцяпанаўна, н. у 1909, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Ганна Фёдараўна, н. у 1918, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Гаўрыіл Сямёнавіч, н. у 1916, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Герман Фёдаравіч, н. у 1908, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Ефрасіння Сямёнаўна, н. у 1875, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Зінаіда А., н. у 1901, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Зінаіда Іванаўна, н. у 1916, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Зінаіда М., н. у 1930, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Зінаіда С., н. у 1936, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Іван Г., н. у 1915, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Іван Георгіевіч, н. у 1915, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 15.1.1943, пахаваны каля в. Няччо.

ВАРАКСА Іван Емяльянавіч, н. у 1910, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

В.М.Варакса.

ВАРАКСА Іван І., н. у 1933, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Іван Ігнатавіч, н. у 1896, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Іван М., н. у 1927, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Іван М., н. у 1940, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Ксенія Іванаўна, н. у 1905, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Ксенія Сямёнаўна, н. у 1916, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Лука М., н. у 1877, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Марфа Мікалаеўна, н. у 1894, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Марыя А., н. у 1933, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Марыя Г., н. у 1939, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Марыя Гаўрылаўна, н. у 1875, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Марыя І., н. у 1919, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Марыя Іванаўна, н. у 1923, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Марыя Ігнатаўна, н. у 1914, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Марыя П., н. у 1933, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Марыя Т., н. у 1940, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Матрона Іванаўна, н. у 1901, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Мікалай М., н. у 1937, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Мікалай П., н. у 1935, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Міхаіл Андрэевіч, н. у 1939, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Міхаіл Іванавіч, н. у 1939, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Міхаіл Ігнатавіч, н. у 1870, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Міхаіл М., н. у 1918, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Міхаіл М., н. у 1933, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Міхаіл П., н. у 1919, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Міхей Яфімавіч, н. у 1900, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Надзея Іванаўна, н. у 1929, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Ніла А., н. у 1932, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Ніла А., н. у 1941, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Ніла Антонаўна, н. у 1928, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Ніна Г., н. у 1936, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Ніна Л., н. у 1927, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Ніна Лукінічна, н. у 1924, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Павел Іванавіч, н. у 1913, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Пелагея Г., н. у 1931, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Пелагея М., н. у 1916, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Праскоўя Васільеўна, н. у 1875, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Прохар, н. у 1910, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Раіса А., н. у 1938, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Раіса І., н. у 1939, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Раіса Т., н. у 1925, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Соф'я Іванаўна, н. у 1935, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Сцепаніда Аляксееўна, н. у 1872, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Сямён К., н. у 1874, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Сямён Міхайлавіч, н. у 1913, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Сямён Паўлавіч, н. у 1941, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Таццяна Германаўна, н. у 1939, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Таццяна Іванаўна, н. у 1928, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Таццяна Ігнатаўна, н. у 1910, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Таццяна Міхайлаўна, н. у 1918, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Таццяна П., н. у 1938, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Фёкла Кузьмінічна, н. у 1879, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Цімафей Іванавіч, н. у 1908, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Ціхан Пятровіч, н. у 1870, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Юрый Ціханавіч, н. у 1905, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВАРАКСА Яўген Р., н. у 1936, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ВЯРБІЦКАЯ Соф'я Аляксандраўна, н. у 1901, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВЯРБІЦКІ Антон Міхайлавіч, н. у 1898, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ГАРАДЗЕЦКАЯ Зоя Аляксандраўна, н. у 1901, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ГАРАДЗЕЦКАЯ Эмілія А., н. у 1871, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ГАРАДЗЕЦКІ Аляксандр Фёдаравіч, н. у 1861, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ГРЫШАНОВІЧ Анатоль Ф., н. у 1935, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ГРЫШАНОВІЧ Валянціна Ф., н. у 1931, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ГРЫШАНОВІЧ Галіна Ф., н. у 1933, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ГРЫШАНОВІЧ Мікалай М., н. у 1891, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ГРЫШАНОВІЧ Фёдар Сямёнавіч, н. у 1918, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ДОЎНАР Іван Антонавіч, н. у 1907, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 1.11.1943, пахаваны ў Асіповіцкім р-не.

КАВАЛЁНАК Андрэй Я., н. у 1926, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

КАВАЛЁНАК Валянцін Якаўлевіч, н. у 1925, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

КАВАЛЁНАК Ульяна Міхайлаўна, н. у 1902, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

КАВАЛЬЧУК Васіль Карпавіч, н. у 1919, партызан 214-га атрада імя Калініна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 15.8.1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

КАКОЎКІНА Зінаіда Аляксандраўна, н. у 1934, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

КАКОЎКІНА Наталля Сяргееўна, н. у 1914, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

КАКОЎКІНА Ніна Аляксандраўна, н. у 1932, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

КАРУКАВЕЦ Андрэй Цімафеевіч, н. у 1932, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

КАРУКАВЕЦ Галіна Іванаўна, н. у 1912, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

КЛІМОВІЧ Алена Ціханаўна, н. у 1911, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

КЛІМОВІЧ Аляксандра Іванаўна, н. у 1925, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

КЛІМОВІЧ Дар'я П., н. у 1873, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

КЛІМОВІЧ Іван Васільевіч, н. у 1940, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

КЛІМОВІЧ Іван Іванавіч, н. у 1927, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

КЛІМОВІЧ Пелагея Васільеўна, н. у 1885, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

КЛІМОВІЧ Цімафей Іванавіч, н. у 1929, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

КРАЎЧАНКА Вольга І., н. у 1919, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

КРАЎЧАНКА Вольга Канстанцінаўна, н. у 1932, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

КРАЎЧАНКА Галіна М., н. у 1936, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

КРАЎЧАНКА Галіна Мікалаеўна, н. у 1942, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

КРАЎЧАНКА Ганна Іванаўна, н. у 1921, мірны жыхар, загінула, пахавана ў в. Брыцалавічы.

КРАЎЧАНКА Зінаіда К., н. у 1936, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

КРАЎЧАНКА Іван К., н у 1929, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

КРАЎЧАНКА Марыя А., н. у 1925, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

КРАЎЧАНКА Марыя Канстанцінаўна, н. у 1934, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

КРАЎЧАНКА Мікалай А., н. у 1915, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

КРАЎЧАНКА Мікалай Адамавіч, н. у 1913, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 22.1.1943, пахаваны каля в. Няччо.

КРАЎЧАНКА Ніна С., н. у 1918, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

КРАЎЧАНКА Ніна Уласаўна, н. у 1920, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

КРАЎЧАНКА Паліна Міхайлаўна, н. у 1939, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

КРАЎЧАНКА Пелагея М., н. у 1874, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

КРАЎЧАНКА Пётр Міхайлавіч, н. у 1941, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

КРАЎЧАНКА Сямён Канстанцінавіч, н. у 1930, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

КРОТАВА Дар'я Іванаўна, н. у 1905, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

КРОТАЎ Іван Канстанцінавіч, н. у 1927, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

КРОТАЎ Міхаіл Канстанцінавіч, н. у 1933, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

КРОТАЎ Сямён Канстанцінавіч, н. у 1931, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

КРОТАЎ Цімафей Канстанцінавіч, н. у 1929, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

КУПРЭЙЧЫК Ганна Мікалаеўна, н. у 1916, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

КУПРЭЙЧЫК Іван Яфімавіч, н. у 1926, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

КУПРЭЙЧЫК Марыя Н., н. у 1938, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

КУПРЭЙЧЫК Мікалай Тарасавіч, н. у 1914, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

КУПРЭЙЧЫК Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1931, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

КУПРЭЙЧЫК Таццяна Мікалаеўна, н. у 1939, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

КУПРЭЙЧЫК Уладзімір Яфімавіч, н. у 1928, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

КУПРЭЙЧЫК Ульяна Васільеўна, н. у 1902, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

КУПРЭЙЧЫК Яфім Тарасавіч, н. у 1900, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

КУРГАНОВІЧ Варвара Мікалаеўна, н. у 1920, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

КУРГАНОВІЧ Вольга Іванаўна, н. у 1925, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

КУРГАНОВІЧ Марыя Н., н. у 1934, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

КУРГАНОВІЧ Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1929, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

КУРГАНОВІЧ Мікалай Якубавіч, н. у 1890, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

КУРГАНОВІЧ Яўгенія Пятроўна, н. у 1901, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ЛАПІЛА Ігнат Якаўлевіч, н. у 1918, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ЛАПІЛА Мікалай І., н. у 1936, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ЛАПІЛА Надзея Яфімаўна, н. у 1920, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ЛАПІЛА Ніна Ігнатаўна, н. у 1938, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ЛАПЦАВА Валянціна Іванаўна, н. у 1931, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ЛАПЦАЎ Віктар Іванавіч, н. у 1934, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ЛАПЦАЎ Іван Андрэевіч, н. у 1900, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ЛАПЦЕВА Усціння Ігнатаўна, н. у 1902, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

НАЗАРОВІЧ Галіна Канстанцінаўна, н. у 1936, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

НАЗАРОВІЧ Ганна Макараўна, н. у 1930, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

НАЗАРОВІЧ Еўдакія Антонаўна, н. у 1907, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

НАЗАРОВІЧ Іван П., н. у 1898, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

НАЗАРОВІЧ Іван Пракопавіч, н. у 1898, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 17.1.1943.

НАЗАРОВІЧ Канстанцін Макаравіч, н. у 1908, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

НАЗАРОВІЧ Ларыса Канстанцінаўна, н. у 1938, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

НАЗАРОВІЧ Макар Пракопавіч, н. у 1898, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

НАЗАРОВІЧ Марыя Іванаўна, н. у 1931, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

НАЗАРОВІЧ Надзея Паўлаўна, н. у 1910, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

НАЗАРОВІЧ Сямён Макаравіч, н. у 1927, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

НАЗАРОВІЧ Фядора Міхайлаўна, н. у 1889, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Агаф'я Іванаўна, н. у 1872, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Агаф'я Я., н. у 1879, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Алена Рыгораўна, н. у 1931, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Аляксандр Іванавіч, н. у 1942, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Аляксандр Ігнатавіч, н. у 1930, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1939, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Аляксандра Міхайлаўна, н. у 1927, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Аляксей А., н. у 1938, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Анастасія Лукінічна, н. у 1903, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Анастасія Макараўна, н. у 1901, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Анастасія Макараўна, н. у 1911, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Анатоль Арцёмавіч, н. у 1931, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Анатоль Арцёмавіч, н. у 1935, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Анатоль Уласавіч, н. у 1933, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Андрэй Фаміч, н. у 1916, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Валянціна Сямёнаўна, н. у 1929, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Васіль І., н. у 1895, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Віктар В., н у 1929, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Вольга А., н. у 1926, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Вольга Іванаўна, н. у 1933, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Вольга Лаўрэнцьеўна, н. у 1901, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Вольга Лаўрэнцьеўна, н. у 1907, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Вольга Лаўрэнцьеўна, н. у 1939, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Вольга Міхайлаўна, н. у 1916, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Вольга Міхайлаўна, н. у 1935, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Вольга Сцяпанаўна, н. у 1916, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Вольга Сямёнаўна, н. у 1903, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Галіна Сямёнаўна, н. у 1931, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Галіна Ф., н. у 1939, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Галіна Фёдараўна, н. у 1926, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Ганна В., н. у 1934, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Ганна Іванаўна, н. у 1928, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Ганна Ігнатаўна, н. у 1930, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Ганна Фамінічна, н. у 1909, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Зінаіда А., н. у 1930, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Іван Лаўрэнцьевіч, н. у 1936, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Іван Сямёнавіч, н. у 1933, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Ігнат Ф., н. у 1887, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Ігнацій Ф., н. у 1887, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Ігнацій Якаўлевіч, н. у 1879, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Кірыл Е., н. у 1912, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Лідзія А., н. у 1936, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Марыя А., н. у 1886, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Марыя Г., н. у 1927, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Марыя І., н. у 1927, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Марыя Іванаўна, н. у 1931, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Марыя Міхайлаўна, н. у 1928, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Марыя Міхайлаўна, н. у 1936, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Марыя Міхайлаўна, н. у 1939, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Марыя С., н. у 1900, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Марыя С., н. у 1929, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Марыя Сямёнаўна, н. у 1896, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Марыя Уласаўна, н. у 1931, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Марыя Фёдараўна, н. у 1930, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Матрона Лукінічна, н. у 1907, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Мікалай А., н. у 1936, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Міхаіл А., н. у 1935, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Міхаіл Іванавіч, н. у 1929, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1929, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Міхаіл Сідаравіч, н. у 1892, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1929, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Надзея Ігнатаўна, н. у 1926, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Ніна Аляксееўна, н. у 1940, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Ніна Андрэеўна, н. у 1938, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Ніна Іванаўна, н. у 1936, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Ніна Рыгораўна, н. у 1933, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Ніна Ф., н. у 1940, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Павел Е., н. у 1921, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Павел Яфімавіч, н. у 1922, партызан, загінуў у 1944, пахаваны ў г. Нясвіж.

ПАТАПЕЙКА Пелагея Васільеўна, н. у 1890, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Пелагея М., н. у 1889, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Пётр Аляксеевіч, н. у 1938, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Праскоўя Антонаўна, н. у 1918, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Раіса Арцёмаўна, н. у 1938, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Раіса Міхайлаўна, н. у 1941, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Рыгор Нічыпаравіч, н. у 1901, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Рэгіна Уласаўна, н. у 1927, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Соф'я Пятроўна, н. у 1900, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Сямён Аляксеевіч, н. у 1942, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Сямён Андрэевіч, н. у 1936, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Сямён Ігнатавіч, н. у 1907, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Сямён Лаўрэнцьевіч, н. у 1939, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Сямён Міхайлавіч, н. у 1931, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Сямён Фёдаравіч, н. у 1934, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Таццяна Арцёмаўна, н. у 1933, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Таццяна Міхайлаўна, н. у 1933, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Уладзімір Паўлавіч, партызан, загінуў у 1943.

ПАТАПЕЙКА Уладзімір Уласавіч, н. у 1929, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Улас Фёдаравіч, н. у 1893, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Фёдар В. , н. у 1939, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Фёдар Яфімавіч, н. у 1918, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Цімафей Фаміч, н. у 1915, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 24.6.1943, пахаваны каля в. Бозак.

ПАТАПЕЙКА Яфім Ф., н. у 1879, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ПАТАПЕЙКА Яфім Фёдаравіч, н. у 1880, партызан, загінуў у 1942, пахаваны ў г. Бабруйск.

РУДЗЬКО Іван П., н. у 1926, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

СТРОМ Вольга Яфімаўна, н. у 1918, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

СТРОМ Раіса Сцяпанаўна, н. у 1939, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

УМЕЦКАЯ Ала І., н. у 1935, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ЦЯСЛЁНАК Анастасія Сцяпанаўна, н. у 1878, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ЦЯСЛЁНАК Валянціна І., н. у 1931, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ЦЯСЛЁНАК Васіль Ільіч, н. у 1933, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ЦЯСЛЁНАК Ганна Сяргееўна, н. у 1908, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ЦЯСЛЁНАК Іван Ільіч, н. у 1931, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ЦЯСЛЁНАК Іван П., н. у 1937, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ЦЯСЛЁНАК Марыя Ільінічна, н. у 1935, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ЦЯСЛЁНАК Пётр Антонавіч, н. у 1913, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ЦЯСЛЁНАК Сямён П., н. у 1939, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ЦЯСЛЁНАК Таццяна Ільінічна, н. у 1929, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ШАЎЦОВА Галіна М., н. у 1936, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ШАЎЦОВА Ганна І., н. у 1892, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ШАЎЦОВА Еўдакія М., н. у 1938, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ШАЎЦОВА Ніна М., н. у 1934, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ШАЎЦОВА Соф'я М., н. у 1932, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ШАЎЦОЎ Максім А., н. у 1889, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ШАЎЦОЎ Сафон М., н. у 1930, мірны жыхар, спалены ў студзені 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ШАЦЛА Пелагея Васільеўна, н. у 1900, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВЁСКА ВЯЗАЎНІЦА

БУРДЗІН Аляксандр Іванавіч, н. у 1914, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 12.4.1944, пахаваны ў в. Вязаўніца.

ГАНЧАРОНАК Кацярына А., н. у 1926, мірны жыхар, загінула ў маі 1944, пахавана ў в. Вязаўніца.

ГАЎРУСЁНАК Пётр Я., н. у 1925, мірны жыхар, загінуў у маі 1944, пахаваны ў в. Вязаўніца.

ДЗІВАК Фёдар М., н. у 1910, мірны жыхар, загінуў у маі 1944, пахаваны ў в. Вязаўніца.

ЗЯЛІНСКІ Браніслаў Мікалаевіч, н. у 1914, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 17.4.1944, пахаваны ў в. Вязаўніца.

ІСАКАЎ Іван Мікалаевіч, н. у 1922, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, прапаў без вестак 5.5.1944.

КАРНЕЕЎ Сямён Міронавіч, н. у 1925, партызан атрада «За Савецкую Беларусь», загінуў 2.7.1944, пахаваны ў в. Вязаўніца.

МІРОШНІКАЎ Іван Цімафеевіч, н. у 1916, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 17.4.1944, пахаваны ў в. Вязаўніца.

МЫЧКО Міхаіл Ф., н. у 1926, мірны жыхар, загінуў у 1943.

ПАРАМОНАЎ Яфім Паўлавіч, н. у 1920, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 15.10.1942, пахаваны ў в. Вязаўніца.

А.А.Татур.

М.М.Шышкевіч.

З.А.Аляхновіч.

ПРОХАРАЎ Мікалай Лаўрэнцьевіч, н. у 1894, партызан, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Вязаўніца.

ПРОХАРАЎ Мікалай Францавіч, н. у 1895, партызан атрада «За Савецкую Беларусь», загінуў 22.4.1943, пахаваны ў в. Макаўе.

ПРОХАРАЎ Пётр Мікалаевіч, н. у 1926, партызан атрада «За Савецкую Беларусь», загінуў у 1944, пахаваны ў Мінскай вобласці.

РУДАКОЎСКІ Віктар Мікалаевіч, н. у 1913, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 17.4.1944, пахаваны ў в. Вязаўніца.

РУДЗЬКО Васіль Антонавіч, н. у 1925, мірны жыхар, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Вязаўніца.

РУДЗЬКО Іосіф Цітавіч, н. у 1894, партызан 214-га атрада імя Калініна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, прапаў без вестак 9.5.1944.

РУДЗЬКО Іосіф Цітавіч, н. у 1895, мірны жыхар, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Вязаўніца.

РУДЗЬКО Мікалай Васільевіч, н. у 1924, партызан, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Бозак.

РУДЗЬКО Сцяпан Д., н. у 1912, мірны жыхар, загінуў у маі 1944, пахаваны ў в. Вязаўніца.

СЕЛЮКОЎ Рыгор Міхайлавіч, н. у 1914, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 5.4.1943, пахаваны ў в. Вязаўніца.

ТАТУР Адам Адамавіч, н. у 1918, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 28.2.1942, пахаваны ў в. Загранддзе.

ШЫШКЕВІЧ Мікалай Мікітавіч, н. у 1920, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 17.4.1944, пахаваны ў в. Вязаўніца.

ВЁСКА ЗНАМЕНКА

АЛЯХНОВІЧ Зінаіда Аляксееўна, н. у 1921, партызанка атрада «За Савецкую Беларусь», загінула 27.12.1942.

ДАВІДОВІЧ Васіль Д., н. у 1900, мірны жыхар, загінуў у маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ДАВІДОВІЧ Канстанцін, н. у 1926, мірны жыхар, спалены ў 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ДАВІДОВІЧ Канстанцін Іванавіч, н. у 1924, партызан 212-га атрада імя Сумчанкі 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 6.2.1943, пахаваны ў в. Свіслач.

ДАВІДОВІЧ Соф'я Якаўлеўна, н. у 1923, партызанка, расстраляна ў 1943, пахавана ў в. Бозак.

ДЗІВАК Алена Якаўлеўна, н. у 1912, мірны жыхар, загінула ў 1944, пахавана ў в. Бозак.

ДЗІВАК Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1907, мірны жыхар, загінуў у 1942, пахаваны ў в. Бозак.

КАНДРАТОВІЧ Данііл Пятровіч, н. у 1888, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

КАНДРАЦЁНАК Вольга Пятроўна, н. у 1914, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

КАНДРАЦЁНАК Ганна Данілаўна, н. у 1922, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

КАНДРАЦЁНАК Дар'я Васільеўна, н. у 1900, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

КАНДРАЦЁНАК Дар'я Пятроўна, н. у 1909, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

КЛІМКО Анатоль Іванавіч, н. у 1932, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

КЛІМКО Ганна Фёдараўна, н. у 1910, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

КЛІМКО Іван Іванавіч, н. у 1935, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

КЛІМКО Іосіф Іосіфавіч, н. у 1911, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

КЛІМКО Мікалай Іванавіч, н. у 1930, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

КЛІМКО Міхаіл, н. у 1941, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

КУЗЬМІН Міхаіл Я., н. у 1925, мірны жыхар, загінуў у 1942, пахаваны ў в. Знаменка.

КУПРЭЙЧЫК Агрыпіна Рыгораўна, н. у 1897, мірны жыхар, загінула ў 1941, пахавана ў в. Ліпень.

КУПРЭЙЧЫК Захар Фёдаравіч, н. у 1888, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

КУПРЭЙЧЫК Марыя, н. у 1887, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

МЫЧКО Мікалай Дзянісавіч, н. у 1922, партызан атрада «За Савецкую Беларусь», загінуў, пахаваны ў р.п. Градзянка.

МЫЧКО Якаў Т., н. у 1912, загінуў у 1942.

МЫЧКО Якаў Цімафеевіч, н. у 1911, партызан, загінуў у 1941.

НІКАЛАЙЧЫК М.І., н. у 1932, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

НІКАЛАЙЧЫК Міхаіл Іванавіч, н. у 1930, партызан, загінуў у 1944.

НІКАЛАЙЧЫК Надзея Уласаўна, н. у 1907, партызанка, загінула ў 1943.

НІКАЛАЙЧЫК Пётр В. , н. у 1915, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

НІКАЛАЙЧЫК Пётр Васільевіч, н. у 1925, партызан, загінуў у 1942.

ПІЛЕЦКІ Андрэй Васільевіч, н. у 1906, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ПІЛЕЦКІ Цімафей Данілавіч, н. у 1922, партызан, загінуў у 1943.

СТАНКЕВІЧ Пётр Якаўлевіч, н. у 1905, мірны жыхар, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Знаменка.

ЦЯСЛЁНАК Ганна Аляксандраўна, н. у 1922, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ЦЯСЛЁНАК Ганна Б., н. у 1934, мірны жыхар, загінула ў 1944, пахавана ў в. Бозак.

ЦЯСЛЁНАК Дзмітрый Аляксеевіч, н. у 1921, партызан 212-га атрада імя Сумчанкі 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 21.5.1944, пахаваны ва ўрочышчы Расоха.

ЦЯСЛЁНАК Дзмітрый М., н. у 1919, мірны жыхар, загінуў у 1942.

ЦЯСЛЁНАК Дзмітрый У., н. у 1914, мірны жыхар, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ЦЯСЛЁНАК Іван Усцінавіч, н. у 1921, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ЦЯСЛЁНАК Марыя А., н. у 1888, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ЦЯСЛЁНАК Марыя Мікалаеўна, н. у 1897, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ЦЯСЛЁНАК Мірон Б., н. у 1904, мірны жыхар, загінуў у 1942.

ЦЯСЛЁНАК Мірон Барысавіч, н. у 1904, партызан, загінуў у 1943.

ЦЯСЛЁНАК Міхаіл Дзмітрыевіч, н. у 1919, партызан, загінуў у 1944.

ЦЯСЛЁНАК Наталля Д., н. у 1880, мірны жыхар, спалена ў маі 1944, пахавана ў в. Бозак.

ЦЯСЛЁНАК Наталля Дзмітрыеўна, н. у 1900, партызанка, загінула ў 1943.

ЦЯСЛЁНАК Ніна Барысаўна, н. у 1918, партызанка, загінула ў 1944.

ЦЯСЛЁНАК Пётр А., н. у 1926, мірны жыхар, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ЦЯСЛЁНАК Пётр Аляксеевіч, н. у 1923, партызан 213-га атрада «За Савецкую Беларусь» 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 1.7.1944, пахаваны ў Асіповіцкім р-не.

Я.Ц.Мычко.

Ц.Д.Пілецкі.

ЦЯСЛЁНАК Піліп Ф., н. у 1906, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ЦЯСЛЁНАК Улас І., н. у 1871, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ЦЯСЛЁНАК Улас Іванавіч, н. у 1889, партызан, загінуў у 1944.

ЦЯСЛЁНАК Фядора Кузьмінічна, н. у 1879, мірны жыхар, загінула ў 1943, пахавана ў в. Ліпень.

ЦЯСЛЁНАК Фёдар Г., н. у 1930, мірны жыхар, спалены ў маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

ВЁСКА ІГНАТОЎКА

БАРЫСЁНАК Аляксандр І., н. у 1938, мірны жыхар, загінуў у 1942.

БАРЫСЁНАК Валянціна І., н. у 1940, мірны жыхар, загінула ў 1942, пахавана ў в. Ігнатоўка.

БАРЫСЁНАК Вольга Кліменцьеўна, н. у 1920, мірны жыхар, загінула ў 1942.

БАРЫСЁНАК Ганна Кліменцьеўна, н. у 1906, мірны жыхар, загінула ў 1942, пахавана ў в. Ліпень.

БАРЫСЁНАК Клім Рыгоравіч, н. у 1874, мірны жыхар, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Ліпень.

БАТУРА Кацярына Маркаўна, н. у 1904, мірны жыхар, загінула ў 1943, пахавана ў в. Ігнатоўка.

ГРЫШАНОВІЧ Вольга І., н. у 1890, мірны жыхар, загінула ў 1943, пахавана ў в. Ігнатоўка.

ГРЫШАНОВІЧ Вольга Фёдараўна, партызанка, загінула ў 1942.

ГРЫШАНОВІЧ Марыя В. , н. у 1906, мірны жыхар, загінула ў 1943, пахавана ў в. Ігнатоўка.

ГРЫШАНОВІЧ Мікалай Ф., н. у 1890, мірны жыхар, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Ігнатоўка.

ГРЫШАНОВІЧ Мікалай Фёдаравіч, н. у 1900, партызан, загінуў у 1944.

ГРЫШАНОВІЧ Н.А., н. у 1923, мірны жыхар, загінуў у 1942, пахаваны ў в. Ігнатоўка.

ГРЫШАНОВІЧ Фёдар Мікалаевіч, н. у 1924, партызан, загінуў у 1942.

М.К.Доўгі.

У.У.Кунько.

У.І.Сакольчык.

Дз.Ц.Цяслёнак.

ГРЫШАНОВІЧ Якім Усцінавіч, н. у 1909, мірны жыхар, загінуў у 1943, пахаваны ў г. Асіповічы.

ЖУК Міхаіл Іосіфавіч, н. у 1927, мірны жыхар, загінуў у 1942, пахаваны ў в. Ліпень.

ЛІСОЎСКАЯ Лукер'я Фёдараўна, н. у 1905, мірны жыхар, спалена ў 1942, пахавана ў в. Ігнатоўка.

ЛІСОЎСКІ Аркадзь Герасімавіч, н. у 1928, мірны жыхар, спалены ў 1942, пахаваны ў в. Ігнатоўка.

ЛІСОЎСКІ Герасім Пятровіч, н. у 1900, мірны жыхар, спалены ў 1942, пахаваны ў в. Ігнатоўка.

ЛІСОЎСКІ Рыгор Г., н. у 1938, мірны жыхар, загінуў у 1942, пахаваны ў в. Ігнатоўка.

СВЕТЛЫ Іван Міхайлавіч, н. у 1917, партызан, загінуў у 1944.

СЕМЯНЮК Міхаіл Піліпавіч, н. у 1921, партызан, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Каменічы.

ТАКАРАНКА Усціння С., н. у 1897, мірны жыхар, загінула ў 1943, пахавана ў в. Ігнатоўка.

УМЕЦКАЯ Яніна Ігнатаўна, н. у 1914, мірны жыхар, спалена ў 1944, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ВЁСКА ЛАПКОВІЦА

ГРЫГОР'ЕЎ Ерамей П., н. у 1885, мірны жыхар, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Вязаўніца.

МАЧКО Марыя В., н. у 1933, мірны жыхар, загінула ў 1944, пахавана ў в. Макаўе.

НЕМЕЦ Людвіга С., н. у 1936, мірны жыхар, загінула ў 1943, пахавана ў в. Вязаўніца.

ПРОХАРАЎ Пётр Н., н. у 1876, партызан, загінуў 18.2.1943, пахаваны ў Мінскай вобласці.

РУДЗЬКО Лявон Д., н. у 1893, мірны жыхар, загінуў у снежні 1942, пахаваны ў в. Вязаўніца.

ВЁСКА ЛІПЕНЬ

АСТРАВУХ Сцяпан Якаўлевіч, н. у 1925, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 24.1.1944, пахаваны каля в. Лазовае.

БАТУРА Генадзь Андрэевіч, н. у 1921, сувязны, загінуў у 1941, пахаваны ў в. Ліпень.

ГРЫДЗІН Сяргей Лукіч, н. у 1930, мірны жыхар, загінуў у 1944.

ДОЎГІ Максім Канстанцінавіч, н. у 1924, партызан, загінуў 24.9.1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ЖДАНОВІЧ Уладзімір, н. у 1886, мірны жыхар, загінуў у 1941, пахаваны ў в. Ліпень.

КАЗЛОЎСКІ Антон Антонавіч, н. у 1891, мірны жыхар, загінуў у 1941, пахаваны ў в. Ліпень.

КУЗЬМІН Міхаіл Якаўлевіч, н. у 1922, партызан, загінуў у 1943.

КУНЬКО Рыма Уладзіміраўна, н. у 1926, партызанка, загінула 12.6.1942, пахавана ў г. Асіповічы.

КУНЬКО Уладзімір Уладзіміравіч, н. у 1920, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 14.12.1942, пахаваны ў в. Макаўе.

КУРЛОВІЧ Валянціна Мікалаеўна, н. у 1930, мірны жыхар, спалена ў студзені 1943, пахавана ў в. Брыцалавічы.

ЛАНЕЎСКАЯ Юзэфа Аляксандраўна, н. у 1886, мірны жыхар, загінула ў 1943, пахавана ў в. Хімное.

ЛЕАНОВІЧ Антаніна Антонаўна, н. у 1900, мірны жыхар, загінула ў 1944, пахавана ў в. Палядкі.

ПЕТАРСОН Марыя Ігнатаўна, н. у 1885, мірны жыхар, загінула ў 1941, пахавана ў в. Ліпень.

РАІСАЎ Калім, н у 1919, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 20.11.1942, пахаваны каля в. Няччо.

САКОЛЬЧЫК Іван Рыгоравіч, н. у 1892, мірны жыхар, загінуў у 1942, пахаваны ў в. Няччо.

САКОЛЬЧЫК Уладзімір Іванавіч, н. у 1917, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў у ліпені 1943, пахаваны ў г. Асіповічы.

СКУРАТОВІЧ Аляксандр Ігнатавіч, н. у 1897, мірны жыхар, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Вяззе.

ФАУСТ Павел Карлавіч, н. у 1925, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў, пахаваны ў г. Асіповічы.

ФАУСТ Эдуард Эдуардавіч, н. у 1925, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў у 1943, пахаваны ў г. Асіповічы.

ЦЯСЛЁНАК Дзмітрый Цімафеевіч, н. у 1921, партызан, загінуў 15.5.1944, пахаваны ў Асіповіцкім р-не.

ШПАК Антон Піліпавіч, н. у 1906, мірны жыхар, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Вяззе.

ШПАК Надзея Вікенцьеўна, н. у 1910, мірны жыхар, загінула ў 1944, пахавана ў в. Вяззе.

ШУНЬКО Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1906, мірны жыхар, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Вяззе.

Грамадзяне яўрэйскай нацыянальнасці, пахаваныя ў в. Ліпень

АЗЕНШТАТ Гіта Лазараўна, н. у 1930, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

АЗЕНШТАТ Двейра Лазараўна, н. у 1937, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

АЗЕНШТАТ Зелда Лазараўна, н. у 1939, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

АЗЕНШТАТ Ісіль Мотавіч, н. у 1934, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

АЗЕНШТАТ Лазар Зусевіч, н. у 1895, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

АЗЕНШТАТ Лея Мотаўна, н. у 1931, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

АЗЕНШТАТ Мера Айзімаўна, н. у 1903, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

АЗЕНШТАТ Моця Зусевіч, н. у 1901, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

АЗЕНШТАТ Хаім Лазаравіч, н. у 1941, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

АЗЕНШТАТ Хана Шмэркаўна, н. у 1897, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

АЗЕНШТАТ Янна Мотаўна, н. у 1929, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

БЕРНШТЭЙН Юдалія Я., н. у 1893, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

БУЛКІН Іосіф Сямёнавіч, н. у 1898, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

БУЛКІНА Сара Сімаўна, н. у 1895, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ГАЛУБОВІЧ Барыс Гіршавіч, н. у 1912, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ГАЛУБОВІЧ Міра Гіршаўна, н. у 1931, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ГАЛУБОВІЧ Поля Гіршаўна, н. у 1929, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ГАРЭЛІК Груня Саламонаўна, н. у 1898, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ГАРЭЛІК Самуіл Беркавіч, н. у 1898, мірны жыхар, расстраляны ў верасні 1941.

ГАРЭЛІК Сара Самуілаўна, н. у 1922, мірны жыхар, расстраляна ў верасні 1941.

ГІРШЫК Лана Лейбаўна, н. у 1921, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ГІРШЫК Лейба Метл., н. у 1938, расстраляны ў верасні 1941.

ГІРШЫК Мотля М., н. у 1921, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ГІРШЫК Моўша Імер., н. у 1889, мірны жыхар, расстраляны ў верасні 1941.

ГІРШЫК Фаня М., н. у 1918, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ЖУК Нэля Мікалаеўна, н. у 1939, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ЖУК Рыгор Мікалаевіч, н. у 1941, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ЗІНГЕР Лея Цевелеўна, н. у 1909, мірны жыхар.

ЗІНГЕР Майсей Цевелевіч, н. у 1930, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ЗІНГЕР Пейсах Цевелевіч, н. у 1930, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ЗІНГЕР Роза Цевелеўна, н. у 1887, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ЗІНГЕР Цевель Хаімавіч, н. у 1906, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ЗЛОТНІК Сара Янкелеўна, н. у 1885, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ЗЛОТНІК Шая Беркавіч, н. у 1883, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

КАЗАК Абрам Янкелевіч, н. у 1929, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

КАЗАК Давід Пейсахавіч, н. у 1887, мірны жыхар, расстраляны ў верасні 1941.

КАЗАК Майсей Пейсахавіч, н. у 1890, мірны жыхар, расстраляны ў верасні 1941.

КАЗАК Малка Майсееўна, н. у 1883, мірны жыхар, расстраляна ў верасні 1941.

КАЗАК Мера Давідаўна, н. у 1890, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

КАЗАК Рахіль Янкелеўна, н. у 1889, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

КАЗАК Янкель П., н. у 1885, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

КАНТАРОВІЧ Вульф Б., н. у 1869, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

КАНТАРОВІЧ Іосіф Іс., н. у 1881, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

КАНТАРОВІЧ Ісаак Вульфавіч, н. у 1908, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

КАНТАРОВІЧ Ісаак Ісаакавіч, н. у 1926, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

КАНТАРОВІЧ Леў Беркавіч, н. у 1889, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

КАНТАРОВІЧ Самуіл Ісаакавіч, н. у 1926, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

КАНТАРОВІЧ Сара Зелікаўна, н. у 1883, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

КАНТАРОВІЧ Сара Мееравна, н. у 1929, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

КАНТАРОВІЧ Хаім Янкелевіч, н. у 1874, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

КАНТАРОВІЧ Хана Ісаакаўна, н. у 1928, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

КАНТАРОВІЧ Хая, н. у 1908, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

КАРАСІК Зімель Ізраілевіч, н. у 1909, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

КАРАСІК Ізраіль Зімелевіч, н. у 1935, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

КАРАСІК Ізраіль Майсеевіч, н. у 1934, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

КАРАСІК Іра Майсееўна, н. у 1938, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

КАРАСІК Лазар Ізраілевіч, н. у 1900, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

КАРАСІК Майсей Ізраілевіч, н. у 1908, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

КАРАСІК Мота Зіменавіч, н. у 1939, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

КАРАСІК Мотля Зімелеўна, н. у 1937, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

КАРАСІК Рыва Майсееўна, н. у 1931, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

КАРАСІК Сара Майсееўна, н. у 1935, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

КАРАСІК Соя Янкелеўна, н. у 1885, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

КАРАСІК Фрэйда Янкелеўна, н. у 1909, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

КАРАСІК Хана Моўшаўна, н. у 1911, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

КАЦНЕЛЬСОН Давід І., н. у 1892, расстраляны ў верасні 1941.

КАЦНЕЛЬСОН Іцка Давідавіч, н. у 1932, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

КАЦНЕЛЬСОН Рахіль Давідаўна, н. у 1894, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

КОВАЛЬ Берл Абелевіч, н. у 1903, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

КОВАЛЬ Гірш Хаімавіч, н. у 1887, мірны жыхар, расстраляны ў верасні 1941.

КОВАЛЬ Ісак Гіршавіч, н. у 1930, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

КОВАЛЬ Іосіль Песах., н. у 1930, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

КОВАЛЬ Пейша Абелевіч, н. у 1895, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

КОВАЛЬ Рахіль Беркаўна, н. у 1929, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

КОВАЛЬ Сара Гіршаўна, н. у 1927, мірны жыхар, расстраляна ў верасні 1941.

КОВАЛЬ Соя Хаімаўна, н. у 1879, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

КОВАЛЬ Стыся Меркаўна, н. у 1897, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

КОВАЛЬ Фейга Гіршаўна, н. у 1932, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

КОВАЛЬ Цыля Беркаўна, н. у 1932, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

КОВАЛЬ Хаім Гіршавіч, н. у 1887, мірны жыхар, расстраляны ў верасні 1941.

КРАСІЛЬШЧЫК Лейба Янкелевіч, н. у 1884, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

КРАСІЛЬШЧЫК Рахіль Лейбаўна, н. у 1928, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

КРАСІЛЬШЧЫК Хава Лейбаўна, н. у 1886, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

КРУМЕР Майсей Янкелевіч, н. у 1906, мірны жыхар, расстраляны ў верасні 1941.

ЛЕВІН Абрам Матусавіч, н. у 1928, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ЛЕВІН Лейба Янкелевіч, н. у 1888, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ЛЕВІН Майсей Янкелевіч, н. у 1879, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ЛЕВІН Матус Шаломавіч, н. у 1885, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ЛЕВІН Янкель Лейбавіч, н. у 1910, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ЛЕВІНА Бейля Лейбаўна, н. у 1922, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ЛЕВІНА Пеша Гіршыкаўна, н. у 1887, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ЛЕВІНА Сара Лейбаўна, н. у 1920, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ЛЕВІНА Сіма Матусаўна, н. у 1916, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ЛЕВІНА Хава Янкелеўна, н. у 1885, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ЛЕВІНА Ханя Матусаўна, н. у 1935, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ЛЕВІНА Эська Матусаўна, н. у 1937, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

МАРОН Лея Ісакаўна, н. у 1884, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

МАРОН Ліпа Пейсаўна, н. у 1884, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

МІНЯ Гітля Гіршаўна, н. у 1928, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ПАЛЯШЧУК Абрам Абрамавіч, н. у 1941, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ПАЛЯШЧУК Абрам Рувінавіч, н. у 1879, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ПАЛЯШЧУК Алта Абрамаўна, н. у 1919, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ПАЛЯШЧУК Майсей Абрамавіч, н. у 1925, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ПАЛЯШЧУК Сіма Абрамаўна, н. у 1923, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ПАЛЯШЧУК Фрэйда Абрамаўна, н. у 1881, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

РАСНЕР Элька Янкелеўна, н. у 1906, мірны жыхар, забіта ў жніўні 1941.

РАСНЕР Эська Рахметаўна, н. у 1880, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

РАСНЕР Эся Ізраілеўна, н. у 1885, мірны жыхар, забіта ў жніўні 1941.

РОДАВА Сара Шмуйлаўна, н. у 1928, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

РОДАВА Эстэр Беркаўна, н. у 1884, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

РОЗЕНБЕРГ Барыс Сіманавіч, н. у 1941, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

РОЗЕНБЕРГ Двося Абрамаўна, н. у 1885, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

РОЗЕНБЕРГ Маня Варкаўна, н. у 1921, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

РОЗЕНБЕРГ Поля Варкаўна, н. у 1920, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

РЭЎЗІН Гірш Іцкавіч, н. у 1891, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

РЭЎЗІН Марка Мендэлеўна, н. у 1905, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

РЭЎЗІН Юда Гіршавіч, н. у 1939, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

РЭЎЗІНА Песя Гіршаўна, н. у 1927, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

РЭЎЗІНА Хана Гіршаўна, н. у 1924, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

САРОЧКІН Міхаіл К., н. у 1939, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

СІМКОВІЧ Валерый Р., н. у 1939, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

СІМКОВІЧ Малка Янк., н. у 1921, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

СІМКОВІЧ Эдуард Дувлн., н. у 1937, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

СТАРОБІНЕЦ Моця Давыдавіч, н. у 1910, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

СТЫСЬКІНА Велда Ж., н. у 1915, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ТУРЭЦКІ Валіаній Лазаравіч, н. у 1936, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ТУРЭЦКІ Рахіль Ісак., н. у 1908, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ТУРЭЦКІ Янкель Ларар., н. у 1906, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ФАРБЕР Аспа Лейбаўна, н. у 1936, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ФАРБЕР Гіта Янкелеўна, н. у 1931, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ФАРБЕР Давід Іцкавіч, н. у 1908, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ФАРБЕР Двейра Янкелеўна, н. у 1924, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ФАРБЕР Іосіль Молевіч, н. у 1925, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ФАРБЕР Іцка Лейбавіч, н. у 1938, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ФАРБЕР Лейдэр Лейбавіч, н. у 1940, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ФАРБЕР Малка Завелеўна, н. у 1892, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ФАРБЕР Маня Давідаўна, н. у 1894, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ФАРБЕР Маркл Завелевіч, н. у 1892, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ФАРБЕР Роза Янкелеўна, н. у 1924, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ФАРБЕР Сіма Абрамаўна, н. у 1898, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ФАРБЕР Сіма Лейбаўна, н. у 1910, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ФАРБЕР Фаня Лейбаўна, н. у 1934, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ФІШМАН Буся Шардух., н. у 1928, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ФІШМАН Мордух П., н. у 1883, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ФІШМАН Сара Лейбаўна, н. у 1885, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ФІШМАН Янкель Мордухавіч, н. у 1926, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ФРЫД Борух Пірневіч, н. у 1930, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ФРЫД Борух Шаламонавіч, н. у 1935, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ФРЫД Ісаак Залманавіч, н. у 1879, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ФРЫД Малка Ісакаўна, н. у 1914, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ФРЫД Пеша Іцкаўна, н. у 1912, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ФРЫД Пінкус Піневіч, н. у 1934, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ФРЫД Піня Шоламавіч, н. у 1884, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ФРЫД Роза Ісакаўна, н. у 1922, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ФРЫД Хава Дамінікавіч, н. у 1882, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ФРЫД Хава Піневіч, н. у 1887, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ФРЫД Хана Ісакаўна, н. у 1912, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ФРЫД Хана Ісакаўна, н. у 1924, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ФРЫД Шалом Залманавіч, н. у 1872, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ФРЫД Эця Шаламонаўна, н. у 1911, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ЦЫМЕРМАН Барыс Давідавіч, н. у 1934, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ЦЫМЕРМАН Давід Ц., н. у 1894, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ЦЫМЕРМАН Лейба Давідавіч, н. у 1929, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ЦЫМЕРМАН Сара Давідаўна, н. у 1901, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ЦЭНТАР Міня Лейбавіч, н. у 1895, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ЦЭНЦЕР Анцэль, н. у 1914, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ЦЭНЦЕР Блюма, н. у 1912, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ЦЭНЦЕР Гірш, н. у 1886, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ЦЭНЦЕР Гірш Хаімавіч, н. у 1891, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ЦЭНЦЕР Кетля, н. у 1922, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ЦЭНЦЕР Лея, н. у 1892, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ЧОРНАЯ Лея Давідаўна, н. у 1908, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ЧОРНАЯ Эстэр Давідаўна, н. у 1910, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ЧОРНЫ Давід Беркавіч, н. у 1874, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ЧОРНЫ Лейба Давідавіч, н. у 1935, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ШАЛАМАЎ Борух, н. у 1935, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ШАПІРА Абрам Завелевіч, н. у 1900, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ШАПІРА Асна Майсееўна, н. у 1906, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ШАПІРА Бася Янкелеўна, н. у 1869, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ШАПІРА Бейля Майсееўна, н. у 1915, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ШАПІРА Віхна Ізраілеўна, н. у 1900, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ШАПІРА Геня Мотаўна, н. у 1932, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ШАПІРА Гілер Піневіч, н. у 1876, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ШАПІРА Гінда Ізраілеўна, н. у 1927, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ШАПІРА Давід Абрамавіч, н. у 1930, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ШАПІРА Дора Львоўна, н. у 1928, мірны жыхар, загінула ў гета 11.10.1941, пахавана ў г. Асіповічы.

ШАПІРА Зелда Ізраілеўна, н. у 1924, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ШАПІРА Ізраіль Гіршавіч, н. у 1898, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ШАПІРА Іцка Мотавіч, н. у 1910, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ШАПІРА Майсей Імер., н. у 1876, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ШАПІРА Малка Абрамаўна, н. у 1937, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ШАПІРА Малка Гілераўна, н. у 1906, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ШАПІРА Марык Шмерлавіч, н. у 1937, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ШАПІРА Піня Майсеевіч, н. у 1901, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ШАПІРА Роза Абрамаўна, н. у 1932, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ШАПІРА Роза Львоўна, н. у 1926, мірны жыхар, загінула ў гета 11.10.1941, пахавана ў г. Асіповічы.

ШАПІРА Роза Шмеркаўна, н. у 1941, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ШАПІРА Рыгор Меркавіч, н. у 1939, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ШАПІРА Сара Ізраілеўна, н. у 1930, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ШАПІРА Сара П., н. у 1884, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ШАПІРА Тайба Ізраілеўна, н. у 1926, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ШАПІРА Файвл Янкелевіч, н. у 1892, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ШАПІРА Хана, н. у 1905, мірны жыхар, загінула ў гета 5.2.1942, пахавана ў г. Асіповічы.

ШАПІРА Хана Майсееўна, н. у 1911, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ШАПІРА Хася Айзікаўна, н. у 1876, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ШАПІРА Шмерл Ізраілевіч, н. у 1916, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ШАПІРА Шэвель Мотавіч, н. у 1927, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ШАПІРА Эстэр П., н. у 1910, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ШЛАПАКОВА Сося Абрамаўна, н. у 1883, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ШЛАПАКОЎ Іцка Шлемавіч, н. у 1880, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ШЛАПАКОЎ Рахіль Іцкавіч, н. у 1926, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ШУСЦЕР Ізраіль Ізраілевіч, н. у 1933, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ШУСЦЕР Ізраіль Хаімавіч, н. у 1906, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ШУСЦЕР Лейба Ізраілевіч, н. у 1929, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ШУСЦЕР Сара Ізраілеўна, н. у 1908, мірны жыхар, спалена ў кастрычніку 1941.

ЯРМАК Гілел Давідавіч, н. у 1922, мірны жыхар, спалены ў кастрычніку 1941.

ВЁСКА ПАСЕКІ

АБРАМОВІЧ Генадзь Іосіфавіч, н. у 1914, партызан, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Ліпень.

АБРАМОВІЧ Эдуард Гвідонавіч, н. у 1924, партызан, загінуў у 1943, пахаваны ў г. Асіповічы.

ПАШКЕВІЧ Алена Антонаўна, н. у 1926, партызанка, загінула ў 1943, пахавана ў в. Свіслач.

ПАШКЕВІЧ Юзэфа Антонаўна, н. у 1920, партызанка, загінула ў 1943, пахавана ў в. Свіслач.

ЦВЫРКО Ігнат Андрэевіч, н. у 1890, партызан, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Ліпень.

ЦВЫРКО Станіслаў Ігнатавіч, н. у 1920, партызан атрада імя Дзяржынскага, загінуў 24.6.1944, пахаваны ў Мінскай вобласці.

ВЁСКА УСЦІЖ

АЛЬХОВІК Аляксандр А., н. у 1908, мірны жыхар, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Усціж.

АЛЬХОВІК Міхаіл В. , н. у 1887, мірны жыхар, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Усціж.

АЛЬХОВІК Фёдар Паўлавіч, н. у 1904, мірны жыхар, загінуў у 1943, пахаваны ў г. Асіповічы.

АЛЬХОВІК Фёкла І., н. у 1864, мірны жыхар, загінула ў 1944, пахавана ў в. Усціж.

БАРАЗНА Павел П., н. у 1887, мірны жыхар, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Усціж.

БАРАЗНА Павел Паўлавіч, н. у 1902, партызан, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Усціж.

ВАРАКСА Васіль Піліпавіч, н. у 1902, партызан, загінуў у чэрвені 1942.

ВАРАКСА Васіль Ф., н. у 1902, мірны жыхар, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Усціж.

ВАРАКСА Дзмітрый Піліпавіч, н. у 1906, мірны жыхар, загінуў у 1943, пахаваны ў г. Асіповічы.

ВАРАКСА Міхаіл Іванавіч, н. у 1924, мірны жыхар, загінуў у 1943.

ЗАБАЎСКАЯ Кацярына, н. у 1896, мірны жыхар, загінула ў 1943, пахавана ў в. Усціж.

СІМАНОВІЧ Ева Васільеўна, н. у 1886, мірны жыхар, загінула ў 1944, пахавана ў в. Брыцалавічы.

СІМАНОВІЧ Міхаіл Н., н. у 1937, мірны жыхар, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Усціж.

ЮРКАВЕЦ Анастасія Міхайлаўна, н. у 1884, мірны жыхар, загінула ў 1944, пахавана ў в. Усціж.

ВЁСКА ХІМНОЕ

ВЕРЦІХОЎСКІ Георгій Венядзіктавіч, н. у 1884, мірны жыхар, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Хімное.

ВЕРЦІХОЎСКІ Кандрацій Георгіевіч, н. у 1910, мірны жыхар, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Вяззе.

ДАВІДОВІЧ Раман Емяльянавіч, н. у 1883, мірны жыхар, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

ДАВІДОВІЧ Фёдар Яфімавіч, н. у 1923, мірны жыхар, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Няччо.

ДАВІДОВІЧ Яфім Сяргеевіч, н. у 1890, забіты ў 1943, пахаваны ў г. Асіповічы.

МАЛАХАВА Анастасія Іванаўна, н. у 1894, мірны жыхар, загінула ў 1943, пахавана ў в. Хімное.

МАЛАХАВА Варвара Касьянаўна, н. у 1884, мірны жыхар, забіта, пахавана ў в. Ліпень.

МАЛАХАВА Ганна Цярэнцьеўна, н. у 1931, мірны жыхар, загінула ў 1943, пахавана ў в. Хімное.

СТАЛЬМАШОНАК Мікалай Аляксеевіч, н. у 1924, партызан, забіты ў 1943, пахаваны ў в. Бозак.

СУШКО Раман Мікалаевіч, н. у 1884, мірны жыхар, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Няччо.

ЦЯСЛЁНАК Варвара Іванаўна, н. у 1885, мірны жыхар, загінула ў 1943, пахавана ў в. Хімное.

ЦЯСЛЁНАК Марк Іванавіч, н. у 1883, мірны жыхар, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Хімное.

ЦЯСЛЁНАК Фёдар Маркавіч, н. у 1902, мірны жыхар, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Вяззе.

ШПАК Несцер Дзмітрыевіч, н. у 1917, мірны жыхар, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Ліпень.

С.І.Цвырко.

ПАГАРЭЛЬСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АМІНАВІЧЫ

БАГУМІНСКАЯ Лілія Раманаўна, н. у 1912, расстраляна.

БАГУМІНСКАЯ Ціна Раманаўна, н. у 1902, сувязная, загінула ў сакавіку 1944, пахавана ў в. Пагарэлае.

БАРАНОЎСКАЯ Ганна Піліпаўна, н. у 1912, сувязная, загінула ў лютым 1944, пахавана ў в. Пагарэлае.

БЛІЗНЕЦ Аляксандра Іванаўна, н. у 1899, спалена жывой у 1944, пахавана ў в. Буда.

БЛІЗНЕЦ Валянціна Фёдараўна, н. у 1930, спалена жывой у 1944, пахавана ў в. Буда.

БЛІЗНЕЦ Іван Васільевіч, н. у 1901, забіты ў 1942, пахаваны ў в. Буда.

БУЛАВАЦКАЯ Вольга К., н. у 1916, расстраляна.

БУЛАВАЦКАЯ Ганна Кірылаўна, н. у 1918, забіта ў 1944, пахавана ў в. Буда.

БУЛАВАЦКАЯ Марыя Нічыпараўна, н. у 1897, забіта ў 1944, пахавана ў в. Буда.

ВАЛАСЕВІЧ Фядос Андрэевіч, н. у 1903, расстраляны.

ГРЫНЬКО Тэкля Іванаўна, н. у 1895, расстраляна.

ЗІНАВЕНКА Анастасія Лукінічна, н. у 1883, расстраляна.

ЗІНАВЕНКА Лізавета Іванаўна, н. у 1906, расстраляна.

КАПАЧОЎ Міхаіл Якаўлевіч, н. у 1929, расстраляны.

КРЭМЕЗ Алена Кузьмінічна, н. у 1895, расстраляна.

КРЭМЕЗ Вольга Рыгораўна, н. у 1924, расстраляна.

КРЭМЕЗ Іван Аляксандравіч, н. у 1924, расстраляны.

МАЗАНІК Вера Цімафееўна, н. у 1907, забіта ў 1944, пахавана ў в. Буда.

МАЗАНІК Мікалай Акімавіч, н. у 1900, забіты ў 1944, пахаваны ў в. Буда.

МАНУШЫК Аляксандр Іванавіч, н. у 1923, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай

партызанскай брыгады, загінуў 5.5.1944, пахаваны ў в. Лапічы.

НОРКА Іосіф Паўлавіч, н. у 1882, расстраляны.

РУБІНАЎ Кірыл Андрэевіч, н. у 1907, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 31.9.1941, пахаваны ў в. Амінавічы.

РЫБАКОВА Анастасія Х., н. у 1883, расстраляна.

ВЁСКА БУДА

ГРЫНЬКО Аляксандр Захаравіч, н. у 1889, сувязны, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Буда.

ГРЫНЬКО Іван Аляксандравіч, н. у 1928, забіты ў 1944, пахаваны ў в. Буда.

ГРЫНЬКО Міхаіл Аляксандравіч, н. у 1924, партызан 751-га атрада імя Семісалава 1-й Бабруйскай партызанскай брыгады, загінуў 14.3.1943, пахаваны каля в. Рэпішча.

ЗІНАВЕНКА Агаф'я Іванаўна, н. у 1901, забіта ў 1943, пахавана ў в. Буда.

ЗІНАВЕНКА Варвара Мікалаеўна, н. у 1923, забіта ў 1943, пахавана ў в. Буда.

КЛІМАВА Алена Лаўрэнцьеўна, н. у 1928, забіта ў 1943, пахавана ў в. Буда.

КЛІМАВА Дар'я Іванаўна, н. у 1898, забіта ў 1943, пахавана ў в. Буда.

КОЗЕЛ Міхаіл Якаўлевіч, н. у 1926, партызан, загінуў у маі 1944.

ТОЛКАЧ Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1926, забіты 7.3.1943, пахаваны ў в. Буда.

ВЁСКА ВОЛЯ

БУЛАВАЦКАЯ Вольга Кірылаўна, н. у 1916, сувязная, загінула ў 1944, пахавана ў в. Пагарэлае.

ВАЛАСЕВІЧ Вольга Фёдараўна, н. у 1923, партызанка, загінула ў 1944, пахавана ў Любанскім р-не.

ВАЛАСЕВІЧ Фёдар Андрэевіч, н. у 1903, сувязны, расстраляны ў красавіку 1944, пахаваны ў в. Пагарэлае.

ГРЫНЬКО Фёкла Васільеўна, н. у 1864, спалена жывой у 1944, пахавана ў в. Пагарэлае.

ЕПІМАШКА Міля Раманаўна, н. у 1920, сувязная, загінула ў маі 1944, пахавана ў в. Пагарэлае.

ЗІНАВЕНКА Лізавета Іосіфаўна, н. у 1904, забіта ў 1944, пахавана ў в. Буда.

КРЭМЕЗ Алена Кузьмінічна, н. у 1895, забіта ў ліпені 1944, пахавана ў в. Буда.

КРЭМЕЗ Вольга Фёдараўна, н. у 1925, забіта ў 1944, пахавана ў в. Буда.

КРЭМЕЗ Іван Аляксандравіч, н. у 1925, сувязны, забіты ў 1942, пахаваны ў в. Буда.

ВЁСКА ЛАЗОВАЕ

ГРЫШАНОВІЧ Міхаіл Іванавіч, н. у 1914, забіты ў маі 1944, пахаваны ў в. Лазовае.

ЖУК Васіль Іванавіч, н. у 1898, забіты ў маі 1944, пахаваны ў в. Лазовае.

ЗІНАВЕНКА Мікалай Платонавіч, н. у 1929, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Лазовае.

ЗІНАВЕНКА Уладзімір Сцяпанавіч, н. у 1919, спалены жывым 9.5.1943, пахаваны ў в. Палядкі.

ЗІНАВЕНКА Яўгенія Платонаўна, н. у 1927, расстраляна ў 1943, пахавана ў в. Лазовае.

КУРГАНОВІЧ Кірыл Іванавіч, н. у 1918, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў у студзені 1943, пахаваны ў в. Лазовае.

ЛУК'ЯНЧЫК Васіль Дзмітрыевіч, н. у 1918, партызан 753-га атрада імя 25-годдзя РККА 1-й Бабруйскай партызанскай брыгады, загінуў 14.3.1943, пахаваны ва ўрочышчы Расоха.

ЛУК'ЯНЧЫК Мікалай Дзмітрыевіч, н. у 1931, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Лазовае.

МІЛЧОНАК Пётр Іванавіч, н. у 1935, забіты ў лістападзе 1941, пахаваны ў в. Лазовае.

МІНІЧ Іван Васільевіч, н. у 1923, забіты 30.6.1941, пахаваны ў в. Лазовае.

МІХАЙЛОЎСКІ Мікалай Аляксандравіч, н. у 1903, загінуў 30.6.1941, пахаваны ў в. Лазовае.

РУДЗЯК Мікалай Сцяпанавіч, н. у 1932, забіты ў лістападзе 1941, пахаваны ў в. Лазовае.

СТЭЛЬМАХ Аляксандр Рыгоравіч, н. у 1902, забіты ў маі 1944, пахаваны ў в. Лазовае.

СТЭЛЬМАХ Васіль Паўлавіч, н. у 1923, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 17.7.1943, па іншых звестках — у 1944, пахаваны ў в. Паплавы.

СТЭЛЬМАХ Марыя Нічыпараўна, н. у 1922, забіта ў маі 1944, пахавана ў в. Лазовае.

СТЭЛЬМАХ Марыя Пятроўна, н. у 1905, забіта ў 1944, пахавана ў в. Лазовае.

СТЭЛЬМАХ Міхаіл Аляксандравіч, н. у 1932, забіты ў лістападзе 1941, пахаваны ў в. Лазовае.

СТЭЛЬМАХ Міхаіл Усцінавіч, н. у 1913, забіты ў чэрвені 1941, пахаваны ў в. Лазовае.

СТЭЛЬМАХ Ніна Дзянісаўна, н. у 1935, забіта ў 1944, пахавана ў в. Лазовае.

СТЭЛЬМАХ Нічыпар Рыгоравіч, н. у 1893, забіты ў 1944, пахаваны ў в. Лазовае.

СТЭЛЬМАХ Патап Акімавіч, н. у 1892, забіты ў 1944, пахаваны ў в. Лазовае.

СТЭЛЬМАХ Уладзімір Дзянісавіч, н. у 1932, забіты ў лістападзе 1941, пахаваны ў в. Лазовае.

СТЭЛЬМАХ Уладзімір Ільіч, н. у 1924, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў у сакавіку 1944, пахаваны ў в. Лазовае.

СЦЯРОГІН Васіль Іванавіч, партызан 215-га атрада імя Леніна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 6.9.1943, пахаваны ў в. Лазовае.

ВЁСКА МАКАЎЕ

АНДРЫЯНАЎ Уладзімір Георгіевіч, н. у 1911, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіпо-

віцкай партызанскай брыгады, загінуў 1.5.1944, пахаваны ў в. Макаўе.

БАРАНАЎ Міхаіл Віктаравіч, н. у 1923, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 12.1.1944, пахаваны ў в. Макаўе.

БЛІЗНЕЦ Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1933, спалены жывым 8.1.1943.

БЛІЗНЕЦ Анастасія, н. у 1897, хатняя гаспадыня, спалена жывой 8.1.1943.

БЛІЗНЕЦ Вольга Мікалаеўна, н. у 1937, спалена жывой 8.1.1943.

БЛІЗНЕЦ Галіна, н. у 1939, спалена жывой 8.1.1943.

БЛІЗНЕЦ Ганна Юр'еўна, н. у 1913, спалена жывой 8.1.1943.

БЛІЗНЕЦ Іван, н. у 1930, навучэнец, спалены жывым 8.1.1943.

БЛІЗНЕЦ Ларыса, н. у 1938, спалена жывой 8.1.1943.

БЛІЗНЕЦ Марыя Мікалаеўна, н. у 1940, спалена жывой 8.1.1943.

БЛІЗНЕЦ Мікалай Мікалаевіч, н. у 1935, спалены жывым 8.1.1943.

БЛІЗНЕЦ Мікалай Фёдаравіч, н. у 1925, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў у ліпені 1944.

БЛІЗНЕЦ Рыгор, н. у 1940, спалены жывым 8.1.1943.

БЛІЗНЕЦ Софія, н. у 1928, навучэнка, спалена жывой 8.1.1943.

БЛІЗНЕЦ Юрый Фёдаравіч, н. у 1921, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў у ліпені 1943.

БОНДАР Мікалай Дзянісавіч, н. у 1913, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 30.12.1943, пахаваны ў в. Макаўе.

БУРАЎ Мікалай Аляксандравіч, н. у 1921, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 24.5.1943, пахаваны ў в. Макаўе.

ВАЎЧОК Валянціна Іванаўна, н. у 1925, спалена жывой 8.1.1943.

ВАЎЧОК Іван, н. у 1941, спалены жывым 8.1.1943.

ВАЎЧОК Лізавета Яфімаўна, н. у 1903, спалена жывой 8.1.1943.

ВАЎЧОК Мара, н. у 1937, спалена жывой 8.1.1943.

ВАЎЧОК Роза Іванаўна, н. у 1929, спалена жывой 8.1.1943.

ВАЎЧОК Уладзімір, н. у 1930, навучэнец, спалены жывым 8.1.1943.

ВЕРНІКОЎСКАЯ Алена Іванаўна, н. у 1908, спалена жывой 8.1.1943.

ВЕРНІКОЎСКІ Іван Адольфавіч, н. у 1903, спалены жывым 8.1.1943.

ВЕРНІКОЎСКІ Франак Іванавіч, н. у 1938, спалены жывым 8.1.1943.

ВЕРНІКОЎСКІ Янак Іванавіч, н. у 1938, спалены жывым 8.1.1943.

ГРАЧОНАК Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1918, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 30.3.1944, пахаваны ў в. Макаўе.

ГУРЫНЧЫК Анастасія, н. у 1926, навучэнка, спалена жывой 8.1.1943.

ГУРЭНЧЫК Анастасія Яфрэмаўна, н. у 1888, спалена жывой 8.1.1943.

ГУРЭНЧЫК Марыя Паўлаўна, н. у 1924, спалена жывой 8.1.1943.

ГУРЭНЧЫК Мікалай Андрэевіч, н. у 1936, спалены жывым 8.1.1943.

ГУРЭНЧЫК Пелагея Андрэеўна, н. у 1927, спалена жывой 8.1.1943.

ДАБРЫЦКАЯ Анастасія, н. у 1906, хатняя гаспадыня, спалена жывой 8.1.1943.

ДАБРЫЦКАЯ Вікторыя, н. у 1925, навучэнка, спалена жывой 8.1.1943.

ДАБРЫЦКАЯ Галіна Іосіфаўна, н. у 1938, спалена жывой 8.1.1943.

ДАБРЫЦКАЯ Ніна, н. у 1909, хатняя гаспадыня, спалена жывой 8.1.1943.

ДАБРЫЦКАЯ Эмілія Іванаўна, н. у 1913, спалена жывой 8.1.1943.

Помнік на месцы спаленай вёскі Макаўе.

ДАБРЫЦКАЯ Юзэфа, н. у 1924, спалена жывой 8.1.1943.

ДАБРЫЦКІ Болісь, н. у 1908, мірны жыхар, спалены жывым 8.1.1943.

ДАБРЫЦКІ Іосіф, н. у 1928, навучэнец, спалены жывым 8.1.1943.

ДАБРЫЦКІ Іосіф Антонавіч, н. у 1909, спалены жывым 8.1.1943.

ДАБРЫЦКІ Іосіф Іосіфавіч, н. у 1911, спалены жывым 8.1.1943.

ДАБРЫЦКІ Мікалай, н. у 1936, навучэнец, спалены жывым 8.1.1943.

ДЗЕРВАЕД Іосіф, н. у 1938, спалены жывым 8.1.1943.

ДЗЕРВАЕД Марыя, н. у 1918, хатняя гаспадыня, спалена жывой 8.1.1943.

ДЗЕРВАЕД Марыя, н. у 1936, навучэнка, спалена жывой 8.1.1943.

ЗАХАРАН Андронік Давыдавіч, н. у 1918, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 31.1.1944, пахаваны ў в. Макаўе.

КАВЕЦКАЯ Анэлія, н. у 1930, навучэнка, спалена жывой 8.1.1943.

КАВЕЦКАЯ Ганна, н. у 1937, спалена жывой 8.1.1943.

КАВЕЦКАЯ Марыя Іосіфаўна, н. у 1928, спалена жывой 8.1.1943.

КАВЕЦКАЯ Софія Іванаўна, н. у 1899, спалена жывой 8.1.1943.

КАВЕЦКАЯ Станіслава Іосіфаўна, н. у 1924, навучэнка, спалена жывой 8.1.1943.

КАВЕЦКІ Іосіф Якаўлевіч, н. у 1896, мірны жыхар, спалены жывым 8.1.1943.

КАВЕЦКІ Станіслаў Яўгенавіч, н. у 1925, партызан, загінуў у 1944, пахаваны ва ўрочышчы Расоха.

КАВЕЦКІ Яўген Іванавіч, н. у 1890, спалены жывым 8.1.1943.

КАЖАНЕЦ Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1913, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 17.7.1943, пахаваны ў в. Макаўе.

КАРАГІН Андрэй Ісакавіч, н. у 1926, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 30.12.1943, пахаваны ў в. Макаўе.

КАСПЯРОВІЧ Алеся, н. у 1922, хатняя гаспадыня, спалена жывой 8.1.1943.

КАСПЯРОВІЧ Анатоль, н. у 1925, мірны жыхар, спалены жывым 8.1.1943.

КАСПЯРОВІЧ Валянціна, н. у 1938, спалена жывой 8.1.1943.

КАСПЯРОВІЧ Фіма Акімаўна, н. у 1904, мірны жыхар, спалена жывой 8.1.1943.

КАСПЯРОВІЧ Флерка, н. у 1926, навучэнка, спалена жывой 8.1.1943.

КАСЦЕВІЧ Ірына, н. у 1920, хатняя гаспадыня, спалена жывой 8.1.1943.

КАСЦЕВІЧ Таццяна Якаўлеўна, н. у 1885, хатняя гаспадыня, спалена жывой 8.1.1943.

КВАСАЎ Арцём Ціханавіч, н. у 1913, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 9.1.1944, пахаваны ў в. Макаўе.

КЕДЗІЧ Марыя, н. у 1938, спалена жывой 8.1.1943.

КЕДЗІЧ Марыя Сцяпанаўна, н. у 1910, спалена жывой 8.1.1943.

КЕДЗІЧ Марыя Цімафееўна, н. у 1884, хатняя гаспадыня, спалена жывой 8.1.1943.

КЕДЗІЧ Фёкла Савельеўна, н. у 1870, хатняя гаспадыня, спалена жывой 8.1.1943.

КУБАР Еўдакія Яфімаўна, н. у 1903, спалена жывой 8.1.1943.

КУБАР Еўдакія Яфімаўна, н. у 1914, хатняя гаспадыня, спалена жывой 8.1.1943.

КУБАР Іван, н. у 1936, навучэнец, спалены жывым 8.1.1943.

КУБАР Марыя, н. у 1928, навучэнка, спалена жывой 8.1.1943.

КУБАР Мікалай Авяр'янавіч, н. у 1924, партызан, загінуў у маі 1944.

КУЛЯШЭЎСКАЯ Аляксандра Мацвееўна, н. у 1890, спалена жывой 8.1.1943.

ЛАНТУХ Мікалай Дамінавіч, н. у 1943, спалены жывым 8.1.1943.

ЛАПАТКА Александрына, н. у 1894, хатняя гаспадыня, спалена жывой 8.1.1943.

ЛАПАТКА Алеся Андрэеўна, н. у 1913, спалена жывой 8.1.1943.

ЛАПАТКА Аляксандр Нічыпаравіч, н. у 1911, спалены жывым 8.1.1943.

ЛАПАТКА Аляксандра Аляксееўна, н. у 1937, спалена жывой 8.1.1943.

ЛАПАТКА Аляксандра Іларыёнаўна, н. у 1929, навучэнка, спалена жывой 8.1.1943.

ЛАПАТКА Аляксандра Рыгораўна, н. у 1926, навучэнка, спалена жывой 8.1.1943.

ЛАПАТКА Аляксей Іванавіч, н. у 1900, спалены жывым 8.1.1943.

ЛАПАТКА Аляксей Іванавіч, н. у 1916, партызан, загінуў у студзені 1943, пахаваны ва ўрочышчы Расоха.

ЛАПАТКА Аляксей Харытонавіч, н. у 1880, мірны жыхар, спалены жывым 8.1.1943.

ЛАПАТКА Аркадзь Аляксеевіч, н. у 1935, спалены жывым 8.1.1943.

ЛАПАТКА Віктар, навучэнец, спалены жывым 8.1.1943.

ЛАПАТКА Віктар Аляксеевіч, н. у 1932, спалены жывым 8.1.1943.

ЛАПАТКА Іван Аляксеевіч, н. у 1941, спалены жывым 8.1.1943.

ЛАПАТКА Марыя Аляксееўна, н. у 1915, спалена жывой 8.1.1943.

ЛАПАТКА Мікалай Аляксеевіч, н. у 1935, спалены жывым 8.1.1943.

ЛАПАТКА Мікалай Іларыёнавіч, н. у 1937, спалены жывым 8.1.1943.

ЛАПАТКА Надзея Аляксееўна, н. у 1933, спалена жывой 8.1.1943.

ЛАПАТКА Ніна, н. у 1928, навучэнка, спалена жывой 8.1.1943.

ЛАПАТКА Праскоўя, н. у 1882, хатняя гаспадыня, спалена жывой 8.1.1943.

ЛАПАТКА Рыгор Аляксеевіч, н. у 1888, спалены жывым 8.1.1943.

ЛАПАТКА Софія Міхайлаўна, н. у 1914, спалена жывой 8.1.1943.

ЛАПАТКА Ульяна, н. у 1900, хатняя гаспадыня, спалена жывой 8.1.1943.

ЛАПАТКА Фёдар Аляксеевіч, н. у 1930, спалены жывым 8.1.1943.

ЛАПАТКА Яфім Васільевіч, н. у 1878, мірны жыхар, спалены жывым 8.1.1943.

МІХНЕВІЧ Валянціна, н. у 1914, хатняя гаспадыня, спалена жывой 8.1.1943.

МІХНЕВІЧ Вікторыя, н. у 1937, спалена жывой 8.1.1943.

МІХНЕВІЧ Ганна, н. у 1934, навучэнка, спалена жывой 8.1.1943.

МІЦЮРАЎ Аляксей Васільевіч, н. у 1921, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 2.3.1943, пахаваны ў в. Макаўе.

МУРАЧ Даня Яфімаўна, н. у 1915, спалена жывой 8.1.1943.

МУРАЧ Домна, н. у 1915, хатняя гаспадыня, спалена жывой 8.1.1943.

МУРАЧ Іван Сцяпанавіч, н. у 1910, спалены жывым 8.1.1943.

МУРАЧ Надзея Данілаўна, н. у 1938, спалена жывой 8.1.1943.

МУРАЧ Сяргей Данілавіч, н. у 1940, спалены жывым 8.1.1943.

МУРАЧ Флерка Пятроўна, н. у 1935, навучэнка, спалена жывой 8.1.1943.

НАПАЛАЎ Георгій, н. у 1916, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 1.4.1943, пахаваны ў в. Макаўе.

НАТАНОВІЧ Софія Іванаўна, н. у 1942, спалена жывой 8.1.1943.

ПАЎЛОВІЧ Анця Сямёнаўна, н. у 1905, спалена жывой 8.1.1943.

ПАЎЛОВІЧ Вольга Антонаўна, н. у 1942, спалена жывой 8.1.1943.

ПАЎЛОВІЧ Ядвіга Антонаўна, н. у 1931, спалена жывой 8.1.1943.

ПАХОМАЎ Васіль Іванавіч, н. у 1913, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, памёр ад ран 25.3.1944, пахаваны ў в. Макаўе.

ПЫЖЭВІЧ Антон Прафеньевіч, н. у 1912, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 29.10.1943, пахаваны ў в. Макаўе.

РАМАШЭЎСКАЯ Тэкля, н. у 1918, хатняя гаспадыня, спалена жывой 8.1.1943.

РАМАШЭЎСКАЯ Флера, н. у 1923, хатняя гаспадыня, спалена жывой 8.1.1943.

РАМАШЭЎСКІ Антон, н. у 1920, мірны жыхар, спалены жывым 8.1.1943.

РАМАШЭЎСКІ Янак, н. у 1940, спалены жывым 8.1.1943.

РЫМАШЭЎСКАЯ Ганна Аляксандраўна, н. у 1882, спалена жывой 8.1.1943.

РЫМАШЭЎСКАЯ Ганна Францаўна, н. у 1940, спалена жывой 8.1.1943.

РЫМАШЭЎСКАЯ Франя Іванаўна, н. у 1922, спалена жывой 8.1.1943.

РЫМАШЭЎСКІ Франц Іванавіч, н. у 1908, партызан, загінуў 8.6.1943, пахаваны ва ўрочышчы Расоха.

САКАЛОЎСКАЯ Эмілія, н. у 1901, хатняя гаспадыня, спалена жывой 8.1.1943.

САКАЛОЎСКАЯ Эмілія Францаўна, н. у 1901, спалена жывой 8.1.1943.

СЁМКІН Андрэй Мікітавіч, н. у 1913, партызан 212-га атрада імя Сумчанкі 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 22.5.1944, пахаваны ў в. Макаўе.

СЁМКІН Ігналя Сямёнавіч, н. у 1937, спалены жывым 8.1.1943.

СЁМКІН Ігнат Іванавіч, н. у 1923, спалены жывым 8.1.1943.

СЁМКІН Канстанцін Мікітавіч, н. у 1927, партызан 212-га атрада імя Сумчанкі 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 14.6.1944, пахаваны ў в. Макаўе.

СЁМКІНА Валянціна Сямёнаўна, н. у 1920, спалена жывой 8.1.1943.

СКОБА Мікалай Панцялеевіч, н. у 1919, партызан, загінуў 15.11.1942, пахаваны ў в. Макаўе.

СТЭЛЬМАХ Анастасія, н. у 1886, хатняя гаспадыня, спалена жывой 8.1.1943.

СЯМКО Анастасія, н. у 1914, хатняя гаспадыня, спалена жывой 8.1.1943.

СЯМКО Анатоль, н. у 1936, спалены жывым 8.1.1943.

СЯМКО Васіль Васільевіч, н. у 1926, навучэнец, спалены жывым 8.1.1943.

СЯМКО Васіль Міхайлавіч, н. у 1907, спалены жывым 8.1.1943.

СЯМКО Вікторыя, н. у 1942, спалена жывой 8.1.1943.

СЯМКО Віталь, н. у 1936, спалены жывым 8.1.1943.

СЯМКО Ганна, н. у 1920, мірны жыхар, спалена жывой 8.1.1943.

СЯМКО Ганна, н. у 1939, спалена жывой 8.1.1943.

СЯМКО Іван, н. у 1929, навучэнец, спалены жывым 8.1.1943.

М.Р.Батура.

СЯМКО Кацярына, н. у 1939, спалена жывой 8.1.1943.

СЯМКО Лідзія, н. у 1934, навучэнка, спалена жывой 8.1.1943.

СЯМКО Лідзія, н. у 1938, спалена жывой 8.1.1943.

СЯМКО Марыя, н. у 1909, хатняя гаспадыня, спалена жывой 8.1.1943.

СЯМКО Марыя, н. у 1917, хатняя гаспадыня, спалена жывой 8.1.1943.

СЯМКО Марыя, н. у 1929, хатняя гаспадыня, спалена жывой 8.1.1943.

СЯМКО Марыя, н. у 1937, спалена жывой 8.1.1943.

СЯМКО Мікалай Андрэевіч, н. у 1888, мірны жыхар, спалены жывым 8.1.1943.

СЯМКО Мікалай Васільевіч, н. у 1909, спалены жывым 8.1.1943.

СЯМКО Міхаіл Сяргеевіч, н. у 1913, мірны жыхар, спалены жывым 8.1.1943.

СЯМКО Надзея, н. у 1914, хатняя гаспадыня, спалена жывой 8.1.1943.

СЯМКО Софія, н. у 1934, навучэнка, спалена жывой 8.1.1943.

СЯМКО Юлія Рыгораўна, н. у 1912, спалена жывой 8.1.1943.

ТАТАРКІН Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1938, спалены жывым 8.1.1943.

ХЛУС Міхаіл Парфенавіч, н. у 1910, партызан 214-га атрада імя Калініна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, прапаў без вестак 9.5.1944.

ШАВАЛДЗІН Фёдар Іванавіч, н. у 1905, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 5.1.1943, пахаваны ў в. Макаўе.

ЯБЛОНСКАЯ Венера Іосіфаўна, н. у 1933, спалена жывой 8.1.1943.

ЯБЛОНСКАЯ Галіна Іосіфаўна, н. у 1934, спалена жывой 8.1.1943.

ЯБЛОНСКАЯ Марыя Казіміраўна, н. у 1910, спалена жывой 8.1.1943.

ЯБЛОНСКАЯ Рэгіна Іосіфаўна, н. у 1930, спалена жывой 8.1.1943.

ЯБЛОНСКІ Іосіф Іосіфавіч, н. у 1907, партызан, загінуў у 1944, пахаваны ў Мінскай вобласці.

ЯБЛОНСКІ Мікалай Іосіфавіч, н. у 1940, спалены жывым 8.1.1943.

ВЁСКА ПАГАРЭЛАЕ

АСКІРКА Іван Лазаравіч, н. у 1906, спалены жывым у маі 1944, пахаваны ў в. Бозак.

БАТУРА Міхаіл Раманавіч, н. у 1907, партызан, загінуў у маі 1944, пахаваны каля в. Бозак.

БЛІЗНЕЦ Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1939, забіты ў 1942, пахаваны ў в. Пагарэлае.

БЛІЗНЕЦ Антон Навумавіч, н. у 1902, забіты ў 1942, пахаваны ў в. Пагарэлае.

БЛІЗНЕЦ Антон Савельевіч, н. у 1904, забіты ў 1943, пахаваны ў в. Пагарэлае.

БЛІЗНЕЦ Арына Рыгораўна, н. у 1875, забіта ў ліпені 1944, пахавана ў в. Пагарэлае.

БЛІЗНЕЦ Вольга Сямёнаўна, н. у 1894, забіта ў 1942, пахавана ў в. Пагарэлае.

БЛІЗНЕЦ Ганна Пятроўна, н. у 1924, партызанка, загінула ў маі 1944.

БЛІЗНЕЦ Канстанцін Міронавіч, н. у 1896, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Пагарэлае.

БЛІЗНЕЦ Марыя Амосаўна, н. у 1923, забіта ў 1944, пахавана ў в. Пагарэлае.

БЛІЗНЕЦ Мікалай Н., н. у 1936, расстраляны.

БЛІЗНЕЦ Міхаіл Аляксандравіч, н. у 1909, партызан, загінуў 5.3.1943, пахаваны ў Мінскай вобласці.

БЛІЗНЕЦ Феадосія Іванаўна, н. у 1880, расстраляна ў 1942, пахавана ў в. Пагарэлае.

БЛІЗНЕЦ Хадоля, н. у 1871, расстраляна.

ГАБРЫЕЛЬЧЫК Антон Тамашавіч, н. у 1897, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Пагарэлае.

ГАБРЫЕЛЬЧЫК Іван Мікалаевіч, н. у 1897, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Пагарэлае.

ГАБРЫЕЛЬЧЫК Міхаіл Іванавіч, н. у 1920, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Пагарэлае.

ГАРАДНІЧЫ Аляксей Міхайлавіч, н. у 1880, расстраляны ў 1942, пахаваны ў в. Пагарэлае.

ГАРАДНІЧЫ Васіль Яфімавіч, н. у 1896, забіты ў 1944, пахаваны ў в. Пагарэлае.

ГЕРТ Вера Раманаўна, н. у 1916, расстраляна ў чэрвені 1943, пахавана ў в. Пагарэлае.

ГЕРТ Рыгор Іванавіч, н. у 1910, расстраляны ў чэрвені 1943, пахаваны ў в. Пагарэлае.

ГРЫНЬКО Міхаіл Аляксеевіч, н. у 1920, расстраляны.

ГРЫШАНОВІЧ Аляксандр Іванавіч, н. у 1933, расстраляны ў 1942, пахаваны ў в. Пагарэлае.

ГРЫШАНОВІЧ Валянціна Варывонаўна, н. у 1930, расстраляна.

ГРЫШАНОВІЧ Варывон, н. у 1893, расстраляны.

ГРЫШАНОВІЧ Надзея Варывонаўна, н. у 1920, расстраляна.

ГРЫШАНОВІЧ Фядора Васільеўна, н. у 1890, расстраляна ў 1943, пахавана ў в. Пагарэлае.

ДАРАФЕЙЧЫК Аляксей Фёдаравіч, н. у 1909, партызан, загінуў у маі 1943.

ДАШКЕВІЧ Валянціна Рыгораўна, н. у 1938, расстраляна ў чэрвені 1943, пахавана ў в. Пагарэлае.

ДАШКЕВІЧ Ігар Рыгоравіч, н. у 1940, расстраляны ў чэрвені 1943, пахаваны ў в. Пагарэлае.

ДАШКЕВІЧ Любоў Міронаўна, н. у 1910, расстраляна ў чэрвені 1943, пахавана ў в. Пагарэлае.

ДАШКЕВІЧ Марыя Рыгораўна, н. у 1930, расстраляна ў чэрвені 1943, пахавана ў в. Пагарэлае.

ДАШКЕВІЧ Рыгор Іванавіч, н. у 1905, расстраляны ў чэрвені 1943, пахаваны ў в. Пагарэлае.

ЗАРАНКА Аляксандр Лявонцьевіч, н. у 1915, забіты 2.7.1944, пахаваны ў в. Пагарэлае.

ЗАРАНКА Фёдар Іванавіч, н. у 1897, расстраляны.

ЗІНАВЕНКА Аляксандр Рыгоравіч, н. у 1936, забіты ў 1942, пахаваны ў в. Пагарэлае.

ЗІНАВЕНКА Аляксей Фёдаравіч, н. у 1916, партызан, загінуў у 1943.

ЗІНАВЕНКА Зінаіда Паўлаўна, н. у 1920, забіта ў 1942, пахавана ў в. Пагарэлае.

ЗІНАВЕНКА Любоў Сямёнаўна, н. у 1926, расстраляна ў маі 1944, пахавана ў в. Пагарэлае.

ЗІНАВЕНКА Міхаіл Іванавіч, н. у 1921, партызан, загінуў у 1942.

ЗІНАВЕНКА Пелагея Ігнатаўна, н. у 1873, расстраляна.

ЗІНАВЕНКА Рыгор Васільевіч, н. у 1897, забіты ў жніўні 1941, пахаваны ў в. Пагарэлае.

ІЗБРАЕВА Зінаіда Васільеўна, н. у 1926, расстраляна ў 1943, пахавана ў в. Пагарэлае.

ІЗБРАЕВА Сцепаніда Сцяпанаўна, н. у 1910, расстраляна ў 1943, пахавана ў в. Пагарэлае.

ІЗБРАЕЎ Васіль Ісакавіч, н. у 1904, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Пагарэлае.

ІЗБРАЕЎ Міхаіл Васільевіч, н. у 1923, партызан, загінуў у 1943, пахаваны ва ўрочышчы Расоха.

КАЎНАЦКАЯ Сцепаніда Сцяпанаўна, н. у 1916, расстраляна ў 1942, пахавана ў в. Пагарэлае.

КАЎНАЦКІ Апалінарый Мацвеевіч, н. у 1912, расстраляны ў 1942, пахаваны ў в. Пагарэлае.

КАЎНАЦКІ Валерый Апалінаравіч, н. у 1940, расстраляны ў 1942, пахаваны ў в. Пагарэлае.

КОЗЕЛ Ніна Мікалаеўна, н. у 1923, забіта ў 1943, пахавана ў в. Пагарэлае.

КОЗЕЛ Пётр Ануфрыевіч, н. у 1873, забіты ў 1944, пахаваны ў в. Пагарэлае.

КРАЎЧАНКА Афанасій Яўстаф'евіч, н. у 1897, забіты ў 1941, пахаваны ў в. Пагарэлае.

КРАЎЧАНКА Павел Сцяпанавіч, н. у 1900, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Пагарэлае.

КУДЗІН Міхаіл Серафімавіч, н. у 1903, расстраляны 7.8.1942, пахаваны каля в. Пагарэлае.

ЛАГУЦКАЯ Зося Якубаўна, н. у 1870, забіта ў 1943, пахавана ў в. Пагарэлае.

ЛАГУЦКІ Фёдар Якаўлевіч, н. у 1894, забіты ў 1943, пахаваны ў в. Пагарэлае.

А.Ф.Дарафейчык.

ПРАКАПОВІЧ Міхаіл Васільевіч, н. у 1909, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў у чэрвені 1944, пахаваны ва ўрочышчы Расоха.

РУДЗЬКО Міхаіл Мікітавіч, н. у 1923, забіты ў 1942, пахаваны ў в. Пагарэлае.

СТЭЛЬМАХ Вольга Мікалаеўна, н. у 1875, забіта ў 1943, пахавана ў в. Пагарэлае.

СЯДМАК Васіль, н. у 1897, расстраляны.

ТЫЛЬКАВЕЦ Іван Аляксеевіч, н. у 1938, расстраляны.

ХОМІЧ Іван Лявонцьевіч, н. у 1900, забіты ў 1944, пахаваны ў в. Пагарэлае.

ШАДУРА Васіль Аляксандравіч, н. у 1871, забіты ў 1943, пахаваны ў в. Пагарэлае.

ШКУТКО Валянціна Яфімаўна, н. у 1923, расстраляна ў 1943, пахавана ў в. Пагарэлае.

ШКУТКО Галіна Яфімаўна, н. у 1938, расстраляна ў 1943, пахавана ў в. Пагарэлае.

ШКУТКО Ніна Яфімаўна, н. у 1920, расстраляна ў 1943, пахавана ў в. Пагарэлае.

ШКУТКО Пелагея Цітаўна, н. у 1900, расстраляна ў 1943, пахавана ў в. Пагарэлае.

ШКУТКО Яфім Іванавіч, н. у 1899, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Пагарэлае.

ЯКУБОЎСКІ Пётр Мікалаевіч, н. у 1912, партызан, загінуў 13.4.1944, пахаваны ў в. Макаўе.

ЯЛОВІК Іван Васільевіч, н. у 1929, забіты ў 1943, пахаваны ў в. Пагарэлае.

ЯЛОВІК Пелагея Якаўлеўна, н. у 1904, забіта ў 1943, пахавана ў в. Пагарэлае.

ВЁСКА ПАЛЯДКІ

АЛЕКСАНДРОВІЧ Абрагім Абрамавіч, н. у 1929, расстраляны.

АЛЕКСАНДРОВІЧ Асэля Абрамаўна, н. у 1943, расстраляна.

АЛЕКСАНДРОВІЧ Роза Абрамаўна, н. у 1940, расстраляна.

АЛЕКСАНДРОВІЧ Смолля Абрамаўна, н. у 1931, расстраляна.

АЛЕКСАНДРОВІЧ Халім, н. у 1911, расстраляны.

АЛЕКСАНДРОВІЧ Хоця Абрамаўна, н. у 1942, расстраляна.

АЛЯКСЕЙЧЫК Марыя Іванаўна, н. у 1931, спалена жывой 9.5.1944, пахавана ў в. Палядкі.

АЛЯКСЕЙЧЫК Марыя Пятроўна, н. у 1900, расстраляна.

АЛЯКСЕЙЧЫК Мікалай Пятровіч, н. у 1931, расстраляны.

БАРАНЦЭВІЧ Анатоль Аляксеевіч, н. у 1935, расстраляны.

БАРАНЦЭВІЧ Анюта П., н. у 1894, расстраляна.

БАРАНЦЭВІЧ Ігар Аляксеевіч, н. у 1940, расстраляны.

БАРАНЦЭВІЧ Уладзімір Аляксеевіч, н. у 1932, расстраляны.

БАХАНОВІЧ Казімір Іванавіч, н. у 1940, расстраляны.

БАХАЛОВІЧ Кацярына Т., н. у 1914, расстраляна.

БАХАНОВІЧ Клаўдзія Іванаўна, н. у 1938, расстраляна.

БАХАНОВІЧ Лідзія Іванаўна, н. у 1942, расстраляна.

ВАРАБ'ЁВА Аляксандра Аляксандраўна, н. у 1940, расстраляна.

ВАРАБ'ЁВА Марыя, н. у 1909, расстраляна.

ВАРАБ'ЁЎ Валерый Аляксандравіч, н. у 1942, расстраляны.

ВАРАБ'ЁЎ Віктар Аляксандравіч, н. у 1938, расстраляны.

ГРЫШАНОВІЧ Анюта Рыгораўна, н. у 1932, расстраляна.

ГРЫШАНОВІЧ Віктар Т., н. у 1939, расстраляны.

ГРЫШАНОВІЧ Ганна Емяльянаўна, н. у 1911, спалена жывой 9.5.1944, пахавана ў в. Палядкі.

ГРЫШАНОВІЧ Зінаіда Рыгораўна, н. у 1926, расстраляна.

ГРЫШАНОВІЧ Марыя, н. у 1924, расстраляна.

ГРЫШАНОВІЧ Марыя Т., н. у 1930, навучэнка, расстраляна.

ГРЫШАНОВІЧ Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1928, расстраляны.

ГРЫШАНОВІЧ Міхаіл Т., н. у 1924, навучэнец, расстраляны.

ГРЫШАНОВІЧ Міця Рыгоравіч, н. у 1930, расстраляны.

ГРЫШАНОВІЧ Надзея Аляксееўна, н. у 1941, расстраляна.

ГРЫШАНОВІЧ Ніна Аляксееўна, н. у 1941, расстраляна.

ГРЫШАНОВІЧ Ніна Т., н. у 1935, навучэнка, расстраляна.

ГРЫШАНОВІЧ Святлана Аляксееўна, н. у 1941, расстраляна.

ЖАРСКАЯ Даня Ц., н. у 1942, расстраляна.

ЖАРСКАЯ Марыя Іванаўна, н. у 1935, навучэнка, расстраляна.

ЖАРСКІ Анатоль Іванавіч, н. у 1938, расстраляны.

КАЛЕЦКАЯ Агата, н. у 1889, хатняя гаспадыня, расстраляна.

МІХАЙЛОЎСКАЯ Ларыса Емяльянаўна, н. у 1937, спалена жывой 9.5.1944, пахавана ў в. Палядкі.

МІХАЙЛОЎСКАЯ Нюра Емяльянаўна, н. у 1936, спалена жывой 9.5.1944, пахавана ў в. Палядкі.

МІХАЙЛОЎСКАЯ Таісія Емяльянаўна, н. у 1929, спалена жывой 9.5.1944, пахавана ў в. Палядкі.

МУХАМОР Мітрафан Пятровіч, н. у 1895, спалены жывым 9.5.1944, пахаваны ў в. Палядкі.

МУХАМОР Софія Паўлаўна, н. у 1894, спалена жывой 9.5.1944, пахавана ў в. Палядкі.

ПРАКАПОВІЧ Кацярына Віктараўна, н. у 1915, спалена жывой 9.5.1944, пахавана ў в. Палядкі.

ПРАКАПОВІЧ Міхаіл Віктаравіч, н. у 1914, спалены жывым 9.5.1944, пахаваны ў в. Палядкі.

ПРАКОПЧЫК Аляксандра Іванаўна, н. у 1894, спалена жывой 9.5.1944, пахавана ў в. Палядкі.

ВЁСКА ЧАРОТ

ЗІНАВЕНКА Варывон Аляксандравіч, н. у 1901, забіты ў 1943, пахаваны ў в. Буда.

ЗІНАВЕНКА Міхаіл Іванавіч, н. у 1923, партызан, загінуў у 1943.

НОРКА Іосіф Паўлавіч, н. у 1907, забіты ў 1944, пахаваны каля в. Колас.

РАБІЦКАЯ Марыя Іванаўна, н. у 1920, забіта 1.7.1944, пахавана ў в. Буда.

ПРАТАСЕВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ЧЫГУНАЧНАЯ СТАНЦЫЯ ВЕРАЙЦЫ

АНДРЫЕВІЧ Мікалай Паўлавіч, н. у 1924, партызан, загінуў 28.10.1943.

ТРАЦЦЯКОЎ Пётр Дзмітрыевіч, н. у 1916, партызан 215-га атрада імя Леніна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 2.7.1944, пахаваны ва ўрочышчы Расоха.

ВЁСКА ВЕРАЙЦЫ

ВЕРАБЕЙ Мікалай Давыдавіч, н. у 1910, мірны жыхар, расстраляны ў 1944.

ВЁСКА ЗАБАЛАЦЦЕ

ПАПОЎ, партызан атрада імя Дзяржынскага 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў 5.2.1943, пахаваны ў в. Забалацце.

ВЁСКА ПАБОКАВІЧЫ

КІРЫНОВІЧ Уладзімір А., мірны жыхар, расстраляны.

КІРЫНОВІЧ Праскоўя, мірны жыхар, расстраляна.

ЛАНЕЎСКІ Адам Андрэевіч, н. у 1923, мірны жыхар, расстраляны.

ЛАНЕЎСКІ Андрэй Юльянавіч, н. у 1909, мірны жыхар, расстраляны.

ЛІХАДЗІЕЎСКАЯ Алена Вікенцьеўна, н. у 1906, падпольшчыца, расстраляна ў лістападзе 1943.

МІЛАШЭЎСКАЯ Марыя, н. у 1891, мірны жыхар, расстраляна.

ПАЛЕЎСКІ Стафан М., н. у 1899, мірны жыхар, расстраляны.

ЧОРНАЯ Хрысціна Іванаўна, н. у 1877, мірны жыхар, расстраляна.

ЧОРНЫ Іван Ігнатавіч, н. у 1922, мірны жыхар, расстраляны.

М.П.Андрыевіч.

Л.В.Ганчаронак.

ВЁСКА ПАПЛАВЫ

ЗІНОВІЧ Міхаіл Паўлавіч, н. у 1924, партызан 161-й партызанскай брыгады імя Катоўскага, загінуў у 1944.

КІСЕЛЬ Іван Ільіч, н. у 1918, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 17.7.1943.

ВЁСКА ПЕРАРОЖКІ

ГАНЧАРОНАК Лідзія Васільеўна, н. у 1919, расстраляна ў 1943.

ГАНЧАРОНАК Міхаіл Васільевіч, н. у 1921, мірны жыхар, расстраляны ў 1943.

ЖАЎРЫД Фёдар Сцяпанавіч, н. у 1907, мірны жыхар, расстраляны ў 1943.

ВЁСКА ПРАТАСЕВІЧЫ

БАРКОЎСКІ Іосіф Валянцінавіч, н. у 1910, мірны жыхар, расстраляны.

ГУЛІК Васіль Іванавіч, н. у 1923, мірны жыхар, расстраляны ў 1943.

ГУЛІК Ніна Іванаўна, н. у 1925, расстраляна ў 1943.

ДАМРАД Мікалай Дзмітрыевіч, н. у 1923, мірны жыхар, расстраляны ў 1943.

ДОЎГАЛЬ Вольга Фёдараўна, н. у 1926, партызанка 215-га атрада імя Леніна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінула 1.7.1944, пахавана ва ўрочышчы Расоха.

ДОЎГАЛЬ Фёдар Фёдаравіч, н. у 1923, партызан, загінуў у 1943.

ЕЎДАКІМОВІЧ Васіль Цітавіч, н. у 1909, мірны жыхар, расстраляны ў 1942.

ЕЎДАКІМОВІЧ Фёдар Данілавіч, н. у 1925, мірны жыхар, расстраляны ў 1942.

ЕЎДАКІМОВІЧ Фёдар Ільіч, н. у 1912, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

КАЗЛОЎСКАЯ Пелагея Тарасаўна, н. у 1891, падпольшчыца, павешана ў лютым 1942, пахавана ў в. Забалацце.

РУСАКОВІЧ Іван Яфімавіч, н. у 1924, партызан, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Мязовічы.

ВЁСКА РЭПІШЧА

БАЛВАНОВІЧ Міхаіл Якубавіч, н. у 1928, мірны жыхар, спалены жывым.

БАЛВАНОВІЧ Ніна Якубаўна, мірны жыхар, спалена жывой.

БАЛВАНОВІЧ Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1909, мірны жыхар, спалены жывым.

ГОЦІН Іван Прохаравіч, мірны жыхар, спалены жывым.

ЗАГАРОЎСКАЯ Марыя, мірны жыхар, спалена жывой.

КАВАЛЁНАК Васіль Андрэевіч, н. у 1921, мірны жыхар, спалены жывым.

КЛІШЭВІЧ Вольга Аляксееўна, н. у 1928, мірны жыхар, спалена жывой.

КЛІШЭВІЧ Іван Андрэевіч, мірны жыхар, спалены жывым.

КЛІШЭВІЧ Міхаіл, мірны жыхар, спалены жывым.

НЯВЕРАЎ Мікалай Мікітавіч, н. у 1917, партызан, загінуў у 1944, пахаваны ў Мінску.

ПАТАПЧЫК.

САБЭЛА Софія Васільеўна, н. у 1927.

ХАЛУПКА Іван, мірны жыхар, спалены жывым.

ХАМЯНОК Вера, мірны жыхар, спалена жывой.

ХАМЯНОК Іван Аляксеевіч, н. у 1924, мірны жыхар, спалены жывым.

ХАМЯНОК Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1929, мірны жыхар, спалены жывым.

ХАМЯНОК Надзея Фёдараўна, н. у 1924, мірны жыхар, спалена жывой.

ХАМЯНОК Соф'я Фёдараўна, н. у 1928, мірны жыхар, спалена жывой.

ХАМЯНОК Фёдар, мірны жыхар, спалены жывым.

ШЧЭЦЬКА Фёдар Фёдаравіч, мірны жыхар, спалены жывым.

С.А.Баяшка.

А.Ф.Злобіч.

Дз.К.Злобіч.

ШЧЭЦЬКА Юрый Фёдаравіч, мірны жыхар, спалены жывым.

ВЁСКА ЦЭЛЬ

БАЯШКА Сцяпан Адамавіч, н. у 1916, партызан атрада імя Будзённага, загінуў у баі 2.5.1944, пахаваны ва ўрочышчы Баруслава.

ЗЛОБІЧ Аляксандр Фёдаравіч, н. у 1925, партызан атрада «Перамога» брыгады «Полымя», загінуў у 1943, пахаваны ў в. Верхі.

ЗЛОБІЧ Васіль Аляксандравіч, н. у 1912, падпольшчык, арыштаваны ў лютым 1944, прапаў без вестак.

ЗЛОБІЧ Дзмітрый Кірылавіч, н. у 1913, партызан, расстраляны 29.4.1943.

ЛАЎРЫЦКІ Міхаіл Пятровіч, н. у 1927, партызан атрада «Слава» брыгады «Полымя», памёр ад ран у маі 1944, пахаваны ў в. Падкамень Мінскай вобласці.

ЛАЎРЭЦКІ Пётр Міхайлавіч, н. у 1900, мірны жыхар, расстраляны ў 1943.

НЯВЕРАЎ Міхаіл Мікітавіч, н. у 1917, партызан атрада «Слава» брыгады «Полымя», загінуў у 1944, пахаваны ў Мінску.

РАМАНЧУК Анатоль Сямёнавіч, н. у 1928, мірны жыхар, расстраляны ў 1943.

СЛАБОДНІК Мікалай Сямёнавіч, н. у 1924, партызан атрада імя Будзённага, загінуў у баі 2.5.1944, пахаваны ва ўрочышчы Баруслава.

СВІСЛАЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА БУДА

ІСКРЭНКА Сямён, н. у 1910, мірны жыхар, расстраляны 16.5.1941.

КАСПЯРОВІЧ Іван, н. у 1908, мірны жыхар, расстраляны 16.7.1941.

КЛІМАЎ Мікалай Лаўрэнцьевіч, н. у 1925, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 9.6.1944.

ВЁСКА ВУГЛАТА

ЗАБАЎСКІ Дзмітрый Сцяпанавіч, н. у 1880, мірны жыхар, расстраляны.

ЗАБАЎСКІ Уладзімір Лукіч, н. у 1916, мірны жыхар, расстраляны ў 1944.

КАБЫЛЯНЕЦ Дзмітрый Рыгоравіч, партызан, загінуў пры выкананні баявога задання.

ШЭЎЧЫК Пётр Цімафеевіч, н. у 1898, мірны жыхар, расстраляны ў 1944.

ВЁСКА ВЯЗЫЧЫН

АЛЯХНОВІЧ Васіль Іванавіч, н. у 1922, партызан, загінуў у 1944.

АЛЯХНОВІЧ Пётр Сідаравіч, н. у 1910, партызан, загінуў у 1943.

АЛЯХНОВІЧ Фёдар Сідаравіч, партызан, загінуў у 1944.

БАРАЗНА Антон Ільіч, н. у 1898, партызан, загінуў у 1943.

БАРАЗНА Дзмітрый Яфімавіч, н. у 1901, партызан, загінуў у 1945.

БАРАЗНА Зося Раманаўна, н. у 1903, партызанка, загінула ў 1943.

БАРАЗНА Іван Антонавіч, н. у 1922, партызан, загінуў у 1944.

БАРАЗНА Іван Рыгоравіч, н. у 1923, партызан, загінуў у 1944.

БАРАЗНА Іван Яфімавіч, н. у 1922, партызан, загінуў у 1944.

БАРАЗНА Кірыл Яфімавіч, н. у 1908, партызан, загінуў пры выкананні баявога задання.

БАРАЗНА Любоў Ігнатаўна, н. у 1924, партызанская сувязная, загінула ў 1944.

БЕРАЗОЎСКІ Іван, н у 1910, партызан, загінуў у 1945.

БУРАК Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1922, партызан, загінуў 22.5.1943.

БУРАК Пётр Мітрафанавіч, н. у 1922, партызан, загінуў у 1944.

БУРАК Рыгор Мітрафанавіч, н. у 1913, партызан, загінуў 14.9.1943.

ЗАБАЎСКАЯ Марфа, расстраляна ў 1944.

КАРПЕНКА Афанасій Рыгоравіч, н. у 1901, партызан, загінуў у 1941.

КРЫСКОВІЧ Аляксей Аляксеевіч, н. у 1912, партызан, загінуў у 1944.

КРЫСКОВІЧ Надзея Іванаўна, н. у 1905, партызанка, загінула ў 1944.

КСЕНАФОНДАЎ Пётр, н. у 1923, партызан, загінуў у 1942.

МЕЛЬНІКАЎ Мікалай, н у 1918, партызан, загінуў у 1942.

САМСОНІК Анастасія Фёдараўна, н. у 1900, партызанка, загінула ў 1943.

САМСОНІК Ніна Пятроўна, н. у 1922, партызака, загінула ў 1943.

ВЁСКА ГАЛЫНКА

БАДЗІН Міхаіл Яўстаф'евіч, н. у 1924, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 28.10.1943, пахаваны на тэрыторыі Каменіцкага сельсавета.

ГУСЦЕНАК Міхаіл Сцяпанавіч, партызан, загінуў 16.9.1943.

МІХЕЦЬКА Ульфа, н. у 1907, мірны жыхар, расстраляна 20.2.1944.

НАВІЦКІ Рыгор Барысавіч, партызан, загінуў пры выкананні баявога задання.

САВІН Даніла Іванавіч, партызан, прапаў без вестак 6.9.1943.

САВІН Яфім Іванавіч, партызан, загінуў у чэрвені 1944.

ТЫЛЕЦ Лізавета, н. у 1890, мірны жыхар, расстраляна 15.3.1943.

ВЁСКА КАРМА

ЗАЛІЎЧАНКА Мінай Герасімавіч.

КОЙПІШ Іван Навумавіч, н. у 1909, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 17.5.1942, пахаваны ў в. Карма.

ВЁСКА КАССЁ

БАГДАНОВІЧ Лукер'я Т., н. у 1896, мірны жыхар, расстраляна 15.11.1943.

БАГДАНОВІЧ Уладзімір Л., н. у 1903, мірны жыхар, расстраляны 29.9.1941.

ВАГА Іван Цімафеевіч, н. у 1922, партызан, загінуў 4.12.1942, пахаваны ў в. Лазовае.

ВАСЬКОВІЧ Уладзімір Сцяпанавіч, партызан, прапаў без вестак 11.1.1944.

ГРЫНЕВІЧ Ільф Захаравіч, н. у 1900, мірны жыхар, расстраляны карным атрадам 25.9.1941.

САЛАВЕЙ Мікалай Расонавіч, н. у 1898, мірны жыхар, забіты карным атрадам 25.9.1941.

САЛАВЕЙ Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1905, мірны жыхар, расстраляны 25.9.1941.

ХАХЛОЎ Павел Венядзіктавіч, партызан, загінуў 17.7.1945.

ХАХЛОЎ Уладзімір Венім., н. у 1916, мірны жыхар, забіты 15.8.1941.

НЕВЯРОВІЧ Міхаіл Яфімавіч, н. у 1924, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 23.3.1943, пахаваны ў в. Асяродак.

ЦЯЦЕРЫН Адам Лявонавіч, н. у 1894, мірны жыхар, расстраляны карным атрадам 25.9.1941.

ЦЯЦЕРЫН Ціхан Кірэевіч, н. у 1898, мірны жыхар, расстраляны карным атрадам 25.9.1941.

ШМАНСКІ Міхаіл Паўлавіч, н. у 1917, мірны жыхар, расстраляны 5.8.1941.

ВЁСКА КОПЧА

ВАСІЛЬЕВА Аляксандра Віктараўна, н. у 1907, мірны жыхар, расстраляна 15.9.1943.

ВЁСКА НАВАСЁЛКІ

ДОЎГІ Віктар Кірылавіч, партызан, загінуў у 1943.

САМСОНІК Вера Сцяпанаўна, н. у 1904, расстраляна.

САМСОНІК Іван Пятровіч, партызан, загінуў пры выкананні баявога задання.

САМСОНІК Любоў Пятроўна, расстраляна.

САМСОНІК Мікалай Пятровіч, расстраляны.

САМСОНІК Таццяна Пятроўна, расстраляна.

САМСОНІК Уладзімір Пятровіч, расстраляны.

УМЕЦКАЯ Вара Аляксандраўна, н. у 1922, партызанка, расстраляна.

ФУРС Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1918.

ЧАРНЕЦКІ Пётр Рыгоравіч.

ВЁСКА СВІСЛАЧ

БОНДАР Дзмітрый Міхайлавіч, н. у 1913, загінуў 3.11.1943, пахаваны ў в. Чучча.

ДАЙНЭКА Пётр Мікалаевіч, н. у 1916, партызан 214-га атрада імя Калініна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 23.3.1944.

КІРДУН Рыгор, н. у 1908, мірны жыхар, расстраляны.

КУЗЬМЯНКОЎ Мікіта Іванавіч, н. у 1882, мірны жыхар, расстраляны.

ПЯТРУШЫН Прохар Захаравіч, н. у 1900, мірны жыхар, расстраляны.

САЛАЎЁЎ Іван Міхайлавіч, партызан, загінуў пры выкананні баявога задання.

СМОЛЬСКІ Барыс, н. у 1908, мірны жыхар, расстраляны.

ВЁСКА СЛАБАДА

АНІШЧАНКА Арсеній Сцяпанавіч, н. у 1914, партызан, загінуў 28.3.1944.

ФАЛЬКОЎСКІ Іван, н. у 1894, мірны жыхар, расстраляны.

ВЁСКА СТАЛЯРЫ

БАГДАНОВІЧ Міхаіл Сяргеевіч, партызан, загінуў 3.7.1942.

ВЁСКА ЧУЧЧА

БЯСПЕРСТАЎ Пётр Аляксеевіч, н. у 1914, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 7.10.1942, пахаваны ў в. Чучча.

ГЕРАСІМОВІЧ Васіль Захаравіч, н. у 1908, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 17.11.1942, пахаваны ў в. Чучча.

ГЕРАСІМОВІЧ Міхаіл Сцяпанавіч, партызан, загінуў 24.4.1944.

ГРЫШАНОВІЧ Васіль Фёдаравіч, партызан, загінуў 24.4.1944.

ЗІНАВЕНКА Аляксандр В., н. у 1885, мірны жыхар, расстраляны 10.9.1943.

ЗІНАВЕНКА Уладзімір А., н. у 1928, мірны жыхар, расстраляны 27.7.1944.

КАЗЛОЎ Дзмітрый Сідаравіч, н. у 1887, мірны жыхар, памёр у канцлагеры 20.9.1942.

КАЗЛОЎ Павел Сідаравіч, н. у 1896, мірны жыхар, памёр у канцлагеры 20.9.1942.

КЛІМОВІЧ Павел Мікалаевіч, н. у 1928, мірны жыхар, расстраляны 27.7.1944.

МАЛІНОЎСКІ Аляксей Уладзіміравіч, н. у 1909, мірны жыхар, расстраляны 6.4.1944.

МАЛІНОЎСКІ Павел Міхайлавіч, н. у 1909, партызан 214-га атрада імя Калініна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 21.2.1944, пахаваны ў в. Палядкі.

МІХНЕВІЧ Канстанцін, н. у 1928, мірны жыхар, расстраляны 27.7.1944.

ЮРКАВЕЦ Васіль Антонавіч, н. у 1904, мірны жыхар, расстраляны ў канцлагеры 20.9.1942.

ЮРКАВЕЦ Іван Антонавіч, н. у 1887, мірны жыхар, расстраляны ў Германіі 20.9.1942.

ЮРКАВЕЦ Мікалай Апанасавіч, н. у 1902, мірны жыхар, расстраляны 27.7.1944.

ЮРКАВЕЦ Павел Сямёнавіч, партызан, загінуў 28.6.1944.

ВЁСКА ШЭЙПІЧЫ

БАГДАНОВІЧ Алена Сцяпанаўна, н. у 1870, мірны жыхар, расстраляна.

БАГДАНОВІЧ Аляксандр Цімафеевіч, н. у 1894, мірны жыхар, расстраляны.

БАГДАНОВІЧ Васіль Іванавіч, н. у 1910, мірны жыхар, расстраляны.

БАГДАНОВІЧ Васіль Мікалаевіч, н. у 1894, мірны жыхар, расстраляны.

БАГДАНОВІЧ Ганна Сцяпанаўна, н. у 1874, мірны жыхар, расстраляна.

БАГДАНОВІЧ Іван Мацвеевіч, н. у 1876, мірны жыхар, расстраляны.

БАГДАНОВІЧ Іван Рыгоравіч, н. у 1884, мірны жыхар, расстраляны.

БАГДАНОВІЧ Мацвей, н. у 1881, мірны жыхар, расстраляны.

БАГДАНОВІЧ Міхаіл Васільевіч, н. у 1914, мірны жыхар, расстраляны.

БАГДАНОВІЧ Пелагея Сцяпанаўна, н. у 1909, мірны жыхар, расстраляна.

БАГДАНОВІЧ Якаў Мікалаевіч, н. у 1901, мірны жыхар, расстраляны.

БАГДАНОВІЧ Яўген Кузьміч, н. у 1930, мірны жыхар, расстраляны.

БАКУН Іван Міхайлавіч, н. у 1923, партызан, загінуў 28.1.1944.

БУРАК Аляксандр Несцеравіч, н. у 1906, мірны жыхар, расстраляны.

БУРАК Іван Пятровіч, н. у 1939, мірны жыхар, расстраляны.

БУРАК Марыя Мікалаеўна, мірны жыхар, расстраляна.

БУРАК Мікалай Цімафеевіч, н. у 1922, мірны жыхар, расстраляны.

ДАШУКЕВІЧ Пётр Сямёнавіч, н. у 1904, партызан, загінуў 12.4.1944, пахаваны ў в. Шэйпічы.

КАБЫЛЯНЕЦ Якаў Ільіч, н. у 1886, мірны жыхар, расстраляны.

НІШТ Наталля, н. у 1895, мірны жыхар, расстраляна.

НІШТ Пётр Фёдаравіч, н. у 1904, мірны жыхар, расстраляны.

САЎКО Мікалай Гаўрылавіч, н. у 1902, мірны жыхар, расстраляны.

ФЯСЬКО Фёдар Сцяпанавіч, н. у 1905, мірны жыхар, расстраляны.

РАБОЧЫ ПАСЁЛАК ТАТАРКА

БРЫКАЛЬСКІ Ігнат Валянцінавіч, н. у 1913, партызан, загінуў 24.4.1942.

ДОЛГІ Сяргей Захаравіч, н. у 1910, партызан, загінуў у 1943 у Бабруйскім канцлагеры.

ЛЁЛЯ Мікалай Сяргеевіч, н. у 1922, вывезены ў 1943 у Германію.

ХАЙКІН Анатоль Мацвеевіч, н. у 1937, расстраляны ў Бабруйску ў 1941.

ХАЙКІНА Вера Ісакаўна, н. у 1916, расстраляна ў Бабруйску ў ліпені 1941.

ХАЙКІНА Зінаіда Мацвееўна, н. у 1938, расстраляна ў Бабруйску ў 1941.

ЧАРОПКА Пётр Акімавіч, н. у 1898, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 15.5.1944, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ЧАРОПКА Платон Ігнатавіч, н. у 1901, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 10.5.1944, пахаваны ў в. Брыцалавічы.

РАБОЧЫ ПАСЁЛАК ЯЛІЗАВА

АДАМОВІЧ Казімір Мікалаевіч, н. у 1911, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 9.3.1942.

АЛЕКСАНДРОВІЧ Георгій Канстанцінавіч, партызан.

АЛЕШЫН Аляксей Сцяпанавіч, н. у 1903, мірны жыхар, расстраляны ў 1943.

АЛЕШЫН Леанід Сямёнавіч, расстраляны ў 1941, пахаваны ў р.п. Ялізава.

АРЭШКІН Васіль Рыгоравіч, расстраляны ў 1941, пахаваны ў р.п. Ялізава.

АРЭШКІН Іван Рыгоравіч, расстраляны ў 1941, пахаваны ў р.п. Ялізава.

АРЭШКІН Сяргей Рыгоравіч, расстраляны ў 1941, пахаваны ў р.п. Ялізава.

АЎДЗЕЕВІЧ Іосіф Францавіч, н. у 1913, расстраляны ў 1941, пахаваны ў р.п. Ялізава.

АЎДЗЕЕВІЧ Уладзімір Францавіч, н. у 1914, расстраляны ў 1941, пахаваны ў р.п. Ялізава.

АЎДЗЕЕВІЧ Франц Іванавіч, н. у 1888, расстраляны ў 1941, пахаваны ў р.п. Ялізава.

БАБАК Сцяпан, расстраляны ў 1941, пахаваны ў р.п. Ялізава.

БАБКОЎ Сямён Рыгоравіч, расстраляны ў 1944, пахаваны ў р.п. Ялізава.

БАГДАНОВІЧ Іван Мацвеевіч, н. у 1876, расстраляны ў 1944.

БАЛЮК Макар Самуілавіч, расстраляны ў 1944, пахаваны ў р.п. Ялізава.

БАХМАТОВІЧ Віктар, н. у 1905, мірны жыхар, расстраляны ў 1943.

БЕРАЗІНСКІ Даланцій, н. у 1887, мірны жыхар, расстраляны ў 1944.

БЕРАЗІНСКІ Іосіф, н. у 1900, мірны жыхар, расстраляны ў 1943.

БРЫКАЛЬСКАЯ Феадосія Францаўна, н. у 1888, расстраляна ў 1942.

БРЫКАЛЬСКІ Ігнат Валянцінавіч, н. у 1913, партызан 215-га атрада імя Леніна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 24.4.1942, пахаваны ва ўрочышчы Расоха.

БРЫКАЛЬСКІ Іосіф Валянцінавіч, расстраляны ў 1941, пахаваны ў р.п. Ялізава.

БРЫКАЛЬСКІ Яўген Валянцінавіч, н. у 1894, расстраляны ў 1944, пахаваны ў Бярэзінскім р-не.

БУРАКОЎСКІ Сяргей С., н. у 1902, мірны жыхар, расстраляны ў 1944.

ВАЙЦЯХОЎСКІ Іван, расстраляны ў 1944, пахаваны ў р.п. Ялізава.

ВАЛКОВІЧ Мікалай Ягоравіч, расстраляны ў 1944, пахаваны ў р.п. Ялізава.

ВЯСЁЛАЯ Надзея Фёдараўна, н. у 1912, хатняя гаспадыня, расстраляна ў 1944.

ВІШТАЛЬ Дамінік Антонавіч, н. у 1908, расстраляны ў 1944, пахаваны ў р.п. Ялізава.

ВОЙНІЧ Іван Іванавіч, н. у 1903, расстраляны ў 1941, пахаваны ў р.п. Ялізава.

ГАРАЎСКІ Іосіф Францавіч, н. у 1883, расстраляны ў 1944, пахаваны ў р.п. Ялізава.

ГАРАЎСКІ Міхаіл Іосіфавіч, н. у 1930, расстраляны ў 1944, пахаваны ў р.п. Ялізава.

ГЕРАСІМОВІЧ Васіль Захаравіч, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў у 1944.

ГЛАДКОЎ Аляксей Сцяпанавіч, н. у 1887, мірны жыхар, расстраляны ў 1943.

ГУСЕЎ Пракопій Цімафеевіч, н. у 1903, партызан, загінуў у 1944.

ДЖЫВОЎСКІ Пётр Аляксандравіч, расстраляны ў 1944, пахаваны ў р.п. Ялізава.

ДЗЕМІШКЕВІЧ Іван Міхайлавіч, н. у 1907, расстраляны ў 1944, пахаваны ў р.п. Ялізава.

ДОЎГАЛЬ Антон, расстраляны ў 1944, пахаваны ў р.п. Ялізава.

ЖВЕРБЛЮС Іосіф М., расстраляны ў 1941, пахаваны ў р.п. Ялізава.

ЖВЕРБЛЮС Мартын Станіслававіч, н. у 1900, расстраляны ў 1941.

ЖЛОБІЧ, мірны жыхар, расстраляны ў 1943.

ЖЫЖНЕЎСКІ Станіслаў Антонавіч, н. у 1884, мірны жыхар, расстраляны ў 1943.

ЗАБАРОНАК Аляксандр Вікенцьевіч, партызан, загінуў у 1943.

ЗАБАРОНАК Пётр Вікенцьевіч, н. у 1921, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 12.1.1943.

ЗАВАДЗІНСКІ Уладзімір Станіслававіч, н. у 1923, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 30.8.1943, пахаваны ў в. Макаўе.

ЗУЕЎ Сцяпан, расстраляны ў 1944, пахаваны ў р.п. Ялізава.

ІВАНКЕВІЧ Уладзімір Станіслававіч, н. у 1916, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 25.10.1943.

ІЗОТ Мікалай Андрэевіч, н. у 1910, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 28.7.1943.

КАЗЛОЎ Іван Мацвеевіч, н. у 1909, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

КАЗЛОЎ Міхаіл, мірны жыхар, загінуў.

КАЗЛОЎСКІ Іван Аляксандравіч, расстраляны ў 1943, пахаваны ў р.п. Ялізава.

КАЗЛОЎСКІ Уладзімір Фёдаравіч, н. у 1916, партызан 215-га атрада імя Леніна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 11.2.1944, пахаваны ў в. Лазовае.

КАРАГІН Андрэй, н. у 1925, партызан, загінуў у 1943.

КАРАЛЁЎ Міхаіл Антонавіч, н. у 1904, расстраляны ў 1944.

КАРПАЧОЎ Фёдар Уласавіч, н. у 1901, расстраляны ў 1944, пахаваны ў р.п. Ялізава.

КАСЮК Васіль Іванавіч, н. у 1909, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 6.1.1943, пахаваны ў в. Каменічы.

А.І.Кульваноўскі.

Э.В.Маслоўскі.

КЕПЛІН Мікалай Фёдаравіч, н. у 1941, расстраляны ў 1944.

КОК Рыгор Клаўдзіевіч, н. у 1924, партызан, загінуў у 1943.

КРАСЬКО Аляксандр Максімавіч, н. у 1930, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Вяззе.

КРАСЬКО Вольга Максімаўна, н. у 1943, расстраляна ў 1943, пахавана ў в. Вяззе.

КРАСЬКО Ларыса Максімаўна, н. у 1942, расстраляна ў 1943, пахавана ў в. Вяззе.

КРАСЬКО Максім Піліпавіч, н. у 1892, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Вяззе.

КРАСЬКО Марыя Сцяпанаўна, н. у 1902, расстраляна ў 1943, пахавана ў в. Вяззе.

КРАСНАДЗЕЛЬСКІ Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1917, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 29.10.1943, пахаваны ў в. Уборак.

КРЫВАНОСАЎ В., расстраляны ў 1941, пахаваны ў р.п. Ялізава.

КУЗЬМІН Аляксей Іванавіч, н. у 1906, расстраляны ў 1941, пахаваны ў р.п. Ялізава.

КУЗЬМІНА Ніна Сцяпанаўна, расстраляна ў 1944, пахавана ў р.п. Ялізава.

КУЛЬВАНОЎСКІ Антон Іосіфавіч, н. у 1911, партызан, загінуў у 1943.

КУШЧАНКА Міхаіл Дзмітрыевіч, н. у 1925, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

ЛЕШЧАНКА Васіль Дзмітрыевіч, н. у 1923, партызан 214-га атрада імя Калініна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 17.12.1943.

ЛІНЕВІЧ Сцепаніда Іванаўна, н. у 1902, хатняя гаспадыня, расстраляна ў 1944.

ЛІСОЎСКІ Адам Аляксандравіч, н. у 1910, мірны жыхар, забіты ў 1943.

ЛОЙКА Станіслаў Ігнатавіч, н. у 1902, мірны жыхар, расстраляны ў 1943.

МАЗУРА Мікалай Паўлавіч, н. у 1891, расстраляны ў 1943, пахаваны ў р.п. Ялізава.

МАЙХРОВІЧ Казімір Казіміравіч, н. у 1924, партызан, загінуў у маі 1944, пахаваны ў Клічаўскім раёне.

МАЙХРОВІЧ Марыя Францаўна, н. у 1897, расстраляна ў 1944, пахавана ў р.п. Ялізава.

МАЙХРОВІЧ Станіслаў Аляксандравіч, н. у 1897, расстраляны ў 1944, пахаваны ў р.п. Ялізава.

МАЛІНОЎСКІ Гаўрыла Андрэевіч, н. у 1909, павешаны ў 1943.

МАСЛОЎСКІ Эдуард Вікенцьевіч, н. у 1923, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 27.7.1942.

МАЦВЯЁНАК Лукаш Кузьміч, н. у 1912, мірны жыхар, расстраляны ў 1944.

МІХАЙЛОЎСКАЯ Анастасія П., н. у 1908, мірны жыхар, расстраляна ў 1944.

ПАЛАВЕЦ Алена Яўгенаўна, н. у 1922, расстраляна ў 1944, пахавана ў Бярэзінскім раёне.

ПАЛЯШЧУК Антон Раманавіч, н. у 1901, расстраляны ў 1944.

ПАНКОЎ Аляксандр Паўлавіч, н. у 1910, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 26.11.1943, пахаваны ў в. Макаўе.

ПАЎЛОВІЧ Алена Станіславаўна, н. у 1928, навучэнка, расстраляна ў 1941.

ПАЎЛОВІЧ Софія Станіславаўна, н. у 1935, навучэнка, расстраляна ў 1944.

ПАЧАКАЕЎ Яфрэм Мікалаевіч, н. у 1902, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

ПЕТРУШКЕВІЧ Вольга, расстраляна ў 1944, пахавана ў р.п. Ялізава.

ПУШ Антон Іванавіч, н. у 1909, мірны жыхар, расстраляны ў 1944.

ПЧОЛКІН Пётр Філатавіч, расстраляны ў 1943.

ПЯЧОНКА Сяргей Мацвеевіч, н. у 1912, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 3.11.1943, пахаваны ў в. Лазовае.

РАЖКОВА Валянціна Савельеўна, н. у 1940, расстраляна ў 1944.

РАЖКОЎ Іван Савельевіч, н. у 1930, навучэнец, расстраляны ў 1944.

РАКОВІЧ Кірыл Аляксеевіч, н. у 1898, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 23.12.1943.

САВІЦКАЯ Марыя Казіміраўна, расстраляна ў 1944, пахавана ў р.п. Ялізава.

САЛАЎЁВА Вольга Антонаўна, расстраляна ў 1943, пахавана ў р.п. Ялізава.

САНЬКО Мікалай, н. у 1914, расстраляны ў 1944, пахаваны ў р.п. Ялізава.

САЎКО Уладзімір Сцяпанавіч, н. у 1907, мірны жыхар, расстраляны ў 1944.

СВІНЦІЦКІ Браніслаў Ігнатавіч, н. у 1902, мірны жыхар, расстраляны ў 1944.

СВІНЦІЦКІ Фелікс Пятровіч, н. у 1892, расстраляны ў 1941, пахаваны ў р.п. Ялізава.

СІВЕЦ Раман Арцёмавіч, н. у 1908, мірны жыхар, расстраляны ў 1942.

СІНЧЫЛІН Лазар Раманавіч, н. у 1910, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, забіты 17.4.1944.

СІНЧЫЛІН Фёдар Раманавіч, н. у 1918, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 21.6.1942.

СЛАЕЎСКІ Іван Ігнатавіч, н. у 1921, партызан, загінуў у 1944.

СМАРГУН Васіль Якаўлевіч, н. у 1906, мірны жыхар, расстраляны ў 1944.

ТЭЛІНГ Яўгенія Аўгустаўна, н. у 1902, расстраляна ў 1944, пахавана ў р.п. Ялізава.

УМЕЦКІ Антон Іванавіч, н. у 1909, расстраляны ў 1944, пахаваны ў р.п. Ялізава.

УМЕЦКІ Віктар Антонавіч, н. у 1941, расстраляны ў 1944, пахаваны ў р.п. Ялізава.

УМІНСКІ

ФАДЗЕЕНКА Анастасія Мікалаеўна, н. у 1914, хатняя гаспадыня, расстраляна ў 1944.

ФАДЗЕЕНКА Рыгор Нічыпаравіч, н. у 1910, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

ФАДЗЕЕНКА Рыгор Рыгоравіч, расстраляны ў 1941, пахаваны ў р.п. Ялізава.

ФІЛАТАЎ Іван Васільевіч, партызан, загінуў у 1944.

ФІЛІПОВІЧ Ганна Майсееўна, н. у 1877, хатняя гаспадыня, расстраляна ў 1944.

ФУРМАН Віктар Іосіфавіч, партызан, загінуў у 1944.

ЦАРКОЎ Іван Рыгоравіч, расстраляны ў 1944, пахаваны ў р.п. Ялізава.

ЧАПЯЛКІНАЎ Аляксандр, н. у 1890, мірны жыхар, расстраляны ў 1944.

ШАЛАМІДА Аляксандр Міронавіч, н. у 1910, партызан, загінуў у 1943.

ШАХАВЕЦ Фёдар Пятровіч, н. у 1902, расстраляны ў 1941, пахаваны ў р.п. Ялізава.

ШТОЛЬБЕРТ Павел Кірылавіч, расстраляны ў 1941, пахаваны ў р.п. Ялізава.

ШЫДЛОЎСКІ Аляксандр, расстраляны ў 1941, пахаваны ў р.п. Ялізава.

ШЫШКАВЕЦ Сігізмунд Іосіфавіч, н. у 1911, расстраляны ў 1944.

ШЫШКАВЕЦ Сігізмунд Сігізмундавіч, н. у 1908, расстраляны ў 1944.

ШЭЙКА Ніля Ільінічна, н. у 1927, навучэнка, расстраляна ў 1944.

ЮРКАВЕЦ Іван Антонавіч, расстраляны ў 1943.

ЮРКАВЕЦ Іван Іванавіч, н. у 1924, расстраляны ў 1943.

ЮРКЕВІЧ Алесь Аляксандравіч, н. у 1906, мірны жыхар, расстраляны ў 1944.

ЮХНЕВІЧ Іван, расстраляны ў 1941, пахаваны ў р.п. Ялізава.

ЮХНЕВІЧ Станіслаў, н. у 1891, мірны жыхар, расстраляны ў 1944.

С.І.Яндульскі.

С.Л.Яндульскі.

ЯНДУЛЬСКІ Станіслаў Іосіфавіч, н. у 1923, партызан, загінуў 25.6.1942, пахаваны ў р.п. Ялізава.

ЯНДУЛЬСКІ Станіслаў Лявонцьевіч, н. у 1906, расстраляны ў 1941, пахаваны ў р.п. Ялізава.

ЯСЕНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АСЯРОДАК

АБАДОЎСКІ Іван Іванавіч, н. у 1910, партызан, загінуў 27.10.1943.

АТРАШКЕВІЧ Канстанцін Пятровіч, н. у 1912, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

БАКУН Мікалай Кузьміч, н. у 1910, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

БАРАЗНА Міхаіл Мінавіч, н. у 1923, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

БАРЫСЁНАК Барыс Іванавіч, н. у 1905, партызан 214-га атрада імя Калініна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 12.4.1944 пры выкананні баявога задання.

ГЕРАСІМОВІЧ Антон Мікалаевіч, н. у 1887, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

ГЕРАСІМОВІЧ Уладзімір Іванавіч, н. у 1924, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

ГЕРАСІМОВІЧ Цімафей Іванавіч, н. у 1909, мірны жыхар, расстраляны 5.7.1941.

ДРОЗД Іосіф Данілавіч, н. у 1918, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

ДРОЗД Міхаіл Данілавіч, н. у 1923, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

КАЗЛОВА Надзея Дзмітрыеўна, н. у 1923, мірны жыхар, расстраляна ў 1941.

КАЗЛОЎ Дзмітрый Міронавіч, н. у 1900, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

НАВІЦКАЯ Агаф'я Арцёмаўна, н. у 1884, мірны жыхар, расстраляна 9.2.1942.

НАВІЦКІ Міхаіл Арцёмавіч, н. у 1903, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

НАЗАРОВІЧ Пётр Васільевіч, н. у 1887, мірны жыхар, расстраляны 15.10.1943.

Дз.М.Казлоў.

НАЗАРОВІЧ Тарас Мікалаевіч, н. у 1898, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

САВІН Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1927, мірны жыхар, расстраляны ў 1942.

САВІН Антон Іванавіч, н. у 1916, мірны жыхар, расстраляны 7.2.1942.

САВІН Аркадзь Іосіфавіч, н. у 1935, мірны жыхар, расстраляны 9.2.1942.

САВІН Віктар Іванавіч, н. у 1924, мірны жыхар, расстраляны 29.9.1943.

САВІН Іван Ануфрыевіч, н. у 1911, мірны жыхар, расстраляны 15.7.1941.

САВІН Іван Іосіфавіч, н. у 1930, мірны жыхар, расстраляны 9.2.1942.

САВІН Іван Уладзіміравіч, н. у 1924, мірны жыхар, расстраляны 5.7.1942.

САВІН Міхаіл Іванавіч, н. у 1918, мірны жыхар, расстраляны 12.5.1942.

САВІН Сямён Іосіфавіч, н. у 1937, мірны жыхар, расстраляны 9.2.1942.

САВІН Сямён Фёдаравіч, н. у 1913, партызан 214-га атрада імя Калініна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 15.8.1943.

САВІН Уладзімір Рыгоравіч, н. у 1902, мірны жыхар, расстраляны 5.7.1941.

САВІНА Сцепаніда Ануфрыеўна, н. у 1898, мірны жыхар, расстраляна 9.2.1942.

САВІНА Тацяна Ануфрыеўна, н. у 1898, мірны жыхар, расстраляна 9.2.1942.

СІДАРОВІЧ Васіль Якаўлевіч, н. у 1909, мірны жыхар, расстраляны 5.7.1941.

СУРАВЕЦ Вольга Апанасаўна, н. у 1901, мірны жыхар, расстраляна 9.2.1942.

СУРАВЕЦ Павел Рыгоравіч, н. у 1911, партызан, прапаў без вестак.

СУРАВЕЦ Фёдар Ісакавіч, н. у 1900, мірны жыхар, расстраляны 15.10.1943.

СЫРЭЦ Кузьма Сяргеевіч, н. у 1900, мірны жыхар, расстраляны 5.7.1941.

ЮРКАВЕЦ Аляксандра, н. у 1915, мірны жыхар, расстраляна 9.2.1942.

ЮРКАВЕЦ Арцём Якаўлевіч, н. у 1900, мірны жыхар, загінуў пры перастрэлцы ў 1942, пахаваны ў в. Асяродак.

ЮРКАВЕЦ Емяльян Ігнатавіч, н. у 1880, мірны жыхар, расстраляны 9.2.1942.

ЮРКАВЕЦ Рыгор Емяльянавіч, н. у 1911, мірны жыхар, расстраляны 12.5.1942.

ЮРКАВЕЦ Фёдар Емяльянавіч, н. у 1909, мірны жыхар, расстраляны 12.5.1942.

ВЁСКА ЖУРАВЕЦ

КУРЫЛЬЧЫК Пётр Апанасавіч, н. у 1902, мірны жыхар, расстраляны.

ЛЁЛЯ Аляксандр Якаўлевіч, мірны жыхар, расстраляны.

ЛЁЛЯ Ніна Сцяпанаўна, н. у 1932, мірны жыхар, расстраляна.

ЛЁЛЯ Сцяпан Сямёнавіч, н. у 1896, мірны жыхар, расстраляны.

НІЦКІ Павел Якаўлевіч, мірны жыхар, расстраляны.

ПІНЧУК Мікалай Васільевіч, мірны жыхар, расстраляны.

РАМАШКА Іосіф Аляксандравіч, н. у 1895, мірны жыхар, расстраляны.

СІДАРОВІЧ Алена Барысаўна, н. у 1899, мірны жыхар, расстраляна.

СІДАРОВІЧ Алена Іванаўна, н. у 1934, мірны жыхар, расстраляна.

СІДАРОВІЧ Іван Рыгоравіч, н. у 1896, мірны жыхар, расстраляны.

СІДАРОВІЧ Мацвей Якаўлевіч, мірны жыхар, расстраляны.

СІДАРОВІЧ Цімафей Яфімавіч, мірны жыхар, расстраляны.

ЧАРНЯЎСКІ Міхаіл Сямёнавіч, н. у 1886, мірны жыхар, расстраляны.

ВЁСКА ЗАЕЛЬНІК

БАКУН Іван Рыгоравіч, н. у 1902, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

БАКУН Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1908, партызан 214-га атрада імя Калініна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 9.2.1944, пахаваны ў в. Асяродак.

ЗАБАЎСКІ Мікалай Іванавіч, н. у 1906, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

КАЗЛОЎ Уладзімір Кузьміч, н. у 1915, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

КЛІМОВІЧ Алена Іванаўна, н. у 1905, мірны жыхар, расстраляна ў 1941.

КЛІМОВІЧ Васіль Трафімавіч, н. у 1914, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

КЛІМОВІЧ Іван Мартынавіч, н. у 1918, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў у 1943.

КЛІМОВІЧ Міна Мартынавіч, н. у 1916, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай

партызанскай брыгады, загінуў 8.2.1943, пахаваны ў в. Чучча.

МІРАНОВІЧ Надзея Іванаўна, н. у 1924, мірны жыхар, расстраляна ў 1941.

НАЗАРОВІЧ Мікалай Іванавіч, н. у 1915, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

ПАТАПЕЙКА Павел Мартынавіч, н. у 1892, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

ПАТАПЕЙКА Уладзімір Паўлавіч, н. у 1923, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 8.2.1943, пахаваны ў в. Няччо.

РАБЦАЎ Макар Арыстархавіч, н. у 1905, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

САВІН Кузьма Лук'янавіч, н. у 1904, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

САВІН Мікалай Максімавіч, н. у 1906, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

САВІН Павел Сцяпанавіч, н. у 1914, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

САВІН Уладзімір Барысавіч, н. у 1923, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

СУРАВЕЦ Аляксандра Мацвееўна, н. у 1928, мірны жыхар, расстраляна ў 1941.

СУРАВЕЦ Ганна Мацвееўна, н. у 1925, мірны жыхар, расстраляна ў 1941.

СУРАВЕЦ Іван Паўлавіч, н. у 1924, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 8.3.1943, пахаваны ў в. Асяродак.

СУРАВЕЦ Мікалай Адамавіч, н. у 1914, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

СУРАВЕЦ Павел Іосіфавіч, н. у 1918, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

СУРАВЕЦ Павел Мацвеевіч, н. у 1930, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

СУРАВЕЦ Пётр Сяргеевіч, н. у 1908, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

СУРАВЕЦ Якаў Кандратавіч, н. у 1902, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

ХАМІЦЭВІЧ Андрэй Рыгоравіч, н. у 1900, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

ЮРКАВЕЦ Іван Андрэевіч, н. у 1922, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

ЮРКАВЕЦ Уладзімір Якаўлевіч, н. у 1911, мірны жыхар, расстраляны ў 1941.

ВЁСКА ЗАЛЕССЕ

ГАЛКО Фёдар Сяргеевіч, н. у 1926, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Ясень.

ГАРБАЦЭВІЧ Соф'я Паўлаўна, н. у 1910, мірны жыхар, расстраляна ў 1941, пахавана ў в. Ясень.

ГАРБАЦЭВІЧ Сынклета Маркаўна, н. у 1914, мірны жыхар, расстраляна ў 1941, пахавана ў в. Ясень.

КАСПЯРОВІЧ Адам Антонавіч, н. у 1908, мірны жыхар, забіты ў 1941, пахаваны ў в. Залессе.

КАСПЯРОВІЧ Адась Казіміравіч, н. у 1914, мірны жыхар, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Ясень.

КАСПЯРОВІЧ Ігнат Казіміравіч, н. у 1907, мірны жыхар, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Ясень.

КАСПЯРОВІЧ Ядвіга Адамаўна, н. у 1937, мірны жыхар, расстраляна ў 1941, пахавана ў в. Залессе.

ЛУБІНСКІ Пётр Антонавіч, н. у 1927, мірны жыхар, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Ясень.

ЛУБІНСКІ Станіслаў Антонавіч, н. у 1924, мірны жыхар, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Ясень.

ПАРХОМЧЫК Аркадзь Парфенавіч, н. у 1925, мірны жыхар, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Ясень.

РАКОВІЧ Васіль Кузьміч, н. у 1902, мірны жыхар, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Ясень.

ТАМІЛОВІЧ Фёдар, н. у 1923, мірны жыхар, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Залессе.

ХОЛАД Аляксей Мацвеевіч, н. у 1920, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 20.10.1943, пахаваны паміж вёскамі Казімірава і Яноўка.

ШЫЧКО Аляксандр Тамашавіч, н. у 1925, мірны жыхар, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Ясень.

ШЫЧКО Мацвей Тамашавіч, н. у 1923, мірны жыхар, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Ясень.

ШЫЧКО Тамаш, н. у 1887, мірны жыхар, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Ясень.

ВЁСКА МАТАВІЛА

КУРЫЛЬЧЫК Любоў Сямёнаўна, н. у 1925, партызанка 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінула 12.11.1943.

САВІНА Марыя Барысаўна, н. у 1926, мірны жыхар, расстраляна ў 1943.

ВЁСКА РАЖНЕТАВА

АНДРЫЕВІЧ Мікіта Майсеевіч, н. у 1870, мірны жыхар, расстраляны.

БАРТАШЭВІЧ Ніна Піліпаўна, н. у 1915, мірны жыхар, расстраляна ў 1941, пахавана ў в. Ясень.

ГАЛКО Павел Акімавіч, н. у 1908, мірны жыхар, расстраляны.

ГАЛКО Фёдар Сяргеевіч, н. у 1926, мірны жыхар, расстраляны.

ДУБІНЧЫК Аляксандр Барысавіч, н. у 1904, партызан.

КЕДЗІЧ Міхаіл Іванавіч, н. у 1912, мірны жыхар, расстраляны.

КЕДЗІЧ Стася Васільеўна, н. у 1939, мірны жыхар, расстраляна.

РАКОВІЧ Анастасія Макараўна, н. у 1910, мірны жыхар, расстраляна ў 1941, пахавана ў в. Ясень.

СЛАВІНСКАЯ Надзея Іванаўна, н. у 1910, мірны жыхар, расстраляна ў 1941, пахавана ў в. Ясень.

СЯЛІЦКІ Альфрэд Паўлавіч, н. у 1924, партызан 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 29.4.1942, пахаваны ў в. Ражнетава.

І.Рамашка.

Міхаіл Аляксандравіч Сідаровіч.

СЯЛІЦКІ Павел Адамавіч, н. у 1902, мірны жыхар, расстраляны ў 1941, пахаваны ў в. Ясень.

ВЁСКА ТАТАРКАВІЧЫ

БАРЫСЁНАК Лізавета, н. у 1894, мірны жыхар, расстраляна 5.3.1943.

БАРЫСЁНАК Мікалай, н. у 1927, мірны жыхар, расстраляны 5.3.1943.

БАРЫСЁНАК Надзея Пятроўна, н. у 1918, мірны жыхар, расстраляна ў 1943, пахавана ў в. Татаркавічы.

БУСАР Пётр Аляксандравіч, н. у 1904, мірны жыхар, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Татаркавічы.

ВАЛЕНЧЫЦ Канстанцін, н. у 1911, мірны жыхар, расстраляны карным атрадам 5.3.1943.

ВАЛЕНЧЫЦ Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1890, мірны жыхар, расстраляны ў 1944, пахаваны ў в. Татаркавічы.

ГАЛАВАЧ Канстанцін Севасцьянавіч, н. у 1911, партызан 214-га атрада імя Калініна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 31.8.1943, пахаваны ва ўрочышчы Грабаўскі лес.

ДАШУК Міхаіл Іванавіч, н. у 1901, мірны жыхар, расстраляны ў 1944, пахаваны ў в. Татаркавічы.

ДАШУК Пётр Рыгоравіч, н. у 1917, партызан, загінуў у 1944, пахаваны ў Чэрвеньскім р-не.

МІРАНОВІЧ Анастасія, н. у 1909, мірны жыхар, расстраляны ў канцлагеры 26.6.1944.

МІРАНОВІЧ Васіль, мірны жыхар, забіты.

МІРАНОВІЧ Мікалай, н. у 1899, мірны жыхар, расстраляны за сувязь з партызанамі 5.3.1943.

МІРАНОВІЧ Піліп Лаўрэнцьевіч, н. у 1911, мірны жыхар, расстраляны 5.3.1943.

ПІКУЛА Канстанцін Калінавіч, н. у 1922, партызан.

ПІКУЛА Мікалай Рыгоравіч, н. у 1911, партызан, загінуў у Заходняй Беларусі ў 1944.

ПЯШКО Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1909, мірны жыхар, расстраляны карным атрадам 5.3.1943.

ПЯШКОЎ Мікалай Рыгоравіч, н. у 1911, партызан, загінуў у час блакады ў 1943, пахаваны ў Чэрвеньскім р-не.

РЫЖКЕВІЧ Іван Барысавіч, н. у 1924, партызан, загінуў у 1944, пахаваны ў Чэрвеньскім р-не.

РЫШКЕВІЧ Мікалай, н. у 1909, мірны жыхар, расстраляны карным атрадам 5.3.1943.

СУРАВЕЦ Анастасія Архіпаўна, н. у 1904, мірны жыхар, расстраляна ў 1943, пахавана ў в. Татаркавічы.

СУРАВЕЦ Барыс, н. у 1941, мірны жыхар, расстраляны 5.3.1943.

ЧАРНЯЎСКАЯ Марыя Яфімаўна, н. у 1912, мірны жыхар, павешана 15.2.1943, пахавана ў в. Татаркавічы.

ЧАРНЯЎСКІ Васіль Яр., н. у 1912, мірны жыхар, расстраляны 5.3.1943.

ВЁСКА ЯСЕНЬ

АЛЬШАНІК Сцяпан Адамавіч, мірны жыхар, расстраляны 13.2.1943, пахаваны ў в. Ясень.

БРЭЦКІ Іван, мірны жыхар, расстраляны 12.2.1943, пахаваны ў в. Ясень.

ЖДАНОВІЧ Андрэй Іванавіч, н. у 1923, партызан, загінуў, пахаваны ў р.п. Татарка.

ЖДАНОВІЧ Ніна Уладзіміраўна, н. у 1923, партызанка 210-га атрада імя Сталіна 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінула 17.7.1943, пахавана ў в. Кассё.

КОВАЛЬ Міхаіл Аронавіч, н. у 1913, партызан.

КРАЎЧАНКА Міхаіл Арцёмавіч, мірны жыхар, расстраляны 12.2.1943, пахаваны ў в. Ясень.

КУРЫЛЬЧЫК Пётр Афанасьевіч, партызан 209-га атрада 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, расстраляны ў 1944, пахаваны ў в. Трасцянец.

КУРЫЛЬЧЫК Уладзімір Сямёнавіч, н. у 1914, партызан 211-га атрада імя Ракасоўскага 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, загінуў 26.8.1943, пахаваны каля в. Лазовае.

ЛЁЛІНА Варвара Сямёнаўна, н. у 1922, партызанка, загінула ў 1943.

РАМАШКА Іосіф, мірны жыхар, пахаваны ў в. Ясень.

САСІМ Міхаіл Іванавіч, мірны жыхар, павешаны 15.2.1943, пахаваны ў в. Ясень.

СІДАРОВІЧ Іван Фёдаравіч, мірны жыхар, расстраляны 13.1.1943, пахаваны ў в. Ясень.

СІДАРОВІЧ Мікалай Афанасьевіч, н. у 1917, партызан, прапаў без вестак.

СІДАРОВІЧ Міхаіл Аляксандравіч, н. у 1917, мірны жыхар, расстраляны.

СІДАРОВІЧ Сцяпан Рыгоравіч, мірны жыхар, расстраляны 12.2.1943, пахаваны ў в. Ясень.

СІДАРОВІЧ Уладзімір Адамавіч, мірны жыхар, расстраляны 13.2.1943, пахаваны ў в. Ясень.

СЯМКО Вольга Якубаўна, мірны жыхар, павешана 15.2.1943, пахавана ў в. Ясень.

СЯМКО Кацярына Усцінаўна, мірны жыхар, павешана 15.2.1943, пахавана ў в. Ясень.

ТАНКОВІЧ Мікалай, мірны жыхар, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Ясень.

ТРЫБУШЭЎСКІ Сцяпан, мірны жыхар, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Ясень.

ХРОП Іван, мірны жыхар, расстраляны 12.2.1943, пахаваны ў в. Ясень.

ЧАРНЯЎСКІ Мікалай Парфенавіч, мірны жыхар, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Ясень.

ЧЫГУНАЧНАЯ СТАНЦЫЯ ЯСЕНЬ

ДЫШЛЕВІЧ Аляксей Васільевіч, н. у 1906, расстраляны ў 1943, пахаваны на ст. Ясень.

ДЫШЛЕВІЧ Васіль, н. у 1885, мірны жыхар, расстраляны.

КАЗЛОЎ Георгій Сцяпанавіч, н. у 1925, расстраляны ў чэрвені 1941, пахаваны на ст. Ясень.

СІНЯКОВА Кацярына, н. у 1900, мірны жыхар, расстраляна.

СІНЯКОЎ Васіль, н. у 1890, мірны жыхар, расстраляны.

СІНЯКОЎ Міхаіл Васільевіч, н. у 1924, мірны жыхар, расстраляны ў чэрвені 1941, пахаваны на ст. Ясень.

ФІЛІПЧЫК Павел Сямёнавіч, н. у 1906, мірны жыхар, расстраляны 29.7.1941, пахаваны на ст. Ясень.

ЧАРНЯЎСКІ Мікалай Аляксеевіч, н. у 1903, мірны жыхар, расстраляны.

Партызаны і падпольшчыкі — ураджэнцы іншых раёнаў і абласцей, якія загінулі і пахаваны на тэрыторыі Асіповіцкага раёна

АБРАМОВ Анатолий Иванович, р. в 1921, д. Вязки Платоновского р-на Орловской обл., 214-й партизанский отряд им. Калинина Осиповичского партизанского соединения, умер 26.5.1944 в р.п. Гродзянка.

АЛЕШКЕВИЧ Иван Иванович, р. в 1925, д. Новоселение Червеньского р-на, 212-й партизанский отряд им. Сумченко Осиповичского партизанского соединения, погиб 22.5.1944, д. Веселово.

АНДРИАНОВ Владимир Георгиевич, р. в 1911, Гаврило-Посадский р-н Ивановской обл., 211-й партизанский отряд им. Рокоссовского Осиповичского партизанского соединения, погиб 1.5.1944, д. Маковье.

АРАЛИН Павел Александрович, р. в 1919, партизанская бригада «За Родину» им. Флегонтова, погиб 11.3.1943, р.п. Гродзянка.

АХМЕДОВ Анашонкан Аталов, р. в 1920, г. Баку, 161-я партизанская бригада им. Котовского, погиб в 1943, д. Тарасовичи.

БАБИЧ Николай Сергеевич, р. в 1924, д. Ляды Червеньского р-на Минской обл., 210-й партизанский отряд им. Сталина Осиповичского партизанского соединения, подорвался на снаряде 1.4.1943, д. Маковье.

БАЛАХОНОВ Александр Гаврилович, р. в 1908, г. Тайга, Осиповичское партизанское соединение, погиб 2.5.1942, д. Брицаловичи.

БЕЛОЛИПЕЦКИЙ Василий Михайлович, р. в 1922, г. Воронеж, подпольщик группы М.Лемеша, расстрелян в 1944, г. Осиповичи.

БЕРЕЖНЕВ Алексей Прохорович, р. в 1915, г. Столин Брестской обл., Осиповичское партизанское соединение, погиб 16.12.1943, д. Маковье.

БЕСПЕРЕСТОВ Петр Алексеевич, р. в 1914, д. Прилипок Лысогорского р-на Тамбовской обл., 211-й партизанский отряд им. Рокоссовского Осиповичского партизанского соединения, погиб 7.10.1942, д. Чучье.

БЛИНКОВ Владимир Дмитриевич, р. в 1917, г. Ташкент, подпольщик группы Г.Борозны, расстрелян в 1942.

БОБЫЛЕВА Антонина Ивановна, р. в 1918, партизанская бригада «За Родину» им. Флегонтова, погибла 11.3.1943, р.п. Гродзянка.

БОЦУН Дмитрий Данилович, р. в 1920, ст. Арабличское Западной ж.д., 211-й партизанский отряд им. Рокоссовского Осиповичского партизанского соединения, погиб 3.6.1943, д. Химное.

БУГАЛЬСКИЙ Сигизмунд Станиславович, р. в 1912, д. Лодь, Польша, 210-й партизанский отряд им. Сталина Осиповичского партизанского соединения, погиб в 1943.

БУГИН Рафаэль Михайлович, р. в 1920, г. Киров, 1-я Бобруйская партизанская бригада, погиб 5.4.1943.

БУРДИН Александр Иванович, р. в 1914, г. Ярославль, 210-й партизанский отряд им. Сталина Осиповичского партизанского соединения, погиб 18.8.1943, д. Вязовница.

ВАРИОНЧИК Константин Михайлович, р. в 1924, д. Снустик Пуховичского р-на, 215-й партизанский отряд им. Ленина Осиповичского партизанского соединения, убит 9.2.1944, ст. Татарка.

ГАНЗИН Иван Михайлович, р. в 1920, д. Глиевата Криворожского р-на Днепропетровской обл., партизанский отряд им. Кирова 161-й партизанской бригады им. Котовского, умер в июне 1944, д. Максимовка.

ГЛАДЧЕНКО Николай Федорович, р. в 1915, партизанская бригада «За Родину» им. Флегонтова, погиб 11.3.1943, р.п. Гродзянка.

ГЛУХОВ Алексей Тихонович, р. в 1921, Ростовская обл., 210-й партизанский отряд им. Сталина Осиповичского партизанского соединения, погиб 20.5.1944, д. Речки.

ГРИБКО Владимир Николаевич, р. в 1922, г. Червень, 213-й партизанский отряд «За Советскую Белоруссию» Осиповичского партизанского соединения, погиб 4.3.1944 — взорвал себя гранатой, чтобы не сдаться живым врагу, д. Каменичи.

ГРЯЗНОВ Дмитрий Павлович, р. в 1921, Омская обл., 161-я партизанская бригада им. Котовского, погиб в 1943, д. Тарасовичи.

ГУСТИНЮК Михаил Степанович, р. в 1922, д. Дудиничи Бобруйского р-на, 214-й партизанский отряд им. Калинина Осиповичского партизанского соединения, убит 10.6.1943, д. Прудок.

ДЕЩЕНЯ Константин Алексеевич, р. в 1912, д. Колюга Глусского р-на, Осиповичское партизанское соединение, погиб 5.2.1943, д. Выболотье.

ДМИТРИЕВ Борис Михайлович, р. в 1924, г. Москва, 211-й партизанский отряд им. Рокоссовского Осиповичского партизанского соединения, погиб 23.2.1944, д. Каменичи.

ДМИТРИЕВ Николай Петрович, р. в 1922, г. Сергов Луганской обл., 210-й партизанский отряд им. Сталина Осиповичского партизанского соединения, погиб 2.7.1944, д. Дуброва.

ДОВНАРЬ Иван Антонович, р. в 1907, г. Смоленск, 211-й партизанский отряд им. Рокоссовского Осиповичского партизанского соединения, погиб 1.11.1943, д. Брицаловичи.

ДОМРУЧЕВ Николай Матвеевич, р. в 1912, д. Зайцево Марийской АССР, 12-я партизанская бригада им. Сталина, погиб 26.9.1942, д. Маковье.

ДУДАЛЬ Григорий Илларионович, р. в 1910, д. Савичи Бобруйского р-на, 1-я Бобруйская партизанская бригада, погиб 2.10.1943, д. Дубровка.

ЕРЕМИН Александр Павлович, р. в 1915, г. Дзержинск Горьковской обл., 210-й партизанский отряд им. Сталина Осиповичского партизанского соединения, погиб 19.12.1943.

ЗАВОДИНСКИЙ Владимир Станиславович, р. в 1923, г. Лодь, Польша, 210-й партизанский отряд им. Сталина Осиповичского партизанского соединения, подорвался на мине 30.8.1943, д. Маковье.

ЗЕНОВИЧ Григорий Харитонович, р. в 1918, д. Барбарова Бобруйского р-на, 214-й партизанский отряд им. Калинина Осиповичского партизанского соединения, погиб 30.9.1943 при исполнении служебных обязанностей.

ЗМАЧИНСКАЯ София Васильевна, р. в 1919, д. Ново-Будково Слуцкого р-на, 215-й партизанский отряд им. Ленина Осиповичского партизанского соединения, погибла 13.10.1943, д. Лозовое.

ИВАНОВ Александр Николаевич, р. в 1921, д. Крючково Калининской обл., 12-я партизанская бригада им. Сталина, погиб 26.7.1943, д. Репище.

ИСАКОВ Иван Николаевич, р. в 1922, г. Ленинград, 210-й партизанский отряд им. Сталина Осиповичского партизанского соединения, погиб 5.5.1944, д. Вязовница.

ИСАЧЕНКО Иван Лукич, р. в 1919, д. Алексеевка Маркакольского р-на Казахской ССР, 211-й партизанский отряд им. Рокоссовского Осиповичского партизанского соединения, погиб 20.11.1942, д. Лозовое.

КАЛИНОВСКИЙ Александр Ермолаевич, р. в 1914, г. Гомель, 215-й партизанский отряд им. Ленина Осиповичского партизанского соединения, погиб 1.7.1944, урочище Рассоха.

КАТЛЕРОВ Михаил Георгиевич, р. в 1905, г. Жуковка Орловской обл., 211-й партизанский отряд им. Рокоссовского Осиповичского партизанского соединения, погиб 13.6.1943, д. Лозовое.

КВАНТАМЯКИ Давид Аппалонович, р. в 1915, г. Батуми, 210-й партизанский отряд им. Сталина Осиповичского партизанского соединения, подорвался на мине 25.7.1942, д. Брицаловичи.

КВАСОВ Артем Тихонович, р. в 1913, д. Георгиевка Рыбинского р-на Алтайского края, 210-й партизанский отряд им. Сталина Осиповичского партизанского соединения, погиб 9.1.1944, д. Маковье.

КЕБЕЦ Борис Григорьевич, р. в 1912, партизанская бригада «За Родину» им. Флегонтова, погиб 11.3.1943, р.п. Гродзянка.

КИРЖИМАНОВ Владимир Иванович, р. в 1922, подпольщик группы Ф.Козака, расстрелян в 1943.

КИРПИЧЕНКО Дмитрий Яковлевич, р. в 1907, Полтавская обл., подпольщик группы Радивиловой, расстрелян в 1942.

КИСЕЛЬ Иван Ильич, р. в 1918, д. Перевоз Березинского р-на, 210-й партизанский отряд им. Сталина Осиповичского партизанского соединения, погиб 17.7.1943, д. Поплавы.

КЛЫГА Александр Николаевич, р. в 1910, д. Евсеевичи Глусского р-на, партизан Осиповичского партизанского соединения, погиб 5.2.1943, д. Выболотье.

КОВАЛЬ Герасим Калистратович, р. в 1916, д. Демковка Винницкой обл., 1-я Бабруйская партизанская бригада, погиб 2.10.1943, д. Карытное.

КОВАЛЬСКИЙ Генрих Алексеевич, р. в 1921, г. Лодь, Польша, 210-й партизанский отряд им. Сталина Осиповичского партизанского соединения, погиб 24.6.1943.

КОВАЛЬЧУК Василий Карпович, р. в 1919, д. Синега Пуховичского р-на, 214-й партизанский отряд им. Калинина Осиповичского партизанского соединения, убит 15.8.1943, урочище Грабовский лес.

КОЗЛОВ Митрофан Иванович, р. в 1902, с. Ходоровцы Каменец-Подольской обл., 161-я партизанская бригада им. Котовского, погиб в 1944, д. Тарасовичи.

КОКУБАКО Константин Яковлевич, р. в 1906, Любанский р-н, 213-й партизанский отряд «За Советскую Белоруссию» Осиповичского партизанского соединения, погиб 20.8.1942, д. Маковье.

КОНДРАШЕВ Иван Федорович, р. в 1909, г. Маршанок Тамбовской обл., 214-й партизанский отряд им. Калинина Осиповичского партизанского соединения, погиб 12.5.1944, урочище Грабовский лес.

КОРОЛЬ Иван Иванович, р. в 1923, д. Каленко Червеньского р-на, 212-й партизанский отряд им. Сумченко Осиповичского партизанского соединения, погиб 23.2.1943, ст. Татарка.

КОРЯГИН Андрей Исакович, р. в 1926, г. Москва, 210-й партизанский отряд им. Сталина Осипович-

ского партизанского соединения, погиб 30.12.1943, д. Маковье.

КОЧЕТКОВ Иван Максимович, р. в 1921, с. Садмайдан Горьковской обл., 1-я Бобруйская партизанская бригада, погиб 9.3.1943, д. Малая Горожа.

КОШЕЛЕВ Иосиф Ксенофонтович, р. в 1918, д. Харитоновка Червеньского р-на, 1-я Бобруйская партизанская бригада, погиб 31.12.1942, д. Осовок.

КОШИН (ПЕТРОВ) Николай Александрович, р. в 1918, Тагильский р-н Свердловской обл., 210-й партизанский отряд им. Сталина Осиповичского партизанского соединения, погиб 9.11.1943, д. Озерище.

КСЕНОФОНТОВ Петр Васильевич, р. в 1921, г. Старая Русса Новгородской обл., 210-й партизанский отряд им. Сталина Осиповичского партизанского соединения, погиб 7.1.1943, д. Каменичи.

ЛАГУНЧИК Александр Якубович, р. в 1925, д. Ленцоново Пуховичского р-на, партизанская бригада «Красное знамя», погиб 1.7.1943, д. Лапичи.

ЛАПИЦКИЙ Василий Георгиевич, р. в 1911, г. Москва, 1-я Бобруйская партизанская бригада, погиб 31.12.1942, ст. Татарка.

ЛЕСНИКОВ Михаил Федорович, р. в 1916, с. Ольховка Волгоградской обл., 161-я партизанская бригада им. Котовского, погиб в 1943, д. Тарасовичи.

ЛИТВИЕНКО Василий Васильевич, р. в 1922, д. Дуриничи Бобруйского р-на, 214-й партизанский отряд им. Калинина Осиповичского партизанского соединения, убит 11.8.1943, д. Заельник.

ЛУЧЕНОК Петр Антонович, р. в 1920, д. Кароб Червеньского р-на, партизанская бригада «Красное знамя», погиб 11.3.1943, д. Маковье.

ЛЯХОВИЧ Иван Иосифович, р. в 1878, г. Санкт-Петербург, связной партизанского отряда Ливенцева, расстрелян в 1942.

МАКСИМОВ Леонид Васильевич, р. в 1922, д. Колева Слобода Паричского р-на, 1-я Бобруйская партизанская бригада, погиб 31.12.1942, д. Осовок.

МАСКНИК Николай Пантелеевич, р. в 1918, Омская обл., 161-я партизанская бригада им. Котовского, погиб в 1943, д. Тарасовичи.

МАЩИНСКИЙ Михаил Михайлович, р. в 1918, д. Турная Гора Червеньского р-на, 210-й партизанский отряд им. Сталина Осиповичского партизанского соединения, погиб 26.1.1943, д. Маковье.

МИРИМАНОВ Григорий Александрович, р. в 1918, г. Тбилиси, 12-я партизанская бригада им. Сталина, погиб 20.1.1943, д. Маковье.

МИРОШНИКОВ Иван Тимофеевич, р. в 1916, Ростовская обл., 210-й партизанский отряд им. Сталина Осиповичского партизанского соединения, погиб 17.4.1944, д. Вязовница.

МИТЮРОВ Алексей Васильевич, р. в 1921, с. Выселки Здоровецкие Орловской обл., 211-й партизанский отряд им. Рокоссовского Осиповичского партизанского соединения, погиб 2.3.1943, г. Осиповичи.

МУКАНИН Сергей Евгеньевич, р. в 1918, с. Михайловка Воронежской обл., 211-й партизанский отряд им. Рокоссовского Осиповичского партизанского соединения, погиб 21.3.1943, ст. Татарка.

НАПАЛОВ Георгий, р. в 1916, Ростовская обл., 210-й партизанский отряд им. Сталина Осиповичского партизанского соединения, подорвался на снаряде 1.4.1943, д. Маковье.

НЕХАЙ Юрий Иванович, р. в 1924, д. Ляды Червеньского р-на Минской обл., 210-й партизанский отряд им. Сталина Осиповичского партизанского соединения, погиб 6.8.1943, д. Маковье.

ОЛЕШКЕВИЧ Франц Гаврилович, р. в 1909, д. Березовка Червеньского р-на, 12-я партизанская бригада им. Сталина, погиб 20.1.1943, д. Маковье.

ОСТАПЕНКО Георгий, р. в 1920, г. Керчь, 210-й партизанский отряд им. Сталина Осиповичского партизанского соединения, погиб 28.2.1942, д. Жорновка.

ПАРАМОНОВ Ефим Павлович, р. в 1920, д. Броды Челябинской обл., 210-й партизанский отряд им. Сталина Осиповичского партизанского соединения, погиб 15.10.1942, д. Вязовница.

ПЕВЗНЕР Марк Исакович, р. в 1922, г. Москва, 210-й партизанский отряд им. Сталина Осиповичского партизанского соединения, погиб 25.11.1941, урочище Грабовский лес.

ПЕТУХОВ Александр Васильевич, р. в 1915, д. Шматиха Горьковской обл., партизанская бригада им. Щорса, погиб 15.2.1944, д. Красное.

ПОПЕЛ Николай Иосифович, р. в 1918, д. Божий Дар Червеньского р-на, партизанская бригада «Красное знамя», погиб 11.3.1943, д. Маковье.

ПОТАПОВ Николай Корнеевич, р. в 1917, д. Солнцево Курской обл., 12-я партизанская бригада им. Сталина, погиб 27.1.1943, д. Маковье.

ПОХОМОВ Василий Иванович, р. в 1913, с. Соколово Тамбовской обл., 210-й партизанский отряд им. Сталина Осиповичского партизанского соединения, умер от ран 25.3.1944, д. Маковье.

ПРОКОПОВИЧ Сергей Николаевич, р. в 1913, д. Веселица Ушачского р-на Витебской обл., 210-й партизанский отряд им. Сталина Осиповичского партизанского соединения, погиб 17.2.1943.

РАБЦЕВ Николай Тимофеевич, р. в 1915, д. Красная Поляна Курской обл., партизанская бригада им. Щорса, погиб 21.1.1944, д. Прудок.

РАИСОВ Каим, р. в 1919, Омская обл., 211-й партизанский отряд им. Рокоссовского Осиповичского партизанского соединения, погиб 20.11.1942, д. Липень.

РУБАНОВ Кирилл Андреевич, р. в 1907, г. Мстиславль Могилевской обл., 210-й партизанский отряд им. Сталина Осиповичского партизанского соединения, погиб 3.7.1941, д. Аминовичи.

РУСАКОВИЧ Александр Викторович, р. в 1894, д. Бор Пуховичского р-на, подпольщик группы А.Чайковского, расстрелян в 1944, г. Осиповичи.

СВЕТКИН Александр Михайлович, р. в 1919, г. Ардатов Мордовской обл., партизан, погиб 25.2.1944, д. Крынка.

СВИРИДОВИЧ Петр Петрович, р. в 1918, д. Великие Луки Пуховичского р-на, 12-я партизанская бригада им. Сталина, погиб 20.1.1943, д. Маковье.

СЕЛЮКОВ Григорий Михайлович, р. в 1914, с. Лески Беленихинского р-на Курской обл., 211-й партизанский отряд им. Рокоссовского Осиповичского партизанского соединения, погиб 5.4.1943, д. Вязовница.

СЕРЫЙ Петр Маркович, р. в 1909, д. Латвины Копыльского р-на, партизанская бригада им. Щорса, погиб 11.5.1944, д. Вирково.

СКОБА Николай Пантелеевич, р. в 1919, д. Ковалево Орловской обл., 12-я партизанская бригада им. Сталина, погиб 15.11.1942, д. Маковье.

СОЛОВЯНИК Александр Александрович, р. в 1923, д. Заборск Червеньского р-на Минской обл., 210-й партизанский отряд им. Сталина Осиповичского партизанского соединения, погиб в 1944, д. Лочин.

СОЛОНЧУК Дмитрий Никифорович, р. в 1914, партизанская бригада «За Родину» им. Флегонтова, погиб 11.3.1943, р.п. Гродзянка.

СТЕРЛЯГИН Василий Иванович, Кировская обл., 215-й партизанский отряд им. Ленина Осиповичского партизанского соединения, погиб 6.9.1943, д. Лозовое.

СУМЧЕНКО Степан Сергеевич, р. в 1906, Украинская ССР, Осиповичское партизанское соединение, погиб 7.1.1944, г. Осиповичи.

СЮБАРЕВ Тимофей Антонович, р. в 1912, Червеньский р-н, 12-я партизанская бригада им. Сталина, погиб 4.11.1942, д. Липень.

ТКАЧ Мария Степановна, р. в 1924, д. Климов Лог Червеньского р-на, партизанская бригада «Красное знамя», погибла 11.3.1943, д. Игнатовка.

ТОЛБАТОВ Алексей Александрович, р. в 1918, ст. Ключевская Краснодарского края, 12-я партизанская бригада им. Сталина, погиб 20.1.1943, д. Маковье.

ФЛЕГОНТОВ Алексей Кондиевич, р. в 1888, д. Оличи Забайкальской обл., командир партизанской бригады «За Родину», погиб в 1943, похоронен в г. Червень.

ХВОЛЕВ Сергей Васильевич, р. в 1919, д. Шорлыки Шорлыкского р-на Чкаловской обл., 210-й партизанский отряд им. Сталина Осиповичского партизанского соединения, погиб 20.5.1944, д. Речки.

ХОМЯКОВ Анатолий Васильевич, р. в 1915, г. Рыбинск, 210-й партизанский отряд им. Сталина Осиповичского партизанского соединения, погиб 6.1.1943, д. Каменичи.

ЦВЕТИНСКИЙ Мефодий Дамелович, д. Цветино Ушачского р-на, 1-я Бобруйская партизанская бригада, погиб 31.12.1942, д. Осовок.

ЧЕЛОВСКИЙ Алексей Кириллович, р. в 1918, с. Клиново Одесской обл., 1-я Бобруйская партизанская бригада, погиб 15.4.1943.

ШЕВОЛДИН Федор Иванович, р. в 1905, г. Ленинград, 210-й партизанский отряд им. Сталина Осиповичского партизанского соединения, погиб 5.1.1943, д. Маковье.

ШИМАНОВИЧ Николай Федорович, р. в 1918, д. 2-я Симоновка Березинского р-на, 12-я партизанская бригада им. Сталина, погиб 19.4.1943, д. Репище.

ЯНКОВСКИЙ Иван Станиславович, р. в 1920, д. Кароб Червеньского р-на, партизанская бригада «Красное знамя», погиб 11.3.1943, д. Маковье.

ЯНУШКЕВИЧ Казимир Антонович, р. в 1918, д. Слобода Мозырского р-на Гомельской обл., 214-й партизанский отряд им. Калинина Осиповичского партизанского соединения, погиб 17.12.1943, урочище Грабовский лес.

Воіны Чырвонай арміі, якія загінулі пры абароне і вызваленні раёна і пахаваныя на яго тэрыторыі

АБДРАФИКОВ Хай Мустафьевич, р. в 1922 в Башкирии, сержант 321-го сп, погиб 28.6.1944, похоронен в г. Осиповичи.

АБДУРАСУМОВ Туфта, р. в 1918 в г. Коканд Ферганской обл., Узбекистан, рядовой 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

АБРАЕВ Хазрадкул, р. в 1922 в Денауском р-не Сурхандарьинской обл., Узбекистан, рядовой 82-й сд, погиб 26.8.1944, похоронен в д. Свислочь.

АБРАКУМОВ Хасанбай, р. в 1924 в Кувинском р-не Ферганской обл., Узбекистан, рядовой 362-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Слобода.

АБРАМЕНКО Василий Васильевич, рядовой, умер от ран, похоронен в г. Осиповичи по ул. Крупской.

АБРАМОВ Сергей Васильевич, р. в 1925 в г. Энгельс Саратовской обл., мл. сержант, командир отделения 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

АБРАФИКОВ Амир Мустафович, погиб 8.7.1944, похоронен в г. Осиповичи по ул. Крупской.

АБРОСИМОВ Иван Федорович, ефрейтор, погиб в 1944, похоронен в д. Лапичи.

АБРОСИМОВ Михаил Романович, р. в 1924 на х. Покровский Ивнянского р-на Белгородской обл., ефрейтор, ст. телефонист 297-го гв. зап, погиб 30.6.1944, похоронен на ст. Верейцы.

АВЕРЬЯНОВ Алексей Тимофеевич, р. в 1921 в д. Кривое Озеро Красноярского края, ст. сержант, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Замошье.

АВЕРЬЯНОВ Степан Васильевич, р. в 1909 в Орловской обл., мл. сержант 1320-го сп, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

АВЧИННИКОВ Ефим Платонович, рядовой, погиб в 1944 , похоронен на ст. Верейцы.

АГАФОНОВ Петр Андреевич, р. в 1920 в с. Коршево Воронежской обл., рядовой, телефонист

28-й зад, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

АЙРОПИТЬЯН Асатур Амаякович, р. в 1923 в с. Узум-Оби Октемберянского р-на, Армения, рядовой 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

АКИНИН Иван Егорович, р. в 1912 в г. Лукоянов Нижегородской обл., ефрейтор, стрелок, погиб 1.7.1944, похоронен около д. Корма.

АКУЛЕНКО Кондратий Кузьмич, р. в 1903 в с. Займище Щорского р-на Черниговской обл., ст. сержант, санинструктор 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

АЛЕКСАНДРИН Георгий Павлович, рядовой, телефонист 1359-го зап 28-й зад, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

АЛЕКСАНДРОВ Дий Владимирович, р. в 1916 в Курской обл., рядовой 1320-го сп 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

АЛЕКСАНДРОВА Мария Михайловна, р. в 1926 в Волховском р-не Ленинградской обл., сержант, повар 282-го сп 73-й сд, погибла 2.7.1944, похоронена на ст. Осиповичи.

АЛЕКСАНДРОВСКИЙ Александр Иванович, р. в 1918 в д. Старинка Славгородского р-на Могилевской обл., ст. сержант, зам. командира взвода, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

АЛЕКСЕЕВ Борис Николаевич, р. в 1926 в г. Москва, мл. сержант, командир отделения 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

АЛИЕВ Аваз Самодович, р. в 1907 в с. Хан-Тарвейшт Касум-Исмаиловского р-на, Азербайджан, рядовой 121-го осб, погиб 1.7.1944 около д. Лапичи.

АЛИЕВ Магомед, р. в 1909 в с. Ургани Акушинского р-на, Дагестан, рядовой 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

АЛМАТОВ Самрат, р. в 1903 в Кустанайской обл., Казахстан, рядовой 1320-го сп, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

АМБАРУЛЯН Ванути Адамович, р. в 1925 в с. Карагуран Аштаракского р-на, Армения, рядовой 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

АНАНКО Василий Гаврилович, р. в 1905 в Краснодарском крае, рядовой 616-го сп 194-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Большая Горожа.

АНДРАЕВ Иван Петрович, р. в 1925 в д. Борщовка Речицкого р-на Гомельской обл., ст. сержант, командир отделения 755-го сп 217-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Замошье.

АНДРАНЮК Степан Панкратович, р. в 1900 в д. Шехляево Анучинского р-на Приморского края, рядовой, орудийный номер 795-го сп 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

АНДРЕЕВ Владимир Пименович, р. в 1924 в д. Вишенка Рогачевского р-на Гомельской обл., рядовой 362-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Слобода.

АНДРЕЕВ Григорий Лазаревич, р. в 1913 в д. Клеменевка Новодеревенского р-на Рязанской обл., рядовой, орудийный номер 1359-го мзап 28-й зад, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

АНДРЮХИН Григорий Михайлович, р. в Орловской обл., ст. лейтенант, автотехник 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

АНИКИН Алексей Алексеевич, р. в 1924 в. д. Верхний Уйбай, Удмуртия, лейтенант, командир взвода 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

АНИСИМОВ Иван Григорьевич, р. в 1924 в Александровском р-не Ставропольского края, рядовой 331-го сп 96-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Прудок.

АНТОНОВ Виктор Михайлович, р. в 1920 в г. Севастополь, Крым, ст. сержант, командир отделения 413-й сд, погиб 28.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

АНТОНОВ Петр Антонович, р. в 1908 в д. Акулово Чебоксарского р-на, Чувашия, рядовой, разведчик 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

АНТОЯН Акоп Мушехович, р. в 1925 в с. Канкан Абовянского р-на, Армения, рядовой 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

АНТЮХОВ Михаил Тихонович, р. в 1924 в г. Бежица Брянской обл., ефрейтор 616-го сп 194-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Замошье.

АРАКОЛЯН Сергей Иванович, р. в 1923 в с. Навури Шамшадинского р-на, Армения, мл. сержант, командир отделения 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

АРИЯН Георгий Джумшутович, р. в 1925 в с. Нижни Клидни, Нагорный Карабах, Азербайджан, рядовой 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

АРТЕМЕНКО Егор Ефимович, р. в 1912 в д. Медведовка Краснопольского р-на Могилевской обл.,

Помнік на брацкай магіле савецкіх воінаў і партызан у в. Лапічы.

рядовой 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

АРХИПОВ Николай Владимирович, рядовой, шофер 1359-го зап, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

АСАНОВ Алексей Васильевич, сержант, умер от ран 12.7.1944, похоронен в г. Осиповичи.

АСЛАНОВ Николай Сергеевич, рядовой, погиб 27.6.1944, похоронен в г. Осиповичи по ул. Крупской.

АФОНИН Николай Яковлевич, р. в 1922 на х. Барабан Коньшевского р-на Курской обл., рядовой, орудийный номер 280-го гв. иптап, погиб 30.6.1944, похоронен в пос. Сосновый.

АХМЕДОВ Ахмед, р. в 1907 в д. Калабалар, Нахичеванская Автономная Республика, Азербайджан, рядовой 82-й сд, погиб 29.6.1944 в д. Свислочь.

АШИТКО Михаил Иванович, р. в 1925 в д. Фоминово Кормиловского р-на Омской обл., сержант, командир танка 23-й тбр, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

БАБАЕВ Мирзали Кудратович, р. в 1913 в г. Баку, Азербайджан, ст. сержант, помощник командира взвода 121-го осап, погиб 8.7.1944.

БАБКИН Алексей Кузьмич, р. в 1929 в Пристенском р-не Курской обл., сержант 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

БАГДАСАРЯН Лендрус Танопедович, р. в 1923 в Абовянском р-не, Армения, рядовой 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

БАЕВ Аркадий Александрович, р. в 1923 в с. Заболотва Угличского р-на Ярославской обл., рядовой 82-й сд, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

БАЕВ Иван Иванович, рядовой 755-го сп, умер от ран 5.7.1944, похоронен в г. Осиповичи по ул. Крупской.

БАЙДЕМИНОВ Тлигин, р. в 1898, рядовой 118-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в г. Осиповичи.

БАЛАКЛЕЕНКО Прокофий Семенович, р. в 1900 в д. Пушкинская Кировоградской обл., рядовой 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

БАЛБАКОВ Сергей Егорович, р. в 1904 в Кормянском р-не Гомельской обл., рядовой 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

БАРАНОВ Михаил Михайлович, р. в 1923 в д. Барабаново Куединского р-на Пермской обл., мл. сержант 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

БАРДАКОВ Макар Иванович, р. в 1907 в с. Красный Изюмского р-на Харьковской обл., лейтенант, командир взвода 755-го сп 217-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Малая Горожа.

БАТАЛЬЦЕВ Александр Михайлович, р. в 1925 в д. Ново-Глазово, Удмуртия, мл. сержант, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

БАУЛИН Виктор Г., р. в 1922 в Ленинском р-не, Туркмения, рядовой 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

БАШКИР Гирша Самуйлович, р. в 1907 в Саратовской обл., лейтенант, командир взвода 601-го сп 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

БЕЗУГЛОВ Николай Степанович, р. в 1924 в Орловской обл., мл. сержант, орудийный номер 1359-го мзап, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

БЕКБУЛАЕВ Базарбай, р. в 1914 в Мархаматском р-не, Узбекистан, рядовой 616-го сп 194-го сд, погиб 1.7.1944, похоронен около д. Большая Горожа.

БЕКИШЕВ Серкивай, р. в 1909 в д. Тугускам Карагандинской обл., Казахстан, рядовой 95-й тбр, погиб 30.6.1944, похоронен около д. Большая Горожа.

БЕЛИКОВ Василий Прохорович, р. в 1902 в г. Гусь-Хрустальный Владимирской обл., рядовой 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

БЕЛИКОВ Владимир Феоктистович, р. в 1916 в Куйбышевском р-не, Татарстан, мл. сержант, командир отделения 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

БЕЛИХОВ Измаил Николаевич, р. в 1916 в Куйбышевском р-не, Татарстан, мл. сержант, командир взвода 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

БЕЛОВ Александр Николаевич, р. в 1922 в д. Жданово Холм-Жирского р-на Смоленской обл., мл. сержант, командир отделения 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

БЕЛОВ Василий Ильич, р. в 1914 в Селижаровском р-не Тверской обл., рядовой 668-го ап, погиб 9.7.1944, похоронен в р.п. Татарка.

БЕЛОВ Константин Сергеевич, р. в 1912, рядовой 536-го оаб, умер от ран 8.7.1944, похоронен в г. Осиповичи.

БЕЛОВ Яков Петрович, р. в 1916, ст. лейтенант 210-го сп, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

БЕЛОГУБ Федор Иванович, р. в 1915 в с. Три Озера Куйбышевского р-на, Татарстан, рядовой, пулеметчик 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

БЕЛОМОЖНОВ Петр Тихонович, р. в 1922 в Змеиногорском р-не, Алтай, рядовой 816-го оаб, умер от ран 11.7.1944, похоронен в г. Осиповичи.

БЕЛОУСОВ Александр Филиппович, р. в 1915 в с. Игрицкое Комаричского р-на Брянской обл., капитан, парторг 1324-го сп 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

БЕЛЬКОВ Иван Тимофеевич, р. в 1926 в с. Якринцево Переволоцкого р-на Оренбургской обл., рядовой 17-й гв. тбр, погиб 29.6.1944 у д. Лапичи.

БЕЛЯКОВ А.И., р. в 1920, погиб в 1944, похоронен на ст. Ясень.

БЕРБАЕВ Матвей Иванович, р. в 1914 в Кемеровском р-не Кемеровской обл., рядовой 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

БЕРБИНЕЦ Владимир Петрович, р. в 1924 в г. Макеевка Донецкой обл., рядовой, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

БЕРЕЗИН Василий Николаевич, ефрейтор, умер от ран 25.7.1944, похоронен в г. Осиповичи по ул. Крупской.

БЕРЕЗКИН Петр Васильевич, р. в 1925 в Гомельском р-не Гомельской обл., рядовой, помощник наводчика 82-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

БЕРЕСНЕВ Алексей Иванович, р. в 1912 в с. Южаково Свердловской обл., рядовой 321-го сп, погиб 28.6.1944, похоронен в г. Осиповичи по ул. Крупской.

БЕРЕСНЕВ Григорий Прокофьевич, р. в 1910 в д. Селище Новосильского р-на Орловской обл., рядовой, повар 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

БЕСОВ Николай Семенович, р. в 1906 в пос. Мел-Гора Дмитриевского р-на Курской обл., рядовой 10-го исб, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Татарка.

БЕССОНОВ Михаил Фролович, р. в 1925 в д. Нежевое Казанского р-на Тюменской обл., мл. сержант, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

БИЛИБЕНКО Михаил Андреевич, рядовой, стрелок, умер от ран 26.6.1944 в д. Великий Бор.

БИРЮКОВ М.Л., рядовой, погиб в 1944, похоронен в р.п. Елизово.

БЛОХИН Борис Анатольевич, р. в 1916 в г. Уфа, Башкирия, лейтенант, командир танка, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Брицаловичи.

БОБКОВ Василий Андреевич, р. в 1918 в д. Крыница Славгородского р-на Могилевской обл., рядовой 82-й сд, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

БОГДАНОВИЧ Андрей Григорьевич, р. в 1897 в Стрешинском поселковом Совете Гомельской обл., мл. сержант, командир отделения 755-го сп 217-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Замошье.

БОЖКО Иван Сергеевич, р. в 1922 в д. Москвцы Кировской обл., мл. лейтенант, командир отделения 82-й сд, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

БОЙКО Филипп Харитонович, р. в 1925 в д. Троицкая Чистоозерного р-на Новосибирской обл., рядовой 210-го сп 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

БОЛОТИН Юрий Сергеевич, р. в 1926 в г. Москва, ефрейтор, орудийный номер 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

БОЛТИК Игнат Егорович, р. в 1909 в г. Орша Витебской обл., ефрейтор, наводчик 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

БОНДАРЕНКО Григорий Иванович, р. в 1913 на ст. Старобельск Беловодского р-на Луганской обл., ст. сержант, механик-водитель 17-й гв. тбр, погиб 1.7.1944, похоронен на ст. Лапичи.

БОНДАРЕНКО Степан Никифорович, р. в 1912 в с. Карповичи Семеновского р-на Черниговской обл., рядовой 755-го сп 217-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Замошье.

БОРЖАКОВ Гетац, р. в 1924 в с. Атоян Ленинского р-на, Туркменистан, рядовой 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

БОРЗИЛО И.М., р. в 1918, сержант, погиб в 1944, похоронен на ст. Ясень.

БОРИСОВ Михаил Алексеевич, р. в 1926 в д. Колышево Перемышльского р-на Калужской обл., 82-я сд, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

БОЯРИНОВ Дмитрий Иванович, р. в с. Соломинки Пензенской обл., капитан, парторг, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

БРЕХОВ, рядовой 1359-го зап, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

БРИНЦЕВИЧ Антон Петрович, рядовой, погиб 2.7.1944, похоронен в г. Осиповичи по ул. Крупской.

БРЫЛИН Владимир Евлампиевич, р. в 1926 в с. Покровка Свердловской обл., мл. сержант 17-й гв. тбр, погиб 1.7.1944, похоронен на ст. Лапичи.

БУЛАНОВ Егор Данилович, р. в 1897, Калмыкия, рядовой 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

БУЛЕХИН Андрей Радионович, р. в 1917 в д. Синькино Новосокольнического р-на Псковской обл., сержант, командир пулеметного расчета 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

БУЛЫГИН Иосиф Артемьевич, р. в 1899 в д. Сульцы Архангельской обл., рядовой 755-го сп 217-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Малая Горожа.

БУНЬКОВ Лаврентий Агапович, р. в 1925 в Таштагольском р-не Кемеровской обл., рядовой, пулеметчик 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

БУРЛЫЧУК Николай Кириллович, р. в 1925 в г. Туринск Свердловской обл., рядовой 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

БУРЫКИН Анатолий Степанович, р. в д. Мулино Гороховецкого р-на Владимирской обл., ефрейтор 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

БУХАЛИН Калин Емельянович, р. в 1924 в д. Журбинка Курской обл., сержант, зам. командира взвода 280-го гв. исб, погиб 30.6.1944, похоронен около ст. Лапичи.

БУХАЛОВ Александр Афанасьевич, р. в 1914 в с. Пубкино Кировоградской обл., рядовой 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

БУХТИН Василий Степанович, рядовой, погиб 2.7.1944, похоронен в г. Осиповичи по ул. Крупской.

БУЦ Тимофей Михайлович, р. в 1916 в с. Тарановцы Харьковской обл., рядовой 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

БЫЧЕНКОВ Иван Степанович, р. в 1923 в д. Берестовец Кормянского р-на Гомельской обл., мл. сержант, командир отделения 82-й сд, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ВАЛИУЛИН Мухамед Мухамедович, р. в 1927 в д. Кижи Кигинского р-на, Башкирия, рядовой, автоматчик 17-й гв. тбр, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Лапичи.

ВАЛЬКОВ П.А., р. в 1912, погиб в 1942, похоронен в д. Липень.

Е.Н.Вербицкий.

ВАРАКСИН Владимир Иванович, р. в 1922 в г. Николаев, рядовой 755-го сп 217-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Замошье.

ВАРГАНОВ Иван Федорович, р. в 1926 в д. Свердлово Кировской обл., рядовой 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ВАРТУМЯН Бабакен Симонович, рядовой, погиб в 1944, похоронен в д. Свислочь.

ВАРЫГИН Василий Александрович, р. в 1925 в д. Вилиновка Казачинского р-на Красноярского края, сержант, механик-водитель 17-й гв. тбр, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Лапичи.

ВАХИТОВ Раппар, р. в 1924 в г. Ташкент, Узбекистан, рядовой 616-го сп 94-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Замошье.

ВАХРАМЕЕВ Константин Андреевич, р. в 1917 в д. Степаново Московской обл., капитан, командир роты 44-й сд, погиб 26.6.1944, похоронен в д. Моисеевка.

ВЕЛИЧКО Дмитрий Федорович, р. в 1919 в с. Павловка Луганской обл., рядовой, радист 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ВЕНГАГОВ Василий Иванович, р. в 1908 в г. Житомир, мл. сержант, зам. командира отделения 1359-го мзап, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ВЕРБИЦКИЙ Евгений Николаевич, р. в 1922 в г. Белебей, Башкирия, рядовой 214-й вдбр, погиб 14.7.1941, похоронен в р.п. Татарка.

ВЕРЕМЕЕНКО Григорий Михайлович, р. в 1924 в д. Старая Мильча Гомельского р-на Гомельской обл., рядовой 755-го сп 217-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Замошье.

ВЕРЖНЕВЕЦ Никита Борисович, р. в 1920 в д. Вежка Светлогорского р-на Гомельской обл., рядовой, заряжающий миномета 130-го гв. сп 44-й сд, погиб 26.6.1944, похоронен в д. Заболотье.

ВЕТОШКИН Сергей Васильевич, р. в 1925 в Гомельском р-не Гомельской обл., 82-я сд, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ВИЛКОВ Виктор Александрович, р. в 1925 в Спасском р-не Рязанской обл., рядовой 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ВИНОГРАДОВ Григорий Федорович, р. в 1901 в Тутаевском р-не Ярославской обл., мл. сержант, командир отделения 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ВЛАСЮК Владимир Данилович, р. в 1918 в с. Пове Лугинского р-на Житомирской обл., 210-й сп, умер от ран 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ВНУКОВ Федор Егорович, р. в 1924 в д. Новая Мильча Гомельского р-на Гомельской обл., рядовой 616-го сп, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Замошье.

ВОЛКОВ Петр Кириллович, р. в 1926 в пос. Херсоновка Актюбинской обл., рядовой, автоматчик 17-й гв. тбр, погиб 30.6.1944, похоронен около д. Лапичи.

ВОЛКОВ Сергей Анатольевич, р. в 1926 в д. Елизово Ярославской обл., ефрейтор 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ВОЛКОВ Юрий Михайлович, рядовой, погиб в 1944, похоронен в д. Свислочь.

ВОЛОВКА Григорий Андреевич, р. в 1908 в с. Ушовка Щорского р-на Черниговской обл., рядовой, телефонист 69-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ВОРОБЬЕВ Дмитрий Ефимович, р. в 1914 в с. Полошино Уренского р-на Нижегородской обл., сержант, командир отделения пап, погиб 10.7.1944, похоронен в г. Осиповичи.

ВОРОБЬЕВ Степан Романович, р. в 1917 в с. Львовки Московской обл., мл. сержант, командир орудия 397-го ап, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Татарковичи.

ВОРОНОЙ Иван Павлович, рядовой, погиб в 1944, похоронен в д. Свислочь.

ВОРОПАЕВ Сергей Степанович, р. в 1926 в д. Заречье Круглянского р-на Могилевской обл., мл. сержант, командир отделения 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ВОРОЧКИН Николай Андреевич, р. в 1922 в д. Луки Жлобинского р-на Гомельской обл., лейтенант, командир взвода 17-го гв. тп, умер от ран.

ВЫШИНСКИЙ Арсений Евдокимович, р. в 1909 в с. Новые Каледаки Днепропетровской обл., ефрейтор, разведчик 1359-го мзап, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ГАГИЯН Иван Тигиранович, р. в 1924 в г. Кировабад, Азербайджан, рядовой 95-й тбр, погиб 1.7.1944, похоронен около д. Большая Горожа.

ГАЗИЗОВ Сафар, р. в 1904 в пос. Андреевка Тюменской обл., рядовой 10-го исб, погиб 1.7.1944, похоронен около д. Войнилово.

ГАЙДАБРУС Иван Михайлович, рядовой, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Брицаловичи.

ГАЛАЕВ Закир Садарбатович, р. в 1926 в д. Капин, Башкирия, рядовой 17-й гв. тбр, погиб 30.6.1944, похоронен около д. Лапичи.

ГАЛКИН Николай Васильевич, р. в 1924 в д. Большая Гора Краснощековского р-на, Алтай, сержант, командир отделения 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ГАЛЯЧЕНКО Павел Харитонович, р. в 1905 в с. Шиловка Зеньковского р-на Полтавской обл., рядо-

вой 237-го сп 69-й сд, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Комарино.

ГАНЗИН Иван Михайлович, сержант, погиб в 1944, похоронен на ст. Верейцы.

ГАРМАШЕВ Иван Ипатьевич, р. в 1922 на ст. Жарма Семипалатинской обл., майор 111-го оперативного отдела 69-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в г. Осиповичи по ул. Гармашева.

ГЕЦЕРЕВ Федор Касьянович, р. в 1914 в д. Хацковичи Чаусского р-на Могилевской обл., мл. лейтенант, командир взвода, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ГИКАЛОВ Николай Флорович, р. в 1924 в д. Белянка Шебекинского р-на Белгородской обл., рядовой, погиб 1.7.1944, похоронен в пос. Сосновый.

ГЛАЗКОВ Николай Иванович, р. в 1915 в с. Кривуша Вознесенского р-на Нижегородской обл., сержант, командир отделения 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ГЛАЗУН И.И., мл. сержант, погиб в 1944, похоронен в р.п. Елизово.

ГЛУХОВ Николай Степанович, р. в 1925 в с. Серповск Моршанского р-на Тамбовской обл., сержант, командир отделения 95-й тбр, погиб 30.6.1944, похоронен около д. Большая Горожа.

ГЛУХОВ Семен Михайлович, р. в 1918 в с. Новая Яксаровка Шемышейского р-на Пензенской обл., ст. сержант, командир отделения 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ГЛУШАК Иван Архипович, мл. сержант, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Брицаловичи.

ГОВОРОВ Иван Иванович, р. в 1926 на ст. Запрудовка Катав-Ивановского р-на Челябинской обл., мл. сержант, заряжающий 17-й гв. тбр, погиб 1.7.1944, похоронен на ст. Лапичи.

ГОЛЫШЕВ Вячеслав Пантелеевич, р. в 1922 в г. Владимир, мл. сержант, командир танка 17-й гв. тбр, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Лапичи.

ГОНЧАРОВ Алексей Васильевич, р. в 1901, капитан 210-го сп, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ГОРБАЧЕВ Леонид Иванович, р. в 1924 в д. Тюнино Рогнеданского р-на Брянской обл., мл. сержант, командир отделения 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ГОРБУНОВ Николай Павлович, р. в 1922 в с. Маршальск Тамбовской обл., ст. сержант, механик-водитель 95-й тбр, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Замошье.

ГОРЕНКО Виктор Васильевич, р. в 1922 в с. Монастырищи Ичнянского р-на Черниговской обл., ст. лейтенант, командир взвода 69-й сд, погиб 7.7.1944, похоронен в д. Новоселки.

ГОРЕСЛАВСКИЙ Степан Яковлевич, р. в 1906 в с. Азировка Поныровского р-на Курской обл., рядовой, орудийный номер 280-го гв. иптап, погиб 30.6.1944, похоронен в пос. Сосновый.

И.М.Гайдабрус.

П.Х.Галяченко.

И.И.Гармашев.

ГОРЛО Василий Семенович, р. в 1906 в г. Стародуб Брянской обл., рядовой 1320-го сп, погиб 28.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ГОРОДНОВ Михаил Ильич, р. в 1914 в г. Пенза, лейтенант 210-го сп, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ГОРШКОВ Виктор Григорьевич, мл. сержант, погиб в 1944, похоронен в р.п. Елизово.

ГОРЮНОВ Николай Сергеевич, ст. лейтенант, погиб в 1944, похоронен в д. Свислочь.

ГОСТАЛЬЦЕВ Алексей Михайлович, р. в 1925 в Удмуртии, мл. сержант, наводчик орудия 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ГОТАДЗЕ Илья Иванович, р. в 1907 в с. Куашхепт, Грузия, рядовой 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ГРЕКОВ Иван Степанович, р. в 1915 в с. Баландино Саратовской обл., старшина роты 766-го сп, погиб 27.6.1944, похоронен в д. Ленинская.

ГРИБЕНКО Василий Степанович, р. в 1914 в с. Ново-Донецк Читинской обл., мл. сержант 210-го сп, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ГУБАНИШЕВ Павел Александрович, р. в 1918 в с. Пачинки Большеберезниковского р-на, Мордовия, лейтенант, командир роты 17-й гв. тбр, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Лапичи.

ГУБЕНКО Иван Лукич, р. в 1919 в с. Пролетарка Черниговской обл., рядовой 982-го ап 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ГУЛЬ Василий Прокофьевич, р. в 1906 в д. Янжуловка Семеновского р-на Черниговской обл., рядовой 382-го сп 73-й сд, погиб 2.7.1944, похоронен на ст. Ясень.

ГУСАРЕВ Иван Иванович, майор, погиб в 1944, похоронен в д. Свислочь.

ГУСАРЕВИЧ Петр Семенович, р. в 1917, мл. сержант 210-го сп, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ГУСЕВ Леонид Павлович, р. в 1926 в г. Родники Ивановской обл., рядовой 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ДАВЕТЯН Акоп Аикович, р. в 1924 в с. Танагир Абовянского р-на, Армения, рядовой 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ДАВТЯН Возген Авакимович, р. в 1925 в Амасийском р-не, Армения, рядовой 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ДАВЫДЕНКО Владимир Степанович, р. в 1925 в Кривошеинском р-не Томской обл., сержант, заряжающий 17-й гв. тбр, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Лапичи.

ДАВЫДОВ Макар Иванович, рядовой, орудийный номер 1359-го мзап, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ДАНИЛОВ Аркадий Иванович, р. в 1926 в д. Фадьково Лухского р-на Ивановской обл., рядовой 1320-го сп 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ДЕМЕНТЬЕВ Григорий Прокофьевич, р. в 1925 в с. Токобацка Курской обл., мл. сержант, командир отделения 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ДЕМИДЕНКО Григорий Антонович, р. в 1917 в с. Белоцерковное Днепропетровской обл., рядовой, разведчик 458-го ап, погиб 27.6.1944, похоронен в д. Заболотье.

ДЕМИН Михаил Павлович, р. в 1914 в д. Клочки Ребрихинского р-на, Алтай, сержант 17-й гв. тбр, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Лапичи.

ДЕМЧЕНКО Владимир Петрович, р. в 1901 в Тульской обл., рядовой 1320-го сп 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ДЕМЧУК Сергей Павлович, р. в 1918 в Донецкой обл., погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ДЕНИСОВ Лукьян Алексеевич, рядовой, стрелок, умер от ран 30.6.1944, похоронен в д. Великий Бор.

ДЕСЯТЕРИК Фома Моисеевич, р. в 1903 в с. Могилев-2 Царичанского р-на Днепропетровской обл., рядовой 210-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ДЖАБРАИЛОВ Джаутр, р. в 1918 в с. Коммунизм, Узбекистан, рядовой 356-й сд, умер от ран, похоронен в р.п. Елизово.

ДЖУС Николай Никитович, рядовой, стрелок, умер от ран 26.6.1944, похоронен в д. Великий Бор.

ДЗАРОГАБОВ Глеб Лазаревич, лейтенант, погиб в 1944, похоронен на ст. Верейцы.

ДМИТРИЕНКО Тихон Андреевич, гв. сержант, погиб в 1944, похоронен в д. Лапичи.

ДОЛБНЯ Федор Григорьевич, р. в 1903 в с. Таймань Запорожской обл., рядовой 1320-го сп 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ДОМИНОВ Гадил Рахматулович, р. в 1926 в с. Орекис Веселки Оренбургской обл., рядовой, автоматчик 17-й гв. тбр, погиб 29.6.1944, похоронен около д. Лапичи.

ДОРОГАЙЦЕВ Николай Иванович, р. в 1925 в с. Лопатное Курской обл., рядовой, автоматчик 17-й гв. тбр, погиб 29.6.1944, похоронен около д. Лапичи.

ДОРОНИН Сергей Алексеевич, р. в 1919 в с. Чупраково Московской обл., ст. лейтенант, командир взвода, умер от ран 25.6.1944, похоронен в д. Великий Бор.

ДОРОХОВ Василий Николаевич, р. в 1924 на х. Бараново Солнцевского р-на Курской обл., сержант, зам. командира орудия 280-го гв. иптап, погиб 30.6.1944, похоронен в пос. Сосновый.

ДРАГА Михаил Яковлевич, рядовой, погиб в 1944, похоронен на ст. Верейцы.

ДРОБЫШЕВ Павел Егорович, р. в 1913 в с. Расташевка Верховского р-на Орловской обл., рядовой 392-го сп 73-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен на ст. Ясень.

ДУБРАВИН Михаил Константинович, р. в 1925 в д. Мачекеевка Нижегородской обл., ст. сержант, командир отделения связи 59-й пабр, погиб 1.7.1944, похоронен на ст. Ясень.

ДЬЯЧУК Яков Сергеевич, р. в 1919 в Спас-Деменском р-не Калужской обл., рядовой 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ДЫНКИН Александр Степанович, р. в 1903 в д. Зеновка Смоленской обл., рядовой 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ДЯТКОВ Дмитрий Петрович, рядовой, стрелок, умер от ран 25.6.1944, похоронен в д. Великий Бор.

ДЯТЛОВ Василий Поликарпович, р. в 1923 в Краснообзерском р-не Новосибирской обл., ефрейтор, радиотелефонист 280-го гв. иптап, погиб 30.6.1944, похоронен около д. Лапичи.

ЕВДОКИМОВ Николай Петрович, майор, погиб в 1944, похоронен в д. Свислочь.

ЕВСТЕГНЕЕВ Василий Иванович, р. в с. Б.Горка Тверской обл., капитан, командир батареи 32-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ЕГОВКИН Павел Кондратьевич, рядовой, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Брицаловичи.

ЕГОРОВ Григорий Иванович, р. в 1916 в г. Колпашево Томской обл., лейтенант, командир взвода 210-го сп, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ЕГОРОВ Константин Федорович, р. в 1916, лейтенант, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ЕЛИЗАРОВ Константин Федорович, р. в 1925 в с. Можарки Красноярского края, сержант, механик-водитель 17-й гв. тбр, похоронен в д. Лапичи.

ЕЛИСЕЕВ Николай Иванович, р. в 1925 в д. Дмитриевка Приволжского р-на Самарской обл., мл. сержант, автоматчик 95-й тбр, погиб 30.6.1944, похоронен около д. Большая Горожа.

ЕРМАКОВ Николай Михайлович, р. в 1924 в д. Шелестово Тульской обл., сержант, командир отделения 82-й сд, умер от ран 30.6.1944 в д. Свислочь.

ЕРМАКОВ Павел Иванович, р. в 1916 в п. Круглик Воронежской обл., лейтенант, командир взвода 250-го сп 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ЕРМАЛАЕВ Алексей Андреевич, р. в 1911 в г. Москва, капитан 210-го сп 82-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ЕФИМОВ Владимир Васильевич, р. в д. Зимница Самаркандской обл., Узбекистан, рядовой, п/п 56330, умер от ран 14.7.1944, похоронен в г. Осиповичи по ул. Крупской.

ЖАЙКАНОВ Дементий Амангалиевич, р. в 1918 в Оренбургской обл., ст. лейтенант 210-го сп, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ЖАРОВ Василий Михайлович, рядовой, орудийный номер 1359-го мзап, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ЖДАНОВ Михаил Петрович, р. в 1924 в д. Миски Нижнетавдинского р-на Тюменской обл., сержант, командир отделения 53-го ск, погиб 28.6.1944, похоронен в д. Верейцы.

ЖОРОВ Иван Никитович, р. в 1914 в с. Медвеца Орловской обл., рядовой 1320-го сп 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ЖУРАВЛЕВ Илларион Антонович, р. в 1907 в с. Зогорье Орловской обл., ефрейтор 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ЖУРОВ Анатолий Николаевич, р. в г. Тверь, капитан, начальник разведки 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ЗАГОРОДНИЙ Кузьма Андреевич, рядовой, погиб в 1944, похоронен на ст. Верейцы.

ЗАГРЕБИН Николай Иванович, р. в 1894 в Мошковском р-не Новосибирской обл., сержант, орудийный номер 1359-го мзап, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ЗАИКИН Петр Михайлович, р. в 1907 в Луганской обл., мл. сержант 82-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ЗАКИРОВ Дуруль, р. в 1903 в Узбекистане, рядовой 1320-го сп 414-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ЗАЛЫГИН Василий Яковлевич, ст. сержант, погиб в 1944, похоронен в д. Погорелое.

ЗАПОРОЖСКИЙ Иван Михайлович, мл. сержант, погиб в 1944, похоронен на ст. Верейцы.

ЗАРАБОВ Шароп, р. в 1908 в колхозе имени Молотова Хатлонской обл., Таджикистан, рядовой 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ЗАРИТОВСКИЙ Николай Федорович, ст. сержант, погиб при катастрофе бронепоезда, похоронен в г. Осиповичи по ул. Крупской.

К.А.Загородний.

И.М.Запорожский.

ЗАСТЕБА Владимир Павлович, р. в 1920 в Кировоградской обл., капитан 210-го сп 82-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ЗАСТРОЖАНОВ Алексей Николаевич, р. в 1924 в д. Девицк Семилукского р-на Воронежской обл., ст. сержант, командир отделения 755-го сп, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Малая Горожа.

ЗАХАРОВ Александр Андреевич, р. в 1923 в с. Юровка Пензенской обл., мл. лейтенант, командир взвода 17-й гв. тбр, погиб 30.6.1944 около д. Лапичи.

ЗАХАРОВ Иван Андреевич, р. в 1918 в с. Урюпино, Алтай, рядовой 616-го сп 194-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Замошье.

ЗАХОВАЕВ Михаил Филиппович, р. в 1924 в д. Ильинка Красноярского края, сержант, заряжающий 17-й гв. тбр, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Лапичи.

ЗВЯГЕНЦЕВ Степан Дмитриевич, р. в 1915 в г. Кашира Московской обл., рядовой 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ЗЕЛЕНКОВ Василий Николаевич, р. в 1926 в г. Родники Ивановской обл., рядовой 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ЗЕЛЕНСКИЙ Александр Никифорович, р. в 1912 в с. Малые Бурки Недригайловского р-на Сумской обл., рядовой 382-го сп, погиб 2.7.1944, похоронен на ст. Ясень.

ЗЕНКОВ Федор Акимович, р. в 1917 в д. Кохановo Ярцевского р-на Смоленской обл., сержант, командир отделения 616-го сп 194-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Замошье.

ЗИМИН Михаил Михайлович, р. в 1914 в г. Ступино Ступинского р-на Московской обл., мл. сержант, зам. командира орудия 1359-го мзап, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ЗИМУШИН Гурий Гурьевич, рядовой, умер от ран 3.12.1944, похоронен в г. Осиповичи.

ЗИНОВЬЕВ Сергей Федорович, р. в 1926 в г. Москва, ефрейтор 1320-го сп 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ЗМЕЕВ Иван Филиппович, р. в 1925 в Тасеевском р-не Красноярского края, ст. сержант, радист 23-й тбр, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ЗОЛОТУХИН Алексей Федорович, р. в 1915 в с. Купези Воткинского р-на, Удмуртия, сержант, командир отделения 755-го сп, погиб 27.6.1944, похоронен в д. Ленинская.

ЗУБКОВ Гавриил Степанович, погиб в бою, похоронен в д. Лапичи.

ЗЯБЛИКОВ Дмитрий Андреевич, р. в г. Ходжент, Таджикистан, рядовой 668-го ап, погиб 2.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ИВАНИДЗЕ Лаврентий Павлович, р. в 1899 в с. Тадеш Аспиндзского р-на, Грузия, рядовой 1320-го сп 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ИВАНОВ Алексей Григорьевич, р. в 1921 в Московской обл., рядовой 1320-го сп 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ИВАНОВ Григорий Семенович, р. в 1923 в с. Семеницево Тверской обл., ст. сержант, командир орудия 17-й гв. тбр, погиб 30.6.1944 около д. Озерище.

ИВАНОВ Иван Афанасьевич, р. в 1919 в г. Нижний Тагил Свердловской обл., сержант, заряжающий 17-й гв. тбр, пропал без вести в д. Лапичи.

ИВАНОВ Никита Терентьевич, рядовой, умер от ран 2.12.1944, похоронен в г. Осиповичи по ул. Крупской.

ИВАНОВ Николай Максимович, р. в 1926 в г. Москва, ефрейтор, пулеметчик 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ИВЧЕНКО Николай Федорович, р. в 1922, ст. лейтенант 210-го сп, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ИГАШКИН Валентин Степанович, р. в 1916 в г. Грозный, Чечня, лейтенант, командир роты, погиб 27.6.1944, похоронен в д. Великий Бор.

ИЗОТОВ Дмитрий Никитич, р. в д. Масальск Верховского р-на Орловской обл., лейтенант 15-й гв. тбр, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Цель.

ИЛЬИЧЕНКО Петр Васильевич, р. в 1903 в с. Жатково Киевской обл., рядовой, связист 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ИЛЬЮК Андрей Артемович, р. в 1903 в с. Матеевка Ровенской обл., рядовой 616-го сп, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Большая Горожа.

ИНКИН Владимир Васильевич, р. в 1904, рядовой 795-го ап 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ИСКРА Александр Тихонович, р. в 1925 в с. Поповка Конотопского р-на Сумской обл., ефрейтор, зам. наводчика 280-го гв. иптап, погиб 30.6.1944, похоронен в пос. Сосновый.

ИСМАИЛОВ Гапур, р. в 1913 в г. Коканд Ферганской обл., рядовой 755-го сп 217-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен около д. Малая Горожа.

ИСМУХАНОВ Амагали, р. в 1915 в г. Атырау, Казахстан, мл. сержант, командир отделения 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ИСОКОВ Георгий Кузьмич, р. в 1913 в с. Савгавань Приморского края, мл. сержант, командир отделения 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ИСХАКОВ Аюп Исхакович, р. в 1910 в ауле Советские Кулбисы Тельманского р-на Ташаузской обл., Туркменистан, лейтенант, командир взвода 250-го сп 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

КАЗАНЦЕВ Александр Михайлович, р. в 1924, гв. сержант, командир отделения 95-й тбр, погиб в бою 30.6.1944, похоронен около д. Большая Горожа.

КАЗАНЦЕВ Сергей Андреевич, р. в 1919 в Старобелокуровском сельсовете Алтайского р-на, Алтай, гв. сержант, зам. командира орудия 280-го гв. иптап, погиб 30.6.1944, похоронен на ст. Лапичи.

КАЛАССОВСКИЙ Михаил Антонович, рядовой, погиб в 1944, похоронен на ст. Верейцы.

КАЛАШНИКОВ Михаил Миронович, р. в 1907 в с. Шигордай Мухоршибирского р-на, Бурятия, мл. сержант, командир отделения 82-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

КАМУШЕВ Даниил Иванович, р. в 1926 в с. Савино Угличского р-на Ярославской обл., рядовой 82-й сд, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

КАМЫНИН Николай Семенович, р. в 1903 в с Красноярское Илекского р-на Оренбургской обл., ст. сержант, командир разведывательного отделения 56-й пабр, погиб 30.6.1944, похоронен около г. Осиповичи.

КАПАНИИ Иван Иванович, ст. сержант, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Брицаловичи.

КАПУСТИН Евгений Петрович, р. в 1924 в г. Ижевск, Удмуртия, рядовой, разведчик 82-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

КАПУСТИН Федор Семенович, рядовой, погиб в 1944, похоронен в д. Свислочь.

КАРАВАШКИН Виктор Павлович, р. в 1924 в д. Казиха Спировского р-на Тверской обл., гв. сержант, командир отделения автоматчиков 17-й гв. тбр, погиб 30.6.1944, похоронен около д. Лапичи.

КАРАХАНЯН Гагик Багратаевич, р. в 1925 в с. Шагат Сисианского р-на, Армения, рядовой 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

КАСТОРНОЙ Михаил Михайлович, рядовой, погиб 23.7.1944, похоронен в г. Осиповичи по ул. Крупской.

КАТЕРИНИН Григорий Антонович, р. в с. Криворожное Воронежской обл., рядовой 120-го сп, погиб 3.7.1944, похоронен в д. Побоковичи.

КАЧИН Иван Иванович, р. в 1919 в с. Белая Речка Кабанского р-на, Бурятия, лейтенант, командир взвода 250-го сп 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

КАЧУСОВ Иван Матвеевич, р. в 1924 в Сухоложском р-не Свердловской обл., рядовой 331-го сп 96-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен на ст. Верейцы.

КВАСОВ Евгений Емельянович, р. в 1919, рядовой, погиб 11.3.1943, похоронен в братской могиле в д. Лозовое.

КЕЗИК Иван Константинович, сержант, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Брицаловичи.

КИДЯРОВ Александр Васильевич, р. в 1926 в с. Пройкино Сорочинского р-на Оренбургской обл., рядовой, погиб 29.6.1944, похоронен около д. Лапичи.

КИЗИЛОВ Василий Иванович, р. в 1907 в д. Глазуновка Курской обл., рядовой, ст. телефонист 906-го обс, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Вирков.

КИРДУН Даниил Трофимович, кавалерист, погиб в 1941, похоронен в д. Крынка.

КИРЕЕВ Владимир Константинович, р. в 1922 в д. Зимница Рославльского р-на Смоленской обл., ст. сержант, командир отделения 556-го сп 169-й сд, умер от ран 13.7.1944, похоронен в г. Осиповичи по ул. Крупской.

КИРЖИМАНОВ Владимир Михайлович, рядовой, погиб в сентябре 1943, похоронен в г. Осиповичи по ул. Крупской.

КИСЕЛЕВ Юрий Иванович, р. в 1925 в г. Тейково Ивановской обл., сержант 362-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Слобода.

КИСТЕНЬ Игнат Павлович, р. в 1919 в д. Кистенево Качугского р-на Иркутской обл., лейтенант, командир взвода 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

КИТАЕВ Василий Дмитриевич, рядовой, умер от ран 2.7.1944, похоронен в г. Осиповичи по ул. Крупской.

КИЧИГИН Прокофий Дмитриевич, р. в 1905 в Б.Тифинском сельсовете Омской обл., рядовой, снайпер 37-й гв. сд, погиб 23.6.1944, похоронен в г. Осиповичи.

КИЯК Тимофей Емельянович, р. в 1908 на х. Антоновка Солонянского р-на Днепропетровской обл., рядовой 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

КЛИМЕНКО Лидия Михайловна, р. в 1925 в с. Янковка Сумской обл., рядовая, телефонистка 82-й сд, погибла 30.6.1944, похоронена в р.п. Елизово.

КЛИМЕНКО Николай Иванович, р. в 1914 в с. Михайловка Венгеровского р-на Новосибирской обл., ст. лейтенант, зам. командира батальона по политчасти 1324-го сп 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

КЛИМКО Алексей Ефимович, мл. сержант, погиб в 1944, похоронен в д. Свислочь.

КЛИМОВ Василий Александрович, ст. сержант, погиб в 1944, похоронен в д. Свислочь.

КЛОЧКО Алексей Ефимович, р. в 1909 в д. Митяха Красногорского р-на Брянской обл., мл. сержант, командир отделения 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

КЛОЧКОВ Михаил Ефимович, р. в 1920 в д. Уд Шацкого р-на Рязанской обл., лейтенант, командир взвода 108-й тбр, погиб 28.6.1944, похоронен в д. Заболотье.

КОВАЛЕВ Виктор Абрамович, р. в 1910 в г. Самара, сержант, электромеханик 180-й гбр, умер от ран 6.7.1944, похоронен в г. Осиповичи.

КОВАЛЕВ Федор Васильевич, р. в 1923 в Гришекском сельсовете, Алтай, сержант, повар 755-го сп 217-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен около д. Малая Горожа.

КОВАЛЕНКО Михаил Яковлевич, рядовой, погиб в 1944, похоронен в д. Лапичи.

КОЖЕМЯКИН Федор Осипович, р. в 1904 в Светлогорском р-не Гомельской обл., рядовой, снайпер 37-й гв. сд, погиб 24.6.1944, похоронен в г. Осиповичи.

КОЗЛОВ Сергей Дмитриевич, р. в 1915 в д. Гавриловка, Мордовия, сержант, механик-водитель 17-й гв. тбр, погиб 1.7.1944, похоронен на ст. Лапичи.

КОЗЫРЕВ Георгий Ильич, р. в 1914 в Пеновском р-не Тверской обл., ст. лейтенант, командир роты 1324-го сп 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

КОКШАРОВ Павел Яковлевич, р. в 1917 в с. Богородское Октябрьского р-на Пермской обл., мл. сержант 82-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

КОЛАЧЕВ Василий Макарович, р. в 1923 на х. Сидцовский, Алтай, старшина 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

КОЛЕСНИКОВ Борис Александрович, р. в 1925 в Акмолинской обл., Казахстан, ефрейтор 82-й сд, погиб в 1944, похоронен в р.п. Елизово.

КОЛЕСОВ Василий Иванович, р. в 1924 в Воронежской обл., ст. сержант 11-й сбр, погиб 4.7.1944, похоронен в д. Дричин.

КОЛОБКОВ Иван Иванович, р. в 1924 в д. Черneево Тверской обл., гв. мл. лейтенант, командир танка 17-й гв. тбр, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Цель.

КОЛОМОЕЦ Василий Степанович, р. в 1926 в Лысогорском р-не Саратовской обл., рядовой, заряжающий 17-й гв. тбр, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Лапичи.

КОЛОХМАТОВ Александр Михайлович, р. в 1926 в с. Тюхтат Курагинского р-на Красноярского края, рядовой 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

КОЛОЦУК Александр Камилович, р. в 1925 на ст. Дермидокановка Вяземского р-на Хабаровского края, рядовой 82-й сд, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

КОЛТУШИН Валентин Николаевич, р. в 1926 в г. Углич Ярославской обл., рядовой 82-й сд, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

КОЛУПАЕВ Николай Михайлович, рядовой, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Брицаловичи.

КОЛЧЕЕВ Виктор Сергеевич, р. в 1926 в с. Три Озера, Азербайджан, рядовой 1320-го сп, погиб 28.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

КОМАГОРЦЕВ Леонид Герасимович, р. в 1914 на ст. Шилка Читинской обл., сержант 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

КОМАРОВА Лидия Николаевна, р. в г. Сычевка Смоленской обл., партизанка, умерла от ран 8.7.1944, похоронена в г. Осиповичи по ул. Крупской.

КОМОЛОВ Ханыерий Хелиетдинович, р. в 1923 в с. Кузинистово Мензелинского р-на, Татарстан, мл. лейтенант, командир танка 23-й гв. тбр, погиб 8.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

КОНОНОВ Анатолий Александрович, р. в 1910 в г. Сватово Луганской обл., рядовой, наводчик орудия 75-й лабр, погиб 30.6.1944, похоронен около г. Осиповичи.

КОНОЧКО Алексей Ефимович, мл. сержант, погиб в 1944, похоронен в д. Свислочь.

КОНЫШЕВ Василий Макарович, р. в 1915 в Юрченском р-не Омской обл., лейтенант, командир роты 250-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

КОНЮХОВ Иван Васильевич, р. в 1920 в д. Дыбкино Тамбовской обл., рядовой, командир орудия 1359-го мзап, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

КОРЕНЕЦ Павел Михайлович, р. в 1907 в д. Тынное Сарненского р-на Ровенской обл., рядовой 766-го сп, погиб 27.6.1944, похоронен в д. Ленинская.

КОРЗИН Степан Матвеевич, р. в с. Дубровка Нижегородской обл., рядовой, помощник наводчика орудия 95-й тбр, погиб в бою 30.6.1944, похоронен около д. Большая Горожа.

КОРКИН Алексей Васильевич, р. в 1925 в г. Искитим Новосибирской обл., сержант, командир орудия 17-й гв. тбр, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Лапичи.

КОРНЕЕВ Михаил Прокофьевич, р. в 1925 в д. Борок Демидовского р-на Смоленской обл., мл. сержант, командир отделения 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

КОРОБЕЙНИКОВ Павел Васильевич, р. в 1924 в д. Язовое Тальменского р-на, Алтай, рядовой 616-го сп, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Замошье.

КОРОВАШКИН Виктор Александрович, гв. мл. сержант, погиб в 1944, похоронен в д. Лапичи.

КОРОЛЕВ Иван Семенович, р. в 1905 в Челябинской обл., рядовой, связист 1208-го сп, погиб 4.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

КОРОТКОВ Владимир Семенович, р. в 1925 в г. Москва, ефрейтор 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

КОРОТКОВ Николай Андреевич, р. в 1926 в с. Самарское Переволоцкого р-на Оренбургской обл., гв. рядовой, автоматчик 17-й гв. тбр, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Лапичи.

КОРОТКОВ Николай Сергеевич, р. в 1922 в д. Бобровка Кировского р-на Южно-Казахстанской обл., гв. ст. сержант, командир орудия 16-й гв. тбр, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Ясенец.

КОРЯЖКИН Александр Николаевич, р. в 1911 в с. Стремилово Воскресенского р-на Московской обл., ефрейтор, ст. писарь 75-й лабр, погиб 30.6.1944, похоронен около г. Осиповичи.

КОСОВ Григорий Федорович, сержант, погиб в 1944, похоронен в д. Свислочь.

КОСОЛАПОВ Александр Николаевич, р. в г. Ядрин, Чувашия, мл. сержант, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Брицаловичи.

КОСТИН Анатолий Павлович, р. в 1925 в г. Почеп Брянской обл., рядовой 755-го сп 217-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Замошье.

КОСТИН Иван Алексеевич, р. в 1925 в с. Бодгарин Воронежской обл., ст. сержант, командир отделения 413-й сд, погиб 28.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

КОСТЮЧЕНКО Федор Иванович, р. в 1910 в с. Кобылкино Глушковского р-на Курской обл., рядовой 132-го сп, похоронен в д. Свислочь.

КОТЕЛЬНИКОВ Алексей Иванович, сержант, п/п 73770, погиб 1.8.1944, похоронен в пос. Сосновый.

КОТЕНКОВ Кирилл Логинович, р. в 1905 в с. Вожи, Татарстан, сержант, командир отделения 69-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в г. Осиповичи.

КОТЫШЕВ Петр Павлович, рядовой, погиб 18.9.1945, похоронен в г. Осиповичи по ул. Крупской.

КОЧЕРГА Григорий Васильевич, р. в 1923 в с. Красимовка Бахмачского р-на Черниговской обл., рядовой, сапер 10-го исб, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Татарка.

КОЧКАРОВ Ельбаш, р. в 1904 в с. Караколпак Андижанского р-на Андижанской обл., Узбекистан, рядовой 755-го сп 217-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Малая Горожа.

КРАВЧЕНКО Григорий Иванович, р. в 1919 в с. Воеводское, Алтай, гв. мл. лейтенант, командир танка 17-й гв. тбр, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Цель.

КРАПИВИН Петр Иванович, р. в 1922 в с. Бродоколман Челябинской обл., лейтенант, командир взвода 601-го сп 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

КРАСНИКОВ Иван Григорьевич, рядовой, погиб в 1944, похоронен на ст. Верейцы.

КРАСНОВ Василий Григорьевич, р. в 1910 в Тавдинском р-не Свердловской обл., мл. лейтенант, командир взвода связи 601-го сп 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

КРИВКО Иван Андреевич, р. в 1910 в с. Свирны Владимирецкого р-на Ровенской обл., рядовой 282-го сп 73-й сд, погиб 2.7.1944, похоронен в р.п. Татарка.

КРИВОВ Иван Сергеевич, р. в 1920 в д. Трусово Талдомского р-на Московской обл., ст. сержант, радист 616-го сп 194-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Замошье.

КРИШТАЛЬ Иван Николаевич, р. в 1913 в г. Орджоникидзе Днепропетровской обл., ст. сержант, командир отделения 83-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

КРЫЛОВ Никита Сергеевич, р. в 1916 в д. Пушец Орловского р-на Орловской обл., рядовой, зам. командира отделения 8-й мсбр 9-го тк, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

КУГАКОВ Иван Никифорович, р. в 1923, рядовой, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

КУДИЯРОВ Александр Васильевич, гв. рядовой, погиб в 1944, похоронен в д. Лапичи.

КУЗНЕЦОВ Иван Васильевич, р. в 1921 в Нанайском р-не Хабаровского края, мл. сержант, командир отделения 1320-го сп 413-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

КУЗНЕЦОВ Леонид Семенович, р. в 1925 в с. Кузьмино-Гать Тамбовского р-на Тамбовской обл., мл. сержант, командир отделения 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

КУЗНЕЦОВ Николай Иванович, р. в 1926 в г. Москва, ефрейтор 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

КУЗЬМИН Георгий Михайлович, р. в 1918 в Гороховском сельсовете Киренского р-на Иркутской обл., рядовой, орудийный номер 321-го сп, погиб 29.6.1944, похоронен в г. Осиповичи.

КУЗЬМИН Григорий Кузьмич, рядовой, погиб в 1944, похоронен в д. Свислочь.

КУЗЬМИН Иван Кузьмич, лейтенант, погиб в 1944, похоронен в д. Свислочь.

КУЗЬМИН Сергей Михайлович, р. в 1918, рядовой, погиб 28.6.1944, похоронен в г. Осиповичи.

КУЗЬМИЧ Григорий Кузьмич, р. в 1907 в п. Каршанский Аликовского р-на, Чувашия, рядовой 1320-го сп 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

КУКИН Виктор Филиппович, рядовой, погиб в 1944, похоронен в д. Свислочь.

КУКЛЕНКО Николай Ильич, р. в 1925 в г. Воронеж, рядовой, механик-водитель 23-й тбр, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Большая Горожа.

КУЛЬКОВ Василий Петрович, р. в 1924 в г. Москва, рядовой 210-го сп, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Свислочь.

КУЛЮДО Иван Емельянович, рядовой, погиб в 1944, похоронен на ст. Верейцы.

КУЛЯДА Иван Емельянович, р. в 1906 в с. Будо-Карецкая Поныровского р-на Курской обл., рядовой 331-го сп 96-й сд, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

КУПКАНОВ Хусаин, р. в 1924 в с. Алтай Катон-карагайского р-на Восточно-Казахстанской обл., мл. сержант, командир отделения 82-й сд, умер от ран 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

КУПОНКОВ Михаил Иванович, р. в 1921 в с. Ново-Никольское Старооскольского р-на Тамбовской обл., ст. лейтенант, командир взвода 17-й гв. тбр, погиб 30.6.1944, похоронен около д. Лапичи.

КУПЧЕНКО Феликс Григорьевич, р. в 1902 в совхозе «Чемакинец» Барвенковского р-на Харьковской обл., рядовой, тракторист 59-й пабр, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Ясень.

КУРАМАЕВ Абдукасым, р. в 1897 в Джалилабадском р-не, Азербайджан, рядовой 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

КУРГАН Василий Дмитриевич, р. в 1909 в с. Колюжицы Сребнянского р-на Черниговской обл., гв. сержант, орудийный номер 280-го гв. иптап, погиб 30.6.1944, похоронен в пос. Сосновый.

КУРОПАТКИН Максим Архипович, р. в 1909 в с. Алмах Фрунзенского р-на, Кыргызстан, рядовой 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

КУСОВ Иван Иванович, р. в 1911 в с. Ширингуши, Мордовия, сержант, командир отделения 755-го сп 217-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Малая Горожа.

КУТБАЕВ Ракиш, р. в 1913 в Кыргызстане, ефрейтор, орудийный номер 37-й сд, погиб 5.7.1944, похоронен за 65 км от Бобруйска.

КУЧАКОВ Иван Никифорович, рядовой, погиб в 1944, похоронен в р.п. Елизово.

КУЧУРАН Иосиф Михайлович, р. в 1906 в Комаричском р-не Брянской обл., рядовой 331-го сп 96-й сд, погиб 2.7.1944, похоронен около д. Прудок.

КУШНЕР Сергей Климентьевич, р. в 1914 в с. Поконь Гордеевского р-на Брянской обл., рядовой 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ЛАВРИНОВ Сергей Иванович, р. в 1923 в с. В.-Шаронай Оловянинского р-на Читинской обл., гв. рядовой 17-й гв. тбр, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Лапичи.

ЛАВРОВ Иван Федорович, р. в 1895, рядовой, шофер 237-го тп, погиб 8.7.1944, похоронен в д. Верхи.

ЛАВРУХИН Моин Федорович, рядовой, погиб 23.3.1943, похоронен в г. Осиповичи по ул. Крупской.

ЛАЗАРЕВ Иван Петрович, р. в 1922 в с. Голотеп Ичалковского р-на, Мордовия, лейтенант, командир взвода пабр, погиб 30.6.1944, похоронен около г. Осиповичи.

ЛАЗАРЕВ Михаил Алексеевич, р. в 1926 в с. Бенурмет Абдулинского р-на Оренбургской обл., рядовой, автоматчик 17-й гв. тбр, погиб 30.6.1944, похоронен около д. Лапичи.

ЛАПОЧКИН Яков Григорьевич, р. в 1925 в п. Успенский Брянского р-на Брянской обл., рядовой 82-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ЛАРИН Иван Михайлович, р. в 1926 в с. Алексеевка Переволоцкого р-на Оренбургской обл., гв. рядовой, пулеметчик 17-й гв. тбр, погиб 30.6.1944, похоронен около д. Лапичи.

ЛАТЫШЕВ Анатолий Александрович, р. в 1925 в с. Хамутово Иркутского р-на Иркутской обл., рядовой, разведчик 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ЛАТЫШЕВ Геннадий Федорович, р. в 1924 в д. Новая Переславского р-на Ярославской обл., рядовой, орудийный номер 82-й сд, погиб 2.7.1944, похоронен в д. Красное.

ЛЕВИН Моисей Абрамович, р. в 1923 в г.п. Усть-Уда Усть-Удинского р-на Иркутской обл., гв. ст. механик-водитель 17-й гв. тбр, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Лапичи.

ЛЕВЧЕНКО Дорофей Тимофеевич, р. 18.11.1911 в с. Пасуховка Уманского р-на Черкасской обл., капитан, командир ср, погиб в 1941, похоронен в д. Свислочь.

ЛЕОНОВ Анатолий Федорович, р. в 1926 в д. Щульчино Тамбовской обл., ефрейтор 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ЛИВЕР Дмитрий Николаевич, р. в 1900 в Вяземском р-не Хабаровского края, рядовой 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ЛИПИНОВСКИЙ Петр Егорович, гв. рядовой, погиб в 1944, похоронен в д. Лапичи.

ЛИТВИНЕНКО Борис Георгиевич, р. в 1921 в г. Ейск Краснодарского края, ст. лейтенант 210-го сп 82-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ЛИТВИНОВ Илларион Афанасьевич, гв. лейтенант, погиб в 1944, похоронен в д. Лапичи.

ЛИХОБАБИН Терентий Николаевич, р. в 1901 в с. Штыревк Ленинского р-на Северо-Казахстанской обл., рядовой 331-го сп 96-й сд, погиб 29.6.1944, похоронен около д. Прудок.

ЛОБОВ Сергей Александрович, р. в 1916 в д. Васниво Московской обл., рядовой 795-го ап 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ЛОСЕВ Владимир Петрович, р. в 1919 в д. Ордовка Смоленской обл., ст. сержант, командир отделения 413-й сд, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ЛОХОВИЦКИЙ Иван Степанович, р. в 1908 в г. Харьков, сержант, командир отделения 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ЛУАНДИН Куприян Андреевич, р. в 1910 в д. Шевцово Алапаевского р-на Свердловской обл., рядовой, шофер 75-й лабр, погиб 7.7.1944, похоронен около г. Осиповичи.

ЛУКАШЕНОК Владимир Матвеевич, р. в 1926, ефрейтор 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ЛУКАШИН Владимир Захарович, р. в 1925 в Мордовии, рядовой, радист 59-й пабр, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Ясень.

ЛУКОВ Анатолий Федорович, р. в 1920, лейтенант 210-го сп 82-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ЛУКЬЯНОВ Пантелеймон Иванович, р. в 1915 в д. Деметниково Слободо-Туринского р-на Свердловской обл., сержант, командир отделения 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ЛУТЧЕНКОВ Степан Васильевич, р. в 1902, майор 210-го сп, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ЛЯЛЮШКИН Дмитрий Павлович, р. в 1928 в д. Остров Вилегодского р-на Архангельской обл., сержант, телефонист 1311-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ЛЯПУСТИН Александр Владимирович, р. в 1915 в г. Свободный Амурской обл., лейтенант, командир взвода 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ЛЯХ Николай Иванович, р. в 1922 в с. Крупнец Шосткинского р-на Сумской обл., рядовой 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ЛЯШОВ Тихон Яковлевич, р. в 1918, погиб в 1941, похоронен в д. Свислочь.

МАВРЫЧЕВ Федор Павлович, р. в 1914, сержант, заведующий складами горюче-смазочных материалов 1359-го мзап, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

МАГАМЕДОВ Абакар Абдулаевич, гв. сержант, умер от ран 6.3.1945, похоронен в г. Осиповичи по ул. Крупской.

МАДАТОВ Николай Васильевич, рядовой, погиб в 1944, похоронен в р.п. Елизово.

МАЗУРЕНКО Григорий Иванович, р. в 1923 в Гомельской обл., рядовой 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

МАЙБОРОДА Николай Иванович, р. в 1922 в с. Катериновка Белопольского р-на Сумской обл., рядовой 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

МАКАРОВ Иван Егорович, р. в 1924 в д. 1-я Новоселовка Верхопенского сельсовета Ивнянского р-на Белгородской обл., ефрейтор, зам. командира пулеметного отделения 297-го зап, погиб 30.6.1944, похоронен около г. Осиповичи.

МАКАРОВ Николай Иванович, ст. лейтенант, погиб в 1944, похоронен в д. Свислочь.

МАКСИМЕНКО Степан Родионович, р. в 1922 в с. Кайтоновка Радомышльского р-на Житомирской обл., старшина 755-го сп 217-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен около д. Малая Горожа.

МАКСИМОВ Василий Андреевич, р. в 1903 в г. Озеры Московской обл., рядовой 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

МАКСИМОВ Леонид Алексеевич, р. в 1923, Крутинский р-н Омской обл., ст. лейтенант, командир взвода 118-го гв. сп 37-й гв. сд, погиб 28.6.1944, похоронен в г. Осиповичи.

МАКУШЕНКО Илья Степанович, р. в 1898 в с. Вторая Лозовая Харьковской обл., рядовой, умер от ран 4.7.1944, похоронен в д. Липень.

МАЛАШ Василий Федорович, р. в 1913, сержант, командир пулеметного отделения 1359-го мкп, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

МАЛОРОД Петр Иванович, р. в 1901 в с. Нехайки Котелевского р-на Полтавской обл., сержант, писарь штаба 75-й лабр, погиб 30.6.1944, похоронен на ст. Верейцы.

МАМЕДОВ Гасан Гасанович, р. в 1925 в с. Чекичи Агдашского р-на, Азербайджан, рядовой 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

МАНЧЕНКО Г.А., лейтенант, его жена и сын погибли в 1941, похоронен в д. Радутичи.

МАРКИН Виктор Егорович, р. в 1926 в г. Москва, ефрейтор 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

МАРКОВ В.И., р. в 1919, погиб в 1944, похоронен в д. Липень.

МАРКОВ Иван Васильевич, р. в 1906 в г. Санкт-Петербург, мл. лейтенант, командир взвода 601-го сп 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

МАРТЫНОВ Трофим Силантьевич, р. в 1924 в с. Касурка, Башкирия, 1320-й сп 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

МАСЛОВ Петр Александрович, р. в 1926 в с. Семеновка Гороховецкого р-на Владимирской обл., рядовой 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

МАСЯКИН Петр Алексеевич, р. в 1910 в Тюкалинском р-не Омской обл., ефрейтор, командир орудия 982-го ап, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

МАШЕДОС Гасан Гасанович, рядовой, погиб в 1944, похоронен в д. Свислочь.

МЕДВЕДЕВ Федор Петрович, р. в 1924 в г. Шумерля, Чувашия, ст. сержант, механик-водитель 23-й тбр, погиб в 1944, похоронен в р.п. Елизово.

МЕЖЛУМЯН Александр Аганесович, р. в 1918 в с. Талиши Мардакертского р-на, Азербайджан, ст. сержант, командир отделения 1359-го мзап, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

МЕЛЬНИКОВ Всеволод Леонидович, р. в 1922 в г. Лысково Нижегородской обл., лейтенант, командир десантного взвода 95-й тбр, погиб 30.6.1944, похоронен около д. Большая Горожа.

МЕЛЬНИКОВ Федор Устинович, сержант, стрелок, умер от ран 27.6.1944, похоронен в д. Великий Бор.

МЕРКУЛОВ Михаил Иванович, р. в 1925 в д. Еремино Гомельского р-на Гомельской обл., рядовой 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

МЕРОБАШВИЛИ Вано Дайлович, р. в 1899 в с. Нагибей, Грузия, рядовой 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

МЕФЕД Константин Иванович, р. в 1913 в д. Городище Погарского р-на Брянской обл., рядовой 10-го исб, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Татарка.

МИКИРТИЧАН Юрий Сергеевич, р. в 1925 в г. Мары, Туркменистан, курсант отдельной учебной роты 69-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в г. Осиповичи.

МИЛОВЗОРОВ Константин Владимирович, р. в 1905 в Пушкинском р-не Московской обл., мл. сержант, орудийный номер, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

МИРОНЦЕВ Алексей Егорович, р. в 1924 в г. Баку, Азербайджан, рядовой 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

МИРОШНИКОВ Петр Кузьмич, р. в 1924 в г. Алма-Ата, Казахстан, ефрейтор, разведчик 280-го ап, умер от ран 7.7.1944, похоронен в г. Осиповичи.

МИРОШНИЧЕНКО Иван Владимирович, р. в 1906 в с. Котельников Глубоковского р-на Восточно-Казахстанской обл., ст. лейтенант, командир взвода 109-го осб, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Большая Горожа.

МИХАЙЛЕНКО Павел Иванович, р. в 1895 в с. Большинка Ростовской обл., сержант, шофер 75-й лабр, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Татарка.

МИХАЙЛОВ Андрей Павлович, рядовой, погиб в 1944, похоронен в д. Свислочь.

МИХАЙЛОВ Владимир Михайлович, р. в 1911 в Ленинградской обл., ст. сержант, командир отделения 95-й тбр, погиб 30.6.1944, похоронен около д. Большая Горожа.

Н.Г.Молчан.

МИХАЙЛОВ Кузьма Васильевич, р. в 1924 в Качугском р-не Иркутской обл., рядовой, автоматчик 95-й тбр, погиб 30.6.1944, похоронен около д. Большая Горожа.

МИХАЙЛОВ Матвей Михайлович, р. в 1906 в д. Индерги Янтиковского р-на, Чувашия, сержант, командир взвода 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

МИХАЛЕВИЧ Архип Фомич, р. в 1908, рядовой, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Брицаловичи.

МИЩЕНКО Григорий Михайлович, р. в 1916 в г.п. Балаганск Иркутской обл., рядовой, орудийный номер 118-го ап, погиб 30.6.1944, похоронен в г. Осиповичи по ул. Крупской.

МОДАТОВ Иван Васильевич, рядовой, пулеметчик 1359-го мзап, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

МОИСЕЕВ Григорий Григорьевич, р. в 1907 в Смоленской обл., сержант 118-го гв. сп 37-й гв. сд, погиб 28.6.1944, похоронен в г. Осиповичи.

МОЛЧАН Николай Григорьевич, сержант, погиб в 1944, похоронен в д. Верейцы.

МОНАСТЫРЕВ Кузьма Павлович, рядовой, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Брицаловичи.

МОРДВИНОВ Андрей Степанович, р. в 1905 в г. Новосибирск, мл. сержант, командир отделения 331-го сп 95-й сд, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Верейцы.

МОРИН Дмитрий Фомич, р. в 1916 в д. Крутое Орловской обл., рядовой, телефонист 75-й лабр, погиб 30.6.1944, похоронен в г. Осиповичи.

МОСИН Иван Степанович, р. в 1905 в с. Красная Купыга Орловской обл., рядовой 362-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Слобода.

МОСКАЛЕВ Константин Сергеевич, р. в 1923 в г. Тутаев Ярославской обл., курсант отдельной учебной роты 69-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в г. Осиповичи.

МОТОВИЛИН Василий Николаевич, р. в 1918, Чернышевский р-н Читинской обл., майор, начальник

Г.Ф.Мустафина.

Н.М.Николайчук.

штаба, умер от ран 26.6.1944, похоронен в д. Великий Бор.

МОШКИН Иван Андреевич, р. в 1908, д. Ново-Павловка Омской обл., рядовой 755-го сп 217-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Малая Горожа.

МОЩИНЕЦ Владимир Андреевич, рядовой, погиб в 1944, похоронен в д. Свислочь.

МУЗОЛЕВСКИЙ Иван Петрович, рядовой, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Брицаловичи.

МУЗЫЧУК Степан Васильевич, р. в 1918, сержант, командир отделения 1311-го сп, погиб 4.7.1944, похоронен в д. Свислочь.

МУСТАФИН Ходы Юсупович, р. в 1909, Аккурганский р-н Ташкентской обл., ефрейтор 69-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в г. Осиповичи.

МУСТАФИНА Гульсум Фатыховна, р. в 1922, д. Тат-Яхтань, Татарстан, мл. лейтенант, фельдшер медицинской службы 69-й сд, погибла 30.6.1944, похоронена в г. Осиповичи по ул. Гармашева.

МУХАМЕДОВ Семик Шайдулинович, гв. ефрейтор, погиб в 1944, похоронен в д. Лапичи.

МЫЛЬНИКОВ Павел Сергеевич, рядовой, погиб в 1944, похоронен в д. Свислочь.

НАБАДШКОВ Семен Федорович, р. в 1918 в с. Городецк Рязанской обл., лейтенант, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

НАЗИМОВ Анатолий Васильевич, р. в 1925 в д. Ново-Павловка Курганской обл., рядовой 95-й тбр, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Татарка.

НАСИБУЛИН Анвар Кузурович, р. в 1918 на ст. Дишна Самаркандской обл., Узбекистан, рядовой, орудийный номер 1359-го мзап, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

НАСТЕНКО Иван Федорович, р. в 1904 в с. Яготин Яготинского р-на Киевской обл., мл. сержант, командир отделения 237-го сп 69-й сд, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Комарино.

НЕНАШЕВ Александр Семенович, р. в 1924 в с. Алексеевка Алексеевского р-на Самарской обл., сержант, командир отделения 82-й сд, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

НЕСТЕРОВ Александр Сергеевич, р. в 1926 в с. Лошна Рязанского р-на Рязанской обл., мл. сержант, командир отделения 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

НЕФЕДОВ Михаил Иванович, р. в 1905 в д. Н.Забегалка Добрянского р-на Пермской обл., сержант 17-й гв. тбр, погиб 22.6.1944, похоронен около д. Лапичи.

НИКИТИН Григорий Иванович, р. в 1909 в д. Валово Маслянинского р-на Новосибирской обл., ефрейтор, шофер 574-й орс 18-й сд, погиб 3.7.1944, похоронен в д. Якшицы.

НИКОЛАЕВ Александр Григорьевич, р. в 1922 в пос. Кумок Новоорского р-на Оренбургской обл., мл. лейтенант, командир взвода 95-й тбр, погиб 30.6.1944, похоронен около д. Большая Горожа.

НИКОЛАЕВ Иван Платонович, р. в 1923 в д. Рязанское Куркинского р-на Тульской обл., рядовой 418-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

НИКОЛАЙЧУК Наум Матвеевич, р. в 1894, рядовой, погиб 1.7.1944, похоронен в братской могиле в д. Брицаловичи.

НИКОНОВ Николай Никонович, р. в 1913 в д. Тот-Копаш Цивильского р-на, Чувашия, мл. сержант, командир отделения 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

НИКУЛИН Александр Лаврентьевич, р. в 1920 в Косихинском р-не, Алтай, рядовой, орудийный номер 1359-го мзап, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

НОВИКОВ Анатолий Яковлевич, р. в 1925 в г. Оренбург Оренбургской обл., ефрейтор, зам. командира орудия 297-го гв. зап, погиб 30.6.1944, похоронен в г. Осиповичи.

НОРАЕВ Алексей Павлович, р. в 1903, 69-я сд, погиб 30.6.1944, похоронен в г. Осиповичи.

ОГАРЕНКО Василий Данилович, р. в 1919 в Запорожской обл., рядовой, курсант 69-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в г. Осиповичи по ул. Крупской.

ОЛЕЙНИЧ Еким Михайлович, р. в 1902, д. Карпиловка Сарненского р-на Ровенской обл., рядовой 755-го сп 217-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Замошье.

ОЛЬХОВСКИЙ Алексей Прохорович, р. в 1915 в с. Каненушка Каменского р-на, Алтай, сержант, механик-водитель 3-го тб 17-й гв. тбр, погиб 1.7.1944, похоронен в пос. Сосновый.

ОРДИНАДЗЕ Николай Данилович, р. в 1897 в с. Велицихо Гурджаанского р-на, Грузия, рядовой 82-й сд, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ОРЛОВ Нестер Миронович, р. в 1922 в д. Русский-Уставмаш Свердловской обл., ст. лейтенант, адъютант 10-го ип 269-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ОСАУЛЕНКО Иван Федорович, ст. сержант, погиб в 1944, похоронен в д. Свислочь.

ОСИНГЛОВСКИЙ Владимир Иванович, р. в 1902 в с. Карпиловка Сарненского р-на Ровенской обл., рядовой 755-го сп 217-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен около д. Малая Горожа.

ОСТАПЕНКО Николай Никитович, р. в 1925 в г. Челябинск, рядовой 95-й тбр, погиб 30.6.1944, похоронен около д. Большая Горожа.

ПАВЛЕНКО Петр Иванович, р. в 1911, рядовой 458-го ап 26-й ад, погиб 4.7.1944, похоронен в д. Красное.

ПАВЛЕНКО Степан Иванович, р. в 1914 в Брюховецком р-не Краснодарского края, рядовой 137-й сд, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ПАНИН Василий Андреевич, р. в 1924 в с. Кензино Ухоловского р-на Рязанской обл., лейтенант, командир взвода, умер от ран 10.6.1944, похоронен в д. Великий Бор.

ПАНИН Павел Иванович, р. в 1905 в д. Янино Вачского р-на Нижегородской обл., рядовой 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ПАНКОВ Владимир Петрович, р. в 1923 в с. Акнивка Терновского р-на Воронежской обл., рядовой 413-го сп 73-й сд, умер от ран 3.7.1944, похоронен в д. Побоковичи.

ПАНОВ Александр Александрович, р. в 1923 в г. Москва, рядовой, радист 59-й пабр, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Ясень.

ПАНТЕЛЕЕВ Иван Дмитриевич, р. в 1925 в Самарской обл., рядовой 82-й сд, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ПАНЧЕНКО Николай Петрович, р. в 1920 в г. Москва, лейтенант, командир взвода 37-й гв. сд, погиб 27.6.1944, похоронен в г. Осиповичи.

ПАРАХИН Федор Павлович, р. в 1923, мл. сержант, водитель 146-го сп 82-й сд, погиб 28.6.1944, похоронен около д. Вирков.

ПАСНОВ Алексей Васильевич, р. в 1913 в г. Ярославль, сержант, командир отделения 118-го гв. сп, умер от ран 12.7.1944, похоронен в г. Осиповичи.

ПАХРЯЕВ Виктор Макарович, р. в 1926 в колхозе «14 лет Октября», Оренбургская обл., рядовой, автоматчик 17-й гв. тбр, погиб 29.6.1944, похоронен около д. Лапичи.

ПАЦКЕВИЧ Евгений Аксентьевич, р. в 1924 в г. Гомель, мл. сержант, пулеметчик 616-го сп, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Замошье.

ПЕРМИНОВ Алексей Дмитриевич, р. в 1925 в г. Пермь, ст. сержант, командир орудия 23-й тбр, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ПЕТРОВ Яков Петрович, р. в 1918 в с. Убеево Красноармейского р-на, Чувашия, мл. сержант, автоматчик 17-й гв. тбр, погиб 29.6.1944, похоронен около д. Лапичи.

ПЕТРОСЯН Жоро Мамугорович, р. в 1925 в с. Карачуск Аштаракского р-на, Армения, рядовой 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ПЕТЯЛИН Сергей Васильевич, р. в 1925 в с. Чигирево Аромашевского р-на Тюменской обл., ефрейтор, разведчик 210-го сп 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ПЕТЯРИН Владимир Николаевич, р. в 1923 на ст. Курлово Тверской обл., мл. сержант 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ПЕЧЕРСКИЙ Тихон Павлович, р. в 1904 в г. Ростов, рядовой 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ПИВУНОВ Виктор Егорович, р. в 1925 в г. Егорьевск Московской обл., рядовой 382-го сп 73-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Татарка.

ПИКУЛИН Максим Нефедович, р. в 1906 в д. Соболевка Пензенской обл., ст. сержант, командир отделения 1709-го зап, погиб 14.7.1944, похоронен в д. Остров.

ПИСАРЕНКО Федор Иванович, р. в 1925 в с. Вознесеновка Амурской обл., ст. сержант, командир орудия 17-й гв. тбр, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Лапичи.

ПЛАТАНИН Иван Назарович, р. в 1904 в с. Сосновка Донецкой обл., рядовой 616-го сп 194-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Замошье.

ПЛЕНКИН Виктор Алексеевич, р. в 1923 в д. Пленкино Халтуринского р-на Кировской обл., мл. сержант, зам. командира взвода 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ПЛЕХАНОВ Николай Антонович, р. в 1920 в г. Канск Красноярского края, ефрейтор, орудийный номер 137-й сд, погиб 5.7.1944, похоронен за 65 км от Бобруйска.

ПОГАСЯН Георг Артакович, р. в 1925 в Армении, рядовой 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ПОГОРЕЛЕЦ Иван Матвеевич, р. в 1915, ст. лейтенант, командир взвода, умер от ран 26.6.1944, похоронен в д. Великий Бор.

ПОДПОРИН Андрей Денисович, р. в 1900 в с. Бахаревка Милославского р-на Рязанской обл., рядовой 354-го сп, умер от ран 14.7.1944, похоронен в г. Осиповичи.

ПОКМАКОВ Василий Федорович, сержант, погиб 2.7.1944, похоронен в д. Липень.

ПОЛЕЩУК Игнат Мефодьевич, р. в 1916 в с. Кобарча Шкотовского р-на Приморского края, лейтенант, командир пулеметчиков 755-го сп 217-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Замошье.

ПОЛОЗОВ Петр Михайлович, р. в 1923 в с. Тюховка Воронежской обл., гв. лейтенант 1-го гв. тк 17-й гв. тбр, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ПОЛЮШКИН Михаил Иванович, р. в 1926 в г. Москва, ефрейтор 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ПОМЖАИВСКИЙ Исак Игорович, р. в 1916 в с. Кургиче Орловской обл., мл. лейтенант, командир орудия 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ПОМИНКОВ Михаил Александрович, р. в 1921 в г. Фурманов Ивановской обл., лейтенант, командир

Х.Ф.Раимов.

взвода 69-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в г. Осиповичи.

ПОНОМАРЕВ Петр Григорьевич, гв. ефрейтор, погиб 29.6.1944, похоронен в братской могиле в д. Уборок.

ПОПОВ Иван Абрамович, р. в 1920 в Тамбовской обл., рядовой 120-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Слобода.

ПОПОВ Михаил Иванович, р. в 1924 в с. Старо-Гаритово Первомайского р-на Тамбовской обл., лейтенант, командир пулеметного взвода 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ПОТАПОВ Николай Александрович, р. в 1925 на х. Пролетарский Новокубанского р-на Краснодарского края, рядовой 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ПОТАШЕВ Владимир Павлович, р. в 1920 в д. Юрбин Талдовского р-на Московской обл., ефрейтор, ст. телефонист 1359-го мзап, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ПОТОШОВ Петр Матвеевич, р. в 1921 в г. Карачев Брянской обл., механик-водитель 23-й тбр, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ПРИГОДА Севостьян Никитович, р. в 1904 в с. Голинка Сумской обл., рядовой 616-го сп, погиб 1.7.1944, похоронен около д. Большая Горожа.

ПРОКОПЧИК Владимир Антонович, рядовой, погиб 13.1.1944, похоронен в братской могиле в д. Лука.

ПРОКОПЬЕВ Степан Кириллович, р. в 1925 в с. Горки Ирбитского р-на Свердловской обл., погиб 30.6.1944, похоронен около д. Большая Горожа.

ПРОКОФЬЕВ Николай Васильевич, погиб в 1944, похоронен в д. Лапичи.

ПРОКУДИН Михаил Сергеевич, р. в 1925 в д. Казанково Кемеровской обл., рядовой 82-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ПРОНИН Иван Алексеевич, р. в 1909, рядовой, погиб 1.7.1944, похоронен в братской могиле в д. Брицаловичи.

ПРУДНИКОВ Яков Матвеевич, р. в 1903 в с. Хинель Севского р-на Брянской обл., рядовой, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ПРЯНИШНИКОВ Сергей Иванович, р. в 1903, ст. лейтенант 210-го сп 82-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ПТИЦЫН Анатолий Николаевич, р. в 1925 в г. Дятьково Брянской обл., рядовой, пулеметчик 82-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ПУГАЧ Антон Антонович, рядовой, погиб в 1944, похоронен в д. Погорелое.

ПЧЕЛИНЦЕВ Александр Семенович, р. в 1925 в с. Сураво Лысогорского р-на Саратовской обл., мл. сержант, автоматчик 95-й тбр, погиб 30.6.1944, похоронен около д. Большая Горожа.

РАЕМКУЛАЕВ Турбай, р. в 1902 в колхозе им. Куйбышева Ташкентской обл., рядовой 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

РАЗЛАЕВ Ахун Талеевич, р. в 1926, рядовой 17-й гв. тбр, погиб 29.6.1944, похоронен около д. Лапичи.

РАИМОВ Хатыулла Фатыхович, р. в 1902 в с. Ялпачиха Бардымского р-на Пермской обл., рядовой, орудийный номер 75-й лабр, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Верейцы.

РАИСОВ Калин, погиб в 1943, похоронен в д. Липень.

РАСПОКИН Прокопий Константинович, р. в г. Усолье Иркутской обл., гв. рядовой, орудийный номер 80-го ап, умер от ран 8.7.1944, похоронен в г. Осиповичи.

РЕВЕНКО Михаил Давыдович, р. в 1919 в с. Владовка Хмельницкого р-на Винницкой обл., рядовой 307-го ап 217-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Татарковичи.

РЕДИН Сергей Михайлович, р. в 1923, рядовой, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

РЕУТ Михаил Иванович, рядовой, погиб в 1944, похоронен на ст. Верейцы.

РИЗИН Леонид Миронович, р. в 1926 в с. Троицк Оренбургской обл., рядовой 17-й гв. тбр, погиб 30.6.1944, похоронен около д. Лапичи.

РОГАЧЕВ Виктор Филиппович, р. в 1919 в Козульском р-не Красноярского края, ст. сержант, командир орудия 280-го гв. иптап, погиб 30.6.1944, похоронен около д. Лапичи.

РОГАЧЕВ Владимир Апономирович, р. в 1926 в г. Москва, ефрейтор 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

РОГОЖИН Иван Петрович, р. в 1922 в д. Ясиновая около г. Ефремов Тульской обл., старшина, механик-водитель 1-го гв. тк, умер от ран 15.7.1944, похоронен в г. Осиповичи.

РОДИН Степан Федорович, р. в 1912 в совхозе «Красный Свиновод», Мордовия, рядовой 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

РОЗАНОВ Николай Николаевич, р. в 1924 в г. Казань, Татарстан, сержант, зам. командира орудия 1311-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

РОМАНОВ Павел Гаврилович, р. в 1910 в д. Малаховка Тульской обл., рядовой, радист 59-й пабр, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Ясень.

РОМАШКО Николай Васильевич, р. в 1913 в д. Дусоевщина Копыльского р-на Минской обл., майор, зам. командира полка по политчасти 1359-го мзап 28-й зад, погиб 30.6.1944, похоронен в г. Могилев.

РОЩИН Алексей Андреевич, р. в 1912, погиб в 1942, похоронен в д. Липень.

РУДАКОВ Александр Павлович, р. в 1911 в Быховском р-не Могилевской обл., ефрейтор, разведчик 1359-го мзап, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

РУДАКОВСКИЙ Виктор Николаевич, р. в 1913, рядовой, погиб 17.4.1944, похоронен в д. Малиновка.

РУДЕНКО Максим Васильевич, р. в 1911 в с. Беломутовка Ружинского р-на Житомирской обл., гв. старшина 17-й гв. тбр, погиб 29.6.1944, похоронен около д. Озерище.

РУЗМЕТОВ Саид, р. в 1925 в г. Хива Хорезмской обл., Узбекистан, рядовой 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

РУКОВЦЕВ Степан Филиппович, р. в 1905 в г. Борисоглебск Воронежской обл., рядовой 382-го сп 73-й сд, погиб 2.7.1944, похоронен на ст. Ясень.

РЫБАКОВ Федор Никифорович, р. в 1922 в д. Бобровоно Коломенского р-на Московской обл., рядовой 210-го сп 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

РЫБОЧКИН Александр Иванович, р. в 1924 в д. Халино Волоколамского р-на Московской обл., сержант, командир отделения 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

РЫКОВ Федор Артемович, рядовой, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Брицаловичи.

САКОВ Маникан Айрапетович, р. в 1913 в г. Шуша, Нагорный Карабах, Азербайджан, ст. сержант, шофер 1365-го мзап, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

САВИНСКИЙ Владимир Васильевич, р. в 1924 в г. Великий Устюг Вологодской обл., ст. лейтенант, командир взвода 210-го сп 82-й сд, умер от ран 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

САВЧЕНКО Григорий Павлович, р. в 1905 в д. Березники Ростовской обл., рядовой 82-й сд, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

САГАЛЕВ Виктор Константинович, р. в 1925 в г. Каменск-Уральск Свердловской обл., ст. сержант, радист-пулеметчик 162-й гв. тбр, погиб 2.7.1944, похоронен в д. Слобода.

САДОВЕНКО Григорий Канонович, р. в 1906 в с. Куроедовка Донецкой обл., рядовой 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

САЙТУЛАЕВ Сайтула Курбасович, р. в 1925, рядовой 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

САЛАГУБ Степан Павлович, р. в 1924 в с. Боновка Конотопского р-на Сумской обл., мл. сержант, сапер 10-го исб, погиб 1.7.1944, похоронен около д. Войнилово.

Б.В.Сахновский.

САРАНЧУН Виктор Иванович, ст. лейтенант, погиб в 1944.

САХНОВСКИЙ Борис Волькович, капитан, погиб в 1944, похоронен на ст. Верейцы.

СВИРИДОВ Владимир Семенович, р. в 1925 в г. Колпашево Колпашевского р-на Томской обл., рядовой 82-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

СЕВОРКОЯН Сергисан Огонесович, р. в 1925 в с. Тикц, Армения, рядовой 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

СЕВОСТЬЯНОВ Владимир Родионович, р. в 1922 в с. Б.Подберетье, Татарстан, рядовой 1320-го сп, погиб в 1944, похоронен в д. Свислочь.

СЕЗЕМОВ Николай Ефимович, р. в 1913 на ст. Сейм Нижегородской обл., лейтенант, командир взвода связи 9-го гв. тк, погиб 29.6.1944, похоронен около г. Осиповичи.

СЕЛЕЗНЕВ Петр Васильевич, р. в 1926 в г. Орск Оренбургской обл., гв. рядовой, автоматчик 17-й гв. тбр, погиб 30.6.1944, похоронен около д. Лапичи.

СЕМЕНОВ Денис Семенович, р. в 1913 в Буда-Кошелевском р-не Гомельской обл., рядовой 624-го сп 137-й сд, умер от ран 5.7.1944, похоронен за 65 км от Бобруйска.

СЕРБЕКЯН Нартбек, р. в 1924 в с. Цевенар Мартунинского р-на, Армения, рядовой 82-й сд, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

СЕРИКОВ Виктор Иванович, рядовой, погиб 30.12.1945, похоронен в г. Осиповичи по ул. Крупской.

СИДОРОВ Василий Иванович, р. в 1918 в с. Малое-Сокольниково Красноборского р-на Архангельской обл., сержант, телефонист 1359-го мзап, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

СИЗОВ Алексей Иванович, р. в 1917 в д. Готино Зубцовского р-на Тверской обл., ст. сержант, помощник командира взвода 82-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

СИЗЫХ Петр Максимович, р. в 1910, капитан, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

СИМАКОВ Александр Николаевич, р. в 1925 в д. Перекоп Юринского р-на, Марий Эл, рядовой, са-

М.И.Ситник.

пер 172-го сап 108-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Вирков.

СИНИЦЫН Геннадий Григорьевич, р. в 1926 в Комсомольском р-не Ивановской обл., рядовой 1320-го сп 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

СИРИК Афанасий Андреевич, р. в 1911, рядовой, погиб 29.12.1944, похоронен в братской могиле в д. Дараганово.

СИТНИК Михаил Иванович, р. в 1910 в с. Глобино Глобинского р-на Полтавской обл., сержант, командир отделения 237-го сп 69-й сд, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Комарино.

СИХАРУМЕДЗЕ Илларион Ильич, умер от ран 23.7.1944, похоронен в г. Осиповичи по ул. Крупской.

СКАЧКОВ Владимир Георгиевич, р. в 1898 в г. Калуга, ст. сержант, ст. писарь 399-й сд, погиб 3.7.1944, похоронен в д. Лапичи.

СКВОРЦОВ Николай Николаевич, р. в 1920 в с. Верхний Тагил Свердловской обл., рядовой 256-го сп, погиб 2.7.1944, похоронен в г. Осиповичи.

СКВОРЦОВ Федор Дмитриевич, р. в 1910 в с. Даниловское Кинешемского р-на Ивановской обл., ст. сержант, командир отделения 10-го исб, погиб 1.7.1944, похоронен около д. Войнилово.

СКОРОДУМОВ Михаил Иванович, р. в 1896 в д. Красный Холм Череповецкого р-на Вологодской обл., мл. сержант, командир отделения 755-го сп 217-й сд, погиб 10.7.1944, похоронен в д. Малая Горожа.

СКРЫЛЕВ Борис Федорович, р. в 1896 в Измалковском р-не Липецкой обл., рядовой, орудийный номер 18-го зап, умер от ран 11.7.1944, похоронен в братской могиле в г. Осиповичи.

СКРЯБИН Павел Алексеевич, р. в 1912 в г. Ижевск, Удмуртия, рядовой 1150-й сбр, умер от ран 3.7.1944, похоронен в д. Побоковичи.

СМЕТАНКИН Василий Макарович, р. в 1917 в Орджоникидзевском р-не, мл. сержант 413-й отдельной дивизии, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

СМЕТОВ Иван Николаевич, р. в 1925 в д. Болотниково Вачского р-на Нижегородской обл., ст. сержант, командир отделения 755-го сп 217-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Замошье.

СМИРНОВ Николай Семенович, р. в 1915 в д. Сорокино Звягинского сельсовета Тверской обл., лейтенант, командир взвода 210-го сп 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

СМОЛЬНИКОВ Михаил Иванович, р. в 1907 в г. Нижние Серги Свердловской обл., ст. сержант, зам. командира взвода 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

СОБАРОВ Тимофей Антонович, р. в 1912, парторг, погиб в 1942, похоронен в д. Липень.

СОКОВ Николай Васильевич, р. в 1925 в с. Сурек Сурского р-на Ульяновской обл., гв. сержант, командир расчета 1-го мсб, умер от ран 7.7.1944, похоронен в г. Осиповичи.

СОКОЛЕНКО Петр Васильевич, р. в 1925 в с. Рымка Коропского р-на Черниговской обл., гв. рядовой, орудийный номер 280-го гв. иптап, погиб 30.6.1944, похоронен в пос. Сосновый.

СОКОЛОВ Михаил Алексеевич, р. в 1914 в Курской обл., старшина роты 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

СОКОЛЬНИКОВ Николай Александрович, р. в 1905 в д. Пладушевская Кировской обл., рядовой, сапер 8-й мсбр, погиб 2.7.1944, похоронен около д. Большая Горожа.

СОЛОВЬЕВ Николай Васильевич, р. в 1911 в г. Санкт-Петербург, рядовой, орудийный номер 1359-го мзап, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

СОПЛЯКОВ Иван Михайлович, р. в 1913 в д. Курбакино Дмитриевского р-на Курской обл., мл. лейтенант, командир взвода 23-й гв. тбр 9-го тк, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Большая Горожа.

СТАВИЦКИЙ Захар Васильевич, р. в 1924 в г. Ярославль, ефрейтор, снайпер 137-й сд, погиб 28.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

СТАВРОВ Андрей Николаевич, командир, погиб в августе 1941, похоронен в д. Птушичи.

СТАРЦЕВ Николай Андреевич, р. в 1926 в Котласском р-не Архангельской обл., рядовой, автоматчик, погиб 30.6.1944, похоронен около д. Большая Горожа.

СТАРЧЕНКО Владимир Иванович, р. в 1903 в Житковичском р-не Гомельской обл., рядовой 362-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Слобода.

СТЕПАНОВ Иван Степанович, р. в 1919 в д. Кошла-Сала, Марий Эл, ст. сержант, командир орудия 30-й гв. тбр, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Лапичи.

СТОЛЯРОВ Иван Сакович, мл. сержант, погиб в 1944, похоронен в д. Свислочь.

СТРЯПШЕВ Гавриил Григорьевич, р. в 1926 в с. Рокавка Матвеевского р-на Оренбургской обл., рядовой, автоматчик 17-й гв. тбр, погиб 30.6.1944, похоронен около д. Лапичи.

СТЯЖКИН Иван Терентьевич, р. в 1911 в г. Благовещенск, Башкирия, рядовой, погиб 30.6.1944, похоронен около г. Осиповичи.

СУББОТИН Александр Иванович, р. в 1922 в с. Нагорное Рязанской обл., сержант, командир отделения 17-й гв. тбр, погиб 30.6.1944, похоронен около д. Лапичи.

СУББОТИН Анатолий Петрович, р. в 1924 в д. Роспетин Тверской обл., рядовой 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

СУББОТИН Николай Тимофеевич, р. в 1917 в г. Саратов, рядовой, орудийный номер, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

СУВЯИРОВ Гарифулла Сувиярович, рядовой, погиб в 1944, похоронен в д. Свислочь.

СУГАКО Владимир Никитович, р. в 1924, рядовой, погиб в 1944, похоронен в д. Лапичи.

СУЖАЕВ Василий Сергеевич, р. в 1923 в д. Сокоть около г. Пошехонье-Володарск Ярославской обл., мл. сержант, наводчик 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

СУЗИН Петр Антонович, рядовой, погиб в 1944, похоронен в д. Лапичи.

СУРИН Николай Николаевич, сержант, погиб в 1944, похоронен в д. Свислочь.

СУСОЛКИН Никита Яковлевич, р. в 1907 в д. Клынковицы Уваровского р-на Гомельской обл., рядовой 616-го сп, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Большая Горожа.

СЧАСТЛИВЦЕВ Николай Семенович, р. в 1925 в г. Мары Марыйской обл., Туркмения, ефрейтор 95-й тбр, погиб 29.6.1944, похоронен около д. Большая Горожа.

ТАБОЛИН Андрей Егорович, р. в 1902 в с. Дубовое Воронежской обл., рядовой 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ТАЛАЕВ Анатолий Александрович, р. в 1921 в с. Дунаевка Называевского р-на Омской обл., старшина, механик-водитель 17-й гв. тбр, погиб 30.6.1944, похоронен около д. Озерище.

ТАЛАЛУЕВ Егор Петрович, р. в 1922 в Маловишерском р-не Новгородской обл., ефрейтор, разведчик 1320-го сп, умер от ран 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ТАНКОВ Александр Михайлович, р. в 1905 на ст. Терновка Воронежской обл., рядовой 616-го сп, умер от ран 10.7.1944, похоронен в г. Осиповичи.

ТАРАСОВ Иван Иванович, р. в 1926 в д. Ворятино Комсомольского р-на Ивановской обл., мл. сержант, командир отделения 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ТИТКОВ Сергей Павлович, р. в 1919 в Шаблыкинском р-не Орловской обл., мл. лейтенант, командир взвода 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ТИТОВ Михаил Васильевич, р. в 1910 в с. Козлиха Харовского р-на Вологодской обл., стрелок 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ТИШКОВЕЦ Александр Федорович, р. в 1898 в д. Красин Сарненского р-на Ровенской обл., рядовой 382-го сп 73-й сд, погиб 2.7.1944, похоронен на ст. Ясень.

ТКАЧЕНКО Николай Игнатьевич, рядовой, умер от ран, похоронен в г. Осиповичи по ул. Крупской.

ТКАЧУК Алексей Алексеевич, р. в 1912 в д. Дизюново Таврического р-на Омской обл., рядовой, командир орудия 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ТОВИИ Александр Петрович, р. в 1922 в г. Серпухов Московской обл., старшина 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ТОЛБАНОВ Махтог, р. в 1925 в Ховалингском р-не Хатлонской обл., Таджикистан, мл. сержант, командир отделения 82-й сд, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ТРАВУН Иван Антонович, р. в 1907 на ст. Чихачево Ленинградской обл., рядовой, орудийный номер 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ТРУБНИКОВ Петр Семенович, р. в 1925 на ст. Запольная, Алтай, рядовой, заряжающий 23-й тбр, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ТУМОСЯН Могиден Маркович, р. в 1924 в с. Тазаненд Мартунинского р-на, Армения, рядовой 82-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ТУРАНУЛОВ Хаид, р. в 1909 в Байсунском р-не Сурхандарьинской обл., Узбекистан, рядовой 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ТУРЕЦКИЙ Иван Тимофеевич, рядовой, погиб 13.3.1945, похоронен в г. Осиповичи.

ТУХТАЕВ Баймурат Бабаевич, р. в Шафирканском р-не Бухарской обл., Узбекистан, мл. лейтенант,

Помнік на брацкай магіле савецкіх воінаў і партызан у рабочым пасёлку Татарка.

командир взвода 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ТУШУЕВ Василий Петрович, р. в 1926 в д. Теплое Рязанской обл., сержант, командир орудия 17-й гв. тбр, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Лапичи.

ТЮВИН Александр Петрович, старшина, погиб в 1944, похоронен в д. Свислочь.

УКОЛОВ Афанасий Иванович, р. в 1908, рядовой, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Брицаловичи.

УКОЛОВ Николай Андреевич, р. в г. Москва, лейтенант, командир взвода 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

УЛОХОФНАЕВ Убодла, р. в 1923 в Янолайском сельсовете Чиназского р-на Ташкентской обл., Узбекистан, сержант 130-го гв. сп 44-й гв. сд, погиб 26.4.1944, похоронен в д. Заболотье.

УРЮПИН Александр Андреевич, р. в 1925 в с. Енисайск, Алтай, рядовой, орудийный номер 1359-го мзап 28-й зад, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

УСИКОВ Борис Феоктистович, р. в 1917 в г. Москва, сержант, командир пулеметного отделения 1359-го мзап 28-й зад, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

УСОВ Петр Васильевич, р. в 1914 в г. Лениногорск Восточно-Казахстанской обл., рядовой 95-й тбр, погиб 30.6.1944 около д. Большая Горожа.

УХОЛОВ Константин Павлович, р. в 1913 в г. Саратов, рядовой 53-го ск, погиб 28.6.1944, похоронен в д. Верейцы.

УШКО Степан Самуилович, р. в 1899 в с. Востки Рокитновского р-на Ровенской обл., рядовой 382-го сп 78-й сд, погиб 2.7.1944, похоронен на ст Ясень.

ФАДЕЕВ Александр Иванович, рядовой, погиб в 1944, похоронен в р.п. Елизово.

ФАЗЛАЕВ Акун Талеевич, р. в 1926, рядовой, погиб 29.6.1944, похоронен около д. Лапичи.

ФАСТУНОВ Павел Захарович, р. на хут. Н.Севостьяновка Ростовской обл., сержант, наводчик 680-го сп 169-й сд, погиб 2.7.1944 около д. Липень.

ФАФУРИН Владимир Наумович, рядовой, погиб в 1944, похоронен в д. Лапичи.

ФЕДОРОВ Николай Павлович, р. в 1926 в г. Курск, рядовой, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Погорелое.

ФЕЙЗУХАНОВ Максим Юсупович, р. в 1908 в д. Гумбишево Нижегородской обл., сержант, командир орудия 1359-го мзап, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ФИЛИПОВ Федор Филиппович, р. в 1915 в с. Голенищево Лысковского р-на Нижегородской обл., мл. сержант, зам. командира орудия, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ФОКИН Гавриил Тимофеевич, р. в 1907 в г.п. Затобольск Кустанайской обл., мл. сержант, командир отделения 331-го сп 96-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Верейцы.

ФОКИН Павел Тимофеевич, р. в 1911, парторг, погиб в 1942, похоронен в д. Липень.

ФРОЛОВ Николай Алексеевич, р. в 1924 на ст. Ордеж Ленинградской обл., ст. сержант, механик-водитель 17-й гв. тбр, пропал без вести в д. Лапичи.

ФУРДОК Николай Владимирович, р. в 1920 в с. Криски Коропского р-на Черниговской обл., сержант, автоматчик 331-го сп 96-й сд, погиб 2.7.1944, похоронен в д. Верейцы.

ХАБИБУЛИН Бакат, р. в 1914 в совхозе им. Крупской, Казахстан, мл. сержант, орудийный номер 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ХАБИБУЛИН Махмуд Асфенович, р. в 1924 в с. Терушка Старокулаткинского р-на Ульяновской обл., сержант, наводчик миномета 130-го гв. сп 44-й гв. сд, погиб 26.4.1944, похоронен в д. Заболотье.

ХАДЖИРОВ Тайрам, р. в 1911 в д. Балон Нанайского р-на, Хабаровский край, рядовой 95-й тбр, погиб 30.6.1944 около д. Большая Горожа.

ХАДЗЕАХАНОВ Дшурхан, р. в 1907 в г. Ташкент, мл. сержант, зам. командира отделения 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ХАНДАШКО Михаил Никифорович, рядовой, умер от ран 2.7.1944, похоронен в г. Осиповичи по ул. Крупской.

ХАНОВ Гамза Измайлович, р. в 1926 в д. Ильтян Белорецкого р-на, Башкирия, рядовой 17-й гв. тбр, погиб 30.6.1944, похоронен около д. Лапичи.

ХАРИБИН Алексей Михайлович, р. в 1922 в Верховском р-не Орловской обл., ст. сержант, командир орудия 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ХАРИН Андрей Игнатьевич, р. в 1905 в с. Литовка Рязанской обл., рядовой 778-го сп 187-й сд, погиб 3.7.1944, похоронен в д. Цель.

ХАРИТОНОВ Николай Иванович, р. в 1924 в с. Никольское Первомайского р-на Тамбовской обл., мл. лейтенант 44-й гв. сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Кобыльщино.

ХАРЛАМОВ Иван Александрович, погиб 5.7.1944.

ХАРТУТЯН Бабий Слонович, р. в 1925 в с. Кредосия, Армения, ст. сержант, командир отделения 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ХАЧАТУРЯН Адомас, р. в 1925 в с. Еркеч, Азербайджан, рядовой 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ХЕЛЬКОВ Сергей Павлович, р. в 1921 в Краснодарском крае, гв. мл. лейтенант, командир танка 17-й гв. тбр, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ХОМЕНКО Иван Васильевич, р. в с. Светличное Варвинского р-на Черниговской обл., рядовой 755-го сп 217-й сд, погиб 10.7.1944, похоронен в д. Малая Горожа.

ХРАМОВ Василий Алексеевич, р. в 1918 в Балтайском р-не Саратовской обл., ст. лейтенант, командир роты 250-го сп 82-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Свислочь.

ХРУЩ Пантелей Евсеевич, р. в 1905 в д. Кукови-

чи Бердичевского р-на Житомирской обл., рядовой 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ЦАТАВА Пухты Ефимович, р. в 1926 в с. Резкозечи Гальского р-на, Абхазия, рядовой 680-го сп 169-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Липень.

ЦХОВРЕБОВ Василий Фомич, р. в 1912 в Юго-Осетинской автономной обл., Грузия, рядовой 137-й сд, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ЦЮРЮПА Григорий Тимофеевич, р. в 1925 в г. Челябинск, мл. сержант, командир отделения 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ЧЕГОДАЕВ Евгений Георгиевич, р. в 1924 в Мокроусовском р-не Курганской обл., мл. сержант, командир орудия 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ЧЕЛЯДИНОВ Иван Сергеевич, р. в 1925 в д. Потрсарша Курганской обл., ефрейтор, командир отделения автоматчиков 17-й гв. тбр, погиб 29.6.1944, похоронен около д. Лапичи.

ЧЕРЕМУХИН Алексей Петрович, р. в 1924, сержант, помощник командира взвода 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ЧЕРНОВ Алексей Николаевич, р. в 1919 в г. Астрахань, рядовой 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ЧЕРНОГИН Гавриил Яковлевич, рядовой, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Брицаловичи.

ЧЕРНОДЕД Зиновий Константинович, рядовой, умер от ран 10.7.1944, похоронен в г. Осиповичи.

ЧЕРНЫХ Григорий Александрович, р. в 1925 в с. Черемково Свердловской обл., рядовой 95-й тбр, погиб 30.6.1944 около д. Большая Горожа.

ЧЕРНЫШ Филипп Никитович, р. в 1911 в д. Ганиевка Винницкой обл., рядовой 755-го сп 217-й сд, погиб 1.1.1944, похоронен в д. Замошье.

ЧЕРНЫШЕВ Иван Николаевич, р. в 1906 в г. Кемерово, мл. сержант, командир отделения 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ЧЕРНЯЕВ Андрей Егорович, р. в 1911 в д. Патахит Краснослободского р-на, Мордовия, сержант 95-й тбр, погиб 30.6.1944, похоронен около д. Большая Горожа.

ЧЕРНЯК Дмитрий Архипович, р. в 1924 в с. Девицк Семилукского р-на Воронежской обл., рядовой 82-й сд, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ЧЕТВЕРИКОВ М.Я., р. в 1919, парторг, погиб в 1941, похоронен в д. Липень.

ЧЕТИКОВ Калубек, р. в 1901 в г. Зайсан Восточно-Казахстанской обл., старшина роты 755-го сп 217-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Малая Горожа.

ЧЕЧИЯ Шалва Антонович, р. в с. Сасочье Абашского р-на, Грузия, рядовой 82-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ЧЕЧУГА Федор Кондратьевич, р. в 1925 в с. Ворона Шосткинского р-на Сумской обл., рядовой 1320-го сп 413-й сд, погиб 30.6.1944 в д. Свислочь.

ЧЕЧУЛИН Павел Иванович, р. в 1914 в Борзинском р-не Читинской обл., мл. сержант, командир отделения 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ЧИГОТКИН Павел Иванович, р. в 1900 в с. Б.Дубровка Атюрьевского р-на, Мордовия, ефрейтор 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ЧИЖОВ Михаил Гаврилович, р. в 1905 в д. Прудок Гомельского р-на, рядовой 1320-го сп 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ЧИКИН Семен, р. в 1905 в д. Сухая Орлица Орловского р-на Орловской обл., рядовой, заряжающий 95-й тбр, умер от ран 8.7.1944, похоронен в г. Осиповичи.

ЧОПУРЯН Айказ Аганасович, р. в 1924, рядовой 82-й сд, умер от ран 30.6.1944 в д. Свислочь.

ЧУБКО Андрей Радионович, р. в 1925 в с. Стригово Орловской обл., рядовой 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ЧУЖИК Алексей Кириллович, рядовой, погиб в 1944, похоронен в д. Лапичи.

ЧУРСИН Иван Васильевич, р. в 1925 в с. Мармыши Мамонтовского р-на, Алтай, мл. сержант, командир отделения 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ЧУЧКАНОВ Александр Факеевич, р. в 1905 в г. Ижевск, Удмуртия, сержант, санинструктор 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ШАБАЛОВ Дмитрий Дмитриевич, старшина, погиб в 1944, похоронен в д. Лапичи.

ШАБОВТА Иван Петрович, р. в 1908 в д. Вулкан Лоевского р-на Гомельской обл., рядовой 392-го сп 73-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен на ст. Ясень.

ШАВКУН Петр Павлович, р. в 1924 в Новозыбковском р-не Брянской обл., рядовой, телефонист 616-го сп, погиб 1.7.1944 около д. Большая Горожа.

ШАДРИН Гаврил Павлович, р. в 1923 в д. Савково Верховажского р-на Вологодской обл., лейтенант, командир взвода 755-го сп 217-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Большая Горожа.

ШАКИН Петр Кузьмич, р. в 1926 в пос. Карбулак Кизильского р-на Челябинской обл., сержант, командир орудия 3-го тб 17-й гв. тбр, погиб 1.7.1944, похоронен около ст. Лапичи.

ШАМАГИН Алексей Кириллович, р. в 1926 в с. Бородино Оренбургской обл., рядовой 17-й гв. тбр, погиб 30.6.1944, похоронен около д. Лапичи.

ШАРИФУЛИН Зайнула Халеевич, р. в 1921 в г. Баку, ст. лейтенант, командир роты 250-го сп 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ШАРОВ Николай Перфильевич, р. в 1923 в с. Берег Путивльского р-на Сумской обл., гв. ефрейтор 30-й гв. тбр, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Лапичи.

ШАРОНОВ Иван Семенович, р. в 1921 в г. Выкса Нижегородской обл., рядовой 331-го сп 96-й сд, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ШАРПОВ Иван Федорович, р. в 1910 в г. Воронеж, ст. лейтенант, командир роты 69-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Ковгары.

И.Ф.Шарпов.

И.Ф.Шикалов.

Г.С.Шульга.

Н.В.Яновский.

ШАТАЛОВ Василий Трофимович, р. в 1922 в г. Краснодар, мл. сержант, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ШАТРОВ Степан Петрович, р. в 1920 в с. Столбищево, Татарстан, рядовой, зам. командира расчета 80-го ап, умер от ран 5.7.1944 в г. Осиповичи.

ШАФИГУЛИН Гафила Шафигулевич, р. в 1924 в д. Уньба, Татарстан, гв. сержант, автоматчик 17-й гв. тбр, умер от ран 26.6.1944, похоронен в д. Слобода.

ШВАРОВ Михаил Михайлович, р. в 1921, ефрейтор, погиб в 1944, похоронен на ст. Ясень.

ШВЕДОВ Василий Яковлевич, р. в 1902, ефрейтор, погиб 25.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ШЕБУНЬКО Владимир Осипович, р. в 1925 в г. Великий Устюг Вологодской обл., рядовой, зам. командира отделения пулеметчиков 1359-го мзап 28-й зад, погиб 30.6.1944 в р.п. Елизово.

ШЕВНИН Леонид Сергеевич, р. в 1924 в г. Киев, сержант 95-й тбр, погиб 30.6.1944, похоронен около д. Большая Горожа.

ШЕВЦОВ Антон Яковлевич, р. в 1911, мл. сержант, командир отделения пулеметчиков 1359-го мзап 28-й зад, погиб 30.6.1944 в р.п. Елизово.

ШЕВЧЕНКО Иван Григорьевич, р. в 1911 в д. Слабода Вендельска Воронежской обл., рядовой 382-го сп 73-й сд, погиб 2.7.1944, похоронен на ст. Ясень.

ШЕЙБЕР Константин Федорович, р. в 1925 в д. Александровка Чулымского р-на Новосибирской обл., сержант, командир орудия 17-й гв. тбр, пропал без вести в д. Лапичи.

ШЕРСТНЕВ Николай Васильевич, р. в 1901 в д. Корнево Тверской обл., рядовой 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ШИБЕКО Василий Петрович, р. в 1920 в с. Летки Броварского р-на Киевской обл., лейтенант, командир взвода 95-й тбр, погиб 30.6.1944, похоронен в г. Осиповичи.

ШИКАЛОВ Иван Федорович, р. в 1915 на ст. Таганка Киевской обл., рядовой 237-го сп 69-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Комарино.

ШИЛОВ Павел Кузьмич, р. в 1919 в Новосибирской обл., рядовой, орудийный номер 1359-го мзап 28-й зад, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ШИНОВ Павел Алексеевич, р. в 1925 в Ивановской обл., ст. сержант, командир орудия 23-й тбр 9-го тк, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ШИШКЕВИЧ Николай Никитович, р. в 1920, рядовой, погиб 17.4.1944, похоронен в д. Малиновка.

ШОРИЧЕВ Иван Иванович, р. в 1912 в Московской обл., сержант, командир орудия 17-й гв. тбр, погиб 1.7.1944, похоронен на ст. Лапичи.

ШОРОХОВ Адам Яковлевич, р. в 1923 в д. Мадилевка Ершичского р-на Смоленской обл., сержант, командир минометного отделения 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ШПЕНЬКОВ Иван Федорович, р. 1911 в Дубровенском р-не Витебской обл., мл. сержант, зам. командира пулеметного отделения 1359-го мзап 28-й зад, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ШУВАРИН Михаил Яковлевич, р. в 1920 на ст. Киргизская, Туркмения, рядовой 82-й сд, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ШУГАЕВ Егор Михайлович, р. в 1913 в д. Озаровка Покоровского р-на Орловской обл., рядовой 1320-го сп, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ШУЛЬГА Гавриил Степанович, мл. сержант, погиб в 1944, похоронен на ст. Верейцы.

ЩЕРБАКОВ Павел Васильевич, р. в 1901 в г. Добруш Гомельской обл., рядовой 755-го сп 217-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Замошье.

ЩЕТИНИН Матвей Кузьмич, р. в 1917, погиб 8.12.1944, похоронен в д. Замошье.

ЮДИН Андрей Федорович, р. в 1907 в д. Студенец Климовичского р-на Могилевской обл., рядовой 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ЮДИН Петр Иванович, лейтенант, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ЮДИН Степан Григорьевич, р. в 1924 в д. Мишкано Мишкинского р-на Курганской обл., сержант, командир отделения 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ЮНАК Степан Петрович, р. в 1925, ефрейтор, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Брицаловичи.

ЮНЯЗОВ Яков Николаевич, р. в 1924 в с. Старо-Корсяново, Мордовия, ст. сержант 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ЮРЧЕНКО Иван Павлович, р. в 1920 в Сумской обл., рядовой, телефонист 1359-го мзап 28-й зад, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ЮРЧЕНКО Яков Митрофанович, р. в 1902 в д. Микулино Горецкого р-на Могилевской обл., рядовой 237-го сп 69-й сд, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Комарино.

ЮСУПОВ Мухамед Манопонович, р. в 1926 в д. Дбдяно Мечелинского р-на, Башкирия, рядовой 17-й гв. тбр, погиб 30.6.1944, похоронен около д. Лапичи.

ЮФЕРИЦИН Василий Александрович, р. в 1924 в г. Великий Устюг Вологодской обл., рядовой, радиотелефонист 467-го лап 75-й лабр, погиб 30.6.1944, похоронен около г. Осиповичи.

ЯГОДИН Александр Евграфович, р. в 1925 в с. Тебенян Новосибирской обл., рядовой, телефонист 82-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ЯКИМЕНКО Сергей Федорович, р. в 1924 в Благоварском р-не, Башкирия, рядовой 82-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в р.п. Елизово.

ЯКОВЛЕВ Василий Васильевич, р. в 1926 в г.п. Михнево Московской обл., рядовой 413-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

ЯКОВЛЕВ Илья Федорович, р. в 1922 в д. Пулково Ленинградской обл., мл. лейтенант, командир танка 17-й гв. тбр, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Лапичи.

ЯКОВЛЕВ Степан Алексеевич, р. в 1919 в д. Выдрихонов Восточно-Казахстанской обл., сержант, командир отделения 755-го сп 217-й сд, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Малая Горожа.

ЯКУТ Яков Семенович, р. в 1924 в с. Озарича Конотопского р-на Сумской обл., мл. сержант, зам. командира орудия 30-й гв. тбр, погиб 1.7.1944, похоронен в д. Лапичи.

ЯКУШЕВ Петр Васильевич, р. в 1908 в с. Александров Гай Теректинского р-на Уральской обл., гв. рядовой, орудийный номер 280-го гв. иптап, погиб 30.6.1944, похоронен около ст. Лапичи.

ЯНДАЕВ Василий Андреевич, р. в 1893 в д. Шигали Тетюшского р-на, Татарстан, гв. рядовой, телефонист 307-го гв. зап, погиб 30.6.1944, похоронен около г. Осиповичи.

ЯНДАЕВ Платон Николаевич, , р. в 1893 в д. Шигали Тетюшского р-на, Татарстан, гв. рядовой, телефонист 297-го зап, погиб 30.6.1944, похоронен около г. Осиповичи.

ЯНОВСКИЙ Николай Владимирович, р. в 1903 в с. Дутченцы Гадячского р-на Полтавской обл., рядовой 237-го сп 69-й сд, погиб 29.6.1944, похоронен в д. Комарино.

ЯНЧЕНКО Михаил Фомич, р. в 1925 в д. Хотеевка Семеновского р-на Черниговской обл., сержант, командир отделения 331-го сп 96-й сд, погиб 30.6.1944, похоронен в д. Свислочь.

Падрыхтаваў П.С.Качановіч.

Воіны-землякі, якія загінулі ці прапалі без вестак на франтах Вялікай Айчыннай вайны ў 1941—1945 гг.

ГОРАД АСІПОВІЧЫ

АВЯР'ЯНАЎ Мікалай Ільіч, радавы.

АЗАРАНКАЎ Міхаіл Піліпавіч, ст. сяржант.

АЗІК Фраім Лейбавіч, н. у 1901, радавы.

АКІНЧУК Мікалай Палікарпавіч, н. у 1912, радавы, загінуў 21.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

АЛЕКСАНДРОВІЧ Дзмітрый Вікенцьевіч, радавы, памёр ад ран 18.2.1945.

АЛЬХОВІК Дзмітрый Піліпавіч, мал. сяржант.

АЛЬХОВІК Парфен Паўлавіч, радавы.

АЛЬХОВІК Уладзімір Макаравіч, лейтэнант.

АЛЬХОВІК Фёдар Фёдаравіч, н. у 1925, мал. сяржант, загінуў 6.3.1945, пахаваны ў Польшчы.

АЛЬШЭЎСКІ Аркадзій Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

АЛЯКСЕЕЎ Мікалай Аляксеевіч, н. у 1902, сяржант, загінуў 10.2.1945, пахаваны ў Польшчы.

АЛЯШКЕВІЧ Пётр Трафімавіч, н. у 1913, ст. сяржант, прапаў без вестак у снежні 1943.

АЛЯШКЕВІЧ Уладзімір Іосіфавіч, н. у 1926, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

АНАНІЧ Мацвей Трафімавіч, радавы.

АНДРОНЧЫК Васіль Мацвеевіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

АНДРЫЯНАЎ Мікалай Якаўлевіч, мал. лейтэнант.

АПАЛЬКОЎ Іван Максімавіч, радавы, прапаў без вестак у 1941.

АРЛОЎ Іван Аляксандравіч, ст. лейтэнант.

АРСЕНЦЬЕЎ Сяргей Іванавіч, радавы.

АРЦІШЭЎСКІ Аляксандр Фларыянавіч, лейтэнант.

АРШАНСКІ Саламон Давідавіч, радавы.

АСАВУЛАЎ Аляксандр Васільевіч, радавы, загінуў 27.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

АСТАПОВІЧ Аляксандр Іосіфавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

АСТАПОВІЧ Васіль Аляксандравіч, н. у 1918, радавы, загінуў 25.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

АСТАПОВІЧ Іван Кузьміч, н. у 1897, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

АСТАПОВІЧ Іван Яфімавіч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

АСТАПОВІЧ Мікалай Канстанцінавіч, н. у 1919, радавы, загінуў 18.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

АСТАПОВІЧ Мікалай Пятровіч, н. у 1921, радавы, памёр ад ран 28.5.1942.

АСТАПОВІЧ Міхаіл Якаўлевіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак.

АСТРЭЙКА Эдуард Іосіфавіч, мал. палітрук.

АТРАШОНАК Міхаіл Ільіч, радавы.

АЎЧАРОЎ Уладзімір Рыгоравіч, старшына.

БАБАРЫКІН Канстанцін Канстанцінавіч, ваенурач.

БАБІЦКІ Казімір Браніслававіч, н. у 1912, радавы, памёр ад ран 22.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

БАБІЦКІ Казімір Пракопавіч, радавы.

БАГДАНОВІЧ Фёдар Сцяпанавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 16.1.1943, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

БАЗЫЛЬ Іван Фёдаравіч, н. у 1909, радавы, загінуў 19.4.1945, пахаваны ў Германіі.

БАЙДАКОЎ Пётр Маркавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 23.2.1943, пахаваны ў Смаленскай вобл.

БАЙКАЧОЎ Аляксандр Лявонцьевіч, лейтэнант.

БАНДАРЭНКА Мікалай Мікалаевіч, н. у 1914, капітан, загінуў 6.4.1942, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

БАНДАРЭНКА Павел Мікалаевіч, ст. лейтэнант.

БАНДАРЭНКА Сяргей Андрэевіч, ваенурач.

БАРАВІКОЎ Васіль Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

БАРАЗНА Павел Міхайлавіч, радавы.

БАРАЗНА Фёдар Міхайлавіч, мал. сяржант.

БАРЫСАЎ Мікалай Іванавіч, н. у 1922, радавы, загінуў 24.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

БАРЫСЕВІЧ Станіслаў Казіміравіч, сяржант.

БАРЫСЕВІЧ Станіслаў Казіміравіч, радавы.

БАТРАКОЎ Канстанцін Нічыпаравіч, радавы, памёр у палоне 21.1.1941.

БАХТА Іван Лявонцьевіч, н. у 1918, намеснік палітрука, загінуў 18.4.1944, пахаваны ў Капыльскім р-не Мінскай вобл.

БАЯШКА Мікалай Кузьміч, сяржант.

БЕДНЫ Васіль Майсеевіч, радавы.

БЕЛАВУШКА Сцяпан Андрэевіч, радавы, памёр ад ран 12.5.1945, пахаваны ў г. Смаленск.

БЕЛЫ Дзям'ян Рыгоравіч, радавы.

БЕЛЫ Іван Карпавіч, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1944.

БЕЛЬСКІ Васіль Сілкавіч, радавы.

БЕРАЗІНСКІ Гуці Андрэевіч, матрос.

БЕРАЗІНСКІ Казімір Апалінаравіч, н. у 1920, мал. сяржант, загінуў 5.2.1945, пахаваны ў Германіі.

БІРМАН Міхаіл Іцкавіч, радавы.

БЛІНОЎ Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1914, радавы, загінуў 4.2.1945, пахаваны ў Германіі.

БЛЯДЗЬКО Аркадзь Станіслававіч, радавы, загінуў 19.3.1945.

БОБРЫК Леанід Васільевіч, радавы.

БОКІЙ Віктар Ігнатавіч, радавы.

БОНДАР Іван Ігнатавіч, сяржант.

БРУДНІК Ісаак Рувімавіч, н. у 1920, ст. лейтэнант, памёр ад ран 2.9.1943, пахаваны ў Смаленскай вобл.

БРЫГАДЗІН Філат Аксёнавіч, лейтэнант.

БУГАЕЎ Кандрат Сазонавіч, н. у 1903, радавы, загінуў 13.2.1945, пахаваны ў Польшчы.

БУДНІКАЎ Васіль Сцяпанавіч, н. у 1909, радавы, загінуў 26.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

БУЛАВАЦКІ Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1925, радавы, загінуў 8.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

БУЛГАНІН Васіль Афанасьевіч, лейтэнант.

БУЛІЧ Міхаіл Іванавіч, радавы, загінуў 24.9.1942, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

БУЛКО Уладзімір Ануфрыевіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у студзені 1944.

БУРАЧЭНКА Канстанцін Пятровіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

БУРУНОЎ Анатоль Трафімавіч, н. у 1924, радавы, загінуў 3.2.1945, пахаваны ў Латвіі.

БУРЧЭЎСКІ Лука Фаміч, н. у 1901, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

БУСЕЛ Сяргей Пятровіч, н. у 1926, радавы, загінуў 18.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

БУСЛОВІЧ Давыд Рыгоравіч, н. у 1922, радавы, загінуў на фронце.

БЫСТРОЎ Аляксей Уладзіміравіч, радавы.

БЫЧАНОК Сяргей Паўлавіч, радавы.

БЯЛЫГА Рыгор Сяргеевіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

БЯРКОВІЧ Рыгор Іосіфавіч, радавы, загінуў 15.2.1944, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

БЯРОЗКІН Якаў Іосіфавіч, лейтэнант.

ВАЖНІК Аляксандр Іванавіч, н. у 1911, ст. лейтэнант, прапаў без вестак 12.6.1943.

ВАЙТМАН Пётр Міхайлавіч, радавы.

ВАЙТМАН Пётр Міхайлавіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ВАЛЕТАЎ Ігнат Кандратавіч, н. у 1907, радавы, загінуў 5.1.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВАЛОЖЫНСКІ Іван Адольфавіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВАРАБ'ЁЎ Адам Васільевіч, н. у 1898, радавы, загінуў 26.9.1942, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

ВАРАКСА Аляксей Лаўрэнцьевіч, радавы.

ВАСІЛЕЎСКІ Аляксандр Васільевіч, н. у 1897, радавы, загінуў 3.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВАЎЧОК Віктар Пракопавіч, н. у 1914, радавы, загінуў 8.1.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВАШКЕВІЧ Леанід Касперавіч, н. у 1918, радавы, загінуў 20.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВЕРАШЧАГІН Аляксандр Тарасавіч, н. у 1919, капітан, загінуў у 1943.

ВЕРАШЧАГІН Мікалай Данілавіч, н. у 1909, радавы, загінуў у сакавіку 1944, пахаваны ў в. Мязовічы.

ВЕРНІКОЎСКІ Вікенцій Ігнатавіч, радавы, памёр ад ран 15.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВЕРНІКОЎСКІ Іван Цэзаравіч, н. у 1910, сяржант, загінуў 10.2.1945, пахаваны ў Польшчы.

ВІНДЗНДЗ Гарый Хрыстафоравіч, сяржант, памёр ад ран 18.3.1944, пахаваны ў Германіі.

ВОЙНІЧ Пётр Сямёнавіч, н. у 1925, радавы, загінуў 28.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВЫЙРЫК Герасім Мікалаевіч, радавы.

ВЫСОЦКІ Уладзімір Віктаравіч, н. у 1925, мал. сяржант, загінуў 17.3.1945, пахаваны ў Германіі.

ВЫЦІНСКІ Аляксандр Рыгоравіч, н. у 1926, радавы, загінуў 2.2.1945, пахаваны ў Польшчы.

ВЯРЖБІЦКІ Васіль Цімафеевіч, ст. сяржант, прапаў без вестак у лютым 1944.

ГАЙТЭЛЬБАНД Гершан Ізраілевіч, н. у 1925, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1943.

ГАМАНОЎСКІ Станіслаў Іосіфавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у 1944.

ГАНЧАРОНАК Якаў Сямёнавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ГАНЧАРЭВІЧ Пётр Аляксеевіч, н. у 1926, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

ГАПОНАЎ Мікалай Піліпавіч, н. у 1921, радавы, памёр ад ран 28.2.1942, пахаваны ў Смаленскай вобл.

ГАРБУНОЎ Васіль Мікалаевіч, н. у 1907, ст. сяржант, загінуў у жніўні 1942.

ГАРЭЛІК Ханон Пінхусавіч, радавы.

ГАЦКО Уладзімір Назаравіч, лейтэнант.

ГЕНЗЕЛЬ Віталь Аляксандравіч, мал. сяржант, загінуў 4.11.1944, пахаваны ў Польшчы.

ГЕРАСІМАЎ Рыгор Сцяпанавіч, ваентэхнік 2-га рангу.

ГЕРАСІМОВІЧ Канстанцін Юльянавіч, н. у 1916, радавы, прапаў без вестак.

ГІЗІЛЕЙЧЫК Мікалай Міхайлавіч, радавы.

ГОВІН Міхаіл Міхайлавіч, радавы, памёр у палоне 15.10.1944.

ГОЛЬБЕРГ Зяма Рыгоравіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГОЦІН Мікалай Карнеевіч, радавы.

ГОЦІН Тарас Міхайлавіч, н. у 1905, партызан, загінуў 28.1.1944, пахаваны ў в. Вяззе.

ГРАЙЗЕР Максім Гіляравіч, н. у 1914, ст. сяржант, загінуў 11.2.1943, пахаваны ў Харкаўскай вобл.

ГРУЗДЗЕЎ Мікалай Фёдаравіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГРЫШАНОВІЧ Васіль Іванавіч, н. у 1921, старшына, загінуў 5.9.1943, пахаваны ў Харкаўскай вобл.

ГРЭНАДЗЁР Абрам Банцавонавіч, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1942.

ГУБАШЫН Іван Кандратавіч, н. у 1915, радавы, загінуў 3.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

ГУК Павел Іванавіч, радавы.

ГУРКОВІЧ Іосіф Паўлавіч, радавы, прапаў без вестак 6.5.1945.

ГУРЫНОВІЧ Існат Тараевіч, н. у 1924, ст. сяржант, загінуў 12.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

ГУРЭВІЧ Абрам Барысавіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГУРЭВІЧ Якаў Яўхімавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ГУСАРЭВІЧ Георгій Георгіевіч, мал. палітрук.

ГУСЕЎ Генадзь Аляксандравіч, н. у 1923, ст. сяржант, прапаў без вестак у снежні 1943.

ДАВІДОВІЧ Сцяпан Пятровіч, сяржант.

ДАВЫДАЎ Аляксей Іванавіч, радавы, загінуў 26.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ДЗМІТРЫЕЎ Пётр Дзмітрыевіч, радавы, прапаў без вестак у снежні 1941.

ДЗЯРГАЧ Андрэй Максімавіч, н. у 1923, сяржант, памёр ад ран 28.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ДЗЯРГАЧ Іван Максімавіч, н. у 1924, яфрэйтар, загінуў 17.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

ДЗЯРНАКОЎ Пётр Васільевіч, радавы.

ДОЎГАЛЬ Іван Іванавіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ДОЎГІ Ілырыён Якаўлевіч, мал. сяржант.

ДОЎГІ Міхаіл Аляксеевіч, лейтэнант.

ДУБОВІК Віктар Архіпавіч, мал. лейтэнант.

ДУБОВІК Іван Рыгоравіч, н. у 1921, радавы, загінуў 25.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЕРАФЕЕНКА Андрэй Альфонсавіч, ст. палітрук.

ЕРМАЛКЕВІЧ Адам Карлавіч, н. у 1921, радавы, памёр ад ран 19.10.1945, пахаваны ў Германіі.

ЕЎДАКІМОВІЧ Міхаіл Лявонавіч, н. у 1904, радавы, загінуў 6.2.1945, пахаваны ў Германіі.

ЕЎДАКІМОВІЧ Радзівон Яфімавіч, радавы, загінуў 9.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЕФІМОВІЧ Станіслаў Іванавіч, сяржант, загінуў 29.11.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЖАШКОЎ Андрэй Іванавіч, мал. лейтэнант.

ЖДАНОВІЧ Іван Вікенцьевіч, радавы.

ЖДАНОВІЧ Казімір Антонавіч, радавы.

ЖДАНОВІЧ Канстанцін Пятровіч, н. у 1927, радавы, загінуў 19.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЖУРАЎЛЁЎ Рыгор Міхайлавіч, н. у 1919, мал. сяржант, прапаў без вестак у маі 1944.

ЖЫДОВІЧ Іван Вікенцьевіч, радавы, прапаў без вестак 13.10.1941.

ЖЫТНІК Іван Савельевіч, сяржант.

ЗАГАРОЎСКІ Міхаіл Парфёнавіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ЗАГАРОЎСКІ Уладзімір Афмавіч, н. у 1919, нам. палітрука, загінуў 6.7.1941, пахаваны ў Карэліі.

ЗАЙЦАЎ Міхаіл Пятровіч, н. у 1922, ст. сяржант, памёр ад ран 16.4.1945, пахаваны ў Германіі.

ЗІНКЕВІЧ Станіслаў Іосіфавіч, н. у 1922, радавы, памёр ад ран 25.10.1941, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

ЗУБОВІЧ Іосіф Іванавіч, н. у 1904, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЗЫБІН Міхаіл Васільевіч, лейтэнант.

ЗЫКІН Захар Пярфілавіч, н. у 1904, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1942.

ЗЯМЦОЎ Фока Пегаравіч, капітан.

ЗЯНЬКЕВІЧ Іосіф Мікалаевіч, радавы.

ЗЯНЮК Яўген Аляксандравіч, яфрэйтар.

ІВАНЕНКА Рыгор Дзям'янавіч, мал. лейтэнант.

ІВАНОЎ Алег Аляксандравіч, радавы.

ІВАНОЎ Іван Аляксандравіч, радавы.

ІВАНОЎСКІ Іван Антонавіч, мал. лейтэнант.

ІОСІФАЎ Сцяпан Андрэевіч, н. у 1902, радавы, загінуў 3.3.1945, пахаваны ў Германіі.

ІСАЙЧАНКА Міхаіл Іванавіч, сяржант, прапаў без вестак у верасні 1944.

КАБАНАЎ Іван Андрэевіч, ваенюрыст 3-га рангу.

КАВАЛЁНАК Міхаіл Карпавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 1.11.1944, пахаваны ў Польшчы.

КАВУРКОВІЧ Антон Ігнатавіч, радавы.

КАЖАМЯКА Іван Андрэевіч, сяржант.

КАЗАКОЎ Георгій Васільевіч, н. у 1923, сяржант, прапаў без вестак у снежні 1942.

КАЗАКОЎ Георгій Васільевіч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАЗАЧОНАК Аляксей Лявонцьевіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАЗЛОЎ Мікалай Трафімавіч, радавы, прапаў без вестак 22.10.1944.

КАЗЛОЎ Цімафей Трафімавіч, н. у 1910, радавы, загінуў 19.2.1945, пахаваны ў Германіі.

КАЛАСОЎСКІ Леанід Антонавіч, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

КАЛАЧОЎ Пётр Трафімавіч, радавы.

КАЛАШНІКАЎ Пётр Мікалаевіч, радавы.

КАЛЕНДА Казім Антонавіч, н. у 1907, мал. лейтэнант, прапаў без вестак у ліпені 1943.

КАМІНСКІ Спірыдон Сяргеевіч, н. у 1918, сяржант, загінуў 30.11.1942, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

КАНОЙКА Сцяпан Мікітавіч, радавы.

КАНОНІК Аляксей Мікітавіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАНТАРОВІЧ Георгій Бендз'янавіч, н. у 1916, ст. сяржант, прапаў без вестак 29.8.1942.

КАПЛЮК Уладзімір Якаўлевіч, н. у 1912, лейтэнант, прапаў без вестак у жніўні 1942.

КАРАЧЫН Рыгор Дзмітрыевіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАРПОВІЧ Веньямін Антонавіч, лейтэнант.

КАСПАРАЎ Віктар Францавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 18.1.1945.

КАСПІРОВІЧ Іван Іванавіч, н. у 1916, старшына, загінуў 30.6.1942, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

КАСПЯРОВІЧ Віктар Францавіч, радавы.

КАСПЯРОВІЧ Пётр Антонавіч, н. у 1911, радавы, загінуў 8.3.1945, пахаваны ў Венгрыі.

КАСПЯРОВІЧ Сцяпан Сцяпанавіч, н. у 1926, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

КАСПЯРОВІЧ Уладзімір Сцяпанавіч, н. у 1906, капітан, прапаў без вестак у 1941.

КАСТРЫЦКІ Фелікс Вячаслававіч, радавы.

КАТАРСКІ Антон Іванавіч, н. у 1926, сяржант, загінуў 23.2.1945, пахаваны ў Германіі.

КАТОК Мікалай Піліпавіч, радавы, прапаў без вестак у снежні 1941.

КАЎПАК Аляксандр Аляксандравіч, радавы.

КАЧАЛАЎ Сяргей Афанасьевіч, н. у 1900, радавы, прапаў без вестак у 1942.

КАЧАНАЎ Васіль Андрэевіч, маёр.

КАШЛАЧ Іван Несцеравіч, н. у 1922, сяржант, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

КАШТАНАЎ Васіль Пятровіч, н. у 1922, радавы, загінуў 19.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

КВАСАЎ Якаў Аляксеевіч, н. у 1905, радавы, загінуў 27.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

КЕСАРАЎ Іван Сцяпанавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

КІРШЧЭНКА Дзмітрый Якаўлевіч, мал. лейтэнант.

КІРШЧЭНКА Рыгор Сямёнавіч, радавы.

КІШЧЫНСКІ Эдуард Ксавельевіч, радавы.

КЛІМОВІЧ Аляксандр Пятровіч, радавы, загінуў 27.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

КЛЮЧ Фадзей Юдзілявіч, н. у 1894, радавы, загінуў у 1943.

КОГАН Гірын Зелікавіч, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

КОЗАК Абрам Якаўлевіч, н. у 1926, радавы, загінуў 25.12.1943, пахаваны ў Віцебскай вобл.

КОЛАС Міхаіл Антонавіч, капітан, загінуў 15.1.1944, пахаваны ў Жытомірскай вобл.

КОРАБАЎ Аляксандр Рыгоравіч, маёр.

КОРСАК Канстанцін Віктаравіч, радавы.

КРАЎЧАНКА Уладзімір Сцяпанавіч, радавы.

КРЫВІЦКІ Станіслаў Іванавіч, ст. лейтэнант.

КРЫСКОВІЧ Дзмітрый Ізотавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

КРЭЙНІН Сямён Маркавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 28.9.1942.

КРЭЙСКІ Альберт Фролавіч, радавы.

КРЭПСКІ Альберт Фролавіч, н. у 1906, радавы, памёр ад ран 17.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

КУБРЫН Рыгор Данілавіч, радавы.

КУБРЫН Ягор Данілавіч, старшына.

КУЗНЯЦОЎ Аляксандр Паўлавіч, мал. камандзір, прапаў без вестак у снежні 1942.

КУРАТАЎ Фёдар Аляксеевіч, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

КУРЧЫЦКІ Іван Сцяпанавіч, ст. палітрук.

КУЦІК Георгій Васільевіч, н. у 1918, радавы, загінуў 13.8.1944.

КУШНЯРЭНКА Фёдар Паўлавіч, радавы.

ЛАБАНОК Мікалай Паўлавіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у 1941.

ЛАЗА Мікалай Паўлавіч, радавы.

ЛАЗАРАЎ Іван Паўлавіч, лейтэнант.

ЛАЗОЎСКІ Іван Іванавіч, н. у 1924, радавы, загінуў 10.2.1945, пахаваны ў Германіі.

ЛАПІЦКІ Сямён Афанасьевіч, н. у 1909, мал. сяржант, памёр ад ран 20.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЛАСАВІК Ісаак Маісеевіч, сяржант, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛАТЫШАЎ Іван Андрэевіч, ст. палітрук.

ЛАЎРЭНАЎ Васіль Іванавіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЛЕВУС Яўген Міхайлавіч, радавы, загінуў 17.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЛЕЙКІН Мота Айзікавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛЕЎЧАНКА Міхаіл Пятровіч, н. у 1918, радавы, загінуў 29.4.1945, пахаваны ў Германіі.

ЛІННІК Аляксандр Пятровіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛІТВІН Абрам Рыгоравіч, н. у 1916, радавы, загінуў 24.2.1943, пахаваны ў Курскай вобл.

ЛІТКЕ Мікалай Уладзіміравіч, н. у 1926, радавы, загінуў 14.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЛІХАДЗІЕЎСКІ Леанід Пятровіч, радавы, загінуў 19.4.1945, пахаваны ў Аўстрыі.

ЛОБАХ Мікалай Васільевіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у верасні 1943.

ЛОЙКА Адам Пракопавіч, лейтэнант.

ЛЫСЯНКОЎ Сцяпан Кузьміч, радавы, загінуў 20.8.1944.

ЛЮДЧЫК Аляксандр Данілавіч, радавы.

ЛЯШЧУК Аляксандр Маісеевіч, н. у 1926, радавы, загінуў 30.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЛЯШЧУК Іван Фёдаравіч, н. у 1913, мал. лейтэнант, прапаў без вестак у кастрычніку 1941.

ЛЯШЧЫНСКІ Іван Аляксандравіч, н. у 1923, сяржант, загінуў 23.12.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЛЯШЧЫНСКІ Іван Васільевіч, н. у 1926, радавы, загінуў 28.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

МАЗЫНСКІ Іван Дзмітрыевіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

МАЙСАК Мікалай Васільевіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

МАКАРЭВІЧ Аляксандр Васільевіч, н. у 1905, радавы, загінуў 15.4.1945, пахаваны ў Германіі.

МАКАРЭВІЧ Браніслаў Іванавіч, радавы.

МАКСІМАЎ Аляксей Андрэевіч, н. у 1920, радавы, загінуў 4.9.1941.

МАКСІМАЎ Пётр Няфёдавіч, ст. сяржант, прапаў без вестак у жніўні 1941.

МАКСІМОВІЧ Вадзім Флоравіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1945.

МАЛАШОНАК Генадзь Архіпавіч, н. у 1918, сяржант, прапаў без вестак у верасні 1943.

МАЛІШЭЎСКІ Леанід Карпавіч, радавы.

МАМЕДАЎ А.А., н. у 1919, капітан, памёр ад ран 26.7.1944, пахаваны ў Латвіі.

МАНАХАЎ Аляксей Трафімавіч, радавы, памёр ад ран 18.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

МАНАХАЎ Аляксей Трафімавіч, н. у 1918, радавы, загінуў 18.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

МАНЕШЫН Георгій Пятровіч, капітан.

МАПАНАЎ Фёдар Сцяпанавіч, старшына.

МАРГОЛІН Маісей Шэпелевіч, н. у 1888, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

МАРГОЛІН Якаў Пейсахавіч, лейтэнант.

МАРКЕВІЧ Іван Паўлавіч, н. у 1920, ст. сяржант, загінуў 21.2.1945, пахаваны ў Германіі.

МАРОН Самуіл Хаімавіч, н. у 1898, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МАРТЫНЯГА Канстанцін Цімафеевіч, мал. лейтэнант.

МАСЛЕНЧАНКА Андрэй Сямёнавіч, н. у 1912, радавы, загінуў 18.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

МАТУСЕВІЧ Васіль Мацвеевіч, н. у 1926, радавы, памёр ад ран 12.11.1944, пахаваны ў Польшчы.

МАТУСЕВІЧ Пётр Аляксеевіч, н. у 1908, радавы, загінуў 13.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

МАТУШЭВІЧ Васіль Мацвеевіч, радавы, памёр ад ран 14.11.1944, пахаваны ў Польшчы.

МАЦВЕЕЦ Пётр Лаўрэнцьевіч, радавы, прапаў без вестак у снежні 1943.

МАЦІЕЎСКІ Вячаслаў Январавіч, радавы, нарадзіўся ў 1920, загінуў 10.3.1944, пахаваны ў Віцебскай вобл.

МАЯРОЎСКІ Станіслаў Іосіфавіч, н. у 1913, камандзір аддзялення, прапаў без вестак у 1944.

МІЛАВАНАЎ Віктар Іванавіч, радавы.

МІЛЕШКА Канстанцін Фёдаравіч, радавы.

МІЛЯШКЕВІЧ Аркадзь Іосіфавіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

МІНАЎ Леанід Зіноўевіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МІРОНАЎ Зіновій Мікалаевіч, радавы, прапаў без вестак 23.3.1944.

МІРОНАЎ Зіновій Мікалаевіч, начальнік санітарнай службы.

МІСЕЙЧЫК Фёдар Міхайлавіч, старшы палітрук.

МІСЯК Сяргей Уладзіміравіч, н. у 1914, яфрэйтар, памёр ад ран 5.8.1943, пахаваны ў Смаленскай вобл.

МІТКЕВІЧ Юрый Канстанцінавіч, н. у 1916, яфрэйтар, памёр ад ран 12.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

МІХАЙЛАВЕР Меер Рыгоравіч, н. у 1921, лейтэнант, прапаў без вестак 28.8.1941.

МІХАЙЛОЎСКІ Аляксандр Іванавіч, старшына.

МІХАЙЛОЎСКІ Віктар Сямёнавіч, н. у 1911, ст. лейтэнант, загінуў 10.9.1943, пахаваны ў Палтаўскай вобл.

МІХНЕВІЧ Станіслаў Пятровіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МОЛЧАН Іван Васільевіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

МОЛЧАН Якаў Сцяпанавіч, радавы, прапаў без вестак 6.9.1944.

МОНІЧ Яўген Пятровіч, радавы.

МЫСЛІЎЧЫК Афанасій Якаўлевіч, радавы.

МЫСЛІЎЧЫК Міхаіл Якаўлевіч, мал. сяржант.

МЫЧКО Пётр Васільевіч, радавы.

МЫЧКО Пётр Прохаравіч, н. у 1924, лейтэнант, загінуў 27.10.1944, пахаваны ў Венгрыі.

МЯЛЕШКА Барыс Фёдаравіч, н. у 1918, сяржант, прапаў без вестак у маі 1944.

НАВУМЕНКА Уладзімір Ільіч, радавы.

НАЛІВАЙКА Мікалай Мікалаевіч, н. у 1917, лейтэнант, загінуў 15.3.1943, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

НАЛІВАЙКА Уладзімір Карпавіч, мал. палітрук.

НЕКРАШ Сяргей Пятровіч, радавы, загінуў 17.2.1945, пахаваны ў Германіі.

НІКУЛІН Іван Емяльянавіч, радавы.

НІЦІЕЎСКІ Франц Іосіфавіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак.

НОВІКАВА Надзея Канстанцінаўна, медсястра, загінула 27.8.1943, пахавана ў Палтаўскай вобл.

НОСЕНКА Фёдар Нічыпаравіч, радавы.

НОЎШЫК Міхаіл Зазаравіч, радавы.

НЯДБАЙЛА Савелій Пятровіч, радавы.

НЯМЦОЎ Ігар Аляксандравіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

НЯЎСТРУЕЎ Іван Ягоравіч, н. у 1922, радавы, загінуў 19.10.1944.

НЯХАЙ Кандрат Савельевіч, радавы.

ПАДАБЕД Іван Дзям'янавіч, радавы, прапаў без вестак у снежні 1943.

ПАЗНЯК Леанід Андрэевіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1944.

ПАЛАЗНЯК Геральд Дзмітрыевіч, н. у 1925, радавы, прапаў без вестак 15.4.1944.

ПАЛАНЕЙЧЫК Уладзімір Пятровіч, н. у 1925, радавы, памёр ад ран 29.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ПАЛЕЎСКІ Аляксандр Сцяфанавіч, яфрэйтар, памёр ад ран 10.4.1945, пахаваны ў Аўстрыі.

ПАЛТАЕЎ Васіль Іванавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 4.9.1942, пахаваны ў Смаленскай вобл.

ПАЛЯКОЎ Мікалай Фёдаравіч, мал. лейтэнант.

ПАПОЎКІН Леанід Андрэевіч, старшына.

ПАРАМОН Канстанцін Канстанцінавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ПАРАХНЕВІЧ Еўдакім Фёдаравіч, н. у 1899, радавы, загінуў 2.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

ПАРФІНОВІЧ Вячаслаў Аляксандравіч, н. у 1912, радавы, памёр ад ран 28.2.1945, пахаваны ў Германіі.

ПАСКЕЕЎ Дзмітрый Фаміч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПАСТУШОНАК Барыс Міхайлавіч, н. у 1916, мал. лейтэнант, загінуў 28.3.1945, пахаваны ў Чэхаславакіі.

ПАТАПЕЙКА Іван Міхайлавіч, радавы.

ПАТАПЕЙКА Мікалай Міхайлавіч, н. у 1917, лейтэнант, прапаў без вестак у верасні 1941.

ПАТАПЕЙКА Уладзімір Васільевіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ПАТОЦКІ Фёдар Іванавіч, радавы, памёр ад ран 31.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ПАЎЛАЎ Аляксей Сямёнавіч, мал. палітрук.

ПАЎЛІКАЎ Іван Рыгоравіч, радавы.

ПАЎЛОВІЧ Аляксандр Аляксандравіч, радавы, памёр ад ран 7.11.1944, пахаваны ў Польшчы.

ПАЎЛОВІЧ Вячаслаў Вячаслававіч, мал. палітрук.

ПАЦКЕВІЧ Аляксандр Сямёнавіч, н. у 1912, радавы, памёр ад ран 27.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

ПАЦКЕВІЧ Іван Ігнатавіч, радавы.

ПАЦКЕВІЧ Іван Каленкавіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ПАЦКЕВІЧ Палікарп Карпавіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ПАЦКЕВІЧ Пётр Каленкавіч, н. у 1904, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ПАЦКЕВІЧ Пётр Калінавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ПАЦКЕВІЧ Раман Мікалаевіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ПЕРАПЛЁТЧЫК Леў Барысавіч, ст. лейтэнант.

ПЕРШУКОЎ Васіль Сцяпанавіч, н. у 1914, сяржант, прапаў без вестак у верасні 1944.

ПЕТРАШКЕВІЧ Генадзь Несцеравіч, радавы, загінуў у маі 1944.

ПІГУЛЕЎСКІ Сцяпан Васільевіч, н. у 1908, палітрук, памёр ад ран 14.12.1941, пахаваны ў г.Тула.

ПЛІК Мікалай Іванавіч, н. у 1922, мал. сяржант, загінуў 3.12.1944, пахаваны ў Польшчы.

ПІНЧУК Аляксей Герасімавіч, радавы.

ПІНЧУК Аляксей Рыгоравіч, н. у 1922, радавы, загінуў 30.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ПІНЧУК Лазар Рыгоравіч, н. у 1901, радавы, загінуў 26.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ПІНЧУК Мікалай Малафеевіч, радавы.

ПІРОГ Піліп Акімавіч, н. у 1919, ст. сяржант, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ПІРОЖНІК Лукаш Гаўрылавіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

ПІСАРАЎ Мікалай Фёдаравіч, радавы.

ПІСКУНОЎ Іван Сцяпанавіч, н. у 1916, мал. лейтэнант, загінуў 21.4.1945, пахаваны ў Германіі.

ПШЧЫК Дзмітрый Іванавіч, н. у 1915, тэхнік-інтэндант 2-га рангу, загінуў 21.2.1945, пахаваны ў Польшчы.

ПОБАЛЬ Рыгор Іванавіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у 1943.

ПОЛАЗ Мікалай Карпавіч, н. у 1910, старшына, загінуў 3.4.1944.

ПЛАТОНАЎ Аляксандр Мікалаевіч, лейтэнант.

ПЛАХОЦІН Фёдар Пракопавіч, радавы, загінуў 19.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

ПЛЯСКІН Георгій Яўгенавіч, лейтэнант.

ПРАКОПЧЫК Іван Мікалаевіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ПРАКОПЧЫК Міхаіл Андрэевіч, радавы.

ПРАЦКО Сяргей Андрэевіч, н. у 1907, радавы, памёр ад ран 30.7.1944, пахаваны ў Польшчы.

ПРЫМАК Мікалай Данілавіч, лейтэнант.

ПУЦІЛА Мікалай Афанасьевіч, радавы.

ПУЧКОЎСКІ Данііл Лук'янавіч, н. у 1916, сяржант, загінуў 1.3.1942, пахаваны ў Краснадарскім краі.

ПЯКАРСКІ Уладзімір Анатольевіч, н. у 1920, радавы, памёр у палоне 3.12.1941.

ПЯТРОЎСКІ Мікалай Іосіфавіч, радавы.

ПЯТРОЎСКІ Міхаіл Іванавіч, радавы, загінуў 20.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ПЯТРОЎСКІ Пётр Іванавіч, н. у 1909, радавы, загінуў 27.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ПЯТРЫНІН Аляксандр Аляксандравіч, радавы.

ПЯТРЭНКА Мікалай Дзмітрыевіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

РАБКО Пётр Іванавіч, ст. сяржант.

РАДЗЕВІЧ Леанід Рыгоравіч, н. у 1910, маёр, намеснік камандзіра палка, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Ташчаўка Смаленскай вобл.

РАДЗЮК Пётр Афанасьевіч, н. у 1923, радавы, загінуў 8.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

РАДКЕВІЧ Іван Іванавіч, сяржант, прапаў без вестак у верасні 1944.

РАМАНЕНКА Фёдар Міхайлавіч, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

РАМАНОЎСКІ Пётр Антонавіч, радавы.

РАМАНОЎСКІ Сцяпан Ігнатавіч, н. у 1917, радавы, памёр ад ран 18.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

РАМАНЦЭВІЧ Сямён Харытонавіч, радавы, памёр ад ран 21.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

РАЧКОЎСКІ Валянцін Адамавіч, н. у 1906, радавы, загінуў 28.1.1945, пахаваны ў Германіі.

РУБЕНЧЫК Мацвей Эльевіч, лейтэнант медслужбы.

РУБІНЧЫК Ілья Ісаакавіч, ст. лейтэнант.

РУБІНЧЫК Шалом Пейсахавіч, н. у 1922, радавы.

РУБІНШТЭЙН Янкель Шлемавіч, сяржант.

РУДАКОЎСКІ Іосіф Рыгоравіч, сяржант, загінуў у красавіку 1945.

РУДАКОЎСКІ Павел Рыгоравіч, н. у 1907, радавы, загінуў 10.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

РУДЗЕЎСКІ Антон Антонавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

РУДОВІЧ Кейступік Антонавіч, радавы.

РУДЫ Іван Прохаравіч, радавы.

РУЗІН Захарый Рыгоравіч, радавы.

РУСАКОВІЧ Іван Яфімавіч, н. у 1913, радавы, загінуў 14.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

РУСАКОВІЧ Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1926, радавы, загінуў 20.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

РУСАКОВІЧ Уладзімір Іванавіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

РУСАКОЎ Барыс Іванавіч, н. у 1916, ст. сяржант, прапаў без вестак у ліпені 1941.

РЫЛЬКОЎ Іван Сцяпанавіч, ст. лейтэнант.

РЭЗНІКАЎ Сямён Хананавіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак 21.1.1944.

Л.Р.Радзевіч.

САБЕЛА Васіль Якубавіч, радавы, загінуў 8.2.1943, пахаваны ў Варонежскай вобл.

САВІН Павел Рыгоравіч, н. у 1910, радавы, загінуў 13.9.1942, пахаваны ў Арлоўскай вобл.

САВІЦКІ Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 27.7.1944, пахаваны ў Польшчы.

САЕВІЧ Мікалай Зянонавіч, палітрук.

САІДАЎ Хасар Улацілавіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

САЙКОЎ Іосіф Васільевіч, ст. палітрук.

САЙКОЎ Мікалай Аляксандравіч, ст. сяржант.

САКАЛОЎ Міхаіл Міхайлавіч, лейтэнант.

САННІКАЎ Аляксей Сямёнавіч, тэхнік-інтэндант 1-га рангу.

САНКЕВІЧ Яфім Цімафеевіч, н. у 1904, радавы, памёр ад ран 21.10.1944.

САНКОВІЧ Аляксандр Сяргеевіч, н. у 1922, ст. сяржант, памёр ад ран 1.6.1945, пахаваны ў Германіі.

САНКОВІЧ Васіль Анісімавіч, н. у 1899, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

САНКОВІЧ Васіль Сцяпанавіч, н. у 1925, радавы, загінуў 28.4.1945, пахаваны ў Германіі.

САНКОВІЧ Іван Міхайлавіч, н. у 1923, сяржант, загінуў 29.4.1945, пахаваны ў Германіі.

САНКОВІЧ Іван Юр'евіч, радавы.

САНКОВІЧ Канстанцін Аляксеевіч, н. у 1919, яфрэйтар, загінуў 31.3.1944, пахаваны ў Пскоўскай вобл.

САНКОВІЧ Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1924, радавы, загінуў 3.2.1943, пахаваны ў Асіповіцкім р-не.

САНКОВІЧ Уладзімір Аляксандравіч, ст. сяржант.

САНКОВІЧ Фёдар Аляксандравіч, н. у 1925, радавы, загінуў 6.3.1945, пахаваны ў Германіі.

САНКОВІЧ Яфрэм Цімафеевіч, радавы.

САНЬКО Сцяпан Данілавіч, радавы.

САНЬКО Уладзімір Сямёнавіч, мал. сяржант.

САПОЖНІКАЎ Барыс Абелевіч, мал. сяржант.

САРОКА Міхаіл Васільевіч, н. у 1921, ваенфельчар, прапаў без вестак 31.3.1943.

САСНОЎСКІ Дзям'ян Васільевіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак у маі 1945.

САСОНКІН Іосіф Яфімавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

САУЛА Аляксей Андрэевіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

САХАНКОЎ Пётр Аксенцьевіч, радавы.

СВЕРДЛІКАЎ Фёдар Цімафеевіч, лейтэнант.

СВІДЗІНСКІ Станіслаў Карпавіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

СВІРКО Дзмітрый Сямёнавіч, н. у 1920, старшына, прапаў без вестак у 1944.

СІДАРАЎ Рыгор Іванавіч, радавы.

СІДАРАЎ Фёдар Іванавіч, сяржант.

СІМАНОВІЧ Рыгор Міхайлавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СІМОНЧЫК Уладзімір Васільевіч, тэхнік-інтэндант 2-га рангу.

СІНЕНКА Рыгор Іванавіч, капітан, прапаў без вестак 17.10.1944.

СІНЧЫЛІН Лазар Раманавіч, мал. ваентэхнік.

СІРОТКІН Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1904, радавы, загінуў 13.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

СКАРАБАГАТАЎ Іосіф Антонавіч, тэхнік-інтэндант 2-га рангу.

СМІРНОЎ Алег Мітрафанавіч, лейтэнант.

СМІРНОЎ Аляксандр Калінавіч, радавы.

СМІРНОЎ Аляксандр Паўлавіч, ваенюрыст 2-га рангу.

СМОЎШ Яўген Дзям'янавіч, радавы.

СНІГІР Мікалай Львовіч, сяржант, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

СНІГІР Пётр Аляксеевіч, сяржант.

СОБАЛЬ Васіль Маркавіч, радавы.

СТАНКЕВІЧ Міхаіл Антонавіч, н. у 1913, радавы, загінуў 13.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

СТАРАСЕЛЬЦАЎ Ціт Рыгоравіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

СТАТКЕВІЧ Мікалай Аляксандравіч, радавы.

СТАЦКЕВІЧ Мікалай Аляксандравіч, н. у 1928, ст. сяржант, загінуў 14.1.1943, пахаваны ў Растоўскай вобл.

СТАШЭЎСКІ Канстанцін Мікалаевіч, н. у 1903, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

СУГАКА Мікалай Сямёнавіч, н. у 1920, лейтэнант, памёр ад ран 28.3.1945, пахаваны ў Польшчы.

СУРКОЎ Уладзімір Ільіч, н. у 1908, сяржант, загінуў 12.1.1944.

СУХОЦКІ Міхаіл Уладзіміравіч, н. у 1922, сяржант, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

СУШЫНСКІ Станіслаў Францавіч, н. у 1921, капітан, загінуў 27.3.1945.

СЦЯЖКО Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1920, ст. лейтэнант, загінуў 13.12.1943, пахаваны ў Тульскай вобл.

СЦЯПУРА Дамінік Альбінавіч, радавы.

СЯМЁНАЎ Пётр Маркіянавіч, радавы.

ТАБЕЛЕВІЧ Міхаіл Паўлавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ТАЛПІНСКІ Іван Іванавіч, радавы, загінуў 13.6.1944, пахаваны ў Брэсцкай вобл.

ТАМКОВІЧ Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1904, радавы, памёр ад ран 15.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

ТАМКОВІЧ Яўген Іванавіч, н. у 1925, радавы, памёр ад ран 24.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ТАРАБУКІН Пётр Андрэевіч, н. у 1910, радавы, загінуў 29.2.1945.

ТАРАСЕНКА Іван Ануфрыевіч, інтэндант 3-га рангу.

ТАТАРЖЫЦКІ Іосіф Вікенцьевіч, ст. лейтэнант.

ТРАНДУШКА Дзмітрый Еўдакімавіч, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ТРУС Віктар Мікалаевіч, н. у 1909, радавы, загінуў 10.3.1945.

ТРЫГУБОВІЧ Станіслаў Іванавіч, н. у 1926, радавы, загінуў 10.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ТУРЦОЎ Георгій Сяргеевіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ТЫЧЫНСКІ Іван Лукентавіч, радавы.

УЛАСАЎ Георгій Фёдаравіч, ваентэхнік 2-га рангу.

УЛАСЕНКА Іван Мікалаевіч, н. у 1921, радавы, памёр ад ран 27.7.1943, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

УНСОВІЧ Іосіф Рыгоравіч, радавы.

УЦЕЎСКІ Рыгор Рыгоравіч, н. у 1920, сяржант, прапаў без вестак у верасні 1944.

УШКАЛАЎ Барыс Фёдаравіч, камандзір узвода.

ФАМІН Пётр Рыгоравіч, старшына, прапаў без вестак у верасні 1944.

ФЕДАРОВІЧ Аляксандр Емяльянавіч, ст. тэхнік-лейтэнант.

ФЕДАРОВІЧ Міхаіл Іванавіч, сяржант, загінуў 7.7.1944.

ФЕДАРЭНЧЫК Дзмітрый Савельевіч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак 5.10.1944.

ФЕДАРЭНЧЫК Канстанцін Савельевіч, н. у 1926, радавы, прапаў без вестак 5.10.1944.

ФЁДАРАЎ Васіль Фёдаравіч, н. у 1921, ст. лейтэнант, загінуў 16.3.1943, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

ФЁДАРАЎ Мікалай Міхайлавіч, радавы.

ФІДЗЕЛЬСКІ Рыгор Пятровіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1942.

ФРЫД Навум Аронавіч, н. у 1902, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ФРЫД Хаім-Міхель Арнеў, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ФУТТЭР Ісак Сендзеравіч, радавы, загінуў 18.4.1944, пахаваны ў Румыніі.

ФЯСЬКО Аляксей Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ХАДАСЕВІЧ Уладзімір Іванавіч, радавы.

ХАРЧЭЎКІН Мікалай Мікалаевіч, лейтэнант.

ХАХЛОЎ Аляксей Нічыпаравіч, радавы, загінуў 17.4.1944, пахаваны ў Валынскай вобл.

ХЛАМАЎ Іван Аляксандравіч, радавы.

ХОЛАД Уладзімір Фаміч, н. у 1922, радавы, загінуў 2.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

ХОРАШАЎ Іван Іванавіч, н. у 1915, радавы, загінуў 5.11.1944, пахаваны ў Польшчы.

ХРЫПУНОЎ Іван Дзмітрыевіч, н. у 1914, радавы, памёр ад ран 6.3.1945, пахаваны ў Польшчы.

ЦАМОНЧЫК Іван Дзмітрыевіч, н. у 1908, радавы, загінуў 30.8.1944.

ЦВЫРКО Іосіф Анісімавіч, радавы.

ЦВЫРКО Міхаіл Антонавіч, радавы.

ЦУЦКОЎ Сямён Андрэевіч, н. у 1926, радавы, загінуў 18.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЦЫРКІНД Леў Мацвеевіч, мал. лейтэнант.

ЦЫРКУН Аляксандр Рыгоравіч, н. у 1919, мал. сяржант, прапаў без вестак 26.6.1941.

ЧАЙКОЎСКІ Канстанцін Фёдаравіч, н. у 1917, маёр, загінуў 30.9.1944, пахаваны ў Латвіі.

ЧАРАПЕНКА Аляксей Сцяпанавіч, н. у 1914, лейтэнант, загінуў 19.8.1944.

ЧАРНЕЦКІ Генадзь Іосіфавіч, радавы, прапаў без вестак у снежні 1941.

ЧАРНОЎ Іван Васільевіч, лейтэнант.

ЧАРОПКА Аляксей Сцяпанавіч, н. у 1910, лейтэнант, загінуў 19.8.1944, пахаваны ў Латвіі.

ЧАРОПКА Васіль Рыгоравіч, н. у 1924, радавы, загінуў 10.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЧАРОПКА Іван Дзмітрыевіч, радавы, загінуў у Растоўскай вобл.

ЧАРОПКА Іван Якаўлевіч, мал. сяржант.

ЧАРОПКА Канстанцін Лаўрэнцьевіч, н. у 1907, радавы, памёр ад ран 28.8.1944.

ЧАРОПКА Мікалай Рыгоравіч, н. у 1925, мал. сяржант, загінуў 21.4.1945, пахаваны ў Германіі.

ЧАРОПКА Міхаіл Андрэевіч, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ЧАРОПКА Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1911, радавы, загінуў 8.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЧАРОПКА Міхаіл Рыгоравіч, радавы.

ЧУПРАКОЎ Мікалай Макаравіч, радавы.

ЧУХРАЙ Сцяпан Сцяпанавіч, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ЧЫБІСАЎ Васіль Пятровіч, радавы.

ЧЭРНЕЎ Павел Ігнатавіч, мал. палітрук.

ШАВАРНАЕЎ Фёдар Іосіфавіч, н. у 1909, радавы, загінуў 14.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

ШАПЯЛЕВІЧ Васіль Андрэевіч, радавы, прапаў без вестак у 1944.

ШАРАМЕТ Мікалай Фёдаравіч, н. у 1926, радавы, памёр ад ран 27.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

ШАРЖАНОВІЧ Іосіф Іванавіч, радавы, загінуў 19.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ШАРЖАНОВІЧ Станіслаў Іванавіч, н. у 1914, радавы, загінуў 21.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ШАЎЛОВІЧ Пётр Карпавіч, н. у 1913, мал. лейтэнант, прапаў без вестак у 1943.

ШАЎЧЭНКА Анатоль Іванавіч, н. у 1914, радавы, памёр ад ран 4.4.1942.

ШАФРАНОЎСКІ Уладзімір Пятровіч, ст. лейтэнант.

ШВОРАНЬ Аляксандр Рыгоравіч, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

ШКЕЛЬ Павел Іванавіч, лейтэнант.

ШМАЛЕЙ Кузьма Кірылавіч, радавы.

ШМАРГУНОЎ Георгій Фёдаравіч, мал. лейтэнант.

ШОСТАК Андрэй Міхайлавіч, радавы.

ШПАКОЎСКІ Антон Рыгоравіч, н. у 1902, радавы, загінуў 23.3.1945, пахаваны ў Польшчы.

ШПАКОЎСКІ Павел Сцяпанавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 12.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ШУЛЬМАН Міхаіл Майсеевіч, радавы.

ШУЛЯКОЎСКІ Вячаслаў Сямёнавіч, н. у 1907, радавы, загінуў 21.4.1944, пахаваны ў Віцебскай вобл.

ШЧЭБЕТАЎ Якаў Абрамавіч, лейтэнант.

ШЫДЛОЎСКІ Мікалай Аляксеевіч, н. у 1922, радавы, загінуў 15.7.1944, пахаваны ў Польшчы.

ШЫКУН Мікалай Іосіфавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ШЫЛЕР Станіслаў Мікалаевіч, радавы.

ШЫНКЛЕР Юрый Хвядосавіч, н. у 1925 у г. Асіповічы. Прызваны Свярдлоўскім РВК у 1943. Курсант Свярдлоўскага артылерыйскага вучылішча. Памёр у шпіталі ў 1943. Пахаваны ў в. Шайтанка Тагільскага раёна Свярдлоўскай вобл.

ШЭМЕТ Дзмітрый Сямёнавіч, старшына.

ЮХНЕВІЧ Пётр Цімафеевіч, радавы.

ЮШКЕВІЧ Аляксандр Аляксандравіч, радавы.

ЯКАЙЦІС Віктар Іосіфавіч, н. у 1911, тэхнік-інтэндант 1-га рангу, загінуў у снежні 1941.

ЯКАЙЦІС Леанід Восіпавіч, н. у 1904, ст. лейтэнант, памёр ад ран 31.12.1943, пахаваны ў Віцебскай вобл.

ЯКАЎЛЕЎ Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЯКУНІН Рыгор Пятровіч, радавы.

ЯРАШЭВІЧ Кірыл Васільевіч, н. у 1913, радавы, загінуў 14.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЯРМОЛІН Міхаіл Максімавіч, старшына.

ЯЎСТРАТАЎ Павел Васільевіч, радавы.

АСІПОВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АГУЛА

БАРТАШЭВІЧ Альфрэд Антонавіч, н. у 1925, радавы, загінуў 16.10.1944.

БАРТАШЭВІЧ Віктар Зянонавіч, н. у 1914, радавы, загінуў у 1944.

БАРТАШЭВІЧ Зянон Зянонавіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак.

БАРТАШЭВІЧ Іосіф Казіміравіч, н. у 1906, радавы, загінуў 16.2.1945 у Германіі.

ЧЫГУНАЧНАЯ СТАНЦЫЯ АСІПОВІЧЫ 2-я

ЕЎДАКІМАЎ Міхаіл Васільевіч, н. у 1918, старшы сяржант, прапаў без вестак у 1944.

ЧАРОПКА Самуіл Мітрафанавіч, н. у 1904, радавы, загінуў у Польшчы.

ВЁСКА БАРОК

ВАЙНІЛОВІЧ Веньямін Дзяменцьевіч, н. у 1925, радавы, загінуў у 1945 у Германіі.

ВЁСКА БРАДЗІШЧА

ГЛАДКІХ Канстанцін Антонавіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1944.

СУДНІК Мікалай Ігнатавіч, н. у 1921, радавы, загінуў у 1944.

ШЫЧКО Пётр Васільевіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА БУЛГАРЫ

ЛАПЦЕЎ Уладзімір Андрэевіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у 1944.

НЕСЦЯРОВІЧ Сцяпан Данілавіч, н. у 1919, радавы.

САНЬКО Сцяпан Данілавіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у 1944.

СЫРАКВАШ Мікалай Паўлавіч, н. у 1919, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЧАРОПКА Аляксандр Пятровіч, н. у 1926, радавы, загінуў 23.3.1945 у Польшчы.

ЧАРОПКА Іван Іванавіч, н. у 1920, афіцэр.

ЧАРОПКА Пётр Іванавіч, н. у 1923, радавы, загінуў у 1944.

ЧАРОПКА Рыгор Іванавіч, н. у 1916, капітан.

ЧАРОПКА Фёдар Пятровіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА ВЯЛІКАЯ ГАРОЖА

АРТАШОНАК Міхаіл Ільіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ДАРАФЕЙЧЫК Васіль Дзмітрыевіч, н. у 1916, радавы.

ДАРАФЕЙЧЫК Мікалай Дзмітрыевіч, н. у 1915, радавы.

ДУБРОЎСКІ Аляксандр Паўлавіч, н. у 1919, сяржант, загінуў 17.12.1941.

ДУБРОЎСКІ Ігнацій Паўлавіч, н. у 1905, радавы.

МАЛІНОЎСКІ Іван Логвінавіч, н. у 1907, радавы, загінуў у 1941.

НЯХАЙ Васіль Прохаравіч, н. у 1903, радавы, загінуў у 1945 у Польшчы.

ПАЗНЯК Павел Макаравіч, н. у 1919, мал. сяржант, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПАТАПЕЙКА Аляксей Іосіфавіч, н. у 1909, радавы, загінуў у 1944.

ПАТАПЕЙКА Аляксей Паўлавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ПАТАПЕЙКА Андрэй Карпавіч, н. у 1905, радавы.

ПАТАПЕЙКА Васіль Міхайлавіч, н. у 1918, радавы.

ПАТАПЕЙКА Іван Канстанцінавіч, н. у 1926, радавы, прапаў без вестак 19 кастрычніка 1944.

ПАТАПЕЙКА Іван Сямёнавіч, н. у 1900, радавы, загінуў 20.10.1944 у Польшчы.

ПАТАПЕЙКА Мікалай Герасімавіч, н. у 1919, радавы.

ПАТАПЕЙКА Мікалай Міхайлавіч, н. у 1913, радавы.

ПАТАПЕЙКА Міхаіл Васільевіч, н. у 1919, сяржант, прапаў без вестак у 1942.

ПАТАПЕЙКА Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1912, радавы, загінуў у 1941.

ПАТАПЕЙКА Уладзімір Васільевіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ПАТАПЕЙКА Цімафей Паўлавіч, н. у 1901, радавы, загінуў у 1943.

СУРАВЕЦ Павел Андрэевіч, н. у 1912, сяржант, загінуў у 1945 у Польшчы.

СУЧАНКА Андрэй Аляксеевіч, н. у 1913, сяржант, загінуў 9.9.1944.

ЧАРОПКА Сцяпан Яфімавіч, н. у 1913, радавы.

ШКУТКО Аляксандр Дзмітрыевіч, н. у 1904, радавы, загінуў 11.10.1944 у Польшчы.

ВЁСКА ДЗЕРАЎЦЫ

АСТАПЕНКА Аляксандр Трафімавіч, н. у 1925, радавы, загінуў у 1944.

АСТРЭЙКА Васіль Антонавіч, н. у 1912, радавы, загінуў у 1941.

БАГДАНОВІЧ Пётр Пятровіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак.

БАНДАРЭНКА Мікалай Мікітавіч, н. у 1920, радавы.

БАРАНОЎСКІ Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1922, радавы, загінуў 26.10.1944 у Польшчы.

БАРАНОЎСКІ Міхаіл Сямёнавіч, н. у 1923, радавы, загінуў у 1943.

БАРАНОЎСКІ Уладзімір Фёдаравіч, сяржант, загінуў у Венгрыі.

БЕНДЗЬ Аляксандр Лявонцьевіч, н. у 1920, сяржант, загінуў 14.9.1944.

БЕНДЗЬ Віктар Леанідавіч, н. у 1920, сяржант, загінуў у 1944 у Польшчы.

БЕНДЗЬ Сцяпан Ільіч, н. у 1922, сяржант, прапаў без вестак у 1944.

БУЛКО УладзімірАнуфрыевіч, н. у 1910, радавы.

ВАЙЦЯНКОЎ Міхаіл Ігнатавіч, н. у 1925, радавы, загінуў 4.11.1944 у Польшчы.

ВАРАКСА Андрэй Сямёнавіч, н. у 1913, сяржант, загінуў у кастрычніку 1944 у Польшчы.

ДАМБРОЎСКІ Іосіф Іванавіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у 1945.

ДАМБРОЎСКІ Станіслаў Іванавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ЗУБОВІЧ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1925, радавы, загінуў 27.9.1944 у Польшчы.

ЗУБОВІЧ Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1924, радавы, загінуў у 1944 у Польшчы.

ЗУЙ Іван Міхайлавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 30.10.1944 у Польшчы.

КАЗЛОЎСКІ Фёдар Маркавіч, н. у 1916, радавы, загінуў у 1945 у Германіі.

КЛЮЙКО Уладзімір Іванавіч, н. у 1920, сяржант, загінуў у 1944 у Польшчы.

ЛЕТУНОВІЧ Васіль Кузьміч, н. у 1901, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МЕЛЬНІК Станіслаў Мікалаевіч, н. у 1925, радавы, загінуў 9.2.1945.

ПАЎЛОВІЧ Станіслаў Адамавіч, н. у 1913, памёр ад ран 29.8.1944.

ПІЛІПЧЫК Іосіф Андрэевіч, н. у 1907, радавы, загінуў у 1944 у Польшчы.

РАЕЎСКІ Мікалай Пятровіч, н. у 1921, мал. сяржант, загінуў у 1944 у Польшчы.

РАЕЎСКІ Уладзімір Паўлавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

САСІМ Яўген Венядзіктавіч, загінуў у 1943.

ВЁСКА ДУБАВОЕ

ІСАЙ Сямён Пятровіч, н. у 1907, радавы, загінуў у 1944.

РУБЕЖ Міхаіл Іванавіч, н. у 1913, лейтэнант, загінуў 16.11.1943.

САВІЦКІ Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

САВІЦКІ Аляксандр Сямёнавіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

САВІЦКІ Іван Фёдаравіч, н. у 1915, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

САВІЦКІ Іосіф Аляксандравіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

САВІЦКІ Канстанцін Аляксандравіч, н. у 1919, радавы, загінуў у 1943.

ВЁСКА ДУБРАЛЕВА

ДАВІДЗЕНЬЕЎ Цімафей Сцяпанавіч, н. у 1912, старшына, памёр ад ран 3.3.1943.

ЛЯШЧЫНСКІ Андрэй Рыгоравіч, н. у 1921, радавы, загінуў у 1944.

СТАНЕВІЧ Браніслаў Мікалаевіч, н. у 1923, загінуў 15.2.1945 у Германіі.

ЦВЫРКО Адам Піліпавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у 1945.

ЦІТКОЎСКІ Міхаіл Іосіфавіч, н. у 1918, старшына, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ЧАГЛЕЙ Іван Фёдаравіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак.

ЧЫРЭЙЧЫК Іосіф Яфімавіч, н. у 1919, ст. лейтэнант, загінуў у 1941.

ЧЫРЭЙЧЫК Канстанцін Васільевіч, н. у 1918, лейтэнант, загінуў у 1943.

М.М.Бандарэнка.

В.Л.Бендзь.

А.С.Варакса.

С.А.Паўловіч.

ЧЫРЭЙЧЫК Мікалай Яфімавіч, н. у 1917, сяржант, памёр ад ран у 1944.

ЧЫРЭЙЧЫК Міхаіл Яфімавіч, н. у 1920, лейтэнант, загінуў у 1943.

ВЁСКА ЗАДНЯЯ ГРАДА

БАРАНОЎСКІ Міхаіл Ільціфанавіч, н. у 1925, радавы, загінуў 18.2.1945 у Германіі.

БОХАН Андрэй Паўлавіч, н. у 1904, радавы, загінуў у 1944.

БОХАН Іосіф Паўлавіч, н. у 1907, радавы, загінуў у 1945.

БОХАН Мікалай Іванавіч, н. у 1922, радавы, памёр ад ран 14.3.1945 у Венгрыі.

КАРАЧУН Васіль Пятровіч, н. у 1920, лейтэнант, загінуў у 1944.

КАРЭЎКА Канстанцін Лук'янавіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАРЭЎКА Мікалай Паўлавіч, н. у 1922, радавы, загінуў у 1941.

ФРАНСКЕВІЧ Іван Васільевіч, н. у 1924, радавы, загінуў у 1944 у Польшчы.

ВЁСКА ЗАМОШША

БЛЯЦЬКО Аркадзь Сцяпанавіч, н. у 1910, радавы, загінуў у 1943.

С.І.Патапейка.

У.Д.Рэмень.

В.С.Чаропка.

Дз.Я.Чаропка.

ВАЛАНКОВІЧ Аляксандр Яфімавіч, н. у 1919, радавы.

ВАЛАНКОВІЧ Аляксей Яфімавіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак 1.5.1942.

ГАРАДЗЕЦКІ Цімафей Емяльянавіч, н. у 1901, афіцэр, загінуў 20.9.1944 у Польшчы.

ДОЛГІ Іларыён Якаўлевіч, н. у 1908, мал. сяржант, загінуў 5.3.1945 у Германіі.

ЕРМАКОЎ Расціслаў Іванавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 30.4.1945.

ЖЫДКОЎ Іван Ільіч, н. у 1910, радавы, памёр ад ран у эвакашпіталі № 3584 на тэрыторыі Польшчы.

МАРОН Самуіл Хаймавіч, н. у 1896, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1941.

НАЗАРОВІЧ Сяргей Самуілавіч, н. у 1924, радавы, загінуў у 1944 у Германіі.

НАЛІВАЙКА Ілья Андрэевіч, н. у 1924, радавы.

НАЛІВАЙКА Мікалай Аляксандравіч, н. у 1920, радавы, загінуў 20.8.1941.

ПАГАДАЕЎ Якаў Паўлавіч, н. у 1895, радавы.

ПАТАПЕЙКА Пётр Максімавіч, н. у 1918, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ПАТАПЕЙКА Сцяпан Іванавіч, н. у 1909, прапаў без вестак у снежні 1944.

ПАЦКЕВІЧ Аляксандр Іванавіч, н. у 1915, радавы.

ПРЫБЫЛЬСКІ Фларыян Сцяпанавіч, н. у 1910, радавы, загінуў у маі 1945.

РЭМЕНЬ Ганна Рыгораўна, н. у 1915, медсястра.

РЭМЕНЬ Іван Раманавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 31.1.1945.

РЭМЕНЬ Раман Міхайлавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 14.9.1941.

РЭМЕНЬ Уладзімір Давыдавіч, загінуў.

РЭМЕНЬ Фёдар Васільевіч, н. у 1919, радавы.

САНКОВІЧ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1906, радавы, загінуў у кастрычніку 1944.

СНІГІР Васіль Сямёнавіч, н. у 1917, радавы, загінуў у 1941.

СНІГІР Данііл Данілавіч, н. у 1925, радавы, загінуў у 1941.

СТРОК Антон Паўлавіч, н. у 1901, радавы.

ЦЯСЛЁНАК Дзмітрый Яфімавіч, н. у 1910, радавы.

ЧАРОПКА Аляксандр Кузьміч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

ЧАРОПКА Васіль Апанасавіч, н.у 1919, сяржант.

ЧАРОПКА Васіль Рыгоравіч, н. у 1920, радавы, памёр 28.4.1942.

ЧАРОПКА Васіль Рыгоравіч, н. у 1924, радавы, загінуў 10.10.1944 у Польшчы.

ЧАРОПКА Васіль Сямёнавіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЧАРОПКА Дзяніс Якаўлевіч, н. у 1900, радавы, прапаў без вестак у 1944.

ЧАРОПКА Іван Карпавіч, н. у 1914, радавы.

ЧАРОПКА Іван Сямёнавіч, н. у 1906, радавы, загінуў 31.7.1944.

ЧАРОПКА Іван Фёдаравіч, н. у 1912, радавы, загінуў 10.10.1941.

ЧАРОПКА Іван Яфімавіч, н. у 1894, радавы, загінуў 16.10.1944 у Польшчы.

ЧАРОПКА Мікалай Апанасавіч, н. у 1922, радавы, загінуў 18.1.1942.

ЧАРОПКА Мікалай Кузьміч, н. у 1925, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ЧАРОПКА Міхаіл Якаўлевіч, н. у 1921, радавы.

ЧАРОПКА Уладзімір Іванавіч, н. у 1926, радавы, загінуў 19.8.1944.

ЧАРОПКА Уладзімір Фёдаравіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ЧАРОПКА Фёдар Фёдаравіч, н. у 1912, мал. лейтэнант, загінуў 18.1.1942.

ЯЎСЕЕЎ Канстанцін Іванавіч, н. у 1912, радавы, загінуў у 1944 у Польшчы.

ВЁСКА ЗАРУЧЭЎЕ

ВЕРАШЧАГІН Уладзімір Дзям'янавіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

ВЕРНІКОЎСКІ Дамінік Сямёнавіч, н. у 1905, радавы, загінуў у 1944.

КАЖЭРА Уладзімір Пятровіч, н. у 1924, радавы, загінуў у 1941.

ПЫШНЫ Ілья Аляксеевіч, н. у 1925, радавы, загінуў у 1942.

ВЁСКА ЗАСЯЛЕЧЧА

ЖУК Міхаіл Майсеевіч, н. у 1911, палітрук, загінуў 1.2.1942.

КАПЧАН Павел Антонавіч, н. у 1913, радавы, загінуў у 1944.

ПЯТРОЎ Павел Аляксеевіч, н. у 1916, мал. лейтэнант, памёр ад ран 17.8.1944.

РАМАНОЎСКІ Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1922, радавы, загінуў 19.3.1945.

ХАМЯНЧУК Кузьма Яфрэмавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 3.7.1941.

ВЁСКА ЗАШЫБІНА

КІСЕЛЬ Станіслаў, н. у 1918, сяржант, загінуў у 1943.

МІЦЬКО Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1917, радавы, загінуў у 1944.

ПРАКАПОВІЧ Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1917, радавы, загінуў у 1944.

ТУМІЛОВІЧ Раман Сцяпанавіч, н. у 1919, старшына, загінуў у 1943.

ШАЛЬКЕВІЧ Феліцыян, н. у 1921, радавы, загінуў у 1942.

ШАРЖАНОВІЧ Іосіф Іванавіч, н. у 1916, радавы, загінуў у 1944 у Польшчы.

ШАРЖАНОВІЧ Станіслаў Іванавіч, н. у 1918, радавы, загінуў у 1944 у Польшчы.

ШАРЖАНОВІЧ Фларыян Іванавіч, н. у 1920, сяржант, загінуў у 1944 у Венгрыі.

ВЁСКА КАСТРЫЧНІК

АЎДЗЮКЕВІЧ Аляксандр Сцяпанавіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак.

ГЕРКА Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1916, радавы, загінуў у 1943.

КАЗЛОЎСКІ Фёдар Іванавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 8.8.1941.

КРАЎЧАНКА Міхаіл Савельевіч, н. у 1910, радавы, памёр ад ран 3.1.1945.

ПАТАПЕЙКА Аляксей Іосіфавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ПАТАПЕЙКА Міхаіл Васільевіч, н. у 1908, лейтэнант, загінуў у 1945.

ПАТАПЕЙКА Павел Васільевіч, н. у 1913, радавы, загінуў у 1941.

ПАТАПЕЙКА Пётр Васільевіч, н. у 1921, радавы, загінуў 9.8.1941.

ПАТАПЕЙКА Фёдар Васільевіч, н. у 1911, радавы, загінуў у 1941.

ЧАРОПКА Мікалай Мікалаевіч, н. у 1923, радавы, загінуў у 1945 у Польшчы.

ЮРКАВЕЦ Мірон Антонавіч, н. у 1906, радавы, памёр ад ран 16.8.1944.

І.Ф.Чаропка.

М.Я.Чаропка.

ВЁСКА КЛЯПЧАНЫ МОСТ

КАТАРСКІ Антон Іванавіч, н. у 1925, радавы, загінуў у 1944.

КАТАРСКІ Уладзімір Іванавіч, н. у 1923, радавы, загінуў у 1944.

САНКОВІЧ Аляксей Юр'евіч, н. у 1914, афіцэр, загінуў у 1944.

САНКОВІЧ Іван Юр'евіч, н. у 1912, радавы, загінуў у 1944.

САНКОВІЧ Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1918, радавы, загінуў у 1944.

ВЁСКА ЛІЦВІНАВА

АСТАПОВІЧ Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1910, радавы.

ЖАРЫН Анатоль Аляксандравіч, н. у 1893, радавы, памёр ад ран 13.2.1945.

ЖУРЫК Мікалай Купрыянавіч, н. у 1904, радавы, прапаў без вестак у 1944.

ПАЦКЕВІЧ Пётр Васільевіч, н. у 1907, радавы.

ХЛУС Міхаіл Парфёнавіч, н. у 1910, радавы.

ЧАРОПКА Кузьма Карпавіч, н. у 1897, радавы, загінуў 26.8.1944 у Польшчы.

ЧАРОПКА Піліп Іванавіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВЁСКА ЛУЧЫЦЫ

ГАПЕЕНКА Міхаіл Паўлавіч, н. у 1926, радавы, загінуў 26.10.1944.

РУСАКОВІЧ Мікалай Васільевіч, н. у 1924, старшы сяржант, загінуў у 1944.

РУСАКОВІЧ Якаў Мікалаевіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1944.

СНІГІР Пётр Аляксеевіч, н. у 1923, сяржант, загінуў у 1942.

СЦЯПАНАЎ Цімафей Яфімавіч, н. у 1913, радавы, загінуў у 1945.

ЧАРАНКОЎ Савелій Пятровіч, н. у 1918, радавы, загінуў 25.1.1942.

ЧАРОПКА Аляксандр Піліпавіч, н. у 1925, радавы, загінуў 13.3.1945 у Польшчы.

М.П.Хлус.

ЧАРОПКА Аляксандр Рыгоравіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЧАРОПКА Аляксей Рыгоравіч, н. у 1920, радавы.

ЧАРОПКА Андрэй Андрэевіч, н. у 1916, радавы, загінуў у кастрычніку 1944.

ЧАРОПКА Андрэй Захар'евіч, н. у 1914, радавы, загінуў у 1945 у Германіі.

ЧАРОПКА Андрэй Мацвеевіч, н. у 1909, радавы.

ЧАРОПКА Захарый Васільевіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЧАРОПКА Іван Аляксеевіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЧАРОПКА Іван Дзмітрыевіч, н. у 1921, радавы.

ЧАРОПКА Іван Дзянісавіч, н. у 1920, сяржант, загінуў у 1945.

ЧАРОПКА Іван Іванавіч, н. у 1913, радавы.

ЧАРОПКА Іван Іванавіч, н. у 1918, радавы.

ЧАРОПКА Іван Рыгоравіч, н. у 1914, загінуў 17.5.1944.

ЧАРОПКА Іосіф Дзянісавіч, н. у 1910.

ЧАРОПКА Мікалай Дзянісавіч, н. у 1905, радавы, загінуў у 1945 у Венгрыі.

ЧАРОПКА Пётр Акімавіч, н. у 1898, палітрук, загінуў 13.4.1943.

ЧАРОПКА Савелій Пятровіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ЧАРОПКА Сцяпан Міхайлавіч, н. у 1920, радавы.

ЧАРОПКА Фёдар Іванавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у 1941.

ШУХАЎ Фёдар Сцяпанавіч, н. у 1916, радавы, загінуў у 1945 у Германіі.

ВЁСКА МАЛАЯ ГАРОЖА

БЯЛЯЎСКІ Іван Пятровіч, н. у 1918, радавы, загінуў 30.1.1945.

БЯЛЯЎСКІ Мікалай Герасімавіч, н. у 1921, радавы, загінуў у 1943.

БЯЛЯЎСКІ Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1924, радавы, памёр ад ран 12.2.1945 у Польшчы.

БЯЛЯЎСКІ Міхаіл Нікіфаравіч, н. у 1923, радавы, загінуў у Польшчы.

БЯЛЯЎСКІ Уладзімір Фёдаравіч, н. у 1921, радавы.

БЯЛЯЎСКІ Фёдар Рыгоравіч, н. у 1906, радавы, загінуў у 1944.

ВАСІЛЕНКА Іван Фёдаравіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у 1944.

ВЕРАМЕЕНКА Рыгор Міхайлавіч, радавы, загінуў 1.7.1944.

ГАРОХ Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1916, радавы, загінуў у 1944.

ДОЎГАЛЬ Герасім Сідаравіч, н. у 1907, радавы, загінуў 9.11.1944 у Польшчы.

КАЗЕЙ Іван Васільевіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак.

КРУК Аляксей Пятровіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у 1944.

КРУК Іван Пятровіч, н. у 1907, радавы, загінуў у 1943.

КРУК Ігнацій Пятровіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак.

КРУК Лявон Пятровіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

КРУК Якім Пятровіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

МЫСЛІЎЧЫК Андрэй Лявонцьевіч, н. у 1915, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

МЫСЛІЎЧЫК Афанасій Якаўлевіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у 1946.

МЫСЛІЎЧЫК Іван Мікітавіч, н. у 1916, радавы.

МЫСЛІЎЧЫК Канстанцін Якаўлевіч, н. у 1911, радавы, загінуў у 1945 у Германіі.

МЫСЛІЎЧЫК Міхаіл Якаўлевіч, н. у 1906, радавы.

ПАДВОЙСКІ Іван Міронавіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1942.

ПАДВОЙСКІ Пётр Іванавіч, н. у 1917, лейтэнант, загінуў у 1943.

ПАТАПЕЙКА Іван Дзмітрыевіч, н. у 1918, радавы, памёр ад ран 16.10.1944 у Польшчы.

ПАТАПЕЙКА Іван Кузьміч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у 1944.

ПАТАПЕЙКА Карп Адамавіч, н. у 1906, радавы, памёр у нямецкім палоне ў маі 1942.

ПАТАПЕЙКА Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1910, радавы, загінуў у 1943.

ПАТАПЕЙКА Пётр Васільевіч, н. у 1918, мал. сяржант, загінуў 18.7.1941.

ПАТАПЕЙКА Пётр Васільевіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПАТАПЕЙКА Пётр Максімавіч, н. у 1918, загінуў у 1942.

ПАТАПЕЙКА Рыгор Паўлавіч, н. у 1913, радавы, загінуў 16.3.1945.

ПАТАПЕЙКА Тарас Адамавіч, н. у 1913, расстраляны ў 1943.

ПАТАПЕЙКА Ціхан Цярэнцьевіч, н. у 1910, радавы, загінуў у 1945 у Польшчы.

ПАТАПЕЙКА Фёдар Рыгоравіч, н. у 1909, радавы, загінуў у 1941.

РУДЫ Аляксандр Іванавіч, н. у 1924, мал. сяржант, загінуў 16.1.1945 у Германіі.

РУДЫ Аляксей Андрэевіч, н. у 1922, радавы, загінуў у 1945.

РУДЫ Іван Іванавіч, н. у 1920, сяржант, загінуў у 1944.

РУДЫ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1926, радавы, загінуў 22.2.1945 у Польшчы.

РУДЫ Пётр Аляксандравіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у 1945.

РУДЫ Пётр Іванавіч, н. у 1908, радавы, загінуў 12.2.1945 у Германіі.

РУДЫ Рыгор Іванавіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у 1945.

РЭМЕНЬ Пётр Іванавіч, н. у 1911, радавы, загінуў у 1944 у Польшчы.

СІМАНОВІЧ Іван Міхайлавіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак.

СІМАНОВІЧ Ілья Сцяпанавіч, н. у 1906, сяржант, загінуў у 1944.

СІМАНОВІЧ Мікалай Аляксеевіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СІМАНОВІЧ Фёдар Міхайлавіч, н. у 1926, радавы, прапаў без вестак.

ЯКАЎЛЕЎ Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1923, радавы, загінуў у 1944 у Польшчы.

ЯНОЎСКІ Рыгор Паўлавіч, н. у 1915, радавы, прапаў без вестак.

ВЁСКА МАЛОЦІНА

АНГЕРЧЫК Іван Васільевіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1944.

ГАНЧАРОНАК Раман Аляксеевіч, н. у 1908, радавы, загінуў у 1944.

ДУБОВІК Іван Елісеевіч, н. у 1910, радавы, загінуў у 1944.

ДУБОВІК Іван Рыгоравіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1944 у Польшчы.

ПАШКЕВІЧ Іван Пятровіч, н. у 1903, радавы, загінуў у 1944.

ПАШКЕВІЧ Пётр Міхайлавіч, н. у 1923, радавы, загінуў у 1944.

ПАШКЕВІЧ Яўген Іванавіч, н. у 1925, радавы, загінуў у 1944.

ПРАХАРОВІЧ Аляксей Пятровіч, н. у 1902, радавы, загінуў у 1944.

СІКОРСКІ Міхаіл Андрэевіч, н. у 1908, радавы, загінуў 25.8.1944.

СІКОРСКІ Павел Андрэевіч, н. у 1913, мал. лейтэнант, загінуў 3.9.1941.

ТАМКОВІЧ Пётр Міхайлавіч, н. у 1922, радавы, загінуў 25.8.1944.

ЦЫБУЛЬСКІ Канстанцін Рыгоравіч, н. у 1921, радавы, загінуў у 1942.

ВЁСКА ОСАВА

АБРАМЧЫК Васіль Адамавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 15.4.1945.

І.І.Руды.

ГАЦУРА Вікенцій Мікалаевіч, н. у 1918, афіцэр.

ГАЦУРА Вікенцій Сцяпанавіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ГАЦУРА Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1922, радавы.

ГУЛЁК Фёдар Харытонавіч, радавы, прапаў без вестак у 1945.

ДРОЗД Канстанцін Аляксеевіч, н. у 1914, радавы, загінуў 5.9.1944 у Польшчы.

ЗАГАРОЎСКІ Уладзімір Адамавіч, н. у 1918, радавы.

ЗАГАРОЎСКІ Уладзімір Адамавіч, н. у 1919, палітрук, загінуў 6.7.1941.

КАРУКАВЕЦ Яўген Якаўлевіч, н. у 1906, радавы, загінуў 3.9.1944 у Польшчы.

САНКОВІЧ Мікалай Васільевіч, н. у 1922, радавы, загінуў у 1943.

САСНОЎСКІ Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1918, ст. лейтэнант, загінуў 24.7.1942.

СУГАКА Антон Пятровіч, н. у 1902, радавы, загінуў 28.8.1944.

ТАМКОВІЧ Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1904, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

ШАБУНЯ Вячаслаў Адамавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 14.4.1945 у Германіі.

ШАБУНЯ Іван Іосіфавіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА ПРУДОК

АБРАМОВІЧ Казімір Станіслававіч, н. у 1920, радавы, памёр ад ран 15.7.1944.

АХАНАЎ Георгій Паўлавіч, н. у 1918, радавы, загінуў 23.8.1944.

БАЧКО Яўген Гаўрылавіч, н. у 1925, радавы.

ЛОБАЧ Леанід Іванавіч, н. у 1922, сяржант.

ЛЯТУН Мікалай Трафімавіч, н. у 1926, мал. сяржант, загінуў 14.1.1945 у Польшчы.

РАМАНОЎСКІ Антон Ігнатавіч, н. у 1922, радавы.

СНІГІР Мікалай Аляксеевіч, н. у 1918, радавы, загінуў у 1944.

ЦВЫРКО Іосіф Аляксеевіч, н. у 1918, радавы.

ЦВЫРКО Павел Іванавіч, н. у 1922, мал. лейтэнант.

ЧАРНУШЭВІЧ Уладзімір Яфімавіч, н. у 1924, радавы.

ЮРКАВЕЦ Войцэх Францавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 9.5.1945 у Германіі.

ЮРКЕВІЧ Іван Станіслававіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак 27.1.1945.

ВЁСКА СТАВІШЧА

БЕЛЫ Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1919, радавы, загінуў у 1942.

КАЗАЧОНАК Іван Майсеевіч, н. у 1918, афіцэр, загінуў у 1943.

КАЗАЧОНАК Іван Майсеевіч, н. у 1920, радавы, памёр у нямецкім палоне ў лютым 1942.

КАЗАЧОНАК Міхаіл Майсеевіч, н. у 1914, радавы, загінуў у 1943.

ЛЁЛІН Іван Іванавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ЛЁЛІН Мікіта Іванавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

МІРАНОВІЧ Аляксей Ільіч, н. у 1914, радавы, памёр ад ран 6.9.1944 у Польшчы.

МІРАНОВІЧ Дзмітрый Лукіч, н. у 1908, радавы, загінуў у 1944.

ПАЦКЕВІЧ Іван Ігнатавіч, н. у 1925, радавы, загінуў у 1944 у Польшчы.

СІДАРУК Міхаіл Аляксеевіч, н. у 1918, радавы, загінуў у 1942.

ШПАК Сцяпан Міронавіч, н. у 1905, радавы, загінуў у 1945.

ВЁСКА ЯГАДНАЕ

ГУБАШЫН Раман Кандрацьевіч, н. у 1910, радавы, памёр ад ран 10.8.1944.

ГУБАШЫН Уладзімір Яфімавіч, н. у 1925, сяржант, загінуў 14.1.1945 у Польшчы.

ЕЛІН Лаўрэнцій Іванавіч, н. у 1914, радавы, загінуў у 1941.

ЗМІЦЯРЭЎСКІ Віталь Уладзіміравіч, н. у 1927, радавы.

КАНЕВЕГА Мікалай Пятровіч, н. у 1921, радавы, загінуў у 1941.

ЛІТВІНАЎ Дзмітрый Дзям'янавіч, н. у 1912, радавы, загінуў 20.8.1944 у Польшчы.

ОКРУТ Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1922, радавы, загінуў 23.3.1945 у Германіі.

ОКРУТ Іван Пятровіч, н. у 1921, радавы, загінуў у 1941.

СУЧОК Адам Сцяпанавіч, н. у 1902, радавы, памёр ад ран 12.8.1944.

СЯРГЕЙЧЫК Іван Васільевіч, н. у 1926, радавы, загінуў у 1945 у Германіі.

УНСОВІЧ Леанід, н. у 1912, ст. лейтэнант, загінуў у 1943.

ХАЛАДОК Міхаіл Трафімавіч, н. у 1922, радавы, загінуў у 1944.

ХАЛАДОК Павел Трафімавіч, н. у 1901, радавы, загінуў у 1944 у Польшчы.

ХАЛАДОК Рыгор Яфімавіч, н. у 1922, радавы, загінуў у 1944 у Польшчы.

ВЯЗЗЕЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ВЯЗЗЕ

АДАКІМЧЫК Пётр Сямёнавіч, н. у 1920, сапёр, прапаў без вестак 16.4.1943.

АНДРЫЕВІЧ Леанід Мікалаевіч, радавы, загінуў 13.2.1945.

ГАНЧАР Аляксандр Іванавіч, н. у 1926, радавы 407-га стралковага палка, загінуў 12.3.1945, пахаваны ў Данцыгскай вобл.

ГЕРАСІМОВІЧ Мікалай Міхайлавіч, загінуў 11.2.1945, пахаваны ў Германіі.

ГЕРАСІМЧУК Сцяпан Фаміч, н. у 1902, радавы, загінуў 12.8.1944.

ГЕРАСІМЧЫК Аляксандр Антонавіч, н. у 1907, стралок, загінуў 5.9.1944, пахаваны ў в. Круты Бераг, Польшча.

ГЕРАСІМЧЫК Ілья Яфрэмавіч, н. у 1908, радавы, загінуў 13.3.1945, пахаваны ў Калінінградскай вобл.

ГЕРАСІМЧЫК Уладзімір Іванавіч, н. у 1914, памёр ад ран у снежні 1948, пахаваны ў в. Вяззе.

ГОЦІН Васіль Сямёнавіч, радавы, загінуў 13.3.1944.

ГРЫШАНОВІЧ Фёдар Віктаравіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1941.

ЖОРАЎ Васіль Піліпавіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1944.

ЖОРАЎ Мікалай Аляксандравіч, н. у 1923, радавы, загінуў 29.8.1944, пахаваны ў Ломжэскай губ.

ЖОРАЎ Міхаіл Пятровіч, н. у 1911, радавы, памёр ад ран 31.3.1945, пахаваны ў Германіі.

ЗАГАРОЎСКІ Міхаіл Аляксандравіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Кіеўскай вобл.

ЗАХАРОНАК Васіль Антонавіч, радавы, загінуў 22.12.1941.

КОШМАН Якаў Мікалаевіч, н. у 1906, радавы, загінуў 1.1.1944.

КРУГЛОЎ Кірыл Сільвестравіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛАБАНОК Васіль Рыгоравіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ЛУК'ЯНЕНКА Арцём Сямёнавіч, н. у 1909, радавы, загінуў 21.2.1943, пахаваны ў Арлоўскай вобл.

ЛУК'ЯНЧЫК Іван Іванавіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛУК'ЯНЧЫК Павел Фёдаравіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЛУК'ЯНЧЫК Ягор Фёдаравіч, радавы, загінуў 3.9.1944.

ЛУК'ЯНЧЫК Якаў Фёдаравіч, н. у 1915, камандзір стралковага ўзвода, мал. лейтэнант, загінуў 13.8.1942, пахаваны ў Валгаградскай вобл.

ЛЯШЧУК Аляксандр Фёдаравіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у 1943.

ЛЯШЧУК Андрэй Фёдаравіч, н. у 1919, сяржант, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛЯШЧУК Іван Аляксандравіч, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ЛЯШЧУК Іван Фёдаравіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ЛЯШЧУК Іван Цімафеевіч, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ЛЯШЧУК Мікалай Фёдаравіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак у 1945.

ЛЯШЧУК Рыгор Фёдаравіч, н. у 1902, радавы, загінуў 24.5.1944.

МІНІЧ Надзея Аляксандраўна, радавая, забіта пры абстрэле з самалёта.

МІРУТКО Андрэй Адамавіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

ПАНЯНКОЎ Іван Радзівонавіч, н. у 1893, радавы, загінуў 3.3.1944, пахаваны ў Днепрапятроўскай вобл.

ПЯТРОВІЧ Уладзімір Пятровіч, н. у 1918, радавы, памёр ад ран 5.2.1945, пахаваны ў Германіі.

САСІМ Яўген Бенядзіктавіч, н. у 1923, сяржант, загінуў 7.1.1944, пахаваны ў Цвярской вобл.

САЎЧУКОЎ Іосіф Іванавіч, н. у 1906, радавы, памёр ад ран 25.3.1945, пахаваны ў Германіі.

ТАКАРОНАК Іван Кузьміч, радавы, расстраляны ў 1943.

ТАНКОВІЧ Дзмітрый Пятровіч, радавы, прапаў без вестак 15.8.1944.

ЧЫПЛЕЙЧЫК Васіль Фёдаравіч, радавы, загінуў 20.8.1944.

ЯДЛІНСКІ Казімір Аляксандравіч, радавы, загінуў у 1942.

ЯРМОЛЬЧЫК Міхаіл Трафімавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 16.8.1944, пахаваны ў Эстоніі.

ВЁСКА ВЯРЭЙЦЫ

ГОЦІН Іван Паўлавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 1.1.1944.

ЗАГАРОЎСКІ Мікалай Яўгенавіч, н. у 1903, палітрук, прапаў без вестак у жніўні 1941.

ХЛУС Іосіф Макеевіч, расстраляны ў 1942.

ЦВЫРКОЎСКІ Іван Максімавіч, н. у 1911, радавы, загінуў 9.9.1944.

ЧЫПЛЕЙЧЫК Андрэй Андрэевіч, радавы, загінуў у снежні 1944.

ЧЫПЛЕЙЧЫК Віктар Барысавіч, н. у 1918, лейтэнант, камандзір узвода разведкі, загінуў 16.1.1942, пахаваны ў в. Старкі Смаленскай вобл.

ЧЫПЛЕЙЧЫК Еўдакім Сямёнавіч, н. у 1905, радавы, загінуў 15.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВЁСКА ЗБОРСК

БАРЫСІК Васіль Мікалаевіч, радавы, загінуў 20.2.1944, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

БАРЫСІК Кірыл Паўлавіч, сяржант, загінуў 16.1.1944.

П.Ф.Лук'янчык.

Я.Б.Сасім.

БАРЫСІК Пётр Васільевіч, сяржант, загінуў 6.4.1943.

БАРЫСІК Сцяпан Васільевіч, н. у 1917, мал. лейтэнант, загінуў 14.8.1942, пахаваны ў Варонежскай вобл.

БАРЫСІК Уладзімір Іванавіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак.

БАРЫСІК Якаў Аляксеевіч, н. у 1910, камандзір стралковага аддзялення, загінуў 16.1.1944.

ЕЎДАКІМЧЫК Васіль Сямёнавіч, н. у 1907, мал. лейтэнант, прапаў без вестак у 1943.

ЗАЙЦАЎ Іван Васільевіч, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛІСАКОВІЧ Пётр Мікалаевіч, радавы, загінуў у кастрычніку 1944.

ПІЛІК Ігнат Сямёнавіч, н. у 1909, радавы, загінуў у чэрвені 1944.

РАМАНЧУК Ціхан Фёдаравіч, н. у 1909, радавы, загінуў у кастрычніку 1944.

САБЭЛА Аляксей Аляксеевіч, н. у 1908, радавы, памёр ад ран у кастрычніку 1944.

САБЭЛА Васіль Аляксандравіч, н. у 1907, загінуў 13.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ХЛУС Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЧЫПЛЕЙЧЫК Пётр Анісімавіч, н. у 1902, радавы, памёр ад ран у снежні 1944.

ЧЫПЛЕЙЧЫК Піліп Анісімавіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШАРАМЕТ Адам Іванавіч, н. у 1905, радавы, памёр ад ран 26.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

ШКУТКО Вольга Данілаўна.

ШКУТКО Дарафей Паўлавіч, н. у 1907, радавы, памёр ад ран 8.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЯЛОВІК Васіль Антонавіч, н. у 1922, сяржант, загінуў 6.7.1943, пахаваны ў Курскай вобл.

ВЁСКА КАМАРЫНА

БАРАДАЎКА Васіль Сцяпанавіч, н. у 1909, ст. лейтэнант, загінуў у студзені 1944, пахаваны ў Смаленскай вобл.

НАЛІВАЙКА Мікалай Мікалаевіч, н. у 1917, загінуў у 1943.

СУГАКА Фёдар Карпавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак.

ХАТКЕВІЧ Уладзімір Маркавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЧЫГІЛЕЙЧЫК Анісім Барысавіч, н. у 1907, радавы, памёр ад ран 19.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЧЫГІЛЕЙЧЫК Канстанцін Васільевіч, радавы, загінуў 1.9.1944.

ЯШЫНСКІ Васіль Ільіч, н. у 1915, радавы, загінуў 20.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВЁСКА ЛЕНІНА

ВАЛЕНЦІК Васіль Канстанцінавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 22.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ГОЦІН Мікалай Васільевіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак 23.9.1942.

ЗАГАРОЎСКІ Аляксандр Якаўлевіч, н. у 1926, радавы, загінуў 15.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

ЗАГАРОЎСКІ Міхаіл Аляксеевіч, н. у 1926, радавы, загінуў 15.1.1945, пахаваны ў Германіі.

КАНДРАЦЁНАК Мікалай Мікітавіч, н. у 1924, радавы, загінуў 24.8.1944.

КІЛБАС Іван Максімавіч, радавы, прапаў без вестак у студзені 1942.

ПІЛІК Мікалай Андрэевіч, н. у 1924, радавы, загінуў 8.1.1943.

ПЯТРОЎСКІ Мікалай Лявонавіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ХЛУС Андрэй Іванавіч, н. у 1919, капітан, загінуў 25.1.1945, пахаваны ў Германіі.

ХЛУС Канстанцін Іпалітавіч, расстраляны ў 1942.

ЦВЫРКОЎСКІ Мікалай Іванавіч, н. у 1911, радавы, загінуў 31.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

ЦІШУР Дзмітрый Іванавіч, радавы, загінуў у 1944.

ВЁСКА ОРЧА

ВАЛЕВІЧ Цімафей Паўлавіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГАНЧАРОНАК Андрэй Ісаевіч, н. у 1900, радавы, памёр ад ран 7.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ГАНЧАРОНАК Мікалай Данілавіч, радавы, загінуў 23.8.1944.

ГАНЧАРОНАК Мікалай Міхайлавіч, н. у 1926, радавы, загінуў 20.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ГАНЧАРОНАК Пётр Лазаравіч, н. у 1910, прапаў без вестак.

ГАНЧАРОНАК Прохар Якаўлевіч, н. у 1908, падпалкоўнік, загінуў у 1945.

ГАНЧАРОНАК Сямён Якаўлевіч, н. у 1913, радавы, памёр ад ран 17.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ГАНЧАРОНАК Якаў Сямёнавіч, н. у 1906, загінуў у 1941, пахаваны ў Маскве.

ГОЦІН Аляксандр Фёдаравіч, радавы, загінуў 26.8.1944.

ГОЦІН Васіль Антонавіч, н. у 1910, радавы, памёр ад ран 21.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

ГОЦІН Пётр Паўлавіч, н. у 1915, расстраляны ў 1942.

ГОЦІН Сяргей Ігнатавіч, н. у 1903, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ГРЫШАНОВІЧ Гаўрыіл Арцёмавіч, н. у 1897, радавы, памёр ад ран 17.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

КАНДРАЦЁНАК Дзмітрый Іванавіч, н. у 1925, радавы, загінуў 27.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЛУКАШОНАК Сцяпан Сямёнавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 27.3.1945, пахаваны ў Германіі.

ЛУКАШОНАК Фёдар Сямёнавіч, н. у 1910, загінуў у 1941.

ПАТАПЕЙКА Васіль Міхайлавіч, н. у 1925, радавы, загінуў 9.5.1944.

ПЯТРОЎСКАЯ Ганна Канстанцінаўна, н. у 1905, радавая, расстраляна ў сакавіку 1943.

ПЯТРОЎСКАЯ Зінаіда Фёдараўна, н. у 1921, медсястра, прапала без вестак у 1943.

ПЯТРОЎСКІ Васіль Фёдаравіч, н. у 1926, радавы, загінуў 13.3.1945, пахаваны ў Польшчы.

ПЯТРОЎСКІ Дзмітрый Аляксандравіч, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ПЯТРОЎСКІ Пётр Піліпавіч, н. у 1904, прапаў без вестак.

ПЯТРОЎСКІ Рыгор Фёдаравіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у 1944.

ПЯТРОЎСКІ Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1920, сяржант, прапаў без вестак 13.2.1943.

ПЯТРОЎСКІ Фёдар Фёдаравіч, н. у 1918, ст. лейтэнант, загінуў 22.7.1943, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

СУШКО Дзмітрый Канстанцінавіч, н. у 1908, падпалкоўнік, загінуў 28.1.1945, пахаваны ў Германіі.

ЦЯСЛЁНАК Сцяпан Лявонавіч, н. у 1903, расстраляны ў чэрвені 1941.

ШПАК Дзям'ян Сяргеевіч, радавы, прапаў без вестак.

ШПАК Пётр Іванавіч, радавы, загінуў 8.2.1945.

ШПАК Рыгор Іванавіч, н. у 1916, радавы, загінуў 3.3.1944, пахаваны ў Днепрапятроўскай вобл.

ШПАК Сцяпан Міронавіч, н. у 1905, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

ВЁСКА ПАТАШНЯ

ЖУКОЎСКІ Іван Іванавіч, н. у 1911, радавы, памёр ад ран 14.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

КАЗАДЗЕРПА Леанід Іосіфавіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1945.

РАМАШЭЎСКІ Віталій Вікенцьевіч, н. у 1914, радавы, загінуў 26.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

СУШКО Пётр Іванавіч, н. у 1911, прапаў без вестак у маі 1944.

ШПАК Пётр Іванавіч, н. у 1900, радавы, загінуў 8.2.1945, пахаваны ў Польшчы.

ВЁСКА СМЫК

АТРАШОНАК Іван Ільіч, н. у 1918, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ДОЎГАЛЬ Якаў Паўлавіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ЕРКА Іларыён Адамавіч, н. у 1911, мал. ваенны тэхнік, прапаў без вестак 22.6.1941.

ЖУК Мікалай Адамавіч, мал. сяржант, памёр ад ран 3.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

КУЗЬМІЧ Міхаіл Васільевіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

НАЛІВАЙКА Аляксандр Васільевіч, мал. сяржант, загінуў 12.10.1944.

НАЛІВАЙКА Аляксандр Уладзіміравіч, н. у 1925, радавы, загінуў 12.10.1944.

НАЛІВАЙКА Барыс Данілавіч, радавы, прапаў без вестак.

НАЛІВАЙКА Барыс Іванавіч, н. у 1906, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

НАЛІВАЙКА Васіль Антонавіч, н. у 1912, радавы, загінуў 14.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

НАЛІВАЙКА Васіль Данілавіч, н. у 1903, радавы, загінуў 3.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

НАЛІВАЙКА Васіль Піліпавіч, н. у 1920, прапаў без вестак у снежні 1942.

НАЛІВАЙКА Іван Аляксеевіч, н. у 1904, радавы, загінуў 15.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

НАЛІВАЙКА Іван Рыгоравіч, н. у 1903, радавы, загінуў 25.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

НАЛІВАЙКА Іван Сцяпанавіч, старшына, загінуў 25.11.1942, пахаваны ў Смаленскай вобл.

НАЛІВАЙКА Іван Фаміч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944, пахаваны ў Польшчы.

НАЛІВАЙКА Лука Ігнатавіч, н. у 1906, радавы, загінуў у студзені 1945.

НАЛІВАЙКА Мікалай Яфімавіч, н. у 1899, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

НАЛІВАЙКА Міхаіл Пракопавіч, н. у 1904, радавы, загінуў у лістападзе 1942.

НАЛІВАЙКА Міхаіл Радзівонавіч, н. у 1902, радавы, загінуў 4.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

НАЛІВАЙКА Павел Кузьміч, н. у 1908, радавы, памёр ад ран 7.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

НАЛІВАЙКА Пётр Данілавіч, н. у 1912, радавы, загінуў 4.9.1944.

НАЛІВАЙКА Пётр Міронавіч, радавы, загінуў у снежні 1942.

НАЛІВАЙКА Сцяпан Іванавіч, н. у 1922, радавы, загінуў 14.3.1945, пахаваны ў Германіі.

НАЛІВАЙКА Тарас Захаравіч, радавы, загінуў 4.3.1945.

НАЛІВАЙКА Уладзімір Мікалаевіч, радавы, загінуў у лістападзе 1942.

НАЛІВАЙКА Уладзімір Паўлавіч, н. у 1921, палітрук, загінуў у 1942, пахаваны ў Заходняй Украіне.

НАЛІВАЙКА Фёдар Мінавіч, н. у 1902, радавы, загінуў 16.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

Я.П.Доўгаль.

М.Я.Налівайка.

П.Д.Налівайка.

У.П.Налівайка.

ПАЦКЕВІЧ Афанасій Георгіевіч, н. у 1903, ст. лейтэнант, прапаў без вестак у 1943.

РУСАКОВІЧ Іван Віктаравіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

РУСАКОВІЧ Пётр Аляксеевіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак 26.6.1941.

СУГАКА Іван Парфёнавіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

СУГАКА Сцяпан Сяргеевіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак 3.7.1942.

ТАРУБЕЕЎ Фёдар Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ХЛУС Іван Пятровіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ЧЫГІЛЕЙЧЫК Васіль Рыгоравіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак 9.1.1942.

ШПАК Фёдар Рыгоравіч, н. у 1926, радавы, прапаў без вестак 26.10.1944.

ЮРАСАЎ Платон Паўлавіч, н. у 1898, радавы, загінуў 15.3.1945, пахаваны ў Германіі.

ВЁСКА ЦЯПЛУХІ

БУГАР Мікалай Сідаравіч, н. у 1896, радавы, загінуў 26.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВАРАПАЙ Антон Адамавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

С.Р.Багдановіч.

ВАРАПАЙ Іван Антонавіч, н. у 1894, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ВІШНЯК Аляксей Мацвеевіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВІШНЯК Мікалай Мацвеевіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГАРАДЗЕЦКІ Антон Антонавіч, прапаў без вестак у верасні 1944.

ГАРАДЗЕЦКІ Сцяпан Антонавіч, н. у 1904, радавы, прапаў без вестак.

ГРЫШАНОВІЧ Іван Васільевіч, радавы, прапаў без вестак.

ГРЫШАНОВІЧ Міхаіл Якаўлевіч, н. у 1926, курсант, памёр ад ран 12.10.1943.

ДЗІВАК Марк Усцінавіч, н. у 1904, радавы, памёр ад ран 3.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЕРАШЭВІЧ Іван Іванавіч, радавы, загінуў 8.8.1944.

ЕРАШЭВІЧ Мікалай Антонавіч, н. у 1925, радавы, памёр ад ран 2.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЕФІМОВІЧ Станіслаў Іванавіч, н. у 1923, сяржант, загінуў 29.11.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЖДАНОВІЧ Казімір Антонавіч, радавы, прапаў без вестак.

ЖУК Міхаіл Якаўлевіч, н. у 1906, радавы, загінуў 28.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЗАГАРОЎСКІ Мікалай Мікітавіч, н. у 1921, радавы, загінуў 7.7.1941.

ЗДЗЕШЧЫЦ Канстанцін Захаравіч, н. у 1920, прапаў без вестак.

ЗДЗЕШЧЫЦ Пётр Фадзеевіч, н. у 1927, радавы, загінуў 20.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

КАВАЛЁНАК Васіль Рыгоравіч, н. у 1920, прапаў без вестак.

КАВАЛЁНАК Іван Рыгоравіч, н. у 1909, радавы, расстраляны.

КАВАЛЁНАК Пётр Цімафеевіч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

КІРЭЕЎ Іван Емяльянавіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

МЫСЛІЎЧЫК Міхаіл Якаўлевіч, н. у 1903, мал. сяржант, загінуў 5.3.1945, пахаваны ў Германіі.

ПРАКАПОВІЧ Міхаіл Андрэевіч, радавы, загінуў у жніўні 1944.

ТРАЦЦЯКОЎ Пётр Дзмітрыевіч, радавы, загінуў 2.7.1944.

ХАМЯНОК Іван Ігнатавіч, н. у 1924, радавы, памёр ад ран 25.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЦВЫРКО Аляксандр Антонавіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

РАБОЧЫ ПАСЁЛАК ГРАДЗЯНКА

АСТАШОНАК Міхаіл Іларыёнавіч, н. у 1920, сяржант, загінуў у 1941.

АСТРЭЙКА Адам Сцяпанавіч, н. у 1922, загінуў у 1943.

БАГДАНОВІЧ Міхаіл Раманавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

БАГДАНОВІЧ Станіслаў Раманавіч, н. у 1909, ст. сяржант, прапаў без вестак у 1944.

БАКА Гаўрыла Антонавіч, н. у 1904, радавы, памёр ад ран 15.9.1944 у Польшчы.

БЕРАЗІНСКІ Іосіф Аляксандравіч, н. у 1916, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

БЕСМАН Адольф Вікенцьевіч, загінуў 8.8.1944 у Польшчы.

БУЛІЧ Міхаіл Іванавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 24.9.1942 пад Ленінградам.

БУТ Аляксандр Аляксеевіч, радавы, загінуў.

БУТ Валянцін Аляксеевіч, радавы, загінуў.

БЫЛІНА Аляксандр Іосіфавіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

ВАЙТКЕВІЧ Іван Віктаравіч, н. у 1908, радавы, памёр ад ран 4.1.1943 у Сталінградскай вобл.

ВАШКЕВІЧ Іван Віктаравіч.

ВЯЧЭРКА Уладзімір Іосіфавіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак.

ДРЭВІЦКІ Вячаслаў Антонавіч, н. у 1916, мал. лейтэнант, памёр ад ран 3.3.1943 у Калінінскай вобл.

ЖДАНОВІЧ Сцяпан Іосіфавіч, н. у 1915, радавы, прапаў без вестак у 1944.

ЗІНАВЕНКА Пётр Аляксеевіч, н. у 1926, радавы, загінуў у 1944.

КАРПАЎ Ілья Канстанцінавіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАРПАЎ Канстанцін Канстанцінавіч, радавы.

КАСПІРОВІЧ Леанід Міхайлавіч, н. у 1907, радавы, загінуў 25.3.1942.

КАШЛАЧ Іван Несцеравіч, н. у 1926, сяржант, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

КІРЫНОВІЧ Аляксандр Антонавіч, н. у 1918, загінуў у 1943 ва Украіне.

КОЙШШ Павел Анісімавіч, радавы, загінуў у 1944.

ЛАБКОЎСКІ Аляксандр Адамавіч, радавы, загінуў у 1944.

ЛАПАТКА Іларыён Піліпавіч, радавы, загінуў у 1944.

МАНУЛЬЧЫК Васіль Маркавіч, радавы, загінуў у 1943.

МАПСЕЕЎ Іван Еўціхавіч, н. у 1911, радавы, загінуў у 1944.

МАТУСЕВІЧ Іван Антонавіч, радавы, загінуў у 1944.

МІХАЙЛОЎСКІ Станіслаў Антонавіч, радавы, загінуў у 1944.

ПАЖЫГАН Адам Цітавіч.

ПЕКУР Уладзімір Рыгоравіч, н. у 1926, загінуў у 1944.

РАМАНОЎСКІ Іосіф Лаўрэнцьевіч, радавы, загінуў у 1944.

РАМАНОЎСКІ Іосіф Феліксавіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

РАМАНОЎСКІ Іосіф Фёдаравіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

САРОКІН Алесь, н. у 1902

СЁМКІН Ігнат Сямёнавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у 1945.

СЛУХОЎСКІ Іван Іосіфавіч, радавы, прапаў без вестак у 1941.

СТАНІШЭЎСКІ Уладзімір Казіміравіч, н. у 1915, радавы, прапаў без вестак у 1944.

СТЭЛЬМАХ Георгій Нічыпаравіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СЦЯПУРА Дамінік Альбінавіч, н. у 1915, радавы, прапаў без вестак у 1944.

СЫРАВАТКА Антон Рыгоравіч, н. у 1910, радавы, загінуў у 1943.

ЦІХАНОВІЧ Іван Ігнатавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у 1944.

ЦІХАНОВІЧ Сямён Ігнатавіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у 1944.

ЦІШКО Аляксандра Ігнатаўна, санітарка, загінула ў 1943.

ШКАТУЛА Рыгор Ігнатавіч, радавы, загінуў у 1944.

ДАРАГАНАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ВОСТРАЎ

ЕПІХАЎ Васіль Данілавіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1941.

ЕРАШЭВІЧ Павел Іванавіч, н. у 1922, радавы, загінуў у 1944.

ЕРАШЭВІЧ Пётр Іванавіч, н. у 1919, сяржант, загінуў у 1941.

ЕРАШЭВІЧ Уладзімір Іванавіч, н. у 1916, мал. лейтэнант, загінуў у 1942.

КАЛЕЧКА Антон Сямёнавіч, н. у 1903, радавы, прапаў без вестак у 1944.

МІХАДЗЮК Дзям'ян Сяргеевіч, н. у 1907, радавы, загінуў у 1941.

ШНЧУК Аляксандр Маркавіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак у лютым 1942.

ПЫШНЫ Павел Пятровіч, мал. сяржант, памёр ад ран 20.3.1943.

СВІРЫДАЎ Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1914, сяржант, загінуў у 1941.

І.А.Матусевіч.

У.Я.Казарэз.

ШЫМАНСКІ Мікалай Ільіч, н. у 1916, радавы, загінуў у 1941.

ВЁСКА ДАРАГАНАВА

АЛЬФЯРОВІЧ Ігнат Антонавіч, загінуў 27.8.1944.

АНЦІКАЎ Барыс Арцёмавіч, н. у 1917, прапаў без вестак 2.6.1941.

АРБУТОВІЧ Міхаіл Іванавіч, н. у 1923, радавы.

БАЛОЦЬКА Уладзімір Рыгоравіч, н. у 1911, радавы.

БАРАНАЎ Іван Кірылавіч, н. у 1914, радавы, загінуў у 1945 у Германіі.

БАРАНОЎСКІ Мікалай Сямёнавіч, н. у 1906, радавы.

БАРШЫНСКІ Анатоль Аляксандравіч, н. у 1924, радавы, загінуў 3.12.1943.

БУРАК Аляксандр Пракопавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГАРМАЗА Сяргей Аляксандравіч, н. у 1908, радавы.

ЕМЯЛЬЯНАЎ Пётр Яўстапавіч, радавы, загінуў 26.10.1944.

ЖУК Міхаіл Пракопавіч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ЖУКАВЕЦ Міхаіл Самуілавіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАЗАРЭЗ Уладзімір Яўстаф'евіч, н. у 1919, радавы, загінуў у 1942.

КАЗАРЭЗ Фёдар Яўстаф'евіч, н. у 1924, радавы, загінуў у 1944 пад Варшавай.

КАМІСАРАЎ Іван Мікітавіч, н. у 1903, радавы, памёр ад ран 13.10.1943.

КАРНІЦКІ Юзэф Фердзінандавіч, н. у 1922, радавы, загінуў у 1942.

КАРЫЗНА Аляксандр Аркадзьевіч, загінуў 7.8.1941.

КАЦНЕЛЬСОН Абрам Заімавіч, н. у 1922, ст. лейтэнант, загінуў 31.10.1944.

КАЦНЕЛЬСОН Янкель Займонавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1941.

Б.М.Ліцвін.

У.А.Грабскі.

КАЧЫНСКІ Сяргей Канстанцінавіч, н. у 1916, афіцэр.

КРУКОЎСКІ Мікалай Аляксандравіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у лютым 1942.

КУЗЬМІЧ Рыгор Акімавіч, н. у 1924, радавы, загінуў у 1944.

КУЗЬМІЧ Цімафей Акімавіч, н. у 1918, радавы, загінуў на фронце ў 1941.

ЛАБАЗА Сцяпан Андрэевіч, н. у 1906, яфрэйтар, прапаў без вестак 7.3.1944.

ЛІЦВІН Барыс Маркавіч, н. у 1914, загінуў 16.6.1942.

ЛЬВОВІЧ Ісак Ісакавіч, сяржант, загінуў 7.3.1945 у Германіі.

МІХАДЗЮК Дзмітрый Рыгоравіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МІХАДЗЮК Ціхан Яфімавіч, н. у 1904, радавы, прапаў без вестак.

МУХА Сямён Цімафеевіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

ПАЛАНЕЙЧЫК Дзмітрый Фёдаравіч, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

ПЯТРОЎСКІ Іван Емяльянавіч, радавы, загінуў 9.3.1945.

СЕЛЯДЦОЎ Антон Цімафеевіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

СТАЎРОЎ Андрэй Мікалаевіч, лейтэнант, расстраляны ў 1941.

ФІЛАНОВІЧ Іосіф Піліпавіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ФРАНСКЕВІЧ Мікалай Васільевіч, н. у 1922, радавы, загінуў 22.5.1943.

ФРАНСКЕВІЧ Іван Васільевіч, н. у 1924, сяржант, загінуў 30.1.1945.

ХАРЫТАНОВІЧ Пётр Пятровіч, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1942.

ЦВЫРКО Адам Піліпавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1944.

ЦЕРАШ Антон Фёдаравіч, н. у 1899, радавы, загінуў 3.5.1945.

ЧАРНЕЦКІ Пётр Вікенцьевіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

ШАНДАРОВІЧ Яфім Аркадзьевіч, н. у 1916, радавы, памёр ад ран у снежні 1944.

ШКЕТАЎ Аляксандр Іванавіч, н. у 1917, загінуў у 1941.

ШКУМАТ Карп Карпавіч, н. у 1900, радавы, загінуў 2.3.1945.

ШПАК Леанід Мацвеевіч, н. у 1924, ст. лейтэнант, загінуў 18.10.1944.

ШЫМЧЫК Філат Барысавіч, н. у 1904, сяржант, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ЯКУБОВІЧ Аркадзій Севасцьянавіч, н. у 1924, загінуў 5.3.1945.

ЯРАШЭВІЧ Фёдар Паўлавіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВЁСКА КАМАРЫНА

БАЛОЦЬКА Сцяпан Савельевіч, н. у 1908, радавы, загінуў у 1945.

КНЯЗЮК Уладзімір Сямёнавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

МАЗУР Васіль Рыгоравіч, загінуў 19.2.1945 у Польшчы.

ВЁСКА КАМЕНКА

АДАМОВІЧ Іван Канстанцінавіч, н. у 1923, мал. сяржант, загінуў 29.1.1945.

ДУБІЦКІ Іван Ціханавіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАЗЛОЎСКІ Рыгор Давыдавіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

РАЛЬКО Іосіф Пятровіч, н. у 1897, радавы, памёр ад ран 2.9.1944.

ВЁСКА КАЎГАРЫ

АДОЦІК Сяргей Фядотавіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

АНКУДОВІЧ Уладзімір Аляксеевіч, н. у 1912, афіцэр, загінуў у 1942.

АНТОНЧЫК Ларыён Антонавіч, н. у 1901, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

БЕЛЬЧЫН Архіп Кандратавіч, н. у 1917, радавы, загінуў у 1942.

ВОРАН Аляксей Уласавіч, н. у 1914, радавы, загінуў 11.11.1943.

ГАРДЗІЕВІЧ Станіслаў Эдуардавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГРАБСКІ Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1908, радавы, загінуў 19.4.1945.

ДРОЖЫН Максім Трафімавіч, н. у 1898, радавы, загінуў 15.1.1945.

ЖЫТНІК Канстанцін Афанасьевіч, н. у 1915, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1942.

ЖЫТНІК Канстанцін Міхайлавіч, ст. сяржант, памёр ад ран 18.12.1942.

КАЛТУН Андрэй Ісакавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

КІЖЫК Сямён Васільевіч, н. у 1900, радавы, загінуў 17.2.1945.

КРУМКАЧ Антон Аляксандравіч, н. у 1900, прапаў без вестак у маі 1942.

КРУМКАЧ Васіль Цімафеевіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

КРУМКАЧ Іван Нічыпаравіч, н. у 1921, радавы, загінуў 9.4.1945.

КРУМКАЧ Іван Сцяпанавіч, н. у 1908, радавы, загінуў у 1939.

КРУМКАЧ Мікалай Пятровіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944

КРУМКАЧ Яфім Цімафеевіч, н. у 1918, радавы, загінуў 10.10.1944 у Польшчы.

КУЗЕЙ Васіль Мартынавіч, н. у 1920, радавы, памёр ад ран 1.3.1945.

ЛАПАНІК Дзям'ян Каленікавіч, н. у 1908, радавы, загінуў 28.8.1944.

ЛОГВІН Аляксандр Дзмітрыевіч, радавы, памёр ад ран 21.3.1945 у Германіі.

ЛОГВІН Андрэй Дзмітрыевіч, радавы, загінуў у 1944.

МЕЛЬНІК Віктар Захаравіч, н. у 1919, лейтэнант, загінуў у 1942.

МЕЛЬНІК Марк Андрэевіч, загінуў 1.5.1945 у Германіі.

МЕЛЬНІК Рыгор Захаравіч, н. у 1910, палітрук, прапаў без вестак у ліпені 1941.

МІХАДЗЮК Аляксандр Максімавіч, н. у 1926, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1945.

МІХАДЗЮК Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1923, радавы, загінуў у 1941.

МІХАДЗЮК Аляксандр Рыгоравіч, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1944.

МІХАДЗЮК Васіль Савельевіч, н. у 1914, радавы.

МІХАДЗЮК Дзмітрый Захаравіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

МІХАДЗЮК Дзмітрый Рыгоравіч, н. у 1910, радавы, памёр ад хваробы ў студзені 1945.

МІХАДЗЮК Іван Аляксеевіч, н. у 1923, радавы, загінуў у 1941.

МІХАДЗЮК Іван Данілавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 5.4.1945.

МІХАДЗЮК Ігнат Нічыпаравіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у лютым 1942.

МІХАДЗЮК Мікалай Іванавіч, н. у 1919, радавы, загінуў у 1941.

МІХАДЗЮК Міхаіл Максімавіч, н. у 1912, старшына, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МІХАДЗЮК Міхаіл Паўлавіч, н. у 1926, радавы, загінуў 14.1.1945 у Польшчы.

МІХАДЗЮК Пётр Захаравіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

МІХАДЗЮК Пётр Паўлавіч, н. у 1919, ст. лейтэнант, загінуў 20.2.1944 у Калінінскай вобл.

МОХАРТ Павел Фёдаравіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПРАТАШЧЫК Аркадзь Віктаравіч, н. у 1924, мал. лейтэнант, памёр ад ран 3.11.1944 у Венгрыі.

ПРАТАШЧЫК Мікалай Віктаравіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у снежні 1943.

ПРАТАШЧЫК Мікалай Паўлавіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ПРАХАРЧУК Міхаіл Іванавіч, радавы, прапаў без вестак 11.10.1944.

РАЛЬКО Сава Яфрэмавіч, н. у 1898, радавы, загінуў у 1944.

РУХЛЕВІЧ Аляксандр Максімавіч, радавы, загінуў 11.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

РЭЗНІК Сапажан Ханонавіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

САМСОНІК Марк Андрэевіч, н. у 1899, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

СІНКЕВІЧ Аляксандр Пятровіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СІНКЕВІЧ Рыгор Пятровіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СТАЛЯРОЎ Фёдар Яўстратавіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ХАРТАНОВІЧ Іван Антонавіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

Помнік землякам у в. Каўгары.

ШУМСКІ Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1922, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ШЫМЧЫК Мікалай Рыгоравіч, н. у 1915, ст. лейтэнант, памёр ад ран 2.4.1944.

ШЫМЧЫК Парфір Барысавіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА КРАІ

ЖУКАВЕЦ Іван Сцяпанавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак 19.2.1942.

ЖУКАВЕЦ Сямён Гаўрылавіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

КІРДУН Аляксандр Аляксеевіч, н. у 1914, радавы, загінуў у 1941.

КІРДУН Аляксандр Раманавіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КІРДУН Андрэй Захаравіч, загінуў 18.8.1945 на Курыльскіх астравах.

КІРДУН Васіль Давыдавіч, н. у 1902, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

КІРДУН Захарый Сцяпанавіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1942.

КІРДУН Павел Нічыпаравіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КІРДУН Рыгор Дзям'янавіч, н. у 1908, радавы, загінуў 5.9.1944 у Польшчы.

КІРДУН Якаў Іванавіч, н. у 1895, радавы, памёр ад хваробы 28.10.1944.

КРАСНАШЧОКІ Рыгор Іванавіч, н. у 1913, сяржант, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КУРС Андрэй Міхайлавіч, радавы, загінуў 3.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

МЕЛЬНІК Андрэй Антонавіч, н. у 1920, радавы, памёр у палоне 2.2.1943.

МЕЛЬНІК Ануфрый Дзмітрыевіч, н. у 1905, радавы, загінуў у 1944.

МЕЛЬНІК Міхаіл Піліпавіч, н. у 1915, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

МЕЛЬНІК Сяргей Данілавіч, н. у 1913, радавы, загінуў у кастрычніку 1943.

МЕЛЬНІК Рыгор Васільевіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

МЕЛЬНІК Фёдар Канстанцінавіч, н. у 1909, радавы, загінуў у 1941.

МУХА Раман Іосіфавіч, н. у 1915, радавы, загінуў у 1941.

НАРАБ Іван Фёдаравіч, н. у 1917, сяржант, памёр ад ран 5.4.1943.

НАРАБ Сяргей Фёдаравіч, н. у 1924, радавы, загінуў 1.5.1943.

НАРАБ Трафім Акулавіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

НАРАБ Фёдар Фёдаравіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПАДЭРА Іван Рыгоравіч, н. у 1923, радавы, памёр ад ран 28.7.1943.

ПАДЭРА Сямён Паўлавіч, н. у 1917, сяржант, памёр у палоне 12.1.1942.

ПАДЭРА Фёдар Канстанцінавіч, н. у 1909, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА КРЫНКА

АЎДЗЕЙЧЫК Васіль Фёдаравіч, н. у 1909, ст. лейтэнант, загінуў у 1943.

АЎДЗЕЙЧЫК Георгій Максімавіч, н. у 1924, лейтэнант, загінуў 5.12.1943.

АЎДЗЕЙЧЫК Міхаіл Васільевіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

АЎДЗЕЙЧЫК Міхаіл Данілавіч, н. у 1920, радавы, памёр ад ран 15.10.1944 у Польшчы.

АЎДЗЕЙЧЫК Сцяпан Піліпавіч, н. у 1914, радавы, загінуў у 1941.

АЎДЗЕЙЧЫК Фёдар Данілавіч, н. у 1925, радавы, памёр ад ран у 1945 у Польшчы.

АЎДЗЕЙЧЫК Цімафей Пятровіч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ВАСЬКО Дзмітрый Майсеевіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЕРАШЭВІЧ Іван Раманавіч, загінуў ва Усходняй Прусіі.

ЕРАШЭВІЧ Іван Цімафеевіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЕРАШЭВІЧ Цімафей Пятровіч, прапаў без вестак 22.6.1941.

КАРЛЮК Васіль Аляксеевіч, н. у 1925, радавы, загінуў 13.10.1944.

КУЗЬМІЧ Аляксандр Іванавіч, н. у 1926, радавы, памёр ад ран 8.11.1944.

КУЗЬМІЧ Аляксандр Лявонцьевіч, н. у 1920, радавы, памёр ад ран 16.12.1944 у Венгрыі.

КУЗЬМІЧ Васіль Навумавіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КУЗЬМІЧ Кірыл Іларыёнавіч, н. у 1914, мал. лейтэнант, прапаў без вестак у ліпені 1943.

КУЗЬМІЧ Міхаіл Іларыёнавіч, н. у 1908, радавы, загінуў у 1943.

КУЗЬМІЧ Пётр Емяльянавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

КУЗЬМІЧ Пётр Лявонавіч, н. у 1914, радавы, загінуў 30.3.1945.

КУЗЬМІЧ Пётр Сямёнавіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

КУЗЬМІЧ Рыгор Афанасьевіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КУЗЬМІЧ Фядос Іосіфавіч, н. у 1901, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КУЗЬМІЧ Цімафей Міхайлавіч, н. у 1914, мал. сяржант, памёр ад ран 11.11.1944 у Польшчы.

МІНЧЭНЯ Канстанцін Міхеевіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у лютым 1942.

МЯНЧЭНЯ Пётр Дзянісавіч, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1941.

МЯНЧЭНЯ Цімафей Мяфодзьевіч, н. у 1923, радавы, загінуў у 1941.

НАРАБ Фядосій Фёдаравіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПАДЭРА Фёдар Канстанцінавіч, н. у 1909, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПІНЧУК Аляксандр Платонавіч, н. у 1920, гв. мал. лейтэнант, загінуў 9.12.1943.

ПІНЧУК Аляксей Якаўлевіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ПІНЧУК Андрэй Рыгоравіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ПІНЧУК Афанасій Паўлавіч, радавы, загінуў 19.10.1944 у Польшчы.

ПІНЧУК Еўдакім Архіпавіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ПІНЧУК Іван Мікалаевіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ПІНЧУК Іосіф Платонавіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1942.

ПІНЧУК Канстанцін Кузьміч, н. у 1921, мал. лейтэнант, памёр ад ран 13.1.1944.

ПІНЧУК Лазар Рыгоравіч, радавы, загінуў 26.8.1944.

ПІНЧУК Мікалай Іванавіч, радавы, загінуў 18.1.1945.

ПІНЧУК Мікалай Пракопавіч, н. у 1918, радавы, загінуў 10.8.1944.

ПІНЧУК Мікалай Цітавіч, н. у 1897, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

ПІНЧУК Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ПІНЧУК Пётр Рыгоравіч, н. у 1910, радавы, загінуў у 1945 у Германіі.

ПІНЧУК Рыгор Канстанцінавіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ПІНЧУК Фёдар Цярэнцьевіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ПІНЧУК Фёдар Якаўлевіч, н. у 1925, радавы, загінуў у 1942 ва Усходняй Прусіі.

ПРАКОПЧЫК Сцяпан Дзмітрыевіч, н. у 1923, радавы, загінуў у 1942.

ПРАКОПЧЫК Фёдар Верамеевіч, н. у 1913, памёр у палоне 27.10.1941.

САШЧЭКА Арцём Максімавіч, н. у 1909, радавы, памёр ад ран 30.11.1944 у Польшчы.

САШЧЭКА Васіль Кірылавіч, н. у 1916, прапаў без вестак у жніўні 1944.

САШЧЭКА Пётр Дзянісавіч, н. у 1904, радавы, памёр ад ран 3.11.1943.

САШЧЭКА Фёдар Іванавіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЦЫГАНОК Васіль Сямёнавіч, н. у 1924, мал. сяржант, загінуў у 1945 у Польшчы.

ЦЫГАНОК Міхаіл Аляксеевіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

ЯРАШЭВІЧ Архіп Нічыпаравіч, н. у 1899, радавы, загінуў 14.9.1944 у Польшчы.

ЯРАШЭВІЧ Канон Якаўлевіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЯРАШЭВІЧ Пётр Афанасьевіч, н. у 1900, радавы, памёр ад ран 16.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЯРАШЭВІЧ Сава Міхайлавіч, н. у 1911, радавы, загінуў 20.8.1944 у Польшчы.

ЯРАШЭВІЧ Сямён Паўлавіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1944.

ВЁСКА ЛУКА

АКІНЧЫЦ Мікалай Васільевіч, н. у 1910, афіцэр, загінуў у 1941.

АКІНЧЫЦ Міхаіл Васільевіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак 30.10.1944.

АФАНАСЕНКА Рыгор Лукіч, н. у 1914, радавы, загінуў у красавіку 1944.

БАНДАРЭНКА Афанасій Гаўрылавіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

БАРЫСАЎ Іван Сямёнавіч.

БАРЫСАЎ Кірыл Сямёнавіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

БАРЫСАЎ Пётр Афанасьевіч, радавы, загінуў 26.10.1944 у Польшчы.

БАРЫСАЎ Сцяпан Іванавіч.

БАРЫСАЎ Якаў Афанасьевіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у лютым 1944.

БОНДАРАЎ Васіль Іванавіч, н. у 1923, ст. сяржант, загінуў 31.7.1944 у Літве.

ВАЛЧКОЎ Сяргей Міхайлавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ГАНЧАРОЎ Фёдар Самуілавіч, н. у 1916, загінуў.

ДРЫНДЗІК Васіль Міхайлавіч, н. у 1924, радавы, загінуў 22.1.1945 у Польшчы.

ДРЫНДЗІК Сяргей Парфёнавіч, н. у 1923, радавы, памёр ад ран 10.3.1945 у Венгрыі.

ДРЫНДЗІК Яфім Мікалаевіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ІВАНОЎ Васіль Іванавіч, радавы, загінуў 15.1.1945 у Польшчы.

ІВАНОЎ Фёдар Емяльянавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 26.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

КАРАТКЕВІЧ Сямён Якаўлевіч, н. у 1914, радавы, загінуў 13.2.1945 у Польшчы.

КІРЭЕЎ Аляксей Емяльянавіч, н. у 1908, радавы, памёр ад ран у снежні 1942.

КІРЭЕЎ Іван Емяльянавіч, н. у 1914.

КУПЦОЎ Уладзімір Віктаравіч, н. у 1919, ст. лейтэнант, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛАБАНАЎ Іван Клімавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛАБАНАЎ Уладзімір Клімавіч, н. у 1925, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

МАЙСЕЙКА Іван Мікітавіч, н. у 1923, мал. сяржант, памёр ад ран 17.4.1945 у Германіі.

МІХАДЗЮК Міхаіл Максімавіч, н. у 1917, старшына, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ПАДЭРА Фёдар Кандрацьевіч, радавы, загінуў 28.1.1945 у Польшчы.

ПАТАПАЎ Іван Іосіфавіч, н. у 1918.

СІМЧАНКА Васіль Кляменцьевіч, н. у 1918, загінуў у 1941.

СТАЛЯРОЎ Кузьма Міхайлавіч, н. у 1913, мал. лейтэнант, прапаў без вестак у 1943.

СТАЛЯРОЎ Мікалай Антонавіч, н. у 1919, радавы, памёр у палоне 12.2.1942.

СТАЛЯРОЎ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1924, мал. сяржант, загінуў 29.1.1945.

СТАЛЯРОЎ Якаў Сідаравіч, н. у 1901, радавы, загінуў 23.1.1945 у Польшчы.

УСОВІЧ Рыгор Мікалаевіч, н. у 1902, радавы, загінуў 26.8.1944.

ВЁСКА МАЧЫНСК

РАЛЬКО Кірыл Яфрэмавіч, радавы, загінуў 10.3.1945.

РУДАКОЎСКІ Іван Сцяпанавіч, радавы, загінуў 25.12.1944 у Латвіі.

ШАРАМЕТ Іван Васільевіч, н. у 1925, радавы, загінуў 9.10.1944.

ВЁСКА МЯЗОВІЧЫ

АЎДЗЕЙЧЫК Андрэй Міхайлавіч, н. у 1915, радавы.

БАЛОЦЬКА Аляксандр Васільевіч, н. у 1917, афіцэр, загінуў у 1941.

БАЛОЦЬКА Аляксандр Раманавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 20.10.1944 у Польшчы.

БАЛОЦЬКА Аляксандр Харытонавіч, н. у 1915, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

БАЛОЦЬКА Васіль Сямёнавіч, н. у 1912, радавы, загінуў у 1942.

БАЛОЦЬКА Даніла Захаравіч, н. у 1910, афіцэр, загінуў у 1942.

БАЛОЦЬКА Іван Васільевіч, н. у 1922, радавы, загінуў у 1942.

БАЛОЦЬКА Міхаіл Васільевіч, н. у 1922, радавы, загінуў 1.9.1944 у Літве.

БАЛОЦЬКА Сцяпан Савельевіч, радавы, загінуў 28.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

БАЛОЦЬКА Сяргей Васільевіч, н. у 1925, радавы, загінуў 6.10.1944.

БАЛОЦЬКА Трафім Цімафеевіч, н. у 1914, сяржант, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГРЫШАНОВІЧ Андрэй Мікалаевіч, н. у 1913, радавы, загінуў 5.10.1944 у Польшчы.

ДАМАРАД Адам Сямёнавіч, н. у 1910, радавы, загінуў 26.10.1944 у Польшчы.

ДАМАРАД Міхаіл Аляксеевіч, н. у 1920, радавы, памёр ад ран у 1944 у Польшчы.

ДАМАРАД Фёдар Еўдакімавіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1941.

ДАМАРАД Цімафей Антонавіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ДАМАРАД Цімафей Еўдакімавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ДАМАРАД Якаў Савельевіч, н. у 1921, радавы, загінуў 9.8.1941.

ЗАПІСНЯЕЎ Леанід Авяр'янавіч, радавы, загінуў у Латвіі.

КАРЛЮК Іван Пятровіч, н. у 1925, радавы, загінуў 30.10.1944 у Польшчы.

НОВІК Аляксандр Фёдаравіч, н. у 1912, радавы, загінуў у 1941.

НОВІК Віктар Ігнатавіч, н. у 1924, радавы, загінуў 12.3.1945 у Польшчы.

НОВІК Іван Ігнатавіч, н. у 1922, лейтэнант, прапаў без вестак у ліпені 1941.

НОВІК Мацвей Сазонавіч, радавы.

НОВІК Сямён Сазонавіч, н. у 1900, радавы, загінуў у 1942.

НОВІК Хіма Сямёнавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

НЯХАЙЧЫК Міхаіл Іванавіч, н. у 1912, лейтэнант, загінуў 16.10.1943.

ПУЗІК Нічыпар Ігнатавіч, н. у 1908, радавы. прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПУЗІК Пракопій Яфрэмавіч, н. у 1900, радавы. загінуў 25.10.1944 у Польшчы.

САШЧЭКА Рыгор Ільіч, н. у 1914, радавы, памёр ад ран 22.10.1944 у Польшчы.

ЦЫБУЛЬСКІ Іван Яфімавіч, н. у 1902, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЦЫБУЛЬСКІ Якаў Акулавіч, н. у 1903, загінуў 31.10.1944 у Польшчы.

ЧОРНЫ Кузьма Кандратавіч, н. у 1901, мал. сяржант, загінуў 15.1.1945 у Польшчы.

ЧЫГІЛЕЙЧЫК Іван Якаўлевіч, н. у 1919, загінуў 12.4.1944.

ШАПЛЯК Адам Іванавіч, н. у 1922, радавы, памёр ад ран 27.11.1944 у Польшчы.

ВЁСКА ПТУШЫЧЫ

ЕРАШЭВІЧ Аляксандр Паўлавіч, н. у 1904. радавы, загінуў у 1941.

КІРДУН Мікалай Фёдаравіч, н. у 1910, радавы. загінуў на фронце ў 1941.

КІРДУН Сямён Фёдаравіч, н. у 1908, радавы. прапаў без вестак 25.10.1944.

ЛАПАНІК Пётр Данілавіч, яфрэйтар, загінуў 17.1.1945 у Польшчы.

МЕЛЬНІК Аляксей Афанасьевіч, н. у 1918, радавы, загінуў 12.10.1944 у Польшчы.

МЕЛЬНІК Васіль Іванавіч, н. у 1909, памёр ад хваробы 29.8.1945 у Германіі.

МЕЛЬНІК Дзмітрый Афанасьевіч, н. у 1914, ст. сяржант, загінуў у 1941.

МЕЛЬНІК Іван Фёдаравіч, н. у 1918, радавы. загінуў у 1941.

МЕЛЬНІК Міхаіл Ермалаевіч, н. у 1915, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

МЕЛЬНІК Рыгор Іванавіч, н. у 1921, радавы, загінуў 23.10.1943.

МЕЛЬНІК Фядосій Ярмолавіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

МІХАДЗЮК Герасім Іванавіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МІХАДЗЮК Захар Якаўлевіч, н. у 1903, радавы, загінуў 13.10.1944 у Польшчы.

МЯНЧЭНЯ Міхаіл Сяргеевіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

СТАШЭЎСКІ Канстанцін Іосіфавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ХАЛАДОК Іван Цімафеевіч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА РАДУЦІЧЫ

АЛІШЭЎСКІ Аркадзій Якаўлевіч.

БОХАН Андрэй Паўлавіч, н. у 1918, радавы, загінуў 27.10.1944 у Польшчы.

ВОЛКАЎ Мікалай Васільевіч, н. у 1921.

ДАЙНЮК Сцяпан Георгіевіч, радавы, загінуў 15.1.1945 у Польшчы.

ДАЙНЮК Сямён Сцяпанавіч, н. у 1912, радавы, загінуў у 1945.

ДЗЯТЛАЎ Аляксандр Антонавіч, н. у 1924, радавы, загінуў 10.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ДЗЯЦЕЛ Антон Барысавіч, н. у 1897, радавы, загінуў у 1944.

ДРАЖНЮК Аляксей Савельевіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ДРАЖНЮК Іван Архіпавіч, н. у 1922, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ДРАЖНЮК Кірыл Майсеевіч, н. у 1904, радавы, загінуў 12.10.1944 у Польшчы.

ДРАЖНЮК Максім Рыгоравіч, н. у 1911, радавы, загінуў 22.2. 1945 у Германіі.

ДРАЖНЮК Мікалай Аляксандравіч, н. у 1919, мал. сяржант, загінуў 20.8.1942.

ДРЫНДЗІК Мікалай Піліпавіч, н. у 1926, радавы, загінуў у 1944.

ЕЛІН Агей Сцяпанавіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ЕРКА Канстанцін Рыгоравіч, н. у 1916, радавы, загінуў у 1943.

ЕРКА Мікалай Фёдаравіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ЕРКА Павел Мяфодзьевіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1942.

ЕРКА Рыгор Якаўлевіч, н. у 1921, ст. сяржант, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЕРКА Уладзімір Клімавіч, н. у 1921, радавы, загінуў у 1942.

ЕРЛІК Сямён Малахавіч, н. у 1914, радавы.

ЖУКАВЕЦ Дзмітрый Піліпавіч, радавы, загінуў у 1944.

ЖУКОЎСКІ Іван Іванавіч, радавы, прапаў без вестак.

ЖЫТНІК Цімафей Яфімавіч, н. у 1903, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЗІНЕВІЧ Дзмітрый Фёдаравіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КОМАЎ Аляксандр Нічыпаравіч, н. у 1901, радавы, расстраляны.

КУКСАР Аляксей Антонавіч, н. у 1910, радавы, загінуў у 1944.

КУКСАР Ілья Антонавіч, н. у 1916, радавы, памёр ад ран 4.9.1944 у Польшчы.

КУКСАР Кірэй Фядосавіч, н. у 1903, радавы, загінуў у 1944.

КУКСАР Міхаіл Сідаравіч, н. у 1926, радавы, загінуў 25.4.1945 у Германіі.

КУЛЕВІЧ Васіль Васільевіч, н. у 1924, радавы, загінуў 19.4.1945.

КУЛЕВІЧ Мікалай Васільевіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КУПРЫЯНЧЫК Мікалай Іванавіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

КУПРЫЯНЧЫК Міхаіл Пятровіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛЁГКІ Рыгор Іванавіч, радавы, загінуў у 1941.

МАКРАВУСАЎ Іван Фёдаравіч, н. у 1920, старшына, прапаў без вестак 12.4.1944.

МАЛЕЦ Дзмітрый Іванавіч, н. у 1918, радавы.

МАЛЕЦ Іван Акімавіч, радавы, прапаў без вестак 31.1.1945.

МАЛЕЦ Іван Аляксеевіч, н. у 1908, радавы, загінуў у 1944.

МАЛЕЦ Леанід Міхайлавіч, н. у 1921, радавы, загінуў 15.3.1943.

МЕЛЬНІКАЎ Васіль Емяльянавіч, н. у 1903, радавы, загінуў 24.10.1944 у Польшчы.

МЕЛЬНІКАЎ Кірыл Яфімавіч, н. у 1915, мал. лейтэнант, прапаў без вестак у ліпені 1943.

МІРОНЧЫК Іван Рыгоравіч, н. у 1903, радавы, загінуў 5.3.1945 у Германіі.

МІРОНЧЫК Кірэй Сцяпанавіч, н. у 1913, радавы.

МІРОНЧЫК Павел Аляксеевіч, н. у 1895, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

МІРОНЧЫК Рыгор Сцяпанавіч, н. у 1921, радавы.

МІРОНЧЫК Сямён Трафімавіч, н. у 1916, радавы.

МІРОНЧЫК Уладзімір Антонавіч, н. у 1912, лейтэнант, расстраляны.

ПАДЭРА Антон Андрэевіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ПАДЭРА Іван Васільевіч, н. у 1920, радавы, загінуў 10.6.1943.

ПАДЭРА Іосіф Дзмітрыевіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПАДЭРА Павел Кандратавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1945.

ПАДЭРА Піліп Андрэевіч, н. у 1911, радавы, загінуў 24.8.1944 у Польшчы.

ПАДЭРА Рыгор Васільевіч, н. у 1912, радавы.

ПАДЭРА Уладзімір Кандратавіч, прапаў без вестак.

ПАДЭРА Фёдар Кандратавіч, н. у 1922, радавы, загінуў у 1944 у Польшчы.

ПАЛАНЕЙЧЫК Андрэй Канстанцінавіч, н. у 1903, радавы, прапаў без вестак 28.8.1944 у Польшчы.

ПАЛАНЕЙЧЫК Андрэй Рыгоравіч, н. у 1923, радавы, загінуў у 1944.

ПАЛАНЕЙЧЫК Міхаіл Захаравіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак.

ПАЛАНЕЙЧЫК Павел Пятровіч, н. у 1912, радавы, загінуў 27.10.1944 у Польшчы.

ПАЛАНЕЙЧЫК Пётр Антонавіч, н. у 1923, мал. лейтэнант, прапаў без вестак 23.11.1943.

ПАЛАНЕЙЧЫК Пётр Піліпавіч, н. у 1903, радавы, загінуў 25.8.1944.

ПАЛАНЕЙЧЫК Рыгор Пятровіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПАЛАНЕЙЧЫК Рыгор Цімафеевіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПАЛАНЕЙЧЫК Уладзімір Іванавіч, н. у 1924, загінуў 18.2.1945.

ПАХОДАЎ Сяргей Сяргеевіч, н. у 1910, радавы, загінуў у 1944.

ПРАТАШЧЫК Мікалай Паўлавіч, прапаў без вестак.

ПРАТАШЧЫК Яфім Пятровіч, н. у 1912, радавы, загінуў 8.9.1944 у Польшчы.

САВАНОВІЧ Іван Мікітавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

СЯРГЕЙЧЫК Павел Іванавіч, н. у 1911, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ТУРАЎ Максім Дзям'янавіч, н. у 1922, радавы, памёр у палоне 11.11.1941.

ХАЛОША Васіль Віктаравіч, лейтэнант, загінуў у жніўні 1944.

ХОМІЧ Якаў Макаравіч, н. у 1918, старшына, прапаў без вестак у маі 1945.

ЦЫГАНОК Герасім Міхедавіч, н. у 1903, радавы.

ЦЫГАНОК Іван Міхайлавіч, н. у 1920, капітан, загінуў у 1944.

ЦЫГАНОК Іван Фёдаравіч, сяржант, загінуў 8.7.1943.

ЦЫГАНОК Мікалай Аксёнавіч, н. у 1926, радавы, загінуў у 1943.

ЦЫГАНОК Тарас Майсеевіч, н. у 1914, ст. лейтэнант, загінуў 14.8.1942.

ШЧЭРБА Міхаіл Канстанцінавіч, н. у 1911, радавы, загінуў 31.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ВЁСКА СВІХАНАВА

ВЕРАМЕЙЧЫК Аляксандр Іванавіч, н. у 1917, радавы, загінуў у 1941.

ГАЛЕЎСКІ Віктар Якаўлевіч, н. у 1915, радавы, загінуў у 1942.

ГАЛЕЎСКІ Эдмунд Адамавіч, н. у 1900, радавы, загінуў у 1941.

ГАЛЕЎСКІ Юльян Галіяравіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак 9.9.1944.

КАСПЯРОВІЧ Антон Вікенцьевіч, н. у 1917, радавы, загінуў у 1943.

ПАЎЛОВІЧ Антон Войцехавіч, н. у 1914, расстраляны ў Германіі.

ПАЎЛОВІЧ Іосіф Войцехавіч, н. у 1913.

ВЁСКА СЛОПІШЧА

ДЗЯЦЕЛ Аляксандр Прохаравіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ДЗЯЦЕЛ Сямён Рыгоравіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ДЗЯЦЕЛ Уладзімір Паўлавіч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЕРЛІК Пётр Іосіфавіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАРТУН Васіль Міхайлавіч, н. у 1925, радавы, загінуў 2.3.1945 у Германіі.

КАРТУН Іван Ігнатавіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАРТУН Міхаіл Панкратавіч, н. у 1903, радавы.

КАРТУН Пётр Фёдаравіч, н. у 1918, радавы.

МАЛЕЦ Іван Аксёнавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак 2.2.1945.

МАЛЬЦАЎ Аляксандр Тарасавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 20.6.1944.

МІРОНЧЫК Іван Конанавіч, н. у 1924, радавы.

НОВІК Аляксандр Рыгоравіч, н. у 1925, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПАЛАНЕЙЧЫК Аляксандр Нічыпаравіч, н. у 1908, радавы, памёр ад хваробы 9.10.1944.

ПАЛАНЕЙЧЫК Іван Карнеевіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

СЯРГЕЙЧЫК Захар Захаравіч, н. у 1919, сяржант, загінуў 28.7.1944 у Літве.

СЯРГЕЙЧЫК Мікалай Рыгоравіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

СЯРГЕЙЧЫК Сава Міхайлавіч, н. у 1914, загінуў 22.3.1945.

ВЁСКА СЯЛЕЦ

БАРАНАЎ Кірыл Міхайлавіч, н. у 1910, радавы, загінуў 8.9.1944 у Польшчы.

БАРАНАЎ Сцяпан Данілавіч, н. у 1901, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ДРОЗД Пётр Міхайлавіч, н. у 1919, радавы, загінуў у 1943.

ДРОЗД Фёдар Афанасьевіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

КРАСНАШЧОК Даніла Піліпавіч, радавы, загінуў 21.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

КУЗЬМІЧ Сямён Архіпавіч, н. у 1902, памёр ад хваробы 8.1.1945 у Германіі.

МАЗУР Васіль Рыгоравіч, н. у 1924, радавы.

МІХАДЗЮК Аляксей Паўлавіч, н. у 1929, радавы.

МІХАДЗЮК Андрэй Міхайлавіч, радавы, загінуў 21.10.1944 у Польшчы.

МІХАДЗЮК Іван Якаўлевіч, н. у 1903, радавы, загінуў 12.10.1944 у Польшчы.

МІХАДЗЮК Канстанцін Аляксеевіч, н. у 1897, радавы, памёр ад хваробы ў лістападзе 1944 у Польшчы.

МІХАДЗЮК Канстанцін Паўлавіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МІХАДЗЮК Піліп Дзянісавіч, н. у 1910, радавы.

МІХАДЗЮК Уладзімір Яфімавіч, мал. сяржант, загінуў 28.4.1945 у Германіі.

МІХАДЗЮК Цімафей Сяргеевіч, н. у 1903, радавы, загінуў 21.8.1944 у Польшчы.

НАРАБ Рыгор Пракопавіч, н. у 1921, радавы.

НАРАБ Сямён Трафімавіч, радавы, загінуў 21.1.1945.

ПАТАПЧЫК Лаўрэнцій Якаўлевіч, н. у 1916, ст. лейтэнант, памёр ад ран 23.9.1943.

ПАТАПЧЫК Фёдар Іосіфавіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

СТОЦКІ Сідар Кузьміч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак 16.8.1942.

СЯРГЕЙЧЫК Герасім Міхайлавіч, радавы, загінуў 29.8.1944 у Польшчы.

ЦЕРАШ Антон Фёдаравіч, н. у 1900, радавы, загінуў 3.5.1945.

ЦЕРАШ Васіль Фёдаравіч, н. у 1908, радавы, загінуў 14.1.1945 у Польшчы.

ЦЕРАШ Рыгор Фёдаравіч, н. у 1912, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЦЕРАШ Фёдар Пятровіч, радавы, памёр ад ран 31.12.1944 у Літве.

ЧЫЖЫК Кірэй Міхайлавіч, н. у 1904, радавы.

ВЁСКА УЛЬЯНАЎКА

КАРНІЦКІ Іван Антонавіч, радавы, загінуў 18.2.1945 у Германіі.

МІХАДЗЮК Дзмітрый Яфімавіч, н. у 1916, радавы, загінуў у 1944.

ПЕЧАНАЎ Трафім Арэф'евіч, н. у 1896, радавы, загінуў 22.7.1944 у Літве.

ДРЫЧЫНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АСТРОЎКІ

ВЕЧАРЫНСКІ Міхаіл Ігнатавіч, н. у 1910, радавы.

ВЕЧАРЫНСКІ Сцяпан Ігнатавіч, н. у 1924, радавы.

ДЗЕМІДОВІЧ Іван Яўтухавіч, н. у 1907, радавы, загінуў 15.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

МУЗЫЧЫН Мікалай Майсеевіч, радавы, загінуў 8.2.1945, пахаваны ў Германіі.

МУЗЫЧЫН Пётр Савельевіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ПАБЕЛЯНЫ Іван Рыгоравіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПАРАХНЯ Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1918, радавы, памёр ад ран 27.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ПЫШНЫ Іван Макаравіч, н. у 1924, мал. сяржант, загінуў 26.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

ПЫШНЫ Павел Пятровіч, н. у 1920, мал. сяржант, памёр ад ран 20.3.1943, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

С.К.Стоцкі.

ПЫШНЫ Пётр Макаравіч, н. у 1910, радавы, загінуў у 1944.

ЧОРНЫ Яфім Пятровіч, н. у 1918, радавы, памёр ад ран 10.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВЁСКА ВЯЛІКІ БОР

АСІПОВІЧ Рыгор Іванавіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

БАРАВІК Мацвей, н. у 1920, радавы.

БРАГА Міхаіл Трафімавіч, радавы, загінуў 31.1.1945, пахаваны ў Германіі.

ДРАЖЫН Васіль Андрэевіч, н. у 1908, прапаў без вестак 24.7.1942.

ДУБІНА Мікалай Іванавіч, н. у 1894, радавы, прапаў без вестак 26.4.1945.

ДУБІНА Рыгор Дзмітрыевіч, н. у 1919, радавы.

ЖУК Мікалай Ільіч, н. у 1924, радавы, загінуў 27.12.1943, пахаваны ў Пухавіцкім р-не.

КАЛЕНЬКА Васіль Дзям'янавіч, н. у 1923, радавы.

КАЛЕНЬКА Сямён Дзям'янавіч, н. у 1915, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

КУЗЕЙ Пётр Міхайлавіч, н. у 1912, радавы.

КУЦЕЧКА Пётр Васільевіч, н. у 1912, радавы.

ЛАГУН Павел Рыгоравіч, н. у 1912, радавы.

ЛАГУЦЬКА Пётр Аляксеевіч, н. у 1911, радавы.

ЛАЦІННІК Іван Сцяпанавіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛАЦІННІК Іван Фядосавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛАЦІННІК Пётр Дзямідавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПАПКО Васіль, н. у 1919, памёр у палоне 12.2.1942.

САЛОХА Іван Еўдакімавіч, н. у 1914, радавы, памёр у палоне ў кастрычніку 1941.

СОКАЛ Пётр Емяльянавіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак 28.4.1945.

СОКАЛ Рыгор Сяргеевіч, н. у 1920, радавы, загінуў 19.2.1944, пахаваны ў Цвярской вобл.

СОКАЛ Рыгор Сяргеевіч, н. у 1921, радавы, загінуў 19.2.1944.

ВЁСКА ДВОРЫШЧА

БАРАН Фёдар Майсеевіч, н. у 1920, радавы, загінуў у Польшчы ў 1944.

ДУБІНА Іван Кузьміч, радавы, загінуў 20.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ДУБІНА Іван Рыгоравіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ДУБІНА Пётр Данілавіч, н. у 1922, радавы.

ДУБІНА Фёдар Майсеевіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАШЫЦКІ Пётр Якаўлевіч, н. у 1922, радавы.

КОЗЕЛ Сцяпан Міхайлавіч, н. у 1914, радавы.

КУЗЕЙ Пётр Максімавіч, загінуў 26.7.1944, пахаваны ў Польшчы.

КУТЫНКА Пётр Ігнатавіч, н. у 1918, радавы, загінуў у 1945.

КУТЫНКА Пётр Лукіч, н. у 1910, радавы.

КУЦЕЧКА Васіль Яўціхіевіч, н. у 1908, памёр ад ран 5.10.1941.

ЛАЦІННІК Васіль Фёдаравіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШЛЯХЦІН Іван Міхайлавіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ШЛЯХЦІН Кузьма Конанавіч, н. у 1920, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШЛЯХЦІН Міхаіл Мікітавіч, н. у 1922, памёр ад хваробы 21.8.1945.

ШЛЯХЦІН Фёдар Сцяпанавіч, загінуў 3.11.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВЁСКА ДРЫЧЫН

АБРАМЧЫК Дзяніс Пракопавіч, н. у 1900, радавы, загінуў у 1943, пахаваны ў Польшчы.

БУЯК Мікалай Іванавіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

БУЯК Мікалай Максімавіч, н. у 1907, загінуў у 1941.

БУЯК Мікалай Максімавіч, н. у 1911, радавы.

БУЯК Пётр Іванавіч, н. у 1915, радавы.

БУЯК Пётр Максімавіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак у верасні 1941.

ВАЙТЭНКА Пётр Пятровіч, н. у 1917, прапаў без вестак 13.9.1942.

ДУБІНА Данііл Кузьміч, н. у 1911, ст. сяржант, загінуў 1.11.1943, пахаваны ў Кіеўскай вобл.

КАВАЛЕНКА Іван Ільіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у лютым 1942.

КАПЕЙКА Павел Міхайлавіч, н. у 1924, радавы.

КЛІШ Іван Андрэевіч, н. у 1927, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

КЛУНКО Пётр Майсеевіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у лютым 1942.

ЛАБАНОК Ігнат Іванавіч, н. у 1902, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

МУЗЫЧЫН Андрэй Паўлавіч, н. у 1905, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

МУЗЫЧЫН Іван Яфімавіч, н. у 1915, сяржант.

МУЗЫЧЫН Павел Ігнатавіч, радавы, загінуў 18.1.1945, пахаваны ў Германіі.

НАБОК Васіль Іванавіч, н. у 1920, загінуў у 1944.

ПЫШНЫ Андрэй Філімонавіч, н. у 1918, старшына, загінуў 1.4.1944.

ПЫШНЫ Дзмітрый Дзямідавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у лютым 1942.

ПЫШНЫ Іван Васільевіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПЫШНЫ Мікалай Васільевіч, н. у 1912, радавы, памёр у палоне ў снежні 1941.

ПЫШНЫ Міхаіл Афанасьевіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ПЫШНЫ Павел Міхайлавіч, н. у 1908, радавы, загінуў у 1944.

ПЫШНЫ Фёдар Дзмітрыевіч, н. у 1913, загінуў 24.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ПЫШНЫ Яфім Дзямідавіч, н. у 1916, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЧОРНЫ Пётр Ігнатавіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак.

ШРАМОК Васіль Мікітавіч, н. у 1926, радавы, прапаў без вестак у маі 1944.

ШРАМОК Іван Сцяпанавіч, н. у 1922, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

ШРАМОК Пётр Іванавіч, н. у 1921, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ШУХАЎ Кузьма Іванавіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ШЧАЎЦОЎ Васіль Севасцьянавіч, сяржант, загінуў 3.3.1943, пахаваны ў Германіі.

ВЁСКА ЖЫЦІН

БАБІЧ Іван Дзмітрыевіч, н. у 1918, прапаў без вестак у 1942.

ДЗЕМІДОВІЧ Андрэй Яўціхіевіч, н. у 1909, радавы, памёр у палоне 22.10.1942.

ДЗЕНІСЕВІЧ Павел Мінавіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ДРАЖЫН Ігнат Емяльянавіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ДУБІНА Іван Піліпавіч, н. у 1922, мал. сяржант, загінуў 29.12.1942, пахаваны ў Варонежскай вобл.

ДУБІНА Мікалай Паўлавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у верасні 1941.

ДУБІНА Міхаіл Іванавіч, н. у 1925, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ДУБІНА Міхаіл Макаравіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ДУБІНА Рыгор Піліпавіч, н. у 1917, радавы, загінуў 26.7.1941.

ЖУК Міхаіл Пракопавіч, н. у 1923, ст. сяржант, прапаў без вестак у красавіку 1945.

КАМЫШ Пётр Мацвеевіч, н. у 1903, радавы, загінуў 23.2.1945, пахаваны ў Германіі.

КАШЫЦКІ Іван Якаўлевіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

КЛЫГАЧ Аляксей Іванавіч, н. у 1918, прапаў без вестак у жніўні 1944.

КЛЫГАЧ Антон Іванавіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

КОВАЛЬ Аляксандр Андрэевіч, н. у 1917, радавы, загінуў 28.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

КУЛЕШ Васіль Герасімавіч, н. у 1902, радавы, загінуў 16.2.1945, пахаваны ў Германіі.

КУТЫНКА Іван Міхайлавіч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

КУТЫНКА Леанід Тарасавіч, н. у 1912, загінуў у 1944.

КУЧЫН Васіль Адамавіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛАЦІННІК Уладзімір Аляксеевіч, н. у 1926, радавы. —

ЛАЦІННІК Фёдар Антонавіч, н. у 1925, радавы, загінуў 26.1.1945, пахаваны ў Германіі.

ЛІЗУНОК Іван Якаўлевіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛІЗУНОК Павел Яфімавіч, н. у 1926, радавы, загінуў 22.3.1945, пахаваны ў Германіі.

ЛІЗУНОК Сямён Аляксеевіч, н. у 1909, радавы, загінуў у 1944.

ЛУЧЫН Аляксандр Іосіфавіч, н. у 1917, ст. сяржант, прапаў без вестак 8.3.1945.

МОШЧЫН Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МУЗЫЧЫН Васіль Рыгоравіч, н. у 1926, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

ПІНЧУК Афанасій Мікалаевіч, н. у 1915, радавы, загінуў 19.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

РУДЗЬКО Фёдар Цімафеевіч, н. у 1901, радавы, прапаў без вестак у студзені 1940.

СПІСАК Іван Маркавіч, н. у 1912, радавы, загінуў 18.1.1945, пахаваны ў Германіі.

СПІСАК Уладзімір Афанасьевіч, н. у 1926, радавы, загінуў 23.2.1945, пахаваны ў Германіі.

ФАМІН Аляксандр Андрэевіч, н. у 1915, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

ЦЕЖАР Міхаіл Андрэевіч, н. у 1918, мал. сяржант, памёр ад ран 13.9.1943, пахаваны ў Харкаўскай вобл.

ШЛЯХЦІН Павел Клімавіч, н. у 1922, радавы, загінуў у 1944.

ШУХАЎ Рыгор Сцяпанавіч, н. у 1903, загінуў у лістападзе 1944.

ШУХАЎ Фёдар Пятровіч, н. у 1920, радавы, загінуў 7.7.1944, пахаваны ў Мінскай вобл.

ШЫЦЬКО Цімафей Ягоравіч, н. у 1901, радавы, загінуў 10.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВЁСКА ЗАНЯЦЕЧЧА

ВАРАБЕЙ Павел Майсеевіч, загінуў у сакавіку 1945.

ДАМАРНАЦКІ Кірыл Антонавіч, н. у 1899, радавы, загінуў 6.3.1945, пахаваны ў Польшчы.

К.М.Ерашэвіч.

ДУБІНА Мікалай Захаравіч, н. у 1917, радавы.

ЗЛОТНІКАЎ Аляксандр Рыгоравіч, н. у 1918, капітан.

КАВАЛЕНКА Васіль Васільевіч, н. у 1910, радавы.

КУТЫНКА Пётр Пятровіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЛІЗУНОК Міхаіл Антонавіч, н. у 1920, радавы.

ЛУЧЫН Міхаіл Андрэевіч, н. у 1920, радавы, загінуў у кастрычніку 1944.

МОШЧЫН Павел Ігнатавіч, н. у 1910, радавы, загінуў.

МОШЧЫН Рыгор Іванавіч, н. у 1922, партызан, загінуў 30.10.1943, пахаваны ў Пухавіцкім р-не.

ПЫШНЫ Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

СОКАЛ Рыгор Рыгоравіч, н. у 1921, радавы.

ШЛЯХЦІН Іван Лукіч, н. у 1922, радавы.

ШЛЯХЦІН Іосіф Афанасьевіч, н. у 1926, радавы.

ШУМІН Міхаіл, н. у 1922, радавы.

ВЁСКА КАНЦЫ

АЎДЗЕЙЧЫК Іларыён Іосіфавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак.

ВАРАБЕЙ Аляксандр Лявонавіч, н. у 1912, радавы, загінуў у 1943.

ВАРАБЕЙ Дзям'ян Лявонавіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

ВАСЬКО Андрэй Майсеевіч, н. у 1911, загінуў у Германіі.

ВАСЬКО Дзмітрый Яўстратавіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак.

ВАСЬКО Дзмітрый Майсеевіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВАСЬКО Трафім Піліпавіч, радавы, загінуў 20.3.1945, пахаваны ў Германіі.

ДРОЗД Канстанцін Якаўлевіч, н. у 1921, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЕРАШЭВІЧ Іван Міхайлавіч, н. у 1925, загінуў 28.2.1945, пахаваны ў Германіі.

ЕРАШЭВІЧ Канстанцін Міхайлавіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

КЛЫГАЧ Андрэй Міронавіч, н. у 1920, памёр ад ран 21.5.1942, пахаваны ў Харкаўскай вобл.

М.П.Мехадзюк.

КУЖЭМВІЧ Іван Мікалаевіч, н. у 1920, радавы, загінуў 2.12.1942.

КУРС Аляксандр Іванавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

КУРС Андрэй Міхайлавіч, н. у 1910, радавы, загінуў 3.2.1945, пахаваны ў Германіі.

КУРС Кірэй Іванавіч, н. у 1915, радавы, загінуў 9.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

КУРС Ціт Міхайлавіч, н. у 1911, радавы, загінуў 9.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЛОГВІН Аляксандр Фёдаравіч, н. у 1914, радавы, загінуў 9.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЛОГВІН Міхаіл Кірылавіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

МЁХАДЗЮК Мірон Пятровіч, н. у 1902, радавы, загінуў 18.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

МІНЧЭНЯ Антон Фёдаравіч, н. у 1924, радавы, загінуў 10.2.1944, пахаваны ў Віцебскай вобл.

МУХА Аляксей Васільевіч, н. у 1920, прапаў без вестак.

МУХА Архіп Фёдаравіч, н. у 1913, загінуў у Германіі ў 1945.

МУХА Васіль Канстанцінавіч, н. у 1922, загінуў у 1944.

МУХА Васіль Цімафеевіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

МУХА Іван Канстанцінавіч, н. у 1922, сяржант, памёр ад ран 4.3.1945, пахаваны ў Германіі.

МУХА Пётр Васільевіч, н. у 1921, лейтэнант, загінуў 23.8.1944, пахаваны ў Латвіі.

МУХА Пётр Кірылавіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

МУХА Раман Іосіфавіч, н. у 1915, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПІНЧУК Антон Фаміч, н. у 1910, памёр ад ран 25.1.1945.

ПІНЧУК Пётр Васільевіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

САШЧЭКА Фёдар Якаўлевіч, н. у 1926, радавы, загінуў 5.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЧОРНЫ Іван Раманавіч, н. у 1904, радавы, загінуў 24.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ШУХАЎ Фёдар Мікалаевіч, н. у 1920, прапаў без вестак.

ВЁСКА КРАМОК

АБРАМЧЫК Пётр Якаўлевіч, радавы, загінуў 29.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

АЎДЗЕЙЧЫК Пётр Фядосавіч, н. у 1913, радавы.

АЎДЗЕЙЧЫК Тарас Фядосавіч, н. у 1917, памёр ад ран 3.8.1944.

БІСКУБ Іван Ільіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак у верасні 1941.

БІСКУБ Павел Іванавіч, н. у 1920, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

БІСКУБ Рыгор Філімонавіч, загінуў 23.4.1945, пахаваны ў Германіі.

БУРАК Сцяпан Максімавіч, прапаў без вестак у верасні 1944.

ВАРАБЕЙ Мікалай Дзмітрыевіч, н. у 1922, радавы, загінуў у палоне 9.9.1943.

ГАРАБЕЦ Ілья Васільевіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак 10.9.1944.

ГЕРМАНЧУК Адам Мікітавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 28.7.1944, пахаваны ў Польшчы.

ГЕРМАНЧУК Рыгор Мікітавіч, н. у 1924, загінуў у 1943, пахаваны ў Польшчы.

ГРАБЯНЕЦ Дзмітрый Іванавіч, н. у 1916, мал. лейтэнант, прапаў без вестак у 1941.

ГРАБЯНЕЦ Мікалай Агеевіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ГРАБЯНЕЦ Павел Агеевіч, н. у 1916.

ГУЛЁК Міхаіл Пятровіч, н. у 1910, радавы, загінуў 17.4.1945, пахаваны ў Германіі.

ДЗЕМІДОВІЧ Андрэй Яўціхіевіч, н. у 1909, радавы, загінуў у палоне 22.10.1941.

ДЗЕМІДОВІЧ Апанас Яфімавіч, н. у 1925, радавы, загінуў 26.1.1945, пахаваны ў Германіі.

ДЗЕМІДОВІЧ Павел Яўціхіевіч, н. у 1915, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ДЗЯХЦЯР Міхаіл Іванавіч, н. у 1922, радавы, загінуў у красавіку 1944, пахаваны ў Глускім р-не.

ДРОЗД Міхаіл Лявонавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 15.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

КАЖЭРА Аляксей Майсеевіч, н. у 1911, загінуў 1.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

КАЖЭРА Цімафей Майсеевіч, н. у 1900, радавы, загінуў 10.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

КАПЕЙКА Цімафей Іванавіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

КАПУСТА Пётр Данілавіч, н. у 1921, прапаў без вестак.

КАШЫЦКІ Васіль Антонавіч, радавы, загінуў 15.10.1945, пахаваны ў Польшчы.

КАШЫЦКІ Іван Міхайлавіч, н. у 1919, лейтэнант, загінуў 17.7.1944, пахаваны ў Цвярской вобл.

КЛІШ Васіль Ануфрыевіч, н. у 1910, загінуў 12.3.1945, пахаваны ў Германіі.

КЛІШ Міхаіл Антонавіч, н. у 1918, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КЛЫГАЧ Антон Іванавіч, н. у 1912, радавы, загінуў у 1943.

КУТЫНКА Адам Андрэевіч, н. у 1914, радавы, загінуў 2.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

КУТЫНКА Іван Данілавіч, н. у 1906, радавы, загінуў 29.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

КУТЫНКА Мікалай Дзянісавіч, н. у 1910, радавы, памёр ад ран 3.2.1945, пахаваны ў Германіі.

КУЎШЫНАЎ Сямён Кузьміч, н. у 1900, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛІЗУНОК Пётр Трафімавіч, н. у 1920.

ЛІЗУНОК Рыгор Самсонавіч, н. у 1913.

ЛІННІК Фёдар Іванавіч, радавы, загінуў 9.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

МАЗУР Васіль Якаўлевіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1941.

МУЗЫЧЫН Пётр Савіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

МУЗЫЧЫН Сава Майсеевіч, н. у 1898, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ПЛІТКО Адам Карнеевіч, загінуў у кастрычніку 1944.

ПЛІТКО Аляксандр Аляксеевіч, н. у 1908, мал. сяржант, прапаў без вестак у верасні 1944.

ПЛІТКО Іван Паўлавіч, н. у 1919, памёр ад ран 4.4.1944, пахаваны ў Ровенскай вобл.

ПЛІТКО Павел Андрэевіч, н. у 1919, радавы, памёр у палоне 4.10.1941.

ПЫШНЫ Андрэй Фёдаравіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ПЫШНЫ Валянцін Рыгоравіч, н. у 1916, лейтэнант, загінуў 2.4.1942, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

ПЫШНЫ Іван Якімавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак.

ПЫШНЫ Іосіф Афанасьевіч, н. у 1915, радавы, загінуў 1.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ПЫШНЫ Павел Іванавіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

ПЫШНЫ Пётр Барысавіч, н. у 1913, прапаў без вестак у снежні 1944.

ПЫШНЫ Пётр Паўлавіч, н. у 1914, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПЫШНЫ Фёдар Ануфрыевіч, н. у 1914, загінуў 27.6.1944.

РУДЗЬКО Іван Іванавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

РУДЗЬКО Піліп Мікалаевіч, н. у 1908, радавы, загінуў у сакавіку 1945.

САЛОХА Мікіта Афанасьевіч, радавы, загінуў 22.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

САЛОХА Пётр Якаўлевіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

СПІСАК Іван Данілавіч, н. у 1918, радавы.

СПІСАК Пётр Сцяпанавіч, н. у 1902, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ФЁДАРАЎ Нічыпар Іванавіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

М.Дз.Варабей.

І.М.Кашыцкі.

І.Д.Кутынка.

А.К.Плітко.

П.А.Плітко.

І.А.Пышны.

ЧОРНЫ Адам Сцяпанавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у 1945.

ЧОРНЫ Аляксей Сяргеевіч, н. у 1926, радавы, загінуў 10.4.1944.

ЧОРНЫ Іван Клімавіч, радавы, загінуў 15.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЧОРНЫ Рыгор Мікітавіч, н. у 1919, радавы, загінуў у 1945, пахаваны ў Польшчы.

ЧОРНЫ Сцяпан Мікітавіч, н. у 1925, радавы, загінуў 26.4.1945, пахаваны ў Германіі.

І.К.Чорны.

В.В.Шухаў.

С.М.Каданчык.

П.С.Мазур.

ЧОРНЫ Фёдар Сцяпанавіч, н. у 1908, радавы, загінуў у 1944.

ЧЫПІК Іван Сямёнавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ЧЭПІК Андрэй Данілавіч, н. у 1916, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ЧЭПІК Іван Васільевіч, н. у 1905, радавы, загінуў 2.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЧЭПІК Іван Савельевіч, н. у 1909, радавы.

ЧЭПІК Міхаіл Данілавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ЧЭПІК Піліп Іванавіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЧЭПІК Сцяпан Данілавіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШАЎЧУК Мікалай Герасімавіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

ШАЧОК Васіль Васільевіч, н. у 1921, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ШАЧОК Іван Цімафеевіч, н. у 1910, загінуў у ліпені 1941.

ШАЧОК Міхаіл Цімафеевіч, н. у 1925, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШАЧОК Рыгор Цімафеевіч, памёр ад ран у лютым 1945, пахаваны ў Германіі.

ШЛЯХЦІН Павел Клімавіч, н. у 1922, загінуў 7.3.1945, пахаваны ў Германіі.

ШРАМОК Аляксей Рыгоравіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ШРАМОК Васіль Майсеевіч, н. у 1925, радавы, прапаў без вестак у маі 1945.

ШРАМОК Іван Рыгоравіч, н. у 1918, прапаў без вестак у верасні 1944.

ШРАМОК Трафім Фёдаравіч, н. у 1898, радавы, загінуў 21.10.1944.

ШУМІН Піліп Мікітавіч, н. у 1918, радавы.

ШУХАЎ Васіль Васільевіч, загінуў.

ШУХАЎ Іван Пятровіч, н. у 1923, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ШУХАЎ Кузьма Іванавіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

ШУХАЎ Мікалай Паўлавіч, н. у 1924, радавы.

ВЁСКА МАЙСЕЕВІЧЫ

ДАМАРАД Фёдар Савельевіч, н. у 1927, загінуў у Германіі ў 1945.

ДАМАРАД Якаў Савельевіч, н. у 1921, загінуў 9.8.1941.

ДРОЗД Дзяніс Аляксандравіч, н. у 1901, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ДРОЗД Ігнат Паўлавіч, н. у 1916, радавы, загінуў у 1944.

ДРОЗД Наталля Лявонаўна, н. у 1930, загінула ў Германіі ў 1945.

КАДАНЧЫК Іван Мікалаевіч, н. у 1913, падпалкоўнік, загінуў у Новарасійску 14.9.1943.

КАДАНЧЫК Сяргей Мікалаевіч, загінуў у верасні 1943.

КУРС Якаў Піліпавіч, загінуў 8.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЛОГВІН Анастасія Максімаўна, н. у 1927, загінула ў Германіі ў 1945.

ЛОГВІН Андрэй Іванавіч, н. у 1920, сяржант, загінуў 3.11.1944, пахаваны ў Венгрыі.

ЛОГВІН Іван Данілавіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак 10.10.1941.

ЛОГВІН Іван Дзмітрыевіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЛОГВІН Міхаіл Максімавіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак 28.1.1945.

МАЗУР Пётр Савельевіч, н. у 1920, сяржант, прапаў без вестак.

ПАТАПЧЫК Данііл Самуілавіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПАТАПЧЫК Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1924, радавы, загінуў у 1945.

ПУЗІК Арцём Усцінавіч, н. у 1905, радавы, загінуў у 1945.

ПЯТРОЎСКІ Мікалай Антонавіч, н. у 1905, радавы, загінуў 26.7.1941.

САШЧЭКА Антон Фёдаравіч, н. у 1909, сяржант, прапаў без вестак у снежні 1944.

САШЧЭКА Васіль Маркавіч, н. у 1924, загінуў у Германіі ў 1945.

САШЧЭКА Пётр Ісакавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак.

САШЧЭКА Сямён Ігнатавіч, н. у 1908, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВЁСКА ПЯСЧАНКА

БАБІЧ Іван Мікітавіч, н. у 1919, радавы.

БАБІЧ Іосіф Дзянісавіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

БАБІЧ Пётр Мікітавіч, н. у 1910, радавы, загінуў 16.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

БАРАНОЎСКІ Аляксандр Уладзіміравіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ДЗЕМІДОВІЧ Васіль Сяргеевіч, н. у 1919, радавы, загінуў 20.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ДЗЕМІДОВІЧ Міхаіл Сяргеевіч, н. у 1926, радавы, загінуў 27.10.1944, пахаваны ў Германіі.

ДЗЕМІДОВІЧ Пётр Сяргеевіч, н. у 1903, радавы.

ДЗІКЕВІЧ Іосіф Антонавіч, н. у 1917, радавы, загінуў 11.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ДУБІНА Міхаіл Філімонавіч, н. у 1921, радавы.

ДУБІНА Павел Рыгоравіч, радавы, загінуў 5.5.1942, пахаваны ў Карэліі.

ЖУК Міхаіл Паўлавіч, н. у 1906, радавы, загінуў у 1941.

ЖУКОЎСКІ Аляксандр Іванавіч, н. у 1925, радавы, загінуў у 1943.

ЖУКОЎСКІ Павел Іванавіч, н. у 1922, радавы, памёр ад ран 31.10.1944, пахаваны ў Літве.

КАЎТУН Мацвей Фядосавіч, н. у 1907, радавы, загінуў у Польшчы.

КЛЫГАЧ Пётр Іванавіч, н. у 1906, радавы, загінуў у 1943.

КОЗЕЛ Пётр Рыгоравіч, н. у 1911, загінуў у 1944.

КУЗЕЙ Васіль Маркавіч, н. у 1920, радавы, загінуў у Польшчы.

МАСЛОК Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1915, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

СОКАЛ Якаў Іванавіч, н. у 1915, радавы, загінуў у Польшчы ў 1944.

ШАПЛЯК Васіль Максімавіч, н. у 1917, загінуў 25.3.1945.

КАМЕНІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АСАВОК

ВІТКОЎСКІ Іосіф Казіміравіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у 1945.

ДЗЕМІДОВІЧ Аляксандр Віктаравіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ДЗЕМІДОВІЧ Архіп Іванавіч, н. у 1896, радавы, прапаў без вестак 18.8.1944.

ДОЎЖЫК Генадзь, н. у 1918, радавы.

КАЗАЧОНАК Мікалай Сяргеевіч, н. у 1910, прапаў без вестак у жніўні 1944.

МІНКЕВІЧ Канстанцін, н. у 1887, радавы.

НЯЎДРОЎСКІ Антон Сігізмундавіч, н. у 1903, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВЁСКА КАЗІМІРАВА

КАЛАДЗІНСКІ Казімір Францавіч, н. у 1913, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ПЯТРОВІЧ Феліск Уладзіміравіч, н. у 1905, радавы, загінуў 3.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

САКАЛОЎСКІ Канстанцін Вячаслававіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак 10.9.1944.

ТРЫБУШЭЎСКІ Міхаіл Несцеравіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА КАМЕНІЧЫ

АЛЯШКЕВІЧ Аляксандр Яфімавіч, н. у 1916, радавы, загінуў 5.5.1943.

АЛЯШКЕВІЧ Аляксей Карпавіч, н. у 1906, прапаў без вестак у 1945.

АЛЯШКЕВІЧ Іван Іванавіч, н. у 1916, лейтэнант, прапаў без вестак 12.4.1942.

АЛЯШКЕВІЧ Мікалай Трафімавіч, н. у 1918, сяржант, прапаў без вестак у лістападзе 1942.

АЛЯШКЕВІЧ Міхаіл Васільевіч, н. у 1902, радавы, загінуў 27.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

АЛЯШКЕВІЧ Міхаіл Карпавіч, н. у 1903, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

АЛЯШКЕВІЧ Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1918, сяржант, прапаў без вестак у кастрычніку 1943.

АЛЯШКЕВІЧ Міхаіл Раманавіч, н. у 1918, старшына, загінуў 21.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

АЛЯШКЕВІЧ Пётр Сцяпанавіч, н. у 1900, радавы, загінуў 22.2.1945, пахаваны ў Польшчы.

АЛЯШКЕВІЧ Пётр Сямёнавіч, н. у 1900, радавы, загінуў 22.2.1945, пахаваны ў Германіі.

АЛЯШКЕВІЧ Пётр Трафімавіч, н. у 1913, ст. сяржант, прапаў без вестак у снежні 1943.

АЛЯШКЕВІЧ Рыгор Пятровіч, н. у 1911, капітан, загінуў у 1941.

АЛЯШКЕВІЧ Сямён Мікалаевіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

АЛЯШКЕВІЧ Уладзімір Андрэевіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

АЛЯШКЕВІЧ Уладзімір Паўлавіч, н. у 1913, прапаў без вестак у верасні 1944.

БАРАДАЎКА Андрэй Максімавіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

БАРАДАЎКА Мікалай Максімавіч, н. у 1908, радавы, загінуў 30.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

БАРАДАЎКА Рыгор Максімавіч, прапаў без вестак 5.5.1944.

ВІКТОРЧЫК Іван Цярэнцьевіч, н. у 1907, прапаў без вестак у 1945.

ЖУК Ілья Усцінавіч, н. у 1904, радавы, памёр ад ран 18.8.1944, пахаваны ў г. Брэст.

ЖУК Міхаіл Цярэнцьевіч, н. у 1913, прапаў без вестак у жніўні 1944.

М.Ц.Жук.

В.І.Лукашонак.

ЖУК Ягор Усцінавіч, н. у 1907, радавы, загінуў 31.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЖУКАЎ Герасім Дзмітрыевіч, н. у 1906, радавы, загінуў 5.8.1944, пахаваны ў Літве.

КАЗАЧОНАК Максім Пятровіч, загінуў 13.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

КУБАР Улас Трафімавіч, н. у 1904, радавы, загінуў 2.3.1944, пахаваны ў Цвярской вобл.

ЛУКАШОНАК Васіль Іосіфавіч.

ЛЯПЕШКА Пётр Харытонавіч, н. у 1900, радавы, загінуў 2.3.1944, пахаваны ў Цвярской вобл.

ЛЯЎЧОНАК Андрэй Юльянавіч, н. у 1894, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЛЯЎЧОНАК Рыгор Уладзіміравіч, н. у 1926, загінуў 27.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

НОВІК Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1904, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

НОВІК Павел Міхайлавіч, н. у 1902, радавы, загінуў у 1942.

НОВІК Рыгор Міхайлавіч, н. у 1910, радавы, загінуў у 1944.

НОВІК Сцяпан Міхайлавіч, н. у 1914, радавы, загінуў у 1944.

ХЕЛЬКЕВІЧ Васіль Яўменавіч, н. у 1925, загінуў 15.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ШКУРЫН Кузьма Іванавіч, н. у 1908, радавы, загінуў 14.1.1943.

ШКУРЫН Міхаіл Карпавіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА ПРЫЦЕРПА

ВІКТОРЧЫК Сямён Навумавіч, н. у 1907, радавы, загінуў 14.10.1944 у Польшчы.

КАЛІНОЎСКІ Антон Сцяпанавіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ШПАКОЎСКІ Вячаслаў, н. у 1914, радавы, загінуў 21.10.1944.

ВЁСКА ЦЭЗАРАВА

БЕЛАХВОСТ Аляксандр Якаўлевіч, н. у 1916, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ВЕРНІКОЎСКІ Віктар Фларыянавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГОЦІН Дарафей Мінавіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЕЎДАКІМОВІЧ Радзівон Яфімавіч, н. у 1907, радавы, загінуў 9.10.1944.

ЖДАНОВІЧ Уладзімір Ф., н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у маі 1945.

НЯХАЕЎ Іван Барысавіч, н. у 1919, сяржант, загінуў 1.12.1942, пахаваны ў Цвярской вобл.

ВЁСКА ЯНОЎКА

АЛЯШКЕВІЧ Васіль Васільевіч, н. у 1905, радавы, загінуў 20.2.1945, пахаваны ў Германіі.

КАЗАЧОНАК Васіль Аксёнавіч, н. у 1910, загінуў 24.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

МАЛІШЭЎСКІ Віталь Казіміравіч, н. у 1904, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

МІЛІЧЭНКА Андрэй Прохаравіч, н. у 1913, радавы, загінуў 15.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

СТАРКОВІЧ Станіслаў Станіслававіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак 17.10.1941.

ШКУРЫН Іван Міхеевіч, н. у 1924, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАРЫТНЕНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА БОРТНАЕ

МІЛЯШКЕВІЧ Міхаіл Іванавіч, н. у 1919, мал. лейтэнант, загінуў 29.3.1945, пахаваны ў Германіі.

САУЛА Аляксей Андрэевіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА ГУМНІШЧА

ПРЫЛУЦКІ Людвіг Аляксандравіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ВЁСКА ДЗЕМЕНКА

АЛЯШКЕВІЧ Віктар Браніслававіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАНОНІК Дзмітрый Канстанцінавіч, н. у 1926, радавы, памёр ад ран 20.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

ПАЎЛОВІЧ Ігнат Афанасьевіч, н. у 1922, радавы, памёр ад ран 23.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

РАПНІЦКІ Канстанцін Міхайлавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ЯСЕНЧЫК Сідар Антонавіч, н. у 1914, радавы, загінуў у верасні 1943.

ВЁСКА КАРАНЫ

АСАУЛА Сцяпан Паўлавіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак.

БАГДАНОВІЧ Аляксандр Васільевіч, н. у 1893, загінуў на фронце.

БАГДАНОВІЧ Павел Аляксандравіч, н. у 1922, радавы, загінуў у верасні 1943 у Фінляндыі.

ПАЦКЕВІЧ Андрэй Рыгоравіч, н. у 1904, радавы, пахаваны ў Калінінградскай вобл.

ПАЦКЕВІЧ Іван Каленікавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ПАЦКЕВІЧ Іван Паўлавіч, н. у 1920, радавы, памёр ад ран 7.2.1943, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

ПАЦКЕВІЧ Іван Яфімавіч, н. у 1905, радавы, загінуў у 1945 у Польшчы.

ПАЦКЕВІЧ Павел Феафілавіч, н. у 1913, радавы, загінуў у 1945 у Польшчы.

ПАЦКЕВІЧ Пётр Калінавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ПАЦКЕВІЧ Пётр Сцяпанавіч, н. у 1916, радавы, загінуў 29.6.1944, пахаваны ў Карэліі.

ПАЦКЕВІЧ Раман Мікалаевіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ПАЦКЕВІЧ Рыгор Трафімавіч, н. у 1918, мал. сяржант, прапаў без вестак у жніўні 1941.

РУСАКОВІЧ Іван Ціханавіч, н. у 1919, радавы, памёр у канцлагеры.

ФІЛАЗАПОВІЧ Іван Дзмітрыевіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак.

ВЁСКА КАРЫТНАЕ

ДЗЯДОК Міхаіл Рыгоравіч, радавы, прапаў без вестак.

ДУБІНЧЫК Мікалай Міхайлавіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак.

КАЛЕНІК Ксенафонт Максімавіч, н. у 1899, радавы, загінуў 25.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

КОРБУТ Канстанцін Іванавіч, н. у 1916, радавы, памёр ад ран 6.2.1945, пахаваны ў Польшчы.

КОРЗУН Антон Міхайлавіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак 17.9.1941.

ЛЕАНОВІЧ Браніслаў Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у 1944.

МІНІЧ Яўген Пятровіч, н. у 1926, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МІХАЛЬЧУК Парфен Пятровіч, н. у 1903, радавы, загінуў 21.3.1945, пахаваны ў Германіі.

РУБЕЖ Леанід Фёдаравіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ТАРАСЕВІЧ Хірсон Іванавіч, н. у 1905, радавы, памёр ад ран 29.4.1945, пахаваны ў Германіі.

ЧЫРСКІ Рыгор Максімавіч, н. у 1918, радавы, загінуў 26.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВЁСКА КОХАНАЎКА

ДЗЯТКО Кароль Міхайлавіч, н. у 1925, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ДОЛГІ Мікалай Дзмітрыевіч, н. у 1921, радавы, загінуў у 1941, пахаваны на Украіне.

ДУБІНЧЫК Пётр Сямёнавіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ДУБІНЧЫК Якаў Рыгоравіч, н. у 1926, радавы, памёр ад ран 31.3.1945, пахаваны ў Германіі.

ГАЦМАН Андрэй Лявонавіч, радавы, памёр ад ран 4.2.1945, пахаваны ў Германіі.

СУГАКА Антон Мікалаевіч, н. у 1907, загінуў 22.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

СУГАКА Міхаіл Сяргеевіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у 1945.

ТОМЧЫК Васіль Якаўлевіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак.

ШАБУНЯ Адольф Міхайлавіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВЁСКА КРАСНІК

ЧАРОПКА Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1920, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ШЫМУСІК Іосіф Іосіфавіч, н. у 1892, радавы, загінуў 3.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

Помнік землякам у в. Карытнае.

ВЁСКА МАКСІМАЎКА

БАРАДАЎКА Іван Васільевіч, н. у 1922, мал. сяржант, загінуў 3.5.1945, пахаваны ў Германіі.

БАРАДАЎКА Іван Максімавіч, радавы, прапаў без вестак.

ВЕРНІКОЎСКІ Даніла Сямёнавіч, радавы, прапаў без вестак 26.8.1944.

КАРЧЭЎСКІ Аляксандр Аляксандравіч, радавы, загінуў 14.2.1945.

ВЁСКА СТАРОЕ СЯЛО

БАРТАШЭВІЧ Войцех Францавіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

КАСПЯРОВІЧ Віктар Францавіч, н. у 1922, яфрэйтар, загінуў 14.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

КАСПЯРОВІЧ Іосіф Фронавіч, радавы, прапаў без вестак.

КРЭПСКІ Гвідон Адамавіч, мал. сяржант, загінуў 20.8.1944, пахаваны ў Літве.

КРЭПСКІ Іван Адамавіч, н. у 1916, радавы, прапаў без вестак.

КРЭПСКІ Рыгор Адамавіч, радавы, загінуў 18.8.1944, пахаваны ў Літве.

ЛЯГОЦКІ Іван Канстанцінавіч, радавы, прапаў без вестак у 1943.

ПРЫЕМКА Іосіф Цімафеевіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

РАЖНОЎСКІ Віктар Фёдаравіч, н. у 1920, радавы, загінуў 17.2.1942, пахаваны ў Цвярской вобл.

РАЖНОЎСКІ Іван Фёдаравіч, радавы, прапаў без вестак.

РАЖНОЎСКІ Мікалай Фёдаравіч, радавы, прапаў без вестак.

ВЁСКА СТАРОНКА

ВЯРЫГА Сцяпан Ігнатавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак.

ГАЛОЎЧЫЦ Іван Тамашавіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак.

ЖАЎРЫД Канстанцін Адамавіч, н. у 1916, радавы, прапаў без вестак.

ПЫШНЫ Рыгор Ільіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак 22.8.1941.

САДОЎСКІ Піліп Вікенцьевіч, радавы, загінуў 6.2.1945.

СУТАКА Якаў Якаўлевіч, н. у 1913, радавы, загінуў на фронце, пахаваны ў Германіі.

ЦВЫРКО Аляксандр Антонавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЦВЫРКО Іосіф Антонавіч, радавы, загінуў на фронце.

ЦВЫРКО Міхаіл Антонавіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ФІЛАЗАПОВІЧ Аляксандр Пятровіч, н. у 1918, радавы, загінуў на фронце.

ФІЛАЗАПОВІЧ Мікалай Пятровіч, н. у 1921, радавы, загінуў на фронце.

ВЁСКА СУХЛАВА

АЛЯШКЕВІЧ Браніслаў Іосіфавіч, н. у 1922, радавы, загінуў 20.10.1944.

АЛЯШКЕВІЧ Казімір Войцехавіч, н. у 1915, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

БЛОЦКІ Кірыл Паўлавіч, н. у 1911, радавы, загінуў у 1943.

ДУБОВІК Уладзімір Іванавіч, радавы, прапаў без вестак.

ДУБОВІК Фёдар Рыгоравіч, н. у 1918, сяржант, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ДУБОВІК Фёдар Яфімавіч, н. у 1916, ст. сяржант, прапаў без вестак у 1944.

ЖУМЯЦІН Васіль, н. у 1921, радавы, загінуў у ліпені 1944.

КАЗЮЧЫЦ Мікалай Васільевіч, н. у 1925, радавы, загінуў 27.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

КАЗЮЧЫЦ Фёдар Рыгоравіч, н. у 1914, радавы, загінуў у 1941.

КОЗІЧ Іван Сямёнавіч, н. у 1919, радавы, загінуў у 1942.

НЯМКОВІЧ Даніла Андрэевіч, радавы, прапаў без вестак у 1941.

НЯМКОВІЧ Іван Андрэевіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

НЯМКОВІЧ Іван Раманавіч, н. у 1924, сяржант, загінуў 14.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

НЯМКОВІЧ Яўген Андрэевіч, н. у 1923, ваенны курсант, прапаў без вестак 27.12.1941.

ПАЛАНЕВІЧ Уладзімір Ігнатавіч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак у 1945.

ПІСКУН Васіль Іванавіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПЯТРОЎ Уладзімір Аляксандравіч, радавы, прапаў без вестак.

ПЯШКОЎ Мікалай Рыгоравіч, радавы, прапаў без вестак у 1941.

ПЯШКОЎ Міхаіл Барысавіч, радавы, прапаў без вестак у 1941.

РЫНЕЙСКІ Данііл Іванавіч, н. у 1911, радавы, загінуў у 1943.

ТОЛАК Сяргей Іосіфавіч, радавы, прапаў без вестак у 1941.

ЧАРОПКА Раман Цімафеевіч, радавы, прапаў без вестак.

ВЁСКА ТАРАСАВІЧЫ

БАГДАНОВІЧ Алесь Уладзіміравіч, радавы, прапаў без вестак.

БАЖКО Павел Уладзіміравіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВАЛЕНЧЫК Мікалай Іванавіч, н. у 1897, радавы, загінуў 6.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВАЛЕНЧЫЦ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак 30.11.1944.

ДЗЯДОК Іосіф Германавіч, н. у 1909, радавы, загінуў 5.10.1943, пахаваны ў Кіеўскай вобл.

ДЗЯДОК Рыгор Пятровіч, радавы, памёр 9.5.1945, пахаваны ў Польшчы.

ДОЛГІ Васіль Міхайлавіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак 6.12.1941.

ДОЛГІ Міхаіл Аляксандравіч, радавы, загінуў 1.5.1945.

ДОЛГІ Рыгор Канстанцінавіч, н. у 1897, радавы, загінуў 6.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ДУБІНЧЫК Сяргей Аляксеевіч, н. у 1924, радавы, памёр у канцлагеры ў 1944.

ЖДАНОВІЧ Іосіф Іванавіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1941, пахаваны на Украіне.

ЖЫДОЎЧЫЦ Пётр Кліменцьевіч, радавы, загінуў 7.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЗЯНЬКО Аляксандр Фёдаравіч, н. у 1924, мал. сяржант, загінуў 13.3.1945, пахаваны ў Германіі.

ЗЯНЬКО Аляксандр Фядосавіч, н. у 1924, радавы, загінуў 3.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЗЯНЬКО Фёдар Васільевіч, н. у 1925, радавы, памёр ад ран 8.2.1945, пахаваны ў Германіі.

КАВАЛЁНАК Аляксандр Іванавіч, н. у 1922, камандзір аддзялення, загінуў 27.2.1945, пахаваны ў Польшчы.

КАГОЦЬКА Трафім Цімафеевіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у маі 1945.

КІРДУН Дзмітрый Паўлавіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МІНІН Сямён Антонавіч, н. у 1913, радавы, загінуў 30.10.1944.

МОЛЧАН Аркадзь Іосіфавіч, радавы, прапаў без вестак.

МОЛЧАН Іван Паўлавіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

НОВІК Аляксандр Ігнатавіч, н. у 1919, радавы, памёр ад ран 13.7.1942.

ПІГУЛЕЎСКІ А.В., н. у 1904, радавы, прапаў без вестак.

ПІГУЛЕЎСКІ Іван Максімавіч, н. у 1917, радавы, памёр у палоне 26.1.1943.

ПІГУЛЕЎСКІ Яўген Захаравіч, мал. сяржант, загінуў 22.3.1945.

ПЯЦЕВІЧ Фёдар Аляксандравіч, н. у 1908, радавы, памёр 8.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

РУБАН Ксенафонт Аляксеевіч, радавы, прапаў без вестак.

САМУЙЛОВІЧ Купрыян Раманавіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЧАРНІКЕВІЧ Аляксандр Антонавіч, н. у 1925, радавы, загінуў на фронце, пахаваны ў Германіі.

ЧАРОПКА Васіль Лаўрэнцьевіч, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

ЧАРОПКА Канстанцін Лаўрэнцьевіч, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

ШЫЛА Іосіф Цярэнцьевіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак 10.9.1944.

ШЫЛА Цімафей Захаравіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ШЭСЦЕЛЬ Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак 26.6.1941.

ВЁСКА УБАЛАЦЦЕ

АСАЧ Васіль Маркавіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГЕРЧЫК Аляксей Фёдаравіч, н. у 1909, радавы, загінуў 14.7.1943.

ГЕРЧЫК Канстанцін Фёдаравіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1944.

ДОЛГІ Фёдар Андрэевіч, н. у 1923, радавы, загінуў у кастрычніку 1944.

ДРОЗД Канстанцін Аляксеевіч, н. у 1916, радавы, загінуў 10.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

ДУБІНЧЫК Арон Піліпавіч, н. у 1900, радавы, прапаў без вестак 10.9.1944.

ДУБІНЧЫК Канстанцін Міхайлавіч, н. у 1916, радавы, прапаў без вестак у 1946.

ДУБІНЧЫК Міхаіл Фёдаравіч, радавы, прапаў без вестак.

ІСАЕЎ Іван Раманавіч, н. у 1921, радавы, загінуў 4.3.1943, пахаваны пад г. Санкт-Пецярбург.

ІСАЙ Міхаіл Іосіфавіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАЛЕНІК Міхаіл Ігнатавіч, радавы, прапаў без вестак.

КАЛЕНІК Міхаіл Цімафеевіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак.

КАЛЕНІК Рыгор Ігнатавіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

КАЛЕНІК Цімафей Дзмітрыевіч, н. у 1898, радавы, загінуў 14.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

КОРСАК Канстанцін Канстанцінавіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак пад Рагачовам.

КРЫЛОЎ Пётр Сямёнавіч, н. у 1915, радавы, прапаў без вестак.

МАНЬКО Дзмітрый Данілавіч, н. у 1915, мал. палітрук, прапаў без вестак у ліпені 1941.

МАНЬКО Іван Данілавіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак.

МАНЬКО Пётр Данілавіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

МАНЬКО Фёдар Данілавіч, н. у 1910, радавы, загінуў 4.2.1945, пахаваны ў Германіі.

ПІГУЛЕЎСКІ Аляксандр Сідаравіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

СВІРЫД Іван Андрэевіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак.

СВІРЫД Іван Нічыпаравіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СВІРЫД Канстанцін Міхайлавіч, н. у 1913, лейтэнант, прапаў без вестак у ліпені 1943.

СВІРЫД Міхаіл Андрэевіч, н. у 1902, радавы, загінуў 31.7.1944, пахаваны ў Бранскай вобл.

СВІРЫД Уладзімір Андрэевіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак.

ШВЕД Максім Аляксандравіч, радавы, загінуў 6.2.1945.

ШВЕД Мікалай Аляксандравіч, н. у 1918, сяржант, прапаў без вестак у снежні 1941.

ВЁСКА ШЫПЫ

МІРАНОВІЧ Дзмітрый Ільіч, н. у 1901, радавы, загінуў 29.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

МІРАНОВІЧ Сідар Максімавіч, н. у 1900, радавы, загінуў 16.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЧЫПЛЕЙЧЫК Сямён Мікалаевіч, н. у 1917, ст. лейтэнант, загінуў 30.6.1944, пахаваны ў Адэскай вобл.

ЛАПІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АЗЯРЫШЧА

БРЫТКЕВІЧ Аляксандр Пятровіч, н. у 1926, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ВАКУЛЕНКА Іван Пятровіч, прапаў без вестак у 1943.

ЛЕТУНОВІЧ Іван Рыгоравіч, н. у 1920, мал. сяржант, загінуў 23.6.1941.

ЛЕТУНОВІЧ Мікалай Дарафеевіч, н. у 1914, радавы, памёр ад ран 23.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ПУЦІЛА Васіль Кірылавіч, н. у 1910, радавы, загінуў 16.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

ПУЦІЛА Іван Кірылавіч, н. у 1912, палітрук, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ПУЦІЛА Сцяпан Фёдаравіч, н. у 1926, радавы, загінуў 1.11.1944, пахаваны ў Польшчы.

РУСАКОВІЧ Аляксандр Іванавіч, н. у 1921, радавы, загінуў 17.1.1943, пахаваны ў Валгаградзе.

СУГАКА Мікалай Мікалаевіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВЁСКА АМЯЛІШЧА

ПЯТРОЎСКІ Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1925, радавы, загінуў 15.3.1945, пахаваны ў Германіі.

ВЁСКА БРАДОК

ГОМАН Міхаіл Зіноўевіч, н. у 1912, радавы, памёр ад ран 31.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ГОМАН Міхаіл Зянонавіч, н. у 1912, радавы, памёр ад ран 31.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВЁСКА БУДА

БЫЧАНОК Сяргей Паўлавіч, н. у 1915, загінуў на фронце, пахаваны ў Польшчы.

ГАЛАВАЧ Андрэй Севасцьянавіч, загінуў на фронце.

ЗІНАВЕНКА Іван Іларыёнавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 22.4.1944, пахаваны ў Магілёўскай вобл.

КАЛЯДЗІН Пётр Іванавіч, радавы, загінуў 17.1.1944 у Палескай вобл.

КАШАГУБ Віталь Паўлавіч, н. у 1922, загінуў на фронце.

КУПРЭЙЧЫК Сямён Іванавіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

СУГАКА Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1920, мал. сяржант, прапаў без вестак 26.6.1941.

ШАВЕЛЕЎ Іван Фёдаравіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак.

ВЁСКА ВОСАВА

АБРАМЧЫК Васіль Майсеевіч, загінуў у 1941.

ВЁСКА ВЯЛІКАЯ ГРАВА

АЛЬФЯРОВІЧ Іван Канстанцінавіч, н. у 1907, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

АЛЬФЯРОВІЧ Рыгор Мікалаевіч, прапаў без вестак у 1944.

АЎСЯНІК Міхаіл Віктаравіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак у 1941.

БАРАДАЎКА Афанасій Антонавіч, н. у 1912, радавы, загінуў 26.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

БАРАДАЎКА Васіль Антонавіч, н. у 1904, радавы, прапаў без вестак 30.11.1944.

БАРАДАЎКА Дзям'ян Малахавіч, прапаў без вестак.

БАРАДАЎКА Емяльян Міхайлавіч, н. у 1901, радавы, загінуў 23.10.1943, пахаваны ў Польшчы.

БАРАДАЎКА Міхаіл Васільевіч, н. у 1914, радавы, загінуў 30.11.1942, пахаваны ў Смаленскай вобл.

БЫЧАНОК Іван Дзянісавіч, загінуў на фронце.

БЫЧАНОК Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1919, радавы, загінуў 21.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

БЫЧАНОК Сямён Антонавіч, н. у 1922, радавы, загінуў 28.8.1944, пахаваны ў Полыпчы.

БЫЧАНОК Фёдар Васільевіч, н. у 1922, загінуў у 1943, пахаваны ў Бабруйскім р-не.

БЯРНАТ Яўгеній Фядосавіч, н. у 1921, радавы, загінуў у 1944.

ВЕРАМЕЙЧЫК Мікалай Барысавіч, н. у 1900, радавы, загінуў на фронце.

ВЯТРОЎ Сяргей Міхайлавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 10.10.1941.

ЖУК Рыгор Антонавіч, н. у 1912, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАВАЛЬЧУК Іван Цітавіч, н. у 1907, радавы, загінуў 3.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

КЛІМКО Аляксандр Кірылавіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак у 1941.

КЛІМКО Мікалай Іванавіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

КОСЫ Іосіф Цімафеевіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КОСЫ Сяргей Цімафеевіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

РУДЗЬКО Мікалай Сільвестравіч, н. у 1913, мал. сяржант, памёр ад ран 22.10.1944, пахаваны ў Літве.

СУГАКА Мікалай Ульянавіч, н. у 1907, радавы, памёр ад ран 11.3.1945, пахаваны ў Германіі.

СУГАКА Міхаіл Кузьміч, н. у 1911, радавы, загінуў 16.3.1945, пахаваны ў Германіі.

СУГАКА Пётр Сяргеевіч, н. у 1915, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ТАКАРЭНКА Міхаіл Барысавіч, н. у 1914, радавы, загінуў 13.10.1941.

ТОЛКАЧ Мікалай Якаўлевіч, н. у 1912, радавы, загінуў 19.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

ХЛУС Аляксандр Антонавіч, н. у 1903, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ШКУТКО Мікалай Пятровіч, н. у 1924, радавы, загінуў 18.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ШКУТКО Фама Макаравіч, н. у 1902, радавы, загінуў 24.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВЁСКА ВЯРБІЛАВА

ВАЙНА Іван Несцеравіч, н. у 1900, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

КАНОНІК Клім Іванавіч, н. у 1904, радавы, загінуў 20.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

КАНОНІК Мікалай Пятровіч, н. у 1925, радавы, загінуў 22.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЛІСЯНКОЎ Яўген Васільевіч, загінуў на фронце.

ВЁСКА ГОМАНАЎКА

КАПАНЕЦ Аркадзій Іванавіч, яфрэйтар, прапаў без вестак 26.1.1942.

КАПАНЕЦ Мікалай Сяргеевіч, н. у 1925, радавы, загінуў 25.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

КАПАНЕЦ Мікалай Сяргеевіч, н. у 1925, радавы, загінуў 24.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

КРАСНАГІР Валянцін Васільевіч, загінуў на фронце.

СУГАКА Аляксандр Цімафеевіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

СУГАКА Канстанцін Андрэевіч, н. у 1912, радавы, загінуў 8.9.1944, пахаваны ў Літве.

СУГАКА Савелій Ігнатавіч, радавы, загінуў 2.3.1945, пахаваны ў г. Казань.

СЦЕЖКА Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак 26.6.1941.

СЦЕЖКА Трафім Навумавіч, н. у 1910, радавы, загінуў 19.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ШЫЦЬКО Аляксандр Васільевіч, загінуў у 1945, пахаваны ў Германіі.

ВЁСКА ДУБРАЎКА

БЫЧАНОК Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1925, радавы, загінуў 22.1.1945, пахаваны ў Германіі.

СУЧАК Сямён Пятровіч, н. у 1900, радавы, памёр ад ран 1.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

ТРУСАЎ Канстанцін Міхайлавіч, н. у 1923, сяржант, загінуў 21.1.1943, пахаваны ў Растоўскай вобл.

ШАРЖАНОВІЧ Мечыслаў Адамавіч, н. у 1925, радавы, памёр ад ран 30.7.1944, пахаваны ў Польшчы.

ШКУТКО Канстанцін Рыгоравіч, н. у 1905, радавы, памёр ад ран 31.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

ВЁСКА ДУБРОВА

ШНЧУК Аляксандр Кузьміч, н. у 1908, прапаў без вестак у ліпені 1941.

РЭМЕШАЎ Ягор Рыгоравіч, н. у 1899, радавы, загінуў 2.11.1944, пахаваны ў Віцебскай вобл.

ТАНКОВІЧ Аляксандр Паўлавіч, н. у 1910, радавы, загінуў 18.2.1945, пахаваны ў Польшчы.

ВЁСКА ЖОРНАЎКА

АДЗІНЕЦ Аляксандр Сцяпанавіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

БАХЦІН Васіль Васільевіч, загінуў на фронце.

ВЕРНІКОЎСКІ Антон Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

ВЕРНІКОЎСКІ Вікенцій Генадзьевіч, н. у 1922, радавы, памёр ад ран 14.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВЕРНІКОЎСКІ Восіп Ігнатавіч, загінуў у 1945.

ВЕРНІКОЎСКІ Мечыслаў Фёдаравіч, н. у 1916, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ГАБРЫЕЛЬЧЫК Васіль Уладзіміравіч, н. у 1912, радавы, загінуў 20.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

ГРЫНЬКО Васіль Іосіфавіч, загінуў на фронце.

ГРЫНЬКО Іван Емяльянавіч, загінуў у 1941.

ГРЫНЬКО Серафім Піліпавіч, н. у 1907, радавы, загінуў 10.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ГРЫНЬКО Серафім Піліпавіч, н. у 1932, памёр ад ран у 1944.

ЗАГАРОЎСКІ Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак 26.6.1941.

ЗАГАРОЎСКІ Рыгор Фаміч, н. у 1925, прапаў без вестак у студзені 1945.

ЗАДОЛЯ Сяргей Мікалаевіч, радавы, памёр ад ран у жніўні 1941, пахаваны ў Яраслаўскай вобл.

ЗАЯЦ Касьян Іванавіч, н. у 1906, радавы, памёр ад ран 13.2.1945, пахаваны ў Польшчы.

ЗАЯЦ Пётр Мікалаевіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЗАЯЦ Фёдар Іванавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак.

ЗБАНОК Фларыян Аляксандравіч, н. у 1923, радавы, загінуў 10.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

КОЗЕЛ Аляксандр Кузьміч, радавы, н. у 1921, загінуў 14.9.1941, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

КОЗЕЛ Аляксандр Кузьміч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1941.

НАЛІВАЙКА Канстанцін Макаравіч, н. у 1916, радавы, загінуў 29.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ПІСАРЫК Іван Мікалаевіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

СЛУКА Мікалай Мікалаевіч, н. у 1922, радавы, памёр ад ран 17.4.1945, пахаваны ў Польшчы.

СТЭЛЬМАХ Пётр Раманавіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

СУШЧЭВІЧ Антон Сцяпанавіч, н. у 1912, радавы, загінуў 3.5.1942, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

ТАМІЛОВІЧ Раман Сцяпанавіч, н. у 1921, сяржант, загінуў 5.9.1943, пахаваны ў Смаленскай вобл.

ЦЯСЛЁНАК Іван Арцёмавіч, н. у 1912, радавы, загінуў 27.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВЁСКА ЖУКАЎКА

ЖАРКЕВІЧ Віктар Яўгенавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЖДАНОВІЧ Уладзімір Сідаравіч, н. у 1905, радавы, загінуў у 1945.

ЖУК Аляксандр Канстанцінавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 28.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЖУК Міхаіл Іванавіч, н. у 1924, радавы, загінуў 27.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

КЛІМОВІЧ Аляксандр Пятровіч, н. у 1919, радавы, загінуў у палоне 16.12.1941.

ЛАБАДА Васіль Васільевіч, н. у 1925, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

МАТУЗ Сцяпан Мікалаевіч, н. у 1905, прапаў без вестак у 1941.

САВАЙТАН Дзмітрый Усцінавіч, н. у 1921, радавы, загінуў 20.8.1942, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

САВАЙТАН Дзяніс Фёдаравіч, н. у 1905, радавы, памёр ад ран 15.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВЁСКА ЗАРЭЧЧА

ПЯТРЭНКА Іван Каліставіч, н. у 1920, радавы, загінуў 2.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВЁСКА ЗОРКА

БІЛІНОВІЧ Мікалай Фаміч, загінуў на фронце.

ЛАСКАВЕЦ Сцяпан Антонавіч, н. у 1922, загінуў у чэрвені 1944.

ВЁСКА КРЫЧАВЕЦ

БАЙДАК Браніслаў Антонавіч, радавы, загінуў у 1941.

ВЕРНІКОЎСКІ Іван Ігнатавіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

ЖДАНОВІЧ Пётр Іосіфавіч, н. у 1894, загінуў на фронце.

МІЦКОВІЧ Фелікс Віктаравіч, н. у 1908, радавы, загінуў 18.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ПЯТКЕВІЧ Антон Іосіфавіч, н. у 1916, ст. сяржант, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ТАМІЛОВІЧ Пётр Ігнатавіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у 1944.

ВЁСКА І ЧЫГУНАЧНАЯ СТАНЦЫЯ ЛАПІЧЫ

АРЭШКА Уладзімір Яўгенавіч, загінуў у 1943.

БАРЫСАЎ Анатоль Сямёнавіч, н. у 1903, маёр, прапаў без вестак у 1941.

БЯРНАТ Пётр Фаміч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак 28.2.1945.

ГАРБАЦЭВІЧ Канстанцін Васільевіч, н. у 1903, радавы, прапаў без вестак 22.6.1941.

ГОМАН Васіль Тарасавіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГОМАН Дзмітрый Аляксеевіч, н. у 1904, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГОМАН Дзмітрый Васільевіч, н. у 1911, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ГОМАН Дзмітрый Рыгоравіч, н. у 1904, радавы, загінуў у палоне 23.1.1942.

ГОМАН Іван Васільевіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ГОМАН Мікалай Тарасавіч, н. у 1898, радавы, загінуў 27.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

ГОМАН Міхаіл Васільевіч, н. у 1916, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ГОМАН Міхаіл Іванавіч, загінуў на фронце.

ГОМАН Пётр Іванавіч, н. у 1922, радавы, загінуў 14.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ГОМАН Фёдар Іванавіч, загінуў на фронце.

ГУРСКІ Іван Браніслававіч, н. у 1914, радавы, загінуў 20.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ГУРЭЦКІ Іван Браніслававіч, н. у 1914, радавы, загінуў 20.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЕЎДАКІМОВІЧ Уладзімір Васільевіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЕЎДАКІМОВІЧ Фёдар Нічыпаравіч, н. у 1904, радавы, загінуў 11.2.1945, пахаваны ў Германіі.

ЖУК Аляксандр Антонавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у 1941.

ЖЫГЛОЎ Уладзімір Уладзіміравіч, загінуў на фронце.

ЗБАНОК Андрэй Васільевіч, н. у 1919, радавы, загінуў 7.1.1943, пахаваны ў Растоўскай вобл.

ІВАНОЎ Пётр Пятровіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ІГАРЫЧАЎ Іван Іванавіч, н. у 1912, сяржант, загінуў 1.7.1944, пахаваны ў в. Лапічы Асіповіцкага р-на.

ІГНАЦЬЕЎ Міхаіл Макаравіч, н. у 1911, радавы, загінуў 25.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

КАЛЕСЕНКА Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1926, радавы, загінуў 22.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

КАНОНІК Васіль Емяльянавіч, н. у 1921, радавы, загінуў 26.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

КАНОНІК Міхаіл Кірылавіч, н. у 1926, радавы, памёр ад ран 2.2.1945, пахаваны ў Германіі.

КАНОНІК Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1904, радавы, загінуў 26.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

КАНОНІК Міхаіл Пракопавіч, радавы, памёр ад ран 19.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

КАНОНІК Міхаіл Трафімавіч, н. у 1901, радавы, памёр ад ран 19.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

КАРПЕНКА Аляксандр Фёдаравіч, н. у 1920, мал. лейтэнант, загінуў 12.1.1942, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

КІРЫК Міхаіл Іванавіч, н. у 1902, радавы, памёр ад ран 27.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

КУБАР Аляксандр Андрэевіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у маі 1945.

КУБАР Фёдар Міхайлавіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

КУЧАЎ Пётр Сямёнавіч, н. у 1924, радавы, загінуў 19.1.1944.

МАЙЗУС Барыс Барысавіч, н. у 1923, сяржант, загінуў 22.10.1942, пахаваны ў Валгаградскай вобл.

МАРГОЛІН Якаў Пейсахавіч, н. у 1921, радавы, загінуў 14.9.1944, пахаваны ў Латвіі.

МІРЫМОВІЧ Ісаак Абрамавіч, н. у 1900, радавы, прапаў без вестак 24.6.1942.

НЯМКОВІЧ Яўген Сцяпанавіч, н. у 1925, радавы, памёр ад ран 18.2.1945, пахаваны ў Германіі.

ПАРАШЧАНКА Ілья Піліпавіч, н. у 1914, радавы, загінуў 22.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

РАМАНОЎСКІ Міхаіл Віктаравіч, н. у 1911, загінуў у кастрычніку 1944.

СІНКЕВІЧ Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1925, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

СІНЬКЕВІЧ Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

СІНЬКЕВІЧ Сцяпан Якаўлевіч, н. у 1909, радавы, загінуў 2.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

СЛАБОДНІК Іван Іванавіч, н. у 1926, радавы, загінуў 22.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

СЛАВІНСКІ Сяргей Ігнатавіч, н. у 1911, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ТАЛКАЧОЎ Іван Міхайлавіч, н. у 1925, радавы, загінуў 28.12.1944, пахаваны ў Польшчы.

ШАРЖАНОВІЧ Міхаіл Мацвеевіч, н. у 1910, радавы, загінуў 22.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ШКУТКО Дзмітрый Якаўлевіч, н. у 1926, радавы, загінуў 20.2.1945, пахаваны ў Германіі.

ШКУТКО Мікалай Васільевіч, н. у 1906, радавы, загінуў 10.8.1944, пахаваны ў Бранскім р-не.

ШКУТКО Мікалай Іванавіч, н. у 1912, прапаў без вестак у 1946.

ШКУТКО Якаў Емяльянавіч, н. у 1902, радавы, загінуў 27.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВЁСКА ЛОЧЫН

БЫКОЎСКІ Станіслаў Віктаравіч, памёр ад ран у 1944.

ВАЛЧОК Мікалай Андрэевіч, загінуў на фронце.

ГРЫБІНСКІ Аляксандр Іванавіч, н. у 1905, радавы, памёр ад ран 29.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ДОЎНАР Аляксандр Уладзіміравіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КЕДЗІЧ Аляксандр Паўлавіч, н. у 1896, радавы, загінуў 1.3.1945, пахаваны ў Германіі.

КЕДЫЧ Аляксандр Сцяпанавіч, н. у 1900, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

КЕДЫЧ Уладзімір Мацвеевіч, н. у 1918, загінуў 11.3.1944, пахаваны ў Кіраваградскай вобл.

КІРЫНОВІЧ Уладзімір Андрэевіч, н. у 1920, загінуў 24.12.1942, пахаваны ў Валгаградскай вобл.

ВЁСКА МАЛАЯ ГРАВА

АЛЬХОВІК Антон Піліпавіч, н. у 1919, яфрэйтар, загінуў 3.3.1945, пахаваны ў Латвіі.

А.І.Жук.

В.І.Жук.

АЛЯШКЕВІЧ Пётр Іванавіч, прапаў без вестак у 1944.

АРЦЮШЭЎСКІ Іван Пятровіч, загінуў на фронце.

АРЦЮШЭЎСКІ Іван Пятровіч, загінуў 29.6.1944.

БЫЧАНОК Іван Мікалаевіч, загінуў у 1944.

ВАЙНА Іван Акімавіч, прапаў без вестак у 1944.

ГЕРАСІМЧЫК Аляксандр Мікалаевіч, загінуў на фронце.

ГЕРАСІМЧЫК Аляксандр Сямёнавіч, н. у 1916, радавы, загінуў 9.2.1945, пахаваны ў Польшчы.

ГЕРАСІМЧЫК Іван Сцяпанавіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГЕРАСІМЧЫК Мікалай Афанасьевіч, н. у 1920, мал. сяржант, прапаў без вестак 27.10.1941.

ГЕРАСІМЧЫК Міхаіл Сямёнавіч, памёр ад ран у 1945, пахаваны ў Германіі.

ЖУК Аляксей Ільіч, н. у 1919, радавы, загінуў у 1943 пад Сталінградам.

ЖУК Васіль Ільіч, н. у 1921, радавы, загінуў у 1943 пад Сталінградам.

ЖУК Іван Віктаравіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у 1944.

ЖУК Іван Дзмітрыевіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак 9.1.1943.

РАМАНОЎСКІ Аляксандр Андрэевіч, н. у 1924, радавы, загінуў 12.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

РАМАНОЎСКІ Дзмітрый Андрэевіч, н. у 1918, лейтэнант, прапаў без вестак у 1943.

РАМАНОЎСКІ Іван Сямёнавіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак 10.9.1944.

РАМАНОЎСКІ Кірыл Андрэевіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

РАМАНОЎСКІ Фёдар Сцяпанавіч, н. у 1919, ст. лейтэнант, загінуў 13.11.1944.

СУГАКА Аляксей Яфімавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 21.8.1943.

ТОЛКАЧ Фёдар Яфімавіч, н. у 1908, радавы, загінуў 14.3.1945, пахаваны ў Германіі.

ВЁСКА НАВІНА

АЎСЯНІК Міхаіл Віктаравіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ВЁСКА ПАЛЯДДЗЁ

РАМАНОЎСКІ Іосіф Лаўрэнцьевіч, н. у 1909, радавы, загінуў 28.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВЁСКА РАЖЫШЧА

АНДРЭЕЎ Уладзімір Міхайлавіч, прапаў без вестак.

ВЕРАМЕЙЧЫК Міленцій Пятровіч, н. у 1925, радавы, загінуў 11.4.1945, пахаваны ў Германіі.

КІСЛІК Навум Абрамавіч, н. у 1901, ст. сяржант, прапаў без вестак 28.9.1942.

КУНЦЭВІЧ Аляксандр Іванавіч, н. у 1899, радавы, загінуў 20.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

КУПРЭЙЧЫК Сцяпан Адамавіч, загінуў на фронце.

КУПРЭЙЧЫК Сяргей Адамавіч, н. у 1918, радавы, загінуў у 1942.

ЛЮКСІН Герасім Іванавіч, прапаў без вестак.

НАЛІВАЙКА Васіль Ермалаевіч, загінуў у 1943.

ПАЎЛОВІЧ Вячаслаў Вячаслававіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВЁСКА РУЧАЙ

АЛЬФЯРОВІЧ Дзмітрый Кірылавіч, н. у 1924, радавы, загінуў 20.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ГАРАДЗЕЦКІ Адам Ігнатавіч, н. у 1905, радавы, загінуў 26.1.1945, пахаваны ў Германіі.

ГАРАДЗЕЦКІ Міхаіл Ігнатавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 26.1.1945, пахаваны ў Германіі.

ГАРАДЗЕЦКІ Міхаіл Ігнатавіч, н. у 1900, радавы, загінуў 26.1.1945, пахаваны ў Германіі.

ГЕРАСІМЧЫК Піліп Пракопавіч, н. у 1897, радавы, загінуў 23.7.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЛЕТУНОВІЧ Васіль Якаўлевіч, загінуў на фронце.

ПІЛЕЦКІ Анісім Цімафеевіч, радавы, загінуў 6.12.1941, пахаваны ў Арлоўскай вобл.

САМОХІН Дзмітрый Кліменцьевіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ШАБУНЕВІЧ Уладзіслаў Вітольдавіч, н. у 1907, радавы, загінуў 26.7.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВЁСКА ТРОІЦКАЯ СЛАБАДА

АНАНІЧ Васіль Міхайлавіч, н. у 1902, прапаў без вестак у красавіку 1945.

АРЦЮШЭЎСКІ Сяргей Сяргеевіч, загінуў на фронце.

АРЦЮШЭЎСКІ Фядос Сяргеевіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

БАРАДАЎКА Пётр Васільевіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак у 1944.

БУКАЎ Іван Міхайлавіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВАЛАДЗЬКО Канстанцін Іванавіч, н. у 1905, радавы, загінуў 25.6.1941.

ВАЛАДЗЬКО Рыгор Іванавіч, загінуў на фронце.

ВАЛАДЗЬКО Сцяпан Іванавіч, н. у 1902, радавы, загінуў 24.3.1945.

ВЕРАСКОЎСКІ Аляксандр Іванавіч, н. у 1913, загінуў у 1944.

ВЕРАСКОЎСКІ Пётр Іванавіч.

ВЕРАСКОЎСКІ Пётр Іванавіч, загінуў у 1944.

ГАЙДУЧОНАК Уладзімір Вікенцьевіч.

ЗАХАРОНАК Аляксандр Васільевіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЗАХАРОНАК Вікенцій Сямёнавіч, загінуў на фронце.

ЗАХАРОНАК Віктар Васільевіч, загінуў на фронце.

ЗАХАРОНАК Міхаіл Сямёнавіч, загінуў на фронце.

ЗАХАРОНАК Пётр Васільевіч, загінуў на фронце.

КАЛЕНДА Вячаслаў Ігнатавіч, загінуў 4.8.1943, пахаваны ў Курскай вобл.

КАЎПАК Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1905, загінуў 6.7.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЛІЗУНОК Андрэй Мартынавіч, загінуў на фронце.

МУРАЧ Іван Барысавіч, н. у 1904, радавы, загінуў 28.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

НАЛІВАЙКА Васіль Рыгоравіч, загінуў на фронце.

ПАЛАЗНІК Міхаіл Платонавіч, н. у 1926, радавы, загінуў 27.12.1944, пахаваны ў Польшчы.

ПАЛАЗНІК Фёдар Сцяпанавіч, загінуў на фронце.

ПАЎЛАЎ Іван Рыгоравіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

ПАЎЛАЎ Павел Пятровіч, загінуў у 1944.

РОЗ Ігнат Мікалаевіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак 6.8.1943.

САКОВІЧ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

САФРОНАЎ Пракопій Васільевіч, н. у 1907, радавы, загінуў 18.1.1944.

СІКОРСКІ Фама Данілавіч, н. у 1908, радавы, загінуў 22.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

СТРАХ Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1925, радавы, загінуў 9.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ТУМАШКА Аляксей Аляксеевіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ШКРАБ Іван Аксёнавіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВЁСКА І ЧЫГУНАЧНАЯ СТАНЦЫЯ УБОРАК

БЛІЗНЕЦ Сцяпан Віктаравіч, н. у 1925, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

БРАКАВІЦКІ Карл Уладзіміравіч, н. у 1925, радавы, загінуў 17.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВЕРНІКОЎСКІ Фёдар Іванавіч, прапаў без вестак.

ВІЦЕЦКІ Іван Іванавіч, загінуў на фронце.

ГАРАДЗЕЦКІ Антон Сімфаравіч, загінуў на фронце.

КАМЫШНЫ Іван Міхайлавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МАЛАФЕЕЎ Пётр Андрэевіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ПАЖЫВІЛКА Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1926, яфрэйтар, памёр ад ран 21.3.1945, пахаваны ў Польшчы.

ПАНЯТОЎСКІ Вікенцій Ігнатавіч, н. у 1911, радавы, загінуў 12.10.1944.

ТАРАСОВІЧ Іван Іванавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ТУМАШЫК Уладзімір Рыгоравіч, н. у 1906, радавы, памёр ад ран 14.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЧАРОПКА Аляксандр Сцяпанавіч, н. у 1901, радавы, загінуў 28.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЧАРОПКА Станіслаў Іванавіч, н. у 1912, мал. лейтэнант, прапаў без вестак 12.5.1944.

ЧАРОПКА Яўген Іванавіч, н. у 1917, лейтэнант, прапаў без вестак у верасні 1941.

ШКУТКО Вікенцій Віктаравіч, н. у 1909, радавы, загінуў 21.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ШУНЕЙКА Франц Віктаравіч, н. у 1916, лейтэнант, загінуў 15.3.1943, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

ЮХНАВЕЦ Леанід Міхайлавіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ВЁСКА ЧЫРВОНАЯ НІВА

ВЕРНІКОЎСКІ Іосіф Ігнатавіч, н. у 1909, радавы, загінуў 23.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

ВЁСКА ЯЛЦОЎКА

ГОМАН Рыгор Тарасавіч, н. у 1903, радавы, загінуў 11.3.1945, пахаваны ў Германіі.

ГОМАН Сцяпан Мікалаевіч, н. у 1922, радавы, загінуў 24.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

КАМАРОЎСКІ Іван Альфонсавіч, н. у 1916, радавы, загінуў 29.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

КАНОНІК Уладзімір Іванавіч, н. у 1920, памёр ад ран 28.2.1942, пахаваны ў г. Санкт-Пецярбургу.

ЛУКАШЭВІЧ Фелікс Іосіфавіч, н. у 1925, радавы, загінуў 18.2.1945, пахаваны ў Германіі.

СІНКЕВІЧ Сцяпан Сцяпанавіч, н. у 1915, радавы, загінуў 27.12.1944, пахаваны ў Латвіі.

ВЁСКА ЯМПАЛЬ

ТУМАШЫК Віктар Рыгоравіч, н. у 1917, сяржант, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЛІПЕНЬСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА БОЗАК

АСКЕРКА Фёдар Пятровіч, н. у 1907, радавы, загінуў 10.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ГОЦІН Мікалай Фадзеевіч, н. у 1921, загінуў у 1943.

КАЖАНЕЦ Іван Сяргеевіч, н. у 1922, радавы, загінуў у 1943.

КАЖАНЕЦ Міхаіл Сяргеевіч, н. у 1918, радавы, загінуў у 1943.

КАЖАНЕЦ Павел Лявонцьевіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак 26.6.1941.

КАЖАНЕЦ Уладзімір Васільевіч, н. у 1915, радавы, загінуў у 1943.

МЫЧКО Дзмітрый Якаўлевіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

МЫЧКО Іван Лаўрэнцьевіч, н. у 1919, радавы, загінуў на фронце.

МЫЧКО Міхаіл Сідаравіч, н. у 1925, радавы, загінуў у 1944.

РУДЗЬКО Мікалай Сямёнавіч, н. у 1900, радавы, загінуў 24.11.1944, пахаваны ў Польшчы.

ТРЫБУШЭЎСКІ Міхаіл Несцеравіч, н. у 1893, радавы, загінуў 14.8.1944.

ЧЫГІЛЕЙЧЫК Анісім Барысавіч, н. у 1907, сяржант, памёр ад ран 19.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЧЫГІЛЕЙЧЫК Іван Дзмітрыевіч, н. у 1924, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

ЧЫГІЛЕЙЧЫК Пётр Міхайлавіч, н. у 1926, радавы, загінуў 19.3.1945, пахаваны ў Польшчы.

ШАДУРА Аляксей Данілавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА БРЫЦАЛАВІЧЫ

АЛЬХОВІК Аляксей Сяргеевіч, н. у 1915, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

АЛЬХОВІК Дзмітрый Піліпавіч, н. у 1925, мал. сяржант, загінуў 4.2.1945, пахаваны ў Германіі.

АЛЬХОВІК Іван Георгіевіч, н. у 1918, радавы, загінуў у 1942.

АЛЬХОВІК Іван Ігнатавіч, н. у 1907, радавы, загінуў у 1942.

АЛЬХОВІК Іван Іларыёнавіч, н. у 1908, радавы, загінуў у 1942.

АЛЬХОВІК Іван Піліпавіч, н. у 1900, радавы, загінуў у 1941.

АЛЬХОВІК Леанід Максімавіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1941.

АЛЬХОВІК Міхаіл Паўлавіч, н. у 1918, радавы, загінуў 1.2.1943, пахаваны ў Цвярской вобл.

АЛЬХОВІК Парфен Паўлавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

АЛЬХОВІК Уладзімір Макаравіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

Ф.М.Баразна.

АЛЬХОВІК Фёдар Фёдаравіч, н. у 1926, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

АЛЬХОВІК Цімафей Іванавіч, н. у 1918, радавы, загінуў у 1944.

БАРАЗНА Емяльян Яфімавіч, н. у 1918, радавы, загінуў у 1941.

БАРАЗНА Мікалай Ігнатавіч, н. у 1908, радавы, загінуў у 1942.

БАРАЗНА Мікалай Пятровіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

БАРАЗНА Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1926, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

БАРАЗНА Павел Ігнатавіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

БАРАЗНА Павел Міхайлавіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у верасні 1941.

БАРАЗНА Павел Цімафеевіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у 1941.

БАРАЗНА Піліп Андрэевіч, н. у 1916, лейтэнант, памёр ад ран 9.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

БАРАЗНА Сцяпан Пятровіч, н. у 1916, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

БАРАЗНА Фёдар Міхайлавіч, н. у 1918, мал. сяржант, загінуў 21.1.1942.

ВАРАКСА Аляксей Лаўрэнцьевіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ВАРАКСА Андрэй Сямёнавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

ВАРАКСА Іван Міхайлавіч, н. у 1914, радавы, загінуў у 1942.

КАПАНЕЦ Рыгор Нічыпаравіч, н. у 1905, радавы, загінуў у жніўні 1944, пахаваны ў Польшчы.

КРАЎЧАНКА Міхаіл Адамавіч, н. у 1914, радавы, загінуў у 1943.

КУПРЭЙЧЫК Павел Яфімавіч, н. у 1924, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

КУРГАНОВІЧ Андрэй Іванавіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПАТАПЕЙКА Фёдар Яфімавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 26.6.1941, пахаваны ў Львоўскай вобл.

ВЁСКА ВЯЗАЎНІЦА

АФАНАСЬЕЎ Назар Афанасьевіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ГАНЧАРОНАК Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

ГАНЧАРОНАК Пётр Аляксандравіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГРЫШАНОВІЧ Андрэй Мікалаевіч, н. у 1916, радавы, загінуў у 1941.

ГРЫШАНОВІЧ Пётр Мікалаевіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1942.

ДАРАФЕЙЧЫК Мікалай Васільевіч, н. у 1909, радавы, загінуў на фронце.

ДАРАФЕЙЧЫК Пётр Аляксандравіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ДЗІВАК Аляксандр Кузьміч, н. у 1911, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Германіі.

ДЗІВАК Аляксандр Якаўлевіч, н. у 1916, лейтэнант, прапаў без вестак у верасні 1941.

ДЗІВАК Мікалай Макаравіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ДЗІВАК Пётр Адамавіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1944.

ДЗІВАК Уладзімір Макаравіч, н. у 1921, ст. лейтэнант, загінуў 20.8.1943, пахаваны ў Сумскай вобл.

ЗІНАВЕНКА Мікалай Мікалаевіч, н. у 1921, радавы, загінуў 29.6.1944, пахаваны ў Віцебскай вобл.

КАРОТКІ Сцяпан Данілавіч, н. у 1926, радавы, загінуў 15.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

КЛІМКО Мікалай Якаўлевіч, н. у 1912, лейтэнант, загінуў у 1942.

КЛІМКО Пётр Якаўлевіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

КЛІМАЎ Пракопій Мікалаевіч, н. у 1902, радавы, загінуў 29.3.1945, пахаваны ў Латвіі.

КАРНЕЕЎ Пётр Калістратавіч, н. у 1906, радавы, загінуў у 1944.

МЫЧКО Іван Андрэевіч, н. у 1916, радавы, загінуў у 1944.

МЫЧКО Мяленцій Мартынавіч, н. у 1919, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Германіі.

МЫЧКО Фёдар Піліпавіч, н. у 1915, радавы, загінуў у 1941.

НЕМЕЦ Іван Сямёнавіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1941.

НОРКА Васіль Антонавіч, н. у 1909, радавы, загінуў на фронце.

ПРОХАРАЎ Пётр Аляксеевіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ПЯТРОЎ Фама Аляксеевіч, н. у 1902, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

РУДЗЬКО Акім Гаўрылавіч, н. у 1904, радавы, загінуў 31.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

РУДЗЬКО Ігнат Рыгоравіч, н. у 1911, радавы, загінуў у 1945, пахаваны ў Германіі.

РУДЗЬКО Ігнат Юркавіч, н. у 1909, радавы, памёр ад ран 15.5.1945, пахаваны ў Германіі.

РУДЗЬКО Мітрафан Захаравіч, н. у 1896, мал. сяржант, загінуў 15.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

РУДЗЬКО Мікалай Пятровіч, н. у 1926, мал. сяржант, загінуў 3.5.1945, пахаваны ў Польшчы.

РУДЗЬКО Навум Цітавіч, н. у 1903, радавы, загінуў на фронце.

РУДЗЬКО Сцяпан Цітавіч, н. у 1917, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Германіі.

РУДЗЬКО Цімафей Гаўрылавіч, н. у 1907, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

САКАЎ Яўген Уладзіміравіч, н. у 1924, радавы, памёр ад ран 9.2.1945.

СЛУКА Іван Захаравіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

ЦЯСЛЁНАК Піліп Фёдаравіч, н. у 1902, радавы, памёр ад ран 23.2.1945, пахаваны ў Германіі.

ЦЯСЛЁНАК Цімафей Фаміч, н. у 1896, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ШАДУРА Кірыл Мікітавіч, н. у 1910, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

ШАЎЧОНАК Мікалай Ерамеевіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШАЦІЛА Антон Ігнатавіч, н. у 1918, радавы, загінуў на фронце, пахаваны ў Польшчы.

ВЁСКА ЗНАМЕНКА

БЕЛЫ Іван Пятровіч, н. у 1889, радавы, загінуў на фронце.

ГАНЧАРОНАК Павел Уладзіміравіч, н. у 1912, радавы, загінуў у 1942.

ГАНЧАРОНАК Рыгор Уладзіміравіч, н. у 1910, радавы, загінуў у 1943.

ГАНЧАРОНАК Сцяпан Васільевіч, радавы, загінуў на фронце.

ГАЦЮК Іосіф Рыгоравіч, н. у 1904, радавы, загінуў 2.11.1944, пахаваны ў Польшчы.

ДАВІДОВІЧ Васіль Цітавіч, н. у 1908, радавы, загінуў у 1944.

ДАВІДОВІЧ Данііл Яфімавіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1944.

ДАВІДОВІЧ Іван Дзмітрыевіч, н. у 1912, радавы, загінуў у 1941.

ДАВІДОВІЧ Канстанцін Іванавіч, н. у 1925, радавы, загінуў у 1943.

ДАВІДОВІЧ Мікалай Васільевіч, н. у 1925, радавы, загінуў у 1944.

ДАВІДОВІЧ Мікалай Дзмітрыевіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ДАВІДОВІЧ Міхаіл Максімавіч, н. у 1911, радавы, загінуў у кастрычніку 1944, пахаваны ў Польшчы.

ДАВІДОВІЧ Павел Фёдаравіч, н. у 1919, радавы, загінуў на фронце.

ДАВІДОВІЧ Пётр Цітавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у 1944.

ДАВІДОВІЧ Сямён Мікітавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ДАВІДОВІЧ Ягор Іванавіч, н. у 1921, радавы, загінуў у 1942.

М.Я.Клімко.

П.Я.Клімко.

ДЗІВАК Мікалай Кузьміч, н. у 1901, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Германіі.

ЖУК Уладзімір Сцяпанавіч, н. у 1907, радавы, загінуў у 1944.

КЛІМКО Іван Сцяпанавіч, н. у 1925, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

КЛІМКО Іван Цімафеевіч, н. у 1925, радавы, загінуў 20.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

КЛІМКО Пётр Цімафеевіч, н. у 1925, радавы, загінуў у 1944.

КЛІМКО Уладзімір Паўлавіч, н. у 1916, радавы, загінуў у 1942.

КЛІМКО Цімафей Гаўрылавіч, н. у 1909, радавы, памёр ад ран 13.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

КУПРЭЙЧЫК Аляксандр Цімафеевіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1941.

КУПРЭЙЧЫК Дзмітрый Захаравіч, н. у 1909, ст. сяржант, загінуў у 1944.

КУПРЭЙЧЫК Мікалай Арцёмавіч, н. у 1911, радавы, загінуў у 1941.

КУПРЭЙЧЫК Міхаіл Арцёмавіч, н. у 1904, радавы, памёр ад ран 29.8.1944.

КУПРЭЙЧЫК Сямён Міхайлавіч, н. у 1908, радавы, загінуў у 1944.

КУПРЭЙЧЫК Фёдар Міхайлавіч, н. у 1925, радавы, загінуў у 1944.

МЫЧКО Аляксандр Цімафеевіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

НІКАЛАЙЧЫК Антон Мінавіч, н. у 1908, радавы, загінуў у 1944.

НІКАЛАЙЧЫК Барыс Цімафеевіч, н. у 1915, радавы, загінуў у 1944.

НІКАЛАЙЧЫК Дзмітрый Мінавіч, н. у 1901, радавы, загінуў у 1941.

НІКАЛАЙЧЫК Мікалай Сямёнавіч, н. у 1919, радавы, загінуў у 1944.

НІКАЛАЙЧЫК Міхаіл Васільевіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак 5.8.1944.

НІКАЛАЙЧЫК Міхаіл Іосіфавіч, н. у 1926, радавы, загінуў у 1944.

НІКАЛАЙЧЫК Уладзімір Мінавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

А.А.Пісарык.

ПАРКАЛАЎ Міхей Мікітавіч, н. у 1905, радавы, загінуў у 1944.

ПАРКАЛАЎ Пётр Захаравіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ПІСАРЫК Аляксандр Аляксеевіч, н. у 1919, радавы, загінуў у 1941.

РУДЗЬКО Дзмітрый Фядосавіч, н. у 1922, радавы, загінуў у 1941.

СТАНКЕВІЧ Мікалай Васільевіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

УСАЎ Цімафей Аляксандравіч, н. у 1905, радавы, загінуў у 1944.

ЦЯСЛЁНАК Аляксандр Кірылавіч, н. у 1912, радавы, загінуў 22.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЦЯСЛЁНАК Дзмітрый Усцінавіч, н. у 1925, радавы, загінуў у 1944.

ЦЯСЛЁНАК Дзмітрый Яфімавіч, н. у 1912, радавы, загінуў у 1942.

ЦЯСЛЁНАК Фёдар Герасімавіч, н. у 1924, радавы, загінуў у 1944.

ЦЯСЛЁНАК Фёдар Яфімавіч, н. у 1901, радавы, загінуў 25.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЦЯСЛЁНАК Яфім Кірылавіч, н. у 1897, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

ВЁСКА ІГНАТОЎКА

ВАСІЛЕЎСКІ Мікалай Аляксандравіч, н. у 1914, радавы, загінуў у 1944.

ГАНЧАРОНАК Антон Антонавіч, н. у 1914, радавы, загінуў у 1944.

ГАНЧАРОНАК Васіль Рыгоравіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ГАНЧАРОНАК Пётр, н. у 1920, радавы, загінуў у 1941.

ГОЦІН Мікалай Сямёнавіч, н. у 1925, радавы, загінуў у 1942.

ГОЦІН Сяргей Антонавіч, н. у 1905, радавы, загінуў у 1944.

ГРЫШАНОВІЧ Аляксандр Іванавіч, н. у 1902, радавы, загінуў у 1944.

ГРЫШАНОВІЧ Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1910, сяржант, памёр ад ран 18.3.1945, пахаваны ў Германіі.

ГРЫШАНОВІЧ Антон Платонавіч, н. у 1917, ст. сяржант, прапаў без вестак у ліпені 1941.

ГРЫШАНОВІЧ Васіль Віктаравіч, н. у 1925, радавы, загінуў 22.7.1943, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

ГРЫШАНОВІЧ Васіль Іванавіч, н. у 1921, радавы, загінуў на фронце.

ГРЫШАНОВІЧ Васіль Фёдаравіч, н. у 1917, радавы, памёр ад ран 6.12.1943, пахаваны ў Кіраваградскай вобл.

ГРЫШАНОВІЧ Віктар Іванавіч, н. у 1904, радавы, загінуў у 1944.

ГРЫШАНОВІЧ Дзмітрый Андрэевіч, н. у 1917, радавы, загінуў у 1944.

ГРЫШАНОВІЧ Дзмітрый Сцяпанавіч, н. у 1921, радавы, загінуў у 1944.

ГРЫШАНОВІЧ Іван Пятровіч, н. у 1918, радавы, загінуў у 1944.

ГРЫШАНОВІЧ Мікалай Аляксандравіч, н. у 1922, радавы, загінуў у 1941.

ГРЫШАНОВІЧ Міхаіл Віктаравіч, н. у 1897, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ГРЫШАНОВІЧ Міхаіл Іванавіч, н. у 1912, радавы, загінуў на фронце.

ГРЫШАНОВІЧ Міхаіл Іванавіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ГРЫШАНОВІЧ Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1925, радавы, загінуў у 1944.

ГРЫШАНОВІЧ Міхаіл Пракопавіч, н. у 1918, радавы, загінуў у 1944.

ГРЫШАНОВІЧ Рыгор Фёдаравіч, н. у 1924, радавы, загінуў у 1945, пахаваны ў Германіі.

ГРЫШАНОВІЧ Сцяпан Георгіевіч, н. у 1902, радавы, загінуў у 1944.

ГРЫШАНОВІЧ Сямён Васільевіч, н. у 1915, сяржант, загінуў у 1944.

ГРЫШАНОВІЧ Сямён Іванавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГРЫШАНОВІЧ Сямён Ільіч, н. у 1915, радавы, загінуў у 1944.

ГРЫШАНОВІЧ Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1915, радавы, загінуў у 1944.

ГРЫШАНОВІЧ Уладзімір Іванавіч, н. у 1905, радавы, загінуў 15.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ГРЫШАНОВІЧ Уладзімір Ільіч, н. у 1925, радавы, загінуў на фронце.

ГРЫШАНОВІЧ Цімафей Мікалаевіч, н. у 1916, радавы, загінуў на фронце ў 1944.

ГРЫШАНОВІЧ Якаў Андрэевіч, н. у 1907, радавы, загінуў 29.1.1942.

ДАВІДОВІЧ Дзмітрый Пракопавіч, н. у 1895, радавы, загінуў 19.2.1945, пахаваны ў Польшчы.

ДАВІДОВІЧ Мікалай Іванавіч, н. у 1914, радавы, памёр ад ран 21.11.1941, пахаваны ў в. Ігнатоўка.

ДАВІДОВІЧ Міхаіл Іосіфавіч, н. у 1922, радавы, загінуў у 1944.

ДРОЗД Сцяпан Сямёнавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 18.4.1943.

ЕЎДАКІМЧЫК Віктар Антонавіч, н. у 1914, афіцэр, загінуў у 1941.

ЖУК Максім Віктаравіч, н. у 1904, мал. лейтэнант, загінуў 27.7.1943, пахаваны ў Арлоўскай вобл.

ЖУК Сцяпан Віктаравіч, н. у 1911, радавы, загінуў у 1942.

МІРАНЦОЎ Мікалай Архіпавіч, н. у 1925, радавы, загінуў у 1945, пахаваны ў Германіі.

ПІЛІК Іван Іванавіч, н. у 1921, радавы, загінуў у 1945, пахаваны ў Германіі.

ПІЛІК Мікалай Іванавіч, н. у 1924, радавы, загінуў у 1944.

РАМАНЧУК Іван Васільевіч, н. у 1918, яфрэйтар, памёр ад ран 22.4.1945, пахаваны ў Германіі.

СВЕТЛЫ Васіль Міхайлавіч, н. у 1915, сяржант, загінуў у 1944.

СВЕТЛЫ Рыгор Міхайлавіч, н. у 1919, радавы, загінуў у 1945, пахаваны ў Германіі.

ВЁСКА ЛАПКОВІЦА

ПЯТРОЎ Сава Савіч, н. у 1900, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА ЛІПЕНЬ

АЙЗЕНШТАТ Сямён Лазаравіч, н. у 1922, сяржант, прапаў без вестак у сакавіку 1944.

АРЛОЎСКІ Антон Фаміч, н. у 1905, радавы, загінуў у 1944.

АСТРАШЭЎСКІ Мікалай Фадзеевіч, н. у 1926, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

АСТРАВУХ Мікалай Януаравіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

БАРАДАЎКА Аляксандр Іванавіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

БЕЛАХВОСТ Аляксей Мікітавіч, н. у 1913, радавы, загінуў у 1941.

БЕЛАХВОСТ Мікалай Мікітавіч, н. у 1915, радавы, загінуў у 1945, пахаваны ў Германіі.

БРАНТ Іван Паўлавіч, н. у 1923, радавы, загінуў у 1942.

БРАНТ Іосіф Іосіфавіч, н. у 1915, радавы, загінуў у 1941.

БРОЦКІ Іосіф Антонавіч, н. у 1898, радавы, загінуў у 1943.

БУШМІНСКІ Яўген Паўлавіч, н. у 1926, радавы, прапаў без вестак 31.10.1944.

ГЕЛЬФІД Зальман І., н. у 1913, ст. сяржант, прапаў без вестак у 1941.

ГРЫДЗІН Лука Іванавіч, н. у 1900, радавы, прапаў без вестак 5.2.1945.

ГУРЫНЕВІЧ Васіль Адамавіч, радавы, загінуў 20.8.1944.

ДАВІДОВІЧ Канстанцін Максімавіч, н. у 1901, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

ДАРАФЕЙЧЫК Якаў Дзмітрыевіч, н. у 1915, радавы, загінуў у 1942.

Р.М.Светлы.

Л.І.Грыдзін.

ДЗЕМКІН Іван Ягоравіч, н. у 1918, радавы, загінуў 3.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

ДРОТ Павел Мікалаевіч, н. у 1904, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ДУБОВІК Аляксандр Андрэевіч, н. у 1915, радавы, памёр ад ран 25.8.1945, пахаваны ў г. Масква.

ДУБРОЎСКІ Георгій Пятровіч, н. у 1913, мал. лейтэнант, загінуў 4.1.1944.

ЖУК Міхаіл Януаравіч, н. у 1926, радавы, загінуў 12.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЗЕЛЯНКОЎ Данііл Іванавіч, н. у 1900, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

ЗЕЛЯНКОЎ Уладзімір Герасімавіч, н. у 1925, радавы, загінуў 23.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

КАЗАК Шалом Хаімавіч, н. у 1922, мал. лейтэнант, прапаў без вестак 15.7.1944.

КАЗЛОЎСКІ Уладзімір Вікенцьевіч, н. у 1905, радавы, загінуў 6.7.1944, пахаваны ў Польшчы.

КАРНЕЕЎ Макар Анікеевіч, н. у 1898, радавы, загінуў 27.1.1945, пахаваны ў Германіі.

КІСЕЛЬ Іван Вікенцьевіч, н. у 1905, радавы, памёр ад ран 3.4.1945, пахаваны ў Польшчы.

КЛІМКО Іван Аляксандравіч, н. у 1896, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

КЛІМКО Уладзімір Іванавіч, н. у 1926, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

КЛІМАЎ Уладзімір Логвінавіч, н. у 1919, радавы, загінуў у 1944.

КЛІМОВІЧ Антон Андрэевіч, н. у 1909, радавы, загінуў 27.1.1945, пахаваны ў Германіі.

КРАЎЦОЎ Леанід Іванавіч, н. у 1926, радавы, загінуў 19.2.1945, пахаваны ў Польшчы.

КРАЎЦОЎ Мікалай Іванавіч, н. у 1918, радавы, загінуў на фронце.

КУПРЫЕНКА Іван Андрэевіч, н. у 1913, радавы, загінуў у 1943.

ЛЕАНОВІЧ Віктар Антонавіч, н. у 1924, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

ЛОЙКА Яўген Віктаравіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

МАКСІМЕНКА Рыгор Аляксандравіч, н. у 1907, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

МАРЧАНКА Аляксандр Пятровіч, н. у 1908, радавы, загінуў 3.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

МАРЧАНКА Уладзімір Пятровіч, н. у 1915, радавы, загінуў у 1942.

МІЛАШЭЎСКІ Леанід Карлавіч, н. у 1923, радавы, памёр ад хваробы 24.2.1942.

ПАРХОМЧЫК Мікалай Уладзіміравіч, н. у 1926, радавы, загінуў 6.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ПАЎЛОЎСКІ Генадзь Іванавіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у 1946.

ПЕЛІПАЛАЎ Васіль Аляксандравіч, н. у 1922, радавы, загінуў 6.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

ПІЛЕЦКІ Антон Цімафеевіч, н. у 1918, ст. сяржант, загінуў 1.5.1942.

РУДЗЬКО Вільгельм Ігнатавіч, н. у 1915, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

САЛОМІНКІН Анатоль Нічыпаравіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак 30.9.1944.

САМАХВАЛАЎ Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1925, радавы, памёр ад ран 31.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

САМСОНЧЫК Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1926, радавы, загінуў 11.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

СУШКО Мікалай Мацвеевіч, н. у 1925, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

СЯНЧУК Лаўрэнцій Сцяпанавіч, н. у 1902, радавы, памёр ад ран 28.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ФАЛЬКОЎСКІ Адам Аляксандравіч, н. у 1909, мал. сяржант, загінуў 29.4.1945, пахаваны ў Германіі.

ФАРБЕР Давід Восіпавіч, н. у 1919, лейтэнант, загінуў 8.1.1942, пахаваны ў Тульскай вобл.

ФЯСЬКО Уладзімір Іванавіч, н. у 1925, радавы, прапаў без вестак 3.3.1944.

ФЯСЬКО Яфім Іванавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ХІЧЭЎСКІ Антон Іванавіч, н. у 1901, радавы, загінуў у 1945, пахаваны ў Германіі.

ХЛЕБ Павел Іванавіч, н. у 1911, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

ХЛУС Іван Пятровіч, н. у 1906, радавы, загінуў у 1942.

ХОДАШ Якаў Лейбавіч, н. у 1903, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЧАПУРНЫ Андрэй Гаўрылавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЧАПУРНЫ Фёдар Гаўрылавіч, н. у 1923, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

ШАБУНЯ Іосіф Вікенцьевіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ШАПІРА Хаім Мітавіч, н. у 1916, ст. лейтэнант, загінуў 26.1.1943, пахаваны ў Курскай вобл.

ШАЎЧОНАК Ануфрый Ануфрыевіч, н. у 1905, радавы, загінуў 27.1.1945, пахаваны ў Германіі.

ШЛАПАКОЎ Самуіл Ісакавіч, н. у 1921, лейтэнант, загінуў 20.12.1941, пахаваны ў Крыму.

ШУНЬКО Васіль Мікалаевіч, н. у 1904, старшына, загінуў 24.12.1941.

ВЁСКА МАЛІНАЎКА

ВАРАКСА Іван Міхайлавіч, н. у 1919, мал. сяржант, памёр ад ран 15.6.1943, пахаваны ў Краснадарскім краі.

КІСЕЛЬ Адам Вікенцьевіч, н. у 1897, радавы, загінуў 30.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

КУКЛІНСКІ Мікалай Аляксеевіч, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

ЛЫЧКО Іван Піліпавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

ПАЎЛОВІЧ Вінцэнт Вінцэнтавіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ПІРАГОЎ Ігнат Ягоравіч, н. у 1904, радавы, загінуў 17.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЦІМАНОВІЧ Гвідон Карлавіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1942.

ЦІМАНОВІЧ Казімір Міхайлавіч, н. у 1925, радавы, загінуў 17.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВЁСКА ПАСЕКІ

АБРАМОВІЧ Пётр Іосіфавіч, н. у 1921, радавы, загінуў у 1943.

КАРОТКІ Аляксей Сямёнавіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак 22.6.1941.

ШПІЛЕЎСКІ Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1909, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

ШЧЭРБА Іван Лявонцьевіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ВЁСКА РАФАЛІН

БАГДАНОВІЧ Іосіф Адамавіч, н. у 1918, радавы, загінуў 21.8.1942, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

ВЕРНІКОЎСКІ Віктар Фларыянавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГІНТАЎ Фелікс Антонавіч, н. у 1926, радавы, прапаў без вестак у 1944.

ГІНТАЎ Антон Антонавіч, н. у 1926, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

ЛІХАДЗІЕЎСКІ Іосіф Карпавіч, н. у 1926, радавы, загінуў 15.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

РУХА Пётр Міхайлавіч, н. у 1910, радавы, загінуў 12.8.1944.

САФОНАЎ Іван Паўлавіч, н. у 1925, радавы, загінуў у 1945, пахаваны ў Германіі.

ТАТУР Іосіф Андрэевіч, н. у 1904, радавы, загінуў 4.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЦВЫРКО Аляксандр Іванавіч, н. у 1923, радавы, памёр ад ран 20.2.1945, пахаваны ў Германіі.

ЦВЫРКО Павел Іванавіч, н. у 1922, мал. лейтэнант, прапаў без вестак 14.3.1943.

ЧАРОПКА Дзмітрый Міхайлавіч, н. у 1910, радавы, загінуў у 1941.

ЧАРОПКА Іван Міхайлавіч, н. у 1904, радавы, загінуў у 1944.

ЧАРОПКА Мікалай Міхайлавіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВЁСКА СЕМІРОВІЧЫ

БЯЛЯЎСКІ Пётр Уладзіміравіч, н. у 1912, радавы, загінуў у 1943.

БЯЛЯЎСКІ Станіслаў Уладзіміравіч, н. у 1919, радавы, загінуў у 1943.

ГІНТАЎ Баляслаў Карлавіч, н. у 1922, радавы, загінуў у жніўні 1944.

ДАНЭЙКА Адам Іосіфавіч, н. у 1921, радавы, памёр ад ран 5.4.1944, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

ДАНЭЙКА Пётр Мікалаевіч, н. у 1921, радавы, загінуў у 1944.

ДЗЕРАВІЦКІ Васіль Сямёнавіч, н. у 1910, радавы, загінуў 10.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЗУБОВІЧ Васіль Іванавіч, н. у 1904, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЗУБОВІЧ Канстанцін Іванавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШАБУНЯ Антон Браніслававіч, н. у 1927, радавы, загінуў 20.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

ВЁСКА УСЦІЖ

АЛЬХОВІК Андрэй Рыгоравіч, н. у 1916, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

АЛЬХОВІК Андрэй Рыгоравіч, н. у 1918, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

АЛЬХОВІК Уладзімір Фядосавіч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

АЛЯХНОВІЧ Андрэй Іванавіч, н. у 1918, ст. сяржант, загінуў 11.7.1943, пахаваны ў Курскай вобл.

БАРШЧЭЎСКІ Іосіф Іосіфавіч, радавы, прапаў без вестак у 1944.

БАРАЗНА Мікалай Паўлавіч, н. у 1922, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

ВАРАКСА Віктар Міхайлавіч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

ГРЫГОР'ЕЎ Міхаіл Антонавіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак 7.11.1941.

КАНАВАЛАЎ Мікалай Іванавіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у 1942.

КАНЧЭЎСКІ Карп Фёдаравіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

МАТУС Мікалай Сцяпанавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 14.2.1945, пахаваны ў Польшчы.

НАВІЦКІ Раман Раманавіч, н. у 1914, радавы, загінуў у 1943.

ПАТАПЕЙКА Мікалай Аляксеевіч, н. у 1919, старшына, загінуў 19.1.1941.

ПАТАПЕЙКА Мікалай Васільевіч, н. у 1919, радавы, загінуў на фронце.

СІМАНОВІЧ Мікалай Фядосавіч, н. у 1916, радавы, загінуў у 1941.

ШЭВЕЛЕЎ Іван Фёдаравіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

У.Ф.Альховік.

М.П.Баразна.

К.Ф.Канчэўскі.

М.С.Матус.

ЯШЧУК Міхаіл Лукіч, н. у 1925, радавы, прапаў без вестак у 1946.

ВЁСКА ХІМНОЕ

ГАНЧАРОНАК Мікалай Іванавіч, н. у 1926, радавы, загінуў у 1944.

ГАНЧАРОНАК Раман Аляксеевіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ГАНЧАРОНАК Раман Паўлавіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у 1946.

ГРЫШАНОВІЧ Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1912, радавы, загінуў у 1942.

ДАВІДОВІЧ Мікалай Раманавіч, н. у 1906, радавы, загінуў 3.5.1942, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

ЛУКОШКА Іван Іванавіч, н. у 1910, радавы, загінуў у 1945.

МАЛАХАЎ Аляксандр Калістратавіч, н. у 1922, радавы, памёр ад ран 1.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

МАЛАХАЎ Аляксандр Цярэнцьевіч, н. у 1921, радавы, загінуў у 1943.

МАЛАХАЎ Васіль Уладзіміравіч, н. у 1909, прапаў без вестак у верасні 1944.

МАЛАХАЎ Пётр Калістратавіч, н. у 1916, лейтэнант, загінуў на фронце.

МАЛАХАЎ Фёдар Калістратавіч, н. у 1919, радавы, загінуў на фронце.

М.В.Патапейка.

РАЕЎСКІ Мікалай Пятровіч, н. у 1915, мал. сяржант, памёр ад ран 15.2.1945, пахаваны ў Германіі.

СЛУКА Фёдар Іванавіч, н. у 1920, радавы, загінуў на фронце.

СЛУКА Фёдар Сямёнавіч, н. у 1917, радавы, загінуў на фронце.

СТАЛЬМАШОНАК Дзям'ян Іванавіч, н. у 1904, радавы, загінуў у студзені 1945.

СТАЛЬМАШОНАК Мікалай Аляксандравіч, н. у 1906, лейтэнант, загінуў на фронце.

СУШКО Максім Лазаравіч, н. у 1912, радавы, загінуў на фронце.

ЦЯСЛЁНАК Дзмітрый Ягоравіч, н. у 1904, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЦЯСЛЁНАК Пётр Макаравіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ШПАК Аляксандр Пятровіч, н. у 1904, радавы, загінуў у 1944.

ШПАК Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1908, сяржант, загінуў 6.2.1945, пахаваны ў Германіі.

ШПАК Павел Пятровіч, н. у 1902, радавы, прапаў без вестак у маі 1942.

ПАГАРЭЛЬСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АМІНАВІЧЫ

АНДРОСІК Кузьма Мікалаевіч, н. у 1920, радавы, памёр ад ран у 1945.

ВАРОНІН Піліп Лявонцьевіч, н. у 1900, радавы, загінуў 30.8.1944.

ДОЎНАР Мікалай Васільевіч, н. у 1903, радавы, прапаў без вестак 5.8.1944.

ДОЎНАР Павел Карлавіч, н. у 1917, радавы, загінуў у 1942.

ЖДАНКО Сцяпан Пятровіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у 1944.

ЗІНОВІЧ Аляксандр Фёдаравіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

КАРОЛЬ Канстанцін Нічыпаравіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у 1941.

МІХЦЭВІЧ Аляксандр Уладзіміравіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак 5.8.1944.

РУДКО Вільгельм Ігнатавіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВЁСКА БУДА

БЛІЗНЕЦ Рыгор Сцяпанавіч, н. у 1918, радавы, загінуў у маі 1945.

ДАВЫДОВІЧ Мікалай Дзмітрыевіч, н. у 1909, памёр у палоне 22.3.1942.

КЛІМАЎ Мікалай Лаўрэнцьевіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1944.

ЛАГУЦКІ Аляксандр Васільевіч, н. у 1906, радавы, загінуў у кастрычніку 1944.

ПАРКАЛАЎ Мікалай Фаміч, н. у 1925, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ВЁСКА ВОЛЯ

ЗІНАВЕНКА Макар Несцеравіч, н. у 1908, радавы, загінуў у 1945.

ЗІНАВЕНКА Усцін Лук'янавіч, н. у 1884, радавы, загінуў у маі 1945, пахаваны ў Германіі.

КРЭМЕЗ Аляксандр Антонавіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

МУРАВІЦКІ Павел Лявонцьевіч, н. у 1921, радавы, загінуў у 1942.

ВЁСКА ЛАЗОВАЕ

АЛІСІМЧЫК Ілья Іванавіч, н. у 1926, радавы, загінуў у сакавіку 1944, пахаваны каля г. Баранавічы.

АЛЯКСЕЙЧЫК Аркадзь Васільевіч, н. у 1926, радавы, загінуў у сакавіку 1944, пахаваны каля г. Баранавічы.

АЛЯКСЕЙЧЫК Уладзімір Васільевіч, н. у 1921, радавы, загінуў у 1944, пахаваны каля г. Баранавічы.

ГРЫНЬКО Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1904, радавы, загінуў 21.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ГРЫШАНОВІЧ Васіль Іванавіч, н. у 1900, радавы, загінуў 6.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ДЗІВАК Данііл Раманавіч, н. у 1921, радавы, загінуў у чэрвені 1941, пахаваны ў г. Брэст.

ЖУК Аляксей Васільевіч, н. у 1915, радавы, загінуў у 1944.

МІХАЙЛОЎСКІ Аляксандр Іванавіч, н. у 1905, старшына, загінуў 18.3.1943, пахаваны ў Смаленскай вобл.

РУДЗЯК Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1927, радавы, загінуў у лістападзе 1941.

СОКАЛ Ілья Васільевіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

СОКАЛ Мікалай Васільевіч, н. у 1927, радавы, загінуў у 1944, пахаваны каля г. Баранавічы.

СТЭЛЬМАХ Васіль Паўлавіч, н. у 1923, партызан, загінуў у ліпені 1944, пахаваны каля г. Бабруйска.

СТЭЛЬМАХ Георгій Нічыпаравіч, н. у 1913, радавы, загінуў.

СТЭЛЬМАХ Дзяніс Андрэевіч, н. у 1899, радавы, загінуў 5.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

СТЭЛЬМАХ Іван Кірылавіч, н. у 1918, радавы, загінуў у 1943.

СТЭЛЬМАХ Іван Лукіч, н. у 1921, радавы, загінуў у снежні 1941.

СТЭЛЬМАХ Іосіф Захаравіч, н. у 1923, радавы, загінуў у сакавіку 1945.

СТЭЛЬМАХ Канстанцін Андрэевіч, н. у 1902, радавы, загінуў у 1943.

СТЭЛЬМАХ Канстанцін Кірылавіч, н. у 1924, танкіст.

СТЭЛЬМАХ Канстанцін Фёдаравіч, н. у 1921, радавы, загінуў у верасні 1941.

СТЭЛЬМАХ Міхаіл Нічыпаравіч, н. у 1919, радавы, загінуў у ліпені 1941.

СТЭЛЬМАХ Уладзімір Канстанцінавіч, н. у 1925, радавы, загінуў у 1944.

СУШКО Мікалай Лявонцьевіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак у 1941.

ЦЯСЛЁНАК Васіль Канстанцінавіч, н. у 1912, афіцэр, загінуў у чэрвені 1941, пахаваны ў г. Брэст.

ВЁСКА ПАГАРЭЛАЕ

АЛІСІМЧЫК Іван Іванавіч, н. у 1925, радавы, загінуў у 1944.

БАЙЧЭЎСКІ Міхаіл Васільевіч, н. у 1909, радавы, загінуў 1.2.1944, пахаваны ў Кіеўскай вобл.

БАРАВІК Леанід Андрэевіч, н. у 1903, радавы, загінуў 17.6.1942, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

БЛІЗНЕЦ Аляксандр Фёдаравіч, н. у 1924, радавы, загінуў у 1945.

БЛІЗНЕЦ Андрэй Аляксандравіч, н. у 1924, радавы, загінуў 4.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

БЛІЗНЕЦ Іван Трафімавіч, н. у 1911, радавы, памёр ад ран 31.7.1944, пахаваны ў г. Гродна.

БЛІЗНЕЦ Мікалай Трафімавіч, н. у 1909, загінуў 20.9.1944.

БЛІЗНЕЦ Рыгор Сцяпанавіч, н. у 1907, загінуў у 1944.

БЛІЗНЕЦ Уладзімір Рыгоравіч, н. у 1916, радавы, прапаў без вестак 6.9.1944.

ГАБРЫЯЛЬЧЫК Мікалай Уладзіміравіч, н. у 1910, радавы, загінуў у 1943, пахаваны ў г. Баранавічы.

ГАРАДНІЧЫ Анатоль Васільевіч, н. у 1925, радавы, загінуў у 1943.

ГРЫНЬКО Канстанцін Пракопавіч, н. у 1899, радавы, загінуў 11.2.1945.

ГРЫНЬКО Мікалай Канстанцінавіч, н. у 1926, радавы, загінуў у 1944.

ГРЫШАНОВІЧ Мікалай Уладзіміравіч, н. у 1911, радавы, загінуў у маі 1945.

ДАРАФЕЙЧЫК Васіль Нічыпаравіч, н. у 1918, радавы, загінуў у ліпені 1941.

ДАРАФЕЙЧЫК Сцяпан Нічыпаравіч, н. у 1916, радавы, загінуў у ліпені 1941.

ДЗЯРГАЧ Піліп Іванавіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1943.

ЗІНАВЕНКА Андрэй Ільіч, н. у 1910, радавы, загінуў 7.4.1945, пахаваны ў Германіі.

І.Т.Блізнец.

ЗІНАВЕНКА Андрэй Усцінавіч, н. у 1925, радавы, загінуў 27.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЗІНАВЕНКА Антон Антонавіч, н. у 1926, радавы, загінуў у лютым 1944.

ЗІНАВЕНКА Іван Іванавіч, н. у 1921, радавы, загінуў у чэрвені 1941, пахаваны ў г. Брэст.

ЗІНАВЕНКА Міхаіл Макаравіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак 11.9.1944.

ЗІНАВЕНКА Сяргей Якаўлевіч, н. у 1910, радавы, загінуў у лютым 1942.

ЗІНАВЕНКА Якаў Рыгоравіч, н. у 1911, радавы, загінуў у 1944.

КАЗЛОЎ Іван Навумавіч, н. у 1901, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

КОЗЕЛ Іван Пятровіч, н. у 1905, радавы, загінуў у ліпені 1943.

КОШАЛЬ Фёдар Сямёнавіч, н. у 1912, радавы, загінуў у маі 1943.

КРАЎЧАНКА Адам Яўстаф'евіч, н. у 1897, ст. сяржант, загінуў 29.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

КРАЎЧАНКА Адам Яўстаф'евіч, н. у 1902, радавы, загінуў у красавіку 1944.

КРАЎЧОНАК Аляксандр Сцяпанавіч, н. у 1902, радавы, прапаў без вестак 29.10.1941.

ЛІСІЦА Якаў Герасімавіч, н. у 1910, радавы, загінуў у сакавіку 1945.

МАРЧАНКА Мікалай Кандратавіч, н. у 1921, ст. лейтэнант, прапаў без вестак у 1942.

МЯДЗВЕДЗЕЎ Ціхан Васільевіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак 27.7.1942.

РУДЗЯК Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1926, радавы, памёр ад ран 18.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

СЕМЯНЮК Уладзімір Піліпавіч, лейтэнант, прапаў без вестак 24.7.1942.

СІЛІН Віктар Мікалаевіч, н. у 1920, памёр ад ран 21.5.1943, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

СТЭЛЬМАХ Васіль Мікалаевіч, н. у 1925, радавы, загінуў у 1944.

СУФІН Станіслаў Станіслававіч, н. у 1921, марак, загінуў у верасні 1941.

ТЫЛЬКАВЕЦ Аляксандр Сямёнавіч, н. у 1900, радавы, загінуў 7.5.1945, пахаваны ў Польшчы.

С.К.Стаецкі.

М.Д.Гулік.

Л.Ф.Варапаеў.

ТЫЛЬКАВЕЦ Пётр Аляксандравіч, н. у 1925, радавы, загінуў 7.5.1945, пахаваны ў Польшчы.

ВЁСКА ПАЛЯДКІ

ГОМАН Рыгор Тарасавіч, н. у 1903, радавы, памёр ад ран 11.3.1945, пахаваны ў Германіі.

КАТАРСКІ Іван Антонавіч, н. у 1926, мал. сяржант, загінуў 23.2.1945, пахаваны ў Германіі.

ХУТАР РУЧЫШЧА

БЫЛІНА Аляксей Іосіфавіч, н. у 1900, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

СТАЕЦКІ Сідар Кузьміч, загінуў.

ВЁСКА ЧАРОТ

ЗІНАВЕНКА Мікалай Іванавіч, н. у 1926, радавы, загінуў у маі 1945.

ІВАШКЕВІЧ Іосіф Вікенцьевіч, н. у 1905, радавы, загінуў у лютым 1945.

КІРЫНОВІЧ Віктар Дзянісавіч, н. у 1924, радавы, загінуў у 1945, пахаваны ў Польшчы.

КІРЫНОВІЧ Мікалай Дзянісавіч, н. у 1909, радавы, загінуў у 1945.

КУБАР Міхаіл Авяр'янавіч, н. у 1922, радавы, загінуў у маі 1945.

ЛАПАТКА Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1922, капітан, загінуў 9.8.1943, пахаваны ў Харкаўскай вобл.

МУРАЧ Мікалай Пятровіч, н. у 1923, радавы, загінуў у маі 1943.

МУРАЧ Флор Пятровіч, н. у 1921, радавы, загінуў у верасні 1941.

НОВІК Сямён Іванавіч, н. у 1904, радавы, памёр ад ран 31.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ПРАТАСЕВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА І ЧЫГУНАЧНАЯ СТАНЦЫЯ ВЕРАЙЦЫ

АЛЕНДЭР Адам Трафімавіч, н. у 1903, радавы, загінуў на фронце.

АНДРОСІК Віктар Фёдаравіч, н. у 1914, радавы, загінуў 30.8.1945, пахаваны ў Германіі.

ВАРАПАЕЎ Леанід Фёдаравіч, загінуў.

ГЕРАСІМЧУК Сямён Аляксандравіч, н. у 1913, радавы, загінуў у 1945.

ГОЦІН Іван Паўлавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГУЛІК Мікалай Давыдавіч, н. у 1904, палкоўнік, загінуў у 1944.

ДЗЕМЧАНКА Пётр Аляксеевіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1941.

ДОЎГАЛЬ Іван Мікалаевіч, н. у 1925, радавы, загінуў у 1945.

ДОЎГАЛЬ Уладзімір Кузьміч, н. у 1923, радавы, загінуў 4.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЕЎДАКІМОВІЧ Аляксандр Цімафеевіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак.

ЕЎДАКІМОВІЧ Мікалай Паўлавіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак 1.4.1942.

ЕЎДАКІМОВІЧ Мікалай Цімафеевіч, н. у 1907, радавы, загінуў на фронце пад г. Сталінград.

ЗАГАРОЎСКІ Міхаіл Парфёнавіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ЗАЛОБІН Васіль Ціханавіч, н. у 1922, радавы, загінуў 28.10.1944.

ЗЛОБІЧ Васіль Ігнатавіч, н. у 1911, радавы, памёр ад ран 22.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

КАЖАВЕЦ Аляксандр Яфімавіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

КУЛЬЧЫХІН Уладзімір Дзянісавіч, н. у 1925, радавы, загінуў на фронце.

КУРС Фёдар Яфімавіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ЛАСІЦКІ Яўген Іванавіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ЛІПСКІ Іосіф Іванавіч, н. у 1918, радавы, загінуў на фронце.

ЛІПСКІ Уладзімір Іванавіч, н. у 1918, радавы, загінуў на фронце.

ЛЯЎКОЎСКІ Васіль Фёдаравіч, н. у 1914, радавы, загінуў у 1945.

МЯТЛІЦКІ Дзмітрый Міхайлавіч, н. у 1919, радавы, загінуў на фронце.

РУДЗЬКО Мікалай Сямёнавіч, н. у 1900, радавы, загінуў 12.11.1944.

САНКОВІЧ Міхаіл Мікітавіч, н. у 1907, радавы, загінуў на фронце.

СІДОРЫК Мікалай Васільевіч, н. у 1919, радавы, загінуў на фронце.

СТРЭЛЬСКІ Іван Кандрацьевіч, н. у 1912, сяржант, загінуў на фронце.

СЦЯШКО Рыгор Пракопавіч, н.у 1923, радавы, загінуў 22.1.1945, пахаваны ў Германіі.

ЦВЫРКОЎСКІ Іван Максімавіч, н. у 1911, радавы, загінуў 9.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЧЫГІЛЕЙЧЫК Іван Рыгоравіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак.

ЧЫГІЛЕЙЧЫК Васіль Рыгоравіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак.

ЧЫГІЛЕЙЧЫК Віктар Барысавіч, н. у 1918, лейтэнант, загінуў 16.1.1942, пахаваны ў в. Старкі Смаленскай вобл.

ШЧЭРБІН Фёдар Аляксеевіч, н. у 1918, лейтэнант, прапаў без вестак 6.7.1942.

ВЁСКА ВЕРХІ

АБРАМЧЫК Аляксандр Ільіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак.

АБРАМЧЫК Кузьма Ільіч, н. у 1919, сяржант, памёр ад ран 3.11.1945.

ГІЗАЙ Аляксей Нічыпаравіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГІЗАЙ Пётр Васільевіч, н. у 1925, радавы, загінуў у 1944.

ГІЗАЙ Фёдар Нічыпаравіч, н. у 1916, радавы, загінуў у 1945.

ЖЫДОВІЧ Франк Паўлавіч, н. у 1900, радавы, загінуў на фронце.

КАВАЛЕНКА Аляксандр Андрэевіч, н. у 1924, радавы, загінуў у 1944.

КАЛЕНДА Канстанцін Уладзіміравіч, н. у 1917, радавы, загінуў у 1941.

КУР'ЯНОВІЧ Аляксей Тарасавіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак.

КУР'ЯНОВІЧ Васіль Тарасавіч, н. у 1919, радавы, загінуў на фронце.

ПУЦІЛА Іван Цімафеевіч, н. у 1920, радавы, загінуў 20.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ПЫШНЫ Мікалай Захаравіч, н. у 1925, радавы, загінуў у лістападзе 1944, пахаваны ў Польшчы.

ПЫШНЫ Павел Іванавіч, н. у 1925, радавы, загінуў 5.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ПЫШНЫ Фёдар Сцяпанавіч, н. у 1925, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

СУК Аляксей Іванавіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак.

СУК Фёдар Іванавіч, н. у 1924, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

СЦЕПАНОВІЧ Уладзімір Захаравіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1941.

У.М Баешка.

СЯРГЕЙЧЫК Аляксандр Фёдаравіч, н. у 1924, радавы, загінуў у лістападзе 1944.

ТАНКОВІЧ Канстанцін Аляксандравіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ФЯДОТАЎ Платон Кузьміч, н. у 1918, радавы, загінуў у 1945.

ЧЫРУХІН Васіль Сяргеевіч, н. у 1917, радавы, загінуў на фронце.

ШАПЛЯК Адам Іванавіч, н. у 1922, радавы, памёр ад ран 26.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВЁСКА ДРАЖНЯ

БАЕШКА Уладзімір Мартынавіч, н. у 1921, радавы, загінуў 14.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

БУРАЧЭЎСКІ Іосіф Іосіфавіч, н. у 1900, радавы, загінуў на фронце.

БЯРНАТ Кузьма Паўлавіч, н. у 1918, радавы, загінуў на фронце.

ВЕРНІКОЎСКІ Канстанцін Іосіфавіч, н. у 1915, радавы, прапаў без вестак 2.7.1944.

ЗЛОБІЧ Дзмітрый Мацвеевіч, н. у 1919, старшына, загінуў у 1941 пад г. Сталінград.

ЗЛОБІЧ Мікалай Іванавіч, н. у 1924, радавы, загінуў 15.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

МАСТОВІЧ Адам Пятровіч, н. у 1913, радавы, загінуў у 1945, пахаваны ў Польшчы.

РЫМАШЭЎСКІ Канстанцін Якаўлевіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1945.

САВАЙТАН Дзмітрый Усцінавіч, н. у 1922, радавы, загінуў 20.8.1942, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

САЧОК Піліп Іванавіч, н. у 1906, радавы, загінуў у 1941.

СУГАКА Антон Пятровіч, н. у 1898, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

СУГАКА Іван Фёдаравіч, н. у 1918, радавы, загінуў у 1942.

ТОЛКАЧ Васіль Сідаравіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у снежні 1941.

ВЁСКА ДУБАВОЕ

ПАРХОМЕНКА Гаўрыіл Сцяпанавіч, н. у 1905, радавы, загінуў у 1944.

М.Ф.Абакшонак.

І.М.Бабіна.

П.М.Бабіна.

М.А.Еўдакімовіч.

САВІЦКІ Іван Філімонавіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак.

СУГАКА Іосіф Віктаравіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ВЁСКА ЗАБАЛАЦЦЕ

АБАКШОНАК Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1920, яфрэйтар, прапаў без вестак у верасні 1944.

АЛЬФЯРОВІЧ Аляксандр Аляксеевіч, н. у 1913, радавы, загінуў на фронце.

АЛЬФЯРОВІЧ Павел Уладзіміравіч, н. у 1906, радавы, загінуў на фронце.

АСТАПОВІЧ Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1915, радавы, прапаў без вестак.

АСТАПОВІЧ Васіль Ігнатавіч, н. у 1925, лейтэнант, загінуў 29.10.1944.

БАБАРЫКА Аляксандр Іванавіч, н. у 1910, радавы, загінуў на фронце.

БАБІНА Іван Мікалаевіч, н. у 1918, радавы, загінуў на фронце.

БАБІНА Мікалай Логвінавіч, н. у 1904, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

БАБІНА Мікалай Цярэнцьевіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1941.

БАБІНА Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1920, радавы, загінуў на фронце.

БАБІНА Пётр Мікалаевіч, н. у 1920, ст. сяржант, загінуў на фронце.

ДУБОВІК Іван Елісеевіч, н. у 1910, радавы, памёр ад ран 5.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЕЎДАКІМАЎ Рыгор Лукіч, н. у 1923, мал. сяржант, загінуў на фронце, пахаваны ў Курскай вобл.

ЕЎДАКІМОВІЧ Аляксандр Васільевіч, лейтэнант, загінуў на фронце, пахаваны ў Сталінградскай вобл.

ЕЎДАКІМОВІЧ Дзмітрый Фёдаравіч, н. у 1925, радавы, загінуў на фронце.

ЕЎДАКІМОВІЧ Іван Дзянісавіч, н. у 1908, радавы, памёр ад ран 14.10.1944.

ЕЎДАКІМОВІЧ Мікалай Аляксандравіч, н. у 1921, радавы, загінуў на фронце.

ЕЎДАКІМОВІЧ Мікалай Паўлавіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ЕЎДАКІМОВІЧ Павел Ісакавіч, н. у 1895, радавы, загінуў на фронце.

ЕЎДАКІМОВІЧ Сцяпан Піліпавіч, н. у 1922, радавы, загінуў на фронце.

ЕЎДАКІМОВІЧ Якаў Іванавіч, н. у 1906, радавы, загінуў на фронце.

МАЛЬЦАЎ Рыгор Кузьміч, н. у 1916, мал. лейтэнант, загінуў 26.1.1943.

МІРКЕВІЧ Уладзімір Станіслававіч, н. у 1924, радавы, загінуў 6.4.1945, пахаваны ў Германіі.

НАЛІВАЙКА Майсей Васільевіч, н. у 1910, радавы, загінуў на фронце.

ПАТАПЕЙКА Майсей Тамашавіч, н. у 1917, радавы, загінуў на фронце.

ПЫШНЫ Кірэй Іванавіч, н. у 1904, радавы, загінуў на фронце.

СЕВАСЦЬЯНАЎ Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1917, радавы, памёр ад ран 23.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ТРУШКОЎСКІ Канстанцін Паўлавіч, н. у 1918, радавы, загінуў на фронце.

ВЁСКА ПАБОКАВІЧЫ

АЛЯШКЕВІЧ Мікалай Пятровіч, н. у 1907, прапаў без вестак у жніўні 1942.

АКУЛІЧ Адам Пятровіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак 13.10.1941.

ВЕРНІКОЎСКІ Іван Іванавіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1941.

ГАЛАВАЧ Арсенцій Фёдаравіч, н. у 1911, радавы, загінуў 29.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ГАЛАВАЧ Іван Лявонцьевіч, н. у 1904, радавы, загінуў 7.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

КАСПЯРОВІЧ Антон Уладзіміравіч, н. у 1904, радавы, загінуў 25.8.1944.

КАСПЯРОВІЧ Віктар Уладзіміравіч, н. у 1902, радавы, прапаў без вестак у 1945.

КАУРКОВІЧ Антон Ігнатавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КУНЦЭВІЧ Канстанцін Аляксандравіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ЛАСКОЎСКІ Антон Ігнатавіч, н. у 1910, радавы, загінуў 9.2.1945, пахаваны ў Германіі.

ЛІХАДЗІЕЎСКІ Аляксандр Уладзіміравіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1944.

ПАЛЕЎСКІ Аляксандр Андрэевіч, н. у 1916, радавы, загінуў на фронце.

ПАЛЕЎСКІ Аляксандр Сцяпанавіч, н. у 1925, радавы, загінуў у 1944.

ПАЛЕЎСКІ Канстанцін Іванавіч, н. у 1916, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ПРАКАПОВІЧ Эдуард Адольфавіч, н. у 1923, радавы, загінуў у 1944.

УЭЛЬСКІ Аляксандр Антонавіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

Г.Ф.Гусеў.

ВЁСКА ПАПЛАВЫ

ВЯРХОЎ Сямён Сямёнавіч, н. у 1919, старшына, прапаў без вестак.

ГЛАДКІ Іван Самуілавіч, н. у 1922, радавы, загінуў у 1944.

ГОЦІН Барыс Прохаравіч, н. у 1914, лейтэнант, прапаў без вестак 20.10.1941.

ГРЫНЬКО Васіль Мацвеевіч, н. у 1919, радавы, загінуў на фронце.

ГУЛІК Пётр Сцяпанавіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ЗАЯЦ Васіль Антонавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 8.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЗІНОВІЧ Васіль Паўлавіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЗІНОВІЧ Васіль Яфімавіч, н. у 1919, радавы, загінуў на фронце.

КУЗЬМІЧ Аляксандр Пятровіч, н. у 1921, радавы, загінуў у 1944.

КУЗЬМІЧ Цімафей Іванавіч, н. у 1914, радавы, загінуў 4.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

ШНЧУК Аляксандр Герасімавіч, н. у 1922, радавы, загінуў на фронце.

ШНЧУК Мікалай Герасімавіч, н. у 1914, радавы, памёр ад ран 30.11.1944, пахаваны ў Польшчы.

ПРЫЁМКА Аляксандр Сідаравіч, н. у 1921, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Карэліі.

РОШЧЫН Дзмітрый Паўлавіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

РОШЧЫН Пракопій Паўлавіч, н. у 1900, радавы, загінуў 19.7.1941, пахаваны ў г. Асіповічы.

САВЕНКА Васіль Іванавіч, н. у 1925, радавы, загінуў 14.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

САВЕНКА Іван Іванавіч, н. у 1919, радавы, загінуў у 1944.

СІРОТКА Іван Пракопавіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1941.

СТРЭЛЬСКІ Васіль Сцяпанавіч, н. у 1919, радавы, загінуў у 1944.

ЦЫБУЛЬСКІ Іван Дзянісавіч, н. у 1922, радавы, загінуў у 1944.

ВЁСКА ПЕРАРОЖКІ

АЛІСЕЙЧЫК Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГОМАН Яўгеній Якаўлевіч, н. у 1925, радавы, загінуў 22.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЖАЎРЫД Іосіф Антонавіч, н. у 1899, радавы, загінуў на фронце, пахаваны ў Польшчы.

КРЭПСКІ Аляксандр Іванавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у 1941.

ЛЕНАРТОВІЧ Пётр Ігнатавіч, н. у 1925, радавы, загінуў у 1945, пахаваны ў Германіі.

САВАЙТАН Іван Андрэевіч, н. у 1924, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

СУГАКА Зіновій Фаміч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ТОЛКАЧ Васіль Сідаравіч, н. у 1918, радавы, загінуў у 1941.

ВЁСКА ПРАТАСЕВІЧЫ

АСАУЛАЎ Аляксандр Васільевіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у маі 1944.

АСТАПОВІЧ Ілья Іванавіч, н. у 1919, радавы, загінуў на фронце.

БАБІНА Дзмітрый Радзівонавіч, н. у 1924, радавы, загінуў на фронце, пахаваны ў Польшчы.

ВЕРНІКОЎСКІ Фёдар Іванавіч, н. у 1903, радавы, загінуў на фронце, пахаваны ў Польшчы.

ГУЛІК Іван Юр'евіч, н. у 1908, радавы, загінуў на фронце.

ГУЛІК Павел Сцяпанавіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ГУЛІК Пётр Паўлавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1941.

ГУЛІК Сямён Паўлавіч, н. у 1909, радавы, загінуў на фронце.

ГУСЕЎ Георгій Фёдаравіч, н. у 1911, радавы, загінуў 20.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ДАМАРАД Павел Дзянісавіч, н. у 1909, радавы, загінуў 13.10.1941.

ДОЎГАЛЬ Аляксей Васільевіч, н. у 1925, радавы, загінуў на фронце.

А.Д.Кунцэвіч.

І.Я.Русаковіч.

ДОЎГАЛЬ Васіль Якаўлевіч, н. у 1926, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ДОЎГАЛЬ Іван Іванавіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ДОЎГАЛЬ Іван Сцяпанавіч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак 4.10.1944.

ДОЎГАЛЬ Мікалай Лявонавіч, н. у 1900, радавы, загінуў 2.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

ДОЎГАЛЬ Міхаіл Васільевіч, н. у 1923, радавы, загінуў на фронце.

ДОЎГАЛЬ Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1924, радавы, загінуў 16.3.1945, пахаваны ў Польшчы.

ДОЎГАЛЬ Міхаіл Якаўлевіч, н. у 1923, радавы, загінуў на фронце.

ДОЎГАЛЬ Прохар Іванавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1941.

ДОЎГАЛЬ Радзівон Антонавіч, н. у 1902, радавы, прапаў без вестак 20.8.1944.

ДОЎГАЛЬ Сцяпан Прохаравіч, н. у 1898, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ДОЎГАЛЬ Якаў Максімавіч, н. у 1926, радавы, загінуў 24.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЕЎДАКІМОВІЧ Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1921, радавы, загінуў 13.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЕЎДАКІМОВІЧ Аляксандр Нічыпаравіч, радавы, загінуў у 1941.

ЕЎДАКІМОВІЧ Васіль Іванавіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЗАШЧЭКА Аляксандр Цярэнцьевіч, н. у 1914, радавы, памёр ад ран.

ІГНАЦЕНКА Іван Іванавіч, н. у 1909, радавы, загінуў на фронце.

КУНЦЭВІЧ Аляксандр Данілавіч, н. у 1913, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

МІХАДЗЮК Кузьма Дзямідавіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МІХНЕВІЧ Станіслаў Пятровіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ПРАХАРЭВІЧ Аляксандр Пятровіч, н. у 1899, радавы, памёр ад ран 22.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

РАЕЎСКІ Анатоль Іванавіч, радавы, памёр ад ран 18.11.1944, пахаваны ў Польшчы.

РУСАКОВІЧ Васіль Яфімавіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

РУСАКОВІЧ Іван Яфімавіч, н. у 1913, радавы, загінуў 14.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

РУСАКОВІЧ Сідар Юр'евіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

РУСАКОВІЧ Яфім Юр'евіч, н. у 1897, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Германіі.

САНКОВІЧ Данііл Паўлавіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

САНКОВІЧ Міхаіл Мікітавіч, н. у 1912, радавы, памёр ад ран 28.3.1945, пахаваны ў Польшчы.

САНКОВІЧ Фёдар Мікалаевіч, н. у 1920, радавы, загінуў на фронце.

САУЛА Аляксандр Васільевіч, н. у 1910, радавы, загінуў 27.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ШАРАМЕТ Мікалай Антонавіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА ПРАТАСЕВІЧЫ-2

ВЕРНІКОЎСКІ Фёдар Іванавіч, н. у 1903, радавы, загінуў на фронце, пахаваны ў Польшчы.

КУНЦЭВІЧ Аляксандр Данілавіч, н. у 1913, радавы, загінуў у 1944.

ВЁСКА РЭПІШЧА

АНДРЫЕВІЧ Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1922, сяржант, загінуў у 1944.

АТРАШЭЎСКІ Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у верасні 1941.

КЛІМКО Аляксандр Піліпавіч, н. у 1923, радавы, загінуў у 1944.

КЛІШЭВІЧ Васіль Аляксандравіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

КУПРЭЙЧЫК Адам Сяргеевіч, н. у 1918, радавы, загінуў на фронце, пахаваны ў Эстоніі.

НАЛІВАЙКА Васіль Ермалаевіч, н. у 1915, радавы, загінуў у 1944.

ВЁСКА ЦЭЛЬ

БАЗАРАЎ Раман Дзмітрыевіч, н. у 1916, радавы, загінуў на фронце.

БАРШЧЭЎСКІ Васіль Адамавіч, н. у 1918, сяржант, загінуў 5.5.1945, пахаваны ў Германіі.

БАЯШКА Аляксандр Вікенцьевіч, н. у 1913, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Германіі.

БАЯШКА Рыгор Ігнатавіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГОМАН Сцяпан Герасімавіч, н. у 1916, радавы, загінуў на фронце.

ДЗЮКАРАЎ Дзмітрый Маркавіч, н. у 1915, радавы, загінуў на фронце.

ЗЛОБІЧ Аляксандр Андрэевіч, н. у 1906, радавы, загінуў на фронце, пахаваны ў Польшчы.

ЗЛОБІЧ Васіль Сямёнавіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак.

ЗЛОБІЧ Васіль Фёдаравіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЗЛОБІЧ Васіль Піліпавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

ЗЛОБІЧ Віктар Піліпавіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ЗЛОБІЧ Герасім Мікалаевіч, н. у 1903, радавы, загінуў 1.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЗЛОБІЧ Дзмітрый Мацвеевіч, н. у 1919, старшына, загінуў 8.8.1942, пахаваны ў г. Варонеж.

ЗЛОБІЧ Іван Піліпавіч, н. у 1905, радавы, загінуў 15.3.1945, пахаваны ў Германіі.

ЗЛОБІЧ Канстанцін Міхайлавіч, н. у 1905, радавы, загінуў 16.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЗЛОБІЧ Мікалай Паўлавіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак.

ЗЛОБІЧ Міхаіл Данілавіч, н. у 1916, радавы, прапаў без вестак у 1941.

ЗЛОБІЧ Міхаіл Максімавіч, н. у 1910, радавы, загінуў на фронце, пахаваны ў Польшчы.

ЗЛОБІЧ Фёдар Максімавіч, н. у 1913, радавы, памёр ад ран 5.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

МІНІЧ Аляксандр Герасімавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 22.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

МІНІЧ Мікалай Лявонцьевіч, н. у 1916, сяржант, загінуў на фронце.

МІНІЧ Міхаіл Сцяпанавіч. н. у 1926, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Літве.

НЯЛЕПКА Ігнат Андрэевіч, н. у 1902, радавы, прапаў без вестак 10.9.1944.

СЛАБОДНІК Аляксандр Ільіч, н. у 1905, радавы, памёр ад ран 26.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

СЛАУК Дзмітрый Фёдаравіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1942.

ШВАЙКА Іван Мацвеевіч, н. у 1920, яфрэйтар, загінуў у 1943, пахаваны ў Курскай вобл.

ШУНЬКО Васіль Фёдаравіч, н. у 1921, лейтэнант, загінуў у 1941.

ШУНЬКО Іван Аляксандравіч, н. у 1916, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

СВІСЛАЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА БАРАНЦЫ

БУРАК Пётр Цімафеевіч, загінуў 25.1.1945.

ВАРАКСА Іван Міхайлавіч, мал. сяржант, памёр ад ран 15.6.1943.

ВАРАКСА Мацвей Іванавіч, радавы, загінуў на фронце.

ЗЕЛЬЦЭР Яўгеній Абрамавіч, н. у 1918, радавы, загінуў у 1941.

КАБЫЛЯНЕЦ Аляксандр Барысавіч, н. у 1914, радавы, загінуў на фронце.

МАЛІНОЎСКІ Мікалай Мікалаевіч, радавы, загінуў на фронце.

МАРОЗАЎ Іван Львовіч, радавы, загінуў 25.2.1945.

ТАТУР Алесь Ігнатавіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1944.

ВЁСКА БУДА

АЗАРОНАК Міхаіл Паўлавіч, н. у 1901, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВАЛЕНЧЫЦ Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ГАЛАВАЧ Мацвей Севасцьянавіч, радавы, памёр ад хваробы 21.3.1945.

ЗАЯЦ Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

МІРАНОВІЧ Платон Аляксандравіч, радавы, прапаў без вестак 15.1.1945.

ШПІЛЕЎСКІ Гвідон Ігнатавіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ВЁСКА ВУГЛАТА

АЛПКЕВІЧ Фёдар Іосіфавіч, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1942.

БЕЛАХВОСТ Пётр Міхайлавіч, н. у 1911, радавы, загінуў 6.7.1945.

БОЛБАС Аляксандр Якаўлевіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЗАБАЎСКІ Лукаш Мікалаевіч, н. у 1918, радавы, загінуў на фронце.

ЗАБАЎСКІ Мікалай Мікалаевіч, н. у 1914, радавы, загінуў на фронце.

ЗАБАЎСКІ Уладзімір Лукіч, н. у 1921, радавы, загінуў на фронце.

КАБЫЛЯНЕЦ Іван Рыгоравіч, радавы, загінуў на фронце.

КАБЫЛЯНЕЦ Мікалай, радавы, загінуў на фронце.

КАРНЯЙЧУК Дзмітрый Пятровіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАРНЯЙЧУК Сяргей Пятровіч, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

КАРОЛЬ Міхаіл Мацвеевіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

КРЫСКОВІЧ Дзмітрый Ізотавіч, н. у 1923, радавы, памёр ад ран 29.8.1946.

КРЫСКОВІЧ Сцяпан Ізотавіч, н. у 1923, радавы, загінуў у 1943.

ТЫЛЬКІЧ Васіль Сцяпанавіч, радавы, загінуў на фронце.

ТЫЛЬКІЧ Іван Сцяпанавіч, радавы, загінуў на фронце.

ШЭЎЧЫК Пётр Іванавіч, н. у 1923, радавы, памёр ад ран 8.2.1945, пахаваны ў Германіі.

ШЭЎЧЫК Пётр Цімафеевіч, н. у 1903, радавы, загінуў у 1943.

ВЁСКА ВЯЗЫЧЫН

АЛЯХНОВІЧ Аляксандр Аляксеевіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

Дз.М.Бондар.

АЛЯХНОВІЧ Васіль Сцяпанавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

АЛЯХНОВІЧ Іван Сідаравіч, н. у 1905, радавы, загінуў 23.3.1945.

АЛЯХНОВІЧ Міхаіл Логвінавіч, н. у 1909, радавы, загінуў 24.5.1944, пахаваны ў Асіповіцкім р-не.

АЛЯХНОВІЧ Пётр Рыгоравіч, н. у 1914, радавы, загінуў 10.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

АЛЯХНОВІЧ Уладзімір Рыгоравіч, н. у 1922, радавы, загінуў у 1944.

АЛЯХНОВІЧ Якаў Цімафеевіч, н. у 1905, радавы, загінуў 15.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

БАРАЗНА Дзмітрый Яфімавіч, н. у 1898, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

БАРАЗНА Мікалай Ігнатавіч, н. у 1918, радавы, загінуў у 1944.

БАРАЗНА Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1926, яфрэйтар, памёр ад ран 2.5.1945, пахаваны ў Германіі.

БАРАЗНА Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1908, радавы, загінуў у 1944.

БАРАЗНА Павел Ігнатавіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1944.

БАРАЗНА Цімафей Дзмітрыевіч, н. у 1916, ст. сяржант, прапаў без вестак у жніўні 1944.

БЛАЖЭВІЧ Вячаслаў Вацлавіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

БОНДАР Дзмітрый Міхайлавіч, радавы, загінуў на фронце.

БОНДАР Міхаіл Іванавіч, сяржант, загінуў 12.3.1944.

БОНДАР Піліп Дзмітрыевіч, радавы, загінуў у 1944.

БУРАК Жорж Макаравіч, радавы, загінуў на фронце.

БУРАК Міхаіл Іванавіч, радавы, загінуў у лютым 1943.

БУРАК Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1922, радавы, загінуў 25.5.1943.

БУРАК Фядос Макаравіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1944.

БУРАКОЎ Рыгор Макаравіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

БУРАКОЎ Фёдар Максімавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГАНЧАРОНАК Павел Сямёнавіч, радавы, загінуў 15.10.1944.

ГУШЧА Іван Вацлавіч, н. у 1914, радавы, загінуў у 1942.

ДЗЯРГАЧ Аляксандр, н. у 1917, радавы, памёр у палоне 12.2.1943, пахаваны ў Германіі.

ДЗЯРГАЧ Аляксандр Іванавіч, радавы, загінуў на фронце.

ДЗЯРГАЧ Мікалай Васільевіч, н. у 1920, радавы, памёр ад ран 11.10.1944.

ДРОЗД Іосіф Сямёнавіч, н. у 1918, радавы, загінуў на фронце.

ДРОЗД Сямён Герасімавіч, радавы, загінуў у 1942.

ЕРМАЛІНСКІ Павел Іванавіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ЗАБАЎСКІ Мікалай Андрэевіч, н. у 1913, радавы, загінуў 30.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЗАЯЦ Васіль Ільіч, н. у 1903, радавы, загінуў у 1944.

ЗІНАВЕНКА Мікалай Мікалаевіч, н. у 1921, радавы, загінуў 29.8.1944.

ЗІНАВЕНКА Мітрафан Мікалаевіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАБЫЛЯНЕЦ Іван Барысавіч, н. у 1916, радавы, загінуў у 1944.

КАЗАЧОНАК Васіль Ігнатавіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

КАЗЛОЎСКІ Іван Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1941.

КОРБУТ Аляксандр Аляксеевіч, н. у 1922, радавы, загінуў 19.3.1944.

КОРБУТ Аляксей Мартынавіч, н. у 1895, радавы, загінуў у 1945.

КОРБУТ Анатоль Аляксеевіч, н. у 1923, радавы, загінуў у 1944.

КОРБУТ Віталь Аляксеевіч, н. у 1926, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1945.

КОЎРЫК Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1910, радавы, загінуў у 1944.

КРЫСКОВІЧ Пётр Якаўлевіч, н. у 1905, сяржант, памёр ад ран 25.2.1945, пахаваны ў Польшчы.

КРЫСКОВІЧ Рыгор Мацвеевіч, н. у 1903, радавы, загінуў у 1944.

КУКЛІНСКІ Мікалай Аляксеевіч, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

ЛАЗОЎСКІ Леанід Іванавіч, н. у 1918, радавы, загінуў у 1941.

ЛАЗОЎСКІ Пётр Пятровіч, н. у 1924, радавы, загінуў у 1941.

МАЗОЎСКІ Іван Іванавіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

МАКАРЭВІЧ Мікалай Андрэевіч, н. у 1918, радавы, загінуў у 1945.

МІХАЛАП Міхаіл Васільевіч, радавы, загінуў 10.9.1944.

МІХАЛАП Міхаіл Яфімавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак 10.9.1944.

МІХАЛАП Яўгеній Макаравіч, н. у 1918, радавы, загінуў у 1941.

НАЛІВАЙКА Аркадзь Міхайлавіч, н. у 1926, сяржант, загінуў 14.1.1945.

НОРКА Вікенцій Філімонавіч, н. у 1918, сяржант, памёр ад ран у кастрычніку 1944.

ПАЎЛОЎСКІ Іван Іванавіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1941.

САМСОНІК Іван Пятровіч, н. у 1924, радавы, загінуў у 1943.

САМСОНІК Мікалай Аляксеевіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

САМСОНІК Мікалай Пятровіч, н. у 1926, радавы, загінуў у 1943.

САРОКА Мікалай Цімафеевіч, н. у 1924, радавы, загінуў на фронце.

САРОКА Рыгор Іванавіч, н. у 1900, радавы, загінуў на фронце.

СТРОК Уладзімір, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ХАРЛАП Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1910, радавы, загінуў 16.8.1944.

ХАРЛАП Рыгор Мікалаевіч, н. у 1902, радавы, загінуў у 1943.

ШАЦІЛА Вячаслаў Іосіфавіч, радавы, загінуў 8.9.1944.

ШАЦІЛА Пётр Ігнатавіч, н. у 1910, радавы, загінуў 18.4.1945, пахаваны ў Германіі.

ШАЦІЛА Уладзімір Іосіфавіч, н. у 1914, радавы, загінуў 8.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

ШАШКО Міхаіл Арцёмавіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА ГАЛЫНКА

ІЛЬНІЦКІ Анатоль Пятровіч, н. у 1919, сяржант, загінуў 24.4.1944, пахаваны ў Валынскай вобл.

КАРАНЕЎСКІ Фёдар Кузьміч, н. у 1904, радавы, загінуў 27.1.1945, пахаваны ў Германіі.

СЦЕХАНОВІЧ Міхаіл Ануфрыевіч, н. у 1920, лейтэнант, прапаў без вестак у верасні 1941.

ТАРАКАН Іван Дзям'янавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ТЫЛЕЦ Мікалай Іванавіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

УЛАДЗІМІРАЎ Мікалай Васільевіч, радавы, загінуў 14.3.1945.

ХАДАСЕВІЧ Канстанцін Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ХАДАСЕВІЧ Яўгеній Максімавіч, н. у 1919, радавы, памёр у палоне 18.12.1942.

ХРУШЧЫНСКІ Іван Сямёнавіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ЯЎСЕЙЧЫК Мікалай Трафімавіч, н. у 1907, радавы, загінуў 21.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВЁСКА КАРМА

АЧЫПОВІЧ Сцяпан Аляксеевіч, н. у 1916, радавы, загінуў 9.9.1944.

ВЕРНІКОЎСКІ Даніла Сямёнавіч, н. у 1905, радавы, загінуў 26.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВЕРНІКОЎСКІ Міхаіл Віктаравіч, н. у 1907, ст. лейтэнант, загінуў 24.8.1943.

ВЕРНІКОЎСКІ Міхаіл Цэзаравіч, н. у 1915, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ВІКТОРЧЫК Уладзімір Рыгоравіч, н. у 1926, радавы, памёр ад ран 26.11.1944, пахаваны ў Польшчы.

ГРЫШАНОВІЧ Ілья Фёдаравіч, н. у 1923, радавы, загінуў 27.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ГРЫШАНОВІЧ Сямён Васільевіч, сяржант, прапаў без вестак у маі 1944.

ЖУК Іван Венядзіктавіч, н. у 1912, радавы, загінуў 19.4.1945.

ЖУК Мікалай Пятровіч, радавы, загінуў у 1944.

ЗАЛІЎЧАНКА Мінай Герасімавіч, н. у 1912, радавы, загінуў на фронце.

КАЗАЧОНАК Аляксей Іванавіч, радавы, загінуў на фронце.

КАЗАЧОНАК Аляксандр Ігнатавіч, радавы, загінуў 26.1.1945.

КАЗАЧОНАК Андрэй Андрэевіч, радавы, загінуў 15.9.1944.

КАЗАЧОНАК Міхаіл Нічыпаравіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1944.

КАЗЛОЎ Аляксандр Сідаравіч, н. у 1902, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЛЮБЧЫК Рыгор Пятровіч, н. у 1907, радавы, загінуў 10.2.1945, пахаваны ў Польшчы.

МАРДВІНЦАЎ Аляксей Фёдаравіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1941.

СМОЛЬСКІ Іван Яфімавіч, н. у 1917, радавы, загінуў 25.8.1944.

СОНДАК Іван Адамавіч, н. у 1912, радавы, памёр ад ран 19.10.1944.

ШАЎЧОНАК Іван Іванавіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ШПАК Кузьма Сяргеевіч, н. у 1904, радавы, загінуў 10.2.1945, пахаваны ў Польшчы.

ЯЛПНСКІ Фёдар Сцяпанавіч, радавы, загінуў на фронце.

ВЁСКА КАССЁ

АЗАРОНАК Дзмітрый Фёдаравіч, н. у 1918, ст. сяржант, прапаў без вестак у верасні 1944.

АЗАРОНАК Іван Паўлавіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

АЗАРОНАК Павел Майсеевіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

АЗАРОНАК Павел Міхайлавіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

АЗАРОНАК Яфім Паўлавіч, н. у 1914, сяржант, прапаў без вестак у верасні 1944.

АСТРАШЭЎСКІ Мікалай Міронавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1941.

БАГДАНОВІЧ Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1926, радавы, загінуў 28.8.1944.

БАГДАНОВІЧ Міхаіл Уладзіміравіч, н. у 1924, ст. сяржант, загінуў 18.4.1945, пахаваны ў Германіі.

БАГДАНОВІЧ Фёдар Сцяпанавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 19.1.1943, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

ВАГА Міхаіл Іосіфавіч, радавы, памёр ад ран 25.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВАСЬКОВІЧ Аляксей Адамавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВАСЬКОВІЧ Аляксандр Іванавіч, радавы, загінуў 17.3.1943.

ВАСЬКОВІЧ Міхаіл Кандратавіч, н. у 1903, радавы, загінуў 29.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВАСЬКОВІЧ Уладзімір Уладзіміравіч, н. у 1923, радавы, загінуў 21.10.1944.

ГРЫНЕВІЧ Уладзімір Іванавіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у студзені 1944.

ЗАКРЭЎСКІ Іван Іванавіч, н. у 1925, радавы, загінуў 31.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЗАКРЭЎСКІ Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак 6.8.1944.

КАВАЛЕЎСКІ Пётр Фёдаравіч, н. у 1905, радавы, загінуў у студзені 1942, пахаваны ў Цвярской вобл.

НАВІЦКІ Міхаіл Лявонавіч, н. у 1901, радавы, загінуў 25.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

НАВІЦКІ Уладзімір Сцяпанавіч, радавы, загінуў 12.10.1944.

НАЗАРОВІЧ Іван Міхайлавіч, радавы, загінуў 20.8.1944.

НЕВЯРОВІЧ Міхаіл Іванавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

НЕВЯРОВІЧ Уладзімір Раманавіч, н. у 1919, сяржант, загінуў 1.2.1945, пахаваны ў Германіі.

НЕВЯРОВІЧ Уладзімір Фёдаравіч, н. у 1900, радавы, прапаў без вестак 31.8.1944.

ПІКУЛА Якаў Іванавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1945.

ПЛЯШОК Мікалай Васільевіч, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1941.

СКІТОВІЧ Аляксандр Дзям'янавіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у снежні 1941.

СТРАГАНАЎ Фама Карпавіч, н. у 1900, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

СТЭЛЬМАХ Уладзімір Канстанцінавіч, н. у 1925, мал. сяржант, загінуў 10.3.1945.

СУРАВЕЦ Віктар Захаравіч, н. у 1915, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1942.

ТАРЭЛКА Фёдар Максімавіч, н. у 1915, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ХАХЛОЎ Анатоль Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ХАХЛОЎ Мікалай Венядзіктавіч, яфрэйтар, загінуў 28.2.1945.

ХАХЛОЎ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЦЯЦЕРЫН Васіль Сцяпанавіч, н. у 1904, радавы, загінуў 5.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЦЯЦЕРЫН Іван Тарасавіч, н. у 1902, радавы, памёр ад ран 3.2.1945, пахаваны ў Германіі.

ЦЯЦЕРЫН Мікалай Іванавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 20.8.1942, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

ЦЯЦЕРЫН Мікалай Якаўлевіч, н. у 1916, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ЦЯЦЕРЫН Уладзімір Тарасавіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЦЯЦЕРЫН Фёдар Міхайлавіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЦЯЦЕРЫН Яфім Іванавіч, н. у 1904, радавы, загінуў 15.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ШМАНСКІ Іван Аляксандравіч, н. у 1922, радавы, загінуў 11.6.1942.

ШМАНСКІ Міхаіл Адамавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЮРКАВЕЦ Уладзімір Сямёнавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 8.11.1941.

ВЁСКА КОПЧА

БЕЛЫ Мікалай Пятровіч, н. у 1924, радавы, загінуў 24.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВАРОНІЧ Васіль Сцяпанавіч, мал. сяржант, загінуў 4.7.1944.

ДАШУК Канстанцін Іванавіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАНДРАТОВІЧ Арсеній Фёдаравіч, радавы, памёр ад ран 30.5.1945, пахаваны ў Германіі.

КАНДРАТОВІЧ Канстанцін Фёдаравіч, н. у 1901, радавы, памёр ад хваробы 31.12.1942, пахаваны ў г. Кіеў.

КАНДРАТОВІЧ Павел Васільевіч, н. у 1916, мал. сяржант, загінуў 8.2.1945, пахаваны ў Германіі.

КАНДРАТОВІЧ Павел Цітавіч, н. у 1905, радавы, загінуў 29.1.1945, пахаваны ў Германіі.

КАНДРАТОВІЧ Сямён Пятровіч, радавы, загінуў 27.4.1945.

КАСЦЮКЕВІЧ Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

СУРАВЕЦ Іван Паўлавіч, н. у 1908, радавы, загінуў 6.3.1945, пахаваны ў Польшчы.

ВЁСКА КРАСНАЕ

АЗАРОНАК Іван Іванавіч, н. у 1916, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

АЗАРОНАК Міхаіл Савельевіч, н. у 1908, радавы, загінуў 21.10.1944.

АЗАРОНАК Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак у снежні 1941.

БАРНАВІЦКІ Войцех Адамавіч, н. у 1904, радавы, загінуў 15.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВАЛЕНЧЫЦ Міхаіл Сцяпанавіч, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ГРЫНЕВІЧ Рыгор Рыгоравіч, н. у 1920, яфрэйтар, загінуў 28.9.1942.

ЖУКОЎСКІ Міхаіл Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАРАЛЁК Канстанцін Архіпавіч, н. у 1911, радавы, памёр ад ран 30.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

НЕВЯРОВІЧ Захар Сяргеевіч, н. у 1902, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

НЕВЯРОВІЧ Міхаіл Уладзіміравіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

САЛАЎЁЎ Канстанцін Сцяпанавіч, н. у 1912, капітан, памёр 5.8.1942.

САЛАЎЁЎ Мікалай Ануфрыевіч, н. у 1904, сяржант, загінуў 28.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

СУСЛАЎ Максім Фядотавіч, н. у 1908, радавы, загінуў 15.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ТАМАШЭЎСКІ Франц Міхайлавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак 21.10.1944.

ВЁСКА НАВАСЁЛКІ

АЛЯШКЕВІЧ Пётр Сцяпанавіч, н. у 1910, радавы, загінуў 22.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

БАРЫСІК Аляксей Паўлавіч, н. у 1902, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

БАТУРА Андрэй Сцяпанавіч, н. у 1902, радавы, памёр ад ран 26.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

БАТУРА Віктар Емяльянавіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1944.

БАТУРА Дзмітрый Іванавіч, радавы, загінуў 22.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

БАТУРА Дзмітрый Сямёнавіч, н. у 1921, радавы, загінуў 24.10.1944.

БАТУРА Клаўдзій Лявонцьевіч, н. у 1919, радавы, загінуў 12.10.1944.

БАТУРА Мікалай Фаміч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

БАТУРА Уладзімір Аляксеевіч, н. у 1924, радавы, загінуў 6.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

БАТУРА Уладзімір Фёдаравіч, радавы, загінуў 18.2.1945.

ГУЛЕЙ Дзмітрый Мікалаевіч, радавы, загінуў на фронце.

ГУЛЕЙ Ілья Мікалаевіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГУШЧА Іосіф Сцяпанавіч, н. у 1904, радавы, загінуў 28.1.1945.

ДЗІВАК Сямён Ігнатавіч, радавы, памёр ад ран 27.8.1944.

ДЫЦІКАЎ Аляксандр Васільевіч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1943.

ЕМЯЛЬЯНАЎ Адам Сцяпанавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1944.

ЕРМАКОЎ Мікалай Васільевіч, н. у 1902, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЖУК Дзмітрый Дзмітрыевіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ЖУК Дзяніс Венядзіктавіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ЖУК Канстанцін Міхайлавіч, н. у 1916, радавы, загінуў на фронце.

ЖУК Мацвей Сцяпанавіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЖУК Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1926, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ЖУК Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1944.

ЖУК Міхаіл Пятровіч, н. у 1900, радавы, загінуў 8.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЖУК Міхаіл Уладзіміравіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак 25.8.1941 у Ленінградскай вобл.

ЖУК Рыгор Антонавіч, н. у 1906, радавы, памёр ад ран 8.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЖУК Рыгор Паўлавіч, н. у 1911, радавы, памёр ад ран 20.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЖУК Сцяпан Паўлавіч, н. у 1899, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЖУК Усцін Васільевіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЖУК Фёдар Венядзіктавіч, н. у 1919, радавы, загінуў у 1945.

ЗАЯЦ Максім Ільіч, радавы, загінуў на фронце.

КАЗАЧОНАК Васіль Ігнатавіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у верасні 1941.

КАШЛАЧ Аляксандр Лявонавіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАШЛАЧ Дзмітрый Фёдаравіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

КАШЛАЧ Ілья Аляксеевіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

КАШЛАЧ Уладзімір Сямёнавіч, н. у 1921, сяржант, прапаў без вестак 6.8.1944.

ЛЯШЧЫНСКІ Віктар Кірылавіч, радавы, загінуў на фронце.

ЛЯШЧЫНСКІ Генадзь Кірылавіч, радавы, загінуў на фронце.

НАВАСЕЛЬСКІ Уладзімір Іванавіч, н. у 1905, радавы, загінуў 5.3.1943.

НЯХАЙ Васіль Васільевіч, радавы, загінуў 27.8.1944.

НЯХАЙ Васіль Іосіфавіч, н. у 1902, радавы, загінуў 1.5.1945.

ПАЎЛОВІЧ Несцер Логвінавіч, н. у 1902, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

ПРАКОПЧЫК Васіль Цімафеевіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1944.

ПРАКОПЧЫК Ілья Рыгоравіч, н. у 1922, радавы, загінуў 17.3.1945.

ПРАКОПЧЫК Ілья Цімафеевіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ПРАКОПЧЫК Сямён Цімафеевіч, н. у 1918, радавы, загінуў у 1943.

ПРАКОПЧЫК Яфім Рыгоравіч, н. у 1921, радавы, загінуў у 1943.

РУДЗЬКО Сцяпан Цітавіч, радавы, загінуў 15.3.1945, пахаваны ў Германіі.

У.І.Астрашэўскі.

І.А.Багдановіч.

І.І.Багдановіч.

САФОНАЎ Васіль Іванавіч, радавы, памёр ад ран 4.8.1944.

САФОНАЎ Уладзімір Іванавіч, радавы, памёр ад ран 4.8.1944.

САФОНАЎ Цімафей Іванавіч, радавы, загінуў на фронце.

СМОЛЬСКІ Андрэй Мітрафанавіч, н. у 1915, радавы, загінуў на фронце.

СУШКО Іван Рыгоравіч, н. у 1918, радавы, загінуў на фронце.

ТРЭБУШЭЎСКІ Лаўрэн Фаміч, радавы, загінуў 22.8.1944.

ТУМІЛОВІЧ Уладзімір Сцяпанавіч, н. у 1901, радавы, памёр ад ран 6.9 1944, пахаваны ў Польшчы.

УМЕЦКІ Уладзімір Аляксеевіч, н. у 1924, радавы, загінуў 2.8.1944.

ФУРС Цімафей Іванавіч, н. у 1910, радавы, загінуў на фронце.

ЦВЫРКО Іосіф Антонавіч, радавы, прапаў без вестак 1.8.1944.

ЧЫПЛЕЙЧЫК Антон Маркавіч, н. у 1898, радавы, загінуў 24.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ШАБЛІНСКІ Дзмітрый Васільевіч, н. у 1922, сяржант, загінуў 7.3.1945.

ВЁСКА ПАДЗІРА

ДОЛГІ Генадзь Кірылавіч, радавы, загінуў 25.8.1944.

ЖУК Мікалай Васільевіч, радавы, загінуў 16.3.1945.

НЯХАЙ Васіль Васільевіч, н. у 1924, радавы, загінуў 27.8.1944.

ТУМІЛОВІЧ Уладзімір Сцянанавіч, радавы, памёр ад ран 6.9.1944.

ВЁСКА ПАЛІЦКАЕ

БАТУРА Міхаіл Емяльянавіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

БАЦЕЧКА Пётр Барысавіч, н. у 1890, радавы, загінуў у 1944.

БАЦЕЧКА Пётр Пятровіч, н. у 1919, радавы, загінуў у 1944.

ВАЙНІЛОВІЧ Сцяпан Андрэевіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГРЫШАНОВІЧ Аляксандр Георгіевіч. н. у 1925, радавы, прапаў без вестак 26.10.1944.

ДЗІВАК Васіль Венядзіктавіч, н. у 1914, радавы, загінуў на фронце.

РАЎБЕЛЬ Іван Паўлавіч, н. у 1914, радавы, загінуў на фронце.

ЧАРНЕЦКІ Канстанцін Рыгоравіч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА СВІСЛАЧ

АВЕРЧАНКА Аляксей Якаўлевіч, н. у 1919, сяржант, памёр ад ран 2.2.1945, пахаваны ў Германіі.

АДАМОВІЧ Уладзімір Іванавіч, н. у 1926, радавы, прапаў без вестак 4.2.1945.

АЛЯКЕВІЧ Пётр Сцяпанавіч, радавы, загінуў 22.8.1944.

АЛЯХНОВІЧ Іван Сідаравіч, н. у 1906, радавы, загінуў 23.3.1945.

АСТРАШЭЎСКІ Іван Трафімавіч, н. у 1925, радавы, загінуў 22.8.1944

АСТРАШЭЎСКІ Уладзімір Іванавіч, радавы, загінуў у 1943.

БАГДАНОВІЧ Іосіф Адамавіч, н. у 1918, радавы, загінуў 21.8.1942.

БАГДАНОВІЧ Іосіф Іосіфавіч, радавы, загінуў на фронце.

БАРШАЙ Зус Абрамавіч, н. у 1921, лейтэнант, загінуў 22.3.1943.

БОНДАР Міхаіл Максімавіч, радавы, загінуў 24.3.1945, пахаваны ў Польшчы.

БОНДАР Піліп Дзмітрыевіч, радавы, загінуў у 1944.

БОНДАР Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

БОНДАРАЎ Мяфодзій Мікалаевіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

БУРАЧКОЎ Іван Ціханавіч, радавы, загінуў 6.2.1945.

ВАЙЦЯНКОЎ Аляксандр Максімавіч, радавы, загінуў на фронце.

ВАЙЦЯНКОЎ Пётр Васільевіч, радавы, загінуў у 1944.

ВАЙЦЯНКОЎ Пётр Максімавіч, радавы, загінуў на фронце.

ВАСЬКОВІЧ Іван Сідаравіч, радавы, загінуў 20.1.1945.

ДАВІДАН Майсей Якаўлевіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ДАЙНЭКА Іван Еўцехавіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ДАЙНЭКА Міхаіл Аляксандравіч, радавы, загінуў на фронце.

ДАЙНЭКА Надзея Мікалаеўна, радавая, загінула на фронце.

ДАЙНЭКА Уладзімір Еўцехавіч, н. у 1913, радавы, загінуў 25.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ДЗЕРАВЯНКА Аляксей Якаўлевіч, н. у 1919, сяржант, памёр ад ран 2.2.1945, пахаваны ў Германіі.

ДОЛАТАЎ Міхаіл Фёдаравіч, радавы, памёр ад ран 15.2.1945.

ЖЫГОЦКІ Раман Анісімавіч, радавы, загінуў 10.12.1942.

ЗАБАЎСКІ Іван Пятровіч, радавы, загінуў на фронце.

ЗАБАЎСКІ Максім Дзмітрыевіч, радавы, загінуў 17.2.1945.

ЗАБАЎСКІ Піліп Дзмітрыевіч, н. у 1912, лейтэнант, прапаў без вестак 28.7.1942.

ЗАБАЎСКІ Цімафей Васільевіч, н. у 1901, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

ЗАЯЦ Іван Ільіч, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ЗІНАВЕНКА Мікалай Мітрафанавіч, радавы, прапаў без вестак у 1944.

ІЎЧЫК Дзмітрый Мікалаевіч, н. у 1911, радавы, загінуў у 1941.

ІЎЧЫК Мікалай Мікалаевіч, радавы, загінуў на фронце.

ШЧАНКА Сямён Сямёнавіч, радавы, загінуў у 1944.

КАБЫЛЯНЕЦ Васіль Мікалаевіч, радавы, загінуў на фронце.

КАБЫЛЯНЕЦ Іван Канстанцінавіч, радавы, загінуў на фронце.

КАБЫЛЯНЕЦ Мікалай Іванавіч, н. у 1916, радавы, загінуў на фронце.

КАБЫЛЯНЕЦ Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАБЫЛЯНЕЦ Міхаіл Міхайлавіч, сяржант, загінуў 12.3.1944.

КАБЫЛЯНЕЦ Сяргей Сяргеевіч, н. у 1921, мал. сяржант, загінуў у кастрычніку 1944.

КАБЫЛЯНЕЦ Тодас Сідаравіч, радавы, загінуў на фронце.

КАБЫЛЯНЕЦ Фёдар Сідаравіч, радавы, загінуў на фронце.

КАВАЛЁНАК Аляксандр Іванавіч, сяржант, загінуў 22.6.1944.

КАМІНСКІ Браніслаў Адамавіч, н. у 1901, радавы, загінуў 15.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

М.А.Дайнэка.

Дз.Дз.Лапко.

КАМІНСКІ Мікалай Максімавіч, радавы, загінуў 24.11.1941.

КАМІНСКІ Міхаіл Максімавіч, радавы, загінуў на фронце.

КАРГУЯЗАЎ Сцяпан Антонавіч, н. у 1926, радавы, памёр ад ран 6.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

КАРПЕНКА Міхаіл Афанасьевіч, радавы, загінуў 23.4.1945.

КАШКО Сямён Васільевіч, радавы, загінуў 18.1.1943.

КРАЎЦОЎ Ціхан Ільіч, н. у 1905, радавы, загінуў у 1942.

КРУТ Ігнат Карпавіч, н. у 1919, радавы, загінуў 10.9.1944.

КУЗЬМЯНКОЎ Павел Мікітавіч, радавы, загінуў 16.8.1944.

ЛАПАЦІН Ілья Ільіч, радавы, прапаў без вестак 4.9.1944.

ЛАПКО Дзмітрый Дзмітрыевіч, радавы, забіты 10.8.1944.

ЛАПКО Павел Міхайлавіч, н. у 1914, мал. лейтэнант, памёр ад ран 20.7.1941.

ЛІСОЎСКІ Уладзімір, радавы, загінуў 12.2.1945.

ЛУЗАНАЎ Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1921, радавы, памёр ад ран 7.8.1946, пахаваны ў г. Львоў.

ЛУЗАНАЎ Рыгор Раманавіч, радавы, памёр ад ран у маі 1945.

МАК Васіль Рыгоравіч, радавы, загінуў на фронце.

МАК Іван Фёдаравіч, радавы, загінуў на фронце.

МАК Павел Андрэевіч, н. у 1903, радавы, загінуў у 1944.

МАЛАТКОВІЧ Мікалай Цімафеевіч, радавы, загінуў на фронце.

МАЛІНОЎСКІ Уладзімір Ільіч, н. у 1926, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МАРОН Ілья Рафаілавіч, н. у 1908, санінструктар, прапаў без вестак у жніўні 1941.

МАЦ Сеня Іосіфавіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у снежні 1941.

М.В.Строк.

І.І.Яцко.

МАЦ Сямён Абрамавіч, мал. сяржант, загінуў 21.7.1943, пахаваны ў Курскай вобл.

МАЦ Эля Моўліевіч, н. у 1900, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

МІХНЕВІЧ Васіль, радавы, загінуў на фронце.

МУРАЧ Васіль Лявонцьевіч, н. у 1903, сяржант, памёр ад ран у маі 1945.

ПАНЬКО Аляксей Тарасавіч, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ПЯЛЕЦКІ Фёдар Цімафеевіч, н. у 1910, радавы, загінуў 4.3.1945.

ПЯТРЭНКА Васіль Іванавіч, радавы, загінуў на фронце.

РАБХІН Ізмаіл Наталавіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

РУДЫ Іван Прохаравіч, н. у 1901, радавы, загінуў 27.12.1944, пахаваны ў Латвіі.

РУДЫ Пётр Іванавіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

РУДЫ Рыгор Дзям'янавіч, радавы, загінуў на фронце.

РУДЫ Рыгор Рыгоравіч, н. у 1916, лейтэнант, загінуў 28.8.1943, пахаваны ва Украіне.

РЫЖКОВІЧ Рыгор Іванавіч, радавы, загінуў на фронце.

САРОКА Афанасій Іванавіч, радавы, загінуў на фронце.

САРОКА Васіль Майсеевіч, радавы, загінуў на фронце.

САРОКА Іван Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

САРОКА Міхаіл Іванавіч, н. у 1907, радавы, памёр ад ран 16.1.1945.

САРОКА Міхаіл Максімавіч, радавы, загінуў на фронце.

САЎКО Іван Кірылавіч, н. у 1914, радавы, памёр ад ран 22.1.1945, пахаваны ў Германіі.

СТРАХ Антон Паўлавіч, н. у 1901, радавы, загінуў 3.8.1944, пахаваны ў Бранскай вобл.

СТРАХ Афанасій Дзянісавіч, радавы, загінуў 24.5.1945.

СТРАХ Васіль Васільевіч. радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

СТРАХ Міхаіл Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у маі 1944.

СТРОК Міхаіл Васільевіч, радавы, загінуў на фронце.

ТАЧАЛОВІЧ Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1926, радавы, загінуў 20.4.1945, пахаваны ў Германіі.

ФАРБЕРВ Давыд Якаўлевіч, н. у 1919, лейтэнант, загінуў 8.1.1942, пахаваны ў Тульскай вобл.

ФЯСЬКО Аляксей Іванавіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у 1946.

ФЯСЬКО Рыгор Міхайлавіч, н. у 1909, радавы, загінуў 23.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЧЭПКАСАЎ Мікалай Мікалаевіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЧЭРАП Антон Аляксандравіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ШМУЛІК Хаім Айзікавіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ШМУЛІК Шнэер Айзікавіч, н. у 1902, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ШМУЛІК Янкель Айзікавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ШУСТЭР Куша Лейбавіч, н. у 1911, ваенюрыст, прапаў без вестак 25.5.1942.

ЯНОЎСКІ Іван Сцяпанавіч, н. у 1920, радавы, загінуў на фронце.

ЯНОЎСКІ Міхаіл Іванавіч, радавы, загінуў 23.8.1944.

ЯНОЎСКІ Міхаіл Сцяпанавіч, радавы, памёр ад ран 22.1.1945.

ЯНОЎСКІ Рыгор Цімафеевіч, н. у 1901, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

ЯЦКО Іван Іванавіч, н. у 1900, радавы, загінуў 3.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВЁСКА СЛАБАДА

БОНДАР Васіль Васільевіч, радавы, загінуў на фронце.

ВЕРАСКОЎСКІ Аляксей Іванавіч, н. у 1913, радавы, загінуў 27.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ІВАНОЎ Пётр Паўлавіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛАПКО Дзмітрый Васільевіч, радавы, загінуў на фронце.

ЛАПКО Іван Дзмітрыевіч, радавы, загінуў на фронце.

ЛАПКО Міхаіл Дзмітрыевіч, радавы, загінуў на фронце.

МАТУСЕВІЧ Іван Сцяпанавіч, н. у 1915, радавы, загінуў 16.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

МЕРЛІНСКІ Міхаіл Іванавіч, н. у 1911, сяржант, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МЕРЛІНСКІ Рыгор Іванавіч, радавы, загінуў 10.9.1944.

САРОКА Міхаіл Цімафеевіч, радавы, загінуў на фронце.

СТРАХ Мікалай Васільевіч, радавы, загінуў у 1943.

СТРАХ Міхаіл Фёдаравіч, радавы, загінуў 9.10.1944.

СТРАХ Фёдар Андрэевіч, н. у 1898, радавы, памёр ад ран 10.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

ФАЛЬКОЎСКІ Іван Іванавіч, радавы, загінуў на фронце.

ЯНОЎСКІ Міхаіл Васільевіч, радавы, загінуў на фронце.

ЯНОЎСКІ Піліп Піліпавіч, радавы, памёр ад ран 17.1.1944.

ВЁСКА СТАЛЯРЫ

БАГДАНОВІЧ Аляксандр Іванавіч, н. у 1903, радавы, загінуў 6.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

БАГДАНОВІЧ Аляксей Іванавіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

БАГДАНОВІЧ Іван Васільевіч, радавы, загінуў на фронце.

БАГДАНОВІЧ Іван Міхайлавіч, радавы, загінуў на фронце.

БАГДАНОВІЧ Мікалай Андрэевіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

БАГДАНОВІЧ Міхаіл Васільевіч, н. у 1913, радавы, загінуў 23.4.1943, пахаваны ў Клічаўскім р-не.

БАГДАНОВІЧ Яўген Васільевіч, радавы, загінуў 16.8.1944.

ЛІТВЕНКА Іван Мікалаевіч, н. у 1898, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЛІТВІНКА Іван Сцяпанавіч, радавы, загінуў на фронце.

ПАНІЗАЎ Аляксандр Амбросавіч, радавы, загінуў 16.1.1945.

ТАМАШЭЎСКІ Франц Міхайлавіч, радавы, прапаў без вестак 21.10.1944.

ФЯСЬКО Фёдар Сцяпанавіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА ЧУЧЧА

ГЕРАСІМОВІЧ Мікалай Сцяпанавіч, н. у 1920, ст. лейтэнант, загінуў 26.1.1943, пахаваны ў Варонежскай вобл.

ГЕРАСІМОВІЧ Уладзімір Андрэевіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГУСЕЎ Ягор Сяргеевіч, радавы, загінуў 6.8.1944.

ЛУЦЭВІЧ Ілья Сцяпанавіч, н. у 1908, радавы, загінуў 4.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

МАЛІНОЎСКІ Аляксандр Кірэевіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

МАЛІНОЎСКІ Антон Міхайлавіч, н. у 1926, радавы, памёр ад ран 2.1.1945.

МАЛІНОЎСКІ Афанасій Пятровіч, н. у 1919, радавы, загінуў у 1941.

МАЛІНОЎСКІ Іван Андрэевіч, н. у 1904, радавы, загінуў 17.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

МАЛІНОЎСКІ Іван Логвінавіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

І.Дз.Лапко.

МАЛІНОЎСКІ Іван Пятровіч, радавы, загінуў 22.2.1945.

МАЛІНОЎСКІ Канстанцін Пятровіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у 1941.

МАЛІНОЎСКІ Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1915, радавы, прапаў без вестак 22.8.1941.

МАЛІНОЎСКІ Міхаіл Паўлавіч, н. у 1924, радавы, загінуў 1.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

МАЛІНОЎСКІ Уладзімір Пятровіч, н. у 1925, радавы, загінуў 22.2.1945, пахаваны ў Польшчы.

МІХНЕВІЧ Міхаіл Лявонавіч, н. у 1908, радавы, памёр ад ран 5.10.1945, пахаваны ў Польшчы.

ПАСКЕР Канстанцін Паўлавіч, радавы, загінуў 16.10.1944.

ПАТАПЕЙКА Іван Дзмітрыевіч, н. у 1918, радавы, памёр ад ран 16.10.1944.

СКРЫГАН Іван Раманавіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

СКРЫГАН Ігнат Карпавіч, радавы, загінуў у жніўні 1944.

СКРЫГАН Пётр Рыгоравіч, н. у 1918, ст. сяржант, загінуў 1.11.1943, пахаваны ў Нікалаеўскай вобл.

ЮРКАВЕЦ Аляксандр Іванавіч, н. у 1919, ст. сяржант, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЮРКАВЕЦ Анісім Міхайлавіч, н. у 1897, мал. сяржант, загінуў 13.1.1942, пахаваны ў Цвярской вобл.

ЮРКАВЕЦ Іван Канстанцінавіч, н. у 1925, радавы, загінуў 22.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЮРКАВЕЦ Міхаіл Яфімавіч, н. у 1902, радавы, загінуў 26.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЮРКАВЕЦ Пётр Аляксандравіч, н. у 1921, радавы, загінуў 17.8.1941, пахаваны ў Карэліі.

ЮРКАВЕЦ Уладзімір Іванавіч, н. у 1920, ст. сяржант, загінуў 16.12.1943.

ВЁСКА ШЭЙПІЧЫ

БАГДАНОВІЧ Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1926, радавы, загінуў 6.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

БОНДАР Міхаіл Іванавіч, н. у 1903, радавы, загінуў 5.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

БУРАК Аляксандр Паўлавіч, н. у 1922, радавы, загінуў у 1942.

БУРАК Васіль Ісакавіч, н. у 1917, радавы, загінуў 16.8.1944, пахаваны ў Полышчы.

БУРАК Васіль Уладзіміравіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак 19.8.1943.

БУРАК Дзмітрый Арцёмавіч, н. у 1908, радавы, загінуў у 1944.

БУРАК Іван Барысавіч, н. у 1899, радавы, загінуў 6.8.1944, пахаваны ў Полышчы.

БУРАК Іван Несцеравіч, н. у 1901, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

БУРАК Іван Цімафеевіч, радавы, загінуў у 1942.

БУРАК Іван Якаўлевіч, н. у 1919, радавы, загінуў на фронце.

БУРАК Мікалай Якаўлевіч, н. у 1918, радавы, загінуў у 1944.

БУРАК Міхаіл Барысавіч, н. у 1906, радавы, памёр ад ран 30.8.1944.

БУРАК Пётр Якаўлевіч, н. у 1916, радавы, загінуў 6.8.1944, пахаваны ў Полышчы.

БУРАК Сцяпан Паўлавіч, н. у 1914, радавы, загінуў у 1944.

БУРАК Цімафей Несцеравіч, радавы, загінуў на фронце.

ГАЛКА Аляксандр Іванавіч, н. у 1902, радавы, памёр ад ран 29.10.1944, пахаваны ў Полышчы.

ГАЛКО Ілья Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ГАЛКО Уладзімір Аляксандравіч, радавы, загінуў 7.3.1943.

ГАНЧАРОНАК Іван Канстанцінавіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак 12.10.1941.

ГАНЧАРОНАК Іван Сямёнавіч, радавы, памёр ад хваробы 3.6.1945.

ГАНЧАРОНАК Павел Сямёнавіч, н. у 1906, радавы, загінуў 15.10.1944.

ГАНЧАРОНАК Сідар Васільевіч, н. у 1912, радавы, загінуў 24.2.1945, пахаваны ў Германіі.

ДРЭНЬ Мікалай Іванавіч, н. у 1926, радавы, загінуў 6.8.1944, пахаваны ў Полышчы.

ДРЭНЬ Міхаіл Андрэевіч, н. у 1920, радавы, загінуў 6.8.1944.

ДРЭНЬ Павел Андрэевіч, н. у 1902, радавы, загінуў 8.10.1944, пахаваны ў Полышчы.

КАБЫЛЯНЕЦ Мікалай Мікалаевіч, н. у 1916, радавы, загінуў у 1945.

КАБЫЛЯНЕЦ Мікалай Яфімавіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у 1941.

КІШТ Іван Мікітавіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

КРЫВІЦКІ Андрэй Васільевіч, н. у 1908, радавы, загінуў 3.9.1945.

МЫЧКО Рыгор Анціпавіч, н. у 1903, радавы, загінуў 6.8.1944, пахаваны ў Полышчы.

НАВУМЕНКА Улас Паўлавіч, н. у 1912, радавы, загінуў 15.8.1944.

НІШТ Іван Канстанцінавіч, радавы, прапаў без вестак 4.2.1945.

НІШТ Іван Панфілавіч, н. у 1901, радавы, загінуў 16.2.1945, пахаваны ў Полышчы.

НІШТ Мікалай Іванавіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак у 1944.

НІШТ Мікалай Рыгоравіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

НІШТ Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1897, радавы, загінуў 20.1.1945, пахаваны ў Полышчы.

НІШТ Пётр Рыгоравіч, н. у 1910, радавы, загінуў у 1945.

НІШТ Пётр Рыгоравіч, н. у 1910, радавы, загінуў 15.8.1944, пахаваны ў Полышчы.

НІШТ Сцяпан Рыгоравіч, н. у 1916, радавы, загінуў 26.8.1944, пахаваны ў Полышчы.

НІШТ Яфім Гаўрылавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак 30.9.1944.

ПАТАПЕЙКА Васіль Сцяпанавіч, н. у 1907, радавы, памёр ад ран 8.9.1944, пахаваны ў Полышчы.

РУДЗЬКО Вільгельм Ігнатавіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак у 1943.

САЎКО Мікалай Пятровіч, н. у 1921, радавы, загінуў у 1945.

САЎКО Пётр Пятровіч, н. у 1915, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

РАБОЧЫ ПАСЁЛАК ТАТАРКА

АДАСКІН Барыс Іахімавіч, н. у 1903, прапаў без вестак у жніўні 1941.

АЛЯКСЕЕЎ, радавы.

АХРЭМЧЫК Фёдар Антонавіч, н. у 1919, радавы, загінуў у 1941.

ВАРАПАЙ Віктар Іпалітавіч, н. у 1913, мал. палітрук, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ДРАЖНЮК Аляксей Савельевіч, н. у 1913, радавы, загінуў у 1945.

ІВАННІЦКІ Іван Сямёнавіч, н. у 1920, радавы.

ІЛЬІНІЧ Іван Міхайлавіч, н. у 1922, радавы, памёр ад ран 15.5.1942, пахаваны ў г. Старыца.

КАЗЛОЎ Цімафей Трафімавіч, н. у 1910, радавы, загінуў у 1945.

КІР'ЯНАЎ Ігнацій Сцяпанавіч, н. у 1895, ст. сяржант, прапаў без вестак у красавіку 1945.

КУЗНЯЦОЎ Якаў Паўлавіч, радавы.

ЛАШКАРОЎ Павел Якаўлевіч, радавы.

ЛЁЛЯ Аляксандр Сяргеевіч, н. у 1926, радавы, загінуў 24.5.1945, пахаваны ў Германіі.

ЛЯНСБЕРГ Пётр Іванавіч, н. у 1912, радавы, загінуў у 1942, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

МАГДА Аляксандр Сцяпанавіч, н. у 1924, радавы.

МІХЦЕЕЎ Садык Ісфендаравіч, н. у 1918, радавы, загінуў у 1944.

МЫСЛІЎЧЫК Андрэй Лявонцьевіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у 1944.

ПАЗНЯК Леанід Андрэевіч, радавы.

САВІН Канстанцін Рыгоравіч, радавы.

САВІН Павел Рыгоравіч, радавы.

СІДАРОВІЧ Сцяпан Фёдаравіч, н. у 1911, радавы, загінуў 23.4.1945, пахаваны ў Чэхаславакіі.

СТОРАЖ Сцяпан Аўрамавіч, н. у 1919, радавы, загінуў у 1941.

СТАЛЬМАШОНАК Мікалай Міхайлавіч, н. у 1906, радавы, загінуў 22.3.1945, пахаваны ў Польшчы.

СТУКАРЧУК Пётр Цімафеевіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак.

СУДНІК Канстанцін Цімафеевіч, н. у 1911, радавы, загінуў у 1945.

ТАРАБУЕЎ Фёдар Іванавіч, н. у 1914, радавы, загінуў у 1944.

ТАТУР Вацлаў Іосіфавіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ТАТУР Дамянік Антонавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ТУМАНАЎ Фёдар Іванавіч, радавы.

ХАМКОЎ Рыгор Лук'янавіч, н. у 1920, радавы.

ЧАРОПКА Сцяпан Міхайлавіч, радавы.

ШАБУНЯ Станіслаў Уладзіміравіч, н. у 1914, мал. сяржант, прапаў без вестак у студзені 1945.

ШАБУНЯ Юзаф Уладзіміравіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ЮРКАВЕЦ Іван Іванавіч, н. у 1924, радавы, загінуў 17.2.1945, пахаваны ў Германіі.

Падрыхтаваў П.С.Качановіч.

Ц.Т.Казлоў.

Д.А.Татур.

Л.І.Біох.

РАБОЧЫ ПАСЁЛАК ЯЛІЗАВА

АДАМОВІЧ Сцяпан Пятровіч, н. у 1908, ст. сяржант.

АЛЕКСАНДРОВІЧ Георгій Канстанцінавіч, радавы, загінуў 8.5.1945, пахаваны ў Аўстрыі.

АНДРЭЕЎ Іван Мікалаевіч, н. у 1911, радавы, загінуў 5.5.1943.

АРХІПАЎ Міхаіл Сямёнавіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак.

АЎДЗЮКЕВІЧ Аляксандр Сцяпанавіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1944.

АЧАНОВІЧ Георгій Іванавіч, сувязіст.

БАГДАНОВІЧ Уладзімір Сямёнавіч, ст. лейтэнант, загінуў 18.8.1942, пахаваны ў Арлоўскай вобл.

БАЖКО Іван Андрэевіч, н. у 1903, загінуў у 1944.

БАРЫСЕВІЧ Казімір Хрыстафоравіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак.

БАТУКОЎ Анатоль Трафімавіч, н. у 1924, радавы, загінуў у 1942.

БІОХ Леанід Ігнатавіч, н. у 1921.

БІОХ Франц Ігнатавіч, н. у 1916, лётчык.

БІРУЛЯ Сцяпан Пятровіч, н. у 1900, радавы, загінуў 16.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

БУРАК Цімафей Несцеравіч, н. у 1911, радавы, загінуў 25.9.1942, пахаваны ў Цвярской вобл.

ВАСІЛЕНКА Іван Фёдаравіч, н. у 1921, прапаў без вестак.

ВІНЦУК Уладзімір Фёдаравіч, н. у 1897, радавы, памёр ад ран 22.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

Помнік воінам-землякам у рабочым пасёлку Татарка.

В.І.Гараўскі.

М.Ф.Закрэўскі.

Б.М.Мазура.

ВІРСКІ Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1907, прапаў без вестак.

ГАЙКІН Антон Пятровіч, н. у 1907, радавы, загінуў 6.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ГАРАЎСКІ Віктар Іосіфавіч, н. у 1910, радавы, загінуў 15.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ГАРАЎСКІ Віктар Сцяпанавіч, н. у 1910, мал. сяржант, загінуў 18.10.1944, пахаваны ў Латвіі.

ГРУЗДОЎ Гаўрыіл Міхайлавіч, радавы, загінуў 10.12.1944, пахаваны ў Польшчы.

ГРЫНЕВІЧ Браніслаў Іванавіч, радавы.

ДАЙНЭКА Уладзімір Яфімавіч, радавы.

ДЖЫВОЎСКІ Антон Антонавіч, н. у 1924.

ДОЎНАР Іван Аляксандравіч, н. у 1920, прапаў без вестак.

ДРОЗД Аляксандр Васільевіч, радавы.

ДРУЖЫНСКІ Уладзімір Антонавіч, н. у 1918, радавы, загінуў 11.12.1941, пахаваны ў Санкт-Пецярбургу.

ЖУКАЎ Іван Сцяпанавіч, н. у 1902, радавы.

ЗАБАЎЛЕНКА Аляксандр Рыгоравіч, н. у 1921, радавы, загінуў 24.2.1942, пахаваны ў Цвярской вобл.

ЗАБАЎЛЕНКА Іван Рыгоравіч, н. у 1907, радавы, памёр ад ран 29.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЗАГАРОЎСКІ Мікалай Рыгоравіч, н. у 1919, яфрэйтар.

ЗАКРЭЎСКІ Міхаіл Фёдаравіч, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

ЗЯНКЕВІЧ Мікалай Феліксавіч, н. у 1923, сяржант, загінуў у 1944.

ІВАНКЕВІЧ Браніслаў Станіслававіч, н. у 1906, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Германіі.

КАЗЛОЎСКІ Васіль Аляксандравіч, н. у 1902, радавы, загінуў 4.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

КАНАЕЎСКІ Іосіф Рыгоравіч, радавы, загінуў у 1941.

КІШЧЫНСКІ Вацлаў Ксаўравіч, радавы, загінуў у 1941.

КЛІМКО Цімафей Гаўрылавіч, н. у 1909, памёр ад ран 13.9.1944.

КОРБУТ Іван Рыгоравіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак.

КОРДУС Сцяпан Валянцінавіч, н. у 1904, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

КРАЎЧАНКА Міхаіл Савельевіч, н. у 1910, радавы, памёр ад ран 31.12.1944, пахаваны ў Латвіі.

КРЫВАШЭЕЎ Віктар Мікалаевіч, н. у 1921, мал. сяржант, прапаў без вестак.

КРЫВАШЭЕЎ Жорж Мікалаевіч, н. у 1924, радавы.

КУЛАКОЎСКІ Станіслаў Станіслававіч, н. у 1918, радавы.

КУЛЬВАНОЎСКІ Вячаслаў Іосіфавіч, радавы.

КУНДРЭВІЧ Васіль Іосіфавіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак.

ЛАВАШНЯ Мікалай Уладзіміравіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак.

ЛІВАНДОЎСКІ Усцін Канстанцінавіч, н. у 1913, радавы, памёр ад ран 7.10.1944.

ЛЯПНІЦКІ Аркадзій Буніслававіч, радавы, загінуў 6.2.1945, пахаваны ў Германіі.

ЛЯЦКІ Антон Раманавіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак.

МАГЕР Эдуард Баніфасавіч, радавы.

МАЗУРА Браніслаў Мікалаевіч, н. у 1921, мал. лейтэнант, прапаў без вестак 3.8.1943.

МАКАРАЎ Рыгор Іванавіч, радавы.

МАЛЕВІЧ Іван Альбінавіч, н. у 1911, радавы, загінуў у 1943.

МІЛІЦЕНКА Іван Мацвеевіч, н. у 1908, радавы, памёр ад ран 7.3.1945, пахаваны ў Латвіі.

НАТУРА Антон Архіпавіч, н. у 1909, радавы, загінуў 8.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

НІКІЦІН Васіль Мікітавіч, н. у 1908, радавы, загінуў 10.10.1941.

ОСІПАЎ Васіль Лаўрэнцьевіч, н. у 1918, радавы, памёр ад ран 8.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ПАНКОЎ Афанасій Паўлавіч, н. у 1902, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ПЕНСКІ Мікалай Мікалаевіч, лейтэнант.

РАМАНЕНКА Іван Сяргеевіч, н. у 1912, прапаў без вестак у 1944.

РЫЖКЕВІЧ Канстанцін Агаф'евіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

СВЯНЦІЦКІ Вячаслаў Феліксавіч, н. у 1918, радавы.

СІНЬКЕВІЧ Антон Несцеравіч, радавы.

СКРЫПКО Васіль Якаўлевіч, н. у 1896, радавы, прапаў без вестак.

СКРЫПКО Канстанцін Іванавіч, радавы.

СКРЫПКО Мікалай Васільевіч, н. у 1924, радавы, загінуў у 1943.

СЛАЕЎСКІ Франц Ігнатавіч, н. у 1925, радавы.

СПАГІС Пётр Іосіфавіч, н. у 1910, радавы, загінуў 21.7.1944, пахаваны ў Польшчы.

СТРУНЕЎСКІ Сцяпан Адольфавіч, н. у 1906, радавы, загінуў 16.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

СУДНІК Іосіф Вікенцьевіч, н. у 1908, радавы, памёр ад ран 1.5.1945, пахаваны ў Германіі.

СЯБРОЎСКІ Фёдар Трафімавіч, н. у 1904, радавы.

ТУМАКОЎ Фёдар Іванавіч, радавы, прапаў без вестак.

ТЫФКО Павел Фрыдрыхавіч, н. у 1916, радавы, загінуў у 1944, пахаваны ў Польшчы.

ФАДЗЕЕНКА Іван Нічыпаравіч, н. у 1920, сяржант, прапаў без вестак.

ХАХЛОЎ Андрэй Васільевіч, н. у 1910, афіцэр, загінуў у 1942.

ЦАРКОЎ Афанасій Іванавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак.

ЦІМІНСКІ Іван Адамавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у 1944 г. у Польшы.

ЧЫСТЫ Мікалай Пятровіч, радавы.

ШАРОБКА Мікалай Мікалаевіч, н. у 1921, радавы, загінуў 13.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ШАХАЎ Дзмітрый Якаўлевіч, радавы.

ШВАРЦ Франц Карлавіч, радавы.

ШПАКОЎСКІ Антон Рыгоравіч, радавы.

ШЫШКАВЕЦ Гвідон Барысавіч, н. у 1907, сяржант, загінуў 14.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ШЫШКАВЕЦ Сяргей Сяргеевіч, радавы.

ЮРКАВЕЦ Аляксандр Іванавіч, радавы.

ЮРКАВЕЦ Мірон Антонавіч, н. у 1912.

ЮРКАВЕЦ Павел Іванавіч, радавы, загінуў у 1943.

ЯЛІНСКІ Аляксандр Філімонавіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак.

ЯРОМАЎ Васіль Іванавіч, н. у 1914, загінуў у 1944.

ЯСЕНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АЛЯКСАНДРАЎКА

ДАВІДОВІЧ Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1912, радавы, загінуў на фронце.

ДУБІНЧЫК Аляксандр Барысавіч, н. у 1904, радавы, загінуў на фронце.

ДУБІНЧЫК Уладзімір Барысавіч, н. у 1904, радавы, загінуў у 1944.

ЗАЙЦАЎ Васіль Сцяпанавіч, н. у 1902, капітан, прапаў без вестак у маі 1943.

ЗЕЛЯНЕЎСКІ Васіль Міхайлавіч, н. у 1922, радавы, загінуў на фронце.

ЗЕЛЯНЕЎСКІ Пётр Мікалаевіч, н. у 1919, радавы, загінуў на фронце.

І.А.Цімінскі.

М.І.Герасімовіч.

КЕДЗІЧ Васіль Уладзіміравіч, н. у 1902, радавы, загінуў 2.2.1945, пахаваны ў Германіі.

КЕДЗІЧ Міхаіл Іванавіч, н. у 1921, радавы, загінуў на фронце.

КЕДЗІЧ Павел Сцяпанавіч, н. у 1915, лейтэнант, прапаў без вестак у ліпені 1943.

КЕДЗІЧ Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1920, сяржант, загінуў 12.6.1944, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

МАЛІНОЎСКІ Міхаіл Іванавіч, н. у 1923, сяржант, памёр ад ран 20.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

МАТВЕЙЧЫК Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1922, радавы, загінуў на фронце.

МАТВЕЙЧЫК Аляксандр Прохаравіч, н. у 1903, радавы, загінуў 6.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

РАКОВІЧ Уладзімір, н. у 1913, радавы, загінуў на фронце.

ВЁСКА АСЯРОДАК

БАКУН Канстанцін Захаравіч, н. у 1905, радавы, загінуў у 1944.

БАРАЗНА Іван Мінавіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

БАРЫСЕНКА Фама Іванавіч, н. у 1913, радавы, загінуў 21.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВАРАБ'ЁЎ Іван Ільіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак.

ВАСЬКОВІЧ Канстанцін Міхайлавіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак.

ВАСЬКОВІЧ Канстанцін Міхайлавіч, н. у 1924, радавы, загінуў 8.5.1945, пахаваны ў Чэхаславакіі.

ГЕРАСІМОВІЧ Андрэй Гаўрылавіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГЕРАСІМОВІЧ Емяльян Ігнатавіч, н. у 1905, танкіст, прапаў без вестак.

ГЕРАСІМОВІЧ Міхаіл Іосіфавіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГРАДУЛЕНКА Карп Зотавіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак.

КАРАЛЁК Васіль Архіпавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак.

КАРАЛЁК Канстанцін Архіпавіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак.

ЛЯВОНАЎ Іван Яўстратавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак.

МАЛАШКА Адам Цімафеевіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МАЛАШКА Іван Цітавіч, н. у 1911, радавы, загінуў 31.1.1945.

МАЛАШКА Пётр Яўхімавіч, н. у 1915, радавы, прапаў без вестак.

МАЛАШКА Уладзімір Кузьміч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак.

МІЦКЕВІЧ Якаў Васільевіч, н. у 1902, радавы, прапаў без вестак.

НАВІЦКІ Міхаіл Лявонавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак.

НАЗАРОВІЧ Амброс Мікалаевіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак.

НАЗАРОВІЧ Іван Іванавіч, н. у 1915, радавы, прапаў без вестак.

НАЗАРОВІЧ Іван Міхайлавіч, н. у 1900, радавы, прапаў без вестак.

НАЗАРОВІЧ Іван Пятровіч, н. у 1904, радавы, прапаў без вестак.

НАЗАРОВІЧ Мікалай Афанасьевіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

НАЗАРОВІЧ Міхаіл Іванавіч, н. у 1906, радавы, загінуў 2.3.1945, пахаваны ў Германіі.

НАЗАРОВІЧ Павел Паўлавіч, мал. сяржант, загінуў 14.5.1942, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

НАЗАРОВІЧ Пётр Паўлавіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак.

САВІН Андрэй Васільевіч, н. у 1904, радавы, прапаў без вестак.

САВІН Васіль Іосіфавіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

САВІН Іван Акапрэевіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак.

САВІН Іван Ігнатавіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак.

САВІН Мікалай Іванавіч, н. у 1918, радавы, загінуў 28.2.1945, пахаваны ў Германіі.

САВІН Канстанцін Васільевіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак.

САВІН Міхаіл Іванавіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

САВІН Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1916, радавы, прапаў без вестак у 1944.

САВІНА Кацярына Пятроўна, н. у 1919, радавая, прапала без вестак.

СІДАРОВІЧ Іван Якаўлевіч, н. у 1913, радавы, загінуў 28.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

СУРАВЕЦ Антон Нічыпаравіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак.

СУРАВЕЦ Іван Іосіфавіч, н. у 1910, радавы, загінуў 22.2.1945, пахаваны ў Польшчы.

СУРАВЕЦ Іван Тарасавіч, н. у 1922, радавы, загінуў 17.2.1945, пахаваны ў Германіі.

СУРАВЕЦ Канстанцін Іосіфавіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СУРАВЕЦ Уладзімір Паўлавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак.

УСАЎ Уладзімір Паўлавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЮРКАВЕЦ Мікалай Іванавіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак.

ЮРКАВЕЦ Уладзімір Іванавіч, н. у 1904, радавы, прапаў без вестак.

ЯКУБОВІЧ Сцяпан Самойлавіч, радавы, загінуў 14.3.1942, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

ЯЎСЕЙЧЫК Фёдар Фёдаравіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак.

ВЁСКА ВАЙНІЛАВА

БАРАЗНА Міхаіл Іванавіч, н. у 1919, радавы, загінуў у 1944.

ВАРАБ'ЁЎ Аляксандр Фаміч, н. у 1910, радавы, памёр ад ран 24.2.1945, пахаваны ў Германіі.

ВАРАБ'ЁЎ Павел Мацвеевіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак 29.4.1942.

ГРЫЦУК Піліп Навумавіч, н. у 1909, радавы, загінуў у 1944.

ГУЛЕЙ Антон Іванавіч, н. у 1923, радавы, загінуў у лістападзе 1944.

ГУРЫН Іван Емяльянавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ДРЭНЬ Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1926, радавы, загінуў 26.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ДРЭНЬ Уладзімір Сцяпанавіч, н. у 1925, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

ЕРАШЭНКА Аляксандр Дзмітрыевіч, н. у 1922, радавы, загінуў у 1944.

КАЛЕНДА Аляксандр Іосіфавіч, н. у 1921, радавы, загінуў на фронце.

КАНДРАТОВІЧ Павел Пятровіч, н. у 1910, радавы, загінуў у 1944.

КОТАЎ Аляксей Рыгоравіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

КРАЎЧАНКА Аляксандр Фёдаравіч, н. у 1909, радавы, загінуў у 1944.

КРАЎЧАНКА Іван Фёдаравіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КРАЎЧАНКА Канстанцін Ігнатавіч, мал. паліторук, прапаў без вестак у жніўні 1941.

КРАЎЧУК Данііл Рыгоравіч, мал. лейтэнант, прапаў без вестак 4.10.1941.

КУПРЭЙЧЫК Фёдар Прохаравіч, н. у 1907, радавы, загінуў у 1944.

САХОН Ігнат Захаравіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак.

САХОН Міхаіл Іванавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

САХОН Міхаіл Паўлавіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

САХОН Сямён Паўлавіч, н. у 1910, радавы, загінуў у 1944.

САХОН Фёдар Іванавіч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

СІДАРОВІЧ Канстанцін Андрэевіч, н. у 1918, радавы, загінуў у 1944.

СІДАРОВІЧ Канстанцін Мацвеевіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак.

СІДАРОВІЧ Канстанцін Сцяпанавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СІДАРОВІЧ Мікалай Уладзіміравіч, н. у 1925, сяржант, прапаў без вестак.

СІДАРОВІЧ Мікалай Уладзіміравіч, н. у 1925, радавы, загінуў 12.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЦЯСЛЁНАК Фёдар Пракопавіч, н. у 1907, радавы, загінуў у 1944.

ЧАРАНКОЎ Павел Спірыдонавіч, н. у 1910, лейтэнант, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВЁСКА ГАЛЫНКА

КАЛЕНДА Аляксандр Іосіфавіч, н. у 1921, радавы, загінуў на фронце.

КАЛЕНДА Пётр Іосіфавіч, н. у 1908, радавы, загінуў на фронце.

КАЛЕНДА Пётр Сцяпанавіч, н. у 1901, радавы, загінуў 22.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

МАЕЎСКІ Іван Аляксандравіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

МАЕЎСКІ Мікалай Аляксандравіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МАЛЕВІЧ Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1909, радавы, загінуў на фронце, пахаваны ў Польшчы.

САХОН Іван Захаравіч, н. у 1910, радавы, загінуў на фронце.

САХОН Фёдар Іванавіч, н. у 1922, радавы, загінуў на фронце.

ТАРАВАСЬ Васіль Іосіфавіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1941.

ТАРАКАН Іван Дзям'янавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ТАРБЕЕЎ Іван Іванавіч, н. у 1914, радавы, загінуў на фронце.

ТАРБЕЕЎ Мікалай Фёдаравіч, н. у 1908, радавы, загінуў на фронце.

ТОЛАК Мікалай Карпавіч, н. у 1899, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВЁСКА ГРЫНЁЎКА

АСТАПЁНАК Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1928, радавы, загінуў на фронце.

АСТАПЁНАК Павел Антонавіч, н. у 1925, радавы, загінуў на фронце.

БУГАР Мацвей Мінавіч, камандзір аддзялення, загінуў 4.3.1943, пахаваны ў Курскай вобл.

ГАНЧАРОЎ Пётр Рыгоравіч, н. у 1916, капітан, загінуў 13.2.1943, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

ГРЫШАНОВІЧ Антон Аляксандравіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ДУДЗЯНОК Павел Радзівонавіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак 21.10.1944.

Р.С.Іваноў.

В.А.Капскі.

ЖАЎРЫД Анатоль Паўлавіч, н. у 1924, радавы, загінуў 26.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЖАЎРЫД Іван Уладзіміравіч, н. у 1911, радавы, загінуў на фронце.

ЖАЎРЫД Мікалай Андрэевіч, н. у 1925, радавы, загінуў на фронце.

ЖАЎРЫД Міхаіл Андрэевіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЖАЎРЫД Уладзімір Іванавіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

ЗІНОЎСКІ Аляксандр Паўлавіч, н. у 1908, радавы, загінуў 3.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЗІНОЎСКІ Антон Сцяпанавіч, н. у 1905, маёр, загінуў у кастрычніку 1941, пахаваны ў Заходняй Беларусі.

ЗІНОЎСКІ Фёдар Сцяпанавіч, н. у 1925, радавы, прапаў без вестак у 1945.

ІВАНОЎ Рыгор Сцяпанавіч, н. у 1909, радавы, загінуў на фронце, пахаваны ва Украіне.

КАПСКІ Васіль Афанасьевіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак 13.3.1945.

КАПЧАН Павел Антонавіч, н. у 1913, радавы, загінуў 22.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

КАРЗУБАЎ Мацвей Іосіфавіч, н. у 1910, радавы, загінуў на фронце, пахаваны ў Заходняй Беларусі.

КУПРЭЙЧЫК Фёдар Прохаравіч, н. у 1907, радавы, загінуў на фронце, пахаваны ў г. Ліда-Нарва.

МАЛІНОЎСКІ Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1926, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

МАЛІНОЎСКІ Андрэй Андрэевіч, ст. лейтэнант, загінуў 29.1.1944.

МАЛІНОЎСКІ Іван Васільевіч, н. у 1907, тэхнік-інтэндант, прапаў без вестак у ліпені 1943.

МАЛІНОЎСКІ Пётр Васільевіч, радавы, загінуў на фронце.

МАЛЬЦАЎ Мікалай Ільіч, н. у 1908, радавы, загінуў на фронце.

МАРОЗ Міхаіл Васільевіч, н. у 1912, лейтэнант, прапаў без вестак у жніўні 1941.

ПРАКАПЕНКА Павел Нічыпаравіч, н. у 1903, інтэндант, загінуў 31.3.1942, пахаваны ў Смаленскай вобл.

А.А.Маліноўскі.

І.К.Казлоў.

І.М.Клімовіч.

ПРАКАПЕНКА Фёдар Нічыпаравіч, н. у 1906, радавы, загінуў 28.2.1945, пахаваны ў Польшчы.

СЫЦЬКО Іосіф Іванавіч, н. у 1908, радавы, загінуў на фронце, пахаваны ў Заходняй Беларусі.

ТУМІЛОВІЧ Рыгор Іосіфавіч, н. у 1903, радавы, загінуў 16.2.1945, пахаваны ў Польшчы.

УЛАЖЫНАЎ Іван Антонавіч, н. у 1901, радавы, загінуў на фронце.

ЮРКАВЕЦ Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1916, радавы, загінуў 9.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЮРКАВЕЦ Іван Аляксеевіч, н. у 1922, афіцэр, загінуў на фронце, пахаваны ў Заходняй Беларусі.

ЮРКАВЕЦ Пётр Аляксандравіч, н. у 1924, радавы, загінуў на фронце, пахаваны ва Украіне.

ВЁСКА ДУБРОВА

ТАМКОВІЧ Аляксандр Паўлавіч, радавы, загінуў 18.2.1945, пахаваны ў Германіі.

ВЁСКА ЖУРАВЕЦ

САВІН Іван Іванавіч, н. у 1925, радавы, загінуў 4.11.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВЁСКА ЗАГАРОДДЗЕ

САМСОНІК Мікалай Аляксеевіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

ВЁСКА ЗАЕЛЬНІК

БАРАЗНА Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1912, радавы, загінуў 17.2.1945.

БУРАК Міхаіл Барысавіч, н. у 1908, радавы, загінуў на фронце, пахаваны ў Польшчы.

ВАЛЕВІЧ Андрэй Фаміч, н. у 1910, радавы, загінуў на фронце.

ГЕРАСІМОВІЧ Мікалай Трафімавіч, н. у 1912, радавы, загінуў на фронце.

ГУРЫН Міхаіл Радзівонавіч, радавы, загінуў 30.1.1945, пахаваны ў Венгрыі.

ДЗМІТРУК Іван Адамавіч, н. у 1911, радавы, загінуў на фронце, пахаваны ў г. Калінінград.

ДРОЗД Міхаіл Іванавіч, н. у 1922, радавы, загінуў у 1943, пахаваны ў Польшчы.

КАЗЛОЎ Іван Іванавіч, н. у 1913, радавы, загінуў на фронце, пахаваны ў Чарнігаўскай вобл.

КАЗЛОЎ Іван Канстанцінавіч, н. у 1911, радавы, загінуў на фронце.

КАЗЛОЎ Сцяпан Паўлавіч, н. у 1915, радавы, загінуў на фронце.

КАЗЛОЎ Уладзімір Іванавіч, н. у 1904, радавы, загінуў на фронце.

КЛІМОВІЧ Арсенцій Усцінавіч, н. у 1923, радавы, загінуў на фронце.

КЛІМОВІЧ Іван Арцёмавіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КЛІМОВІЧ Іван Мартынавіч, н. у 1918, радавы, загінуў на фронце.

КЛІМОВІЧ Мікалай Арцёмавіч, н. у 1917, радавы, загінуў 21.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

КЛІМОВІЧ Міна Мартынавіч, н. у 1916, радавы, загінуў на фронце.

КЛІМОВІЧ Міхаіл Ігнатавіч, н. у 1904, радавы, памёр ад ран у шпіталі 12.4.1945, пахаваны ў Германіі.

КЛІМОВІЧ Міхаіл Карнеевіч, н. у 1920, радавы, загінуў на фронце.

КЛІМОВІЧ Павел Ігнатавіч, н. у 1899, радавы, памёр ад ран у шпіталі 3.5.1945, пахаваны ў Польшчы.

ЛУКАШЭВІЧ Барыслаў Кірылавіч, н. у 1925, сяржант, загінуў 14.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

МІРАНОВІЧ Арсенцій Усцінавіч, н. у 1923, радавы, загінуў на фронце.

МІРАНОВІЧ Канстанцін Усцінавіч, н. у 1912, радавы, загінуў на фронце.

НАЗАРОВІЧ Аляксандр Емяльянавіч, н. у 1917, старшына, загінуў 14.11.1943, пахаваны ў Жытомірскай вобл.

НАЗАРОВІЧ Андрэй Васільевіч, н. у 1903, радавы, памёр ад ран 9.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

НАЗАРОВІЧ Іван Аляксеевіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1944.

НАЗАРОВІЧ Міхаіл Ігнатавіч, н. у 1924, радавы, загінуў на фронце.

НАЗАРОВІЧ Сцяпан Андрэевіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

НАЗАРОВІЧ Якаў Паўлавіч, н. у 1900, радавы, загінуў 3.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

ПАТАПЕЙКА Міхаіл Паўлавіч, н. у 1920, радавы, загінуў на фронце, пахаваны ў г. Львоў.

ПАТАПЕЙКА Павел Паўлавіч, н. у 1920, радавы, загінуў на фронце, пахаваны ў г. Львоў.

ПАТАПЕЙКА Уладзімір Паўлавіч, н. у 1923, радавы, загінуў на фронце.

РАБЦАЎ Мітрафан Калістратавіч, н. у 1912, радавы, загінуў 23.3.1945, пахаваны ў Польшчы.

САВІН Іван Раманавіч, н. у 1912, радавы, загінуў на фронце.

САВІН Іван Рыгоравіч, н. у 1917, радавы, загінуў на фронце.

САВІН Канстанцін Раманавіч, н. у 1918, радавы, загінуў у 1944.

САВІН Мікалай Максімавіч, н. у 1922, радавы, загінуў на фронце.

СЛАВАШЭВІЧ Сцяпан Аляксандравіч, н. у 1910, радавы, загінуў на фронце.

СТАНІЛЕВІЧ Іван Міхайлавіч, н. у 1923, радавы, загінуў на фронце.

СТАНІЛЕВІЧ Франц Міхайлавіч, н. у 1918, радавы, загінуў на фронце.

СУРАВЕЦ Іван Апанасавіч, н. у 1905, радавы, загінуў 2.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

СУРАВЕЦ Іван Паўлавіч, н. у 1911, радавы, загінуў на фронце.

СУРАВЕЦ Мікалай Аляксандравіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

СУРАВЕЦ Мікалай Андрэевіч, н. у 1903, радавы, загінуў 18.2.1945, пахаваны ў Польшчы.

СУРАВЕЦ Міхаіл Адамавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СУРАВЕЦ Міхаіл Адамавіч, н. у 1913, радавы, загінуў на фронце.

СУРАВЕЦ Павел Андрэевіч, н. у 1912, радавы, загінуў 15.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

СУРАВЕЦ Уладзімір Апанасавіч, н. у 1923, радавы, загінуў на фронце.

СУРАВЕЦ Уладзімір Паўлавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак 26.6.1941.

УСАЎ Павел Рыгоравіч, н. у 1904, радавы, загінуў 27.1.1945.

ЮРКАВЕЦ Іван Андрэевіч, н. у 1913, радавы, загінуў на фронце.

ЮРКАВЕЦ Іван Арцёмавіч, н. у 1911, радавы, загінуў на фронце.

ЮРКАВЕЦ Канстанцін Андрэевіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак 15.8.1941.

ЮРКАВЕЦ Мацвей Паўлавіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ЮРКАВЕЦ Міхаіл Андрэевіч, н. у 1911, радавы, загінуў на фронце.

ЮРКАВЕЦ Міхаіл Паўлавіч, н. у 1907, радавы, загінуў на фронце.

ЮРКАВЕЦ Міхаіл Якаўлевіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

Іван Арцёмавіч Юркавец.

Іван Андрэевіч Юркавец.

ВЁСКА ЗАЛЕССЕ

АХРЭМЧЫК Канстанцін Пятровіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

АХРЭМЧЫК Фёдар Антонавіч, н. у 1919, старшына, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГАЛКО Аляксандр Мікітавіч, н. у 1904, радавы, загінуў 5.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ГАЛКО Павел Якімавіч, н. у 1925, радавы, загінуў на фронце.

ГАРБАЦЭВІЧ Фёдар Міхайлавіч, н. у 1925, радавы, загінуў на фронце.

ДЗІВАК Аляксандр Антонавіч, н. у 1920, мал. сяржант, загінуў 12.8.1943, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

ХОЛАД Аляксандр Мацвеевіч, н. у 1923, радавы, загінуў на фронце.

ХОЛАД Міхаіл Мацвеевіч, н. у 1918, радавы, загінуў на фронце.

ХОЛАД Эдуард Якаўлевіч, н. у 1926, радавы, загінуў на фронце.

ШЭНДАРАЎ Мікалай Піліпавіч, н. у 1919, ст. сяржант, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ВЁСКА ЛЮЛЕВА

БАНЕТАЎ Карп Сямёнавіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЧАРАПОК Іван Трафімавіч, н. у 1922, радавы, загінуў на фронце.

ВЁСКА МАТАВІЛА

КАЗЛОЎ Іван Іванавіч, н. у 1914, радавы, загінуў у верасні 1941, пахаваны ў Чарнігаўскай вобл.

КАЗЛОЎ Сцяпан Паўлавіч, н. у 1920, мал. сяржант, прапаў без вестак 26.6.1941.

САВІН Павел Рыгоравіч, н. у 1920, радавы, загінуў на фронце.

ВЁСКА РАЖНЕТАВА

КАСПІРОВІЧ Канстанцін Казіміравіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак.

І.Р.Ляпіч.

І.Ф.Галубец.

КАСПЯРОВІЧ Канстанцін Казіміравіч, н. у 1906, радавы, загінуў на фронце.

МАЛІШЭЎСКІ Аляксандр, н. у 1903, радавы, загінуў на фронце.

НАЗАРОВІЧ Міхаіл, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак.

РАГОВІЧ Афанасій Архіпавіч, н. у 1922, радавы, загінуў 16.4.1942, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

СІЛІЦКІ Міхаіл Адамавіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак.

СЯЛІЦКІ Міхаіл Адамавіч, н. у 1905, радавы, загінуў на фронце.

ВЁСКА СВАБОДА

АЖГІРЭЙ Віктар Антонавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак 28.9.1944.

АЎДЗІЕНКА Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1907, радавы, загінуў на фронце.

БЕЛАВУШКА Сяргей Рыгоравіч, н. у 1911, радавы, загінуў на фронце.

ВЕРАС Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1912, радавы, загінуў на фронце.

ЗІМНІКАЎ Піліп Яфімавіч, н. у 1909, радавы, загінуў на фронце.

КАМІНСКІ Браніслаў Адамавіч, н. у 1920, радавы, загінуў на фронце.

ЛУК'ЯНАЎ Фадзей Рыгоравіч, н. у 1911, радавы, загінуў на фронце.

ЛЯШЧ Іван Раманавіч, н. у 1922, радавы, загінуў 18.1.1945.

МАЖАР Фёдар Якаўлевіч, н. у 1917, радавы, загінуў на фронце.

МАТУСЕВІЧ Іван Сцяпанавіч, н. у 1919, радавы, загінуў на фронце.

ПЛАТКОЎСКІ Фама Станіслававіч, н. у 1913, радавы, загінуў на фронце.

РАЎНЕЙКА Аляксандр Васільевіч, н. у 1898, радавы, прапаў без вестак у 1945.

РУС Станіслаў Карлавіч, н. у 1917, радавы, загінуў на фронце.

ТРУБЧЫК Лявон Клімавіч, н. у 1921, радавы, загінуў на фронце.

ЦЯЦЕРЫН Аляксандр Іванавіч, н. у 1911, радавы, загінуў на фронце.

ШАБУНЯ Станіслаў Уладзіміравіч, н. у 1914, мал. сяржант, загінуў на фронце ў сакавіку 1944.

ШАБУНЯ Юзаф Уладзіміравіч, н. у 1914, радавы, загінуў на фронце.

ШЫЛОВІЧ Ігнат Сямёнавіч, н. у 1911, радавы, загінуў на фронце.

ЯЦКОЎ Павел Адамавіч, прапаў без вестак у маі 1944.

ВЁСКА СУХЛАВА

ТОЛАК Сяргей Іосіфавіч, н. у 1911, радавы, загінуў 21.11.1942, пахаваны ў Смаленскай вобл.

ВЁСКА ТАТАРКАВІЧЫ

АЎЧЫННІКАЎ Аляксей Васільевіч, н. у 1911, старшына, загінуў на фронце.

ВАЛЕНЧЫЦ Мікалай Іванавіч, н. у 1897, радавы, загінуў 6.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВАЛЕНЧЫЦ Мікалай Уладзіміравіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ВАЛЕНЧЫЦ Уладзімір Уладзіміравіч, н. у 1920, радавы, загінуў на фронце.

ВАЛЕНЧЫЦ Фёдар Іванавіч, н. у 1902, радавы, загінуў 28.2.1945, пахаваны ў Германіі.

ГАЛУБЕЦ Іван Філімонавіч, марак, прапаў без вестак.

ГОЛУБ Іван Філімонавіч, н. у 1910, марак, загінуў на фронце.

ДАШУК Барыс Яфімавіч, н. у 1897, радавы, загінуў у 1944.

ДАШУК Канстанцін Іванавіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

КАНДРАТОВІЧ Павел Пятровіч, н. у 1912, старшына, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

КАРОТКІ Якаў Тарасавіч, н. у 1903, радавы, загінуў на фронце.

МІРАНОВІЧ Мікалай Аляксандравіч, н. у 1899, загінуў на фронце, пахаваны ў в. Татаркавічы.

МІРАНОВІЧ Міхаіл Аляксандравіч, н. у 1914, радавы, загінуў на фронце.

МІРАНОВІЧ Піліп Лаўрэнцьевіч, н. у 1911, загінуў на фронце, пахаваны ў в. Татаркавічы.

МІШЧАНКА Іван Макаравіч, н. у 1921, лётчык, загінуў на фронце.

ПЯШКО Іван Феафілавіч, н. у 1925, радавы, загінуў на фронце.

РАССОХА Мікалай Аляксеевіч, н. у 1916, радавы, загінуў на фронце.

САЎЧАНКА Міхаіл Адамавіч, н. у 1918, радавы, загінуў на фронце.

СІДАРОВІЧ Міхаіл Іванавіч, н. у 1894, радавы, прапаў без вестак 25.9.1944.

ХАЛЕЦКІ Сяргей Платонавіч, н. у 1902, радавы, загінуў на фронце.

ЧАРНЯГАЎ Іван Фядосавіч, н. у 1914, радавы, загінуў на фронце.

ШКРАБЕЦ Павел Трафімавіч, н. у 1917, радавы, загінуў на фронце.

ВЁСКА ЯСЕНЬ

АКУЛІЧ Павел Міхайлавіч, н. у 1919, лейтэнант, прапаў без вестак у снежні 1941.

АЛЬШАНІК Барыс Сямёнавіч, н. у 1904, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

АЛЬШАНІК Іван Іванавіч, н. у 1923, яфрэйтар, памёр у шпіталі ў 1944, пахаваны ў Ленінградзе.

АЛЬШАНІК Павел Іванавіч, мал. лейтэнант, прапаў без вестак 22.10.1944.

БЕЛЫ Мацвей Васільевіч, н. у 1908, радавы, загінуў на фронце ў 1945.

ВЯРБОЎСКІ Пётр Міхайлавіч, ваентэхнік, прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ДАЛІДОВІЧ Іван Іванавіч, н. у 1926, радавы, памёр ад ран у шпіталі 22.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ЖДАНОВІЧ Сцяпан Сцяпанавіч, н. у 1909, радавы, памёр ад ран у шпіталі 27.8.1943, пахаваны ў г. Свярдлоўск.

ЗАХАРАЎ Іван Панфілавіч, н. у 1910, радавы, загінуў на фронце.

КАРЧЭЎСКІ Кірыл Паўлавіч, н. у 1916, старшына, загінуў на фронце.

КАРЧЭЎСКІ Марк Маркавіч, н. у 1912, радавы, загінуў на фронце.

КАРЧЭЎСКІ Рыгор Паўлавіч, н. у 1911, мал. палітрук, загінуў 17.1.1944, пахаваны ў Гомельскай вобл.

КАЎТУНОВІЧ Фларыян, н. у 1913, радавы, загінуў на фронце.

КУНЕЦ Міхаіл Аляксеевіч, н. у 1918, ст. лейтэнант, прапаў без вестак у жніўні 1944.

КУРЫЛЬЧЫК Пётр Апанасавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак.

ЛАСІЦКІ Яўген Аляксандравіч, н. у 1914, радавы, загінуў на фронце.

ЛЁЛЯ Міхаіл Канстанцінавіч, н. у 1916, радавы, прапаў без вестак.

ЛЁЛЯ Сцяпан Сямёнавіч, н. у 1902, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ЛІТВІНАЎ Дзмітрый Дзям'янавіч, радавы, загінуў на фронце 20.8.1941, пахаваны ў Чыжэўскім р-не.

МАКАРАЎ Васіль Іларыёнавіч, ст. лейтэнант, памёр ад ран у шпіталі 26.12.1941.

МАЛАХАЎ Васіль Уладзіміравіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ПАРХОМЧЫК Антон Аляксеевіч, н. у 1905, сяржант, загінуў на фронце.

ПЛАТКОЎСКІ Фама Станіслававіч, н. у 1913, загінуў 6.3.1945, пахаваны ў Германіі.

САВІНКА Іван Сцяпанавіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

СЕДАКОЎ Шлен Іванавіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак.

СІДАРОВІЧ Васіль Аляксандравіч, н. у 1910, афіцэр, загінуў на фронце.

І.І.Альшанік.

М.К.Лёля.

В.А.Сідаровіч.

СІДАРОВІЧ Васіль Аляксандравіч, н. у 1917, палітрук, загінуў на Курскай дузе ў 1943.

СІДАРОВІЧ Іван Кузьміч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

СІДАРОВІЧ Мікалай Аляксандравіч, н. у 1922, яфрэйтар, загінуў 12.8.1943, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

СІДАРОВІЧ Мікалай Іванавіч, н. у 1922, радавы, загінуў на фронце.

СІДАРОВІЧ Сяргей Бутрамеевіч, н. у 1915, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

СТАНІЛЕВІЧ Франц Міхайлавіч, н. у 1916, радавы, памёр ад ран у шпіталі 25.6.1944, пахаваны ў Магілёўскай вобл.

СТРЭЛЬСКІ Іван Кандратавіч, н. у 1907, радавы, загінуў 13.3.1945, пахаваны ў Германіі.

СЯМКО Уладзімір Якаўлевіч, н. у 1911, радавы, загінуў на фронце.

ЧАРНЯЎСКІ Аляксандр Антонавіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

ЧАРНЯЎСКІ Мацвей Васільевіч, н. у 1911, радавы, загінуў на фронце.

ЧАРНЯЎСКІ Мікалай Антонавіч, н. у 1914, радавы, загінуў 12.3.1945, пахаваны ў Германіі.

ЧАРНЯЎСКІ Міхаіл Парфёнавіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЧАРНЯЎСКІ Фёдар Яфімавіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

М.С.Бебчык.

П.А.Лукашонак.

ЧЫГУНАЧНАЯ СТАНЦЫЯ ЯСЕНЬ

АВАДЗЕНКА Трафім Іванавіч, н. у 1917, мал. палітрук, прапаў без вестак у жніўні 1941.

АЖГІРЭЙ Віктар Антонавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак.

АРЦЮШЭЎСКІ Фёдар Максімавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 18.8.1941, пахаваны ў Карэліі.

АЎДЗІЕНКА Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак.

БАНЕТАЎ Карп Сямёнавіч, н. у 1904, радавы, прапаў без вестак.

БЕБЧЫК Міхаіл Савельевіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

БЕЛАВУШКА Сяргей Рыгоравіч, радавы, прапаў без вестак.

БУБІНЧЫК Аляксандр Барысавіч, н. у 1904, радавы, загінуў на фронце.

ВАЛЕНДА Кірыл Раманавіч, н. у 1904, радавы, загінуў 16.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ВЕРАС Міхаіл Іванавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак.

ВІКТОРЧЫК Васіль Мікалаевіч, радавы, памёр ад ран у шпіталі 13.9.1944, пахаваны ў Польшчы.

ГАРЭЙЧЫК Канстанцін Васільевіч, н. у 1919, лейтэнант, загінуў на фронце.

ГУТКОЎСКІ Парфірый Іосіфавіч, н. у 1911, радавы, загінуў на фронце.

ДЗЯТКО Браніслаў Ігнатавіч, н. у 1921, ст. сяржант, загінуў 12.8.1943, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

ДЗЯТКО Станіслаў Ігнатавіч, н. у 1929, радавы, загінуў 8.3.1945, пахаваны ў Польшчы.

ДОЎГАЛЬ Павел Іванавіч, н. у 1916, радавы, загінуў на фронце.

ДУРЭЦ Якаў Ёселевіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЕЎДАКІМОВІЧ Мікалай Цімафеевіч, н. у 1908, ст. сяржант, загінуў 11.12.1942, пахаваны ў Смаленскай вобл.

ЗУЙНІКАЎ Піліп Іванавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак.

ІТКІН Юда-Лейвіч Янкелевіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1942.

КАМІНСКІ Браніслаў Адамавіч, радавы, прапаў без вестак.

КАНДРАЦЬЕЎ Рыгор Якаўлевіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАПЧАН Міхаіл Антонавіч, н. у 1912, радавы, загінуў на фронце.

КАРПАЎ Агафон Карпавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1941.

КАРЧЭЎСКІ Марк Маркавіч, радавы, загінуў на фронце, пахаваны ў Літве.

КАРЧЭЎСКІ Уладзімір Рыгоравіч, радавы, загінуў 31.3.1942, пахаваны ў г. Санкт-Пецярбург.

КІРЭЙЧЫК Канстанцін Васільевіч, н. у 1919, лейтэнант, загінуў у сакавіку 1942, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

ЛЕАНОВІЧ Уладзімір Карлавіч, н. у 1914, радавы, загінуў на фронце.

ЛЁЛЯ Міхаіл Канстанцінавіч, н. у 1917, радавы, памёр ад ран у шпіталі 18.2.1945, пахаваны ў Германіі.

ЛУКАШОНАК Васіль Рыгоравіч, н. у 1919, мал. лейтэнант, памёр ад ран у шпіталі 17.9.1943, пахаваны ў Смаленскай вобл.

ЛУКАШОНАК Пётр Андрэевіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ЛУКАШЭВІЧ Баляслаў Карлавіч, н. у 1912, сяржант, загінуў 14.1.1945, пахаваны ў Польшчы.

ЛУК'ЯНАЎ Фадзей Рыгоравіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак.

ЛЯПІЧ Іван Раманавіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак.

МАЛЯЦІН Васіль Фёдаравіч, н. у 1916, радавы, загінуў на фронце.

НІЦКІ Міхаіл Андрэевіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у 1941.

ПАРЭМСКІ Аляксандр Іосіфавіч, н. у 1910, радавы, загінуў на фронце.

ПАРЭМСКІ Іосіф Іосіфавіч, н. у 1924, радавы, загінуў на фронце, пахаваны на ст. Ясень.

ПАЎЛАЎ Іван Рыгоравіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

ПУШКІН Васіль Трафімавіч, н. у 1914, радавы, загінуў на фронце.

РУБАНІК Уладзімір Васільевіч, н. у 1922, мал. лейтэнант, прапаў без вестак у 1943.

СІДАРОВІЧ Міхаіл Іванавіч, н. у 1909, ст. лейтэнант, загінуў 19.2.1945, пахаваны ў Латвіі.

УДАЛЬЦОЎ Мікалай Аляксеевіч, н. у 1925, радавы, загінуў на фронце, пахаваны ў в. Ясень.

ЦІТКОЎСКІ Міхаіл Іосіфавіч, н. у 1918, радавы, загінуў на фронце ў жніўні 1941.

ЦЯСЛЁНАК Мікалай Канстанцінавіч, н. у 1922, мал. лейтэнант, прапаў без вестак 17.8.1944.

ЧЫРЭЙЧЫК Канстанцін Васільевіч, н. у 1919, лейтэнант, загінуў 23.3.1942, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

ШПАКОЎСКІ Вячаслаў Іосіфавіч, н. у 1914, радавы, памёр ад ран у шпіталі 22.10.1944, пахаваны ў Польшчы.

ШЫТАЎ Іван Дзмітрыевіч, н. у 1912, мал. сяржант, прапаў без вестак.

ШЫТАЎ Іван Дзмітрыевіч, н. у 1923, радавы, загінуў на фронце.

ШЫТАЎ Іван Паўлавіч, н. у 1914, радавы, загінуў 24.8.1944, пахаваны ў Польшчы.

ШЫТАЎ Савелій Паўлавіч, н. у 1912, мал. сяржант, прапаў без вестак 29.10.1941.

ШЫТАЎ Савелій Паўлавіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак 29.10.1941.

ШЫШКЕВІЧ Аляксандр Фёдаравіч, н. у 1925, радавы, загінуў на фронце 21.10.1944.

ШЭБАРШЫН Уладзімір Пятровіч, н. у 1925, радавы, загінуў на фронце, пахаваны ў в. Ясень.

ЮХА Сігізмунд Ігнатавіч, н. у 1913, радавы, загінуў на фронце.

ВЁСКА ЯСЯНЁЎКА

КАЛЕНДА Іван Іосіфавіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак.

КАЛЕНДА Пётр Іосіфавіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак.

КАЛЕНДА Пётр Сцяпанавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак.

І.Дз.Шытаў.

КІТОЎ Арсеній Ермалаевіч, н. у 1925, мал. сяржант, загінуў 8.2.1945, пахаваны ў Польшчы.

КІТОЎ Фёдар Лаўрэнцьевіч, н. у 1912, радавы, загінуў на фронце, пахаваны ў Заходняй Беларусі.

МАЕЎСКІ Іван Аляксандравіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак.

МАЕЎСКІ Мікалай Аляксандравіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак.

ТАРБЕЕЎ Іван Іванавіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак.

ТАРБЕЕЎ Мікалай Іосіфавіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак.

Помнік землякам у в. Пагарэлае.

1945

ДА НАШЫХ ДЗЁН

У МІРНАЙ ПРАЦЫ

Пасля вызвалення

Нямецка-фашысцкія акупанты гаспадарылі ў Асіповічах 1093 дні і ночы. За гэты час гораду і раёну былі нанесены вялікія страты. З 62 тыс. чалавек, якія пражывалі тут да Вялікай Айчыннай вайны, за гады акупацыі расстраляна, спалена і закатавана 11,5 тыс. грамадзян. На катаржныя работы ў Германію было вывезена 8 тысяч асіпаўчан. Фашысты знішчылі 50 населеных пунктаў, спалілі 3270 дамоў калгаснікаў, 813 грамадскіх калгасных будынкаў, 29 школ, 8 бальніц, 49 памяшканняў дзяржаўных і культурна-асветных устаноў.

Горад Асіповічы быў спалены напалову. Знішчаны будынкі райвыканкома, пошты, банка, леспрамгаса, ашчаднай касы, усе гандлёвыя памяшканні.

Як паведамлялася ў дакладной запісцы сакратара Асіповіцкага райкома КП(б)Б, з існаваўшых да Вялікай Айчыннай вайны шклозавода «Кастрычнік», двух торфазаводаў «Татарка» і «Свабода», смалазавода, райпрамкамбіната мелі частковыя разбурэнні два торфазаводы і будынак райпрамкамбіната. У цэлым страты шклозавода склалі 17 800 000 рублёў у цэнах таго часу.

Да вайны ў раёне працавалі 2 машынна-трактарныя станцыі (МТС), якія мелі 110 трактароў, 26 малатарань, 8 камбайнаў, шмат іншай тэхнікі. Мелася 99 калгасаў, у іх утрымлівалася 8000 галоў буйной рагатай жывёлы, больш за 6500 свіней, звыш 9000 авечак, 600 валоў, 4500 коней. Усё гэта было разрабавана. Асабліва пацярпелі ад нямецкай акупацыі Градзянскі, Яноўскі, Пагарэльскі, Карытненскі, Дзераўцоўскі сельсаветы.

З трох бальніц у раёне засталася адна ў горадзе Асіповічы, якая патрабавала капітальнага рамонту. Бальніцы ў Ясені і Свіслачы былі поўнасцю знішчаны.

З 16 сярэдніх школ, што існавалі да вайны, разбурана 8.

Гаспадарцы горада і раёна былі нанесены матэрыяльныя страты ў суме 353 735 910 рублёў (у цэнах 1944).

Змрочную карціну ўяўлялі сабой Асіповічы пасля выгнання акупантаў. Паўсюдна — развалiны і папялішчы, вуліцы зрыты варонкамі ад мін, бомбаў, снарадаў. На ветры гайдаўся калючы дрот лагерных агароджаў. З-за недахопу жылля большасць жыхароў тулілася ў часовых пабудовах і зямлянках.

У сваіх успамінах «Праз лясы і балоты» былы карэспандэнт франтавой газеты паэт Я.А.Далматоўскі ў кнізе «Палкі ідуць на захад» пісаў: «Быў на нашым шляху горад Асіпо-

вічы. Ён быў асноўным цэнтрам канцлагераў і астрогаў. Лагер васемнаццацігадовых. Лагер для ваеннапалонных. Лагер для старых. Жаночы лагер. Лагер для дзяцей васьмі-пятнаццаці гадоў. Жыхары расказвалі нам, што тут фашысты спецыяльна адбіралі блізнят і адпраўлялі іх кудысьці. Потым, ужо ў Польшчы, даведаўся я працяг гэтай страшэннай гісторыі. Калі мы вызвалялі палонных «фабрыкі смерці» — лагера Асвенцім, насустрач нашым байцам выбеглі сотні блізнят. Жахліва выглядалі гэтыя змардаваныя, шэрага аблічча пары. Аказваецца, фашысцкія прафесары праводзілі медыцынскія доследы, вывучаючы прыроду блізнят. Упырсквалі ім хваробатворныя бацылы, даследавалі, як адбіваецца хвароба на аднародных арганізмах».

З першых дзён вызвалення райком партыі, раённы і гарадскі Саветы дэпутатаў працоўных пачалі прымаць меры па аднаўленні разбуранай гаспадаркі. Іх памочнікам стала камсамольская арганізацыя Асіповіч. Яе члены актыўна ўдзельнічалі ў правядзенні ўліку насельніцтва, расчыстцы горада ад руін, зняцця з агароджаў і сцен фашысцкіх загадаў, распараджэнняў і надпісаў. Дзяўчаты прывялі ў парадак будынак дзіцячага дома, які акупанты ператварылі ў стайню, адшукалі для сірот адзенне, посуд, мэблю. Камсамольцы сабралі мастацкую літаратуру для гарадской бібліятэкі, працавалі на аднаўленні школ і дзіцячых устаноў.

Ужо 20 ліпеня былі адкрыты гарадскі і чыгуначны дзіцячыя сады і яслі. У той жа дзень у клубе чыгуначнікаў «Чырвоны Кастрычнік» райком камсамола правёў урачысты вечар сустрэчы моладзі з воінамі Чырвонай арміі і партызанамі, які скончыўся канцэртам мастацкай самадзейнасці. А праз дзесяць дзён быў паказаны першы пасля вызвалення горада і раёна кінафільм «Чакай мяне».

Па стане на 1.9.1944 г. з прамысловых прадпрыемстваў прыступілі да работы па сушцы і штабялёўцы здабытага торфу 2 торфазаводы. Работа шклозавода «Кастрычнік» стрымлівалася з-за адсутнасці сыравіны, паліва і транспарту. Аднавіў працу райпрамкамбінат. У Асіповічах, мястэчку Градзянка і пасёлку Ялізава арганізаваны шавецка-кравецкія арцелі на давальніцкай сыравіне. У горадзе дзейнічала адна хлебапякарня, прыступіла да работы мэблевая арцель «Святло».

Да гэтага часу былі адноўлены 5 калгасаў, падабраны і накіраваны ў іх старшыні, брыгадзіры і рахункаводы. У гаспадарках мелася 850 плугоў, 910 ба-

Так выглядалі будынкі напалову спаленага горада

рон, 12 машын коннай цягі, 18 памяшканняў для жывёлы, 13 складскіх калгасных пабудоў, 1150 коней.

Уборка ўраджаю характарызавалася наступнымі паказчыкамі: з агульных пасеваў азімых і яравых культур 6877 га было зжата 5981 га, абмалочана — 819.

Працавалі 2 МТС і машынна-трактарныя майстэрні (МТМ). Усяго ў іх па раёне налічвалася 9 трактароў розных марак, 16 трактарных плугоў, 10 малатарань, 2 камбайны.

З медыцынскіх установ у Асіповічах у памяшканні былых дзіцячых ясляў працавала бальніца, у памяшканні дзіцячай кансультацыі — амбулаторыя. Адноўлены бальніцы ў пасёлку Ясень на 25 ложкаў, мястэчку Свіслач на 50 ложкаў, адкрыты яслі на 50 дзяцей і дзіцячы дом у мястэчку Свіслач на 100 дзяцей.

З устаноў народнай адукацыі былі гатовы прыняць навучэнцаў 8 сярэдніх, 7 няпоўных сярэдніх, 40 пачатковых школ. У іх налічвалася 10 636 вучняў і 248 настаўнікаў.

Пачала дзейнічаць раённая кантора сувязі з камутатарам на 30 нумароў. Была наладжана сувязь паміж установамі горада і вобласці. Вёў перадачы радыёвузел магутнасцю ў 60 кропак.

З устаноў культуры ў Асіповічах працаваў клуб чыгуначнікаў, у раёне — 2 хаты-чытальні.

Да гэтага часу ў раёне налічвалася 13 сельскіх Саветаў, гарсавет і пасялковы Савет. Колькасць насельніцтва ў горадзе на 1.9.1944 г. складала 10 820 чалавек, у сельскай мясцовасці — 26 148 чалавек.

Аднаўленне гаспадаркі і культуры раёна адбывалася ў цяжкіх умовах. Нягледзячы на значную дапамогу Беларусі саюзных рэспублік, востра адчуваўся недахоп будаўнічых матэрыялаў, транспартных сродкаў, кваліфікаваных рабочых. Насельніцтва мела вялікую патрэбу ў прадуктах харчавання і прамысловых таварах. І ўсё ж, дзякуючы самаадданай працы асіпаўчан, работы вяліся паспяхова.

Перш за ўсе партыйныя і савецкія органы накіравалі намаганні працоўных на аднаўленне транспарту, прамысловай і сельскагаспадарчай вытворчасці. Каб арганізаваць перакідку войскаў і бесперабойнае забеспячэнне фронту, асіповіцкія чыгуначнікі мабілізавалі ўсе наяўныя сродкі на хутчэйшае аднаўленне вузла. Усімі работамі кіравала аператыўная група начальніка Асіповіцкага аддзялення дарогі І.М.Кургуза. За 5 дзён была нанава ўведзена ў строй станцыйная гаспадарка. Пачалося будаўніцтва моста цераз раку Сіняя. За паспяховае правядзенне аднаўленчых работ І.М.Кургуз быў узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны».

Сярод чыгуначнікаў разгарнулася спаборніцтва за датэрміновае выкананне планаў аднаўленчых работ і перавозак. Да канца 1944 г. на станцыі Асіповічы працавала 8 камсамольскіх ударных брыгад. У лакаматыўным дэпо былі выдзелены саставы «Камсамольскі паравоз» і «Партызанка», брыгады якіх вялі працоўнае саперніцтва і былі лідэрамі спаборніцтва. Брыгаду «Камсамольскага паравоза» ўзначальваў Аркадзь Сакалоў, якому ў 1945 г. было прысвоена званне лепшага машыніста Беларускай чыгункі.

Гэтак жа самаадданa працавалі асіпаўчане і на адраджэнні прамысловых прадпрыемстваў. Пераадольваючы цяжкасці, звязаныя з недахопам машын, абсталявання і цяглавай сілы, калектыў леспрамгаса павялічваў аб'ёмы лесанарыхтовак. На прамкамбінаце быў запушчаны млын. Да канца года аднавілі работу маслазавод, арцелі прамкааперацыі — смалакурня «Чырвоны хімік», швейна-кравецкія «Сацпраца» і «Прагрэс», харчовая «Перадавік». Адкрыліся магазіны Асіповіцкага філіяла Бабруйскага міжрайгандлю, райспажыўсаюза, аддзела рабочага забеспячэння чыгункі.

Паступова аднаўляўся жыллёвы фонд. Кожнаму домаўладальніку на будаўніцтва дома выдаваліся грашовыя пазыкі ў памеры 10 тыс. рублёў і 25 м³ лесу. У дапамогу індывідуальным забудоўшчыкам леспрамгас арганізаваў выраб дошчачкі і тынкоўнай драніцы. Да канца 1944 г. у Асіповічах было пабудавана 119 жылых дамоў.

Жыццё горада і раёна шырока асвятляла раённая газета, якая з 1.1.1945 г. стала называцца «Калгасная праца». Яна расказвала аб спаборніцтве работнікаў прадпрыемстваў і калгасаў, натхняла іх на хутчэйшае аднаўленне прамысловасці і сельскай гаспадаркі, культурна-асветных устаноў, інфармавала насельніцтва аб поспехах Чырвонай арміі, якая ўсе далей адганяла гітлераўскіх захопнікаў ад роднай зямлі.

9 мая 1945 г. сусветна-гістарычнай перамогай савецкага народа і яго ўзброеных сіл над фашысцкай Германіяй скончылася Вялікая Айчынная вайна. Краіна атрымала магчымасць накіраваць усе сілы і матэрыяльныя рэсурсы на адраджэнне і далейшае развіццё народнай гаспадаркі.

У гады 1-й пасляваеннай пяцігодкі (1946—1950) у Асіповічах былі поўнасцю адноўлены прамкамбінат, майстэрні арцелей прамкааперацыі «Сацпраца», «Прагрэс» і «Перадавік», смалакурны завод арцелі «Чырвоны хімік». У 1947 г. быў створаны гархарчкамбінат, які арганізаваў вытворчасць павідла, безалкагольных напіткаў.

Адначасова з выпускам адзення, абутку, харчовых прадуктаў наладжвалася бытавое абслугоўванне асіпаўчан. Адкрыліся цырульня і фатаграфія.

Да 1951 г. усе прадпрыемствы дасягнулі даваеннага ўзроўню па выпуску валавой прадукцыі.

Інтэнсіўна вялося дзяржаўнае і індывідуальнае жыллёвае будаўніцтва. Да 1950 г. у Асіповічах было адноўлена і пабудавана 845 будынкаў, у тым ліку індывідуальнымі забудоўшчыкамі 758 дамоў плошчай 25,9 тыс. м².

У леспрамгасе з 1945 г. на нарыхтоўцы драўніны прымяняліся электрапілы, а на яе вывазцы — аўтамашыны.

У канцы 1947 г. рабочы парк паравозаў складаўся з 38 адзінак серыі «52», «Щ» і «Ов», двух вуглепад'ёмных кранаў на чыгуначным хаду, 14 адзінак станочнага абсталявання, кузнечнага молата з механічным абсталяваннем і цыркулярнай пілы.

Актыўна вяліся падрыхтоўка і навучанне кадраў. У 1947 г., напрыклад, былі падрыхтаваны 4 машыністы, 50 памочнікаў машыністаў, 80 качагараў, 16 чалавек атрымалі іншыя прафесіі. Да гэтага часу ў дэпо налічвалася 535 чалавек.

Паступова развівалася сетка грамадскага харчавання. У 1947 г. у горадзе адкрыліся 2 сталовыя — на вул. Сацыялістычнай і Камуністычнай.

У 1947 г. быў арганізаваны лесагандлёвы склад па продажы лесаматэрыялаў, зборных дамоў і абсталявання.

За газетным радком

Па старонках раённай газеты «Калгасная праца»*

15 мая 1946 г.

ЦАГЕЛЬНЫ ЗАВОД ПАЧАЎ ПРАЦАВАЦЬ

Цагельны завод «Чырвоны ўдарнік» Асіповіцкага прамкамбіната распачаў выпуск прадукцыі. У першы пробны дзень было выпушчана 4000 цаглін. Рабочыя завода абавязаліся за сезон бягучага года даць будаўнічай прадукцыі 1 млн. цаглін. Змагаючыся за якасць і колькасць, яны імкнуцца да зніжэння браку.

***

Будаўнік Максім Вікторчык сваё дзённае заданне выконвае на 110 працэн-

*Захаваны тагачасны стыль і арфаграфія.

таў. Не адстаюць ад ліку перадавых 16-гадовыя А.Чарнецкі і В.Пракопчык.

Гэтыя людзі разумеюць, што пры хуткасным і якасным выпуску будаўнічага матэрыяла можна хутка аднавіць усё разрушанае гітлераўскімі бандытамі за перыяд акупацыі нашага раёна.

С.Баразна, Свіслацкі сельсавет.

23 мая 1946 г.

ВЫТВОРЧЫ ЎЗДЫМ ЧЫГУНАЧНІКАЎ

З высокім вытворчым уздымам аднаўляе пасля разрухі нямецка-фашысцкімі мярзотнікамі Беларускую чыгунку калектыў Асіповіцкага вагонарамонтнага пункта. Вынікам гэтага з'явілася шырока разгорнутае сацыялістычнае спаборніцтва паміж брыгадамі і асобнымі рабочымі.

Стары рабочы каваль-камуніст Іларыён Савенкоў са сваім малатабойцам Рыгорам Гулікам на працягу апошніх месяцаў сістэматычна перакрываюць нормы выпрацоўкі на кавальскіх работах. Вытворчасць іх працы кожны дзень дасягае 500—550 працэнтаў. Яны зараз займаюцца нарыхтоўкай запасных часцей і дэталей, неабходных для рамонта вагонаў. Гэтыя людзі працуюць, не лічачыся з часам, выкарыстоўваючы кожную рабочую хвіліну.

Вялікім аўтарытэтам сярод рабочых калектыву карыстаецца камсамольска-маладзёжная брыгада І.Снігіра, выканаўшая красавіцкі і майскі план па рамонту аўтатармазоў на 250 працэнтаў. Вельмі добра працуюць члены брыгады слесары-аўтаматчыкі: В.Старавойтаў, Е.Купчык, М.Рубінчык і В.Гацко. Яны штодзённа выконваюць сваю праграму ні менш як на 300—310 працэнтаў.

Выдатна працуюць слесары зборачнага цэха: А.Савіцкі, І.Налівайка. Сярэдняя іх выпрацоўка складае 250—260 працэнтаў. Уважлівай і самаадданай працай імі ўжо шмат адрамантавана вагонаў, [выканана] сярэдняга і капітальнага рамонтаў.

Камсамольцы-токары: Н.Гарбуз выконвае штодня па 3 і больш нормы, а В.Панкратовіч — 2,5 нормы. За выдатныя поспехі ў працы тав. Гарбуз выбран сакратаром пярвічнай камсамольскай арганізацыі.

Толькі напружанай і самаадданай працай можна аднавіць усе разрухі, прычыненыя ворагам, і выканаць задачы, якія пастаўлены перад нашым народам у Сталінскім пяцігадовым плане.

І.Жыгалкоўскі.

29 лістапада 1946 г.

НОВАЯ ЭЛЕКТРАСТАНЦЫЯ

На крутым беразе ракі Свіслач пачалося будаўніцтва буйнейшай у рэспубліцы Асіповіцкай гідраэлектрастанцыі, праду-гледжанай планам новай пяцігодкі. Будуецца лесапільны завод, рабочы пасёлак. Для абслугоўвання будаўніцтва ўведзена ў эксплуатацыю дызельная электрастанцыя. У бліжэйшы час разгорнуцца гідратэхнічныя работы.

Першая частка новай дызельнай электрастанцыі дасць ток Асіповічам і Бабруйску, а таксама навакольным вёскам і калгасам.

20 ліпеня 1947 г.

ЗЯМЛЯНАК БОЛЬШ НЕ ІСНУЕ

Да пачатку ўдарнага месячніка па адбудове дамоў для калгаснікаў, пражываючых у зямлянках, у Карытненскім сельсавеце жыло ў зямлянках 5 сямей.

У выніку правільнай арганізацыі працы, мабілізацыі ўсіх калгаснікаў на выкананне пастановы XIV Пленума ЦК КП(б)Б, у сельсавеце поўнасцю закончана будаўніцтва трох дамоў, два зрубы пастаўлены для сямей, якія жылі на падсяленні, і двум сем'ям перавозяцца гатовыя дамы з другіх вёсак. Такім чынам, у Карытнянскім сельсавеце зямлянак больш не існуе, гэтай агіднай спадчыннасці гітлераўскага панавання.

К.Палярны.

17 чэрвеня 1948 г.

Днямі ў г. Асіповічы арцель «Перадавік» закончыць поўнае абсталяванне цэха па выпрацоўцы газіраванай вады. Неабходнай пасудай і сыравінай цэх забяспечаны поўнасцю.

10 кастрычніка 1948 г.

ГРАДЗЯНКА РАДЫЁФІКАВАНА

У рабочым пасёлку Градзянка днямі абсталяван і дзейнічае радыёвузел, які разлічаны на 500 радыёкропак.

Ужо радыёфікаваны ўсе грамадскія будынкі прадпрыемстваў, устаноў, калгасаў і школы.

Радыёсетка з кожным днём пашыраецца. Радыёфіцыруюцца кватэры рабочых, служачых і дамы калгаснікаў.

4 ліпеня 1948 г.

ЛІЧБЫ І ФАКТЫ

За 4 пасляваенныя гады ў раёне адноўлена 98 калгасаў.

Пасяўная плошча адноўлена на 98,4 працэнта.

У калгасах створана 336 жывёлагадоўчых ферм, з іх буйной рагатай жывёлы 98, аўцаферм 82, свінаферм 75, птушкаферм 81, пчолапасек 31.

Пагалоўе буйной рагатай жывёлы павялічылася ў параўнанні з 1944 годам у калгасах у 12,9 раза і ў калгаснікаў — у 4,5 раза.

Адноўлена і працуюць 20 прамысловых прадпрыемстваў і арцеляў.

Пабудавана дамоў для калгаснікаў 1818 і для рабочых і служачых 244.

Адпушчана крэдыту калгасам 1527 тысяч, калгаснікам 5930 тысяч і рабочым і служачым 1 398 500 рублёў.

Адпушчана лесу бясплатна 69 344 кубаметра.

За 4 гады ўкладзена дзяржавай у аднаўленне гаспадаркі раёна па бюджэту 24 975 100 рублёў.

За пасляваенныя гады выдана дапамогі і пенсій 12 565 328 рублёў.

Дапамогі адзінокім і многасямейным мацерам выдана 3 565 328 рублёў.

Бюджэт раёна на 1948 год зацверджаны па выдатках у суме 11 171 800 рублёў.

Калгасы «Перадавік» і «Большэвік» Верайцоўскага сельсавета, «Шлях волі» Зборскага, «Большэвік» і імя Молатава Лапіцкага сельсавета аднавілі жывёлагадоўчыя фермы з пагалоўем, якое налічвалася да Айчыннай вайны.

Калгасы «Усход» Свіслацкага сельсавета, «Селькор» Зборскага, імя Варашылава Ясенскага сельсавета цяпер знімаюць ураджай вышэй, чым да Айчыннай вайны.

Адраджэнне краю

Развіццё горада і раёна запавольвалася адсутнасцю належнай энергетычнай базы. У адпаведнасці з заданнямі 5-га пяцігадовага плана развіцця народнай гаспадаркі БССР (1951—1955) у Асіповічах прадугледжвалася будаўніцтва гідраэлектрастанцыі на р. Свіслач, павелічэнне прамысловай вытворчасці на 70%. Задача была паспяхова выканана — восенню 1953 г. Асіповіцкая ГЭС дала ток. У горадзе была пабудавана падстанцыя, створаны сеткавы ўчастак. Гэта садзейнічала росту прамысловай вытворчасці, развіццю культуры і паляпшэнню бытавых умоў насельніцтва. На прамкамбінаце быў уведзены ў эксплуатацыю добра абсталяваны сталярны цэх, які выпускаў школьныя парты, мэблю, аконныя рамы, дзвярныя палотны і іншыя вырабы. У 1953 г. уступіў у строй хлебазавод, што дало магчымасць ліквідаваць цяжкасці ў забеспячэнні насельніцтва хлебам.

З 1950 г. пачалося аб'яднанне дробных калгасаў, кожны з якіх, як правіла, размяшчаўся ў адной вёсцы. Гэта садзейнічала канцэнтрацыі людскіх і матэрыяльных рэсурсаў, больш эфектыўнаму выкарыстанню зямлі, давала большыя магчымасці ў набыцці рознай сельскагаспадарчай тэхнікі.

Значных поспехаў у павышэнні хуткасці руху і вагі паяздоў, скарачэнні тэрмінаў рамонту рухомага саставу, павелічэнні часу міжрамонтных прабегаў дабіўся калектыў чыгуначнага вузла. Многія асіповіцкія чыгуначнікі былі ўдастоены высокіх урадавых узнагарод. Другім ордэнам Леніна і знакам «Ганаровы чыгуначнік» узнагароджаны машыніст Л.Ф.Байкачоў, ордэнам Леніна — машыніст А.К.Курчэўскі і брыгадзір комплекснай брыгады па рамонце паравозаў У.Е.Валько, ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга — электрамеханік дыстанцыі сувязі Р.А.Елісееў.

Вялося будаўніцтва школ, дзіцячых дашкольных, культурна-асветных і медыцынскіх устаноў. У 1951 г. уведзены кінатэатр «Радзіма» на 250 месцаў. Пазней было адноўлена памяшканне васьмігадовай школы і расшыраны гарадскі дзіцячы сад, пабудаваны новыя памяшканні для раённай бальніцы, колькасць ложкаў у якой павялічылася ў 2 разы. Адкрыўся процітуберкулёзны дыспансер.

Развівалася сетка грамадскага харча-

вання. У 5-й пяцігодцы былі адкрыты прывакзальны рэстаран і сталовая для чыгуначнікаў.

У гады 6-й пяцігодкі (1956—1960) на прадпрыемствах горада і раёна, на чыгуначным вузле разгарнулася спаборніцтва за павышэнне прадукцыйнасці працы, лепшае выкарыстанне наяўных вытворчых магутнасцей, перавыкананне планавых заданняў і павышэнне якасці выпускаемай прадукцыі.

У леспрамгасе пачалі выкарыстоўвацца трактары, бензапілы «Дружба». Да 1956 г. работы па валцы і раскрыжоўцы лесу былі поўнасцю механізаваны. На вывазцы сталі працаваць магутныя лесавозы. Лесагандлёвы склад пабудаваў цэх шырспажыву.

У 1956 г. быў расшыраны хлебазавод, а харчовая арцель «Перадавік» аб'яднана з гархарчкамбінатам.

Узрасла колькасць прадпрыемстваў гандлю і грамадскага харчавання, адкрыліся добраўпарадкаваны гаспадарчы магазін, сталовая на калгасным рынку і прамтаварны магазін на вул. Інтэрнацыянальнай.

У гэтым жа годзе закончана будаўніцтва новага будынка чыгуначнага вакзала, што дазволіла палепшыць абслугоўванне транзітных і мясцовых пасажыраў. Уступіла ў строй вузлавая бальніца. Пачаў працаваць гарадскі Дом піянераў.

На працягу 1957 г. на вул. Сумчанкі быў узведзены будынак раённага камітэта партыі. У паўночнай частцы горада жыхары пасадзілі парк. Паўсюдна вяліся работы па добраўпарадкаванні.

У 1958 г. скончылася будаўніцтва шэрагу жылых і грамадскіх памяшканняў.

У 1959 — 1965 гг. на чыгуначным вузле была абсталявана паўаўтаматычная блакіроўка са святлафорамі і гучнагаварыцельная радыёсувязь. Цераз пуці ўзведзены пераходны мост, што аблегчыла маняўровую работу, скараціла час фарміравання грузавых цягнікоў. Аб'ём перавозак вырас на 35%. Сярэдняя вага грузавога поезда павялічылася на 6,3%, а прадукцыйнасць працы — на 24,1%. Ініцыятарамі ваджэння цяжкавагавых саставаў выступілі машыністы Э.М.Рудкоўскі і Г.А.Аўцюшэнка.

Поспехі асіповіцкіх чыгуначнікаў былі адзначаны ўрадавымі ўзнагародамі. Ордэнаў і медалёў удастоіліся начальнік паравознага дэпо Б.К.Васараўдзе, машыністы Г.С.Маёраў, І.Ф.Раманоўскі, памочнік машыніста І.В.Макаранка, слесар па рамонце паравозаў А.А.Абцэшка, дзяжурны па станцыі В.Н.Бандарэнка, майстар водазабеспячэння В.А.Лёлін, галоўны кандуктар В.М.Быліна.

Прадпрыемствы раёна ў 1965 г. значна павялічылі аб'ёмы выпуску прадукцыі.

Леспрамгас адным з першых у Беларусі ўкараніў буйнапакетную пагрузку хлыстоў на аўтамашыны метадам накатвання. Прамкамбінат адкрыў у горадзе новы цэх канцылярскіх і школьных прылад. Быў расшыраны маслазавод.

Прамысловасць горада папоўнілася ў 1963 г. цэхам тэхналагічнай аснасткі Мінскага аўтазавода, прызначаным для вырабу вузлоў і нестандартнага абсталявання. Паралельна на ім ішла падрыхтоўка да вытворчасці тавараў народнага ўжытку, і хутка быў пачаты выпуск металічных цацак. У 1965 г. асвоены выраб кабін са шклапластыку.

У гэтым жа годзе на базе хлебапрыёмнага пункта пачалося ўзвядзенне буйнога млынкамбіната.

З развіццём будаўнічых работ, павелічэннем вытворчасці прамысловай прадукцыі і ростам насельніцтва Асіповіч і раёна ўзраслі патрэбы ў аўтамабільных перавозках. У 1963 г. была створана аўтабаза № 19.

Палепшылася бытавое абслугоўванне жыхароў горада і раёна ў сувязі з арганізацыяй на аснове арцелей «Прагрэс» і «Сацпраца» камбіната бытавога абслугоўвання.

Павялічылася колькасць школ і дашкольных устаноў. У 1960 г. пабудавана сярэдняя школа № 3 на 640 вучняў, а ў 1963 г. — рэспубліканская школа-інтэрнат для дзяцей, якія перанеслі поліяміэліт. Адкрыты гарадскі № 2 і чыгуначны № 38 дзіцячыя сады. Пачала работу станцыя юных натуралістаў.

Узрасла колькасць урачоў і сярэдняга медыцынскага персаналу. Былі створаны дзіцячая кансультацыя, зубаўрачэбная амбулаторыя. У раённай бальніцы колькасць ложкаў павялічылася да 200. Пабудавана ў Асіповічах другая аптэка. У новы будынак пераехала санітарна-эпідэміялагічная станцыя.

Вялікая ўвага надавалася фізкультуры і спорту. У 1959 г. створана добраахвотнае сельскае спартыўнае таварыства «Ура-

джай», у 1960 г. — дзіцяча-юнацкая спартыўная школа.

Атрымала далейшае развіцце паштова-тэлеграфная сувязь: у 1959 г. зманціравана тэлефонная станцыя, пачаліся падрыхтоўчыя работы да ўзвядзення Асіповіцкай АТС.

За сямігодку (1959—1965) толькі ў райцэнтры было пабудавана 549 жылых дамоў. Узведзены новы будынак райвыканкома, гасцініца. У 1959 г. пачалася пракладка водаправода. Да канца сямігодкі гараджане атрымалі першыя 210 газавых установак. Было забрукавана і заасфальтавана 12 вуліц і 13 км тратуараў.

Адноўлены горад пашыраў свае межы, і вёска Асіповічы, якая дала калісьці назву чыгуначнай станцыі і вырасшаму каля яе пасёлку, злілася з раённым цэнтрам. Колькасць жыхароў у ім перавысіла даваенны ўзровень. Узрасла яго роля ў эканоміцы вобласці. 7 сакавіка 1963 г. Асіповічы былі аднесены да гарадоў абласнога падпарадкавання.

Гады 8-й пяцігодкі (1966—1970) сталі для Асіповіцкага раёна пачаткам новага этапу развіцця.

З 1966 г. у калгасах уводзіцца гарантаваная аплата працы. Для паспяховага развіцця вытворчасці і задавальнення патрэб калгаснікаў ствараюцца адпаведныя фонды. Грамадская гаспадарка калгасаў пачынае развівацца на навуковатэхнічнай аснове. Калгасы маюць свае машынна-трактарныя і аўтамабільныя паркі, электрагаспадарку, рамонтныя майстэрні. Праца калгаснікаў становіцца разнавіднасцю індустрыяльнай працы. Павялічваецца колькасць кваліфікаваных работнікаў і спецыялістаў. Дзяржава дапамагае калгасам набываць тэхніку, рамантаваць яе, забяспечвае электраэнергіяй, пастаўляе мінеральныя ўгнаенні.

Усе гэта прыносіць станоўчыя вынікі — развіваецца жывёлагадоўля, расце ўраджайнасць, паляпшаецца дабрабыт працаўнікоў вёскі. Так, за 1967—1970 гг. даход калгаса «Усход» вырас у 2 разы. Высокі ўзровень сельскагаспадарчай вытворчасці мае калгас «Чырвоны ўдарнік», некаторыя іншыя гаспадаркі раёна.

У сувязі з прыняццем рашэння аб прамысловым будаўніцтве пераважна ў сярэдніх і невялікіх гарадах краіны было вырашана размясціць у Асіповічах шэраг прадпрыемстваў саюзна-рэспубліканскага значэння. На развіццё гарадской гаспадаркі накіроўвалася сродкаў у 5 разоў больш, чым у папярэднія 5 гадоў. Інстытутам «Белдзяржпраект» быў распрацаваны і ў 1966 г. зацверджаны праект планіроўкі і забудовы горада да 1985 г.

У 1967 г. за дасягнутыя поспехі калектыў лакаматыўнага дэпо быў узнагароджаны Ганаровай граматай Міністэрства шляхоў зносін СССР, маслазавод — Ганаровай граматай Міністэрства малочнай прамысловасці СССР і ЦК прафсаюза работнікаў харчовай прамысловасці.

Важнай падзеяй у культурным жыцці райцэнтра стала завяршэнне будаўніцтва будынка раённага Дома культуры. Прыня-

Перадавікі жывёлагадоўлі, узнагароджаныя ордэнамі і медалямі за высокія паказчыкі ў працы. 1966 г.

ла першых навучэнцаў музычная школа сямігодка. Адкрылася станцыя юных тэхнікаў.

Самым буйным прадпрыемствам горада па аб'ёме выпускаемай прадукцыі стаў у 1970 г. млынкамбінат № 3, які ўступіў у строй у 1968 г. Яго калектыў датэрмінова асвоіў праектныя магутнасці. За высокія вытворчыя дасягненні дырэктар прадпрыемства Р.Н.Баразна быў узнагароджаны ордэнам Кастрычніцкай Рэвалюцыі.

За пяцігодку работнікі Асіповіцкага механазборачнага цэха Мінскага аўтазавода павялічылі выпуск прадукцыі ў 2 разы.

На чыгуначным вузле былі пераведзены на цеплавую цягу напрамкі на Мінск і Гомель. План перавозак чыгуначнікі выканалі датэрмінова — да 5 кастрычніка 1970 г.

Было шырока разгорнута будаўніцтва. Акрамя млынкамбіната ўзводзіліся кардонна-руберойдавы завод, завод жалезабетонных канструкцый, аўтарамонтныя майстэрні, прамысловая база БУ-89, аўтабаза. Уступілі ў строй сталярны цэх прамкамбіната, кансервавы цэх кансервава-харчовага камбіната. Гараджане атрымалі 12 343 м² жылой плошчы — 325 кватэр. Акрамя таго, штогод з дапамогай дзяржавы ўзводзілася 140—150 дамоў індывідуальнымі забудоўшчыкамі. Пабудаваны памяшканні гарвыканкома і аддзялення Дзяржбанка, процітуберкулёзнага дыспансера, дзіцячых садоў-ясляў. Пачала дзейнічаць АТС.

За высокія вытворчыя паказчыкі праца апаратчыцы маслазавода А.С.Шведавай была адзначана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, як і праца пекара-майстра хлебазавода Т.М.Шалай, чыгуначнікаў Я.Л.Гасцілы, Ф.В.Хаўрэнкі, А.А.Мірончыка, П.І.Карпікава. Ордэнам Леніна ўзнагароджаны начальнік дэпо Б.К.Васараўдзе, дарожны майстар Р.М.Толкач. Ордэны Працоўнага Чырвонага Сцяга атрымалі дарожны майстар А.П.Мардусевіч, старшы электрамеханік З.М.Старобінскі, майстар вагоннага дэпо Л.М.Чаропка, начальнік дыстанцыі пуці М.І.Гарадзіскі.

У гады 9-й пяцігодкі (1971—1975) у Асіповічах працягвалася хуткае развіццё прамысловасці. Прадугледжвалася павялічыць выпуск прадукцыі ў 2 разы. Намячалася расшырэнне жыллёвага і культурна-бытавога сектара. Агульны аб'ём капіталаўкладанняў у гарадскую гаспадарку павялічыўся ў параўнанні з папярэдняй пяцігодкай у 3 разы.

У 1972 г., калі адзначаўся 100-гадовы юбілей роднага горада, рабочыя прамысловых прадпрыемстваў выканалі план 10 месяцаў на 106%. Калектыў аўтабазы № 19 ужо 15 лістапада выканаў план грузавых перавозак. Чыгуначнікі за 10 месяцаў перавезлі звыш задання 768 т грузаў, зэканоміўшы пры гэтым 1755 т паліва. Датэрмінова была завершана электрыфікацыя ўчастка чыгункі ад станцыі Талька да станцыі Асіповічы, і 3 лістапада — на 1,5 месяца раней намечанага тэрміну — сюды прыбыў з Мінска першы электрапоезд. Асабліва вызначыліся млынкамбінат, кардонна-руберойдавы завод, які даў першую прадукцыю, і чыгуначны вузел.

За выкананне заданняў пяцігодкі член бюро райкома КПБ, дэпутат гарадскога Савета, кавалер ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга машыніст Я.Л.Гасціла быў удастоены ордэна Леніна. Калона лакаматываў, якую ён узначальваў, за 3 гады перавезла звыш плана каля 1,5 мільёна т народнагаспадарчых грузаў і зэканоміла амаль 2 тыс. т паліва. За гэты час ён навучыў перадавым метадам работы 15 машыністаў і 17 памочнікаў машыністаў.

Працоўныя дасягненні машыніста І.Ф.Раманоўскага адзначаны ордэнам Кастрычніцкай Рэвалюцыі. Электразваршчык вагоннага дэпо М.П.Палякоў узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

У завяршальным годзе пяцігодкі калектыў кардонна-руберойдавага завода на 14 месяцаў раней тэрміну асвоіў праектныя магутнасці. Два гады завод утрымліваў пераходны Чырвоны сцяг ЦК КПСС, Савета Міністраў СССР, ВЦСПС і ЦК ВЛКСМ. Двум відам прадукцыі прадпрыемства ў 1975 г. быў прысвоены дзяржаўны Знак якасці. Праца 20 рабочых і інжынерна-тэхнічных работнікаў адзначана ўрадавымі ўзнагародамі. Сярод іх машыніст карданаробчай машыны Г.С.Голубеў, удастоены ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга. Ён завяршыў асабістую пяцігодку на 5 месяцаў раней тэрміну, унёс 7 рацыяналізатарскіх прапаноў з экана-

мічным эфектам 9 тыс. рублёў. За пастаяннае перавыкананне нормаў выпрацоўкі і выпуск прадукцыі высокай якасці ўзнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга машыніст карданаробчай машыны І.А.Клышка. Ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга адзначана праца слесара-рамонтніка А.А.Баешкі і маляра рамонтна-будаўнічага цэха Н.У.Аксіневіч.

У чэрвені завяршыў пяцігадовы план і камбінат хлебапрадуктаў (да 1975 млын-камбінат № 3). Калектыў брыгады, якой кіравала майстар млына В.Н.Бараноўская, выйшаў пераможцам ва Усесаюзным спаборніцтве за паспяховае выкананне 9-й пяцігодкі і быў узнагароджаны Ганаровым дыпломам Міністэрства нарыхтовак СССР і ЦК прафсаюза рабочых і служачых сельскай гаспадаркі і нарыхтовак. Майстар В.Н.Бараноўская і рацыяналізатар токар В.С.Доўнар удастоены ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга.

У цэлым за 9-ю пяцігодку аб'ём валавой прадукцыі прамысловасці горада і раёна павялічыўся больш чым у 2 разы. Значна ўзрасла прадукцыйнасць працы.

У мэтах паляпшэння ўліку і аблягчэння кіраўніцтва прамысловасцю ў 1971 г. створана падлікова-вылічальная станцыя, якая ў 1974 г. аб'яднана з ЦСУ і стала называцца раённай інфармацыйна-вылічальнай станцыяй.

На чыгуначным вузле ў гады 9-й пяцігодкі вялася работа па павелічэнні прапускной і правознай здольнасці, удасканаленні тэхналагічных працэсаў. Увесь грузавы рух пераведзены на цеплавозную цягу. Звыш плана перавезена 4,5 млн. т народнагаспадарчых грузаў, пры гэтым зэканомлена 6,6 т паліва. Прадукцыйнасць працы на рамонтных работах узрасла на 25%.

Маставы майстар А.Е.Гатоўчык быў узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. Калектыў яго брыгады ўтрымліваў ва ўзорным стане збудаванні і заданне пяці гадоў па ўсіх відах рамонту выконваў датэрмінова. Пры гэтым сам Гатоўчык распрацаваў і ўкараніў больш за 10 рацыяналізатарскіх прапаноў з эканамічным эфектам каля 18 тыс. рублёў.

У 2,6 раза ўзрос грузаабарот аўтабазы № 19. Паспяховай яе рабоце садзейнічала завяршэнне ў 1971 г. будаўніцтва новых вытворчых і адміністрацыйнага памяшканняў.

Значнае развіццё атрымаў гандаль. Рознічны тавараабарот вырас у 9-й пяцігодцы на 49,8%. Адчынілі дзверы 5 новых магазінаў, у тым ліку «Турыст», «1000 дробязей». З уводам у эксплуатацыю Дома быту палепшылася бытавое абслугоўванне насельніцтва.

Папоўніліся новым абсталяваннем медыцынскія ўстановы. Павялічылася ў 2 разы карысная плошча паліклінікі чыгуначнага вузла за кошт прыбудовы новага памяшкання.

Гараджане атрымалі 923 кватэры агульнай плошчай 34 314 м² — больш, чым за ўсе папярэднія пасляваенныя пяцігодкі разам узятыя. У новы будынак пераехала школа № 2, адкрыліся дзіцячыя сады-яслі кардонна-руберойдавага завода і чыгункі.

У сельскай гаспадарцы раёна за пяцігоддзе валавая вытворчасць зерня ўзрасла на 63,4%, мяса — на 37%, малака — на 19,7%, яек — у 2,1 раза.

У вытворчасці малака лепшых вынікаў дасягнулі калгасы «Камунар» (па 492 ц на 100 га сельскагаспадарчых угоддзяў) і імя Чарняхоўскага (454 ц). У гэтых гаспадарках атрыманы і самы высокі надой малака ад каровы — адпаведна па 2539 і 2536 кг. Даярка Г.А.Крэпская з саўгаса «Карытнае» надаіла ад каровы па 3940 кг малака.

10-я пяцігодка (1976—1980) для Асіповіцкага раёна стала перыядам далейшага росту. На развіццё гарадской гаспадаркі было накіравана больш за 33 млн. рублёў — у 1,5 раза больш, чым у 9-й пяцігодцы. Планам эканамічнага і сацыяльнага развіцця прадугледжвалася аб'ём вытворчасці да 1980 г. павялічыць у параўнанні з узроўнем 1975 г. на 34%. Пры гэтым асноўную частку прыросту прамысловай прадукцыі намячалася атрымаць за кошт паляпшэння якасці працы і росту яе прадукцыйнасці. Прадугледжвалася давесці ўдзельную вагу вырабаў з дзяржаўным Знакам якасці да 8—10%.

Работнікі прамысловых прадпрыемстваў горада выканалі заданне 1-га года пяцігодкі да 17 снежня і выпусцілі дадаткова прадукцыі больш чым на 2,5 млн. рублёў.

У строй дзеючых уступіў завод аўтамабільных агрэгатаў. Пачалося будаўніцтва новага памяшкання хлебазавода. Пасля рэканструкцыі ў 2 разы ўзрасла магутнасць камбікормавага цэха камбіната

хлебапрадуктаў. Пры гэтым палепшылася якасць прадукцыі, у 2 разы павялічыўся выпуск яе ў гранулах, што значна скараціла страты пры транспарціроўцы. За ўкараненне новай тэхнікі і рацыяналізатарскую работу слесар-электрык Баразна, токар Доўнар, майстар пагрузкі Краснічэнка і начальнік камбікормавага цэха Жыдовіч былі ўзнагароджаны бронзавымі медалямі ВДНГ СССР.

За высокія паказчыкі ў спаборніцтве пастановай Савета Міністраў БССР ад 21 мая 1976 г. кардонна-руберойдаваму заводу было прысвоена імя XXV з'езда КПСС. З 1 красавіка на прадпрыемстве пачала дзейнічаць комплексная сістэма кіравання якасцю прадукцыі. Па выніках работы за год калектыў завода зноў выйшаў пераможцам і ўтрымаў за сабой пераходны Чырвоны сцяг ЦК КПСС, Савета Міністраў СССР, ВЦСПС і ЦК ВЛКСМ. Па ініцыятыве Пастаяннай камісіі Савета Эканамічнай Узаемадапамогі па каардынацыі навукова-тэхнічных планаў тут, на адным з перадавых прадпрыемстваў галіны, адбылася аператыўная нарада спецыялістаў Балгарыі, Венгрыі, Румыніі, Чэхаславакіі і СССР па перспектывах развіцця вытворчасці рулонных і дахавых матэрыялаў.

Творча працавалі чыгуначнікі. Перавыканалі свае абавязацельствы калона імя XXV з'езда КПСС і створаная ў 1976 г. камсамольска-маладзёжная калона, якія перавезлі звыш плана 736 тыс. т народнагаспадарчых грузаў. Датэрмінова справіліся з заданнямі работнікі вагоннага дэпо і дыстанцыі пуці. А калектывы станцыі і дыстанцыі сігналізацыі і сувязі былі ўзнагароджаны Ганаровымі граматамі Упраўлення Беларускай чыгункі і прэзідыума Беларускага прафсаюза чыгуначнікаў.

Працоўныя поспехі 24 рабочых і служачых Асіповіч адзначаны ў 1976 г. ордэнамі і медалямі.

У 1977 г. выканком гарадскога Савета прыняў рашэнне аб устанаўленні звання «Ганаровы грамадзянін горада Асіповічы». Першым яго атрымаў Р.Ф.Люлькоў — былы камандзір 120-га стралковага палка 69-й стралковай дывізіі.

У гэтым жа годзе прадпрыемствамі горада і раёна было выпушчана звыш плана вырабаў на 250 тыс. рублёў, а ў цэлым за год — на 777 тыс. рублёў.

Кардонна-руберойдавы завод вырабляў 15% прадукцыі з дзяржаўным Знакам якасці. За высокія паказчыкі Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР узнагародзіў прадпрыемства Ганаровай граматай. Па выніках работы ў 1977 г. яго калектыў атрымаў пераходны Чырвоны сцяг ЦК КПСС, Савета Міністраў СССР, ВЦСПС і ЦК ВЛКСМ.

Завод стаў школай перадавога вопыту. Пры ім працавалі пастаянна дзеючыя курсы, на якіх спецыялісты роднасных прадпрыемстваў вывучалі практыку стварэння, укаранення і ўдасканалення комплекснай сістэмы кіравання якасцю прадукцыі. За яе ўкараненне кардонна-руберойдавы завод быў узнагароджаны дыпломам 1-й ступені ВДНГ СССР, а ўдзельнікі яе распрацоўкі — залатымі, сярэбранымі і бронзавымі медалямі. Для азнаямлення з вытворчасцю рулоннага руберойду сюды прыязджалі спецыялісты Дрэздэнскага завода мяккіх дахавых пакрыццяў і «Прамбудматэрыялы» ГДР.

Работнікі аўтабазы № 19 план грузавых перавозак выканалі на 114%, а пасажырскіх — на 120%.

У 1977 г. урадавых узнагарод удастоены 20 перадавых рабочых і інжынерна-тэхнічных работнікаў прадпрыемстваў горада. Сярод іх наладчык зварачнага і газарэзальнага абсталявання завода аўтаагрэгатаў ветэран вайны К.Р.Жу-

Лакаматыўнае дэпо ў Асіповічах.

раўлёў. Ён адзначаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

Высокіх вытворчых вынікаў дабіўся кавалер ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга машыніст А.А.Мірончык. Асабісты план перавозак ён выканаў на 121%, зэканоміў больш за 4 тыс. т дызельнага паліва. Узнагароджаны ордэнам Кастрычніцкай Рэвалюцыі.

У другім годзе 10-й пяцігодкі хлебаробы раёна атрымалі з гектара па 22 ц збожжавых і па 150 ц бульбы. Лепшых вынікаў па вытворчасці збожжа дабіліся земляробы калгасаў імя Чарняхоўскага, «Шлях Ільіча», «Чырвоны сцяг», імя Ульянава — атрымалі па 26—26,4 ц з гектара.

За год вытворчасць мяса ў разліку на 100 га сельгасугоддзяў павялічылася на 25%, малака — на 10%.

Гадавы план 1978 г. прамысловасць горада выканала на 103%. З высокімі вытворчымі паказчыкамі завяршылі год заводы аўтамабільных агрэгатаў, кардонна-руберойдавы, кансервавы, хлебазавод, камбінат хлебапрадуктаў, фабрыка канцтавараў (да 1978 — прамкамбінат). Даў першую прадукцыю камбінат малочных прадуктаў, які замяніў стары маслазавод. Перавыканалі гадавыя планавыя заданні таксама работнікі транспарту і сферы абслугоўвання. 20 перадавікоў вытворчасці былі ўдастоены ордэнаў і медалёў.

Ураджайнасць зерневых і зернебабовых склала 24,9 ц. У двух калгасах — «Камунар» і «Шлях Ільіча» — атрымана звыш 30 ц на круг. Валавы збор бульбы дасягнуў 46,2 тыс. т (ураджайнасць — 185 ц з гектара).

Паспяхова справіліся асіпаўчане з выкананнем народнагаспадарчага плана 1979 г. Поўнасцю быў здадзены ў эксплуатацыю камбінат малочных прадуктаў, завершана рэканструкцыя хлебазавода.

План завяршальнага года 10-й пяцігодкі прамысловасць горада выканала на 101%. Кардонна-руберойдавы завод першым у Асіповічах укараніў комплексную сістэму кіравання вытворчасцю, арганізацыі і аплаты працы па вопыту Волжскага аўтамабільнага завода. У выніку на 30% знізіліся страты рабочага часу, скарацілася цякучасць кадраў. Гэта дазволіла выпусціць дадаткова 1,5 млн. м^2 прадукцыі і атрымаць эканамічны эфект у суме 175 тыс. рублёў.

Да 15 снежня выканала гадавое заданне па аб'ёме перавозак і рамонце лакаматыўнае дэпо.

У цэлым за гады 10-й пяцігодкі аб'ём прамысловай прадукцыі павялічыўся на 53,9%. 75% прыросту атрымана за кошт павышэння прадукцыйнасці працы. На ўсіх прадпрыемствах укаранёна комплексная сістэма кіравання якасцю прадукцыі. Выпуск вырабаў з дзяржаўным Знакам якасці склаў у 1980 г. 13%.

Кардонна-руберойдавы завод дасягнуў запланаванага на канец пяцігодкі аб'ёму вытворчасці 21 лістапада 1980 г. Тэхнічнае пераўзбраенне, механізацыя і аўтаматызацыя вытворчых працэсаў, асваенне новай тэхналогіі, арганізацыйна-гаспадарчыя меры дазволілі вызваліць умоўна 356 чалавек, атрымаць увесь прырост прамысловай прадукцыі за кошт росту прадукцыйнасці працы і павысіць якасць прадукцыі. У 1980 г. 50% яе было выпушчана з дзяржаўным Знакам якасці.

Па выніках спаборніцтва калектыў прадпрыемства ўзнагароджаны пераходным Чырвоным сцягам ЦК КПСС, Савета Міністраў СССР, ВЦСПС і ЦК ВЛКСМ, а таксама памятным знакам ЦК КПСС, Савета Міністраў СССР, ВЦСПС і ЦК ВЛКСМ «За высокую эфектыўнасць і якасць работы ў 10-й пяцігодцы» з занясеннем на ўсесаюзную Дошку гонару на ВДНГ СССР. Дзесяць рабочых і служачых удастоены ордэнаў і медалёў.

Датэрмінова выканалі пяцігадовыя планы завод аўтаагрэгатаў, камбінат хлебапрадуктаў, фабрыка канцтавараў, хлебазавод. Сярод рабочых і інжынерна-тэхнічных работнікаў гэтых прадпрыемстваў, узнагароджаных ордэнамі і медалямі, дырэктар завода аўтаагрэгатаў Г.В.Гардзейчык, праца якога адзначана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

На чыгуначным вузле ў 10-й пяцігодцы ажыццяўлялася замена паравозаў цеплавозамі на манеўровай рабоце. Усе прыгарадныя пасажырскія зносіны сталі абслугоўваць дызель-паязды. Праведзена работа па далейшым укараненні і ўдасканаленні аўтаматыкі, тэлемеханікі і сувязі. Узмоцнена рамонтная база. У выніку былі перавыкананы планы перавозак і рамонту рухомага саставу.

За выкананне планавых заданняў 10-й пяцігодкі 16 лепшых работнікаў вузла

ўдастоены высокіх урадавых узнагарод. Кавалеру ордэнаў Працоўнага Чырвонага Сцяга і Кастрычніцкай Рэвалюцыі, пераможцу спаборніцтва 1976—1980 гг. дарожнаму майстру акалодка А.А.Прановічу Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 2 красавіка 1981 г. прысвоена званне Героя Сацыялістычнай Працы.

У сферы абслугоўвання насельніцтва аб'ём бытавых паслуг узрос на 38%. Адкрыта 7 новых магазінаў, 3 сталовыя.

За гады 10-й пяцігодкі горад упрыгожылі новыя адміністрацыйныя і грамадскія будынкі аддзялення Будбанка, аўташколы ДТСААФ, вузла сувязі і іншыя. Жыллёвыя ўмовы палепшыла больш за 500 сем'яў гараджан.

Праведзена добраўпарадкаванне гарадской тэрыторыі. Заасфальтавана 42 тыс. м² вуліц і плошчаў, пракладзена 4,6 тыс. м² тратуараў, павялічана працягласць водаправоднай і каналізацыйнай сеткі, вулічнага асвятлення, расшыраны зялёныя насаджэнні.

Змянілася спецыялізацыя горада. Калі раней ён быў вядомы толькі як транспартны вузел, то цяпер стаў і адным з найбольш значных прамысловых цэнтраў вобласці.

З 1975 г. у горадзе размяшчаецца доследная станцыя Беларускага НДІ лясной гаспадаркі (з 1992 — Інстытут лесу Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі), у 1979 г. для яе пабудаваны спецыяльны комплекс памяшканняў. З 1978 г. пачаў працаваць міжшкольны вучэбна-вытворчы камбінат. У студзені 1978 г. створана дзіцячая турыстычная база.

За мінулую пяцігодку сельская гаспадарка раёна атрымала 25,6 млн. рублёў капітальных укладанняў. Праведзена работа па павышэнні культуры земляробства, павялічыўся аб'ём унясення арганічных і мінеральных угнаенняў. Энергаўзброенасць працы ўзрасла ў 1,2 раза.

Усе гэта станоўча адбілася на павелічэнні аб'ёмаў вытворчасці сельскагаспадарчай прадукцыі. За гады 10-й пяцігодкі ў параўнанні з 9-й вытворчасць збожжа павялічылася на 14%, бульбы — на 6, мяса — на 4,5, малака — на 3, яек — на 48,2%. Сярэднегадавы аб'ём валавой прадукцыі ў калгасах і саўгасах раёна павялічыўся на 3,9 млн. рублёў.

У 1981 г. план па вытворчасці і рэалізацыі прамысловай прадукцыі быў выкананы да 29 снежня. Звыш плана выпушчана прадукцыі на 630 тыс., рэалізавана на 684 тыс. рублёў.

На прадпрыемствах горада і раёна ўстаноўлена 32 адзінкі высокапрадукцыйных станкоў і абсталявання, асвоена 5 новых паўаўтаматычных і паточна-механізаваных ліній, 6 прагрэсіўных тэхналагічных працэсаў, укаранёна 260 рацыяналізатарскіх прапаноў з агульным эканамічным эфектам больш за 300 тыс. рублёў. Гэта дазволіла аблегчыць працу многіх соцень рабочых, павысіць яе прадукцыйнасць супраць плана на 1,4%.

Хлебаробы калгаса «Чырвоны сцяг» атрымалі з кожнага гектара па 30,7 ц збожжавых і зернебабовых. У калгасе імя Ульянава атрыманы рэкордны ўраджай кукурузы — па 510 ц зялёнай масы з гектара. У калгасе «Камунар» на кожныя 100 га сельгасугоддзяў атрымана па 513 ц малака, у сярэднім ад каровы надоена па 1938 кг малака.

У цэлым за 11-ю пяцігодку (1981—1985) прырост прамысловай вытворчасці склаў 14,9%. Гадавое заданне па вытворчасці таварнай прадукцыі за 1985 г. выканана на 103,2%. Аб'ём вытворчасці ў параўнанні з 1984 г. вырас на 4,9%, прадукцыйнасць працы — на 7,2%. Перавыкананы заданні па звышпланавым выпуску важнейшых відаў вырабаў: руберойду і кардону, лесаматэрыялаў, шклопалатна, круп і гатунковай мукі, масла і сухога абястлушчанага малака і інш.

Ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі вялася работа па ўкараненні прагрэсіўных формаў арганізацыі і аплаты працы. Ахоп рабочых брыгаднай формай арганізацыі і аплаты працы ў прамысловасці склаў 74,9%. З пачатку пяцігодкі на прамысловых прадпрыемствах укаранёна 15 паточна-механізаваных ліній, 35 тэхналагічных працэсаў, устаноўлена 356 адзінак высокапрадукцыйнага абсталявання, комплексна механізавана 13 цэхаў і ўчасткаў, што дазволіла знізіць долю ручной працы на 4,6%.

Працягвалася дарожнае будаўніцтва. Даўжыня дарог з цвёрдым пакрыццём за гады пяцігодкі павялічылася на 135 кіламетраў.

Значная работа праведзена ў капітальным будаўніцтве. Забяспечана выкананне пяцігадовых планаў па асваенні капітальных укладанняў, уводу ў эксплуа-

тацыю жылля, школ і іншых аб'ектаў сацыяльнага прызначэння.

Справіліся з планамі і ўзятымі абавязацельствамі транспартныя арганізацыі. Працягвалася ўдасканаленне сферы абслугоўвання.

Па выніках спаборніцтва прадпрыемстваў прамысловасці, транспарту, сувязі, будаўніцтва, гандлю і бытавога абслугоўвання за 1985 г. пераможцамі прызнаны калектывы масларобнага камбіната, дыстанцыі сігналізацыі і сувязі, дарожнага рамонтна-будаўнічага ўпраўлення № 199, камбіната бытавога абслугоўвання.

Сельскія працаўнікі справіліся з выкананнем планаў пяці гадоў па продажы дзяржаве збожжа, бульбы, малака і яек. Умацавалася эканоміка гаспадарак. У цэлым па раёне атрымана 12,4 млн. рублёў прыбытку, рэнтабельнасць калгасна-саўгаснай вытворчасці склала 40%.

Гаспадаркі раёна ўкаранілі паточна-цыклавы метад выкарыстання тэхнікі, у 109 падраздзяленнях — брыгадную форму арганізацыі працы. У 11 калгасах і саўгасах для механізатараў абсталявалі гардэробныя, пакоі адпачынку, душавыя і лазні, у двух узводзіліся Дамы механізатараў, у калгасе «Чырвоны сцяг» — Дом жывёлаводаў. У калгасе «Бальшавік» для жывёлаводаў працавалі пральня самаабслугоўвання, комплексны прыёмны пункт, буфет, медпункт.

У 1986 г. — першым годзе 12-й пяцігодкі (1986—1990) — у прамысловасці заданне па вытворчасці таварнай прадукцыі выканана на 104%. Выпушчана звышпланавай прадукцыі на 5,5 млн. рублёў. Заданне па прадукцыйнасці працы выканана на 104,4%. Перавыкананы планы і абавязацельствы па перавозцы народнагаспадарчых грузаў, рознічнаму тавараабароту, рэалізацыі платных і бытавых паслуг.

З гектара сабрана па 22 ц збожжавых і зернебабовых, па 209 ц бульбы. На 100 га сельскагаспадарчых угоддзяў атрымана па 518 ц малака і 121 ц мяса.

Шэсць даярак надаілі ад кароў сваіх груп больш за 4000 кг малака на галаву — Н.С.Рэкіш і В.А.Атрашэўская (саўгас «Асіповіцкі»), В.С.Макарэвіч (калгас «Чырвоны сцяг»), Н.І.Трыбушэўская (калгас «Авангард»), Т.П.Жызнеўская (калгас «Чырвоны ўдарнік»), А.К.Кузьміч (саўгас «Каўгарскі»). Свінарка калгаса імя Леніна Б.А.Калеснікава забяспечыла на адкорме свіней сярэднясутачныя прыбаўкі ў вазе па 630 грамаў.

У 1987 г. на два месяцы раней тэрміну закрыў план па выпуску таварнай прадукцыі калектыў торфапрадпрыемства «Татарка». За перамогу ў спаборніцтве адзначаны Ганаровай граматай ЦК КПБ, Савета Міністраў БССР, Белсаўпрофа і ЦК ЛКСМБ камбінат хлебапрадуктаў. Выхадам на новыя рубяжы стаў гэты год для калектываў леспрамгаса, лясгаса, аўтапарка № 19, дыстанцыі сігналізацыі і сувязі, завода жалезабетонных канструкцый, ДРБУ-199.

Упершыню на асіповіцкіх землях быў атрыманы ўраджай збожжа звыш 35 ц з

Будынак Асіповіцкага райвыканкома.

гектара. Самыя высокія ўраджаі сабралі: збожжавых — калгас «Авангард» (46,7 ц); бульбы — калгас «Новы шлях» (343 ц); ільновалакна — «Новы шлях» (9,2 ц); кукурузы — «Авангард» (514 ц); каранеплодаў — калгас «Чырвоны ўдарнік» (588 ц).

Уся сельскагаспадарчая і 98% прамысловай прадукцыі ў 1988 г. атрымана ў гаспадарках і на прадпрыемствах, якія працавалі на поўным гаспадарчым разліку і самафінансаванні. Планавае заданне па вытворчасці таварнай прадукцыі выканана на 102,8%. Тэмп росту прадукцыйнасці працы да папярэдняга года склаў 107,8%. Прамысловымі прадпрыемствамі атрымана 2 млн. рублёў звышпланавых прыбыткаў. План перавозак народнагаспадарчых грузаў выкананы аўтамабільным транспартам на 118,1%, чыгуначным — на 106,7%.

Выкананне плана па агульным аб'ёме рознічнага тавараабароту склала 106,1%.

У сельскай гаспадарцы выкананы планы вытворчасці і продажу дзяржаве ўсіх відаў сельскагаспадарчай прадукцыі, за выключэннем агародніны і пладоў. Ураджайнасць сельгаскультур некалькі знізілася, а вытворчасць жывёлагадоўчай прадукцыі ўзрасла.

Увод у дзеянне асноўных фондаў за кошт дзяржаўных капітальных укладанняў склаў 54,8%. Дапушчаны зрыў уводу ў дзеянне жылля.

Складаныя працэсы, якія пачаліся ў савецкім грамадстве ў канцы 1980 — пачатку 1990-х гадоў (аслабленне сувязей паміж саюзнымі рэспублікамі СССР, развал фінансава-крэдытнай сістэмы, «старыя» падыходы да кіравання народнагаспадарчым комплексам і інш.), пачалі адбівацца на ўсіх галінах народнай гаспадаркі, культурна-бытавым і сацыяльным становішчы насельніцтва краіны. Не абышло гэта і Асіповіцкі раён.

Ужо ў 1993 г. выпуск прадукцыі на прадпрыемствах горада і раёна скараціўся ў параўнанні з папярэднім годам на 9,7%. Прамысловасць працавала нестабільна ў сувязі з недахопам сыравіны і матэрыялаў. Так, на былым прамысловым флагмане горада — кардонна-руберойдавым заводзе — выпуск прадукцыі знізіўся на 37,6%. Скарацілася вытворчасць тавараў народнага ўжытку.

Калі ў сельскай гаспадарцы ўраджайнасць яшчэ трымалася на добрым узроўні, то жывёлагадоўля стала даваць збой: пачала зніжацца вытворчасць прадукцыі, скарачацца пагалоўе.

Нестабільна працавала прамысловасць у 1994 г. Зніжэнне аб'ёмаў вытворчасці адбылося на 10 прадпрыемствах, што склала 60% ад агульнай іх колькасці. Пастаянныя змяненні цэн на сыравіну і паліўна-энергетычныя рэсурсы ў бок павелічэння адмоўна ўплывалі на нарошчванне аб'ёмаў вытворчасці.

Скарацілася колькасць прамысловавытворчага персаналу. За 1994 г. яна склала 6194 чалавекі, за 1993 г. — 6584.

Надзвычай складаным заставалася эканамічнае становішча горада і раёна і ў 1995 г. Працягвалася падзенне аб'ёмаў

Будынак Беларусбанка ў Асіповічах.

прамысловай і сельскагаспадарчай вытворчасці, сферы паслуг, росту запазычанасці па плацяжах, адчуваўся востры недахоп бюджэтных сродкаў. Яшчэ на 520 чалавек скарацілася сярэдняспісачная колькасць прамыслова-вытворчага персаналу.

Валавы надой малака знізіўся на 2316 т, а сярэдні надой ад каровы — на 185 кг. Працягвала скарачацца пагалоўе жывёлы і птушкі.

У параўнанні з 1994 г. увод жылых дамоў скараціўся на 72%.

На пяці прадпрыемствах з 17 працягваўся спад вытворчасці і ў 1996 г. Колькасць прамыслова-вытворчага персаналу скарацілася на 326 чалавек. Працягвала зніжацца вытворчасць сельскагаспадарчай прадукцыі, пагалоўе жывёлы.

Сярэднямесячная заработная плата рабочых і служачых у снежні перавысіла заработную плату калгаснікаў у 1,5 раза.

У 1999 г. насельніцтва раёна налічвала 59 100 чалавек, у тым ліку гарадское — 40 600, сельскае — 18 500.

Прамысловасць раёна прадстаўлена 16 асноўнымі прадпрыемствамі. Найбольш буйныя: завод аўтамабільных агрэгатаў (звыш 2000 рабочых), СП ААТ «Дах» (больш за 1500), ААТ «Шклозавод «Кастрычнік» (755), ААТ «Асіповіцкі малочны камбінат» (290), камбінат хлебапрадуктаў (410), АП «Асіповіцкі завод «Каммаш» (195).

За 1999 г. прамысловасцю раёна выпушчана прадукцыі ў дзеючых цэнах на 13 603,3 млрд. рублёў, тавараў народнага ўжытку — на 3729,5 млрд. рублёў.

У раёне 16 калгасаў, калектыўна-долевая гаспадарка «Ліпень», аграгандлёвае прадпрыемства «Пратасевічы», 22 фермерскія гаспадаркі, 20 садаводчых таварыстваў.

Ураджайнасць збожжавых і зернебабовых у 1999 г. склала 12,1 ц з гектара, бульбы — 107 ц. Надоена малака ад каровы па 2038 кг.

Чыгуначны вузел аб'ядноўвае 10 прадпрыемстваў і арганізацый. Гэта лакаматыўнае дэпо, вагоннае дэпо, станцыя Асіповічы, дыстанцыя пуці, дыстанцыя сігналізацыі і сувязі, прарабскі пункт будаўніча-мантажнага поезда № 761 і інш.

За 1999 г. аб'ём перавозак у лакаматыўным дэпо павялічыўся на 2,3%. Высокія паказчыкі вынікаў па бальнай ацэнцы пуці і ўтрыманні ўстройстваў маюць дыстанцыя пуці і дыстанцыя сігналізацыі і сувязі.

Аўтапарк № 19 абслугоўвае пасажыраў на 14 гарадскіх, 29 прыгарадных і 1 міжгародным маршрутах. За 1999 г. транспартам аўтапарка перавезена 6,4 млн. чалавек, 143 тыс. т грузаў.

Асноўная будаўнічая арганізацыя — БУ-89. За 1999 г. за кошт усіх крыніц фінансавання ўведзена ў эксплуатацыю 284 кватэры агульнай жылой плошчай 18,6 тыс. м^2, у тым ліку ў сельскай мясцовасці — 63 кватэры агульнай плошчай 4,5 тыс. м^2.

Гандлёвым абслугоўваннем насельніцтва займаюцца ААТ «Гандаль», раённае спажывецкае таварыства, прадпрыемства

Члены прэзідыума раённага савета ветэранаў. 2001 г.

па абслугоўванні чыгуначнікаў і пасажыраў на станцыі Асіповічы, камбінат грамадскага харчавання, кафэ станцыі Асіповічы.

У раёне 51 прадуктовы, 35 непрадуктовых, 87 змешаных магазінаў, 44 прадпрыемствы грамадскага харчавання ўсіх формаў уласнасці.

Рознічны тавараабарот за 1999 г. склаў 3963,1 млрд. рублёў. Прадпрыемствамі грамадскага харчавання рэалізавана прадукцыі на 422,9 млрд. рублёў.

Платных паслуг насельніцтву аказана на 455,7 млрд. рублёў.

Значнае развіцце ў раёне атрымала сфера малога прадпрымальніцтва. У 1999 г. існавала 68 суб'ектаў недзяржаўнай формы ўласнасці. Усяго па стане на пачатак 2000 г. у раёне дзейнічаюць звыш 60 прадпрыемстваў малога бізнесу, каля 300 індывідуальных прадпрымальнікаў.

Тэлефонная сетка прадстаўлена 5 гарадскімі і 21 сельскай АТС з рабочай ёмістасцю адпаведна 11 506 і 2889 нумароў. Шчыльнасць кватэрных тэлефонаў складае 27 на 100 чалавек ці 86 на 100 сем'яў у горадзе, 17 на 100 чалавек ці 50 на 100 сем'яў у вёсках.

У горадзе функцыянуюць філіялы акцыянерных ашчадных банкаў Беларусбанка, «Прыёрбанка», аддзяленні Белаграпрамбанка і Прамбудбанка.

На базе гарадскога вытворчага аб'яднання жыллёва-камунальнай гаспадаркі створаны 3 новыя прадпрыемствы: Камунальнае унітарнае жыллёвае рамонтна-эксплуатацыйнае прадпрыемства, унітарнае камунальнае вытворчае прадпрыемства «Водаканал» і унітарнае камунальнае вытворчае прадпрыемства «Райсервіс». Абслугоўваннем кацельняў і цепласетак у раёне займаецца раённае вытворчае аб'яднанне жыллёва-камунальнай гаспадаркі.

У 1999 г. прадпрыемствамі камунальнай гаспадаркі асвоена па капітальным рамонце каля 180 млрд. рублёў укладанняў, у тым ліку па добраўпарадкаванні — больш за 60 млрд. рублёў. Выканана асфальтавае і плітачнае пакрыццё 5,6 км вуліц горада, 5,7 км тратуараў.

Здадзены ў эксплуатацыю пуцепровод цераз чыгунку, які злучыў паўночную і паўднёвую часткі горада.

За год газіфікавана 600 кватэр, з іх 481 — прыродным газам.

У раёне пражываюць 13 420 дзяцей і падлеткаў, працуюць 35 школ, 32 дзіцячыя сады, у іх — 2558 дашкольнікаў (65%). Частка дзяцей шасцігадовага ўзросту (550 навучэнцаў) размешчаны ў дзіцячых садах. Ва ўстановах адукацыі працуюць 1754 настаўнікі і выхавальнікі, 750 чалавек абслуговага персаналу.

У 149 гуртках, клубах, секцыях Цэнтра творчасці дзяцей і моладзі па 51 профілю займаецца 2180 дзяцей.

З устаноў культуры ў раёне дзейнічаюць раённыя цэнтры культуры і народных рамёстваў, 19 сельскіх дамоў культуры, 13 сельскіх клубаў, рабочы клуб чыгуначнікаў «Чырвоны кастрычнік», клуб СП ААТ «Дах», гарнізонны Дом афіцэраў, 36 бібліятэк, 2 дзіцячыя школы мастацтваў, 6 дзіцячых музычных школ і 2 іх філіялы, 30 кінавідэаўстановак. Пры клубных установах дзейнічаюць 195 гурткоў і калектываў мастацкай самадзейнасці, 90 аматарскіх аб'яднанняў. 11 калектываў удастоены звання народнага.

У раёне дзейнічаюць 3 стадыёны, 32 спартыўныя залы, 110 спортпляцовак, 26 залаў для заняткаў гімнастыкай і аэробікай, 2 міні-басейны, 7 ціраў. Працуюць 10 спартклубаў, у якіх займаюцца 533 чалавекі. Два прафесійныя клубы — баскетбольная каманда РТІ-АЗАА і футбольная каманда «Свіслач — Дах» — удзельнічаюць у чэмпіянатах Рэспублікі Беларусь у вышэйшай і першай лігах адпаведна.

На ўліку ў аддзеле сацыяльнай абароны стаяць 16 300 атрымальнікаў пенсій і дапамог, з якіх 7100 жыве ў горадзе, 9200 — у вёсках.

Усяго ў раёне 824 удзельнікі Вялікай Айчыннай вайны, з іх 316 інвалідаў вайны, 176 сем'яў загінуўшых, 674 былыя вязні канцлагераў, 100 удзельнікаў працоўнага фронту, 67 рэпрэсіраваных, 570 адзінокіх грамадзян.

На тэрыторыі раёна зарэгістраваны рэлігійныя арганізацыі 3 канфесій — праваслаўнай, рымска-каталіцкай і пратэстанцкай.

У раёне зарэгістравана 14 грамадскіх аб'яднанняў, дзейнічаюць 3 палітычныя партыі.

За газетным радком

Па старонках раённай газеты «Калгасная праца» («Запаветы Леніна»)*

1 студзеня 1952 г.

НАСЕЛЬНІЦТВА НАБЫВАЕ КУЛЬТТАВАРЫ

Яркім сведчаннем няўхільнага павышэння матэрыяльнага ўзроўню працоўных нашага раёна з'яўляецца рост іх попыту на прамысловыя тавары.

Сельмаг Свіслацкага сельпо толькі за апошнюю нядзелю прадаў 4 радыёпрыемнікі, 2 швейныя машыны, 6 шафаў. Магазін Верайцоўскага сельпо за той жа дзень прадаў 2 матацыклы, 2 швейныя машыны, 1 патэфон, 2 радыёпрыемнікі і 2 шафы.

У чацвёртым квартале 1951 года спажывецкай кааперацыяй раёна рэалізавана сярод насельніцтва культтавараў у сем разоў больш, чым за той жа перыяд папярэдняга года.

В.Прыбыльскі, старшыня праўлення райспажыўсаюза.

ЛІЧБЫ І ФАКТЫ

Толькі за прайшоўшыя 3 гады пагалоўе жывёлы на калгасных фермах узрасло: буйной рагатай жывёлы на 208 працэнтаў, свіней — на 144 працэнты, авечак на 224, птушак на 499 і коней на 156 працэнтаў.

За гэты час пабудавана ўноў 226 жывёлагадоўчых і другіх грамадскіх будынкаў, у тым ліку 40 канюшань, 54 кароўнікі, 21 свінарнік, 5 аўчарнікаў, 7 птушнікаў і 99 іншых памяшканняў.

Нягледзячы на засуху, у 1951 годзе перадавыя калгасы раёна ўсе ж змаглі дабіцца нядрэнных паказчыкаў на ўздыме ўраджайнасці сельскагаспадарчых культур. У калгасе «Усход» з асобных участкаў атрыман ураджай азімага жыта 15 цэнтнераў, яравой пшаніцы 14 цэнтнераў, азімай пшаніцы 15, ільносемя 4,3 цэнтнеры, кармавых буракоў 175 цэнтнераў. У калгасе «Авангард» з асобных участкаў атрыман ураджай ячменю 12 цэнтнераў з гектара. У калгасе «Большэвік» вырашчана на кожным гектары 2,4 цэнтнеры насення цімафееўкі на плошчы 10 гектараў. У калгасе «Перадавік» з асобных участкаў атрымана 45 цэнтнераў з гектара карэнняў кок-сагызу, а па збору насення каўчуканоса план выканан на 900 працэнтаў. У калгасе «Звязда» вырашчана 120 цэнтнераў з гектара кораньплодаў на плошчы 8 гектараў.

21 лютага 1952 г.

ЗАКОНЧАНА АДНАЎЛЕННЕ БОЛЬНІЦЫ

Самым прыгажэйшым у даваенны час у Асіповічах быў будынак гарадской бальніцы. У першыя дні вайны фашысцкія варвары некалькі разоў бамбілі яе. Бальніца была разбурана і разграблена. Прайшлі гады вайны. Наступілі дні мірнай працы. Пачалося аднаўленне гарадской бальніцы.

Днямі раённае будаўнічае ўпраўленне (начальнік тав. Шураеў) скончыла аддзелачныя работы і памяшканне бальніцы на 150 ложкаў здадзена ў эксплуатацыю.

У адноўленай бальніцы маюцца хірургічнае, акушэрска-гінекалагічнае, тэрапеўтычнае аддзяленні. Добра абсталяваны аперацыйны блок, лабараторыя, фізкабінет, сталовая і пакой адпачынку.

22 урачы, якія працуюць у бальніцы, маюць вышэйшую адукацыю. Многія з іх у мінулым годзе прайшлі курсы па ўдасканальванню ведаў. Калектыў бальніцы ўзначальвае заслужаны ўрач БССР А.А.Ушакевіч.

Л.Паршын.

29 студзеня 1953 г.

НОВЫ БУДЫНАК ВАКЗАЛА

Здалёк бачны на чыгуначнай станцыі Асіповічы прыгожы будынак, афарбаваны ў светла-жоўты колер. Гэта — новы вакзал, днямі здадзены ў эксплуатацыю...

Пры ўваходзе кідаюцца ў вочы добра выкананыя архітэктурныя работы. Тут усё прадугледжана і накіравана на лепшае абслугоўванне пасажыраў. У вакзале — дзве залы для пасажыраў, білетныя касы, цырульня і г.д. На вакзале ўстаноўлены электрычныя гадзіннікі.

*Захаваны тагачасны стыль і арфаграфія.

1 студзеня 1955 г.

ГЭТА ДАСЯГНУТА Ў 1954 ГОДЗЕ

Хлебаробы раёна ў цеснай садружнасці з механізатарамі працавалі над уздымам цалінных і абложных зямель. Пасяўныя плошчы ў калгасах раёна павялічыліся амаль на 600 гектараў.

Вялікае капітальнае будаўніцтва разгарнулася на торфазаводзе «Татарка». Тут зданы ў эксплуатацыю два 8-кватэрныя жылыя дамы для рабочых, добраабсталяваная сталовая. Закончана ўзвядзенне будынка механічнай майстэрні.

Дала першы прамысловы ток Асіповіцкая ГЭС. Танную электраэнергію атрымалі торфазавод «Татарка», райцэнтр, калгасы.

Пагалоўе буйной рагатай жывёлы калгасаў узрасло ў параўнанні з мінулым годам на 3000 галоў, свіней і авечак больш чым на 2 тысячы галоў.

16 сакавіка 1956 г.

ПРЫМАЮЦЬ ТЭЛЕВІЗІЙНЫЯ ПЕРАДАЧЫ

Мясцком эксплуатацыйнай канторы (начальнік тав. Герцовіч) набыў тэлевізар для калектыўнага прагляду тэлевізійных перадач Мінскага тэлевізійнага цэнтра. У хуткім часе знайшліся ініцыятыўныя і вынаходлівыя аматары. Яны пад кіраўніцтвам інжынера-электрыка тав. Шапіра ўстанавілі 18-метровую антэну і зрабілі другія неабходныя ўстройствы. Неўзабаве тэлевізар быў уключан. На экране з'явіліся выразныя ізабражэнні. Гук таксама быў добрым.

Зараз у дні тэлевізійных перадач наладжваецца калектыўны іх прагляд.

Н.Харчанка.

26 кастрычніка 1956 г.

НОВЫ СЕЛЬСКІ МАГАЗІН

У вёсцы Ясень пабудаван і здан у эксплуатацыю новы сельскі магазін. У ім размясціліся шэсць аддзелаў і закусачная. На пабудову яго выдаткавана каля 118 тысяч рублёў. У першыя дні работы выручка магазіна складае па 2,5—3 тысячы рублёў штодзенна, што ў 5—6 разоў перавышае выручку ларка, які да гэтага часу абслугоўваў жыхароў вёскі.

Зараз у Ясеньскім сельпо ёсць два сельмагі. Абслугоўванне сельскага насельніцтва значна палепшылася.

1 студзеня 1959 г.

З КОЖНЫМ ГОДАМ

З кожным годам расце і багацее наша Радзіма, паляпшаецца жыццё народа, мацнее і квітнее наша рэспубліка. Разам з тым з году ў год паляпшаецца медыцын-

Загадчыца тэрапеўтычнага аддзялення Н.М.Расалоўская (у цэнтры) за работай.

скае абслугоўванне насельніцтва. Гэта можна лёгка прасачыць хоць бы па нашаму раёну.

Толькі за апошнія 5 год у раёне значна ўзрасла сетка медыцынскіх устаноў. Адкрыты стацыянары раённага тубдыспансера, Татаркаўская бальніца на 10 ложкаў, павялічаны Лапіцкая і Акцябрская бальніцы да 25 ложкаў, адкрыты 4 ФАПы, здраўпункт, дзіцячыя яслі, калгасны радзільны дом, дзіцячы туберкулёзны санаторый на 50 ложкаў, абсталявана і здадзена ў эксплуатацыю бальніца ў горадзе на 100 ложкаў.

Большш чым у два разы павялічыліся асігнаванні на ахову здароўя. Калі ў 1955 годзе яны склалі каля 3 мільёнаў рублёў, то ў 1958 годзе — 6188 тысяч рублёў.

Зараз раён забяспечан здавальняючай сеткай медыцынскіх устаноў. Чыгуначная і гарадская бальніцы добра абсталяваны і забяспечаны ўрачамі ўсіх асноўных спецыяльнасцей.

У 1959 годзе ўвойдуць у строй новыя Ясенская і Карытненская бальніцы, а таксама Градзянская амбулаторыя.

Выдатна працуюць нашы супрацоўнікі. Многія з іх гэтымі днямі ўзнагароджаны Ганаровай граматай абкома партыі і аблвыканкома. Сярод іх урачы Ніна Міхайлаўна Расалоўская, Фёдар Мартынавіч Прыднікаў, Ганна Іванаўна Русаковіч, Вера Ільінічна Гордзіна і многія другія.

А.Ушакевіч, заслужаны ўрач Беларускай ССР, галоўны ўрач раёна.

21 студзеня 1960 г.

ГАНАРОВАЯ ЗАДАЧА КАМСАМОЛЬЦАЎ

Камсамольская арганізацыя раёна налічвае ў сваіх радах 3400 членаў ВЛКСМ, з якіх 980 чалавек — сельскіх камсамольцаў. У жывёлагадоўлі працуе толькі 161 чалавек.

...З ліку жывёлаводаў-камсамольцаў ёсць нямала перадавікоў. Сярод іх даярка сельгасарцелі імя Валадарскага Аліна Клімовіч, даяркі з калгаса «Рассвет» Ганна Пігулеўская, Ніна Санько, Надзежда Чаропка, калгаса імя Сталіна Валянціна Бобрык і многія другія, якія давялі надоі ад кожнай каровы да 1900—2000 кілаграмаў.

М.Ерашоў, сакратар РК ЛКСМБ.

1 чэрвеня 1965 г.

БАЛОТЫ АДСТУПАЮЦЬ

Да вясны мінулага года побач з вёскай Мязовічы знаходзіліся дрыгвяныя, непраходныя балоты. Але вось на тыя месцы, дзе акрамя лазы нічога не расло, прыбылі механізатары.

Да восені меліяратары асушылі 300 гектараў тарфянікаў. Затым калгасныя механізатары зааралі гэтую плошчу і на ўчастку ў 45 гектараў пасеялі азімае жыта гатунку «партызанка». Зараз пасевы гэтай культуры растуць добра.

Вясной на асушаных тарфяніках пасеялі яравыя культуры — ячмень, авёс, 10 гектараў заняла бульба. Будзем тут вырошчваць і кармавую моркву.

Р.Сакалоў, саўгас «Каўгарскі».

7 лістапада 1965 г.

ГОРАД НОВАБУДОЎЛЯЎ

Прыкметна мяняецца аблічча нашага горада. З кожным днём ён становіцца больш аздобленым, больш прыгожым.

Ля скрыжавання вуліц імя Сумчанкі і Ленінскай заканчваецца закладка фундамента Дома культуры. Гэта будзе сапраўдны ачаг культурнага адпачынку з глядзельнай залай на 400 месц, з лекцыйнай залай на 100 месц, з бібліятэкай і чытальным пакоем, а таксама з памяшканнямі для гуртковай работы. Тут будзе абсталявана шырокаэкранная кінаўстаноўка.

Непадалёку ад Дома культуры сёлета будзе заснаваны 48-кватэрны жылы дом. У стадыі завяршэння знаходзяцца два шматкватэрныя дамы па вуліцы Інтэрнацыянальнай і імя Дзяржынскага.

Выдатны падарунак атрымаюць у наступным годзе гарадскія школьнікі — сярэднюю школу на 964 месцы, будаўніцтва якой таксама хутка заканчваецца. Значна расшырыцца вучэбная база СШ-2. Тут неўзабаве будзе здадзены ў эксплуатацыю новы корпус на 640 вучнёўскіх месц.

А самыя юныя грамадзяне атрымаюць дзіцячы камбінат, будаўніцтва якога плануецца ў першым годзе пяцігодкі.

Поўным ходам ідуць аддзелачныя работы ў новым будынку універмага на 25 рабочых месц.

Прыводзяцца ў парадак і вуліцы райцэнтра. Сёлета замошчана 2000 квад-

ратных метраў тратуараў. Замошчана і ў наступным годзе будзе пакрыта асфальтам вуліца імя Рымы Кунько. Такімі ж стануць вуліцы імя Дзмітрыева, Першамайская і Шасейная.

У недалёкім будучым наш горад стане буйным прамысловым цэнтрам. Акрамя таго, што тут узводзіцца млынкамбінат, рыхтуецца праектная дакументацыя на будаўніцтва іншых прадпрыемстваў.

Вось яна, песня будаўніцтва, песня кастрычніцкага пераўтварэння роднага краю.

І.Гусараў.

21 красавіка 1966 г.

УРУЧЭННЕ ОРДЭНАЎ І МЕДАЛЁЎ

Па даручэнні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР сакратар абкома партыі Ф.М.Іваноў уручыў ордэны і медалі групе перадавікоў жывёлагадоўлі нашага раёна, узнагароджаных за поспехі, дасягнутыя ў развіцці жывёлагадоўлі, павелічэнні вытворчасці і нарыхтовак мяса, малака, яек, воўны і іншай прадукцыі.

Ордэны Леніна ўручаны старшыні калгаса «Бальшавік» А.І.Лазараву і свінарцы саўгаса «Асіповіцкі» Ю.Ф.Стасевіч.

Ордэны Працоўнага Чырвонага Сцяга атрымалі старшыня калгаса імя Ульянава М.М.Каленік, свінарка калгаса «Бальшавік» І.М.Палазнік, заатэхнік калгаса «Бальшавік» У.І.Сімага, даярка калгаса «Авангард» Г.М.Солнышкіна.

Вялікай групе перадавікоў жывёлагадоўлі ўручаны ордэны «Знак пашаны» і медалі.

13 верасня 1966 г.

РАСЦЕ ТЭХНІЧНАЯ АСНАШЧАНАСЦЬ

З кожным годам папаўняецца аўтатрактарны парк калгасаў і саўгасаў раёна. Але сёлетні год асабліва прыкметны ў гэтых адносінах. Толькі адных камбайнаў калгасы і саўгасы атрымалі 21, 7 з іх — мадэрнізаванай канструкцыі «СКБ-4». Самыя найноўшыя трактары, выраблены мінскімі трактарабудаўнікамі, прыйшлі на палі сельгасарцелі «Шлях Ільіча». Добра зарэкамендавалі сябе і машыны харкаўскіх трактарабудаўнікоў. Пакуль што іх трактары «С-4», «Т-74» не маюць сабе роўных на палетках калгасаў імя Ульянава і імя Леніна. Магутныя «ЗІЛы-555» папоўнілі аўтамабільныя паркі сельгасарцелей «Авангард», «Шлях Ільіча», саўгасаў «Карытнае» і «Асіповіцкі». Самазвальныя машыны «ГАЗ-93» атрымалі нядаўна на гандлёвай базе «Сельгастэхнікі» сельгасарцелі «Новы шлях», «Авангард», «Чырвоны ўдарнік» і «Чырвоны сцяг».

Папаўняецца і парк раённага аб'яднання «Сельгастэхнікі». Атрыманы 2 трактары «Беларусь», дзве спецмашыны для перавозкі аміячнай вады, 2 бензавозы.

Усяго машын гэтых відаў з пачатку

Вуліца Сумчанкі ў Асіповічах.

года рэалізавана на суму больш 100 тысяч рублёў.

І.Кучагура, галоўны бухгалтар раённага аб'яднання «Сельгастэхнікі».

13 чэрвеня 1967 г.

СТВАРАЕЦЦА ЗАПАВЕДНІК

Хутка ў нашым раёне будзе свая «Белавежская пушча». На плошчы 90 тысяч гектараў ствараецца лесапаляўнічая гаспадарка. Ужо зараз разгорнуты вялікія падрыхтоўчыя работы на тэрыторыях Градзянскага, Вязскага, Лапіцкага, Каменіцкага і часткова Кастрычніцкага, Брыцалавіцкага, Цэльскага і Асіповіцкага лясніцтваў. На корм зімой ласям, дзікам, касулям і іншым звярам пасеяна 6 гектараў бульбы, 2 — аўса, 2 гектары лубіну.

Багацце гаспадаркі будзе немалое. Ужо зараз на тэрыторыі, дзе ствараецца запаведнік, налічваецца каля 200 ласёў і амаль такая ж колькасць дзікаў. Прадугледжваецца завесці ў нашы лясы 50 аленяў, а ў Лочынскае возера — андатру.

П.Краўчанка, дырэктар лясгаса.

12 верасня 1967 г.

УЗВОДЗЯЦЦА МАСТЫ

Два новых жалезабетонных масты праз рэкі Сіняя і Млынка ўзводзіць калектыў рабочых ДЭУ-720. Раней драўляныя масты часта ламаліся, іх затапляла паводкавымі водамі і г.д. Прыходзілася затрачваць шмат грошай на рамонт. Цяпер масты ўзняліся на 1,5 метра вышэй за драўляныя і рух тут не спыніцца ў самую паводкавую вясну. Па плану будаўніцтва мастоў павінна закончыцца ў чацвёртым квартале. Але будаўнікі, узначальваемыя майстрам Іванам Піліпавічам Касперам, рашылі здаць іх у 3-ім квартале.

І.Васільеў.

1 студзеня 1968 г.

У 1967 ГОДЗЕ Ў РАЁНЕ

Пачаўся рух цеплавозаў на Асіповіцкім участку дарогі. Першым перасеў з паравоза на цеплавоз машыніст Іван Шайкоўскі са сваім памочнікам Васілём Барсуковым. Яны правялі састаў вагой 4200 тон.

Па вуліцы Камуністычнай уступіў у строй магазін па продажу гародніны.

Завершана электрыфікацыя ўсіх населеных пунктаў раёна.

Закончан мантаж аўтаматычнай тэлефоннай станцыі ва ўсіх аддзяленнях сувязі раёна.

Кансервава-харчовы камбінат асвоіў новы від прадукцыі — штучны мёд.

На ўзвядзенне аб'ектаў аховы здароўя, адукацыі і культурна-бытавых было асігнавана 372,5 тысячы рублёў.

15 лютага 1968 г.

КЛОПАТЫ АБ ПРАЦАЎНІКАХ

У мінулым годзе і ў студзені 1968 года па пуцёўках прафсаюза ў санаторыях

Асіповіцкае вадасховішча.

краіны пабывала 90 працаўнікоў сельскай гаспадаркі раёна. У лепшых здраўніцах Крыма, Каўказа, рэспублікі адпачывалі і лячыліся П.Сімановіч з калгаса «Авангард», Р.Лапацін — з калгаса «Чырвоны сцяг», механізатары саўгаса «Асіповіцкі» С.Ерка і Туміловіч і другія.

Група жывёлаводаў калгасаў у колькасці 20 чалавек правяла свой адпачынак у турысцкай паездцы па гарадах краіны. 4 чалавекі пабывалі ў Балгарыі.

В.Прыбыльскі.

3 верасня 1968 г.

КРЫХУ СТАТЫСТЫКІ

У наступіўшым навучальным годзе ў раёне гасцінна расчыніліся дзверы 16 сярэдніх, 17 васьмігадовых і 53 пачатковых школ, чатырох школ-інтэрнатаў.

За парты селі каля 13 тысяч вучняў.

Звыш 900 настаўнікаў, большасць з якіх маюць вышэйшую або сярэднюю педагагічную адукацыю, працуюць у школах раёна.

Толькі сёлета ў наш раён прыбылі 29 маладых педагогаў з вышэйшай і сярэдняй адукацыяй.

10 снежня 1968 г.

15 мая 1969 г.

БУДНІ ЖАЛЕЗАБЕТОННАГА

На ўскраіне горада, побач з вагонным дэпо, разгарнулася будаўніцтва жалезабетоннага завода, якое вядзе Магілёўскае БУ-2.

Зроблена ўжо нямала. Падведзены пад'язныя пуці, пракладзены водаправод. Заканчваецца мантаж адміністрацыйнага корпуса. Узводзіцца бетонарастворны вузел і вядзецца закладка фундамента вытворчага корпуса.

Стараннай працай сярод калектыву будаўнікоў вызначаюцца муляры Андрэй Ціманоўскі і Дзмітрый Казак, цесляры Фёдар Санковіч і Міхаіл Паркалаў, рабочыя Браніслава Рыдзеўская, Валянціна Хорашава, Марыя Пекар і іншыя.

К.Каралькоў.

12 снежня 1970 г.

МЕДАЛІ ВДНГ — БРЫГАДЗІРАМ

За высокія паказчыкі ў сацыялістычным спаборніцтве па павелічэнні ўраджайнасці сельскагаспадарчых культур у 1969 годзе брыгадзір першай брыгады калгаса «Авангард» Сідар Іванавіч Жораў і брыгадзір другой брыгады калгаса «Чырвоны ўдарнік» Уладзімір Міхайлавіч Каток упраўленнем сельскай гаспадаркі райвыканкома прадстаўляліся на ВДНГ. Арганізацыйны камітэт выстаўкі прысудзіў ім малыя бронзавыя медалі.

С.Фёдараў.

28 снежня 1971 г.

АТРЫМАЛІ НОВЫЯ КАМБАЙНЫ

З кожным годам павялічваецца ўраджайнасць зерневых культур. Каб сабраць збожжа хутка і без страт, наяўнай у гаспадарках тэхнікі становіцца ўжо недастаткова. Вось нядаўна ў аб'яднанне «Сельгастэхнікі» прыбыло 18 новых камбайнаў «СК-4». Новыя камбайны ўжо атрымалі калгасы «Усход», імя Ульянава, «Шлях Ільіча», «Беларусь», «Чырвоны сцяг», саўгасы «Карытнае», «Каўгарскі», «Пратасевічы», «Асіповіцкі».

Л.Луцковіч, галоўны інжынер раённага аб'яднання «Сельгастэхнікі».

1 мая 1973 г.

ПЕРШЫ ПІРГАМІН

Апошнія перадмайскія дні на кардонна-руберойдавым заводзе былі напоўнены тым асаблівым радасным і трывожным хваляваннем, якое пануе заўсёды на

У хірургічным аддзяленні вузлавой бальніцы станцыі Асіповічы. Здымак 1960-х гадоў.

пускавых участках. У руберойдавым цэху, дзе адзін з шасці агрэгатаў рыхтаваўся да пуску, круглыя суткі было мнагалюдна. Начальнік цэха камуніст Анатоль Васільевіч Жданаў, яго намеснік Сабіра Каюмаўна Цяслёнак асабіста па некалькі разоў правяралі і адладжвалі вузлы агрэгата, звяралі з разлікамі, зноў і зноў апробвалі...

Нарэшце прынята рашэнне: «Можна пускаць!»

Шэрая лента кардону папаўзла праз ванны і сушыльныя агрэгаты ў свой першы шлях. У 2 гадзіны 40 мінут з 28 на 29 красавіка адна з лепшых намотчыц змены т. Раманенка Марыя Главінская зняла першы рулон пергаміну.

Радасныя воклічы «ура» суправаджалі гэту падзею. Першы пергамін (руберойд) атрыманы!

29 чэрвеня 1974 г.

БЕССМЯРОТНАСЦЬ ГЕРОЯ

26 чэрвеня на плошчы У.І.Леніна адбыўся мітынг, прысвечаны адкрыццю мемарыяльнай дошкі, якая ўвекавечвае памяць Героя Савецкага Саюза М.П.Каралёва.

Мітынг адкрыў старшыня гарвыканкома У.І.Кавалёў. Потым былы намеснік камандзіра Асіповіцкага партызанскага злучэння В.В.Глотаў расказаў аб баявой дзейнасці генерал-маёра Мікалая Піліпавіча Каралёва.

З успамінамі аб нашым праслаўленым земляку выступілі на мітынгу былы начальнік штаба партызанскага атрада № 211 І.І.Патапейка і былы камандзір камсамольскай роты гэтага атрада Р.І.Кавалёў.

Ад імя моладзі раёна сакратар-загадчык аддзела вучнёўскай моладзі і піянераў Л.С.Аляхновіч запэўніла старэйшых таварышаў у тым, што кожны камсамолец будзе свята ўшаноўваць памяць герояў рэвалюцыі і Вялікай Айчыннай вайны, працягваць лепшыя традыцыі сваіх бацькоў.

Гонар адкрыць мемарыяльную дошку быў прадастаўлены першаму сакратару райкома КПБ А.М.Сівакову і былому намесніку камандзіра Асіповіцкага партызанскага злучэння В.В.Глотаву. І вось пад гукі Гімна Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі адкрыліся залатыя літары, высечаныя на мармуры: «Вуліца носіць імя Мікалая Піліпавіча Каралёва, Героя Савецкага Саюза, камандзіра Асіповіцкага партызанскага злучэння ў гады Вялікай Айчыннай вайны 1941—1945 гг.».

Н.Крыўшына.

12 верасня 1974 г.

ЛАЎРЭАТЫ ВДНГ

З Масквы прыйшло паведамленне аб узнагароджанні медалямі і каштоўнымі падарункамі Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі СССР працаўнікоў нашага раёна. Залатым медалём узнагароджаны брыгадзір рыбаводнай брыгады калгаса «Авангард» Уладзімір Андрэевіч Петрашоў, бронзавымі медалямі — свінаркі калгаса «Чырвоны сцяг» Вера Раманаўна Лягуцкая і Галіна Іванаўна Калячка.

Шчыра віншуем удзельнікаў ВДНГ з высокай узнагародай.

13 верасня 1975 г.

ХУТКА ПОЙДУЦЬ ЦЕПЛАВОЗЫ

Згодна плану ўпраўлення Беларускай чыгункі, пачалася падрыхтоўка пуці на ўчастку Асіповічы — Магілёў да пуску цеплавозаў. Праводзіцца сярэдні рамонт з узмацненнем верхняй будовы пуці і падаўжэннем прамежкавых станцый. На некаторых адрэзках пуці драўляныя шпалы замяняюцца жалезабетоннымі. Пясчаны баласт замяняецца шчэбневым.

Работы вядуць тры пуцявыя машынныя станцыі.

Плануецца закончыць падрыхтоўку ўсяго ўчастка чыгункі Асіповічы — Магілёў да пераводу на цеплавозную цягу да канца 1975 года.

М.Бакіноўскі.

27 снежня 1975 г.

ПЕРШЫНЕЦ

Пазаўчора Дзяржаўная камісія падпісала акт аб прыёмцы ў эксплуатацыю доследна-прамысловага комплексу па прасаванню сфагнавага торфу на торфапрадпрыемстве «Татарка». Гэта — першае прадпрыемства такога роду ў рэспубліцы. Магутнасць яго — дзесяць тысяч тон прадукцыі ў год. Да яе прад'яўляюцца высокія патрабаванні: нізкі працэнт вільготнасці, зольнасці і многае іншае.

Прадпрыемства аснашчана навейшым абсталяваннем з высокай ступенню механізацыі і аўтаматызацыі. Прадукцыя фасуецца ў поліэтыленавыя мяхі вагой па 50 кілаграмаў. Прызначана яна, у асноўным, для экспарту.

У перыяд мантажу абсталявання і пусканаладачных работ (а яны ўсе рабіліся сіламі спецыялістаў торфапрадпрыемства) стараннем, кемлівасцю, уменнем вызначыліся былы начальнік транспартнага цэха Арнольд Сантоцкі, майстар Аляксандр Чаропка, электрык Нікіфар Задоля, прасаўшчык Леанід Клімянок і многія другія. У выніку незнаёмае абсталяванне, сама тэхналогія асвоены паспяхова. За час пусканаладачных работ выраблена 2600 тон прадукцыі, 2200 тон адпраўлена на экспарт.

Новы цэх пачаў працаваць на поўную магутнасць.

Т.Радзькоў.

4 снежня 1976 г.

УДАСТОЕНЫ ГАНАРОВЫХ ЗНАКАЎ

Месяцам ударнай працы стаў лістапад на хлебазаводзе. Калектыў яго за гэты час пры плане 780 тон выпусціў 817 тон хлебабулачных вырабаў. На 102 працэнты выкананы план рэалізацыі.

Нядаўна за старанную працу лепшым рабочым былі ўручаны ганаровыя знакі «Пераможца сацыялістычнага спаборніцтва 1976 года». Удастоены яго пекар В.К.Сучок, машыніст цестараздзелачнай машыны В.М.Бутта, тэхнолаг А.Г.Пупейка.

В.Каваленя, эканаміст хлебазавода.

29 лістапада 1977 г.

ЗВЫШПЛАНАВЫЯ ПЛІТЫ

З 9 лістапада ў лік трэцяга года пяцігодкі пачаў працаваць цэх торфаізаляцыйных пліт торфапрадпрыемства «Татарка».

Гадавое заданне — выпусціць 12 000 кубічных метраў прадукцыі — выканана датэрмінова. На сённяшні дзень выраблена 12 226 кубічных метраў торфаізапліт.

Значны ўклад у гэты поспех унеслі аператар Я.Ф.Давыдоўскі, прасаўшчык У.І.Булавацкі, сушыльшчыца Н.А.Жук.

Я.Букаўнёў.

18 мая 1978 г.

ЗНАК ГЛЫБОКАЙ ПАВАГІ

Упраўленне Беларускай чыгункі і Дарпрафсож для ўвекавечання памяці былога чыгуначніка Акіма Мацвеевіча Чумакова, у знак глыбокай павагі і ўдзячнасці за подзвіг, які ён здзейсніў у першыя гады мірнага стваральнага будаўніцтва Савецкай дзяржавы ва ўмовах жорсткай класавай барацьбы, прысвоілі аднаму з лакаматываў імя «Акім Чумакоў».

Здарылася гэта 27 жніўня 1922 года ў раёне чыгуначнага раз'езда Пасекі. Машыніст Акім Мацвеевіч Чумакоў, які вёў поезд з каштоўным грузам, трапіў пад абстрэл белабандытаў. Мужны патрыёт уступіў у няроўную сутычку з ворагам, быў цяжка паранены. Аднак сабраў апошнія сілы і даставіў састаў да месца прызначэння. Але сам памёр ад ран.

Вадзіць гэты лакаматыў даручана паважаным у калектыве дэпо машыністам У.П.Лазукову, В.М.Клісаву, В.У.Махначу.

М.Волкаў.

18 мая 1978 г.

ІМЕМ ПАДПОЛЬШЧЫКА

У гады Вялікай Айчыннай вайны ў нашых краях дзейнічалі партызанскія атрады, якія падтрымлівалі цесную сувязь з падпольшчыкамі. Сярод іх быў наш зямляк Фёдар Андрэевіч Крыловіч, які працаваў у паравозным дэпо станцыі Асіповічы. Па заданню кіраўніцтва атрада ноччу з 30 на 31 ліпеня 1943 года, у разгар жорсткіх баёў на Курскай дузе, Фёдар Андрэевіч здзейсніў на станцыі буйную дыверсію, якая нанесла гітлераўцам вялікі ўрон. У выніку выбуху і пажару згарэлі 4 варожыя эшалоны, у тым ліку 5 паравозаў, 67 вагонаў са снарадамі і авіябомбамі, 8 танкаў, 10 бронемашын, 28 цыстэрн з бензінам і аўтамаслам, 12 вагонаў з прадуктамі, вугальны склад, станцыйныя збудаванні. За гэту аперацыю Ф.А.Крыловіч быў узнагароджаны ордэнам Леніна.

Днямі выканком Асіповіцкага гарадскога Савета народных дэпутатаў рашыў увекавечыць памяць нашага земляка, партызана-падпольшчыка Ф.А.Крыловіча. Вуліца Нова-Праектная нашага горада перайменавана ў вуліцу імя Крыловіча. На

будынку вакзала вырашана ўстанавіць мемарыяльную дошку.

Б.Міхайлаў.

18 мая 1978 г.

УЗНАГАРОДЫ ВДНГ СССР

Сёлета група калгаснікаў калгаса «Чырвоны сцяг» была ўдзельніцай Усесаюзнай выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі СССР. За высокія працоўныя дасягненні бронзавых медалёў ВДНГ і каштоўных падарункаў удастоены Алена Мікалаеўна Прохарава, Вацлава Ігнатаўна Пракаповіч, Людміла Іосіфаўна Віткоўская, Лізавета Адамаўна Кісель і Уладзімір Іосіфавіч Сіняўскі.

Трэба дадаць, што ў У.І.Сіняўскага гэта ўжо трэцяя ўзнагарода галоўнай выстаўкі краіны.

4 студзеня 1983 г.

ДЗЯРЖАЎНАЯ ПРЭМІЯ — МАЙСТРУ ВАГОННАГА ДЭПО

Цэнтральны Камітэт Кампартыі Беларусі і Савет Міністраў Беларускай ССР, разгледзеўшы прадстаўленне Камітэта па Дзяржаўных прэміях Беларускай ССР у галіне навукі і тэхнікі і Белсаўпрофа, пастанавілі прысудзіць Дзяржаўныя прэміі Беларускай ССР 1982 года за выдатныя дасягненні ў працы перадавікам сацыялістычнага спаборніцтва. Прэмія прысуджана і майстру вагоннага дэпо Асіповічы Лідзіі Мікалаеўне Чаропка — за выдатныя поспехі ў працы, дасягнутыя на аснове ўдасканалення вытворчых працэсаў, укаранення перадавых метадаў працы і ініцыятыву ў развіцці сацыялістычнага спаборніцтва за павышэнне эфектыўнасці вытворчасці і якасці работы.

12 сакавіка 1983 г.

НОВАЯ ПАЛІКЛІНІКА

Тыдзень назад адчыніла перад наведвальнікамі свае дзверы міжраённая стаматалагічная паліклініка.

Штодзень яна можа прыняць 350—400 хворых. Дапамогу акажуць 15 кваліфікаваных спецыялістаў-стаматолагаў. Вялікая работа праводзіцца па выяўленню і прафілактыцы зубных захворванняў. Працуе дзіцячы кабінет. У прыгожа абсталяваных фае і рэкрэацыях утульна адчуваюць сябе наведвальнікі.

Здача новай паліклінікі — канкрэтнае праяўленне клопатаў партыі і ўрада аб здароўі чалавека.

І.Грамоўскі.

9 красавіка 1983 г.

НА ПАТОКУ — ЖЫЛЫЯ ДАМЫ

Вытворчасць зборных шчытавых дамоў для жылля распачне сёлета раённае аб'яднанне «Сельгастэхніка». Для гэтай мэты тут вядзецца мантаж абсталявання ў спецыялізаваным цэху, пуск якога намечаны на канец другога — пачатак трэцяга квартала.

Як паведаміў рэдакцыі галоўны інжынер аб'яднання М.Р.Бараноўскі, калектыў цэха будзе штогод выпускаць да 100 такіх дамоў. Гэта стане добрай падмогай для вырашэння жыллёвай праблемы, асабліва ў сельскай мясцовасці. Агульная плошча такога дома перавышае 56 квадратных метраў, а арыенціровачны кошт яго складзе каля дзвюх тысяч рублёў.

Апрача таго, у цэху будуць вырабляцца кармушкі для патрэб жывёлагадоўчых ферм і кузавы для аўтамабіляў усіх марак.

А.Цімінскі.

4 жніўня 1984 г.

ВУЛІЦА ІМЯ ЛЮЛЬКОВА

Улічваючы заслугі ганаровага грамадзяніна горада Рыгора Фаміча Люлькова ў перыяд Вялікай Айчыннай вайны пры вызваленні горада Асіповічы ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў і з мэтай увекавечання яго памяці, выканком гарадскога Савета народных дэпутатаў вырашыў перайменаваць вуліцу Спартакаўскую ў вуліцу імя Люлькова Р.Ф.

Гарадскому вытворчаму аб'яднанню жыллёва-камунальнай гаспадаркі даручана вырабіць і ўстанавіць на доме № 1 вуліцы Люлькова мемарыяльную дошку з тэкстам: «Вуліца носіць імя Люлькова Рыгора Фаміча (нарадзіўся 14.2.1916 года — памёр 28.7.1983 года), ганаровага грамадзяніна горада Асіповічы, былога камандзіра 120-га стралковага палка, які прымаў удзел у вызваленні горада Асіповічы 28 чэрвеня 1944 года».

1 чэрвеня 1985 г.

ГЕРОІ ФІЛЬМА — НАШЫ ЧЫГУНАЧНІКІ

Фільм па заказу Міністэрства шляхоў зносін і ЦК прафсаюза работнікаў чыгуначнага транспарту скончыла здымаць група кінематаграфістаў студыі «Беларусьфільм».

Гэта тэхніка-прапагандысцкая стужка пад назваю «Кожнаму кіламетру пуці — выдатнае ўтрыманне» прысвечана вопыту работы Верайцоўскага акалодка дыстанцыі пуці, які ўзначальвае Герой Сацыялістычнай Працы Аляксандр Андрэевіч Прановіч.

Здымкі вяліся на станцыі Верайцы, Асіповічы, у калгасе «Камунар», на перагонах акалодка.

Аўтар сцэнарыя С.А.Няўзорава, рэжысер Э.І.Гайдук, аператар І.І.Каган.

В.Біцюцкіх, сакратар партарганізацыі дыстанцыі пуці.

8 лютага 1986 г.

НОВАЯ АПТЭКА

Сваіх першых наведвальнікаў прыняла на гэтым тыдні новая аптэка ў заводскім мікрараёне.

Сюды завезена на 12 тысяч тавараў. Як адзначыў загадчык цэнтральнай раённай аптэкі Б.І.Шэманскі, гэтая аптэка апошняя, якая была пабудавана ў вобласці ў адзінаццатай пяцігодцы. Ёй прысвоен нумар 169.

А.Малахава.

17 кастрычніка 1987 г.

У ПРАЕКЦЕ — НОВАЯ СТАНЦЫЯ

Міністэрства сувязі БССР прыняло рашэнне пабудаваць у горадзе Асіповічы радыё-тэлевізійную станцыю.

Нярэдкія яшчэ выпадкі дрэннага паказу перадач на экранах нашых тэлевізараў. І прычын тут шмат. Звязаны яны ў асноўным з іх няякасным прыёмам. Праектаваннем станцыі будзе займацца ў будучым годзе Кіеўскі дзяржаўны інстытут па пошуках і праектаванню збудаванняў сувязі № 3. Пасля гэтага пачнуцца работы па ўзвядзенню РТС.

У.Пчалінцаў, інспектар Дзяржкамітэта па ахове прыроды Асіповіцкага раёна.

21 мая 1988 г.

РАЁН — ПЕРАМОЖЦА СПАБОРНІЦТВАЎ

ЦК КПБ, Савет Міністраў БССР, Белсаўпроф і ЦК ЛКСМБ разгледзелі вынікі рэспубліканскага сацыялістычнага спаборніцтва абласцей і раёнаў за лепшыя паказчыкі вытворча-эканамічнай дзейнасці ў выкананні заданняў Харчовай праграмы ў 1987 годзе.

У ліку пераможцаў рэспубліканскага сацыялістычнага спаборніцтва сярод раёнаў названы і наш — Асіповіцкі раён.

Ён узнагароджваецца пераходным Чырвоным сцягам ЦК КПБ, Савета Міністраў БССР, Белсаўпрофа і ЦК ЛКСМБ з дыпломам і выдачай грашовай прэміі.

9 снежня 1989 г.

ПАДПІСАН КАНТРАКТ

Расшыраюцца сувязі калектыву завода аўтаагрэгатаў з італьянскай фірмай «Галіно». Паміж імі заключаны кантракт на пастаўку італьянскага абсталявання для вытворчасці камплекта дэталей з паўцвёрдага пенаполіўрэтану для аўтамабіля маркі МАЗ-64221 на суму 3 мільярды 664 мільёны італьянскіх лір.

Нядаўна вопытныя спецыялісты фірмы наведалі прадпрыемства, выказалі свае думкі і меркаванні адносна новай вытворчасці на сустрэчы з кіраўнікамі і спецыялістамі завода і перадалі ім праектную дакументацыю.

У бліжэйшы час пачнуцца пастаўкі тэхналагічнага абсталявання на прадпрыемства.

І.Сцяпура, рэдактар аўтазаводскай радыёгазеты.

7 лістапада 1990 г.

ЗАВОД ПЕРАХОДЗІЦЬ НА АРЭНДУ

Завод «Рамспецкамунмаш» — самае маладое прадпрыемства ў нашым горадзе. Але, нягледзячы на гэта, ён заявіў пра сябе самым найлепшым чынам у Міністэрстве жыллёва-камунальнай гаспадаркі БССР. Па выніках работы ў першым паўгоддзі адзначаны пераходным Чырвоным сцягам. Стабільна, рытмічна працуе ён і цяпер.

І вось яго калектыў на сваім агульным сходзе вырашыў выйсці з вытворчага

аб'яднання «Камунмаш» і перайсці на арэнду. Работнікі прадпрыемства прынялі свой статут, выбралі праўленне і старшыню арэнднага калектыву. Ім стаў дырэктар завода В.Ц.Русаковіч.

У бліжэйшы час будзе заключаны дагавор з Міністэрствам жыллёва-камунальнай гаспадаркі з мэтаю выкупу асноўных і абаротных сродкаў. Прадпрыемства будзе перайменавана ў «Камунмаш» і стане выпускаць сучасную тэхніку жыллёва-камунальнай сістэмы.

І.Сцяпанаў.

20 лістапада 1991 г.

ПЕРШЫЯ БЕСПРАЦОЎНЫЯ

У гарадскім цэнтры занятасці насельніцтва, ці як мы раней называлі бюро па працаўладкаванню, афіцыйна зарэгістравана 8 беспрацоўных.

У асноўным гэта інжынерна-тэхнічныя работнікі і служачыя з сярэдняй спецыяльнай і вышэйшай адукацыяй. І яшчэ адна асаблівасць: сем з ліку беспрацоўных — жанчыны і адзін — мужчына. Усе яны атрымліваюць дапамогу па беспрацоўі.

Л.Пятрова.

7 лістапада 1992 г.

ПРЫВАТЫЗУЕЦЦА ЖЫЛЛЁ

Звыш ста кватэр — такі жыллёвы фонд быў у калгасе «Чырвоны ўдарнік». У пачатку сёлетняга года пачалася яго прыватызацыя. У асабістую маёмасць калгаснікі выкупілі ўжо 60 працэнтаў кватэр.

Згодна прынятаму агульным сходам калгаснікаў рашэнню, кошт жылля не высокі. Ранейшаму кватэранаймальніку дастаткова аплаціць палавіну кошту жылля ў цэнах на 1 студзеня 1991 года. Пасля гэтага ён становіцца паўнапраўным гаспадаром дома або кватэры.

Як адзначыў старшыня праўлення калгаса В.А.Рымар, да канца года калгаснікі выкупяць усе жылыя памяшканні.

Ф.Аляксандраў.

1 чэрвеня 1994 г.

УШАНАВАЛІ ВЕТЭРАНАЎ

У калектыве дыстанцыі пуці працуе 56 удзельнікаў Вялікай Айчыннай вайны. Іх фотаздымкі размешчаны на спецыяльным стэндзе «Яны змагаліся за Радзіму». А напярэдадні 49-й гадавіны Вялікай Перамогі іх цёпла і сардэчна павіншавалі са святам начальнік Беларускай чыгункі, дарожны камітэт прафсаюза рабочых чыгуначнага транспарту і савет ветэранаў чыгункі.

У гонар свята Перамогі кожнаму ўдзельніку вайны выплачана па 200 тысяч рублёў.

8 лютага 1995 г.

І АСІПАЎЧАНЕ «ВЫСТАЎЛЯЮЦЦА»

Сёння ў Мінску пачынае работу Міжнародная рэспубліканская выстаўка-кірмаш «1000 дробязей». Праходзіць яна ў былым будынку ВДНГ, а цяпер выставачнай зале.

Сотні прадпрыемстваў выстаўляюць тут сваю прадукцыю. Сярод іх дастойнае месца займае і наш завод аўтамабільных агрэгатаў, які дэманструе больш 10 найменняў розных тавараў народнага спажывання і дэталей. Праводзіцца выстаўка-кірмаш з мэтай стымулявання попыту на прадукцыю, якую выпускаюць прадпрыемствы рэспублікі і замежныя.

С.Янкоў.

5 сакавіка 1997 г.

ПАСЯЛІЛІСЯ ЗУБРЫ

14 волатаў беларускіх лясоў атрымалі прапіску на тэрыторыі нашага раёна.

Зубры прыехалі да нас са славутай Белавежскай пушчы. Новым месцам рассялення велічных жывёл абрана Вязьеўскае лясніцтва. Апошняя партыя унікальных асобін жывёльнага свету была завезена 26 лютага.

21 мая 1997 г.

ВЕКАВЫЯ ДУБЫ

У нашым раёне знаходзяцца 2 помнікі культуры рэспубліканскага значэння раслінага паходжання.

Волаты раслінага свету — дубы — маюць даволі значны ўзрост: аднаму з іх каля 400 гадоў, другому — звыш 200. Растуць унікальныя дрэвы ў Брыцалавіцкім і Акцябрскім лясніцтвах.

13 верасня 1997 г.

ДОЎГАЖЫХАРЫ ГОРАДА

У горадзе на сённяшні дзень пражываюць 52 чалавекі, якія пераўзышлі 90-гадовы рубеж.

Ёсць у наяўнасці і людзі, якія жывуць ужо больш за 100 гадоў: такіх трое. Самы ж старэйшы доўгажыхар Асіповіч мае ўзрост у 103 гады.

13 мая 1998 г.

СТАЛІ ДЫПЛАМАНТАМІ

5—7 мая праходзіў чацвёрты рэспубліканскі фестываль «Не старэюць душой ветэраны». Удзел у ім прыняў і наш народны хор ветэранаў вайны і працы.

Запамінальным і для гледачоў, і для членаў журы стала амаль 30-мінутнае выступленне асіпаўчан. З дыпломам і каштоўным падарункам вярнуліся ўдзельнікі хору дадому.

Дыпломамі адзначаны таксама салісты хору Леанід Чудаў, Людміла Герасіменка і Уладзімір Жлобіч.

А.Друцкі.

9 чэрвеня 1999 г.

НАШЫ ДАРОГІ

Пад наглядам асіповіцкіх дарожных арганізацый ДРБУ-199 і ДУ-73 знаходзяцца 542,4 кіламетра дарог.

На абслугоўванні ДРБУ-199 435,1 кіламетра дарог, з якіх 102,9 — рэспубліканскага значэння. ДУ-73 мае 56,5 кіламетра магістральных і 50,8 — рэспубліканскіх дарог.

28 ліпеня 1999 г.

З 1900 ГОДА

Самым старым водаправодам горада валодае Асіповіцкі ўчастак водазабеспячэння Магілёўскай дыстанцыі водазабеспячэння і санітарна-тэхнічных устройстваў Беларускай чыгункі.

Час закладкі водаправодных труб на ўчастку паміж лакаматыўным дэпо і тэрыторыяй базы названай арганізацыі датуецца 1900 годам. Адметным з'яўляецца тое, што і па сённяшні дзень стан амаль векавога водаправода не выклікае асаблівых клопатаў: працуе...

Падрыхтаваў А.У.Тамашэўскі.

Ахова здароўя

За гады вайны раённай сістэме аховы здароўя, як і ўсёй гаспадарцы раёна, былі нанесены значныя страты. Амаль усе медыцынскія ўстановы былі закрыты, разрабаваны або спалены. Медыцынскія работнікі пайшлі на фронт і ў партызанскія атрады, многія з іх загінулі ў барацьбе з ворагам.

Адраджэнне аховы здароўя ў краі пачалося адразу пасля вызвалення раёна.

У 1946 г. ужо працавалі раённая бальніца на 75 ложкаў, паліклініка, аптэка, санэпідэмстанцыя, Лапіцкая, Ясенская, Свіслацкая ўчастковыя бальніцы, 4 урачэбныя амбулаторыі, 3 пункты аховы здароўя на прадпрыемствах, 9 фельчарска-акушэрскіх пунктаў. Арганізаваны малярыйны пункт, які ў 1949 г. пераўтвораны ў малярыйную станцыю.

У 1950 г. адкрыты ўчастковыя бальніцы

Медыцынскія работнікі Асіповіцкай раённай бальніцы — пераможцы абласнога конкурсу 1973 г. Злева направа: Зінаіда Пацкевіч, Ганна Мартынчык, Валянціна Брук, Таццяна Кірэева, Таццяна Агароднікава, Мікалай Пракаповіч.

ў пасёлках Ялізава, Татарка і Градзянка, вёсках Карытнае і Ліпень.

У 1967 г. усе медыцынскія ўстановы былі выведзены з наёмных памяшканняў, пабудаваны туберкулёзная бальніца, памяшканне Татаркаўскай участковай бальніцы, 2 урачэбныя амбулаторыі, 12 ФАПаў.

У 1979 г. раённая бальніца расшырылася да 225 ложкаў.

У 1980 г. у г. Асіповічы ўзведзена тыпавая дзіцячая малочная кухня, у 1983 г. — стаматалагічная паліклініка на 200 наведванняў у змену, у 1985 г. — адкрыта аптэка № 169. Пабудавана і дзейнічае новая раённая паліклініка на 800 наведванняў у змену.

Сёння медыцынскае абслугоўванне ажыццяўляюць цэнтральная раённая бальніца на 250 ложкаў, лячэбна-прафілактычная ўстанова «Вузлавая бальніца ст. Асіповічы Беларускай чыгункі» на 100 ложкаў, чыгуначная паліклініка на 350 наведванняў у змену, 7 сельскіх участковых бальніц, 3 паліклінікі, у тым ліку стаматалагічная, 4 сельскія ўрачэбныя амбулаторыі, 14 аптэк, 18 фельчарска-акушэрскіх пунктаў. Вядзецца будаўніцтва новай раённай бальніцы.

З гісторыі адукацыі

Да 1917 г. на тэрыторыі Асіповіцкага раёна працавала 8 царкоўна-прыходскіх і 16 пачатковых школ, 6 з якіх не мелі сваіх памяшканняў і спецыяльна падрыхтаваных настаўнікаў. У школах навучаліся пераважна хлопчыкі. Агульная колькасць вучняў у раёне не перавышала 800 чалавек.

У пачатку 1940-х гадоў у раёне ужо працавала 89 школ: 14 сярэдніх, 12 сямігадовых, 60 пачатковых і 3 дзіцячыя дамы ў вёсках Свіслач, Дараганава, Карытнае.

Пасля Вялікай Айчыннай вайны амаль усе школы былі адноўлены. У 1944—1945 гг. у раёне налічвалася 61 школа з агульнай колькасцю вучняў 9399 чалавек.

У 1956 г. раённы аддзел адукацыі атрымаў папаўненне настаўнікаў — 45 чалавек з вышэйшай і сярэдняй адукацыяй. Уведзены ў эксплуатацыю новыя будынкі школ. У 1961 г. на базе дзіцячага дома г. Асіповічы была заснавана школа-інтэрнат. Побач са старымі будынкамі вырас прыгожы трохпавярховы вучэбны корпус. У маляўнічым Дараганаве, непадалёку ад празрыстай Пічы, — санаторная школа-інтэрнат, якая адкрыта на базе дзіцячага дома. Яго гісторыя пачынаецца з далёкага 1924 г., калі на былой летняй дачы памешчыка Дарагана былі размешчаны беспрытульныя дзеці. З 1961 г. дзіцячы дом набыў статус санаторнай школы-інтэрната, быў узведзены новы будынак для школы.

За паўтара стагоддзя існавання многае зведала школа ў в. Свіслач. Школа ўпамінаецца ў гістарычных крыніцах з 1849 г., адзначаюцца разнастайныя архітэктурныя формы яе будынка.

У пачатку 1960-х гадоў шмат увагі ўдзялялася адкрыццю школ рабочай моладзі, якіх у раёне налічвалася 8: у

Заняткі ў Асіповіцкай СШ № 3.

населеных пунктах Татарка, Ялізава, Градзянка, Ясень, Лапічы, Свіслач, Ліпень, Замошша. У гэтых школах навучаўся 431 чалавек. У раёне працавалі 7 сярэдніх, 10 сямігадовых і 47 пачатковых школ. Агульная колькасць вучняў складала 5453. Меліся 344 настаўнікі, з іх 97 з вышэйшай, 73 з незакончанай вышэйшай і 152 з сярэдняй спецыяльнай адукацыяй.

У пачатку 1970-х гадоў у раёне была 51 школа: 20 пачатковых, 15 васьмігадовых, 16 сярэдніх. Агульная колькасць вучняў складала 5773. Дзейнічалі дзіцячаюнацкая спартыўная школа, раённы Дом піянераў і школьнікаў, станцыя юных натуралістаў. У сярэдзіне 1980-х гадоў колькасць школ і вучняў паменшылася.

У 1971 г. пабудавана новае памяшканне Свіслацкай школы, у 1974 г. — Каменіцкай васьмігадовай, у 1979 г. — Вяззеўскай СШ, у 1981 г. — СШ № 1 г. Асіповічы і Пагарэльскай базавай школы, у 1989 г. СШ № 3 г. Асіповічы, у 1991 г. — Красненскай СШ, у 1994 г. — Дрычынскай СШ, Асіповіцкай беларускай гімназіі.

У 2000 г. у раёне працавалі 23 сярэднія і 6 базавых школ, 2 комплексы «Пачатковая школа — дзіцячы сад». У школах налічвалася 9637 вучняў і 1075 педагогаў.

У 1995 г. у раёне адкрыліся прышкольныя інтэрнаты — у вёсках Ліпень, Ясень, р.п. Градзянка — для дзяцей з малазабяспечаных сем'яў. У іх жывуць і вучацца 95 чалавек.

Адным з новых відаў навучальных устаноў з'яўляецца беларуская гімназія, гісторыя якой пачалася з некалькіх гімназічных класаў, створаных на базе СШ № 1 (дырэктар А.А.Ліхачова) паводле рашэння гарвыканкома ад 25.7.1990 г. У 1993 г. гімназія пачала працаваць як самастойная адукацыйная ўстанова (у 1994 г. перайшла ў новы будынак). У гімназіі працуюць 16 настаўнікаў вышэйшай і 17 — 1-й катэгорый. З 43 вучняў 1-га выпуску 29 паступілі ў ВНУ і З — у каледжы.

У 1995 г. пачаў сваю работу дзіцячаюнацкі клуб, дзе стварылі 2 аддзелы: спартыўна-аздараўленчы і турыстычна-краязнаўчы. Агульная колькасць гурткоў — 50, імі было ахоплена 969 вучняў. У 1999 г. рашэннем раённага выканаўчага камітэта дзіцяча-юнацкі клуб быў перайменаваны ў клуб дзіцячага і юнацкага турызму і краязнаўства. Колькасць гурткоў турыстычнакраязнаўчага кірунку павялічылася да 61, а спартыўна-аздараўленчыя гурткі былі перададзены дзіцячай спартыўнай школе.

У 1982 г. аддзел адукацыі падзелены на гарадскі і раённы, у 1999 г. у сувязі з рэарганізацыяй кіраўніцкай сістэмы зноў аб'яднаны ў адзін раённы аддзел адукацыі. Яго загадчыкамі ў розны час працавалі П.Я.Жук (1960-я гады), М.П.Казакоў (1962—1979), В.У.Чупахін (1980—1998 і 1999—2000), І.І.Пузына (1998—1999 і з 2000).

Гарадскі аддзел адукацыі ўзначальвалі Г.В.Тур (1982—1983), Л.І.Майсеенка (1983—1998).

Званне «Заслужаны настаўнік Рэспублікі Беларусь» атрымалі М.П.Казакоў, Ф.С.Дубінчык, П.С.Патапейка, Л.М.Махнач, А.П.Церахаў, А.А.Цімошчанка, В.Г.Жываглод, Ю.М.Яшчак, З.І.Чарапкоў, Г.В.Зайцава, А.Б.Чарноў, Н.А.Юркавец, В.Е.Клімовіч, Дж.А.Курчэўскі.

Былы дырэктар СШ № 2 І.А.Чырун узнагароджаны ордэнам Кастрычніцкай Рэвалюцыі, настаўніца Н.В.Трон — ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, настаўнік Ялізаўскай школы А.Я.Быкаў — ордэнам Дружбы народаў. Былы дырэктар СШ № 1 А.І.Арлоў удастоены звання заслужанага дзеяча культуры Рэспублікі Беларусь.

Дзякуючы вялікай і карпатлівай рабоце настаўнікаў і вучняў былі створаны школьныя музеі ў Дараганаве, Свіслачы, Вязаўніцы, Градзянцы, Ліпені, Вяззі, СШ № 2, СШ № 1 і інш. Напрыклад, Дараганаўскі краязнаўчы музей створаны ў 1983 г. Яго заснавальніцай з'яўляецца З.Р.Верашчака. Фонд музея складаюць 2526 экспанатаў.

Сярэдняя школа № 2 — старэйшая ў Асіповічах. Адкрылася яна ў 1906 г. як чыгуначная школа 2-й ступені пры станцыі Асіповічы Лібава-Роменскай чыгункі. Першы выпуск адбыўся ў 1912 г. Школьнікі ганарацца подзвігам былога вучня А.Чумакова, імя якога школа насіла ў 1922—1931 гг. З 1994 г. пры школе працуе гістарычны музей, агульная колькасць экспанатаў якога налічвае больш за 500 экзэмпляраў.

У нашы дні педагагічныя калектывы школ горада і раёна шмат робяць для ўкаранення ў практыку вучэбна-выхаваўчага працэсу навейшых дасягненняў навукі і выкарыстання новых тэхналогій навучання.

Г.В.Кікаўская.

На спартыўнай арбіце

Адразу пасля вайны на Асіповіччыне аднавіла сваю дзейнасць спартыўнае таварыства «Лакаматыў», створанае яшчэ ў 1930 г. У 1959 г. з'явілася яшчэ адно добраахвотнае спартыўнае таварыства — «Ураджай». З 1960 г. вядзе сваю гісторыю спартыўная навучальная ўстанова — дзіцяча-юнацкая спартыўная школа (ДЮСШ; першы дырэктар Л.Дз.Соладаў). У цэлым гэта паслужыла дадатковым штуршком у развіцці фізкультуры і спорту, росту як колькасці тых, хто займаўся ў футбольных, валейбольных, баскетбольных, лёгкаатлетычных, лыжных і іншых гуртках і секцыях, так і больш якаснаму выступленню асіповіцкіх камандаў у розных абласных і рэспубліканскіх спаборніцтвах. Удзел у іх мясцовыя спартсмены прымаюць рэгулярна і дабіваюцца стабільна высокіх паказчыкаў.

Жаночая каманда Ялізаўскага шклозавода «Кастрычнік» неаднаразова станавілася прызёрам і выходзіла пераможцай абласнога валейбольнага першынства, абараняла гонар Магілёўшчыны ў 1993 г. на рэспубліканскай рабочай Спартакіядзе. У 1989 г. дзяўчаты нават прымалі ўдзел у 1-й міжнароднай Спартакіядзе ў Маскве.

У канцы 1960-х гадоў у раёне пачала развівацца стэндавая стральба, каля вытокаў якой стаяў Ю.П.Сталыпін. Менавіта па яго ініцыятыве з'явіліся круглы і траншэйны стэнды. З канца 1970-х гадоў асіповіцкая каманда пастаянна ўдзельнічае ў чэмпіянаце і Кубку рэспублікі па стральбе, абараняючы гонар Магілёўскай вобласці. У 1979 г. нашы стралкі Ігар Ціхун і Юрый Сталыпін (сын трэнера) упершыню выконваюць нарматывы майстра спорту, а Юрый уваходзіць у склад зборнай Беларусі і выступае за спартклуб арміі Беларускай ваеннай акругі. Ён пастаянна трапляе ў тройку прызёраў чэмпіянату Кубка рэспублікі, у 1985 г. становіцца майстрам спорту міжнароднага класа і далей працягвае паспяхова выступаць.

За час знаходжання на пасадзе трэнера па стэндавай стральбе Ю.П.Сталыпіным падрыхтавана 3 майстры спорту і 18 кандыдатаў.

Сёння ў мясцовай ДЮСШ, якая спецыялізуецца на такіх гульнёвых відах, як футбол і баскетбол, займаецца да 1000 юных спартсменаў. Выхаванцы трэнера С.І.Шайкоўскага, напрыклад, неаднаразова станавіліся чэмпіёнамі вобласці ў сваіх узроставых групах, а ў 1996 г. заваявалі рэспубліканскае першынство. Добра гуляюць яго выхаванцы, як і ігракі С.С.Варыводава, у прэстыжных спаборніцтвах дзіцячай баскетбольнай лігі.

Мэтанакіраваная праца баскетбольных трэнераў дазволіла вырасціць нямала цікавых спартсменаў, якія выступаюць за розныя клубы нават за мяжой. А гонарам Асіповіч з'яўляецца каманда АЗАА (галоўны спонсар — завод аўтамабільных агрэ-

Каманда клуба «Юны дэсантнік» г. Асіповічы на міжнародных спаборніцтвах па парашутным спорце. Венгрыя, 1998 г.

Футбольная каманда «Свіслач».

гатаў), якая двойчы — у 1998 г. і 1999 г. — станавілася сярэбраным прызёрам беларускага баскетбольнага чэмпіянату.

Шмат гадоў вялікай папулярнасцю на Асіповіччыне карыстаецца і футбол. Ужо ў 1970-я гады сур'ёзна заявіла аб сабе мясцовая каманда «Лакаматыў», якая ў 1971 г. стала прызёрам рэспубліканскага першынства. Эстафету футбалістаў-чыгуначнікаў падхапіў клуб «Свіслач». За лічаныя гады каманда з 2-й лігі прабілася ў 1-ю, а потым на працягу сезона выступала ў вышэйшым дывізіёне, цяпер у 1-й лізе.

Асіповіцкая зямля выгадавала шэраг знакамітых у рэспубліцы і спартсменаў, і трэнераў. У канцы 1950—пачатку 1960-х гадоў, напрыклад, А.Дз.Яноўскі з в. Свіслач стаў майстрам спорту па трох відах — веславанні, лыжах і біятлоне, а цяпер плённа працуе ў Бабруйскім вучылішчы алімпійскага рэзерву трэнерам па веславанні. В.А.Карчэўскі з р.п. Градзянка — майстар спорту па біятлоне, трэніруе нацыянальную зборную Беларусі па біятлоне. У 1996 г. Аляксандр Стальмакоў з Ялізаўскай СШ на чэмпіянаце свету па веславанні на каноэ сярод юніёраў заваяваў 2 бронзавыя ўзнагароды. Неаднаразовы пераможца міжнародных спаборніцтваў па кіданні молата Сяргей Марцям'янаў з Вяззя заняў 4-е месца на юніёрскім чэмпіянаце свету ў Сіднеі (Аўстралія). Чэмпіёнамі рэспублікі сярод школьнікаў у бегу на 3000 м з'яўляецца вучань Ясенскай СШ Аляксей Волкаў, а ў веславанні на каноэ — Уладзімір Строк са Свіслацкай

Баскетбольная каманда АЗАА 1998 г.

СШ. У свой час чэмпіёнкай Беларусі па шахматах станавілася Г.П.Невядомская, чэмпіёнам вобласці — С.С.Мельнікаў.

Традыцыйным стаў Асіповіцкі марафон, які, дзякуючы намаганням кіраўніка клуба аматараў бегу «Кентаўр» Дж.А.Курчэўскага, заваяваў папулярнасць нават у замежжы. Марафон стартаваў у Асіповічах ужо 19 разоў, збіраючы ўсе больш і больш удзельнікаў.

Дасягнутыя вынікі ў пэўных відах спорту, масавасць у фізкультурным руху не прыйшлі самі па сабе. Падставай для дасягненняў служыць як плённая работа трэнераў, так і нядрэнная матэрыяльна-тэхнічная спартыўная база. Яе стварэнню і падтрымцы шмат увагі аддаюць мясцовая ўлада, а таксама шэраг кіраўнікоў прамысловых прадпрыемстваў — завода аўтамабільных агрэгатаў (Я.В.Шуранкоў), Асіповіцкі завод «Каммаш» (В.Ц.Русаковіч), СП ААТ «Дах» (былы дырэктар А.В.Бабанскі), Асіповіцкага ўпраўлення магістральных газаправодаў (В.І.Сухачоў), ААТ «Асіповіцкі малочны камбінат» (былы дырэктар У.М.Вараб'ёў).

У Асіповічах дзейнічаюць стадыёны «Юнацтва» і «Лакаматыў», фізкультурна-аздараўленчыя комплексы на АЗАА і Асіповіцкім заводзе «Каммаш». Папулярнасцю ў асіпаўчан карыстаюцца клубы «Юны дэсантнік», прыхільнікаў цяжкай атлетыкі «Мускул», аэробікі, валейболу «Бадзёрасць», мотавеласпорту, шахматна-шашачны «Дэбют», які нядаўна справіў навасельле у памяшканні, падараным гораду заводам аўтаагрэгатаў.

З лютага 1999 г. па 2000 г. выдаваўся адзіны ў рэспубліцы фізкультурна-спартыўны дадатак да раённай газеты «Асіповічы спартыўныя».

АСІПОВІЦКІ МІЖНАРОДНЫ МАРАФОН

Кожны год, пачынаючы з 1983 г., у 2-ю суботу красавіка ў Асіповічах адзначаецца спартыўнае свята — традыцыйны Асіповіцкі міжнародны марафон, які прысвячаецца гадавіне вызвалення Асіповіцкага раёна ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў і памяці ўраджэнца раёна Героя Савецкага Саюза М.П.Каралёва.

У пачатку 1980-х гадоў аздараўленчы бег перажываў значны пад'ём. Бегуны Асіповіч, пазней аб'яднаныя ў клубе аматараў бегу «Кентаўр», якія перыядычна прымалі ўдзел у афіцыйных спаборніцтвах у Мінску, Бабруйску, Магілёве, Жодзіне і інш. гарадах, вырашылі арганізаваць такія спаборніцтвы ў родным горадзе.

У першым марафоне ўдзельнічала ўсяго 11 чалавек і толькі мужчыны. Яны былі падзелены на 3 узроставыя групы: да 25 гадоў, 25—45 гадоў, старэй за 45 гадоў. Лепшы вынік — 2 гадз 30 мін — паказаў прадстаўнік 1-й узроставай групы выпускнік Асіповіцкай школы-інтэрната Аляксандр Майлычка, у іншых узроставых групах пераможцамі былі Юрый Абмоін — настаўнік фізкультуры СШ № 1 г. Асіповічы, і Джан Курчэўскі — настаўнік гісторыі СШ № 5 г. Асіповічы.

Цяжкасцей у арганізатараў штогадовага марафона было шмат. Спачатку ён праводзіўся на энтузіязме яго арганізатараў і ўдзельнікаў, затым атрымаў падтрымку мясцовых улад і прадпрыемстваў, паступова набыў шырокую папулярнасць. Асіповіцкі марафон стаў традыцыйным, вядомым сярод аматараў бегу і спартсменаў высокага класа Беларусі, Расіі, Украіны, краін Прыбалтыкі, Малдовы.

Ён вытрымаў выпрабаванні эканамічнага і іншага кшталту. У горадзе склаўся невялікі калектыў энтузіястаў (Джан Курчэўскі, Юрый Абмоін, Аляксей Радзівонаў і інш.), якія самаахвярна, не шкадуючы свайго часу, удзельнічалі ў арганізацыі і правядзенні спаборніцтваў.

У 1995 г. Асіповіцкі марафон атрымаў статус міжнароднага. Паступова пашыралася геаграфія ўдзельнікаў. Нягледзячы на эканамічныя цяжкасці, раённыя арганізацыі і прадпрыемствы (у першую чаргу дырэкцыі і прафкомы завода аўтаагрэгатаў, ААТ «Дах», масларобчага камбіната, хлебазавода, завода камунальных машын, камандаванне мясцовай вайсковай часці) аказваюць неабходную мінімальную падтрымку ў арганізацыі і правядзенні традыцыйных марафонскіх прабегаў.

Адначасова са стартам класічнага марафона (42 км 195 м) стартуюць удзельнікі на 10-кіламетровую дыстанцыю. Яна прызначана пераважна для старэйшых школьнікаў і сталых бегуноў-аматараў, якія пакуль што не рашаюцца прабегчы марафонскую адлегласць. Для малодшых і сярэдніх школьнікаў горада і раёна арганізоўваецца прабег на 2 км.

За гады правядзення Асіповіцкага міжнароднага марафона яго дыстанцыю

пераадолела больш за 1000 спартсменаў і аматараў бегу з 50 гарадоў і пасёлкаў Беларусі і з 8 замежных краін — Расіі, Украіны, Літвы, Латвіі, Малдовы, Казахстана, Польшчы, ЗША. Самы старэйшы марафонец — Георгій Ціткін з Мінска. Ён нарадзіўся ў 1925 г., удзельнічаў у Вялікай Айчыннай вайне, захапіўся аздараўленчым бегам у сталым узросце, паспяхова ўдзельнічаў у 28 марафонскіх прабегах, у т.л. у 7 прабегах у Асіповічах. У 2001 г. ва ўзросце 76 гадоў ён пераадолеў марафон за 4 гадз 56 мін. Сярод жанчын старэйшай удзельніцай Асіповіцкага марафона з'яўляецца Святлана Меднікава з Гродна. Яна прабягала марафонскую трасу ў Асіповічах 7 разоў, у т.л. у 2001 г. ва ўзросце 60 гадоў з вынікам 3 гадз 37 мін. Самым малодшым удзельнікам марафона быў школьнік Ігар Кушнер з Асіповіч, які нарадзіўся ў 1969 г. Ён прабег марафонскую дыстанцыю ў 1984 г. ва ўзросце 15 гадоў з вынікам 3 гадз 30 мін. Сярод жанчын самай малодшай была студэнтка Беларускай акадэміі фізічнага выхавання і спорту Таццяна Саф'янава (1981 года нараджэння), якая прабегла трасу за 4 гадз 9 мін.

Пераможцы Асіповіцкага міжнароднага марафона паказваюць вынікі блізкія да вынікаў пераможцаў прэстыжных сусветна вядомых марафонаў, чэмпіёнаў і прызёраў Алімпійскіх гульняў. Так, найлепшы вынік Асіповіцкага міжнароднага марафона (рэкорд трасы) — 2 гадз 26 мін — толькі на 16 мін горшы за вынік пераможцы марафона на XXVII Алімпійскіх гульнях (2 гадз 10 мін) у 2001 г. у Сіднеі (Аўстралія). Гэты вынік у Асіповічах паказаў майстар спорту Сяргей Казлоў з Мінска ў 1996 г. Сярод жанчын рэкардсменкай трасы з'яўляецца майстар спорту Алена Цухло з Мінска, якая ў 1996 г. прабегла дыстанцыю ў Асіповічах за 2 гадз 42 мін, што толькі на 19 мін горш за пераможцу Алімпійскіх гульняў у Сіднеі (2 гадз 23 мін).

Сярод прадстаўнікоў Асіповіч і раёна, якія ўдзельнічалі ў марафоне, самым старэйшым з'яўляецца Джан Курчэўскі (нарадзіўся ў 1938), самым малодшым — Кушнер. Найлепшы вынік належыць выпускніку Асіповіцкай школы-інтэрната Аляксею Радзівонаву — 2 гадз 28 мін (1986). Што тычыцца членаў Асіповіцкага клуба аматараў бегу «Кентаўр», то яны не толькі актыўна ўдзельнічаюць у арганізацыі і правядзенні марафонскіх прабегаў у родным горадзе, але і паспяхова прабеглі вядомыя марафоны на Беларусі і за яе межамі. Так, многія члены «Кентаўра» неаднаразова ўдзельнічалі ў штогадовых Бабруйскім, Брэсцкім і Мінскім марафонах, у Маскоўскім міжнародным марафоне міру, у марафоне ў Санкт-Пецярбургу, былі адзначаны сярод удзельнікаў марафонаў у Рызе і Елгаве (Латвія), Тракаі (Літва). Асіповіцкія марафонцы паспяхова прадстаўлялі свой родны горад і рэспубліку ў Балгарыі (Габрава), Вялікабрытаніі (Уэльскі горны марафон) і ў Польшчы (Улацлавак). Сярод асіповіцкіх марафонцаў найбольш вызначыліся Джан Курчэўскі (удзельнік 34 марафонаў, у т.л. 9 у Асіповічах), Аляксей Радзівонаў (13 марафонаў, у т.л. 7 у Асіповічах), Віктар Курбатаў (12 марафонаў у Асіповічах), а таксама Юрый Абмоін, Лідзія Гальчэня, Сяргей Патапаў.

Многія аматары бегу і спартсмены ўдзельнічалі ў Асіповіцкім марафоне шмат

Старт 18-га Асіповіцкага міжнароднага марафона. 8.4.2000 г.

разоў. Чэмпіёнам па колькасці пераадоленых у Асіповічах марафонскіх дыстанцый з'яўляецца Аляксей Міхееў з Мінска (1936 года нараджэння). Ён паспяхова ўдзельнічаў у 11 прабегах. Сярод жанчын найбольшую колькасць марафонаў у Асіповічах пераадолела Святлана Меднікава.

Сярод удзельнікаў Асіповіцкага міжнароднага марафона адзначаны вядомыя спартсмены, удзельнікі прэстыжных міжнародных прабегаў, заслужаныя майстры спорту, у мужчын — Леанід Гісаў, Сяргей Казлоў, Валянцін Латышаў (чэмпіён Еўропы), Асланбек Салсанаў; у жанчын — Вера Гаўраніна, Святлана Меднікава, Алена Цухло. Кожны год на старт у старэйшых узроставых групах выходзяць удзельнікі Вялікай Айчыннай вайны і ветэраны арміі, сярод якіх Анатоль Гогалеў (1925 г.н.), Эдуард Макарэвіч (1927 г.н.), Віталь Гарагляд (1927 г.н.), Павел Сірэнка (1922 г.н.), Георгій Ціткін з Мінска, Генрых Капітонаў (1928 г.н.) з Чарнігава, Валянцін Латышаў (1926 г.н.) з Рыгі, ветэран працы Аляксей Князеў (1928 г.н.) з Мінска і інш.

Стартуюць і паспяхова прабягаюць поўную марафонскую дыстанцыю і людзі моцнай волі, якія ў свой час атрымалі траўмы і інваліднасць, але не скарыліся і ў выніку перамаглі. Да іх ліку адносіцца Аляксандр Кізіл з Мінска (1944 года нараджэння), шматгадовы старшыня клуба аматараў бегу «Мінск», актыўны марафонец (у 1983—1995 гг. паспяхова ўдзельнічаў у 89 марафонскіх і звышмарафонскіх прабегах у рэспубліцы і за яе межамі). У 1995 г. ён атрымаў цяжкія вытворчыя траўмы са шматлікімі пераломамі пазваночніка, грудной клеткі, рук і ног. Амаль 2 гады праляжаў у бальніцы. Але дзякуючы моцнай сіле духу і таварыскай дапамозе сяброў па клубе змог паправіцца і прыступіць да працы і асцярожных трэніровак. А ў 2000 г. А.Кізіл пераадолеў трасу Асіповіцкага міжнароднага марафона. Паспяхова ўдзельнічалі ў марафоне інваліды па зроку (у т.л. інвалід 1-й групы Пётр Аўласенка з Бабруйска, удзельнік Нью-Йоркскага марафона ў 2000 г.).

Бывалыя марафонцы лічаць, што Асіповіцкі міжнародны марафон пераадолець круху лягчэй, чым іншыя. Гэта звязана з выдатнай арганізацыяй спаборніцтваў, рэльефам трасы, надвор'ем у час прабегу.

Стартуе марафон у 11 гадз з Цэнтральнай плошчы г. Асіповічы ад будынка райвыканкома. Траса прабегу пастаянная, ніколі не мяняецца. Пасля старту яна праходзіць па вул. Сумчанкі, далей па спакойнай шашы Асіповічы — в. Ліпень да павароту на в. Знаменка (21 км 97,5 м) і назад да месца старту. Траса марафона вельмі роўная, амаль без паваротаў, пад'ёмаў і спускаў, праходзіць па маляўнічай раўніннай мясцовасці. На дыстанцыі, як і патрабуецца правіламі марафонскіх прабегаў, знаходзяцца пункты харчавання (на 11 і 16 км, на павароце трасы назад, на 26, 31 і 37 км). Траса ахавана ад ветру невялікімі ляснымі масівамі і пасадкамі дрэў уздоўж шашы.

Судзейская брыгада фіксуе вынікі на працягу 5 гадз пасля старту. І ўдзельнікі могуць ставіць задачу — быць адным з лідэраў і прабегчы 42 км 195 м менш чым за 3 гадз або асцярожна, у раўнамерным тэмпе пераадолець дыстанцыю прыкладна за 4 гадз 30 мін.

Марафон праводзіцца ў мужчын у 10 узроставых групах (да 29, 30—39, 40—44, 45—49, 50—54, 55—59, 60—64, 65—69, 70—74, 75 гадоў і старэй) і 8 аналагічных групах у жанчын (апошняя — 65 гадоў і старэй). Аднак удзел жанчын не такі масавы, як мужчын, і яны прадстаўлены не ва ўсіх узроставых групах (звычайна ў 3—4).

22.4.2001 г. адбыўся 19-ы Асіповіцкі міжнародны марафон. Яго закончыў 71 бягун. Сярод мужчын перамог Валянцін Крычко з в. Цялуша Бабруйскага раёна (1970 года нараджэння) — 2 гадз 26 мін 42 с, сярод жанчын Святлана Меднікава.

Міжнародны марафон прыдаў Асіповічам новыя рысы індывідуальнасці і выключнасці, вылучыў горад з шэрагу раённых цэнтраў Беларусі, павысіў у жыхароў увагу да спорту, цягу да здаровага ладу жыцця, гордасць за свой родны горад. Ён стаў цікавым фактам багатай гісторыі раёна. Ва ўсім гэтым вялікая заслуга яго нястомных актывістаў, якія больш за 20 гадоў нясуць сваю нялёгкую добраахвотную грамадскую ношу.

І.Я.Афнагель,
пастаянны ўдзельнік марафона з 1988 г.

З гісторыі прадпрыемстваў раёна

Адкрытае акцыянернае таварыства «Асіповіцкі малочны камбінат». Пасля вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў Асіповіцкі малочны камбінат, як і іншыя прадпрыемствы, прыступіў да работы. Размяшчаўся ў сялянскай хаце на вул. Дзмітрыева, 8. Меў 2 цэхі (масларобчы і сепаратарны) і лабараторыю. Механізмы прыводзіліся ў дзеянне конскім прыводам. З тэхналагічнага абсталявання меўся адзін сепаратар. Масла збівалася ў драўлянай бочцы. Уся работа па выпуску малочнай прадукцыі выконвалася ўручную. Да канца 1948 г. быў пабудаваны новы аднапавярховы драўляны маслазавод на вул. Чапаева. Тут работы былі ўжо механізаваны. Гэта дало магчымасць палепшыць якасць і павялічыць асартымент выпускаемай прадукцыі. Маслазавод стаў адным з найбольш значных прадпрыемстваў горада. У 1979 г. закончана будаўніцтва новага маслазавода на вул. Юбілейнай.

Рэспубліканскае унітарнае прадпрыемства «Асіповіцкі завод камунальнага машынабудавання». Уведзена ў эксплуатацыю 31.12.1986 г. З 1991 г. сучасная назва. За час існавання прадпрыемствам асвоена каля 50 відаў вырабаў. Асноўная прадукцыя (2001): смеццявозы МБ-15, МЗ-15 з бакавой і задняй загрузкай ушчыльнення, транспарціроўкі і разгрузкі цвёрдых бытавых адходаў; смеццявозы МБ-8 на базе аўтамабіля ГАЗ; смеццявозы з задняй і бакавой загрузкай на базе прычэпа трактара МТЗ; пескараскідальнікі на базе аўтамабіляў ЗІЛ, МАЗ, трактарнага прычэпа; мабільныя мінірэгенератары асфальту для ліквідацыі розных дэфектаў асфальтабетоннага пакрыцця вуліц і дарог з выкарыстаннем як звычайнага, так і літага асфальту; установкі для абясшкоджвання вады, дэзінфекцыі сетак і збудаванняў; паліфарна-мыйнае абсталяванне на базе аўтамабіля ЗІЛ; трактарныя снегаачышчальнікі; шчоткі дарожныя. У 2000 г. выраблены доследныя ўзоры новай тэхнікі: вакуумна-ўборачная машына, машына для ўкладкі асфальту на базе трактара МТЗ, смеццявоз ротарны. Асноўнымі спажыўцамі прадукцыі завода з'яўляюцца прадпрыемствы сістэмы жыллёва-камунальнай гаспадаркі і дарожна-эксплуатацыйныя арганізацыі Рэспублікі Беларусь. Прадпрыемства мае сталовую, магазін, медпункт са стаматалагічным кабінетам, гасцініцу, заправачную станцыю. У 1994 г. здадзены ў эксплуатацыю 32-кватэрны жылы дом з заводскай гасцініцай на 14 месцаў, у 1999 г. на долевым удзеле пабудавана 41 кватэра ў 124-кватэрным жылым доме.

Асіповіцкі леспрамгас адкрытага акцыянернага таварыства «ФанДОК». Арганізаваны ў 1930 г. на базе аб'яднання Лесбела. У яго склад уваходзілі Лапіцкі, Дуброўскі, Градзянскі, Ліпеньскі, Вяззеўскі, Брыцалавіцкі, Цэльскі лесапункты. У першыя гады работы план вывазкі лесу складаў 500 тыс. м^3 у год. Нарыхтоўка праводзілася ўручную, вывазка — на конях. Першыя аўтамашыны для вывазкі лесу леспрамгас атрымаў у 1934 г. У 1936 г. былі пабудаваны невялікія лесапільныя заводы. У 1937 г. упершыню прыменена механізаваная пагрузка драўніны кранам, які змантіравалі сваімі сіламі на базе аўтамабіля ЗІС-5. У пасляваенны перыяд калектыў пачаў сваю работу адразу пасля вызвалення Беларусі. Гэты перыяд адзначаны паскораным тэхнічным забеспячэннем машынамі і механізмамі. Так, ужо ў 1945 г. вывазка лесаматэрыялаў праводзілася машынамі, на валцы лесу пачалі выкарыстоўваць электрапілы. Да канца 1949 г. леспрамгас меў 7 перасоўных электрастанцый з электрапіламі для іх, 30 лесавозных аўтамабіляў, 2 аўтакраны. Пачалі працаваць тралёвачныя трактары, выкарыстоўваліся бензаматорныя пілы «Дружба». Да 1956 г. дасягнута поўная механізацыя на валцы і раскрыжоўцы драўніны. З паступленнем больш магутных спецыяльных механізмаў пачала мяняцца тэхналогія лесанарыхтовак. У 1975 г. у сувязі з удасканаленнем структуры прадпрыемстваў лясной і дрэваперапрацоўчай прамысловасці БССР леспрамгасу быў аддадзены Слуцкі вытворчы лесхімучастак. А ў наступным годзе леспрамгас увайшоў у аб'яднанне «Бабруйскдрэў». У 1991 г. аб'яднанне «Бабруйскдрэў» стала народным прадпрыемствам. У чэрвені 1994 г. на яго базе створана адкрытае акцыянернае таварыства «ФанДОК», акцыянерамі якога стала большасць

работнікаў Асіповіцкага леспрамгаса. З кастрычніка 1995 г. леспрамгас стаў даччыным прадпрыемствам ААТ «ФанДОК» з правам юрыдычнай самастойнасці. За працоўныя дасягненні многія члены калектыву адзначаны высокімі ўрадавымі ўзнагародамі. Ордэна Леніна ўдастоены А.Ф.Казлоў і І.Ф.Гоман. 11 чалавек узнагароджаны ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга і Дружбы народаў. 17 чалавекам прысвоена званне «Ганаровы майстар лесанарыхтовак і лесасплаву».

Рэспубліканскае даччынае унітарнае вытворчае прадпрыемства «Асіповіцкі хлебазавод». Пабудавана ў 1953 г. Першым дырэктарам быў М.І.Лагойка. Максімальны аб'ём выпуску хлебабулачных вырабаў складаў 30 т у суткі. У 1978 г. была праведзена рэканструкцыя хлебазавода з установкай пяці тэхналагічных ліній. Максімальны аб'ём выпуску прадукцыі дасягаў 45 т у суткі. За ўвесь час сваёй дзейнасці завод паспяхова спраўляўся з асноўнай задачай — задавальненне патрэб насельніцтва горада і раёна ў якасных хлебабулачных, кандытарскіх і макаронных вырабах. У нашы дні завод працуе стабільна, выпускае прадукцыю палепшанай якасці, пашырае асартымент вырабаў. За высокія паказчыкі ў працы працаўнікі хлебазавода адзначаліся высокімі ўрадавымі ўзнагародамі: Т.М.Шалай — ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, М.М.Нягоцкая і Б.М.Пляханава — ордэнам «Знак Пашаны».

Рэспубліканскае унітарнае даччынае Асіповіцкае аўтатранспартнае прадпрыемства «Аўтамабільны парк № 19». Арганізавана ў 1963 г. Спачатку мела невялікі парк — 14 аўтамашын, размяшчалася ў прымітыўных майстэрнях на вул. Дзмітрыева. У 1972 г. пабудаваны новыя вытворчыя карпусы на вул. Юбілейнай. Па праекце вытворчая магутнасць разлічана на 54 адзінкі тэхнікі. Аўтапарк абслугоўвае пасажыраў на 14 гарадскіх, 29 прыгарадных і 1 міжгародным маршрутах. Ён з'яўляецца адзіным аўтатранспартным прадпрыемствам агульнага карыстання ў Асіповіцкім раёне, уваходзіць у склад ВА «Магілёўаблаўтатранс» Міністэрства транспарту і камунікацый Рэспублікі Беларусь.

Рэспубліканскае унітарнае прадпрыемства «Асіповіцкі завод аўтамабільных агрэгатаў». Створана ў 1963 г. як філіял Мінскага аўтамабільнага завода. Уваходзіць у вытворчае аб'яднанне «БелаўтаМАЗ» і з'яўляецца буйнейшым вытворцам вырабаў са шклапластыку, пенаполіурэтану, ліцця з алюмініевага сплаву. Асноўнай прадукцыяй механазборачнага цэха № 5 былі шклапластыкавыя кабіны. Будаўніцтва ўласна завода аўтамабільных агрэгатаў пачата ў 1971 г. З уводам у эксплуатацыю ў 1976 г. цэха алюмініевага ліцця быў створаны завод, які ўвайшоў у склад вышэйназванага аб'яднання. Буйнымі спажыўцамі прадукцыі завода з'яўляюцца МАЗ, БелАЗ, Магілёўтрансмаш, Гомсельмаш, мінскія мотавелазавод і завод колавых цягачоў, а таксама іншыя прадпрыемствы, заводы, фірмы, прыватныя прадпрымальнікі з Беларусі, Расіі, Украіны. Асвоены выпуск 48 новых відаў дэталей для аўтамабіляў сямейства МАЗ, на участку пенаполіурэтану ўкаранёна сістэма кіравання якасцю ІСО-9000. З будаўніцтвам завода ў паўночнай частцы горада ўзнік новы жылы мікрараён, дзе знаходзяцца 2 школы, паліклініка, дзіцячыя дашкольныя ўстановы, стадыён «Юнацтва», фізкультурна-аздараўленчы комплекс, Дом абрадаў, развітая сетка гандлю і грамадскага харчавання. Баскетбольная каманда АЗАА выступае ў чэмпіянаце рэспублікі. На трасе завода праводзяцца міжнародныя спаборніцтвы па мотакросе. Завод мае падшэфны калгас «Бальшавік».

Адкрытае акцыянернае таварыства «Асіповіцкі камбінат бытавога абслугоўвання». Пасля вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў у 1944 г. сталі арганізоўвацца прадпрыемствы прамкааперацыі на базе арцелей па шыцці адзення, абутку, галаўных убораў, будаўніцтве і рамонце жылых дамоў, аказанні фотапаслуг і іншых работ для паляпшэння жыццёвага ўзроўню насельніцтва. Ствараліся новыя рабочыя месцы для людзей, якія вярнуліся да мірнай працы. 1.10.1944 г. былі створаны арцель «Сацпраца» ў г. Асіповічы, арцель «Прагрэс» у р.п. Ялізава і в. Свіслач, арцель «Эканомія» ў м. Лапічы. У асноўным усе яны мелі майстэрні па пашыве адзення, абутку, галаўных убораў. Галаўное прадпрыемства — арцель «Сацпраца» — мела брыгады па будаўніцтве жылых дамоў, фотастудыю, аўталаўкі, якія абслугоўвалі людзей у горадзе і на раёне. 1.10.1960 г. прамкааперацыя была рэарганізавана і на базе ўсіх прадпрыемстваў

горада і раёна быў створаны Асіповіцкі камбінат бытавога абслугоўвання. У 1961 г. на вул. Інтэрнацыянальнай пабудаваны Дом быту, у 1964 г. на вул. Горкага — цэх масавага пашыву, у 1973 г. на вул. Сумчанкі — Дом быту, у 1990 г. у мікрараёне № 1 — Дом быту. У 1960—1970 гг. у раёне ўзведзена цэлая сетка сельскіх дамоў быту, швейных майстэрань, комплексных прыёмных пунктаў (КПП). Да 1975 г. камбінат узначальваў І.І.Цвырко. На працягу 1978—1988 гг. дырэктарам КБА працаваў М.Ф.Лявонаў, пры якім пабудавана шмат аб'ектаў, склады, кантора, майстэрня, адкрылася многа новых КПП. Закройшчыца Л.А.Жлобіч узнагароджана ордэнам Дружбы народаў.

Адкрытае акцыянернае таварыства «Асіповіцкі камбінат хлебапрадуктаў». Будаўніцтва Асіповіцкага млынкамбіната № 3 пачалося ў сакавіку 1965 г. на базе хлебапрыёмнага пункта. Вялося яно ў 2 этапы: у жніўні 1967 г. уступіла ў строй 1-я чарга элеватара, рабочая башня і сіласны корпус, у верасні 1969 г. — гатунковы млын, 2-і і 3-і карпусы элеватара, а таксама камбікормавы цэх. У 1970 г. уведзена ў дзеянне 4-я чарга элеватара, у 1974 г. тарарамонтны цэх. У 1975—1976 гг. праведзена рэканструкцыя камбікормавага цэха. У 1977 г. закончана будаўніцтва і ўведзены ў эксплуатацыю цэх па вытворчасці пяцінумарных ячных круп. Будаўніцтва і рэканструкцыя вытворчых магутнасцей працягваліся і ў наступныя гады. Сёння структурныя падраздзяленні камбіната складаюць 6 вытворчых і 7 дапаможных цэхаў. У 1986 г. і 1988 г. калектыў узнагароджваўся пераходным Чырвоным сцягам Міністэрства хлебапрадуктаў, у 1987 г. — Ганаровай граматай ЦК КПБ і Савета Міністраў БССР.

Гандлёва-вытворчае даччынае прадпрыемства «Аддзел рабочага забеспячэння станцыі Асіповічы» У 1936 г. на чыгунцы быў арганізаваны трансгандальхарч, які існаваў да 1942 г. Са студзеня 1942 г. трансгандальхарчы былі перайменаваны ў аддзелы рабочага забеспячэння дарог (АРЗ). На чыгуначным вузле ст. Асіповічы, пасля вызвалення ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў у 1944 г., быў зноў арганізаваны АРЗ. Яму далі ў распараджэнне вагоны і драўляны будынак для арганізацыі гандлю і грамадскага харчавання. У сувязі з тым, што для сталовых патрэбны былі прадукты, а ў краіне іх не хапала, АРЗ займеў падсобную гаспадарку, дзе ўтрымліваліся свінні і каровы, вырошчваліся бульба і агародніна. У 1948—1950 гг. былі пабудаваны 4 магазіны, устаноўлены вагон пад магазін у раёне вагоннага дэпо. На базе санпрапускніка абсталявана хлебапякарня. У 1950 г. у АРЗ працавалі 3 сталовыя, 6 магазінаў. У 1957 г. пабудавана існуючая цяпер база. На працягу 1960—1975 гг. былі знесены ўсе старыя і ўзведзены новыя тыпавыя магазіны, здадзены агародніна- і бульбасховішчы, гараж. 8 магазінаў пабудаваны ў 1975—1996 гг.

Сёння АРЗ уключае 17 магазінаў і 3 сталовыя.

Станцыя Асіповічы 1-я. З'яўляецца адным з буйнейшых вузлоў Магілёўскага аддзялення чыгункі. У склад станцыі ўваходзяць лінейныя аддзяленні Асіповічы 2-я і 3-я, Татарка, Дзераўцы, Дараганава, Градзянка, Лапічы. У пасляваенныя гады станцыя развівалася, уводзіліся новыя лініі, ствараліся новыя пасты. У наш час на станцыі Асіповічы прымяняюцца перадавыя метады і формы для павышэння прадукцыйнасці працы. На пастах уведзены машыны АРМ. У таварнай канторы, бухгалтэрыі, лінейна-камерцыйным цэнтры (арганізаваны ў 1996) уведзена камп'ютэрная сістэма выдачы паказчыкаў. Амаль 85% работ праводзіцца з дапамогай камп'ютэрных устройстваў і аўтаматычнага кіравання. Станцыя Асіповічы — вузлавая, якая забяспечвае перавозку грузаў у краіны Балтыі, Расію, на Украіну. Прапускная магутнасць станцыі — 100 пар цягнікоў у суткі. Найвышэйшых паказчыкаў у выкананні вытворчых планаў калектыў дасягнуў у 1980-я гады. Станцыя займала прызавыя месцы ва Усесаюзным спаборніцтве, узнагароджвалася Ганаровымі граматамі Міністэрства шляхоў зносін, Упраўленнем Беларускай чыгункі.

З ГІСТОРЫІ ЧЫГУНАЧНАЙ СТАНЦЫІ АСІПОВІЧЫ

У сувязі з будаўніцтвам Лібава-Роменскай чыгункі 17 лістапада 1872 г. за 2 км ад вёскі Асіповічы было пачата будаўніцтва чыгуначнай станцыі. У 1876 г. яна была пушчана ў эксплуатацыю. Адначасова былі пабудаваны і майстэрні

Асіповіцкі вакзал. Пачатак XX ст.

па рамонце паравозаў і вагонаў, а таксама 5 драўляных жылых дамоў. Паравозны парк складаўся з прымітыўных паравозаў.

У 1890 г. са станцыі было адгружана 296 987 пудоў лесаматэрыялаў і іншых грузаў. У 1893 г. пры станцыі адкрылася паштовае аддзяленне, якое карысталася тэлеграфам чыгункі. У 1896 г. была праведзена вузкакалейная чыгунка Асіповічы — Дараганава. У 1897 г. быў здадзены новы мураваны будынак чыгуначнай станцыі, у 1898 г. на станцыі быў пабудаваны лесашпалавы завод.

У 1900 г. упраўленне Лібава-Роменскай чыгункі пабудавала ў Асіповічах шпалапрапітны завод, што спрыяла прытоку рабочай сілы. У 1905 г. ветка Асіповічы — Дараганава была прадоўжана да Старых Дарог, у 1907 г. — да Урэчча. Гэта значна павялічыла грузаабарот станцыі Асіповічы, якая была вузлавой, і спрыяла росту пасёлка.

У 1912 г. з мэтай паскарэння дастаўкі паштовых грузаў сталі практыкаваць іх перавозку і абмен па чыгунцы. У Асіповічах стварылі абменны пункт. Гэта паскорыла рух пошты ва ўсе канцы Расіі.

У 1913 г. у дадатак да тэлеграфа, які ўжо быў, Асіповічы атрымалі лінію тэлефоннай сувязі з Мінскам, Жлобінам, Слуцкам.

У 1913 г. у параўнанні з 1900 г. паступленне грузаў на станцыю павялічылася ў 3 разы, а вываз у 1,2 раза. Але тэхнічнае абсталяванне Асіповіцкага вузла заставалася слабым, рамонтная база прымітыўнай. Царскі ўрад надаваў Лібава-Роменскай чыгунцы вялікае стратэгічнае

Будынак кандуктарскага рэзерву на чыгуначнай станцыі Асіповічы. Пачатак XX ст.

значэнне. У сувязі з гэтым участак чыгункі ад Асіповіч да Старых Дарог быў пераведзены на шырокую каляіну, а ў 1915 г. даведзены да Слуцка.

Вестка аб перамозе Кастрычніцкай рэвалюцыі 1917 г. у Петраградзе прыйшла ў Асіповічы па тэлеграфе ў той жа дзень. У лакаматыўным дэпо і на станцыі адбыліся мітынгі. Рэвалюцыйны камітэт, які ўтварыўся ў Асіповічах, прызначыў камісарам чыгуначнай станцыі Г.І.Скварцова, а паравознага дэпо — Д.А.Дзям'янава.

У час грамадзянскай вайны і ваеннай інтэрвенцыі, асабліва ў час польскай акупацыі, чыгуначнаму транспарту Асіповіч былі нанесены вялікія страты.

Станоўчую ролю для хутчэйшага аднаўлення чыгуначнага транспарту адыграў прыняты ў 1922 г. Дэкрэт СНК аб гаспадарчым разліку на чыгуначным транспарце. Быў адноўлены паравозны парк, на змену старым паравозам прыйшлі новыя, чатырохвосевыя. Палепшылася рамонтная база, быў пабудаваны вагонарамонтны пункт. У 1934 г. на станцыі было ўведзена механічнае кіраванне стрэлкамі, рэканструяваны лініі сувязі. У 1937 г. здадзены ў эксплуатацыю Дом сувязі. У напрамку Слуцк—Мінск—Жлобін устаноўлена паўаўтаматычная блакіроўка.

У час Вялікай Айчыннай вайны на Асіповіцкім чыгуначным вузле дзейнічала патрыятычнае падполле, у якім удзельнічала больш за 90 чалавек.

І.М.Кургуз.

За час акупацыі гітлераўцы нанеслі вялікія страты чыгуначнаму вузлу, было поўнасцю разбурана дэпо, узарвана воданапорная вежа. Адразу пасля вызвалення Асіповіч паўстала задача хутчэйшага аднаўлення работы чыгункі — вайна працягвалася, патрэбна было перавозіць войскі, забяспечваць фронт усім неабходным. Усімі работамі па аднаўленні чыгуначнага вузла займалася аператыўная група на чале з І.М.Кургузам. Літаральна за 5 дзён зноў уступіла ў строй станцыйная гаспадарка, пачалося будаўніцтва моста цераз раку Сінюю. І.М.Кургуз быў узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны».

У перыяд з 1959 г. па 1965 г. на чыгуначным вузле была ўстаноўлена паўаўтаматычная блакіроўка са святлафорам, радыёсувязь з гучнагаварыцелем. Паступова пераводзіліся на цеплавую цягу лініі на Мінск і Гомель.

Чыгуначны вакзал на станцыі Асіповічы.

За працоўныя поспехі высокімі ўзнагародамі былі адзначаны дзяжурны па станцыі У.М.Бандарэнка, галоўны кандуктар В.М.Быліна.

У 1972 г. у краіне было разгорнута спаборніцтва ў гонар 55-й гадавіны Кастрычніцкай рэвалюцыі, а сярод працаўнікоў Асіповіч — і ў гонар 100-годдзя горада. Чыгуначнікі за 10 месяцаў перавезлі звыш задання 768 тыс. т грузаў, зэканоміўшы пры гэтым 1755 т паліва, адрамантавалі дадаткова 215 кантэйнераў і 330 вагонаў. Датэрмінова была завершана электрыфікацыя ўчастка чыгункі ад станцыі Талька да станцыі Асіповічы, і 3 лістапада, на паўтара месяца раней намечанага тэрміну, сюды прыбыў з Мінска першы электрацягнік.

У гады 9-й пяцігодкі на чыгуначнай станцыі праведзена вялікая работа па павелічэнні прапускной здольнасці, удасканаленні тэхналагічных працэсаў. Увесь грузавы рух пераведзены на цеплавую цягу. Брыгада манеўровага дыспетчара станцыі Асіповічы І.С.Церзі стала пераможцай ва ўсесаюзным спаборніцтве.

На чыгуначным вузле ў апошнія гады далейшае развіццё атрымала вытворчая база дыстанцыі пуці, дыспетчарская цэнтралізацыя, аўтаматычная блакіроўка і дальняя аўтаматычная сувязь. Укаранёны індустрыяльны метад абслугоўвання і рамонту аўтаматычных прыстасаванняў, тэлемеханікі і сувязі. Грузавы рух на ўчастку ад Асіповіч да Маладзечна з 1983 г. пераведзены на электрычную цягу. Калектыў чыгуначнай станцыі Асіповічы, які налічвае больш за 375 чалавек, на чале з В.В.Ціхановічам паспяхова забяспечвае патрэбы эканомікі ў грузавых і пасажырскіх перавозках.

А.М.Літвіненка, Ф.В.Талканіца, В.В.Ціхановіч.

Асіповіцкая дыстанцыя пуці. Гісторыя Асіповіцкага ўчастка (дыстанцыі) чыгуначнага пуці пачынаецца з 1872 г., калі было распачата будаўніцтва Лібава-Роменскай чыгункі, якая прайшла праз Асіповічы. Адміністрацыя невялікага рабочага ўчастка пуці размясцілася ў адным з будынкаў майстэрань, які знаходзіўся побач з вакзалам.

У канцы XIX — пачатку XX ст. усе будаўнічыя і рамонтныя работы выконваліся толькі ўручную.

У сярэдзіне 1896 г. для вывазу лесу, спірту і сельскагаспадарчай прадукцыі памешчыкі Дараганы падвялі да сваіх маёнткаў вузкакалейку, збудавалі на ёй 2 станцыі — Дзераўцы і Дараганава. У 1905 г. яна была працягнута да Старых Дарог, а ў 1907 г. — да Урэчча. У 1911 г. памешчыкі Радзівіл і Завіша разам з лесапрамыслоўцам Карпавым для вывазу драўніны з аддаленых лясоў пралажылі 32 км дарогі ад станцыі Верайцы праз Уборак на Градзянку і ад станцыі Уборак да в. Завішын даўжынёй 17 км з невялікім паравозным дэпо і паваротным кругам.

Будаўнічыя работы прыцягвалі вялікую колькасць мясцовага насельніцтва — і па найме і ў выглядзе працоўнай павіннасці. Для будаўніцтва і эксплуатацыі чыгункі не хапала падрыхтаваных кадраў як ніжніх чыноў, так і кіраўнікоў вышэйшай кваліфікацыі. З цягам часу іх сталі рыхтаваць у Гомелі, Мінску, Баранавічах і Брэсце.

Вялікую ролю ў забеспячэнні бесперабойнага руху цягнікоў адыгрывалі пуцявыя служачыя, абходчыкі. У пачатку XX ст. яны пражывалі ўздоўж чыгункі ў так званых будках, якія пазней сталі называць казармамі. Сярод іх вядомы А.С.Кузьміч, Іван Агейчык, А.Я.Давідовіч, Ляшчынскі, І.А.Чаропка і іншыя.

Паступова набываліся сродкі механізацыі, удасканальвалася пуцявая гаспадарка. Уздоўж дарог высаджваліся дрэвы, якія ахоўвалі пуці ад снежных заносаў, на зіму ставіліся шчыты з дошак. Будаваліся пераезды і пуцеправоды.

Пасля 1-й сусветнай і грамадзянскай войнаў чыгуначная гаспадарка была ў заняпадзе — разбураны масты, пуці, майстэрні, пакгаузы, будынкі. Асабліва пацярпеў перагон Вярхуціна — Урэчча. У гады аднаўлення не толькі рамантавалі старое, але і будавалі шмат новага. У 1923 г. у дыстанцыі сталі працаваць новыя майстэрні. У 1931 г. завершана будаўніцтва лініі Рослаў — Магілёў — Асіповічы. У гэты час пачалася пракладка другога пуці на Слуцк.

У змрочныя гады сталінскіх рэпрэсій ахвярамі сталі многія работнікі дыстанцыі пуці. Сярод іх выдатны спецыяліст, кіраўнік і настаўнік, дарожны майстар Верайцоўскай веткі Назар Гацко, дарожны майстар 4-га акалотка М.А.Капыціч, І.І.Бондар і іншыя.

У час Вялікай Айчыннай вайна разам з усім савецкім народам перамогу над ворагам кавалі і пуцейцы. У час блакады Ленінграда медсястрой ваеннага шпіталя працавала Ірына Георгіеўна Берзіна, старшы інжынер дыстанцыі пуці (з 1976 г. на пенсіі), узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі «За абарону Ленінграда», «За баявыя заслугі». Дзень перамогі сустрэў на Эльбе мінамётчык Аляксандр Андрэевіч Прановіч, дарожны майстар, Герой Сацыялістычнай Працы. Дэсантнікам быў на вайне дарожны майстар Анатоль Пятровіч Мардусевіч, прайшоў з баямі праз шмат краін, перамогу сустрэў у Чэхаславакіі. Брыгадзір пуці Уладзімір Яфімавіч Губашын вызваляў Польшчу, удзельнічаў у Берлінскай аперацыі. На розных франтах вайны змагаліся з ворагам М.В.Вішнявецкі, І.І.Малінін, В.В.Бурачэўскі, І.П.Бабкоў, В.П.Балвановіч, А.С.Амяльчэня, К.М.Логвін. У партызанах змагаліся І.К.Злобіч, А.І.Злобіч, Зінкевіч і іншыя. І гэта, канешне, далёка не поўны пералік ветэранаў-пуцейцаў.

А потым зноў гады ўпартай працы, аднаўлення, адраджэння з руін. У 1958 г. пачалося будаўніцтва першага на Беларусі калійнага камбіната. А работы па пракладцы чыгуначнай веткі ад ужо існуючай станцыі Слуцк да будучага горада пачалося раней. 2 ліпеня 1959 г. будаўніцтва дарогі было скончана, і першы поезд адправіўся са Слуцка ў Салігорск.

Шэраг працаўнікоў дыстанцыі пуці вызначыліся самаадданай працай, адзначаны высокімі ўзнагародамі. Ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга былі ўзнагароджаны А.П.Мардусевіч, А.А.Прановіч, механік-наладчык дэфектаскопаў У.Н.Печань, начальнік дыстанцыі пуці М.І.Гарадзіскі, ордэнам «Знак Пашаны» дзяжурная па пераездзе В.С.Матрунчык, пуцявы абходчык І.М.Уэльскі, памочнік начальніка дыстанцыі пуці А.К.Шведаў, брыгадзір пуці М.П.Шчур і майстар пуці А.Ф.Шчэрбіч, медалём «За працоўную адзнаку» А.М.Біцюцкі, дзяжурная па пераездзе А.Р.Курбатава, медалямі «За працоўную доблесць», «За працоўную адзнаку» Н.Н.Пацейка, А.Р.Манулік, М.І.Семчанка, многія працаўнікі атрымалі значкі «Ганаровы чыгуначнік». Дарожны майстар Р.М.Толкач узнагароджаны

І.Г.Берзіна.

ордэнам Леніна. Асіповіцкую дыстанцыю пуці ў розны час узначальвалі Пятровіч, Сапёлкін, В.Ф.Пятрунін, М.Дз.Гардзеенка, П.П.Саўчанка, І.В.Машура, М.І.Гарадзіскі, М.І.Хоміч, У.М.Жураўскі, з 1990 г. калектывам кіруе С.П.Несцярэнка.

У розны час многія працаўнікі дыстанцыі пуці былі ўзнагароджаны знакам «Ганаровы чыгуначнік». Сярод іх І.Дз.Мікуліч, М.Ц.Рослік, М.І.Гарадзіскі, А.В.Бізаноўскі, Дз.П.Асмалоўскі, Б.І.Міронаў, П.К.Галуза, В.У.Губановіч, А.А.Прановіч, А.Е.Гатоўчык, М.К.Міхадзюк. Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР былі ўзнагароджаны В.У.Губановіч, В.В.Ванцаў, М.І.Ляхавец, І.Г.Вярынскі, В.К.Курс.

Лакаматыўнае дэпо Асіповічы Магілёўскага аддзялення Беларускай чыгункі. У 1870-я гады адначасова з будаўніцтвам чыгуначнай станцыі за 2 км ад Асіповіч будаваліся майстэрні па рамонце паравозаў і вагонаў. Гэта быў драўляны невялікі будынак, які практычна не меў тэхнічнага абсталявання.

У 1897 г. быў здадзены новы мураваны будынак чыгуначнай станцыі і рамонтных майстэрань. Паравозны парк папоўніўся трохвосевымі паравозамі серыі «ТВ». Па чыгунцы вадзілі ў той час саставы з 20—25 двухвосевых вагонаў вагой 12 032 пуды з хуткасцю 15—20 вёрстаў у гадзіну.

У 1913 г. у параўнанні з 1900 г. павялічыўся грузаабарот на чыгуначнай станцыі, узрасла нагрузка на рамонтныя майстэрні. Тэхнічная абсталяванасць паравознага дэпо заставалася слабай — меўся невялікі парк трохвосевых паравозаў, а рамонтная база была прымітыўная.

У час грамадзянскай вайны і ваеннай інтэрвенцыі была спалена кантора паравознага дэпо, выведзена са строю амаль усё

рамонтнае абсталяванне і больш за палову паравозаў.

Паступова становішча паляпшалася. У дэпо былі ўстаноўлены новыя станкі. У 1925 г. была абсталявана электрастанцыя з дызельным рухавіком, што забяспечыла чыгуначны вузел і дэпо электраэнергіяй.

У сярэдзіне 1930-х гадоў вялікі размах сярод чыгуначнікаў краіны, у тым ліку і ў Асіповіцкім дэпо, атрымаў рух паслядоўнікаў П.Крываноса за лепшае выкарыстанне паравозаў.

У ліпені 1935 г. у Маскве адбылася Усесаюзная нарада чыгуначнікаў-ударнікаў і прыём іх у Крамлі кіраўнікамі краіны. Ад чыгуначнікаў Асіповіч там прысутнічалі машыніст Л.Ф.Байкачоў і начальнік вагонарамонтнага пункта М.А.Немагай. За высокія вытворчыя паказчыкі Л.Ф.Байкачоў быў узнагароджаны ордэнам Леніна, М.А.Немагай і машыніст А.К.Курчэўскі — знакам «Ганаровы чыгуначнік». Доблеснай працай вызначыліся і іншыя чыгуначнікі — машыніст А.А.Райкевіч і слесар-брыгадзір па рамонце паравозаў У.Е.Валько былі ўзнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, машыніст І.Г.Селіванаў — медалём «За працоўную адзнаку». Брыгада У.Е.Валько 6 гадоў запар займала 1-е месца ў сацыялістычным спаборніцтве па Беларускай чыгунцы. Вялікая заслуга ў развіцці паравознага дэпо належыць яго кіраўнікам. У розныя гады дэпо ўзначальвалі Чаропка, Парыцкі, Ярмоленка, Пятышкін, Кімстач, Кудраўцаў.

У гады Вялікай Айчыннай вайны многія работнікі дэпо прымалі ўдзел у патрыятычным падполлі, 79 чалавек змагаліся з ворагам на розных франтах вайны. За праяўленыя мужнасць і гераізм былі ўзнагароджаны ордэнамі Чырвонага Сцяга 4 чалавекі, Чырвонай Зоркі — 6 чалавек, Айчыннай вайны I і II ступеней — 4 чалавекі, Славы — 4 чалавекі.

За гады акупацыі гітлераўцы поўнасцю разбурылі будынак дэпо. Перад работнікамі дэпо паўстала задача хутчэйшага аднаўлення гаспадаркі. Да канца 1947 г. рабочы парк цягнікоў складаўся з 38 паравозаў, 2 вуглепад'ёмных кранаў на чыгуначным хаду, 14 станкоў і інш.

У 1951 г. калектыў паравознага дэпо на працягу 9 месяцаў быў 1-м па паказчыках на Беларускай чыгунцы. Асабліва вызначаўся калектыў цягніка серыі «52» № 7479 пад кіраўніцтвам старшага машыніста Б.М.Каліванава. Адна з першых жанчын-машыністаў К.А.Задоля была ўзнагароджана знакам «Ганаровы чыгуначнік», а ў 1948 г. выбрана дэпутатам абласнога Савета.

Шэраг узнагарод атрымалі работнікі лакаматыўнага дэпо. Другім ордэнам Леніна і знакам «Ганаровы чыгуначнік» быў адзначаны машыніст Л.Ф.Байкачоў, ордэнам Леніна — А.К.Курчэўскі, А.А.Высоцкі, М.В.Санковіч, брыгадзір У.Е.Валько, ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга майстар І.П.Мацвееў, медалём «За працоўную адзнаку» машыніст А.Дз.Кучын, І.Г.Селіванаў, П.К.Гайсенка, К.І.Гаткевіч, знакам «Ганаровы чыгуначнік» — начальнік дэпо Г.К.Фішаровіч, машыністы Я.Л.Гасціла, П.А.Крыцук, І.В.Дудчанка, майстар прамывачнага рамонту І.П.Мацвееў.

За гады 2 пасляваенных пяцігодак паравознымі брыгадамі было перавезена цяжкавагавым цягніком 6141 т грузаў звыш нормы. За гады 6-й пяцігодкі было зэканомлена 15 тыс. т паліва, праведзена больш як 25 тыс. цяжкавагавых паяздоў, у якіх перавезена 7 млн. т грузаў звыш нормы. У 1959 г. сярэдняя вага поезда дасягнула 1837 т.

Паспяхова справіліся чыгуначнікі з заданнямі 7-й пяцігодкі. За 1961—1965 гг. у лакаматыўным дэпо было атрымана 540,9 тыс. руб. звышпланавага прыбытку. Прадукцыйнасць працы за гады пяцігодкі вырасла на 24%. Многія брыгады дасягнулі значнага павелічэння сярэднясутачнага прабегу паравоза. Па выніках працы ў 7-й пяцігодцы многія работнікі дэпо былі адзначаны высокімі ўзнагародамі: ордэнам Леніна — начальнік дэпо Б.К.Васараўдзе, ордэнам «Знак Пашаны» — машыніст Г.С.Маёраў, І.Ф.Раманоўскі, І.В.Макаранка, ён жа быў узнагароджаны знакам «Ганаровы чыгуначнік». Машыністы Э.М.Рудкоўскі і Б.М.Каліванаў былі абраны дэпутатамі Вярхоўнага Савета БССР.

У гады 8-й пяцігодкі ішло далейшае ўкараненне новых відаў цягі, асвойваліся новыя мадыфікацыі цеплавозаў. З 1980 г. сталі выкарыстоўвацца цеплавозы серыі М-62, якія эксплуатуюцца і цяпер. Пераважную колькасць перавозак ажыццявілі на ўчастку Асіповічы—Градзянка—Асіповічы машыністы Х.А.Фрыд,

С.М.Леўчакоў, С.М.Зуй, А.І.Яршоў, І.Р.Ашэйчык, І.П.Дзяргач і інш.

Усё больш актыўна выкарыстоўвалася электрычная цяга. З 1983 г. на яе пераведзены ўвесь грузавы рух на ўчастку ад Асіповіч да Маладзечна.

З 1988 г. лакаматыўнае дэпо ўзначальвае В.У.Лайшаў.

За апошнія дзесяцігоддзі былі пабудаваны новыя адміністрацыйныя, складскія, жылыя і іншыя аб'екты, у дэпо арганізаваны пункт тэхнічнага абслугоўвання лакаматываў, пачалася і працягваецца рэканструкцыя кацельнай дэпо. Укаранёны шэраг рацыяналізатарскіх прапаноў.

За апошняе дзесяцігоддзе знакам «Ганаровы чыгуначнік» узнагароджаны А.К.Шпак, В.В.Вараб'ёў, М.І.Лагун.

В.У.Лайшаў.

Сумеснае прадпрыемства адкрытае акцыянернае таварыства «Дах». Асіповіцкі кардонна-руберойдавы завод, а з 12.3.1999 г. — сумеснае беларуска-брытанскае прадпрыемства ААТ «Дах» займае адно з вядучых месцаў у народнагаспадарчым комплексе раёна. Будаўніцтва завода пачалося ў лістападзе 1967 г. і скончылася 28.4.1973 г. У 1974 г. завод атрымаў усесаюзнае прызнанне і стаў пераможцам спаборніцтва з уручэннем Чырвонага сцяга ЦК КПСС, Савета Міністраў СССР, ВЦСПС і ЦК ВЛКСМ. Праектная магутнасць завода — 125 млн. м² мяккага крыцця. Прадукцыя пастаўляецца ў краіны СНД, Балтыі, Балгарыю, Польшчу, прадпрыемствам і арганізацыям Беларусі, яна канкурэнтназдольная на знешнім рынку. На прадпрыемстве наладжана вытворчасць дахавых і гідраізаляцыйных матэрыялаў «Паліглас» (Італія). Для рабочых завода працуюць сталовая, буфет, пункт выдачы малака, здраўпункт. Пабудаваны Дом культуры з кіназалай на 400 месцаў, інтэрнат на 216 месцаў, прадуктовы магазін, дзіцячы камбінат з басейнам на 420 месцаў, 6 жылых дамоў, 4 — кааператыўныя, Дом абрадаў. З 1988 г. дзеці работнікаў прадпрыемства адпачываюць у аздараўленчым лагеры «Пціч». Пры Доме культуры завода дзейнічаюць ансамбль народнай песні і музыкі «Дзівакі», вакальна-інструментальны ансамбль, дзіцячыя аркестр народных інструментаў і клуб выхаднога дня. Перспектывай далейшай

І.Р.Ашэйчык.

работы СП ААТ «Дах» з'яўляецца павелічэнне аб'ёмаў выпуску сучасных дахавых матэрыялаў, расшырэнне абутковых кардонаў, выпуск новых відаў кардону.

Асіповіцкае ўпраўленне магістральных газаправодаў (УМГ) прадпрыемства «Белтрансгаз». Уведзена ў эксплуатацыю ў 1976 г. Гэта адзінае ў Беларусі прадпрыемства падобнага тыпу. Яно забяспечвае падачу газу ў 18 гарадоў і многія буйныя населеныя пункты Магілёўскай, Мінскай і Гомельскай абласцей, мае аўтамабільныя газанапаўняльныя станцыі ў Бабруйску і Асіповічах, абслугоўвае 400 км магістральнага газаправоду Мінск — Гомель. У склад Асіповіцкага УМГ уваходзяць: падземнае сховішча газу, якое ўключае кампрэсарную станцыю, геалагічную службу; аператыўна-прамысловы цэх, які забяспечвае здабычу і закачку газу; комплекс дапаможных службаў, у тым ліку энерга- і водазабеспячэння, спецыяльнай сувязі, аўтатранспартны цэх. Прадпрыемства мае падсобную гаспадарку: свінаферму на 180 галоў, цяпліцу плошчай 0,5 га. Асіповіцкім УМГ вядуцца работы па развіцці сеткі газазабеспячэння гарадоў і пасёлкаў рэспублікі ў адпаведнасці з праграмай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь. Умацоўваецца ўласная вытворчая база — пачата будаўніцтва новай кампрэсарнай станцыі і аўтатранспартнага цэха. УМГ мае дзіцячы сад на 75 месцаў, лазню на 50 месцаў, фізкультурна-аздараўленчы комплекс, жыллёвы фонд у 200 кватэр, гандлёвы цэнтр. Спартыўныя каманды ўпраўлення актыўна ўдзельнічаюць у раённых спартакіядах, абласных і рэспубліканскіх спаборніцтвах па розных відах спорту. Аказваецца дапамога калгасам «Бальшавік» і «Чырвоны ўдарнік»,

школам, медыцынскім і іншым установам Лапіцкага сельскага Савета.

Унітарнае камунальнае сельскагаспадарчае прадпрыемства «Пратасевічы». У 1932 г. у в. Пратасевічы створаны калгас «Перадавік». Першы старшыня — В.І.Горацкі, першыя калгаснікі — П.Т.Чыкілеўская, П.Т.Казлоўская, С.Ю.Русаковіч, Л.А.Доўгаль, Я.В.Еўдакімовіч, І.В.Доўгаль. У 1950 г. «Перадавік» аб'яднаўся з калгасам «Чырвоная слабада». У сакавіку 1960 г. у выніку рэарганізацыі калгасаў створаны адзін саўгас «Асіповіцкі». У сакавіку 1967 г. ён рэарганізаваны ў саўгас «Пратасевічы». З сакавіка 1988 г. саўгас «Пратасевічы» становіцца аграгандлёвым прадпрыемствам «Пратасевічы» на базе аднайменнага саўгаса, Асіповіцкага кансервавага завода, Каўгарскага спіртзавода, магазінаў Асіповіцкага ГРАПП (агароднінных). У 1989 г. стаў самастойным Каўгарскі спіртзавод, у 1990 г. — кансервавы завод. З 1.6.2001 г. называецца унітарнае камунальнае сельскагаспадарчае прадпрыемства «Пратасевічы».

З гісторыі калгасаў раёна

Калгас «Авангард». У перыяд калектывізацыі сяляне Зборскага сельсавета пачалі ствараць гаспадаркі: у в. Вяззе — калгас «Авангард» (1-ы старшыня А.Ф.Ляшчук), у в. Цяплухі — «Селькор», у в. Орча (Ворча) — «Дуброва», у в. Смык — «Шлях волі», у в. Зборск — «Сноп», у в. Вярэйцы — «Звязда». Гэтыя дробныя гаспадаркі існавалі да студзеня 1951 г., пасля чаго сталі 2 калгасы — «Авангард» (старшыня В.Т.Клімовіч) і «Звязда» (старшыня І.І.Патапейка). У 1958 г. адбылося ўзбуйненне: 2 калгасы зліліся ў адзін — «Авангард». На працягу 30 гадоў яго ўзначальваў В.Т.Клімовіч. Асаблівага развіцця гаспадарка дасягнула ў 1970—1980-я гады, калі ёй кіраваў М.Дз.Варабей, удастоены звання Героя Сацыялістычнай Працы, ордэнаў Леніна і Працоўнага Чырвонага Сцяга. За добрасумленную працу 30 калгаснікаў атрымалі ўрадавыя ўзнагароды. У 1997 г. у калгас «Авангард» уліўся калгас «Перамога».

Калгас «Асіповіцкі». На тэрыторыі сучаснага калгаса «Асіповіцкі» ў 1929—1930 гг. былі арганізаваны калектыўныя гаспадаркі: імя Чапаева, «Рассвет», «Новая зара». У 1931 г. створаны калгас «17 год Кастрычніка», старшынёй якога да пачатку Вялікай Айчыннай вайны працаваў А.Л.Снігір. Старшынёй калгаса «Рассвет» да вайны быў П.Я.Чаропка. У 1950 г. у калгас «Рассвет» увайшлі калгасы імя Чапаева і «Новая зара». У 1952 г. «Рассвет» уліўся ў калгас «17 год Кастрычніка». 8.3.1960 г. гаспадарка была рэарганізавана ў саўгас «Асіповіцкі». У яго склад увайшлі землі і асноўныя сродкі калгасаў «Перадавік» Верайцоўскага сельсавета, «Рассвет» Замошскага сельсавета, «Шлях Леніна» Карытненскага сельсавета. Пры арганізацыі саўгаса былі прыняты ў яго склад таксама калгас імя Андрэева і імя Дзяржынскага Карытненскага сельсавета, «Першае мая» Дзераўцоўскага сельсавета. У 1961 г. на падставе загаду па Магілёўскаму абласному трэсту саўгасаў праведзена раздрабненне саўгаса — з яго вылучыўся саўгас «Карытнае». У сакавіку 1967 г. са складу саўгаса вылучыліся Пратасевіцкае аддзяленне і брыгада в. Паплавы, на базе якіх створаны саўгас «Пратасевічы». Першым дырэктарам саўгаса з 1960 г. да 1965 г. працаваў І.Л.Доўгаль. У 1990 г. адбылася рэарганізацыя саўгаса, у выніку якой узніклі 2 калгасы — «Першае мая» і «Асіповіцкі». Механізатару шырокага профілю І.У.Кірыновічу ў 1966 г. прысвоена званне Героя Сацыялістычнай Працы. Трактарыст М.В.Суравец у 1971 г. узнагароджаны ордэнам Леніна. У 2001 г. калгас расфарміраваны.

Калгас «Бальшавік». У час калектывізацыі на тэрыторыі сучаснага калгаса «Бальшавік» былі створаны калгасы «Працаўнік», «Новы свет» (абодва ў 1929), «Усход», «Камунар» (абодва ў 1930), імя Варашылава, «Чырвоны баец» (абодва ў 1931). Аб'яднанне дробных калгасаў пачалося з 1935 г., аднак яно было перарвана вайной. У 1950 г. на базе калгасаў «Новы свет», імя Сталіна, «Бальшавік», імя Молатава, імя Дзяржынскага, імя Варашылава створаны ўзбуйнены калгас імя Молатава, які ў 1957 г. перайменаваны ў імя М.І.Калініна, а ў 1963 г. — у калгас «Бальшавік». Старшынёй аб'яднанага калгаса стаў Ф.І.Грыцэнка. У 1955 — 1971 гг.

гаспадаркай кіраваў А.І.Лазараў, узнагароджаны ордэнам Леніна. Высокімі дзяржаўнымі ўзнагародамі адзначаны калгаснікі: ордэнамі Леніна і Працоўнага Чырвонага Сцяга — М.П.Канонік; ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга — І.М.Палазнік, В.А.Корбут і У.І.Сімага; ордэнам Працоўнай славы — І.М.Сугака; ордэнам Дружбы народаў — І.Ф.Сафонаў.

Калгас «Беларусь». Заснаваны ў 1950 г. У яго склад увайшлі калгасы «Рассвет», імя Кірава, імя XVIII з'езда КПСС, імя Леніна, імя Молатава, створаныя ў 1933 — 1934 гг. У 1961 г. да калгаса «Беларусь» былі далучаны калгасы «Шлях да сацыялізму», імя Энгельса і «Светлы шлях». Старшынямі аб'яднанага калгаса «Беларусь» у розны час былі П.Ф.Багамолаў (1950—1954), М.К.Кандрацьеў (1954—1956), В.В.Татур (1956—1963), Р.І.Сакун (1963—1983), В.В.Новак (1983—1988), А.Ю.Германчук (1988—1995).

Калгас імя Леніна. Сваю гісторыю пачынае з камуны «Новае жыццё», створанай у 1930 г. У 1933 г. яна аб'ядналася з калгасам «Энергія». Першым старшынёй быў Аляксей Сідаровіч. Калгас насіў імя Сталіна, імя Варашылава, імя Леніна. Па выніках працы 1937—1939 гг. калгас імя Варашылава быў удзельнікам ВДНГ СССР, сярод іншых у выстаўцы ўдзельнічала Ф.М.Бобрык. У 1952 г. калгас узбуйнены, да яго далучаны суседнія вёскі Грынёўка, Вайнілава, Ясяноўка, Ражнетава, Аляксандраўка, Залессе. Са жніўня 1998 г. старшынёй калгаса працуе П.М.Сашчэка. За гады існавання калгаса было шмат перадавікоў, сярод іх В.П.Краўчанка, Д.Д.Ганчароў, М.І.Шпіль, І.І.Хроп, Ф.Ф.Тарбееў і інш. Свінарка Б.А.Калеснікава ўзнагароджана ордэнам «Знак Пашаны», медалём «За працоўную доблесць», жывёлавод У.М.Клімовіч адзначаны Ганаровай граматай ВДНГ і каштоўным падарункам — аўтамабілем «Масквіч», галоўны інжынер калгаса А.Ф.Стэльмах узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

Калгас імя Ульянава. Створаны ў 1932 г. Першым старшынёй быў А.Т.Кірдун, першымі калгаснікамі — Купрыянчык, Шаманскі, Ерка, Цыганок, Сафронаў і інш. У 1951 г. да гэтай гаспадаркі далучаны калгасы «Камінтэрн», «За Радзіму», «Шлях Леніна», «Новая Каменка», «7 з'езд Саветаў». Калгас на працягу 1979—1990 гг. неаднойчы прызнаваўся пераможцам спаборніцтва за высокаэфектыўнае выкарыстанне тэхнікі, атрыманне высокіх ураджаяў кукурузы, бульбы і грэчкі, атрымліваў званне «Гаспадарка высокай культуры земляробства». Загадчык свінатаварнай фермы калгаса С.Ф.Картун узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны»; трактарыст-машыніст М.С.Паходаў — ордэнамі Леніна (1965) і Кастрычніцкай Рэвалюцыі (1973), мае званне «Заслужаны механізатар сельскай гаспадаркі Беларусі» (1980); трактарыст-машыніст М.Б.Ерка — ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга (1972); механізатар М.Я.Паланейчык — ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга (1976); брыгадзір паляводчай брыгады А.Р.Дзяцел — ордэнам Працоўнай славы III ступені (1977).

Калгас імя Чарняхоўскага. Створаны ў 1950 г. шляхам аб'яднання разрозненых гаспадарак вёсак Вялікі Бор, Жыцін, Дворышча, Пясчанка, Заняцечча. Спачатку калгас імя Чарняхоўскага адносіўся да Старадарожскага р-на, з 1962 г. — да Слуцкага, з 1965 г. — да Асіповіцкага. У 1962—1965 гг. калгас меў ужо сваю тэхніку — камбайны, трактары. Першым старшынёй быў У.В.Пінчук, механізатарам — Ф.Калянькоў, камбайнерамі — І.Кузей і І.Капейка. У 1974—1992 гг. гаспадарку ўзначальваў А.М.Дзенісевіч. За гэты час былі пабудаваны кароўнікі ў вёсках Вялікі Бор, Заняцечча і Дворышча, гаражы, склады, зернесушылка, бібліятэка, шмат жылля для калгаснікаў.

Калгас «Камунар». Створаны ў 1931 г. Першы старшыня — Р.А.Блізнец, першыя калгаснікі — Д.І.Кірыновіч, С.С.Кароль, В.І.Кошаль, К.С.Кароль, Ф.П.Крэмез, У.М.Пацкевіч. На тэрыторыі Пагарэльскага сельсавета былі яшчэ калгасы: імя Леніна, імя Варашылава, «Чырвоныя Палядкі», «Пралетарый», «Чырвоны партызан» і «Рэкорд». У 1950 г. калгасы імя Варашылава, імя Леніна, «Чырвоныя Палядкі» і «Чырвоны партызан» аб'ядналіся ў калгас імя Леніна, «Камунар» і «Рэкорд» — у калгас «Камунар». У 1952 г. адбылося аб'яднанне дзвюх гэтых гаспадарак. Аб'яднаны калгас у розны час узначальвалі М.А.Гурскі (першы старшыня), І.Б.Герчык, І.Ф.Дуброўскі, Л.А.Ерашэвіч, С.Ф.Семяненка. У 1975 г. брыгада

№ 2 паляводаў в. Амінавічы за высокія паказчыкі ў сельскагаспадарчай вытворчасці была ўдзельнікам ВДНГ СССР.

Калгас «Карытнае». Для сучаснага калгаса «Карытнае» суцэльнай калектывізацыяй сталі 1929—1932 гг. Адным з першых быў створаны калгас «КІМ», заснавальнікамі якога сталі камсамольцы-актывісты вёсак Карытнае і Мяжное. Існавалі таксама калгасы «Беларуская вясна», імя Варашылава, «Шлях Леніна». У 1960 г. створаны саўгас «Карытнае», які меў 3 аддзяленні — Карытненскае, Дземенскае і Коханаўскае. Першым старшынёй саўгаса (1960—1972) працаваў М.А.Мічукоў. У 1992 г. саўгас пераўтвораны ў калгас «Карытнае».

Калгас «Каўгарскі». Першы калгас быў створаны ў 1933 г. пад назвай «Чырвоны працаўнік». Старшыня — Датотчанка. У 1933—1950 гг. на тэрыторыі сучаснага калгаса было 7 гаспадарак («Новае Свіханава», «8 сакавіка», «Чырвоная Крынка», «Новыя Птушычы», «Чырвоны Сялец», «Чырвоны Край», «Чырвоны працаўнік»), у 1953 г. — 3 (імя Свярдлова, імя Кагановіча, «8 сакавіка»). У 1955 г. дзве першыя гаспадаркі аб'ядналіся ў калгас «19 партз'езд», а ў 1961 г. у яго склад увайшоў і калгас «8 сакавіка». Паводле рашэння райвыканкома ў 1965 г. калгас рэарганізаваны ў саўгас «Каўгарскі», у 1992 г. — у калгас «Каўгарскі».

Калгас «Новы шлях». Створаны ў 1929 г. Тады ж на тэрыторыі сучаснай гаспадаркі пачыналася арганізацыя і іншых дробных калгасаў. У 1944—1952 гг. было 6 гаспадарак: «Дзяржынск», «Камінтэрн», імя Сталіна, «Чырвоны сцяг», «Трактар», імя Кагановіча. У 1952 г. усе гэтыя калгасы аб'ядналіся ў адзін — імя Кагановіча. Яго ўзначаліў Б.А.Рубенштэйн. У 1957 г. калгас імя Кагановіча перайменаваны ў калгас «Новы шлях».

Калгас «Першае мая». У 1951 г. у выніку ўзбуйнення калгасаў «Першае мая», «Другая пяцігодка», «Чырвоны ўсход», «Селянін», «Чырвоная ніва», «Новы шлях», «Пераможца» і «Чырвоны араты» калгас стаў называцца «Першае мая». Старшынёй калгаса быў выбраны Ф.К.Касьянаў. Ён узначальваў гаспадарку да сакавіка 1960 г., калі адбылася рэарганізацыя яе ў саўгас «Асіповіцкі». Кіраўніком саўгаса стаў І.Л.Доўгаль. У лістападзе 1989 г. у выніку рэарганізацыі саўгаса «Асіповіцкі» ён падзелены на 2 калгасы — «Асіповіцкі» і «Першае мая».

Калгас «Усход». Створаны 30.10.1929 г. Арганізатар і першы старшыня — М.В.Назаровіч. Першымі сярод актывістаў запісаліся ў сельгасарцель П.Р.Яноўскі, М.С.Руды, Д.І.Лапко, А.І.Дайнека. На ўвесь калгас спачатку было 12 кароў, 4 кані, некалькі плугоў і барон. У 1937 г. быў неабгрунтавана рэпрэсіраваны старшыня калгаса М.В.Назаровіч. Змяніў яго П.І.Руды. Перад Вялікай Айчыннай вайной тут атрымлівалі па 14—16 ц збожжа з гектара, па 200 ц бульбы. У 1940 г. калгас быў занесены ў Ганаровую кнігу Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўкі ў Маскве. У 1945 г. у калгас паступіла старэнькая «палутарка», шафёрам на якой працаваў Ф.Р.Янкоўскі. Пасля вайны калгас узначальвалі М.І.Забаўскі, П.І.Заяц, І.І.Хічэўскі. У пачатку 1950-х гадоў навакольныя калгасы далучыліся да «Усходу». Неўзабаве гаспадарка стала адной з лепшых у раёне. Старшынямі ў той час працавалі У.П.Сычоў, П.К.Кароль, І.Л.Доўгаль. Пры апошнім (1967—1970) даход калгаса павялічыўся ў 2 разы. У 1975—1999 гг. калгас узначальваў В.В.Пінчук.

Калгас «Чырвоны сцяг». 30.6.1950 г. з 6 дробных гаспадарак («Чырвоны сцяг», «Другая пяцігодка», імя Будзённага, імя Варашылава, «Камунар», «Чырвоны барацьбіт») створаны калгас «Чырвоны сцяг» з цэнтрам у в. Вязаўніца. Першым старшынёй аб'яднанага калгаса стаў К.Я.Клімко. Гаспадарка мела 600 га ворнай зямлі і 300 га сенажаці, больш за 100 коней, 400 кароў, 200 свіней. Калгас быў эканамічна слабы. Працаўнікі яго атрымлівалі на працадзень па 500—600 грамаў зерня. Жалі сярпамі, касілі косамі. Атрымлівалі па 6—7 ц збожжа з гектара. Пасля сакавіцкага (1958) Пленума ЦК КПСС калгас стаў павялічваць тэмпы вытворчасці. Яго ўзначальвалі вопытныя кіраўнікі М.У.Кунько, Дз.А.Сікілінда. Значных вынікаў калгас дасягнуў пры старшыні У.І.Роўбелю, які ўзначаліў гаспадарку ў маі 1975 г. За поспехі ў вытворчасці сельскагаспадарчай прадукцыі калгас неаднаразова ўзнагароджваўся пераходным Чырвоным сцягам ЦК КПСС, Савета Міністраў СССР, ЦК ВЛКСМ і ВЦСПС.

Калгас «Чырвоны ўдарнік». Створаны 6.5.1931 г. у в. Жорнаўка. Першы старшыня — М.П.Стэльмах. У 1932 г. да яго далучаны калгас «Чырвоны партызан» па ініцыятыве старшыні А.М.Стэльмаха, які і кіраваў у 1932—1950 гг. аб'яднаным калгасам «Чырвоны ўдарнік». У 1950 г. пры ўзбуйненні калгасаў да «Чырвонага ўдарніка» далучаны «Зара камуны», «18 партз'езд», «Першае мая», «III Інтэрнацыянал», імя Калініна, «За ўраджай», у 1955 г. — імя Кірава. У 1961 г. калгас прыняў І.І.Хічэўскі, пры якім гаспадарка стала адной з лепшых у раёне. І.І.Хічэўскі двойчы ўзнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. Знакамітыя людзі калгаса: А.С.Грышановіч — працавала чабаном, удзельніца ВДНГ СССР у 1940 г.; М.С.Заяц — звеннявая па вырошчванні бульбы, удзельніца ВДНГ СССР у 1940 г.; А.Т.Задоля — свінарка, удзельніца ВДНГ СССР у 1940 г., узнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга; Г.А.Ласкавец — трактарыст, кавалер ордэнаў Леніна і Працоўнага Чырвонага Сцяга; В.Л.Загароўскі — трактарыст-машыніст, камбайнер, узнагароджаны ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга і «Знак Пашаны»; Л.І.Жук — палявод, трактарыст, узнагароджаны ордэнам Дружбы народаў; М.П.Раманоўская — палявод, цялятніца, даярка, узнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, удзельніца ВДНГ СССР у 1976 г.; П.М.Бярнат — палявод, даярка, узнагароджана ордэнам «Знак Пашаны»; М.У.Збанок — трактарыст, узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны».

Калгас «Шлях Ільіча». Створаны ў 1929 г. у в. Крамок. Складаўся спачатку з 7 аднаасобных гаспадарак. Першы старшыня — Ф.В.Чорны. Праз месяц далучылася яшчэ 11 аднаасобных гаспадарак. У навакольных вёсках таксама ўзніклі калгасы. У 1930 г. у калгасе «Шлях Ільіча» з'явіўся першы трактар «Фардзон». Першы трактарыст — С.Кашыцкі. Была адкрыта хата-чытальня. Многія непісьменныя калгаснікі сталі наведваць лікбез. У 1937 г. калгасы «Шлях Ільіча» і «Новы Крамок» аб'ядналіся (старшыня — Ф.В.Чорны). У 1939 г. медалём «За працоўную доблесць» узнагароджаны калгаснікі І.Ф.Кутынка і М.Н.Парахня. У тым жа годзе праходзіў Усесаюзны злёт ударнікаў, на якім ад калгаса прысутнічалі звеннявая па вырошчванні кок-сагызу Я.Ц.Кутынка і калгаснік П.Чэпік. Пасля заканчэння Вялікай Айчыннай вайны да калгаса далучылася в. Дрычын. У 1971 г. сюды ж увайшлі вёскі Канцы і Майсеевічы (калгас імя Чапаева).

Калектыўна-долевая гаспадарка «Ліпень». На тэрыторыі гаспадаркі размешчана 6 вёсак, якія да 1950 г. з'яўляліся шасцю калгасамі. У чэрвені 1950 г. калгасы «III Інтэрнацыянал», «Чырвоны ўсход», імя Валадарскага, імя Леніна, «Чырвоная ніва», «7 партз'езд» аб'ядналіся ў адзін калгас імя Валадарскага. Агульная зямельная плошча склала 3932 га, у тым ліку ворнай зямлі — 1668, сенажаці — 820, пашы — 188 га. Пагалоўе жывёлы складала: кароў — 395, свіней — 477, коней — 152. Мелася 85 пчоласем'яў. Першым старшынёй калгаса імя Валадарскага быў І.Н.Баразна (1950—1972). Потым гаспадарку ўзначальвалі Б.Я.Жураўлёў, М.Р.Ціхун, М.У.Дражын, М.У.Асмалоўскі, В.А.Міхадзюк. У кастрычніку 1992 г. калгас імя Валадарскага перайменаваны ў калектыўна-долевую гаспадарку «Ліпень» паводле рашэння агульнага сходу членаў калгаса і Асіповіцкага райвыканкома.

Вызначыліся працай

ГЕРОІ САЦЫЯЛІСТЫЧНАЙ ПРАЦЫ

ВАРАБЕЙ Міхаіл Дзмітрыевіч. Нарадзіўся 24.4.1930 г. у в. Канцы Асіповіцкага р-на. Герой Сацыялістычнай Працы (1988).

З 1948 г. працаваў калгаснікам, брыгадзірам, аграномам у калгасах «Пераможац» і імя Чапаева. Завочна вучыўся ў Мар'інагорскім сельскагаспадарчым тэхнікуме. У 1963 г. выбраны старшынёй Дрычынскага сельсавета, у 1965 г. — старшынёй калгаса «Шлях Ільіча». У 1971 г. закончыў Мінскую ВПШ. З сакавіка 1979 г. да апошніх дзён жыцця ўзначальваў калгас «Авангард». Талент умелага кіраўніка і клапатлівага гаспадара зямлі дазволіў вывесці калгас у лік перадавых гаспадарак. Калгас пастаянна нарошчваў

М.Дз.Варабей.

А.М.Гарбацэвіч.

І.У.Кірыновіч.

І.І.Паўловіч.

А.А.Прановіч.

вытворчасць сельскагаспадарчай прадукцыі, за што неаднаразова прызнаваўся пераможцам Усесаюзнага і рэспубліканскага сацспаборніцтваў. М.Дз.Варабей выбіраўся дэпутатам сельскага, раённага і абласнога Саветаў, членам Саюзнага савета калгаснікаў. Узнагароджаны ордэнамі Леніна і Працоўнага Чырвонага Сцяга, медалямі, граматамі. У 1986 г. яму прысвоена званне «Заслужаны работнік сельскай гаспадаркі Рэспублікі Беларусь». Памёр 6.1.1994 г.

ГАРБАЦЭВІЧ Антон Маркавіч. Нарадзіўся 13.2.1912 г. у в. Залессе Асіповіцкага р-на. Герой Сацыялістычнай Працы (1966). Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. У 1926—1929 гг. рабочы гуты «Кастрычнік» Асіповіцкага р-на. З 1930 г. працаваў на торфапрадпрыемстве «Татарка» (да 1953 торфапрадпрыемства «Свабода») Асіповіцкага р-на прасаўшчыком, машыністам лакамабіля, з сярэдзіны 1950-х гадоў — слесарам па рамонце тэхналагічнага абсталявання. Званне Героя прысвоена за поспехі ў выкананні планавых заданняў развіцця тарфяной прамысловасці. Узнагароджаны ордэнам Леніна. Памёр у 1981 г.

КІРЫНОВІЧ Іван Уладзіміравіч. Нарадзіўся 12.1.1937 г. у в. Ягаднае Асіповіцкага р-на. Герой Сацыялістычнай Працы (1966).

У 1952—1954 гг. вучыўся ў рамесным вучылішчы металістаў, потым працаваў на заводзе імя Леніна ў Ленінградзе. Пасля заканчэння ў 1955 г. Выбаргскага вучылішча механізацыі сельскай гаспадаркі ўдзельнічаў у асваенні цалінных і абложных зямель у Казахстане. З 1956 г. трактарыст Асіповіцкай МТС, калгаса «Першае мая», саўгаса «Асіповіцкі», з 1970 г. майстар-наладчык саўгаса «Асіповіцкі». Званне Героя прысвоена за поспехі ў павелічэнні вытворчасці і нарыхтовак збожжавых і кармавых культур. Узнагароджаны ордэнам Леніна, Граматай Вярхоўнага Савета БССР. З 1986 г. на пенсіі.

ПАЎЛОВІЧ Іван Іванавіч. Нарадзіўся 24.7.1930 г. на ст. Талька Пухавіцкага р-на. Герой Сацыялістычнай Працы (1974).

З 14 гадоў працаваў на Беларускай чыгунцы: пуцявы абходчык, рабочы-пуцявік у Рудзенску, пазней брыгадзір акалодка на ст. Талька. З 1976 г. дыспетчар дыстанцыі пуці, з 1979 г. рэгуліроўшчык хуткасці руху вагонаў на чыгуначнай ст. Асіповічы, потым — слесар вагоннага дэпо. Узнагароджаны ордэнамі Леніна (1974), Працоўнага Чырвонага Сцяга (1971), медалямі.

ПРАНОВІЧ Аляксандр Андрэевіч. Нарадзіўся 3.3.1926 г. у в. Бабы Пухавіцкага р-на. Герой Сацыялістычнай Працы (1981). Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны.

Пасля дэмабілізацыі з 1948 г. працаваў на чыгунцы манцёрам, потым брыгадзірам пуці. З 1955 г. дарожны майстар Асіповіцкай дыстанцыі пуці Беларускай чыгункі.

І.П.Аўцюшэнка.

Л.Ф.Байкачоў.

У.Е.Валько.

Б.К.Васараўдзе.

А.А.Высоцкі.

Я.Л.Гасціла.

Р.А.Дубскі.

В.К.Каспяровіч.

Званне Героя прысвоена за поспехі ў выкананні заданняў 10-й пяцігодкі. Узнагароджаны ордэнамі Леніна, Кастрычніцкай Рэвалюцыі, Працоўнага Чырвонага Сцяга, медалямі, дзвюма Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР, знакам «Ганаровы чыгуначнік». Памёр 12.1.1999 г.

АРДЭНАНОСЦЫ

Узнагароджаны ордэнам Леніна

АЎЦЮШЭНКА Іван Парфёнавіч, машыніст лакаматыўнага дэпо.

БАЙКАЧОЎ Лявонцій Фоціевіч, машыніст.

ВАЛЬКО Уладзімір Еўдакімавіч, майстар цэха паравознага дэпо, а таксама ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

ВАРАБЕЙ Міхаіл Дзмітрыевіч, старшыня калгаса «Авангард», а таксама ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

ВАСАРАЎДЗЕ Браніслаў Ксавер'евіч, начальнік лакаматыўнага дэпо, а таксама ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

ВЫСОЦКІ Антон Антонавіч, машыніст паравоза лакаматыўнага дэпо.

ГАРБАЦЭВІЧ Антон Маркавіч, слесар торфапрадпрыемства «Татарка».

ГАСЦІЛА Яўген Лявонавіч, машыніст-інструктар лакаматыўнага дэпо, а таксама ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

ГЕРАСІМЧЫК Яфрэм Ільіч, трактарыст калгаса «Авангард».

ГОМАН Іван Фёдаравіч, начальнік Градзянскага лесапункта.

ДУБСКІ Рыгор Антонавіч, дзяжурны па лакаматыўнаму дэпо.

ІЗОТАЎ Віктар Мікалаевіч, выдзімальшчык шклозавода «Кастрычнік».

КАЖАНЕЦ Мікалай Аляксандравіч, брыгадзір будаўнікоў БУ-89, а таксама ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

КАЗЛОЎ Аляксандр Фаміч, лесаруб Градзянскага лесапункта.

КАНОНІК Міхаіл Пятровіч, трактарыст калгаса «Бальшавік», а таксама ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

КАРАЛЁЎ Мікалай Піліпавіч, старшыня Асіповіцкага райвыканкома, а таксама двума ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга.

КАСПЯРОВІЧ Віктар Казіміравіч, машыніст лакаматыўнага дэпо.

П.А.Крыцук.

А.К.Курчэўскі.

В.Р.Лягуцкая.

М.І.Міхейчык.

С.М.Патапейка.

В.С.Прохарчык.

П.А.Рудкоўскі.

М.С.Тамкоў.

КІРЫНОВІЧ Іван Уладзіміравіч, трактарыст саўгаса «Асіповіцкі».

КЛІМОВІЧ Васіль Трафімавіч, старшыня калгаса «Авангард», а таксама ордэнамі Кастрычніцкай Рэвалюцыі і Працоўнага Чырвонага Сцяга.

КРЫЦУК Пётр Антонавіч, машыніст.

КУРЧЭЎСКІ Аляксандр Карпавіч, машыніст паравоза лакаматыўнага дэпо.

ЛАЗАРАЎ Андрэй Іванавіч, старшыня калгаса «Бальшавік».

ЛАСКАВЕЦ Георгій Антонавіч, трактарыст калгаса «Чырвоны ўдарнік», а таксама ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

ЛАТУШКІН Барыс Іванавіч, за высокія паказчыкі ў рабоце па асваенні цалінных зямель.

ЛЯВІЦКІ Пётр Адамавіч, партыйны і дзяржаўны дзеяч БССР.

ЛЯГУЦКАЯ Вера Раманаўна, свінарка калгаса «Чырвоны сцяг».

МІХЕЙЧЫК Мікалай Іванавіч, электрык-машыніст турбін Асіповіцкай ГЭС.

ПАЛЯКОЎ Мікалай Пятровіч, электразваршчык вагоннага дэпо, а таксама ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

ПАТАПЕЙКА Сцяпан Міхайлавіч, машыніст паравоза лакаматыўнага дэпо.

ПАЎЛОВІЧ Іван Іванавіч, брыгадзір дыстанцыі пуці, а таксама ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

ПАХОДАЎ Міхаіл Сяргеевіч, трактарыст калгаса імя Ульянава.

ПРАНОВІЧ Аляксандр Андрэевіч, майстар дыстанцыі пуці, а таксама ордэнамі Кастрычніцкай Рэвалюцыі і Працоўнага Чырвонага Сцяга.

ПРОХАРЧЫК Віктар Сямёнавіч, дырэктар камбіната «Маяк».

РОЎБЕЛЬ Уладзімір Іванавіч, старшыня калгаса «Чырвоны сцяг», а таксама ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

РУДЗЬКО Іван Усцінавіч, шафёр калгаса «Камунар».

РУДКОЎСКІ Пётр Антонавіч, машыніст-інструктар лакаматыўнага дэпо.

САНКОВІЧ Мікалай Васільевіч, машыніст.

СТАСЕВІЧ Юзэфа Тамашаўна, свінарка саўгаса «Асіповіцкі».

СУГАКА Марыя Парфёнаўна, начальнік аддзялення сувязі р.п. Татарка.

СУРАВЕЦ Мікалай Восіпавіч, трактарыст саўгаса «Асіповіцкі».

ТАМКОЎ Міхаіл Сысоевіч, машыніст паравоза лакаматыўнага дэпо.

ТОЛКАЧ Рыгор Мікалаевіч, дарожны майстар Асіповіцкай дыстанцыі пуці.

ЧАРОПКА Лідзія Мікалаеўна, майстар бягучага рамонту вагоннага дэпо, а таксама ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

ШАКУРА Іван Пятровіч, машыніст паравоза лакаматыўнага дэпо.

ЮЎШЧЫК Захар Фаміч, машыніст паравоза лакаматыўнага дэпо.

ЯНУШЭЎСКІ Павел Антонавіч, машыніст паравоза лакаматыўнага дэпо.

І.П.Шакура.

З.Ф.Юўшчык.

Узнагароджаны ордэнам Кастрычніцкай Рэвалюцыі

АРЦЫМОВІЧ Ганна Іосіфаўна, медыцынская сястра Асіповіцкай раённай бальніцы.

БАРАЗНА Рыгор Нічыпаравіч, дырэктар Асіповіцкага млынкамбіната № 3.

ЕЎДАКІМОВІЧ Канстанцін Піліпавіч, начальнік вытворчага ўчастка саўгаса «Пратасевічы», а таксама ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

ЗАБАЎСКІ Уладзімір Фёдаравіч, трактарыст калгаса «Усход», а таксама ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

КАЛЕНІК Мікалай Міхайлавіч, начальнік раённага ўпраўлення сельскай гаспадаркі.

ЛАЗАРАЎ Андрэй Іванавіч, старшыня калгаса «Бальшавік».

МІРОНЧЫК Аляксандр Аляксандравіч, машыніст паравоза лакаматыўнага дэпо, а таксама ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

ПАХОДАЎ Міхаіл Сяргеевіч, механізатар калгаса імя Ульянава.

РАМАНОЎСКІ Іван Фёдаравіч, машыніст паравоза лакаматыўнага дэпо.

САСНОЎСКІ Арыстарх Аляксеевіч, галоўны механік торфапрадпрыемства «Татарка».

ЧЫРУН Іван Адамавіч, дырэктар сярэдняй школы № 2 г. Асіповічы.

ШАЎЧЭНКА Сяргей Цітавіч, звеннявы калгаса «Новы шлях».

Г.І.Арцымовіч.

А.А.Мірончык.

Узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга

АКСІНЕВІЧ Ніна Уладзіміраўна, маляр кардонна-руберойдавага завода.

І.А.Чырун.

С.Ц.Шаўчэнка.

АЛЯШКЕВІЧ Васіль Паўлавіч, звеннявы калгаса «Новы шлях».

АЛЯШКЕВІЧ Пётр Навумавіч, трактарыст калгаса «Новы шлях».

АНДРЫЕВІЧ Зоя Сцяпанаўна, апаратар фермы калгаса «Авангард».

АНТАНОВІЧ Віктар Іванавіч, шафёр Асіповіцкага гархарчпрамгандлю.

АСТАПЁНАК Марыя Аляксандраўна, даярка калгаса імя Леніна.

БАЕШКА Аляксандр Антонавіч, слесар кардонна-руберойдавага завода.

А.П.Дубінчык.

БАРАНОЎСКАЯ В.Н., майстар млына камбіната хлебапрадуктаў.

БАРЫСЕВІЧ Разалія Мікалаеўна, аператар шклофармовачных машын шклозавода «Кастрычнік».

БАТУКОЎ Трафім Іванавіч, дырэктар шклозавода «Кастрычнік».

БЛІЗНЕЦ Іван Рыгоравіч, вадзіцель калгаса «Камунар».

БУРНОС Анатоль Міхайлавіч, трактарыст саўгаса «Карытнае».

ВАЙЦЯХОЎСКАЯ Ганна Васільеўна, аператар шклофармовачных машын шклозавода «Кастрычнік».

ВАРАБЕЙ Рыгор Фёдаравіч, брыгадзір калгаса «Шлях Ільіча».

ВІКТОРЧЫК Сямён Кірылавіч, вадзіцель лесавоза Асіповіцкага леспрамгаса.

ВЯРЫГА Іосіф Антонавіч, слесар Ліпеньскага лесапункта Асіповіцкага леспрамгаса.

ГАЛІЕЎСКАЯ Ларыса Адамаўна, кінамеханік.

ГАРАВАЦКІ Уладзімір Іванавіч, брыгадзір слесараў торфапрадпрыемства «Татарка».

ГАРАДЗІСКІ Мікалай Іванавіч, начальнік 15-й дыстанцыі пуці.

ГАРДЗЕЙЧЫК Г.В., дырэктар завода аўтаагрэгатаў.

ГАТОЎЧЫК А.Е., маставы майстар чыгуначнага вузла.

ГЕРАСІМЧЫК Пётр Паўлавіч, слесар кардонна-руберойдавага завода.

ГЕРШОНЧЫК Вольга Мікалаеўна, рабочая саўгаса «Каўгарскі».

ГОЛУБЕЎ Георгій Сяргеевіч, машыніст карданаробчай машыны кардонна-руберойдавага завода.

ГРЫЦЭНКА Фёдар Іванавіч, старшыня выканкома Лапіцкага сельсавета.

ГУЛЯЕЎ Канстанцін Сцяпанавіч, калгас «Авангард».

ДАНЕЙКА Генадзь Вячаслававіч, майстар лесанарыхтовак Градзянскага лесапункта Асіповіцкага леспрамгаса.

ДЗЕМІДОВІЧ Міхаіл Іванавіч, звеннявы калгаса імя Чарняхоўскага.

ДЗІВАК Анатоль Іванавіч, галоўны механік шклозавода «Кастрычнік».

ДЗЯМІШКЕВІЧ Уладзімір Іванавіч, цэхавы наладчык шкляных аўтаматаў шклозавода «Кастрычнік».

ДОЎНАР В.С., токар камбіната хлебапрадуктаў.

ДРОЗД Мікалай Канстанцінавіч, трактарыст калгаса «Шлях Ільіча».

ДУБІНЧЫК Альберт Пятровіч, машыніст паравоза лакаматыўнага дэпо.

ЕЛІСЕЕЎ Расціслаў Аляксандравіч, старшы электраманцёр 4-й дыстанцыі сігналізацыі і сувязі.

ЕРКА М.Б., механізатар калгаса імя Ульянава.

ЕЎДАКІМОВІЧ Рыгор Фёдаравіч, брыгадзір калгаса «Бальшавік».

ЖУРАЎЛЁЎ Канстанцін Рыгоравіч, наладчык механазборачнага цэха завода аўтамабільных агрэгатаў.

ЗАГАРОЎСКІ Васіль Лук'янавіч, трактарыст калгаса «Чырвоны ўдарнік».

ЗАДОЛЯ Антаніна Трафімаўна, свінарка калгаса «Чырвоны ўдарнік».

ЗАЙКО Анатоль Іванавіч, муляр міжкалгаснай будаўнічай арганізацыі.

ЗЕЛЯНКОЎ Мікалай Данілавіч, старшыня Асіповіцкага райвыканкома.

ЗІНОЎСКІ Уладзімір Васільевіч, лесаруб Ліпеньскага лесапункта Асіповіцкага леспрамгаса.

ІВАШКЕВІЧ Зоя Іванаўна, фармаўшчыца механазборачнага цэха № 5.

ІВЕНДЗІКАЎ Фёдар Мікалаевіч, дырэктар Асіповіцкага леспрамгаса.

КАВАЛЬСКАЯ Лідзія Аляксееўна, аператар шклофармовачных машын шклозавода «Кастрычнік».

КАЗЛОЎ Мікалай Рыгоравіч, слесар Градзянскага лесапункта Асіповіцкага леспрамгаса.

КАЗЮК Уладзімір Самуілавіч, старшы электрамеханік 4-й дыстанцыі сігналізацыі і сувязі.

КАЛЕНІК Мікалай Міхайлавіч, старшыня калгаса імя Ульянава.

КАЛЯЧКА Галіна Іванаўна, свінарка калгаса «Чырвоны сцяг».

КАРАЎКА Аляксандр Макаравіч, старшы аглядчык вагонаў.

КАРТУН Зінаіда Мікалаеўна, свінарка калгаса імя Ульянава.

КАРПІКАЎ Пётр Іосіфавіч, машыніст лакаматыўнага дэпо.

КАСПЯРОВІЧ Віктар Казіміравіч, машыніст паравоза лакаматыўнага дэпо.

КЛІМОВІЧ Уладзімір Мартынавіч, аператар па адкорме буйной рагатай жывёлы калгаса імя Леніна.

КЛОНІН Яўген Пятровіч, токар шклозавода «Кастрычнік».

КЛЫШКА Іван Аляксандравіч, машыніст карданаробчай машыны кардонна-руберойдавага завода.

КОРБУТ Валянцін Аляксандравіч, калгаснік калгаса «Балышавік».

КРАЎЧАНКА Міхаіл Сямёнавіч, майстар лесанарыхтовак Ліпеньскага лесапункта Асіповіцкага леспрамгаса.

КРАЎЧАНКА Пётр Іванавіч, дырэктар Асіповіцкага лясгаса.

КРОТ Аляксандр Сцяпанавіч, машыніст паравоза лакаматыўнага дэпо.

ЛАЗОЎСКІ Міхаіл Антонавіч, старшы машыніст Асіповіцкага будаўніча-мантажнага ўпраўлення аблмеліятрэста.

ЛЕВІН Зяма Майсеевіч, намеснік начальніка лакаматыўнага дэпо.

ЛЕЎЧАНКА Захар Міхайлавіч, машыніст паравоза лакаматыўнага дэпо.

ЛІСІЦА Лізавета Барысаўна, даярка калгаса «Камунар».

ЛІТВІНАЎ Якаў Ісакавіч, слесар лакаматыўнага дэпо.

ЛОГВІН Міхаіл Іванавіч, аператар шклофармовачных машын шклозавода «Кастрычнік».

МАРДУСЕВІЧ Анатоль Пятровіч, дарожны майстар 15-й дыстанцыі пуці.

МАЦВЕЕВА Марыя Ільінічна, нарміроўшчыца лакаматыўнага дэпо.

МАЦВЕЕЎ Іван Пятровіч, майстар лакаматыўнага дэпо.

МІЛАШЭВІЧ Іван Станіслававіч, галоўны аграном калгаса «Бальшавік».

МІХАДЗЮК Мікалай Кузьміч, дарожны майстар 15-й дыстанцыі пуці.

МЯЦЕЛЬСКІ Іван Францавіч, трактарыст калгаса «Чырвоны сцяг».

НАВІЦКІ Мікалай Лук'янавіч, лесаруб Ліпеньскага лесапункта Асіповіцкага леспрамгаса.

П.І.Карпікаў.

Я.І.Літвінаў.

М.І.Мацвеева.

І.П.Мацвееў.

НЕСЦЯРУК Віктар Данілавіч, брыгадзір калгаса «Чырвоны ўдарнік».

НЯМЦОВА Раіса Аляксандраўна, рубшчыца кардонна-руберойдавага завода.

ОКРУТ Яўген Паўлавіч, дэфібратаршчык карданаробчай машыны кардонна-руберойдавага завода.

ПАЛАЗНІК Ірына Міхайлаўна, свінарка калгаса «Бальшавік».

ПАЛАНЕВІЧ Ірына Іванаўна, даярка калгаса «Карытнае».

ПАЛАНЕЙЧЫК Мікалай Якаўлевіч, трактарыст калгаса імя Ульянава.

ПАПОЎ Вадзім Аляксандравіч, 1-ы сакратар Асіповіцкага гаркома КПБ.

ПАРХОМЧЫК Яўген Іванавіч, машыніст паравоза лакаматыўнага дэпо.

ПАТАПЕЙКА Міхаіл Міхайлавіч, машыніст паравоза лакаматыўнага дэпо.

ПУШ Яўген Сігізмундавіч, галоўны канструктар шклозавода «Кастрычнік».

ПЯЧЭНЯ Уладзімір Ніканоравіч, механік-наладчык 15-й дыстанцыі пуці.

РАЗМЫСЛОВІЧ Сямён Іванавіч, начальнік дарожна-эксплуатацыйнага ўчастка № 720.

Я.І.Пархомчык.

А.А.Райкевіч.

Ф.А.Сікорскі.

Ф.В.Хаўрэнка.

І.Ф.Шчэцька.

РАЙКЕВІЧ Аляксей Аляксандравіч, інструктар па цеплатэхніцы лакаматыўнага дэпо.

РАМАНОЎСКАЯ Марыя Пятроўна, жывёлавод калгаса «Чырвоны ўдарнік».

РАНЦАЎ Аляксей Фёдаравіч, апаратчык сківічнага пагрузчыка Асіповіцкага леспрамгаса.

РУДЗЬКО Міхаіл Несцеравіч, шафёр раённага аб'яднання «Сельгастэхніка».

РУДЭНКА Іван Сямёнавіч, старшыня Асіповіцкага райвыканкома.

РУСАКОВІЧ Аляксей Ягоравіч, машыніст паравоза лакаматыўнага дэпо.

СІВАКОЎ Аляксандр Міхайлавіч, 1-ы сакратар Асіповіцкага райкома КПБ.

СІКОРСКІ Фёдар Андрэевіч, машыніст паравоза лакаматыўнага дэпо.

СІМАГА Уладзімір Іванавіч, заатэхнік калгаса «Бальшавік».

СІМАНАЎ Леанід Якаўлевіч, старшыня Асіповіцкага райвыканкома.

СКРЫГАН Канстанцін Раманавіч, начальнік аддзела кадраў шклозавода «Кастрычнік».

СМІРНОЎ Барыс Аляксеевіч, вадзіцель аўтакалоны № 1242.

СОЛНЫШКІНА Г.М., даярка калгаса «Авангард».

СТАЛЬМАШОНАК Іван Майсеевіч, беларускі вучоны ў галіне хірургіі.

СТАРОБІНСКІ Залман Майсеевіч, старшы электрамеханік 4-й дыстанцыі сігналізацыі і сувязі.

СТЭЛЬМАХ Афанасій Фёдаравіч, інжынер калгаса імя Леніна.

СУШКО Аляксандр Пятровіч, брыгадзір лесанарыхтоўчай брыгады Ліпеньскага лясніцтва Асіповіцкага лясгаса.

СЫЧОЎ Рыгор Парфёнавіч, даглядчык жывёлы-пастух калгаса «Усход».

ТОМЧЫК Ганна Іосіфаўна, цялятніца саўгаса «Карытнае».

ТРОН Нона Васільеўна, настаўніца сярэдняй школы № 4 г. Асіповічы.

ХАЎРЭНКА Фёдар Васільевіч, машыніст-інструктар лакаматыўнага дэпо.

ХІЧЭЎСКІ Іван Іосіфавіч, старшыня калгаса «Чырвоны ўдарнік».

ХЛУС Пётр Іванавіч, начальнік Ліпеньскага лесапункта Асіповіцкага леспрамгаса.

ЦЯСЛЁНАК Мацвей Сямёнавіч, брыгадзір калгаса імя Валадарскага.

ЦЯСЛЁНАК Мікалай Сцяпанавіч, трактарыст калгаса «Авангард».

ШАЛАЙ Таццяна Мікалаеўна, пекармайстар Асіповіцкага хлебазавода.

ШВЕДАВА Аляксандра Севасцьянаўна, апаратчыца Асіповіцкага маслазавода.

ШЧЭЦЬКА Іван Фёдаравіч, брыгадзір калгаса «Авангард».

ЮРКАВЕЦ Іван Міронавіч, наладчык шклозавода «Кастрычнік».

ЮРКАВЕЦ Рыгор Антонавіч, вадзіцель Ліпеньскага лесапункта Асіповіцкага леспрамгаса.

ЮСУПБАЕЎ Ядкар Абдулавіч, старшы электрамеханік 4-й дыстанцыі сігналізацыі і сувязі.

ЗАСЛУЖАНЫЯ РАБОТНІКІ БЕЛАРУСІ

АРЛОЎ Анатоль Іванавіч, дырэктар сярэдняй школы № 1 г. Асіповічы. Заслужаны работнік культуры Беларусі (1980).

АРЦЫМОВІЧ Ганна Іосіфаўна, аперацыйная сястра раённай бальніцы. Заслужаны работнік аховы здароўя Беларусі (1974).

АСВЯЦІНСКІ Геральд Баляслававіч, дырэктар Беларускага тэатра «Лялька». Заслужаны дзеяч культуры Беларусі (1968).

БУРАК Іван Сцяпанавіч, ляснічы Вязскага лясніцтва Асіповіцкага лясгаса. Заслужаны лесавод Беларусі (1981).

ВАРАБЕЙ Міхаіл Дзмітрыевіч, старшыня калгаса «Авангард». Заслужаны работнік сельскай гаспадаркі Беларусі (1986).

ГАРНАСТАЕЎ Барыс Пятровіч, дырэктар дзіцячай музычнай школы. Заслужаны работнік культуры Беларусі (1984).

ГЛАДЫШАВА Ніна Аляксееўна, аператар па адкорме буйной рагатай жывёлы калгаса імя Ульянава. Заслужаны работнік сельскай гаспадаркі Беларусі (1988).

ГОЛУБЕВА Вольга Віктараўна, настаўнік біялогіі Вяззеўскай сярэдняй школы. Заслужаны настаўнік Беларусі (1974).

ГРЫШАНОВІЧ Уладзімір Дзмітрыевіч, дырэктар Свіслацкага дзіцячага дома. Заслужаны настаўнік Беларусі (1959).

ДУБІНЧЫК Фёдар Сямёнавіч, заслужаны настаўнік Беларусі (1968).

ЖЫВАГЛОД Вольга Гаўрылаўна. Заслужаны настаўнік Беларусі (1966).

ЗАЙЦАВА Ганна Васільеўна, завуч сярэдняй школы № 1 г. Асіповічы. Заслужаны настаўнік Беларусі (1957).

КАЗАК Іван Мікітавіч, завуч сярэдняй школы № 11 ст. Асіповічы. Заслужаны настаўнік Беларусі (1957).

КАЗАКОЎ Мікалай Прохаравіч, дырэктар сярэдняй школы № 4 г. Асіповічы. Заслужаны настаўнік Беларусі (1966).

КАЛЯДКА Васіль Сямёнавіч, галоўны ўрач Татаркавіцкай участковай бальніцы. Заслужаны ўрач Беларусі (1968).

КАМЕНСКАЯ Ніна Васільеўна, беларускі гісторык. Заслужаны дзеяч навукі Беларусі (1981).

В.Г.Жываглод.

Г.В.Зайцава.

М.П.Казакоў.

В.С.Калядка.

В.Е.Клімовіч.

КАМКОЎ Уладзімір Цярэнцьевіч, беларускі артыст балета. Заслужаны артыст Беларусі (1980).

КЛІМОВІЧ Вольга Емяльянаўна, настаўніца пачатковых класаў сярэдняй школы № 3 г. Асіповічы. Заслужаны настаўнік Беларусі (1964).

КЛІМОВІЧ Уладзімір Мартынавіч, аператар па адкорме буйной рагатай жывёлы калгаса імя Леніна. Заслужаны работнік сельскай гаспадаркі Беларусі (1985).

А.У.Тамашэўскі.

А.А.Ушакевіч.

З.І.Чарапкоў.

А.Б.Чарноў.

І.А.Шуба.

Н.А.Юркавец.

КУРЧЭЎСКІ Джан Аляксеевіч, настаўнік гісторыі школы-інтэрната г. Асіповічы. Заслужаны настаўнік Беларусі (1987).

ЛАМАНОВІЧ Ніна Іосіфаўна, беларускі харавы дырыжор. Заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі (1999).

ЛІЎШЫЦ Гілер Маркавіч, беларускі гісторык і філосаф. Заслужаны дзеяч навукі Беларусі (1979).

МАХНАЧ Любоў Міхайлаўна, настаўніца сярэдняй школы № 2 г. Асіповічы. Заслужаны настаўнік Беларусі (1975).

НОВІКАЎ Мікалай Іосіфавіч, дырэктар лясгаса. Заслужаны лесавод Беларусі (1991).

ПАТАПЕЙКА Павел Сцяпанавіч, настаўнік школы-інтэрната г. Асіповічы. Заслужаны настаўнік Беларусі (1967).

ПАЎЛОВІЧ Надзея Андрэеўна, акушэрка раённай бальніцы. Заслужаны работнік аховы здароўя Беларусі (1972).

ПАХОДАЎ Міхаіл Сяргеевіч, механізатар калгаса імя Ульянава. Заслужаны механізатар сельскай гаспадаркі Беларусі (1980).

РАЕЎСКАЯ Тамара Рыгораўна, беларуская эстрадная спявачка. Заслужаная артыстка Беларусі (1974).

РАСАЛОЎСКАЯ Ніна Міхайлаўна, загадчыца тэрапеўтычнага аддзялення раённай бальніцы. Заслужаны ўрач Беларусі (1970).

РУДЗЬКО Іван Усцінавіч, шафёр калгаса «Камунар». Заслужаны работнік сельскай гаспадаркі Беларусі (1975).

СТАЛЬМАШОНАК Іван Майсеевіч, беларускі вучоны ў галіне хірургіі. Заслужаны ўрач Беларусі (1948).

ТАМАШЭЎСКІ Анатоль Уладзіміравіч, рэдактар газеты «Асіповіцкі край». Заслужаны работнік культуры Беларусі (1992).

УСАЎ Іван Несцеравіч, беларускі вучоны ў галіне педыятрыі. Заслужаны дзеяч навукі Беларусі (1981) і заслужаны работнік аховы здароўя Беларусі (1991).

УШАКЕВІЧ Аляксандр Ануфрыевіч, хірург раённай бальніцы. Заслужаны ўрач Беларусі (1941).

ХЛУС Антаніна Іванаўна, прыёмшчыца заказаў Асіповіцкага раённага камбіната бытавога абслугоўвання. Заслужаны работнік сферы абслугоўвання Беларусі (1983).

ЦЕРАХАЎ Аляксей Пятровіч, настаўнік фізікі Ліпеньскай сярэдняй школы. Заслужаны настаўнік Беларусі (1970).

ЦІМОШЧАНКА Аляксандр Ануфрыевіч, дырэктар Свіслацкай сярэдняй школы. Заслужаны настаўнік Беларусі (1978).

ЦЯЦЕРЫН Адольф Міхайлавіч, загадчык аддзела культуры Асіповіцкага райвыканкома. Заслужаны работнік культуры Беларусі (1975).

ЧАРАПКОЎ З.І. Заслужаны настаўнік Беларусі (1965).

ЧАРНОЎ Аляксандр Барысавіч, дырэк-

тар сярэдняй школы № 2 г. Асіповічы. Заслужаны настаўнік Беларусі (1945).

ШУБА Іван Адамавіч, шафёр Асіповіцкага леспрамгаса. Заслужаны шафёр Беларусі (1970).

ЮРКАВЕЦ Ніна Антонаўна, заслужаны настаўнік Беларусі (1964).

ЯШЧАК Юрый Міхайлавіч, дырэктар Дараганаўскай санаторна-лясной школы. Заслужаны настаўнік Беларусі (1967).

* * *

Многія ўраджэнцы Асіповіцкага раёна пасля заканчэння сярэдніх школ пакінулі родныя мясціны — некаторыя паступілі ў вышэйшыя навучальныя ўстановы былога СССР і потым раз'ехаліся працаваць у розныя мясціны неабсяжнай краіны. Іншыя паехалі працаваць за межы Беларусі па накіраванні. Многія з іх за сумленную і кваліфікаваную працу адзначаны высокімі ўзнагародамі Савецкага Саюза і саюзных рэспублік. Сярод іх **Іван Іванавіч АБРАМОВІЧ**, які закончыў СШ № 2 г. Асіповічы; працаваў на шэрагу адказных аб'ектаў, у тым ліку кіраваў работамі па ўзвядзенні Астанкінскай тэлевежы ў Маскве, заслужаны будаўнік СССР.

І.К.Станішэўскі.

Ігар Канстанцінавіч СТАНІШЭЎСКІ нарадзіўся ў 1931 г. на хутары Вайнілава Асіповіцкага р-на. У 1951 г. закончыў Бабруйскі лесатэхнічны тэхнікум і ў гэтым жа годзе паступіў у Ленінградскую лесатэхнічную акадэмію, якую закончыў у 1956 г. Па размеркаванні быў накіраваны на работу ў г. Вільнюс, дзе працаваў на розных пасадах, а з 1964 г. па 1989 г. дырэктарам завода валакністага пласціка. У 1979 г. яму прысвоена званне «Заслужаны інжынер Літвы». Узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга і медалём «За працоўную доблесць».

Родам з Асіповіччыны

ВУЧОНЫЯ

ВОЎК-ЛЕВАНОВІЧ Іосіф Васільевіч. Беларускі мовазнавец. Нарадзіўся 6.11.1891 г. на былым хутары Лявонаўка Асіповіцкага р-на ў сялянскай сям'і. У 1911 г. закончыў Бабруйскую гімназію і паступіў на гісторыка-філалагічны факультэт Пецярбургскага універсітэта. Калі пачалася Першая сусветная вайна, добраахвотна пайшоў у армію. У баях быў паранены, потым цяжка захварэў. У лютым 1918 г. звольніўся з арміі і прыехаў да бацькоў. Там яго заспелі нямецкая, потым польская акупацыі. Пад час іх выкладаў рускую і лацінскую мовы ў Бабруйскай прыватнай і Клецкай грамадскай гімназіях. У жніўні 1920 г. прызваны ў Чырвоную армію. Праз 2 гады дэмабілізаваўся і вярнуўся на вучобу ў Петраградскі універсітэт. Закончыўшы яго ў 1923 г., прыехаў у Мінск, выкладаў беларускую мову ў польскім і яўрэйскім педтэхнікумах. З лютага 1924 г. працаваў у БДУ на кафедры гісторыі беларускай мовы, а з 1927 г. адначасова і ў Інбелкульце навуковым сакратаром Камісіі па ўкладанні гістарычнага слоўніка беларускай мовы. У верасні 1930 г. вымушаны быў пераехаць у Саратаў. Там загадваў кафедрай агульнага мовазнаўства ва універсітэце, праз год — кафедрай агульнага мовазнаўства і рускай мовы ў педінстытуце. З верасня 1934 г. працаваў загадчыкам кафедры рускай мовы і літаратуры ў Арэнбургскім педінстытуце. Там 17.9.1937 г. быў беспадстаўна арыштаваны і засуджаны.

Галоўнымі аб'ектамі навуковых даследаванняў І.В.Ваўка-Левановіча былі гісторыя беларускай мовы і беларуская дыялекталогія. Па гэтых галінах мовазнаўства апублікаваў шэраг артыкулаў, а ў 1927 г. выдаў вучэбны дапаможнік «Лекцыі па гісторыі беларускай мовы». У «Лекцыях» выкладзена першая частка (уступ і фанетыка) праграмнага універсітэцкага курса, які ён чытаў на працягу 1925—1927 гг. студэнтам этналінгвіс-

тычнага аддзялення педагагічнага факультэта БДУ. Пачынаюцца «Лекцыі» ўводзінамі, у якіх раскрыты такія пытанні, як месца беларускай мовы сярод іншых славянскіх, яе дыялектнае чляненне, крыніцы вывучэння гісторыі беларускай мовы, погляды на беларускую мову і яе паходжанне ў спецыяльнай навуковай літаратуры, крытычна прааналізаваны розныя тэорыі славянскай прабацькаўшчыны і ўсходнеславянскай прамовы. Падрабязна апісваецца фанетычная сістэма старажытнай беларускай мовы і разглядаюцца розныя пазнейшыя змены ў ёй. Асноўная ўвага засяроджана на ўзнікненні і развіцці найбольш тыповых фанетычных з'яў, выказаны арыгінальныя думкі аб паходжанні беларускага акання, дзекання і цекання. З'яўляецца таксама аўтарам артыкулаў «Гістарычнае вывучэнне беларускай мовы ў славянскай філалогіі» (1925), «Мова выданняў Францішка Скарыны» (1926), «Важнейшыя рысы гаворкі вёскі Татаркавічы і гаворак вакольчных вёсак» (1928), «Аб прынцыпах і метадах укладання гістарычнага слоўніка беларускай мовы» (1929), «Яшчэ да пытання аб «ляшскіх» рысах у беларускай фанетыцы» (1930), «Да пытання аб пабудове граматыкі рускай мовы» (1934) і інш. Рукапісы некаторых завершаных І.В.Ваўком-Левановічам навуковых прац (2-й часткі «Лекцый па гісторыі беларускай мовы», «Хрэстаматыі па гісторыі беларускай мовы», «Кароткага дапаможніка па агульным мовазнаўстве») пасля арышту аўтара былі страчаны.

Памёр 19.8.1943 г. у адным з лагераў на Поўначы Расіі.

І.К.Германовіч.

ГРАМАДЧАНКА Таіса Канстанцінаўна. Беларускі крытык і літаратуразнавец. Кандыдат філалагічных навук (1980). Нарадзілася 1.12.1951 г. у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Закончыла філалагічны факультэт БДУ (1976). У 1979—1992 гг. навуковы супрацоўнік Інстытута літаратуры АН Беларусі, з 1992 г. выкладчык Беларускага дзяржаўнага педагагічнага універсітэта імя М.Танка. З першымі артыкуламі Т.Грамадчанка выступіла ў рэспубліканскім перыядычным друку ў 1979 г. Даследуе творчасць пісьменнікаў 1920—1930-х гадоў В.Каваля, Б.Мікуліча, сучасных беларускіх празаікаў І.Чыгрынава, А.Асіпенкі, А.Кудраўцава, В.Карамазава, Л.Дайнекі, В.Гігевіча, М.Савіцкага, В.Мысліўца, У.Ягоўдзіка і інш. Піша крытычныя і праблемныя артыкулы, рэцэнзіі, гадавыя агляды прозы, выступае перад самай рознай аўдыторыяй з лекцыямі, дакладамі аб стане развіцця сучаснай беларускай літаратуры. Аўтар манаграфіі «Жывая памяць народа» (1984) пра І.Чыгрынава, кнігі «Перад праўдай высокай і вечнай: Беларуская проза сёння» (1991), сааўтар даследавання «Праблемы сучаснай беларускай крытыкі» (1996). Жыве ў Мінску.

І.У.Саламевіч.

КАМЕНСКАЯ Ніна Васільеўна. Беларускі гісторык. Член-карэспандэнт Акадэміі навук Беларусі (1959). Доктар гістарычных навук (1959), прафесар (1961). Заслужаны дзеяч навукі Беларусі (1981). Нарадзілася 10.1.1914 г. у г. Асіповічы. Закончыла Магілёўскі педагагічны інстытут (1937). У 1944—1962 гг. старшы навуковы супрацоўнік, загадчык сектара, намеснік дырэктара, у 1962—1964 гг. дырэктар Інстытута гісторыі партыі пры ЦК КПБ, у 1965—1969 гг. дырэктар Інстытута гісторыі Акадэміі навук Беларусі. У 1969—1974 гг. прарэктар, загадчык кафедры гісторыі БССР Мінскага педагагічнага інстытута. Даследавала праблемы гісторыі Кастрычніцкай рэвалюцыі і грамадзянскай вайны ў Беларусі, утварэння БССР. Аўтар прац «Утварэнне Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі» (1946), «Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя і ўтварэнне БССР» (1954), «Першыя сацыялістычныя пераўтварэнні ў Беларусі» (1957), «Беларускі народ у барацьбе за Савецкую ўладу (1919—1920 гг.)» (1963), «Станаўленне народнай адукацыі ў Беларусі (1917—1920 гг.)» (1980). Памерла 22.3.1986 г.

КУНЦЭВІЧ Анатоль Дзям'янавіч. Расійскі фізікахімік. Акадэмік Расійскай АН (1987, член-карэспандэнт з 1981). Генерал-лейтэнант (1987), Герой Сацыялістычнай Працы (1981). Нарадзіўся 6.8.1934 г. у в. Свіслач Асіповіцкага р-на. Закончыў Ваенную акадэмію хімічнай аховы (1958), дзе і працаваў (з 1977 прафесар). У 1986—1989 гг. галоўны спецыяліст аператыўнай групы па дэзак-

тывацыі ў Чарнобылі, потым дырэктар Цэнтра экатаксіметрыі пры Інстытуце хімічнай фізікі Расійскай АН. Аўтар навуковых прац па арганічнай і прыкладной хіміі, даследаваннях новых рэчываў і іх рэакцыйнай здольнасці ў монамалекулярных слаях, на мяжы падзелу фаз у мнагафазных сістэмах. Распрацаваў тэарэтычныя асновы стварэння высокарэакцыйных сарбентаў. Абгрунтаваў канцэпцыю «каардынацыйнага эфекту» ў рэакцыях нуклеафільнага змяшчэння. Аўтар кніг «Не, бінарнай зброі!» (1986), «Хімічную зброю пад поўную забарону» (1987). Жыве ў Маскве.

ЛІЎШЫЦ Гілер Маркавіч (Мордухавіч). Беларускі гісторык і філосаф. Доктар гістарычных (1961) і філасофскіх (1977) навук, прафесар (1962). Заслужаны дзеяч навукі Беларусі (1979). Нарадзіўся 8.7.1909 г. у в. Дараганава Асіповіцкага р-на. Закончыў Мінскі педагагічны інстытут (1934) і выкладаў у ім. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. З восені 1941 г. у Кзыл-Ардзінскім педагагічным інстытуце (Казахстан). З 1944 г. выкладаў у БДУ. Вывучаў сацыяльна-эканамічнае, палітычнае становішча і ідэалогію старажытнага свету (пераважна Іудзеі і Рыма) і сярэдневяковай Еўропы, пытанні навуковага атэізму і гісторыі філасофіі. Адзін з буйнейшых даследчыкаў Кумранскіх рукапісаў. Аўтар прац «Класавая барацьба ў Іудзеі і паўстанні супраць Рыма» (1957), «Кумранскія рукапісы і іх гістарычнае значэнне» (1959), «Сацыяльна-палітычная барацьба ў Рыме 60-х гг. I ст. да н.э. і змова Каціліны» (1960), «Паходжанне хрысціянства ў святле рукапісаў Мёртвага мора» (1967), «Нарысы гістарыяграфіі Бібліі і ранняга хрысціянства» (1970), «Вальнадумства і матэрыялістычная філасофія ў Заходняй Еўропе (другая палова XVII ст.)» (1975), «Французскія асветнікі XVIII ст. аб рэлігіі і царкве» (1976), «Рэфармацыйны рух у Чэхіі і Германіі» (1978), «Атэізм рускіх рэвалюцыйных дэмакратаў» (1979), «Крытыка ідэалізму і рэлігіі ў працах Г.В.Пляханава» (1981). Памёр 27.6.1983 г.

М.Б.Батвіннік.

МАКСІМЕНКА Мікалай Васільевіч. Беларускі фізік-тэарэтык. Доктар фізіка-матэматычных навук (1993), прафесар

Н.В.Каменская.

А.Дз.Кунцэвіч.

Г.М.Ліўшыц.

Г.А.Мятлюк.

(1994). Нарадзіўся 15.9.1942 г. у в. Ліпень Асіповіцкага р-на. Закончыў Гомельскі педагагічны інстытут (1965). З 1974 г. працуе ў Гомельскім дзяржаўным універсітэце. Навуковыя працы па фізіцы электрамагнітных узаемадзеянняў адронаў у састаўных мадэлях рэлятывісцкай квантавай тэорыі поля. Распрацаваў падыход да апісання палярызавальнасці адронаў, атрымаў ураўненні для звязаных сістэм зараджаных часціц у электрамагнітным полі.

МЯТЛЮК (дзявочае Аляшкевіч) Ганна Антонаўна. Беларускі моваznавец. Доктар філалагічных навук (1989), прафесар (1990). Нарадзілася 14.10.1936 г. у г. Асіповічы. Закончыла Мінскі дзяржаўны педагагічны інстытут замежных моў (1959). Працавала ў тым жа інстытуце асістэнтам, старшым выкладчыкам, у 1978—1995 гг. — загадчыкам кафедры тэарэтычнай і эксперыментальнай фанетыкі. З 1995 г. прафесар Варшаўскага (пазней Беластоцкага) універсітэта, з 1999 г. кіраўнік кафедры неафілалогіі. Даследуе фанетычныя сістэмы англійскай, бела-

А.Г.Слука.

рускай, рускай і польскай моў: іх прасодыю і інтанацыю, фанетычную інтэрферэнцыю ў іншамоўным маўленні, фанетычныя рысы мовы асоб з парушэннем слыху і прымяненне вынікаў фанетычных даследаванняў у навучанні гэтых асоб вуснаму маўленню. Аўтар больш за 120 навуковых прац, у тым ліку манаграфій «Прасодыя беларускай мовы ва ўмовах двухмоўя» (1982), «Узаемадзеянне прасадычных сістэм у маўленні білінгва» (1986), «Англійская мова для тых, хто слаба чуе, і глухіх» (1994, усе на рускай мове). Сааўтар кніг «Тэарэтычная фанетыка англійскай мовы» (1976), «Вучэбна-метадычны дапаможнік па аўдзіраванні англійскай мовы» (1984), «Прасадычная інтэрферэнцыя ў іншамоўным маўленні» (1985, усе на рускай мове), «Тэарэтычная фанетыка» (1980), «Курс тэарэтычнай фанетыкі» (2000, абедзве на англійскай мове). Заснавальнік новага напрамку фанетычных даследаванняў «Голасамоўная камунікацыя як аснова сацыяльнай рэабілітацыі асоб з дэфектамі слыху».

РАМАНОВІЧ Яўгенія Міхайлаўна. Беларускі мовазнавец. Кандыдат філалагічных навук (1954). Нарадзілася 6.7.1922 г. у в. Дараганава Асіповіцкага р-на. У час Вялікай Айчыннай вайны працавала на ваенным заводзе ў Чэлябінску (Расія). У 1948 г. закончыла БДУ. З 1952 г. навуковы супрацоўнік Інстытута мовазнаўства АН Беларусі.

Я.М.Рамановіч аўтар прац па беларускай дыялекталогіі, гісторыі беларускай мовы, сучаснай беларускай літаратурнай мове, бібліяграфіі беларускага мовазнаўства. За сааўтарства ў працах па беларускай лінгвагеаграфіі «Дыялекталагічны атлас беларускай мовы» (1963), «Нарысы па беларускай дыялекталогіі» (1964), «Лінгвістычная геаграфія і групоўка беларускіх гаворак» (1968—1969) атрымала Дзяржаўную прэмію СССР (1971). Шэраг артыкулаў і кандыдацкую дысертацыю Я.М.Рамановіч прысвяціла аналізу гаворак Уздзенскага р-на Мінскай вобл. У некаторых працах даследчыцы даецца акцэнталагічная характарыстыка розных катэгорый назоўнікаў у беларускіх гаворках: артыкулы «Асаблівасці націску ў назоўніках жаночага роду на -к(а) у беларускай мове» (1972), «Некаторыя акцэнталагічныя адрозненні ў сучасных беларускіх гаворках» (разам з А.І.Чабярук, 1966), «Пытанне акцэнтуацыі назоўнікаў жаночага роду з асновай на -а ў беларускіх гаворках» (1970).

Рамановіч — член рэдакцыйнай калегіі і сааўтар «Слоўніка беларускіх гаворак паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча» (т. 1—5, 1979—1986), які ўключае 38 тыс. слоў. Яна адрэдагавала і выдала «Слоўнік народных гаворак Заходняй Браншчыны» П.А.Растаргуева (1973) і напісала ўступны нарыс пра яго складальніка (разам з Н.Д.Растаргуевай). З'яўляецца таксама адным з аўтараў прац «Курс сучаснай беларускай літаратурнай мовы. Марфалогія» (1957), «Хрэстаматыя па гісторыі беларускай мовы» (ч. 1—2, 1961—1962), «Беларускае мовазнаўства: Бібліяграфічны паказальнік (1825 — 1965)» (1967, 1969), «Мікратапанімія Беларусі» (1974), «Беларускае мовазнаўства: Бібліяграфічны паказальнік (1966—1975)» (1980) і інш. Дзяржаўная прэмія Беларусі (2000) за сааўтарства ў цыкле прац «Лексічны атлас беларускіх народных гаворак» (т. 1—5, 1993—1998).

М.Н.Крыўко.

СЛУКА Алег Георгіевіч. Беларускі журналіст, дзяржаўны дзеяч. Доктар гістарычных навук (1986), прафесар (1989). Нарадзіўся 12.7.1941 г. у в. Лабковіца Асіповіцкага р-на. Закончыў БДУ (1968), дзе і працаваў з 1971 г. (з 1986 — дэкан факультэта журналістыкі). З 1995 г. памочнік Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, у 1997—2001 гг. намеснік міністра адукацыі Рэспублікі Беларусь. Даследуе пытанні гісторыі, тэорыі і практыкі сродкаў інфармацыі, тэорыі ідэалогіі беларускай дзяржаўнасці. Аўтар прац «Голас рэвалю-

цыйнай моладзі» (1978), «Слова ў камсамольскім страі» (1980), «Камсамольскі радок» (1984), «Мадэль устойлівага развіцця Рэспублікі Беларусь» (1999, у сааўтарстве), вучэбнага дапаможніка «Беларуская журналістыка» (ч. 1, 2000), манаграфіі «Нацыянальная ідэя» (2001). Лаўрэат прэмій Ленінскага камсамола Беларусі (1980) і Саюза журналістаў Рэспублікі Беларусь (1994). Узнагароджаны Граматай Вярхоўнага Савета БССР. Жыве ў Мінску.

СТАЛЬМАШОНАК Іван Майсеевіч. Беларускі вучоны ў галіне хірургіі. Кандыдат медыцынскіх навук (1937), дацэнт (1938). Заслужаны ўрач Беларусі (1948). Нарадзіўся 30.4.1902 г. у в. Хімное Асіповіцкага р-на. Закончыў медыцынскі факультэт БДУ (1927). Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. У 1927—1941 гг. працаваў у Мінску. З 1944 г. на кафедры шпітальнай хірургіі (у 1950—1968 загадчык кафедры) Мінскага медыцынскага інстытута, адначасова дырэктар НДІ гематалогіі і пераліванне крыві (1944—1951), Мінскага медыцынскага інстытута (1951—1961). Асноўныя працы па пытаннях пераліванне крыві, брушной хірургіі, гісторыі хірургіі. Распрацаваў спосабы аперацый стварэння штучнага стрававода, рэзекцыі страўніка пры пухлінах. Укараніў у практыку астэасінтэзу пры адкрытых і закрытых пераломах трубчастых касцей касцяны шпянёк. Аўтар 110 навуковых прац, у тым ліку 6 манаграфій. Узнагароджаны двума ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, ордэнамі «Знак Пашаны», Чырвонай Зоркі, медалямі. Памёр 12.1.1976 г.

СТАЛЬМАШОНАК Ілья Майсеевіч. Кандыдат тэхнічных навук (1952). Нарадзіўся 19.7.1918 г. у в. Хімное Асіповіцкага р-на. Закончыў Беларускую сельскагаспадарчую акадэмію (1940). Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. У 1948—1985 гг. працаваў у Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі, з 1954 г. дэкан землеўпарадкавальнага факультэта, у 1963—1973 гг. загадчык кафедры. Даследаваў гісторыю землеўпарадкавання і землеўпарадкавальнай адукацыі, Вялікай Айчыннай вайны, г. Горкі і Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі. Пад кіраўніцтвам І.М.Стальмашонка праведзены навуковыя даследаванні ў галіне планіроўкі сельскіх населеных пунктаў Беларусі. Ганаровы грамадзянін г. Горкі Магілёўскай вобл. і г.п. Навапскоў Луганскай вобл. (Украіна).

І.М.Стальмашонак.

В.М.Сурын.

СУРЫН Віталь Міхайлавіч. Доктар тэхнічных навук (1993), прафесар (1994). Нарадзіўся 17.1.1940 г. у в. Ясень Асіповіцкага р-на. Закончыў Беларускі політэхнічны інстытут (1961). Працаваў інжынерам на прадпрыемствах Мінска. З 1972 г. у Мінскім радыётэхнічным інстытуце (з 1993 Беларускі дзяржаўны універсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі): асістэнт, старшы выкладчык, з 1985 г. загадчык кафедры тэхнічнай механікі. Асноўныя кірункі даследаванняў — надзейнасць вырабаў электроннай тэхнікі пры механічных (вібрацыйных, ударных) уздзеяннях, паскораныя метады ацэнкі паказчыкаў надзейнасці, прагназіраванне надзейнасці пры зададзеных узроўнях уздзеяння. Аўтар прац «Разлік прыстасаванняў для механічных выпрабаванняў ІЭТ СВІ з павышанымі ўзроўнямі ўздзеяння» (1987), «Метады паскораных выпрабаванняў вырабаў электроннай тэхнікі на вібрацыйныя і ўдарныя ўздзеянні» (1991) і інш. Апублікаваў звыш 170 навуковых артыкулаў. Узнагароджаны залатым (1987) і сярэбраным (1989) медалямі ВДНГ СССР, Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР, Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь. Жыве ў Мінску.

СЦЕПАНЧУК Уладзімір Піліпавіч. Беларускі вучоны ў галіне цеплаэнергетыкі. Доктар тэхнічных навук (1969), прафесар (1971). Нарадзіўся 17.1.1928 г. у р.п. Ялізава Асіповіцкага р-на. Закончыў Беларускі політэхнічны інстытут (1951). З 1955 г. працаваў у гэтым інстытуце асістэнтам, дацэнтам, потым старшым навуковым супрацоўнікам. У 1964—1966 гг.

Г.М.Тамковіч.

І.Н.Усаў.

М.К.Ананьеў.

эксперт ЮНЕСКА пры тэхналагічным інстытуце ў Бамбеі (Індыя). З 1970 г. у Беларускім політэхнічным інстытуце (з 1991 Беларуская політэхнічная акадэмія), адначасова (з 1971) рэдактар часопіса «Известия высших учебных заведений. Энергетика». Аўтар прац па даследаванні работы эжэктара, па эксперыментальным і тэарэтычным даследаванні звышгукавых двухфазных патокаў і па іншых пытаннях тэарэтычных асноў цеплатэхнікі.

ТАМКОВІЧ Генадзь Міхайлавіч. Кандыдат тэхнічных навук (1967). Генерал-маёр (1980). Нарадзіўся ў г. Асіповічы. Закончыў Кіеўскія артылерыйскае падрыхтоўчае і вышэйшае інжынернае (1957) вучылішчы. З 1957 г. інжынер-выпрабавальнік, старшы навуковы супрацоўнік, начальнік лабараторыі, з 1968 г. камандзір выпрабавальнай часткі, навукова-выпрабавальнага ўпраўлення. Працаваў намеснікам начальніка камандна-вымяральнага комплексу, дырэктара Інстытута касмічных даследаванняў Акадэміі навук СССР. Узнагароджаны ордэнамі і медалямі. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР (1980).

УСАЎ Іван Несцеравіч. Беларускі вучоны ў галіне педыятрыі. Доктар медыцынскіх навук (1965), прафесар (1967). Заслужаны дзеяч навукі Беларусі (1981), заслужаны работнік аховы здароўя Беларусі (1991). Нарадзіўся 13.10.1921 г. у в. Асяродак Асіповіцкага р-на. Закончыў Бабруйскую фельчарскую школу (1940), Мінскі медыцынскі інстытут (1951). Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. З 1951 г. на кафедры педыятрыі (у 1967—1989 загадчык кафедры) Мінскага медінстытута. Некаторы час працаваў у Міністэрстве аховы здароўя Беларусі. Даследаваў мікраэлементы ў крыві нованароджаных, механізм развіцця хвароб нырак і іх лячэнне, спадчынную схільнасць і рэзістэнтнасць да хвароб у дзяцей. Аўтар больш за 300 навуковых прац па розных раздзелах педыятрыі, у тым ліку шэрагу падручнікаў і манаграфій. Пад яго кіраўніцтвам падрыхтаваны 4 дактары і звыш 30 кандыдатаў навук. Узначальваў праўленне навуковага таварыства дзіцячых урачоў Беларусі (з 1970), быў членам праўлення Усесаюзнага таварыства педыятраў. Узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, Чырвонай Зоркі, медалямі. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі. Памёр 19.1.1994 г.

ДЗЯРЖАЎНЫЯ ДЗЕЯЧЫ

АНАНЬЕЎ Мікалай Канстанцінавіч. Дзяржаўны дзеяч Рэспублікі Беларусь. Нарадзіўся 12.4.1949 г. у г. Асіповічы. Закончыў Беларускі дзяржаўны інстытут фізічнай культуры (1975), Беларускую сельскагаспадарчую акадэмію (1986). Працоўную дзейнасць пачаў у 1965 г. рабочым вагоннага дэпо станцыі Асіповічы, у 1968—1970 гг. служыў у арміі. У 1970—1971 гг. працаваў старшынёй камітэта па фізкультуры і спорце пры Асіповіцкім райвыканкоме, у 1971—1979 гг. завучам, старшым трэнерам па баскетболе Асіповіцкай ДЮСШ. У 1979—1987 гг. працаваў на розных пасадах у Асіповіцкім гаркоме КПБ і райвыканкоме. У 1987—1997 гг. начальнік Магілёўскага абласнога ўпраўлення па фізічнай культуры, спорце і турызме. У маі 1997 г. выбраны віцэ-прэзідэнтам Нацыянальнага алімпійскага камітэта Рэспублікі Беларусь (паўторна абраны на гэту пасаду ў лістападзе 2001), з чэрвеня 1997 г. памочнік Прэзідэнта

Рэспублікі Беларусь па пытаннях фізічнай культуры, спорту і развіцця турызму, з сакавіка 1998 г. міністр спорту і турызму Рэспублікі Беларусь. З 2000 г. намеснік начальніка Апарату Прадстаўніцтва Парламенцкага Сходу Саюза Беларусі і Расіі. З кастрычніка 2001 г. памочнік Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па пытаннях фізічнай культуры, спорту і развіцця турызму. Заслужаны трэнер Рэспублікі Беларусь.

ЗІНОЎСКІ Уладзімір Іванавіч, дзяржаўны дзеяч Рэспублікі Беларусь. Эканаміст. Нарадзіўся ў 1955 г. у р.п. Ялізава Асіповіцкага р-на. Закончыў Беларускі дзяржаўны інстытут народнай гаспадаркі і Акадэмію кіравання пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь (1993).

У 1981—1986 гг. старшы інжынер Галоўнага ўпраўлення вылічальных работ ЦСУ БССР, старшы, затым вядучы спецыяліст упраўлення статыстыкі прамысловасці ЦСУ БССР, памочнік начальніка ЦСУ БССР. У 1986—1989 гг. намеснік начальніка Мінскага абласнога ўпраўлення статыстыкі. З 1989 г. у Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь — старшы рэферэнт, вядучы, потым галоўны спецыяліст упраўлення эканомікі. У 1992 — 1998 гг. першы намеснік старшыні Дзяржкамстата, першы намеснік міністра статыстыкі Рэспублікі Беларусь. З 1998 г. міністр статыстыкі Рэспублікі Беларусь. З 2001 г. міністр статыстыкі і аналізу Рэспублікі Беларусь.

КЕДЗІЧ Юрый Канстанцінавіч. Нарадзіўся 15.3.1933 г. у в. Лочын Асіповіцкага р-на. Закончыў Мінскае вучылішча паліграфістаў (1950), Маскоўскі завочны паліграфічны інстытут (1965). Працаваў друкаром, майстрам, начальнікам цэха ў друкарні выдавецтва «Беларускі Дом друку». З 1974 г. інструктар ЦК КПБ, у 1982—1994 гг. намеснік старшыні Дзяржаўнага камітэта БССР па друку, потым — міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь. З яго ўдзелам распрацавана праграма пераходу на фотанабор і афсетны друк, пабудаваны газетныя выдавецтвы ў Віцебску, Гродне, Брэсце, Мінская фабрыка каляровага друку, Наваполацкая, Чэрвеньская, Жлобінская друкарні, рэканструяваны Мінская фабрыка «Чырвоная зорка», Аршанская і Гродзенская друкарні. Узначальваў навуковае таварыства выдаўцоў і паліграфістаў Беларусі, выбіраўся членам прэзідыума Беларускага рэспубліканскага прафсаюза работнікаў культуры.

У.І.Зіноўскі.

Ю.К.Кедзіч.

П.А.Лявіцкі.

ЛЯВІЦКІ Пётр Адамавіч. Партыйны і дзяржаўны дзеяч БССР. Нарадзіўся 26.8.1906 г. у в. Лазовае Асіповіцкага р-на. Закончыў Маскоўскую сельскагаспадарчую акадэмію (1935). З 1925 г. на савецкай рабоце ў Асіповіцкім р-не. У 1928—1931 гг. служыў у дывізіі Асобага прызначэння імя Дзяржынскага пры калегіі АДПУ. З 1936 г. дырэктар Мар'інагорскага сельскагаспадарчага тэхнікума. З 1939 г. загадчык аддзела, сакратар Мінскага, са студзеня 1941 г. 1-ы сакратар Палескага абкомаў КП(б)Б. У пачатку Айчыннай вайны адзін з арганізатараў партызанскага руху на Палессі. З кастрычніка 1941 г. сакратар Алтайскага крайкома ВКП(б). З лістапада 1942 г. у апараце ЦК ВКП(б). Са жніўня 1943 г. 1-ы сакратар Палескага абкома КП(б)Б, адначасова член ваеннага савета 61-й арміі. У 1944—1947 гг. 1-ы намеснік старшыні Савета Міністраў БССР. З 1947 г. начальнік Баранавіцкага абласнога ўпраўлення сельскай гаспадаркі, 1-ы намеснік

І.М.Стэльмах.

А.А.Чванкін.

У.А.Чоршы.

міністра сельскай гаспадаркі БССР. З 1956 г. 1-ы намеснік старшыні Савета Міністраў Літоўскай ССР. З 1959 г. намеснік старшыні, старшыня Магілёўскага аблвыканкома. У 1964—1966 гг. начальнік Галоўнага ўпраўлення меліярацыі і воднай гаспадаркі пры Савеце Міністраў БССР. Член ЦК КПБ у 1940—1949, 1960—1966 гг., член Бюро ЦК КП(б)Б у 1945—1947 гг., Бюро ЦК Кампартыі Літвы ў 1955—1959 гг. Дэпутат Вярхоўнага Савета СССР і намеснік старшыні Савета Нацыянальнасцей Вярхоўнага Савета СССР у 1946—1950 гг., дэпутат Вярхоўнага Савета БССР у 1947—1951, 1955—1963 гг. Узнагароджаны ордэнам Леніна, 4 іншымі ордэнамі, медалямі. Памёр 24.11.1977 г.

СТЭЛЬМАХ Іван Макаравіч. Нарадзіўся ў 1912 г. у в. Лазовае Асіповіцкага р-на. Закончыў Свіслацкую сямігадовую школу. Працаваў у мясцовым калгасе, пасля службы ў Чырвонай арміі і вучобы ў Харкаўскай школе ўнутраных спраў — у органах дзяржбяспекі. Адзін з арганізатараў партызанскага руху на тэрыторыі Асіповіцкага раёна ў Вялікую Айчынную вайну. Пасля вайны працаваў у савецкіх органах рэспублікі. Выбіраўся дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР (тройчы), Магілёўскага і Гомельскага абласных Саветаў народных дэпутатаў. Узнагароджаны ордэнамі Леніна, Чырвонага Сцяга (двойчы), Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі (двойчы), медалямі. У 1982 г. прысвоена званне ганаровага грамадзяніна горада Асіповічы.

ЧВАНКІН Аркадзь Аркадзьевіч. Генерал-маёр унутранай службы. Нарадзіўся 18.3.1948 г. у г. Асіповічы. Закончыў Беларускі політэхнічны інстытут (1973). Працоўную дзейнасць пачаў у Асіповіцкім лакаматыўным дэпо Беларускай чыгункі. У 1975—1985 гг. галоўны інжынер Смалявіцкага міжсаўгасбуда, старшыня калоны № 99, намеснік старшыні праўлення Мінскага аблміжкалгасбуда. З 1985 г. на розных пасадах у органах унутраных спраў Беларусі. З 1996 г. выконваючы абавязкі намесніка міністра, з 1997 г. намеснік міністра ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь. Узнагароджаны медалямі.

ЧОРНЫ Уладзімір Аляксеевіч. Нарадзіўся 24.2.1951 г. у в. Крамок Асіповіцкага р-на. Закончыў Беларускую сельскагаспадарчую акадэмію (1978), БДУ (1992). У 1982—1990 гг. сакратар парткома саўгаса «Асіповіцкі», інструктар Асіповіцкага гаркома, Магілёўскага абкома, 2-і сакратар Клімавіцкага райкома КПБ. З 1990 г. на гаспадарчай рабоце ў Мінску. У 1995—1998 гг. саветнік-пасланнік Пасольства Рэспублікі Беларусь у Рэспубліцы Малдова. З 1998 г. генеральны дырэктар Рэспубліканскага міжгаліновага навукова-вытворчага аб'яднання па эканамічнай і інвестыцыйнай дзейнасці «Белзнешгандальінвест».

СПАРТСМЕНЫ

БАРКОЎСКАЯ Ірына Ульянаўна. Беларуская спартсменка (планёрны спорт). Нарадзілася ў 1951 г. на ст. Ясень Асіповіцкага р-на. Чэмпіёнка БССР па планёрным спорце (1976), сярэбраны прызёр чэмпіянатаў СССР (1979) і Еўропы (1980), пераможца і прызёр шэрагу ўсесаюзных і міжнародных спаборніцтваў (1980—1990). Майстар спорту міжнароднага класа. Працуе лётчыкам-інструктарам аэраклуба г. Арол (Расія).

КУРЧЭЎСКІ Джан Аляксеевіч. Беларускі спартсмен (вольная барацьба, лёгкая

атлетыка, марафон). Заслужаны настаўнік Беларусі (1987). Нарадзіўся 12.4.1938 г. у г. Асіповічы. Закончыў Беларускі дзяржаўны інстытут фізічнай культуры (1960), Мінскі дзяржаўны педагагічны інстытут (1965). У 1960—1961 гг. працаваў у аддзеле фізкультуры і спорту Віцебскага абкома ЛКСМБ. З 1961 г. настаўнік гісторыі комплексу «Дзіцячы дом — СШ № 5» г. Асіповічы. Суддзя нацыянальнай катэгорыі па масавых відах спорту, старшыня клубаў аматараў бегу і скаўтаў «Кентаўр». Пераможца першынства БССР 1957 г. сярод студэнтаў і каманднага першынства БССР па вольнай барацьбе ў складзе каманды Мінска сярод юніёраў. Удзельнік міжнародных марафонаў у Англіі, Польшчы, Балгарыі, Маскве, Рызе, Мінску, Елгаве і інш. Узнагароджаны медалямі, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР. Жыве ў Асіповічах.

СТАЛЬМАКОЎ Аляксандр Мікалаевіч. Беларускі спартсмен (веславанне на байдарках і каноэ). Нарадзіўся 18.7.1978 г. у р.п. Ялізава Асіповіцкага раёна. Закончыў Бабруйскае вучылішча алімпійскага рэзерву. Чэмпіён Рэспублікі Беларусь, двухразовы бронзавы прызёр Кубка свету; заняў 5-е месца на чэмпіянаце Еўропы. Член нацыянальнай каманды Беларусі. Майстар спорту. Жыве ў р.п. Ялізава.

СТАЛЫПІН Юрый Юр'евіч. Майстар спорту міжнароднага класа па стэндавай стральбе. Нарадзіўся 2.1.1961 г. у Асіповічах. У 1978 г. закончыў сярэднюю школу, у 1979 г. прызваны на службу ў армію, дзе праслужыў да 1995 г. у званні прапаршчыка. Быў членам зборных каманд Магілёўскай вобласці, Чырванасцяжнай Беларускай ваеннай акругі, БССР, Узброеных Сіл СССР, Савецкага Саюза. Сярэбраны прызёр чэмпіянату Еўропы 1996 г., чэмпіён Балтыйскіх гульняў 1997 г., 2-е месца ў розыгрышы Вялікага прыза Берліна і інш. У 2000 г. удзельнічаў у чэмпіянаце Еўропы ў Італіі, у спаборніцтвах Кубка свету ў Індыі і Егіпце, дзе заняў 5-е месца. Апошнія гады з'яўляецца пастаянным членам Нацыянальнай зборнай Рэспублікі Беларусь.

СУГАКА (ДАЦЭНКА) Надзея Уладзіміраўна. Беларуская спартсменка (акадэмічнае веславанне). Нарадзілася 9.2.1964 г. у в. Вярэйцы Асіповіцкага р-на. Вучылася ў школе алімпійскага рэзерву ў Магілёве.

І.У.Баркоўская.

Ю.Ю.Сталыпін.

Н.У.Сугака.

Закончыла Магілёўскі педагагічны інстытут (1990). З 1982 г. у зборнай камандзе Беларусі, з 1985 г. — Савецкага Саюза. Тройчы (1986, 1987, 1988) удзельнічала ў чэмпіянаце СССР. На чэмпіянаце свету ў Англіі (1986) заняла 4-е месца, у Данії (1987) стала бронзавым прызёрам, на Алімпійскіх гульнях у Сеуле (1988) заняла 4-е месца. Пераможца гульняў Добрай волі ў Маскве (1986). Майстар спорту міжнароднага класа. Жыве ў Кіеве.

ШПАКОЎСКІ Канстанцін Станіслававіч. Беларускі спартсмен (баскетбол). Нарадзіўся 22.7.1980 г. у г. Асіповічы. Ігрок баскетбольнага клуба «5х5» Асіповіцкага завода аўтаагрэгатаў. Чатырохразовы чэмпіён першынстваў Рэспублікі Беларусь сярод юнакоў, прызёр міжнародных турніраў у Францыі, Польшчы, Расіі, Украіне, Літве, удзельнік чэмпіянату Еўропы 1997 г. у Славеніі. Жыве ў Асіповічах.

ШЫРОКІ Дзяніс Ігаравіч. Беларускі спартсмен (баскетбол). Нарадзіўся 26.1.1980 г. у г. Асіповічы. Ігрок баскетбольнага клуба «5х5» Асіповіцкага завода аўтаагрэгатаў, член юнацкай зборнай

Рэспублікі Беларусь. Пераможца першынстваў Рэспублікі Беларусь 1993—1995 гг., неаднаразовы прызёр рэспубліканскіх першынстваў. Бронзавы прызёр міжнароднага турніру ў Францыі, удзельнік юнацкага чэмпіянату Еўропы 1997 г. Жыве ў Асіповічах.

ЭЛЕ Неаніла Іванаўна. Беларуская спартсменка (веславанне). Нарадзілася 21.1.1936 г. у г. Асіповічы. Заслужаны трэнер Беларусі. Суддзя нацыянальнай катэгорыі.

ЯНОЎСКІ Пётр Фёдаравіч. Беларускі спартсмен (веславанне на байдарках і каноэ, біятлон, лыжы). Нарадзіўся 20.1.1933 г. у в. Свіслач Асіповіцкага р-на. Закончыў Беларускі дзяржаўны інстытут фізічнай культуры (1967). Працаваў слесарам арцелі «Чырвоны металіст». З 1967 г. трэнер бабруйскай ДЮСШ № 1, у 1970—1986 гг. трэнер, старшыня гарсавета Добраахвотнага спартыўнага таварыства «Спартак». З 1986 г. старшы выкладчык па веславанні Бабруйскага вучылішча алімпійскага рэзерву. Майстар спорту міжнароднага класа па веславанні на байдарках і каноэ, майстар спорту СССР па лыжных гонках. Заслужаны трэнер Беларусі, суддзя рэспубліканскай катэгорыі. Быў старшынёй абласной федэрацыі па веславанні на байдарках і каноэ, членам прэзідыума Асацыяцыі каноэ Рэспублікі Беларусь. У 1975—1980 гг. выбіраўся дэпутатам гарадскога Савета. Узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, медалямі, знакам «Выдатнік народнай адукацыі БССР». Жыве ў Бабруйску.

ТВОРЦЫ

АСВЯЦІНСКІ Геральд Баляслававіч. Заслужаны дзеяч культуры Беларусі (1968). Нарадзіўся 23.1.1932 г. у р.п. Ялізава Асіповіцкага р-на. Закончыў БДУ (1955), Дзяржаўны інстытут тэатральнага мастацтва імя Луначарскага ў Маскве (1965). Працаваў у Маладзечанскім абкоме камсамола (з 1955), Глыбоцкім райкоме камсамола (1-ы сакратар у 1957—1959), Гродзенскім аблвыканкоме (з 1960 намеснік начальніка ўпраўлення, начальнік аддзела культасветустаноў і мастацтва, з 1963 г. начальнік абласнога ўпраўлення культуры). У 1965—1993 гг. дырэктар Беларускага тэатра імя Я.Коласа, з 1994 г. — Беларускага тэатра «Лялька» (Віцебск).

А.І.Калядэнка.

ДАРАШКЕВІЧ Юрый Альфрэдавіч. Беларускі жывапісец. Нарадзіўся 11.1.1962 г. у г. Асіповічы. Вучыўся ў Беларускім дзяржаўным тэатральна-мастацкім інстытуце. Працуе пераважна ў жанры станковага жывапісу. Аўтар размалёвак і вітражоў для мінскіх радыётэхнічнага каледжа і Суворaўскага вучылішча. У творах асобныя пластычныя вобразы ўключае ў вялікую паліграфічную прастору, выкарыстоўвае эфекты колераптычныя, унутранага свячэння, піктаграмы, геаметрызм. У 1988 г. афарміў спектакль «Цудоўная дудка» ў Гродзенскім тэатры лялек. Творы мастака знаходзяцца ў калекцыях і зборах у Іспаніі, Германіі, Расіі, краінах Балтыі, Польшчы, Англіі, Фінляндыі, Францыі.

КАМКОЎ Уладзімір Цярэнцьевіч. Беларускі артыст балета, педагог. Заслужаны артыст Беларусі (1980), народны артыст Беларусі (1984). Нарадзіўся 5.9.1950 г. у г. Асіповічы. Закончыў Беларускае харэаграфічнае вучылішча (1968). Працаваў у тэатрах оперы і балета Вільнюса і Харкава. У 1973—1995 гг. саліст Дзяржаўнага тэатра оперы і балета Беларусі, адначасова ў 1981—1991 гг. выкладаў у харэаграфічным вучылішчы. Танец Камкова вызначаецца мужнасцю, энергіяй, пластычнай выразнасцю, яго індывідуальнасці найбольш блізкія партыі героіка-патрыятычнага плана. Майстэрства Камкова выявілася ў балетах, пастаўленых В.Елізар'евым. Сярод лепшых партый: Тыль і Інквізітар, Машэка і Князь («Тыль Уленшпігель» і «Курган» Я.Глебава), Спартак («Спартак» А.Хачатурана), Тыбальд («Рамэо і Джульета» С.Пракоф'ева), Хазэ («Кармэн-сюіта» Ж.Бізэ — Р.Шчадрына), Адам («Стварэнне свету» А.Пятрова); з іншых партый — Прынц, Ротбарт («Шчаўкунок», «Лебядзінае возера» П.Чайкоўскага), Альберт, Конрад («Жызэль», «Карсар» А.Адана), Кален («Ліза і Кален» Ф.Герольда), а таксама галоўныя партыі ў аднаактовых балетах «Фестываль кветак у Чэнзана» Э.Хельстэда, «Прывал кавалерыі» Г.Армсгеймера, «Адажыета» на музыку Г.Малера, «Камерная сюіта» на музыку Р.Шчадрына, «Вальпургіева ноч» Ш.Гуно, «Вясна свяшчэнная» І.Стравінскага.

КРУКОЎСКІ Уладзімір Якаўлевіч. Беларускі мастак-плакатыст. Член Бела-

рускага саюза мастакоў (1975) і Беларускага саюза журналістаў (1994). Нарадзіўся 6.3.1937 г. у г. Асіповічы. Закончыў Віцебскі педагагічны інстытут (1972). Удзельнік мастацкіх выставак з 1972 г. З 1979 г. мастацкі рэдактар часопіса «Маладосць», у 1982—1984 гг. — «Мастацтва Беларусі», бюлетэня «Помнікі гісторыі і культуры Беларусі», у 1989—1998 гг. часопіса «Спадчына». Аўтар плакатаў: «Помнікі архітэктуры — нацыянальны скарб», «Памятай! Кожны чацвёрты загінуў!», «Назаўсёды ў памяці народа», «Раззбраенне!», «Сівая легенда», «Музей рамёстваў і народных промыслаў», «У бітвах за волю, у бітвах за долю!..», «120 гадоў «Мужыцкай праўдзе», «Максім Багдановіч. 1891—1981», «Што ж мы за людзі?», «Грунвальд»; трыпціхаў: «Дзень Ікс», «Міцкевіч. Колеры часу» і інш. Многія плакаты прысвечаны славутым дзеячам Беларусі: М.Гусоўскаму, Ф.Скарыну, В.Цяпінскаму, К.Каліноўскаму, Цётцы (А.Пашкевіч), Я.Купалу, Я.Коласу, І.Луцкевічу, Я.Драздовічу. З'яўляецца аўтарам (разам з Я.Куліком) эталона былога герба Рэспублікі Беларусь «Пагоня» (1991), публікацый па гісторыі беларускага мастацтва, грамадска-палітычнай тэматыкі (часопісы «Спадчына», «Наша вера», газеты «Наша ніва», «Літаратура і мастацтва»). Жыве ў Мінску.

ЛАМАНОВІЧ Ніна Іосіфаўна. Беларускі харавы дырыжор. Заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі (1999). Нарадзілася 27.8.1951 г. у в. Лапічы Асіповіцкага р-на. Закончыла Беларускую кансерваторыю (1977, клас А.Кагадзеева). З 1976 г. хормайстар, з 1991 г. галоўны хормайстар Нацыянальнага акадэмічнага тэатра оперы Беларусі. Спектаклі, пастаўленыя з яе ўдзелам, вызначаюцца высокай якасцю харавога гучання: «Новая зямля» Ю.Семянякі, «Дзікае паляванне караля Стаха» У.Солтана, «Майстар і Маргарыта» Я.Глебава, «Князь Навагрудскі» А.Бандарэнкі, «Візіт дамы» С.Картэса, «Лэдзі Макбет Мцэнскага павета» Дз.Шастаковіча, «Князь Ігар» А.Барадзіна, «Барыс Гадуноў» М.Мусаргскага, «Рыгалета», «Набука», «Дон Карлас» Дж.Вердзі, «Паяцы» Р.Леанкавала, «Сельскі гонар» П.Масканьі, «Лючыя ды Ламермур» Г.Даніцэці, «Турандот» Дж.Пучыні, вакальна-харэаграфічнае прадстаўленне «Карміна Бурана» на музыку К.Орфа, балет «Страсці» А.Мдывані (харавы фінал). У рэпертуары Ламановіч таксама буйныя творы харавой класікі, у тым ліку Рэквіем Дж.Вердзі. Адна з арганізатараў (1990) Дзіцячага музычнага тэатра-студыі пры Нацыянальным тэатры оперы. Лаўрэат прэміі «За духоўнае адраджэнне» (1998).

У.Я.Крукоўскі.

Н.І.Ламановіч.

Плакат У.Я.Крукоўскага «Сівая легенда».

Т.Р.Раеўская.

А.І.Тоўкач.

ПАЎЛІКАВА (дзявочае ХЕЙДАРАВА) Людміла Фёдараўна. Беларуская паэтэса. Нарадзілася 11.2.1952 г. у р.п. Ялізава Асіповіцкага р-на ў сям'і рабочага. Л.Паўлікава ў 1969 г. закончыла Ялізаўскую СШ і паступіла ў БДУ на факультэт прыкладной матэматыкі. Закончыла універсітэт у 1974 г. Працавала старшым інжынерам Навукова-даследчага інстытута электронна-вылічальных машын у Мінску (з 1974), вядучым канструктарам Беларускага навукова-даследчага і праектна-тэхналагічнага інстытута арганізацыі і кіравання будаўніцтвам пры Дзяржбудзе БССР (з 1980), вядучым інжынерам Мінскага навукова-даследчага праектнага інстытута (з 1985). З 1988 г. рэдактар, з 1991 г. намеснік галоўнага рэдактара творчага аб'яднання літаратурна-мастацкіх і пастановачных праграм Беларускага тэлебачання. Першая публікацыя Л.Паўлікавай (падборка вершаў) з'явілася ў часопісе «Маладосць» у 1980 г., за якую ёй была прысуджана прэмія года. З таго часу вершы паэтэсы змяшчаюцца ў зборніку «Дзень паэзіі», часопісах «Полымя», «Вожык», «Работніца і сялянка», у рэспубліканскіх газетах. Аўтар кніг «Адведзіны рамонкавай паляны» (1985), «Тваё святло» (1988), «Купанне ў росах» (1992), драматычнай паэмы «Можна і нельга» (зборнік «І засталася каса ў пракосе», 1988). У часопісе «Маладосць» друкаваліся і яе апавяданні. Для вершаў паэтэсы характэрны роздум над праблемамі сучаснасці; у іх пераважаюць урбаністычныя матывы, тэма гарадскога жыцця. Ёй уласцівы творчая актыўнасць, своеасаблівасць паэтычнага голасу, канкрэтнасць вобразнага мыслення, шчырасць, традыцыйная манера пісьма. Жыве ў Мінску.

Л.М.Гарэлік.

РАЕЎСКАЯ Тамара Рыгораўна. Беларуская эстрадная спявачка. Заслужаная артыстка Беларусі (1974). Нарадзілася 27.5.1940 г. у г. Асіповічы. Закончыла Мінскае музычнае вучылішча (1971). З 1963 г. салістка Дзяржтэлерадыё Беларусі. Аснову рэпертуару Т.Р.Раеўскай, у якім больш за 200 песень, складаюць творы беларускіх кампазітараў. Першая выканаўца многіх песень Я.Глебава, І.Лучанка, Ю.Семянякі, В.Войціка, Э.Ханка, У.Будніка, Л.Абеліёвіча, Г.Вагнера, У.Дарохіна, Э.Зарыцкага, Л.Захлеўнага, У.Прохарава. Выканальніцкай манеры спявачкі ўласцівы лірычная задушэўнасць, мяккасць, цеплыня, пранікнёнасць. Т.Р.Раеўская — вядучая перадачы рэспубліканскага радыё «Матчына песня».

ТОЎКАЧ Анатоль Іларыёнавіч. Беларускі жывапісец. Член Беларускага саюза мастакоў (1964). Нарадзіўся 10.6.1929 г. у

Блакітны край. А.Тоўкач.

в. Засялечча Асіповіцкага р-на. Закончыў Кастрамское мастацкае вучылішча (1956). У мастацкіх выстаўках удзельнічае з 1957 г. Працуе ў станковым жывапісе ў жанрах пейзажу і карціны, а таксама ў акварэлі і гуашы. Лепшым творам уласцівы выразная дынамічная кампазіцыя, лаканізм, цэласнасць каларыту. Аўтар пейзажаў «Віцебская суднаверф» (1960), «Родны край» (1961), «Горад жыве» (1962), «Лес — новабудоўлям» (1963), «Дуброўна» (1979), «Гарадскі пасёлак Коханава» (1982), «Ходцы», «Талачын» (1985), трыпціха «Віцебск. Лета» (1978) і інш., цыкла твораў на ваенную тэму — «Ракетадром», «Начны дазор» і «Дэсантнікі» (1965), «Трывога» (1968; усе гуаш, тэмпера), сюжэтных карцін «Першы агітпоезд» (1964), «Гэтых дзён не змоўкне слава» (1967), «Салдаты» (1975), «Першы трактар» (1981), «Подзвіг» (1983), «Год 1945» (1985) і інш. Творы знаходзяцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі, фондах Беларускага саюза мастакоў, Віцебскім абласным краязнаўчым музеі. Жыве ў Віцебску.

М.А.Гугнін.

ШЫШКАВЕЦ Віктар Іванавіч. Самадзейны кампазітар, арганізатар народнай музычнай творчасці. Нарадзіўся 24.8.1945 г. у г. Асіповічы. Пасля заканчэння ў 1960 г. сярэдняй школы № 1 працаваў акампаніятарам у клубе чыгуначнай станцыі Асіповічы. Скончыў Магілёўскае музычнае вучылішча. З 1971 г. працаваў кіраўніком музычных і харавых калектываў Асіповіцкага раёна. У 1968 г. у складзе народнага цымбальнага аркестра стаў лаўрэатам ВДНГ СССР.

За дзесяцігоддзі кампазітарскай дзейнасці Шышкаўцом створана шмат песень, каля 50 з іх выконваюцца раённымі мастацкімі калектывамі і спевакамі-салістамі. А самае галоўнае — творы кампазітара заўсёды знаходзяць водгук у сэрцах людзей. Поспех у творчасці не прыйшоў сам па сабе. Ствараць песні, сапраўды патрэбныя чалавеку, справа цяжкая.

В.І.Шышкавец.

За гады працы Віктар Іванавіч напісаў нямала песень на вершы вядомых паэтаў — Анатоля Дзеружынскага, Алеся Бачылы, Канстанціна Жукава, Ігара Шаферана, выкарыстоўваў і творчасць аматараў вершаванага радка. Сустрэча з асіповіцкай паэтэсай Святланай Грыцко парадзіла адну з лепшых песень кампазітара «Мой родны край». Найбольш удалым Шышкавец лічыць супрацоўніцтва з Анатолем Тамашэўскім — рэдактарам асіповіцкай раённай газеты.

Віктар Шышкавец вядомы ў культурным асяроддзі Асіповіччыны як выдатны арганізатар народнай музычнай творчасці. Менавіта з яго дапамогай як канцэртмайстра дасягаюць творчых поспехаў хор ветэранаў і народны ансамбль «Вечарынка» — самабытныя музычныя калектывы раёна. І, зразумела, Віктар Іванавіч працягвае працаваць над новымі песнямі, бо музыка для яго — гэта само жыццё.

Дз.В.Саўрыцкі.

Адмірал з Лапіч

«Ён бязмежна любіў флот і аддаў яму ўсё жыццё» — так напісаў пра нашага земляка контр-адмірала Мікалая Піліпавіча Зайца галоўнакамандуючы ВМФ, адмірал флоту СССР М.Г.Кузняцоў у сваёй кнізе ўспамінаў «Напярэдадні» (1969).

Мікалай Піліпавіч Заяц нарадзіўся ў снежні 1885 г. у в. Лапічы Асіповіцкага раёна. З 1908 г. ён матрос Балтыйскага флоту. Удзельнічаў у 1-й сусветнай вайне ў якасці артылерыйскага старшыны, кананіра на крэйсеры «Асілак» (1914—1917). Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі 1917 г. камандаваў канонерскай лодкай «Чырвоны Сцяг». У гады Грамадзянскай вайны, у лютым — маі 1918 г., удзельнічаў у Ля-

довым паходзе па перабазіраванні караблёў Балтыйскага флоту з Рэвеля (Таліна) і Гельсінгфорса (Хельсінкі) у Кранштат, потым камандаваў батарэяй форта «Чырванафлоцкі» ў Шлісельбургскай крэпасці. У 1925 г. М.П.Заяц закончыў Вышэйшыя камандныя курсы. Ён быў камандзірам «пераходнага перыяду», калі старых афіцэраў, якія валодалі дастатковымі ведамі, на флоце было мала, а новых, выхадцаў з народу, якія атрымалі добрую ваенна-марскую адукацыю, яшчэ не хапала. Заяц камандаваў крэйсерам «Вароўскі», эсмінцам «Ленін». З Балтыкі быў пераведзены ў 1932 г. на пасаду камандзіра крэйсера «Чырвоны Каўказ» на Чорнае мора.

Мікалай Піліпавіч поўнасцю апраўдаў гэты давер. У 1932—1935 гг. карабель быў лепшым на Чарнаморскім флоце. Да нашага часу з пакалення ў пакаленне маракоў перадаюцца простыя і мудрыя парады нашага земляка: «Ад лішняга даклада бяды не будзе, а ад позняга можа здарыцца непрыемнасць», «Лепш сыграць тры памылковыя трывогі, чым праваронiць адну сапраўдную», «Вось выйдзем у мора, тады ўсё стане на сваё месца» і інш.

Старшым памочнікам камандзіра крэйсера «Чырвоны Каўказ» быў будучы нарком ВМФ СССР М.Г.Кузняцоў. Успамінаючы тыя гады, ён пісаў: «Арганізацыю і баявую падрыхтоўку Заяц цалкам даручыў мне, свайму старшаму памочніку. Камандзір даў мне большую самастойнасць. Сам ён... не ўмешваўся ў дробязі паўсядзённага жыцця».

У 1933 г. крэйсер наведаў Турцыю, Грэцыю, Італію. У 1939 г. «Чырвоны Каўказ» быў прызнаны лепшым караблём Ваенна-марскога флоту СССР.

У 1940 г. у ліку першых звання «контр-адмірал» быў удастоены і Мікалай Піліпавіч Заяц. Ён камандаваў брыгадай крэйсераў.

Вялікую Айчынную вайну наш зямляк сустрэў на пасадзе намесніка камандуючага Чарнаморскім флотам па тыле. З 1941 г. ён старшыня камітэта па абароне Севастопаля. Адэскі і Севастопальскі абарончыя раёны забяспечваў усім неабходным тыл Чарнаморскага флоту пад кіраўніцтвам М.П.Зайца (боепрыпасамі і прадуктамі харчавання, гаруча-змазачнымі і рамонтнымі матэрыяламі). Кіраўніцтва тылам ажыццяўлялася з г. Туапсэ, дзе знаходзіўся штаб флоту.

З красавіка 1942 г. у ліку першых на флоце крэйсер «Чырвоны Каўказ» стаў гвардзейскім. У гэтым была і заслуга былога камандзіра.

Са жніўня 1942 г. і да канца вайны М.П.Заяц працаваў старшынёй пастаяннай прыёмнай камісіі караблёў пры Наркамаце Ваенна-марскога флоту СССР.

Узнагароджаны двума ордэнамі Леніна, трыма ордэнамі Чырвонага Сцяга, ордэнам Нахімава I ступені, многімі медалямі. Памёр М.П.Заяц 16.12.1949 г.

Б.Дз.Далгатовіч.

«Шпак — фамилия генеральская»

З нарыса В.Перзашкевіча, надрукаванага ў газеце «Рэспубліка» 23 і 27 снежня 2000 г.

Их три брата. Старший, Георгий, генерал-полковник, командующий Воздушно-десантными войсками России. Без его бойцов не обходится ни одна «горячая» точка. Зачастую и за пределами страны. Но, несмотря на самое высокое среди братьев воинское звание и старшинство по возрасту, Георгий Иванович считает главным из троих среднего брата, Николая. Он, дескать, у них несомненный лидер, центр притяжения, его мнение в семейных делах наиболее весомо. Разделяет эту точку зрения и самый младший, Валерий, генерал-майор, военный комиссар Ростовской области. Все они очень дружны, очень гордятся и дорожат друг другом.

Вообще-то все трое должны были стать железнодорожниками. И не только потому, что их дед еще в двадцатые годы работал составителем поездов, а у отца вся трудовая жизнь прошла в локомотивном депо на станции Осиповичи. Здесь он был машинистом паровоза, диспетчером, работал на других должностях. В Осиповичах родились все его сыновья.

У первых двух — Георгия и Николая — разница в возрасте в один год и четыре месяца. Учились с разницей в один класс,

да и в своих играх, интересах, увлечениях не очень расходились.

В те годы послевоенной разрухи всем жилось тяжело. Семья Шпаков не была исключением. Был у них маленький домик, а при нем 20 соток земли. Вот с этого огорода и жили.

— В детстве, — вспоминает Николай Иванович, — хоть и крутились тогда мать и отец как белка в колесе с утра до вечера и дома, и на работе, а жили все равно бедно, вечно недоедали. Время было такое...

Едва Георгий закончил восемь классов, а Николай — семь, отец повез сразу обоих в Минск, в железнодорожное училище. Ребята не возражали. Оба очень хотели стать железнодорожниками. И страшно завидовали отцу, когда он поднимался на паровоз.

Но приняли тогда на учебу только старшего, Георгия. Того самого, который сейчас генерал-полковник. Дело все в том, что учиться нужно было два года. Старшему в момент поступления уже было больше 16 лет, и, стало быть, после окончания училища он мог работать на железной дороге. А вот младшему — только 15 с половиной, и значит, ему ничего не светило. В общем, пришлось Николаю вернуться домой и пойти в восьмой класс. Но на следующий год его мечта все-таки сбылась.

Вскоре после войны в Осиповичах появился большой военный гарнизон. Так местные жители поближе познакомились с новой для них социальной «прослойкой», бытом, укладом, поведением людей в военной форме. А после войны, после победы над фашизмом, как мы знаем, авторитет армии был очень высок.

С большим уважением относился к ним и Иван Антонович Шпак, сам бывший фронтовик. И когда подрос третий, самый младший сын Валерий, решил, что неплохо бы стать ему офицером. Поэтому, когда сын закончил четвертый класс, отдал его в Минское суворовское училище. Так самый младший из братьев Шпаков, будущих генералов, первым встал на военную стезю.

Еще через год старший, Георгий, заканчивает железнодорожное училище, получает направление в локомотивное депо Полоцк и становится там слесарем по ремонту паровозов. Но едва поработал два месяца, его пригласили как призывника в военкомат и предложили поступать в Рязанское военное воздушно-десантное училище.

Г.И.Шпак.

Сказал об этом отцу. А тот даже несколько неожиданно для Георгия вдруг заявил:

— Соглашайся. Ты же видел, как достойно себя ведут офицеры, как гордятся своей службой.

Сын последовал совету отца. Сдал все вступительные экзамены на «отлично» и стал курсантом. Кстати, где бы потом ни учился Георгий Иванович, он везде сдавал все экзамены только так и не иначе.

А еще через год закончил железнодорожное училище Николай. И с тех пор каждый из трех братьев пошел дальше своей дорогой. Впрочем, дальнейшая судьба каждого из них — это отдельный рассказ.

Рязанское училище ВДВ Георгий Шпак закончил с отличием. И остался там сначала командиром взвода курсантов, а потом стал преподавателем на кафедре тактики. Но вскоре подал рапорт с просьбой направить в войска.

Прослужил два года командиром батальона, поступил в Военную академию имени М.Фрунзе. Здесь он получил очередную свою золотую медаль и назначение командиром полка в родную Беларусь, в 103-ю Витебскую дивизию ВДВ. А через полтора года началась заваруха в Афганистане, и Георгий Шпак оказался в числе самых первых воинов-интернационалистов.

Воевал в Афгане почти два года. Не раз во время многочисленных рейдов по горам и долинам попадал со своими бойцами и в засады, и под жесточайшие обстрелы. В его полку погибло 65 человек. Но сам он не был ни разу даже легко ранен. Что это? Судьба, невероятное везение или все-таки умение воевать?

Прежде чем ответить на этот вопрос, Георгий Иванович глубоко задумался. А потом сказал:

— Наверное, тут есть все. Конечно, родился в рубашке. С другой стороны, командир полка ведь не бегал впереди всех. Например, в горах моя ячейка управления находилась в середине колонны. А значит, вероятность погибнуть у меня была меньше. Но в то же время почти всегда находившийся недалеко от меня начальник штаба полка майор Иванов погиб. И естественно, больше всего мы потеряли своих ребят ранеными и убитыми в первые дни и месяцы той войны. Не было опыта, все постигали за счет крови солдат и офицеров. А когда кое-чему научились, потери резко пошли на убыль. Помню, как-то попали под кинжальный огонь противника. Но не растерялись, все как один прыгнули в ледяную воду горной речки, чтобы выйти из-под обстрела. Тогда только один человек был легко ранен.

А вообще, в Афганистане выживали только физически сильные люди. У таких обычно и моральный дух выше. Так, впрочем, и везде, но в афганской войне особенно. Мы ведь совершали рейды в горах в страшную жару, порой надолго оставались без воды. Ноги в сапогах сбиты в кровь. Некоторые падали, теряли сознание. Те, у кого оставались силы, несли на руках обессилевших воинов, а также их амуницию и оружие. И это при том, что отбор в наш род войск всегда был особый. Вот почему физической подготовке мы уделяли главное внимание. Бывало, если уходим в рейд на 20—30 дней, обязательно берем с собой перекладину, или, говоря попросту, турник. А если становились лагерем, даже кроссы бегали в горах.

Генерал-полковнику Шпаку 57 лет. Но у него по-прежнему строгий солдатский режим. Подъем в шесть утра. Затем до семи зарядка на открытом воздухе с хорошими пробежками и непременным купанием в Москва-реке. Круглый год. А если в командировке, то, как он говорит, в «любой луже». А по словам брата Николая, Георгий и сейчас может выделывать на турнике такое, что не под силу многим молодым лейтенантам.

Но тот же Николай Иванович свидетельствует, что из Афганистана старший брат вернулся совсем седым. «Стал каким-то замкнутым, угрюмым, нервным. Два года не хотел нам ничего рассказывать. Да и запрещали ведь тогда. И только потом понемногу начал отходить. Но всякий раз, когда говорил о гибели своих товарищей, в глазах у него стояли слезы».

В Афганистане Георгий Иванович был удостоен ордена Красного Знамени, других наград.

А закончив здесь службу, Георгий Шпак был два года начальником штаба дивизии в Каунасе, затем четыре года комдивом в Пскове. Потом снова учеба, теперь уже в Академии Генштаба. Затем заместитель командующего небезызвестной 14-й Тираспольской армии и командарм в Петрозаводске. Следующий этап — начальник штаба Туркестанского военного округа (вот она — судьба военного!). Здесь Георгий Иванович подписывает документ о ликвидации округа в связи с распадом СССР, а сам переезжает в Самару и занимает такую же должность в Приволжском военном округе. Там он и служил до назначения в Москву командующим ВДВ России.

Впрочем, туркестанский и самарский периоды жизни Георгия Ивановича — тоже особая веха в его судьбе. Здесь у него появилось, как он сам выразился, «маленькое хобби». Вот как он рассказывает об этом.

— В 1992 году я познакомился с ребятами, которые служили и работали в Казани, где очень сильный педагогический университет. Все они увлеклись педагогической наукой. И так интересно и упоенно об этом рассказывали, так уговаривали последовать их примеру, что я не удержался. Начал собирать литературу, ездить на консультации и потихоньку писать кандидатскую диссертацию. Рабочий день заканчивался в 19 часов, а я сидел до 21—22 и клепал свою научную работу. Выходные дни тоже прихватывал. В общем, в апреле 1994 года диссертация была подготовлена, успешно защищена, и я стал кандидатом педагогических наук. Потом мои научные руководители и коллеги уговорили взяться и за докторскую: дескать, сказал «а», надо говорить и «б».

За время подготовки обеих диссертаций и уже после их защиты, конечно же, я перевернул горы литературы по военной педагогике, вел переписку со многими учеными, сам написал более 10 книг, сотни статей. Вместе с коллегами-учеными мы

сделали две учебные программы по подготовке офицеров для наших десантных училищ...

...Сын Георгия Ивановича тоже пошел по отцовской стезе.

После окончания училища он служил в Ульяновске. В том самом Приволжском округе, где начальником штаба был его отец. И в том самом, откуда, по очереди сменяя друг друга, на три или шесть месяцев отправлялись десантники в 1995 году воевать в Чечню. Вскоре подошел черед и старшего лейтенанта Олега Шпака. Он тогда был командиром взвода. А в последний день своего пребывания получил задание отправиться в рейд, во время которого его БМД (боевая машина десанта) подорвалась на мине и Олег погиб.

Буквально за несколько дней до того прилетел в Чечню в командировку Георгий Иванович. Конечно, встретился с сыном, поговорили о доме, о службе и о многом другом. А улетая, увидел с вертолета, как машет ему рукой Олег, и почему-то екнуло у генерала сердце, подумал вдруг, что видит его в последний раз...

Страшное это было горе для всех Шпаков. У братьев Георгия Ивановича тоже ведь уже были свои дети. Но действительно ли не мог тогдашний начальник штаба округа Георгий Шпак уберечь своего сына-лейтенанта, предотвратить его отправку в Чечню? Конечно же, мог. Его высокая должность позволяла это сделать. Но ведь есть еще такие понятия, как долг, честь, совесть...

— Вопрос так никогда не стоял, — говорит Георгий Иванович. — Сын меня даже предупреждал: «Не вздумай звонить кому-то и отменять мою поездку». Да я и сам на это никогда бы не пошел. Во-первых, меня бы сослуживцы не поняли. А во-вторых, и ему бы нигде в войсках жизни не было. Вы только представьте себе: весь полк побывал в том пекле, не все оттуда вернулись живыми, а сын начальника штаба округа отсидится в тихом безопасном месте. Да это просто немыслимо! Вот почему, когда подошла его очередь и мне его комдив позвонил и спросил, отправлять или нет, я без колебаний дал утвердительный ответ.

Олега похоронили в Самаре, где служил тогда отец и куда он твердо намерен вернуться из Москвы после окончания военной службы...

Средний из братьев Шпаков, Николай, не стал военным. Тем не менее он тоже генерал. И форма у него по железнодорожным меркам генеральская. В подчинении у Николая Ивановича до последнего места работы была 21 тысяча человек, 60 крупных станций и 28 предприятий. Это когда он был начальником Барановичского отделения Белорусской железной дороги, в состав которого территориально входит часть Брестской и Минской областей, а также почти вся Гродненская. Сейчас Николай Иванович — член комитета международной организации сотрудничества железных дорог, в которую входят представители стальных магистралей 25 государств, включая все страны СНГ и Балтии, некоторые государства Восточной Европы, а также Китай, Вьетнам, КНДР, Монголию и Иран. Николай Иванович является здесь полномочным представителем Белорусской, а по совместительству выполняет аналогичную функцию при администрации Польских железных дорог. Местом его работы вот уже седьмой год является Варшава.

Самый младший из братьев, Валерий, считает, что Николай тоже обязательно стал бы кадровым военным, если бы во время учебы в железнодорожном училище с ним не случилось ЧП.

В свое время его левая рука попала под зубья пилорамы, которая покорежила сразу три пальца. Естественно, о службе в армии уже не могло быть и речи. Но самое ужасное заключалось в том, что с таким увечьем не только в машинисты, но даже в кочегары на паровоз брать было запрещено. А ведь он бредил этой профессией с самых малых лет.

— Я все время завидовал отцу, когда он находился на паровозе, — вспоминает Николай Иванович. — А когда брал меня в кабину, у меня аж дух захватывало. И после того, как я сам стал машинистом, очень нравилось ездить. Люблю скорость...

Полученная травма не помешала Николаю осуществить свою мечту. Он сумел так натренировать свою покалеченную кисть, что мог делать ею абсолютно все то же, что и здоровой рукой. Например, открутить и закрутить любую гайку в самом труднодоступном и неудобном месте. А еще ловко научился не демонстрировать свой дефект врачам во время прохождения медкомиссий.

Объективные же показатели, например

при испытании силомером, у него были даже выше, чем у других, на обеих руках.

За годы работы машинистом бывало, конечно, всякое. Приходилось и доказывать свою физическую и профессиональную полноценность в ответ на кляузы разного рода «доброжелателей», попадать во время рейсов в сложные ситуации, осваивать скоростное движение, новые виды локомотивов, водить и грузовые, и пассажирские поезда. Есть, конечно, и особенно приятные воспоминания.

Например, когда и он, и отец одновременно работали машинистами. И даже несколько раз встречались в пути. Из Осиповичей в сторону Минска сначала идет шестикилометровый трехпутный участок. Потом одна колея уходит на север, на Гродзянку. Так вот на нее и сворачивал отец на своем паровозе. Но до этого, если сын ехал в то же время из Минска в Осиповичи (вел дизель-поезд), на той трехпутке они встречались. Естественно, приветствовали друг друга гудками, махали рукой. Случалось это, правда, редко, но обоим были особенно приятны такие встречи в пути.

Николай женился, заочно окончил в Гомеле институт инженеров железнодорожного транспорта, хотя давалось это очень нелегко, получил первый класс.

Огромный опыт машиниста, инженерная подготовка, как и следовало ожидать, принесли свои плоды.

Его направили на три года в Монголию машинистом-инструктором. Здесь получил звание «Почетный железнодорожник».

После возвращения домой еще недолго поработал машинистом, а затем его позвали сначала в аппарат столичного отделения дороги заместителем начальника локомотивного отдела, а потом уже в управление всей магистрали старшим ревизором локомотивной службы.

Однако через три с лишним года Николай Иванович снова вернулся в родной деповский коллектив. Но уже в совершенно ином качестве.

Было это в 1988 году, в самый разгар перестройки. Одним из проявлений той поры были выборы руководителей предприятий непосредственно трудовыми коллективами, а не назначение их сверху. Кто-то из управления дороги посоветовал Николаю Ивановичу выставить и свою кандидатуру. Как-никак, его там знали еще пацаном. И, судя по всему, память о нем осталась добрая. Иначе бы из пяти претендентов на «престол» ему бы не отдали предпочтение 806 человек из 960 голосовавших.

Депо это островного типа, находится далеко от городских магазинов, предприятий службы быта. Новый руководитель депо сначала присмотрел подходящее место в бывшем доме отдыха локомотивных бригад, потом посоветовался с начальником отделения, и оборудовали там «стол заказов» (тогда это было модно) и магазин на 210 квадратных метров.

Потом появились своя химчистка и прачечная. А следом и обувная мастерская. В итоге железнодорожники, приходя на работу, стали сдавать свои вещи в стирку или в химчистку, а обувь — в ремонт, а вечером по пути домой забирать. И у них отпала необходимость мотаться по магазинам, домам быта после работы, стоять там в длинных очередях и появилась возможность использовать это время гораздо интереснее и полезнее для себя и для семьи. Удалось тогда решить и другие социально-бытовые проблемы и тем самым облегчить жизнь работников депо.

«За кадром» остались бесконечные сомнения и тревоги, стычки с различного рода перестраховщиками, инспекторами сверху, конфликты с лодырями и пьяницами, которые есть в любом производственном коллективе. Но все-таки начальство, видимо, заметило в нем главное: хозяйскую хватку, смелость и расчетливость в принятии решений и доверило ему «генеральскую» должность — начальника Барановичского отделения Белорусской железной дороги.

А еще ему было поручено вести строительство самого современного и крупного на дороге санатория-профилактория. На этих объектах, как водится у нас, он набил немало шишек, заплатил немало штрафов, в том числе и из собственного кармана. Закончить стройку он не успел, хотя дело при нем продвигалось неплохо и претензий к нему руководство магистрали особых не предъявляло. Как, впрочем, и за выполнение отделением своих главных железнодорожных задач.

Случилось так, что на втором году работы на этом посту тогдашний начальник дороги Степан Шкапич, зная, что Николай

Шпак бывал в Монголии, предложил ему поехать туда вместе с ним на созываемую там очередную конференцию глав железнодорожных администраций стран ОСЖД. Там, кстати, состоялось тогда официальное вступление Беларуси в эту компанию.

А через два с лишним года должность члена комитета этой международной организации от нашей страны оказалась вакантной. Николаю Шпаку предложили занять освободившееся место. С тех пор Николай Иванович и работает в Варшаве, ...в комиссии по маркетингу и тарифной политике. А есть еще правовая, эксплуатационная, техническая и другие. В каждой из них состоит по нескольку человек из разных стран. И выполняют они задания своих железнодорожных администраций. Все работают в тесном контакте, постоянно обмениваются мнениями, вместе готовят проекты документов к очередному совещанию руководителей или конференции генеральных директоров. Одна из главных задач — разработка оптимальных железнодорожных коридоров из Азии в Европу, а также всемерное содействие развитию скоростного движения поездов.

— Николай Иванович, вы в Варшаве «отбываете» уже второй срок. Это означает, что руководство Белорусской дороги удовлетворяет ваша работа. Но сами вы как себя здесь чувствуете? Не скучаете по родным местам, близким людям? У вас ведь только дочка Таня живет здесь с вами и учится в школе, а двое сыновей — в Минске. Им, наверное, сложно приехать сюда?

— Вот тут у меня как раз проблем нет. Каждую неделю в выходные дни я при желании могу съездить к себе домой в Барановичи, где у меня свой домик с приусадебным участком. В теплое время года мы с женой и дочкой так и делаем. И даже выращиваем там кое-что на огороде. Благо проезд по железной дороге у меня бесплатный. Да и времени на дорогу уходит всего 4—5 часов.

В Варшаву сыновья добираются также просто. Даже электрички ходят. Но у каждого свои дела, свои заботы. Старший сын, Сергей, служит в спецподразделении госавтоинспекции МВД «Стрела». Оно предназначено для сопровождения главы государства. Он заместитель командира, старший лейтенант. Младший, Юрий, работает в республиканской прокуратуре. Сыновья решили идти своим путем. Ну что ж, это их собственный выбор.

Нет-нет да наезжают в Барановичи и братья. Им, конечно, намного сложней. Но все-таки как минимум раз в год во время отпуска, а то и два, если подворачивается какая-то оказия.

Приходится встречаться и по печальным поводам. Сначала умер отец. С войны он принес туберкулез, но мать его вроде выходила. А потом новая напасть — рак. И сгорел.

Потом умерла и мать. Похоронили сыновья ее, погоревали и опять разъехались.

...Младший из братьев Шпаков после окончания Минского суворовского училища, а затем Московского общевойскового только пять лет прослужил в Группе советских войск в Германии. А все остальное время — на Урале, на Дальнем Востоке и на Севере. Из них четыре года на Чукотке, в районе Анадыря, где восемь месяцев зима, один месяц весны и один осени. И только два — лета. Да еще и дивизия его стояла не в самом городе, а в ущелье, среди сопок, где снег не успевал таять даже летом и дети катались на санках круглый год. А один полк находился вообще в 500 километрах, на берегу бухты Провидения.

Когда Валерий Иванович был еще командиром полка, перед ним была поставлена задача погрузить два батальона вместе с техникой в эшелон и «у самой дальней гавани Союза», в порту Ванино, переправиться на пароме на Сахалин. А там тем же эшелоном добраться до центра острова, оттуда опять же вместе с техникой совершить 52-километровый марш-бросок через горный перевал, где только мощные лесовозы могут проползти, выйти на западную окраину Сахалина и «занять там оборону». До того в военной практике никто не совершал в этих местах подобного рейда. (Чем не переход Суворова через Альпы?) Не случайно этот поход контролировало командование не только из Хабаровска, но и из Москвы. Километраж, скорость движения, продолжительность привалов — все тщательно хронометрировалось.

Тяжелый и опасный это был поход и для солдат, и для офицеров, и для самого командира полка. В один момент у него, что называется, сердце оборвалось. Это когда не очень опытный водитель боевой машины пехоты вдруг почему-то нажал на газ в самом неподходящем месте и машина

полетела вместе с десятью бойцами в полуторакилометровую пропасть. Но, как говорит Валерий Иванович, он сам и те десять парней родились, видно, под счастливой звездой. Через несколько секунд после начала падения БМП на ее пути оказалась сосна диаметром в 70 сантиметров. Она и спасла людей. Ну а дальше все прошло благополучно.

День нашей встречи с Валерием Ивановичем в Волгограде, где он тогда командовал мотострелковой дивизией и был начальником местного военного гарнизона, оказался его последним рабочим днем перед уходом в отпуск. В тот же вечер он с женой и 13-летней дочерью Ларисой улетал в Биробиджан на свадьбу сына Сергея, который остался там, где служил раньше отец.

— Вообще-то, я им доволен, — рассказывал Валерий Иванович. — Полтора года назад сын закончил в Хабаровске высшую школу милиции и стал работать районным инспектором уголовного розыска. А вот четыре дня назад сообщил, что его назначили заместителем начальника УГРО города. На мой-то взгляд, ему еще рановато на такую должность, но его начальству, наверное, виднее. Да и насколько я знаю, он в своем районе действительно кое-чего добился. Раскрываемость преступлений довел до 83 процентов, а это очень хороший показатель. Словом, своим горбом заработал повышение. Мне это, конечно, приятно. И у Николая сыновья не ноют, не скулят, не клянчат у отца ничего, а трудятся в поте лица, потому уже и на ответственных должностях. А дочку Георгия как любят и уважают в части, где она служит!

Последний перед отпуском рабочий день был расписан у Валерия Ивановича буквально по минутам. Даже поговорить с ним удалось в основном в кабине «газика» по дороге на учебный полигон. С гордостью он показывал здесь новые, построенные уже под его руководством солдатские казармы и учебный центр. Велел разбить вокруг цветники и хорошенько ухаживать за ними, чтобы приятно было солдатам здесь находиться. Не преминул показать, когда проезжали мимо одной из его воинских частей, не совсем обычные вышки для часовых. И при этом пояснил, что они высотой не четыре метра, как положено по уставу, а двенадцать. В них часовой и видит все лучше, и ничего не боится. А позаимствовал он их у железнодорожников. «Даром, что ли, я родился на станции?»

О многом мы успели тогда поговорить. И о проблемах старения боевой техники в армии, и о причинах «дедовщины», и об отношении государства к своим Вооруженным силам (а оно известно какое!), и о бытовых неурядицах военнослужащих, о нехватке хороших офицерских кадров. А когда уже расставались в его служебном кабинете, я напомнил ему слова известной веселой песенки, в которой поется о том, «как хорошо быть генералом». И спросил, согласен ли он с таким утверждением. Валерий Иванович ответил так:

— Генералом быть, конечно, приятно, что греха таить. Приятно и в форме появиться на людях — на тебя смотрят тогда совсем по-другому. И это нормально — человек же должен к чему-то стремиться. А уважение людей — это прежде всего признание и понимание того, что ты сам своим упорством и трудом добился такого звания и положения в обществе. Но поверьте, очень нелегко стать генералом. Наш отец всегда говорил: «Работайте, трудитесь, выполняйте как следует свои обязанности, и вас обязательно заметят, продвинут по службе». Так мы с братьями и поступаем.

Яны кіравалі горадам і раёнам

СТАРШЫНІ ГАРВЫКАНКОМА

ЗОРЫН Уладзімір Паўлавіч. Нарадзіўся 24.2.1909 г. у с. Шурма Уржумскага р-на Кіраўскай вобл., Расія. Закончыў курсы пры Вышэйшай школе МДБ СССР (1948). Падпалкоўнік дзяржбяспекі. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. У 1944—1958 гг. начальнік раённых аддзелаў дзяржбяспекі Брагіна, Глуска, Слуцка, Асіповіч, Быхава. У 1959—1963 гг. старшыня Асіповіцкага гарвыканкома раённага падпарадкавання. З 1963 г. начальнік штаба грамадзянскай абароны г. Асіповічы, у 1969—1976 гг. старшыня райкома прафсаюзаў работнікаў дзяржаўных устаноў Асіповіцкага р-на. Узнагароджаны двума ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі.

КАВАЛЁЎ Уладзімір Іванавіч. Нарадзіўся 10.12.1933 г. у в. Залатва Быхаўскага р-на. Закончыў Беларускі політэхнічны інстытут (1958). Працоўную дзейнасць пачаў на торфапрадпрыемстве «Дняпроўскае» начальнікам поля па здабычы фрэзернага торфу. З 1963 г. галоўны інжынер, з 1968 г. дырэктар торфапрадпрыемства «Татарка» Асіповіцкага р-на. У 1972—1987 гг. старшыня Асіповіцкіх гарадскога Савета дэпутатаў і гарвыканкома. У 1987—1994 гг. намеснік дырэктара, начальнік цэха ААТ «Дах». Узнагароджаны двума ордэнамі «Знак Пашаны», медалямі.

КЛЕВАНЕЦ Мікалай Іванавіч. Нарадзіўся ў 1924 г. у с. Ермакоўка Урыцкага р-на Кустанайскай вобл., Казахстан. Закончыў Рэспубліканскую партыйную школу пры ЦК КПБ (1955). З 1950 г. інструктар, загадчык аддзела Бабруйскага абкома ЛКСМБ, з 1955 г. інструктар Магілёўскага абкома, сакратар Бабруйскіх райкома, 2-і сакратар абкома КПБ. У 1959—1960 гг. працаваў старшынёй калгаса імя Калініна Бабруйскага р-на. З 1961 г. намеснік старшыні Асіповіцкіх райвыканкома, у 1963—1972 гг. старшыня гарвыканкома. Выбіраўся дэпутатам Магілёўскага абласнога Савета. Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі.

КЛІМОВІЧ Васіль Трафімавіч. Нарадзіўся 10.7.1918 г. у в. Заельнік Асіповіцкага р-на. З 1939 г. у Чырвонай арміі. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Пасля дэмабілізацыі (1946) інструктар Асіповіцкага райкома КП(б)Б, старшыня Асіповіцкага гарвыканкома. У 1950—1979 гг. старшыня калгаса «Авангард» Асіповіцкага р-на. Удзельнік Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўкі (1957—1958). Узнагароджаны ордэнамі Леніна, Кастрычніцкай Рэвалюцыі, Працоўнага Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі, «Знак Пашаны», медалямі, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета СССР. Памёр 12.10.1982 г. Яго імем названа вуліца ў в. Вяззе Асіповіцкага р-на; на доме, дзе ён жыў, устаноўлена мемарыяльная дошка.

МАЛЬЦАЎ Іван Маркавіч. Нарадзіўся ў 1905 г. у Ліпецкай вобл., Расія. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Пасля дэмабілізацыі (1946) працаваў сакратаром, потым старшынёй Асіповіцкага гарадскога Савета дэпутатаў. На працягу некалькіх гадоў

У.П.Зорын.

У.І.Кавалёў.

М.І.Клеванец.

В.Т.Клімовіч.

І.М.Мальцаў.

І.І.Патапейка.

кіраваў гарадской камунальнай гаспадаркай. Узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі. Памёр у 1968 г.

ПАТАПЕЙКА Іван Іванавіч. Нарадзіўся ў 1918 г. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Пасля вызвалення раёна працаваў дырэктарам райгаза Асіповіцкага райспажыўсаюза, старшынёй Асіповіцкага гарвыканкома. Узнагароджаны ордэнамі Чырвонага Сцяга, Айчыннай вайны II ступені, медалямі.

Г.В.Тур.

Ф.С.Дубінчык.

М.Д.Зелянкоў.

ТУР Ганна Валянцінаўна. Нарадзілася 3.2.1952 г. у г. Асіповічы. Закончыла Мінскі педагагічны інстытут замежных моў (1974), Мінскую ВПШ (1987). З 1974 г. працавала настаўніцай замежнай мовы ў Свіслацкай СШ Асіповіцкага р-на, СШ № 4 г. Асіповічы. З 1982 г. загадчык аддзела народнай адукацыі Асіповіцкага гарвыканкома, у 1983 — 1987 гг. сакратар Асіповіцкага гаркома КПБ. У 1987 — 1991 і 1993 — 1999 г. старшыня Асіповіцкіх гарвыканкома, у 1991 — 1993 гг. — гарадскога Савета дэпутатаў. У сувязі з аб'яднаннем горада і раёна ў 1999 г. прызначана намеснікам старшыні райвыканкома. Выбіралася дэпутатам Асіповіцкага гарадскога і Магілёўскага абласнога Саветаў. Узнагароджана граматамі Магілёўскіх абласнога аддзела адукацыі і аблвыканкома, знакам «Ганаровы чыгуначнік» (1995).

СТАРШЫНІ РАЙВЫКАНКОМА

ВІЛЯНТ Уладзімір Сцяпанавіч. Нарадзіўся ў 1903 г. у Аршанскім р-не Віцебскай вобл. Закончыў Мінскі педагагічны інстытут (1940). Працаваў загадчыкам Кантакузаўскай пачатковай школы на Гомельшчыне, завучам і дырэктарам сярэдняй школы № 2 Гомеля (да 1941). З 1944 г. загадчык аддзела народнай адукацыі Асіповіцкага райвыканкома, дырэктар Асіповіцкай сямейнай школы. У 1953 — 1957 гг. старшыня Асіповіцкага райвыканкома. Выбіраўся дэпутатам Асіповіцкага гарадскога Савета. Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны», медалямі.

ГНЯДЗЬКО Іван Барысавіч. Нарадзіўся ў 1905 г. у в. Слабада Мазырскага р-на Гомельскай вобл. Закончыў Гомельскую саўпартшколу (1932), Вышэйшую камуністычную сельскагаспадарчую школу Беларусі (1936). Працаваў інструктарам раённай газеты ў Лепелі, у 1932 — 1934 гг. — загадчыкам аддзела Брагінскага, з 1939 г. — сакратаром Асіповіцкага райкомаў ЛКСМБ. З 1939 г. загадчык аддзела Асіповіцкага райкома КП(б)Б. Пасля Вялікай Айчыннай вайны да 1947 г. старшыня Асіповіцкага райвыканкома.

ДУБІНЧЫК Фёдар Сямёнавіч. Нарадзіўся 21.2.1910 г. у в. Карытнае Асіповіцкага р-на. Закончыў Мінскі педагагічны інстытут (1940). Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. У 1932 — 1941 гг. працаваў настаўнікам Карытненскай, дырэктарам Пасецкай няпоўных сярэдніх і Ясенскай сярэдняй школ. З 1946 г. дырэктар Ялізаўскай СШ, загадчык Асіповіцкага райана. У 1948 — 1953 гг. старшыня Асіповіцкага райвыканкома, потым дырэктар сярэдніх школ № 2 і № 3 г. Асіповічы. Заслужаны настаўнік Рэспублікі Беларусь (1968). Выбіраўся дэпутатам Асіповіцкага гарадскога Савета і членам Асіповіцкага гарвыканкома. Узнагароджаны двума ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, ордэнамі Чырвонай Зоркі, «Знак Пашаны», медалямі, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

ЗЕЛЯНКОЎ Мікалай Данілавіч. Нарадзіўся 3.5.1927 г. у в. Баянава Глускага р-на. Закончыў Беларускую сельскагаспадарчую акадэмію (1961). Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. У 1951 — 1952 гг. працаваў загадчыкам Глускага раённага дзяржархіва. З 1952 г. на партыйнай рабоце: загадчык сектара, аддзела, 2-і сакратар Глускага, Магілёўскага, у 1965 - 1966 гг. — Асіповіцкага райкомаў КПБ. У 1966 - 1970 гг. старшыня Асіповіцкага райвыканкома. У 1970 — 1977 гг. 1-ы сакратар Чавускага райкома КПБ. З 1978 г. да 1988 г. дырэктар

вылічальнага цэнтра Магілёўскага абласнога статыстычнага ўпраўлення, намеснік старшыні абласнога камітэта народнага кантролю, дырэктар выдавецтва Магілёўскага абкома КПБ. Выбіраўся дэпутатам Магілёўскага абласнога Савета. Узнагароджаны ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, «Знак Пашаны», Айчыннай вайны II ступені, медалямі, дзвюма Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР.

КАРАЛЁЎ Мікалай Піліпавіч. Нарадзіўся 1.7.1906 г. у в. Амінавічы Асіповіцкага р-на. Генерал-маёр (1943), Герой Савецкага Саюза (1944). Закончыў ВПШ пры ЦК КПСС (1956). З 1930 г. рабочы, старшыня калгаса, сельсавета. З 1937 г. намеснік старшыні, старшыня Асіповіцкага райвыканкома. У Вялікую Айчынную вайну адзін з арганізатараў і кіраўнікоў партызанскага руху ў Магілёўскай вобл. З ліпеня 1941 г. у партызанах: камандзір групы, 210-га партызанскага атрада імя Сталіна, у студзені — ліпені 1943 г. — 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, у ліпені 1943 г. — сакавіку 1944 г. — Асіповіцкай ваенна-аператыўнай групы. Член Магілёўскага падпольнага абкома КП(б)Б у красавіку — верасні 1943 г. Са жніўня 1944 г. старшыня Магілёўскага гарвыканкома; з 1953 г. сакратар Хоцімскага райкома КПБ, з 1958 г. — у Магілёве. Кандыдат у члены ЦК КПБ у 1949—1952 гг. і 1954—1960 гг. Дэпутат Вярхоўнага Савета БССР у 1947—1959 гг. Член Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР у 1947—1955 гг. Ганаровы грамадзянін г. Магілёў. Аўтар кнігі «Сыны народа» (1955). Узнагароджаны двума ордэнамі Леніна, двума ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, медалямі. Памёр 9.4.1972 г. Яго імем названы вуліцы ў Магілёве, Асіповічах, Хоцімску, у вёсках Масток Магілёўскага і Вярхі Асіповіцкага р-наў; у Магілёве на доме, дзе ён жыў, установлена мемарыяльная дошка, у в. Амінавічы — помнік.

КРАМІНКІН Леанід Антонавіч. Нарадзіўся ў жніўні 1938 г. у в. Горы Горацкага р-на. Закончыў Беларускую сельскагаспадарчую акадэмію (1961). Працаваў механікам, галоўным інжынерам, у 1971—1977 гг. — дырэктарам саўгаса «Асіповіцкі». З 1977 г. намеснік старшыні, начальнік упраўлення сельскай гаспадаркі, у 1980—1995 гг. старшыня Асіповіцкага райвыканкома. Выбіраўся дэпутатам Магілёўскага аб-

М.П.Каралёў.

Л.А.Крамінкін.

В.Р.Непачаловіч.

М.І.Роўбель.

ласнога і Асіповіцкага раённага Саветаў, членам бюро Асіповіцкага гаркома КПБ. Узнагароджаны двума ордэнамі «Знак Пашаны», медалямі, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

НЕПАЧАЛОВІЧ Васіль Рыгоравіч. Нарадзіўся ў снежні 1912 г. у в. Паставічы Старадарожскага р-на Мінскай вобл. Закончыў Мінскі педагагічны інстытут (1939), Рэспубліканскую партыйную школу пры ЦК КПБ (1949). Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. З 1931 г. працаваў настаўнікам, загадчыкам вучэбнай часткі, дырэктарам школы. У 1942—1944 гг. намеснік старшыні арцелі «Перамога» ў г. Арджанікідзеабад (Таджыкістан). З 1945 г. інструктар, потым загадчык аддзела Старадарожскага райкома КПБ. У 1949—1957 гг. 2-і сакратар, сакратар Асіповіцкага райкома КПБ. У 1957—1959 гг. старшыня Асіповіцкага райвыканкома. Выбіраўся дэпутатам Асіповіцкага раённага Савета. Узнагароджаны медалямі.

РОЎБЕЛЬ Мікалай Іванавіч. Нарадзіўся 1.1.1956 г. у в. Рафалін Асіповіцкага р-на. Закончыў Беларускую сельска-

Л.Я.Сіманаў.

А.А.Тоўсцік.

В.У.Шчэцька.

гаспадарчую акадэмію (1988). Працаваў брыгадзірам, аграномам, з 1984 г. — намеснікам старшыні праўлення калгаса «Чырвоны сцяг» Асіповіцкага р-на. У 1995—1999 гг. старшыня Асіповіцкага райвыканкома. З 1999 г. дырэктар Асіповіцкага лясгаса. Узнагароджаны медалём.

РУДЭНКА Іван Сямёнавіч. Нарадзіўся ў верасні 1914 г. у с. Казьмінскае Краснадарскага краю, Расія. Закончыў Магілёўскі педагагічны інстытут (1952). Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. У 1932 г. працаваў дырэктарам школы ў Чачэна-Інгушскай АССР. З 1935 г. на педагагічнай працы ў Атрадненскім р-не Краснадарскага краю: дырэктар школ у станіцы Атрадная, с. Пятроўскае, інспектар, загадчык Атрадненскага райана. У 1945—1952 гг. 2-і сакратар Круглянскага, Бялыніцкага, 1-ы сакратар Горацкага райкомаў КПБ. З 1957 г. старшыня Магілёўскага, у 1959—1963 гг. — Асіповіцкага, потым Быхаўскага райвыканкомаў. Выбіраўся дэпутатам Магілёўскага абласнога і раённых Саветаў. Узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, медалямі.

СІМАНАЎ Леанід Якаўлевіч. Нарадзіўся 5.8.1924 г. у в. Сіманы Белахалуніцкага р-на Кіраўскай вобл., Расія. Закончыў Мінскую ВПШ (1960). Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. З 1947 г. на камсамольскай рабоце, у органах дзяржбяспекі. З 1954 г. інструктар Магілёўскага абкома, 2-і сакратар Слаўгарадскага райкома КПБ. У 1963—1965 гг. намеснік сакратара, сакратар Асіповіцкага прамысловага парткома КПБ, у 1965—1966 гг. старшыня Асіповіцкага райвыканкома. З 1966 г. 1-ы сакратар Глускага райкома КПБ, у 1978—1985 гг. загадчык аддзела Магілёўскага аблвыканкома. Выбіраўся дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР. Узнагароджаны двума ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, медалямі.

ТОЎСЦІК Андрэй Апанасавіч. Нарадзіўся 25.8.1934 г. у в. Чыкілі Глускага р-на. Закончыў Бабруйскі лесатэхнічны тэхнікум (1957), Беларускі інстытут народнай гаспадаркі (1964). Кандыдат эканамічных навук (1980). У 1957—1965 гг. інструктар, намеснік загадчыка аддзела Магілёўскіх абкомаў ЛКСМБ і КПБ. З 1965 г. намеснік старшыні, у 1970—1980 гг. старшыня Асіповіцкага райвыканкома. У 1980—1990 гг. працаваў дырэктарам вылічальнага цэнтра Магілёўскага аблстатупраўлення. Выбіраўся дэпутатам Магілёўскага абласнога Савета. Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны», медалямі. Памёр у 1990 г.

ШЧЭЦЬКА Віктар Уладзіміравіч. Нарадзіўся 18.9.1955 г. у в. Растаў Акцябрскага р-на Гомельскай вобл. Закончыў Бабруйскі сельскагаспадарчы тэхнікум (1974), Беларускі інстытут народнай гаспадаркі (1982). Працоўную дзейнасць пачаў у саўгасе «Парэчча» Акцябрскага р-на. З 1977 г. галоўны эканаміст калгаса імя Кірава, намеснік старшыні калгаса «Дружба», з 1983 г. старшыня калгаса імя Чапаева Глускага р-на. У 1987 — 1999 гг. старшыня Глускага райвыканкома. З 1999 г. працуе старшынёй Асіповіцкага райвыканкома. Ганаровы грамадзянін г. Глуск (1999).

САКРАТАРЫ ГК КП(б)Б

АНІКЕЕЎ Міхаіл Міхайлавіч. Нарадзіўся 23.5.1949 г. у в. Мікольск Горацкага р-на. Закончыў сельскагаспадарчы тэхнікум (1973), Беларускую сельскагаспадарчую акадэмію (1979). Кандыдат сельскагаспадарчых навук (1989). Працоўную дзейнасць пачаў у 1966 г. рабочым. З 1970 г. брыгадзір саўгаса «Дрыбінскі», з 1977 г.

галоўны аграном саўгаса «Капцеўскі», з 1980 г. дырэктар саўгаса «Горацкі». У 1986—1987 гг. старшыня Горацкага райвыканкома. З 1987 г. 1-ы сакратар Асіповіцкага гаркома КПБ. З 1991 г. дацэнт Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі. З 2000 г. дэпутат Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь. Выбіраўся дэпутатам сельскага і раённага Саветаў, Вярхоўнага Савета БССР. Быў членам Кантрольнай камісіі КПБ. Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны» (1982), медалямі, Ганаровай граматай абкома КПБ.

ВАЙЦЯНКОЎ Рыгор Максімавіч. Нарадзіўся 1.12.1900 г. у в. Лужок Кармянскага р-на Гомельскай вобл. Закончыў Магілёўскую саўпартшколу (1927), Вышэйшую камуністычную сельскагаспадарчую школу Беларусі (1935). У 1919—1924 гг. у Чырвонай арміі, удзельнік баёў супраць войск Юдзеніча. З 1936 г. прапагандыст ЦК КП(б)Б у г. Асіповічы, з 1938 г. 2-і, з 1939 г. 1-ы сакратар Асіповіцкага райкома КП(б)Б. У Вялікую Айчынную вайну адзін з кіраўнікоў патрыятычнага падполля і партызанскага руху ў Магілёўскай вобл. З лютага 1942 г. камандзір дыверсійнай групы. У красавіку 1943 г. — ліпені 1944 г. 1-ы сакратар Асіповіцкага падпольнага райкома КП(б)Б, адначасова з ліпеня 1943 г. кіраўнік Асіповіцкай ваенна-аператыўнай групы. З кастрычніка 1944 г. 1-ы сакратар Асіповіцкага райкома КП(б)Б, потым на партыйнай рабоце ў Магілёве, Брагіне, Жлобіне. У 1948—1954 гг. працаваў у друку. Узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалём. Памёр 9.5.1979 г.

ГРЫНЁЎ Мікалай Фёдаравіч. Нарадзіўся 18.5.1946 г. у в. Высокае Касцюковіцкага р-на. Закончыў Магілёўскі машынабудаўнічы інстытут (1968). Працаваў інжынерам-механікам дарожна-будаўнічага раёна № 5 Мінска. З 1969 г. на камсамольскай рабоце ў Магілёве. З 1971 г. загадчык аддзела, сакратар, 1-ы сакратар Магілёўскага гаркома, з 1975 г. 2-і, 1-ы сакратар Магілёўскага абкома ЛКСМБ. З 1980 г. 1-ы сакратар Першамайскага райкома КПБ Бабруйска, у 1982—1987 гг. — Асіповіцкага гаркома КПБ, у 1987—1989 гг. 2-і сакратар Магілёўскага абкома КПБ. З 1989 г. старшыня Магілёўскіх аблвыканкома, з 1991 г. — абласнога Савета дэпутатаў. У 1995—1999 гг. надзвычайны і

М.М.Анікееў.

М.Ф.Грынёў.

С.М.Дзікавіцкі.

паўнамоцны пасол Рэспублікі Беларусь у Рэспубліцы Малдова. З 1999 г. саветнік старшыні Магілёўскага аблвыканкома. Выбіраўся дэпутатам Магілёўскага абласнога Савета, Вярхоўнага Савета БССР. Узнагароджаны ордэнамі Дружбы народаў, «Знак Пашаны», медалём, Граматай Вярхоўнага Савета БССР.

ГУСЕЎ Гурый Сяргеевіч. Нарадзіўся ў 1913 г. у в. Ізвекава Клепікаўскага р-на Разанскай вобл., Расія. Закончыў Курскі пладова-ягадны тэхнікум (1932), курсы па перападрыхтоўцы сакратароў гаркомаў і райкомаў пры ЦК ВКП(б) у Маскве (1952). У 1932—1944 гг. працаваў участковым аграномам, дырэктарам Тумскай МТС, галоўным аграномам Тумскага зямельнага аддзела, загадчыкам Тумскага райза. З 1944 г. намеснік загадчыка сельгасаддзела Разанскага абкома, у 1947—1951 гг. 1-ы сакратар Чучкаўскага райкома ВКП(б) Разанскай вобл. У 1952—1959 гг. 1-ы сакратар Асіповіцкага райкома КПБ. Узнагароджаны двума ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга.

ДЗІКАВІЦКІ Сяргей Мікалаевіч. Нарадзіўся 10.1.1940 г. у в. Баяры Пінска-

В.А.Папоў.

А.М.Сівакоў.

І.А.Чырун.

га р-на Брэсцкай вобл. Закончыў Беларускі інстытут механізацыі сельскай гаспадаркі (1960). З 1960 г. майстар, інжынер-тэхнолаг, з 1963 г. галоўны інжынер, у 1966—1970 гг. дырэктар Пінскага экскаватарарамонтнага завода. З 1970 г. інструктар, з 1976 г. загадчык сектара сельскагаспадарчага аддзела ЦК КПБ. З 1977 г. 1-ы сакратар Асіповіцкіх райкома, у 1978—1979 гг. — гаркома КПБ. Выбіраўся дэпутатам Пінскага гарадскога Савета, членам Пінскага гаркома КПБ. Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны» (1971).

ПАПОЎ Вадзім Аляксандравіч. Нарадзіўся 5.7.1940 г. у г. Дзямідаў Смаленскай вобл., Расія. Дзяржаўны дзеяч Беларусі. Закончыў Беларускі інстытут механізацыі сельскай гаспадаркі (1971), Мінскую ВПШ (1984). Працоўную дзейнасць пачаў у 1961 г. механікам саўгаса ў Алтайскім краі. З 1964 г. выкладчык Крычаўскага СПТВ-38, інструктар, загадчык аддзела, 2-і сакратар Крычаўскага, 1-ы сакратар Краснапольскага райкомаў, інструктар Магілёўскага абкома ЛКСМБ. У 1972—1976 і 1992—1993 гг. дырэктар саўгаса ў Краснапольскім, намеснік старшыні калгаса ў Магілёўскім р-нах. З 1977 г. інструктар сельскагаспадарчага аддзела ЦК КПБ, 1-ы сакратар Асіповіцкага гаркома, загадчык сельскагаспадарчага аддзела, 2-і, 1-ы сакратар Магілёўскага абкома КПБ. З 1993 г. намеснік генеральнага дырэктара ВА «Магілёўаблаграснаб», з 1995 г. генеральны дырэктар холдзінга «Аграмашсэрвіс». У 1999—2000 гг. 1-ы намеснік міністра, міністр сельскай гаспадаркі і харчавання Рэспублікі Беларусь. З лістапада 2000 г. старшыня Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь. Узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, медалямі, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

СІВАКОЎ Аляксандр Міхайлавіч. Нарадзіўся 5.5.1922 г. у в. Праточнае Быхаўскага р-на. Закончыў Магілёўскі педагагічны інстытут (1953). Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Пасля дэмабілізацыі ў 1947 г. працаваў настаўнікам, з 1949 г. — загадчыкам Кіраўскага райана. З 1953 г. намеснік старшыні, з 1957 г. старшыня Кіраўскага, у 1963—1965 гг. — Бабруйскага райвыканкомаў. У 1961—1963, 1965—1977 гг. 1-ы сакратар Асіповіцкага райкома КПБ. У 1977—1984 гг. старшыня Магілёўскага абласнога савета прафсаюзаў. Выбіраўся дэпутатам Магілёўскага абласнога Савета, Вярхоўнага Савета БССР, членам бюро Магілёўскага абкома КПБ. Узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, Кастрычніцкай Рэвалюцыі, двума ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, медалямі, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

ЧЫРУН Іван Адамавіч. Нарадзіўся ў 1919 г. у в. Забурэвічы Глускага р-на. Вучыўся ў БДУ (1935—1937). Закончыў Рэспубліканскую партыйную школу пры ЦК КПБ (1950). У 1930-я гады працаваў настаўнікам у школах Глускага р-на. У 1942 г. упаўнаважаны Асобага аддзела раёна авіябаз. З 1947 г. загадчык ваеннага аддзела Глускага райкома КП(б)Б. З 1950 г. сакратар, 2-і сакратар Клічаўскага райкома, з 1952 г. намеснік загадчыка аддзела Бабруйскага абкома КПБ. У 1956—1959 гг. загадчык аддзела Магілёўскіх абкома, 2-і сакратар гаркома КПБ. У 1959 — 1961 гг. 1-ы сакратар Асіповіцкага райкома КПБ. Выбіраўся дэпутатам Асіповіцкага раённага Савета. Узнагароджаны ордэнамі Кастрычніцкай Рэвалюцыі, «Знак Пашаны», Айчыннай вайны I ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі.

Лёсам звязаныя з краем

АРЛОЎ Анатоль Іванавіч. Кандыдат педагагічных навук (1978). Заслужаны работнік культуры Беларусі (1980). Нарадзіўся ў 1923 г. у Віцебску. Вучыўся ў Цюменскім ваенна-пяхотным вучылішчы (1941—1942), закончыў Маскоўскі юрыдычны (1948) і Мінскі педагагічны (1964) інстытуты. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. З 1945 г. старшы выкладчык Мінскага юрыдычнага інстытута, з 1947 г. дырэктар Асіповіцкай вячэрняй сярэдняй школы рабочай моладзі. У 1971—1992 гг. дырэктар, потым настаўнік сярэдняй школы № 1 г. Асіповічы. Узнагароджаны ордэнамі Чырвонай Зоркі, Айчыннай вайны I ступені, медалямі, знакамі «Выдатнік народнай асветы» і «Выдатнік адукацыі СССР».

КАПІТУЛА Пётр Андрэевіч. Беларускі вучоны-эканаміст. Доктар эканамічных навук (1988), прафесар (1989). Нарадзіўся 4.7.1936 г. у в. Вялікі Бор Старадарожскага раёна. Скончыў Дараганаўскую сярэднюю школу (1954), Беларускі інстытут народнай гаспадаркі (1958), Мінскую ВПШ (1965). З 1960 г. працаваў на заводзе, у Цэнтральным НДІ арганізацыі і тэхнікі кіравання, з 1966 г. у Інстытуце эканомікі АН Беларусі. З 1994 г. начальнік аналітычнага цэнтра Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. У 1996—2000 гг. памочнік Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Даследуе праблемы тэорыі, метадалогіі ацэнкі і планавання эфектыўнасці грамадскай вытворчасці, капітальных укладанняў і новай тэхнікі. Аўтар прац «Эфектыўнасць капітальных укладанняў і асноўных вытворчых фондаў» (1974), «Эфектыўнасць грамадскай вытворчасці» (1985), сааўтар кніг «Змест і ацэнка эканамічнай эфектыўнасці вытворчасці» (1982), «Эфектыўнасць эканамічнага рэгіёну» (1987) і інш. Жыве ў Мінску.

НЕМЦАЎ (НЯМЦОЎ) Аляксандр Гаўрылавіч. Беларускі краязнавец, археолаг, этнограф. Нарадзіўся 29.8.1898 г. у Гомелі. Закончыў настаўніцкую семінарыю ў г. Яраслаўль (1917), Маскоўскі педагагічны інстытут (1933). У 1917—1938 гг. настаўнік, завуч школы ў Асіповічах. Зарэгістраваў і апісаў больш за 20 курганных груп і шэраг гарадзішчаў у басейне ніжняй Свіслачы (у асноўным Асіповіцкі р-н) эпохі каменнага, бронзавага, жалезнага вякоў і Кіеўскай Русі. У 1926 г. разам з С.С.Шутавым і М.М.Улашчыкам сабраў пад'ёмны матэрыял з археалагічных помнікаў Жужлянка, Вяззе, Орча, Усціж і інш. З 1929 г. карэспандэнт Цэнтральнага бюро краязнаўства (ЦБК). Вывучаў этнаграфію і фальклор Асіповіцкага р-на. Друкаваўся ў часопісе «Савецкая краіна», газеце «Савецкая Беларусь» і інш. Аўтар навуковых публікацый «Праца па абследаванні Асіповіцкага раёна ў летні перыяд 1926 г.» (1926), «Вяселле: Запісана ў в. Смык-Слабада Зборскага сельсавета і в. Заручэўе Дзераўцоўскага сельсавета ў студзені—лютым 1927 г. — Асіповіцкага раёна» (1927), «Спосабы лову жывёл і птушак у Асіповіцкім раёне» (1928) і інш. Рэпрэсіраваны ў 1938 г., рэабілітаваны ў 1957 г. Памёр у сакавіку 1938 г.

НЕПАЧАЛОВІЧ Янка (Іван Данілавіч). Беларускі паэт. Нарадзіўся 25.5.1917 г. у в. Мінкавічы Старадарожскага р-на Мінскай вобл. у сялянскай сям'і. Пасля заканчэння сярэдняй школы працаваў загадчыкам хаты-чытальні ў в. Крываносава Старадарожскага р-на (1934). У 1935 г. паступіў на літаратурны факультэт Мінскага педінстытута. З трэцяга курса накіраваны Наркаматам асветы БССР настаўнікам у Дзяржынскую СШ Мінскай вобл., дзе працаваў у 1937—1939 гг., потым у Мар'інагорскай СШ (1939—1941). У 1940 г. завочна закончыў педінстытут. У час вайны жыў у родных мясцінах (в. Мінкавічы). З 1942 г. быў сувязным партызанскай брыгады імя Кірава, выконваў яе заданні. Пасля вайны працаваў настаўнікам у

А.І.Арлоў.

А.Г.Немцаў.

С.У.Багдасараў.

І.В.Жураўлевіч.

А.П.Захаранка.

С.І.Лаўшук.

І.Дз.Чыкал.

Дзяржынску (1944—1947), інспектарам школ Старадарожскага р-на (1947—1948). З 1948 г. настаўнік у в. Дараганава Асіповіцкага р-на. У 1967 г. пераехаў у Мінск, працаваў у выдавецтве «Народная асвета». Узнагароджаны медалём.

Першыя вершы Я.Непачаловіча надрукаваны ў 1936 г. у часопісе «Полымя рэвалюцыі». Першая кніга паэта «Мера любві» выйшла ў свет у 1958 г., калі яе аўтар быў ужо далёка не пачаткоўцам. Бласлявіўшы рукапіс у друк, А.Вялюгін адзначаў жыццёвую канкрэтыку твораў паэта, задушэўнасць інтанацый, адсутнасць «таннай траскатні». Другая прыжыццёвая кніга паэзіі, «Позні паром», выйшла ў 1967 г. Сярод яе асноўных матываў — любоў да роднай зямлі і прыроды, разуменне жыццёвых клопатаў чалавека-працаўніка, адчуванне сваёй крэўнай сувязі з ім. Характэрная рыса вершаў Я.Непачаловіча — прыглушанае выяўленне свайго лірычнага «я», якое раскрываецца часцей у адносінах да героя верша, у суперажыванні яму. Паводле жанру такія вершы маюць пераважна баладны характар. На словы Я.Непачаловіча Ю.Семяняка напісаў папулярную песню «Табе маё прызнанне». Трагічна загінуў 3.7.1969 г. у в. Дараганава. Пахаваны на радзіме ў в. Мінкавічы. У 1977 г. выдадзены зборнік вершаў паэта «Перад захадам сонца».

Э.І.Багдановіч.

* * *

АЛІНОЎСКАЯ Ліна Аляксандраўна. Закончыла Свіслацкую СШ. Кандыдат хімічных навук, старшы навуковы супрацоўнік Інстытута фізікі цвёрдага цела і паўправаднікоў НАН Рэспублікі Беларусь.

ГАЙШУН Іван Аляксандравіч. Закончыў Ясенскую СШ. Загадваў кафедрай механізацыі сельскай гаспадаркі Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі, прафесар.

ДАНІЛОВІЧ Валянцін Іванавіч. Закончыў СШ № 2 г. Асіповічы. Інжынер-выпрабавальнік у галіне касманаўтыкі. Загінуў у 1970 г. пры выпрабаванні новай катапульты.

ДАНЮК Пётр Паўлавіч. Закончыў Татаркавіцкую СШ. Галоўны спецыяліст аддзела прыватызацыі Мінскага гарвыканкома.

ДАШАНКОЎ Віталь Міхайлавіч. Закончыў СШ № 2 г. Асіповічы. Прафесар Беларускага дзяржаўнага універсітэта інфарматыкі і радыёэлектронікі.

ЕРАШЭВІЧ Антон Піліпавіч. Закончыў Дараганаўскую СШ. Працуе ва Упраўленні крымінальнага вышуку Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь.

КАВАЛЕНЯ Аляксандр Міхайлавіч. Закончыў Татаркавіцкую СШ. Выкладчык Ваеннай акадэміі Рэспублікі Беларусь.

КАПЧАН Мікалай Міхайлавіч. Закончыў Ясенскую СШ. Працаваў намеснікам старшыні праўлення Белкаапсаюза.

КЕРНАЖЫЦКІ Аляксандр Валянцінавіч. Закончыў Свіслацкую СШ. Начальнік

фінансавага ўпраўлення Мінскага гарвыканкома.

КЕРНАЖЫЦКІ Мікалай Валянцінавіч. Закончыў Свіслацкую СШ. Першы сакратар Пасольства Рэспублікі Беларусь у Швецыі.

ЛАЗАРЭВІЧ Святаслаў Усеваладавіч. Закончыў Ялізаўскую СШ. Кандыдат біялагічных навук. Дацэнт кафедры батанікі і фізіялогіі раслін Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі.

МАРДУСЕВІЧ Вера Анатольеўна. Закончыла Татаркавіцкую СШ. Кандыдат медыцынскіх навук, дацэнт Інстытута ўдасканалення ўрачоў.

МІХАЛАП Уладзімір Пятровіч. Закончыў Свіслацкую СШ. Капітан супертанкера ў Эстоніі.

ЛЯШЭНКА Васіль Дзмітрыевіч. Закончыў Татаркавіцкую СШ. Кандыдат тэхнічных навук.

РУБАН Аркадзь Мікалаевіч. Закончыў Свіслацкую СШ. Кандыдат фізіка-матэматычных навук, прафесар. Памёр у час блакады Ленінграда ў Вялікую Айчынную вайну.

САРОКА Мікалай Кандратавіч. Закончыў Свіслацкую СШ. Доктар медыцынскіх навук, прафесар. У час Вялікай Айчыннай вайны начальнік медыцынскай службы Варонежскага фронту.

САСНОЎСКІ Аляксандр Уладзіміравіч. Нарадзіўся ў в. Шышчыцы Слуцкага р-на. У 1966 г. закончыў Вяззеўскую СШ. Працаваў міністрам культуры Рэспублікі Беларусь у 1996—2000 гг.

СМЕРЦІН Канстанцін Васільевіч. Нарадзіўся ў г. Асіповічы. Карэспандэнт радыёстанцыі «Маяк».

* * *

У Асіповічах дыслацыруецца 51-я гвардзейская артылерыйская дывізія. У розны час ёю камандавалі Сяргей Уладзіміравіч Багдасараў, Іван Васільевіч Жураўлевіч, Аляксандр Паўлавіч Захаранка. У 51-й дывізіі на розных пасадах праходзіў службу Сяргей Іванавіч Лаўшук (у 1978—1982 гг. камандзір дывізіёна, у 1982 г. прызначаны начальнікам штаба 51-й дывізіі). Пазней працаваў на розных адказных пасадах, з 1996 г. узначаліў аддзел ваеннай адукацыі Міністэрства абароны Рэспублікі Беларусь. З 1967 г. па 1972 г. у Асіповічах у 121-й гвардзейскай артылерыйскай брыгадзе служыў (камандзірам агнявога ўзвода дывізіёна, намеснікам камандзіра батарэі, камандзірам батарэі) Іван Дзмітрыевіч Чыкал, намеснік міністра абароны па тыле — начальнік тылу Узброеных сіл Рэспублікі Беларусь.

У Асіповічах пахаваны Герой Савецкага Саюза Пётр Іванавіч Марозаў, які служыў тут (званне Героя прысвоена 27.6.1945). Памёр 26.1.1952 г.

Ваеннаслужачыя, якія загінулі пры выкананні службовых абавязкаў

АЎДЗЕЕЎ Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1956 у г. Асіповічы, прапаршчык в/ч 52511, загінуў 9.6.1978 у г. Капусцін Яр Архангельскай вобл., пахаваны ў в. Прудок Асіповіцкага р-на.

БАРАНОЎСКІ Уладзімір Іосіфавіч, н. у 1932 у г. Асіповічы, малодшы сяржант в/ч 2877, загінуў 19.1.1953, пахаваны ў г. Асіповічы.

БЕЛАВУШКА Валерый Фларыянавіч, н. у 1948 у г. Асіповічы, курсант ваенна-марскога вучылішча, загінуў 30.8.1974 у г. Севастопаль Крымскай вобл., там і пахаваны.

БУЗАНОЎСКІ Віктар Антонавіч, н. у 1953 у в. Дражня Асіповіцкага р-на, прапаршчык, начальнік склада в/ч 25757, загінуў 28.9.1993 у Бабушкінскім р-не Валагодскай вобл., пахаваны ў в. Дражня.

ВОЗНІК Сяргей Міхайлавіч, н. у 1951 у г. Асіповічы, капітан, загінуў 28.4.1986 у г. Архангельск, пахаваны ў в. Прудок Асіповіцкага р-на.

ГАБРЫЙЧУК Віктар Мікалаевіч, н. у 1956 у г. Асіповічы, палкоўнік, камандзір в/ч 92616, загінуў 14.12.1995 у г. Брэст, пахаваны ў в. Прудок Асіповіцкага р-на.

ГАНЧАР Барыс Барысавіч, н. у 1965 у г. Асіповічы, старшы лейтэнант, камандзір роты, п/п 84881, загінуў 9.1.1991 у г. Улан-Удэ, Бурацыя, пахаваны ў в. Прудок Асіповіцкага р-на.

ГПРЫЧ Віктар Фёдаравіч, н. у 1970 у в. Убалацце Асіповіцкага р-на, яфрэйтар,

механік-вадзіцель в/ч 04592, загінуў 7.7.1990 у г. Баку, пахаваны ў в. Убалацце.

ГУБАРЭВІЧ Ігар Міхайлавіч, н. у 1957 у г. Асіповічы, старшы лейтэнант, загінуў 25.6.1985 у г. Краснадар, пахаваны ў в. Прудок Асіповіцкага р-на.

ДАМАРАД Леанід Пятровіч, н. у 1945 у в. Замошша Асіповіцкага р-на, радавы, в/ч 45829, загінуў 22.11.1966 у г. Карталы Чэлябінскай вобл., там і пахаваны.

ДЗЕРАВЯНКА Юрый Іванавіч, н. у 1966 у в. Свіслач Асіповіцкага р-на, радавы в/ч 5102, загінуў 15.12.1984 у г. Рэутаў Маскоўскай вобл., пахаваны ў в. Свіслач.

ДЗЯГЧЭНЯ Генадзь Уладзіміравіч, н. у 1962 у в. Вуглата Асіповіцкага р-на, малодшы сяржант, санітар-інструктар, п/п 93992, загінуў 23.4.1983, пахаваны ў в. Вуглата.

ЖУК Аляксандр Уладзіміравіч, н. у 1965 у в. Лапічы Асіповіцкага р-на, лейтэнант, начальнік групы в/ч 06886, загінуў 12.7.1987 у г. Белагорск, пахаваны ў в. Лапічы.

ЗАБАЎСКІ Віктар Уладзіміравіч, н. у 1950 у г. Асіповічы, лейтэнант, загінуў 3.1.1976, пахаваны ў в. Прудок Асіповіцкага р-на.

ЗАХАРАЎ Іван Міхайлавіч, н. у 1913 у г. Асіповічы, капітан, загінуў 28.7.1957, пахаваны ў в. Прудок Асіповіцкага р-на.

КАБУШКА Віктар Аляксандравіч, н. у 1951 у г. Асіповічы, падпалкоўнік, памёр 8.9.1989 у шпіталі г. Масква, пахаваны ў г. Сумы, Украіна.

КАЛАШНІКАЎ Ігар Леанідавіч, н. у 1966 у г. Асіповічы, радавы в/ч 01453, загінуў 6.4.1986 у Казахстане, пахаваны ў в. Прудок Асіповіцкага р-на.

КАРАПАНАЎ Алег Віктаравіч, н. у 1945 у г. Асіповічы, маёр, старшы інструктар па культурна-асветніцкай рабоце в/ч 41604, загінуў 10.5.1990 у г. Асіповічы, пахаваны ў в. Прудок Асіповіцкага р-на.

КРЫНКА Уладзімір Рыгоравіч, н. у 1937 у г. Асіповічы, капітан, загінуў 29.4.1969, пахаваны ў г. Асіповічы.

ЛАЗОЎСКІ Анатоль Уладзіміравіч, н. у 1954 у г. Асіповічы, маёр, аператыўны работнік в/ч 7480, загінуў 24.10.1985, пахаваны ў в. Птушычы Асіповіцкага р-на.

ЛІСКАВЕЦ Аляксандр Станіслававіч, н. у 1961 у г. Асіповічы, малодшы сяржант, п/п 83105, загінуў 19.11.1980 у Германіі, пахаваны ў г. Асіповічы.

ЛОГВІН Віктар Міхайлавіч, н. у 1961 у в. Крынка Асіповіцкага р-на, сяржант, камандзір аддзялення, п/п 65753, загінуў 23.7.1981, пахаваны ў в. Крынка.

ЛЫЗО Валерый Аляксеевіч, н. у 1971 у в. Вяззе Асіповіцкага р-на, сяржант, камандзір аддзялення в/ч 14359, загінуў 19.4.1997 у г. Асіповічы, пахаваны ў в. Вяззе.

ЛЯХАВЕЦ Леанід Міхайлавіч, н. у 1959 у г. Асіповічы, яфрэйтар, в/ч 25006, загінуў 6.2.1979 у г. Неман Калінінградскай вобл., пахаваны ў в. Прудок Асіповіцкага р-на.

МАКШАНАЎ Андрэй Мікалаевіч, н. у 1965 у р.п. Ялізава Асіповіцкага р-на, матрос, в/ч 62717, загінуў 5.12.1984 у г. Феадосія Крымскай вобл., пахаваны ў р.п. Ялізава.

МОШЧЫН Анатоль Уладзіміравіч, н. у 1964 у в. Заняцечча Асіповіцкага р-на, радавы, стралок, п/п 71176, загінуў 7.9.1982, пахаваны ў в. Жыцін Асіповіцкага р-на.

НАЛІВАЙКА Мікалай Барысавіч, н. у в. Смык Асіповіцкага р-на, радавы, загінуў 12.3.1957, пахаваны ў в. Смык.

ПАТАПЕЙКА Міхаіл Георгіевіч, н. у 1961 у в. Кастрычнік Асіповіцкага р-на, радавы в/ч 61558, загінуў 28.5.1982, пахаваны ў в. Лучыцы Асіповіцкага р-на.

ПАШКОЎСКІ Яўген Уладзіміравіч, н. у 1927 у г. Асіповічы, маёр, загінуў 5.4.1969, пахаваны ў в. Прудок Асіповіцкага р-на.

ПІГУЛЕЎСКІ Мікалай Іванавіч, н. у в. Старыя Тарасавічы Асіповіцкага р-на, радавы, загінуў 24.5.1954, пахаваны ў в. Старыя Тарасавічы.

ПЯСТОЎ Анатоль Рыгоравіч, н. у 1940 у г. Асіповічы, падпалкоўнік, намеснік камандзіра палка 12142, загінуў 12.5.1981 у г. Асіповічы, пахаваны ў в. Прудок Асіповіцкага р-на.

ПЯТРЫКІН Аляксандр Уладзіміравіч, н. у 1951 у г. Асіповічы, радавы в/ч 77761, загінуў 1.2.1970 на ст. Громава Ленінградскай вобл., пахаваны ў в. Прудок Асіповіцкага р-на.

РЫЧАГОЎ Уладзімір Іванавіч, н. у 1936 у г. Асіповічы, палкоўнік, камандзір в/ч 63303, загінуў 23.8.1987 у г. Асіповічы, пахаваны ў в. Прудок Асіповіцкага р-на.

СУГЛОБА Анатоль Міхайлавіч, н. у 1940 у г. Асіповічы, маёр, начальнік армейскага прадуктовага склада, п/п 81824, загінуў 9.10.1982, пахаваны ў в. Прудок Асіповіцкага р-на.

СЯДЗІНКІН Аляксандр Дзмітрыевіч, н. у 1949 у г. Асіповічы, маёр, намеснік камандзіра па тэхнічнай частцы в/ч 12147, загінуў 15.5.1992, пахаваны ў в. Прудок Асіповіцкага р-на.

СЯДЫХ Юрый Мікалаевіч, н. у 1963 у г. Асіповічы, лейтэнант, камандзір узвода, п/п 89933, загінуў 30.11.1985, пахаваны ў в. Прудок Асіповіцкага р-на.

ТРЫКІША Павел Васільевіч, н. у 1950 у г. Асіповічы, прапаршчык, начальнік сховішча в/ч 54663, загінуў 14.5.1991, пахаваны ў в. Прудок Асіповіцкага р-на.

ТУРАЎ Юрый Мікалаевіч, н. у 1963 у г. Асіповічы, радавы в/ч 55135, загінуў 15.10.1982 у Смаленскай вобл., пахаваны ў в. Прудок Асіповіцкага р-на.

ХАНДОГА Сяргей Міхайлавіч, н. у 1955 у г. Асіповічы, прапаршчык, старшы тэхнік, п/п 22630, загінуў 15.2.1983, пахаваны ў в. Прудок Асіповіцкага р-на.

ХАЦЬКО Васіль Міхайлавіч, н. у 1967 у п. Градзянка Асіповіцкага р-на, малодшы сяржант, камандзір аддзялення, п/п 37466, загінуў 12.7.1987, пахаваны ў р.п. Градзянка.

ФЁДАРАЎ Алег Уладзіміравіч, н. у 1951 у в. Лапічы Асіповіцкага р-на, лейтэнант в/ч 12180, загінуў 18.3.1976 у г. Асіповічы, пахаваны ў г. Каломна Маскоўскай вобл.

ЧЫГІЛЕЙЧЫК Пётр Аляксеевіч, н. у 1937 у г. Асіповічы, радавы в/ч 90450, загінуў 27.9.1960, пахаваны ў г. Ліепая, Латвія.

ШПАК Віктар Мікалаевіч, н. у 1965 у в. Хімное Асіповіцкага р-на, радавы, стралок, п/п 53701, загінуў 22.7.1984, пахаваны ў в. Хімное.

ШЫЦЬКО Аляксандр Васільевіч, н. у Лапіцкім сельсавеце Асіповіцкага р-на, матрос, загінуў у ліпені 1955, пахаваны ў в. Гоманаўка Асіповіцкага р-на.

ЮШКЕВІЧ Алег Іванавіч, н. у 1953 у г. Асіповічы, прапаршчык в/ч 61777, загінуў 25.3.1985, пахаваны ў в. Прудок Асіповіцкага р-на.

ЗАГІНУЎ У КАРЭІ

СТЭЛЬМАХ Яўтен Міхайлавіч. Нарадзіўся 11.5.1923 г. у в. Вязаўніца Асіповіцкага р-на. Герой Савецкага Саюза (1951). Закончыў Мінскі аэраклуб (1941), Чарнігаўскую ваенна-авіяцыйную школу лётчыкаў (1943). У Чырвонай арміі з 1941 г. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны.

Я.М.Стэльмах.

Г.У.Дзягчэня.

Служыў у ВПС. У час карэйскай вайны 1950—1953 гг. камандзір звяна старшы лейтэнант Стэльмах у складзе савецкага 64-га знішчальна-авіяцыйнага корпуса ўдзельнічаў у паветраных баях. 1.6.1951 г. Стэльмах збіў бамбардзіроўшчык праціўніка В-29 і падбіў другі, аднак сам быў збіты варожым знішчальнікам. Прызямліўшыся на парашуце, уступіў у бой з дыверсійнай групай праціўніка і, каб не трапіць у палон, застрэліўся. Пахаваны на Рускіх вайсковых могілках у Порт-Артуры (цяпер г. Люйшунь, Кітай). Яго імем названа вуліца ў Асіповічах.

Ю.В.Бажэнаў.

ЗАГІНУЛІ Ў АФГАНІСТАНЕ

ДЗЯГЧЭНЯ Генадзь Уладзіміравіч. Нарадзіўся 20.8.1962 г. у в. Свіслач Асіповіцкага р-на. Беларус. У 1979 г. закончыў Свіслацкую сярэднюю школу, у 1980 г. — Бабруйскае ПТВ № 95. Працаваў у вытворчым аб'яднанні «Бабруйскшына». У сакавіку 1981 г. прызваны ў Савецкую армію Бабруйскім гарваенкаматам. Служыў у Афганістане. Санінструктар, малодшы сяржант Г.У.Дзягчэня загінуў 23.4.1983 г. у час абстрэлу душманамі тэрыторыі часці. Пахаваны ў в. Вуглата Асіповіцкага р-на. Пасмяротна ўзнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

ЛАЗОЎСКІ Анатоль Уладзіміравіч. Нарадзіўся 19.9.1954 г. у в. Біхтуліна Зыранскага р-на Томскай вобл. (Расія). Беларус. У 1972 г. закончыў Дараганаўскую сярэднюю школу Асіповіцкага р-на, у 1972 г. паступіў у Арджанікідзеўскае ваеннае вучылішча імя С.М.Кірава. У 1984 г. закончыў завочна Магілёўскі

А.У.Лазоўскі.

В.М.Логвін.

А.У.Мошчын.

А.М.Суглоба.

пединстытут. Служыў у Афганістане. Аператыўны работнік, маёр А.У.Лазоўскі загінуў 24.10.1985 г. пры выкананні баявога задання. Пахаваны ў в. Птушычы Асіповіцкага р-на. Пасмяротна ўзнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

ЛОГВІН Віктар Міхайлавіч. Нарадзіўся 12.7.1961 г. у в. Крынка Асіповіцкага р-на. Беларус. У 1976 г. закончыў 8 класаў Крынкаўскай сярэдняй школы. У 1976 г. паступіў у Мінскае тэхнічнае вучылішча № 133. Працаваў на Мінскім маторным заводзе. У лістападзе 1980 г. прызваны ў Савецкую армію Партызанскім РВК г. Мінск. З сакавіка 1981 г. служыў у Афганістане. Камандзір аддзялення, сяржант В.М.Логвін загінуў 23.7.1981 г. пры выкананні баявога задання. Пахаваны ў в. Крынка. Пасмяротна ўзнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

МОШЧЫН Анатоль Уладзіміравіч. Нарадзіўся 6.1.1964 г. у в. Заняцечча Асіповіцкага р-на. Беларус. У 1981 г. закончыў Крамоцкую сярэднюю школу. Працаваў камбайнерам у калгасе. У 1981 г. паступіў у Мінскі аўтатэхнікум. У сакавіку 1982 г. прызваны ў Савецкую армію Савецкім РВК г. Мінск. Служыў у Афганістане. 7.9.1982 г. у час следавання праз населены пункт Махаджары калона савецкіх войскаў была абстраляна. Узважыўшы абстаноўку, стралок, радавы А.У.Мошчын агнём з кулямёта прыкрыў таварышаў, але быў паранены. Ён не пакінуў поле бою, знішчыў 6 душманаў. А.У.Мошчын памёр ад атрыманага ранення. Пахаваны ў в. Жыцін Асіповіцкага р-на. Пасмяротна ўзнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

СУГЛОБА Анатоль Міхайлавіч. Нарадзіўся 23.9.1940 г. у с. Іўкаўцы Прылуцкага р-на Чарнігаўскай вобл. (Украіна). Украінец. У 1958 г. закончыў Прылуцкую сярэднюю школу. У 1958 — 1959 гг. працаваў на камсамольскай будоўлі ў г. Крывы Рог Днепрапятроўскай вобл. (Украіна). У кастрычніку 1959 г. прызваны ў Савецкую армію Жоўтневым РВК г. Днепрапятроўск. З кастрычніка 1962 г. на звыштэрміновай службе. Са снежня 1960 г. да кастрычніка 1967 г. служыў у Групе савецкіх войскаў у Германіі. У 1967 г. здаў экстэрнам экзамен за поўны курс Вольскага вышэйшага ваеннага вучылішча імя Ленінскага камсамола. З мая 1981 г. служыў у Афганістане. Начальнік армейскага харчовага склада, маёр А.М.Суглоба цяжка захварэў пры выкананні баявога задання. Памёр 9.10.1982 г. Пахаваны ў г. Асіповічы на могілках Прудок. Пасмяротна ўзнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

СЯДЫХ Юрый Мікалаевіч. Нарадзіўся 15.9.1963 г. у п. Ліствінічнае Аніўскага р-на Сахалінскай вобл. (Расія). Рускі. У 1980 г. закончыў сярэднюю школу № 2 г. Асіповічы, у 1984 г. — Тбіліскае вышэйшае артылерыйскае камандное вучылішча. Служыў у г. Ахалцыха (Грузія). З 1984 г. у Афганістане. Камандзір агнявога ўзвода мінамётнай батарэі, лейтэнант Ю.М.Сядых прымаў удзел у 8 рэалізацыях разведданых і ў 16 засадных дзеяннях па ліквідацыі груповак душманаў. 4.8.1985 г. удзельнічаў у баявой аперацыі ў раёне населенага пункта Фармураг. Узначальваў групу карэкціроўшчыкаў артылерыйскага агню. Дакладнай карэкціроўкай спрыяў хуткаму падаўленню агню праціўніка. Памёр Ю.М.Сядых 30.11.1985 г. ад цяжкай хваробы. Пахаваны ў г. Асіповічы. Пасмяротна ўзнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі і медалём «За адвагу».

ХАНДОГА Сяргей Міхайлавіч. Нарадзіўся 9.4.1955 г. у г. Асіповічы. Беларус. У 1972 г. закончыў Пружанскую сярэднюю школу і школу ДТСААФ. У маі 1973 г. прызваны ў Савецкую армію Брэсцкім гарваенкаматам. Пасля службы ў арміі вучыўся ў Пружанскім машынабудаўнічым тэхнікуме. Пасля заканчэння тэхнікума вырашыў звязаць свой лёс з арміяй. З 1982 г. служыў у Афганістане. 15.2.1983 г. пры дастаўцы ваеннага грузу за 40 км ад г. Джэлалабад самалёт, у складзе экіпажа якога знаходзіўся старшы авіяцыйны тэхнік, прапаршчык С.М.Хандога, быў збіты праціўнікам. Экіпаж загінуў. Пахаваны ў г. Асіповічы на могілках Прудок. Пасмяротна ўзнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

ХАЦЬКО Васіль Міхайлавіч. Нарадзіўся 17.4.1967 г. у р.п. Градзянка Асіповіцкага р-на. Беларус. У 1984 г. закончыў Градзянскую сярэднюю школу. У красавіку 1985 г. прызваны ў Савецкую армію Асіповіцкім аб'яднаным гарваенкаматам. З ліпеня 1985 г. служыў у Афганістане. Камандзір аддзялення пажарнай каманды, малодшы сяржант В.М.Хацько 12.7.1987 г. знаходзіўся ў складзе дзяжурных сіл на аэрадроме Хандагор. Не звяртаючы ўвагі на небяспеку, удзельнічаў у тушэнні гарэўшага самалета Ан-12 з боепрыпасамі. Загінуў у выніку выбуху боепрыпасаў. Пахаваны ў р.п. Градзянка. Пасмяротна ўзнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі і медалём «За баявыя заслугі».

ШПАК Віктар Мікалаевіч. Нарадзіўся 21.8.1965 г. у в. Хімное Асіповіцкага р-на. Беларус. У 1980 г. закончыў 8 класаў Ліпеньскай сярэдняй школы, у 1983 г. — Кіраўскае СПТВ № 66. У кастрычніку 1983 г. прызваны ў Савецкую армію Асіповіцкім аб'яднаным гарваенкаматам. Служыў у Афганістане. Стралок-гранатамётчык, радавы В.М.Шпак загінуў 22.7.1984 г. Пахаваны ў в. Хімное. Пасмяротна ўзнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

Ю.М.Сядых.

С.М.Хандога.

В.М.Хацько.

В.М.Шпак.

З МАТЭРЫЯЛЬНАЙ І ДУХОЎНАЙ СПАДЧЫНЫ

Развіццё культуры

У час вайны амаль усе ўстановы культуры раёна былі знішчаны, акрамя клуба чыгуначнікаў. Увесь кніжны фонд спалены. Пасля вызвалення адначасова з аднаўленнем разбураных вайной сельскай гаспадаркі і прамысловасці вялося будаўніцтва і аб'ектаў культуры.

Ужо да канца 1940-х гадоў агульная колькасць устаноў культуры дасягала 30, у тым ліку клуб чыгуначнікаў, 9 калгасных, 6 прафсаюзных. Працавалі 1 раённая, 2 сельскія і 3 прафсаюзныя бібліятэкі, 6 бібліятэк мелася пры хатах-чытальнях.

У 1950-я гады працягвалася будаўніцтва і адкрыццё клубных устаноў і бібліятэк, ствараліся першыя калектывы мастацкай самадзейнасці. У 1951 г. пры раённым Доме культуры быў арганізаваны цымбальны аркестр (першы кіраўнік — Г.А.Мароз). У 1952 г. пабудаваны кінатэатр «Радзіма». У 1952 г. адкрылася раённая дзіцячая бібліятэка, а ў 1956 г. — дзіцячая музычная школа.

У 1960-я гады умацоўвалася матэрыяльная база культуры. У раёне налічвалася 38 дамоў культуры і клубаў, 130 чырвоных куткоў, 51 бібліятэка з кніжным фондам 461 тысяча экзэмпляраў літаратуры. Паслугамі бібліятэк карысталіся 32 тысячы чытачоў. У 1961 г. было закончана будаўніцтва новага будынка раённага Дома культуры.

У 1970—1980-я гады ў жыццё людзей трывала ўваходзіць кіно. У раёне было 64 кінаўстаноўкі, з іх 58 стацыянарных. Штогод кінасеансы наведвала каля 1 млн. гледачоў. Развіваліся гурткі мастацкай самадзейнасці і народнай творчасці. У 1986 г. пры раённым Доме культуры створаны хор ветэранаў вайны і працы. Першым кіраўніком хора стаў М.С.Сідоранка.

Будуюцца тыпавыя дамы культуры ў вёсках Жорнаўка, Ясень, Вяззе, Краснае.

У гэты перыяд вялікі ўклад у развіццё культуры ў раёне ўнеслі загадчык аддзела культуры райвыканкома А.М.Цяцерын, заслужаны работнік культуры Рэспублікі Беларусь, кінамеханік Л.А.Галіеўская, якая ўзнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, дырэктар Свіслацкага СДК Л.М.Сарока, загадчыца раённай бібліятэкі А.В.Наканечнікава, загадчыца раённай дзіцячай бібліятэкі Н.А.Вядзерка, якія былі ўдастоены знака Міністэрства культуры СССР «За выдатную працу».

У 1990-я гады, нягледзячы на складанасць таго часу, у раёне былі ўзведзены новыя будынкі сельскіх клубаў у вёсках Пагарэлае і Дражня, тыпавая бібліятэка ў г. Асіповічы, пачалася рэканструкцыя будынка пад гісторыка-краязнаўчы музей, адкрыліся дзіцячыя музычныя школы ў вёсках Пратасевічы, Жорнаўка, Дараганава, другая дзіцячая музычная школа ў г. Асіповічы.

Адбылося рэфармаванне сеткі ўстаноў культуры, адкрыліся новыя тыпы ўстаноў: раённы Цэнтр народных рамёстваў, 2 дзіцячыя школы мастацтваў.

Папулярнымі ў раёне сталі фестывалі «Веснавыя колеры», «Асіповіцкая зорка». У 1996 г. у раёне быў праведзены першы

ў рэспубліцы фестываль аўтэнтычнага фальклору Беларускага Падняпроўя.

У 1999 г. на Асіповіччыне працавала 36 бібліятэк цэнтралізаванай сістэмы і 2 прафсаюзныя бібліятэкі. Для забеспячэння больш паўнацэннага абслугоўвання жыхароў у г. Асіповічы ў 1999 г. была адкрыта яшчэ адна публічная бібліятэка. Усяго паслугамі бібліятэк цэнтралізаванай сістэмы карыстаецца амаль 26 тысяч чытачоў, што складае 44 працэнты ад агульнай колькасці насельніцтва горада і раёна.

У рабоце бібліятэк вядучае месца трывала займае краязнаўчая тэма. У рэспубліканскім конкурсе дзіцячых бібліятэк «Бібліятэка — асяродак нацыянальнай культуры» раённая дзіцячая бібліятэка стала пераможцам. Ва ўсіх бібліятэках вядзецца збор паданняў, звестак аб сваёй мясцовасці, ствараюцца летапісы вёсак.

Сапраўднымі цэнтрамі культуры горада і раёна сталі раённая і гарадская дзіцячая бібліятэкі, гарадскія бібліятэкі № 1 і № 2, Вяззеўская, Савецкая, Замошская сельскія бібліятэкі.

Пры бібліятэках раёна працуюць 30 аматарскіх аб'яднанняў самай рознай накіраванасці, работа якіх садзейнічае ўсебаковаму развіццю талентаў і здольнасцей асобы.

На працягу многіх гадоў раённая дзіцячая бібліятэка вядзе мэтанакіраваную работу з дзецьмі-інвалідамі. Паспяхова працуе тут клуб «Чулае сэрца». Заслугоўваюць увагі такія аматарскія аб'яднанні, як дзіцячыя лялечныя тэатры Савецкай сельскай і гарадской дзіцячай бібліятэк.

У 2000 г. клубная сістэма раёна стала пераможцам рэспубліканскага конкурсу ў намінацыі «Развіццё жанраў самадзейнай творчасці і культурнага абслугоўвання насельніцтва сельскіх рэгіёнаў». Значны ўклад у развіццё культуры раёна ўнеслі загадчык аддзела культуры райвыканкома В.Ф.Налівайка (узнагароджаны Ганаровай граматай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь і ганаровым знакам Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь «За значны асабісты ўклад у развіццё беларускай культуры»), дырэктар цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы І.А.Тоўсцік, загадчыца раённай дзіцячай бібліятэкі В.Л.Логвін, дырэктар Вязаўніцкага сельскага Дома культуры В.А.Ліхадзіеўская, дырэктар Вяззеўскага сельскага Дома культуры М.Г.Забаўскі, дырэктар Асіповіцкай дзіцячай школы мастацтваў С.М.Цвырко, выкладчык дзіцячай школы мастацтваў Дж.У.Рабава.

Аддзелам культуры ўстаноўлены культурныя сувязі з рознымі рэгіёнамі Расіі, Украіны, Польшчы, Малдовы.

ДЗІЦЯЧАЯ ШКОЛА МАСТАЦТВАЎ

Асіповіцкая дзіцячая школа мастацтваў была адкрыта ў 1956 г. і існавала спачатку як музычная школа. Навучанне вялося па

Прызёры абласнога конкурсу навучэнцаў дзіцячых музычных школ Ірына Арцюшэўская, Ірына Рабцава, Яўген Еўдакімчык і педагог Л.М.Шумілава.

класу баяна, акардэона, фартэпіяна, цымбал. Нешматлікі, але таленавіты калектыў зрабіў вельмі многае для станаўлення музычнай адукацыі ў горадзе. Першым дырэктарам школы была А.Р.Леаненка.

У 1960-я гады школу ўзначаліў Б.П.Гарнастаеў, які кіраваў школай 25 гадоў. За гэты час кантынгент школы вырас да 200 чалавек. Адкрыліся аддзяленні скрыпкі, духавых інструментаў. У 1992 г. адкрыта харэаграфічнае аддзяленне.

Навучэнцы школы сталі ўпэўнена займаць першыя месцы ў абласных конкурсах, прадстаўляць вобласць на рэспубліканскіх і міжнародных конкурсах. У 1994 г. вучаніца Аня Сітнік стала пераможцай I рэспубліканскага конкурсу «Усе мы родам з дзяцінства». Хор старшых класаў стаў лаўрэатам рэспубліканскага фестывалю імя Р.Шырмы.

У 2001 г. кантынгент школы складаў 500 чалавек. Навучанне вядзецца на ўсіх інструментах, а таксама па класу харэаграфіі. Калектыў выкладчыкаў, які складаецца на 3/4 з выпускнікоў школы, забяспечвае высокапрафесійны ўзровень выкладання. У школе дзейнічаюць хор старшых класаў, хор малодшых класаў, духавы і цымбальны аркестры, аркестр баянаў і акардэонаў, 2 ансамблі скрыпачоў (старэйшы і малодшы), танцавальны ансамбль. Створана школьная студыя гуказапісу.

За 40 гадоў існавання школу закончыла больш за 1500 чалавек.

НАРОДНЫЯ КАЛЕКТЫВЫ АСІПОВІЦКАГА РАЁНА

Ансамбль беларускай песні «Вязанка» Вяззеўскага сельскага Дома культуры. Створаны ў 1986 г., званне народнага прысвоена ў 2000 г. Кіраўнік М.Г.Забаўскі. Больш за 100 аўтэнтычных узораў беларускіх народных песень, што бытуюць у вёсках Асіповіцкага і суседняга Клічаўскага раёнаў, запісана ўдзельнікамі ансамбля. Паступова яны ўключаюцца ў рэпертуар калектыву, аснову якога складаюць творы на 3—4 галасы з элементамі харэаграфіі, а таксама народныя абрады «Радзіны», «Заручыны», тэатралізаваныя народна-святочныя прадстаўленні «Каляды», «Гуканне вясны», «Сёмуха», «Купалле», «Зажынкі». Калектыў неаднойчы ўдзельнічаў у фестывалях і конкурсах, іншых культурных мерапрыемствах; толькі за 1999 г. ім дадзена 46 канцэртаў для жыхароў Асіповіцкага раёна.

Народны аматарскі тэатр Асіповіцкага раённага цэнтра культуры. Створаны ў 1989 г. на базе драматычнага гуртка, які існаваў з пачатку 1970-х гадоў. Званне народнага прысвоена ў 1995 г. Кіраўнік Н.А.Дрозд (з 1989). У 1990 г. створана аматарскае тэатральнае аб'яднанне. У рэпертуары п'есы «Прымакі» і «Паўлінка» Я.Купалы, «Лявоніха на арбіце» А.Макаёнка, «А зоры тут ціхія» Б.Васільева, «Печка на коле» Н.Сямёнавай, «Збянтэжаны Саўка» Л.Родзевіча, «Ветрагоны» У.Галубка і інш.

Народны ансамбль беларускай народнай песні і музыкі «Люлечка». Створаны ў 1988 г.; званне народнага прысвоена ў 1991 г. Кіраўнік В.І.Давідовіч. У рэпертуары беларускія народныя песні і інструментальныя творы беларускіх народных песень і найгрышаў. Ансамбль — лаўрэат II фестывалю беларускай музыкі і песні, прысвечанага 500-годдзю з дня нараджэння Ф.Скарыны, удзельнік рэспубліканскага фестывалю «Гучаць цымбалы і гармонік» у г. Паставы, Міжнароднага фальклорнага фестывалю ў Рэспубліцы Малдова.

Народны ансамбль сучаснага эстраднага танца «Капрыз» Асіповіцкага раённага цэнтра культуры. Створаны ў 1994 г., званне народнага прысвоена ў 1999 г. Кіраўнік Д.У.Шатанава. Аб'ядноўвае 30 юнакоў і дзяўчат ва ўзросце да 18 гадоў. Ставіць сабе за мэту прапаганду сучаснай эстраднай творчасці. У рэпертуары 34 нацыянальныя беларускія танцы. «Капрыз» — лаўрэат гарадскіх конкурсаў эстраднага танца, раённых фестываляў народнага мастацтва. У жніўні 1998 г. стаў фіналістам рэспубліканскага тэлефестывалю «Залатыя ключы». Гастралюе па гарадах Беларусі. Пры ансамблі працуе дзіцячая студыя эстраднага танца «Асарці».

Народны духавы аркестр аддзела культуры Асіповіцкага райвыканкома. Створаны ў 1982 г., званне народнага прысвоена ў 1998 г. Кіраўнік С.І.Ашэйчык. Аб'ядноўвае 22 музыканты. Аркестр — пастаянны ўдзельнік свят, афіцыйных і культурна-масавых мерапрыемстваў. Выступае на раённых і абласных фестывалях, конкурсах і аглядах мастацкай самадзейнасці, вядзе актыўную канцэртную дзейнасць. У 1997 г. стаў дыпламантам

Народны ансамбль беларускай народнай песні і музыкі «Люлечка».

абласнога агляду духавых аркестраў, а ў 1998 г. лаўрэатам першага рэспубліканскага фестывалю народнага мастацтва «Беларусь — мая песня».

Народны хор ветэранаў вайны і працы Асіповіцкага раённага цэнтра культуры. Створаны ў 1985 г., званне народнага прысвоена ў 1986 г. Кіраўнік Л.У.Грынько. Арганізатары хору — ветэраны вайны П.С.Санковіч і М.С.Сідоранка, першыя ўдзельнікі — Ф.І.Давыдаў, М.М.Касічкін, І.І.Хічэўскі, Н.Н.Хічэўская, Р.І.Іваноў, І.І.Цвырко, А.Ф.Жывоў, І.Л.Доўгаль, В.М.Ермакова, А.М.Цяцерын. Хор часта выступае на канцэртных пляцоўках, у дамах культуры і клубах раёна, а таксама

Народны хор ветэранаў вайны і працы. 1985 г.

Народны майстар Л.М.Андрыевіч.

ў Бабруйску, Мінску, Магілёве, суседніх раёнах. З'яўляецца лаўрэатам 2-га і 3-га рэспубліканскага фестывалю народнай творчасці «Не старэюць душой ветэраны».

Народны цымбальны аркестр Асіповіцкага раённага цэнтра культуры. Створаны ў 1951 г., званне народнага прысвоена ў 1965 г. Кіраўнік А.А.Яршоў. Ініцыятарам стварэння аркестра на базе інструментальнага квартэта сям'і Барадаўка быў дырэктар РДК А.М.Цяцерын. У 1960 г. аркестр стаў удзельнікам заключнага канцэрта рэспубліканскага агляду мастацкай самадзейнасці ў Мінску. Калектыў бярэ ўдзел ва ўсіх раённых і абласных аглядах, фестывалях і конкурсах. У 1965 і 1974 гг. выступаў у Маскве на ВДНГ СССР, дзе кіраўнік аркестра М.С.Філатаў быў удастоены сярэбранага медаля.

Студыя лозапляцення калектыву дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва раённага Цэнтра рамёстваў. Узнікла ў 1995 г. як гурток лозапляцення (заснаваў Л.М.Андрыевіч, з 2001 г. кіраўнік У.І.Слабоднік), у 1998 г. пераўтвораны ў студыю пры Красненскім СДК. Калектыў студыі ўдзельнік першага рэспубліканскага свята лозапляцення, абласной выстаўкі «Традыцыйныя ўзоры» і інш. Званне народнага прысвоена ў 1997 г.

Фальклорны ансамбль «Вечарынка» Ялізаўскага сельскага Дома культуры. Створаны ў 1974 г., званне народнага прысвоена ў 1995 г. Кіраўнік Д.У.Рабава. Аб'ядноўвае рабочых, служачых, пенсіянераў (21 чалавек) р.п. Ялізава. У рэпертуары — беларускія народныя абрадавыя і святочныя песні. Ансамбль з'яўляецца

Фальклорны ансамбль «Вяселле» Каўгарскага сельскага Дома культуры.

лаўрэатам і дыпламантам II Усесаюзнага фестывалю народнай творчасці, удзельнічае ва ўсіх аглядах мастацкай самадзейнасці.

Фальклорны ансамбль «Вяселле» Каўгарскага сельскага Дома культуры. Створаны ў 1978 г., званне народнага прысвоена ў 1991 г. Кіраўнік А.Ф.Цімашэнка. Аб'ядноўвае рабочых і служачых калгаса «Каўгарскі» (20 чалавек). Ансамбль ставіць сабе за мэту прапаганду лепшых узораў народнай творчасці. У рэпертуары старадаўнія беларускія песні (карагодныя, вясельныя, жартаўлівыя), а таксама праграма «Запрашаем на вячоркі». Калектыў з'яўляецца пастаянным удзельнікам раённых і сельскіх культурна-масавых мерапрыемстваў, розных свят, выступае ў Старых Дарогах, Глуску, Бабруйску, Пухавічах і іншых населеных пунктах.

Хор народнай песні Вязаўніцкага сельскага Дома культуры. Створаны ў 1985 г., званне народнага прысвоена ў 1994 г. Кіраўнік Ю.І.Камісараў. Аб'ядноўвае больш за 30 чалавек. У рэпертуары каля 50 беларускіх народных песень, якія неаднаразова запісваліся на Беларускім радыё, гучалі ў абласной перадачы «Спадчына». Калектыў выступае не толькі ў Асіповіцкім раёне, але і ў розных кутках Магілёўскай вобл., суседніх раёнах Мінскай вобл.

Радок у біяграфію паэта

Ці трэба паўтараць, якім нялітасцівым да Максіма Багдановіча быў яго лёс? Невылечная хвароба, заняткі юрыспрудэнцыяй, да якой не ляжалі ні сэрца, ні розум, бытавая неўладкаванасць з яе абыякава-паўсядзённым настроем нешта змяніць, палепшыць, бо, усё роўна, лепш не будзе... Але, бадай, самым балючым і пакутлівым для Багдановіча было растанне з радзімай, бацькаўшчынай. Той, хто быў беларусам, не проста па паходжанні, але па самасвядомасці, самавыяўленні, мусіў трызніць аб ёй, як аб збавенні. Найдаражэйшае і наймілейшае ў яго жыцці існавала па-за часам і па-за прасторай.

І зусім не дзіўна, што сёння кожная мясціна на Беларусі, так ці інакш звязаная з імем Багдановіча, спавіта з пачуццём высокага смутку і асаблівай замілаванасці. Іх у нас небагата. Гэта Мінск з яго Траецкім прадмесцем, вуліцай Талстога і былой Захар'еўскай (цяпер Савецкая), прывакзальныя мясціны Гародні і, нарэшце, Ракуцёўшчына, дзе чэрпаў паэт поўнымі жменямі «з глыбінь жыватворных народнага духу». Прычым свядомага, асэнсаванага часу «беларускага быцця» было толькі 6 месяцаў: 2 на Маладзечаншчыне і 4 у Мінску пасля пераезду з Яраслаўля.

Колькі часу таму пералік багдановічаўскіх мясцін на Беларусі быў бы поўны. Сёння ў ім не хапае ўжо адной назвы: вёскі Вяззе Асіповіцкага раёна Магілёўскай вобласці.

Сенсацыя? Не. Усяго толькі ўдакладненне біяграфічных звестак.

Іронія лёсу. Некалі бацька Максіма — Адам Ягоравіч — пісаў, што па злой недарэчнасці не сыну выпала пісаць успаміны пра бацьку, а яму — пра сына.

Тое ж самае і з архівам бацькі і сына. Як вядома, архіў Максіма Багдановіча без следу знік у гады Вялікай Айчыннай вайны. Паперы ж Адама Ягоравіча захаваліся і знаходзяцца ў Інстытуце літаратуры імя Я.Купалы Нацыянальнай АН Беларусі. Якраз яны і навялі на нязначны дагэтуль след Максіма.

Сярод іншых матэрыялаў архіва А.Я.Багдановіча — 12 лістоў Марыі Апанасаўны Багдановіч (маці Максіма) да мужа ў Гародню, якія пазначаны наступным зваротным адрасам: Лібава-Роменская чыгунка, станцыя Асіповічы, маёнтак Вяззе, Секяржыцкаму Францу Антонавічу (для М.А.Б)». Першы ліст датуецца 31 сакавіка 1895 года, апошні — 29 ліпеня таго ж года. Малавядомае прозвішча Секяржыцкага, відаць, і ўвяло ў падман даследчыкаў жыццёвага шляху Максіма Багдановіча, бо да гэтага часу лісты гэтыя былі па-за іх увагай. Хоць, на першы погляд, яны маюць як быццам бы вельмі прыватны характар, але вартыя самага дэталёвага прачытання.

І вось чаму. Родная сястра маці Максіма Багдановіча — Сцепаніда Апанасаўна — была замужам за Ф.А.Секяржыцкім. Свайму швагру А.Я.Багдановіч памог атрымаць месца аб'ездчыка ў Вяззеўскім лясніцтве, якое належала Мікалаю Радзівілу.

І вось вясной 1895 года сюды, у Вяззе, разам са сваімі трыма сынамі прыязджае Марыя Апанасаўна Багдановіч. Большаму, Вадзіму, было 5 гадоў, Максіму ішоў чацвёрты, а Лёву не было яшчэ і 1 года. Калі меркаваць па пісьмах, усе чацвёра пражылі тут каля чатырох месяцаў.

Жыццё ў Вяззі было цікавае і разнастайнае. Побач рэчка, лес, поле, непадалёку маёнтак пана Янкоўскага, які арандаваў зямлю ў Мікалая Радзівіла. «Вчера водила детей на мельницу», — піша мужу ў адным з лістоў Марыя Апанасаўна. А млыноў у Вяззі было аж 2: адзін — «панскі», для гаспадарчых патрэб маёнтка, другі — працаваў на вёску.

Лісты Марыі Апанасаўны данеслі да нас яшчэ адну надзвычай каштоўную інфармацыю пра знаходжанне будучага паэта ў Вяззі. Без гэтага факта сувязь «Максім Багдановіч — Вяззе» не была б сёння такой глыбіннай і значнай.

Як вядома, моўная стыхія, у якой выхоўваўся Максім Багдановіч, была ў аснове сваёй рускай. Нягледзячы на тое, што бацькі паэта былі беларусамі і на той час людзьмі адукаванымі і высокакультурнымі, родная мова так і не стала для іх размоўнай. Прычынай гэтаму паслужылі, відаць, і тэндэнцыйныя адносіны да беларускай мовы, і асяроддзе (лекары, вайскоўцы, настаўнікі), у якім знаходзіліся Багдановічы. Таму зусім не дзіўна, што ў лісце ад 29 мая 1895 года Марыя Апанасаўна з занепакоенасцю піша пра сваіх дзяцей: «Вот только плохо, что стали говорить по-белорусски и иногда такое словечко выпалят, что хоть сквозь землю провались».

Калі раней у Гародні і яе ваколіцах маленькі Максім мог чуць беларускую мову выпадкова, час ад часу, то тут, у Вяззі, ён поўнасцю акунуўся ў стыхію роднай мовы.

Думаецца, што якраз тут, у Вяззі, самнасам з прыродай, у акружэнні простага люду і запала ў сэрца Максіма Багдановіча беларускае слова. Хай сабе неўсвядомлена, паміж іншым. Але праз колькі год яно прарасце ў ім, прарасце магутным коласам сапраўднай паэзіі. Чатыры месяцы быццё ў чароўным палоне матчынай мовы, калі бачылася шматфарбна, чулася востра, а думалася лёгка і вольна, бясследна не знікнуць: яны назаўсёды адкладуцца ў памяці.

Так, неміласэрным быў лёс да Максіма Багдановіча. Але таму, відаць, і сплаціў яму Час сваёй поўнай мерай, аддаў належнае яго таленту.

Мясцовыя доўгажыхары — Герасімчык Алена Барысаўна, Андрыевіч Пётр Дзмітрыевіч, Трыбушэўскі Піліп Барысавіч (жыве ў Мінску) — добра памятаюць, як у Вяззі задоўга да рэвалюцыі жыў пан Секяржыцкі, што служыў у Радзівілаў аб'ездчыкам. (Зразумела, ніякі гэта быў не пан, але для вясковага жыхара тых часоў «пан» і «аб'ездчык» паняцці амаль што ідэнтычныя). Паказвалі яны і дом, у якім

Дом у в. Вяззе, у якім у 1895 г. жыла М.А.Багдановіч з дзецьмі.

жыў Секяржыцкі са сваёй сям'ёй. Будынак гэты добра захаваўся, бо недзе ў 1940-я гады яго перасыпалі, каб размясціць у ім школу (старая, што месцілася ў панскім маёнтку, згарэла ў час вайны). Перабудавалі на тым самым месцы, з тых самых бярвенняў. Толькі ўваход зрабілі з другога боку. А як напамінак аб старым — дзве ліпы, якія раслі абапал ганка. Зараз ім гадоў пад 120, калі не больш, а трэцяй (яна крышку ўбаку) — дык і ўсе 200.

Мяркуючы па ўсім, якраз у гэтым доме і спынялася Марыя Апанасаўна з дзецьмі, бо іншых будынкаў, акрамя гаспадарчых, Секяржыцкія не мелі.

Вядома ж, такой «падзеі», як прыезд сястры да жонкі аб'ездчыка Секяржыцкага, ніхто з доўгажыхароў не помніць. У віры летніх клопатаў селяніна пра гаспадарку, хай сабе і ў такім невялікім маёнтку, як Вяззе, факт гэты забыўся. Затое амаль кожны з больш-менш сталых жыхароў вёскі можа паказаць сёння безгалосых сведак знаходжання будучага паэта ў Вяззі. Гэта дрэвы, якія помняць маленькага Максіма, — пара клёнаў, што засталіся ад панскай алеі, а таксама тры яблыні на ўскрайку калгаснага саду.

П.С.Качановіч.

З архітэктурнай спадчыны

ПРАВАСЛАЎНЫЯ ХРАМЫ

Царква ў в. Казімірава. Пабудавана ў XVIII ст. з дрэва як уніяцкая на месцы храма, фундаванага ў канцы XVII ст. Юдзіцкімі. Вядома па малюнку 1928 г. Не існуе.

Твор народнага дойлідства з рысамі барока. Была вырашана паводле канона 3-нефавай 2-вежавай базілікі. Плоскасны франтальны фасад карнізнымі паясамі чляніўся на 2 ярусы, быў завершаны па цэнтры трохвугольным франтонам і фланкіраваны 2-яруснымі чацверыковымі вежамі, завершанымі плыстычнымі барочнымі купалкамі. Вертыкальна ашаляваныя фасады чляніліся лучковымі аконнымі праёмамі. Уваход адзначаў 4-слуповы ганак пад 2-схільным дашкам. Царкоўны цвінтар абкружала агароджа з бярвення, сярод якой на восі храма стаяла 2-ярусная (васьмярык на чацверыку) паштовая званіца-брама.

А.М.Кулагін.

Друкуецца па кн.: К у л а г і н А.М. Праваслаўныя храмы на Беларусі. Мн., 2001. С. 252.

Пакроўская царква ў в. Галынка. Пабудавана ў 1802 г. Не існуе.

Царква крыжападобная ў плане, з адным адкрытым жалезным купалам і звонам у франтальнай частцы. Дах гонтавы, пафарбаваны ў чырвоны колер. Сцены звонку жоўтыя, знутры пабеленыя. Іканастас блакітнага колеру, з пазалочанай рамай і карнізамі. На ім мелася 12 абразоў, з якіх вылучаўся абраз Божай Маці памерамі 2х1,5 аршына.

Свята-Пакроўская царква ў в. Пагарэлае. Пабудавана ў 1806 г. з дрэва на сродкі мясцовага памешчыка Завішы. Не існуе.

Царква крыжападобная ў плане, з двума глухімі купаламі, гонтавым дахам, адным радам вокнаў і трыма дзвярамі. Плошча 34 квадратныя сажні. Падлога цагляная, столь з дошак, сцены непафарбаваныя. Царква не ацяплялася. Іканастас чырвонага колеру, на ім 9 абразоў. Званіца месцілася асобна, на ёй было 3 званы ў 6, 4 і 1 пуд. Да храма была прыпісана царква Троіцы ў в. Ляды.

Свята-Пакроўская царква ў в. Кабылянка. Пабудавана ў 1814 г. з дрэва. У 1900 г. недалёка ад храма пабудавана царкоўнаприходская школа. Не існуе.

Твор народнага дойлідства. Была вырашана прамавугольным зрубам пад гонтавым дахам, які завяршаўся купалам. З франтальнага боку выступала 1-ярусная званіца аднолькавай вышыні з храмам. Абшытыя цёсам фасады чляніліся 8 вялікімі і 2 малымі аконнымі праёмамі.

А.М.Кулагін.

Друкуецца па кн.: К у л а г і н А.М. Праваслаўныя храмы на Беларусі. Мн., 2001. С. 252.

Свята-Казьма-Дзям'янаўская царква ў в. Зборск. Знаходзілася непадалёку ад вёскі. Пабудавана ў 1826 г. з дрэва як прыходская на сродкі мясцовага памешчыка Завішы. Была абкружана драўлянай агароджай са званіцай. Вядома мясцовашанаваным абразом «Маці Божая». Храм не існуе.

Твор народнага дойлідства. Царква была вырашана квадратным у плане

Царква ў в. Зборск. Здымак 1950-х гадоў.

зрубам з купалам на светлавым барабане над шатровым гонтавым дахам. Плошча 49 квадратных сажняў. Падлога цагляная, столь з дошак, сцены пафарбаваныя толькі вакол алтара. Царква не ацяплялася. Званіца ў франтоннай частцы завяршалася макаўкай. Мелася 3 званы ў 5, 2,5 і 1,5 пуда. Ашаляваныя фасады члянілісь радам аконых праёмаў.

Унутры апсіду вылучаў дашчаны 1-ярусны іканастас на 9 абразоў: на цёмна-блакітным фоне чырвонай афарбоўкай выдзяляліся карнізы і рамы абразоў. Да храма была прыпісана могільнікавая Пакроўская царква ў в. Вяззе.

Мікалаеўская царква ў в. Жыцін. Пабудавана ў 1827 г. з дрэва на сродкі прыхаджан і пана. «Жыцінскі поп» упамінаецца ў дакументах XVI ст. Не існуе.

Царква крыжападобная ў плане, з адкрытым купалам і званіцай у франтальнай частцы. Дах гонтавы, дзверы адны, вокны ў 3 рады. Плошча 20 квадратных сажняў. Столь з дошак, купал падтрымліваўся чатырма слупамі. Царква не ацяплялася. Іканастас белага колеру, на ім 10 абразоў. На званіцы мелася 4 званы ў 35, 20, 16 і 10 фунтаў. Метрычная кніга вялася з 1803 г.

Узвіжанская царква ў в. Ясень. Дзейнічала з 1829 г. Не існуе.

Царква Архангела Міхаіла ў в. Крынкі. Пабудавана ў 1841 г. з дрэва на сродкі князя Вітгенштэйна. Размяшчалася за 2 вярсты ад вёскі. Не існуе.

Царква прамавугольная ў плане, з адкрытым купалам пасярэдзіне, радам вакон і дзвярамі. Плошча 20 квадратных сажняў. Столь над алтаром з дошак, у самой царкве — купалападобная. Сцены непафарбаваныя. Іканастас сіняга колеру, на ім 4 абразы. Званіца месцілася асобна ад царквы, на ёй былі званы ў 20, 15, 10 фунтаў і ў 1 пуд. Метрычная кніга вялася з 1801 г. Да храма была прыпісана Мікалаеўская царква ў в. Пратасевічы.

Успенская царква ў в. Свіслач. Перабудавана ў 1864 г. на сродкі дзяржавы. Не існуе.

Царква драўляная прамавугольная ў плане, з адным глухім купалам і званіцай у франтальнай частцы. Дах гонтавы, адзін рад акон і адны дзверы. Плошча 45 квадратных сажняў. Столь і падлога з дошак, сцены пабеленыя, ацяпленне адсутнічала. Алтар на ўзвышэнні, іканастас белага колеру. Мелася 2 званы ў 2,5 і 1,5 пуда. Да храма былі прыпісаны цэрквы Варварынская ў в. Шэйпічы і Міхайлаўская ў в. Гарожа.

Мікалаеўская царква ў в. Свіслач. Перабудавана ў 1864 г. на сродкі дзяржавы (у Нацыянальным гістарычным архіве Беларусі захоўваецца перапіска наконт рамонту гэтай царквы паміж губернскімі ўладамі і панамі Незабытоўскімі). Не існуе.

Царква драўляная на каменным падмурку. Крыжападобная ў плане, з адным купалам і званіцай у франтальнай частцы.

Дах на купале жалезны, на храме – гонтавы. Вокны ў 3 рады, дзверы адны, вонкавыя сцены жоўтага, дах — зялёнага колеру. Плошча 40 квадратных сажняў. Столь і падлога з дошак, сцены ўнутры блакітныя. Іканастас белага колеру з пазалочанымі карнізамі. У царкве былі абраз «Маці Божая», пісаны на залатым фоне, і прастольны крыж у 3 фунты серабра. На абразе меўся надпіс: «Снимок сей чудотворной иконы офяровал Ермон с женою своею Еленою Бюрец до церкви Святого Миколы на честь и хвалу Господу Богу. 1654 год»; на крыжы – «Тен криж офяровал Святого Миколы Демян, сшедши о полудня 1614 года майя 26 дня». Да храма былі прыпісаны цэрквы Раства Багародзіцы ў в. Кассе, Пакроўская ў в. Татаркавічы, Праабражэнская ў в. Брыцалавічы, Георгіеўская ў в. Каменічы.

Свята-Георгіеўская царква ў в. Лапічы. Знаходзілася побач з вёскай. Пабудавана ў 1868 г. з дрэва на ўрадавыя сродкі (3000 руб.) на месцы храма, адзначанага ў 1795 г. Не існуе.

Твор рэтраспектыўна-рускага стылю. Была вырашана падоўжаным у плане крыжам са званіцай у франтоннай частцы і двума глухімі купаламі над гонтавым дахам. Пафарбаваныя знутры і звонку сцены чляніліся радам аконных праёмаў. Плошча 25 квадратных сажняў. Падлога і столь дашчаныя, ацяпленне адсутнічала. Мела 3 уваходы. Унутры апсіду вылучаў 1-ярусны драўляны іканастас на 4 абразы. Метрычная кніга вялася з 1822 г.

Ю.В.Клеванец.

Царква Раства Хрыстова ў рабочым пасёлку Ялізава.

Свята-Раства-Багародзіцкая царква ў в. Халуі (з 1920 г. называецца **в. Ліпень).** Знаходзілася ў цэнтры вёскі. Пабудавана з дрэва на сродкі мясцовага памешчыка Завішы і прыхаджан. На 1897 г. адзначана ў трухлявым стане. Не існуе.

Твор народнага дойлідства. Была вырашана прамавугольным зрубам, накрытым гонтавым дахам з трыма

Касцёл у в. Казімірава.

глухімі купаламі. Сцены чляніліся радам аконных праёмаў. Плошча 30 квадратных сажняў. Падлога і столь з дошак. Мела 2 уваходы. Унутры апсіду вылучаў 1-ярусны цёмна-зялёны іканастас на 13 абразоў. Званіца стаяла асобна, меліся званы ў 12, 2,5, 2 і 1,5 пуда. Метрычная кніга вялася з 1800 г. Да храма былі прыпісаны цэрквы Мікалаеўская ў в. Бозак, Троіцкая ў в. Халуі (цяпер урочышча Стараселле), Міхайлаўская ў в. Каменічы, Пакроўская ў в. Хімное.

Крыжа-Узвіжанская царква ў г. Асіповічы. Перанесена з в. Замошша. Асвячона ў 1949 г. Дзейнічае.

Царква абраза «Маці Божая» ў в. Коханаўка. Асвячона ў 1992 г. Дзейнічае.

Свята-Міхайлаўская царква ў в. Крамок. Асвячона ў 1994 г. Дзейнічае.

Царква Раства Хрыстова ў р.п. Ялізава. Асвячона ў 1997 г. Дзейнічае.

Свята-Мікольская царква ў в. Свіслач. Асвячона ў 1998 г. Дзейнічае.

Свята-Увядзенская царква ў г. Асіповічы. Асвячона ў 2000 г. Дзейнічае.

КАТАЛІЦКІЯ ХРАМЫ

Капліца ў г. Асіповічы. Дзейнічае.

Касцёл Святога Юзафа ў в. Казімірава. Дзейнічае.

Асіповіцкая вёска вачыма этнографа*

У 1920-я гады Асіповіцкае краязнаўчае таварыства правяло падрабязнае вывучэнне своеасаблівасцей сучаснага жыцця розных частак Асіповіцкага раёна.

Апрацаваныя старшынёй таварыства А.Г.Немцавым матэрыялы гэтых даследаванняў утрымліваюць каштоўныя звесткі пра розныя бакі традыцыйнага побыту нашых землякоў.

Гаспадарка

Асноўным заняткам насельніцтва Асіповіцкага раёна з'яўляецца сельская гаспадарка. Спосаб земляробства — трохпалёўка пры церазпалосным карыстанні. Змена раслін такая:

	1 поле	2 поле	3 поле
1-ы год	жыта	ярына	папар
2-і год	ярына	папар	жыта
3-і год	папар	жыта	ярына

Ураджаі залежаць ад якасці глебаў. У сярэднім бываюць наступныя:

	Зборскі с/с, пудоў/дзесяціна	Ясеньскі с/с, пудоў/дзесяціна
жыта	40—45	100
авёс	40	—
проса	—	100
ячмень	45—50	70—80
грэчка	30	—
бульба	450—500	800—1000
шаніца	35—40	80—100
лён (насенне)	30	30

Штучнага ўгнойвання глебы сялянства не ўжывае — адзіным угнаеннем з'яўляецца гной.

З сельскагаспадарчых прылад ёсць у кожнай гаспадарцы плуг, барана, калёсы, сані. Больш складаныя прылады — малатарні, саламарэзкі, арфы сустракаюцца радзей, іх колькасць у вёсках залежыць ад заможнасці гаспадарак.

Гародніцтва не носіць прамысловага характару і служыць для задавальнення толькі патрэб гаспадаркі і сям'і і вельмі мала ідзе на продаж. Звычайная гародніна — капуста, морква, гуркі.

Таксама спажывецкі характар мае і садоўніцтва.

Пчалярства шырока распаўсюджана — амаль у кожнай вёсцы ёсць пчаляры. Мёд у большасці ідзе на свае патрэбы, але ж іншыя гаспадары яго і прадаюць.

Жывёлагадоўля

На адну гаспадарку прыходзілася ў сярэднім па 1 каню, 2—3 галавы буйной рагатай жывёлы, 4—5 свіней, 3—4 авечкі.

Пароды жывёлы мясцовыя; з заводскага быдла (па стат. даных) сустракаюцца каровы і быкі швіцкай пароды.

Каровы гадуюцца з іншым быдлам у агульных хлявах. Хлявы звычайна даўжынёй 10—20 аршын, шырынёй 8—10 аршын, звычайна падзяляюцца на часткі для коней, кароў, свіней, авец.

Хлеў на зіму ўцяпляецца такім чынам: замест столі кладуць жэрдкі, на іх кладуць салому. Святла ў хляве няма, бо няма вакон. Падлога земляная, вельмі брудная. Улетку большасць насельніцтва кароў не корміць — яны задавальняюцца толькі пашай; там

*Захаваны тагачасны стыль і арфаграфія.

Земляробчыя прылады селяніна, в. Жыцін, 1915 г. Здымак І.А.Сербава.

яны і п'юць. Падкармліваюць толькі дойных — бульбай, сенам, сечкай.

Узімку, трымаючы жывёлу ў пунях, кормяць яе па 2—3 разы ў дзень, зранку і ўвечары даюць салому з сенам — «трушанку»; удзень пояць чыстаю вадой. Правільнага кармлення не назіраецца.

Дояць карову 2 разы ў дзень — з ранку і ў вечары; удоі кожны раз у сярэднім чатыры кварты. Даенне кароў спыняюць за 2—3 месяцы да ацёлу (бывае 2 тыдні — залежыць, як сяляне кажуць, ад «статку»). Пастухом наймаюць свайго чалавека ці з другой вёскі; яму за 100 галоў у сярэднім плацяць 70—80 пудоў хлеба; снедае ён па чарзе ў хатах; па чарзе таксама яго і апранаюць. У дапамогу яму даецца па 2—3 падпасвічы.

Коней кормяць узімку сенам, аціpай, падмешваюць мякіну, бульбу — 2—4 разы ў дзень — калі на ім не ездзяць працаваць; а хто ездзіць у заробкі — падсыпае і аўсу.

Жарабе першы год з маткай; з 2—3 гадоў на ім спрабуюць скародзіць.

Улетку пасуць, — дома амаль што не кормяць з таго часу, як з'явілася трава. Валасы з хваста кожны год падразаюць і прадаюць «караўнікам» (тряпичникам) за кавалак мыла.

Запрагаюць каня праз 2—4 гады ад нараджэння. Жыве конь гадоў 20—25; самым працаздольным ліцыцца ў 10—15 год. У ранейшыя часы працоўнай цяглавай сілай былі валы; яны пачалі знікаць (як працоўная сіла) у пачатку бягучага стагоддзя.

Жыхары в. Жыцін Васіль і Пелагея Жыцянкі з дзецьмі. 1915 г. Здымак І.А.Сербава.

З сенакосу, в. Жыцін, 1915 г. Здымак І.А.Сербава.

Для авечак адгароджваюць месца ў агульным хляве: пастуха наймаюць асобнага ад іншых жывёл; трымаюць дзеля скуры і воўны. Стрыгуць два разы ў год, кожны раз атрымліваючы па 1—1,5 фунта воўны.

Свінні ўтрымліваюцца паасобку ў прырубе да хлява. Адкормліваць іх пачынаюць са жніўня да каляд (або з каляд да вялікадня) бульбай, або аўсянай ці жытняй мукой. Агульная вага свінні ў сярэднім 3—4 пуды мяса, прадаюць вельмі рэдка — сала і мяса спажываюць самі.

Птуства складае невялікае падспор'е ў гаспадарцы. Трымаюць курэй дзеля яек; узімку куры ў хаце пад печчу, гусей узімку трымаюць у хляве.

У вёсках, размешчаных уздоўж рэк, насельніцтва займаецца рыбалоўствам.

Рака Свіслач раней была вельмі рыбная — колькасць рыбы цяпер значна зменшылася. Вадзіліся ў рацэ самы вагой 3—4 пуды, — іх лавілі сецямі — шастом з зуб'ямі, «волакамі» — ільнянымі сяцямі.

Вадзіўся «веліразуб», якога лавілі на рака — белае салодкае мяса — вагой у паўпуда, даўжынёй у 1/2—4 метра; «марона» — круглая жоўтая рыба, лыч востры, 4 вусіка — «губатая», нераст ля Міколы вясенняга.

Многа было ракаў (яны і цяпер ёсць); іх лавілі «крыгаі», калі цвіце боб, З чалавекі: два па баках, адзін ззаду — «за дзеда».

Арцелей не было — лавіў кожны сам па сабе на продаж, улоў у сярэднім быў 3—5 пудоў за ноч; цана 2 кап. за фунт.

Вадзіліся тут раней у вялікай колькасці бабры, але гадоў 25—30 таму назад іх знішчылі канчаткова.

Лавілі іх кошыкамі — шырынёю ў 0,5 м, зробленымі з дроту. Уваходная дзірка прыходзілася паміж рагаткамі, канцы іх утыкаліся ў зямлю. Да ніжняй часткі каша прымацоўвалася вяроўка — калі цягнуць яе, дык кош зачыняўся.

Ставілі яго на глыбокім месцы, ля стромага берагу там, дзе які-небудзь корч, ці пень. Адзін чалавек стаяў на беразе і шостам тыкаў у ваду пад пнём ці паваленым дрэвам; другі ў гэты час стаяў у чаўне і сачыў, калі бабёр прыходзіў у кош; як толькі адчуваўся ўдар — ён адразу цягнуў за вяроўку, якая адразу і захлопвала кош. Бабра выцягвалі і забівалі.

Цяпер водзяцца ляшчы, галаўні (6—8, 10 фунтаў), падуста (у глеістай зямлі), ліні, шчупакі (23—27 фунт.), вокуні, карасі. Ловяць іх сецямі, пераметамі; рыба ў большасці ідзе на патрэбы сям'і лаўца, а іншы раз і на продаж.

Паляваннем займаюцца выпадкова і паляўнічых прамыслоўцаў няма.

Сярод рамеснікаў больш за ўсё ганчароў, кіжамяроў, сталяроў і рымароў. Для вырабу валенцаў прыходзяць «валюшнікі» — калускія, магілёўскія, чэрвеньскія.

З падсобных промыслаў маюць значэнне для мясцовага насельніцтва рубка і вываз лесу. Раней вялікія бярвенні вывозілі на адных «карах» такім чынам: адзін канец цягнуўся па зямлі, што вельмі высяляла коней; у кары запрагалі 2—3 кані.

Сродкамі руху з'яўляюцца калёсы, кашэль, абшыванні (з лубу); зімой санівазок з сядзеннем.

Расклад гаспадарчых заняткаў мужчын, жанчын па месяцах у працягу года:

Месяц	Мужчыны	Жанчыны
Студзень	Возяць дровы, ездзяць у заработкі і працуюць дома па гаспадарцы.	Прадуць, працуюць па гаспадарцы.
Люты	Працяг той жа работы.	Працяг той жа работы.
Сакавік	Рэжуць дровы, складаюць іх, збіраюць у двары гной.	Ткуць, працуюць па гаспадарцы.
Красавік	Праца па гаспадарцы, робяць калёсы, раму на барану, рыхтуюцца да сяўбы.	Ткуць. Беляць палатно. У канцы месяца высяваюць расаду.
Май	Возяць гной пад пшаніцу, бульбу, ячмень, на гарод. Сяўба.	Робяць грады, скародзяць: разбіваюць гной. Сеюць мак, фасолю, капусту.
Чэрвень	Ездзяць у заработкі, капаюць карчы, возяць каменні, смалу, сеюць грэчку.	Полюць грады, праца па гаспадарцы.
Ліпень	Сенакос.	Грабуць. Абіваюць бульбу. Полюць лён.
Жнівень	Працяг той жа работы, уборка жыта.	Жнуць, рвуць лён.
Верасень	У канцы — уборка бульбы, аруць на зіму, некаторыя малоцяць.	Уборка бульбы, абіваюць лён, сцелюць лён.
Кастрычнік	Аруць на зіму, малоцяць.	Падбіраюць лён, труць, трэплюць, чэшуць, абдзіраюць.
Лістапад	Ездзяць у млын, праца па гаспадарцы.	Прадуць.
Снежань	Ездзяць у заработкі.	Прадуць.

Быт насельніцтва

Звычайным тыпам паселішча з'яўляюцца вёскі і прысёлкі. Тыпы хат — чатырохсценкі з сенцамі: адзін пакой з печчу направа ці налева пры ўваходзе ў хату; пяцісценкі — хаты з двух палоў з сенцамі пасярэдзіне. Дах гонтавы або з дошак, саламяных дахаў на жылых хатах сустракаецца мала. Але ж усе гумны і сараі маюць саламяныя стрэхі.

У сярэдзіне хаты ў красным куце стол, уздоўж сценак пад вокнамі лавы, ля печы — ложкі (ад печы да сцяны), падлога сустракаецца рэдка. Сцены голыя, толькі ў чырвоным куце вісяць абразы, абвешаныя рушнікамі з узорамі ды сцены тут абклеены абоямі. У іншых хатах вісяць на сценах фотаздымкі («карточкі»). Хата асвятляецца ў вечары газай, лучынай — вельмі рэдка, вакон звычайна 4 — у двух сценах па 2 вакны, у сценах змяшчаюцца кублы, кубры, скрыні і некаторыя гаспадарчыя прылады. У сенцах вакон няма — свет праходзіць праз адчыненыя выхадныя дзверы, ад іх на двор будуецца невялічкі і невысокі ганак у 1—2 прыступкі.

Усе хаты цягнуцца ўздоўж вуліцы, вокнамі на вуліцу. Агульны выгляд вёскі шэры. Двор звычайна невялікі. Сядзіба яго выцягнутая, вузкая. Будынкі размяшчаюцца па рознаму — у адных яны замыкаюць двор з усіх бакоў, у другіх цягнуцца ўздоўж мяжы. На сядзібе звычайна ёсць будынкі:

1. Хата з сенцамі, 2. Хлеў для быдла, 3. Стопка для бульбы, буракоў, капусты, 4. Паветка — падкаціць калёсы, скласці дровы, 5. Гумно для саломы, сена. Да гумна іншы раз прыбудоўваецца спецыяльна для сена «трысцян». Двор звычайна даволі брудны. Чысты двор, дзе не ходзіць быдла, сустракаецца рэдка, у некаторых гаспадароў сустракаецца «доражнік» — агароджаная дарога ў хлеў для быдла, калі яно ідзе з поля. Плуг і барана звычайна ляжаць там, дзе іх кінуць. Перад хатай ставяць браму альбо вароты.

Сялянскія хаты ніколі знадворку не аббіваюцца дошкамі і не афарбоўваюцца. Зашчыту ваканіцы і казыркі вакон селянін аздабляе рознымі ўзорамі, якія ў большасці складаюцца з круглых ліній.

Узімку ад холаду некаторыя сяляне падвешваюць да вакон зробленыя з саломы маты, насыпаюць вышэй прызбу, іншыя пад самае вакно падсыпаюць апілак.

Санітарнае становішча вёсак далёка незадавальняючае. Вуліца ва ўсіх вёсках увосень настолькі гразкая, што, напрыклад, каб склікаць сялян на сход, зборшчыку трэба конна ездзіць па хатах — пехатой ён не пройдзе. Жывёлы размешваюць гразь, угнойваюць вуліцу — і чалавек угрузае па калена. Увосень часта амаль спыняюцца зносіны аднаго канца з другім.

Лік студняў у вёсцы залежыць ад матэрыяльнага дабрабыту насельніцтва і прысутнасці прыродных вадаёмаў — у вёсках уздоўж Свіслачы іх наогул няма — бяруць ваду з ракі.

Капаюцца і будуюцца студні і на двары і на вуліцы. Зрубы драўляныя, ваду дастаюць жураўлём. Зрубы старыя, пры некаторых з іх — выдзяўбанае бервяно (камяга) для жывёл. На почапках бывае ў іншых месцах падвешана вядро, а ў некаторых няма — кожны бярэ ваду сваім вядром і ля студняў брудна.

Нялепшая справа з лазнямі. Звычайна іх 2—3 на вёску.

Лазня прадстаўляе з сябе невялічкую хатку, зложаную з бярвенняў; згары дах з дошак, зашчытаў няма; уваход праз нізкія дзверы; свет праходзіць праз дзірку ў сценцы, якая ў халодны час затыкаецца анучай. У курце груды камянёў, якія раскаляюцца і кідаюцца ў цэбар з вадою, чаму і награецца вада; студзёная вада стаіць тут жа недалёка. У некаторых лазнях перад дзвярыма прыбудоўваецца з двух бакоў плот — гэта лазня з «раздзявалкай».

Будуюць лазні звычайна недалёка ад ракі ці канавы — адтуль бліжэй насіць ваду. Мыюцца ў сярэднім 1 раз у 2 тыдні з мылам і без яго.

Прасаванне бялізны адбываецца гэткім чынам. Збіраюць брудную бялізну і кладуць яе ў цэбар, у якім наліта вада з лугам (залою) — на 4—5 вядзёр вады адзін гарнец (5 кварт) лугу — і пакідаюць на ноч.

Зранку бялізну вымаюць і перамываюць у ночвах у чыстай цёплай вадзе, потым кладуць у траножку або ў «жлукт», прысыпаюць зверху (на трапку) залы вяршкі на 1—1/2, а на яе льюць вар вядры 2 і кідаюць гарачыя каменні — гэта робяць 2—3 разы (вада ўходзіць праз дзірку ў дне жлукта). Пасля гэтага бялізну палошчуць у рэчцы і сушаць.

Усе члены сем'яў, лік якіх у сярэднім каля 5, спяць разам, пры гэтым на ложку спяць гаспадар з гаспадыняй, а ўсе іншыя — на палацях ці на падлозе, падаслаўшы пад сябе кажушкі, пад галаву сяннічок; пакрываюцца посцілкай.

У хатнім быце гаспадар — галава ўсёй сям'і. Жанчына вельмі заклапочана і занята дзецьмі, кухняй і ўсімі галінамі гаспадаркі, ды яшчэ без канца маруднай працай, каб апрануць усю сям'ю.

Уся сям'я прачынаецца рана: мыюцца на дварэ з кружкі або з рогу, пасля снядання ідуць працаваць. Абед бывае на 10—11 гадзін. Полудзень на 2—3 гадзіны, вячэра ў 8—9 гадзін.

Страва селяніна не адзначаецца разнастайнасцю і складаецца з трох галоўных частак — чорнага хлеба, сала і бульбы; да іх яшчэ дадаецца малако.

У тыдзень сям'я з 6 душ патрабляе прыкладна: гарбаты — 25 гр., цукру — 400 гр., бульбы — 65 кіл., мяса свін. —2,4 кіл., сала — 1,2 кіл., масла кар. — 25 гр., малака — 50 квартаў, хлеба чор. — 15,5 кіл., хлеба бел. — 410 гр., гародніны — 6,9 кіл.

Сняданне звычайна складаецца з малака і сыру. У абед ядуць: 1. «Падкалотку» (пшанічная мука з малаком ці вадою); 2. Сала падсмажанае, або 1. Бульбянку ці «боршч» і 2. Крупеню малочную (грэчневая ці ячменная крупа на малацэ). Полудзень — «боршч» або смажанка — рэжуць бульбу, кладуць разам з нутраным салам у гаршчок і тушаць з цыбуляй і перцам. Вячэраюць прыблізна таксама, як і снедаюць — малаком. Гарбату ўлетку зусім не п'юць, ды і ў зімку рэдка. Гарбата замяняецца сурагатам ліпавым цветам, малінай. З напояў выраблюць хлебны квас, піва, гоняць самагон. У святы дзень страва прыблізна тая ж: іншы раз раніцай ядуць аладкі ці яешню. Ядуць з агульнай глінянай міскі дзеравяннымі лыжкамі свайго вырабу.

Насельніцтва гасціннае: госцю даецца ўсё, што ў хаце ёсць лепшага.

Выхаванне дзяцей праводзіцца такім

чынам: да 7 гадоў хлопцы ганяюць свіней, пасля 7—8 гадоў водзяць коней і іншае быдла. Каля зямлі яны пачынаюць працаваць з 12—13 год, у гэты ж час знаёмяцца з касьбой. З 15—16 год хлопец амаль што самастойны гаспадар.

Дзяўчаты да 8 год пасьвяць свіней, займаюцца сваімі гульнямі, пасля 8 год вучацца прасці, жаць, рабіць «каронкі», вучацца і вышываць.

У школу ходзяць не ўсе — галоўнымі прычынамі з'яўляюцца гаспадарчыя ўмовы. Да і тыя, што лічацца вучнямі, пачынаюць хадзіць у школу, калі выпадзе снег, і кідаюць школу, калі пацяплее і снег сойдзе.

У адносінах аховы здароўя ўвесь раён абслугоўваецца адной Асіповіцкай гарадской бальніцай. Насельніцтва разумее карысць медыцыны, але вялікая адлегласць да доктара ды і няўпэўнасць у тым, што застанеш дома і ён паедзе, прымушае звяртацца да ўласных хатніх лекаў і шаптух з шаптунамі. З хвароб пашыраны паносы, шкарлятына ў дзяцей, адзёр, звычайная трасца. Каўтун амаль не сустракаецца.

Па рэлігіі ў пераважнай большасці жыхары праваслаўнага вызнання, у святкаванні рэлігійных свят сяляне трымаюцца старога стылю.

Апрача нядзель святкуюцца 24 святы (35 непрацоўных дзён у год) [гл. табліцу 1].

Пералічаныя дні народ святкуе, г.зн. не працуе, чысцей апранаецца і часта праводзіць час у гасцях. Апрача гэтага ёсць дні, якія адзначаюцца, але не святкуюцца: у гэтыя дні некаторая праца робіцца, а некаторая не. Гэта наступныя дні [гл. табліцу 2].

У пералічаныя дні пераважная колькасць насельніцтва працуе, больш асцерагаецца працаваць толькі ў калядныя дні, на Барыса і градавую сераду.

Табліца 1

Назва свята	Дата святкавання	Колькасць непрацоўных дзён
1. Каляды	25 снежня	3
2. Новы год	1—2 студзеня	2
3. Вадохрышча	6—7 студзеня	2
4. Грымніцы (стрэчанне)	2 лютага	1
5. Благавешчанне	25 сакавіка	1
6. Вялікдзень	...	5
7. Радуніца	пасля вялік. праз тыдзень	1
8. Юрай (Юры)	23 красавіка, праз 40 дзён пасля вялікадня	1
9. Сёмуха	У 50 дзень пасля вялікадня	3
10. Івана	27 чэрвеня	1
11. Пятрок	29 чэрвеня	1
12. Кузьма (кірмаш у Зборску)	1—2 ліпеня	2
14. Ілля (Іллюк)	20 ліпеня	1
15. Спас	6 жніўня	1
16. Прачыстая	15 жніўня	1
17. Галавасек	29 жніўня	1
18. Багач	8 верасня	1
19. Узвіжанне	14 верасня	1
20. Пакровы	1 кастрычніка	1
21. Кузьма	1 лістапада	1
22. Уведзянне	21 лістапада	1
23. Мікола	1 снежня	1
24. Мікола	9 мая	1

Усяго непрацоўных дзён 35.

Пасты, як так строга выконваліся ў дарэвалюцыйны час, цяпер забываюцца. Вялікі пост, што цягнуўся 7 тыдняў перад Вялікаднём, цяпер выпаўняецца толькі два тыдні — першы і апошні; піліпаўку перад калядамі цяпер рэдка хто наглядае, таксама пятроўку і двухтыднёвую спасаўку. Серады ў кожным тыдні не пасцяцца, а пятніцы — рэдка кім.

Табліца 2

Назва	Час святкавання	Лік дзён	Што можна рабіць і чаго нельга
1. Калядныя дні	Пасля першых трох дзён каляд і вадохрышча	7	Можна: у лес ездзіць, секчы дровы, прасці. Не можна: круціць, віць, вязоў гнуць, інш., бо жывёла будзе нар. калекаю; таксама на калеку і кабета, каб. цяжарна ў гэты час. Вечары лічацца святымі і ніякая работа не робіцца.
2. Грамнічкі	За тыдзень да грамніц	1	

Назва	Час святкавання	Лік дзён	Што можна рабіць і чаго нельга
3. Яўдокі	1 сакавіка	1	«Яўдокі — вялікія прарокі», трэба пачынаць усякую веснавую работу, будзе поспех.
4. Саракі	9 сакавіка	1	
5. Аляксея	17 сакавіка	1	
6. Барыс	2 мая	1	
7. Градавая серада	Першая пасля сёмухі	1	Трэба асцярагацца працы — можа гразу наслаць, громам забіць, маланка спаліць. Асцерагацца працаваць, каб градам збожжа не пабіла.
	24 ліпеня	1	
10. Барыс	11 жніўня	1	
11. Макаўе			
12. Ал-ндра Неўскага	30 жніўня	1	
13. Пакроўкі	26 верасня	1	
14. Зміцер	26 кастрычніка		
15. Барбара	4 снежня	1	
16. Саўка	5 снежня	1	
17. Ганна	9 снежня	1	

Усяго 22 дні.

Наведванне царквы слабае, — рэлігійнасць трымаецца толькі на традыцыйных абрадах.

Шырока распаўсюджаны павер'і, якія звязаны амаль з усімі бакамі сялянскага жыцця.

Калі першы раз выганяюць карову ў поле, дык бяруць грамнічную свечку, яйка, вярбу, замыкаюць замок, бяруць тапор і з гэтым абыдуць двор: 3 разы, потым кладуць усе прылады ля брамы, бяруць вярбу і гоняць карову, — калі яна растопча яйка, дык прападзе карова ўлетку; калі не — дык будзе цэла.

Пры гэтым прыгаварваюць:

«Прашу госпада бога, каб пас нашыя караўкі на юраўскіх травах, божых атавах, — пасі і ў хлеў прыгані! Ваўчыца-хіма, абходзь скаціну міма! Воўк-бірук, не бяры скаціны з рук! Благімі вачыма не экрануць твайго ўдою!»

Багата павер'яў звязана з будоўляй. Для новабудоўлі выбіраюць месца такім чынам: наліваюць поўны кубак вады і ставяць яго на абранае месца, назаўтра раніцой — да ўсходу сонца гаспадары з суседзямі ідуць глядзець — калі вада ў кубку пяройдзе цераз краі — значыць абранае месца шчаслівае.

Пры закладцы хаты ў тым месцы, дзе павінен быць чырвоны кут, ставяць стол, пакрыты чыстым абрусам, на ім непачаты хлеб, соль, закуска і бутэлька гарэлкі; перад сталом ставяць лавы, на якія садзяцца суседзі. Гаспадар садзіцца на патрубе і разам з суседзямі прымаўляе, каб заўсёды ў гэтай хаце было поўна, і рубіць бервяно 3 разы. У сподняй падрубе выдзёўбвае ямінку, у якую кладзе скарынку хлеба і манету (кап. 20) з замовай, каб не пераводзіліся грошы.

Калі будуюць сарай, выкопваюць ямы для шулаў і пакідаюць іх на ноч. Калі заўтра ў ямах знойдуцца мурашкі, мышы або лягушкі — будзе прыбытак.

Лічаць, што калі ў хаце трашчыць на куце — памрэ гаспадар, ля печкі — памрэ баба ці будзе якая непрыемнасць.

Са смерцю ў сялян таксама звязана многа павер'яў. Напрыклад, калі ў хаце ёсць нябожчык і да яго прыйдуць знаёмыя, а ў яго адчыніцца вока — кажуць, што памрэ той, хто ў гэты час зайшоў; калі крумкачы паляцяць з вёскі на могілкі — нехта памрэ; калі курыца запяе пеўнем — мераюць ёю ад парога да кута, дзе абразы — калі прыйдзецца ў астачы галава, дык адсякаюць галаву, калі хвост — дык яго: тады ў хаце не будзе няшчасця (нябожчыка).

Могілкі заўсёды бываюць адразу за вёскай, ці дзе-нібудзь збоку яе, сярод дрэў, абкопваюцца канавай, на крыжы звычайна

прывешваецца кавалак белай матэрыі — чысты, або з чырвонымі ўзорамі.

Звычайнай формай забаў з'яўляецца вечарынка, наладжаная якім-небудзь хлопцам з музыкай — гармонь, цымбалы, скрыпка, бубен. Гэтыя вечарынкі ў большасці адбываюцца ўзімку. Закускі на вечарынках не бывае, бойкі здараюцца вельмі рэдка — калі нап'юцца самагону.

Некаторыя абрады

Узімку моладзь з вялікай ахвотай удзельнічае ў калядах — якія завуцца хадня з казою і мядзведзем.

Збіраецца гурток хлопцаў чалавек 15, прыбіраюць аднаго за «казу», другога за «мядзведзя» і да іх прыстаўляюць павадыроў. Ёсць у гуртку начальнік спеваў, запрашаецца і музыка са скрыпкай ці дудкай і бубнам, наогул падбіраецца «цэлая кампанія» з вясёлых жартлівых і здольных на ўсялякія жарты хлопцаў. Ёсць у гуртку і «механоша» з кошыкам і мяшком для збору падарункаў за спевы і скокі: каўбас, сала, пірагоў, а часам і грошай.

Ходзіць гурток з казою і мядзведзем на першы дзень каляд і ўсю ноч прабавіцца на вёсках. На другі дзень робіцца ўжо сваё ігрышча (вечарынка) з частаваннем на сабраныя сродкі.

«Казу» прыбіраюць так: хлопцу, прызначанаму за «казу», прывязваюць з перадуу звычайную, але ж больш тонкую і лёгкую дугу так, каб яна ўвагнутасцю прыходзілася да грудзей і жывата і праходзіла паміж ног; адзін канец дугі, прайшоўшы паміж ног, павінен вытыркацца трохі ззаду для прывязвання «хваста», а другі — трохі высоўваецца над ілбом для прымацоўвання рагоў; паверх надзяюць два вывернутых поўсцю наверх кажухі, прычым адзін з іх рукавамі на рукі, другі рукавамі на ногі, кажухі завязваюць, прышпільваюць; дуга з'яўляецца жыватом «казы», рогі і «хвост» робяць з скруткаў саломы, сплеценых у тры столкі, накшталт дзявочае касы.

Прыбор «мядзведзя» гэткі. Робяць доўгі скрутак з гарохвін, вядома, ужо абмалочаных і сухіх. Скруткамі гэтымі, спіралявіднымі, блізкімі адзін да другога, ходамі абвіваюць па руках, нагах і ўсім тулаве хлопца, на галаву надзяваюць кашлатую шапку, шыю і твар закрываюць аўчынкамі поўсцю наверх, для вачэй пакідаюць невялікую шчыліну. «Мядзведзь» выходзіць смешны, пры нязначных рухах шамаціць сваёй «поўсцю» — гарохвінамі.

Гэтак падрыхтаваўшыся, хлопцы абходзяць па хатах гаспадароў вёскі.

Перш заходзіць у хату кіраўнік гуртка з такім прывітаннем: «Добры вечар, пане гаспадару, дазвольце зайсці ў хату маёй кампаніі з «казою» і «мядзведзем» павіншаваць са святам і развесяліць гаспадарскую сям'ю!» А ў гэты час гурток на дварэ сваім вясёлым смехам, гукамі скрыпкі, дудкі ці бубна падбухторвае хатніх, каб паклікалі.

Гаспадар запрашае. Моладзь шумна і весела з жартамі ўвальваецца са сваім звяр'ём у хату, нарыхтоўваецца да спеваў, а «каза» да скокаў. Гурток пяе, а «каза» скача пад наступную песню:

Добры вечар добрым людзям,
А ці дома сам пан гаспадар?
А хоць ён дома, ды ня кажацца!

Жыхары в. Жыцін, 1915 г. Здымак І.А.Сербава.

Го-го-го каза, го-го шэрая;
(прыпеў пасля кожнага радку).
Да ў каморацы прыбіраецца,
У чырвоны боты абуваецца.
Пане гаспадарку, адчыні вакно,
Адчыні вакно, ды зірні ў гумно —
Што ў тваім гумне шуміць ды гудзе?
Пчаляная матка раечкі вядзе.
Ой вядзе, вядзе, дый навучае:
«Садзецеся, дзеткі, па новым вуллям,
А я, стара маць, у старым вуллі
Сыту сыціці, — сыны жаніціці,
Свечкі шукаці — дочцы даваці».
Гаспадар ідзе, каляду нясе —
Рэшата аўса, наверх каўбаса («кіўбаса»),
Паўбочкі грэчкі на перапечкі
І кусок сала, каб каза ўстала.
(«Каза», што ўпала, у гэты момант устае.)
А ты, козачка, ды не ляніся —
Пану гаспадару ды пакланіся.
(Каза кланяецца.)
Гаспадынечка-журавіначка,
Вазьмі свечачку, пайдзі ў клетачку,
Вазьмі мачачку (маку) на талерачку,
Нашаму казлу на гарэлачку.
Нашаму казлу нямножка трэба:
Паўбочкі грэчкі на перапечкі.
А ты, козачка, ды не ляніся —
Пану гаспадару ды пакланіся.
(Каза кланяецца.)
Пану гаспадару ды з гаспадынею.

Пасля казы на сцэну выступае павадыр з «мядзведзем». Павадыр кідае мядзведзю ў лапы высокі кій і загадвае перш паскакаць, той скача. Потым даюцца іншыя загады, напрыклад, як бабы на паншчыну шлі, як з паншчыны; як дзеці ў гарох лазяць, як з гароху ўцякаюць; як хлапец дзяўчыну абдымае і як дзяўчына саромеецца; як ішлі ў карчму і як з карчмы і г.д.

Па сканчэнні спеваў, скокаў і жартаў ад гаспадара ці гаспадыні ў кошык «механошы» пападае падарунак салам, каўбасамі ці іншымі рэчамі, а павадыры загадваюць сваім жывёлам пакланіцца гаспадарам і ўвесь гурток з вясёлым развітаннем выходзіць з гэтае хаты ды ідзе ў другую.

Багаты абрадамі важныя зьявы з жыцця чалавека: вяселле, радзіны, хрэзьбіны, смерць.

На хрэзьбіны, якія бываюць праз 2 тыдні пасля нараджэння, сваякі і суседзі прыносяць падарунак — палатно, пячэнне або крамніну. Да хрэзьбін звычайна прыходзяць на «отведы» — прыносяць каўбасы, яечню, булку.

Калі нарадзілася дзіце, дык прыгаварваюць ад уроку: «На сінім моры ляжыць камень, на ім сядзіць панашка (панна), дванаццаць ключоў трымае. Нам тымі ключамі не адмыкаць, так майго младзенца вачамі благімі не ўракаць».

На хрэзьбіны склікаюць усіх сваякоў, за сталом спяваюць:

«Ой цяжка мне, цяжка,
Што няпоўная пляжка.
Галоўка баліць.
А нечым тужыць».

Асабліва багата вяселле — самы ўрачысты абрад у жыцці селяніна.

Друкуецца са скарачэннямі паводле выдання: Н е м ц а ў А.Г. Асіповіцкі раён Бабруйскай акругі. Краязнаўчае апісанне. Вып. 2. Мн., 1928.

Падрыхтаваў Дз.В.Саўрыцкі.

Народныя рамёствы

Рамёствы і промыслы з'яўляліся для селяніна патрыярхальнай вёскі падмуркам уласнага дабрабыту. Амаль усе неабходныя для побыту і гаспадаркі рэчы сялянская сям'я стварала самастойна, шырока выкарыстоўваючы пры гэтым разнастайныя падручныя матэрыялы, вопыт апрацоўкі якіх перадаваўся з пакалення ў пакаленне і шліфаваўся стагоддзямі. Добрае валоданне тэхналогіяй і веданне адметных асаблівасцей «сыравіны» дазваляла сялянам забяспечваць сябе не толькі функцыянальнымі, але і прыгожымі рэчамі.

Сярод хатніх сялянскіх заняткаў галоўнае і найбольш пачэснае месца займала ткацтва. Пра значэнне ўмення ткаць красамоўна сведчыць народная традыцыя, згодна з якой дзяўчына павінна была самастойна выткаць свой шлюбны пасаг. Памеры і якасць яго ў значнай ступені стваралі ёй рэпутацыю як будучай жонцы і хатняй гаспадыні.

Выраб тканіны быў заняткам вельмі працаёмкім, таму з позняй восені і да вясны кожная жанчына штодзень прала, сукала ніткі, ткала, шыла, вышывала...

Гэта марудная праца звычайна сумяшчалася з забавамі — у доўгія зімовыя вечары дзяўчаты і маладзіцы збіраліся ў адной хаце разам і ладзілі вячоркі, дзе пад

спевы і размовы працавалася весялей, а танцы давалі адпачынак ад манатонных рухаў.

Апрацоўка валокнаў патрабавала адпаведнага абсталявання, поўны камплект якога ў XIX — пачатку XX ст. складаўся з прыстасаванняў для ачысткі валокнаў (трапла, церніцы, ільнамялкі), механізмаў для сукання нітак (самапрадкі — «стаяка» ці «калаўрота» і маталкі — «сукалкі») і ткацтва (матавіла — «моташкі» і кроснаў).

У Асіповіцкім раёне былі распаўсюджаны кросны гарызантальнага тыпу. Яны мелі прыблізна аднолькавую канструкцыю і дазвалялі ткаць палатно шырынёй прыкладна 60 см.

У працэсе падрыхтоўкі да прадзення ў сценах хаты па іх даўжыні забівалі драўляныя колікі. Даўжыня сцяны называлася «губкай». Ніткі асновы дзяліліся на пасмы, у кожнай пасме было па 12 пар нітак. Па колькасці пасмаў вызначалася шырыня палатна: на ручнік ішло 5 пасмаў, на іншае — 10—12 пасмаў. «Губкі» ў кожнай хаце былі сваёй даўжыні — таксама як і хаты. За дзень гаспадыня звычайна ткала «губку» — 4—6 пагонных метраў палатна.

Тканіна рабілася з ільну (палатно), воўны (сукно) і камбінаваная: лён — аснова, воўна — уток (паўсукно). Гатовая тканіна мела шэры ці белы колер і пры неабходнасці фарбавалася. На Асіповічыне існаваў цікавы спосаб фарбавання: тканіну пэўны час трымалі ў кіпячым адвары кветак мучана (багуну), пасля чаго клалі ў балотную руду — іржу. У выніку тканіна фарбавалася ў трывалы чорны колер.

Звычайна самаробнай тканіны хапала толькі на ўласныя патрэбы сям'і. З яе шылі адзенне, прадметы хатняга і рытуальнага ўжытку — абрусы, ручнікі, дываны, посцілкі, коўдры і інш.

Гатовыя рэчы, асабліва святочныя, кожная гаспадыня старалася аздобіць адметнай вышыўкай, карункамі, аплікацыяй.

Хатнімі заняткамі мужчын былі: віццё вяровак, выраб прадметаў дамашняга ўжытку, пляценне. Матэрыялы для гэтых спраў выкарыстоўваліся самыя розныя.

Найбольш шырока прымяняліся луб і лыка. З іх рабілі абутак — лапці, ёмістасці для збору грыбоў і ягад (набіркі), карабы для сыпучых прадуктаў, карпусы сітаў.

Святочны ручнік канца XIX ст. З фондаў краязнаўчага музея Дараганаўскай СШ.

Ручнік работы А.Г.Філяёнчык, в. Каўгары, 1980-я гады.

Шмат рэчаў плялі з лазы — у першую чаргу разнастайныя кашы і рыбалоўныя прылады. З лазы рабілі таксама прыстасаванні для асвятлення, так званыя лучніцы: конусападобны каркас, сплецены з лазовых прутоў, абмазваўся глінай, знізу да яго мацавалася жароўня, на якой распальвалася невялікае вогнішча. Лучніцу прывязвалі вяроўкамі да столі.

Павагай карысталася бяроста — матэрыял амаль універсальны. З яе рабілі музычныя інструменты (пастуховыя трубы, якія давалі вельмі чысты і моцны гук), плялі непрамакальныя шротніцы, у якіх паляўнічыя трымалі порах. Да таго ж з бяросты рабілі вельмі карыснае для

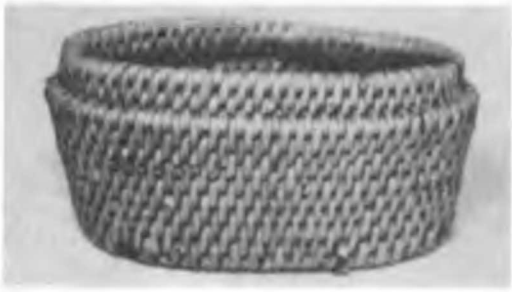

Плецены кораб. Пачатак XX ст. З фондаў краязнаўчага музея Дараганаўскай СШ.

селяніна рэчыва — дзёгаць. Ім і колы мазалі, і лячыліся, і скуры выраблялі.

З саломы пляліся капелюшы, дзіцячыя цацкі, жаночыя ўпрыгожанні і рэчы, якія мелі магічнае значэнне, у прыватнасці «павукі». Саламяны «павук» вісеў амаль у кожнай хаце. Лічылася, што ён забірае на сябе грахі. Раз-пораз стары «павук» спальваўся (разам з грахамі), а на яго месца чапляўся новы — чысты. З саломы рабілі і стрэхі. Добра зробленая саламяная страха не працякала некалькі гадоў. Уздоўж Пцічы для пакрыцця стрэх ужываўся таксама і чарот.

Багатая лясістаць Асіповіцкага раёна спрыяла развіццю разнастайных лясных рамёстваў і промыслаў.

У лесе сяляне развешвалі борці — прымітыўныя пчаліныя вуллі-калоды, збіралі ягады, грыбы, бярозавы сок, лекавыя расліны, палявалі.

Лес да таго ж быў надзейнай крыніцай грашовага прыбытку. Усе адыходныя промыслы асіповіцкага селяніна так ці інакш былі звязаны з лесараспрацоўкай. Высечка, перавозка, распілоўка, выраб драўнянага вугалю, паташу, выганка дзёгцю, сплаў плытоў — вось традыцыйны набор адыходных сялянскіх промыслаў на працягу стагоддзяў.

Развіццё адыходнай дзейнасці на Асіповіччыне мела адметныя лакальныя асаблівасці. Калі на поўначы яна існавала здаўна (ва ўсякім разе ўжо ў XVII ст. мясцовыя сяляне наймаліся на лесараспрацоўку ў басейне р. Свіслач), то на поўдні, у паселішчах уздоўж Пцічы, амаль да канца XIX ст. лічылася вялікім сорамам прадаваць сваю працу.

Росквіт адыходных промыслаў прыйшоўся на пачатак XIX ст. У гэты час ішло актыўнае будаўніцтва Чарнаморскага флоту, што патрабавала вялікага прытоку драўніны.

У гэты перыяд лесараспрацоўкі на Асіповіччыне вяліся хуткімі тэмпамі. Падрыхтаваная драўніна сплаўлялася па рэках у Дняпро і далей — аж да верфяў на Чарнаморскім узбярэжжы.

Сплаў плытоў быў справай адказнай і складанай. Далёкі шлях да мора, а потым пешшу назад патрабаваў асаблівых якасцей — у плытагоны ішлі самыя дужыя, спрытныя і кемлівыя сяляне. Падарожжа, безумоўна, пашырала іх кругагляд, дазваляла пазнаёміцца з жыццём у іншых мясцінах і, магчыма, пераняць нешта карыснае. Таму не дзіўна, што плытагонаў вельмі паважалі аднавяскоўцы.

Яшчэ адзін узлёт у адыходных промыслах меў месца ў час будаўніцтва чыгунак. Сяляне ахвотна наймаліся працаваць землякопамі, цеслярамі, возчыкамі, паколькі праца на пракладцы чыгуначнага палатна добра аплачвалася.

Вядзенне паўнатуральнай гаспадаркі патрабавала ад кожнага селяніна пэўнага універсалізму — умення выконваць большасць рамесніцкіх спраў самастойна. Кожны селянін быў добрым цесляром. Мог скласці з бярвенняў зруб, зрабіць большасць патрэбных у гаспадарцы прыстасаванняў (літаральна ад сахі да мышалоўкі), трымаць у «сапраўдным» стане металічныя рэчы, пры неабходнасці адрамантаваць конскую вупраж ці скураны абутак...

І ўсё ж без паслуг больш спрактыкаваных рамеснікаў, якія мелі спецыяльны інструмент, селяніну абысціся было складана. Развіццё сялянскай гаспадаркі стварала ўсё большую патрэбу ў рамесніцкіх вырабах. Таму колькасць саматужных спецыялістаў увесь час узрастала. Традыцыя ж перадачы ведаў і вопыту ад бацькоў дзецям вяла да канцэнтрацыі рамеснікаў у буйных вёсках.

У мястэчку Свіслач, напрыклад, майстравалі лодкі, у Пагарэлым, Вязычыне, Ясені шылі конскую вупраж. Калёсны промысел існаваў у Карытным, Ясені, Пагарэлым і іншых вёсках. Мясцовыя майстры рабілі ўсе сродкі гужавога транспарту (калёсы, сані, павозкі) і найбольш складаныя іх часткі (колы, палазы, дугі, ярмы).

Шырока былі распаўсюджаны дрэваапрацоўчыя рамёствы. Найбольш складаным сярод іх было, безумоўна, бондарства: выраб герметычных ёмістасцей з набору асобных клёпак патрабаваў высокай кваліфікацыі. Попыт на бандарныя вырабы быў заўсёды вялікі. Нават у пачатку XX ст. яны з'яўляліся асноўным відам тары для сыпучых і вадкіх прадуктаў у сялянскай гаспадарцы. Бондары рабілі розныя па памерах і прызначэнні бочкі, у тым ліку і вялікія, аб'ёмам да 2 м^3, а таксама «сыпнікі» — зручныя сховішчы для збожжа, вёдры, цэбры, маслабойкі, біклагі, дзежы і іншае. Асаблівага ўмельства ад бондара патрабаваў выраб посуду для захоўвання мёду. Далёка не ўсе майстры маглі так шчыльна падагнаць клёпкі, каб больш цякучы, чым вада, мёд не прасочваўся праз стыкі.

Рабілі бондары і дзяўбаныя ёмістасці — ступы, ночвы, каўшы, талеркі, невялікія бочачкі — ліпаўкі і сальніцы (у першых захоўвалі мёд, у другіх — соль і цукар).

У многіх вёсках развівалася сталярства. Звычайна сталяры рабілі рэчы неабходныя для сялянскага ўжытку: куфэркі, лыжкі, канапы, калыскі («зыбкі»), сталярку, калаўроты, кросны. Добры сталяр мог справіцца і з больш далікатнай справай — зрабіць, напрыклад, цымбалы ці балалайку. Мясцовыя памешчыкі таксама ахвотна карысталіся паслугамі вясковых рамеснікаў-саматужнікаў і заказвалі ім упрыгожаныя адмысловай разьбой шафы, крэслы, сталы і іншую мэблю.

Паважанай асобай у вёсцы быў каваль. Ён, без перабольшання, забяспечваў працаздольнасць усіх навакольных сялянскіх гаспадарак: падкоўваў коней, акоўваў колы і палазы саней, выкарбляў металічны інструмент — сярпы, сякеры, пілы, нажы, лапаты, косы, нажніцы і шмат іншых патрэбных рэчаў.

Звычайна кавалі меліся ў вёсках, каля якіх знаходзілася дастаткова кавальскай сыравіны — балотнай руды. Засталася памяць аб кавалях у вёсках Ясень, Крамок, Вязаўніца, Краі і мястэчку Халуі (цяпер в. Ліпень) і інш.

З іншых рамёстваў атрымала развіццё ў першую чаргу гарбарства. Ім займаліся рамеснікі амаль ва ўсіх буйных вёсках.

Традыцыйны выраб скур складаўся з некалькіх аперацый. Спачатку скуры размочваліся, адмываліся ад бруду і мяздрыліся (ачышчаліся ад часцінак мяса і тлушчу) спецыяльным нажом-мездраком на выпуклай лаве-аполку. На ёй гарбар сядзеў верхам, нібы на кані, адсюль і трапная назва гэтай прылады — «кабыла». Далей скура нацягвалася на драўляную раму і абястлушчвалася — некалькі разоў

Бандарныя вырабы. Краязнаўчы музей Дараганаўскай СШ.

Кавальскія вырабы. Краязнаўчы музей Дараганаўскай СШ.

абмазвалася глінай і ставілася на сонца. Гліна высыхала і ўбірала ў сябе растоплены скураны тлушч.

Калі трэба было зняць валасяное покрыва, скуры «залілі», трымалі некалькі дзён у канцэнтраваным растворы попелу, пасля чаго валасы лёгка здымаліся.

Абястлушчаныя скуры змазвалі дзёгцем і разміналі да мяккасці. «Лёгкія» скуры (аўчынныя і казловыя) мяліся рукамі, «цяжкія» (валовыя, бычыныя, конскія) на круку — моцнай металічнай скабе, замацаванай на бэльцы ў століе.

На крук чапляліся папярэдне парэзаныя на палосы і звязаныя ўнізе паміж сабой скуры, а потым моцна скручваліся драўлянымі рычагамі — «мяламі». Звычайна «мялы» круцілі 4 чалавекі. Гэта была вельмі цяжкая праца.

На гэтым выраб скуры лічыўся завершаным. Атрымлівалася так званая сырамяць. Яна звычайна не фарбавалася і мела белы колер.

Пачынаючы з XIX ст. скуры пачалі дубіць — вымочваць некалькі тыдняў у адвары дубовай кары. Дубленне вялося ў вялікіх бочках аб'ёмам у 1—2 м^3, якія для зручнасці ўкопваліся ў зямлю.

Дубленыя скуры, у адрозненне ад сырамятных, не баяліся вільгаці, былі больш трывалыя і мелі прыемны рудаватажоўты колер. З сырамяці на Асіповіччыне звычайна шылі кажухі, шапкі-аблавухі і вушанкі, плялі бізуны.

Дубленыя скуры ішлі на конскую вупраж і абутак — боты і скураныя лапці-хадакі.

Наогул якасць вырабу скур была не высокая і магла задаволіць толькі не вельмі заможных мясцовых сялян.

Ганчарства, звычайнае для ўсіх рэгіёнаў Беларусі рамяство, на Асіповіччыне не набыло шырокага размаху па прычыне адсутнасці якаснай гліны. Ганчары, як правіла, працавалі ў буйных паселішчах — Халуі (Ліпень), Ясень, Цэль, Свіслач. Недалёка ад Жорнаўкі, дзе паблізу мелася радовішча якаснай гліны, у XVIII—XIX ст. існаваў невялікі завод па вырабе цэглы.

Галоўнай задачай кожнага рамесніка быў, відавочна, прыбытковы збыт уласнай прадукцыі. Таму кавалі, сталяры і калеснікі працавалі звычайна па папярэдняй дамове. Шаўцы, краўцы, валюшнікі, часам гарбары хадзілі па вёсках і прапаноўвалі свае паслугі. Але галоўным месцам тавараабароту быў кірмаш. У XIX ст. існавала некалькі кірмашоў, галоўнымі з якіх былі Свіслацкі, Зборскі, Пагарэльскі, Каменіцкі і Тарасавіцкі.

З адкрыццём чыгункі кірмаш пачаў праводзіцца і ў Асіповічах. Паступова роля Асіповіцкага кірмашу ўзрастала. У 1920-я гады ён стаў галоўным месцам збыту рамесніцкіх вырабаў.

Рост заможнасці сялянства, развіццё прамысловасці і транспарту з 2-й паловы XIX ст. садзейнічалі ўваходу ў сялянскі побыт адносна больш якасных і зручных фабрычных вырабаў і паступоваму адміранню працаёмкіх рамёстваў. Тым не менш, нават у 1920—1930-я гады значная частка патрэб сялянства задавальнялася рэчамі ўласнай ці саматужна-рамесніцкай вытворчасці. У тыя часы сярод рамеснікаў сустракаліся сапраўдныя самародкі, накшталт жорнаўскага цесляра Пятра Лянёўскага, які рабіў драўляныя малатарні, шматрадныя сеялкі, удасканаліў канструкцыю маслабойкі, сякача і іншых сельскагаспадарчых прылад.

У наш час існаванне рамёстваў хоць і не спынілася поўнасцю, але ў большасці выпадкаў мае аматарскі характар.

Паводле звестак Асіповіцкага цэнтра народных рамёстваў, традыцыйнымі народнымі рамёствамі ў 2000 г. у раёне займаліся 106 чалавек, у тым ліку бондарствам — 1, ганчарствам і керамікай — 2, разьбой па дрэве — 18, пляценнем з лазы — 15, вязаннем карунак — 5, саломапляценнем — 5, вышыўкай — 47, ткацтвам — 13.

Некаторыя народныя ўмельцы дасягнулі ў сваёй творчасці выдатных вынікаў і сталі сапраўднымі майстрамі. Паспяхова працягваюць справу дзядоў і прадзедаў ткачыхі З.Я.Пінчук (в. Дараганава), М.А.Бурак (в. Прудзішча), М.Каданчык (в. Майсеевічы), вяжа карункі В.М.Кароткая (в. Ліпень). Цудоўныя ўзоры рэжуць па дрэве Ю.Ф.Чарноў (в. Лапічы), В.Б.Ліхадзіеўскі (в. Дараганава). Е.У.Касцян з р.п. Татарка не толькі сама займаецца пляценнем з жытняй саломы, але і перадае свой вопыт удзельнікам студыі саломапляцення, кіраўніком якой яна з'яўляецца. У в. Краснае існуе студыя лозапляцення, якую доўгі час узначальваў сапраўдны майстар — залатыя рукі А.Н.Андрыевіч. Зробленыя ў студыі рэчы

— посуд, кашы, мэбля і іншае — славяцца па ўсёй Магілёўшчыне.

За поспехі ў захаванні і развіцці нацыянальных традыцый лозапляцення студыя атрымала ганаровае званне народнай.

Мясцовыя ўлады, установы культуры і адукацыі не пакідаюць без увагі развіццё народных талентаў. Увайшло ў практыку правядзенне раённых выставак і кірмашоў, на якіх прадстаўлены творы вопытных майстроў і тых, хто толькі пачынае свой творчы шлях. Метадычную дапамогу майстрам аказвае раённы Цэнтр народных рамёстваў, у створаных пры вясковых дамах культуры студыях праводзіцца мэтанакіраваная работа па захаванні і развіцці традыцый народнага ўмельства. У школах раёна створана сетка гурткоў, у якіх моладзь знаёміцца з прыёмамі разьбы па дрэве, пляценнем з лазы і саломы, вышыўкай.

Шмат увагі захаванню народнага вопыту аддае краязнаўчы музей Дараганаўскай СШ. У яго экспазіцыі сабрана вялікая колькасць прадметаў, зробленых умелымі рукамі нашых землякоў — продкаў і сучаснікаў.

Дз. В. Саўрыцкі.

Адзенне

Прыналежнасць асіповіцкага народнага касцюма да таго ці іншага традыцыйнага строю, што бытавалі здаўна на Беларусі, вывучана слаба. На тэрыторыі раёна меліся лакальныя адрозненні ў стылях адзення. Так, на поўначы (раён Свіслачы) народны касцюм меў шэраг агульных рыс з магілёўскім строем, а на поўдні (асабліва на паўднёвым захадзе) прасочваліся рысы слуцкага строю.

Тым не менш гэтыя адрозненні моцна не выяўляліся, што, верагодна, тлумачыцца цеснай сувяззю развіцця народнага адзення з адзіным характарам мастацкіх і утылітарных патрабаванняў у гэтай мясцовасці.

Згодна з традыцыяй, адзенне селяніна падзялялася на святочнае і паўсядзённае. Маючы практычна аднолькавы крой і склад, яно істотна адрознівалася якасцю тканіны і багаццем аздаблення.

Паўсядзённы касцюм жанчын і мужчын меў аднатонны, звычайна шэры колер. І шыўся з горшай, больш грубай тканіны. У якасці аздаблення (яно рабілася не заўсёды) выкарыстоўвалі вузкія палосы тканага геаметрычнага арнаменту чырвонага колеру па каўняры і манжэтах (каўнерцах), падолах спадніц. Верагодна, арнамент на паўсядзённым адзенні меў магічнае значэнне — ён традыцыйна выконваў ролю засцерагальніка.

Святочнае адзенне рабілася з адбеленай ці пафарбаванай тканіны вышэйшай якасці і багата аздаблялася. Колеравая гама фарбавання і ўпрыгожвання была звычайна абмежавана чорнымі і чырвонымі тонамі.

У аздабленні адзення пераважалі геаметрычныя ўзоры — ромб, крыж, зорка. У вышыўцы сустракаліся выявы раслін (кветкі і дрэвы).

Жаночы святочны летні гарнітур складаўся з кашулі, спадніцы, фартуха і безрукаўкі — кабата.

Ільняная белая кашуля даўжынёй да калена са зборкамі па каўняры мела тунікападобны крой і доўгія рукавы з «полікамі» на плячах, «цвіліхамі» пад пахай і каўнерцамі каля далоні. Каўнер невысокі стаячы ці шырокі адкладны, зашпільваўся металічнай спражкай (кальцом) ці зацягваўся на стужку.

Ролю аздаблення выконваў тканы ці вышываны арнамент згрупаваны ў палосы на плячах, каўняры і каўнерцах.

Спадніцы жанчыны насілі двух відаў — ільняныя белыя і каляровыя суконныя андаракі (звычайна чорныя). Падол ільняных спадніц упрыгожваўся палосамі арнаменту.

Белы фартух шыўся з дзвюх полаў, меў расшыты арнаментам ніз і звычайна карункавую ўстаўку.

Безрукаўка-кабат з белай ці чорнай тканіны мела прыталены сілуэт, яе даўжыня вагалася ад лініі таліі да сярэдзіны клубоў. Кабат аздабляўся аплікацыяй у выглядзе чырвонай тасьмы. Кароткі кабат, здаралася, прышываўся да андарака.

Абавязковай часткай жаночага гарнітура з'яўляліся галаўныя ўборы. Замужняя жанчына прыкрывала валасы вязаным чапцом — каптуром. Паверх яго мацавалася намітка — доўгі (да 3 м) і шырокі (каля 60 см) ручнік з кужэльнага палатна, які ўкладваўся ў выглядзе турбана.

Галаўныя ўборы дзяўчат былі даволі

Сяляне ў традыцыйным адзенні, в. Жыцін, 1915 г. Здымак І.А.Сербава.

Сяляне ў світках, в. Жыцін, 1915 г. Здымак І.А.Сербава.

разнастайныя. Сустракаліся вянкі з кветак, саламяныя абручы, але найбольш распаўсюджаным дзявочым галаўным уборам былі шырынкі — палатняныя павязкі даўжынёй каля 1 м і шырынёй 30 см. Шырынка складвалася ўдоўж удвая і завязвалася вузлом на патыліцы, пакідаючы верх галавы адкрытым. Валасы дзяўчаты заплятáлі ў 1 ці 2 касы. Своеасаблівы галаўны ўбор надзявала маладая на вяселлі. Гэта быў вянок з рознакаляровых ласкутоў, да якога мацавалася 12 доўгіх стужак рознага колеру.

З 2-й паловы XIX ст. у сялянскі ўжытак пачалі ўваходзіць даматканыя хусткі, якія паступова выцеснілі наміткі і шырынкі. У пачатку XX ст. наміткі насілі ўжо толькі старыя жанчыны. Каптуры бытавалі яшчэ ў 1920-я гады, але і яны былі заменены тонкай хустачкай, якая шчыльна абвязвалася вакол галавы, і паверх якой павязвалі хустку большых памераў.

Мужчынскае летняе адзенне складалася з прамога пакрою доўгай кашулі з вышытым каўняром (стойкай), які зашпільваўся з левага боку.

У кашулі аздабляліся вышыўкай ці тканым арнаментам рукавы і ніз, насілася яна навыпуск і падпяразвалася тканым ці вязаным дэкаратыўным поясам. Ён меў шырыню да 5 см, даўжыню да 2 м. На поясе звычайна насілі нож, капшук і шабету — скураны мех, у якім трымалі красала і трут.

Паверх кашулі надзявалася суконная белая камізэлька.

Мужчыны насілі белыя нагавіцы, пашытыя з тоўстай ільняной матэрыі. Яны былі вузкія, амаль аблягалі ногі і мелі своеасаблівы крой — «з сядлом» — клінападобнымі ўстаўкамі ў пахвіне.

З галаўных убораў часцей за ўсё сустракаліся саламяныя ці лямцавыя брылі і магеркі — невялікія суконныя круглыя капелюшы з загнутымі ўверх і прыгладжанымі палямі («крысамі»).

Зімовае адзенне сялян мела практычна аднолькавы крой для мужчын і жанчын.

Звычайным верхнім адзеннем з'яўлялася кароткая суконная белая ці шэрая світка. Яна шчыльна ахоплівала паясніцу і разыходзілася ніжэй двума клінамі, у якія былі ўшыты кішэні. Нізкі стаячы каўнер, канцы рукавоў, кліны па швах і пала, якая захіналася, абшываліся чорным шнуром. У выніку па клінах атрымлівалася нешта накшталт вусоў, таму і сам пакрой світкі называўся «з вусамі». Насілі зімой таксама і кажухі з сырамятных аўчын. Па пакроі яны былі вельмі падобныя на світкі, але шнуром не абшываліся.

Абавязковай часткай зімовага адзення былі рукавіцы, шытыя з сукна і аўчыны ці вязаныя з воўны.

Мужчыны ўзімку насілі магерку ці шапку-аблавуху — аўчынную круглую папаху з суконным верхам.

Немаўляг апраналі ў «мятлушак» — ільняную кужэльную пялёнку з адгулінай для галавы і «прыгалоўчык» — кужэльную хустачку. Пасля гэтага спавівалі ў пялёнкі вузкай папругай такім чынам, каб на грудзях дзіцяці з гэтай папругі атрымаўся крыж. Да пяцігадовага ўзросту хлопчыкі і дзяўчынкі апраналіся аднолькава — у доўгую да пят белую кашулю.

Пасля пяці гадоў хлопчыкі атрымлівалі гарнітур, практычна аднолькавы з адзеннем дарослых, а дзяўчынкі апраналіся ў сукенку чорнага ці белага колеру.

Своеасаблівым было і пахавальнае адзенне. На яго ішло кужэльнае палатно, якое не рэзалі, а рвалі рукамі. Вузлоў на нітках пры шыцці не завязвалі.

Звычайным сялянскім абуткам з'яўляліся лыкавыя лапці — «лычніцы» ці «маршчакі». Больш заможныя сяляне мелі скураныя лапці — «хадакі», формай падобныя на сучасныя галошы. Святочныя хадакі ўпрыгожваліся вышыўкай.

Боты з'явіліся ў сялянскім ужытку даволі позна — у XIX ст., што тлумачыцца беднасцю жыхароў краю і значным коштам гэтага абутку. Рэдка хто з сялян мог у той час дазволіць сабе мець больш за адну пару ботаў за ўсё жыццё. Да ботаў сяляне адносіліся з вялікай павагай. Гэта быў свайго роду сімвал заможнасці, якую магчыма было паказваць толькі ў асаблівых выпадках — на свята ці калі адпраўляліся на кірмаш. Звычайна боты абувалі ў апошні момант, на ваколіцы таго населенага пункта, у які ішлі. Таксама здымаліся яны адразу пасля выхаду, прыкладна на тым жа месцы.

Дзявочае святочнае адзенне. 1915 г. Здымак І.А.Сербава.

Гэты звычай існаваў даволі доўга і нават знайшоў адлюстраванне ў мясцовай тапаніміцы. Так, каля в. Караны ёсць невялікая рачулка з незвычайнай назвай. Паходжанне яе мясцовыя жыхары тлумачаць так: у Каранах здаўна існавала царква, у якую збіраліся жыхары з усіх навакольных вёсак. Каля рачулкі ім было зручна абувацца і разувацца. Вось і пайшла з таго часу трапная яе назва — Разуваеўка.

Дз.В.Саўрыцкі.

Вяселле ў Асіповіцкім раёне

Шлюбны працэс складаецца з чатырох галоўных момантаў: 1) барыш, 2) запоіны, 3) змовіны, 4) вяселле. Самы вялікі з іх — вяселле, якое распадаецца на некалькі частак: а) благаславенства, б) вянец, в) «госцікі» — сваты ў маладой, г) каравай у маладой, д) прыданыя (пасаг), е) каравай у маладога.

За 2—3 месяцы да вяселля сваты з маладым ідуць для перамоў да бацькоў маладой і ў выпадку згоды заядаюць і п'юць гарэлку, якую прыносіць з сабою малады. Гэта можа быць і за паўгода да вяселля. Утвораны акт называюць «запілі барышы» — высваталі дзеўку. Гутарка паміж гасцямі і гаспадарамі носіць жартоўна-дзелавы характар; песень звычайна тутака не спяваюць.

«Заповіны» бываюць не раней, чымся за два тыдні да вяселля. Гэта ўжо ёсць больш складаны акт. Малады разам з сватам прыходзіць да маладой і, калі ў іх ідзе ўсё згодна, склікае (на гэтую справу) сваякоў, а часам добра знаёмых суседзяў і суседак. Гарэлка іграе і тут значную ролю, і наогул без яе не абыходзіцца ніводнае больш-менш важнае з'явішча.

«Змовіны» бываюць за тры дні да вяселля. Разам са сватам малады прыходзіць да маладой пагутарыць. Гутарка носіць больш дзелавы характар, чымся раней.

Напярэдадні вяселля ўвечары па просьбе маладой да яе прыходзяць яе таварышкі, якія дапамагаюць у падрыхтоўцы да вяселля. Увечары прыязджаюць музыкі адкуль-небудзь з бліжэйшых вёсак, іх павінен наймаць малады. У большасці музык бывае два: гарманіст і цымбаліст. Часам да іх далучаецца скрыпка і барабан — гэта ўжо ў багацейшых, бо музыкі бяруць дорага: за вяселле 8—10 рублёў.

Увечары ў маладой адбываецца маленькая вечарынка — «паненскі вечар», на якой закускі не бывае; яна (вечарынка) абмяжоўваецца толькі скокамі. Старых скокаў ужо не назіраецца; у вёску прапаўзлі ўжо з горада новыя танцы, назва якіх тутака абрабляецца па-свойму: «ду-стэп», «вянгерка», «сыбота» і інш. Праўда, калі ідуць у скокі старыя падвыпіўшыя бабкі, то яны звычайна скачуць «лявоніху».

У дзень вяселля ў маладога зранку зборы. Ужо ў 9—10 гадзін збіраецца народ; сярод гасцей — «шафяры». У іх ідзе гутарка з сваякамі маладога; народу збіраецца ўсё больш і больш, у хаце цесна; спяваюць песні:

Вой, на дварэ ельнік-бярэзнік паслаўся,
Малады Гараська ў дарогу сабраўся.
Яго татачка у варот стаіць, не вяліць:
— Не едзь, не едзь, мой сыночак, — шляхота!
Ды ты свае конікі патопіш,
Ды ты свае дарагія шубы памочыш!
— Вой, што ж табе, татачка, да мяне?
У майго цёсця зялён явар на дварэ:
Пад яварам дарагія коні напасу,
На явары дарагія шубы пасушу!
— Едзь, едзь, Гараська, не станавіся,
Пад вішанькай спаць не лажыся.
Ужэ ж твая патрава да пылам прыпала?
Ужэ ж твая Марылька да другому стала?
— Я сваю патраву да панакрываю,
Я сваю Марыльку між дзевак пазнаю:
У мае Марылькі па плечках коскі,
Па плечках коскі, пад вачыма слёзкі.
Па плечках коскі да парасціланіся,
Пад вачыма слёзкі да паразліваліся,
Па плечках коскі, як лён-бяленькі,
Пад вачыма слёзкі, як мак драбненькі.

— Едзь, Гараська, не стой, не стой, —
У цябе конічак не свой, не свой,
Дарога караністая, Марылька ганарыстая!
— Я дарогу раўніць буду,
Марыльку наравіць буду.
Дарога параўнілася —
Марылька знаравілася.

Развіўся раёчак
Па край новых да вароцічак,
Хоча ён да паляцеці
У шчырыя бары,
На салодкія мяды,
На жоўтыя саты.

Сабраўся Гараська,
Са сваею да радзінаю
Хоча ён паехаці,
Цесця звааваці,
Сабе Марыльку ўзяці.

Яго татачка ходзіць
Да Гараську просіць:
— Гараська, сыночак,
Не ваюйся вайною,
Прасі цесця просьбаю,
Просьбаю — не грозьбаю,
Ціхімі да паходамі,
Нізкімі да паклонамі.

На стале стаіць закуска: каўбасы, сала, блінчыкі, пячэнне свайго вырабу і гарэлка. Пасля закускі — скокі; на прасторы 16—20 кв. арш. кружацца 8—10 пар; увесь час размовы гасцей. У гэты час малады запрагае каня, каб ехаць да маладой, а адтуль — у царкву.

У маладой — чаканне маладога; пры ёй «шафярыцы» — яны вараць, пякуць. Гэта ж самае рабілася і напярэдадні; гучаць песні:

Гаварыла бочачка,
У піўніцы стоячы:
— Калі вы мяне
Да не вып'еце —
Я і сама разальюся,
Па дварэ пакачуся,
На дварэ расіцаю,
За вароты крыніцаю.
Гаварыла дзевачка:
— Татачка мой родненькі,
Калі мяне да й не выдасі —
Я і сама ад вас пайду —
На двор дзявіцаю,
За вароты маладзіцаю.

Плавала вутка па моры хутка
Са сваімі вуцянятамі;
За ею, ею сівы селязень —
На крылцы наплывае:
— Пастой, вутачка, пастой, шэрая!
Што я табе за весць скажу:
«Быў я на моры, чуў я тры ўловы —
Таргуюць сеці на твае дзеці
І на цябе, шэрую вутку;
Зловяць цябе, шэрую вутку,
Маладыя рыбаловы
Да звараць цябе, шэрую вутку,
У паліваным гаршчочку.
Будуць цябе есці, шэрую вутку,
Панянята, князянята!»
Ходзіць дзевачка па сваім двары
З сваімі дружачкамі;
За ею, ею малады хлопчык
На ножкі наступае:
— Пастой, Марылька, пастой, душачка,
Што я табе за весць скажу:
«Праз цябе, маладую,
Таргуюць чэпчык і намётачку
На тваю галовачку!»
— Я чэпчык сарву, намётачку згарну
І з дзеўкамі ў танец пайду!
Ці мяне ў таночак, ці мяне ў вяночак?
Ці мяне да дзевачак?
Дзевачкі ідуць, красачкі нясуць —
Яны мяне не прымаюць.
Малодкі ідуць, намёткі нясуць —
Яны мяне прыжыдаюць!
Абуяла канапелечка
У агародзе стоячы,
Да не даў ёй ветрычку
Шчэ ж болей пабуяці,
Лісцікамі памахаці.
Да адбіў жа лісточак
Да на жоўты пясочак.
Да й гуляла Марылечка
У свайго роднага таткі,
Да не даў ёй Гараська
Шчэ ж болей пагуляці —
Да расплёў ёй коскі,
Да разліў ёй слёзкі.

Хадзілі стральцы па полю
Да злавілі сівага лася ў гаросе.
Як зачула тая ласіца, што ў лузе,
Пакідала крутыя рогі пад ногі;
— Няхай мае крутыя рогі прападуць,
Куды майго сівага лася павядуць?
Як зазвінелі галасныя званы ў полі,
Як зачула маладая Марылька ў каморы —
Сама пала сваёй мамачцы на ногі:
— Няхай мае залатыя ключы прападуць,
Куды мяне ад роднай мамачкі павязуць?

Што табе, дзевачка,
У мамкі надаела,
Што ты, маладая,
Замуж захацела?
У твайго таткі
Пірагі да й сладкі,
А ў твайго свёкаркі
Хлеба недахваткі.
Поўныя засекі,
Да кіёў насекі,
Да мякіну таўкуць,
Да аладкі пякуць,
Цыбульку смажуць
Да аладкі мажуць.

Сядзіць дзевачка за сталом,
Паклала ручачкі на стале.
— Белы мае ручачкі ў мамачкі,
А ці будуць белы ў свякрухі?
Ячную мякіну таўкучы,
Сырую пшаніцу мелючы?
— Не тужы, дзевачка, не тужы —
Ячную мякіну сам стаўку,
Сырую пшаніцу сам змялю!

Бярыце, дзевачкі, венічкі,
Мяціце вулачку з канца ў канец —
Будзе ехаць дзевачка пад вянец!
Забылася хустачкі, грабянца!
Вярніся, хлопчык, па хустачку, грабянец!

— Я ж табе, дзевачка, не пасланец!
Е ў цябе дружачкі-служачкі —
Яны табе пададуць хустачку, грабянец,
Яны цябе падвяжуць пад вянец!

Ці я табе, мамачка, не люба,
Што ты мяне пасылаеш да шлюба?
Ці я табе кашулькі не мыла,
Ці я цябе мамкаю не звала,
Ці я табе пасцелькі не слала?
Не слала пасцелькі — буду слаць,
Не звала мамкаю — буду званць,
Не мыла кашулькі — буду мыць!
Памыю кашульку беленька,
Пасцялю пасцельку мякенька,
Назаву мамачкай харашэнька!

Калі маладая — сірата, пяюць песні наступнага зместу:

Пазнаць Марыльку па вяселлечку,
Што Марылька — сіраціна.
Яе двор вялік, а збор невялік —
Не ўся яе радзіначка.
Паслаў бы я салавеечку
На Украіну па радзіну.
Салавей ляціць — не далятае;
А кукулечка на магілачцы
З мамкай размаўляе:
— Рада б я устаці к свайму дзіцяці,
Парадачак паказаці,
Калі мая душачка пад трыма замкамі:
Першы замок — зялёны дзярночак;
Другі замочак — жоўты пясочак;
Трэці замочак — цясовыя дошкі.

Нешта ў лесе памалюсеньку гукае —
Там Марылька свайго татачку шукае.
Хоць ты шукай, хоць ты не шукай — не знойдзеш:
Твой татачка на Украінцы — далёка,
У сырой зямлі, у жоўтым пясочку — глыбока!
Павей, павей, буян-вецер, з даліны,
Узвей, узвей жоўты пясочак з магілы,
Пабі, Божа, цясовыя дошкі на крошкі,
Пастаў, Божа, майго татачку на ножкі.
Хоць ты стаўляй, хоць не стаўляй — не стане!

Увесь час ідзе ў яе падрыхтоўка — пякуць, вараць. Калі месяць цеста на каравай, пяюць:

Каравайніцы з места
Да пакралі ўсё цеста —
Хто ў мех, хто ў карманы —
Ды дзевачкам на падманы,
Хто ў мех, хто ў кішэні —
Сваім дзецям на вячоры.

Сабраўся малады. З ім увесь час яго родная сястра (або дзве). Сястра маладога павінна быць абавязкова. Калі ў маладога няма з радні сясцёр, іх (або яе) замяняе чужая дзяўчына. Перад ад'ездам усе ўстаюць з-за стала, апошні адцягваюць ад сценак. Сват (звычайна хросны бацька) абводзіць за руку ўсіх навокал стала тры разы; за рукі бяруцца праз хусткі. За апошнім разам малады цалуе абраз. Сват, зварочваючыся да сваякоў, кажа:

— Благаславі, айцец, маці і добрыя людзі!

На што яму адказваюць:

— Бог благаславіць!

Гэты зварот паўтараецца тры разы — пасля кожнага абходу. Далей сват бярэ маладога за руку і выводзіць яго на двор. Ля дзвярэй два сваякі, узяўшы хлябы ў рукі і падняўшы іх угору, прапускаюць маладога і шафераў. Як толькі апошнія пройдуць такім чынам праз першыя і другія дзверы — хлябы здымаюць.

Раней перад вянцом у хаце маладога ставілі пустую дзяжу, якую засцілалі абрусам або новым палатном, садзілі маладога на дзяжу, ставілі каля яго тры звязаныя свечкі (чырвонай стужкай) і запальвалі іх; потым абводзілі навокал маладога свечкі і трошкі падпальвалі яго валасы. Пасля гэтага яго адпраўлялі да маладой (кажуць, што ў Пратасевічах — вымаўляюць таксама «Прадасэвічы», «Праташэвічы» — гэтак і цяпер робяць).

Малады садзіцца ў павозку, з ім побач сястра і шаферы; на другім кані — музыкі. Едуць да маладой. Туды ж накіроўваецца і ўвесь народ з яго хаты.

Як толькі прыедзе малады — маладую пачынаюць адзяваць. Малады адразу ідзе ў хату. Там яго садзяць за стол, на якім ёсць закуска і гарэлка. На самым куце садзяць яго сястру, па яе левую руку — малады, па правую — сваты. Ад яго ўлева — шаферы. Супроць маладога — цераз стол — пакідаюць месца для маладой.

Пачынаюць есці. Першы п'е старшы сват маладога. На сватах ляжыць увесь час абавязак распарадку — яны з'яўляюцца галоўнымі кіраўнікамі вяселля.

Астачу з чаркі, якая бывае адна і абыходзіць усіх, сват выліває за плячо і кажа: «Хай нашы маладыя так жывуць і падскакваюць». Пасля старшага свата чарка ідзе ўлева да сястры маладога, да яго самога і г.д. Выпіць трэба абавязкова і ў крайнім выпадку — прыгубіць. За сталом

сядзяць усе яе сваякі; з боку маладога нікога няма.

У бедных сялян ядуць звычайна рукамі — няма відэльцаў, лыжак. З закускі ставяць каўбасы, сала, мяса варанае, свініну. Хлеб бывае зверху з узорамі (зробленымі шклянкамі і чаркамі).

П'юць і ядуць да таго часу, пакуль не прыйдзе маладая. Яе прыводзіць за руку «заводніца». Заводніцай бывае «дзядзіна» (жонка дзядзі) або кума.

Калі «бяседа» ўселася за сталом, маладая з заводніцай ідзе ў другое памяшканне, дзе адзяюць маладую. Тутака заводніца рэжа ручнікі не нажнічкамі, а нажом — свату (хроснаму бацьку), бацьку маладога, рыхтуе пояс з воўны і хустачку (якую мае — кашаміравую або паркалёвую). Заводніца, трымаючы на далоні левай рукі хлеб, пояс і хустку (маладому), правай рукою вядзе маладую ў пакой, дзе знаходзіцца «бяседа». Звычайна яна нясе падарункі і музыкам — кожнаму па ручніку.

Маладую садзяць за стол са словамі заводніцы: «Благаславіце, айцец, маці і добрыя людзі!» На што сват адказвае: «Бог благаславіць!»

Старшая шаферыца прышывае кветкі — спачатку маладой, а потым маладому. Кожная малодшая шаферыца робіць тое самае з сваім шаферам. Пасля гэтага маладой даюць піць і есці (бывае, што даюць і раней).

Калі з вяселлем паспяшаюць, дык за сталом доўга не сядзяць. Маладая абходзіць стол тры разы, таксама як і малады ў сваёй хаце, з тым жа зваротам да бяседы; пасля гэтага кланяецца сваёй матцы, бацьку, усім родным — у гэты час яе хрысцяць.

Калі адзяюць маладой вянок, пяюць:

Бедавала Марылька, бедавала,
Што зарання зімачка напала,
Сняжком рутачка прыпала —
Не з чага маладзе вянка звіць.
Як зачуў яе Гараська:
— Не бядуй, Марылька, не бядуй,
Я ўчара на торгу пабываў,
Я табе вяночак старгаваў,
Хоць не руцьмяны — папяровы,
На тваю галоўку гатовы!

Маладыя садзяцца на коней. Праз увесь двор каня маладога вядзе сват, які ў руцэ трымае «пірог» (хлеб) на «веку» (крышка ад дзяжы.) Века зверху пакрыта надзежнікам. (Бывае, што першая выязджае маладая.) Калі выязджаюць з двара, дык маладая (або яе матка) сыпле жыта.

Па дарозе ў царкву маладая стараецца абагнаць маладога. Кажуць, што хто абгоне — таго ў жыцці «будзе верх». Але ж конь у маладога добры. У лепшым выпадку маладая застаецца ззаду, у горшым — вывернецца.

На зваротным з царквы шляху маладых у кожнай вёсцы, праз якую яны праязджаюць, спыняюць у «вешніцы» — ставяць стол, аздоблены кветкамі, на стале — хлеб, пасыпаны соллю, і шклянка, поўная вады, — «каб жыццё іх было поўнае». Малады павінен даць выкуп — «гасцінец»: цукеркі, калі няма, дык грошы; грошы даюць таму, хто прымушае, — звычайна моладзі.

У сваёй вёсцы маладога таксама затрымліваюць — ён павінен плаціць выкуп. Бывае так, што, пакуль ён даедзе да сваёй вёскі, яму ўжо няма чым плаціць. Звычайна малады выкупаецца цукеркамі. Пасля выкупу ў сваёй вёсцы маладыя пад'язджаюць да ганка маладой.

Раней маладых спынялі каля варот хаты маладой, і ён павінен даць бутэльку гарэлкі таму, хто зачыняе вароты. Пакуль маладая аправіцца, маладога затрымлівалі каля ганка. Маладую ж у хаце садзілі на лаўку перад сталом, а стол ставілі перад печчу. Лаўку пакрывалі кажухом, а галаву маладухі — белай паркалёвай хусткай. У гэты час госці стаяць на ганку; дзяўчаты спяваюць:

Не плача, не плача
Наша Марылька —
От даць ёй памачу —
Горкае цыбулі пад вочы.

Малады з павозкі павінен адразу стаць на дзяжу; калі ён перашагне — гэта адзнака яго нячэснасці.

Усіх гасцей пускаюць у хату. Сват нясе падарунак — намётку або на вопратку (гэта падарунак маладога) і кладзе перад маладой са словамі: «Добры вечар». Пры гэтых словах маладая павінна адкрыцца. Пасля гэтага бацька маладога зазывае: «Прашу, госцікі, за стол!»

Усе садзяцца за стол, і пачынаецца баляванне. За сталом шаферкі (або чужыя) пяюць:

Дай, свацця, пірага,
Бо вазьмём вала за рага,
Сівую кабылку за грыўку.

Або:

Сядзіць свацця на елі,
Распусціла калені.
Сядзіць свацця на вуллі –
Пад ёй пчолкі.

Або:

Сядзіць свацця – моршчыцца,
З кішэні пірог тошчыцца.

Урэшце, свацця дае пірага таму, хто спяваў. Ля ганка ўжо падрыхтаваны стол, аздоблены кветкамі (улетку жывымі, узімку са стужак або паперы). На стале — хлеб, соль, гарэлка і мёд (або цукар). Маладыя адразу злязаюць на падушку перад сталом; падушка пакрыта абрусам.

Раней маладая павінна была стаць на дзяжу (значэнне тое самае, што і для маладога). Усяго яна павінна была праходзіць цераз дзяжу 3 разы: 1) перад вянцом, 2) пасля прыезду з-пад вянца і 3) калі пераязджае ў хату маладога.

Калі маці маладога ўдава альбо за ўдаўцом, яна не павінна сустракаць маладых; гэтую ролю выконвае «хросная» альбо яшчэ якая-небудзь жанчына, не ўдава. Матка (альбо намесніца) дае маладым мёду па маленькай лыжачцы: спачатку дачцы, потым яму — па тры разы кожнаму; потым налівае сабе чарку гарэлкі і са словамі: «Будзьце здаровы», на што маладыя адказваюць: «Пійце на здароўе!» — выпівае, зноў налівае дачцы, потым сабе, яму — сабе — ёй — сабе і г.д., кожнаму тры разы. Кожны з іх, не дапіўшы, вылівае астачу праз плячо назад. Пры ўваходзе ў хату дзяўчаты ўлетку абсыпаюць маладых кветкамі; узімку — парэзанай афарбаванай паперай. Маладыя садзяцца за стол, і пачынаецца баляванне, пасля — скокі. Тут прысутнічаюць толькі сваякі маладой і яе госці.

У гэты час у хаце маладога збіраюцца яго госці. З хаты маладой сюды накіроўваецца пасланец па сваякоў і гасцей маладога; калі госці не ідуць, малады сам ідзе па іх. Усе пераходзяць у хату маладой, у гэты час яе сваякі і госці выходзяць. Новая змена садзіцца за стол; кіруе ўсім сват яго. Паміж сватам і бацькам маладога адбываецца пікіроўка, напрыклад, сват: «Глядзі, госці галадаюць!» Або: «Ты не маеш права са мной разгаварваць!» На што бацька маладой адказвае: «Прашу, госцікі, пійце і прабачайце на большае!» Калі гаспадар у дастатку — ён усё дае; калі скупы — замоўкне. Паеўшы і выпіўшы, уся змена ідзе ў хату маладога; зноў прыходзяць госці маладой, і зноў цягнуцца размовы, выпіўка, скокі...

НА ДРУГІ ДЗЕНЬ

У першую ноч маладым у яе хаце ложка не рыхтуюць; маладыя спяць дзе прыдзецца (як і госці): на падлозе, на возе і г.д. Часта разыходзяцца па блізкіх хатах, дзе і праводзяць астачу ночы.

Зранку ўсіх гасцей зазывае да маладой сват яе. У гэты ж час у хату да маладой прыходзяць сваты за некаторымі гасцямі маладога; іх сустракаюць клікамі: «Гэта ж хто прышоў? Гэта ж зладзеі! Яны што-небудзь украдуць!» На гэта сват маладога адказвае: «Цяпер мая сіла — усё возьмем!» — «Ну што ж — здадомся ў палон!»

У двары ў некаторых месцах у гэты час робяць з саломы каня, на якім павязуць свата, калі маладыя будуць пераязджаць да яго. Каня стараюцца ўкрасці госці з дома маладога. Тут бывае многа схватак, жартаў і смеху. У хаце ў час прыходу сватоў маладога спяваюць песні:

Мы думалі, што сватоў мала,
Аж іх поўная лава.
Як селі – свінню з'елі
З семярымі парасятамі,
Ды кабылу з жарабятамі.
На стале – ні крошачкі,
Пад сталом – ні костачкі!
Нашы сваткі немы,
Грэцкую муку елі,
Мукою папыліліся,
Лускою падавіліся.

Перад адправаў у яго дом у маладой бывае «каравай». Гэта — белы хлеб, аздоблены зверху маленькімі булачкамі, формы чатырохкутнай. Калі прыносяць каравай, сват маладога ўстае з-за стала і мые рукі, потым просіць, каб далі ручнік выцерці рукі.

Гэтым ручніком яго звязваюць праз правае плячо пад левую руку. Бывае і так, што тут яму дораць пояс або паркалёвай матэрыі, якой таксама звязваюць.

Спачатку сват выразае вярхушку каравая і дае маладым; потым рэжа яго на часткі і заклікае гасцей «купіць каравай». Першымі каравай закупаюць яе бацькі — кладуць грошы і хлеб, за імі ідуць сваякі. Пры гэтым кожны гаворыць якое-небудзь пажаданне, напрыклад: «Дару вам медзі, каб былі дзеці, як мядзведзі!»; «Дару шчасцем і доляй, як і людзей добрых, хлебам і соллю!»; «Дару шчасця, долі і белага сыру і да году сына!»; «Дару вам шчасця, долю і дубовы пень, каб любіліся ноч і дзень!»; «Дару вам шчасце, долю, жыта мерку і дачку-піянерку!» (З новых.)

Звычайна кладуць на талерку грошы, а іншыя — палатно. Атрымаўшы кавалак каравая, кожны павінен выпіць чарку гарэлкі. Пры раздачы каравая заўважаецца такі выпадак. Звычайна грашыма даруюць маладую ўсе прысутныя, у тым ліку і дзеці.

Каравай скончыўся; трэба рыхтавацца да ад'езду к маладому. Госці падымаюць свата «на ўра», качаюць яго, пытаючыся «мокра ці суха». Калі сват адказвае «суха», дык яго зноў качаюць, пакуль не скажа «мокра!». Тады ён павінен паставіць бутэльку гарэлкі тым, хто яго качаў.

Маладая бярэ з сабой пасцель, якую павінен спачатку выкупіць малады. Маці садзіцца на ложак, і паміж ёю і зяцем пачынаецца торг; у канцы малады плаціць грошы і гарэлку. Усе пасцельныя прылады — падушкі, посцілкі, коўдру — забіраюць на воз, на які малады садзіцца з маладой; апошняя бярэ вобраз і падарунак свякрусе, і накіроўваюцца ў хату маладога. Сваты і дружкі маладога стараюцца ўкрасці і ўвезці з сабою нажы, відэльцы і лыжкі.

Упарадзе паехалі музыканты.

Ля варот спыняюць каня маладога — зноў трэба плаціць выкуп. Тут пастаўлена бочка без дна і крышкі — у сярэдзіне салома, якую запальваюць. Калі пад'язджаюць да варот, дык малады кідае хлеб праз каня. Гэты хлеб падбірае публіка. Побач з бочкай ставяць стол, на якім ляжаць розныя рэчы: малаток, стары бот і інш. Некаторыя ўбіраюцца паляўнічымі і, прычапіўшы з боку курыцу, злоўленую ў двары маладога, сустракаюць абоз стрэламі. Пачынаецца торг. Калі не старгуюцца, напіраюць на вароты, якія трашчаць, ляцяць — і ўся ватага з маладымі на возе ўрываецца ў двор і аказваецца перад сталом, на якім ляжыць хлеб, соль і цукар.

Музыкі іграюць вітанне. Першую чарку выпівае маці «да свайго сына», потым дае маладой гарэлку, закусваюць цукрам. Бяседа спявае:

Пайду я замуж
Ды даведаюся —
Калі добра будзе,
Дык я нажывуся;
А калі пагана,
Дык назад вярнуся.
Я ў свайго татачкі
Служыць наймуся:
Прымі мяне, татачка,
Да хаця і з хлебам.
— Ты ж мяне, дзіцятка,
Цяпер не трэба.

Маладых вядуць у хату. Тутака маладая дорыць падарункі маці — палатна «на стан» (бялізну), намётку (раней), сёстрам маладога (хусткі), братам (паясы).

Праз некаторы час вязуць яе прыданае ў куфры; наперадзе — калі вяселле бывае ў адной вёсцы — едзе на саламяным кані сват. Ля ганка куфар затрымліваюць, і пачынаецца выкуп пасагу: з аднаго боку — малады, з другога — брат маладой, які сядзіць на возе, а з ім садзіцца на воз многа людзей. У гэты час бяседа спявае песню такога зместу:

Як у нашага свата
Да ні клеці, ні павеці —
Недзе куфра дзеці.
Ды паставім пад страхою
Ды накрыем бараною —
Тут яму векаваць,
А Гараську пільнаваць!

Калі не паладзяць, дык куфар вязуць назад; тады ўжо за ім едзе малады. Урэшце, малады плаціць выкуп — грошы, якія ідуць на карысць брата маладухі. У гэты час спяваюць у двары:

Падзякуйма свату,
Што просіць у хату
На мёд, на гарэлку,
На салодкае піва,
На харошае дзіва.

Куфар цягнуць у сенцы, усе накіроўваюцца ў хату. У хаце сваха засцілае сталы сваімі абрусамі, на вобразы — новыя ручнікі. Свахі спяваюць:

Прымайце пяньковіцы —
Засцелем бялевіцы;
Прымайце бялевіцы —
Засцелем шаўкавіцы.

Наступае апошняе дзеянне: каравай у маладога. Дзеляць яго перад ад'ездам сваякоў маладой: адбываецца ён таксама, як і ў маладой. Госці гуляюць увесь вечар; музыка грыміць то польку, то вальс.

Спяць дзе прыйдзецца; назаўтра апахмяляюцца... Пры ад'ездзе сваякоў маладой спяваюць:

Ох вы, свашачкі, ох вы, пташачкі,
Просім вас,
Каб не было нашаму дзіцяці
Ганьбы ў вас,
Каб не стаяла цёмныя ночы
Пад вакном,
Каб не ўцірала горкіх слёзак
Рукавом,
Каб не была паветачка
Хатачкай,
Каб не была суседачка
Мамачкай.
Паветачка — не цёплая хатачка,
Суседачка — не родная мамачка!

Маладыя ўступаюць у новае жыццё.

Запісаў А.Немцаў.

Друкуецца па кн.: Вяселле: Абрад. Мн., 1978. С. 438—450.

Музеі Асіповіччыны

Доўгі час у Асіповіцкім раёне не існавала раённага краязнаўчага музея. Асноўная работа па захаванні гістарычнай спадчыны вялася сіламі шматлікіх грамадскіх музеяў, створаных на прадпрыемствах (лакаматыўнае і вагоннае дэпо), у калгасе «Авангард», сярэдніх школах № 1, 2, 4 г. Асіповічы, школах вёсак Свіслач, Вязаўніца, Ліпень, р.п. Градзянка.

Сярод існуючых сёння грамадскіх музеяў асобае месца займае краязнаўчы музей Дараганаўскай СШ.

Ён быў створаны ў 1983 г. намаганнямі былой настаўніцы і першага дырэктара музея З.Р.Верашчака. Энергія і адданасць любімай справе гэтай жанчыны змаглі стварыць цуд — звычайны школьны краязнаўчы куток ператварыўся ў лепшы школьны музей у Беларусі. Станаўленне музея адбывалася ў канцы 1980 — пачатку 1990-х гадоў — адзін з найбольш складаных перыядаў эканамічнага жыцця нашай краіны, што вымагала ад яго стваральніцы шукаць новыя падыходы для вырашэння існуючых праблем. Напрыклад, каб знайсці матэрыялы для заканчэння будаўніцтва музея, Зінаідзе Рыгораўне прыйшлося звяртацца за дапамогай да Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. А потым, калі экспазіцыя размясцілася ў прыгожым, прасторным і зручным двухпавярховым будынку, пачаліся пастаянныя пошукі

Экспазіцыя «Прырода роднага краю» ў краязнаўчым музеі Дараганаўскай СШ.

Экспазіцыя, прысвечаная Вялікай Айчыннай вайне, у музеі СШ № 2 г. Асіповічы.

сродкаў на пашырэнне фондаў, афармленне залаў...

Музей быў нібыта часткай душы яго няўрымслівай гаспадыні. А ці бывае цяжкай праца, калі яна для душы?

На жаль, З.Р.Верашчака ўжо няма з намі. Але яе справа працягваецца. Створаны яе рукамі музей доўгі час выконваў ролю раённага краязнаўчага музея. Яго экспазіцыя мае 6 тэматычных раздзелаў: «Наша мінулае», «Прырода роднага краю», «Яны змагаліся за Радзіму», «Знакамітыя землякі», «Творчасць народных майстроў», «Яны вучыліся ў нашай школе».

Сёння фонд музея налічвае 2887 экспанатаў. Сярод іх — прадметы сялянскага

Прадметы сялянскага побыту ў школьным музеі в. Вязаўніца.

побыту, нумізматыкі, дакументы і матэрыялы, якія адлюстроўваюць лёс знакамітага асіповіцкага роду Дараганаў, барацьбу жыхароў краю ў Вялікую Айчынную вайну, творчасць народных майстроў, жывёльны і раслінны свет раёна і інш.

Музей наведваюць экскурсійныя групы з Беларусі, а таксама з замежных краін.

У 1999 г. было прынята рашэнне аб стварэнні Асіповіцкага раённага гісторыка-краязнаўчага музея.

За кароткі час была афармлена зала, прысвечаная вызваленчай барацьбе беларускага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Супрацоўнікі музея праводзяць работу па прапагандзе гістарычных ведаў сярод моладзі, ствараюць умовы для таго, каб музей стаў сапраўдным клубам па інтарэсах, аб'яднаў усіх, хто неабыякава ставіцца да гісторыі роднага краю, клапоціцца пра захаванне духоўнай спадчыны народа.

Вялікую дапамогу ў станаўленні раённага гісторыка-краязнаўчага музея аказваюць мясцовыя краязнаўцы Ю.В.Клеванец і У.П.Зорын.

В.П.Шчаглоў.

З гісторыі населеных пунктаў

АСІПОВІЧЫ, горад, цэнтр раёна. За 3 км ад аўтамабільнай дарогі Мінск — Гомель, чыгуначны вузел чатырох напрамкаў: на Мінск, Магілёў, Бабруйск, Баранавічы, 35,7 тыс. жыхароў (на 1.1.2001 г.).

На месцы сучаснага горада ў XVIII ст. існавала в. Асіповічы. Паводле гістарычных крыніц, вёска ў 1797 г. уваходзіла ў Бабруйскі павет Мінскай губерні і з'яўлялася ўласнасцю Радзівілаў, 83 жыхары мужчынскага полу. У 1834 г. 26 двароў.

У 1872 г. заснавана чыгуначная станцыя Асіповічы Лібава-Роменскай чыгункі, тут на момант адкрыцця станцыі былі 4 драўляныя дамы і 20 жыхароў. У 1880-я — 1-й палове 1890-х гадоў пабудаваны 2 лесапільныя заводы, млын, адкрыта паштовае аддзяленне, створаны заезны двор. Чыгунка спрыяла хуткаму росту лесараспрацовак, развіццю рамёстваў і промыслаў, росту насельніцтва. У 1890 г. ад станцыі Асіповічы было адпраўлена каля 297 тыс. пудоў драўніны і іншых мясцовых грузаў. У 1896 г. была пракладзена чыгуначная лінія Асіповічы — Старыя Дарогі, што садзейнічала павелічэнню грузаабароту і далейшаму росту паселішча. Паводле перапісу 1897 г., на месцы сучаснага горада існавалі 3 самастойныя паселішчы з назвай Асіповічы: вёска (78 двароў, 526 жыхароў), чыгуначная станцыя (11 двароў, 100 жыхароў); пасёлак (38 двароў, 200 жыхароў, заезны двор, 4 крамы), якія пазней зліліся ў адзін населены пункт. Усе населеныя пункты ўваходзілі ў Замошскую воласць Бабруйскага павета.

У пачатку XX ст. у Асіповічах больш за 300 двароў, 41 вуліца і завулак (агульнай працягласцю 31,3 вярсты), 4 плошчы, 7 пажарных бочак, працавала 13 майстэрань (47 рамеснікаў), паравы млын, заезны двор, паштовае аддзяленне, хлебапякарня, 2 лесапільныя і шпалапрапітны заводы (пабудаваны ў 1900 г.), смалакурня, шмат крам, тэлеграф, прыёмны пакой (фельчар і акушэрка), 2 пачатковыя школы. Дзейнічалі майстэрні па вырабе і рамонце вокнаў, дзвярэй, колаў, саней, сельскагаспадарчых прылад працы і іншых рэчаў.

У 1905 г. чыгуначная лінія Асіповічы — Старыя Дарогі была прадоўжана да станцыі Урэчча, што істотна павялічыла грузаабарот станцыі Асіповічы (штогод адгружалася звыш 1 мільёна пудоў лясных грузаў). Аднак эканамічнае развіццё суправаджалася ўзмацненнем эксплуатацыі пралетарыяту. У снежні 1905 г. у Асіповічах адбылося выступленне рабочых, якія патрабавалі павелічэння заробку, паляпшэння ўмоў працы і быту. З 17 па 22 сакавіка 1908 г. рабочыя шпалапрапітнага завода правялі эканамічную забастоўку, якая была падаўлена паліцыяй і салдатамі.

У 1913 г. працавалі паравознае дэпо, 2 паравыя млыны, 2 лесапільныя, шпалапрапітны і піваварны заводы, шэраг рамесных майстэрань і лавак. З пачаткам 1-й сусветнай вайны Асіповічы апынуліся ў прыфрантавой паласе, што адмоўна паўплывала на эканоміку: закрываліся прадпрыемствы, павялічваліся цэны на харчовыя і прамысловыя тавары, раслі беспрацоўе і незадаволенасць насельніцтва. Летам 1915 г. адбыліся хваляванні салдат Асіповіцкага гарнізона (былі падаўлены).

У 1917 г. існавалі 3 населеныя пункты з назвай Асіповічы: вёска (112 двароў, 601 жыхар); чыгуначная станцыя (20 двароў, 224 жыхары); прыстанцыйнае мястэчка (354 двары, 4178 жыхароў).

Савецкая ўлада ўстаноўлена ў лістападзе 1917 г. У снежні 1917 г. у Асіповічах быў сфарміраваны чырвонагвардзейскі атрад колькасцю 1000 чалавек, які ў пачатку 1918 г. удзельнічаў у разгроме контррэвалюцыйнага корпуса Доўбар-Мусніцкага.

З лютага па май 1918 г. і са жніўня 1919 г. па ліпень 1920 г. Асіповічы былі акупіраваны польскімі, з мая па снежань 1918 г. — германскімі войскамі. У 1919—1920 гг. у ваколіцах Асіповіч дзейнічалі чыгуначны рэўком і партызанскія атрады Я.Багдановіча, А.Каралька, Дз.Пінчука, Трубачова.

З 1922 г. Асіповічы — цэнтр воласці. У 1920-я гады дзейнічалі паравознае дэпо, 2 лесапільныя, смалакурны, шпалапрапітны заводы, шэраг саматужных майстэрань, клуб чыгуначнікаў «Чырвоны Кастрычнік», бібліятэка, 2 школы, бальніца, электрастанцыя, смалакурная арцель «Чырвоны хімік», 2 амбулаторыі, тэлеграф. З ліпеня 1924 г. Асіповічы — цэнтр Бабруйскай акругі (да 1930 г.). У 1925 г. праведзена радыёфікацыя. У 1926 г. заснавана метэаралагічная станцыя.

Паводле перапісу 1926 г., існавалі 3 населеныя пункты з назвай Асіповічы: вёска (132 двары, 616 жыхароў); мястэчка (450 двароў, 3504 жыхары); чыгуначная станцыя (141 жыхар). З 1932 г., пасля здачы ў эксплуатацыю лініі Асіповічы—Рослаўль, станцыя стала буйным чыгуначным вузлом і злілася з мястэчкам. У 1935 г. Асіповічы атрымалі статус горада. З 1938 г. горад раённага падпарадкавання, цэнтр раёна. У пачатку 1941 г. у горадзе працавала 12 прамысловых прадпрыемстваў (каля 2 тыс. рабочых і служачых), у т.л. паравознае дэпо, вагонарамонтны пункт, арцелі «Перадавік», «Прагрэс», «Чырвоны хімік», леспрамгас, прамкамбінат, машынна-трактарная станцыя (заснавана ў 1931 г.), маслазавод, сярэдняя школа, бальніца, паліклініка, чыгуначная амбулаторыя, процітуберкулёзны дыспансер, радзільны дом і інш.

У Вялікую Айчынную вайну, з 30 чэрвеня 1941 г. па 28 чэрвеня 1944 г., акупіраваны нямецка-фашысцкімі захопнікамі. Дзейнічала падпольная арганізацыя.

У гады вайны горад быў разбураны, загінула каля 1,5 тыс. чалавек. З верасня 1944 г. у складзе Бабруйскай, са студзеня 1954 г. Магілёўскай абласцей.

У пасляваенны час гаспадарка была адноўлена, рэканструяваны старыя, пабудаваны новыя прадпрыемствы, горад пашырыў межы, уключыўшы ў сябе в. Перамога (1973). У 1953 г. за 6 км на паўночны ўсход ад горада на рацэ Свіслач пабудавана Асіповіцкая гідраэлектрастанцыя, каля яе ўтварылася маляўнічае вадасховішча — месца адпачынку гараджан. У 1959 г. у горадзе 15,8 тыс. жыхароў. Са снежня 1962 г. у складзе Бабруйскага раёна, са студзеня 1965 г. зноў цэнтр раёна. З 7.3.1963 г. па 2001 г. горад абласнога падпарадкавання. У 2001 г. у Асіповічах 12 буйных прамысловых прадпрыемстваў, у

Чыгуначная станцыя Асіповічы.

т.л. рэспубліканскае унітарнае прадпрыемства «Асіповіцкі завод аўтамабільных агрэгатаў», сумеснае беларуска-брытанскае прадпрыемства ААТ «Дах», адкрытыя акцыянерныя таварыствы «Асіповіцкі камбінат хлебапрадуктаў» і «Асіповіцкі малочны камбінат», рэспубліканскае унітарнае прадпрыемства «Асіповіцкі завод камунальнага машынабудавання».

Чыгуначны вузел аб'ядноўвае 6 прадпрыемстваў рознага профілю. Аўтамабільны парк абслугоўвае пасажыраў на 13 маршрутах. Гандлёвым абслугоўваннем насельніцтва займаюцца адкрытае акцыянернае таварыства «Гандаль», раённае спажывецкае таварыства, прадпрыемства па абслугоўванні чыгуначнікаў і пасажыраў на станцыі Асіповічы, філіял ваенгандлю № 64, рынак, камбінат грамадскага харчавання, кафэ станцыі Асіповічы. Функцыянуюць 2 лазні, ёсць гасцініца.

Дзейнічаюць 2 аўтаматычныя тэлефонныя станцыі, 4 аддзяленні паштовай сувязі, філіялы Беларусбанка, «Прыёрбанка», аддзяленні Белагрmaпрамбанка і Прамбудбанка.

Пабудаваны пуцепровод цераз чыгунку, які звязаў паўночную і паўднёвую часткі горада.

Працуюць 5 агульнаадукацыйных школ, у т. л. комплекс «Дзіцячы дом — сярэдняя школа № 5», гімназія, спецшкола-інтэрнат, 13 дзіцячых дашкольных устаноў, дзіцячая школа мастацтваў, дзіцячая музычная школа, раённы Цэнтр культуры, гарнізонны Дом афіцэраў, 4 бібліятэкі, клубы: чыгуначнікаў «Чырвоны Кастрычнік», прадпрыемства «Дах», кінатэатр «Радзіма», Цэнтр народных рамёстваў і дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, Цэнтр выхаваўчай работы дзяцей і юнацтва.

Медыцынскае абслугоўванне гараджан ажыццяўляюць 2 бальніцы, 3 паліклінікі (у т.л. стаматалагічная), 4 аптэкі.

Ёсць 3 стадыёны, 10 спартыўных залаў, 23 спартыўныя пляцоўкі. Каманды па баскетболе Асіповіцкага завода аўтамабільных агрэгатаў і па футболе «Свіслач» выступаюць на спаборніцтвах у 1-й лізе Рэспублікі Беларусь.

Дзенічаюць афіцыйна зарэгістраваныя рэлігійныя арганізацыі 3 асноўных канфесій: праваслаўнай, каталіцкай і пратэстанцкай.

Выдаецца газета «Асіповіцкі край».

У Асіповічах знаходзіцца шэраг гістарычных помнікаў: помнікі на брацкіх магілах партызан грамадзянскай вайны, расстраляных палякамі ў 1920 г.; савецкіх воінаў і партызан, ахвяр фашызму, якія загінулі ў Вялікую Айчынную вайну.

На Рабоча-Сялянскай вуліцы ў 1984 г. пастаўлены помнік-гармата ў гонар вызвалення горада ад нямецка-фашысцкіх акупантаў 28 чэрвеня 1944 г. часцямі 18-га стралковага корпуса 65-й арміі і партызанамі Асіповіцкай ваенна-аператыўнай групы. У брацкай магіле на вуліцы Абросімава, у парку, пахаваны партызан Герой Савецкага Саюза Б.М.Дзмітрыеў і адзін з арганізатараў партызанскага руху на Асіповіччыне (яго імя носіць галоўная вуліца Асіповіч) С.С.Сумчанка. На мясцовых могілках пахаваны патрыёты А.Я.Сташкевіч і А.М.Чумакоў, якія загінулі

У цэнтры горада.

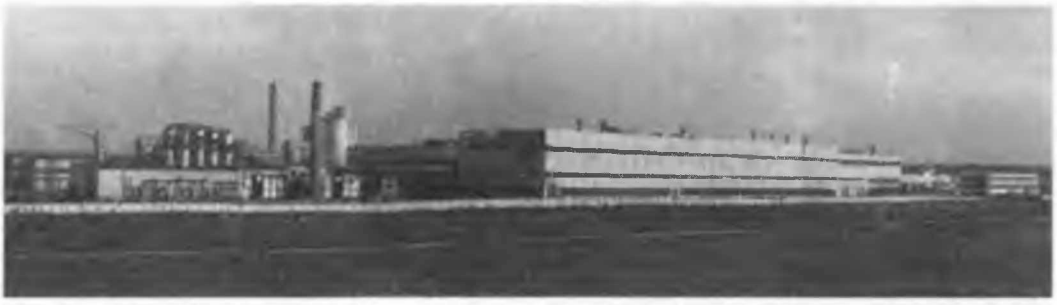

Вытворчыя карпусы СП ААТ «Дах».

ў барацьбе з бандытамі ў 1920—1922 гг., і Герой Савецкага Саюза П.І.Мароз, які вызначыўся ў Вялікую Айчынную вайну (памёр у 1952 г.). Ёсць мемарыяльныя дошкі: у гонар выступлення рабочых шпалапрапітнага завода ў 1908 г. (на будынку клуба чыгуначнікаў «Чырвоны Кастрычнік»), на ўшанаванне памяці актыўнага ўдзельніка Асіповіцкага падполля ў Вялікую Айчынную вайну Ф.А.Крыловіча (на сцяне жылога дома на вуліцы Крыловіча), Героя Савецкага Саюза С.М.Каданчыка (на сцяне жылога дома на вуліцы Каданчыка).

Асіповічы — радзіма Герояў Савецкага Саюза З.С.Гарэліка і Б.А.Майстрэнкі, члена-карэспандэнта Акадэміі навук Беларусі Н.В.Каменскай.

ГРАДЗЯНКА, рабочы пасёлак, цэнтр пасялковага Савета, чыгуначная станцыя на лініі Верайцы—Градзянка, за 30 км ад Асіповіч.

У канцы XIX ст., у сувязі з разгорнутымі ў навакольных лясах лесараспрацоўкамі, было заснавана паселішча Градзянка. У пачатку XX ст. гэты населены пункт быў вядомы як урочышча Градзянка Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета, 1 двор, 7 жыхароў. У 1905 г. тут заснаваны лесапільны завод. У гэты час уладальнікам вялікіх лясных масіваў паўночнай часткі сучаснага Асіповіцкага раёна з'яўляўся генерал Антоній Радзівіл, які займаўся тут лесараспрацоўкамі і гандлем лесаматэрыяламі. Ён арганізаваў акцыянернае таварыства для будаўніцтва чыгуначнай лініі Верайцы—Градзянка. У склад таварыства ўвайшлі таксама тутэйшы памешчык Іван Завіша, лесапрамысловец Карпаў і некаторыя іншыя зацікаўленыя ў гэтай справе людзі. На сродкі таварыства ў 1911 г. была пабудавана чыгуначная лінія са станцыямі Верайцы, Лапічы, Уборак, Градзянка. Чыгунка спрыяла хуткаму росту апошняй. Паводле перапісу 1917 г., на месцы сучаснага паселішча былі 2 населеныя пункты: пасёлак Градзянка (67 двароў, 359 жыхароў) і чыгуначная станцыя Градзянка (10 двароў, 35 жыхароў).

Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі ў пасёлку адкрыта пачатковая школа і гурток па ліквідацыі непісьменнасці сярод дарослых. У 1925 г. у школе вучыліся 94 хлопчыкі і дзяўчынкі. Да пасёлка быў далучаны вялікі ўчастак былой памешчыцкай зямлі, на якім пабудавалі сядзібы колішнія парабкі і беднякі. З 15.7.1935 г. рабочы пасёлак.

У Вялікую Айчынную вайну ў пасёлку дзейнічала падпольная антыфашысцкая група, якую ўзначальваў В.І.Іваноў, а ў

Помнік на брацкай магіле партызан Вялікай Айчыннай вайны на вул. Абросімава ў Асіповічах.

навакольных лясах базіравалася 1-я Асіповіцкая партызанская брыгада. 29 сакавіка 1942 г. партызаны разгромілі нямецка-фашысцкі гарнізон, які знаходзіўся ў Градзянцы. Гітлераўцы спалілі пасёлак і знішчылі 350 яго мірных жыхароў.

У 2001 г. 416 двароў, 615 жыхароў, лесапункт, лясніцтва, аўтаматычная тэлефонная станцыя, аддзяленне сувязі, філіял Беларусбанка, грамадская лазня, аптэка, бальніца, Дом культуры, сярэдняя школа, бібліятэка, 3 магазіны.

У 1975 г. на брацкай магіле савецкіх воінаў і партызан, якія загінулі ў баях супраць гітлераўцаў у 1941—1944 гг., пастаўлены помнік—скульптура воіна. Там жа ў агульнай магіле пахаваны жыхары пасёлка, расстраляныя акупантамі. У 1974 г. пастаўлена стэла. За 1 км на поўдзень ад Градзянкі знаходзіцца магіла 11 жыхароў пасёлка і вёскі Яноўка, якіх знішчылі нямецка-фашысцкія захопнікі ў 1943 г. На магіле ў 1980 г. пастаўлена стэла.

ТАТАРКА, рабочы пасёлак, цэнтр пасялковага Савета і чыгуначная станцыя на лініі Асіповічы—Бабруйск, за 12 км ад Асіповіч.

У 2-й палове XIX ст. на месцы сучаснай Татаркі ўзнік хутар Барысавы Ляскі, 35 жыхароў (у т.л. сям'я Татураў, адсюль і назва). Годам заснавання хутара лічаць 1872 г., калі тут была пракладзена Лібава-Роменская чыгунка. Паводле перапісу 1897 г., чыгуначная станцыя Татарка Замошскай воласці Бабруйскага павета, 3 двары, 40 жыхароў. У пачатку XX ст. 3 двары, 25 жыхароў. Чыгуначная станцыя Татарка штогод адгружала больш за 50 тыс. пудоў лясных грузаў. У 1917 г. пасёлак пры станцыі Татарка, 7 двароў, 36 жыхароў. У сувязі з будаўніцтвам у 1930 г. торфапрадпрыемства «Татарка» пасёлак значна пашырыў свае межы. У 1940 г. на торфазаводзе працавала 414 рабочых. У 2001 г. у пасёлку 1029 чалавек. У межах Татаркі размешчаны торфапрадпрыемства, лясніцтва, Дом культуры, комплексны прыёмны пункт, сярэдняя і дзіцячая музычная школы, дзіцячы сад, бальніца, паліклініка, аптэка, бібліятэка, аддзяленне сувязі, філіял Беларусбанка, аўтаматычная тэлефонная станцыя, лазня, 3 магазіны.

У 1974 г. на брацкай магіле савецкіх воінаў і партызан, якія загінулі ў Вялікую Айчынную вайну, адкрыты мемарыяльны комплекс.

ЯЛІЗАВА, рабочы пасёлак, цэнтр пасялковага Савета і чыгуначная станцыя на лініі Асіповічы—Магілёў, за 28 км ад Асіповіч, на шашы Градзянка—Сычкава, на правым беразе ракі Бярэзіна.

Назва дадзена ў гонар былой тутэйшай памешчыцы князёўны Лізаветы Велікапольскай. У пачатку XIX ст. за 4 км ад мястэчка Свіслач, уніз па цячэнні ракі Бярэзіна ўтварыўся круты абрыў. Плытагоны назвалі яго «абрубель». Гэта месца знаходзілася ў маёнтку князёўны Лізаветы Велікапольскай. Суседні памешчык Незабытоўскі, фаварыт князёўны, у падарунак ёй пабудаваў каля ўрочышча Абрубель палац і назваў яго Ялізава ў гонар гаспадыні. У 1900 г. тут пабудаваны лесапільны завод «Ялізава», пачаў складвацца пасёлак, які таксама атрымаў назву Ялізава. Паселішча ўваходзіла ў склад Свіслацкай воласці Бабруйскага павета Мінскай губерні. У пачатку XX ст. у пасёлку 9 двароў, 56 жыхароў, пачатковая школа. У 1912 г. пабудаваны шклозавод «Ялізава», на якім каля 60 рабочых самаручным спосабам выраблялі аконнае і лямпавае шкло, бутэлькі. Рабочы дзень працягваўся 12—15 гадзін. У чэрвені і верасні 1914 г. на заводзе адбыліся забастоўкі рабочых, якія патрабавалі скарачэння рабочага дня, павышэння заробку, паляпшэння ўмоў працы і быту. Паводле перапісу 1917 г., 50 двароў, 247 жыхароў. У грамадзянскую вайну шклозавод быў разбураны і адноўлены ў 1921 г. У 1922 г. шклозаводу было прысвоена імя Кастрычніцкай рэвалюцыі.

Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі ў Ялізаве былі створаны працоўная школа 1-й ступені (адкрыта ў 1918 г., у 1926 г. 106 вучняў), фельчарскі пункт і дзіцячыя яслі (1923). У 1926 г. 347 жыхароў. У 1927 г. на шклозаводзе працавала каля 500 рабочых. У 1930 г. выходзіла шматтыражная газета «Чырвоны гутнік». У 1931 г. праз Ялізава пракладзена чыгунка Асіповічы—Магілёў, тут заснавана чыгуначная станцыя Свіслач (з 1955 г. чыгуначная станцыя Ялізава). У 1935 г. Ялізава атрымала статус рабочага пасёлка, на шклозаводзе пачала дзейнічаць электрастанцыя, якая давала святло заводу і пасёлку. У 1939 г. 4,5 тыс. жыхароў, на

шклозаводзе — 750 рабочых. У час Вялікай Айчыннай вайны ў пасёлку дзейнічала падпольная група, якую ўзначальваў У.Панцэвіч. Гітлераўцы знішчылі каля 300 жыхароў Ялізава. 325 пасялкоўцаў загінулі ў баях з нямецка-фашысцкімі захопнікамі. У 2001 г. 1460 двароў, 3302 жыхары. На тэрыторыі пасёлка размешчаны: адкрытае акцыянернае таварыства шклозавод «Кастрычнік», лясніцтва, хлебапякарня, сярэдняя і дзіцячая музычная школы, дзіцячы сад, 2 бібліятэкі, аддзяленне сувязі, філіял Беларусбанка, Дом культуры, Дом быту, бальніца, аптэка, чыгуначная станцыя, аўтаматычная тэлефонная станцыя, 7 магазінаў, мінірынак.

У 1967 г. на брацкіх магілах і на магіле ахвяр фашызму пастаўлены помнікі. Адна з вуліц пасёлка носіць імя Героя Савецкага Саюза М.В.Рамашкі, які загінуў пры вызваленні Ялізава. На ўскраіне пасёлка, на беразе ракі Бярэзіна, знаходзіцца археалагічны помнік — гарадзішча. Адносіцца да ранняга жалезнага веку і да эпохі Кіеўскай Русі.

Ялізава — радзіма беларускага вучонага, доктара тэхнічных навук У.П.Сцепанчука.

АСІПОВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

АГУЛА, вёска, у калгасе «Авангард», за 5 км ад Асіповіч, за 1,5 км ад чыгуначнай станцыі Асіповічы 2-я.

Вядома з пачатку XX ст. як засценак Агулы Замошскай воласці Бабруйскага павета. У 1917 г. 9 двароў, 54 жыхары. У 2001 г. 8 двароў, 16 жыхароў.

АСІПОВІЧЫ 2-я, чыгуначная станцыя на лініі Асіповічы—Магілёў, за 4 км ад Асіповіч.

Узнікла ў пачатку XX ст. У 1940 г. 17 двароў, 57 жыхароў. У 2001 г. 26 двароў, 83 жыхары.

АСІПОВІЧЫ 3-я, чыгуначная станцыя на лініі Асіповічы—Бабруйск, за 5 км ад Асіповіч.

Станцыя і прыстанцыйны пасёлак узніклі ў XIX ст. у 1940 г. 7 двароў, 31 жыхар. У 2001 г. 6 двароў, 8 жыхароў.

БРАДЗІШЧА, вёска, у калгасе «Авангард», за 9 км ад Асіповіч, за 5 км ад станцыі Татарка.

У 1897 г. у Замошскай воласці Бабруйскага павета, 3 двары, 26 жыхароў. У 1909 г. 11 двароў, 67 жыхароў. У 1917 г. 15 двароў, 96 жыхароў. У 1926 г. 20 двароў, 89 жыхароў. У 2001 г. 9 двароў, 14 жыхароў.

БУЛГАРЫ, вёска, у калгасе «Авангард», за 6 км ад Асіповіч, за 3 км ад чыгуначнай станцыі Асіповічы 2-я. Вядома з XIX ст. У 1897 г. фальварак Замошскай воласці Бабруйскага павета, 1 двор, 16 жыхароў. У 1917 г. вёска, 16 двароў, 82 жыхары. У 1926 г. 17 двароў, 96 жыхароў. У 2001 г. 16 двароў, 30 жыхароў.

ВЯЛІКАЯ ГАРОЖА, вёска, у калгасе «Авангард», за 10 км ад Асіповіч, за 6 км ад чыгуначнай станцыі Асіповічы 2-я.

Па пісьмовых крыніцах вядома з XVI ст. У 1560 г. дзяржаўнае сяло Гарожа Свіслацкай воласці Мінскага ваяводства ВКЛ. З 1793 г. у складзе Расійскай імперыі. У 1795 г. вёска Гарожа ў Бабруйскім павеце Мінскай губерні, уваходзіла ў казённы (дзяржаўны) маёнтак Брыцалавічы. У 1897 г. у Замошскай воласці, 31 двор, 202 жыхары, працавалі заезны двор, смалярна-шкіпінарны завод. У 1917 г. 73 двары, 427 жыхароў. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі адкрыта працоўная школа 1-й ступені (у 1926 г. 37 вучняў). У матэрыялах перапісу 1926 г. вёска ўпамінаецца пад назвай Вялікая Гарожа, 99 двароў, 393 жыхары. У 1940 г. 118 двароў, 380 жыхароў. У 2001 г. 29 двароў, 54 жыхары, крама.

У 1974 г. на магіле ахвяр фашызму пастаўлены абеліск.

ДЗЕРАЎЦЫ, вёска, у калгасе «1 Мая», за 8 км ад Асіповіч, за 1 км ад чыгуначнай станцыі Дзераўцы.

Вядома па пісьмовых крыніцах з XVI ст. У 1524 г. шляхецкае сяло Дзераўцы Мінскага павета ВКЛ. З 1793 г. у складзе Расійскай імперыі. З 1795 г. у Бабруйскім павеце Мінскай губерні. У 1838 г. уласнасць князя Л.П.Вітгенштэйна. У 1844 г. арандаваў памешчык Бокша. У 1909 г. вёска Замошскай воласці, 8 двароў, 48 жыхароў. Паводле перапісу 1917 г., 29 двароў, 172 жыхары. Дзейнічала народнае вучылішча, у якім працавала настаўніцай Вольга Неліповіч. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі народнае вучылішча пераўтворана ў працоўную школу 1-й ступені (у 1926 г. 109 вучняў). У 1924 г. створана меліярацыйнае таварыства. Паводле перапісу 1926 г., 34 двары, 180 жыхароў. У 1967 г. з вёскай зліўся пасёлак Казарма. У 2001 г. 19 двароў, 51 жыхар, фельчарска-акушэрскі пункт, крама, клуб.

ДЗЕРАЎЦЫ, пасёлак і чыгуначная станцыя на лініі Асіповічы — Старыя Дарогі, за 7,5 км ад Асіповіч.

Станцыя ўзнікла ў 1896 г. у сувязі з будаўніцтвам чыгункі Асіповічы — Дараганава — Старыя Дарогі. Паводле перапісу 1897 г., станцыя Дзераўцы Замошскай воласці Бабруйскага павета, 1 двор, 7 жыхароў. Побач са станцыяй знаходзіўся зямельны ўчастак (5 дзесяцін), які належаў чыгуначнаму інжынеру-тэхнолагу А.Шоманскаму. У 1905 г. лесапрамыслоўцы Аруплер і Альперын пабудавалі на станцыі лесапільны завод (згарэў у 1920 г. у час савецка-польскай вайны). У 1926 г. прыстанцыйны пасёлак, 18 двароў, 69 жыхароў. У 2001 г. 10 двароў, 37 жыхароў, аддзяленне сувязі.

ДУБРАЛЕВА, вёска, у калгасе «1 Мая», за 12 км ад Асіповіч, за 4 км ад чыгуначнай станцыі Дзераўцы.

У 1909 г. засценак Жыцінскай воласці Бабруйскага павета, 11 двароў, 145 жыхароў. Паводле перапісу 1917 г., вёска, 20 двароў, 133 жыхары. У 1926 г. 30 двароў, 150 жыхароў. У 1940 г. 38 двароў, 170 жыхароў. У 2001 г. 10 двароў, 12 жыхароў.

ЗАДНЯЯ ГРАДА, вёска, у калгасе «1 Мая», за 12 км ад Асіповіч, за 5 км ад чыгуначнай станцыі Дзераўцы.

У 1917 г. у Замошскай воласці Бабруйскага павета, 20 двароў, 137 жыхароў. У 1920 г. адкрыта працоўная школа 1-й ступені (у 1922 г. 24 вучні). Паводле перапісу 1926 г., 27 двароў, 149 жыхароў. У 2001 г. 8 двароў, 12 жыхароў.

ЗАМОШША, вёска, у калгасе «Авангард», за 1 км ад чыгуначнай станцыі Асіповічы 2-я.

Вядома з 1560 г. як прыватнае сяло Мінскага ваяводства ВКЛ. З 1793 г. у складзе Расійскай імперыі, з 1795 г. у Бабруйскім павеце Мінскай губерні. У сярэдзіне XIX ст. належала роду Шышкаў. У 1845 г. 15 двароў, 74 жыхары. У 1866 г. адкрыта школа царкоўнай граматы (у 1891 г. 36 вучняў, у тым ліку 5 дзяўчынак). У 1886 г. цэнтр воласці, 15 двароў, 218 жыхароў, працавалі валасное праўленне, праваслаўная царква. У 1893 г. дзейнічала народнае вучылішча (настаўнікі А.Корбут і К.Надзейка). У 1897 г. 57 двароў, 340 жыхароў, дзейнічалі праваслаўная царква, народнае вучылішча, млын, хлебазапасны магазін, заезны двор, лаўка. Побач з сялом знаходзіўся памешчыцкі маёнтак Замошша, 3 двары, 18 жыхароў. У пачатку XX ст. пачало працаваць паштовае аддзяленне.

У 1917 г. 99 двароў, 578 жыхароў. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі на базе народнага вучылішча створана працоўная школа 1-й ступені (у 1922 г. 55 вучняў), адкрыта хата-чытальня. З 1925 г. па 1989 г. цэнтр сельсавета. У 1926 г. 33 двары, 130 жыхароў. У 1940 г. 96 двароў, 271 жыхар. У 1943 г. вёска была спалена нямецка-фашысцкімі карнікамі, 50 жыхароў забіты. У 2001 г. 106 двароў, 244 жыхары, крама, аддзяленне сувязі, аўтаматычная тэлефонная станцыя, фельчарска-акушэрскі пункт, няпоўная сярэдняя школа, бібліятэка, клуб.

У 1974 г. на брацкай магіле савецкіх воінаў і партызан, якія загінулі ў баях супраць нямецка-фашысцкіх акупантаў у 1941 — 1944 гг., пастаўлены помнік — скульптурная кампазіцыя (воін і партызан са сцягам).

ЗАРУЧЭЎЕ, вёска, у калгасе «1 Мая», за 9 км ад Асіповіч, за 3 км ад чыгуначнай станцыі Дзераўцы.

Вядома з пачатку XX ст. як вёска Замошскай воласці Бабруйскага павета, 6 двароў, 49 жыхароў. У 1917 г. 17 двароў, 95 жыхароў. У 1922 г. адкрыта працоўная школа 1-й ступені, дзе навучалася 15 дзяцей. У 1926 г. 18 двароў, 108 жыхароў. У 2001 г. 17 двароў, 33 жыхары.

ЗАСЯЛЕЧЧА, вёска, у калгасе «Авангард», за 11 км ад Асіповіч, за 2 км ад чыгуначнай станцыі Татарка.

Паводле перапісу 1897 г., засценак Засялечча Замошскай воласці Бабруйскага павета, 12 двароў, 91 жыхар. У 1922 г. адкрыта пачатковая школа (21 вучань), у 1925 г. створана меліярацыйнае таварыства. У 1926 г. 42 двары, 183 жыхары. У 2001 г. 20 двароў, 31 жыхар.

КАСТРЫЧНІК, вёска, у калгасе «Авангард», за 8 км ад Асіповіч, за 4 км ад чыгуначнай станцыі Асіповічы 3-я.

Заснавана ў 1925 г. на былых панскіх землях. У 1940 г. 35 двароў, 111 жыхароў. У 2001 г. 20 двароў, 30 жыхароў.

КЛЯПЧАНЫ МОСТ, вёска, у калгасе «1 Мая», за 5 км ад Асіповіч, за 4 км ад чыгуначнай станцыі Дзераўцы.

Заснавана ў 1920-я гады на былых памешчыцкіх землях. У 1940 г. 36 двароў, 170 жыхароў. У 2001 г. 8 двароў, 17 жыхароў.

У 1967 г. на брацкай магіле савецкіх воінаў, якія загінулі ў баях у 1941—1944 гг., пастаўлены абеліск.

ЛІЦВІНАВА, вёска, у калгасе «Авангард», за 2 км ад чыгуначнай станцыі Асіповічы 3-я.

У 1917 г. пасёлак Ліцвінава, 18 двароў, 99 жыхароў. У 1926 г. вёска, 18 двароў, 82 жыхары. У 2001 г. 21 двор, 48 жыхароў.

ЛУЧЫЦЫ, вёска, у калгасе «Авангард», за 6 км ад Асіповіч, за 2 км ад чыгуначнай станцыі Асіповічы 3-я.

У сярэдзіне XIX ст. пад такой назвай існавалі маёнтак і вёска. Паводле перапісу 1897 г., вёска ў Замошскай воласці Бабруйскага павета, 58 двароў, 343 жыхары. Побач з вёскай існавала аднайменная сядзіба, 1 двор, 3 жыхары. У 1917 г. у вёсцы 91 двор, 538 жыхароў. У 1926 г. хутары Лучыцы, 93 двары, 447 жыхароў. У 1940 г. вёска, 96 двароў, 270 жыхароў. У студзені 1943 г. вёска была спалена гітлераўскімі карнікамі, забіта 8 жыхароў. У 2001 г. 56 двароў, 136 жыхароў, крама, клуб.

МАЛАЯ ГАРОЖА, вёска, у калгасе «Авангард», за 7 км ад Асіповіч, за 4 км ад чыгуначнай станцыі Асіповічы 2-я. Пасяленне ўзнікла на рэштках старажытнай сядзібы з агарожай, таму першапачатковая назва была Гарожка. У сярэдзіне XIX ст. у складзе казённага маёнтка Брыцалавічы. У 1897 г. у Замошскай воласці Бабруйскага павета, 30 двароў, 196 жыхароў. У 1909 г. 43 двары, 284 жыхары. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі адкрыта працоўная школа 1-й ступені. З сярэдзіны 1920-х гадоў Малая Гарожа. У 1926 г. 92 двары, 449 жыхароў. У 1940 г. 82 двары, 310 жыхароў. У студзені 1943 г. вёска была спалена гітлераўскімі карнікамі, якія загубілі 3 яе жыхароў. У 2001 г. 77 двароў, 206 жыхароў, фельчарска-акушэрскі пункт, аўтаматычная тэлефонная станцыя, магазін, дзіцячы сад, бібліятэка, клуб. На тэрыторыі вёскі знаходзіцца Брыцалавіцкае лясніцтва.

Паблізу вёскі, на правым беразе р. Свіслач, знаходзіцца археалагічны помнік — курганны могільнік (належаў дрыгавічам, датуецца X—XIII ст.).

МАЛОЦІНА, вёска, у калгасе «1 Мая», за 5 км ад чыгуначнай станцыі Асіповічы.

На пачатку XX ст. у Замошскай воласці Бабруйскага павета, 12 двароў, 75 жыхароў. У 1926 г. 18 двароў, 87 жыхароў. У 2001 г. 8 двароў, 21 жыхар.

ОСАВА, вёска, цэнтр калгаса «1 Мая», за 5 км ад Асіповіч, за 2 км ад чыгуначнай станцыі Дзераўцы. У 1909 г. у Замошскай воласці Бабруйскага павета, 10 двароў, 100 жыхароў. У 1917 г. 7 двароў, 53 жыхары. У 1926 г. 34 двары, 160 жыхароў. У 2001 г. 69 двароў, 201 жыхар, крама, базавая школа, бібліятэка, клуб, дзіцячы сад, грамадская лазня, аўтаматычная тэлефонная станцыя.

ПРУДОК, вёска, у калгасе «1 Мая», за 3 км ад чыгуначнай станцыі Асіповічы.

У 1874 г. з пачаткам будаўніцтва паравознага дэпо чыгуначнай станцыі Асіповічы на рацэ Сіняй былі пабудаваны грэбля, сажалка і вадакачка для запраўкі паравозаў вадой. На правым беразе сажалкі ўзнікла паселішча, названае па месцы размяшчэння Прудок.

Паводле перапісу 1897 г., засценак Прудок Замошскай воласці Бабруйскага павета, 14 двароў, 75 жыхароў. У пачатку XX ст. вёска, 9 двароў, 66 жыхароў, а таксама аднайменны хутар, 1 двор, 18 жыхароў. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі далучаны вялікі ўчастак былой панскай зямлі, на якой былі пабудаваны сядзібы. У 1926 г. 23 двары, 103 жыхары. У 2001 г. 50 двароў, 86 жыхароў.

СТАВІШЧА, вёска, у калгасе «1 Мая», за 9 км ад Асіповіч, за 4 км ад чыгуначнай станцыі Дзераўцы.

У 1909 г. у Замошскай воласці Бабруйскага павета, 15 двароў, 113 жыхароў. У 1917 г. вядома пад назвай Стаішча, 33 двары, 234 жыхары. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі адкрыта працоўная школа 1-й ступені (у 1926 г. 57 вучняў). У 1926 г. 45 двароў, 241 жыхар. У 1940 г. вёска Ставішча, 55 двароў, 240 жыхароў. У Вялікую Айчынную вайну часткова спалена нямецка-фашысцкімі акупантамі. У 2001 г. 31 двор, 62 жыхары.

ЯГАДНАЕ, вёска, у калгасе «1 Мая», за 11 км ад Асіповіч, за 4,5 км ад чыгуначнай станцыі Дзераўцы.

Першапачатковая назва Драчова, з 1964 г. Ягаднае. Вядома з пачатку XX ст. У 1917 г. вёска Драчова ў Замошскай воласці Бабруйскага павета, 30 двароў, 191 жыхар. У 2001 г. 24 двары, 33 жыхары.

ЯСЯНЕЦ, вёска, у калгасе «Авангард», за 7 км ад Асіповіч, за 4 км ад чыгуначнай станцыі Асіповічы 3-я.

Вядома з сярэдзіны XVII ст. Паводле перапісу 1897 г., на месцы сучаснай вёскі існавалі 2 хутары — Ясянец 1-ы (2 двары,

25 жыхароў); Ясянец 2-і (1 двор, 10 жыхароў). У пачатку XX ст. вёска Замошскай воласці Бабруйскага павета, 7 двароў, 42 жыхары. У 1926 г. 12 двароў, 71 жыхар. У 1940 г. 15 двароў, 51 жыхар. У Вялікую Айчынную вайну вёска была часткова спалена. У 2001 г. 6 двароў, 10 жыхароў.

ВЯЗЗЕЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЯЗЗЕ, вёска, цэнтр сельсавета і калгаса «Авангард», за 6 км ад Асіповіч, на левым беразе Асіповіцкага вадасховішча.

Вядома з XVI ст. як дзяржаўнае сяло Свіслацкай воласці Мінскага павета Вялікага княства Літоўскага. З 1793 г. у складзе Расійскай імперыі, з 1795 г. у Ігуменскім павеце Мінскай губерні. У 1897 г. вёска Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета, 38 двароў, 341 жыхар, працавалі 2 млыны, хлебазапасны магазін, карчма, царква, царкоўна-прыходская школа. Была наладжана паромная пераправа цераз млынавы стаў. У 1895 г. у сваякоў — сям'і лесніка Ф.А.Секяржыцкага — некаторы час жыў з маці будучы беларускі паэт М.Багдановіч. У 1917 г. 77 двароў, 469 жыхароў. Побач былі маёнтак, 60 жыхароў, і сядзіба, 13 жыхароў, млын. З 1931 г. цэнтр сельсавета. У 1940 г. у Вяззе пераселены жыхары хутара Лянёўка. У 1967 г. з Вяззем аб'ядналася суседняя в. Каменка. У 2001 г. 257 двароў, 695 жыхароў, сельсавет, калгасная сядзіба, рамонтная майстэрня, лясніцтва, рыбгас «Свіслач», Асіповіцкая ГЭС, аддзяленне сувязі, фельчарска-акушэрскі пункт, аўтаматычная тэлефонная станцыя, 2 крамы, сярэдняя школа, дзіцячы сад, Дом культуры, бібліятэка, музей працоўнай славы.

У 1984 г. на былой хаце Секяржыцкіх устаноўлена мемарыяльная дошка, прысвечаная М.Багдановічу. У 1987 г. адкрыты мемарыяльны комплекс у гонар землякоў, якія загінулі ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

ВЯРЭЙЦЫ, вёска, у калгасе «Авангард», за 9 км ад Асіповіч, на левым беразе Асіповіцкага вадасховішча.

Вядомы з XVI ст. як дзяржаўнае сяло Свіслацкай воласці Мінскага павета Вялікага княства Літоўскага. У 1560 г. 21 двор. З 1793 г. у складзе Расійскай імперыі. З 1795 г. у Ігуменскім павеце Мінскай губерні. У 1897 г. вёска Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета, 37 двароў, 244 жыхары. Дзейнічала царква (згарэла ў 1968 г.). У 1926 г. 53 двары, 252 жыхары. У 2001 г. 13 двароў, 18 жыхароў.

ЗБОРСК, вёска, у калгасе «Авангард», за 9 км ад Асіповіч, на левым беразе Асіповіцкага вадасховішча.

Вядомы з XVI ст. У 1560 г. упамінаецца як дзяржаўнае сяло Зборск (яно ж Ізборск) Свіслацкай воласці Мінскага павета Вялікага княства Літоўскага. З 1793 г. у складзе Расійскай імперыі, з 1795 г. у Ігуменскім павеце Мінскай губерні. У 1828 г. на месцы старажытнай царквы пабудавана новая. У 1886 г. 12 двароў, 108 жыхароў, дзейнічалі царква і народнае вучылішча (адкрыта ў 1882 г., у 1891 г. 20 вучняў). У 1897 г. у Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета, 23 двары, 153 жыхары, народнае вучылішча, крама, карчма, 2 разы на год праводзіліся кірмашы. У 1917 г. 37 двароў, 209 жыхароў. З 1924 г. па 1931 г. цэнтр сельсавета. У 1940 г. 64 двары, 305 жыхароў. У 2001 г. 43 двары, 91 жыхар, магазін.

Недалёка ад вёскі знаходзяцца 4 археалагічныя помнікі — 2 курганныя могільнікі і 2 гарадзішчы.

КАМАРЫНА, вёска, у калгасе «Авангард», за 5 км ад Асіповіч, на левым беразе ракі Сіняя.

Вядома з 1926 г. як пасёлак Камарына, 24 двары, 109 жыхароў. У 2001 г. 6 двароў, 8 жыхароў, аўтазаправачная станцыя.

Паблізу вёскі знаходзяцца 3 археалагічныя помнікі — селішча ранняга жалезнага веку (IV ст. да н.э. — IV—V ст. н.э.) і 3 курганы.

ЛЕНІНА, вёска, у калгасе «Авангард», за 9 км ад Асіповіч, на левым беразе Асіповіцкага вадасховішча.

Заснавана ў 1923 г. на былых панскіх землях колішнімі парабкамі. У 1940 г. 26 двароў, 131 жыхар. У 1967 г. з в. Леніна аб'яднана суседняя в. Зялёная Дуброва. У 2001 г. 41 двор, 74 жыхары.

ОРЧА, вёска, у калгасе «Авангард», за 10 км ад Асіповіч, за 7 км ад чыгуначнай станцыі Брыцалавічы, на шашы Асіповічы—Свіслач.

Вядома з XIX ст. У 1827 г. прыватная вёска, 7 рэвізскіх душ. У 1884 г. адкрыта школа царкоўнай граматы (у 1890 г. 17 вучняў). У 1897 г. у Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета, 48 двароў, 109 жыхароў. У 1917 г. 58 двароў, 446 жыхароў. У 2001 г. 48 двароў, 108 жыхароў, крама.

Каля вёскі археалагічны помнік — курганны могільнік.

ПАТАШНЯ, вёска, у калгасе «Авангард», за 11 км ад Асіповіч, за 6 км ад чыгуначнай станцыі Брыцалавічы, на шашы Асіповічы — Свіслач.

У 1897 г. фальварак Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета, 1 двор, 29 жыхароў. У 1926 г. упамінаецца ў дакументах як пасёлак, 7 двароў, 38 жыхароў. У 1940 г. 18 двароў, 83 жыхары. У 2001 г. 17 двароў, 27 жыхароў.

СМЫК, вёска, у калгасе «Авангард», за 9 км ад Асіповіч, на правым беразе Асіповіцкага вадасховішча.

Вядома з XIX ст. пад назвай Смык-Слабада (вёска ці маёнтак). У 1844 г. маёнтак Л.П.Вітгенштэйна. У 1897 г. вёска Смык-Слабада Замошскай воласці Бабруйскага павета, 43 двары, 299 жыхароў, працаваў хлебазапасны магазін. У пачатку XX ст. 66 двароў, 393 жыхары. У 2001 г. 50 двароў, 104 жыхары, фельчарска-акушэрскі пункт, крама.

Недалёка ад вёскі знаходзяцца археалагічныя помнікі — гарадзішча і 2 селішчы.

ЦЯПЛУХІ, вёска, у калгасе «Авангард», за 5 км ад Асіповіч, на шашы Мінск — Бабруйск.

Вядома з XVI ст. як дзяржаўнае сяло Свіслацкай воласці Мінскага павета Вялікага княства Літоўскага. У 1560 г. 13 двароў. З 1793 г. у складзе Расійскай імперыі, з 1795 г. у Ігуменскім павеце Мінскай губерні. У 1897 г. у Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета, 27 двароў, 219 жыхароў. У пачатку XX ст. 35 двароў, 344 жыхары, царква. У 1926 г. 61 двор, 291 жыхар, дзейнічала працоўная школа 1-й ступені (50 вучняў). У Вялікую Айчынную вайну карнікі спалілі 18 падвор'яў разам з жыхарамі. З Цяплухамі аб'ядналіся пасёлак ГЭС (1967) і в. Селішча (1976). У 2001 г. 113 двароў, 235 жыхароў, 2 магазіны, клуб.

Паблізу вёскі, у лесе і на беразе Асіповіцкага вадасховішча, археалагічны помнік — курганны могільнік, які мае 19 насыпаў.

ДАРАГАНАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВОСТРАЎ, вёска, у калгасе «Каўгарскі», за 25 км ад Асіповіч, за 9 км ад чыгуначнай станцыі Дараганава.

Вядома з XIX ст. У 1897 г. урочышча Новадарожскай воласці Бабруйскага павета, 4 двары, 27 жыхароў. У 1940 г. 27 двароў, 102 жыхары. У 2001 г. 4 двары, 4 жыхары.

ДАРАГАНАВА, вёска, цэнтр сельсавета, чыгуначная станцыя на лініі Асіповічы — Старыя Дарогі, за 17 км ад Асіповіч, на левым беразе р. Пціч.

Заснавана як чыгуначная станцыя ў 1896 г. памешчыкам Дараганам і названа ў яго гонар. У пачатку XX ст. тут з назвай Дараганава былі 4 населеныя пункты: пасёлак (36 двароў, 223 жыхары), чыгуначная станцыя (1 двор, 33 жыхары), фальварак (4 двары, 32 жыхары), лесапільны завод (65 жыхароў). Усе адносіліся да Новадарожскай воласці Бабруйскага павета. У 1917 г. 76 двароў, 605 жыхароў, 11 крам, паравы млын, народнае вучылішча. У 1923 г. адкрыты фельчарскі пункт. З 1924 г. цэнтр сельсавета. У 1926 г. пачалі працаваць хата-чытальня і школа-сямігодка (183 вучні). У пачатку 1930-х гадоў дзейнічала сукнавальня. У 1940 г. 213 двароў, 852 жыхары. У час акупацыі пасёлак быў часткова спалены. У 2001 г. 215 двароў, 411 жыхароў, лясніцтва, аўтаматычная тэлефонная станцыя, участковая бальніца, аптэка, аддзяленне сувязі, філіял Беларусбанка, сярэдняя і санаторна-лясная школы, дзіцячы сад, краязнаўчы музей, Дом культуры, бібліятэка, 3 магазіны.

У 1976 г. пастаўлены помнікі на брацкіх магілах савецкіх воінаў і партызан і брацкіх магілах ахвяр фашызму. Каля вёскі, на левым беразе р. Пціч, знаходзіцца археалагічны помнік — стаянка бронзавага веку.

КАМАРЫНА, вёска, у калгасе «Каўгарскі», за 18 км ад Асіповіч, за 4 км ад чыгуначнай станцыі Дараганава.

У 1917 г. засценак Жыцінскай воласці Бабруйскага павета, 3 двары, 25 жыхароў. У 1921 г. хутар, 1 двор, 11 жыхароў. У 2001 г. 17 двароў, 23 жыхары.

КАЎГАРЫ, вёска, цэнтр калгаса «Каўгарскі», за 19 км ад Асіповіч, за 2 км ад чыгуначнай станцыі Дараганава.

У сярэдзіне XIX ст. фальварак Л.П.Вітгенштэйна. У 1897 г. у Новадарожскай воласці Бабруйскага павета, 17 жыхароў. У 1901 г. памешчык Дараган пабудаваў вінакурны завод. У 1909 г. 28 жыхароў. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі фальварак пераўтвораны ў вёску. У 1940 г. 70 двароў, 300 жыхароў. У 1976 г. да в. Каў-

гары далучана суседняя в. Халькі. У 2001 г. 191 двор, 448 жыхароў, калгасная сядзіба, рамонтная майстэрня, спіртзавод «Каўгарскі», аўтаматычная тэлефонная станцыя, ветэрынарная лячэбніца, магазін, лазня, бібліятэка, клуб.

У 1976 г. пастаўлены помнікі на 2 брацкіх магілах савецкіх воінаў і партызан, якія загінулі ў барацьбе супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Каля вёскі, на правым беразе р. Пціч, знаходзіцца археалагічны помнік — курганны могільнік.

КРАІ, вёска, у калгасе «Каўгарскі», за 21 км ад Асіповіч, за 6 км ад чыгуначнай станцыі Дараганава.

Вядома з XIX ст., уласнасць магнатаў Вітгенштэйнаў. У 1897 г. у Новадарожскай воласці Бабруйскага павета, 38 двароў, 288 жыхароў. У 1917 г. 75 двароў, 464 жыхары. У 1940 г. 124 двары, 513 жыхароў. У 2001 г. 85 двароў, 144 жыхары, магазін, фельчарска-акушэрскі пункт.

КРЫНКА, вёска, у калгасе «Каўгарскі», за 19 км ад Асіповіч, за 8 км ад чыгуначнай станцыі Дараганава.

Вядома з XVII ст. У 1651 г. фальварак Крынка Мінскага павета Вялікага княства Літоўскага. З 1793 г. у складзе Расійскай імперыі, з 1795 г. у Бабруйскім павеце Мінскай губерні. У 1840 г. упамінаецца як вёска, 33 двары, 142 рэвізскія душы. У 1841 г. пабудавана драўляная царква. У 1847 г. уваходзіла ў маёнтак Л.П.Вітгенштэйна Майсеевічы. У 1897 г. сяло ў Жыцінскай воласці Бабруйскага павета, 110 двароў, 672 жыхары. Дзейнічалі смалакурна-шкіпінарны завод (заснаваны ў 1886 г.), вадзяныя млыны, карчма, хлебазапасны магазін, ваўначоска, царква. У 1905 г. адкрыта народнае вучылішча, якое мела ўласны будынак. Побач знаходзіліся аднайменныя маёнтак, 14 двароў, пасёлак, 4 двары, 36 жыхароў, заезны двор, царкоўная сядзіба. У 1922 г. на базе народнага вучылішча створана працоўная школа 1-й ступені (у 1923 г. 43 вучні), пачала дзейнічаць хатачытальня. У 1927 г. стала працаваць метэастанцыя. У 1940 г. 171 двор, 684 жыхары. У былым маёнтку Крынка перад вайной дзейнічаў дзіцячы санаторый «Крынка». У 2001 г. 79 двароў, 104 жыхары. Працуе дзіцячы лагер адпачынку «Пціч», магазін.

У 1975 г. пастаўлены абеліск на магіле расстраляных гітлераўцамі 82 дзяцей санаторыя, якія не паспелі эвакуіравацца. У 1976 г. пастаўлены помнікі на брацкай магіле савецкіх воінаў і на магіле Д.Т.Кірдуна, які загінуў у баі у 1941 г. Непадалёку ад вёскі, у лесе, знаходзіцца археалагічны помнік-курган.

ЛУКА, вёска, у калгасе імя Ульянава, за 19 км ад Асіповіч, за 6 км ад чыгуначнай станцыі Дараганава, на правым беразе ракі Пціч.

Вядома ў 1639 г. як урочышча Рэчыцкага павета Мінскага ваяводства Рэчы Паспалітай. З 1793 г. у складзе Расійскай імперыі, з 1795 г. у Бабруйскім павеце. У 1897 г. урочышча Новадарожскай воласці, 1 двор, 10 жыхароў. У пачатку XX ст. засценак, 15 двароў, 102 жыхары. У 1940 г. вёска, 65 двароў, 262 жыхары. У снежні 1943 г. вёска спалена гітлераўскімі карнікамі. У 2001 г. 45 двароў, 75 жыхароў.

Помнік на брацкай магіле савецкіх воінаў і партызан, якія загінулі ў 1944 г. у баях супраць нямецка-фашысцкіх акупантаў. Каля вёскі археалагічны помнік — курганны могільнік, які мае 3 насыпы.

МЯЖНОЕ, былая вёска, зараз не існуе. Знаходзілася за 24 км ад Асіповіч, за 12 км ад чыгуначнай станцыі Дараганава.

Заснавана на мяжы розных зямельных уладанняў, таму так і названа. У 1897 г. пасёлак Гарадоцкай воласці Бабруйскага павета, 8 двароў, 46 жыхароў. У 1926 г. засценак, 20 двароў, 102 жыхары. У 1940 г. вёска, 60 двароў, 250 жыхароў. У 1971 г. жыхары пераселены ў іншыя месцы.

У 1983 г. пастаўлены помнік на магіле 86 жыхароў вёскі, загубленых гітлераўцамі 20.1.1943 г.

МЯЗОВІЧЫ, вёска, у калгасе «Каўгарскі», за 16 км ад Асіповіч, за 8 км ад чыгуначнай станцыі Дараганава, на шашы Асіповічы — Шышчыцы.

Вядомы з XVI ст. У 1517 г. сяло ў Глускай воласці Мінскага павета Вялікага княства Літоўскага, шляхецкая ўласнасць. З 1793 г. у складзе Расійскай імперыі, з 1795 г. у Бабруйскім павеце Мінскай губерні. У сярэдзіне XIX ст. вёска ў складзе маёнтка Л.П.Вітгенштэйна Майсеевічы. У 1897 г. у Жыцінскай воласці Бабруйскага павета, 44 гаспадаркі, 286 жыхароў, карчма. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі адкрылася працоўная школа 1-й ступені (у 1926 г. 45 вучняў). У 1940 г. 106 двароў, 424 жыхары. У 2001 г. 63 двары, 94 жыхары, магазін.

У 1975 г. і 1976 г. пастаўлены помнікі на 2 брацкіх магілах савецкіх воінаў, якія загінулі ў баях у 1941—1944 гг.

ПТУШЫЧЫ, вёска, у калгасе «Каўгарскі», за 18 км ад Асіповіч, за 1 км ад чыгуначнай станцыі Дараганава, на левым беразе ракі Пціч.

Вядома па пісьмовых крыніцах з XVIII ст. У 1797 г. вёска, належала Дамініку Радзівілу, 21 жыхар мужчынскага полу. У 1838 г. уласнасць Л.П.Вітгенштэйна, частка яго маёнтка Каўгары, 22 рэвізскія душы. У 1897 г. вёска ў Новадарожскай воласці Бабруйскага павета, 18 двароў, 128 жыхароў. У 1917 г. 27 двароў, 184 жыхары. У 1940 г. 28 двароў, 83 жыхары. У 2001 г. 34 двары, 56 жыхароў.

РАДУЦІЧЫ, вёска, цэнтр калгаса імя Ульянава, за 16 км ад Асіповіч, за 2 км ад чыгуначнай станцыі Дараганава, на правым беразе ракі Пціч.

Вядома з сярэдзіны XVI ст. У 1549 г. дзяржаўнае сяло ў Глускай воласці Мінскага павета Вялікага княства Літоўскага. З 1793 г. у складзе Расійскай імперыі, з 1795 г. у Бабруйскім павеце Мінскай губерні. У 1797 г. 64 душы мужчынскага полу, уласнасць Дамініка Радзівіла. У 1844 г. цэнтр маёнтка Радуцічы, сумеснага ўладання памешчыкаў Бокшаў і Вітгенштэйнаў. У 1897 г. вёска ў Новадарожскай воласці Бабруйскага павета, 55 двароў, 374 жыхары. Дзейнічалі заезны двор, хлебазапасны магазін. Побач знаходзіліся аднайменныя панская сядзіба, 2 двары, 20 жыхароў, фальварак, 3 двары, 25 жыхароў, і лесапільны завод, 4 двары, 67 жыхароў. У 1908 г. адкрылася народнае вучылішча. У 1917 г. вёска (109 двароў, 613 жыхароў) і маёнтак (1 двор, 46 жыхароў). Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі на базе народнага вучылішча створана працоўная школа 1-й ступені (у 1923 г. 84 вучні), працавала хата-чытальня. У 1967 г. з Радуцічамі аб'яднана в. Каменка. У 2001 г. 140 двароў, 338 жыхароў, праўленне калгаса, магазін, комплекс «Школа — дзіцячы сад», бібліятэка, Дом культуры.

Помнікі на брацкай магіле савецкіх воінаў і партызан, якія загінулі ў гады Вялікай Айчыннай вайны; на магіле ахвяр фашызму; на магіле ўдзельніка грамадзянскай вайны А.К.Паланейчыка; у памяць землякоў, якія загінулі ў 1941—1945 гг.

СВІХАНАВА, вёска, у калгасе «Каўгарскі», за 14 км ад Асіповіч, за 7 км ад чыгуначнай станцыі Дараганава.

Заснавана на былых памешчыцкіх землях колішнімі парабкамі ў 1920-я гады. У 1940 г. 16 двароў, 52 жыхары. У 2001 г. 8 двароў, 12 жыхароў.

СЛОПШЧА, вёска, у калгасе імя Ульянава, за 16 км ад Асіповіч, за 3 км ад чыгуначнай станцыі Дараганава.

Вядома з XVII ст., упамінаецца ў 1630 г. як урочышча Бабруйскага староства Рэчыцкага павета Мінскага ваяводства Рэчы Паспалітай. У сярэдзіне XIX ст. вёска ўваходзіла ў склад маёнтка Л.П.Вітгенштэйна Радуцічы. У 1845 г. 7 двароў, 58 жыхароў. У 1897 г. у Новадарожскай воласці Бабруйскага павета, 22 двары, 165 жыхароў. У 1917 г. 42 двары, 255 жыхароў. У 2001 г. 43 двары, 69 жыхароў.

Каля вёскі знаходзіцца археалагічны помнік — стаянка бронзавага веку.

СЯЛЕЦ, вёска, у калгасе «Каўгарскі». За 20 км ад Асіповіч, за 3 км ад чыгуначнай станцыі Дараганава.

У 1897 г. у Новадарожскай воласці Бабруйскага павета, 21 двор, 152 жыхары. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі тут створана працоўная школа 1-й ступені (у 1926 г. 46 вучняў), у 1929 г. працавала кузня. Перад Вялікай Айчыннай вайной 75 двароў, 342 жыхары. На 1.1.2001 г. 80 двароў, 85 жыхароў, магазін.

УЛЬЯНАЎКА, вёска, у калгасе «Каўгарскі», за 20 км ад Асіповіч, за 3 км ад чыгуначнай станцыі Дараганава.

Заснавана ў 1926 г. на былых панскіх землях колішнімі парабкамі і беднякамі. У 2001 г. 7 двароў, 9 жыхароў.

ДРЫЧЫНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

АСТРОЎКІ, вёска, у калгасе «Шлях Ільіча», за 27 км ад Асіповіч, за 13 км ад чыгуначнай станцыі Фалічы, на левым беразе ракі Пціч.

Заснавана ў 1920-я гады на былых памешчыцкіх землях колішнімі парабкамі і беднякамі. У 1940 г. 41 двор, 122 жыхары. У 2001 г. 15 двароў, 18 жыхароў.

ВЯЛІКІ БОР, вёска, цэнтр калгаса імя Чарняхоўскага, за 34 км ад Асіповіч, за 15 км ад чыгуначнай станцыі Фалічы, на шашы Асіповічы — Шышчыцы.

У 2001 г. 81 двор, 236 жыхароў, калгасная сядзіба, магазін, фельчарска-акушэрскі пункт, млын, аўтаматычная тэлефонная станцыя, бібліятэка.

На ўскраіне вёскі помнікі на брацкай магіле савецкіх воінаў і партызан, якія

загінулі ў баях з гітлераўскімі захопнікамі ў 1941—1944 гг.

ДВОРЫШЧА, вёска, у калгасе імя Чарняхоўскага, за 34 км ад Асіповіч, за 18 км ад чыгуначнай станцыі Фалічы. Заснавана ў 1920-я гады на месцы колішняй сядзібы (Дворышча). У 2001 г. 24 двары, 33 жыхары.

ДРЫЧЫН, вёска, цэнтр сельсавета і калгаса «Шлях Ільіча», за 29 км ад Асіповіч, за 12 км ад чыгуначнай станцыі Фалічы, на шашы Асіповічы — Шышчыцы.

У пачатку XX ст. пасёлак Дрычын Жыцінскай воласці Бабруйскага павета, 20 двароў, 98 жыхароў. Дзейнічалі царква і хлебазапасны магазін. У 1917 г. засценак Дрычын, 12 двароў, 65 жыхароў. З 1957 г. цэнтр сельсавета. У 2001 г. 98 двароў, 248 жыхароў, філіял Беларусбанка, праўленне калгаса, лясніцтва, фельчарска-акушэрскі пункт, аддзяленне сувязі, аўтаматычная тэлефонная станцыя, магазін, сярэдняя школа, дзіцячы сад, бібліятэка.

ЖЫЦІН, вёска, у калгасе імя Чарняхоўскага, за 31 км ад Асіповіч, за 16 км ад чыгуначнай станцыі Фалічы, на правым беразе ракі Пціч.

Вядома з XVI ст. як сяло Жыцін, цэнтр аднайменнага маёнтка Мінскага ваяводства Вялікага княства Літоўскага. З 1793 г. ў складзе Расійскай імперыі, з 1795 г. у Бабруйскім павеце Мінскай губерні. Спачатку з'яўлялася ўласнасцю Радзівілаў, а потым Вітгенштэйнаў. У 1872 г. пабудавана драўляная царква. У 1838 г. 70 двароў, 234 жыхары, царква, крама, карчма. У 1866 г. адкрыта народнае вучылішча. З пачатку 1880-х гадоў цэнтр аднайменнай воласці, 76 двароў, 602 жыхары. У 1891 г. у народным вучылішчы вучыўся 41 хлопчык, настаўнікам быў К.Сыцько. У 1897 г. 151 двор, 1030 жыхароў, праваслаўная царква, народнае вучылішча, хлебазапасны магазін, крама, заезны двор, карчма. Побач знаходзіўся аднайменны маёнтак В.Ф.Дарагана, 2 двары, 57 жыхароў. У 1917 г. 232 двары, 1331 жыхар. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі народнае вучылішча пераўтворана ў працоўную школу 1-й ступені (у 1922 г. 55 вучняў), адкрыты хата-чытальня, урачэбны ўчастак. З 1924 г. да 1957 г. цэнтр сельсавета. У 1927 г. адкрыта метэастанцыя. У 1940 г. 110 двароў, 489 жыхароў. У 2001 г. 56 двароў, 108 жыхароў, аддзяленне сувязі, магазін, Дом культуры.

ЗАНЯЦЕЧЧА, вёска, у калгасе імя Чарняхоўскага, за 32 км ад Асіповіч, за 12 км ад чыгуначнай станцыі Фалічы. Вядома з XIX ст. Паводле перапісу 1897 г., хутар Жыцінскай воласці Бабруйскага павета, 4 двары, 31 жыхар. У 1940 г. вёска, 63 двары, 235 жыхароў. У 2001 г. 22 двары, 31 жыхар.

КАНЦЫ, вёска, у калгасе «Шлях Ільіча», за 24 км ад Асіповіч, за 12 км ад чыгуначнай станцыі Дараганава, на шашы Асіповічы — Шышчыцы.

Вядома з XIX ст. У 1897 г. у Жыцінскай воласці Бабруйскага павета, 21 двор, 173 жыхары. У 1917 г. 43 двары, 280 жыхароў. У 2001 г. 41 двор, 64 жыхары.

На ўскраіне вёскі археалагічны помнік — курганны могільнік (2 курганы).

КРАМОК, вёска, цэнтр калгаса «Шлях Ільіча», за 30 км ад Асіповіч, за 14 км ад чыгуначнай станцыі Фалічы, на левым беразе ракі Пціч.

Вядомы з XVIII ст. У 1797 г. вёска Бабруйскага павета, уласнасць Дамініка Радзівіла. У сярэдзіне XIX ст. належала князю Л.П.Вітгенштэйну, уваходзіла ў маёнтак Жыцін. У 1897 г. у Жыцінскай воласці, 100 двароў, 645 жыхароў, хлебазапасны магазін, карчма. У 1917 г. 159 двароў, 892 жыхары, народнае вучылішча, у якім настаўнікам працаваў Мікалай Рымашэўскі. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі на базе народнага вучылішча створана працоўная школа 1-й ступені (у 1923 г. 47 вучняў). У 1967 г. з Крамком аб'яднана в. Юравічы. У 2001 г. 99 двароў, 164 жыхары, калгасная сядзіба, рамонтныя механічныя майстэрні, магазін, праваслаўная царква, Дом культуры, млын.

Помнікі на мясцовых могілках на 3 брацкіх і 1 адзіночнай магілах савецкіх воінаў, якія загінулі ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

МАЙСЕЕВІЧЫ, вёска, у калгасе «Шлях Ільіча», за 26 км ад Асіповіч, за 11 км ад чыгуначнай станцыі Фалічы, на правым беразе ракі Пціч.

Вядома з XIX ст. як вёска Бабруйскага павета. У 1838 г. 151 рэвізская душа, памешчыцкая ўласнасць. У 1844 г. цэнтр аднайменнага маёнтка, уласнасць князя Л.П.Вітгенштэйна. У 1897 г. у Жыцінскай воласці Бабруйскага павета, 71 двор, 467 жыхароў, працавалі карчма, хлебазапасны магазін. Побач знаходзіўся маёнтак Майсеевічы, 1 двор, 15 жыхароў. У 1908 г.

адкрыта народнае вучылішча, настаўнікам працаваў Мікалай Плышэўскі. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі народнае вучылішча пераўтворана ў працоўную школу 1-й ступені (у 1926 г. 50 вучняў). У 1940 г. 160 двароў, 753 жыхары. У 2001 г. 102 двары, 172 жыхары, магазін, млын.

У 1975 г. на брацкай магіле савецкіх воінаў (у лесе, каля вёскі), якія загінулі ў баях супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў у 1941, 1944 гг., пастаўлены абеліск. Недалёка ад вёскі, на беразе р. Пціч, знаходзіцца археалагічны помнік — стаянка бронзавага века. Радзіма Героя Савецкага Саюза С.М.Каданчыка.

ПЯСЧАНКА, вёска, у калгасе імя Чарняхоўскага, за 35 км ад Асіповіч, за 18 км ад чыгуначнай станцыі Фалічы, на правым беразе ракі Пціч.

Узнікла ў 1920-я гады на былых памешчыцкіх землях. У 1940 г. 32 двары, 161 жыхар. У 2001 г. 24 двары, 38 жыхароў.

КАМЕНІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

АСАВОК, вёска, у калгасе «Новы шлях», за 28 км ад Асіповіч, за 3 км ад чыгуначнай станцыі Градзянка.

Вядомы з XIX стагоддзя. У 1897 г. засценак Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета, 7 двароў, 54 жыхары. У 1917 г. упамінаецца як фальварак, 6 двароў, 52 жыхары. У 1924 г. 11 двароў, 50 жыхароў. У 1940 г. 53 двары, 240 жыхароў. У снежні 1943 г. гітлераўскі карны атрад знішчыў 141 жыхара і часткова спаліў вёску. У 2001 г. 29 двароў, 59 жыхароў, магазін.

У 1974 г. на магіле ахвяр фашызму і на магіле М.А.Казачонка пастаўлены помнікі.

КАЗІМІРАВА, вёска, у калгасе «Новы шлях», за 25 км ад Асіповіч, за 5 км ад чыгуначнай станцыі Градзянка.

Вядома з сярэдзіны XIX ст. як маёнтак памешчыкаў Нямчынавічаў. У 1897 г. фальварак Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета, 11 двароў, 62 жыхары. У пачатку XX ст. засценак, 10 двароў, 37 жыхароў. У 1917 г. на месцы сучаснай вёскі з назвай Казімірава былі 3 населеныя пункты: ваколіца (18 двароў, 116 жыхароў); хутары Казімірава 1-е (5 двароў, 27 жыхароў) і Казімірава 2-е (4 двары, 28 жыхароў). У 1926 г. вёска, 21 двор, 122 жыхары. У Вялікую Айчынную вайну вёска часткова спалена гітлераўцамі. У 2001 г. 4 двары, 4 жыхары. Дзейнічае касцёл (пабудаваны ў 1904 г.).

КАМЕНІЧЫ, вёска, цэнтр сельсавета і калгаса «Новы шлях», за 28 км ад Асіповіч, за 6 км ад чыгуначнай станцыі Градзянка.

Вядомы з XVI ст. У 1513 г. дзяржаўнае сяло Каменічы Свіслацкай воласці Мінскага ваяводства ВКЛ. У 1560 г. 14 двароў. У 1561 г. уваходзіла ў маёнтак «Свіслач», якім валодаў М.Гарабурда. З 1793 г. у складзе Расійскай імперыі, з 1795 г. у Ігуменскім павеце Мінскай губерні. У сярэдзіне XIX ст. уласнасць памешчыкаў Пятроўскіх. У 1880-я гады 30 двароў, 545 жыхароў. Працаваў млын. Раз у год, у красавіку, праводзіўся кірмаш. Паводле перапісу 1897 г., тут існавалі вёскі Вялікія Каменічы (68 двароў, 449 жыхароў, млын, царква, школа царкоўнай граматы, хлебазапасны магазін), і Малыя Каменічы (19 двароў, 113 жыхароў), яны адносіліся да Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета. У 1917 г. існавалі в. Вялікія Каменічы (92 двары, 512 жыхароў, працавала народнае вучылішча, настаўнік В.Восіпаў), в. Малыя Каменічы (30 двароў, 192 жыхары) і маёнтак Каменічы (2 двары, 21 жыхар). У 1926 г. у Вялікіх Каменічах 99 двароў, 505 жыхароў, у Малых Каменічах 35 двароў, 180 жыхароў. У 1929 г. адкрыта хата-чытальня, працавалі кузня і ваўначоска. У Вялікую Айчынную вайну гітлераўцы тройчы палілі Каменічы (у студзені 1943 г., лютым і маі 1944 г.), загубілі 25 мірных жыхароў. 23.2.1944 г. недалёка ад вёскі загінуў у баі з гітлераўцамі партызан Б.Дзмітрыеў, якому пасмяротна было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза. З 1954 г. цэнтр сельсавета. У 1967 г. Вялікія і Малыя Каменічы аб'яднаны ў адну в. Каменічы.

У 2001 г. 133 двары, 384 жыхары, лясніцтва, фельчарска-акушэрскі пункт, аўтаматычная тэлефонная станцыя, ветэрынарны пункт, аддзяленні сувязі і ашчаднага банка, комплекс «Сярэдняя школа — дзіцячы сад», млын, Дом культуры, бібліятэка.

Паблізу вёскі размешчаны 3 археалагічныя помнікі — курганныя могільнікі (усяго 119 насыпаў). У 1985 г. пастаўлены помнік землякам, якія загінулі ў Вялікую Айчынную вайну.

ПРЫЦЕРПА, вёска, у калгасе «Новы шлях», за 36 км ад чыгуначнай станцыі

Асіповічы, на правым беразе ракі Бярэзіна.

Вядома з XIX ст. У 1897 г. засценак Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета, 12 двароў, 92 жыхары. У 1926 г. вёска, 26 двароў, 135 жыхароў. У 1940 г. 33 двары, 105 жыхароў. У 2001 г. 10 двароў, 12 жыхароў.

У 1966 г. каля вёскі пастаўлены помнік на магіле партызана, які загінуў 19.9.1942 г. у баі супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

ЦЭЗАРАВА, вёска, у калгасе «Новы шлях», за 28 км ад Асіповіч, за 8 км ад чыгуначнай станцыі Градзянка, на шашы Градзянка — Свіслач.

Вядома з пачатку XX ст. Паводле перапісу 1917 г., тут знаходзіліся аднайменныя ўрочышча (3 двары, 21 жыхар) і лясная старожка (1 двор, 5 жыхароў). У 1926 г. пасёлак, 4 двары, 18 жыхароў. У 2001 г. 30 двароў, 61 жыхар, магазін.

ЯНОЎКА, вёска, у калгасе «Новы шлях», за 27 км ад Асіповіч, за 6 км ад чыгуначнай станцыі Градзянка.

Вядома з XIX ст. У 1897 г. засценак Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета, 12 двароў, 101 жыхар. У 1917 г. тут існавалі пад назвай Яноўка 2 паселішчы: вёска (8 двароў, 41 жыхар) і засценак (11 двароў, 50 жыхароў). У 1926 г. вёска, 31 двор, 129 жыхароў, працоўная школа 1-й ступені (70 вучняў), хата-чытальня. З 1926 г. да 1954 г. цэнтр сельсавета. Зімой 1941 г. партызаны знішчылі размешчаны ў вёсцы паліцэйскі гарнізон, у адказ гітлераўцы расстралялі 22 яе мірных жыхароў. У 2001 г. 28 двароў, 66 жыхароў, магазін.

У 1974 г. на магіле партызана У.А.Богуша, які загінуў у 1942 г. у баі супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў, пастаўлены помнік.

КАРЫТНЕНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

БОРТНАЕ, былая вёска. Размяшчалася за 13 км ад чыгуначнай станцыі Ясень.

Перад Вялікай Айчыннай вайной тут было 18 двароў, 100 жыхароў. У студзені 1943 г. нямецка-фашысцкія карнікі спалілі вёску і загубілі 98 яе жыхароў. Вёска не адрадзілася.

У 1967 г. на месцы вёскі пастаўлены абеліск. Увекавечана ў мемарыяльным комплексе «Хатынь».

ДЗЕМЕНКА, вёска, у калгасе «Карытнае», за 19 км ад Асіповіч, за 6 км ад чыгуначнай станцыі Ясень.

Вядома з XVII ст. У 1639 г. упамінаецца як урочышча Бабруйскага старостава Рэчыцкага павета Мінскага ваяводства ВКЛ. З 1793 г. у складзе Расійскай імперыі, з 1795 г. у Бабруйскім павеце Мінскай губерні. У 1897 г. вёска Гарадоцкай воласці Бабруйскага павета, 12 двароў, 76 жыхароў. У пачатку XX ст. засценак, 7 двароў, 46 жыхароў. У 1926 г. вёска, 22 двары, 112 жыхароў. У 1940 г. 18 двароў, 147 жыхароў. У 2001 г. 28 двароў, 71 жыхар.

У 1967 г. на магіле савецкага воіна, які загінуў у 1941 г. у баі супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў, пастаўлены помнік.

КАРАНЫ, вёска, у калгасе «Карытнае», за 7 км ад чыгуначнай станцыі Асіповічы, на шашы Асіповічы — Глуша.

У сярэдзіне XIX ст. казённая (дзяржаўная) вёска, потым належала памешчыкам Шашкам. У 1890 г. працавала школа царкоўнай граматы (вучылася 10 хлопчыкаў і 5 дзяўчынак). У 1897 г. вёска ў Замошскай воласці Бабруйскага павета, 42 двары, 267 жыхароў. У 1917 г. хутары Караны, 66 двароў, 397 жыхароў. У 1921 г. адкрыта працоўная школа 1-й ступені (у 1926 г. 59 вучняў). У 1940 г. 102 двары, 407 жыхароў. У 2001 г. 62 двары, 113 жыхароў, лясніцтва, магазін, клуб, бібліятэка.

У 1968 г. на брацкай магіле савецкіх воінаў, якія загінулі ў Вялікую Айчынную вайну, пастаўлены помнік.

КАРЫТНАЕ, вёска, цэнтр сельсавета і калгаса «Карытнае», за 16 км ад Асіповіч, за 12 км ад чыгуначнай станцыі Ясень, на шашы Асіповічы — Глуша.

Вядома з XVII ст. Паводле юрыдычных актаў 1639 г., адносілася да Бабруйскага староства Мінскага ваяводства Рэчы Паспалітай. З 1793 г. сяло ў Расійскай імперыі, з 1795 г. у Бабруйскім павеце. У сярэдзіне XIX ст. уласнасць памешчыкаў Узлоўскіх. У 1868 г. у Карытненскай сядзібе памешчыка К.Вайніловіча гасціў знакаміты беларускі драматург і паэт В.Дунін-Марцінкевіч. У 1897 г. тут існавалі сяло Карытна (4 двары, 23 жыхары, працавала царква і заезны двор); сяло Задарожжа-Карытна (50 двароў, 273 жыхары, карчма, хлебазапасны магазін, лаўка) і маёнтак Карытна (62 жыхары), усе паселішчы адносіліся да Гарадоцкай воласці Бабруйскага павета. У 1900 г. у сяле Задарожжа-Карытна была адкрыта царкоўна-прыходская школа. У 1917 г. у

сяле Карытна 63 двары, 393 жыхары, царква, у маёнтку Карытна 120 жыхароў. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі адкрыта працоўная школа 1-й ступені (у 1923 г. 50 вучняў). У 1923 г. створаны фельчарскі пункт. З 1924 г. цэнтр сельсавета. У 1925 г. адкрыта хата-чытальня і сельскагаспадарчая школа з трохгадовым тэрмінам навучання (у 1926 г. 74 вучні). У 1926 г. існавалі з назвай Карытнае пасёлак (17 двароў, 82 жыхары) і вёска (73 двары, 293 жыхары). У Вялікую Айчынную вайну гітлераўцы разрабавалі вёску, спалілі 15 двароў, загубілі 8 мірных жыхароў, у т.л. першага старшыню калгаса П.Л.Доўгага. У 1967 г. да вёскі далучаны пасёлак Карытнае. У 2001 г. 195 двароў, 496 жыхароў, рамонтна-механічныя майстэрні, магазін, аддзяленне сувязі, філіял Беларусбанка, аўтаматычная тэлефонная станцыя, амбулаторыя, аптэка, сярэдняя школа, дзіцячы сад, Дом культуры, дзіцячая музычная школа, ветэрынарны пункт, бібліятэка, грамадская лазня.

У 1975 г. на брацкай магіле савецкіх воінаў, якія загінулі у баях з нямецка-фашысцкімі захопнікамі, пастаўлены помнік. Захавалася частка памешчыцкай сядзібы Вайніловічаў — парк пейзажнага тыпу.

КОХАНАЎКА, вёска, у калгасе «Карытнае», за 15 км ад Асіповіч, за 12 км ад чыгуначнай станцыі Татарка.

Вядома з XIX ст. Паводле перапісу 1897 г., урочышча Гарадоцкай воласці Бабруйскага павета, 1 двор, 8 жыхароў. У пачатку XX ст. засценак. У 1917 г. існавалі 2 паселішчы з назвай Коханаўка: фальварак (1 двор, 15 жыхароў) і хутар (4 двары, 30 жыхароў). У 1967 г. да вёскі далучаны пасёлак Білоб. У 2001 г. 28 двароў, 46 жыхароў.

КРАСНІК, былая вёска ў Карытненскім сельсавеце, за 17 км ад Асіповіч, за 7 км ад чыгуначнай станцыі Ясень.

У 1897 г. пасёлак Гарадоцкай воласці Бабруйскага павета, 8 двароў, 62 жыхары. У 1940 г. вёска, 25 двароў, 126 жыхароў. У Вялікую Айчынную вайну (чэрвень 1944 г.) гітлераўцы спалілі 21 двор. У 1999 г. 1 двор, 1 жыхар.

СТАРОЕ СЯЛО, вёска, у калгасе «Карытнае», за 13 км ад Асіповіч, за 10 км ад чыгуначнай станцыі Татарка, на шашы Асіповічы — Глуша.

У пачатку XX ст. засценак у Гарадоцкай воласці Бабруйскага павета, 19 двароў, 93 жыхары. У 1917 г. таксама вядома як засценак, 18 двароў, 93 жыхары. У 1926 г. вёска, 18 двароў, 83 жыхары. У 2001 г. 14 двароў, 21 жыхар.

СТАРОНКА, былая вёска ў Карытненскім сельсавеце, за 17 км ад Асіповіч, за 8 км ад чыгуначнай станцыі Татарка.

У 1926 г. 24 двары, 114 жыхароў. У 1940 г. 36 двароў, 168 жыхароў. У 1943 г. нямецка-фашысцкія акупанты спалілі вёску і загубілі 101 жыхара. Пасля вайны вёска не адрадзілася. Увекавечана ў мемарыяльным комплексе «Хатынь».

СУХЛАВА, вёска, у калгасе «Карытнае». У 2001 г. 12 двароў, 13 жыхароў.

ТАРАСАВІЧЫ, вёска, у калгасе «Карытнае», за 18 км ад Асіповіч, за 10 км ад чыгуначнай станцыі Ясень, на шашы Асіповічы — Глуша.

Вядома з XVIII ст. З 1793 г. у складзе Расійскай імперыі, з 1795 г. у Бабруйскім павеце Мінскай губерні. У 1797 г. належала Дамініку Радзівілу. У 1818 г. пабудавана праваслаўная царква. У 1847 г. 21 двор, 147 жыхароў, памешчыцкая ўласнасць. У 1897 г. вёска ў Гарадоцкай воласці Бабруйскага павета, 49 двароў, 351 жыхар. Працаваў хлебазапасны магазін. Побач знаходзілася сядзіба Тарасавічы (2 двары, 48 жыхароў). Дзейнічаў паравы млын.

У 1917 г. існавалі побач вёскі Тарасавічы (72 двары, 443 жыхары) і Новыя Тарасавічы (66 двароў, 383 жыхары). Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі адкрыта працоўная школа 1-й ступені (у 1925 г. 50 вучняў) і хата-чытальня. У 1926 г. існавалі побач вёскі Старыя Тарасавічы (83 двары, 355 жыхароў) і Новыя Тарасавічы (58 двароў, 298 жыхароў). У 1929 г. адкрыта хата-чытальня. У Вялікую Айчынную вайну гітлераўцы абрабавалі вёску, спалілі 42 двары і знішчылі 136 мірных жыхароў. У 1967 г. Старыя і Новыя Тарасавічы аб'яднаны ў вёску Тарасавічы. У 2001 г. 53 двары, 82 жыхары.

У 1967 г. на брацкай магіле савецкіх ваеннапалонных, расстраляных нямецка-фашысцкімі захопнікамі ў 1942 г., пастаўлены помнік.

УБАЛАЦЦЕ, вёска, у калгасе «Карытнае», за 18 км ад Асіповіч, за 9 км ад чыгуначнай станцыі Ясень, каля вытокаў ракі Ваўчанкі.

Вядома з XVIII ст. У 1797 г. вёска, уласнасць Дамініка Радзівіла. У 1818 г. пабудавана праваслаўная царква. У 1847 г. 21 двор, 147 жыхароў. У 1897 г. у Гарадоцкай воласці Бабруйскага павета, 29 двароў, 293 жыхары. У пачатку XX ст. 51 двор, 456 жыхароў. У 1917 г. 58 двароў, 373 жыхары. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі створана працоўная школа 1-й ступені (у 1926 г. 50 вучняў). У 1926 г. побач існавалі з назвай Убалацце вёска (63 двары, 352 жыхары) і пасёлак (8 двароў, 39 жыхароў). У 2001 г. 25 двароў, 46 жыхароў.

ШЫПЫ, былая вёска ў Карытненскім сельсавеце, за 20 км ад Асіповіч, за 4 км ад чыгуначнай станцыі Ясень.

Вядома з XIX ст. У пачатку XX ст. пасёлак у Гарадоцкай воласці Бабруйскага павета, 13 двароў, 120 жыхароў. У 1917 г. вядомы як засценак, 12 двароў, 89 жыхароў. У 1926 г. вёска, 21 двор, 111 жыхароў.

У 2001 г. 1 двор, 2 жыхары.

ЛАПІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

АЗЯРЫШЧА, вёска, у калгасе «Чырвоны ўдарнік», за 13 км ад Асіповіч, за 5 км ад чыгуначнай станцыі Лапічы.

Вядома з XIX ст. У 1897 г. вёска ў Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета Мінскай губерні, 25 двароў, 156 жыхароў. У 1917 г. 37 двароў, 189 жыхароў. У 1926 г. 44 двары, 234 жыхары.

У 2001 г. 27 двароў, 40 жыхароў. Каля вёскі, у лесе, на левым беразе Асіповіцкага вадасховішча, ёсць археалагічны помнік — курганны могільнік (130 насыпаў).

БРАДОК, вёска, у калгасе «Бальшавік», за 18 км ад Асіповіч, за 2 км ад чыгуначнай станцыі Лапічы.

Узнікла ў 1920-я гады на былых памешчыцкіх землях. У 1940 г. 10 гаспадарак, 43 жыхары. У 2001 г. 5 двароў, 7 жыхароў.

ВЕСЯЛОВА, былая вёска ў Лапіцкім сельсавеце. Размяшчалася за 30 км ад Асіповіч, за 3 км ад чыгуначнай станцыі Уборак.

Напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны ў вёсцы было 15 двароў, 72 жыхары. У маі 1943 г. нямецка-фашысцкія акупанты спалілі вёску і загубілі 60 яе жыхароў. Пасля вайны не адрадзілася. Увекавечана ў мемарыяльным комплексе Хатынь.

ВЯЛІКАЯ ГРАВА, вёска, у калгасе «Чырвоны ўдарнік», за 16 км ад Асіповіч, за 6 км ад чыгуначнай станцыі Лапічы, на рацэ Граўка.

Вядома з 1560 г. як сяло Грава Свіслацкай воласці Мінскіх павета і ваяводства ВКЛ, 28 гаспадарак, з'яўлялася дзяржаўнай уласнасцю. З 1793 г. у складзе Расійскай імперыі, вёска, з 1795 г. у Ігуменскім павеце Мінскай губерні. У 1897 г. у Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета, 91 двор, 542 жыхары. Дзейнічала царква. Побач знаходзілася аднайменная сядзіба з вадзяным млынам, 4 жыхары. У пачатку XX ст. 109 двароў, 693 жыхары. У 1917 г. упамінаецца пад назвай Вялікая Грава, 120 двароў, 691 жыхар. У 1926 г. 135 двароў, 684 жыхары, дзейнічала працоўная школа 1-й ступені (63 вучні). У 2001 г. 77 двароў, 142 жыхары, магазін.

ВЯРБІЛАВА, вёска, у калгасе «Бальшавік», за 18 км ад Асіповіч, за 1 км ад чыгуначнай станцыі Лапічы.

Заснавана ў 1920-я гады на былых памешчыцкіх землях. У 1940 г. 18 двароў, 90 жыхароў. У студзені 1943 г. гітлераўцы спалілі вёску і знішчылі 45 яе жыхароў. У 2001 г. 16 двароў, 30 жыхароў.

ГОМАНАЎКА, вёска, у калгасе «Бальшавік», за 23 км ад Асіповіч, за 7 км ад чыгуначнай станцыі Лапічы.

Вядома з XVIII ст. У 1760 г. засценак Гоманаўка ўваходзіў у склад дзяржаўнага маёнтка Лапічы. У 1793 г. вёска, далучана да Расійскай імперыі, з 1795 г. у Ігуменскім павеце. У 1884 г. адкрыта школа царкоўнай граматы. У 1897 г. у Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета, 24 двары, 165 жыхароў. У 1917 г. 40 двароў, 240 жыхароў. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі адкрыта працоўная школа 1-й ступені (37 вучняў у 1926 г.). У 1926 г. 37 двароў, 187 жыхароў. У студзені 1943 г. гітлераўцы спалілі вёску і знішчылі 19 мірных жыхароў. У 2001 г. 2 двары, 2 жыхары.

ДУБРАЎКА, вёска, у калгасе «Бальшавік», за 20 км ад Асіповіч, за 3 км ад чыгуначнай станцыі Лапічы.

Вядома з пачатку XX ст. У 1917 г. хутар Дубраўка Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета, 1 двор, 5 жыхароў. У 1967 г. з Дубраўкай аб'яднана сумежная вёска Восава. У 2001 г. 12 двароў, 21 жыхар.

ДУБРОВА, вёска, у калгасе «Чырвоны ўдарнік», за 17 км ад Асіповіч, за 4 км ад чыгуначнай станцыі Уборак, на левым беразе ракі Граўка.

У пачатку XX ст. вядома як фальварак Дуброва Пагарэльскай воласці Ігуменскага

павета, 1 двор, 15 жыхароў, уласнасць А.Радзівіла. У 1917 г. фальварак, 1 двор, 20 жыхароў. Побач знаходзіліся лясніцтва і пейзажны парк плошчай 1,5 га (закладзены ў 1909 г.). На тэрыторыі парка расло больш за 100 відаў парод дрэў і кустоў, прывезеных з розных краін і кантынентаў свету. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі парк быў нацыяналізаваны і пераўтвораны ў Жорнаўскую лясную вопытную станцыю. У 1967 г. да Дубровы далучаны сумежны пасёлак Жорнаўка і вёска Восава. У 2001 г. 37 двароў, 101 жыхар, магазін, дзяржаўная лесагаспадарчая ўстанова «Жорнаўская эксперыментальная лясная база Інстытута лесу НАН Беларусі».

ЖОРНАЎКА, вёска, цэнтр калгаса «Чырвоны ўдарнік», за 18 км ад Асіповіч, за 3 км ад чыгуначнай станцыі Уборак, на шашы Лапічы — Градзянка.

Старажытнае паселішча. Па пісьмовых крыніцах вядома з 1560 г. як прыватнае сяло Жорнаўка Свіслацкай воласці Мінскіх павета і ваяводства ВКЛ. З 1793 г. у складзе Расійскай імперыі, з 1795 г. у Ігуменскім павеце Мінскай губерні. У 1827 г. сяло, памешчыцкая ўласнасць. У 1884 г. адкрыта школа граматы (у 1890 г. 15 вучняў). У 1897 г. сяло Жорнаўка Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета, 34 двары, 247 жыхароў. Дзейнічала царква. Побач знаходзіўся маёнтак Жорнаўка, 1 двор, 57 жыхароў. У пачатку XX ст. вёска, 42 двары, 278 жыхароў, працавалі царква і земскае народнае вучылішча (з 1907 г.); фальварак Жорнаўка (1 двор, 82 жыхары). У 1917 г. вёска, 49 двароў, 347 жыхароў. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі на базе дарэвалюцыйнай школы створана працоўная школа 1-й ступені (у 1923 г. 41 вучань). У 1926 г. 60 двароў, 336 жыхароў, адкрыта лесатэхнічная школа-трохгодка, у якую прымаліся навучэнцы з сямігадовай адукацыяй. З 1927 г. працуе метэаралагічная станцыя. У 1967 г. да Жорнаўкі далучаны вёскі Чырвоная Ніва, Падбор'е, Падбярэззе і Заброддзе.

У 2001 г. 135 двароў, 438 жыхароў, лясніцтва, рамонтныя майстэрні, магазін, аўтаматычная тэлэфонная станцыя, фельчарска-акушэрскі пункт, аддзяленне сувязі, дзіцячы сад, сярэдняя школа, Дом культуры, бібліятэка.

У 1973 г. у гонар дружбы народаў СССР пастаўлены помнік.

ЖУКАЎКА, вёска, у калгасе «Бальшавік», за 20 км ад Асіповіч, за 3 км ад чыгуначнай станцыі Уборак.

Па пісьмовых крыніцах вядома з XVIII ст. У 1760 г. упамінаецца як засценак у складзе маёнтка Лапічы Рэчы Паспалітай, 4 двары. З 1793 г. у Расійскай імперыі. З 1795 г. у Ігуменскім павеце Мінскай губерні. У 1897 г. засценак Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета, 14 двароў, 51 жыхар. У пачатку XX ст. вёска, 13 двароў, 78 жыхароў. У 1926 г. 27 двароў, 166 жыхароў. У 2001 г. 9 двароў, 10 жыхароў.

ЗОРКА, вёска, у калгасе «Чырвоны ўдарнік», за 19 км ад Асіповіч, за 3 км ад чыгуначнай станцыі Уборак, на шашы Лапічы — Градзянка.

Узнікла ў 1922 г. на землях былога памешчыцкага маёнтка «Жорнаўка». У 1940 г. 18 двароў, 82 жыхары. У 2001 г. 6 двароў, 10 жыхароў.

КРЫЧАВЕЦ, вёска, у калгасе «Чырвоны ўдарнік», за 21 км ад Асіповіч, за 2 км ад чыгуначнай станцыі Уборак.

У старажытных дакументах упамінаецца як засценак. У пачатку XX ст. засценак Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета, 5 двароў, 58 жыхароў. У 1917 г. 11 двароў, 62 жыхары. У 2001 г. 11 двароў, 18 жыхароў.

ЛАПІЧЫ, вёска, цэнтр сельсавета і калгаса «Бальшавік», за 17 км ад Асіповіч, за 3 км ад чыгуначнай станцыі Лапічы, на беразе Асіповіцкага вадасховішча.

Па пісьмовых крыніцах Лапічы вядомы з 1560 г. як дзяржаўнае сяло Свіслацкай воласці Мінскіх павета і ваяводства ВКЛ, 39 гаспадарак. У 1717 г. памешчыцкая ўласнасць. У 1768 г. цэнтр маёнтка Лапічы, 31 двор. У 1841 г. упамінаецца як вёска, уласнасць памешчыка Незабытоўскага. У 1856 г. адкрыта народнае вучылішча. У 1861 г. мястэчка Лапічы, 60 гаспадарак, 396 жыхароў. У 1868 г. пабудавана драўляная царква. У пачатку 1880-х гадоў 62 двары, 254 жыхары. Дзейнічалі заезны двор, 3 лаўкі, раз у год праводзіўся кірмаш. У 1891 г. у народным вучылішчы вучылася 6 дзяўчынак і 35 хлопчыкаў. У 1893 г. заснавана мукамольна-крупяное прадпрыемства з паравым рухавіком.

У 1897 г. мястэчка Лапічы Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета, 114 двароў, 20 дробных лавак, 4 піцейныя дамы, віннагарэлачны склад. Побач з мястэчкам

знаходзілася сяло Лапічы, 108 двароў, 672 жыхары, народнае вучылішча, царква, хлебазапасны магазін. Непадалёку знаходзіліся аднайменныя вадзяны млын (6 жыхароў), маёнтак (15 жыхароў) і выселак (8 жыхароў).

У пачатку XX ст. дзейнічалі народнае вучылішча (настаўніца — Алена Баркоўская), царкоўна-прыходская школа і лясніцтва. У 1913 г. адкрыта паштова-тэлеграфнае аддзяленне. У 1917 г. з назвай Лапічы побач існавалі мястэчка (113 двароў, 809 жыхароў, з іх 743 яўрэі, 63 беларусы, 3 палякі) і сяло (120 двароў, 854 жыхары, усе беларусы).

Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі на базе народнага вучылішча створана працоўная школа 1-й ступені (для яе ў 1927 г. пабудаваны новы будынак), 2 хаты-чытальні. У 1925 г. пачаў працаваць гонтавы завод. У 1926 г. у мястэчку Лапічы 107 двароў, 824 жыхары, у сяле Лапічы 160 двароў, 807 жыхароў. У 1927—1928 г. заснавана шавецкая майстэрня, пачалі працаваць радзільны дом і грамадская лазня.

У 1942 г. партызаны разграмілі размешчаны ў Лапічах нямецка-фашысцкі гарнізон. Акупанты разрабавалі вёску і загубілі 819 мірных жыхароў. Пры вызваленні вёскі 30 чэрвеня 1944 г. вызначыўся камандзір гарматы старшы сяржант С.П.Уласенка, які пасмяротна атрымаў званне Героя Савецкага Саюза. Пасля вайны ў Лапічах існаваў дзіцячы дом. У 1967 г. з вёскай аб'яднаны суседнія вёскі Зарэчча і Прытыка, пасёлкі Лапічы 1-я, Лапічы 2-я.

У 2001 г. 364 двары, 968 жыхароў, рамонтна-механічныя майстэрні, лесапільня, станцыя падземнага захавання прыроднага газу, лясніцтва, бальніца, аптэка, дзіцячы сад, аддзяленні сувязі і Беларусбанка, аўтаматычная тэлефонная станцыя, 3 магазіны, Дом быту, Дом культуры, бібліятэка, дзіцячы санаторый «Лапічы».

На паўднёвай ускраіне вёскі размешчаны археалагічны помнік — гарадзішча ранняга жалезнага веку.

У 1975 г. на брацкай магіле савецкіх воінаў і партызан, на магіле ахвяр фашызму, якія загінулі ў Вялікую Айчынную вайну, пастаўлены помнікі.

ЛАПІЧЫ, чыгуначная станцыя на лініі Верайцы — Градзянка, за 18 км ад Асіповіч.

Заснавана ў 1911 г. на тэрыторыі дзяржаўнай лясной дачы ў сувязі з будаўніцтвам чыгуначнай веткі Верайцы — Градзянка. Першым начальнікам станцыі быў Яўген Златавярхоўнікаў. У 1921 г. 20 двароў, 81 жыхар. У 1940 г. 20 двароў, 90 жыхароў. У Вялікую Айчынную вайну станцыя была спалена гітлераўскімі карнікамі. У 2001 г. 44 двары, 104 жыхары, магазін.

ЛОЧЫН, вёска, у калгасе «Чырвоны ўдарнік», за 27 км ад Асіповіч, за 5 км ад чыгуначнай станцыі Уборак на лініі Верайцы—Градзянка, на беразе Лочынскага возера.

Вядомы з пачатку XIX ст. як вёска і маёнтак Лочын Ігуменскага павета. У 1820 г. Лочын і Сёмкава Слабада былі прададзены харунжым Бабруйскага павета Ігнасем Есьманам барону Якубу фон Офенбергу. У 1887 г. адкрыта школа царкоўнай граматы. У 1897 г. вёска Лочын Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета, 30 двароў, 205 жыхароў. Дзейнічалі хлебазапасны магазін і царква. Побач знаходзіўся аднайменны памешчыцкі маёнтак, 30 жыхароў. У 1899 г. заснаваны лесапільнае, мукамольнае і крухмальнае прадпрыемствы. У пачатку XX ст. у вёсцы 38 двароў, 364 жыхары, у маёнтку 38 жыхароў. У 1917 г. у вёсцы 39 двароў, 242 жыхары, у маёнтку Лочын 64 жыхары. У 1926 г. 41 двор, 191 жыхар. У 1924 г. адкрыта працоўная школа 1-й ступені (у 1926 г. 100 вучняў). У 1940 г. 77 двароў, 436 жыхароў. У маі 1943 г. вёска была спалена гітлераўцамі, знішчана больш за 200 мірных жыхароў. У 1967 г. да Лочына далучана вёска Віктараўка. У 2001 г. 19 двароў, 37 жыхароў. У 1976 г. на брацкай магіле ахвяр фашызму пастаўлены помнік.

МАЛАЯ ГРАВА, вёска, у калгасе «Чырвоны ўдарнік», за 16 км ад Асіповіч, за 3,5 км ад чыгуначнай станцыі Лапічы, на рацэ Граўка.

Вядома з XIX ст. У 1897 г. вёска Малаграўка Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета Мінскай губерні, 53 двары, 341 жыхар. Дзейнічала царква. У пачатку XX ст. в. Малая Грава, 68 двароў, 460 жыхароў. У 1917 г. 59 двароў, 360 жыхароў. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі створана працоўная школа 1-й ступені. У 1940 г. 106 двароў, 424 жыхары. У 2001 г. 57 двароў, 127 жыхароў, магазін.

ПАЛЯДДЗЁ, вёска, у калгасе «Бальшавік», за 19 км ад Асіповіч, за 3 км ад чыгуначнай станцыі Лапічы.

Заснавана ў 1920-я гады як пасёлак. У 1940 г. вёска, 18 двароў, 59 жыхароў. У 2001 г. 3 двары, 3 жыхары.

РАЖЫШЧА, вёска, у калгасе «Чырвоны ўдарнік», за 25 км ад Асіповіч, за 7 км ад чыгуначнай станцыі Лапічы.

Вядома з XIX ст. У 1897 г. вёска Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета, 8 гаспадарак, 64 жыхары. Побач знаходзіўся аднайменны маёнтак, 1 двор, 7 жыхароў. У 1917 г. побач размяшчаліся з назвай Ражышча вёска (8 двароў, 44 жыхары), хутар Ражышча 1-е (3 двары, 27 жыхароў), Ражышча 2-е (1 двор, 5 жыхароў). У 1940 г. вёска, 30 двароў, 130 жыхароў. У студзені 1943 г. нямецка-фашысцкія захопнікі спалілі вёску і загубілі 50 мірных жыхароў. У 2001 г. 6 двароў, 6 жыхароў.

РУЧАЙ, вёска, у калгасе «Бальшавік», за 18 км ад Асіповіч, за 1 км ад чыгуначнай станцыі Лапічы.

Заснавана ў 1920-я гады на колішняй памешчыцкай зямлі. У 1940 г. 66 двароў, 324 жыхары. У 1943 г. нямецка-фашысцкія захопнікі часткова спалілі вёску і знішчылі 63 мірныя жыхары. У 1967 г. да Ручая далучаны вёскі Папоўка, Цалянка, Цалянская Слабада. Непадалёку ад вёскі знаходзіцца радовішча пяскоў. У 2001 г. 103 жыхары, 221 жыхар. Лапіцкая сярэдняя школа.

САСНОВЫ, пасёлак, за 17 км ад Асіповіч, за 1 км ад чыгуначнай станцыі Лапічы, на шашы Мінск — Бабруйск.

Заснаваны ў 1966 г. У 1967 г. да Сасновага далучаны пасёлак лесазавода і раз'езд 9 км. У 2001 г. 135 двароў, 277 жыхароў, аўтаматычная тэлефонная станцыя, аддзяленне сувязі, магазін, дзіцячы сад, аптэка, клуб, бібліятэка.

У 1967 г. на магіле ахвяр фашызму, у 1968 г. на брацкай магіле савецкіх воінаў, якія загінулі ў Вялікую Айчынную вайну, пастаўлены помнікі.

СЛАБОДКА, вёска, у калгасе «Чырвоны ўдарнік», за 3 км ад чыгуначнай станцыі Уборак.

Першапачаткова называлася Сёмкава (Сямёнава) Слабада, магчыма таму, што першым яе ўладальнікам быў памешчык Сямён Шышчын (пазней валодалі Валовічы, Завішы і Офербергі). У 1897 г. ваколіца Сёмкава Слабада Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета Мінскай губерні, 25 двароў, 197 жыхароў. У пачатку XX ст. таксама ваколіца, 25 двароў, 310 жыхароў, у 1917 г. 45 двароў, 218 жыхароў. У 1920 г. адкрыта працоўная школа 1-й ступені (у 1926 г. 56 вучняў). У 2001 г. 17 двароў, 42 жыхары.

ТРОІЦКАЯ, вёска, у калгасе «Бальшавік», за 17 км ад Асіповіч, за 5 км ад чыгуначнай станцыі Лапічы.

Вядома з пачатку XX ст. У 1917 г. вёска вядома пад назвай Троіцкая Слабада, 39 двароў, 205 жыхароў. У 1926 г. 37 двароў, 250 жыхароў. У 2001 г. 28 двароў, 54 жыхары.

УБОРАК, вёска, у калгасе «Чырвоны ўдарнік», за 2 км ад чыгуначнай станцыі Уборак.

Вядома з XIX ст. У 1836 г. ваколіца Уборак належала памешчыкам Гараўскім. Да адмены прыгоннага права ў ваколіцы жыла сям'я Карпуся Крыўцова. У 1897 г. сядзіба Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета, 1 двор, 10 жыхароў, працаваў ветраны млын. У пачатку XX ст. упамінаецца як ваколіца, 32 двары, 318 жыхароў. У 1926 г. таксама мела статус ваколіцы, 52 двары, 243 жыхары. У 1940 г. 46 двароў, 165 жыхароў. У 2001 г. 16 двароў, 23 жыхары.

У 1957 г. на брацкай магіле савецкіх воінаў і ахвяр фашызму пастаўлены помнік.

УБОРАК, чыгуначная станцыя на лініі Верайцы — Градзянка, за 22 км ад Асіповіч.

Заснаваны ў 1911 г. як рабочы пасёлак перапрацоўшчыкаў і пагрузчыкаў лесу і рабочых па абслугоўванні станцыі. Першым начальнікам станцыі быў Уладзімір Музычэнка-Цыбульскі. У 1917 г. у Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета Мінскай губерні, 3 двары, 16 жыхароў. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі адкрыта працоўная школа 1-й ступені (у 1926 г. 46 вучняў). У 1926 г. 29 двароў, 130 жыхароў. У 2001 г. 9 двароў, 13 жыхароў.

ЯЛЦОЎКА, вёска, у калгасе «Бальшавік», за 17 км ад Асіповіч, за 2 км ад чыгуначнай станцыі Лапічы.

Заснавана ў 1920-я гады на былых памешчыцкіх землях. У 1940 г. 36 двароў, 215 жыхароў. У Вялікую Айчынную вайну нямецка-фашысцкія захопнікі часткова

спалілі вёску. У 1967 г. да Ялцоўкі далучана вёска Курган. У 2001 г. 43 двары, 90 жыхароў.

ЯМПАЛЬ, вёска, у калгасе «Чырвоны ўдарнік», за 28 км ад Асіповіч, за 4 км на паўднёвы захад ад чыгуначнай станцыі Уборак.

Вядома з XX ст. У 1897 г. засценак Ямпаль Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета, 1 двор, 16 жыхароў. У 1917 г. 7 двароў, 46 жыхароў. У 1926 г. вёска, 12 двароў, 51 жыхар. У 2001 г. 1 двор, 1 жыхар.

ЛІПЕНЬСКІ СЕЛЬСАВЕТ

БОЗАК, вёска, у калгасе «Чырвоны сцяг», за 22 км ад Асіповіч, за 8 км ад чыгуначнай станцыі Градзянка.

Вядома з XIX ст. У 1884 г. адкрыта школа царкоўнай граматы. У 1897 г. вёска Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета, 53 двары, 324 жыхары, царква, вадзяны млын. Побач знаходзіліся аднайменны засценак (4 двары, 30 жыхароў); лясная старожка (1 двор, 5 жыхароў); карчма (1 двор, 7 жыхароў). У 1917 г. у вёсцы 83 двары, 459 жыхароў, у старожцы 2 двары, 19 жыхароў, засценак пераўтварыўся ў ваколіцу, 4 двары, 24 жыхары. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі адкрыта працоўная школа 1-й ступені, для якой у 1927 г. быў зроблены спецыяльны будынак. У 1925 г. у школе вучылася 47 дзяцей. У 1940 г. 103 двары, 521 жыхар. 9.5.1944 г. гітлераўцы спалілі вёску і знішчылі 496 яе жыхароў. У 2001 г. 28 двароў, 57 жыхароў.

У 1980 г. на магіле ахвяр фашызму пастаўлены помнік, адна з устаноўленых пліт прысвечана памяці землякоў — воінаў і партызан, якія загінулі ў Вялікую Айчынную вайну.

БРЫЦАЛАВІЧЫ, вёска, у калектыўна-долевай гаспадарцы «Ліпень». За 3 км ад чыгуначнай станцыі Брыцалавічы.

Вядома з 1513 г. як дзяржаўнае сяло Мінскага ваяводства Вялікага княства Літоўскага. У 1560 г. 24 двары. У 1689 г. уваходзіла ў склад маёнтка Свіслач Мінскага павета. З 1793 г. у складзе Расійскай імперыі. З 1795 г. у Бабруйскім павеце Мінскай губерні. У сярэдзіне XIX ст. вёска, цэнтр аднайменнага маёнтка. У 1897 г. 57 дамоў, 343 жыхары. Працавалі лесапільны завод, царква, хлебазапасны магазін. Побач знаходзілася сядзіба Брыцалавічы. У 1908 г. адкрыта царкоўна-прыходская школа. У 1917 г. у вёсцы 55 двароў, 349 жыхароў. У 1918 г. тут адкрыта працоўная школа 1-й ступені, у 1922 г. створаны бібліятэка і сельскагаспадарчае таварыства «Сноп». У 1923 г. да вёскі быў прырэзаны вялікі ўчастак з дзяржаўнага фонду, на якім пабудавалі сядзібы колішнія парабкі і беднякі. У 1924 г. пачала працаваць хата-чытальня. У 1940 г. 144 двары, 753 жыхары. 13.1.1943 г. гітлераўскія карнікі спалілі вёску і знішчылі 676 яе жыхароў. У 2001 г. 24 двары, 35 жыхароў.

У 1971 г. узведзены мемарыяльны комплекс на ўшанаванне памяці 676 жыхароў вёскі, загубленых акупантамі, і 44 савецкіх воінаў і партызан, што загінулі ў баях у 1943—1944 гг. На ўсходняй ускраіне вёскі, на правым беразе р. Свіслач, ёсць курганны могільнік дрыгавічоў (XI—XII ст).

ВЯЗАЎНІЦА, вёска, цэнтр калгаса «Чырвоны сцяг», за 21 км ад Асіповіч, за 11 км ад чыгуначнай станцыі Брыцалавічы на правым беразе р. Ботча.

Вядома з XVI ст. як сяло ў Мінскім ваяводстве Вялікага княства Літоўскага. У 1594 г. уваходзіла ў склад памешчыцкага маёнтка Жыцін, 28 жыхароў мужчынскага полу. З 1793 г. у складзе Расійскай імперыі, з 1795 г. у Ігуменскім павеце Мінскай губерні. У 1897 г. сяло Вязаўніца Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета, 75 двароў, 423 жыхары, пачатковая школа (з 1884), сукнавальня, вадзяны млын, хлебазапасны магазін. У 1917 г. адначасова існавалі вёска Вязаўніца (96 двароў, 57 жыхароў); маёнтак Вязаўніца (57 жыхароў); калонія Вязаўніца (6 двароў, 20 жыхароў). У 1922 г. створана працоўная школа 1-й ступені (у 1924 г. 40 вучняў).

У 2001 г. 144 двары, 373 жыхары. На тэрыторыі вёскі знаходзяцца калгасная сядзіба, гаспадарчы двор, рамонтна-механічныя майстэрні, млын, няпоўная сярэдняя школа, комплексна-прыёмны пункт бытавога абслугоўвання, дзіцячы сад, бібліятэка, Дом культуры, аддзяленне сувязі, аўтаматычная тэлефонная станцыя, фельчарска-акушэрскі пункт, магазін. Радзіма Героя Савецкага Саюза Я.М.Стэльмаха.

ЗНАМЕНКА (да 1964 г. Кабылянка), вёска, у калектыўна-долевай гаспадарцы «Ліпень», за 19 км ад Асіповіч, за 7 км ад чыгуначнай станцыі Брыцалавічы, на шашы Асіповічы — Свіслач.

Вядома з XIX ст. як вёска Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета. У 1814 г. пабудавана праваслаўная царква. У сярэдзіне XIX ст. вёска належала памешчыкам Есманам. У 1879 г. тут працавалі царква і царкоўна-прыходская школа. У 1897 г. 38 двароў, 292 жыхары. У 1917 г. 54 двары, 328 жыхароў, дзейнічала народнае вучылішча. У час акупацыі вёска была часткова спалена гітлераўцамі. У 2001 г. 32 двары, 65 жыхароў.

ІГНАТОЎКА, вёска, у калектыўна-долевай гаспадарцы «Ліпень», за 15 км ад Асіповіч, за 6 км ад чыгуначнай станцыі Брыцалавічы.

Паводле юрыдычных актаў 1639 г. з назвай Ігнатоўка тут былі ўрочышча і засценак, якія ўваходзілі ў Бабруйскае староства Мінскага ваяводства Вялікага княства Літоўскага. З 1793 г. у складзе Расійскай імперыі, з 1795 г. у Ігуменскім павеце Мінскай губерні. У 1808 г. вядома як сяло, памешчыцкая ўласнасць, 15 двароў, 51 жыхар. У 1889 г. адкрыта школа царкоўнай граматы (у 1890 г. 15 вучняў). У 1897 г. сяло Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета, 39 двароў, 283 жыхары. У пачатку XX ст. 48 двароў, 361 жыхар. У 1925 г. да вёскі далучаны вялікі ўчастак былой памешчыцкай зямлі, на якім пабудавалі сядзібы колішнія парабкі і беднякі. У 1926 г. 56 двароў, 392 жыхары. У канцы 1930-х гадоў у Ігнатоўку перасяліліся жыхары хутароў Барок, Каменка, Красналенск, Калінінск. У Вялікую Айчынную вайну ў баях за Радзіму загінулі 52 вяскоўцы. У вёсцы дзейнічала антыфашысцкая падпольная група. У 2001 г. 34 двары, 50 жыхароў.

ЛАПКОВІЦА, вёска, у калгасе «Чырвоны сцяг», за 22 км ад Асіповіч, за 12 км ад чыгуначнай станцыі Ялізава.

Заснавана ў 1923 г. як пасёлак на былых памешчыцкіх землях. У 1940 г. 18 двароў, 76 жыхароў. У Вялікую Айчынную вайну акупанты часткова спалілі вёску (7 двароў), абрабавалі яе жыхароў. У 2001 г. 12 двароў, 27 жыхароў.

ЛІПЕНЬ, вёска, цэнтр сельсавета і калектыўна-долевай гаспадаркі «Ліпень», за 16 км ад Асіповіч, за 6 км ад чыгуначнай станцыі Брыцалавічы, на шашы Асіповічы – Свіслач.

Першапачатковая назва Халуі (Халуй). З ліпеня 1920 г. у гонар вызвалення ад польскіх інтэрвентаў перайменавана ў Ліпень.

Вядома з сярэдзіны XVII ст. У 1637 г. упамінаецца як прыватнае сяло Мінскіх павета і ваяводства Вялікага княства Літоўскага. З 1793 г. у складзе Расійскай імперыі, мястэчка, з 1795 г. у Ігуменскім павеце Мінскай губерні, уласнасць памешчыкаў Незабытоўскіх. У 1861 г. мястэчка таксама належала Незабытоўскім, працавалі праваслаўная царква і малітоўная школа. У 1885 г. пабудавана новая царква з дрэва. У 1897 г. мястэчка Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета, 57 двароў, 563 жыхары. Дзейнічалі царква, народнае вучылішча, пітны дом, 7 крам, малітоўны дом. Побач з мястэчкам знаходзіўся аднайменны маёнтак, 115 жыхароў. У пачатку XX ст. пабудаваны лесапільны завод і

Будынак былога бровара ў в. Вязаўніца.

млын. У 1917 г. у мястэчку 24 двары, 568 жыхароў, у маёнтку 119 жыхароў. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі адкрыта працоўная школа 1-й ступені. У 1926 г. 98 двароў, 690 жыхароў, дзейнічалі лесапільны завод, кузня, млын. У 1939 г. створана Ліпеньская МТС. У час акупацыі ў Ліпені дзейнічала падпольная група, якую ўзначальвалі М.У.Кунько і М.П.Гоцін. У канцы 1941 г. гітлераўцы спалілі вёску. У 1967 г. з Ліпенем аб'яднаны суседнія вёскі Крынічкі, Новае Жыццё, Акоп, Тодараў Кут, Стараселле, Валадарск.

У 2001 г. 387 двароў, 933 жыхары, лясніцтва, сярэдняя школа, дрэваапрацоўчы цэх лясгаса, бальніца, аптэка, бібліятэка, Дом культуры, аддзяленне сувязі, аўтаматычная тэлефонная станцыя, 3 магазіны.

У 1975 г. пастаўлены помнік на брацкай магіле савецкіх воінаў і партызан, якія загінулі ў баях у 1941—1944 гг. На будынку школы ўстаноўлены 2 мемарыяльныя дошкі. Адна — на ўшанаванне памяці былой вучаніцы, партызанкі Р.У.Кунько, якая загінула ў баі 1.7.1944 г. Другая — на ўшанаванне памяці партызан брыгады «За Радзіму» А.К.Бабіча, П.Л.Валькова, А.А.Рошчына, Ц.А.Сюбарава, Ц.А.Фокіна, якія загінулі ў няроўным баі з гітлераўцамі 26.11.1942 г. у вёсцы Ліпень.

Каля вёскі, ва ўрочышчы Стараселле, ёсць археалагічны помнік — селішча банцараўскай культуры (VI—VIII ст.), эпохі Кіеўскай Русі (X—XIII ст.).

МАЛІНАЎКА, вёска, у калгасе «Чырвоны сцяг», за 21 км ад Асіповіч, за 12 км на паўночны захад ад чыгуначнай станцыі Ялізава.

Заснавана ў 1923 г. У 1940 г. 27 двароў, 124 жыхары. У 2001 г. 26 двароў, 50 жыхароў.

У 1970 г. пастаўлены помнік на брацкай магіле савецкіх воінаў і партызан, якія загінулі ў баях у 1941 і 1944 гг.

НЯЧЧО, вёска, у калектыўна-долевай гаспадарцы «Ліпень», за 14 км ад Асіповіч, за 5 км ад чыгуначнай станцыі Брыцалавічы.

У 1897 г. вядома як фальварак Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета, 1 двор, 26 жыхароў. У 1926 г. пасёлак, 17 двароў, 68 жыхароў. У 1967 г. да Няччо долучана вёска Падзіра. У 2001 г. 2 двары, 2 жыхары.

На тэрыторыі вёскі знаходзіцца археалагічны помнік — курганны могільнік, які мае 9 насыпаў. Належаў дрыгавічам.

ПАСЕКІ, вёска, у калгасе «Чырвоны сцяг», за 24 км ад Асіповіч, за 6 км ад чыгуначнай станцыі Градзянка.

Узнікла ў 1920-я гады як хутар. У 1926 г. 3 двары, 15 жыхароў. У 1940 г. 23 двары, 69 жыхароў. У 2001 г. 12 двароў, 18 жыхароў.

РАФАЛІН, вёска, у калгасе «Чырвоны сцяг», за 23 км ад Асіповіч, за 10 км ад чыгуначнай станцыі Ялізава.

Паводле перапісу 1897 г. фальварак Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета, 1 двор, 19 жыхароў. У 1917 г. памешчыцкі маёнтак, 1 двор, 98 жыхароў. У 1926 г. пасёлак, 26 двароў, 119 жыхароў. У 2001 г. 29 двароў, 35 жыхароў.

СЕМІРОВІЧЫ, вёска, у калгасе «Чырвоны сцяг», за 23 км ад Асіповіч, за 10 км ад чыгуначнай станцыі Ялізава.

З пісьмовых крыніц вядома з XVI ст. У 1560 г. упамінаецца як сяло Серамавічы, шляхецкая ўласнасць. У 1640 г. сяло ў складзе маёнтка Вязаўніца Мінскіх павета і ваяводства Вялікага княства Літоўскага, таксама шляхецкая ўласнасць. У 1793 г. далучана да Расійскай імперыі, з 1795 г. у складзе Ігуменскага павета Мінскай губерні. У 1897 г. вёска Семіровічы (яна ж Серамавічы) Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета, 4 двары, 31 жыхар. Побач знаходзіўся аднайменны засценак, 11 двароў, 57 жыхароў. У пачатку XX ст. у вёсцы 11 двароў, 81 жыхар, у засценку 5 двароў, 41 жыхар. У 1926 г. вёска, 27 двароў, 128 жыхароў. У 2001 г. 19 двароў, 35 жыхароў.

УСЦІЖ, вёска, у калектыўна-долевай гаспадарцы «Ліпень», за 14 км ад Асіповіч, за 5 км ад чыгуначнай станцыі Брыцалавічы, на правым беразе р. Свіслач.

Па пісьмовых крыніцах вядома з XIX ст. У 1848 г. вёска ў казённым маёнтку Брыцалавічы. Паводле перапісу 1897 г. вёска Свіслацкай воласці Бабруйскага павета, 14 двароў, 103 жыхары, дзейнічала царква. У пачатку XX ст. 17 двароў, 168 жыхароў. У 1926 г. 35 двароў, 179 жыхароў. У 1940 г. 78 двароў, 207 жыхароў. У Вялікую Айчынную вайну ў баях за Радзіму загінула 15 вяскоўцаў. У час акупацыі вёска спалена гітлераўскім карным атрадам. У 2001 г. 34 двары, 491 жыхар.

Каля вёскі два археалагічныя помнікі — селішча (адносіцца да 1-га тысяча-

годдзя) і курганны могільнік (мае 2 насыпы, належаў дрыгавічам).

ХІМНОЕ, вёска, у калектыўна-долевай гаспадарцы «Ліпень», за 14 км ад Асіповіч, за 7 км ад чыгуначнай станцыі Брыцалавічы.

Па пісьмовых крыніцах вядома з XVII ст. У 1637 г. вёска ў складзе прыватнага маёнтка Халуй Мінскіх павета і ваяводства Вялікага княства Літоўскага. З 1793 г. у складзе Расійскай імперыі, з 1795 г. у Ігуменскім павеце Мінскай губерні. У 1885 г. адкрыта школа царкоўнай граматы. У 1890 г. у школе вучылася 19 хлопчыкаў і 5 дзяўчынак. У 1897 г. вёска Хімное Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета, 48 двароў, 358 жыхароў. Дзейнічалі царква, школа царкоўнай граматы, карчма, хлебазапасны магазін. У 1917 г. 77 двароў, 445 жыхароў. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі створана працоўная школа 1-й ступені. У 1926 г. да вёскі далучаны вялікі зямельны ўчастак, на якім пабудавалі сядзібы маладыя сялянскія сем'і. У 1926 г. 75 двароў, 380 жыхароў. У Вялікую Айчынную вайну нямецка-фашысцкія захопнікі спалілі 46 двароў. Супраць акупантаў дзейнічала падпольная група. У 2001 г. 21 двор, 28 жыхароў.

Паблізу вёскі ёсць археалагічны помнік — курганны могільнік, які мае 5 курганоў.

ПАГАРЭЛЬСКІ СЕЛЬСАВЕТ

АМІНАВІЧЫ, вёска, у калгасе «Камунар», за 20 км ад Асіповіч, за 3 км ад чыгуначнай станцыі Уборак на лініі Верайцы — Градзянка, каля шашы Лапічы — Градзянка.

Вядомы з XVII ст. Упамінаюцца ў 1614 г. як вёска ў складзе прыватнага маёнтка Жыцін Мінскіх павета і ваяводства Рэчы Паспалітай. З 1793 г. у складзе Расійскай імперыі, вёска, з 1795 г. у Ігуменскім павеце Мінскай губерні. У сярэдзіне XIX ст. уласнасць Вітгенштэйнаў. У 1897 г. вёска Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета Мінскай губерні, 39 двароў, 266 жыхароў. Працавалі хлебазапасны магазін і царква. Паблізу вёскі знаходзіўся аднайменны засценак, 11 двароў, 87 жыхароў. У пачатку XX ст. 48 двароў, 377 жыхароў, у засценку 12 двароў, 101 жыхар. У 1917 г. у вёсцы 88 двароў, 501 жыхар, у засценку 9 двароў, 51 жыхар. У 1926 г. вёска, 94 двары, 457 жыхароў. У гады Вялікай Айчыннай вайны супраць акупантаў дзейнічала падпольная група. Карнікі абрабавалі вёску, спалілі 12 двароў. У 2001 г. 43 двары, 90 жыхароў.

У 1981 г. пастаўлены помнік ураджэнцу вёскі Герою Савецкага Саюза М.П.Каралёву.

ГРАДЗЯНЕЦ, вёска, у калгасе «Камунар», за 29 км ад Асіповіч, за 1 км ад чыгуначнай станцыі Градзянка.

Заснавана ў 1920-я гады на былых памешчыцкіх землях колішнімі парабкамі і беднякамі. У 1940 г. 26 двароў, 117 жыхароў. У Вялікую Айчынную вайну ў баях за Радзіму загінула 5 вяскоўцаў. У час акупацыі вёска была часткова спалена гітлераўцамі, загінулі 24 мірныя жыхары. У 2001 г. 23 двары, 52 жыхары.

ЛАЗОВАЕ, вёска, у калгасе «Камунар», за 4 км на поўдзень ад чыгуначнай станцыі Градзянка, за 24 км ад Асіповіч, на шашы Лапічы — Градзянка.

Упамінаецца ў юрыдычных актах 1639 г. як урочышча ў Бабруйскім старостве Мінскага ваяводства Рэчы Паспалітай. З 1793 г. у складзе Расійскай імперыі, вёска, з 1795 г. у Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета Мінскай губерні. У 1884 г. адкрыта школа царкоўнай граматы (у 1890 г. 12 вучняў, усе хлопчыкі). У 1897 г. 46 двароў, 325 жыхароў. Дзейнічала царква. Побач з вёскай знаходзілася памешчыцкая сядзіба Лазовае, 1 двор, 6 жыхароў. У пачатку XX ст. 56 двароў, 378 жыхароў. Побач з вёскай знаходзіўся смалакурны завод. У 1917 г. 88 двароў, 495 жыхароў. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі адкрыта працоўная школа 1-й ступені. У 1926 г. 93 двары, 402 жыхары. У 1940 г. 94 двары, 237 жыхароў. У час фашысцкай акупацыі жыхары Лазовага падтрымлівалі цесныя сувязі з атрадамі 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, за што ў маі 1944 г. гітлераўцы спалілі вёску. У 2001 г. 27 двароў, 60 жыхароў.

У 1975 г. створаны мемарыяльны комплекс за 14 км ад вёскі ва ўрочышчы Расоха на месцы базіравання Асіповіцкіх падпольных райкомаў КП(б)Б і ЛКСМБ і Асіповіцкай ваенна-аператыўнай групы. У 1977 г. пастаўлены помнік на магіле 79 жыхароў в. Палядкі, якіх у маі 1944 г. спалілі разам з вёскай (41 двор) нямецка-фашысцкія захопнікі.

МАКАЎЕ, былая вёска ў Пагарэльскім сельсавеце. Размяшчалася за 32 км ад

Асіповіч, за 6 км ад чыгуначнай станцыі Градзянка.

9.1.1943 г. нямецка-фашысцкія акупанты спалілі вёску разам з жыхарамі. Згарэла 48 двароў, загінула 229 чалавек. Вёска не адрадзілася. У 1968 г. на яе месцы пастаўлены абеліск. Увекавечана ў мемарыяльным комплексе Хатынь.

ПАГАРЭЛАЕ, вёска, цэнтр сельсавета і калгаса «Камунар», за 21 км ад Асіповіч, за 5 км ад чыгуначнай станцыі Уборак, на шашы Лапічы — Градзянка.

Вядома з сярэдзіны XVII ст. Упамінаецца ў юрыдычных актах 1639 г. як урочышча Пагарэлае, уваходзіла ў склад Бабруйскага староства Мінскага ваяводства Рэчы Паспалітай. З 1793 г. у складзе Расійскай імперыі, сяло, з 1795 г. у Ігуменскім павеце Мінскай губерні. У 1886 г. цэнтр воласці і праваслаўнага прыхода Ігуменскага павета, 39 двароў, 360 жыхароў, 2 кірмашы на год, царква, народнае вучылішча. У 1897 г. 81 двор, 460 жыхароў, дзейнічалі ветраны млын, царква, піцейны дом, народнае вучылішча, царкоўна-прыходская школа. У пачатку XX ст. 92 двары, 570 жыхароў. Побач знаходзіўся фальварак Пагарэлае, 24 жыхары. У 1917 г. у сяле 135 двароў, 737 жыхароў, у фальварку Пагарэлае 11 жыхароў. У час грамадзянскай вайны і замежнай інтэрвенцыі дзейнічаў валасны рэўком. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі адкрыты працоўная школа 1-й ступені, хата-чытальня. З 1924 г. цэнтр сельсавета. У 1940 г. 129 двароў, 645 жыхароў. У час акупацыі ў наваколлі вёскі дзейнічалі партызанскія атрады 1-й Асіповіцкай партызанскай брыгады, а ў Пагарэлым — падпольная група. У канцы 1941 г. партызаны знішчылі размешчаны

ў вёсцы нямецка-фашысцкі гарнізон. У лютым 1942 г. гітлераўскія карнікі спалілі Пагарэлае.

У 2001 г. 134 двары, 378 жыхароў, рамонтна-механічныя майстэрні, бібліятэка, млын, ветэрынарны пункт, школа, дзіцячы сад, фельчарска-акушэрскі пункт, аддзяленне сувязі, аўтаматычная тэлефонная станцыя, клуб, магазін.

У 1969 г. пастаўлены помнік на брацкай магіле савецкіх воінаў, якія загінулі ў баях у 1944 г.

ПАЛЯДКІ, былая вёска ў Пагарэльскім сельсавеце. Размяшчалася за 6 км ад чыгуначнай станцыі Уборак.

У 1926 г. пасёлак, 27 двароў, 106 жыхароў. У 1940 г. вёска, 41 двор, 159 жыхароў. У маі 1944 г. нямецка-фашысцкія акупанты спалілі вёску і загубілі 79 жыхароў. Пасля вайны была адноўлена. Не існуе з 1983 г. — выбылі жыхары.

ЦАЛЯНСКАЯ БУДА, былая вёска ў Пагарэльскім сельсавеце. Размяшчалася за 4 км ад чыгуначнай станцыі Лапічы. Паселішча было заснавана сярод лесу, дзе знаходзілася невялікая старожка (будка). Заснавалі ўраджэнцы вёскі Цэль, таму яно і атрымала такую назву. У 1897 г. засценак Цалянская Буда Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета, 6 двароў, 59 жыхароў. У 1926 г. вядома як хутары Цалянская Буда, 17 двароў, 87 жыхароў. Перад Вялікай Айчыннай вайной вёска, 23 двары, 115 жыхароў. Зараз не існуе.

ПРАТАСЕВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЕРАЙЦЫ, вёска і чыгуначная станцыя, за 11 км ад Асіповіч.

Узніклі ў 1911 г. у час будоўлі чыгуначнай лініі Верайцы — Градзянка. У пачатку XX ст. станцыя і прыстанцыйны пасёлак у Замошскай воласці Бабруйскага павета. На станцыі меліся 2 двары, 15 жыхароў, у пасёлку 11 двароў, 52 жыхары. З адкрыццём чыгуначнай лініі Верайцы — Градзянка стала вузлавой станцыяй — штогод праз яе адпраўлялася 500 тысяч пудоў лесаматэрыялаў. Працаваў смалакурны завод. У 1917 г. на станцыі 68 двароў, 231 жыхар, у пасёлку 13 двароў, 68 жыхароў. У 2001 г. 138 двароў, 312 жыхароў, 3 крамы, аддзяленне сувязі, бібліятэка, сярэдняя школа, лазня.

У 1975 г. пастаўлены абеліск і стэла на брацкай магіле савецкіх воінаў і партызана, якія загінулі ў баях з гітлераўцамі ў 1941—1944 гг. Сярод пахаваных Герой Савецкага Саюза М.Р.Абросімаў.

ВЕРХІ, вёска, у сельскагаспадарчым прадпрыемстве «Пратасевічы», за 14 км ад Асіповіч, за 5 км ад чыгуначнай станцыі Верайцы.

Упершыню ўпамінаюцца ў юрыдычных актах 1639 г. як урочышча Бабруйскага староства Рэчыцкага павета Вялікага княства Літоўскага. З 1793 г. у Расійскай імперыі, вёска Замошскай воласці, Бабруйскага павета. У 1917 г. 26 двароў, 171 жыхар. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі адкрыта працоўная школа 1-й ступені. У 1926 г. хутары Вярхі, 47 двароў, 219 жыхароў. У 2001 г. 11 двароў, 19 жыхароў.

У 1974 г. пастаўлены помнік на магіле невядомага салдата. За 3 км ад Вярхоў на аднайменным прыпыначным пункце ў 1977 г. пастаўлены помнік на магіле партызанкі Соф'і Васільеўны Змачынскай, якая загінула ў 1943 г. у няроўным баі з акупантамі.

ДРАЖНЯ, вёска, у сельскагаспадарчым прадпрыемстве «Пратасевічы», за 12 км ад Асіповіч, за 2 км ад чыгуначнай станцыі Верайцы.

Вядома з XVIII ст. як вёска Дражня Бабруйскага павета Мінскага ваяводства Вялікага княства Літоўскага, уласнасць магнатаў Радзівілаў. З 1793 г. у складзе Расійскай імперыі, з 1795 г. у Бабруйскім павеце Мінскай губерні. У 1847 г. 50 двароў, 338 жыхароў, уласнасць князёў Вітгенштэйнаў. У 1897 г. у Жыцінскай воласці Бабруйскага павета, 103 двары, 600 жыхароў. Працавала карчма і хлебазапасны магазін. На пачатку XX ст. існавалі 2 вёскі: Старая Дражня (19 двароў, 71 жыхар) і Новая Дражня (18 двароў, 123 жыхары). Абедзве вёскі ўваходзілі ў Замошскую воласць Бабруйскага павета. У 1917 г. у Старой Дражні 13 двароў, 86 жыхароў, у Новай Дражні 25 двароў, 146 жыхароў. У 1923 г. адкрыта працоўная школа 1-й ступені (у 1926 г. 94 вучні). У 1940 г. Старая Дражня і Новая Дражня аб'ядналіся ў адну вёску Дражня. У 2001 г. 34 двары, 82 жыхары, клуб, фельчарска-акушэрскі пункт.

ДУБАВОЕ, вёска, у сельскагаспадарчым прадпрыемстве «Пратасевічы». У 2000 г. 8 двароў, 12 жыхароў.

ЗАБАЛАЦЦЕ, вёска, у сельскагаспадарчым прадпрыемстве «Пратасевічы», за 4 км ад Асіповіч.

Вядома з XIX ст. У 1840 г. вёска Замошскай воласці Бабруйскага павета ў складзе прыватнага маёнтка «Пратасевічы», уласнасць князёў Вітгенштэйнаў. У 1897 г. 36 двароў, 244 жыхары. У 1917 г. 69 двароў, 387 жыхароў. У 1926 г. 81 двор, 381 жыхар.

У 2001 г. 116 двароў, 367 жыхароў, сядзіба сельскагаспадарчага прадпрыемства «Пратасевічы», аўтаматычная тэлефонная станцыя, лазня, дзіцячая музычная школа.

У 1951 г. пастаўлены абеліск на магіле партызанкі П.Т.Казлоўскай.

ПАБОКАВІЧЫ, вёска, у сельскагаспадарчым прадпрыемстве «Пратасевічы», за 11 км ад Асіповіч, за 3 км ад чыгуначнай станцыі Дзераўцы, на шашы Асіповічы — Шышчыцы.

Вядома з XIX ст. У 1838 г. упамінаецца як урочышча Пабокавічы Бабруйскага павета, 13 рэвізскіх душ, уласнасць князёў Вітгенштэйнаў. У 1897 г. засценак Пабокавічы Жыцінскай воласці Бабруйскага павета, 15 двароў, 75 жыхароў. У 1917 г. вёска, 45 двароў, 249 жыхароў. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі адкрыта працоўная школа 1-й ступені (у 1926 г. 45 вучняў). У 1940 г. 63 двары, 378 жыхароў. У Вялікую Айчынную вайну ў кастрычніку 1943 г. вёска была спалена за сувязь з партызанамі. У 2001 г. 4 двары, 6 жыхароў.

ПАПЛАВЫ, вёска, у сельскагаспадарчым прадпрыемстве «Пратасевічы», за 8 км ад Асіповіч, за 4 км ад чыгуначнай станцыі Дзераўцы, на шашы Асіповічы — Шышчыцы.

Упамінаецца ў юрыдычных актах 1639 г., адносілася да Бабруйскага староства Рэчыцкага павета Вялікага княства Літоўскага. З 1793 г. у складзе Расійскай імперыі, з 1795 г. у Бабруйскім павеце Мінскай губерні. У пачатку XX ст. вёска Замошскай воласці Бабруйскага павета, 34 двары, 218 жыхароў. У 1917 г. 33 двары, 257 жыхароў. У 1940 г. 51 двор, 208 жыхароў. У 2001 г. 53 двары, 134 жыхары, клуб, крама.

ПЕРАРОЖКІ, вёска, у сельскагаспадарчым прадпрыемстве «Пратасевічы», за 12 км ад Асіповіч, за 2,5 км ад чыгуначнай станцыі Верайцы.

Вядома з пачатку XX ст. як вёска Замошскай воласці Бабруйскага павета, 11 двароў, 62 жыхары. У 1917 г. 29 двароў, 122 жыхары. У 1926 г. 25 двароў, 130 жыхароў. У 2001 г. 22 двары, 44 жыхары.

У 1977 г. на вясковых могілках пастаўлены помнік на брацкай магіле савецкіх воінаў, якія загінулі ў 1944 г. у баях супраць нямецка-фашысцкіх акупантаў.

ПРАТАСЕВІЧЫ, вёска, у сельскагаспадарчым прадпрыемстве «Пратасевічы», цэнтр сельсавета, за 5 км ад Асіповіч.

Вядома з XVI ст. У 1513 г. упамінаецца як сяло Свіслацкай воласці Мінскага ваяводства Вялікага княства Літоўскага. У 1793 г. далучана да Расійскай імперыі. З 1795 г. у Бабруйскім павеце Мінскай губерні. На 1797 г. прыватнае сяло, 71 жыхар мужчынскага полу. Належала Радзівілам. У 1838 г. цэнтр маёнтка «Пратасевічы», 74 рэвізскія душы, уласнасць князёў Вітгенштэйнаў. У 1897 г. вёска Замошскай воласці Бабруйскага павета, 54 двары, 365 жыхароў, хлебазапасны магазін, царква. Побач існаваў маёнтак з той жа назвай, 15 жыхароў. У пачатку XX ст. 97 двароў, 513 жыхароў. У 1903 г. адкрыта народнае вучылішча. У 1917 г. 110 двароў, 678 жыхароў. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі на базе народнага вучылішча створана працоўная школа 1-й ступені (у 1925 г. 77 вучняў). У 1926 г. 141 двор, 693 жыхары. У 1927 г. пабудавана памяшканне новай школы (існуе і зараз). У 1940 г. да вёскі далучаны пас. Балычоўшчына. З 1964 г. цэнтр сельсавета.

У 2001 г. 160 двароў, 413 жыхароў, фельчарска-акушэрскі пункт, сярэдняя школа, дзіцячы сад, бібліятэка, Дом культуры, магазін.

ПРАТАСЕВІЧЫ 2-я, вёска, у сельскагаспадарчым прадпрыемстве «Пратасевічы», за 4 км ад Асіповіч, на шашы Асіповічы — Шышчыцы.

У пачатку XX ст. вёска Замошскай воласці Бабруйскага павета, 6 двароў, 49 жыхароў. У 1917 г. 9 двароў, 83 жыхары. У 1926 г. 16 двароў, 66 жыхароў. У 2001 г. 9 двароў, 16 жыхароў.

ЦЭЛЬ, вёска, у сельскагаспадарчым прадпрыемстве «Пратасевічы», за 5 км ад чыгуначнай станцыі Лапічы, на шашы Мінск — Бабруйск.

Вядома з 1560 г. як дзяржаўнае сяло Свіслацкай воласці Мінскага ваяводства Вялікага княства Літоўскага, 24 двары. З 1793 г. у складзе Расійскай імперыі. З 1795 г.

уваходзіла ў Ігуменскі павет Мінскай губерні. У 1884 г. адкрыта школа царкоўнай граматы (у 1890 г. вучылася 12 хлопчыкаў). У 1897 г. у Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета, 34 двары, 329 жыхароў, царква, хлебазапасны магазін. У пачатку XX ст. вёска, 62 двары, 353 жыхары, працавала лясніцтва. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі створана працоўная школа 1-й ступені (у 1926 г. 47 вучняў). У 1926 г. 82 двары, 384 жыхары. У 2001 г. 56 двароў, 80 жыхароў, лясніцтва, 2 крамы, фельчарска-акушэрскі пункт, аддзяленне сувязі, сярэдняя школа, бібліятэка, клуб.

У 1974 г. пастаўлены помнікі на магілах савецкіх воінаў, якія загінулі ў баях супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў у 1941 г. За 0,5 км на поўнач ад вёскі ў 1974 г. пастаўлена стэла ў гонар савецкіх воінаў-пераможцаў у Вялікай Айчыннай вайне. На ўсходняй ускраіне вёскі знаходзіцца археалагічны помнік — селішча ранняга жалезнага веку (I ст. да н.э. — II ст. н.э.) і эпохі Кіеўскай Русі (XI—XIII ст.).

СВІСЛАЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

БАРАНЦЫ, вёска, у калгасе «Усход», за 21 км ад Асіповіч, за 7 км ад чыгуначнай станцыі Брыцалавічы, на шашы Асіповічы — Свіслач.

Па пісьмовых крыніцах вядома з XIX ст. У 1897 г. урочышча Баранцы Пагарэльскай воласці Ігуменскага павета Мінскай губерні, 2 двары, 22 жыхары. У 1917 г. 1 двор, 10 жыхароў. У 1926 г. на месцы сучаснай вёскі пад назвай Баранцы існавалі хутар і два пасёлкі, у якіх разам было 47 двароў, 217 жыхароў. У 1967 г. пасёлкі Баранцы 1-я і Баранцы 2-я аб'ядналіся ў адзін населены пункт — вёску Баранцы. У 2001 г. 1 двор, 1 жыхар.

БУДА, вёска, у калгасе «Беларусь», за 25 км ад Асіповіч, за 12 км ад чыгуначнай станцыі Ялізава.

У пачатку XX ст. вядома як фальварак Свіслацкай воласці Бабруйскага павета, 1 двор, 46 жыхароў. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі фальварак пераўтвораны ў пасёлак. У 1940 г. вёска, 18 двароў, 48 жыхароў. У Вялікую Айчынную вайну ў студзені 1943 г. гітлераўцы спалілі вёску. У 2001 г. 5 двароў, 9 жыхароў.

ВУГЛАТА, вёска, у калгасе «Усход», за 25 км ад Асіповіч, за 2 км ад чыгуначнай станцыі Ялізава.

У сярэдзіне XIX ст. вёска, уласнасць памешчыкаў Незабытоўскіх. У 1897 г. вёска Свіслацкай воласці Бабруйскага павета, 11 двароў, 74 жыхары. У 1917 г. 13 двароў, 65 жыхароў. У 1926 г. 30 гаспадарак, 123 жыхары. У 2001 г. 79 двароў, 145 жыхароў, магазін.

У 1975 г. пастаўлены помнік на брацкай магіле савецкіх воінаў і партызан, якія загінулі ў 1941—1944 гг. У 1984 г. пастаўлены помнік на брацкай магіле чырвонаармейцаў, якія загінулі ў 1920 г. у барацьбе супраць польскіх інтэрвентаў.

ВЯЗЫЧЫН, вёска, у калгасе «Усход», за 23 км ад Асіповіч, за 6 км ад чыгуначнай станцыі Ялізава.

У сярэдзіне XIX ст. вёска Свіслацкай воласці Бабруйскага павета, уласнасць памешчыкаў Незабытоўскіх. У 1847 г. 14 двароў, 82 жыхары. У 1886 г. адкрыта школа царкоўнай граматы (у 1890 г. вучылася 15 хлопчыкаў). У 1897 г. у вёсцы 44 двары, 284 жыхары. Побач знаходзіўся фальварак Вязычын, 1 двор, 52 жыхары. У 1906 г. заснаваны вінакурны завод. У 1917 г. у вёсцы 59 двароў, 399 жыхароў, у фальварку 136 жыхароў. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі створана працоўная школа 1-й ступені (у 1926 г. 84 вучні). У 1923 г. да вёскі далучаны вялікі ўчастак былой памешчыцкай зямлі, на якім пабудавалі сядзібы колішнія парабкі і беднякі. У 1926 г. у вёсцы 53 гаспадаркі, 273 жыхары. У 1967 г. з Вязычынам аб'яднана суседняя вёска Прудзішча. У 2001 г. 71 двор, 140 жыхароў.

У 1974 г. пастаўлены помнік на брацкай магіле савецкіх воінаў і партызан, якія ў 1941—1944 гг. загінулі ў баях супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

ГАЛЫНКА, вёска, у калгасе «Беларусь», за 28 км ад Асіповіч, за 11 км ад чыгуначнай станцыі Ясень, на правым беразе ракі Бярэзіна.

Па пісьмовых крыніцах вядома з XIX ст. У 1802 г. вёска Свіслацкай воласці Бабруйскага павета, дзейнічала царква. У 1847 г. вёска ў складзе памешчыцкага маёнтка Дурынічы той жа воласці. У 1863 г. тут пабудавана новая царква з дрэва. У 1897 г. сяло, 28 двароў, 191 жыхар, царква, дзяржаўная вінная лаўка. У 1906 г. адкрыта народнае вучылішча. У 1909 г. сяло, 20 двароў, 160 жыхароў. Пасля рэвалюцыі народнае вучылішча было пераўтворана ў

працоўную школу 1-й ступені (у 1925 г. 68 вучняў). У 2001 г. 50 двароў, 48 жыхароў, магазін.

Паблізу вёскі знаходзіцца археалагічны помнік — курганны могільнік, які мае 10 насыпаў.

КОПЧА, вёска, у калгасе «Беларусь», за 25 км ад Асіповіч, за 11 км ад чыгуначнай станцыі Ясень.

Вядома з XIX ст. як вёска Свіслацкай воласці Бабруйскага павета. У 1838 г. 33 рэвізскія душы, уласнасць памешчыка Забелы. У 1897 г. 22 двары, 139 жыхароў. У 1917 г. 21 двор, 124 жыхары. У 1940 г. 41 двор, 167 жыхароў. У 2001 г. 31 двор, 57 жыхароў.

КРАСНАЕ, вёска, цэнтр калгаса «Беларусь», за 27 км ад Асіповіч, за 8 км ад чыгуначнай станцыі Ялізава, на правым беразе ракі Бярэзіна.

Вядома з XIX ст. У 1897 г. хутар Краснае Гарадоцкай воласці Бабруйскага павета, 1 двор, 6 жыхароў. У 1909 г. урочышча, 1 двор, 8 жыхароў. У 1967 г. да Краснага далучана суседняя вёска Рыдлё, а ў 1976 г. — Кассё, у 1985 г. — Максімаўка.

У 2001 г. 175 двароў, 354 жыхары, фельчарска-акушэрскі пункт, аўтаматычная тэлефонная станцыя, аддзяленне сувязі, праўленне калгаса, комплексны прыёмны пункт, Дом ветэранаў, Дом культуры, бібліятэка, базавая школа, дзіцячы сад, 2 магазіны.

У 1969 г. пастаўлены помнік на брацкай магіле савецкіх воінаў і партызан. Недалёка ад вёскі знаходзіцца археалагічны помнік — стаянка каменнага веку.

НАВАСЁЛКІ, вёска, у калгасе «Усход», за 27 км ад Асіповіч, за 11 км ад чыгуначнай станцыі Ялізава.

Вядома з XVII ст. Упамінаецца ў 1640 г. як сяло ў складзе шляхецкага маёнтка Вязаўніца Мінскага ваяводства Рэчы Паспалітай. З 1793 г. у складзе Расійскай імперыі, вёска, з 1795 г. у Ігуменскім павеце Мінскай губерні. У 1897 г. 48 двароў, 294 жыхары. У 1917 г. 71 двор, 417 жыхароў. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі адкрылася працоўная школа 1-й ступені (у 1926 г. 57 вучняў). У 1923 г. да вёскі далучаны вялікі ўчастак былой памешчыцкай зямлі, на якім пабудавалі сядзібы былыя парабкі і беднякі. У 1926 г. 75 двароў, 367 жыхароў. У 1967 г. да Навасёлкаў далучана вёска Падзіра. У 2001 г. 68 двароў, 121 жыхар, магазін.

За 3 км ад вёскі, на правым беразе р. Бярэзіна, знаходзіцца археалагічны помнік — гарадзішча.

ПАЛІЦКАЕ, вёска, у калгасе «Усход», за 27 км ад Асіповіч, за 10 км ад чыгуначнай станцыі Ялізава.

Заснавана ў 1923 г. на былых памешчыцкіх землях колішнімі парабкамі і беднякамі. У 1940 г. пасёлак, 12 двароў, 56 жыхароў. У 2001 г. 8 двароў, 13 жыхароў.

За 1,5 км ад вёскі было выяўлена гарадзішча культуры штрыхаванай керамікі (II ст. да н.э. — I ст. н.э.).

СВІСЛАЧ, вёска, цэнтр сельсавета і калгаса «Усход», за 26 км ад Асіповіч, за 5 км ад чыгуначнай станцыі Ялізава, на шашы Градзянка — Сычкава, каля вусця ракі Свіслач.

Назва ўтворана ад наймення ракі Свіслач. Гэта адзін з самых старажытных населеных пунктаў у сучасным Асіповіцкім раёне.

Вядома з XI ст. Адзначана ў знакамітым летапісным спісе «А се имена всим градом рускым, далним и ближним» (1396). У XII—XIV ст. горад быў цэнтрам удзельнага княства, да канца XVI ст. цэнтрам Свіслацкай воласці Мінскага ваяводства Вялікага княства Літоўскага. З XVII ст. уласнасць роду Гарабурдаў, з 1666 г. — Радзівілаў. У 1793 г. у складзе Расійскай імперыі, мястэчка, з 1795 г. цэнтр Свіслацкай воласці Бабруйскага павета Мінскай губерні. У 1861 г. у мястэчку Свіслач 576 жыхароў. У 1863 г. адкрыта народнае вучылішча. У 1897 г. побач з мястэчкам існавала вёска Свіслач; агульная колькасць насельніцтва абодвух паселішчаў складала 1759 чалавек (з іх 530 сялян), усяго жылых пабудоў 266. Дзейнічалі 2 праваслаўныя царквы, 2 сінагогі, касцёл, паштова-тэлеграфнае аддзяленне, конная паштовая станцыя, заезны двор, хлебазапасны магазін, 23 крамы, рачная параходная прыстань, 4 разы на год праводзіўся кірмаш. Побач з мястэчкам знаходзіўся фальварак Свіслач, дзе ў 1899 г. былі заснаваны млын і крупадзёрка. У пачатку XX ст. у мястэчку 190 двароў, 1970 жыхароў. У 1917 г. у мястэчку 179 двароў і 1289 жыхароў, у вёсцы 166 двароў і 938 жыхароў, у маёнтку 135 жыхароў. У 1922 г. у Свіслацкай сямігадовай школе працавала 11 настаўнікаў, вучылася 301 дзіця. У 1923 г. адкрыта

бальніца. З 1924 г. цэнтр сельсавета. У 1926 г. 306 двароў, 1662 жыхары, бібліятэка, хата-чытальня, дзве пачатковыя і сямігадовая школы, размешчаныя ў былых панскіх будынках. У 1927 г. стала працаваць метэастанцыя. У 1933 г. адкрыты дзіцячыя яслі, працавалі хлебапякарня, завод фруктовых вод, кошыкавая, шорная, шавецкая і смалярная майстэрні. У 1934 г. праведзена радыёфікацыя. У 1940 г. 317 двароў, 1418 жыхароў. У Вялікую Айчынную вайну Свіслач панесла значныя страты: 12—14.10.1941 г. гітлераўцы знішчылі 791 мірнага жыхара, а ў чэрвені 1943 г. амаль цалкам спалілі вёску. Пасля вайны ў Свіслачы працаваў дзіцячы дом.

У 2001 г. 390 двароў, 820 жыхароў, рамонтна-механічныя майстэрні, млын, аўтаматычная тэлефонная станцыя, аддзяленне сувязі, сярэдняя школа, філіял Беларусбанка, 3 магазіны, дзіцячы сад, амбулаторыя, санаторый «Свіслач», аптэка, Дом культуры, комплексны прыёмны пункт.

Пастаўлены помнікі на брацкай магіле савецкіх воінаў і партызан, якія загінулі ў баях супраць гітлераўскіх захопнікаў у 1941—1944 гг. Сярод пахаваных Героі Савецкага Саюза М.І.Кліменка і Д.Ц.Леўчанка. На ўскраіне вёскі, на беразе ракі Свіслач, ёсць археалагічны помнік — гарадзішча з рэшткамі старажытнага замка.

СЛАБАДА, вёска, у калгасе «Усход», за 25 км ад Асіповіч, за 3 км ад чыгуначнай станцыі Ялізава, на шашы Градзянка — Сычкава.

У 1940 г. 33 двары, 143 жыхары. У час Вялікай Айчыннай вайны ў 1943 г. вёска была спалена гітлераўцамі. У 2001 г. 65 двароў, 132 жыхары.

У 1974 г. пастаўлены помнікі на дзвюх брацкіх магілах савецкіх воінаў, якія загінулі ў баях супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў у 1941—1944 гг.

СТАЛЯРЫ, вёска, у калгасе «Беларусь», за 26 км ад Асіповіч, за 3 км ад чыгуначнай станцыі Ялізава, на правым беразе ракі Бярэзіна.

Вядома з XIX ст. У 1897 г. вёска Сталяры (яна ж Вярбішча) Свіслацкай воласці Бабруйскага павета, 10 двароў, 69 жыхароў. У 1917 г. 15 двароў, 98 жыхароў. У час Вялікай Айчыннай вайны вёска была разрабавана і часткова (10 двароў) спалена гітлераўскімі карнікамі. У 2001 г. 20 двароў, 29 жыхароў.

ЧУЧЧА, вёска, у калгасе «Беларусь», за 25 км ад Асіповіч, за 5 км ад чыгуначнай станцыі Ялізава, на шашы Градзянка — Сычкава.

У 1847 г. вёска ў складзе казённага маёнтка Брацалавічы Слуцкай воласці Бабруйскага павета, мелася 7 зямельных участкаў, дзейнічалі карчма і вадзяны млын на р. Свіслач. У 1897 г. 35 двароў, 243 жыхары. У пачатку XX ст. 41 двор, 307 жыхароў, праваслаўная царква, народнае вучылішча (адкрыта ў 1908 г.). У 1926 г. 72 двары, 380 жыхароў, працоўная школа 1-й ступені (50 вучняў). У 2001 г. 85 двароў, 152 жыхары.

У 1969 г. пастаўлены помнік на брацкай магіле партызан, якія загінулі ў баі 30.6.1943 г., — бюст воіна на пастаменце. На тэрыторыі вёскі знаходзяцца археалагічныя помнікі — гарадзішча і курганны могільнік.

ШЭЙПІЧЫ, вёска, у калгасе «Беларусь», за 23 км ад Асіповіч, за 3 км ад чыгуначнай станцыі Ялізава.

Па пісьмовых крыніцах вядома з XVI ст. У 1560 г. упамінаецца як дзяржаўнае сяло Свіслацкай воласці Мінскага ваяводства Вялікага княства Літоўскага. У 1869 г. прыватнае сяло, якое ўваходзіла ў склад маёнтка Свіслач, належала Гарабурдам. З 1793 г. у складзе Расійскай імперыі, з 1795 г. вёска Свіслацкай воласці Бабруйскага павета. У сярэдзіне 1830-х гг. 15 двароў, 100 жыхароў. У сярэдзіне XIX ст. належала памешчыкам Незабытоўскім. У 1897 г. 26 двароў, 196 жыхароў. Дзейнічала праваслаўная царква. У 1917 г. 42 двары, 282 жыхары. У 1926 г. 66 двароў, 312 жыхароў. У 2001 г. 65 двароў, 100 жыхароў.

ЯСЕНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

АЛЯКСАНДРАЎКА, вёска, у калгасе імя Леніна, за 16 км ад Асіповіч, за 4 км ад чыгуначнай станцыі Татарка, на шашы Мінск — Бабруйск.

У пачатку XX ст. вёска ў Замошскай воласці Бабруйскага павета, 12 двароў, 130 жыхароў. У 1917 г. 23 двары, 143 жыхары. У 1926 г. 28 двароў, 156 жыхароў. У 2001 г. 1 двор, 1 жыхар.

АСЯРОДАК, вёска, у калгасе імя Леніна, за 20 км ад Асіповіч, за 11 км ад чыгуначнай станцыі Ясень, на беразе р. Ваўчанка.

Вядома з XIX ст. У 1897 г. вёска Асяродак Свіслацкай воласці Бабруйскага павета, 46 двароў, 274 жыхары. Працавалі вінная лаўка і хлебазапасны магазін. У 1940 г. 154 двары, 616 жыхароў. У чэрвені 1941 г. нямецка-фашысцкія захопнікі амаль цалкам спалілі вёску і загубілі 27 яе мірных жыхароў. У 2001 г. 67 двароў, 113 жыхароў, фельчарска-акушэрскі пункт, магазін.

ВАЙНІЛАВА, вёска, у калгасе імя Леніна, за 21 км ад Асіповіч, за 4 км ад чыгуначнай станцыі Ясень.

Вядома з XIX ст. У 1897 г. урочышча Свіслацкай воласці Бабруйскага павета, 3 двары, 26 жыхароў. У пачатку XX ст. паселішча ўяўляла сабой хутар, 8 двароў, 47 жыхароў. У 2001 г. 22 двары, 32 жыхары.

ГРЫНЁЎКА, вёска, у калгасе імя Леніна, за 21 км ад Асіповіч, за 2 км ад чыгуначнай станцыі Ясень.

У пачатку XX ст. вёска Замошскай воласці Бабруйскага павета, 25 двароў, 156 жыхароў. У 1917 г. 32 двары, 219 жыхароў. У 1926 г. 41 двор, 241 жыхар. У 2001 г. 28 двароў, 51 жыхар.

ЖУРАВЕЦ, вёска, у калгасе імя Леніна, за 19 км ад Асіповіч, за 5 км ад чыгуначнай станцыі Ясень.

Вядома з XIX ст. У 1897 г. пасёлак Замошскай воласці Бабруйскага павета, 4 двары, 26 жыхароў. У 1917 г. вёска, 10 двароў, 67 жыхароў. У 1926 г. 13 двароў, 70 жыхароў. У 2001 г. 6 двароў, 7 жыхароў.

ЗАЕЛЬНІК, вёска, у калгасе імя Леніна, за 20 км ад Асіповіч, за 11 км ад чыгуначнай станцыі Ясень. У 2001 г. 55 двароў, 102 жыхары.

ЗАЛЕССЕ, вёска, у калгасе імя Леніна, за 15 км ад Асіповіч, за 8 км ад чыгуначнай станцыі Ясень.

Заснавана ў 1920-я гады. У 1940 г. 26 двароў, 79 жыхароў. У студзені 1942 г. нямецка-фашысцкія захопнікі спалілі вёску і загубілі 15 яе мірных жыхароў.

У 2001 г. 8 двароў, 10 жыхароў. Радзіма Героя Сацыялістычнай Працы А.М.Гарбацэвіча, які трагічна загінуў у 1981 г. і пахаваны ў в. Ясень.

ЛЮЛЕВА, вёска, за 18 км ад Асіповіч, за 2 км ад чыгуначнай станцыі Ясень.

У пачатку XX ст. у Замошскай воласці Бабруйскага павета, 12 двароў, 81 жыхар. У 1917 г. 15 двароў, 122 жыхары. У 1926 г. 23 двары, 146 жыхароў. У 2001 г. 7 двароў, 11 жыхароў.

МАТАВІЛА, вёска, у калгасе імя Леніна, за 18 км ад Асіповіч, за 10 км ад чыгуначнай станцыі Ясень.

Вядома з XIX ст. У 1858 г. вёска ў складзе казённага маёнтка Брыцалавічы Свіслацкай воласці Бабруйскага павета. У 1897 г. 6 двароў, 31 жыхар. У 1926 г. 20 двароў, 87 жыхароў. У 1947 г. да вёскі быў далучаны хутар Перадзіла. У 2001 г. 11 двароў, 34 жыхары.

РАЖНЕТАВА, вёска, у калгасе імя Леніна, за 16 км ад Асіповіч, за 7 км ад чыгуначнай станцыі Татарка.

Вядома з XIX ст. У 1838 г. паселішча ўяўляла сабой засценак Бабруйскага павета, памешчыцкая ўласнасць, 18 рэвізскіх душ. У 1897 г. побач існавалі засценак Ражнетаў і фальварак Ражнетаў, якія ўваходзілі ў Замошскую воласць Бабруйскага павета. У пачатку XX ст. тут былі вёска Ражнетава (6 двароў, 36 жыхароў) і засценак Ражнетаў (12 двароў, 66 жыхароў). У 1917 г. засценкі Ражнетава 1-е (11 двароў, 109 жыхароў) і Ражнетава 2-е (8 двароў, 61 жыхар). У 1921 г. адкрыта працоўная школа 1-й ступені (у 1925 г. 45 вучняў). У 1926 г. засценкі Ражнетава 1-е (16 двароў, 97 жыхароў) і Ражнетава 2-е (9 двароў, 58 жыхароў). У 1967 г. вёскі Ражнетава 1-е і Ражнетава 2-е аб'яднаны ў адзін населены пункт Ражнетава. У 2001 г. 6 двароў, 7 жыхароў.

ТАТАРКАВІЧЫ, вёска, у калгасе імя Леніна, за 21 км ад Асіповіч, за 8 км ад чыгуначнай станцыі Ясень.

Вядома з XVI ст. У 1560 г. сяло Татаркавічы Свіслацкай воласці Мінскага ваяводства ВКЛ. У 1561 г. сяло Татаркаўшчына, у складзе памешчыцкага маёнтка Свіслач. У 1793 г. далучана да Расійскай імперыі, вёска, з 1795 г. у Свіслацкай воласці Бабруйскага павета Мінскай губерні. У 1847 г. у складзе казённага (дзяржаўнага) маёнтка Брыцалавічы, меліся карчма і вадзяны млын. У 1897 г. 30 двароў, 236 жыхароў. Дзейнічалі праваслаўная царква, хлебазапасны магазін, вінная лаўка. У 1913 г. адкрыта народнае вучылішча. У 1917 г. 43 двары, 277 жыхароў. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі на базе народнага вучылішча створана працоўная школа 1-й ступені (у 1925 г. 143 вучні). У 1925 г. пры школе

працавала вячэрняя школа. У 1926 г. узведзены новы школьны будынак. У 1940 г. 83 двары, 259 жыхароў.

У 2001 г. 29 двароў, 39 жыхароў. На мясцовых могілках пахаваны партызаны Я.Б.Загароўскі, К.М.Мірановіч і невядомы партызан. У 1967 г. на магілах пастаўлены абеліск.

ЯСЕНЬ, вёска, цэнтр сельсавета і калгаса імя Леніна, за 19 км ад Асіповіч, за 4 км ад чыгуначнай станцыі Ясень, на шашы Мінск — Бабруйск.

Вядома з XVI ст. У 1524 г. шляхецкае сяло. У 1579 г. была царква. У 1581 г. сяло ў складзе прыватнага маёнтка Глуск Рэчыцкага павета Мінскага ваяводства ВКЛ. З 1793 г. у складзе Расійскай імперыі, вёска, з 1795 г. у Бабруйскім павеце Мінскай губерні. У 1824 г. замест старажытнай пабудавана новая праваслаўная царква. У сярэдзіне XIX ст. вёска з'яўлялася ўласнасцю памешчыка Лойкі. У 1897 г. у Замошскай воласці Бабруйскага павета, 70 сялянскіх гаспадарак, 80 жылых пабудоў, 532 жыхары, працавалі царква, хлебазапасны магазін, вінная лаўка, млын (у 1898 г. устаноўлены паравы рухавік). Побач з вёскай знаходзілася аднайменная сядзіба (4 двары, 29 жыхароў). У 1907 г. адкрыта народнае вучылішча, у якім настаўнікам працаваў Фёдар Дубоўскі (1917 г.). У 1909 г. 83 двары, 565 жыхароў. У 1917 г. 89 двароў, 658 жыхароў. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі на базе народнага вучылішча створана працоўная школа 1-й ступені (у 1926 г. 96 вучняў). У 1922 г. адкрыта хата-чытальня. У 1926 г. 131 двор, 654 жыхары. У 1927 г. пабудавана новае памяшканне для школы. У 1940 г. 120 двароў, 482 жыхары. У маі 1942 г. нямецка-фашысцкія захопнікі спалілі вёску і загубілі 11 яе мірных жыхароў. З 1954 г. цэнтр сельсавета.

У 2001 г. 182 двары, 469 жыхароў, рамонтна-механічныя майстэрні, аддзяленне сувязі, аўтаматычная тэлефонная станцыя, два магазіны, участковая бальніца, млын, сярэдняя школа, дзіцячы сад, Дом культуры, бібліятэка.

Помнікі: на ўшанаванне памяці настаўнікаў і вучняў мясцовай школы, якія загінулі ў 1941—1945 гг. (1967 г.), на магіле савецкага лётчыка А.Баранава (загінуў у баі ў 1941 г.), на магіле Героя Сацыялістычнай Працы А.М.Гарбацэвіча (1982 г.). Каля вёскі знаходзіцца археалагічны помнік — курганны могільнік, які мае 20 насыпаў. Належаў дрыгавічам, адносіцца да XI—XIII стагоддзяў.

ЯСЕНЬ, рабочы пасёлак і чыгуначная станцыя на лініі Асіповічы — Бабруйск за 21 км ад Асіповіч.

Заснаваны ў канцы XIX ст. у сувязі з будаўніцтвам Лібава-Роменскай чыгункі. У 1894 г. пабудаваны паравы млын. У 1897 г. побач існавалі чыгуначная станцыя Ясень (4 двары, 50 жыхароў) і пасёлак Ясень (29 двароў, 167 жыхароў). Працавалі лесапільны завод, гандлёвая лаўка, заезны двор, паравы млын. У пачатку XX ст. на чыгуначнай станцыі 4 двары, 20 жыхароў, у пасёлку 70 двароў, 377 жыхароў. У 1917 г. на станцыі 5 двароў, 60 жыхароў, у пасёлку 99 двароў, 827 жыхароў. 24 студзеня 1918 г. каля будынка чыгуначнай станцыі Ясень адбыўся жорсткі бой паміж часцямі Чырвонай арміі і легіянерамі корпуса Доўбар-Мусніцкага. У 1923 г. у пасёлку адкрыты хата-чытальня і фельчарскі пункт. З 1924 г. цэнтр сельсавета. У 1930-я гады тут працавалі лесазавод, паравы млын, мэблевая і кравецкая майстэрні, торфапрадпрыемтва. У 1940 г. 180 двароў, 756 жыхароў. З 1954 г. мае статус рабочага пасёлка, цэнтр пасялковага Савета.

У 2001 г. 158 двароў, 304 жыхары. Ёсць кандытарскі цэх, філіял Бабруйскай мэблевай фабрыкі № 2, магазін, аддзяленне сувязі, фельчарска-акушэрскі пункт, бібліятэка, клуб.

На могілках знаходзяцца 2 брацкія магілы савецкіх воінаў, якія загінулі ў 1944 г. у баях супраць нямецка-фашысцкіх акупантаў. У 1967 г. на магілах пастаўлены стэла і абеліск.

ЯСЯНОЎКА, вёска, у калгасе імя Леніна, за 2 км ад чыгуначнай станцыі Ясень.

Вядома з XVII ст. У пачатку XX ст. хутар Ясяноўка Замошскай воласці Бабруйскага павета, 3 двары, 30 жыхароў. У 1917 г. побач існавалі вёска Ясяноўка (13 двароў, 100 жыхароў) і хутар Ясяноўка (4 двары, 31 жыхар). У 1926 г. вёска (10 двароў, 43 жыхары). У 2001 г. 9 двароў, 13 жыхароў.

Г.І.Дулеба, У.П.Зорын, Дз.В.Саўрыцкі.

СКАРАЧЭННІ, ПРЫНЯТЫЯ Ў КНІЗЕ «ПАМЯЦЬ»

в. (д.) —	вёска (деревня)
ВМП —	вышэйшая мера пакарання
вобл. (обл.) —	вобласць (область)
Воп. —	вопіс
г. —	год, горад
гл. —	глядзі
г.п. —	гарадскі пасёлак
гв. —	гвардзейскі
інш. —	іншыя
Л. —	ліст
лейт. —	лейтэнант
м. —	мястэчка
мал. (мл.) —	малодшы (младший)
МТС —	машынна-трактарная станцыя
н. (р.) —	нарадзіўся (родился)
нам. (зам.) —	намеснік (заместитель)
пам. —	памочнік
п/п —	палявая пошта
пас. —	пасёлак
ППЛ —	папраўча-працоўны лагер
р. —	рака
рад. (ряд.) —	радавы (рядовой)
р-н —	раён
с. —	сяло
С. —	старонка
сп —	стралковы полк
сд —	стралковая дывізія
Спр. —	справа
с/с —	сельсавет
ст. —	стагоддзе, старшы, станцыя
стралк. —	стралковы
сярж. (серж.) —	сяржант (сержант)
Т. —	том
Ф. —	фонд
яфр. (ефр.) —	яфрэйтар (ефрейтор)

Змест

Да чытача 17
Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел Асіповіцкага раёна 19

АД ЧАСОЎ ПЕРШАБЫТНЫХ — 1917 21
Зямля нашых продкаў 21
У складзе Вялікага княства Літоўскага і Рэчы Паспалітай 49
У складзе Расійскай імперыі 63

1917 — 1941 103
На крутым павароце гісторыі 103

1941 — 1945 191
Ішла вайна народная 191
Ахвяры вайны 368

1945 — ДА НАШЫХ ДЗЁН 561
З матэрыяльнай і духоўнай спадчыны 652

Прадстаўнікі грамадскасці, якія прымалі ўдзел у пошуку і зборы матэрыялаў для кнігі «Памяць. Асіповіцкі раён»:

А.І.Арлоў, М Ф.Арлоўская, А.Дз.Астрашэўская, Т.С.Бароніна, А.А.Бурак, С.А.Голубева, Ф.І.Давыдаў, В.І.Дрозд, Г.І.Дулеба, Ю.І.Ільюцін, В.Г.Каханоўская, В.І.Кучаравы, М.І.Лашанкоў, У.І.Лемяшонак, Л.І.Майсеенка, М.М.Малаковіч, Т.А.Маркава, В.Ф.Налівайка, А.Я.Парфільева, Т.П.Пасмецьева, З.К.Пацкевіч, Г.Ф.Прыходзька, І.І.Пузына, В.У.Чупахін, У.У.Ціслёнак, В.В.Шыльцаў.

Супрацоўнікі выдавецкага цэнтра БЕЛТА, якія працавалі над кнігай:
Г.К.Кісялёў — галоўны рэдактар, Л.М.Драбовіч — намеснік галоўнага рэдактара, З.І.Малейка — вядучы рэдактар, В.І.Багдановіч, Л.І.Рудніцкая — рэдактары-стылісты.

Фота: А.П.Дрыбаса (каляровая ўклейка), Ю.І.Ільюціна, Дз.В.Саўрыцкага, з фондаў краязнаўчых музеяў раёна, архіваў раённай газеты і іншых устаноў, а таксама асабістых архіваў грамадзян.

Картограф А.І.Паўлянковіч.

Памяць: Гіст.-дакум. хроніка Асіповіцкага раёна. — Мн.: БЕЛТА,
П15 2002. — 720 с.: іл.

ISBN 985-6302-36-6.

Кніга асвятляе багатую гісторыю Асіповіцкага краю ад старажытных часоў да нашых дзён. У хроніцы выкарыстаны дакументы і матэрыялы з архіўных, музейных і друкаваных крыніц, у яе ўключаны гістарычныя нарысы, артыкулы, успаміны і іншыя матэрыялы пра найбольш цікавыя падзеі ў жыцці Асіповіччыны, яе людзей.

Значная частка хронікі прысвечана падзеям Вялікай Айчыннай вайны. Прыводзяцца спісы партызан, падпольшчыкаў, воінаў Чырвонай арміі, якія загінулі ў барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі, мірных жыхароў — ахвяр фашысцкага тэрору.

Прыводзяцца таксама звесткі пра жыхароў раёна, якія сталі ахвярамі палітычных рэпрэсій і пазней былі рэабілітаваны. Асобны раздзел кнігі прысвечаны апісанню багатай матэрыяльнай і культурнай спадчыны Асіповіччыны, гісторыі яе населеных пунктаў.

Кніга будзе карыснай усім, хто цікавіцца гісторыяй роднага краю.

ББК 63.3 (4 Беи)

Навукова-папулярнае выданне

ПАМЯЦЬ

Гісторыка-дакументальная хроніка Асіповіцкага раёна

Рэдактары:
Ю.У.Каршакова, У.І.Лемяшонак, А.Л.Петрашкевіч, Н.П.Ракіцкая, А.В.Скараход
Мастацкі рэдактар
А.В.Лапін
Тэхнічны рэдактар
А.І.Хомчанка
Карэктары:
Л.С.Зіза, А.П.Кірэева, В.М.Лапцева
Падрыхтоўка арыгінал-макета:
А.В.Маісеенка, М.Э.Малярэвіч
Камп'ютэрны набор:
А.В.Амельянчук, Н.В.Гаўрылава, В.В.Гонтзар, С.А.Долгая, А.Б.Малярэвіч, З.У.Марцінчык, Н.А.Пяткоўская

ISBN 985-6302-36-6

Выданне падрыхтавана выдавецкім цэнтрам БЕЛТА.
Падпісана да друку з арыгінал-макета 20.12.2001.
Фармат 70x100 1/16. Папера афсетная.
Гарнітура Кудрашоўская энцыклапедычная.
Друк афсетны. Ум. друк. арк. 58,5. Ум. фарб.-адб. 65.
Ул.-выд. арк. 69. Тыраж 3000 экз. Заказ 3129.
Падатковая льгота — Агульнадзяржаўны класіфікатар Рэспублікі Беларусь АКРБ 007-98, ч. 1; 22.11.20.600.
Рэспубліканскае унітарнае прадпрыемства «Беларускае тэлеграфнае агенцтва» (УП«БЕЛТА»).
Ліцэнзія ЛВ № 60 ад 29.11.1997.
Рэспубліка Беларусь. 220030, Мінск, вул. Кірава, 26.
Рэспубліканскае унітарнае прадпрыемства «Мінская фабрыка каляровага друку».
220024, Мінск, вул. Каржанеўскага, 20.